שמאי

שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן. אם ראתה דם די לנו אם טמטמה תרומה וטהרות שתגע בהן משעת ראייה ואילך ולא אמרי׳ כי היכי דהשתא אישתכח דם בבית החילון אי הוה בדקה נמי מקמי הכי הוה אישתכח וכותלי בית הרחם העמידוהו וקיימא לן בפ׳ יוצא דופן (לקמן דף מ.) כל הנשים מטמאות בבית החילון: **מפקידה לפקידה.** בדקה עצמה באחד בשבת ומצאתה טהורה וליום רביעי בדקה ומצאתה טמאה חיישינן ומטמאה מספק כל הטהרות שנתעסקה בהן משעת בדיקת אחד בשבת דשמא עם סילוק יציע ראתה וכותלי בית הרחם העמידוהו: **ואפי׳ לימים הרבה.** בין בדיקה ראשונה לשניה מטמאינן כל הטהרות שנתעסקה בהן בינתיים אבל הכי דמקמי בדיקה קמייתא טהורות דהא כשבדקה עצמה מצאתה טהורה: **לא לדברי זה.** שהממיר יותר מדאי דודאי כולי האי לימים רבים לא מוקמי ליה כותלי בית הרחם: **ולא לדברי זה.** שמיקל יותר מדאי: **אלא מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה.** אם יש לימים הרבה בין פקידה לפקידה לא מטמאינן להו לכולהו טהרות דביני ובינו אלא אותם שנתעסקה בהם מאתמול בשעה הזאת וטעמייהו דרבנן מפרש לקמן [ד:] בגמרא. נמצא מעת לעת ממעטת זמן מפקידה לפקידה: **ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת.** אם היה זמן מפקידה לפקידה מועט מזמן מעת לעת הולכין אחריו להקל כגון בדקה עצמה שחרית ומצאתה טהורה וחזרה ובדקה ערבית ומצאתה טמאה דאמרי׳ לקמן במתני׳ (דף יא.) פעמים צריכה להיות בודקת שחרית וכין השמשות לא מטמאינן טהרות של ליל אמש דהא בדקה שחרית ומצאתה טהורה וליכא למימר דהוי דם מאתמול בהאי שעתא אלא הכי הכי דמבדיקה שחרית ואילך מטמאינן דהיינו מפקידה לפקידה: **על יד.** על כח מפקידה לפקידה הוא בא וממעטו כמו פוסל על ידו דיבמות (דף לו.) וכן הרבה: **כל אשה שיש לה וסת.** קבוע ג׳ פעמים ובדקה בשעת וסתה ומצאתה טמאה: **דיה שעתה.** וליכא למימר דמעיקרא הוה התם דודאי אומה בזמנו בא: **המשמשת בעדים.** שבדקה עצמה בעד דהיינו בסדין קודם תשמיש ולאחר תשמיש: **הרי זו לפקידה וממעטת על יד רו׳.** ואם ראתה דם אחר כך בבדיקת ערבית והיא משמשת בצהרים בעדים לא מטמאינן טהרות דמבדיקת שחרית עד תשמיש שהרי קודם תשמיש בדקה ומצאתה טהורה וליכא למימר מקמי הכי הוה אלא הכי דמתשמיש ואילך טמאתה: **אף על פי שאמרו רו׳.** אמאין לה וסת קאי: **אינה מונה.** ימי נדה אלא משעה רו׳: **גמ׳ העמד אשה על חזקתה.** שהרי מספק אתה בא לטמאותה לענין טהרות דקודם ראייה ספק הוה לה דם מקודם לכן ספק לן הוה הלכך העמד אשה על חזקתה שהיתה קודם ראייה כשנתעסקה בטהרות אלו: **כגון ספק לא נגע** ל״ג דהתם לאו משום חזקה הוא דהא ספק טומאה ברשות הרבים טהור דהיינו ספק נגע הלכתא גמירי להא[ג]: כיון

מעת לעת. (א) מפרש בגמ׳ דתולין לא אוכלין ולא שורפין ודוקא לקדשים או לתרומה אבל לחולין לכ״ע דיה שעתה לאוקמא לה בחזקת טהורה וא״ת מאי שנא מכל ספק טומאה דברה״י טמא ודאי אף לחולין ולא מוקמינן בחזקת טהרה משום דילפי׳ (לקמן דף ג.) מסוטה מדפריך בגמרא לר״ש אי מה סוטה טמאה ודאי ברה״י אף הכא טמאה ודאי ומשני שאני סוטה דאיכא רגלים לדבר משמע לרבנן דאמרי ברה״י טמאות אתי שפיר וטעם דמרתי לריעותא לא הוצרך אלא לטמא אפילו בר״ה וי״ל דלא ילפינן מסוטה לטומאה למפרע ולכך בטומאה דמעת לעת מוקמינן לה לחזקתה וא״ת במעת לעת קיל טפי מאחר שטמאה כדפרישית אמאי אתמיר בו לטמאה אף בר״ה ובכל שאר טומאות אמרינן בר״ה ספקו טהור כדמוכח בשמעתין דקאמר והלל כי קאמר אוקי מילתא אחזקתה כגון ספק נגע ספק לא נגע אבל במעל״ע כו׳ ולא אמרינן אוקי מילתא אחזקתה אלא בר״ה אלמא במעת לעת אף אף בר״ה טמא וכן לקמן (דף ה:) מוקי מתני׳ כשנטמאין אותה חברותיה במטה א״ר ס״הוו להו תלתא והוי ר״ה כדמוכח ברים שני גזירים (מזיר מ.) ואפ״ה הטטה טומאה ואע״ג דיש לחתוך כגון שהכילה מפסקת בין נדה לחברותיה אין נראה דבהדיא יש בירושל׳ דמגעה בר״ה מטמא במעת לעת ״וי״ל דאף בר״ה לא נטהר בקדשים משום חזקת טהרה כיון איכא ריעותא מגופה ואע״ג דמטהרה יליפינן לטהר בר״ה אפי׳ היכא דליכא חזקה (ג) כמו שאפרש לקמן הכא לא ילפינן מסוטה משום שהשאה שראתה השתא ודאי טמאה היא ולא גמרינן מסוטה לטהר בר״ה אלא כמו ספק נגע ספק לא נגע שגם עתה בספק דומיא דסוטה ומיהו בדבר אחין בו דעת לישאל טהור בטעת לעת דלקמן מקשין אמתני׳ דבר אחין בו דעת לישאל הוא ומוקמינן בשחברותיה נושאות אותה במטה והיינו משום דדבר אחין בו דעת לישאל לא אף על גב דר״ש מטהר במקום שנמדד מסוטה. גי׳: גמרינן מסוטה *אלא גמרינן לטהר מדרב גידל דאמר רב גידל (סוטה דף כט.) כתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל הא ספק טהור וכתיב כל טהור יאכל בשר הא ספק טמא אלא כאן אחין בו דעת לישאל כאן אין בו דעת לישאל ובטומאת בשר קדש שייך למפרע כמו להבא ועוד י״ל דלא גמרינן מסוטה *אלא טומאת מגע ולא טומאת ראייה לכך מטמא אף ברה״ר אבל דבר אחין בו דעת לישאל טהור דבטומאת בשר קדש שייך טומאה ע״י ראיית הזב או הזבה או הנדה (ג) דאמרינן לאוכל בשר קדש והוי בכלל כל טהור יאכל בשר (ויקרא ז) וא״ת מאי שנא דבנגע באחד בלילה מיירי בקדשים וכן קופה (לקמן דף ג.) דפריך הלל לשמאי מיירי בקדשים דאי לאו הכי תקשי אשה לחזקיה דמטהר בקופה ממקום למקום וי״ל משום דלבו נוקפו ויבטל מפריה ורביה דסבור דשכיחא טומאה כיון שנורפין עליה תרומה ופריש דכה״ג אמרינן לקמן (דף ג.): והא דפריך הלל לשמאי היינו משום דלבו נוקפו לא היה לו לטהר לגמרי *אלא קשה לפ״ז מאי פריך להלל ממקוה נימא משום דלבו נוקפו וא״ת אמאי מטהר טפי באשה מבקופה ונגע באחד אע״ג דמשני שמאי דאשה אין לה שוליים היינו להאי לישנא דאי הוה דם מעיקרא הוה אתי אבל לשאר לישני לית לן האי טעמא וי״ל דטעמא דשמאי משום דאשה בדוקה היא והא דקאמר כיון דשכיחי בה דמים *כאינה בדוקה דמיא היינו להלל וא״ת לר״מ אמאי מטהר בנגע באחד ובאשה תולין וי״ל דטעמא דשמאי משום דאשה בדוקה היא והא דקאמר דבר שיכול להיות ואם הכא באחד אמאי מטהר בנגע באחד ובאשה שנטמא ואינו יודע איזה מהם הכא

*ובעת שאין בני אדם מצויין ואי"ת א"כ היכי יליפינן מסוטה דברה"י שפקו טמא אפי' איכא חזקה הא בסוטה איתרע חזקה וקרא דוטמאה לא איתר לגמורי בעלמא טומאה מסוטה אימא דוקא איכא חזקה ואיצטריך קרא לאשמועינן דהוי טמא ודאי אע"ג שאינו אלא ספק וגם לטהר בר"ה אע"ג דאיכא חזקה וי"ל דילפינן מסוטה שעשה הכתוב ודאי טמאה אע"ג דאית לה חזקה שאינה טמאה ודאי ולא איתרע אלא חזקת טהרה ודאית: **דאיכא** ריעותא מגופה. אבל אי לאו האי טעמא הוה מוקמינן לה אחזקת טהרה אע"ג דהשתא ודאי טמאה כמו בנגע באחד דמטהרים אף רבנן בראהו אי מבערב אע"ג דהשתא הוא מת ואיכא עוד חזקת חיות *ומ"מ אם עשו מבהמה גבינות ושחטוה ומלאת טרפה אין להתיר הגבינות מטעם אוקי בהמ' בחזק' שלא היתה טרפה מתחלה כיון דמעולם לא היתה אותה שעה מבוררת לא חשיבה חזקה כדמוכח בהכל שוחטין (חולין יא.): דקאמר אתיא מ) ממכה אביו ומפרה אדומה דאזלינן בתר רובא והיכי מוכח דלמא משום דמוקי לה (ג) בחזקת שאינה טרפה אלא לא חשיב אותה חזקה כדפרישית וצ"ע להתיר הגבינות: **להלל** קשה ודאי. דמדקאמר ר' שמעון בסיפא ברה"י תולין מכלל דטמאות דקאמרי רבנן בריאה איירו ודאי: **השתא** הוא דחזא. ורב דאמר בפ' י' יוחסין (קידושין עט.) הרי היא בוגדת לפנינו גבי קדשה אבי' בדרך וקדשה עצמה בעיר ושניהם ביומא דמשלים ו' חדשים שבין נערות לבגרות ולא קאמר דשמא הוא דבגרה איירו משום דרגילות שערות לבא מצפיא ומי פריך התם לשמואל ממקוה וחציה ה"נ מצי למיפרך לרב דדוקא בשערות קאמר רב אלא לפריך לשמואל טפי בפשיטות והא דקאמר התם לימא רב דאמר כר' נתן דאמר אם בריא הוא עליו להביא ראיה שאביב מרע היה אע"ג דרב דוקא בשערות קאמר התם נמי רוב העולם בריאים ואית לן למימר דבריא היה כמו שהוא עכשיו: **התם** תרתי לריעותא. תימה דבפ"ק דחולין (דף י. ושם) אמרינן שחטה ונמצא הסכין פגום ושבר בו עצמות אחרי כן רב חסדא אמר בשרה משום דעבד ולא פוגם (ג) כו' ופריך ליה מטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה ומשני סכין איתרעי בהמה לא איתרעי והשתא הא איכא תרתי לריעותא דהרי פגום לפניך והעמד בהמה בחזקת איסור כדאמר בכאן דה"ג איתרעי מקוה ואפ"ה מטמאינן וי"ל דהתם משום דעבד ולא פוגם כדאמר התם א"ג אין סברא לחלק בין מקוה איתרעי לאדם איתרעי והתם ה"פ סכין איתרעי ואיכא ספיקי טובא שמא נעבד נפגם ואפי' בעור נפגם שמא נפגם במיעוט במרא ואת"ל נפגם במיעוט קמא שמא לא שחט כנגד הפגימה אך קשה דאמר התם מנלן דאזלינן בתר חזקה דכתיב וילא הכהן מן הבית ודילמא אדנפיק ואתי בציר ליה שיעורא אלא אוקמי' אחזקה וקשה (ד) התם משום דאיכא ריעותא ואכתי היכא דאיכא ריעותא מנלן דאזלינן בתר חזקה וי"ל דמוכח היכא דבא כהן בסוף שבוע ולאה והנה כהה הנגע ואיתרע חזקה (ה) מטמאינן אדם הנכנס שם באותו שבוע ומייב קרבן אם נכנס בעזרה וקשה אדרבה נימא התם הרי חסר הנגע לפניך ואוקי גברא בחזקת טהרה כדאמר הכא דאיכא ריעותא מנלן דאזלינן בתר חזקה דאם הנגע רגילות להתחסר בבת אחת פחות מכגרים לכך אמרינן התם השתא הוא דחסר ואוקי הנגע בחזקת שלם בינלאת כהן מן הבית וכשטימא הכהן את הבית אפי' נתחסר הנגע אחרי כן קודם שנכנס זה גזירת הכתוב הוא שהבית טמא עד שיראה הכהן בסוף שבוע ויטהרו: **היה** בודק את החבית. אפי' לרבנן דאית להו בהמוכר את הספינה (ב"מ פד.) יין ומומן מין אחד הוא היינו כשמתכוין לתרוס מן המומן והכא מיירי שנתכוין לתרוס מן היין ונמצא מומן דהוה ליה תרומה בטעות כדשמעת בתוספתא דתרומות פרק ו' ושניהם

כיון דמגופה קחזיא לא אמרינן אוקמה אחזקתה ומאי שנא ממקוה [ו]דתנן [א]מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין בר"ה בין ברה"י טמאות לשמאי קשיא למפרע להלל קשיא ודאי דאילו מעת לעת שבנדה תולין לא אוכלין ולא שורפין ואילו הכא טומאה ודאי התם משום דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל אדרבה העמד מקוה על חזקתו ואימא לא חסר הרי חסר לפניך הכא נמי הרי דם לפניך השתא הוא דחזאי הכא נמי השתא הוא דחסר הכי השתא התם איכא למימר חסר ואתא חסר ואתא הכא מי איכא למימר חזאי ואתא חזאי ואתא ומאי קושיא דלמא הגם הגם חזיתיה התם איכא תרתי לריעותא הכא איכא חדא לריעותא [ז]ומאי שנא מחבית [ח]דתנן [ב]היה בודק את החבית להיות מפריש עליה תרומה והולך ואח"כ נמצא חומץ כל ג' ימים [ג](הראשונים) ודאי מכאן ואילך ספק קשיא לשמאי התם משום דאיכא למימר העמד טבל על חזקתו ואימר לא נתקן אדרבה העמד יין על חזקתו ואימר לא החמיץ הרי החמיץ לפניך הכא נמי הרי דם לפניך השתא הוא דחזאי התם נמי השתא הוא דהחמיץ הכי השתא התם איכא למימר החמיץ ואתא החמיץ ואתא הכא מי איכא למימר חזאי ואתא חזאי ואתא ומאי קושיא דלמא הגם הגם חזיתיה התם איכא תרתי לריעותא הכא איכא חדא לריעותא ורמי חבית אמקוה מאי שנא הכא ודאי ומ"ש הכא בספק א"ר חנינא מסורא מאן תנא חבית ר"ש היא דלגבי מקוה נמי ספקא משוי ליה [ד]דתנן [ה]מקוה שנמדד ונמצא חסר כל הטהרות שנעשו על גביו למפרע בין בר"ה בין ברה"י טמאות [ו]ר"ש אומר בר"ה טהורות ברה"י תולין

מיהו בירושלמי דסוטה משמע דאפילו הוה רה"י גמור. גי':

ושניהם

כיון דמגופה קחזיא. מועדה [ז]ועלולה היא לכך אין לה חזקת טהרה: **ומאי שנא ממקוה.** לתרוייהו פריך: **שנעשו על גביו.** טהרות שנשתמשו בכלים שטבלו בו: **בין בר"ה בין ברה"י.** בין שהמקוה עומד בר"ה דקיימת לן [ח]ספק טומאה בר"ה שפקו טהור הכא טמא דלאו ספק הוא אלא ודאי כדמפרש טעמא לקמן בשמעתין: **נשמאי קשיא למפרע.** דהא מטמאינן טהרות למפרע ולא אמרינן העמד מקוה על חזקתו: **דאילו מעת לעת.** טהרות דמטמאינן להו משום ספקא דמעת לעת לרבנן וה"ה מפקידה לפקידה דהלל: **תולין.** אם תרומה הן: **ולא שורפין.** דקתני בברייתא דהרואה כתם (א) לקמן בפירקין (דף ו.): **ואילו הכא.** במקוה: **טומאה ודאית.** מטמאינן להו למפרע ושורפין את התרומה מדקתני בר"ה טמא אלמא כודאי משוי ליה: **לא טבל.** טבילה הוגנת אלכך טומאה ודאית יש: **חסר ואתא חסר ואתא.** ואיתרע לה לחזקה מקמי הכי טובא ולא ידעינן מאימת אלכך ריע טפי מאשה: **הכא מי איכא למימר כו'.** אלכך על שעת מציאת דם לא איתרעי חזקה והך דאשתכח השתא איכא למימר דהשתא הוא דחזאי: **הגם הגם.** לשון רציה שהדם שולך וגדל ודומה לו במסכת שביעית בפ"ד [מ"ח] בראשונה היו אומרים מלקט אדם מתוך שדהו עליה ועשבים הגם הגם כלרך שמלקט משל חבירו כו'. כלומר ע"י שיהיה הדם רבה במקור יולא ממנו מעט מעט כחרדל מה שאין המקור יכול להחזיקה ויולא מעט לבית המיצון וזה כמה ימים התחיל והיא נטמאת מטיפת דם כחרדל דלקמן (דף מ.): **ברעיותא.** העמד טמא על חזקת טומאה ובחזקת טהרה דמקוה איכא ריעותא שהרי חסר לפניך. אבל באשה בדילה הוא דאיכא ריעותא שהורע חזקת טהרתה קלת שהרי דם לפניך ומשום הך ריעותא לחודה לא מרעינן לה הואיל ובטהרות לא משכחת ריעותא אחריתא דכי אמרת העמידם על חזקתם בחזקת טהרתם הם: **ומאי שנא מחבית.** לב"ש (ט) פריך: **היה בודק אם החבית.** טועמה אם היא בחזקתה שלא החמיצה: **להיות מפריש עליה.** כלומר להיות קומץ עליה והולך ושומה שאר חביות ונותן עיניו בזו להפריש ממנה עליהם לאחר זמן שהתרומה ניטלת במחשבה [גיטין לא.]: **כל ג' ימים ודאי.** פלוגתא דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי בבבא בתרא בפ' המוכר פירות (דף לו.) ר' יוחנן אומר כל ג' ימים לאחר בדיקה ראשונה שנמלאה בחזקתה ודאי יין ואם אמר בתוך ג' ימים הרי זו תרומה על אלו הסמוכין לה כולם מתוקנות מכאן ואילך ספק ותרומה היא ויחזור ויתרום ור' יהושע בן לוי אומר כל ג' ימים קודם בדיקה אחרונה שנמלאת חומץ ודאי חומץ דכיון דעכשיו חומץ גמור הוא ודאי אין פחות מג' ימים שהתחיל להחמיץ ואם עשאו בתוך אותן ג' ימים תרומה על מקום אחר אינו תרומה אלינא דרבי דאמר בהמוכר את הספינה (ב"מ פד.): יין וחומץ שני מינין הן דאי לרבנן הא קיימא לן (תרומות פ"ב מ"ו) תרס מן הרעה על היפה תרומתו תרומה מכאן ואילך למפרע ספק ויהא זו תרומה ויחזור ויתרום. אלמא בין למר בין למר מספקינן ריעותא למפרע: **ורמי חבית אמקוה.** דהא תרוייהו איכא תרתי לריעותא: **מאי שנא.** במקוה דמחזקינן למפרע טומאת ודאי ומ"ש בחבית דקאמר ספק: **ברה"י תולין.** טעמא מפרש לקמן: [י] **מסוטה.** דכתיב (במדבר ה) והיא נטמאה איתקש טומאה לסוטה: ועשאה

מסורת הש"ס

ה א מיי' פ"י מהלכות מקואות הלכה ו' סמג עשין רמח שו"ע י"ד סימן רל פעיף עח:
ו ב מיי' פ"ה מהלכות תרומות הלכה כד:

תוס' הרא"ש

כלל לברר הספק בשעת המעשה אבל ספיקא דמקוה ונגע באחד בלילה אפשר להתברר בשעת מעשה: **היכא** דלית ליה ריעותא מגופה. וא"ת לימא כי אמרי' העמד דבר על חזקתו היכא דלא איתרע חזקה כגון ספק נגע אבל הכא איתרע דהרי דם לפניך וי"ל דבכי האי גונא נמי מוקמינן אחזקתיה כההיא דנגע בא' בלילה דאפי' רבנן מודו בראוהו אי מבערב דטהור אבל טעמא דריעותא גופה ודאי איתרע חזקתה משום דמגופה קחזיא ושכיחי בה דמים תדיר ולא דמי לנגעים דאמרי' ספק נגעים להקל אע"ג דמגופיה קא חזי מ"מ לא שכיחי ביה נגעים כמו אשה שמצויין בה דמים תדיר ואע"ג דנתעסקה בטהרו' דלית בהו ריעותא כיון דטומאה דידהו משום לתא דידה משו"ה לא מוקמינן להו בחזקת טהרה ודוקא לתרומה או לקדשים כדלקמן אבל לחולין אע"ג דאיכא ריעותא מגופה מוקמי' להו בחזקת טהרה ויש להתיר מתוך כך בעדר שנשחטה בהמה [אחת] (אחרת) מהן ונמצאת טרפה כל הגבינים שעשו מחלב של העדר דמוקמינן להו אחזקתיה ואמרינן סמוך לשחיטה נטרפה ב) ואע"ג דאיכא ריעותא מגופה. ומיהו יש לדחות דשאני התם שלא נתבררה החזקה לעולם ואע"ג שחיתה כמה שנים ויצאה מחזקת טרפות מ"מ בכל שעה ושעה עומדת היא בספק תדע מדלפינן פ"ק דחולין דאזלינן בתר רובא מפרה אדומה ומשעיר המשתלח מדלא חיישינן דילמא טרפות הן וממאי משום דאזלינן בתר רובא דילמא משום דאמרינן אוקמה אחזקה אלא ודאי כי האי גוונא לא אמרינן אוקמיה אחזקתיה כיון דבשעתה לא נתבררה החזקה אלא לאחר שהוציאה שנתן הובדר הדבר דבשעת לידתה בשרה היתה ומיהו אם לא נמצאת טרפה אלא כעין אותן שאנו אוסרין מחמת סירכא ואם היינו בקיאין לברר אישור שהיה לה היתר ע"י בדיקה לא מיתסרי דהוה ספק ספיקא ספק טרפה ספק אינה טרפה ואת"ל טרפה אימר אחר כך נטרפה ועוד י"ל כיון דאזלינן בתר רובא כל הבהמות בחזקות כשרו' אפי' בתוך שנתן מחמת דרוב בהמות כשרות ורובא עדיף מחזקה ונעמיד בהמה זו בכלל הרוב והשתא היא דנטרפה ואי אישתכח ביה טרפות דיתרות ודאי מתחלת ברייתה היא טרפה ואע"ג דטרפה אינה חיה רוב טרפות קאמר או אם הוגלד פי המכה יש לאסור הגבינות [שנעשה בתוך] שלשת ימים קודם השחיטה: **ואילו** הכא טמאה ודאי. משמע מתוך פרש"י ז"ל דמלשון טמאה קא דייק וקשה דהא בסוף קדושין גבי תינוק שנמצא בצד העיסה דקתני וחכמים מטמאין ואמר ר' יוחנן אין זו חזקה ששורפין עליה את התרומה ועוד לקמן גבי קופה שנשתמשו בה טהרות ואמר ר' יוחנן טמאות בעי למימר דלתלות קאמר ונראה לפרש דהא דייק דטמאות ודאי משום דתני בסיפא ר' שמעון אומר ברה"י תולין: **אדרבה** העמד מקוה על חזקתו ואימר לא חסר. משמע דפריך אפילו (לב"ש) [לב"ה] דהוה לן לטהר לגמרי משום חזקה דמקוה אע"ג דאיכא נמי חזקה דטמא מ"מ חזקת מקוה עדיף שהרי הטמא טבל לפנינו אלא שאנו אומרים שמא לא טבל טבילה הוגנת כי שמא היה חסר המקוה וכיון דאמרת העמד מקוה על חזקתו נסתלקה חזקת הטמא כנ"ל: ה"נ הרי דם לפניך. ואיתרעאי חזקת האשה ואע"ג דלא איתרע חזקת הטהרות ס"ד השתא כיון דטומאה דידהו משום לתא דידה לא מוקמינן להו אחזקתייהו עד דמשני הכא חדא הוא דאיכא לריעותא התם איכא תרתי לריעותא. וא"ת כיון דודאי טבל לא הוה לן למימר העמד טמא על חזקתו לרב חסדא דמכשר השוחט בסכין נמצאת פגומה בפ"ק דחולין ופריך עלה מטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ. והא הכא דודאי טבל ספק היה עליו [ואעפ"כ לא עלתה לו טבילה] ומסיק התם איכא ריעותא מגופה והכא סכין איתרעאי בהמה לא

ג) מקוואות פ"ג מ"ב קדושין עט. גיטין לא:, ד) קדושין עט. ב"מ פ. (חולין י) [מוספתא דתרומות פ"ד ה"מ], ה) רש"ל מ"ז, ו) [ל"ל דמעת], ז) [ל"ל דמעת], ח) מקוואות פ"ג מ"ב קדושין עט., ו) [הך דר"ש ליתא במשנה דמקוואות אמנם איתא בתוספתא פ"ד ה"ו הביאו הר"ש שם וקדושין איתא דמעת כל הטהרות כו'], ז) מ"ש וריגלה, ח) [חולין ט:], ט) כס"מ: (לשמאי, י) שייך לעמ' הבא, כ) [ל"ל עדיס זוממין ועיין בתוס' דחולין יא. ד"ה אתיא מפרה אדומה], ל) [ל"ל התוס'],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולא שורפין וכו' לקמן בפירקין. נ"ב בדף ו ע"א תניא תמיה לדבא הרואה כתם כו': (ב) תוס' ד"ה לאיכא וכו' בחזקת שאינה טרפה. נ"ב ומכה אביו נמי אלמא משום דהעמד כאם בחזקת לקתה: (ג) ד"ה התם וכו' דעלה ולאי פוגם ועור ספק פוגם ופריך: (ד) בא"ד ומשום: (ה) בא"ד ואיתרע חזקה ואפ"ה מטמאינן אדם:

גליון הש"ס

גמ' ומ"ש מחבית. עי' לפ"ג דתרומות וכר"ש שם:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תוס' הרא"ש (המשך)

איתרעאי. והכא [נמי] ודאי טבל ומקוה איתרעאי גברא לא איתרעאי וי"ל דהתם אע"ג דאיכא דבר חוצץ [אורחיה] למיתי בתר טבילה כיון דנתעסק באותו המין אחר כן והוי דומיא דעצם ודאי פוגם ג) אבל הכא אורחיה להתחסר (אחר) [קודם] טבילי' כמו (קודם) [אחר] טבילי' ולא שייך למקרייה ודאי טבל. וע"ל [דלכאורה] מאי האי דקאמר סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי אי סכין איתרעאי בהמה נמי אתרעאי דריעותא דבהמ' אינה אלא מחמת הסכין אלא ע"כ ה"ק סכין איתרעאי הלכך אפי' בעור איפגים אימר לא נשחטו הסימנין כנגד הפגימה: **היה** בודק את החבית דאמר כו'. פרש"י דאתיא כדבי דאמר בפרק המוכר את הספינה יין וחומץ שני מינין הן אבל רבנן דאמרי מין אחד הן הויא תרומתו תרומה. ואי משום מן הדעה על היפה הא אמרינן תרומתו תרומה כדדבי אלעאי נראה דאפילו כרבנן נמי אתיא דע"כ לא קאמרי רבנן אלא במתכוין לתרום מן החומץ על היין. אבל הכא שבדקו כדי לתרום מן היין על היין ונמצאת חומץ הוי כמו תרומה בטעות כאילו פירש שלא תהיה תרומה אם תמצא חומץ וכן מוכח בתוספתא דתרומות פרק התרום והמעשר בשבת דתאני מ"ז [פ"ד] התורם חבית של יין ונמצאת של חומץ אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה ואם משנתרמה ידע שהחמיץ הרי זה תרומה ואם ספק תרומה ויחזור ויתרום דברי רבי שרבי אומר יין וחומץ שני מינין הן וחכמים אומרים מין אחד הם. היה בלבו לתרום מן היין על היין ומה שבידו חומץ אין תרומתו תרומה וקתני בתר הכי היה בודק את החבית כו' כדאיתא בשמעתין אלמא מוכח בהדיא דמודו בה רבנן. והא דפליגי בריישא משום שהיתה בלבו שתהיה תרומה בכל ענין בין תמצא יין בין תמצא חומץ. וא"ת מאי שנא מתרום מחומץ

ג) כ"ל הלכך דלי לאו דאתאיליד ריעותא בטמא גופיה הו"א דאין ספק תליה מולפא מידי ודאלי טבילה אבל הכא לאו וכ"ה בתוס' חולין דף ו ע"ב.

ד) אינו מובן דמאי ריעותא אית לה לבהמה דהא אין עכלה לטרוף כלל ואולי דר"ל דאיתרע לה בחזקה דהרי טרפה לפנינו וכ"ה בתוס' ד"ה לאיכא.

ועשאוה כודאי. שאסורה לבעלה עד שתשתה: **סוטה ברשות הרבים טהורה.** אין רשות הרבים מקום סתירה: **רגלים לדבר.** סימן טומאה איכא: **שהרי קיבל לה ונסתרה.** התרה בה אל תסתרי עמו ונסתרה: **מאי רגלים לדבר איכא.** דליהוי חסר מקודם לכן דילמא השתא הוא

ושניהם לא למדוה אלא מסוטה. תימה דהא רבנן מטמאין אף בר"ה משום דהוי תרתי לריעותא אם כן לא הוי ספק ולא שייך זה לסוטה מידי וכן בחבית דהוי ודאי טבל לרבנן דומיא דמקוה הא לא גמרינן מסוטה אלא טומאה ורבי שמעון נמי דגמר חבית מטומאה הא לא שייך מידי לסוטה ואומר ר"ת דלא קאמר הכי אלא לפרש דלא תקשי להו מסוטה [1] וטעמא דרבנן משום דהוי תרתי לריעותא והוי ודאי ולא ספק ולרבי שמעון הוי ספק דלית ליה טעמא דהרי חסר לפניך דהשתא הוא דחסר וכנגד העמד מקוה בחזקת שלם איכא למימר העמד טומא על חזקתו ולכך ברה"י תולין מדינא ואע"ג דלא יליפינן מסוטה ולכך בחבית נמי ספק אבל ברה"ר מטהר אע"ג דליכא חזקה דמסוטה יליפינן כדפי' לעיל (ב) ובכל ספק טומאה אית ליה ברה"י תולין:

[1] **גמר** סוף טומאה מתחלת טומאה.

תימה דשפיר קאמרי רבנן דהתם איכא חזקת טהרה [2] וי"ל דגמר מתחלת טומאה איכא דליכא חזקת טהרה כגון הכיא דתנוק דפ' בתרא דקדושין (ג) (דף פ.) דאיכא רוב תינוקות מטפחין כנגד חזקת העיסה ואינו רוב גמור והוי פלגא כנגד החזקה ואילו היה בה דעת ליטמא מן התורה היה ברה"י טמא גמור וברה"ר טהור גמור דגמרינן מסוטה ורבנן התם איכא חזקת טהרה פי' כנגד רוב טיפוח והוי ספק וגמרי מסוטה לטהר ברה"ר אבל הכא גברא בחזקת טומאה הוי ודלמי: **השריץ** שנמצא במבוי. לשמאי פריך דמטהר לגמרי: **ושרצים** דמעלמא. וא"ת סיפא דקתני התם כתם שנמצא בחלוקה מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק ולא היה בו כתם או עד שעת הכבוס מאי איכא למימר דהתם ליכא למימר דאיכא דם מגופה ומעלמא דמשום דם דמעלמא אינו טמא אלא חלוק ולקמן בפרקין (דף ו.) נמי אמרינן הרואה כתם מקולקלת למנינה וי"ל דהואיל ואם הכתם יבש הוא ע"כ טומאה למפרע ופעמים נמי אף כשהוא לח מוכיח דלא אתא השתא אלא על ידי שחייה או ע"י ריקוד כדאמר בהרואה כתם (לקמן מ:) לא פלוג רבנן בכתמים: **ואיבעית אימא** טעמא דשמאי הואיל ואשה מרגשת בעצמה. נראה דלהאי ליטנא נמי צריך טעמא דהעמד אשה על חזקתה דאל"כ כי קאמר מודה שמאי בשוטה וכן מודה שמאי במוך וכי יטמאנה למפרע אף לחולין והלא כל הנשים דיין שעתן לחולין אף להלל אלא הני טעמי לא איצטריך אלא כי היכי דלא

[1] טוטה כמ., [2] לקמן טו., [3] [לקמן ז.], [4] [נע' תוס' כתובות לט. ד"ה אלא וכו'], [5] לקמן מה., [6] [וע' תוס' קדושין עא. ד"ה ומיהם], [7] [איכעיא אימא היינו טעמא דר"ש גמר סוף טומאה מתחלת טומאה. ולא ידענן מה תקן דאכתי איכא לאימר לא מה תחלת טומאה ברה"י טמא ודאי דגמרינן מסוטה אף סוף טומאה. מיהו לפירוש רש"י משמע דלר"ש כל ספק טומאה ברה"י תולין ולא גמרי' מסוטה לטומאה ודאי דהתם יש רגלים לדבר כדאי"ל אין רגלים לדבר. **ואיבעיא אימא.** לא מסוטה גמרי רבנן הוה להו למימר ברה"ר טהור אלא לאו מסוטה מצינן למגמר דתחלת טומאה איתקש לסוטה סוף טומאה לא איתקש ואם כן מאי טעמא דרבי שמעון דמטהר ברה"ר: **גמר סוף טומאה.** דהייט דבילה מתחלת מגע הטומאה: **ומאי שנא ממנו.** לשמאי פריך: **מטמא למפרע.** כל טהרות שנעשו במבוי: **עד שיאמר.** עליו אדם באותו היום בדקתי ושוב אינו מטמא מאותו היום ולמפרע אבל עד אותו יום הוא מטמא: **או עד שעת הביבור.** אבל טהרות דקודם ביבור טהורין דחזקת ישראל בודקין מבוותיהן בשעת ביבודיהן ואי הוה בההיא שעתא הוה משתכח אבל טהרות דלאחר ביבור טמאות מספק שמא לאחר ביבור מיד נפל: **מרגשת.** שנטר"ר בלע"ז. כלומר יודעת בעצמה כשיולא דם ממנה והא מדלא מרגשה מאתמול ודאי השתא בבדיקת עד נפק: **והא איכא שוטה.** שאינה מבינה להרגיש: **לאפוקי מדר' אליעזר.** דמתני' היא לקמן (דף ז.): **והא איכא כתמים.** הרואה כתם דקיימא לן לקמן (דף ט.) מטמאה למפרע עד שתאמר בדקתי חלוק זה ולא היה בו כתם או עד שעת כבוס ולא אמרינן אי נפיק מגופה הוה מרגשת: **לימא הכי נמי דלא רשמאי.** דכיון דאמר אשה מרגשת אמאי טמאה לימא לאו מגופה הוה הואיל ולא מרגשה: **גלפור לא נתעסקה.** דלימא מדם לפור הוה דאמר התם תולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות בפ' הרואה כתם (לקמן מח.): **משמשת במוך.** ממלאה אשה אותו מקום מוכין לשאוב את הזרע שלא תתעבר ואינה נוטלתו משם אלא בשעת הלוך ושמא מוך העמיד את הדם. ג' נשים משמשות במוך קטנה מעוברת ומניקה [3]: **מכוין כויף.** ויש מקומות לדם ללחת: **כויף.** דשריי"ט בלע"ז: **בין הני לישני.** אשה מרגשת ומעיקרא הוה אתי: **להאיך לישנא.** העמד אשה על חזקתה: לתליי

ושניהם לא למדוה אלא מסוטה [4] רבנן סברי כי סוטה מה סוטה בספק היא ועשאוה כודאי הכא נמי בספק ועשאוה כודאי אי מסוטה אימא כי סוטה מה סוטה ברה"ר טהור הכא נמי ברה"ר טהור הכי השתא התם משום סתירה הוא וסתירה ברה"ר ליכא הכא משום חסר הוא מה לי חסר ברה"ר מה לי חסר ברה"י וכי תימא הא כל ספק טומאה ברה"ר טהור כיון דאיכא תרתי לריעותא כודאי טומאה דמי ורבי שמעון סבר כי סוטה מה סוטה ברה"ר טהור הכא נמי ברה"ר טהור אי מסוטה אימא כי סוטה מה סוטה ברה"י טמאה ודאי הכא נמי ברה"י טמאה ודאי הכי השתא התם יש רגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה הכא מאי רגלים לדבר איכא ואי בעית אימא היינו טעמא דרבי שמעון גמר סוף טומאה מתחלת טומאה מה תחלת טומאה ספק נגע ספק לא נגע ברה"ר טהור אף סוף טומאה ספק טבל ספק לא טבל ברה"ר טהור ורבנן הכי השתא התם גברא בחזקת טהרה קאי מספקא לא מחתינן ליה לטומאה הכא גברא בחזקת טומאה קאי מספקא לא מפקינן ליה מטומאתו ומאי שנא ממבוי [5] דתנן השרץ שנמצא במבוי מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את המבוי הזה ולא היה בו שרץ או עד שעת הכיבוד התם נמי כיון דאיכא שרצים דגופיה ושרצים דאתו מעלמא כתרתי לריעותא דמי ואב"א היינו טעמא דשמאי הואיל ואשה מרגשת בעצמה והלל כסבורה הרגשת מי רגלים היא ולשמאי האיכא ישנה נמי אגב צערה מיתערא מידי דהוה אהרגשת מי רגלים והאיכא שוטה מודה שמאי בשוטה הא כל הנשים קתני כל הנשים פקחות וליתני נשים לאפוקי מדרבי אליעזר דא"ר אליעזר [6] ארבע נשים ותו לא קמ"ל כל הנשים והאיכא כתמים לימא תנן כתמים דלא כשמאי אמר אביי מודה שמאי בכתמים מ"ט בצפור לא נתעסקה בשוק של טבחים לא עברה האי דם מהיכא אתי [7] אי בעית אימא היינו טעמיה דשמאי דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי והלל כותלי בית הרחם העמידוהו ושמאי כותלי בית הרחם לא מוקמי דם [7] משמשת במוך מאי איכא למימר אמר אביי מודה שמאי במשמשת במוך דבא אמר מוך נמי אגב זיעה מכויץ כויץ ומודה רבא במוך דחוק ומאי איכא בין הני לישני להאיך לישנא

איכא

נעבד סייג בקדשים*: **מרגשת** בעצמה. פי' כשנעקר דם מן המקור ומדלא הרגישה עד עכשיו השתא הוא דחזאי ומיהו לפי זה לא מ"ש הא דאמר ות"ת וכי בדקה עצמה ומצאה טמאה ולא הרגישה מאי [טעמא דשמאי טימא כמו שלא הרגישה עכשיו כך טימא] נקמן עשה סייג לדבריך כיון שמא נעקר מאתמול ולא הרגישה] וי"ל דלא פלוג רבנן הואיל ורוב פעמים מרגשת דהא לטעמא דאם איתא דהוה לאיכא טעמא דאם איתא דהוה דם כו' לא הוה אלא סייג ושמא דם מעיקרא הוה אתי שוכבת אפרקיד מאי איכא למימר אלא לא פלוג רבנן והא דקאמר מודה שמאי בשוטה ובמוך טעמא דהרגשה אהני אף בשוטה משום דהנהו חלוקות משאר נשים ולא שייך למימר בהו לא פלוג רבנן ורש"י פירש מה שעכשיו לא הרגישה כסבורה לחולין. גיליון:

הרגשת עד הוא וקשה מאתמול נמי טימא הא דלא הרגישה אם שמשה כסבורה הרגשת שמש הוא ואמאי מטהרין למפרע אלא שמאי אית ליה דלעולם אשה מרגשת ואינה מוששת בהרגשת עד ושמש כמו שאינה מוששת בהרגשת מי רגלים: **מודה שמאי בשוטה.** ואם תאמר והא אין בו דעת ליטמא וי"ל כגון אדם שנגע בה וזולה לעסוק בקדשים ואותו אדם יש בו דעת ליטמא:

והא איכא בתמים. פירוש לשמאי דאית ליה טעמא דהרגשה לטהר אף בקדשים היה לנו לטהר מכאן ולהבא דאית לן למימר כיון דלא הרגישה ודאי מעלמא אתי כדאמר (לקמן דף ה.) גבי מיגוטות שלא הגיע זמנה לראות אפילו סדיינין שלה מלוכלכין בדם אין חוששין לה אימר בשוק של טבחים עברה ולאו אדעתה אבל להלל לא קשה כיון דאינו ברור לו טעמא דהרגשה לטהר בקדשים אין לנו לתלות בכתמים ולומר דמעלמא אתי אפילו לחולין דרגלים לדבר הוא דמגופה אתי אפילו למפרע:

איכא

(א) גמ' ואיבעית אימא טעמא דשמאי הואיל ואשה מרגשת בעצמה: (ב) תוס' ד"ה ומיהם וכו' כדפרישית לעיל, ע"ב בד"ה והלל: (ג) ד"ה גמר וכו' דפרק בתרא דקדושין, ע"ב בדף פ' וע"ש בתוס' בד"ה סמוך מיעוטא:

תוס' הרא"ש (המשך)

נגע אלמא מכח חזקה מטהרי'. והא דאמרי' בפ"ק דחולין דספק טומאה ברשות הרבים הלכתא גמירי לה מסוטה היינו היכא דהוי פלגא ופלגא דליכא חזקה טהרה כי ההיא דפרק כיסוי הדם גבי תינוק שנמצא בצד העיסה דאמרינן רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה זו בחזקת טהרה עומדת סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא. וכי האי גונא חשיב ליה פלגא ופלגא פרק בתרא דיבמות ואמרינן עלה פרק כיסוי הדם אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר ומה לי ספק טומאה מה לי ספק איסור. אלא היינו טעמא משום דספק טומאה ילפינן מסוטה ואע"ג דהתם בדבר שאין בו דעת לישאל איירי ה"ה ברשות הרבים וא"ת היכי ילפינן מסוטה לטהר ברשות הרבים בפלגא ופלגא דליכא חזקת טהרה דלמא שאני סוטה דאית לה חזקת טהרה. וברשות היחיד דוקא הוא דגלי לן קרא דטמאה ולא אזלינן בתר חזקה ומינה ילפינן בעלמא ספק טומאה ברשות היחיד אבל ברשות הרבים אוקמה אדינא וכיון דליכא חזקת טהרה לוקמיה אדינא לטמאות מספק וכי תימא דברשות הרבים נמי איתרע (קינא) [חזקתה] שהרי קינא לה ונסתרה. הא אמרינן לקמן בשמעתין דסתירה ברשות הרבים ליכא. וי"ל דברשות הרבים נמי איתא סתירה קצת כגון באפילה ובקרן זוית. ואפי' הכי לא אסר רחמנא אלא ברשות היחיד. שדרך הוא ליסתר שם אלמא ברשות הרבים אע"ג דאיתרעאי חזקתה שריא. וא"ת כיון דחשבינן סוטה כפלגא ופלגא משום דאיכא רגלים לדבר. א"כ כל ספק טומאה ברשות היחיד נוקמה אחזקה לטהר ולא נילף מסוטה אלא היכא דאיכא רגלים לדבר וי"ל נהי דאיכא רגלים לדבר והוו כמו פלגא ופלגא מ"מ אית לה חזקת היתר ואפקה קרא מחזקתה ועשאה כודאי וה"ה נמי לספק טומאה מפקינן ליה מחזקתיה אע"ג דליכא רגלים לדבר וכ"מ ספק טומאה [ברה"ר] היכא דהוי פלגא ופלגא אי לאו דילפינן מסוטה לטהר הוה מטמינן כיון דהחמיר קרא ברשות היחיד לטמאות אפי' היכא דאיכא חזקת טהרה הוה מטמינן ברשות הרבים היכא דהוה פלגא ופלגא: **הבא** מאי רגלים לדבר איכא. תי' מאי האי דקאמר ושניהן לא למדוה אלא מסוטה הא לא ילפינן מסוטה מידי דהא רבנן מטמאו אפי' ברשות הרבים ומשום דאיכא תרתי לריעותא חשיבי ליה כודאי טומאה וכן בחבית חשיב ליה כודאי טבל אע"ג דלא שייך ביה למילף מסוטה. ור' שמעון נמי דמשוי חבית ומקוה ספק אין זה מכח ספק סוטה אלא מסברא דחשיב תרתי לריעותא ספק דחבית לא שייך למילף מסוטה ומפרש ר"ת דשניהם לא למדוה אלא מסוטה לאו מילף ממש קאמר אלא דלא קשיא להו דין סוטה. ומ' ר' שמעון דראי יליף רשות הרבים מסוטה כיון דחשיב ליה ספק יליף מסוטה לטהר ברשות הרבים אבל רשות היחיד לא יליף מסוטה לטמא ודאי משום דשאני סוטה משום דאיכא רגלים לדבר. ולישנא דחיק. וי"ל דאיצטריך למילף חבית ומקוה מסוטה דאי לאו דאשכחן בשום דוכתא דעשה הכתוב ספק כודאי לא הייתי מיקל לשרוף ברשות היחיד ובחבית לבטל התרומה לגמרי משום תרתי לריעותא ור' שמעון נמי לא היה מטהר ברשות הרבים כיון דאיכא חזקה כנגד חזקה אי לאו דיליף מסוטה: **הבא** מאי רגלים לדבר איכא. פרש"י דסבר ר' שמעון בשאר ספק טומאות דעלמא נמי ברשות היחיד תולין תימה דלא משתמיט לן בכוליה תלמודא דפליג ר' שמעון בתחלת טומאה. ויש מפרשים בתחלת טומאה מודה ר' שמעון דהלכתא גמירי לה מסוטה כדאיתא בפ"ק דחולין [דף ט ע"ב] וכי תימא השתא בתחלת טומאה שורפין בסוף טומאה לא כ"ש הא קי"ל אין דנין ק"ו מהלכה הלכך בסוף טומאה אמר ר"ש תולין כיון דאיכא לתלות להקל כמו להחמיר דהוי חסר לפניך לא חשיב לר' שמעון ריעותא ולא יתכן האי פירוש' דע"כ הלכתא גמירי לה לאו דוקא שיהא הלכה למשה מסיני דהא בסוטה בפ' כשם יליף לה מק"ו. ונ"ל דהאי ק"ו פריכא הוא דקאמר התם ומה סוטה שלא עשה בה שוגג דאית לן לאוקומי כל חד וחד בחזקת טהרה כדאמרי' בשמעתי' כי אמרינן הנמד דבר על חזקתו כגון ספק נגע ספק לא נגע אלמא מכח חזקה מטהרי'. והא דאמרי' בפ"ק דחולין דספק טומאה ברשות הרבים הלכתא גמירי לה מסוטה דהוי ודאי טמא והאי דלא מייתי תרוייהו קרבן טומאה משום דלא לפינן מסוטה להחשיבם שניהן שאיפשר שנטמאת בשעת סתירה אבל הך דשני נזירים כיון דודאי אחד מהן טהור לא לפינן מסוטה להחשיבם שניהן ודאי טמאין לחייב כל אחד ואחד קרבן טומאה אלא גמרי' מסוטה לאפוקינהו מחזקתייהו ופסק טמאים הוו. וא"ת א"כ מאי פרי' מעיקרא דרשות הרבים הוי וכל אחד יביא קרבן טהרה הא אי איפשר להיות ששניהם טהורין וכי האי גונא לא לפינן מסוטה לטהר שניהן ברשות הרבים וי"ל דהא דמטהרין ספק טומאה בפלגא ופלגא ברשות הרבים ספיקו טהור ומשני באומר ראיתי טומאה שנזדקה ביניהם אכתי תקשי ליה הו"ל ספק טומאה ברשות היחיד ויביאו [כל אחד] קרבן טומאה דהא הוא ספק טומאה ברשות הרבים ויביאו [כל אחד] קרבן טהרה דספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור ומשני באומר ראיתי טומאה ודאי טמא דכמוהו הכא אבל אי אמרינן תולין הוה ניחא וי"ל דלעולם כל ספק טומאה ברשות היחיד ודאי טמא והאי דלא מייתי תרוייהו קרבן טומאה משום דלא לפינן מסוטה אלא דבר שאיפשר להיות כן כגון שאיפשר שנטמאת בשעת סתירה אבל הך דשני נזירים כיון דודאי אחד מהן טהור לא לפינן מסוטה להחשיבם שניהן ודאי טמאין לחייב כל אחד ואחד קרבן טומאה אלא גמרי' מסוטה לאפוקינהו מחזקתייהו ופסק טמאים הוו. וא"ת א"כ מאי פרי' מעיקרא דרשות הרבים הוי וכל אחד יביא קרבן טהרה הא אי איפשר להיות ששניהם טהורין וכי האי גונא לא לפינן מסוטה לטהר שניהן ברשות הרבים וי"ל דהא דמטהרין ספק טומאה ברשות הרבים לאו מסוטה דלא הוה ליה לאפוקי מחזקתייהו אלא מדין ספק נגע ספק לא נגע דאמרינן בשמעתי' כי אמרינן הנמד דבר על חזקתו כגון ספק נגע ספק לא

גליון הש"ס

תוס' ד"ה גמר וכו' וי"ל דגמר מתחלת טומאה וכו' בגון ההיא דתינוק וכו'. ולפי דעני' נדעת לא זכימי לעמוד בסוד רבותינו דאלמו הכיון מתני' דעיסה מפורס בקרא הוא ונקמה גם עלה היכי ילפינן מתחלת טומאה היכי דיש לה חזקת טהרה:

לעזי רש"י

שנט"ר [שינטר"ר]. לחוש, להרגיש. דשריי"ט [ריטריי"ט]. מתכוון (או מכוון).

תוס' הרא"ש

מה סוטה ספק היא ועשאוה כודאי. לאוסרה על בעלה עד שתשתה אע"ג דמן הדין מותרת לבעלה דאוקמה בחזקת צדקת ואע"ג דנסתרה לא נבעלה אלא גזירת הכתוב להרציאה מחזקתה ולאוסרה מספק: **אי** מה סוטה ברשות היחיד טמאה ודאי הכא נמי ברשות היחיד טמאה ודאי. הכא משמע דכל ספק טומאה ברשות [היחיד] טמ' ודאי וקשה מהא דאמרינן בנזיר שני נזירים שאמר להם אחד ראיתי שנטמא אחד מכם שניהן מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ופריך אינהו תרי והאי דקאי בגייהו האיכא תלתא והוי ספק טומאה ברשות הרבים ויביאו [כל אחד] קרבן טהרה דספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור ומשני באומר ראיתי טומאה שנזדקה ביניהם אכתי תקשי ליה הו"ל ספק טומאה ברשות היחיד ובחבית ברשות היחיד הוי ודאי טמא דכמוהו הכא אבל אי אמרינן תולין הוה ניחא וי"ל דלעולם כל ספק טומאה ברשות היחיד ודאי טמא והאי דלא מייתי תרוייהו קרבן טומאה משום דלא לפינן מסוטה אלא דבר שאיפשר להיות כן כגון שאיפשר שנטמאת בשעת סתירה אבל הך דשני נזירים כיון דודאי אחד מהן טהור לא לפינן מסוטה להחשיבם שניהן ודאי טמאין לחייב כל אחד ואחד קרבן טומאה אלא גמרי' מסוטה לאפוקינהו מחזקתייהו ופסק טמאים הוו. וא"ת א"כ מאי פרי' מעיקרא דרשות הרבים הוי וכל אחד יביא קרבן טהרה הא אי איפשר להיות ששניהם טהורין וכי האי גונא לא לפינן מסוטה לטהר שניהן ברשות הרבים וי"ל דהא דמטהרין ספק טומאה ברשות הרבים לאו מסוטה דלא הוה ליה לאפוקי מחזקתייהו אלא מדין ספק נגע ספק לא נגע דאמרינן בשמעתי' כי אמרינן הנמד דבר על חזקתו כגון ספק נגע ספק לא

איכא בינייהו למרמי חבית ומקוה. וא"ת להני טעמי נמי איכא למרמי דהא מודה שמאי בשוטה דלא מרגשת דלמפרע תולין ובמקוה שורפין וכן להלן לגי' ליה הני טעמי לריך לשנויי כדמשני דהתם תרתי לריעותא וי"ל דטעמא דהרגשה מהני להלן שלא לטמא ולא ולשמאי מהני אף בשוטה שלא לטמא דאתי בודאי ג"ש יש לומר דידע טעמא דתרתי לריעותא לשרוף אבל תולין אע"ג דליכא תרתי לריעותא ועיקר פירכא דלעיל לשמאי דמשום דליכא באשה תרתי לריעותא מ"מ לא היה לו לטהר לגמרי וא"ת אכתי איכא למימרי דבמקום מטמאין אף ברה"ר ובנגע באחד בגילה מטהרים מכמיס ברה"ר ברשהו מי מבערב אבל ע"כ הייו טעמא משום דבמקום איכא תרתי לריעותא וי"ל דלא קשה ליה לעיל אלא בשמאי דמטהר שמאי אף ברשות היחיד: **לאביי איבא מוך.** ה"מ למימר נמי דאיכא ביינייהו שוטה דלגישנא קמא דאשה מרגשת מודה שמאי בשוטה ואין לומר דלגישנא דאי הוה דס מעיקרא הוה אתי מודה נמי שמאי בשוטה דשמא דס אחר נפל קודם בדיקה משום דמשמע דעל דס שנמצא עכשיו קאמר: **כי פליגי** חזקיה ור' יוחנן בקופה שאין לה שולים. שאז משתמשין בה כשהיא מושכבת וקופה היא מרובעת ומשתמשין בה לרחבה ומגלגו טהרות בימין ושרץ בשמאל ופליגי דלחזקיה אית ליה טהרות האחרונות טמאות אבל הראשונות טהורות דשרץ בתר הכי נפל דאילו הוה הכא מעיקר כשהגביה הקופה לערות ממנה הטהרות היה נופל גם השרץ ור' יוחנן אמר דטהרות הראשונות נמי טמאות שהאוגנים עכשו השרץ מליפול בתוך ולכך לא ראהו לפי שהטהרות נפלו לצד ימין ולצד שמאל שהשרץ שם לא ראה אבל אם היתה הקופה עגולה מודה רבי יוחנן דהראשונות טהורות דאז נופלין השרץ והטהרות במקום אחד ואע"פ שהאוגנים מעכבין מליפול בתוך מ"מ אי הוה השרץ שם היה רואהו ולכך נקט דוקא נמצא בזוית אחרת וכן מוכח בפ"ק דשבת (דף מ.) דאם קופה מרובעת גבי כוורת נקט רחבה שאם לפי שהיא עגולה ולריך להיות בה ד' מרובעים ובקופה נקט רחבה ד' ד) [לפי שהיא מרובעת] ודלייס אפי' אם עגולים אתי אפיר דרגילות הוא לערות המים מהר ואין רואין אם נשאר שרץ בכלים ור' יוחנן קופה דשמתי ה"ה דמצי למנקט אפילו בתין לה שולים אף יש לה אוגנים: ה) **והתניא** המדלה י' דליים כו'. הקשה הר"ר מנחם אתאי לא מייתי מתניתין דטהרות פ"ד (מ"ד) דתנן המדלה י' דליים ונמצא שרץ בא' מהן הוא טמא וכולן טהורין וי"ל דאתם לא קתני זה אחר זה ואיכא למימר דמיירי כשמדלה שם י' דליים והם כולם יחד בבור והעשירי שהגביה נמצא בו שרץ ולא ידענן כשהיה השרץ על המים בבור אם בשאר דליים נגע בעודן בבור והוי ספק טומאה נפה על פני המים דטהור אף ו) ברה"ר כדאיתא בסוף מזיר (דף סד.) ואין חילוק בין יש לה אוגנים בין אין לה אוגנים אי נמי לא קתני מים במתניתין ואיכא למימר דמיירי בבור שיש בו יין ושמן וקמ"ל דע' דליים הראשונים טהורים ולא אמרינן שהשרץ היה תחלה בבור וטימא הכל אלא אמרינן דבדלי זה אחרון נפל תחלה בעודו ריקן וכשהלאו לבור בסוף הוא טמא ומטמא כל מה שבבור אבל שאר דליים הראשונים טהורים: לשלישא דחזקה כמו לשלישא דאם איתא דהוה דם מעיקרא וכו' כדפרישנא דבשלמא לאידך לישני דמרגשת או דפריה ורביה לא שייך כלל למיפרך מקופה הלכך ידע שטעה אבל לשלישא דחזקה לא טעה ומאי קא משני ליה לזו יש לה שולים ולזו אין לה שולים. ותירץ דהוה פשיטא ליה לשמאי דאילו היה הלל יודע דטעם דידיה משום חזקה לא היה מקשה לו מקופה לפי שדבר פשוט הוא לחלק בין קופה שאינה בדוקה לאשה בדוקה: ח"ק ליה הלל לשמאי אין טעמא קאמ' ומיהו עשה סייג לדבריך הק' הר' משה מאיבראא דהא פרישנא לעיל בריש מכילתין דהאי דבעי מאי טעמא דשמאי היינו משום דלא עבביד סייג והא קא משני דמשום חזקה לא בעי למעבד סייג. א"כ מאי תו קאמר ליה הלל לשמאי מיהו עשה סייג לדבריך. וכן טעמא דמרגשת נמי פרשי' לעיל משום סייג ושמאי נמי השיבו לפי דבריו דלדידך נמי משום טעמא דפריה ורביה ראוי לומנו שלא לעשות סייג: **טהרות** הראשונות קרי להו ראשונות לפי שכשנמצא השרץ כבר ניטלו הטהרות. ודוקא נמצא השרץ בזוית אחרת וטעמא דר' יוחנן משום דאיפשר שהיה שם שרץ ולא ראהו. וכגון שהקופה הרבה רחבה אבל בקופה קטנה מודה ר' יוחנן דטהורות. אע"ג דלקמן בדלי שהוא קטן ולא אמרינן אם איתא דהוה ביה שרץ מעיקרא הוה חזי ליה. משום דבשעה ששופך המים מן הדלי לא אסיק אדעתיה שיעלה שרץ עם המים אבל בשמשתמש טהרות עם הקופה נזהר יפה לראות שלא

נאכיי איכא מוך. לגישנא דאשה מרגשת אפי' משמשת במוך נמי היה שעתה ולגישנא דמעיקרא הוה אתי משמשת במוך מטמאה למפרע: **ומגלא בה שרץ בזוית אחרת.** לאחר שניטלו טהרות מן הקופה: **שטהרות הראשונות טמאות.** למפרע. ודוקא בזוית אחרת כגון קופה מרובה אמתים וג' אמות דאיכא למימר קודם שניטלו הטהרות הוה התם ונטמא הכלי מחמת השרץ וטהרות מחמת הכלי ואיהו הוא דלא נתעסק באותו זוית ולא אשכחיה אבל באותו זוית לא דודאי בתר הכי נפל דאי הוה התם בשעת טהרות הוה חזי ליה כשהוגיפן: **אבל.** כן הדבר: **ומה הפרש בין זו לזו.** וכא טומאה למפרע הוא: **שולים.** פוג"ץ בלע"ז. ועכבו השולים את השרץ מלגלות והוא הוגיף טהרות דרך פיה מלמעלה והשרץ שבזוית אחרת לא ראה: **ולזו אין לה שולים.** ואי הוה דס מתמטל בבית המילון הוה נפיק ונפיל: **מפריה ורביה.** דכיון דחיישינן לדס בבית המילון לבו נוקפו ופורש מן האשה: **וקא מקשי ליה קופה.** הרי קופה דלא אמר אם איתא דהוה שרץ מעיקרא הוה נפיק עם הטהרות כשעירה את הקופה: **סייג.** חזוק וגדר מדרבנן לטומא למפרע. וה"ה דמלי למיפרך הני מתני' אהכך לישנא דלעיל ולתרולי כי האי גוונא הלל טעי וסבר טעמא דשמאי אם איתא כו' וקשיא ליה קופה וקאמר ליה שמאי טעמא דידי משום העמד אשה על חזקתה או משום אשה מרגשת ולמאי דקא טעית נמי דקא מקשת לי קופה זו יש לה שולים כו': **שיש לה שולים.** והוא הוילון דרך הפה הלכך אם שרץ היה בה לא ראהו ולא יצא: **שאין לה שולים.** כגון חביות של עץ שניטלו שוליהם ויכול להשתמש באוכך חללן כשהן מוטלות בקרקע וכשהוא מעבה אותן הוא מגביה ראשן האחד ומעבה והכל יוצא ממנה: **מאי טעמא דר' יוחנן.** הא ודאי אילו הוה התם בשעת טהרות הוה נפיק בהדייהו: **אוגנים.** במקום השוליים יש אוגנים שכפופין ראשי הנקבים כלפי פנים וכשהוא מעבה איכא למימר אוגנים עכבו: **עשרה דליים.** י' פעמים בדלי אחד ומעבה בכלי גדול: **וכולן טהורין.** דאמר השתא הוא דנפל דהואיל שלא מצא קודם שעירה הדלי בפעם הזאת לתוך הכלי טהורין: **שאין לו אוגנים.** לדלי דהשתא ודאי אם איתא דהוה התם בזימני קמאי הוה נפיל מן הדלי עם המים: **מיא שרקי.** ואין צריך להפוך הדלי על פניו כשהוא מעבה הלכך איכא למימר אוגנים עכבוהו לשרץ אבל פירי לא שרקי וכשעירה טהרות ממנה הפכה כולה על פניה לפי שאין פירות נוחין לישרק ולגאת הלכך אי הוה שרץ עם הטהרות הוה שריק ונפיל בהדייהו: **לא קפיד עלייהו.** אי משייר מינייהו לתוך הדלי הלכך אינו שופך כל הדלי על פניו ומלו אוגנים לעכובי שרץ: **קפיד עלייהו.** לאפוקינהו כולהו והופך קופה על פיה ולא משייר מידי ואם איתא דהוה שרץ הכי נמי דלא אישתייר: **בקופה שאינה בדוקה.** שלא בדקה בשעה שנתן טהרות לתוכה הלכך אין להעמידה על חזקת טהרה: והא

ג) נראה דל"ל אכתי איכא למיפרך לר"ש אי מה תחילת טומאה. ד) נראה דחסר וצ"ל ונראה דלכאי לגישנא נמי לריך דטעמא דהשתא אשה על חזקתה. ה) נראה דל"ל אכתי איכא למיפרך לר"ש אי מה תחילת טומאה.

עין משפט נר מצוה

ז א ב ג מיי' פי"ז מהל' אבות הטומאה הלכה ב:
ח ד ה מיי' שם הלכה ח:

תוס' הרא"ש

כמזיד ואונס כרצון עשה בה ספק כודאי שרץ שעשה בו שוגג כמזיד ואונס כרצון אינו דין שיעשה בו ספק כודאי. ואיכא לאקשויי מה לטומאת שרץ שכן יש לה טהרה במקוה. הלכך נקל עליהן שלא לטמאן דמספק ועוד איכא למימר נזקי אדם יוכיחו שעשה בהן שוגג כמזיד ואונס כרצון [ולא] עשה בהם ספק כודאי אלא נקט ק"ו לרווחא דמילתא דהלכה למשה מסיני היא כדקאמר סתמא דתלמודא בחולין הלכך לא חש לאקשויי: **ואיבעית** אימא היינו טעמא דר' שמעון. כלומר ודאי מסוטה לא ילפינן סוף טומאה דתחלת טומאה דוקא איתקש לסוטה הלכך לרבנן כיון דאיכא תרתי לריעותא בודאי חשיב ליה. ור' שמעון אע"ג דלא חשיב ליה תרתי לריעותא מ"מ כיון דאיכא חזקה כנגד חזקה מאי טעמיה דמטהר ברה"ר גמר סוף טומאה מתחלת טומאה וא"ת והיאך יליף סוף טומאה דאיכא חזקה מתחלת טומאה דאיכא חזקת טהרה וי"ל דיליף מתחלת טומאה כי ההיא דפ' כסוי הדם דהוי פלגא ופלגא דמטהרים ברשות הרבים אפי' במקום הראוי להיות ספק וה"א סוף טומאה אפי' במקום חזקה ורבנן אמרי התם איכא חזקת טהרה דכנגד ריעותא דטיפוח איכא חזקת טהרה ומיעוטא דאין מטפחין והוה ליה ספק וגמרי' מסוטה לטהר ברשות הרבים אבל הכא גברא בחזקת טומאה כלומר איכא תרתי לריעותא והוי כודאי. והאי דקאמר [ר"ש] ברשה"י תולין משום דתחלת טומאה נמי ס"ל ברשות היחיד תולין. ומיהו להך פירו' דפרי' דר' שמעון ס"ל בספק טומאה בעלמא שורפין א"כ ה) לר' שמעון משום דאכתי איכא למיפרך אי מה תחלת טומאה ברשות היחיד טמא ודאי אף סוף טומאה כן וי"ל דלטהר ברשות הרבים ילפינן שפיר מתחלת טומאה דגלויי מלתא בעלמא הוא לטהר כיון דהוי פלגא ופלגא כי היכי דמטהרינן בתחלת טומאה אבל לטמאות ודאי ברשות היחיד לא ילפינן מהלכה: **ושרצים** דאתו לה מעלמא כו'. [וא"ת] תיקשי ליה מסיפא דתנן פ' דם הנדה וכן הכתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע וכי תימא דאיכא דמים דאשה זו ודמים דנשים דעלמא התינח חלוק אלא אשה אמאי מקולקלת למנינה כדתנן לקמן בפרקין. וי"ל דשאני התם דאיכא כתם דממה נפשך מטמא למפרע היכא דהכתם יבש או במקום שאין דם זה ראוי לבא בחלוק אלא א"כ שיחתה או איזדקרא דאיכא למימר למפרע שיחתה או איזדקרא ולאו אדעתה הלכך לא פליג בכולהו: **הואיל** ואשה מרגשת בעצמה. וא"ת חזאי בלא הרגשה מאי איכא למימר ופרש"י האי דלא ארגשה עכשיו משום דסבורה הרגשת העד הואי וכי האי גונא אמרינן בריש הרואה כתם. וק' דא"כ היכא דשמשה תטמא דסבור הרגשת שמש הואי כדאמרי' נמי התם וי"ל דכי חזאי בלא הרגשה מלתא דלא שכיח הוא ולא עבוד רבנן חיזוק דכשמרגשת בודקת לאלתר אבל שינה ושושה וכתמים שכיחי הלכך פריך מינייהו: **מודה** שמאי בשוטה. דוקא בטהרות שנגעה והם בידי אדם אבל מונח על גבי קרקע הוי שוטה דבר שאין בו דעת לשאל ומטהרים ליה מעת לעת כדמוכח לקמן ג) כיון דמודה שמאי להלל בשוטה והלל לא קאמר דטמא בחולין א"כ מאי טעמא דשמאי דקא מטהר בחולין בשוטה אלא מטעם חזקה ושהשא צריכינן לטעמא דחזקה מדלא אסרינן בשוטה אפי' בחולין אלא דאתא לפרושי מאי טעמא לא עבוד סייג וכן כל הנך טעמי דלקמן כדמפרש על טעמא דביטול פריה ורביה: **לימא** תנן כתמים דלא כשמאי. דכיון דלא ארגשה ודאי לאו מגופה אתא ואפי' מכאן ולהבא לא תטמא אבל הך לא פריך שלא תטמא למפרע. אלא מכאן ולהבא דהא השתא נמי אשכחא ולא מרגשא. ועוד כדפ"ל דגזור בכולהו משום דפעמים ראוי לטמאות למפרע ממה נפשך. ועוד מאי קשיא ליה אי שמאי מטהר כתמים למפרע הא אשכחן נמי ר' שמעון בן אלעזר בסוף בא סימן דמטהר כתמים למפרע אבל מכאן ולהבא ליכא מאן דמטהר: **משמשת** במוך. אע"ג דנקט משמשת במוך לא שנותנין המוך בשעת תשמיש דהא ודאי אסור אפי' לג' נשים דמשמשות במוך משום השחתת זרע האיש דהוי כזורע על העצים ועל האבנים אלא נותנהו לאחר תשמיש כדי שתשאוב הזרע שלא תתעבר[ג]: **להני** לישני ליכא למימרי. ונפקא מינה דלא נצטרך לחלק בעלמא בין חדא לריעותא לתרתי לריעותא. וא"ת להני לישני נמי איכא למימרי להלל. וי"ל דהלל נמי אית ליה

מסורת הש"ס

ה) [לקמן יב. סה:], ו) כס"ל: דסוטאל ומקל, ז) [סוף יבמ"ן], ח) נ"י כ"י, ט) עיין מהר"ם, י) ל"ל ברה"י,

הגהות הב"ח

(א) נמ' וה"מ שמאי והלל מודו כל"ל תיפת בית נמקק: (ב) שם והתנן המדלה עפרה לליים. נ"ב משנה היא פ"ד דטהרות משנה ד':

לעזי רש"י

פוג"ץ. קרקעית.

תוס' הרא"ש (המשך)

הני טעמי לענין לחלות והא דלא פריך לימא (למימר) תנן כתמים דלא כהלל משום דלא חשיב להני טעמא לטהר אלא לענין התלינן ולא שרפינן. וא"ת מ"מ איכא למימרי משום שוטה ומוך דחזוק דמודי בהו שמאי. ומסתמא הוו כמו שאר מעת לעת דתולין ומאי שנא מחבית מקוה ומבוי וי"ל דהא לא קשיא ליה דמשום הני תרתי לא עבוד רבנן תקנתא לשרוף בחדא לריעותא דסגי בהכי דלא מטהרינן להו לגמרי וא"ת אכתי צריכי הני תרי לישני לטעמא דחדא לריעותא ותרתי לריעותא כי היכי דלא תיקשי ממקוה אנגע באחד בלילה דאפי' רבנן מודו בראוהו חי מבערב שטהור ברשות הרבים כדתניא בתוספתא וי"ל דלא קשיא ליה אלא הא דמטהרינן ברשות היחיד אבל הא דמטהרינן ברשות הרבים לא קשה כולי האי דבקל נוכל למצוא טעם לזה ולא נצטרך לחלק בין חדא ותרתי לריעותא: **לאביי** איכא מוך. הוה מצי למימר בין לאביי בין לרבא איכא ביינייהו שוטה: **אמר** הלל לשמאי אי אתה מודה בקופה כו'. וא"ת ולימא ליה הלל לנפשיה דההיא אפי' לחולין ובמעת לעת דוקא בקדשים או לתרומה למאן דאית ליה ולפי מאי דמפרש לקמן דכל הטומאות כשעת מציאתן היינו דוקא לקדשים או לתרומה ניתא וכי תימא אכתי לימא לנפשיה דהכא לשרוף ובמעת לעת דוקא לחלות וי"ל דלגבי האי אית ליה לב"ה נמי טעם דפריה ורביה שלא רצו להחמיר לשרוף שלא יהא לבו נוקפו ופורש. וא"ת א"כ לעיל דפריך להלל ממקוה דאילו מעת לעת שבנדה תולין והכא טמאות. לישני משום שלא יהא לבו נוקפו ופורש. וי"ל דודאי מקדשים לקדשים איכא לשנויי הכי דבעלמא החמירו לשרוף קדשים והכא לא רצו להחמיר כדי שלא יהא לבו נוקפו ופורש אבל אי בעלמא מטמאינן אפילו חולין לא מסתבר למימר דהכא תולין משום שלא יהא לבו נוקפו ופורש: **התם** הלל הוא דקא טעי. והכא נמי צריך לשנויי לאינך לישני דמרגשת או דחזקה וא"ת וללישנא דחזקה אמאי לא מקשי ליה הלל מקופה דאמאי טמאות נימא דעמד קופה על חזקתה כמו גבי אשה. וי"ל דמיירי בקופה שאינה בדוקי. אבל אשה בדוקה היא ולא כהך לישנא דאמרי' לקמן דכיון דשכיחי בה דמים כשאינה בדוקה היא. או א"נ אע"ג דשכיחי בה דמים מ"מ חזקת טהרה אית לה: והקשה ה"ר משמון מקוצי להאי טעמא דחזקה מניין לו (חזקה לשמאי) דהלל טעה בסברתו וסבר דאם איתא דהוה דם כו' והלא מקופה קשה נמי

ה) נראה דל"ל אכתי איכא למיפרך לר"ש אי מה תחילת טומאה. ו) נראה דחסר וצ"ל ונראה דלכאי לגישנא נמי לריך דטעמא דהשתא אשה על חזקתה. ז) עד כאן שייך לא"ת.

והא דומיא דאשה קתני. בהיא דהלל ושמאי דקתני מה הפרש בין זו לזו: **ואשה בדוקה היא.** מקודם לכן דהא כל שחרית וערבית היא בודקת אפ"ה טהרות דקופה טמאות וקשיא לחזקיה: **כשאינה בדוקה דמיא.** וקופה נמי בשאינה בדוקה עסקינן: **ואיבעיא אימא.** הא והא בבדוקה אלא דשמאי והלל כשאינה מכוסה ופיה מלמעלה הלכך איכא למימר עם סילוק ידיו נפלו וחזקיה במכוסה מש"ה מטהר: **מכוסה.** בתמיה. היכי נפל האי שרץ והיכי איתתכח בה השתא: **שמשמשה ע"י כסוי.** כשהוא רולה להכניס לתוכה ולהוציא מתוכה מגלה ומכסה אותה הלכך חזקיה סבר כל זמן שהטהרות בתוכה נזהר בה וכסה והשתא לאחר שניטלו ממנה הסיח דעתו משמירתה ולא נזהר לכסותה ונפל ור' יוחנן סבר חיישינן שמא כשגילה להשתמש בה בעוד שהטהרות בתוכה נפל: **מכוסה היא.** דלא נפיל בה דס מעלמא וקופה דכוותה במכוסה עסקי' ואפ"ה טמאה וקשיא לחזקיה: **בזויים היא.** כדמפרש ואזיל שנטלוה לקופה בזוית אחרת לאחר שניטלו טהרות ממנה: **ממקום למקום.** דלא אמרינן מאידך זוית הוה בה שרץ עם הטהרות אלא אמרינן לאחר שהניחה כאן נפל בה: **ובמקום מליאתן.** אם מצאו שחרית מת באותו מקום שנגע בו בלילה טמא אבל מצאו במקום אחר מת מת טהור ולא אמרינן כי היכי דהכא מת מת הכא נמי הוה מת במקומו הראשון: **נשרוף.** דלא מחזקינן טומאה ודאית ממקום למקום לשרוף עליה תרומה: **אבל מבלא חלין.** דהרי משמע במקום מליאתן הוא דחכמים מטמאין טומאה ודאי אבל אבל אלא במקום מליאתן טומאה הוה ספק ור' יוחנן נמי לתלות קאמר: **חלודה.** רדליר"ף: **או שבורה.** (ה) ע"ג טהרות ומכיר בה שהיא טמאה: **טהורה.** מלטמא טהרות שנמצאת עליהן ולא אמרינן שלמה נפלה עליהם וטמאתם ואח"כ נשברה אלא אמרינן שבורה או חלודה כאשר (ב) היתה עתה נפלה עליהם. אלמ' כל הטמאות כשעת מליאתן מחזקי' להו ואפי' תלייה ליכא דקתני טהורה וקס"ל דה"ה נמי למקום מליאתן דמחזקינן להו בטומאה ולא מספקינן לה במקום אחר אפילו לתלות וקשיא לר' יוחנן: **נמצא שרוף.** השרץ: **מטלית.** אם זב היתה: (ו) **המהומהם.** הבלויה. מגלה בלויה ע"ג זיתים: **טהורה.** מלטמא זיתים לאמרינן הכי נפלה עליהו לאחר שבלתה וטהרה מטומאתה. אלמא לא מחזקינן טומאה משעה לשעה אפי' לתלות דקתני טהורה וה"ה ממקום למקום: **וכי תימא.** לא דמי דהכא משום הכי טהור משום דשעת מליאתה ומקום מליאתה בטהרה הואי דבתר שעת מליאתן אזלינן בין לקולא בין לחומרא בין לקולא כי הכא גבי מחט ומטלית לאחזוקי בטהורה ודאי בין לחומרא כגון נגע בחלב בלילה לאחזוקי בטומאתה ודאית: **ושנא במקום מליאתן.** דליכא רגלים לדבר כולי האי משרף לא שרפינן מתלא חלין: **דדף.** קרם מונח על גבי יתדות בכותל: **ומדף טמא.** בגד טמא מונח תחת הדף בקרקע. בת"כ (ה) קרי מדף לעליונו של זב ומדף לשון טומאה קלה הוא כדלקמן [ע"ב] וס"ל השתא שהוא עליונו של זב דטמא מדאורייתא ומיהו טומאתו קלה משל מדרס דלא הוי אב הטומאה לטמא אדם וכלים. ובא ומצא את הכבר ע"ג הקרקע מן הבגד והלאה: **ונטלה.** ולא נפלה על גבי המדף שנטלו מעל הדף והניחה לארץ: **לא נצרכה.** האי שאני אומר: **אלא למקום מדרון.** שאע"פ שהדף שהכבר עליה מקום מדרון ולאויר הכבר ליפול ואם נפלה נגעה בבגד אפילו הכי טהורה שאני אומר כו' אלמא לא מחזקינן טומאה ממקום למקום דזימנא מעל הדף נפל ומתגלגל לכאן: שאני מדרון דאפילו נפל הכבר על גבי מדף לא נשאר נשם אבל אם המדף בקרקע שוה פשיטא דטהור:

ואיבעית

כי פליגי חזקיה ור' יוחנן בקופה בדוקה. ולא"ת דבנגע באחד בלילה אמרו מכמים אם לאוהו מי מבערב טהור שספק טומאה ברה"ר ספקו טהור משמע דברה"י אפילו לאוהו מי טמא והשתא הך קופה היכי (ו) דמיא מי ברה"ר מאי טעמא דרבי יוחנן דמטמא ואי ברה"י מ"ט דחזקיה דמטהר וי"ל דברה"י איירי וחזקיה יפרש הברייתא דבלאוהו מי מבערב טהור אפילו ברה"י וספק טומאה ברה"ר טהור דקאמר היינו דהוי כאילו הוא ספק טומאה ברה"ר כיון שהיא בדוקה תחלה ואגב דבריתא נקט האי לישנא במילתיה דר"מ היכא דלא לאוהו מי מבערב מתחלה דקתני בתוספתא ר"מ מטהר ברה"ר נקט נמי במילתייהו דחכמים בסיפא רה"ר: **והא אשה מכוסה היא.** פי' רש"י דלא נפל בה דס מעלמא וקשה דכ"ש שהיא טומאה דאין בלתות בדס אחר אלא בא מגופה לכך י"ל מכוסה היא שהמקום סתום וכשהדס יולא נפתח והיה לה להרגיש ולא"ת והא בקופה בדוקה פליגי דאי לאו הכי מאי מועיל כשהיא מכוסה ולא"כ מאי פריך והא אשה מכוסה מאי מועיל כסוי כיון דלאו כבדוקה דמיא וי"ל שרולה לישב אפי' אי תשיב לה כבדוקה: **שכל הטמאות בשעת מציאתן.** לעיל (ו) פי' דהיינו דוקא לקדשים והא דמחט שנמצאת מלאה חלודה דטהורה דכל הטמאות כשעת מציאתן אפילו להקל לאו משום דהוי כשעת מציאתן דאורייתא אלא משום דמוקי הטהרות אחזקתייהו ולא"ת מאי פריך מכבר הנתונה על גבי דף דלמא בכבר של חולין איירי וי"ל דאפילו בחולין לא היה לנו לעשות כל כך לתלות בדס טהור שהנפילה נראית יותר והיה לנו לטמא ממקום למקום כיון דלא אפשר ליפול אלא אם כן נגע אי בשום מקום אנו מחמירין אפילו בקדשים:

ומי תלינן והא אנן תנן כו'. ולא"ת והיא הנותנת משום דאזלינן בתר שעת מציאתה לגמרי אפילו ממקום למקום לתלות לכך מחט שנמצאת מלאה חלודה טהורה לגמרי ואע"ג דמצינן למימר דהיינו דקאמר וכ"ת כשעת מציאתן לגמרי בין לקולא בין לחומרא מ"מ מאי ס"ל דמקשה וי"ל דכיון דמחמיר כלכך בטומאה לתלות אפי' ממקום למקום (ו) [ע"כ אינו טעם גמור דדוקא בקדשים הוא ומשום חומרא] א"כ במחט לא היה לו לטהר לגמרי משום שעת מציאתה אלא הוה ליה למימר השתא הוא דעלתה חלודה: **כבר** הנתונה על גבי דף. ולא"ת שאני התם שאין בו דעת לישאל כדאמר בסמוך וי"ל דפריך אי בשום מקום אנו מחמירין ממקום למקום אפילו בקדשים לא היה לנו לעשות ספק ולתלות באדם טהור דיותר יש לתלות בנפילה: **שאני אומר אדם טהור.** ולא"ת דהכא תלינן באדם טהור ובפ"ק דחולין (דף ט:) גבי גלוחית שהניחה מכוסה ובא ומצאה מגולה תלינן באדם טמא וכן פ"ק דפסחים (דף י:) גבי קורדום ותירץ ר"ת דגבי כלים הנמצאין דווקא גזרינן טומאה משום דאית להו טהרה במקום ולכא פסידא אבל באוכלין דאיכא פסידא דאית להו טהרה במקום לא החמירו אי נמי הכא מוכחא מילתא דאדם טהור הסירה בכוונה כדי שלא תפול על מדף טמא אבל בעלמא טמאין בין באוכלין בין בכלים דליכא למימר אדם בכוונה עשה לתקנתא:

(ו) **הכא** נמי נימא עורב אתא ושדא. אף על גב דאדם שנשתמש בקופה יש בו דעת לישאל מכל מקום פריך כיון דעל ידי תליית אדם טהור אין אתה מושבו ספק אף על גב שהנפילה נראה יותר אם כן הרבה מצוי הוא שאדם טהור בא לשם הכא נמי נימא אתא עורב ושדא ולא הוי ספק: **לא נצרכה אלא למקום מדרון.** פירוש כשהמדף במקום

אמרי' שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ונטלו. וכן פ"ק דחולין גבי צלוחית שהניחה מכוסה ובא ומצאה מגולה ומצאה מכוסה טמאה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכיסה. ותירץ ר"ת דגבי כלים החמירו משום דגזרו אספק כלים הנמצאים ואחמור בספק כלים יותר מבספק אוכלין

כי פליגי חזקיה ור' יוחנן בקופה בדוקה מר סבר הא בדקה ומר סבר (א) אימור עם סילוק ידו נפל **והא דומיא דאשה קתני ואשה בדוקה היא כיון דשכיחי בה דמים כשאינה בדוקה דמיא ואיבעית אימא כי מודו שמאי והלל בקופה שאינה מכוסה כי פליגי חזקיה ורבי יוחנן** (ב) **בקופה מכוסה מכוסה היכי נפל כגון שתשמישה ע"י כסוי והא דומיא דאשה קתני ואשה מכוסה היא כיון דשכיחי בה דמים כשאין מכוסה דמיא ואיבעית אימא כי מודו שמאי והלל בזוית קופה כי פליגי חזקיה ורבי יוחנן בזוית בית והא קופה קאמר** (ג) **ה"ק קופה שנשתמשו בה טהרות בזוית בית זו וטלטלוה בזוית אחרת ונמצא שרץ בזוית אחרת חזקיה סבר לא מחזקינן טומאה ממקום למקום** (ד) **ורבי יוחנן סבר** (ה) **מחזקינן ומי מחזקינן והתנן** (ו) **נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת ולמחר השכים ומצאו מת ר"מ מטהר וחכמים** (ז) **מטמאין שכל הטמאות כשעת מציאתן ותני עלה** (ח) **כשעת מציאתן ובמקום מציאתן וכי תימא הני מילי לשרוף אבל לתלות** (ט) **תלינן ומי תלינן והתנן** (י) **מחט שנמצאת מלאה חלודה או שבורה טהורה שכל הטמאות כשעת מציאתן ואמאי לימא האי מעיקרא מחט מעלייתא היא והשתא הוא דהעלה חלודה ועוד** (יא) **תנן** (יב) **מצא שרץ שרוף על גבי הזיתים וכן מטלית** (יג) **המהומהם טהור שכל הטמאות כשעת מציאתן וכי תימא כשעת מציאתן בין לקולא בין לחומרא ובמקום מציאתן אבל שלא במקום מציאתן משרף לא שרפינן מתלא תלינן** (יד) **והתנן** (טו) **כבר** ע"ג הדף ומדף טמא מונח תחתיו אע"פ שאם נפלה א"א אלא א"כ נגעה טהורה שאני אומר אדם טהור נכנס לשם ונטלה עד שיאמר ברי לי שלא נכנס אדם שם וא"ר אלעזר** (טז) **לא נצרכה אלא למקום מדרון התם כדקתני טעמא**

שאני

אמרי' שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ונטלו. וכן פ"ק דחולין גבי צלוחית שהניחה מגולה ומצאה מכוסה טמאה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכיסה. ותירץ ר"ת דגבי כלים החמירו משום דגזרו אספק כלים הנמצאים ואחמור בספק כלים יותר מבספק אוכלין

(א) עי' כתוס' כאן סד"ה והתניא (ב) ע"כ שיך לעמוד הקודם.

עין משפט נר מצוה

מ א ב ג ד מיי' פי"ז מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ב: י ה מיי' שם פי"ח הלכ' יד: **יא** ו מיי' שם פי"ט הלכ' יד: ו והלכה י:

יב ז מיי' שם פי"ז הלכ' ב: **יג** ח ט מיי' שם פי"ו הלכה י: **יד** י כ מיי' פט"ז שם הלכה ז:

תוס' הרא"ש (המשך)

מציאתן כמו שעתה נמצא הדם בבית החיצון גם קודם לכן היה בבית החיצון אם היתה בודקת עצמה ותטמא אפי' חולין ואפי' לשרוף כדמטמאינן הכא. וכי תימא משום דאשה בדוקה והוי כראוה חי חדא כיון דשכיחי בה דמים לאו בדוקה היא כדאמרינן לעיל בשמעתין. ועוד אפי' בראוהו חי מטמאינן ברשות היחיד לכל דבר. וצ"ל דהך דכל הטמאות כשעת מציאתן הוי כמו מעת לעת דדוקא לקדשים או לתרומה למאן דאית ליה וכן פלוגתא דחזקיה ור' יוחנן דמיירי' עלה הא דהלל ושמאי וכן המדלה עשרה [דליים מים] שצריך לאותן מים להדחת בשר קדשים או לבשל או ללוש מנחות וכמ"ד חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו. וכי תימא אכתי תקשי מאי שנא הכא דשורפין ומעת לעת דוקא לתלות. וי"ל דמשום פריה ורביה לא רצו להחמיר לשרוף. וכן שמאי אע"ג דאית ליה כשעת מציאתן מדמקשה ליה הלל מקופה מטהר לגמרי במעת לעת משום בטול פריה ורביה וכ"מ והיכי מקילין לתלות היכא דאימ' למה לי טומאה מטעם שעת מציאתן והא שעת מציאתן דאורייתא הוא תדע דתולין בו בין להקל בין להחמיר י"ל דהא דאמר והא דאמרינן בשעת מציאתן אפי' להקל גבי מחט ושרץ שרוף לאו משום דשעת מציאתן דאורייתא אלא משום דמוקמינן טהרות אחזקתן: **ותני** עלה בשעת מציאתן ובמקום מציאתן. תמיה לי מאי קא פריך שאני הכא דרגלים לדבר דכיון שלא מצאו במקומו שחי היה במקום שנגע בו ובא לזה המקום ומת שם. ושמא משמע ליה דדוקא ובמקום מציאתן אפי' ידוע שעל ידי אדם או ד"א ניטלטל ובא לכאן: (נכתב על הגליון) דמהוהה. פר"ח כגון טלית שנשרפה משני צדדיה ונשארה כגון קורי עכבייש (ע"כ) **והתנן** כבר כו'. תי' לפי מאי דפרישית בשעת מציאתן היינו דוקא לקדשים או לתרומה מאי פריך דלמא הכא מיירי בכבר של חולין וי"ל מ"מ דייק שפיר מדמטהרינן הכא אפי' במקום מדרון שהיה ראוי להחמיר ש"מ דבעלמא לא מחזקי טומאה ממקום למקום אפילו בקדשים וא"ת אכתי מאי קשיא ליה האי דמטהרי' הכא היינו משום שאין בו דעת לישאל כדמסקינן וי"ל דלכולהו לישני דאוקימנא פלוגתייהו בשאינה בדוקה מטמא ר' יוחנן אפי' ברשות הרבים תדע מדפריך (לנ"ב) מכל הטומאות בשעת מציאתן ותני עלה ובמקום מציאתן הא שלא במקום מציאתן לא. ומאי קושיא דלמא משום דאיירי ברשות הרבים כדקתני בתוספתא מוקי לה דוקא במקום מציאתן אלא ודאי אפילו ברשות הרבים מטמא ר' יוחנן אפילו שלא במקום מציאתן וא"כ ה"ה נמי בדבר שאין בו דעת לישאל: **שאני** אומר אדם. הכא תלינן באדם טהור. וכן פרק כיסוי הדם גבי רוב תינוקות מטפחין לפי המפ' מטפחין בעיסה המיעוט שאין מטפחין תלינן שאדם טהור נתן לו הבצק וקשה דבפרק קמא דפסחים גבי קדרדום שאבד בבית

ולא דומיא דאשה קתני. בהיא דהלל ושמאי דקתני מה הפרש בין זו לזו: **ואשה בדוקה היא.** מקודם לכן דהא כל שחרית וערבית היא בודקת אפ"ה טהרות דקופה טמאות וקשיא לחזקיה: **כשאינה בדוקה דמיא.** וקופה נמי בשאינה בדוקה עסקינן: **ואיבעיא אימא.** הא והא בבדוקה אלא דשמאי והלל כשאינה מכוסה ופיה מלמעלה הלכך איכא למימר עם סילוק ידיו נפלו וחזקיה במכוסה מש"ה מטהר: **מכוסה.** בתמיה. היכי נפל האי שרץ והיכי איתתכח בה השתא: **שמשמשה ע"י כסוי.** כשהוא רולה להכניס לתוכה ולהוציא מתוכה מגלה ומכסה אותה הלכך חזקיה סבר כל זמן שהטהרות בתוכה נזהר בה וכסה והשתא לאחר שניטלו ממנה הסיח דעתו משמירתה ולא נזהר לכסותה ונפל ור' יוחנן סבר חיישינן שמא כשגילה להשתמש בה בעוד שהטהרות בתוכה נפל: **מכוסה היא.** דלא נפיל בה דס מעלמא וקופה דכוותה במכוסה עסקי' ואפ"ה טמאה וקשיא לחזקיה: **בזויים היא.** כדמפרש ואזיל שנטלוה לקופה בזוית אחרת לאחר שניטלו טהרות ממנה: **ממקום למקום.** דלא אמרינן מאידך זוית הוה בה שרץ עם הטהרות אלא אמרינן לאחר שהניחה כאן נפל בה: **ובמקום מליאתן.** אם מצאו שחרית מת באותו מקום שנגע בו בלילה טמא אבל מצאו במקום אחר מת מת טהור ולא אמרינן כי היכי דהכא מת מת הכא נמי הוה מת במקומו הראשון: **נשרוף.** דלא מחזקינן טומאה ודאית ממקום למקום לשרוף עליה תרומה: **אבל מבלא חלין.** דהרי משמע במקום מליאתן הוא דחכמים מטמאין טומאה ודאי אבל אבל אלא במקום מליאתן טומאה הוה ספק ור' יוחנן נמי לתלות קאמר: **חלודה.** רדליר"ף: **או שבורה.** (ה) ע"ג טהרות ומכיר בה שהיא טמאה: **טהורה.** מלטמא טהרות שנמצאת עליהן ולא אמרינן שלמה נפלה עליהם וטמאתם ואח"כ נשברה אלא אמרינן שבורה או חלודה כאשר (ב) היתה עתה נפלה עליהם. אלמ' כל הטמאות כשעת מליאתן מחזקי' להו ואפי' תלייה ליכא דקתני טהורה וקס"ל דה"ה נמי למקום מליאתן דמחזקינן להו בטומאה ולא מספקינן לה במקום אחר אפילו לתלות וקשיא לר' יוחנן: **נמצא שרוף.** השרץ: **מטלית.** אם זב היתה: (ו) **המהומהם.** הבלויה. מגלה בלויה ע"ג זיתים: **טהורה.** מלטמא זיתים לאמרינן הכי נפלה עליהו לאחר שבלתה וטהרה מטומאתה. אלמא לא מחזקינן טומאה משעה לשעה אפי' לתלות דקתני טהורה וה"ה ממקום למקום: **וכי תימא.** לא דמי דהכא משום הכי טהור משום דשעת מליאתה ומקום מליאתה בטהרה הואי דבתר שעת מליאתן אזלינן בין לקולא בין לחומרא בין לקולא כי הכא גבי מחט ומטלית לאחזוקי בטהורה ודאי בין לחומרא כגון נגע בחלב בלילה לאחזוקי בטומאתה ודאית: **ושנא במקום מליאתן.** דליכא רגלים לדבר כולי האי משרף לא שרפינן מתלא חלין: **דדף.** קרם מונח על גבי יתדות בכותל: **ומדף טמא.** בגד טמא מונח תחת הדף בקרקע. בת"כ (ה) קרי מדף לעליונו של זב ומדף לשון טומאה קלה הוא כדלקמן [ע"ב] וס"ל השתא שהוא עליונו של זב דטמא מדאורייתא ומיהו טומאתו קלה משל מדרס דלא הוי אב הטומאה לטמא אדם וכלים. ובא ומצא את הכבר ע"ג הקרקע מן הבגד והלאה: **ונטלה.** ולא נפלה על גבי המדף שנטלו מעל הדף והניחה לארץ: **לא נצרכה.** האי שאני אומר: **אלא למקום מדרון.** שאע"פ שהדף שהכבר עליה מקום מדרון ולאויר הכבר ליפול ואם נפלה נגעה בבגד אפילו הכי טהורה שאני אומר כו' אלמא לא מחזקינן טומאה ממקום למקום דזימנא מעל הדף נפל ומתגלגל לכאן: שאני

מדרון דאפילו נפל הכבר על גבי מדף לא נשאר נשם אבל אם המדף בקרקע שוה פשיטא דטהור:

ואיבעיא

(ה) עי' כתוס' כאן סד"ה והתניא (ב) ע"כ שיך לעמוד הקודם.

ואיבעית אימא בטומאה דרבנן. לא בא לתרץ דלפילו אי הוי דבר שיש בו דעת לישאל דאתי שפיר דמה לו לתרץ זה כיון דאמת הוא דכבר ומדף אין בהם דעת לישאל אלא מתרץ אפי' אין לתלות באדם טהור כמו בנפילה לפי שהנפילה קרובה לודאי כמו שסובר המקשה אתי שפיר דאייתי בטומאה דרבנן ואיירי בבגדי עם הארץ לפרושים ורש"י דפי' בבגדי פרושים דהוי מדרס לאוכלי תרומה נראה שסובר שעתה בא לתרץ אפי' בשיש בו דעת לישאל ולכך לא רצה לפרש בבגדי ע"ה לפרושים משום דהתם לא היינו מקילין כדאמרינן בשבת פ"ק (דף טו:) דעל ו' ספיקות שורפין את התרומה וחשיב בגדי ע"ה דעל ודאי מגען שורפין ועל ספק מגען תולין (וחשיב בגדי ע"ה): [ולפי שיטתו היה יכול לפרש דס"ד דמקשה דמדף היינו בגדי עם הארץ ושמא לא פירש כן משום דבמ"כ איקרי מדף עליונו של זב וכן במסכת זבין פ"ה [מ"ב] ובעדיות פ"ו [מ"ב]: **כל** אשה שיש לה וסת דיה שעתה.

תימה למה הפסיק ושנה המשמשת בעדים ה"ל למיתני מיד כילד דיה שעתה וי"ל דקמ"ל אע"ג דיש לה וסת צריכה לשמש בעדים כדאמר בגמרא אע"ג דתנן לקמן (דף יא.) אע"ג שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת (ד) הכא תנא ליה לאשמועינן דאותה בדיקה משובה היא למעט מעת לעת דהוי חדוש כדאמרי' בגמרא ולקמן היינו בד' נשים דדיין שעתן והא דמשמע הכא דאפי' אותן דדיין שעתן צריכין בדיקה ובשילהי בנות כותים (לקמן דף לח:) תנן דכל י"א שבין נדה לנדה הרי היא בחזקת טהרה ומפרש בגמרא דאינה צריכה בדיקה ואפ"ה קאמר התם דמטמא מעל"ע בע"ה (ה) אפרש לשם:

שאני אומר אדם טהור נבנס לשם ונטלה הכא נמי נימא עורב אתא ושדא אדם דבכונה אמרינן עורב דשלא בכונה לא אמרינן מכדי האי כבר ספק טומאה ברה"י הוא [א]וכל ספק טומאה ברה"י ספקה טמא משום דהוי דבר שאין בו דעת לישאל [ב]וכל דבר שאין בו דעת לישאל בין ברה"ר בין ברשות היחיד ספקו טהור ואב"א הכא בטומאה דרבנן [ג]דיקא נמי דקתני מדף כדכתיב [ד]עלה נדף: וחכ"א לא כדברי זה כו': ת"ר וחכ"א לא כדברי זה ולא כדברי זה לא כדברי שמאי שלא עשה סייג לדבריו ולא כדברי הלל שהפריז על מדותיו אלא מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה [ד]כיצד בדקה עצמה באחד בשבת ומצאת טהורה וישבה שני ושלישי ולא בדקה ולרביעי בדקה ומצאה טמאה אין אומרים תטמא מפקידה לפקידה אלא מעת לעת ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת כיצד בדקה עצמה בשעה ראשונה ומצאת טהורה וישבה לה שניה ושלישית ולא בדקה ולרביעית בדקה ומצאה טמאה אין אומרים תטמא מעת לעת אלא מפקידה לפקידה פשיטא כיון דבדקה עצמה בשעה ראשונה ומצאת טהורה לא מטמינן לה מעת לעת איידי דתנא מעל"ע ממעטת על יד מפקידה לפקידה תנא נמי מפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת אמר רבה מאי טעמייהו דרבנן אשה מרגשת בעצמה א"ל אביי אם כן תהא דיה שעתה ורבה [ה]לחדודי לאביי הוא דבעי אלא מאי טעמייהו דרבנן כי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל [ה]חכמים תקנו להן לבנות ישראל שיהו בודקות עצמן שחרית וערבית שחרית להכשיר טהרות של לילה וערבית להכשיר טהרות של יום וזו הואיל ולא בדקה הפסידה עונה מאי עונה עונה יתירה א"ל רב פפא לרבא והא זימנין משכחת לה ג' עונות במעת לעת השוו חכמים מדותיהן שלא תחלוק במעת לעת [ו] איבעית אימא [ז]שלא יהא חוטא נשכר מאי בינייהו איכא בינייהו דאתניסה ולא בדקה: כל אשה שיש לה וסת [וכו']: לימא מתני' ר' דוסא היא ולא רבנן [ז]דתניא [ח]ר"א אומר ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקנה [ט]ר' דוסא אומר כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' דוסא אלא שלא בשעת וסתה אבל בשעת וסתה מודו ליה ומתניתין בשעת וסתה ודברי הכל מכלל דר' דוסא אפילו שלא בשעת וסתה אמר מאן תנא להא דת"ר אשה שיש לה וסת כתמה טמא למפרע שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמאה מעת לעת נימא רבנן היא ולא רבי דוסא אפילו תימא רבי דוסא ע"כ לא פליג רבי דוסא עלייהו דרבנן אלא בשעת וסתה אבל שלא בשעת וסתה מודי להו ומתניתין בשעת וסתה ור' דוסא היא

ובריתא

שאני אומר אדם טהור נבנס לשם. לא בא לתרץ דלפילו אי הוי דבר שיש בו דעת לישאל דאתי שפיר דמה לו לתרץ אפי' אין לתלות באדם טהור כמו בנפילה לפי שהנפילה קרובה לודאי כמו שסובר המקשה אתי שפיר דאייתי בטומאה דרבנן ואיירי בבגדי עם הארץ לפרושים ורש"י דפי' בבגדי פרושים דהוי מדרס לאוכלי תרומה נראה שסובר שעתה בא לתרץ אפי' בשיש בו דעת לישאל ולכך לא רצה לפרש בבגדי ע"ה לפרושים משום דהתם לא היינו מקילין כדאמרינן בשבת פ"ק (דף טו:) דעל ו' ספיקות שורפין את התרומה וחשיב בגדי ע"ה דעל ודאי מגען שורפין ועל ספק מגען תולין (וחשיב בגדי ע"ה): [ולפי שיטתו היה יכול לפרש דס"ד דמקשה דמדף היינו בגדי עם הארץ ושמא לא פירש כן משום דבמ"כ איקרי מדף עליונו של זב וכן במסכת זבין פ"ה [מ"ב] ובעדיות פ"ו [מ"ב]:

כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה. תימה למה הפסיק ושנה המשמשת בעדים ה"ל למיתני מיד כילד דיה שעתה וי"ל דקמ"ל אע"ג דיש לה וסת צריכה לשמש בעדים כדאמר בגמרא אע"ג דתנן לקמן (דף יא.) אע"ג שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת (ד) הכא תנא ליה לאשמועינן דאותה בדיקה משובה היא למעט מעת לעת דהוי חדוש כדאמרי' בגמרא ולקמן היינו בד' נשים דדיין שעתן והא דמשמע הכא דאפי' אותן דדיין שעתן צריכין בדיקה ובשילהי בנות כותים (לקמן דף לח:) תנן דכל י"א שבין נדה לנדה הרי היא בחזקת טהרה ומפרש בגמרא דאינה צריכה בדיקה ואפ"ה קאמר התם דמטמא מעל"ע בע"ה (ה) אפרש לשם:

ממעטת על יד מעת לעת. אמר רבה מאי טעמייהו דרבנן אשה מרגשת בעצמה. א"ל אביי אם כן תהא דיה שעתה ורבה [ה]לחדודי לאביי הוא דבעי אלא מאי טעמייהו דרבנן כי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל [ה]חכמים תקנו להן לבנות ישראל שיהו בודקות עצמן שחרית וערבית שחרית להכשיר טהרות של לילה וערבית להכשיר טהרות של יום וזו הואיל ולא בדקה הפסידה עונה מאי עונה עונה יתירה. א"ל רב פפא לרבא והא זימנין משכחת לה ג' עונות. דעמים היא צריכה להיות בודקת כו': **שחרית.** להכשיר טהרות של לילה להוציא מכלל ספק טומאה שאם תמצא טהורה תדע שלא לאתה בלילה ולכשתמצא ערבית טמאה יצאו אלו מספק: **וזו.** שבדקה עכשיו ומצאה טמאה והרי ימים רבים שלא בדקה: **הפסידה עונה.** כל טהרות שנתעסקה בהן בעונה הזאת הפסידוה: **מאי עונה.** הרי שתי עונות הן היום והלילה דהיינו מעת לעת כגון אם מצאה ערבית טמאה הפסידוה כל טהרות של יום ושל אמש: ומשני **עונה יתירה.** הפסידוה משום קנס שהרי הפסידוה טהרות של אמש משום קנס אבל טהרות של יום לאו קנס הוא דאי נמי בדקה שחרית ומצאתה טהורה וערבית ומצאתה טמאה הפסידה טהרות של יום דהיינו מפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת: **ג' עונות.** כגון אם לא בדקה ימים רבים ובדקה בלהרים דמטמאין לה מעת לעת דהוה להו ג' עונות היום אמש ואתמול למפרע עד להרים והשתא קנסינן לה שתי עונות ורבנן מדא הוא דקנסו ותו לא: ומשני **חכמים השוו מדותיהם שלא תחלוק במעת לעת.** זמן קבוע וחלוט נתנו לה למפרע ואפילו עשתה אותו זמן מג' עונות כגון שבדקה בלהרים ולא בדקה שחרית ואמש לא רצו לגרוע ולמעט זמנה הקבוע לה אלא פסקו דבריהם שלא תתן דברים לשיעורין: **אב"א.** להכי מטמינן לה מלהרים דאתמול דאי אמרת לא נקנס אלא עונה יתירה נמצא חוטא נשכר דאילו זו שלא בדקה עצמה ימים רבים ובדקה לה היום שחרית היתה נקנסת מעת לעת אלם ומפני שאיחרה עד הלהרים והוסיפה לחטוא לא תפסיד אלא לילה וחצי יום: **דאיתניסה.** שנאנסה שחרית ולא בדקה לגישנא דחוטא נשכר ליכא דהא נאנסה לגישנא דלא תחלוק איכא: **ד' נשים דיין שעתן.** מפני שדמיהן מסולקים ואין דם מצוי בהן: **בתולה.** בתולת דמים שלא ראתה דם מימיה ואפילו היא נשואה קרי לה בתולה והכי מפרש במתני' [לקמן ז:]. וכולה מפרש במתני' [שם]: **רבי דוסא אומר כו'.** ופליגי רבנן בעלמא עליה: **אלא שלא בשעת וסתה.** דכיון דראתה שלא בזמנה איכא למיחש דלמא מקמי הכי הוה ליכא למימר אורח בזמנו בא: **לכתמה טמא למפרע.** עד שעת הכבוס. אף על גב דבראייתה דיה שעתה מטמטינן כתמה למפרע דהא אשכחינן בראייה טומאה למפרע שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמאה למפרע: **לימא רבנן היא.** דאמרי שלא בשעת וסתה מטמאה למפרע: ולוקמא

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פט"ו מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ח:
מז ב מיי' שם פט"ז הלכה ב (ופט"ו הלכה ח):
יז ג מיי' פ"ו מהלכות משכב ומושב הלכה ג ע"ש בכ"מ וכפי' רש"י בשם אית דאמרי:
יח ד מיי' שם פ"ג הלכה ד:
יט ה מיי' פ"ד מהלכות משכב ומושב הלכה ז סמג לאוין קיא:

תוס' הרא"ש

משום דכלים ליכא פסידא כולי האי שיש להם טהרה במקוה. ועי"ל דכל הני ניחא דאיכא למיחלי בטמא כמו בטהור כגון סתם עם הארץ אבל תינוק והך דהכא בשלמא טהור חשש שלא יטמא הככר והעיסה אלא טמא אמאי: **בטומאה** דרבנן. פרש"י כגון הנך מעלות דחומר בקדש בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה ומה שלא פירש בגדי עם הארץ מדרס לפרושי' משום דבהחיא שרפי' תרומה כדאמרי' פ"ק דשבת על ו' ספיקות שורפין את התרומה. על ספק בגדי עם הארץ וכיון דשרפינן עלייהו תרומה לא מקילינן בה לתלות באדם טהור ולפי סברא זו לא היה צריך רש"י לפרש בתחלת הסוגיא דס"ד דמדף הוי עליונו של זב דטמא מדאורייתא שהיה יכול לומר דס"ד דהיינו בגדי עם הארץ ושמא לא פי' כן אלא משום דבת"כ קרי לעליונו של זב מדף. ותנן נמי במס' זבין פ"ה והמדף מלמעלן ובמס' עדיות פ"ו שהחי עושה משכב ומושב מתחתיו לטמא אדם לטמא בגדים ועל גביו מדף לטמאות אוכלין ומשקין: **שהפריז.** בזיי"ן כמו פרזות תשב ירושלים ואי גרס הפרין בנו"ן יש לפרשו לשון גידול כמו מפרין על שדהו באיזהו נשך וכמו פורנא ליתמי: **מ"ש** דרבנן במעת לעת. והא דתניא המניח פירות מפריש עליהן תרומות ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואם אבדו הרי זה חושש מעת לעת בין למ"ד בגמ' מעת לעת של בדיקה בין למ"ד מעת לעת של הנחה לא שייך למיפרך מ"ט. דעם סילוק ידו לא שכיח דמיתבדי הלכך הוצרכו חכמים ליתן שיעור כפי הנראה בעיניהן: **כל** אשה שיש לה וסת דייה שעתה. סדר המשנה ק"ק דמעיקרא הוה ליה למיתני המשמשת והדר כל אשה והדר כיצד ולההוא לישנא דמפרש בגמ' ומשמשת ניחא דקאי אכל אשה שיש לה וסת אי נמי תכף לדברי חכמים בעי לאשמועינן דלא איירי אלא באשה שאין לה וסת:

מסורת הש"ס

(א) [לקמן ה: סוטה כח:], (ב) [נדרים נג: וש"נ], (ג) [יבמות לב: וש"נ], (ד) [משוס פלוגתא דר' דוסא דליתא במשנה שפיר גרסי' דמיניה], (ה) [לקמן ז:], (ו) [לקמן ט:], (ז) [חולין ט:], (ח) [שיך במשנה לנעיל ב.],

תורה אור השלם

1. וְהַנִּשְׁאָרִים בָּבָם וְהַבְאתִי מֹרַךְ בִּלְבָבָם בְּאַרְצֹת אֹיְבֵיהֶם וְרָדַף אֹתָם קוֹל עָלֶה נָדֶף וְנָסוּ מְנֻסַת חָרֶב וְנָפְלוּ וְאֵין רֹדֵף:
ויקרא כו לו

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואיבעית אימא שלא יפל מוטעה: (ב) רש"י ד"ה ספקו טהור דהא דקיי"ל: (ג) ד"ה שספרא וכו' מדמו שתטמא למפרע: (ד) תוס' ד"ה כל אשה וכו' להיות בודקת כו' הכא: (ה) בסה"ד אפרש לשם. נ"ב דף לט בד"ה והיולדת:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שהפריז שהגדיל והרחיב. כמו פרזות תשב ירושלים (זכריה ב') רש"י בב"מ סט: ד"ה מפרין:

מוסף רש"י

לחדודי לאביי. כדי שישאל (חולין מג:) שיש לו מה שהשיב (ברכות לג:).

ובריתא דברי הכל ולוקמא איפכא כיון דאיכא לאוקומי לקולא ולחומרא לחומרא מוקמינן קתני שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמאה מעת לעת טעמא דאשה שיש לה וסת הוא דפליגי רבנן בין כתמה לראייתה הא שאר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן מני רבי חנינא בן אנטיגנוס היא דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי חנינא בן אנטיגנוס [א]כל הנשים כתמן טמא למפרע [ב]ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן חוץ מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות שאפילו סדינין שלה מלוכלכין בדם אין חוששין לה ומי אית ליה לרבי חנינא כתם בכלל והתניא כל הנשים כתמן טמא ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן טמא ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן אין להן כתם מאי לאו אין להן כתם בכלל לא אין להן כתם למפרע אבל יש להן כתם מכאן ולהבא מכלל דתנא קמא סבר אפי' למפרע אין ר"מ היא דמחמיר גבי כתמים דתניא כל הנשים כתמן טמא למפרע ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן טמא למפרע דר"מ רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן ותינוקת שהגיע זמנה לראות יש לה כתם [ג]ושלא הגיע זמנה לראות אין לה כתם ואימתי הגיע זמנה לראות [ד]משהגיעו ימי הנעורים: והמשמשת בעדים כו': אמר רב יהודה אמר שמואל [ה]עד שלפני תשמיש אינו ממעט כפקידה מ"ט אמר רב קטינא מתוך שמהומה לביתה וכי מהומה לביתה מאי הוי מתוך שמהומה לביתה אינה מכנסת לחורין ולסדקין תנן המשמשת בעדים הרי זו כפקידה מאי לאו חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש לא אידי ואידי לאחר תשמיש ואחד לו ואחד לה כדתנן [ו]דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים אחד לו ואחד לה האי מאי אי אמרת בשלמא חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש איצטריך סד"א מתוך שמהומה לביתה לא בדקה שפיר קמ"ל הרי זו כפקידה אלא אי אמרת אידי ואידי לאחר תשמיש פשיטא מהו דתימא שמא תראה טפת דם כחרדל ותחפנה שכבת זרע קמ"ל ואיבעית אימא [ז]שתי בדיקות אצרכוה רבנן חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש וכי קתני הרי זו כפקיד' אלאחר תשמיש והא המשמשת קתני תני ומשמשת: ממעטת על יד מעת לעת: השתא מעת לעת ממעטת

מפקידה

ובריתא דברי הכל. דשלא בשעת וסתה מטמא למפרע אבל לגמרי לא אתי כרבנן דלדידהו אפי' בשעת וסתה נמי וא"ת מעיקרא מאי סבר דאמרי' איפכא ולא אמרי' לחומרא ויש לומר דמעיקרא בעי לאוקומי מתניתין כר"ע אבל כשהגיה הבריתא לא מצי לאוקמי כר"ע הדר ביה וקאמר לחומרא: **הא** שאר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן. משמע שיש להחמיר ביש לה וסת טפי מבד' נשים ג"כ ר' דוסא דאמר ביש לה וסת דיה שעתה כל שכן דאית ליה בד' נשים וקשה דא"כ לקמן (דף ז:) דפסיק כרבי אליעזר בד' אמאי חשיב הך בהדייהו כיון דרבי דוסא סבר כותיה לא ה"ל למיחשב דהה"ג אמרינן (ג) לקמן וי"ל הא דביש לה וסת כתמה טמא למפרע לאו משום דחמיר טפי מד' נשים אלא משום דגזור בשעת וסתה אטו שלא בשעת וסתה אע"ג דבראייה לא גזרינן: **ר"מ** היא דמחמיר בכתמים. פירש"י דמחמיר בכתמים טפי מבראייה ואין נראה דא"כ מה לו להש"ס להאריך ולומר דמחמיר בכתמים הוה ליה למימר ר"מ היא דתניא וכו' ולא יותר ותו דבסמוך (ד) תניא הרואה כתם מקולקלת למנינה וברואה דם אינה מקולקלת למנינה אלמא שאר תנאים נמי אחמירו טפי בכתמים מבראייה ואע"ג דהך ברייתא כר"מ דקתני מטמאה את בועלה למפרע ובפרק כל היד (לקמן דף טו.) אמרינן דוקא לר"מ מטמאה בועלה למפרע מכל מקום הא דמקולקלת למנינה מיהו אתי כר"ע וכן אילהי בא סימן (לקמן נג.) תניא הרואה כתם מטמאה עצמה (ה) למפרע בקדשים והיינו לענין שמקולקלת למנינה כמו שאפרש שם בע"ה [ו]ונראה לפרש רבי מאיר היא דמחמיר בכתמים שהוא רגיל להחמיר בכתמים טפי מרבנן כדתנן פרק בא סימן (שם נג.) הרואה כתם (ו) חוששין משום זוב דברי ר"מ וחכמים אומרים אין בכתמים משום זוב ואמרי' התם מאן חכמים ר' חנינא בן אנטיגנוס דמיקל יותר בכתמים כדאמרינן הכא ובכמה דוכתי מחמיר ר"מ כדאמרינן לקמן (דף נט.) גבי אשה שעושה צרכיה ובפרק כל היד (לקמן דף יד.) אמרינן בדקה בעד [שאין] בדוק לה והניחה בקופסא ונמחר מצאה עליו דם ר"מ מטמא וחכמים מטהרין ולכך קאמר הכא ר"מ דמחמיר בכתמים ואע"ג דבפ' האשה (לקמן דף נט.) תניא השאילה חלוקה לנכרית אינה תולה בנכרית ר"מ אומר תולה בנכרית אלמא מיקל טפי מרבנן מ"מ ברוב מקומות מחמיר: **כל** הנשים כתמן **טמא למפרע** ונשים שאמרו כו'. לא זו אף זו קתני: **תני** ומשמשת. אף על פי שאמרו דיה שעתה: **השתא** מעת לעת ממעטת. פירוש השתא מעת לעת דפשעה ולא בדקה שחרית כי בדקה ערבית ומצאה טמאה בדיקה של להריס לאחר תשמיש מיעטה דלא מטמאה מעת לעת כל שכן כשבדקה שחרית ולא פשעה כלום דממעטת דלא מטמאה משחרית:

מסייע

ולוקמא איפכא. כדאוקמיה מעיקרא ומ"ט (ח) הדרי בה הא שפיר מצי לאוקומי מתני' דברי הכל ובריתא רבנן: **לקולא ולחומרא.** מעיקרא אוקימנא לקולא דבשעת וסתה דברי הכל דיה שעתה ובשלא בשעת וסתה פליגי והשתא אוקימנא פלוגתא בשעת וסתה ואיכא דמחמיר ומטמא לה למפרע ושלא בשעת וסתה ד"ה מטמאה למפרע: **קתני שאם תראה.** כמו אמר מר: **שאם תראה כו'.** אלמא דטעם דכתמה מטמא למפרע משום דאשכחן בהו דאייה טמאה למפרע דהשתא לא הוה כתמה חמור מרראייתה וש"מ דאשה דיש לה וסת הוא דפלוג רבנן בין כתמה לראייתה דכתמה מטמא למפרע ובראייתה דיה שעתה משום דבראייתה שלא בשעת וסתה אשכחן טומאה למפרע: **הא שאר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן.** כגון ארבע נשים [ז.] דלא אשכחן בהו דאייה טמא' למפרע כתמן נמי אינו טמא למפרע: **כתמן כראייתן.** מכאן ואילך טמאות: **חוץ מתינוקת כו'.** דאפילו מכאן ולהבא נמי לא והא דאמר בתולת דמיס כתמן כראייתן דמכאן ולהבא מיהא טמאה היינו כשהגיע זמנה לראות ולא ראתה: **מלוכלכין בדם.** ולא ידעה אי אתי מגופה אי לא: **אין חוששין לה.** ואפילו אין לה בתה לתלות בבשוק של טבחים לא עברה איכא למימר עברה ולאו אדעתה דהא בגופה אין לתלות כל עיקר דכתמין דרבנן נינהו וכי גזור רבנן בהגיע זמנה דלא מצוי בה אבל בהא לא גזור הואיל ואין בה דמים. ולקמן מפרש איזה הוא זמנה משיגיעו ימי הנעורים שהביאה שתי שערות או בת י"ב שנה ויום אחד ואע"פ שלא הביאה שתי שערות: **ומי איש ליה לרבי חנינא כתם כלל.** באחרנא נשים ואפילו מכאן ולהבא: **דמחמיר בכתמים.** טפי מבראייתה דראיית ארבע נשים הואיל ואין דם מצוי בהן אמרינן השתא אתי ומכי אתי חזיתיה אבל בכתם איכא למימר אי בדקה לחלוק מעיקרא הוה אישתכח: **רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן.** כלומר נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן לטומאה מכאן ולהבא: **יש לה כתם.** מכאן ולהבא אע"פ שלא ראתה מימיה: **אינו ממעט.** על יד מעת לעת ועל יד מפקידה לפקידה: **שמהומה לביתה.** ממהרת לשמש: **אחד לו.** שמקנא בו בעצמו: **ואחד לה.** שמקנא בה בעצמו: **ואחפנה שכבת זרע.** ואפי' דלאחר תשמיש נמי לא ליהוי כפקידה קמ"ל: **ואי בעית אימא.** לעולם חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש ואפ"ה הרי זו כפקידה אלאחר תשמיש קאי. וא"ת עד שלפני תשמיש למה הוזכר מתניתין תרתי קתני ואשמועינן תנא דמתניתין דשני בדיקות אצרכוה רבנן וה"ק ומשמשת בעדים כלומר מצוה עליה לשמש בעדים ואע"פ שיש לה וסת הרי זו כפקידה ההוא דלאחר תשמיש: **והא המשמשת קתני.** דלאו לשון חודה הוא אלמא חדא קתני ומשום הרי זו כפקידה נקט לה וה"ק ואשה המשמשת בעדים הרי זו כפקידה ואקמא נמי קאי דאי אצטרא לחודה לאשון למה הוזכר: **פני ומשמשת.** ותרתי מילי נינהו וה"ק מצוה עליה לשמש בעדים והרי (ט) כפקידה אצטרא וקמא לא נקט ליה אלא לאשמועינן דמצוה לבדוק קודם תשמיש: **השתא מעת לעת.** לאתמול זמן ארוך הוא ממעטת פקידה זו דעדיס:

מפקידה

בדיקת נשים שצריך להכניס לחורין ולסדקין. ובענין אחר לא מיקרי בדיקה אלא קינוח וכן מוכח לקמן בסוף פירקין גבי אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת לחייב בעלה חטאת: **השתא** מעת לעת ממעטת. אע"פ שפשעה ולא בדקה כראוי לא [מטמאה למפרע] מפקידה לפקידה שלא הפסיקה בבדיקות מביניא:

ח) אינו מובן דאם נוקמי לקולא הבריתא אתיא כרבנן ואינו מיתיבא הכדבר ל"ש.

מסורת הש"ס

ח) לקמן יד.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולוקמא וכו' ומ"ש הדרית בך מא: (ב) ד"ה תני וכו' והכי זו כפקידה: (ג) תוס' ד"ה הא שאר וכו' דהכ"ג אמרינן לקמן. נ"ב כדף מ': (ד) ד"ה ר"מ וכו' דבסמוך. נ"ב דף ו ע"ש: (ה) בא"ד מטמאה עצמה וקדשים למפרע והיינו לענין שמקולקלת כפ"ל: (ו) בא"ד הרואה כתם חרושת משום:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ר"מ היא כו' ונראה לפרש ר"מ היא. עי' נב"ש רפ"ב דעלה:

מוסף רש"י

בשני עדים. שני סדיניס לקנח (כריתות יז:). אחד לו ואחד לה. לקנח לאחר תשמיש (לקמן יד.).

תוס' הרא"ש

ובריתא דברי הכל. כלומר אף ר' דוסא מודה דשלא בשעת וסתה מטמאה מעת לעת וכ"ש דהא אפי' בשעת וסתה מטמאה מעת לעת מי' פשיטא דבריתא לא אתיא אלא כר' דוסא מדקתני שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמאה מעת לעת מכלל דבשעת וסתה דיה שעתה. וללישנא קמא קי"ל כרבנן כסתמא דמתני' וללישנא בתרא קי"ל כר' דוסא. וסתמא דמתני' ור' דוסא (וקתני) ות"ק לא פליגי דהא לקמן פסקי' כר' אליעזר דאמר ד' נשים דיין שעתן: **לחומרא** מוקמינן. וא"ת ומעיקרא אמאי לא אוקמיה לחומרא. וי"ל מקמי דשמיע ליה ניחא ליה לאוקומא לקולא ותהיה מתני' דברי הכל אבל השתא דשמיע ליה בריתא דמטה נפשך חד מינייהו דברי הכל [לא ניחא ליה] לאוקומי לקולא (ח) ומתני' דברי הכל ובריתא כיחידאה: **רבי** מאיר היא דמחמיר בכתמים. פרש"י טפי מבראיה וקשה דרבנן נמי אשכחן דמחמרי דרואה אע"ג דמטמאה מעת לעת אינה מקולקלת למנינה ורואה כתם מקולקלת כדאיתא לקמן בשמעתין. וי"ל דההיא ר' מאיר היא מדקתני ברואה כתם מטמאה בועלה למפרע והיינו דוקא לר' מאיר כדאמרי' לקמן פרק כל היד. ומיהו קשה דלא הוה ליה למימר דמחמיר בכתמים אלא ר"מ היא דתניא וכו' הלכך נראה לפרש דמחמיר בכתמים בעלמא טפי מדרבנן כדתניא בפ' בא סימן הרואה כתם הרי זו מקולקלת וחוששת משום זוב דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אין בכתמים משום זוב והתם נמי אמרינן בגמ' מאן חכמים ר' חנינא בן אנטיגנוס ולהכי מיקיל נמי הכא כדתניא כו' וכן משמע בירושלמי דערלה פרק התרומה דקאמר ר' מאיר מחמיר בדבריהן ומייתי מהך דחוששת משום זוב: **אין** מכניסתו לחורין ולסדקין הלכך לא הוי בדיקה. מכאן משמע דכל

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ג ופ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ז:

כא ב מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ה ופ"ג מהל' משכב ומושב הלכה ח:

כב ג מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הלכה ה סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קל סעיף כ:

כג ד מיי' שם ופ"ב מהלכות אישות הלכה א סמג שם טוש"ע שם וסימן קפט סעיף כו:

כד ה מיי' פ"ג מהל' משכב ומושב הלכ' ד:

כה ו מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה עז סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קפו סעיף א כ:

שמאי פרק ראשון נדה

מסייע ליה לזעירי. תימה דממתני׳ לא שמעינן לטמא אדם וגבדים: **מכדי** מטה אין בו דעת לישאל. מטהרות לא פריך דכיון שעסוקין בהן מיקרי שפיר יש בו דעת לישאל כדפירש הקונטרס: **כשחברותיה** נושאות אותה במטה. משמע הכא דפסיטא דכיון דחברותיה נושאות אותה במטה דמקרי מטה דבר שיש בו דעת לישאל ותימה לריב״א דבסוף פ״ק דפסחים (דף יט.) קאמר ועל המחמת שנמצא בבשר שהסכין והידים טהורות ומוקי לה במחמת טומא מת וטהורות משום דעזרה רה״ר הוא אבל אי הוה רה״י הוה טומא ופריך אמאי והא אין בו דעת לישאל הוא דאמר כרבי יוחנן דאמר שפק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עליה והשתא מאי מקשה התם ומה צריך לאתויי הך דרבי יוחנן דכיון דאדם תופס את הסכין משום דבר שיש בו דעת לישאל אפילו בלא רבי יוחנן כדמשמע הכא וי״ל דהכא משיב טפי דבר שיש בו דעת לישאל כשחברותיה נושאות אותה במטה משום דנדה נמי המטמאה יש בה דעת לישאל אי נמי משום שגם חברותיה הנושאות גם הם טמאות במשא הנדה אבל התם אין האדם טמא אלא הסכין שנגע במחט והשתא נמי אתי שפיר דפריך בסמוך לרבי יוחנן מהיה מתעטף בטליתו ולא פריך נמי לזעירי משום דאדם התופס הטלית לא דמי לחברותיה שגם הן טמאות ויש בהן דעת לישאל*: **ספק** [אם משום שהנדה המטמאה יש בה דעת לישאל] **טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עליה ואפילו בכלי המונח** ע״ג קרקע. וא״ת מאי קמ״ל רבי יוחנן מתני׳ היא (טהרות פ״ג מ״ח) תינוק שנמצא בלב העיסה כו׳ דחכמים מטמאין משום דעשו לתינוק כיס בו דעת לישאל אע״פ שהעיסה אין בה דעת לישאל ובמס׳ טהרות פ״ד (מ״ט) תנן טומא שפשט רגלו בזין המשקין ספק נגע ספק לא נגע טומא ברה״י עוד תנן התם בסיפא היה מקל בידו וברגשו (1) מלאה משקין טמאין וזרקה בזין הכברות ספק נגע בו טהור וטעמא משום דטומאת משקין לטומאת אחרים לאו דאורייתא וה״ל ספק [לטומאת אחרים] דרבנן כדמפרש התם הא לאו הכי ספקו טמא וי״ל דמלי למימר שהעיסה והמשקין והכברות בידי אדם וקמ״ל רבי יוחנן אפילו מונחים ע״ג קרקע או טהרות ביד טהור וטומאה מונחת ע״ג קרקע: **היה מתעטף בטליתו.** פירוש טליתו טמא וטהרות בגדו או טליתו טהור וטמאות בגדו כגון שרץ ואינו יודע אם נגע בו או טומאה וטהרות לפניו וטליתו טהור ואינו יודע אם נגע ואח״כ לטהרות וקמ״ל דלא הוי ספק ספקא שמא לא נגע הטלית בשרץ ואפילו נגע ספק לא נגע בטהרות דאם נגע בשרץ כמו כן נגע בטהרות: **ואם** אי אפשר אא״כ נגע טמא. ואי״ת פשיטא כיון דאי אפשר ודאי נגע [2] וי״ל דלאו א״א כלל קאמר אלא כלומר קרוב לודאי ובתוספתא [3] נמי תניא אם אי אפשר אא״כ נגע ספקו טמא משמע דלא הוי ודאי נגע וכן מדקאמר רבן שמעון בן גמליאל אומרים לו שנה דליכא למימר דאדישא קאי דקאמר ספקו טהור וקאמר אימו אומרים לו שנה ואם נגע טמא דא״כ לא הוי פליגי רבנן לומר אין טונין בטהרות דבפרק הרואה (לקמן מח.) אמרינן דדוקא להקל אין טונין אבל להחמיר טונין וכן בריש אחיטת חולין (דף ג:) אמרינן אי אמר ברי לי שלא נגעתי לאו דוקא ברי דעזרה רה״ר כדאמרינן בפסחים (דף [4]) : **ומה** כלי חרס שהוא מוקף צמיד פתיל. ואי״ת ונימא דיו כמסכבות דאהל המת דלא מטמא אדם וגבדים אי נמי נגע [5] וי״ל דלאו א״א כלל קאמר אלא כלומר קרוב וטהורים במעת לעת שבנדה דלא אתו לכלל מגע אף משכבות כמו כן ומיהו רש״י פי׳ דהכי עדיף ק״ו ומה כלי חרס שטהור באהל המת טמא במעת לעת שבנדה כמו נבדה עצמה משכבות ומושבות דטמאים באהל המת אינו דין שטמאים בנבדה כמו נבדה עצמה ומיהו אכתי קשה מה לכלי חרס שכן אין לו טהרה במקוה [6] אי שכן מטמא מאוירו וי״ל טהרות דשאר כלים יוכיחו שאין לחס טומאת אויר ויש לחס טהרה במקוה וטמאין במעת לעת שבנדה כבנדה עצמה שהם דאשונים להא פסיטא ליה דאפילו משכבות טמאין במעת לעת דאמר בבריתא ועדיד ק״ו לטמא אדם וגבדים ולא מצי למיעבד הכי ק״ו ומה כלי חרס שאינו מטמא מגבו כבלו [7] טמאות טמא תוכו במעת לעת שבנדה כנדה עצמה משכבות ולא כל שכן דאמר בפרק בתמה המקשה (חולין עא.) אלו מגבו קאמרינן מתוכו קאמרינן והתם מפורש הפשט: **ר״ה״ג** הניצול באהל המת כו׳. תימה הא דאינו ניצול במעת לעת היינו בהיסט דאשיב דאמר אמי ובמגע אהל המת שמא נמי טמא דכך ל״ל **א**[כר״ע] דקאמר מה פכין קטנים שטהורים בזב טמא בהאל המת מפן שטמא בזב ל״ד שיטמא בהאל המת וימא כלי חרס המוקף לצמיד פתיל יומים אלא כדפירש״ו ול״ל דהתם עדיד ק״ו ממדרס והשתא אין לומר מוקף לצמיד פתיל יומים דהא טהור מן המדרס]:

מפקידה לפקידה מיבעיא מהו דתימא מעת לעת חשו בה רבנן לפסידא דטהרות אבל מפקידה לפקידה לא קמ״ל: כיצד דיה שעתה וכו׳: למה לי למיתני היתה יושבת במטה (8) ועסקה בטהרות ליתני היתה עסוקה בטהרות ופרשה וראתה הא קמ״ל טעמא דדיה שעתה הא מעת לעת מטה נמי מטמיא מסייע ליה לזעירי דאמר זעירי [A]מעת לעת שבנדה עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים מכדי האי מטה דבר שאין בו דעת לישאל הוא (9) וכל דבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור תרגמה זעירי כשחברותיה נושאות אותה במטה דהויא ליה יד חברותיה (10) והשתא דא״ר יוחנן (11) ספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עליה אפי׳ בכלי המונח על גבי קרקע כמי שיש בו דעת לישאל מיתיבי (12) היה מתעטף בטליתו וטהרות וטומאות בצדו וטהרות וטומאות למעלה מראשו ספק נגע ספק לא נגע טהור ואם אי אפשר אא״כ נגע טמא (13) רשב״ג אומר אומרים לו שנה ושונה אמרו לו (14) אין שונים בטהרות אמאי הא ספק טומאה הבאה בידי אדם הוא בר מיניה דההיא דתני רב הושעיא [B]ברשות היחיד ספקו טמא ברשות הרבים טהור גופא אמר זעירי מעת לעת שבנדה עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים איני והא כי אתא אבימי מבי חוזאי אתא ואייתי מתניתא בידיה מעת לעת שבנדה משכבה ומושבה כמגעה מאי לאו מה מגעה לא מטמא אדם אף משכבה לא מטמא אדם אמר רבא ותסברא קל וחומר הוא ומה כלי חרס המוקף צמיד פתיל [C]הניצול באוהל המת [D]אינו ניצול במעת לעת שבנדה משכבות ומושבות שאינן ניצולין באהל המת אינו דין שאין ניצולין במעת לעת שבנדה והא אבימי מבי חוזאי מתניתא קאמר אימא משכבה ומושבה

כמגע

מפקידה לפקידה. דשחרית היום דומן מועט מבעיא: **טעמא** (3) **משום דיה שעתה.** משום דיש לה וספק הא אם אין לה וספק דמטמיא מעת לעת מטה נמי טמאה כמשכב נדה עצמה שמטמא אדם הנוגע בו טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו דכתיב (ויקרא טו) וכל (אשר יגע) (1) במשכבה יכבס בגדיו: ה״ג **לטמא אדם לטמא בגדים.** שהאדם מטמא בגדים שעליו ואע״פ שלא נגעו בגדים במטה: **מכדי הך מטה דבר שאין בו דעת לישאל הוא.** ומעת לעת ספק טומאה הוא וכל שאין בו דעת לישאל כו׳ דבשלמא אטהרות בלא מטה ניחא דכיון דהיא עסוקה בהן ואוחזתן בידה הוו להו כידה והיא יש בה דעת לישאל אלא מטה כיון דע״ג קרקע מונחת דלאו בידה הוא וספקו (2) טהור דכל ספק טומאה לטמא מסוטה גמרינן להא (3) וסוטה יש בה דעת לישאל: **כשחברותיה נושאות אותה במטה.** באותו מעת לעת דהויא ליה הך מטה (4) ביד חברותיה שיש בה דעת לישאל הלכך טמאה: **הכאה בידי אדם.** כגון זו דטומאה על ידה באה וכגון נושא שרץ בידו ספק נגע בכלי המונח ע״ג קרקע ספק לא נגע ואע״פ שאדם לא היה עסוק בכלי (5) המיטמא הואיל והטומאה באה ע״י אדם ספק נגעה הטומאה בכלי ספק לא נגעה חשבינן לה כמו שיש בה דעת לישאל וברה״י ספקו טמא: **נשאלין.** כלומר טמא: **כמי שיש בו דעת לישאל.** וכי אמרינן דבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור כגון שרץ המוטל אגל כלי ע״ג קרקע ספק נגע ספק לא נגע: **היה מתעטף בטליתו וטהרות בצדו.** והוא היה טמא ספק טימא טהרות בטלית כשהגביהו על כתפו ספק לא נגע או טמאות בצדו כגון שרץ והוא טהור ספק נטמא טליתו ספק לא נטמא: **טהור.** קס״ל דאפילו ברה״י משום דהוי דבר שאין בו דעת לישאל ואע״ג דבאה בידי אדם הואיל וטהרות מונחות על גבי קרקע ואין אוחזן בידו אין נשאלין עליהם: **שנה.** פעם אחרת אם יגע עכשיו בידוע שנגע בתחלה: **אין שונין.** שמא עכשיו נגע וקודם לכן לא נגע או חילוף: **למגעה.** (6) בכלי שנגעה בו נדה שאינו מטמא אדם שהרי ראשון הוא ואינו מטמא אדם אלא אב הטומאה: **אף משכבה לא מטמא אדם.** וקשיא לזעירי דאמר משכבה ומושבה מטמא אדם אף לטמא בגדים: **כלי חרס.** ניצול באהל המת דכתיב (במדבר יט) וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הא יש צמיד פתיל עליו טהור: **אינו ניצול.** אם הסיט בתוך מעת לעת טמא כאילו הסיטה לאחר ראייתה כדתניא בברייתא לקמן [1.] : **אינו דין שאינן ניצולין במעת לעת.** (7) שיטמאו כמשכב נדה עצמה אדם וגבדים שעליו:

כמגע

ואינה

עין משפט נר מצוה

כו א מיי׳ פ״ג מהלכות משכב ומושב הלכה ח:

כז ב ג ד מיי׳ פט״ז מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה י:

כח ה מיי׳ פ״ב ופכ״ח מהל׳ טומאת מת הלכה ח:

כט ו מיי׳ פ״ג מהלכות משכב ומושב הלכה ח:

תוס׳ הרא״ש

הא מעת לעת מטה נמי מיטמא. וא״ת ולא ליתני אלא מטה לחודה טהרות למה לי למיתני. וי״ל דאי לא תנא אלא מטה דיה שעתה שלא לעשות משכב ומושב הא טהרות מיטמיא הלכך תנא טהרות לגופה ומטה לדייוקא אי נמי הו״א דמטמאה מטה במגע כדין שאר כלים והיתה יושבת במטה אורחא דמילתא נקט אבל כיון דתנא טהרות לדין מגע ע״כ מטה דנקט לדין משכב ומושב: **וכל** דבר שאין בו דעת לישאל ספיקו טהור. אע״ג דטומאה מעת לעת למפרע לא ילפינן מסוטה מ״מ לא אחמור רבנן טפי מבטומאה דאורייתא וממטה דוקא קא פריך דמונח על גבי קרקע. אבל בטהרות שהם ביד האשה פשיטא דהוי כדבר שיש בו דעת לישאל: **והשתא** דאמר ר׳ יוחנן ספק טומאה הבא בידי אדם נשאלין עליה כו׳. תי׳ דהכא מייתי מילתיה דר׳ יוחנן אטהרה דאין בו דעת לישאל ובטומאה יש בו דעת לישאל דאיכא דעת מגיע ולא דעת נוגע. ובספ״ק דפסחים מייתי לה איפכא היכא דאיכא דעת (מגע ולא דעת) נוגע ולא דעת מגיע. גבי הא דקאמר מחט שנמצא בבשר הסכין והידים טהורות והבשר טמא וקאמר התם זאת אומרת עזרה רשות הרבים היא ופריך האי מחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא כלומר סכין והידים שנטמאו ע״י מחט והמחט הוי דבר שאין בו דעת לישאל והיכי דייק מינה עזרה רשות הרבים היא אפי׳ הויא רשות היחיד טהור כיון דהמחט הוי דבר שאין בו דעת לישאל ומשני דהוי טומאה הבאה בידי אדם כו׳ ואמר ר׳ יוחנן כו׳ והתם איכא דעת נוגע ולא מגיע דטהרות דהיינו סכין וידים יש בה דעת לישאל וכי תימא דר׳ יוחנן תרתי אתא לאשמועינן וה״ק טומאה הבאה ע״י אדם שיש לאדם עסק בין בטומאה זו בין שטומאה בידיו בין שהטהרות בידו והאי דנקט בכלי המונח על גבי קרקע לרבותא נקט אע״פ שהמטמא׳ אין בו דעת לישאל ולא הוי דומיא דסוטה כ״ש אם המיטמא בידו והטומאה מונחת על גבי קרקע. ע״כ הך לאו דר׳ יוחנן היא דפשיטא דהיכא דאיכא דעת נוגע לא בעי׳ דעת מגיע דכיון דטהרה יש בה דעת לישאל לא חיישינן לטומאה דתנן בפ״ה דמסכת טהרות כזית מן המת בפי עורב ספק האהיל על האדם ועל הכלים ברשות היחיד ספק אדם טמא ספק כלים טהור. וטובא תנן במסכת טהרות כי האי גונא. וי״ל דמהתם לא שמעינן אלא שהאדם עצמו מקבל טומאה דהוי דומיא דסוטה דהיא עצמה נאסרת אבל לטמאות כלים שבידו והטומאה מונחת על גבי קרקע לא שמעינן אלא מהך דר׳ יוחנן והא דפריך התם מכדי האי מחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא אסכין קא פריך ואהא מייתי הא דר׳ יוחנן. ואע״ג דאיכא למימר דדייק עזרה ברשות הרבים מידים טהורות משמע ליה דמכולהו מילתא קא דייקא. והא דזעירי לא מצי לאיתויי בספסחים משום דטומאה נמי יש דעת לישאל ומיהו הוה מצי לאיתויי מההיא דקופה שנשתמטו בה טהרות דא״ל הלל לשמאי דהתם שרץ מונח על גבי קרקע והטהרות הם בידי אדם אלא דמלתיה הם יוחנן מיפרש טפי. ומיהו קשה מאי קמ״ל דר׳ יוחנן דאפילו בכלי המונח לפי שעשו התינוק כמי שיש בו דעת לישאל. והתם העיסה מונחת על גבי קרקע ותנן נמי במס׳ טהרות טמא ששפט רגלו לבין משקין טהורים ספק נגע ספק לא נגע בזב ולזעירי קשה טפי דבעי חברותיה נושאות אותה במטה. ותיקשי ליה הנך דמטמינן אפי׳ בטהרות המונחות על גבי קרקע וצ״ל דהוה מוקי להו בידי׳ [שהן בידי׳] אדם שיש בו דעת לישאל אבל אי מנחי אארעא טהורים ור׳ יוחנן אשמעינן דלא איירי בהכי: **טהרות** וטומאות בצדו. פרש״י וטהרותיו והטלית טמאה או טמאות והטלית טהורה. וקשה דבטמאות וטלית טהורה הוי טהרה בידי אדם ולמאי דמטהר אף ברשות היחיד תיקשי ליה מכדת מן המת בפי עורב הלכך נ״ל דהדא קתני ומספקא ליה בהי מינייהו נגע ברישא דדילמא נגע בטמאות ברישא ונטמא הטלית וטמא הטהרות. וא״ת א״כ מאי קשה ליה דלמא שאני הדא דאיכא ספק ספיקא דשמא לא נגע לא בטהרות ולא בטמאות. וי״ל דהא תנן פ״ז דטהרות כל מקום שאתה יכול לדבות ספיקות ספיקי ספיקות

מסורת הש״ס

(1) [נעיל ד: סוטה כח:]. (2) פסחים יט:. (3) תוספתא דטהרות רפ״ד ע״ב, ד) [בתוספתא ח׳ רבי דוסא אומר אומרין לו כו׳ אמרו לו אין שונין כו׳ רשב״ג אומר עתים שהוא שונה]. (5) [לקמן מח.]. (6) ל״ל הטוגע. (7) בס״א: ספקו. (8) [סוטה כח:]. (9) ל״ל כלל. (10) [דטהרות פ״ד]. (11) [יט:]. וע׳ תוס׳ חולין ג: ד״ה בלתיהם קמן וכו׳ אמי ספק לא דמי לשאר ספק וכו׳ ופע״ק]. (13) ל״ל אז שכן מטמא מאוירו כדפריך בפרק כשם. (14) [ל״ל כדפרש״י]. (1) [נדל״ל בכלל].

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ במטה ועסוקה בטהרות: (ב) רש״י ד״ה טעמא דדיה שעתה ל״ל ותיבת משום נמחק: (ג) ד״ה כשחברותיה וכו׳ הך מטה כיד חברותיה: (ד) ד״ה הכאה בידי וכו׳ עסוק בכלי האויל ל״ל ותיבת המיטמא נמחק: (ה) ד״ה מיט דין וכו׳ במעת לעת כמשכב נדה עצמה לטמא אדם ל״ל ותיבת שיטמאו נמחק: (ו) תוס׳ ד״ה ספק וכו׳ וכראמו משקין ל״ל ותיבת מלאה נמחק:

גליון הש״ם

גמ׳ הניצול באהל המת. עי׳ מגיגה כה ע״ב תד״ה שונין: **תוס׳** ד״ה **ואם א״א** כו׳ וי״ל דלאו א״א כלל. ע׳ בחידושי ריטב״א מכות דף ד ע״א ד״ה ותר״י ז״ר:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) תוס׳ ד״ה ה״ג הגיעל בחוכל המת וכו׳ ומנגע אהל המת נמי טמא דכך ל״ל בפרק ר׳ עקיבא (שבת דף פד:) דקתמר וכו׳ כל״ל:

מוסף רש״י

הובא בסוף המסכת

תוס׳ הרא״ש (המשך)

ברשות היחיד טמא ולמאי דפירשתי לעיל דאיכא לפלוגי בין לטמאות האדם עצמו או לטמאות הטהרות בידו ניחא לפירוש רש״י דלא דמיא אלא להא דר׳ יוחנן: **ואם** אי אפשר אלא א״כ נגע טמא. ברוב ספרים גרסינן ספיקו טמא וכן בתוס׳ גרס אי אי איפשר לכיון ספיקו טמא כלומר דאיכא למיתלי טפי בנגע מבלא נגע דאי דוקא קתני דאי אפשר בלא נגיעה פשיטא דטמא. ועוד מדקתני סיפא אומר לו שנה דע״כ אסיפא קאי. ורשב״ג שנה להקל קאמר דאי אורשא דקאמר ת״ק טהור ואמר איהו אומר לו שנה בההיא הוו מודו רבנן. דהא אמרינן בפ׳ הרואה כתם אין שונין בטהרות להקל אלא להחמיר ומ׳ למאי דמסקי׳ לקמן דברש׳ ברשות היחיד ספיקו טמא מצי קאי ארשות (היחיד) [הרבים] דרישא וכמו שפירשתי (דאיכא) [והיכא] דקרוב לטומאה טפי מלהטרה מטמאינן אפי׳ ברשות (היחיד) [הרבים] כן מוכח נמי בשמעתתא קמייתא דחולין דקאמר התם אי אמר ברי לי שלא נגעתי שחיטתה כשרה ולמה לי ברי הא אמרינן בפ״ק דפסחים דעזרה רשות הרבים היא אלא לפי שאינו מצוי שישחטו אדם ולא יגע בבשר בעינן ברי לי הכא נמי כיון שבטוחה יכול להתעסק שלא יגע מטמאינן. ואפי׳ לטהר ברשות היחיד מטהרין בספק הרגיל כדאמרינן בפרק קמא דפסחים כל מקום שחזיר וחולדה יכולין להלך אין צריך בדיקה. ומיתניא גבי מדורות

העובדי כוכבים במסכת אהילות: מה כלי חרש המוקף צמיד פתיל וכו׳. תימה מה לכלי חרש שכן אין לו לטהר במקוה ושכן מיטמא ומטמא מאויריו. ואע״פ שאין חומרא זו מועלת לענין אהל. מ״מ פירכא הוא כדאשכחן בכמה דוכתי. וי״ל דיכול לעשות ק״ו מכלי גללים כלי אבנים המוקף צמיד פתיל וטהרות בתוכן. הלכך לא חש לאקשויי. ומי׳ אכתי קשה נימא דיו ולא תטמא משכב ומושב לטמא אדם אלא ראשון בעלמא ככלי חרס. או נימא דיו אסוף דינא כמו משכבות דמת דלא מטמא אדם ובגדים ועוד קשה נימא פכים קטנים יוכיחו שאינן ניצולין באהל המת וניצולין במעת לעת ולפרש״י ניתא דעביד ק״ו לעשות מעת לעת שבנדה כבבדה עצמה. עתה לא שייך למימר דיו וגם לא שייך למיפרך מפכים קטנים לפי שהן טהורים כנדה עצמה. וז׳ מהאי ק״ו נליף שתטמא את בועלה ובלאו הכי קשה מאי שנא משכבות ומושבות דגודו ומאי שנא בועלה דלא גזרו. וכי האי גוונא בעי לקמן בסוף מכלתין גבי שומרת יום כנגד יום ושינוי דהתם לא שייך הכא דמשני בועלה לא שכיח דאמרו אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק וצ״ל דהכא נמי לא שכיח כמו משכבות ומושבות:

שמאי פרק ראשון נדה

כמגע עצמה. כמגיעת עצמה. כלומר אדם הנוגע במשכבה בתוך מעת לעת כאילו נוגע בבשר נדה עצמה שהוא ובגדיו שעליו טמאים דכתיב (ויקרא טו) וכל הנוגע בה יטמא ותניא בתורת כהנים[ה] יכול לא יהא הנוגע בה מטמא בגדים במגע קל וחומר אם משכבה מטמא אדם לטמא בגדים היא עצמה לא כל שכן אם כן למה נאמר כל הנוגע בה יטמא שאינו חוזר ומטמא אדם וכלי חרס: **אף משכבה.** בתוך מעת לעת: **הרואה כתם מטמאה למפרע.** על שעת כיבוסו של חלוק זה שכבסה קודם לביאה זו: **וכלי חרס המוקף כו'.** כלומר אפילו הוא מוקף למיד פתיל שאי אפשר ליגע בתוכו מטמאה אותו בהיסט שהזב והנדה מטמאין כלי חרס בהיסט מה שאין כן בשאר טמאין דכתיב (שם) וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר ותניא בתורת כהנים[ו] יכול יטמא הזב כלי חרס מאחוריו במגע נאמר כאן בו ונאמר להלן[ז] וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר מה להלן מאחוריו אף כאן מאחוריו אם כן מה ת"ל אשר יגע בו והלא אויר כלי חרס טמא בלא נגיעה כדקיימא לן בהכל שוחטין (חולין כד:) תוכו[ח] אע"פ שלא נגע בו אלא איזהו מגעו שהוא כבולו הוי אומר זה היסטו: **מקולקלת למינה.** אבדה פתח נדותה שאילו היתה יודעת יום ראייתה תהא סופרת[ט] אם תראה לאחר שבעה שומרת יום כנגד יום ואם תראה ג' תהא זבה אבל עכשיו שאינה יודעת יום ראייתה אינה יודעת אימתי היא בתוך י"א יום שבין נדה לנדה והרי היא טועה: **ואינה מקולקלת למינה.** דהא ודאי מהשתא הויא פתח נדותה ויום שמיני לראייתה יתחילו י"א יום שבין נדה לנדה ורבנן לא גזור מעת לעת אלא לטהרות אבל גבי כתמים לא ידעינן אימת נפיק מינה ואינה מונה שבעה ימים דקודם טבילה אלא משעה שראתה וכן בכתם לסוף ז' ימים טובלת וטהורה אבל פתח נדותה לידע אימת מתחילין ימי זיבה אבבה[י] עד שתשב ז' נקיים כדתניא בערכין (דף ח.): **ורבא.** דפשיטא ליה בכלי חרס לעיל [ד:] וגמר משכבות מכלי חרס מאי שנא דפשיטא ליה בכלי חרס טפי ממשכב: **אי שמיע ליה הא מתניתא.** דקתני כלי חרס לימא מתניתא וליפשוט מינה משכבה להדיא: **ואי לא שמיע ליה מתניתא קל וחומר מנא ליה.** מכלי חרס הא כלי חרס אכתי לא קאמר ליה: **אי ממתניתא הוי אמינא.** למשכבות דקתני לטמא אדם או בגדים: **אבל אדם ובגדים.** שהאדם יטמא בגדיו אלא נגעו במשכבות אימא לא קמ"ל קל וחומר מכלי חרס וה"ק ומה כלי חרס שיצול באהל המת אינו נוטל בטעת לעת שבנדה מלטמא בהיסט כאילו יסט מנדה עצמה משכבות שאין נוטלין באהל המת אינו דין שאין נוטלין בטעת לעת שבנדה מלטמא כמשכב נדה גמורה: **גבי מעלות.** בפרק חומר בקדש (חגיגה כ:): מעת לעת ליכא דרבא דטומאה דהשתא הוא דחזאי אלא גזירה בעלמא הוא: **מה היא מטמאה.** היינו בריית דלעיל: **לא דקדש.** כגון שמן דמנחות ויין דנסכים: **אף בשעת עברתן.** מתניתין היא [לקמן ד' יא.] אף בשעה שהם מסתלקות ומסיימות לאכול תרומה לריכות לבדוק: **לתקן שירים שבפניה.** שנגעה בהם ומהניא לה הך בדיקה שאם תמצא עכשיו טהורה לכשתבדוק ערבית כמשפטה ותמצא טמאה לא תטמא למפרע אלא עד שעת בדיקתה ולא תהא התרומה בכלל טומאה דמפרע שהרי בדקה לאחר העברתה. אלמא טומאת מפרע לתרומה נמי גזור: **לתקן.** דומיא דלהכשיר דאמר לעיל [ד:] שחרית להכשיר טהרות של לילה כו': ומשניין **רב הונא מתני.** להא דרבי יהודה שבדיקה זו באה לשרוף שירים שבידיה אם תמצא תשרפם וכגון שבודקת עצמה לאחר עברתה לאלתר: **כשיעור ופס.** מיד סמוך לנגיעה בדיקה לאם תמצא טמאה ולאי בשעת נגיעה נמי טמאה היתה דאפילו חולין נמי מטמו. ומצריך לה ר' יהודה בדיקה לתרומה כשיעור ופס כי היכי דלא תיכול תרומה טמאה לאחר זמן אבל לתקן לא סבירא ליה לרב הונא דכל כמה דלא בדקה מיתקנא וקיימא לטומאת מפרע לא גזור ביה רבנן: **[כשיעור] ופס.** מפרש בפ"ב [לקמן יד:] משל לשמש ועד שעומדין בגד המשקוף ביציאת השמש נכנס העד ולשון ופס היינו מיד: **מעשה ועשה רבי כר' אליעזר.** באשה ילדה שעברו עליה שלש עונות של שלשים יום אלא ראתה ואמרו רבי אליעזר במתניתין [לקמן ז:] כל אשה שעברו עליה שלש עונות היה שעתה ופליגי רבנן עליה דאין היה שעתה אלא שעברו עליה ג' עונות מחמת זקנה סמוך לזקנותה: **לאחר שנזכר.** שלא יפה עשה: בשעת

ואינה מונה אלא משעה שראתה. תימה פשיטא כיון דמקולקלת למינה משעת כיבוס ואינה יודעת מתי ראתה אם כן לא תוכל לספור ז' ימים ולטבול אלא מיום מציאת הכתם וי"ל דמירי שראתה יום אחד או ב' ימים אחר מציאת הכתם וקמ"ל דאינה מונה מיום מציאת הכתם אלא מיום שראתה דאימר כמגע עצמה מה מגע עצמה מטמא אדם לטמא בגדים אף משכבה ומושבה מטמא אדם לטמא בגדים תניא כוותיה דרבא [א]הרואה (ב) דם מטמאה מעת לעת ומה היא מטמאה משכבות ומושבות אוכלין ומשקין וכלי חרס המוקף צמיד פתיל ואינה מקולקלת למנינה [ב]ואינה מטמאה את בועלה למפרע [ג]ר' עקיבא אומר מטמאה את בועלה ואינה מונה אלא משעה שראתה [ד]הרואה כתם מטמאה למפרע ומה היא מטמאה אוכלין ומשקין משכבות ומושבות וכלי חרס המוקף צמיד פתיל [ה]ומקולקלת למנינה ומטמאה את בועלה ואינה מונה אלא משעה שראתה [ו]וזה וזה תולין לא אוכלין ולא שורפין ורבא אי שמיע ליה מתניתא לימא מתניתא ואי לא שמיע ליה מתניתא קל וחומר מנא ליה לעולם שמיע ליה מתניתא ואי ממתניתא הוה אמינא או אדם או בגדים אבל אדם ובגדים לא משום הכי קאמר ק"ו אמר רב הונא מעת לעת שבנדה לקדש אבל לא לתרומה אי הכי ליתני גבי מעלות כי קתני היכא דאית ליה דררא דטומאה אבל היכא דלית ליה דררא דטומאה לא קתני מיתיבי מה היא מטמאה אוכלין ומשקין מאי לאו בין דקדש בין דתרומה לא דקדש תא שמע [ז]רבי יהודה אומר אף בשעת עברתן מלאכול בתרומה והוינן בה מאי דהוה הוה אמר רב חסדא לא נצרכה אלא לתקן שירים שבפניה רב הונא מתני לישרוף שירים שבידיה שבדקה עצמה כשיעור וסת ת"ש [ח]מעשה ועשה רבי כר"א לאחר שנזכר אמר כדי הוא ר"א [ט]לסמוך עליו בשעת

בטהרות אין אם אפקר טומאה ואין לה להניח ולפרוש מלעסוק בטהרות שאינה יודעת מתי תראה אחרי כן: **מאי** לאו בין דקדש בין דתרומה. וא"ת ואמאי לא פריך ממתני' דמטמאה מעת לעת וימא מאי לאו בין דקדש בין דתרומה וי"ל דפריך מהכא משום דנחית לפרושי אוכלין ומשקין והוה ליה לפרושי גם דקדש ואם תאמר ואמאי לא מייתי סייעתא מדתניא בפרק בא סימן (לקמן נג:) דמטמאה עצמה וקדשים למפרע דמשמע קדשים ולא תרומה וקשה לאיכא דאמרי אף לתרומה וי"ל דנקט התם קדשים משום דרשב"א פליג התם אף בקדשים: **בשבדקה** עצמה כשיעור וסת. לאו בדיקה לגמרי קאמר דבדיקה הויא לחורין ולסדקין כדאמר פרק כל היד (לקמן דף יד:) דהויא טפי משיעור וסת אלא כלומר קנחה עצמה והוה מלי למימר בדיקה ממש לתלות דאפילו אחר זמן הוי ספיקא דאורייתא דמחייב לקמן בכל היד (שם) אשם תלוי ואפילו לאמן דפטר היינו משום דבעי תחיכה משתי תחיכות אבל ספיקא דאורייתא משוי לה אלא דיחא ליה למנקט שיעור וסת ולשרוף (הג"ה. אף ברה"ר דבשמעתין של פרוזדור מוכיח דאין חילוק בין רה"ר לרה"י לטומאה דאתא מגופה) אבל לאחר זמן אע"ג דהוה ספק דאורייתא אין שורפין כדאמר בשמעתין דפרוזדור ולקמן בפרק האשה (דף פ:) אמרינן כל שבעלה באשם תלוי טהרותיו תלויות וכל שבעלה בחטאת טהרותיו טמאות ואיכא דאמרי כל שבעלה בחטאת טהרותיו תלויות אבל טמאות לא הוו: בשעת

כמגע עצמה מה מגע עצמה מטמא אדם לטמא בגדים אף משכבה ומושבה מטמא אדם לטמא בגדים תניא כוותיה דרבא [א]הרואה (ב) דם מטמאה מעת לעת ומה היא מטמאה משכבות ומושבות אוכלין ומשקין וכלי חרס המוקף צמיד פתיל ואינה מקולקלת למנינה [ב]ואינה מטמאה את בועלה למפרע [ג]ר' עקיבא אומר מטמאה את בועלה ואינה מונה אלא משעה שראתה [ד]הרואה כתם מטמאה למפרע ומה היא מטמאה אוכלין ומשקין משכבות ומושבות וכלי חרס המוקף צמיד פתיל [ה]ומקולקלת למנינה ומטמאה את בועלה ואינה מונה אלא משעה שראתה [ו]וזה וזה תולין לא אוכלין ולא שורפין ורבא אי שמיע ליה מתניתא לימא מתניתא ואי לא שמיע ליה מתניתא קל וחומר מנא ליה לעולם שמיע ליה מתניתא ואי ממתניתא הוה אמינא או אדם או בגדים אבל אדם ובגדים לא משום הכי קאמר ק"ו אמר רב הונא מעת לעת שבנדה לקדש אבל לא לתרומה אי הכי ליתני גבי מעלות כי קתני היכא דאית ליה דררא דטומאה אבל היכא דלית ליה דררא דטומאה לא קתני מיתיבי מה היא מטמאה אוכלין ומשקין מאי לאו בין דקדש בין דתרומה לא דקדש תא שמע [ז]רבי יהודה אומר אף בשעת עברתן מלאכול בתרומה והוינן בה מאי דהוה הוה אמר רב חסדא לא נצרכה אלא לתקן שירים שבפניה רב הונא מתני לישרוף שירים שבידיה שבדקה עצמה כשיעור וסת ת"ש [ח]מעשה ועשה רבי כר"א לאחר שנזכר אמר כדי הוא ר"א [ט]לסמוך עליו בשעת

[וא' ממתניתא ה"א או אדם או בגדים. הקשה הש"ס היכי מצי למימר או אדם או בגדים והא בריית' דקתני אבמי קתני משכבה ומושבה כמגעה **א]והשתא** מגעה לא מטמא לא אדם ולא בגדים ו[אי] במגע עצמה מטמא אדם ובגדים. **ג]**: **אבל** היכא דליכא דררא דטומאה **לא** קתני. וא"ת ליתני ליה במעלות אחרונות דאמרינן דאמר (ג) אית להו דררא דטומאה דאורייתא איתנהו בין בקדש ובין בחולין שנעשו על טהרת קדש בתרייתא דלית להו דררא דטומאה דאורייתא איתנהו בקדש כו' (ד) ופי' דאית להו דררא דטומאה דאורייתא כלומר שייכי בטומאה הנוהגת בחולין דאורייתא אבל בתרייתא לא שייכי כלל בטומאה דאורייתא הנוהגת בחולין אבל אין לפרש דרישא קתני טומאה דאורייתא וסיפא טומאה דרבנן דהא קתני בקמייתא בגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש דהוי דרבנן ובבתרייתא נמי קתני לירוף וריביעי בקדש דהוי דאורייתא וי"ל דמעת לעת לית ליה אפילו דררא דטומאה דרבנן וא"ת והא מעת לעת אפילו בחולין טמא כשנעשו על טהרת הקדש כדאמר בסמוך קבלה מיניה רב שמואל ברבי יצחק בחולין שנעשו על טהרת הקדש והכך בתרייתא ליתנהו בחולין שנעשו על טהרת הקדש ואית להו דררא דטומאה טפי כדפרישית וי"ל לפי שרגילות הוא קצת שנעקר הדם לפני דאייתה לכך גזרו רבנן אף בחולין שנעשו על טהרת הקדש ואף לתרומה לאיכא דאמרי ומכל מקום לית להו דררא דטומאה משום דבשעה שעוסקין

ואינה מונה אלא משעה שראתה. תימה פשיטא כיון דמקולקלת למינה משעת כיבוס ואינה יודעת מתי ראתה אם כן לא תוכל לספור ז' ימים ולטבול אלא מיום מציאת הכתם וי"ל דמירי שראתה יום אחד או ב' ימים אחר מציאת הכתם וקמ"ל דאינה מונה מיום מציאת הכתם אלא מיום שראתה דאימר כמגע עצמה מה מגע עצמה מטמא אדם לטמא בגדים אף משכבה ומושבה מטמא אדם לטמא בגדים תניא כוותיה דרבא [א]הרואה (ב) דם מטמאה מעת לעת ומה היא מטמאה משכבות ומושבות אוכלין ומשקין וכלי חרס המוקף צמיד פתיל ואינה מקולקלת למנינה [ב]ואינה מטמאה את בועלה למפרע [ג]ר' עקיבא אומר מטמאה את בועלה ואינה מונה אלא משעה שראתה [ד]הרואה כתם מטמאה למפרע ומה היא מטמאה אוכלין ומשקין משכבות ומושבות וכלי חרס המוקף צמיד פתיל [ה]ומקולקלת למנינה ומטמאה את בועלה ואינה מונה אלא משעה שראתה [ו]וזה וזה תולין לא אוכלין ולא שורפין ורבא אי שמיע ליה מתניתא לימא מתניתא ואי לא שמיע ליה מתניתא קל וחומר מנא ליה לעולם שמיע ליה מתניתא ואי ממתניתא הוה אמינא או אדם או בגדים אבל אדם ובגדים לא משום הכי קאמר ק"ו אמר רב הונא מעת לעת שבנדה לקדש אבל לא לתרומה אי הכי ליתני גבי מעלות כי קתני היכא דאית ליה דררא דטומאה אבל היכא דלית ליה דררא דטומאה לא קתני מיתיבי מה היא מטמאה אוכלין ומשקין מאי לאו בין דקדש בין דתרומה לא דקדש תא שמע [ז]רבי יהודה אומר אף בשעת עברתן מלאכול בתרומה והוינן בה מאי דהוה הוה אמר רב חסדא לא נצרכה אלא לתקן שירים שבפניה רב הונא מתני לישרוף שירים שבידיה שבדקה עצמה כשיעור וסת ת"ש [ח]מעשה ועשה רבי כר"א לאחר שנזכר אמר כדי הוא ר"א [ט]לסמוך עליו בשעת

בטהרות אין אם אפקר טומאה ואין לה להניח ולפרוש מלעסוק בטהרות שאינה יודעת מתי תראה אחרי כן: **מאי** לאו בין דקדש בין דתרומה. וא"ת ואמאי לא פריך ממתני' דמטמאה מעת לעת וימא מאי לאו בין דקדש בין דתרומה וי"ל דפריך מהכא משום דנחית לפרושי אוכלין ומשקין והוה ליה לפרושי גם דקדש ואם תאמר ואמאי לא מייתי סייעתא מדתניא בפרק בא סימן (לקמן נג:) דמטמאה עצמה וקדשים למפרע דמשמע קדשים ולא תרומה וקשה לאיכא דאמרי אף לתרומה וי"ל דנקט התם קדשים משום דרשב"א פליג התם אף בקדשים: **בשבדקה** עצמה כשיעור וסת. לאו בדיקה לגמרי קאמר דבדיקה הויא לחורין ולסדקין כדאמר פרק כל היד (לקמן דף יד:) דהויא טפי משיעור וסת אלא כלומר קנחה עצמה והוה מלי למימר בדיקה ממש לתלות דאפילו אחר זמן הוי ספיקא דאורייתא דמחייב לקמן בכל היד (שם) אשם תלוי ואפילו לאמן דפטר היינו משום דבעי תחיכה משתי תחיכות אבל ספיקא דאורייתא משוי לה אלא דיחא ליה למנקט שיעור וסת ולשרוף (הג"ה. אף ברה"ר דבשמעתין של פרוזדור מוכיח דאין חילוק בין רה"ר לרה"י לטומאה דאתא מגופה) אבל לאחר זמן אע"ג דהוה ספק דאורייתא אין שורפין כדאמר בשמעתין דפרוזדור ולקמן בפרק האשה (דף פ:) אמרינן כל שבעלה באשם תלוי טהרותיו תלויות וכל שבעלה בחטאת טהרותיו טמאות ואיכא דאמרי כל שבעלה בחטאת טהרותיו תלויות אבל טמאות לא הוו: בשעת

הגהות הב"ח

(א) גמ' תניא כותיה דרבא הרואה כתם מטמאה למפרע ומה היא מטמאה אוכלין וכו' אלא משעה שראתה הרואה דם מטמאה מעל"ע ומה היא מטמאה משכבות וכו' אלא משעה שראתה וזה וזה תולין כל"ל: (ב) רש"י ד"ה מקולקלת וכו' תכל פופרת שבעה ואם תלה: (ג) תוס' ד"ה אבל וכו' קמייתא דאית לה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' (גי') ד"ה ולא ממתני' וכו' והשתא מגע כלי דמעל"ע לא מטמאה וכו'. כל"ל:

מוסף רש"י

ר' עקיבא אומר מטמאה את בועלה. למפרע כל מעת לעת, כשם שאזכו שמטמאה טהרות מעת לעת למפרע (יומא ו.) ר"ע לטעמיה דאמר כל מעת לעת מטמאה אם בועלה מספק טומאה שבעה (לקמן יד.). **מעשה ועשה רבי כר"א.** ובויכוח אף בילדה שעברו עליה ג' עונות (ערובין מו.). **לאחר שנזכר.** שלא יפה סורה (לקמן ט:) אחר שנזכר משמע דנזכר דלאו שפיר עביד (ערובין שם).

תוס' הרא"ש

תניא כותיה דרבא. דפשטא דברייתא משמע דמשכבות ומושבות אף לטמא אדם וכלים אף על גב דלקמן דחי לה או אדם או בגדים: **ואינה** מונה אלא משעה שראתה. אע"ג דת"ק אינה מקולקלת קאמר לר' עקיבא איצטריך דאמר מטמאה את בועלה וס"ד נמי דמקולקלת: **ומטמאה** את בועלה. גר' ול"ג למפרע. דלקמן פ"ב תנן ומודים חכמים לר' עקיבא ברואה כתם שמטמאה את בועלה ופליגי בגמרא רב ושמואל אי למפרע אי להבא ומסתמא רבנן דהכא היינו רבנן דהתם: **ואינה** מונה אלא משעה שראתה. אע"ג דמקולקלת למנינה לחומרא מ"מ יש נדותה אינה מונה אלא משעה שראתה ומילתא דפשיטא היא: **אי** מתניתא קאמר משכבה ומושבה כמגעה וממה נפשך לא מצי למימר או אדם או בגדים דאי כמגעה לא מטמא אלא אוכלין ומשקין ואי כמגע עצמה אדם ובגדים ליטמא. ותירץ רבינו מאיר דסד"א דהא דקאמר כמגעה היינו דהוי אב הטומאה כמגע עצמה ולא ראשון. ומ' לאו לגמרי כמגע עצמה דאילו התם לטמא אדם לטמא בגדים. ואילו הכא או אדם או בגדים. דאין סברא להחמיר כל כך במעת לעת כמשכב נדה גמורה: **דלית** ליה דררא דטומאה לא קתני. תימה דהא אמרינן בפרק חומר בקודש דעשר מעלות שנו כאן. חמש מעלות בתרייתא דלית להו דררא דטומאה. לקודש אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקודש. וא"כ ליתנייה גבי אחרונות דלית להו דררא דטומאה ויש ספרים דגרסי

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכ' מ:
לא ב ג מיי' שם ופ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ג:
לב ד מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ג:
לג ה מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ט:

תוס' הרא"ש (המשך)

התם מדאורייתא ונ"ל דהנך דהכא לית להו דררא דטומאה אפילו מדרבנן. ויש ספרים דלא גרסי' התם מדאורייתא משום דאף קמייתא הוו מדרבנן ואדרבה בבתרייתא איכא מינייהו דאורייתא כגון צירוף כלי ורביעי בקודש. ומ"מ קאמר דלית להו דררא דטומאה לפי שמעלות יתירות הם. ורחוקות מטומאה ולא מיסתבר שיהו נוהגות בחולין. ואפי' ל"ג התם מדאורייתא ניחא הכא דמעת לעת לית להו דררא דטומאה אפילו כחמש בתרייתא דחומרא יתירא היא כדי לעשות סייג. מיהו קשה דהנך ה' בתרייתא לא הוו בחולין שנעשו על טהרת הקודש. ומעת לעת דלית ביה דררא כי הנך הוי אף בחולין שנעשו על טהרת הקודש כדאמרינן לקמן קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק בחולין שנעשו על טהרת הקודש ואמרי' נמי חבריא מדכן בגלילא. ומסתמא לא היו מקדישין דמה צורך להקדיש. ועוד דאין מקדישין בזמן הזה. אלא על טהרת הקודש היו עושין. ועוד קשה דכל הנך דהתם לא היו לתרומה והך דהכא דקילא מכולהו איכא למ"ד אף לתרומה. וי"ל דמעת לעת שכיחא טפי אחמירו ביה רבנן כדי לעשות סייג. ואיכא לשנויי הנך פירכי קמייתא הא דפרכי' הכא לתניה גבי מעלות לאו בהדי חמש בתרייתא דלא דמיא להנהו דהא לא הוו בחולין שנעשו על טהרת הקודש. אלא בהדי ה' קמייתא והשתא ניחא דהנהו אית להו דררא דטומאה ג) מעת לעת חשיב דררא דטומאה טפי מה' בתרייתא הלכך הוו בחולין שנעשו על טהרת הקודש: **מאי** לאו בין בקודש בין בתרומה. תימה תיקשי ליה מתני' דמטמאה מעת לעת מאי לאו בין בקודש בין בתרומה. וי"ל משום דהך בריית' נחתא לפרושי טפי דקת' אוכלין ומשקין וגם משכבות ומושבות וכלי חרס וס"ד דאי לא איירי אלא בקודש הוה ליה לפרושי. וא"ת אמאי לא מייתי ליה סייעתא מדתאני פ' בא סימן מטמאה עצמה וקדשים למפרע פי' עצמה שמקולקלת למנינה דקאמר דדוקא קדשים מטמאה. ורש"י פי' לקמן עצמה לטהרות ולישנא דעצמה לא משמע כפירושו. ועוד דלפי' תיקשי מהך בריית' להך לישנא דאמר אבל לא לתרומה. וי"ל לא נקט דוקא קדשים אלא משום רבותא דר' שמעון בן אלעזר דפליג אף בקדשים: **שבדקה** עצמה כשיעור אותיות. בשלהי פירקין גבי הא דבעי מיניה ר' אבא מרב הונא אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור אותיות. לחייב בעלה חטאת. ופריך מי משכחת לה שיעור אותיות והתניא איזהו שיעור אותיות כו' אלא מהו שתקנח. ה"ה הכא מצי לאקשויי ולשנויי הכי. א"נ התם גבי תשמיש דמסתמא לא פירש בקושי. וקיימא לן בסוף פ"ב דשבועות דמשמשת מב בעריות פטור ולא מחייביגן ליה אלא אשעת קישוי הלכך אחר פרישתו באבר מת הוי שיעור אותיום

ה) נראה דחסר כאן וא"ל הוה אמינא לא אדם לא בגדים. ומימה הא מתניתא קאמר וכו'. ו) נראה לא"ל דטומאה טפי מעל"ע ומיהו מעל"ע חשיב וכו'.

בשעת הדחק. פירש רש"י בשני בגורת ולא דק דבפירקין (לקמן דף ט:) אמר דאפי' רבנן מודו בשני בגורת וי"ל דהאי בשעת הדחק היינו אדם שנגע במעת לעת שבנדה ועשה מעט טהרות לפני ראייתה ואחר הוראתו עסק בטהרות הרבה ולא דמי לשני בגורת כיון דמקודש לכן לא היתה שעת הדחק ואפיס בטהרות ע"י הוראת טעות ועוד י"ל שעת הדחק שהשואל הלך לו והיה טורח גדול לרדוף אחריו כדאמר בפרק אע"פ (כתובות דף ס:) רהטו אבתריה תלתא מ) מילי בחלא ולא אדרכיה:

דאפרשינהו בלישייהו. אף על גב דאין הלחם קדוש אלא משקרמו פניו בתנור ונשחט עליו הזבח (מנחות עח:) מ"מ קרי להו תרומה לפי שיחדו אותה לקרות לה שם תרומה לאחר אפייה ושמיטת הזבח והיתה מופרשת בלישייהו ולא לאחר אפייה משום דבעודה עיסה יכול לעשותה עבות ונאות ונראה דקדושת מ) (הפת) איכא עלייהו ואסור לשנותה בחלות אחרות כדמשמע סוף פרק קמא דנדרים (דף יב.) כחלת אהרן ובניו וכתרומתו מותרין ודייק הא כתרומת לחמי תודה אסור ומוקי דאפרשינהו בלישייהו ומדאסר הכא שהתפיס בלחמי תודה משמע דאיכא עליה קדושת מ) הפת בעודה עיסה:

בשפחתו של ר"ג. פירש רשב"ם דהיינו ר"ג הזקן דאמרינן בשילהי פ"ק דשבת (ד' טו.) הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן מ) לפני הבית ק' שנה ומיהו אין רגילות להזכיר סתם ר"ג אלא ר"ג הזקן ויכול להיות שזהו ר"ג דיבנה חבירו של רבי אליעזר ורבי יהושע: **נולד** לה ספק טומאה עד שלא נלגלה. פירוש נולד לה ספק טומאה הנוהגת אף בחולין קודם גלגול יכול לגרום לה טומאה ודאית ואין לאסור משום משמרת תרומתי דקודם גלגול אכתי לא פתיכא דיה אלה כמו המפרש אלחו קמה דלא עשה ולא כלום והפסד כהן נמי ליכא כיון דנולד לה ספק טומאה כבר משגלגלה תעשה בטהרה פירוש אם לאחר גלגול נולד לה ספק טומאה דלא שייך בחולין אלא בחלה תעשה בטהרה אע"ג דחלתה תלויה וליכא הפסד כהן אסור לגרום לה טומאה משום משמרת תרומתי וה"ה דאפי' נולד לה ספק טומאה דשייכא אף לחולין דאסור לגרום טומאה אלא דמפרש בברייתא איזה ספק אמרו בספק אלה דאפילו בספק טומאה דלא שייכא בחולין אלה תלויה ואשמועינן חולין הטבולין לחלה כחלה דמו אבל אין לפרש דרישא נמי שנולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה אייר נמי בספק אלה דהיינו בטומאה דלא שייכא בחולין ואע"ג דעדיין טהורה גמורה היא תעשה בטומאה ודאית דקודם גלגול אכתי לא איקרי טבולה לחלה ולא אסור משום משמרת תרומתי והפסד כהן נמי ליכא שיפרש עליה ממקום אחר דאין נראה דקרי ספק טומאה קודם גלגול כיון שטהורה גמורה היא ואם תאמר דאמר בעבודה זרה פ' רבי ישמעאל (דף ט. וסס) אין בוגרין עם ישראל העושה פירותיו בטומאה ויש פירוש שפירש רש"י בהם משום דאסור לגרום טומאה לתרומה משום משמרת תרומתי והשתא הלא אין קבע למעשר אלא עד שיקפה או עד שישלה והכא אמר עד שלא גלגלה תעשה בטומאה וי"ל דהתם אם ספרים אפילו קודם שיקפה או שישלה הוי תרומה כמו בהקלימו בשבלין אבל הכא אם ספרים חלה קודם גלגול הוי כמו ספרים אלחו קמה דאמר בהאיש מקדש (קדושין דף מו:) דלא עשה ולא כלום ולכך לא איקריא טבולה לחלה (ועל פירוש הקונטרס קשה דבתוספתא דחלה מסיים בה הכי וכן פירות עד שלא נגמרה מלאכתן יעשו בטומאה משנגמרה מלאכתן יעשו בטהרה. גי') אי נמי יש לפרש דהתם נמי לא אסור משום משמרת תרומתי כפירש"י כיון דאכתי לא הוקבע לתרוס אלא משום הפסד כהן אסר לה אבל הכא כבר נולד לה ספק וליכא הפסד כהן

בשעת הדחק והוינן בה [6] מאי לאחר שנזכר אילימא לאחר שנזכר דאין הלכה כרבי אליעזר אלא כרבנן בשעת הדחק היכי עביד כותיה אלא [7] (לאו) דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וכיון שנזכר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה אמר כדי הוא רבי אליעזר [8] לסמוך עליו בשעת הדחק אי אמרת בשלמא לתרומה היינו דהואי תרומה בימי רבי אלא אי אמרת לקדש [9] קדש בימי רבי מי הואי כדעולא [10] דאמר עולא חבריא מדכן בגלילא הכא נמי בימי רבי ת"ש מעשה בשפחתו של רבן גמליאל שהיתה אופה כברות של תרומה ובין כל אחת ואחת מדיחה ידה במים ובודקת באחרונה בדקה ומצאה טמאה ובאת ושאלה את רבן גמליאל ואמר לה כולן טמאות אמרה לו רבי והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת אמר לה א"כ היא טמאה וכולן טהורות קתני מיהת כברות של תרומה א] מאי תרומה תרומת לחמי תודה תרומת לחמי תודה באפיה מאי בעיא דאפרשינהו בלישייהו וכי הא דאמר רב טובי [11] בר רב קטינא [12] לחמי תודה שאפאן ד' חלות יצא והוינן בה והא בעינן ארבעים [13] למצוה והא בעינן אפרושי תרומה מינייהו וכי תימא דמפריש פרוסה מכל חד וחד [14] אחד אמר רחמנא [15] שלא יטול פרוסה ואמרינן [16] דאפרשינהו בלישייהו הכא נמי דאפרשינהו בלישייהו ת"ש שוב מעשה בשפחה של רבן גמליאל שהיתה גפה חביות של יין ובין כל אחת ואחת מדיחה ידיה במים ובודקת ובאחרונה בדקה ומצאה טמאה ובאת ושאלה לרבן גמליאל ואמר לה כולן טמאות אמרה לו והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת אמר לה אם כן היא טמאה וכולן טהורות אי אמרת בשלמא חדא דקדש וחדא דתרומה היא היינו דהדרה ושיילה אלא אי אמרת אידי ואידי דקדש למה לה למהדר ולשייליה מעשה שהיה בשתי שפחות היה לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב הונא מעת לעת שבנדה [17] המטמאה בין לקדש ובין לתרומה ממאי מדלא קתני לה גבי מעלות א"ל רב נחמן והא תני תנא לקדש אבל לא לתרומה [18] קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק [19] בחולין שנעשו על טהרת קדש ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה [20] תנן התם [21] נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה משגלגלה תעשה בטהרה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה חולין נינהו [22] ומותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל משגלגלה תעשה בטהרה חולין הטבולין לחלה כחלה דמו [23] ואסור לגרום טומאה לחלה [24] תנא וחלתה

בשעת הדחק. שני בגורת היו ולא רצה להפסיד טהרות: **אלא רבים פליגי עליה.** ובטלין דברי היחיד והתחיל להתחרט ואמר כדי הוא כו': **קדש בימי רבי מי הוא.** כמה שנים היה אחר החורבן בסוף התנאים: **חבריא מדכן בגלילא.** חבריה שבגליל מטהרים יינם לנסכים ושמנן למנחות שמא יבנה בהמ"ק בימיהם ולעולי קדש הוו. כך שמעתי בחומר בקדש [25] וכך היא שנויה [26]: **כולן טמאות.** משום מעת לעת שבנדה: **היא טמאה.** משום פקידה לפקידה: **תרומת לחמי תודה.** ארבע חלות מד' מינין שבתודה נותנין לכהן דכתיב (ויקרא ז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה וגו': **באפיה מאי בעיא.** הא מ' חלות בעי לה למיפא והדר אפרושי ד' לתרומה וארבעים לא מיקרו תרומה: ומשני **דאפרשינהו בלישייהו.** לעולם מאי תרומה תרומת לחמי תודה ודקאמר באפיה מאי בעיא כגון שהפרים לד' מהארבעים חלות בעיסתן ולאחר אפיית כולן שחט תודה עליהן: **שאפאן ד' חלות.** עשר עשרונים של חמץ אפאן כולן בחלה אחת וג' עשרונות ושלש שבחלות מצה אפאן בחלה אחת וכן של רקיקין וכן של רבוכה: **הא בעינן מ'.** במנחות ילפינן לה בפרק התודה (דף עו.) ואמאי ילא: ומשני **למצוה.** אבל עיכובא ליכא: **והא בעי אפרושי תרומה.** אחת מכל מין דהיינו מ' מעשר וכיון דליכא עשר היאך יפרוש: **וכ"ש דמפרש פרוסה מכל.** חלה מעט לכהן: **אחד אמר רחמנא.** והקריב ממנו אחד מכל קרבן וגו' ודרשינן במנחות (דף עז:) שלא יטול פרוסה לתרומת כהן: **דאפרשינהו בלישייהו.** נטל אחד מעשר לתרומה ומשא הנותרים לבעלים מכל מין ומין אפה בחלה אחת: **גפה.** סותמת בטיט בידיה ומדיחה ידיה מן הטיט: **קבלה מיניה רב שמואל.** להך תיובתא מרב נחמן ואוקמא להא דקתני לקדש אבל לא לתרומה הכי קאמר בחולין שנעשו על טהרת קדש כו' אבל בתרומה ממש נהגו: **נולד לה גרסי'.** נולד בעיסה ספק טומאה: גלגול בחולין זהו גמר מלאכה לחלה: **בעשה בטומאה.** אם ירלה יטמאנה ביד דסוף סוף חלת ספק היא ולא תאכל: **בעשה בטהרה.** בכלים טהורים ואל יטמאנה ביד ואע"פ דסוף סוף חלתה אסורה אסור לטמאה ביד הואיל וגמרה מלאכתה לחלה אסור לגרום לה טומאה ודאית דכתיב [27] ואני נתתי לך את משמרת תרומותי ודרשינן בבכורות (דף לד.) שתי תרומות במשמע טהורה ותלויה ואמר קרא שומרנה: וחלתה

[25] [לקמן ט: עירובין מו.], ס"פ ל"ג, ג) [בכורות ט. וש"נ], ד) מגיגה כה., ה) [נדרים יפ: ע"ש מנחות עו. וסס פיסחא כר רב קיסנא], ו) מנחות עו: [פסחים לז: נדרים יפ:], ז) [לקמן ז.], ח) תלה פ"ג מ"ב, ט) [סוטה ל:], י) [סוטה סס גיטין נג.], כ) [מגיגה כה.], ל) [במדבר יח], מ) [ל"ל פרסן], נ) ס"פ הפס נמי איכא, ס) הפס, ע) [ל"ל בפיס],

תורה אור השלם

1. וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל קָרְבַּן תְּרוּמָה לַיהוָה לַכֹּהֵן הַזֹּרֵק אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יִהְיֶה: ויקרא ז יד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מבריא וכו' היא שנויה. נ"ב בדף כה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' מאי תרומה תרומת לחמי תודה. נ"ב עי' ספר ברכת הזבח לגמ' מנחות דף עו ע"ב בד"ה הכיא פליגא וכו' ודו"ק:

מוסף רש"י

בשעת הדחק. שני בגורת היו ואיכא הפסד טהרות (שרובין מו.). **מאי לאחר שנזכר.** אילימא מזכר לאיתמר בפלוגתייהו הלכה כרבנן וכשנעשה המעשה לא היה זכור ועכשיו מזכר, אמאי לא אהדר עובדא (שם). **אלא.** הא דלא אהדר משום דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר. ומאי מזכר, לאחר שנזכר דרבים פליגי עליה, דהוי ליה למעבד כרבים, אמר כדי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק ולא אהדר עובדא (שם). **מדכן.** מטהרין יינן ושמנן למזבח (חגיגה כה.). **לחמי תודה שאפאן ד' חלות.** אפיה לו לעשות ארבעים ולא עשה כי אם ארבע, אחד מכל מין (מנחות עו.) אחד ממלה ואחד ממחמץ ואחד מרקיקין ואחד מרבוכה, דארבע מינין יש בהן (שם מכת"י). **והא בעינן ארבעים.** דלארבעים חלות מיצעי ליה למיפי, עשרה מכל מין, ומאני למעוה. דמעוה שיהו מארבעים אבל לי אפאן בארבע חלות גדולות מכל מין אחת יצא (נדרים יב.). **והא בעינן אפרושי תרומה מינייהו.** דכתיב (ויקרא ז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה, והך תרומה אמרינן דהויא אחת מעשרה (מנחות עו.) שיטול אחד מכל מין ואכלא לכהנים דכתיב (ויקרא שם) לכהן הזורק את הדם לו יהיה והמשנה נאכל לבעלים (מנחות שם מכת"י). **דמפריש פרוסה מכל חד וחד.** אחד מכל אחת של ד' חלות (מנחות שם). **אחד אמר רחמנא.** אחד מכל קרבן תרומה לה' לכהן הזורק וגו', אלמא אינשא מינין הוי בה של עשר שני חלות ומכל מין ומין נותן אחד לכהן והשאר לבעלים, וכתיב אחד שלא יתן לו פרוסה (פסחים לח:) אחד שלא משמע (מנחות שם מכת"י). **דאפרשינהו בלישייהו.** כל זמן שהן עיסה ושוב עשה החלות שלמות, דלא הוי פרוס (מנחות שם). דמכל מין ומין הפרים קודם אפיה לתרומה ואח"כ אפה לשייריה, דהשתא אקיל תרומה שלימה מכל קרבן, דאופה חלה ממה שטול מכל מין ומין (נדרים יב:).

תוס' הש"ס

ד) [לקמן ט: עירובין מו.], ס"פ ל"ג, ג) [בכורות ט. וש"נ], ד) מגיגה כה., ה) [נדרים יפ: ע"ש מנחות עו. וסס פיסחא כר רב קיסנא], ו) מנחות עו: [פסחים לז: נדרים יפ:], ז) [לקמן ז.], ח) תלה פ"ג מ"ב, ט) [סוטה ל:], י) [סוטה סס גיטין נג.], כ) [מגיגה כה.], ל) [במדבר יח], מ) [ל"ל פרסן], נ) ס"פ הפס נמי איכא, ס) הפס, ע) [ל"ל בפיס],

גליון הש"ם

גמ' קודש בימי רבי מי הואי. עי' משנה למלך בהל' אבל פ"ג הלכה ח' בסופו: **שם** ממאה בין לקודש ובין לתרומה. עי' זבחים לט ע"ב תד"ה מדבר:

תוס' הרא"ש

לקינוח ולא לבדיקה. אבל אי הוי משמש מת בעריות חייב או שפירש בקישורי הוי שפיר שיעור אותיים לבדיקה כ"ש לענין אוכלת בתרומה: **בשעת** הדחק. פרש"י שנת בצורת. וליתא דהא רבנן מודו לקמן בפירקין בשנת בצורת אז היכא דאפיש טהרות. אלא לא הוה כולי האי שעת הדחק כמו הנך דלקמן: **והוינן** בה מאי לאחר שנזכר. הוה מצי למפשט בלא והוינן בה אלא משום דמילתא דתמיהא היא אם אין הלכה כר' אליעזר למה סמך עליו בשעת הדחק הלכך נחת לפרושי: **דאפרשינהו** בלישייהו. לא שקרא עליה שם דהא בקרימת התנור ובשחיטת הזבח הוא דקדשי ובתר הכי כתי' והרים אלא שיחדם לשם תרומה ולעשותם יפים ונאים לכבוד המצוה ואפשר אע"פ שיחדם יכול להשנותם דאכתי לא קדשי: **הכא** נמי דאפרשינהו בלישייהו. ולא הוו אלא חולין שנעשו על טהרת הקדש דאכתי לא קדשי. אי נמי לאחר שקרמו פניהם בתנור ונשחט עליהם הזבח ונטמאו כשהוציאתן מן התנור: **מעשה** שהיה בשתי שפחות היה. הקשה ה"ר שמשון מקוצי לישני חדא בקדש וחדא בחולין שנעשו על טהרת הקדש דהוה ניחא טפי דהשתא קשה אפי' את"ל דשתי שפחות היה אמאי הצרך לשנות אלו שני המעשים כיון דהכל איירי בענין אחד. ותירץ ר"מ אי הוה מוקמינן להו הכי הוה צריכין לאוקומי דהיא דהיתה גפה חביות בחולין שנעשו על טהרת הקדש. וכיון דהיין היה עדיין בחביות א"כ לא נתקדש עדיין בכלי ולא הוי אלא חולין שנעשו על טהרת הקדש. וההוא עובדא דחביות היה באחרונה מדקתני בברייתא ושוב מעשה בשפחה. וא"כ הוה קשה כיון דאמר לה גבי קדש דכולן טהורות כ"ש בחולין שנעשו על טהרות הקדש. ולמה לה למהדר ולשיולי וליכא למימר דהוצרכה לישאל משום האחרונה דלא היתה יודעת כלל אם יש טומאה למפרע בחולין שנעשו על טהרת הקדש. מ"מ כי אמר לה גבי חביות דכולן טמאות למה לה למהדר ולימא ליה והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת כיון דאפי' בקדש קאמר לה כולן טהורות כ"ש בחולין שנעשו על טהרת הקדש. ולכך אייתיא הואי בתרומה ובתרייתא בחולין שנעשו על טהרת הקדש ו) מטמאה מעת לעת ולא מחניא בדיקה שבנתיים ולפי מאי דפירשתי לעיל דלא משכחת לה לחמי תודה דהוו קדש אלא בשחט עליהן הזבח בעודם בתנור ניחא דלא בעי לשנויי הכי דלכתחלה אין שוחטין את התודה אם לא יהיה הלחם בעורה דלא פליגי ר' יוחנן ור"ל בפרק התודה אלא בשוחט את התודה בדיעבד ולחמה חוץ לחומה ור' יוחנן מכשיר ור"ל פוסל. אבל לכתחלה אין שוחטין את התודה עד שיהא הלחם בעורה. ואשה בעזרה מניין הלכך הך דלחמי תודה נמי לא איירי אלא בחולין שנעשה על טהרת הקדש: **תנן** התם במסכת חלה נולד לה ספק טומאה בטומאה. פרש"י דבלאו הכי לא אכיל לה כהן כיון דנולד לה ספק טומאה משמע הא אם לא נולד בה ספק טומאה תעשה בטהרה. ואין לפרש דה"ה נמי לא נולד לה ספק טומאה ומשום רבותא דסיפא נקטיה

ו) נראה לי"ל שפיר הוות בעיא למשאל דשמא מטמאה מעל"ע וכו'.

וחלתה תלויה. כשעשאה בטהרה משום ספק הגולד לה לאשון: **באיזה ספק אמרו.** כלומר באיזה ספק הוצרכו לומר חלתה תלויה: **בספק חלה.** בספק טומאה הנוהגת בחלה ואינה נוהגת בחולין כגון נשען כדמפרש בסמוך בטמוך דטהור לבני הכנסת ואסור לתרומה ואילטריך לאשמועינן דאע"ג דלא נהגא בחולין גרידא הכא כיון דטבולין לחלה נהגא בהן: **מאי ספק חלה.** כלומר מאי קאמר: **שלא תאמר בהוכחות שנינו.** בספק טומאה מוכחת: **לגון שני שבילין.** אחד טמא ואחד טהור ספק הלך בטמא ספק הלך בטהור והא ספקא היא דמהניא בחולין הטבולין לחלה אבל טומאה שאינה מוכחת לא דהא לא אילטריך לאשמועינן דאפילו לחולין גרידא נמי מהני לאוכל חולין בטהרה הלכך מהניא נמי הכא: **אלא אפילו בנשען.** דהוי ספק טומאה שאינה מוכחת הואיל ותנן לקמן דמהניא לתרומה מהניא נמי לחולין הטבולין לחלה: **פורקין.** משאו: **טמא.** דשמא מתוך כובד המשא נשען זב על הטהור ונמצא טהור מסיטו או טהור ניסט עליו וכתיב במרכב הזב (ויקרא טו) והנושא אותם וכ"ש זב בעצמו: **וכולן.** אפי' משא כבד: **טהורין לבני הכנסת.** אוכלין חוליהן בטהרה שאין זה הסט גמור וכל שכן שספק הוא: **וטמאין לתרומה.** מדרבנן ואפי' בספק: **וחולין הטבולין לחלה כחלה דמו.** דמהני בהו ספק נשען כחלה גמורה: **וקולה לה חלה.** שכל זמן שלא קרלה שם עליה הרי היא כחולין וטבול יום דינו כשני ואינו עושה שלישי בחולין וכשהיא קולה לא תקרא לה שם אלא מניחתה לחלה בכפישה או באנחותא הם כלים שאין להם בית קיבול כגון נסרים ואין מקבלין טומאה. ואלרכוה רבנן הני משום היכרא שלא תגע בה שוב מאחר שקרלה לה שם ולכוותה אמר בסוף פ' הניזקין (גיטין סב.). **ובתשובת רב האי ראיתי אנחותא נסרים לווחין שמנסרין הנגרים ומשפין הלווחין: ומקפא.** מקרבתה לכלי אבל העיסה וקולה לה שם שמלוה לתרוס מן המוקף[מ]. מוקף סמוך כמו מקיפין שתי חביות בשמ' בילה (דף לב:) וכמו אין מקיפין בבועי (חולין מו:) שמקיפין זו לזו לראות אם דומים הם בנקביהן: **שולחי מטמא חולין.** כמו משא הזב: **דודאי.** נלה ממש: **ספקה.** מעתא לעת: **ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה.** וקס"ל הוא הדין לחולין הטבולין לחלה דהם נמי נעשין בטהרת חלה המעורבת בהן: ומשנין חולין הטבולין לחלה חמירי מחולין שנעשו על טהרת תרומה דהכא אבל התם נטירותא יתירתא קביל עליה: **פחיכא.** מעתני'

מתני'

[מ] [תוספתא דחלה פ"א ה"י-יא], [ב] [זבין פ"א מ"כז], [ג] [נ"ל ותמנן], [ד] [טבול יום פ"ד מ"כג], [ה] [נעיל ו:], [ו] [נקמן ט.], [ז] [נעיל ג.], [ח] [חלה פ"א מ"טו], [ט] מיהו בתוספתא שלפנינו נקבר' והלך מכיהו ועשה טהרות אלו ואלו מוכיחות כו' וסיינו כפי' רש"י וע' רש"ס, [י] [נ"ל קנים, וכ"ה במשנה שם],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומקפא וכו' דאפילו לענין קיימא שם: (ב) בא"ד בפרק עד כמה נמי אמרינן: (ג) ד"ה והאי וכו' ובכריתא נמי קתני ושלישי טהור:

גליון הש"ס

גמ' ומניחתה בכפישה. ע"ל עא ע"ב במתני' דלא קתני להא וכ"ע:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תוס' הרא"ש

שלא תאמר בהוכחות שנו. פרש"י כגון שני שבילין ספק הלך בטומאה דאפי' בחולין נמי טמא ושקשה דבכל דוכתי מייתי שני שבילין לענין טהרה מיהו לפעמים דאפי' ברשות הרבים טמא לכ"ע כגון אם באו לישאל בבת אחת כדמפרש בפ"ק דפסחים (דחולין). ונראה דמיירי בההיא דתוספתא דטהרות שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חברו והלך בשני ועשה טהרות אם אלו ואלו קיימות הרי אלו מוכיחות לטומאה ואפי' באו לישאל בזה אחר זה דחיישינן שמא יבא אחד ויאכל את שתיהם ומשום דקתני התם הרי אלו מוכיחות קרי ליה הכא בהוכחות: **אלא** בנשען. כלומר אף בספק נשען שהוא ספק חלה אמרינן חלתה תלויה ולא אמרינן כיון דבשעה שנולד ספק זה היתה חולין ונשען טהור לחולין טהורה היא. אלא כל העיסה כחלה חשבינן לה דחולין הטבולין לחלה כחלה דמו. וכ"ש בספק הנוהג בחולין דחלה תלויה. ומ' מתני' ע"כ בהוכחות איירי דאי בנשען ברישא דעד שלא גלגלה לא ניטמאת בספק נשען דאכתי לא חל עליו חלה ואמאי תיעשה בטומאה הא קא מפסיד חלת כהן. אלא ודאי בהוכחות קא איירי הלכך שרי לטמאותה קודם גלגול. אבל אם המתין מלטמא אותה עד לאחר גלגול אע"פ שנולד בה ספק קודם גלגול אסור לטמאותה. ואפי' לר' יהושע דאמר גבי חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה ינחנה במקום התורפה. הא אמרינן ספ"ק דפסחים גרמא אין בידים לא ואביי ורבא הוא דקאמרי דהך דסיפא לאו דוקא בהוכחות אלא ה"ה נמי בנשען: **משאו** כבד טמאין. משום דאי אפשר שלא יהא ניסט הזב על הטהור או הטהור על הזב. ואם הטמא הסיט את הטהור טמא כדמוכח בשבת פרק אמר ר' עקיבא עובד כוכבים ועובדת כוכבים בין שהסיטו אחרים בין אחרים שהסיטו אותם טמאין. וכן טהור שהסיט את הטמא טמא כדמוכח נמי התם ולקמן בפרק יוצא דופן דאמר' קנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא. ופרש"י משום דכתיב במשכב הזב והנושא אותם וכ"ש זב עצמו. והאי טעמא פריכא הוא כדאמרינן לקמן פ' בנות כותיים שעיר המשתלח יוכיחו שגורם טומאה לאחרים

ז) וחלתה תלויה לא אוכלין ולא שורפין באיזה ספק אמרו בספק חלה מאי ספק חלה אביי ורבא דאמרי תרוייהו שלא תאמר בהוכחות שנינו כמו שני שבילין דהתם חולין גרידא נמי מטמו אלא בנשען ז)דתנן אזב וטהור שהיו פורקין מן החמור או טוענין בזמן שמשאן כבד טמא משאן קל טהור וכולן טהורין לבני הכנסת ב)וטמאין לתרומה וחולין הטבולין לחלה כחלה דמו ג)והתניא ד)ג אשה שהיא טבולת יום לשה את העיסה וקוצה הימנה חלתה * ומניחתה בכפישה או באנחותא ומקפת וקורא לה שם מפני שהוא שלישי ד)ושלישי טהור בחולין ואי אמרת חולין הטבולין לחלה כחלה דמו הא טמיתנהו אמר אביי ה)כל שודאי מטמא חולין גזרו על ספקו משום חולין הטבולין לחלה והאי טבול יום כיון דלא מטמא ודאי חולין לא גזרו עליו משום חולין הטבולין לחלה והא מעת לעת שבנדה דודאי מטמא חולין ולא גזרו על ספקה משום חולין הטבולין לחלה דאמר מר ו)קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק בחולין שנעשו על טהרת קדש ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה התם לא פתיכא בהו תרומה הכא פתיכא בהו תרומה ואיבעית אימא ו)הנח מעת לעת ז'דרבנן: **מתני'** ח)רבי אליעזר אומר ט'ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקינה אמר רבי יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה אבל

כהן ועוד דאפילו לא נולד לה ספק שרי לטמאותה וליכא הפסד כהן דאבר הוא ויפרים עליה ממקום אחר אבל התם איירי בעם הארץ שלא יפרים ממקום אחר וא"ת דבפרק הניזקין (גיטין דף סא.) תנן משאלת אשה לחברתה האשודה על הסביעית נפה וכברה כו' אבל לא תבור ותטחון עמה משאלת אשת חבר לאשת ע"ה נפה וכברה ובוררת וטוחנת עמה אבל משתטיל למים לא תגע בהם ובעי בגמרא מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי בדמאי הקילו ומשתטיל למים דהוכשרו לא תגע בהם אף קודם ליטה רבא אמר בעם הארץ דר"מ וטומאה וטהרה דרבנן ופריך והא מדקתני סיפא משתטיל למים מכלל דרישא מיירי בלא הכשר ומאי טומאה וטהרה איכא ומשני אידי ואידי בהוכשר ורישא בטומאת חולין וסיפא בטומאת חלה ומשתטיל למים היינו ליטה וגלגול אלמא אוסר אביי ליגע כי הוכשר לברור ולטחון אף קודם גלגול וליטה אע"ג דאם הפרים קודם ליטה וגלגול לא עשה ולא כלום (וי"ל) ולדידיה נמי צריך לתרץ דהתם אסור משום הפסד כהן ונשמעתין ליכא הפסד כהן כדפרישית ולרבא דשרי לגרום טומאה קודם גלגול אע"ג דליכא הפסד כהן צריך לתרץ אהיא דפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף טו.) כתירוץ ראשון דהתם אסור משום משמרת תרומותי אבל בעיסה קודם גלגול לא מיקריא טבלה לחלה כיון דאם הפרים חלת קמח לא עשה ולא כלום אי נמי כמו שתירץ ר"ת שם דהתם בגיטין ליכא כי אם משאלת בעלמא אבל הכא ודאי חולין בוצרין מיירי בודאי עושה פירותיו בטומאה ושם יש להאריך:

שלא תאמר בהוכחות שנינו. פירש"י כגון שני שבילים ספק הלך בטהור ולדבריו צריך לומר שבאו לשאול בבת אחת דאי בזה אחר זה טהורין ונראה לפרש כי ההיא דתניא בתוספתא דטהרות (פ"ו) ג' שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהם ועשה טהרות ט) והלך בשני ועשה טהרות אלו ואלו מוכיחים פירוש מוכיחים לטומאה דאיזה מהם נטהר ומשום ליטה דמוכיחים קאמר הכא בהוכחות שנינו: **וכולן** טהורים לבני הכנסת. פירש"י דקאי אמשאן כבד ואין נראה דבמשאן כבד נראה דטמא אף לחולין דאי אפשר שלא יסוט זה את זה אלא אמשאן קל קאי וכן משמע במס' זבין (פ"ג מ"ב) דקתני התם משאן קל טהורין לבני הכנסת וטמאין לתרומה והא דקתני הכא כולן טהורין לבני הכנסת אבל עניא דטהרה דהתם קאי וא"ת דהכא קרי ליה בני הכנסת לחברים האוכלין חולין בטהרה ובפרק פסולי המוקדשין (בכורות לו:) גבי מומי בכור קאמר דהתרתם על פי ג' בני הכנסת והתם אפילו ג' הדיוטות כשרים וי"ל דהכא נמי מזכיר בני הכנסת לגריעותא כלומר שאינם אוכלין תרומה: **ומקפת** וקורא לה שם. הכא משמע דאפילו (א) בשעת קריאת שם צריך הקפה וקשה דאמר בסוטה פרק כשם (דף ל.) רבי אליעזר אומר חלה ניטלת מן המוקף מן הטהור על הטמא כיצד ג' עיסות אחת טמאה ואחת טהורה וטול שיעור חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה מעיסה טהורה באמצע בין שיעור חלה לעיסה טמאה כדי ליטול מן המוקף והתניא כביצה ומשני הך ברייתא סברה חולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו ולהכי לא אתי כביצה דהוי שני ומטמא לשיעור חלה והשתא מ"מ קשה כשיקרא לה שם חלה יהיה שלישי אלא משמע דבשעת קריאת שם ירחיק מעט שיעור חלה שלא יגע בכביצה וחשיב שפיר מוקף כיון דלפני קריאת שם היתה מחוברת וי"ל דהתם מיירי כשיש הרבה מעיסה טהורה ולא שיעור חלה גרידא דכתבתי ג' עיסות אחת טהורה ואחת טמאה ורוצה להפרים קצת מן הטהורה כדי לתקן עצמה ואף הטמאה הלכך כיון דחולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו לאו האי בילה דהוא שני מטמא העיסה הטהורה וכי יפרים ממנה חלה ויקיף לה אין בכך כלום *והא דפסקינן לקמן כר' אליעזר דאמר הסל מלרפן לחלה ולא בעי נגיעה היינו להתחייב בחלה אם לא פחות מכשיעור דהכי תנא במסכת חלה (פ"ב מ"ד) העושה עיסתו קבייס[ט] ונגעו זה בזה פטורין מן החלה עד שיאוכו ר"א אומר אף הרודה ונותן לסל הסל מלרפן וכן משמע באלו עוברין (פסחים מח:) והשתא אתי שפיר דר"א גופיה מצריך נגיעה בשעת קריאת שם בפרק כשם (סוטה דף ל.) ונכון בפסח להגיע כל המצות (בסל) כשמפרישין אחת על כולן דאין הסל מלרפן לכך ואע"ג דאמרינן בפ"ק דבילה (דף ט.) ובבכורות בפרק עד כמה (דף כז.) [ט] אמרינן תרומת חולה לאדם אוכל והולך ואח"כ מפרים אע"ג דאין מוקף לומר שאכל כבר היינו בעיסה שנילושה יחד והיתה כבר מחוברת הקילו בתרומת חולה לאדם וע"ע אי חשוב מוקף בנגיעה גרידא בלא צירוף הכלי או בלא שיכה דנותן פחות מכביצה באמצע מצינן למימר דהיינו נשיכה:

והאי טבול יום כיון דודאי לא מטמא חולין לא גזרו עליו משום חולין הטבולין. ותימה דהכא משמע דאין שני פוסל בחולין הטבולין לחלה ובבריתא נמי קתני (ג) ובשלישי טהור בחולין משמע דכ"ש דאין שני פוסל בחולין שנעשו על טהרת תרומה כדאמר בסמוך דמשמע דקילי מחולין הטבולין לחלה ובפרק שני דחולין (דף לג:) אמרינן דשלישי טהג בחולין שנעשו על טהרת תרומה ובפרק כשם (סוטה דף ל.) שהבאתי לעיל מוכח דשני עושה שלישי בחולין הטבולין לחלה למ"ד כחלה דמו וי"ל דטבול יום קיל טפי דאין צריך רק הערב שמש והא דתניא בבריתא דשלישי טהור בחולין היינו שלישי דטבול יום אי נמי ה"פ כיון דשלישי טהור בחולין דעלמא לא גזרו אחכמים בחולין הטבולין לחלה ליטמא מטבול יום ולכך פריך מייתי טפי אנשען ולא פריך מייתי אכל שלישי דטהג בחולין הטבולין לחלה משום דנשען נמי טומאה קלישא הוא ומטמא אפילו משא קל כדפרישית לעיל:

הנח מעת לעת דרבנן. אע"ג דנשען נמי דרבנן טומאת מעת לעת קיל טפי אאין שום ספק טומאה בשעה שעוסקת בטהרות:

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ח מהלכות מעכב ומועב הלכה ט:
מ ב מיי' פט"ז מהלכות טומאת אוכלים הלכה ח סמג עשין רעו:
מא ג מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלים הלכה יז:
מב ד מיי' פי"ח מהל' אבות הטומאה הלכה ב:
מג ה מיי' שם הלכה טז ופ"ח מהלכות כלים הלכה י:
מד ו מיי' פ"ג מהלכות מעכב ומועב הלכה ט:
מה ז מיי' שם פ"ד הלכה ח ופ"ט מהל' איסורי ביאה הלכה ד סמג לאוין קיא:

תוס' הרא"ש (המשך)

והוא עצמו טהור. אלא מהיקשא נפקא לן כדאמרינן בפרק רבי עקיבא מקיש משכבו לו. ועוד יש לומר ק"ו ומה משכב מטמא במשא. זב שעושה משכב לא כ"ש: **ובולם** טהורים. פרש"י אמשאן כבד קאי. ויש ספרים דגרסי בפ"ג דמסכת זבין משאן קל טהורים לבני הכנסת ול"ג וכולן: **לבני** הכנסת. היינו אוכלי חוליהן בטהרה. ובבכורות בפ' כל הפסולין גבי בכור שיש לו מום מובהק אמרינן דהתרתו על פי ג' בני הכנסת. כלומר הדיוטות שאינן מומחין והכא קרי להו בני הכנסת לפי שאינן אוכלי תרומה: **מקפת** וקוראה לה שם. משמע הכא דאע"פ שהפרישתה לקרות לה שם לא חשיב מוקף כיון דבשעת קריאת שם לאו מוקף הוא. ולקשה מהא דאמרינן בסוטה פרק כשם גבי חלה ניטלת מן הטהורה על הטמאה כיצד שתי עיסות אחת טמאה ואחת טהורה נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע. ואיכא מאן דתאני התם בביצה וקסבר אין שני עושה שלישי בחולין ומותר לגרום טומאה קודם גלגול אע"ג דליכא הפסד כהן לריך לתרץ אהיא דפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף טו.) כתירוץ ראשון דהתם אסור משום משמרת תרומותי אבל בעיסה קודם גלגול לא מיקריא טבלה לחלה כיון דאם הפרים חלת קמח לא עשה ולא כלום אי נמי כמו שתירץ ר"ת שם דהתם בגיטין ליכא כי אם משאלת בעלמא אבל הכא ודאי חולין בוצרין מיירי בודאי עושה פירותיו בטומאה ושם יש להאריך:

שלא תאמר בהוכחות שנינו. פירש"י כגון שני שבילים ספק הלך בטהור ולדבריו לריך לומר

גר"א

ועי"ל דאפילו [בלא] מוקף אפשר שיועיל לירוף סל ובפרק כשם דבעי ר' אליעזר נגיעה משום דמקפיל על נגיעתו משום טומאה אין מועיל לירוף כלי וכן משמע קצת בירושלמי דאמר במסכת חלה בפ"ב דבר שהוא מקפיל על [חבורו] אין הבית מצטרף (נראה במקום בית גרגיון כלי) אינו מקפיל על תערובתו הכלי מצטרף עיסה טהורה ועיסה טמאה עשו אותם כדבר שמקפיל על תערובתו. גי':

גר"א

לא מ"ש מ"ש דרבנן דגרעינן מ"מ קשה כשיקרא לה שם חלה יהיה שלישי אלא משמע דבשעת קריאת שם ירחיק מעט שיעור חלה שלא יגע בכביצה וחשיב שפיר מוקף כיון דלפני קריאת שם היתה מחוברת וי"ל דהתם מיירי כשיש הרבה מעיסה טהורה ולא שיעור חלה גרידא דכתבתי ג' עיסות אחת טהורה ואחת טמאה ורוצה להפרים קצת מן הטהורה כדי לתקן עצמה ואף הטמאה הלכך כיון דחולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו לאו האי בילה דהוא שני מטמא העיסה הטהורה וכי יפרים ממנה חלה ויקיף לה אין בכך כלום *והא דפסקינן לקמן כר' אליעזר דאמר הסל מלרפן לחלה ולא בעי נגיעה היינו להתחייב בחלה אם לא פחות מכשיעור דהכי תנא במסכת חלה (פ"ב מ"ד) העושה

לריך ול"ע אי חשוב מוקף בנגיעה גרידא בלא לירוף הכלי או בלא שיכה דנותן פחות מכביצה באמצע מצינן למימר דהיינו נשיכה:

שמותי הוא. פירש"י שברכוהו וקשה דמסתמא לא היה מזכיר לשון שמתא ובמעשה גופיה דפרק הזהב (ב"מ דף נט:) אינו מזכיר אלא לשון ברכה ופירש ר"ת ורשב"ם דשמותי הוא היינו דהוה מתלמידי שמאי וכן איתא בירושלמי [ע] פרק קמא דתרומות דתנן סאה של תרומה טמאה שנפלה לתוך מאה של תרומה טהורה ב"ש אוסרין ובית הלל מתירין לאחר שהודו א"ר אליעזר תירוס ותשרף מי הודה למי וקאמר ב"ש לב"ה א"ר אסי מתניתין אמרה כן לאחר שהודו אמר ר' אליעזר יתרוס ותרוס ותשרף ורבי אליעזר לאו שמותי הוה בתמיה וכן מפרש באלפא ביתא דרבי מכירי[פ]: **רבי אליעזר אומר הרי היא בחזקת טהרה.** מכאן משמע אשה שספרה ז' נקיים ובדקה יום ראשון ויום ז' ומצאה טהורה דחשיב ספירה רק שבדקה עצמה יום שפסקה בו לערב והפסיקה בטהרה ודוקא יום ז' אבל יום ח' לא ומיהו לכתחלה [לא מועיל] וצריכה לבדוק בכל יום: **משום** דקילי. אבל תוך כלי פוסל אוכלין דתרומה משום דהוי מי"ח דבר (שבת יג:) האוכלין והכלים שנטמאו במשקין: ועל הקשה הר' ראב"ם דבאלו מגלמין (דף טו.) איבעיא לן מעודה מהו בתפילין תיקו ור' אליעזר היה מניח תפילין דלאמר בסוף פ' ד' מיתות (דף סח.) ואין לומר דלא חש לגילוי דהא חלק מנעליו. [ג] פסק. גר':

מתני' וחל"א דיה שעשה. עד כ"ד חדש שהוא זמן הנקת התינוק. ובגמרא [ט.] מפרש טעמא: **שעברו עליה.** שלא ראתה: **שלש עונות.** מפרש לה בגמרא [שם:]: **סמוך לזקנה.** מפרש בגמרא [שם.]: **כל אשה.** וה"ה ילדה: **מעוברת ומניקה הו'.** אבל לא עברו עליה לא ופליג אדרבי אליעזר ואת"ק דאמר לעיל מעוברת דיה שעתה משיודע העובר ומניקה משנולד: **בראייה ראשונה.** שראתה הבתולה או המעוברת או הזקנה לאחר שלש עונות: **אבל בשנייה מטמאה מעת לעת.** שהרי חזרה לקדמותה להיות דמיס מצויים בה: **גמ' אין אומרים למי שלא ראה את החדש שיבא ויעיד.** שראה: **שמותי.** לשון שמתא שהרי ברכוהו כדאמרינן בהזהב (ב"מ דף נט:) הלכך לא עבדינן כוותיה באחרנייתא: **דמלינן מחינן בהו.** אי עבדי כוותיה באחרנייתא: **המקשה.** מחמת ולד בתוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה וקשתה שלשה ימים לצופין ובכל יום ראתה דם וקי"ל דאינה זבה מחמת שלשה ימי קישוי ליטען שבעה נקיים וקרבן דכתיב[ק] כי יזוב זוב דמה ודרשינן בבנות כותים[ר] דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ואם שפתה מן הצער שעמדה בלא צער לאחר השלשה ימים וילדה נתגלה הדבר למפרע שלא בא הדם מחמת הולד והרי היא יולדת בזוב וצריכה שבעה נקיים לבד ימי טומאת לידה וצריכה שני קרבנות אחד לזוב ואחד לילדה: **ומה תשפה.** תעמוד ותנוח מצערה לאחר השלשה של קושי ותהא זבה למפרע מחמת הקושי: **מעת לעת.** אם שפתה מחלות היום זה עד כעת מחר איכא למימר דלאו משום ולד הוה וקרינן ביה כי יזוב זוב דמה ופליג ר' יהושע עליה בפרק בנות כותים[ש]: **שבדקו עצמן.** כשפסקו מזובן הוצרכו לספור שבעה נקיים בלא רואיה כדכתיב [ויקרא טו] וספר לו וגו' ובדקו עצמן ראשון ושביעי ושאר חמשה ימים שבינתיים לא בדקו: **בחזקת טהרה.** הואיל ותחלתו וסופו בטהרה וטובל לערב של שביעי: **אלא ראשון ושביעי.** וצריכין למנות עוד חמשה ימים דמוששים שמא ראו בינתיים ומיהו אי הוה ידעה בודאי שראתה בינתיים שתהא נקיות הראשון דרחמנא אמר (ויקרא טו) ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא בינתיים[מ] אבל השתא חששא היא ומונה לטירוגין: **אלא יום שביעי בלבד.** דשמא ראתה ימים שבינתיים ושתהה את טהרת יום הראשון דכולהו נקיים בעינן[נ] דכתיב ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת בינתיים: **מדברי ר' יהושע.** שר"א השוה מדותיו דקסבר כיון דתחלתן וסופן בטהרה מחזקינן נמי לאמצעיים בטהרה אבל רבי יהושע כיון דאמצעיים חייס לטומאה נשתרה טהרת יום ראשון: **אחורי כלים.** דאמרינן לקמן אחוריים טמאין ותוכו טהור דטומאת משקין לטמא כלים דרבנן והכי הוא דגזור שלא יטמא תוכו בנגיעת אחוריו וטעמא מפרש בבכורות [לא.] עבדו רבנן היכרא בהך טומאה לידעו איניש דמדרבנן היא ולא נשרוף עליה תרומה וקדשים: **שנטמאו במשקין.** ומשקין בשרץ והוו ראשונים ולא מטמו כלים מדאורייתא אלא אב הטומאה ורבנן הוא דגזור: **מטמאין את המשקין.** מדרבנן דכיון דעלולין לקבל טומאה מיטמו בכל דהו להיות ראשונים ויפסלו את השני בחולין: **ואין פוסלין את האוכלין.** רבותא קתני דאפילו מפסל לא פסלי כדמפרש טעמא ואזיל: טובל יום שני הוא ואינו מטמא משקה חולין דקי"ל [פרה פ"ח מ"ז] כל הפוסל את התרומה מטמא משקה להיות תחלה חוץ מטבול יום וטעמא מפרש בפ"ק דשבת (דף יד:): **אחורי כלים.** בטומאת משקין דרבנן דכלי אינו מקבל טומאה מדאורייתא אלא מאב הטומאה בפ"ק דפסחים (דף יח.): **ובטבול יום.** לפסול אוכלי תרומה דאורייתא כדקיימא לן בטבל ועלה לאוכל במעשר כו' ומקרא נפקא לן ביבמות (דף עד:) ואפילו בנגיעה: **משום משקה זב וזבה.** רוקו ומימי רגליו שהן אבות הטומאה כדכתיב [ויקרא טו] וכי ירוק הזב וגו': **ומ"מ אחורי כלים דנקט.** לינקוט תוכי כלים וכגון דנגעו משקין טמאין לתוכו והוו נמי דרבנן: **משום דקילי.** אבל תוכי כלים כיון דאחמירו בהו רבנן כדקתני נטמא תוכו כולו טמא מודה רבי אליעזר שפוסלין את האוכלין: **הא קמ"ל.** מדאיצטריך למימר להו הלכה שמע מינה דאין למידין הלכה מפי תלמוד מתוך המשנה ובריית' ששנויה בהן הלכה כפלוגי אין למידין מהן שהאמוראים האחרונים דקדקו בטעמי התנאים והעמידו הלכה על בוריה אבל הראשונים לא דקדקו אים בדברי חבירו אלא כל אחד מה שמע מרבו מלמדה לתלמידו שמועה כמו שהיא והיא היתה נקראת משנה ובריית' והיה נותן לבו לתת טעם לשמועתו זה נותן טעם לדבריו וזה נותן בה טעם אחר כדאמר (שבת דף סג.) ליגמר איניש והדר ליסבר ולאותה סברא היתה נקראת תלמוד בימי התנאים ומשנה ששנויה בה פסק הלכה מסברת תלמוד שלהן ואין למידין הימנה: מלמדין

אבל הלכה כרבי אליעזר איזו היא בתולה [א]כל שלא ראתה דם מימיה אע"פ שנשואה מעוברת [ב]משיודע עוברה מניקה [ג]עד שתגמול את בנה נתנה בנה למניקה גמלתו או מת ר"מ אומר מטמאה מעת לעת וחכ"א [ד]דיה שעתה איזוהי זקנה [ה]כל שעברו עליה שלש עונות סמוך לזקנתה [ו]רבי אליעזר אומר כל אשה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה רבי יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליהן שלש עונות דיין שעתן [ז]ובמה [ח] אמר דיה שעתה בראייה ראשונה אבל בשנייה מטמאה מעת לעת ואם ראתה הראשונה מאונס אף השניה דיה שעתה: **גמ'** תניא אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע אתה לא שמעת [ט] אני שמעתי אתה לא שמעת אלא אחת ואני שמעתי הרבה אין אומרים למי שלא ראה את החדש יבא ויעיד אלא למי שראהו כל ימיו של רבי אליעזר היו עושין כרבי יהושע לאחר פטירתו של רבי אליעזר החזיר רבי יהושע את הדבר ליושנו כרבי אליעזר בחייו מ"ט לא [י]משום דרבי אליעזר שמותי הוא וסבר אי עבדינן כוותיה בחדא עבדינן כוותיה באחרנייתא ומשום כבודו דר"א לא מצינן מחינן בהו לאחר פטירתו של ר"א דמצינו מחינן בהו החזיר את הדבר ליושנו אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בארבע חדא דאמרן ואידך [כ]המקשה כמה תשפה ותהא זבה מעת לעת דברי ר"א והלכה כדבריו ואידך [ל]הזב והזבה שבדקו עצמן יום ראשון ומצאו טהור יום שביעי ומצאו טהור ושאר הימים לא בדקו רבי אליעזר אומר הרי אלו בחזקת טהרה רבי יהושע אומר אין להן אלא יום הראשון ויום השביעי בלבד רבי עקיבא אומר אין להם אלא יום שביעי בלבד ותניא [מ]ר"ש ורבי יוסי אומרים נראין דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע ודברי ר"ע מדברי כולן אבל הלכה כר' אליעזר ואידך [נ]דתנן אחורי כלים שנטמאו במשקין ר' אליעזר אומר מטמאין את המשקין ואין פוסלין את האוכלין [ס]מטמאין את המשקין ואפילו דחולין [ע]ואין פוסלין את האוכלין ואפילו דתרומה רבי יהושע אומר מטמאין את המשקין ופוסלין את האוכלין א"ר יהושע ק"ו ומה טבול יום שאין מטמא משקה חולין פוסל אוכלי תרומה אחורי כלים שמטמא משקה חולין אינו דין שפוסל אוכלי תרומה ורבי אליעזר אחורי כלים דרבנן וטבול יום דאורייתא ורבנן מדאורייתא לא עבדינן קל וחומר דמדאורייתא [פ]אין אוכל מטמא כלי ואין משקה מטמא כלי [צ]ורבנן הוא דגזור גזרה משום משקין דזב וזבה [ק]משקין דעלולין לקבל טומאה גזרו בהו רבנן אוכלין דאין עלולין לקבל טומאה לא גזרו בהו רבנן [ר]ומאי שנא אחורי כלים דנקט משום דקילי [ש]דתנן [ת]כלי שנטמא מאחוריו במשקין אחוריו טמא תוכו אזנו אוגנו ידיו טהורין [א]נטמא תוכו כולו טמא מאי קמ"ל שמואל בכולהו תנן הלכתא וכי תימא אחורי כלים קמ"ל דלא תנן ולימא הלכה כר"א באחורי כלים [א] אלא הא קמ"ל [ב]שאין למדין הלכה מפי תלמוד ותו ליכא והאיכא דתנן [ג]ר"א אומר מלמדין

הכי נמי מדרבנן אדרבנן לא עבדי ק"ו לסתור קבלתו: **ומאי** שנא אחורי לא עבדינן ק"ו הכי נמי מדרבנן. כלים דנקט משום דקילי אבל תוך כלים דחמירי מודו כ"ע דפוסל אוכלי תרומה דמי"ח דבר הוא בפ"ק דשבת האוכלים והכלים שנטמאו במשקין:

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הלכה ה ופ"ד מהל' מעכל ומושב הלכה ה סמג לאוין קיז:
מז ב מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ד ופ"ד מהל' מעכל ומושב הלכה ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קפו סעיף ג:
מח ג ד מיי' שם סמג שם טוש"ע יו"ד שם:
מט ה מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הלכה ה ופ"ד מהל' מעכל ומושב הלכה ה סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעיף כח:
נ ו מיי' פ"ד מהלכות מעכל ומושב הלכה ה סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעיף ד:
נא ז מיי' פ"ז מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ה:
נב ח מיי' שם הלכה ו:
נג ט מיי' שם הלכה ה והלכה ד:
נד י כ מיי' שם הלכה ה והלכה כ:
נה ל עיי' בכ"מ שם הלכה ה:
נו מ נ מיי' שם הלכה ג:

תוס' הרא"ש

ר' אליעזר שמותי הוא. פרש"י ברכוהו ול"נ להזכיר עליו לשון שמתא דבשעת מעשה לא קאמר אלא ברכוהו. ועוד ניחא הכא דלא בעי למיעבד כוותיה משום דאיירי בטהרות ועל עסק טהרות ברכוהו והייש דלמא אתי למיעבד כוותיה באחרנייתא דטהרות. אבל ברישא רבי אליעזר דמילה גבי מכשירי מילה דקאמר רבי אליעזר שדוחין את השבת וקאמר התם פעם אחת שכחו ולא הביאו כו' ופריך והיכי עביד כו' אליעזר חדא דר' אליעזר שמותי הוא ומה בכך וכי בשביל זה לא יהא הלכה כמותו בשום מקום. ונראה כפי' הערוך דשמותי מתלמידי בית שמאי כדאיתא בירושלמי פ"ה דמסכת תרומה גבי סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאה תרומה טהורה דמוכח התם דהודו ב"ש לב"ה משום דרבי אליעזר שמותי הוא וקתני דר' אליעזר אומר תירוס ותישרף כדברי ב"ה. והכי איתא נמי במסכתא יו"ט דירושלמי פ"ב ואע"פ שהיה מתלמידי ריב"ז כדאיתא במסכת אבות ורבן יוחנן [בן זכאי] מתלמידי ב"ה היה כדאיתא פרק יש נוחלין קים ליה לתלמודא דבכל דבריו קאי כב"ש וא"ת מאי נפקא ליה מינה לר' יהושע אי עביד כוותיה באחרנייתא הא איהו דקאמר אין משגיחין בבת קול. ואמרינן סוף פ"ק דיבמות דלמ"ד אין משגיחין בבת קול הרוצה לעשות כבית שמאי עושה. ור"ל דמ"מ קסבר ר' יהושע הלכה כבית הלל משום בית הלל רובא. אע"ג דב"ש מחדדי טפי: **חדא** הא. ואע"ג דר' יהושע לא פליג עליה אצטריך למיפסק הלכתא כותיה לאפוקי מר' דוסא דפליג עליה ואמר כל אשה שיש לה ווסת דיה שעתה ומוכח לעיל דפליגי. ומיהו קשה דבכולי פרקין ופרק כל היד מוכח דהלכה כר' דוסא. ונראה דאתא לאפוקי מדר' אליעזר דמתני' ואמר כל האשה שעברו עליה ג' עונות דייה שעתה. ור' יוסי דמתני' דאמר מעוברת ומניקה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה. ואפשר ר' דוסא ות"ק אירי בד' לא פליגי דת"ק אירי בד' נשים דמחמת סילוק דמים דיין שעתן אף שלא בשעת וסתן ולא פליג אהא דאורח בזמנו בא. ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והא דקאמר לעיל דרבנן פליגי עליה דר' דוסא. רבנן אחריתי נינהו דכיון דקתני בברייתא ר' דוסא אומר מכלל דרבנן פליגי עליה: **המקשה** כמה תשפה ותהא זבה. מתני' דפ' בנות כותיים הוה מצי לאיתויי אלא דניחא ליה לאיתויי ברייתא משום דקתני בה והלכה כדבריו. כבאחרנייתא: **הזב** והזבה שבדקו עצמן כו' הרי אלו בחזקת טהרה. והלכה כדבריו. ולקמן פליגי בה רב ור' חנינא אי אמרינן תחלתן אע"פ שאין סופן. סופן אע"פ שאין תחלתן. ומיהו לכתחלה צריך בדיקה כל שבעה. ולא מקריא בדיקה אלא בהכנסת חורין וסדקין. ואידך מיקרי

מסורת הש"ס

ע) עיין בגיליון מו. [וסס הגיליון רבי אלעזר וכן עיקר וכן ל"ל בהסוגיא לקמן], ב) שבת קל:, ג) [לקמן לו:], ד) לקמן מח:, ה) [לקמן מח:], ו) טהרות פ"ח מ"ו, ז) ברכות נב. בכורות לח. תוספתא כב: כלים פב"ה מ"ו, ח) ב"מ קל: ע"ש, ט) [ינמות קט:], י) [ויקרא טו], כ) [לקמן דף לו:], ל) [לקמן לו:], מ) [לקמן לג:], נ) [בגיליון כאמור. רש"ש], ס) [ל"ל בפ"ק דפסחים], ע) [ועי' תוס' ב"מ נט: ד"ה וקרע ובתוס' מועד קטן טו: ד"ה לא אשאלינן], פ) [ל"ל פ"ק], צ) [וע"ע תוס' שבת קל: ד"ה דל"ר כו' וכן ברש"י שם ד"ה שמותי],

הגהות הב"ח

(א) במשנה ומה אמרו דיה שעתה: (ב) נמ' ואני שמעתי אתה לא שמעת אלא אחת ואני שמעתי (הרבה) תז"מ וע"ב ס"א ארבע:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) נמ' אלא הא קמ"ל אפילו למדין הלכה מפי תלמוד. ב"ב ומתוס' הרשב"א בתשובה סי' אלא"ם דהיינו דווקא כשהוא נגד הכלל שבידינו אבל כשאינו סותר כללים אתמר בגמרא אז למדין הלכה מפי משנה וכריית':

תוס' הרא"ש (המשך)

קנוח כדפירשתי לעיל. והנשים שסומכות על שמעיינות בחלוקיהן ואין מוצאות בו כתם לאו שפיר עבידן: **רבי** יהושע אומר אין להם אלא יום ראשון ויום שביעי. נראה דר' יהושע סבר כר' אליעזר דלא בעי ספורי' לפנינו ומדרבנן קאמר מדאוקמי לקמן בפ' המפלת שמעתתא דטוענה כר' עקיבא. דסבר דבעינן ספורים לפנינו ולא מוקי לה כר' יהושע: **ורבנן** מדאורייתא לא אמרינן ק"ו. וא"ת ונליף ק"ו ממעת לעת דהוי נמי דרבנן. לההוא לישנא דאמרי' לעיל אפילו לתרומה. ואין לומר מה למעת לעת שכן עושה משכב ומושב איכא למימר תוכי כלים יוכיחו דאין עושין משכב ופוסל אוכלי תרומה. ואפשר לומר דמעת לעת נמי מטמא משקה חולין משום דקי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה. ור"מ תירץ דאיכא למפרך מה למעת לעת דאיכא ספק טומאה דאורייתא דדלמא אתא דם לבית החיצון ונראה לי דלא קשה דכי היכי דאין למדין דברי סופרים מדברי תורה הכי נמי אין למדין דברי [סופרים] (תורה) מדברי סופרים והכי תנן במסכת ידים בפ' ג' היד מטמאה את חברתה דברי ר' יהושע וחכמים אומרים אין שני עושה שני. אמר להן והלא כתבי הקדש מטמאין את הידים אמר לו אין דנין דברי תורה מדברי סופרים ולא דברי סופרים מדברי תורה ולא דברי סופרים מדברי סופרים. וכן כתב ר"מ דמילי דרבנן ממילי דרבנן לא ילפינן מק"ו דאם לא כן לא תמצא שום חלוק בדבריהם דליכא למיפרך משום דאמרינן היא גופה גזירה דכי פרכת מה לדברי פלוני יצא בו דין איכא למימר היא גופה תיתי אלא ודאי בכל דבר גזרו לפי הנראה בעיניהם לצורך סייג ואין ללמוד זה מזה אע"ג דבפ"ק דיעורבין קאמר ומה חצר שאינה ניתרת בלחי קורה ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ כו' אע"ג דכולהו מדרבנן. י"ל דהתם דמספקא ליה לתלמודא היכי תקון מעיקרא עבור שפיר ק"ו דהכי והכי תקון מכח ק"ו אבל ר' אליעזר היה מקובל דהכי תקון הלכך כי היכי דבדאורייתא מדאורייתא לא עבדינן ק"ו

מלמדין את הקטנה. בפרק בית שמאי ביבמות[ב] ב' אחין נשואין ב' אחיות יתומות אחת גדולה ואחת קטנה מת בעלה של גדולה ומגלחת זקוקה ליבם בעל הקטנה ודוחה זיקתה נישואי אחותה הקטנה ואוסרתה עליו שאין נישואי קטנה כלום ואם יגרשנה לקטנה בגט שוב אינו יכול ליבם את הגדולה שאחות גרושתו היא אלא מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומיאון עוקר נישואין הראשונים ומותר ליבם הגדולה: **הרודה ונותן לפל.** כגון שהיה לו את עיסתו פחות פחות מחמשת רבעים לפוטרו מן החלה: **הסל מלרפן.** כשרודן מן התנור: **מאי אוונמיה דהאי.** דחלה מהניא דמיאון דפשטת לה מינה דאמרת ה"נ מסתברא הא שמעינן מהניא דמיאון דבשאר סדרי איכא הלכה כר"ג: ומשני מהניא דמיאון ליכא למשמע מינה דבשאר סדרים איכא דהתם משום דקאי ר' אלעזר כר"ג ואיכא למימר משום דמסייע ר' אלעזר לר"ג מש"ה הלכה כמותו בהא אבל משום דידיה לחודיה לא: **מלמדין את הקטנה.** במילתא אחריתי היא בפ' ב"ש[ג]: **ומי קאי והא אלרוני מצרכינן ליה.** התם דאמר שמואל בקמייתא הלכה כר"ג ובאידך נמי הלכה כר' אלעזר ואמרי' לריכא דאי אשמועינן כו' אלמא ר' אלעזר ור"ג לאו חד טעמא קאמרי מדאיצטריך לשמואל למימר בתרוייהו הלכה: **שממאנין את הקטנות.** מבקשין מהן שימאנו כגון הנך דרבי אלעזר ור"ג כדי לקיים מצות יבום: **ושמשיאין אשה.** שהלך בעלה למדינת הים ושמעה מפי עד אחד שמת משיאין אותה לאחר: **ושנסקל ברגנול.** כדכתיב (שמות כא) והמית איש או אשה השור יסקל והוא הדין לכל חיה ועוף כדאוקימנא בשור שנגח את הפרה (ב"ק דף נד:) דיליף שור שור משבת אלא שדבר הכתוב בהווה: **בן מ' יום.** ומקמי הכי פסול דה"ל יין מגתו: **קטנות דעלמא.** ולעולם עדות בן בנא אדר' אלעזר קאי ולא אדר"ג וה"ק כל קטנות שיבאו למאן לפנינו כי ההיא דר"ג מלמדין אותן למאן: **ליבאי נשים.** משמיאין נשים ע"פ עד אחד: **וגימא מאי נשים נשים דעלמא.** כי היכי דאמר מאי קטנות קטנות דעלמא: **דוקא קבני.** קטנות שתים אחת דר' אלעזר ואחת דר' אליעזר ואשה ליליכא למימר הכי נמנה בלשון יחיד: **וכן אמר ר' אלעזר.** דאשמועינן קאי. ואמורא הוא והוא ר' אלעזר בן פדת ורבי אלעזר דמיאון תנא הוא והוא ר' אלעזר בן שמוע: **הורד והכופר.** מין בשמים הן: **קנף.** מין אילן ואין עושה פרי אלא שרף (יונה ונוטף מהן)[מ] וזהו פריו: **יש להן שביעית.** שצריך להפקירם ואסור לעשות בהן סחורה ולא אמרי' עניים בעלמא ניהנו ושביעית אינה נוהגת בעניים דדאמרי' בגולב הגזול (סוכה דף מ.): **ביעור.** כשבלה ואינה מן השדה. ואע"ג דיש להן שביעית איצטריך למימר דאיכא יש להן ביעור דיש שיש לו שביעית ליאסר בסחורה ומלוגמא[נ] ואין לו ביעור כגון דבר המתקיים בארץ כל ימי החורף שאינו בלה ואינה מן השדה אבל כל דבר שיש לו ביעור יש לו שביעית: **וא"ר פדת.** בריה דר"ג בן פדת: **מאן תנא.** להא דקתני יש להן שביעית דקסבר קטפא פירא ר' אליעזר דאמר לקמן [ע"ב] ר"ג אומר המעמיד בארץ הערלה אסור: **שריפו קטפא.** בשביעית: **כר"ג בד'.** ותו לא. אלמא בקטפא פירא לא עביד כוותיה לאומרה: **אומרה ברבה רביעית.** להבדלה במוצאי שבתות ואינו כולה בחונן הדעת: **ואמר רבי אלעזר הלכה כרבי אליעזר.** בברכות ירושלמי [פ"ט ה"ב]: **והא**

[א]מלמדין את הקטנה שתמאן בו [ב]ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' אליעזר כי אמר שמואל הלכה כר' אליעזר בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרים איכא טובא וה"נ מסתברא [ג]דתנן ר' אליעזר אומר אף הרודה ונותן לסל [ד]הסל מצרפן לחלה ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"א ש"מ ומאי אולמיה דהאי מהאי משום דקאי רבי אלעזר כותיה [ה]דתנן רבי אלעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומי קאי והא [ו]אצרכו מצרכינן להו ולא דמיין להדדי אלא משום דקאי רבי אלעזר כותיה [ז]דתניא רבי יהודה בן בבא העיד ה' דברים [ח]שממאנים את הקטנות [ט]ושמשיאין את האשה ע"פ עד אחד [י]ושנסקל ברגנול בירושלים על שהרג את הנפש [יא]ועל יין בן מ' יום שנתנסך ע"ג המזבח [יב]ועל תמיד של שחר שקרב בד' שעות מאי קטנות לאו חדא דר' אלעזר וחד דר' אליעזר לא מאי קטנות קטנות דעלמא אי הכי גבי אשה נמי נתני נשים ונימא נשים דעלמא אלא מדהכא קתני אשה והכא קתני קטנות ש"מ דוקא קתני ש"מ וכן [יב]א"ר אלעזר הלכה כר"א בד' ותו ליכא והתנן רבי אליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו [יג]וא"ר אלעזר הלכה כר"א וכי תימא כי א"ר אלעזר הלכה כר"א בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרי איכא ומי איכא [יד]והתנן [טו]הורד והכופר והלטום והקנף יש להן שביעית ולדמיהן שביעית [טז]יש להן ביעור ולדמיהן ביעור וא"ר פדת מאן תנא קטפא פירא ר"א וא"ר זירא חזי דמינך ומאבוך קשריתו קטפא לעלמא את אמרת מאן תנא קטפא פירא ר"א ואבוך אמר הלכה כר"א בד' ואם איתא לימא ליה כי אמר אבא הלכה כר"א בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרי איכא אלא קשיא ההיא משום דקאי רבי אלעזר כותיה דתנן רבי אלעזר אומר מלמדים את הקטנה שתמאן בו ומי קאי והא אצרוכי מצרכינן להו ולא דמיין להדדי אלא משום דקאי רבי יהודה בן בבא כוותיה ותו ליכא [יז]והתנן ר"ע אומר אומרה ברכה רביעית בפני עצמה ר' אליעזר אומר אומרה בהודאה וא"ר אלעזר הלכה כר"א א"ר אבא ההוא דאמר משום רבי חנינא בן גמליאל דתניא רבי עקיבא אומר אומרה ברכה רביעית בפני עצמה רבי חנינא בן גמליאל אומר אומרה בהודאה והא

ועל היין בן מ' יום. פרש"י דקודש לכן הוי יין מגתו אע"ג דאמרי' בהמוכר פירות (ב"ב דף נ:). יין מגתו אם הביא כשר בן מ' יום לכתחילה נמי יביא אפילו יש הרבה מיין אחר: **יש** להן ביעור ולדמיהם ביעור. אע"ג דשביעית תופסת דמיה יש חילוק בביעור בין דמיה לעצמה כדתנן (ח) בפ"ב דשביעית ר' מאיר אומר דמיה מתבערים עד ר"ה אבל הן מתבערין עד הפסח:

קטף. פירש רש"י אם הענ וכן בברייתא פ"ק דכריתות (דף ו.). (ט) רשב"ג אומר הלרי אינו אלא שרף מעלי הקטף ושרף עלמו נקרא קטף על אם הענ כדאמר הכא דיש בו שביעית ובסמוך נמי אמר דקטפו זהו פריו ולרי ולוט (בראשית לז) מתרגמינן קטף ולוטא ומה שפירש"י דאינו עושה פירות אלא שרף נוטף ממנו וזהו פריו אינו למאי דמוקי ליה ר' זירא בסמוך בקטפא דפירא: ונראה דרש"י פירש כן לשיטת בתרא. גי':

ואמר רבי פדת מאן תנא בו'. ואם תאמר דבפרק קמא דברכות (דף ה:) אמר ליה ר' יוחנן לרבי אלעזר אי משום בני דין גרמא דעשיראה ביר משמע דלרבי אלעזר לא היו לו בנים ויש לומר שאחרי כן נולד לו או היו לו בנים הרבה ומתו מקנאתם ואמר ליה רבי יוחנן כך כדי לנחמו: **מאן** תנא דאמר קטפא פירא ר' אליעזר. ואם תאמר במאי פליגי אי ביעורו והנאתו שוה מאי טעמא דרבנן דאפי' עליה הוו אסירי בשביעית אי לאו דאין הנאתו וביעורו שוה לא אסור בשביעית ואין סברא לומר דפליגי אי הנאתו וביעורו שוה אי לאו ויש לומר דודאי הנאתו וביעורו שוה ולפי שאינו כי אם לחלוחי הענ שרו רבנן דבטל אגב הענ ורבי אליעזר סבר דהנאתו חשיבא והוי פירא[יא]: **ואבוך** אמר הלכה כר"א בד'. אע"ג דר' יוסי קאי כוותיה דבהגוזל קמא (ב"ק דף קב.) אית להו[פ] דשביעית נוהגת בעניים ולא"כ כ"ש קטפא ומשום דרבי יוסי קאי כוותיה לא חשיב ליה עם הנך [צ] דטעמא דר' יוסי משום דלא בעי הנאתו וביעורו שוה ולא קיימא לן כוותיה אלא אין שביעית נוהגת בעניים דר' יוסי נמי מודה דקטפא לאו פירא הוא לענין ערלה:

[משום דקאי רבי יהודה בן בבא כוותיה. אע"ג דבמתני' נמי חזר בו ר' יהושע וקאי כוותיה ואפ"ה מני לה בד' וי"ל דשמא ר' יהושע סבר כר' יוסי דמגליין ג' עונות במעוברת ומניקה דפליג אדבי אליעזר ולא הדר ביה אלא ממה שאמר אני לא שמעתי אלא בחולה. גי':

[ב] **ומי** קאי. הר"מ ז"ל אמר דלא פריך מבריתא אחריתא משום דה"ל דהדר ביה מהניא דהולאה ק' (אחרינא שמע) מרבותיו אבל השתא דקאמר דקאי

[ג] **מפני** שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת. הקשה הר"ר יעקב מאורלינ"ש ונכלליה מכלל דהכי פריך פרק (ג) תפלת השחר (ברכות דף כט.) אלא דאמר שמואל כל השנה מתפלל הציבור חוץ ממוצאי שבת מפני שנ"ל הבדלה בחונן הדעת ופריך ונכלליה מכלל וי"ל דהתם פריך משום דלא ישנה אדם משום הבדלה מכמו שהוא מתפלל כל השנה [כיון דסבר דכל השנה מתפלל הציבור] אלא יכולו בהציבור והכא קאמר ר' חנינא [ד][כיון דס"ל דכל השנה אינו מתפלל הציבור א"כ] במוצאי יום"כ מפני טורח תענית לא ישנה מכמו שהוא מתפלל כל השנה כדי שיאמר הבדלה בחונן הדעת: והא

איצטריך למיתני הן ודמיהן לפי שיש דברים שחלוקין כי ההיא דתנן בפ"ז דמסכת שביעית גבי עיקר הלוף שוטה כו' ר' מאיר אמר דמיהן מתבערין עד ר"ה משמע אבל לא הן: **מאן** תנא קטפא פירא ר' אליעזר. תימה אי קטפא הנאתו וביעורו שוה מ"ט דרבנן ואי הנאתו אחר ביעורו מ"ט דר' אליעזר דבינון דומיא דאכילה שהנאתו וביעורו שוה כדאיתא בהגוזל קמא ובמסכת סוכה דפטורי' עצים מדין שביעית משום דהנאתו אחר ביעורו וי"ל דקטף הנאתו וביעורו שוה ואפי' הכי פטרי ליה רבנן משום דבטל אגב הענ כיון דלא חשיב ליה פירא: **ואביך** אמר הלכה כר' אליעזר בארבע. וא"ת לימא בהא הלכה כר' אליעזר משום דקאי ר' יוסי כותיה דקסבר שביעית נוהגת בעצים בהגוזל קמא א"כ יש לקטף שביעית וי"ל דאין זה מטעם קיטפא פירא דמודה ר' יוסי בהעלה. ועוד דבהא אין הלכה כר' יוסי דקיימא לן אין שביעית נוהג בעצים: **ואמר** ר' אליעזר הלכה כר' אליעזר. פרש"י בברכות ירושלמי איתא דתלמוד שלנו ליתא. ואיכא דפסיק כותיה פ' אין עומדין ביום טוב שחל להיות אחר השבת ואגן קי"ל השתא כמרגניתא דתקין רב דמיהן מתבערין עד ר"ה משמע אבל לא הן: **מאן** תנא קטפא פירא ר' אליעזר. ואי גרס אף יש לפרש דת"ק בעי נשיכה בעודו עיסה לפי דשמואל ותודיענו כדמסיק התם:

כר' אליעזר בנחתוא דהכא אמר שמואל דבסדר טהרות אין הלכה כר' אליעזר אלא בארבע. והתם נמי מספקא ליה לרב דימי דאי דשרא ר' אליעזר אי משום דס"ל כר' אליעזר דאמר ספק ביאה טהור אי משום דקסבר רוב גבני ישראל ניגהו ובשמעתין קאמר ר' אליעזר נמי הלכה כר' אליעזר בד' ותו לא ואי הוה גרס בההיא דספק ביאה ר' אליעזר ניחא א"נ במס' טהרות גבי כל מקום שאתה יכול לדבות ספיקות גרס ר' אליעזר מטהר דכיון דקאי ר' אליעזר כותיה אפשר דהלכה כמותו דכי האי גוונא משגיגן לקמן. וכן יש לפרש ההיא דפ' כל הגט דאמר ר' אליעזר שמאל ולילה פסולין ופוסלין והיינו כר' אליעזר דפרק מצות חליצה. אלא דאיכא תנאי התם דקיימי כותיה: **ר'** אליעזר אומר הרודה ונותן לסל וכו'. משנה היא במסכת חלה וקתני וישא עיסתו הרושה עיסתו קבים פטורים מן החלה עד שישורנו ר' אליעזר אומר אף הרודה כו' משמע דר' אליעזר לא בעי נשיכה. וקשה דבפ' אלו עוברין קאמר ר' יהושע בן לוי עלה דההיא דר' אליעזר לא שנו אלא כברות של בעל הבית שנושכות זו את זו אבל כעכין לא. ואם לא גרס אף במילתיה דר' אליעזר ניחא דאיכא למימר דר' אליעזר בעי תרתי צירוף של עם נשיכה. ואי גרס אף יש לפרש דת"ק בעי נשיכה בעודו עיסה לפי

מסורת הש"ס

א) [יבמות קי.], ב) חלה פ"ב מ"ד בפסחים מח: (קדושין מו), ג) יבמות קיח.; [נדה קיא:], ד) [ע' תוס' לקמן מח. ד"ה אמרן], ה) [יבמות קי.], ו) שביעית פ"ז מ"ו, ז) [אין זה במשנה ועי' ר"ש], ח) ברכות כט. ודף לג., ט) [דף קט.], י) [יבמות קיח:], מ) פ"ק דעוקצין מעלי הקטף, נ) פי' רפואה, ס) זו גי' רש"י שם ולפנינו הגי' ר"ש, ע) [וע' תוס' ב"ק דף קט: ד"ה והאיכא], פ) [ל"ל ליה], צ) [שייך לע"ב], ק) [ל"ל אחר ששמע], ר) נ"י כ"י.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה יש יש לחן וכו' כדתנן בפ' שביעי דשביעית: (ב) ד"ה ומצוי וכו' עם הגך מכל מקום טעמא דר' יוסי: (ג) ד"ה מפני וכו' פרק תפלת השחר נ"ב בדף כט פריך הכי ומיקמיק בקשיא:

מוסף רש"י

שממאנים את הקטנות. קטנה שהאיחה אמה לאחר מיתת אביה, דמצלוריינהו אין קידושיה כלום, שהרי קטנה אינה בת דעת, ואם אמה לא זכתה תורה לביה כה לקדשה אלא לאב, שנאמר (דברים כב) את בתי נתתי לאיש הזה, ומיהו רבנן תקינו לה קדושין לשלריכה מיאון כדי שיאשה ולא תצא לזנות, ולפיכך אם מיאנה לאחר זמן ואמרה לי אפשי בו, יוצאת ומותרת לכל אדם ואינה לריכה שיתנו גט, והעיד ר' יהודה בן בבא שפעמים שמצוה על ב"ד לגמלה שתמאן בו, כגון שני אחים נשואין שתי אחיות יתומות, אחת גדולה וקדושיה קדושי תורה ואחת קטנה שאין קדושיה אלא מדרבנן, ומת בעלה של גדולה בלא בנים ונפלה לפני אחיו ליבום ומצלאת זקוקה לו מן התורה, וזקה זו אוסרת את אשתו עליו משום אחות זקוקה שאינה כאחות אשתו, וא"ר אלעזר במס' יבמות (קט.) מלמדין קטנה זו שתמאן בבעלה ומעקור קדושיה למפרע ומעשה כל בעילותיה כאלו הן של זנות כדי להתיר את בעלה ליבם את אחותה, דתנן נושאין על האיסור ועל המפותה, והעיד ר' יהודה בן בבא בימים שנאמרו עדיות שהלכה כר"ג (ברכות כז.). ע"פ עד אחד. שאמר לה מת בעלך במדינת הים (שם). ושנסקל ברגנול. שיקר קדקדו של תיעוב במקום שהמות ריוף ויוקב את מוחו וקקלוהו כמשפט שור שנגח את האדם, דכתיב השור יסקל וגמריגן בג"ש שור שור משבת לעשות כל בהמה חיה ועוף כשור (שם ע"פ ב"ק נד:). בן מ' יום. שיצא מבלב יין מגתו וזב לבלב יין נמור וקיבון ביה נסך שכר (ברכות שם). שקרב בארבע שעות. ותו לא (שם) כשהתמתן שלמה עם בת פרעה ביום תוכחה בית המקדש ובכניסה לו כמה מיני זמר ועבר כל הלילה ויצן למחרת עד אדבע שעות, כדאיתא בפסיקתא, והיו מפסחות בית המקדש תחת מרלשותיו, ועל אותה שעה שניו על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות, וכנסתה אמו ותוכיחתו על המעשה הזה (משלי לא א).

תוס' הרא"ש

בסדר טהרות. בפ' בתרא דע"ז גבי הנהו גנבי בעובדא דנהרדעא ואמר שמואל חמרא שרי ואמרינן כמאן כר' אליעזר דאמר ספק ביאה טהור. קשה לפי גירסת ר"ת דמפר' כמאן

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פ"ז מהל' יבום הלכ"ו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף יא:

נח ב מיי' פ"ו מהל' כטורים הלכ"ז סמג עשין קמח טוש"ע יו"ד סי' שכה סעיף ה:

נט ג מיי' פ"ב מהל' יבום הל' ל ופ"ז שם הלכ"ו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנא סעי' ל וסי' קנה סעי' יא:

ס ד מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכ"ו סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' ז סעי' ג:

סא ה מיי' פ"י מהל' מזבח ומקון הל"ב סמג עשין מז:

סב ו מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל"ט סמג לאוין שיט:

סג ז מיי' פ"ח מהל' ממרים הל"ב סמג עשין קי:

סד ח מיי' פ"ו מהל' שמטה ויובל הל"י:

תוס' הרא"ש (המשך)

שראוין להתחבר ולהתעשת ככר אחד אבל עשה שתי ככרות ונתנן בתנור או בסל עד שנשכו זה בזה לא סגי בהכי לת"ק. ולר' אליעזר מהני ובירושלמי פליגי תנאי אית תנוי תני הסל מצרף ואין התנור מצרף ואית תנוי תני תנור מצרף ואין הסל מצרף ומסיק נשכו כאן וכאן מצטרף לא נשכו כאן וכאן אין מצטרף אלמא שייך נשיכה בתנור ובסל ומסיק באלו עוברין דאפי' כעכין לא בעי ר' אליעזר (שכיחא) נשיכה ונראה אע"ג דמהני צירוף סל להתחייב בחלה היכא דלש פחות מכשיעור. מ"מ לענין מוקף לא מהני צירוף סל דהא ר' אליעזר גופיה הוא דאמר פרק כשם דחלה ניטלת מן הטהור על הטמא כגון דנוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע כדי ליטול מן המוקף. ולמה דוחק לעשות כן יניח אותו כדי חלה בכלי שהעיסה טמאה בתוכו ולא יגע. אלא ודאי לא חשיב מוקף בהכי אע"פ שמצרף להתחייב. ועי"ל דאפי' להתחייב לא מצרף אלא א"כ נגע ולא אתא ר' אליעזר לאפוקי אלא דלא בעי' נשיכה. וכן משמע לישנא דתמנ' דקתני העושה עיסתו קבים ונגעו זה בזה פטורין עד שישוכו ר' אליעזר אומר אף הרודה כו' משמע דאתי הרודה לאפוקי נשיכה אבל נגיעה בסל בעי. ועי"ל דאפי' אם תמצא לומר דלענין מוקף מועיל צירוף של בלא נגיעה לא היה יכול לעשות כן בפרק כשם בטמאה וטהורה דכיון דקפיד עלייהו שלא יגעו זה בזה אין מועיל צירוף כלי כדמוכח בירושלמי בפ"ב דחלה דאמרינן התם דבר שמקפיד על תערובתו אין הכלי מצרף עיסה טהורה ועיסה טמאה עשו אותו כדבר שמקפיד על תערובתו בעיסה דחלה אבל בעיסה שניה אין לשני מגע אצל הטבל: ושנסקל ברגנול בירושלים כו'. הא דתנן בפ' שור שנגח את הפרה ואחד כל הבהמה לנפילת הבור כו' ולא חשיב להורג את הנפש משום דכיון דתנא חסימה דאתיא שור שור משבת ה"ה הא. והא דתנא התם לכלאים לאו משום כלאים דהנהגה איצטריך דמשור שור משבת נפקא. אלא משום כלאים דהרבעה דאתי בהמתך בהמתך משבת: **ועל** יין בן ארבעים יום. פי' רש"י דמקמי הכי פסול דהוה ליה יין מגתו אע"ג דאמרי' בפ"ק דתענית גבי ט' באב דבג' ימים נפיק ליה מכלל יין מגתו לגבי ניסוך בעינן מן המובחר וגם יש דיינין חלוקים כדאיתא בפרק בן סורר ומורה: **יש** להן שביעית ולדמיהן שביעית. אע"ג דשביעית תופסת דמיה

נחלקו בדבר אחד אבל אם אמר שמואל בדבר אחר אינו אלא בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרים איכא טובא. ואם אמר שמואל הלכה כר' אליעזר

והא קשיש מיניה טובא. ר"ל מרבי חנינא פרש"י סר' חנינא היה בנו של ר"ג דיבנה וכ"כ דבפרק המפלת (לקמן דף כג.) א"ר חנינא בן גמליאל נראין דברי ר"מ בבהמה ובחיה ול"ת והא בת"כ (פ' אמור) גבי פנחס איש הסתת שעלה גורלו להיות כ"ג כו' אמר ר' חנינא בן רבן גמליאל וכי סתת היה והלא חתנינו היה וחורש היה ולי בן ר"ג דיבנה היה ליאך היה לו חתן כ"ג והלא היה אחר החורבן וי"ל דלאו חתנינו ממש קאמר אלא חתן אבותיו וכן משמע דלא אמר חתני אלא חתנינו היה:

בקטפא דפירא מודו ליה דתנן א"ר יהושע בו'. ול"ת [ל"כ] אמאי אוקי רבי פדת מתניתין כר"ל כיון דרבנן מודו בקטפא דפירא ולי משום דבעי לאוקומי בכל מיני קטף אפי' בדגווזא מ"מ היכי קאמר ליה ר' זירא חזי דמשתרי קטפא לעלמא הא ודאי אמת הוא דקטפא דגווזא שרי דאף ר' זירא מודה דאין הלכה כר"ל אלא בד' וליכא למימר דאתי למטעי ולמשרי אף קטפא דפירא מדלא אוקי רבי פדת מתני' בקטפא דפירא ודברי הכל מכלל דסבר אף בקטפא דפירא רבנן הוא דשרו הא לא אתי למטעי דהא חזינן במשנה שאוסר רבי יהושע ערף הפגים וי"ל שיטעו ויסברו שרבי יהושע שמעתי קאמר וליה לא ס"ל מדלא אוקי ר' פדת מתני' כוותיה ובקטפא דפירא ואפשר דר' פדת סבר דקטפא דפירא שרי ור' [יהושע] קאמר שמעתי וליה לא סבירא ליה: **מאן** חכמים (**א"ר יוחנן**) **ר"א.** אע"ג דתנא בלשון חכמים ניחא ליה לאוקומי כר"ל ולא לימא ג' מחלוקות בדבר: קושי

והא קשיש מיניה טובא. דהא ר' אליעזר היה בימי ר"ג בנו של ר"ש הנהרג בהרוגי מלכות ובעל אחותו היה כדאמרי' בהזהב (ב"מ דף נט:) ור' חנינא בנו של ר"ג היה: **אור.** ליל כניסתו: **מעין שמנה עשרה.** שאומר בשבעה ברכות מעין שמונה עשרה כגון ג' לראשונות וג' אחרונות כתקנן ואומר הביננו באמצע ומסיים בשומע תפלה כדאמרינן בברכות (דף כט.) **ויש בה מעין כולם: המעמיד.** חלב בהמה לעשות גבינה: **בקטפא דגווזא.** בשרף הנוטף מן העץ דכעץ בעלמא הוי אבל קטף הוי שרף הפגין ומודו בהו רבנן: **לאו רבנן דפליגי עליה דר"א.** בשאר אילנות וחזינן דבקטף סבירא להו כוותיה: **בחולה דמיס.** דמי נדה ולא דמי בחולים דאפילו נבעלה עדיין היא בחולת דמיס: **לכהן גדול.** שמצווה (א) ליקח בתולה: **לכהונה מאתים.** דאם נבעלה תו לא מיקרי בתולה וכתובתה מנה: **למקח וממכר.** שאם אמר לו קרקע בתולה אני מוכר לך נותן לו קרקע אלא נעבדה לפי שעושה פירות מרובין ומסיים: **אלא נקלה.** כן מנהג לקוללה כדי שירבה עוביו ויוליא ענפים הרבה במקום החתך ונקרא סדן שקמה: **למקח וממכר.** לפי שנוח לו בבתולה שילדה היא ויקללה ומתעבה: **ליחני נמי הא.** וגימא ארבע בתולות הן: **אם לוי.** כגון בתולה דמתניתין לאו בתולה סתם מיקריא אלא בתולת דמיס דסתם בתולה בנשים היינו בתולת בתולים וכן קרקע בתולה וכן שקמה בתולה לא בעי אם לוי: **דחלי במעשה.** שאינו מאבד שמו אלא ע"י מעשה אבל ראיית דם מאליה בלא ואבדה אם בתולה: **דחדר לברייתו.** כגון זקנה שמסתלקין דמיה: **דקפיד עליה זבינא.** נותן עיניו בכך כגון בתולה נוחה לינשא מבעולה וכן קרקע ושקמה אבל בתולת דמיס אין אדם נותן עיניו בדמיס אלא חייש אי חזיא אי לא חזיא: **דקפין עליה.** שנוחה בתולה ללקוחות כגון בתולת בתולים וקרקע ושקמה אבל בתולת דמיס כל כמה דחזיא ניחא ליה טפי כדאמרינן: **רשושין.** אבנים דקין שקורין פרדו"א. לשון אחר רגבי אדמה קשין שאין עפרם מתפזר: **חרס.** מכיתת חרסים: **בידוע שנעבדה.** דאי לא נעבדה חרס זה מאין בא לתוכה: **לוגמא.** קלא: **דילדה לו'.** (ג) שמא ביכר עוברה לשליש ימיה דהיינו שני חדשים ושליש קמ"ל (ד) דלחזיון בתר רוב נשים: **דיה שעשה.** לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע דלאו הריון הוא ונטמאו טהרות דמעת לעת של ראיה: **זכר נדבר.** דהריון רוח שמיה הריון: **קשה שני ימים.** בתוך אחד עשר ימי זוב ולשלישי נמי ראתה ואמ"כ הפילה רוח בו ביום ולא שפתה מן הלער הרי לידה זו בזוב ולריכה שבעה נקיים וקרבן לזיבתה הכיון דלאו ולד הוא הוא זיבה מעליא: קושי

והא קשיש מיניה טובא אלא משום דקאי רבי חנינא בן גמליאל בשיטתיה ומי קאי [ו]**והתניא** [א]**אור יוה"כ מתפלל שבע ומתודה שחרית מתפלל שבע ומתודה מוסף מתפלל שבע ומתודה מנחה מתפלל שבע ומתודה בנעילה מתפלל שבע ומתודה בערבית מתפלל שבע מעין שמנה עשרה רבי חנינא בן גמליאל משום אבותיו אומר** [ב]**מתפלל שמנה עשרה מפני שצ"ל הבדלה בחונן הדעת אמר ר"נ בר יצחק איהו אמר משום אבותיו וליה לא ס"ל א"ל ר' ירמיה לר' זירא ואת לא תסברא דמאן תנא קטפא פירא ר"א הוא** [ג]**והתנן ר"א אומר המעמיד בשרף ערלה אסור אפילו תימא רבנן** [ג]**ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא בקטפא דגווזא אבל בקטפא דפירא מודו ליה** [ד]**דתנן** [ד]**א"ר יהושע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשרף העלין בשרף העיקרין מותר בשרף הפגין אסור מפני שהוא פרי ואיבעית אימא** [ה]**כי פליגי רבנן עליה דר"א באילן העושה פירות אבל באילן שאינו עושה פירות מודו דקטפו זהו פריו דתנן** [ו]**ר"ש אומר אין לקטף שביעית** [ז]**וחכ"א יש לקטף שביעית מפני שקטפו זהו פריו מאן חכמים לאו רבנן דפליגי עליה דר"א א"ל ההוא סבא הכי א"ר יוחנן** [ז]**מאן חכמים ר"א דאמר קטפו זהו פריו אי ר"א מאי אירא אילן שאינו עושה פרי אפילו אילן העושה פרי קטפו זהו פריו לדברי הם דרבנן קאמר להו לדידי אפי' אילן העושה פירות נמי קטפו זהו פריו לדידכו אודו לי מיהת באילן שאינו עושה פירות דקטפו זהו פריו ורבנן אמרי ליה לא שנא: איזו היא בתולה כל שלא ראתה כו': ת"ר** [ח]**נשאת וראתה דם מחמת נישואין ילדה וראתה דם מחמת לידה עדיין אני קורא לה בתולה שהרי בתולה שאמרו בתולת דמים ולא בתולת בתולים איני והאמר רב כהנא** [ט]**תנא ג' בתולות הן בתולת אדם בתולת קרקע בתולת שקמה בתולת אדם כל זמן שלא נבעלה נפקא מינה לכ"ג א"נ לכתובתה מאתים בתולת קרקע כ"ז שלא נעבדה** [י]**נפקא מינה לנחל איתן א"נ למקח וממכר בתולת שקמה כ"ז שלא נקצצה נפקא מינה למקח וממכר אי נמי למקצצה בשביעית כדתנן** [ט]**אין קוצצין בתולת שקמה בשביעית מפני שהיא עבודה ואם איתא ליתני נמי הא אמר ר"נ בר יצחק כי קתני מידי דלית ליה שם לווי אבל מידי דאית ליה שם לווי לא קתני רב ששת בריה דרב אידי אמר כי קתני מידי דתלי במעשה מידי דלא תלי במעשה לא קתני רבי חנינא בריה דרב איקא אמר כי קתני מידי דלא הדר לברייתו מידי דהדר לברייתו לא קתני רבינא אמר כי קתני מידי דקפיד עליה זבינא מידי דלא קפיד עליה זבינא לא קתני ולא קפדי** [י]**והתניא רבי חייא אומר כשם שהשאור יפה לעיסה כך דמים יפין לאשה ותניא משום ר"מ כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין אלא כי קתני מידי דקפיץ עליה זבינא מידי דלא קפיץ עליה זבינא לא קתני ת"ר** [יא]**איזוהי בתולת קרקע כל שמעלה רשושין ואין עפרה תיחוה נמצא בה חרס בידוע שנעבדה צונמא הרי זו בתולת קרקע: מעוברת משיודע עוברה: וכמה הכרת העובר סומכום אומר משום רבי מאיר** [יב]**השלשה חדשים ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר** [1]**ויהי כמשלש חדשים וגומר זכר לדבר קרא כתיב וראיה גדולה היא משום דאיכא דילדה לט' ואיכא דילדה לשבעה ת"ר** [יג]**הרי שהיתה בחזקת מעוברת וראתה דם** [יד]**ואח"כ הפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא הרי היא בחזקתה ודיה שעתה ואע"ג שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר** [2]**הרינו חלנו כמו ילדנו רוח מאי זכר לדבר הרי ראיה גדולה היא כי כתיב האי קרא בזכרים כתיב ורמינהי** [יג]**קשתה שנים ולשלישי הפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא הרי זו יולדת בזוב ואי אמרת לידה מעלייתא היא** קושי

לו שם לווי ולא משום דעדיף. ומי' לעיל משמע דעדיף דקאמר אין קוצצין בשביעית מפני שהוא עבודה אלמא שהוא מיתקן ומשביח מן הקצוצה כמו זימורי בכרמים. וי"ל דהאי דעדיף היינו משום דגדול ועב מבחולת השקמה והלוקח מחבלו אילן של שקמה גדול ניחא ליה טפי שתהא בתולה משיקצוץ הענפים ואחר כך ישביח ואם היה סדן אם יקצוץ אין גזעו מחליף:

תוס' הרא"ש

והא קשיש מיניה. פרש"י ר' חנינא בנו של ר"ג דיבנה הוה חבירו של ר' אליעזר ור' אליעזר [בעל אחותו] דר"ג [היה] כדאיתא בפרק הזהב והך לאו ראיה דאפשר דלא דהוה קשיש הרבה אע"ג דר' (אליעזר) [גמליאל] היה נשוי אחות אביו אלא לקמן בהמפלת משמע שהיה בימי ר' מאיר או אחריו דקאמר ר' (מאיר) חנינא בן גמליאל נראין דברי ר' מאיר. ובקדושין הוא בר פלוגתיה דר' מאיר בתנאי כפול. ותימה דבת"כ גבי פנחס שעלה גורלו להיות כ"ג אמר ר' חנינא בן גמליאל והלא חתנינו היה משמע דקודם חורבן הוה. וי"ל דתחתן בית אבא קאמר מדלא קתני חתני. וא"ת הא בסוף מסכת סוטה אמר רשב"ג אלף ילדים היו בבית אבא ולא נשתייר מהם אלא אני כאן ובן אחי אבא בעסיא. אני למדתי תורה ובן אחי אבא למד חכמת יונית. אלמא לא היו לו אחים והכא משמע שר' חנינא היה אחיו. וי"ל דבבית אבי אבא קאמר כשנהרג (ר"ג) [רשב"ג] הזקן. תדע מדקאמר בן אחי אבא וכשאמר דבר זה עדיין היה ר' חנינא אחיו קטן: **ומי** קאי כוותיה דהתניא כו'. הקשה הר' משמון מקוצי מאי קשיא ליה השתא טפי משום דקאי ר' אליעזר כוותיה בלאו הכי תקשי מדידיה אדידיה. וי"ל דמדידיה אדידיה לא קשה דאיכא למימר הא דלעיל איירי במוצאי שבת ליום טוב והכא איירי במוצאי שבת לחול. אבל השתא דקאמר דר' אליעזר קאי כוותיה ע"כ קאי במוצאי שבת לחול דבהכי איירי ר' אליעזר: **מפני** שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת. וא"ת ונכללה מכלל דהכי נמי פריך בפרק תפלת השחר למ"ד אין מתפללין במוצאי שבת הבינגו. וי"ל דהתם פריך שפיר כיון דקאמרת דכל השנה כולה מתפלל אדם הבינגו במוצאי שבת נמי לא ישנה מנהגו ויכלול הבדלה בהבינגו עם שאר הברכות שהוא כולל אבל הכא דסבר דכל השנה מתפלל י"ח שלימות ליכא למיפרך ונכלליה לשנות מנהגו של כל השנה: **אבל** בקיטפא דפירא מודו ליה. אמאי דקאמר ר' זירא לעיל חזי דמינן ומאבוך קשריתו קיטפא לעלמא קתמהה. ותימה ור' פדת באיזו קיטפא איירי אי בקיטפא דפירא אפי' ר' יהושע מודה דאסור ואמאי קאמר ליה קיטפא לעלמא כדתנן שרף הפגין אסור ואי בקיטפא דגווזא אמאי קפיד ר' זירא ודאי קיטפא דגווזא שרי וי"ל דר' פדת איירי בקיטפא דפירא וסבר דר' יהושע נמי סבר דקיטפא לאו פירא הוא ושרי בשביעית והא דאסר בשרף הפגין בערלה משום דכתיב וערלתם ערלתו את פריו ומרבינן את הטפל לפריו אפי' מידי דלא פירא כגון קילפין רמונים ואגוזים אבל שרף העלין ושרף העיקרין דלאו פירא הוא שרי דלא הוי השרף טפל לפרי. ור' זירא סבר דכי היכי דסבר ר' יהושע גבי

מסורת הש"ס

א) יומא פז: פסחים ג., ב) ע"ז לקמן ט ע"ב כש"י ד"ה הכי היא כלל הנעים וכו'. וכ"ת מגלי מילתא למפרע וכו' וכ"ש: רש"י ד"ה דילדה לשבעה וכו' דאולינן בתר רוב נשים. עיין סנהדרין מט ע"ב:

לעזי רש"י

פרדווי"א [פידרווי"א]. אבנים קטנות.

מוסף רש"י

אור יוה"כ. ליל יום הכפורים (יומא פז:). **בקטפא דגווזא.** בשרף היוצא מן הגמל (ע"ז לה:). **בקטפא דפירי.** בשרף הפירי עצמו (שם). **לנחל איתן.** לענבלה ערוסה (פסחים נג.). **דמים יפין לאשה.** למכר לה הגיון (כתובות י:).

תוס' הרא"ש (המשך)

ערלה קיטפא דפירא פירא הוא ה"ג גבי שביעית קיטפא פירא הוא ואסור ומשום הכי קפיד ולשינויא אחרינא איירי ר' פדת בקיטפא דגווזא באילן שאינו עושה פירות והיה סובר כההוא סבא דסבירא דר' אליעזר אוסר וחכמין מתירין וקא שרי לעיל. ור' זירא הקפיד כי הוא סובר דרבנן מודו באילן שאינו עושה פירות דקיטפו זהו פריו: **נפקא** מינה לכ"ג. משמע דלא אסירא ליה אלא א"כ בעולת אדם. תימה הרי בוגרת ומוכת עץ דאמרינן פרק הבא על יבמתו לא ישא ומדאורייתא כדמוכח התם. וי"ל דבדיעבד אם נשא נשוי כדאיתא התם אבל בעולת אדם אם נשא יוציא א"נ ה"ק נפקא מינה לכ"ג אם היא בעולת איש ועדיין היא בתולה כגון שבעל בהטייה אפי' הכי אסורה כדאיתא פ' אין דורשין ועדיין היא בתולה גבי בתולה שעיברה. וא"ת אמאי לא קאמר נפקא מינה לענין אונס ומפתה. וי"ל דהתם אימעטא בוגרת אע"פ שהיא בתולת אדם: **מידי** דקפיץ עליה זבינא. תי' הרי בתולת השקמה דסדן השקמה עדיף כדתנן בהמוכר את הבית המוכר את השדה מכר בתולת השקמה אבל לא בתולת סדן השקמה ושמא התם לפי שיש

תורה אור השלם

1. וְיהִי כְּמִשֻּׁלָּשׁ חֳדָשִׁים וַיִּגַּד לִיהוּדָה לֵאמֹר זָנְתָה תָמָר כַּלָּתֶךָ וְגַם הִנֵּה הָרָה לְזֹנוּנִים וַיֹּאמֶר יְהוּדָה הוֹצִיאוּהָ וְתִשָּׂרֵף: בראשית לח כד
2. הָרִינוּ חִלְנוּ כְּמוֹ יָלַדְנוּ רוּחַ יְשׁוּעוֹת בַּל נַעֲשֶׂה אֶרֶץ וּבַל יִפֹּלוּ יֹשְׁבֵי תֵבֵל: ישעיהו כו יח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לכהן גדול שמצווה לישא בתולה: (ב) ד"ה דילדה לשבעה ושמא:

גליון הש"ם

גמ' ואח"כ הפילה רוח. ע' לקמן ט ע"ב כש"י ד"ה הכי היא כלל הנעים וכו'. וכ"ת מגלי מילתא למפרע וכו' וכ"ש: רש"י ד"ה דילדה לשבעה וכו' דאולינן בתר רוב נשים. עיין סנהדרין מט ע"ב:

קושי סמוך לגידה. שלא שפתה בינתים ולא הקושי מחמת הולד הוא בא: **רחמנא טהריה.** מזיבה בתוך י"א יום בפרק בנות כותים (לקמן לו.): **אמר רב פפי.** אין ולאי לגידה היא אבל לענין דיה שעתה תשיב ולד דמעת לעת דרבנן: **רב פפא אמר.** אף על גב דלגידה ולד הוא אפילו הכי דיה שעתה דטעמא דמעוברת דיה שעתה משום דראשה ואבריה כבדין מחמת חולי ולפיכך דמיה מסולקין הלכך בהריון של רוח נמי ראשה ואבריה כבדין: **ואח"כ הוכר עוברה.** סמוך לראייתה מיד: **וסתות דאורייתא.** אותה בדיקה שהצריכה לאשה להבדק בשעת וסתה דבר תורה הוא הלכה למשה מסיני דאורה בזמנו בא ואם בא יום וסתה ולא בדקה מחזקינן לה טמאה לקמן בפרק כל היד (דף טו.) וקא מבעיא לן אם לא בדקה ביום וסתה בימי עיבורה מהו: **אם היתה במחצה.** מחמת פחד כרכוס (א) או ליסטין: **ה"ג אלמא וסתות דאורייתא וכיון דאיכא חרדה כו': ה"ג.** במעוברת הואיל ודמיה מסולקין טהורה: **ומטמאה מעת לעת.** שאין הדבר תלוי אלא בהנקת התינוק לפי שהדם נעכר ונעשה חלב וכיון שמת חוזר הדם לקדמותו: **לפיכך.** כיון דביניקה תליא מילתא אם היתה מניקתו כו': **דיה שעתה.** אע"פ שמת שאין הטעם תלוי בינקת הולד אלא מתוך צער לידה אבריה מתפרקין ודמה מסתלק ואינו חוזר עד כ"ד חדש הלכך לא שנא מת לא שנא חי: **לפיכך.** כיון דלאו בתינוק תליא מילתא אם היתה מניקתו כו' שהרי לסוף כ"ד חדש חוזר הדם: **נפשה.** דמה: **למה לי.** כיון דאמר הרי היא כבר הנשים אלמא בתינוק תליא מילתא פשיטא דאם מניקתו לעולם דדיה שעתה: **מהו דתימא רבי יוסי תרתי אית ליה.** דם נעכר ואבריה מתפרקין והיכא דמת בתוך כ"ד חדש דיה שעתה משום דעדיין לא חזר דמה והיכא דמניקתו חמש שנים נמי דיה שעתה אף על פי שחוזר נפשה לסוף כ"ד חדש. הנקת תינוק עוכרת לדם ונעשה חלב: **קמ"ל.** לפיכך דדוקא קאמר רבי יוסי שאין הטעם תלוי אלא בפירוק אבריה בין יונק בין שאינו יונק דיה שעתה כ"ד חדש לא פחות ולא יותר אבל לפיכך דר"מ לא איטריך דלר"מ אין סילוק דמים תוך כ"ד חדש טפי מלאחר כ"ד חדש דאי יש סילוק אמאי אמרינן דכי מת תוך כ"ד חדש מטמאה מעת לעת וכיון דאין סילוק אין חזרה והלכך כי מניקתו לעולם על כרחך דיה שעתה: **מ"ט דר"מ.** כלומר מנ"ל לר"מ דדם נעכר ונעשה חלב: **טהור מטמא.** חלב מדם: **לא אחד.** בתמיה. כלומר יחידו של עולם: **ורבנן אמר רבי יוחנן.** כלומר ורבנן האי קרא מאי עבדי ליה לכדרבי יוחנן כו': **ועוד נוגע לא בעי כבוס.** דכתיב ומזה מי הנדה יכבס בגדיו והנוגע במי הנדה יטמא עד הערב: **הניחא למאן דאמר כו'.** פלוגתא היא במסכת זבחים בפ' כל הזבחים שנתערבו (דף פ.): **דדי שיטבול ראשי גבעולין.** של אזוב ולא (ב) שיסוף בקינוח: **אמרתי אחכמה.** בטעם זה למה מזה ומזין עליו טהור ונוגע טמא והיא רחוקה ממני: ימי

קושי סמוך ללידה רחמנא טהריה. וא"ת דבפרק בנות כותים (לקמן לו.) (ג) אמר דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ופריך וימא דמה מחמת עצמה ולא מחמת אונס ומשני מטהר אי בולד שכן יש לו טהרה אחרי כן מה שאין כן באונס והשתא והא בלידת רוח אין טהרה ויש לומר (ד) דפריך אואי בעית אימא דקאמר התם ולד אין לך אונס גדול מזה:

אי נמי הואיל ואיכא לידה דיש טהרה אחרי כן איכא לאוקמיה קרא בכל ענין לידה אפילו בלידת רוח שאין טהרה אחרי כן בשפיר אינו מרוקם אע"ג דאין טהרה אלא בשפיר מרוקם. גליון: **הא ליכא חרדה ולא בדקה טמאה אלמא וסתות דאורייתא.** (ה) [כי הגיע שעת וסתה] וא"ת ולמא לעולם וסתות דלבנן ומיירי דהשתא בדקה עצמה ומצאה טמאה וכי איכא חרדה טהורה למפרע ולא מטמאינן אלא משעה שמצאה טמאה ואילך הא ליכא חרדה ובדקה אחרי כן ומצאה טמאה טמאה משעת וסתה דהכי אמרינן פרק כל היד (לקמן דף טו.) למ"ד וסתות דלבנן [בדקה אחרי כן] ומצאה טמאה טמאה טהורה טהורה ולמ"ד וסתות דאורייתא אפילו בדקה ומצאה טהור טמא דאורה בזמנו בא (ו) (וי"ל דסמיך אריש דתנא פ' בנות כותים (לקמן לט.) הגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה אלמא וסתות דאורייתא ומיהו קשה דבפרק כל היד (שם דף טז.) ומוכיח מהכא דסבר רבי מאיר וסתות דאורייתא ואיכא מאן דלא מפרש (ג) התם ריש כר' מאיר ואם כן דלמא ר"מ פליג אריש) וי"ל דדייק מדקתני מסלקת הדמים משמע הדמים הידועים בה והמבוררים לבא אלמא וסתות דאורייתא: **לפיכך** דרבי מאיר למה לי. השתא לא בעי לשנויי (ז) [מהו דתימא] דתרתי בעי רבי מאיר קמ"ל לפיכך דבאד סגי דאין סברא שלא תהא מסולקת בדמים אלא ע"י שני דברים אבל על ר' יוסי ס"ד שתהא מסולקת באחד מב' דברים או בזה או בזה: **ונוגע טמא.** וא"ת והלא מזין עליו ומי בעי טבילה והערב שמש כמו נוגע וי"ל דמ"מ הוי חדוש שזה בא לו טומאה על ידי הזאה וזה בא לו טהרה ע"י הזאה א"ג בטהור שמזין עליו בחנם קאמר הכא וכרבנן דפ"ק דיומא (דף יד.) דתניא טהור שנפל עליו הזאה טמאתו דברי רבי עקיבא ורבנן אמרי ק"ו על הטמא טהור על הטהור לא כ"ש: **מאי** מזה נושא. וא"ת ומנ"ל לאפוקי קרא ממשמעותיה וי"ל מדכתיב והזה הטהור על הטמא משמע שהוא טהור לעולם ואע"ג דדרשינן נמי (ביומא דף מג.) הטהור מכלל שהוא טמא לימד על טבול יום שטהור בפרה תרתי ש"מ: (ח) [ה"ג א"נ כיון דצורך מצוה הוא נוגע סברא הוא דטהור (ט) (בח' מזין עליו) ע"כ ותוספ] (א"נ): **נוגע** ונושא דטמא היינו בחנם אבל כדי להזות על הטמא לא: **ועוד** מזה בעי כבוס. בפ' יוצא דופן (לקמן דף מב:) מפורש מה שמקשים על זה מנבלת בהמה טמאה:

קושי סמוך ללידה רחמנא טהריה. וא"ת דבפרק בנות כותים (לקמן לו.) (מ) אמר דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ופריך וימא דמה מחמת עצמה ולא מחמת אונס ומשני מטהר אי בולד שכן יש לו טהרה אחרי כן מה שאין כן באונס והשתא והא בלידת רוח אין טהרה ויש לומר (נ) דפריך אואי בעית אימא דקאמר התם ולד אין לך אונס גדול מזה:

אי נמי הואיל ואיכא לידה דיש טהרה אחרי כן איכא לאוקמיה קרא בכל ענין לידה אפילו בלידת רוח שאין טהרה אחרי כן בשפיר מרוקם. גליון: **הא ליכא חרדה ולא בדקה טמאה אלמא וסתות דאורייתא.** (ס) [כי הגיע שעת וסתה] וא"ת ולמא לעולם וסתות דלבנן ומיירי דהשתא בדקה עצמה ומצאה טמאה וכי איכא חרדה טהורה למפרע ולא מטמאינן אלא משעה שמצאה טמאה ואילך הא ליכא חרדה ובדקה אחרי כן ומצאה טמאה טמאה משעת וסתה דהכי אמרינן פרק כל היד (לקמן דף טו.) למ"ד וסתות דלבנן [בדקה אחרי כן] ומצאה טמאה טמאה טהורה טהורה ולמ"ד וסתות דאורייתא אפילו בדקה ומצאה טהור טמא דאורה בזמנו בא (ע) (וי"ל דסמיך אריש דתנא פ' בנות כותים (לקמן לט.) הגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה אלמא וסתות דאורייתא ומיהו קשה דבפרק כל היד (שם דף טז.) ומוכיח מהכא דסבר רבי מאיר וסתות דאורייתא ואיכא מאן דלא מפרש (ג) התם ריש כר' מאיר ואם כן דלמא ר"מ פליג אריש) וי"ל דדייק מדקתני מסלקת הדמים משמע הדמים הידועים בה והמבוררים לבא אלמא וסתות דאורייתא: **לפיכך** דרבי מאיר למה לי. השתא לא בעי לשנויי (פ) [מהו דתימא] דתרתי בעי רבי מאיר קמ"ל לפיכך דבאד סגי דאין סברא שלא תהא מסולקת בדמים אלא ע"י שני דברים אבל על ר' יוסי ס"ד שתהא מסולקת באחד מב' דברים או בזה או בזה: **ונוגע טמא.** וא"ת והלא מזין עליו ומי בעי טבילה והערב שמש כמו נוגע וי"ל דמ"מ הוי חדוש שזה בא לו טומאה על ידי הזאה וזה בא לו טהרה ע"י הזאה א"ג בטהור שמזין עליו בחנם קאמר הכא וכרבנן דפ"ק דיומא (דף יד.) דתניא טהור שנפל עליו הזאה טמאתו דברי רבי עקיבא ורבנן אמרי ק"ו על הטמא טהור על הטהור לא כ"ש: **מאי** מזה נושא. וא"ת ומנ"ל לאפוקי קרא ממשמעותיה וי"ל מדכתיב והזה הטהור על הטמא משמע שהוא טהור לעולם ואע"ג דדרשינן נמי (ביומא דף מג.) הטהור מכלל שהוא טמא לימד על טבול יום שטהור בפרה תרתי ש"מ: (ט) [ה"ג א"נ כיון דצורך מצוה הוא נוגע סברא הוא דטהור (ע) (בח' מזין עליו) ע"כ ותוספ] (א"נ): **נוגע** ונושא דטמא היינו בחנם אבל כדי להזות על הטמא לא: **ועוד** מזה בעי כבוס. בפ' יוצא דופן (לקמן דף מב:) מפורש מה שמקשים על זה מנבלת בהמה טמאה:

קושי סמוך ללידה רחמנא טהריה. הך פירכא ליתא להך טעמא דמפרש בפ' בנות כותים דטהריה רחמנא לפי שיש טהרה לאחריו אלא לטעמא אחרינא דהתם פריך. וא"ת אמאי לא פריך ממתני' דהמפלת דתנן אם אין ידוע אם וולד הוא תשב לזכר ולנקבה ולנדה אלמא דמרמפלת רוח אינה טמאה לידה א"כ לא חשיבא לידה. כדאשכחן בפרק יוצא דופן המקשה ויצא וולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב ומשמע התם דרבנן לטעמייהו דאמרי יוצא דופן אין יושבין עליו ימי (טהרה) טומאה וימי טהרה דלא חשיב ליה לידה. וי"ל דהא דמפלת רוח אינה טמאה לידה לאו משום דלא חשיבא לידה אלא משום דבן ובת כתיבי בפרשה ואפי' לטומטום ואנדרוגינוס מיבעי לן התם קרא לרבוייהו ברישׁ פירקא:

אלמא וסתות דאורי'. תימה דלמא לעולם וסתות דרבנן וכי איכא חרדה ולא בדקה טהורה אע"ג דאחר כן בדקה ומצאה טמאה. הא ליכא חרדה בדקה ומצאה טמא טמא טהור טהור אפי' למ"ד וסתות דרבנן כדאמרינן לקמן בפ"ב. ורישא נמי דקתני הגיע שעת וסתה ולא בדקה (טהורה) [טמאה] איכא לאוקומא כשבדקה אחרי כן ומצאה טמא. אפי' תימא וסתות דרבנן: **הא** נמי דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה. מהכא משמע דהא דאמרינן בפרק ב' דשבועות אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן עונה אחת סמוך לוסתן כשהיא מעוברת אין צריך. ואפי' בשעת וסתן אמרינן הכא דלא בעיא בדיקה. והא דתנן לקמן אע"פ שאמרו דיין שעתן צריכה להיות בודקת אבתולה וזקנה קאי ולא אמעוברת כדאמר ר' יוחנן עלה דההיא אבל בשניה מטמאה מעת לעת א"נ יש לחלק בין בדיקה דשחרית וערבית דאחמירו ביה רבנן טפי מבשאר בדיקות והא דאמרינן בסוף אלו דברים גבי אשתו נדה בעל פטור ופריך מאי שנא יכמתו דקא עביד מצוה אשתו נמי קא עביד מצוה. ומשני בשאשתו מעוברת. ופריך והא איכא מצות עונה ומשני בסמוך לוסתה לאו אאשתו מעוברת קאי. אלא שינוייא אחרינא היא ולא קאי אמעוברת: **לפיכך** דר' מאיר למה לי. ולא מסתבר למימר דס"ד דאין דייה שעתה אלא היכא דאיכא תרתי דוקא תוך כ"ד חודש ומניקה דפשיטא דסגיא בחד מיניהו בדברי ר' יוסי איכא למיטעי דס"ד דתרתי אית ליה לקולא. אבל להחמיר להצריך שתיהן פשיטא דלא צריך: **מי** יתן טהור מטמא לא אחד. פי' דם הנדה שהוא טמא אם היה יוצא לחוץ נעשה טהור כשנעשה חלב. ורש"י פי' בדם בהמה משום דמשמע דליה לפרושי לענין איסור שהדם

תורה אור השלם

1. מִי יִתֵּן טָהוֹר מִטֻּמָּא לֹא אֶחָד: איוב יד ד
2. וְהָיְתָה לָהֶם לְחֻקַּת עוֹלָם וּמִזֶּה מֵי הַנִּדָּה יִכְבֹּס בְּגָדָיו וְהַנֹּגֵעַ בְּמֵי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד הָעָרֶב: במדבר יט כא
3. כָּל זֹאת נִסִּיתִי בַחָכְמָה אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי: קהלת ז כג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אם היתה וכו' כרכוס נ"א מפנה בכתובות דף כז ופירושו מלור: (ב) ד"ה כדי שיטבול וכו' שיסוף נ"ב ע"פ כל היד דף יג ע"ב: (ג) תוס' ד"ה הא וכו' מאן דלא מפרש התם נ"ב שם בדף לט:

גליון הש"ם

גמ' בעדינא דחזאי אין ראשה וכו'. ק"ל דאף בחזאי אחר שהוכר עוברה אמאי לא מטמאה מעל"ע אאך שיין לומר דדמיה מסולקין הא אגן מיישינן שהדם בא מע"ל מקודם ובהיא שעתא עדיין לא היתה בחזקת מסולקת וא"כ אדרבה כיון דעתה היא מסולקת ראגלים לדבר יומר דהדם בא מאמעל כשלא היתה מסולקת: **שם** לפיכך דר"מ ל"ל. כעין זה לקמן ס ע"א וכב"מ כט ע"ב:

מוסף רש"י

וסתות דאורייתא. הלכה למשה מסיני דמחזקינן לה בטומאת ספק (לקמן טו.) הא דקי"ל דבעי בדיקה בשעת וסתה, דאורייתא היא, דאם לא בדקה בשעתה, ואפילו בדקה אחר זמן ומצאתה טהורה, דאורה בזמנו בא ודם חזאי וגפל לקרקע (לקמן טז.). **במחבא.** מחמת פחד לסנים וכולא (לקמן טז. ובנב"ר לפ.). **טהורה.** אם בדקה אחרי כן ומצאתה טהורה ולא אמר אורה בזמנו בא, שהרלה מסלקת את הדמים (סוטה כ:). **דם נעכר.** דם נדות נעכר מחמת הלידה (בכורות ו:). **אבריה מתפרקין.** מחמת הלידה, ואין נפשה חוזרת. אין דמה חוזר עליה עד שעדים ואבריה אורה, ולפיכך מניקה אינה רואה דם נדה, ולא משום דדם נעשה חלב (שם). **שהמזה** כו' טהור. דדיים הכי הוה הטהור, אף לאחר שהוז קראו טהור (יומא יד.). **כדי שיטבול ראשי גבעולין** ויזה. כלומר כדי שיטבילם בהן בעדינא שיהא בה לתתן ממנה (שם יד:).

עין משפט נר מצוה

עג א מיי' פ"ד מהל' מאכל ומשקה הל"ח סמג לאוין קיח:

עד ב (עי' במיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל"י וכמ"מ) טוש"ע יו"ד סי' קפד סעי' ח ועי' בהגה"ה:

עה ג (מיי' שם) טוש"ע שם סעי' ז וסעי' ט ו סי' קפט סעי' לד:

עו ד מיי' פ"ט שם הל"ד ופ"ד מהל' מאכל ומשקה הל"ח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קפט סעיף לג:

עז ה מיי' פ"ד מהל' מאכל ומשקה הל"ח:

עח ו ז ח מיי' פט"ו מהל' פרה אדומה הלכה ח:

עט ט מיי' שם פ"י הלכה מ:

פ י מיי' שם פט"ו הל"ח:

תוס' הרא"ש

קושי סמוך ללידה רחמנא טהריה. הך פירכא ליתא להך טעמא דמפרש בפ' בנות כותים דטהריה רחמנא לפי שיש טהרה לאחריו אלא לטעמא אחרינא דהתם פריך. וא"ת אמאי לא פריך ממתני' דהמפלת דתנן אם אין ידוע אם וולד הוא תשב לזכר ולנקבה ולנדה אלמא דמרמפלת רוח אינה טמאה לידה א"כ לא חשיבא לידה. כדאשכחן בפרק יוצא דופן המקשה ויצא וולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב ומשמע התם דרבנן לטעמייהו דאמרי יוצא דופן אין יושבין עליו ימי (טהרה) טומאה וימי טהרה דלא חשיב ליה לידה. וי"ל דהא דמפלת רוח אינה טמאה לידה לאו משום דלא חשיבא לידה אלא משום דבן ובת כתיבי בפרשה ואפי' לטומטום ואנדרוגינוס מיבעי לן התם קרא לרבוייהו ברישׁ פירקא:

אלמא וסתות דאורי'. תימה דלמא לעולם וסתות דרבנן וכי איכא חרדה ולא בדקה טהורה אע"ג דאחר כן בדקה ומצאה טמאה. הא ליכא חרדה בדקה ומצאה טמא טמא טהור טהור אפי' למ"ד וסתות דרבנן כדאמרינן לקמן בפ"ב. ורישא נמי דקתני הגיע שעת וסתה ולא בדקה (טהורה) [טמאה] איכא לאוקומא כשבדקה אחרי כן ומצאה טמא. אפי' תימא וסתות דרבנן: **הא** נמי דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה. מהכא משמע דהא דאמרינן בפרק ב' דשבועות אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן עונה אחת סמוך לוסתן כשהיא מעוברת אין צריך. ואפי' בשעת וסתן אמרינן הכא דלא בעיא בדיקה. והא דתנן לקמן אע"פ שאמרו דיין שעתן צריכה להיות בודקת אבתולה וזקנה קאי ולא אמעוברת כדאמר ר' יוחנן עלה דההיא אבל בשניה מטמאה מעת לעת א"נ יש לחלק בין בדיקה דשחרית וערבית דאחמירו ביה רבנן טפי מבשאר בדיקות והא דאמרינן בסוף אלו דברים גבי אשתו נדה בעל פטור ופריך מאי שנא יכמתו דקא עביד מצוה אשתו נמי קא עביד מצוה. ומשני בשאשתו מעוברת. ופריך והא איכא מצות עונה ומשני בסמוך לוסתה לאו אאשתו מעוברת קאי. אלא שינוייא אחרינא היא ולא קאי אמעוברת: **לפיכך** דר' מאיר למה לי. ולא מסתבר למימר דס"ד דאין דייה שעתה אלא היכא דאיכא תרתי דוקא תוך כ"ד חודש ומניקה דפשיטא דסגיא בחד מיניהו בדברי ר' יוסי איכא למיטעי דס"ד דתרתי אית ליה לקולא. אבל להחמיר להצריך שתיהן פשיטא דלא צריך: **מי** יתן טהור מטמא לא אחד. פי' דם הנדה שהוא טמא אם היה יוצא לחוץ נעשה טהור כשנעשה חלב. ורש"י פי' בדם בהמה משום דמשמע דליה לפרושי לענין איסור שהדם

שהיה אסור נעשה חלב ומותר. ודם מהלכי שתים מותר: **שמזה** ומזין עליו טהור. וא"ת מאי טהרה יש במזין עליו טפי מבנוגע תרוייהו בעו טבילה והערב שמש. דטמא מת אחר הזאתו

כל שקורין לה אמא אמא ואינה בושה. ובירושלמי פריך וכי בדעתה תלויה הדבר ומשני כל שראויה לקרותה אמא:

ימי טומאה וימי טהרה. פרש"י שבעה ימי נדות ושלשה ימי זיבה אך קלת דוחק דקרי לאחד עשר יום ימי טומאה ולקמן תנן בפרק בנות כותים (דף לח:) כל י"ח יום בחזקת טהרה וקלת נמי קרי להו בלא עת נדתה ור"ח גריס אמר רבא אמר רב חסדא כ"ו:

זקנה שעברו עליה שלש עונות. פירוש סמוך לזקנתה ועוד עברו עליה שלש עונות דיה שעתה והא דתנן (לעיל דף ז.) במה אמרו דיה שעתה בראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת היינו כי ראתה בשניה בסוף שלשים:

פיחתה והותירה. פרש"י כגון לג"א לג"ב ולג"ג ולאו דוקא בענין זה הא לקמן בפרק האשה (דף סד.) פליגי בה רב ושמואל בראתה בט"ו לחדש זה וט"ז לחודש זה וי"ז לחדש זה לי אי קבעה וסת לדילוג ומיהו למאי דפריש התם דדוקא בראתה לדילוג לחדש אבל ראתה היום ואחר ט"ז יום ואחר י"ז ימים לא קבעה וסת לדילוג אתי שפיר: קחזיא

[א]כל שקורין לה אמא [ב]אמא ואינה בושה ר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק חד אמר [ג]כל שאינה מקפדת וחד אמר כל שאינה בושה מאי בינייהו איכא בינייהו בושה ואינה מקפדת וכמה עונה אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה [ד]עונה בינונית שלשים יום ורבא אמר רב חסדא עשרים יום ולא פליגי מר קחשיב ימי טומאה וימי טהרה ומר לא חשיב ימי טומאה ת"ר [ה]זקנה שעברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ולא [ו](מיבעיא) שכוונה אלא אפי' פיחתה (ואפילו) והותירה אפי' פיחתה ולא מבעיא כוונה אדרבה כי כוונה קבעה לה וסתה ודיה שעתה וכי תימא רבנן היא דפליגי עליה [ז]דרבי דוסא דאמרי אשה שיש לה וסת מטמאה מעת לעת איפכא מבעי ליה ולימא ולא שפיחתה והותירה אלא אפי' כוונה [ח]תני לא שפיחתה והותירה אלא אפי' כוונה ואיבעית אימא ה"ק ולא שכוונה אלא שפיחתה והותירה אבל כוונה קבעה לה וסת ודיה שעתה ומני רבי דוסא היא: ר"א אומר כל אשה שעברו עליה וכו': תניא אמר להם רבי אליעזר לחכמים מעשה בריבה אחת בהיתלו שהפסיקה שלש עונות ובא מעשה לפני חכמים ואמרו דיה שעתה אמרו לו אין שעת הדחק ראיה מאי שעת הדחק איכא דאמרי שני בצורת הוו איכא דאמרי טהרות אפיש לעבידא וחשו רבנן להפסד דטהרות ת"ר [ט]מעשה ועשה רבי כר' אליעזר לאחר שנזכר אמר [י]כדי הוא ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק מאי לאחר שנזכר אילימא לאחר שנזכר דאין הלכה כר' אליעזר אלא כרבנן בשעת הדחק היכי עביד כוותיה אלא דלא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר ומאי לאחר שנזכר לאחר שנזכר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה אמר כדי הוא ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק ת"ר [יא]תנוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה דיה שעתה שניה דיה שעתה שלישית הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה [יב]וכשהגיע זמנה לראות פעם ראשונה דיה שעתה שניה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה אמר מר עברו עליה שלש עונות דיה שעתה

ימי טומאה וימי טהרה. מרלייה ועד רלייה שלשים יום ימי טומאה עשרה שבעה לנדה ושלשה לזיבה ועשרים ימי טהרה: **הרי היא ככל הנשים.** דכיון דעשתה כך שלש פעמים אין זה סילוק דמים אלא שינוי וסת. וכי תימא תיגלי מלתא למפרע שאף בראשונה מתוך שדמים מצויין בה ראתה ונטמא טהרות למפרע לא אמור רבנן כולי האי במעת לעת: **בשכיונה.** שראתה שלש ראיות הללו בתשעים יום או ביום תשעים ואחד: **אלא אפילו פיחתה.** כגון ראשונה לתשעים ושלשה ושניה לסוף תשעים ושניה ושלישית לתשעים ואחד או הותירה כגון ראשונה לג"א יום ושניה לג"ב ושלישית לג"ג אפילו הכי מטמאה מעת לעת. ולקמן פריך מאי אפילו הא ודאי הכי הוא דמטמאה מעת לעת דכיון שפיחתה או הותירה במה נטהר וסת אין כאן סילוק דמים אין כאן אבל אם כיונה יש כאן וסת ודיה שעתה: **ליפכא מיבעי ליה.** ולא כשפיחתה או הותירה בלבד אמרו תכמים שמטמא מעת לעת: **אלא אפילו כיונה.** לאיכא למימר יש כאן קביעות וסת ודיה שעתה אפילו הכי מטמאה מעת לעת כרבנן דפליגי עליה דרבי דוסא: **ואיבעיא אימא.** סמי מכאן אפילו ורבי דוסא היא ודכי קאמר ולא כשכיונה דאי כיונה קבעה וסת ודיה שעתה אלא שפיחתה והותירה: **בפיחתו.** אם מקום: **שני בצורת הוו.** ואיכא הפסד מרובה משום: **לאחר שנזכר.** שלא יפה הורה: **שניה דיה שעתה.** שבראייה ראשונה לא הוחזקה בדמים הואיל ולא הגיע זמנה לראות עד שתתחזק כשאר חזקות: **שלישית מטמאה מעת לעת.** וכדאמר לקמן [י.] דהא מתניתין רבי היא דאמר בתרי זימני הוה חזקה הלכך בשני ראיות הוחזקה להיות דמים מצויין בה ומשהוחזקה ואילך גזור בה רבנן מעת לעת: **עברו עליה שלש עונות ראתה.** סילוק דמים הוא זה ואפילו בהגיע זמנה לראות אית ליה להאי תנא דעברו עליה שלש עונות דיה שעתה כדקתני סיפא ור' אליעזר היא דאמר במתניתין [ז:] כל אשה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה כדלקמן [י.]: בס"א אינו ה"ג **ס"ר תינוקת שלא הגיע ומנה לראות וראתה פעם ראשונה דיה שעתה שניה דיה שעתה שלישית דיה שעתה אינה מטמאה מעת לעת** (ז:) במה אמרו דיין שעתן בראייה ראשונה אבל בשניה ובשלישית אינה מטמאה מעת לעת ובהיא דאמר ר' אליעזר לאחר שנזכר אינה מטמאה מעת לעת דאי לא עברו עליה שלש עונות אינה אלא לסוף עונה חזאי כשאר נשים מאי לפי שיש לנטות הדבר לשני לדיים כדבעי לפרושי (ב) בסיפא: **ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה מטמאה מעת לעת.** דליגלגאי מילתא דהנך הפסקות לאו סילוק דמים הם אלא שינוי וסת ולא שכיונה אלא שפיחתה והותירה כדאמרינן לעיל ואף על גב דלרבי הוי חזקה בתרי זימני והוכחה (ג) דשינוי וסת לדילוגו לאו סילוק דמים הן אפילו הכי לא מטמאינן לה בשניה מעת לעת דכיון דלא הגיע זמנה לראות הויא הפסקה ראשונה מחזקינן לה בחזרת לקדמותה שלא יהו עוד דמים מצויין בה ולריכה שתתחזק כבתחלה ופעם ראשונה ושניה דיה שעתה ושלישית מטמאה מעת לעת הלכך רלייה הסמוכה לה לשלש עונות קמאי היא ראשונה והסמוכה לשניה היא השניה ובשלישית מטמא מעת לעת ואף על גב דבהפסקה חזיתה שינוי וסת הוא ולא סילוק דמים. ע"כ: **וכשהגיע זמנה לראות פעם ראשונה דיה שעתה שניה מטמאה מעת לעת.** דהיינו בתולה דמתניתין [לעיל ז:] דתנן בה במה אמרו דיה שעתה בראייה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת: **עברו עליה כו'.** רבי אליעזר היא דאמר אפילו ילדה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה: **אמר מר.** גבי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה שלש פעמים ואחר כך עברו עליה שלש עונות וראתה דיה שעתה:

הדר

מעת לעת ופליג עלה ר' אליעזר אלמא רבנן מודו בלא הגיע זמנה ואע"ג דהוחזקה בראיות כיון דלא הגיע זמנה בהפסקות מדמו לה למעוברת ומניקה אליבא דר' יוסי במתני': **ועוד** עברו עליה ג' עונות. פרש"י בתשובה אע"ג דלר' בתרי זמני הויא חזקה אינה מתחזקת עד הפסקה שלישית דבהפסקה ראשונה חזרה לקדמותה והרי כאילו לא ראתה מעולם וצריכה שתתחזק כבתחלה בשתי ראיות ובשלישית תטמא מעת לעת והיינו ראייה ראשונה דאחר הפסקה ראשונה ושניה שלאחר הפסקה שניה. ובשלישית תטמא מעת לעת וכיון דחשיב לה כהפסקה ראשונה בחזרה לקדמותה אינה כמנין שתי הפסקות שלאחר כך ונמצא שאין אחר ראיה ראשונה שלה אלא שתי הפסקות ולאותה הפסקה שהיא מתחזקת לקביעות וסת מטמאה מעת לעת. וזה דחקו דלא קתני גם הגיע זמנה ועוד עברו ג' עונות דייה שעתה מכלל דבהגיע ועברו ג' פעמים מטמאה מעת לעת כיון שקובעת ראייה באותה וסת. אע"ג דפירש"י לעיל דבראייה שמתחזקת בה דייה שעתה יש לחלק בחזקה זו משום דאיגלאי מלתא שלא נסתלקה מן הדמים מעולם ומיהו באותן שקודם זו דיין שעתן אע"ג דאיגלאי מלתא כיון שבאותה שעה לא נודע עדיין כמו שמצינו לעיל גבי היתה בחזקת טהרה מעוברת ולפי פירושו הא דתנן לעיל גבי זקנה ועוד עברו עליה שלש עונות דייה שעתה אתיא כרשב"ג דבתולה וזקנה שוות:

ו) [נדל"ל ל"ל]

עין משפט נר מצוה

פא א ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"ה ופ"ד מהל' מאכלות ומשקין ומושב הל"א סמג לאוין קפ טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' כט:

פב ג טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' ח:

פג ד ה מיי' פ"ד מהל' מאכלות ומושב הל"א וע"ש בכ"מ ובטוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' כז וסעי' ל:

פד ו מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' כז וסכל שם:

פה ז מיי' שם הל"ד סמג שם:

תוס' הרא"ש

בעי טבילה. כדאיתא בפ"ק דמגילה. וי"ל דמ"מ ההזאה גורמת לה הטהרה דאם לא היו מזין עליו לא היה טהור לעולם. ומזה טהור לגמרי כדכתיב והזה הטהור על הטמא והיינו חדרשיה אע"ג דנושא טמא ומזה נמי קא דרי שיעור הזאה טמא טהור: **ועוד** מזה בעי כיבוס נוגע לא בעי כיבוס. וכיון דכתיב במזה כיבוס בגדים ובנוגע לא כתיב ביה כיבוס בגדים לית לן למימר דמזה היינו נוגע ותימה והא גבי נבלת בהמה כתיב והאוכל מנבלתה יכבס את בגדיו ודרשי' ליה לשיעור לנוגע כאוכל. אבל האוכל עצמו לא מטמא דממעטינן ליה מבה דכתיב גבי נבלת העוף ددרשי' בה בה ולא באחרת. ונוגע לא בעי כיבוס הכא נמי נימא דמזה היינו נוגע אע"ג דבמזה כתיב ביה כיבוס ונוגע לא בעי כיבוס. וי"ל דמילף ילפינן ליתן לו שיעור אוכל. אבל לא אמרינן דמזה היינו נוגע כיון דמזה כתיב ביה כיבוס ונוגע לא בעי כיבוס. וא"ת הכא נמי ליתן לנוגע כשיעור הזאה ואמאי אמרינן מזה היינו נושא ולא מוקמינן ליה ליתן לנוגע שיעור הזאה. י"ל כיון דכתיב במזה כיבוס ונוגע לא (היה) בעי כיבוס לא מוקמינן ליה לשיעורא דנוגע אלא מוקמינן ליה בנושא דלא כתיב ביה כלל. אע"פ דבהאוכל נבלה כתיב ביה כיבוס ומוקמי' ליתן שיעור דלא בעי כיבוס. שאני התם דילפינן נמי שיעור' לנושא דבעי כיבוס אבל הכא אי לא (בעי) אתי למילף כי אם הנוגע לא הוה למיכתב במזה כיבוס ועוד כיבוס דאוכל נבלה אצטריך למיכתב דאי לא כתיב ביה כיבוס לא הוה ממעטינן מיניה אלא שאינו טעון כיבוס כנבלת עוף טהור אבל טמוי' מטמא אבל השתא דכתיב ביה כיבוס איתמעיט לגמרי. וי"מ ועוד מזה בעי כיבוס ונוגע לא בעי כיבוס כלומר אי אפשר לומר דמזה היינו נוגע דבמזה בעי כיבוס ואילו נוגע ק"ל דלא בעי כיבוס כדמוכחי כמה משניות ואי אמרינן דמזה היינו נוגע א"כ ליבעי נוגע כיבוס אלא ע"כ צריך לפרושי דכיון דכתיב במזה כיבוס ובנוגע לא כתיב כיבוס לא אמרינן דמזה היינו נוגע וי"מ הקשה מ"ט הדר ביה ממאי דאמר מזה היינו נוגע אי משום דקשיא ליה והא כתיב מזה והא כתיב נוגע. ועוד מזה בעי כיבוס ונוגע לא בעי כיבוס לישני ליה דהיכא דלא נגע כשיעור הזאה לא בעי כיבוס ומזה אתי לאורויי אנוגע כבשיעור הזאה דבעי כיבוס

ותירץ דלא ניחא ליה לאוקומי קרא בנוגע להטעינו כיבוס ובמשא יהיה טהור לגמרי דלא אשכחן טומאה דלא מטמאה אלא במגע ושעון כבוס בגדים להכי אוקמה במשא ושעון כיבוס ובמגע לא בעי כיבוס דאשכחן טומאה כיוצא בה דנבלה מטמאה אדם ולא בעי כיבוס ובמשא בעי כיבוס. וכן מרכב הזב חמור משאו ממגעו ועוד מיסתבר ליה לאוקומיה טפי בנושא מבנוגע דלשון מזה משמע לשון הזייה והתזה דהיינו נושא. אבל אין במשמעותו לשון נוגע כלל ושמעתי דהמזה מי הנדה הוא כמו הזייה מי הנדה כלומר יש בהזייה מי הנדה טומאה ואיכא לאוקומי בנוגע ובנושא. כדכתיב וישב יורם להתרפא ביזרעאל מן המכים אשר יכוהו ארמים. וכמו דאת אמר ממכת מכים והמכה מכים. אמרינן נמי מהמזאה מזה: [ע"כ שייך לעמוד הקודם] **רבא** אמר עשרים יום. ר"ח גריס ב"ג דלא חשיב ג' ימי זיבות ימי טומאה דאמרינן לקמן כל י"א יום בחזקת טהרה שדמיה מסולקין: **ולא** שכונה אלא שפיחתה והותירה. פרש"י כגון שראתה לצ"ג יום ולצ"ב מהו דוקא דכי האי גוונא נמי קבעה לה ווסת כשתראה יום ו) צ"ד תהא דיה שעתה אלא לא דלגה הימים בכוון: **שניה** דיה שעתה. פי' רש"י אע"ג דבהגיע זמנה תנן בשניה מטמאה מעת לעת היינו משום דמצויין בה דמים ואינה צריכה שתתחזק ובחדא זימנא חשביינן לה מוחזקת אבל בזו בעינן חזקה גמורה. ואתיא כרבי דאמר בתרי זמני הויא חזקה ובראייה שמוחזקת בה דייה שעתה מי' לקמן לא משמע הכי דגרסינן

מסורת הש"ס

ו) [מלה זו נראה כמיותרת וע' סוכה כח: ובערוכין כפ. וכן בהרמב"ם ובטוש"ע ליתא], ב) ר"מ מוחק כ"ז וע"ש, ג) [נעיל ד:], [נעיל ו. עירוכין מו.], ד) [ברכות ט. וש"נ],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ר"ג וכו' זמנה לראות דדמים מצוין כל"ל ותיבת דמים נמחק: (ב) ד"ה ועוד עברו וכו' כדבעי לפרושי לקמן כל"ל ותיבת בסיפא נמחק: (ג) ד"ה ועוד עברו וכו' והוכחה דשינתה ומת לדילוג ולאו סילוק וכו' לראות היא הפסקה:

מוסף רש"י

מעשה ועשה רבי כרבי אליעזר. בפשה ילדה שעברו עליה שלש עונות של שלשים יום שלא ראתה, ואמר ר"א בממניתין (ז:) כל אשה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה ופליגי רבנן עליה דאין דיה שעתה אלא שעברו עליה ג' עונות מחמת זקנה סמוך לזקנתה (לעיל ו.). **לאחר שנזכר.** שלא יפה עשה (שם). **בשעת הדחק.** שני בצורת היו ולא רלה להפסיד טהרות (לעיל ו.). **אלא רבים פליגי עליה.** ובטלון דברי היחיד והחמילו להתחרט ואמר כדי הוא מ' (שם).

תוס' הרא"ש (המשך)

תינוקת שהגיע זמנה לראות כו' כמו אמר מר ועלה קאי מני ר' היא ומשמע דבהגיע זמנה בעינן שתתחזק חזקה גמורה. ובראייה שמתחזקת בה מטמאה מעת לעת. הא דאמרינן הכא דשניה דיה שעתה. י"ל דבהגיע זמנה דוקא אמרינן בראייה שמתחזקת בה מטמאה מעת לעת אבל בלא הגיע בעינן שתתחזק תחלה. ולרשב"ג כשהגיע מטמא' בשלישי' וכשלא הגיע בבריעית וקשה דא"כ מתני' דתנן במה אמרו דיה שעתה בראשונה אבל בראייה שניה מטמאה מעת לעת היינו כר'. ובסוף הבא על יבמתו אמרי' רוסתות סתם לן תנא כרשב"ג דתנן אין האשה קובעת לה רוסת עד שתקבענה ג' פעמים והא סתם לן נמי כר' במתני' וי"ל דסתמא בתרייתא עיקר. ומי' קשה דהא דאמר רב כהנא לעיל ג' בתולות הן ופריך ליתני בתולת דמים. ומאי פריך דלמא כרשב"ג ס"ל דכוותיה קי"ל בווסתות דאמרינן ביבמות. והלכך לא מצי למיתני דכל הני דחשיב בפעם ראשונה לא מיקרי עוד בתולה אבל בתולת דמים מפעם ראשונה עדיין בתולה היא וכן בשניה ואפי' אי ס"ל כר' ניחא דפעם ראשונה עדיין מיקרא בתולה עד שניה. אלא שבראייה שמתחזקת בה מטמאה על כן נראה כדפרש"י. ובדוב ספרים ל"ג לקמן הגיע זמנה לראות. אלא ה"ג מני רבי היא ואלא הגיע זמנה קאי: **עברו** עליה ג' עונות דיה שעתה. פרש"י כר' אליעזר כדקתני סיפא אף בהגיע זמנה ובתוספתא לא משמע כדקתני בהך דלא הגיע זמנה דיה שעתה וגבי הגיע זמנה קתני מטמאה

הדר קא חזיא בעונות. אמר ר"מ: **מאי.** היה שעתה או מטמאה מעת לעת מי אמרינן הא דקתני בתרה ועוד עברו עליה ג' עונות דוקא קתני עברו דלמי חזאי לסוף עונה מטמאה מעת לעת דאע"ג דלא הגיע זמנה כיון דהוחזקה רואה קודם הפסקת ג' עונות הרי היא כהגיע זמנה וכיון דהוחזקה רואה קודם הפסקת ג' עונות אע"ג דלא הגיע זמנה וכי הפסיקה בראשונות ורואה היה שעתה בהיא ראיה כר"מ וכי חזיא תו לסוף עונה מטמאה מעת לעת בכל אשה שעברו עליה ג' עונות דאין היה שעתה אלא בראשונה אבל היכא דחזרו ועברו ג' (א) שניות ורואה היה שעתה בהיא ראיה כר"מ. ואע"ג דלא חזינן דקמיירי רבי אליעזר אלא בהעברה ראשונה מיהו מודה דהיה שעתה בשניות עד דתתחזק או כרבי או כרשב"ג ואע"ג דריש"ל רבי היא סיפא כרשב"ג דאי כרבי כיון דחזאי בעונות הוה מדמינן לה להגיע זמנה כי חזאי בהפסקה מיגלגלי מילתא למפרע דשינוי וסת הוא ולא סילוק דמיס ובשניה מטמאה מעת לעת שאין זו צריכה להתחזק בדמיס או דילמא אי חזאי לסוף עונה נמי כ"ש דהיה שעתה דמוכח מילתא דהפסקה ראשונה זו סילוק דמיס היתה ולא שינוי וסת ויש לומר חזרה לקדמותה וצריכה להתחזק עוד אחר ההפסקה בשתי רואות כבתחלה. והאי דנקט ועוד עברו ורואה היה שעתה רבותא אשמעינן אע"ג דתרי זימני חזאי בהפסקה לא אמרינן מיגלגלי מילתא דשינוי וסת הוא ולא סילוק דמיס ותטמא בשניה מעת לעת אלא אפילו לרבי היה שעתה דהפסקה קמייתא לעולם בחזרת לקדמותה נדון אותה ולא דמיא להגיע זמנה וצריכה שתתחזק בשתי רואות ובג' תטמא מעת לעת כדקתני וחזיל: (ב) **אמר רב גידל פעם ראשונה.** היא הראיה הסמוכה להפסקה ראשונה: **ושניה.** היא הראיה שתראה לסוף עונה היה שעתה: **ושלישית.** אם תראה עוד לסוף עונה: **מטמאה מעת לעת.** והאי דנקט תנא ועוד עברו עליה ג' עונות רבותא הוא דנקט כדפי' דכל שכן אי חזאי בעונות דמוכחא מילתא דהפסקה קמייתא סילוק הואי וכולה רבי היא: **ועוד עברו עליה ג' עונות ורואה היה שעתה הדר קחזיא בעונות.** אמר ר"מ: **מאי.** היה שעתה או מטמאה מעת לעת אי אמרינן הא דהדר תנא בתרא ראיה שלישית בהפסקה דוקא נקט דהכא הוא דמטמאה מעת לעת דאיגלגלי מילתא דשינוי וסת הואי הפסקותיה לראות בדילוג שהרי הוחזקה בהפסקות וא"נ לא חשבת להפסקה קמייתא בהדייהו הא מחזקא בתרתי בתרייתא אבל אי חזיא לסוף עונה הרי היא היה שעתה דלא אתחזק בדילוג ואמרינן הפסקה שניה נמי חוזרת לקדמותה וכל דמיה מסולקין וצריכה להתחזק בשתי רואות אחת הסמוכה להפסקה שניה והשניה היא שתראה לסוף עונה ובשלישית תטמא מעת לעת או דילמא כולי האי לא אמרינן דחזרה לקדמותה והפסקה שניה דיינינן לה כהגיע זמנה והפסיקה ורואה דבהיא ראיה לחודה הוא דהיה שעתה אבל בשניה תטמא מעת לעת. והאי דנקט תנא בשלישית ועוד עברו עליה ורואה היה שעתה מטמאה מעת לעת הוא הדין נמי אם לא עברו ורבותא אשמועינן דלא תימא כל ראיה הסמוכה להפסקה היה שעתה אלא כיון דאיתחזק בדילוג אמרינן שינוי וסת הוא ולא סילוק דמיס: **אמר רב גידל אמר רב.** ראשונה לסדר ראיות הללו אתנו עסוקין בהן לישאל קא חזיא בעונות מאי היא הראיה הסמוכה להפסקה שניה דעלה קיימינן היה שעתה ושניה היא הראיה שתראה לסוף עונה מטמאה מעת לעת. והא דתנא הפסקה שלישית גבי מעת לעת לרבותא הוא דנקט כדפרישית דלא תימא כל ראיה שלאחר הפסקה תהא היה שעתה: **מני רבי היא.** דהא בין ריש"ל בין סיפא כרבי שיינן לה: **אימא סיפא.** דהגיע זמנה לראות אתאן לר"מ דאמר [ז:] כל אשה שעברו עליה ג' עונות היה שעתה. ומריש"ל דאיירי בלא הגיע זמנה לא מצי למיפרך ליה דאיכא למימר בהיא אפילו רבנן מודו דחוזרת לקדמותה היא: **ובעונות סבר לה לרבי אליעזר.** בהפסקת שלש עונות סבר לה כרבי אליעזר: **והא לאחר שנזכר קאמר.** למדנו שהוקשה בעיניו על שעשה כמותו: **וכוסתות סבר לה לרבי.** דאמר בתרי זימני הוא חזקה לכל דבר: **כתם שבין ראשונה לשניה.** שמצא בבגדה של תינוקת שלא הגיע זמנה ודאי טהור דאכתי לאו בחזקת דמיס היא ואמרינן לעיל (דף ה.) תינוקת שלא הגיע זמנה לראות אפילו סדינין שלה כו': **חזקיה אמר טמא.** דהא בתרי זימני איתחזקה בדמיס והוא חזקה דאילו הדרא חזיא מטמיא למפרע אלמא בחזקת דמיס הוחזקה: **ורבי יוחנן אמר טהור כיון דלא אתחזקה בדם.** כלומר כל זמן שלא נהגנו בה עדיין תורת מוחזקת בדמיס לטמאה למפרע לא גזרו על כתמה:

מתקיף

קחזיא בעונות מאי. פרש"י דמבעיא ליה אי חזיא לסוף ל' שלאחר הפסקת ג' עונות דאשונות אם מטמאה מעת לעת דכיון דהוחזקה לראה קודם הפסקת ג' עונות הרי היא כהגיע זמנה לראות וכלל אשה שעברו עליה ג' עונות דאין היה שעתה אלא בראשונה ודוקא בחזרו ועברו עליה שלש עונות שניות היה שעתה כר"א ואע"ג דלא חזינן דמיירי ר"א בעונות שניות אלא בעונות דאשונות מיהו מודה דהיה שעתה בשניות [עד שתתחזק] או כרבי או כרשב"ג ואע"ג דריש"ל רבי היא סיפא כרשב"ג דאי כרבי (ג) כי חזיא לסוף עונות שאחר הפסקת שלש עונות (ד) (ראשונות) מטמאה מעת לעת ודמיא להגיע זמנה לראות וכי חזרו ועברו עליה שלש עונות שניות נמי מטמאה מעת לעת דכיון דתרתי זימני חזיא בהפסקה איגלגלי מילתא לרבי דשינוי וסת הוא ולא סילוק דמיס אין זו צריכה להתחזק בדמיס ולפי' זה הא דתניא (לעיל דף ז:) זקנה שעברו עליה שלש עונות שניות היה שעתה אתיא דלא כרבי דלרבי מטמאה מעת לעת כאילו חזיא לסוף עונה וכן (ה) פי' רשב"ם בפרק אחרון (דף סח.) ואין נראה דלא היה להש"ס להסתפק בזה והיה לו (ו) לפסוק מדריש"ל רבי סיפא נמי רבי ובחזיא לסוף עונה נמי היה שעתה כמו בחזרו ועברו עליה שלש עונות לכך נראה דאפילו מטמאה מעת לעת כי חזיא לסוף עונה שלאחר הפסקת שלש עונות דאשונות בהפסקת שלש עונות שניות דהויא מסולקת בדמיס היה שעתה אפילו לרבי כיון שלא הגיע זמנה לראות (ז) [ואין חילוק בין לא הגיע זמנה לראות לזקנה] והיא בריתא דזקנה נמי רבי היא וא"ע בהגיע זמנה לראות ועברו עליה שלש עונות שניות לר"א מי אמרינן היה שעתה כמו בזקנה לרבנן ומדלא אשמעינן בהגיע זמנה לראות דהוי היה שעתה עד הפסקת שלש עונות שלישיות דהויא רבותא טפי מבלא הגיע זמנה לראות אין להוכיח דאפילו ראתה סוף שלש עונות שניות מטמאה מעת לעת דמלינו למימר דמשום הכי אשמעינן בלא הגיע זמנה לראות דאפילו הכי מטמאה בשלישית מעת לעת:

ברוב ספרים גרסינן וכשהגיע זמנה לראות פעם ראשונה היה שעתה שניה מטמאה מעת לעת מני רבי היא ושבוש הוא ולא גרסינן ליה אלא ה"ג מני רבי היא ומוכח מריש"ל מתיוקת שלא הגיע זמנה לראות דקתני שלישית הרי היא ככל הנשים והיינו משום דבתרי זימני הוי חזקה ובהיא דמיתחזקא לא מטמאה מעת לעת דאע"ג דלרשב"ג עד ראיה רביעית לא הויא ככל הנשים אבל סיפא דהגיע זמנה לראות דשניה מטמאה מעת לעת אתי ככולי עלמא דבראיתה ראשונה הוחזקה כדתנן במה אמרו דיה שעתה בראיה ראשונה כו' ומתניתין ע"כ אתיא כרשב"ג דבפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סד:) אמרינן וסתות ושור המועד סתם לן תנא כרשב"ג אבל כרבי לא סתם לן תנא ועוד אי מסיפא דייק וריש"ל כרשב"ג תקשי ריש"ל דרשב"ג וסיפא רבי וא"ת דהכא אמר דבהיא ראיה דמחזקינן לה לא מטמאה מעת לעת ובפרק אלו הנסרפין (סנהדרין דף פא:) גבי מי שלקה ושנה אמר (ו) דאין עבירות מחזקות אחר שעבר שתי עבירות מיד כונסין אותו לכיפה אליבא דרבי וי"ל דהתם כיון שהוחזק לעבירה מה לנו להמתין עד שיעבור פעם שלישית אבל הכא חכמים תקנו מעת לעת אם תראה אחר שהוחזקה לראות: **רבי** יוחנן **אמר טהור.** משמע הא כתם שאחר שלישי טמא דהיינו כרבי ובשלהי פרק הבא על יבמתו (יבמות דף סד:) אמר ר' יצחק בר' יוסי אמר רבי יוחנן גבי מלה בנה ראשון כו' כרבן שמעון בן גמליאל וי"ל דהתם מסיק דר' יצחק סומכא לאו בר סמכא הוא אי נמי כל הך סוגיא קיימא אברייתא דלעיל דאתא כרבי:

וכי

הדר קחזיא בעונות מאי אמר רב גידל אמר רב פעם ראשונה ושניה דיה שעתה שלישית מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה הדר קחזיא בעונות מאי אמר רב כהנא אמר רב גידל אמר רב פעם ראשונה דיה שעתה שניה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה מני רבי היא דאמר (ח) בתרי זימני הוי חזקה אימא סיפא עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה אתאן לר"א וכי תימא רבי היא ובעונות סבר לה כר"א ומי סבר לה והא לאחר שנזכר קאמר אלא ר"א היא ובוסתות סבר לה כרבי כתם שבין ראשונה ושניה טהור שבין שניה ושלישית חזקיה אמר טמא רבי יוחנן אמר (ט) טהור חזקיה אמר טמא כיון דאילו חזיא מטמאה כתמה נמי טמא ורבי יוחנן אמר טהור כיון דלא אתחזקה בדם כתמה נמי לא מטמינן לה

מתקיף

עין משפט נר מצוה

פו א מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הל' ה סמג לאוין קיא:

תוס' הרא"ש

קא חזיא בעונות מאי. [פירש"י] מי אמרינן דדוקא נקט שלשה עונות אבל ראתה אחר עונה מטמאה מעת לעת דאע"ג דלא הגיע זמנה כיון שראתה שלשה פעמים חשבינן לה כהגיע זמנה הלכך אם ראתה אחר ג' עונות דייה שעתה כר' אליעזר אבל אם ראתה אחר עונה מטמאה מעת לעת אע"ג דלר' אליעזר לא אמר אלא בהעברה ראשונה ה"ה נמי דדייה שעתה אף בשניה עד שתתחזק או כר' או כרשב"ג ואע"ג דרישא ר' היא [סיפא] כרשב"ג דאי כר' כיון דאילו חזאי בעונה הוה מדמה לה להגיע זמנה כי חזאי בהפסקה נמי כיון דתרי זמני חזאי בהפסקה איגלאי מילתא לר' דשניי וסת הוי ולא סילוק ובשניה מטמאה מעת לעת שאין זו צריכה להתחזק בדמיה או דלמא הדרה לקדמותה וצריכה להתחזק אחר הפסקה בשתי ראיות כבתחלה והאי דנקט ג' עונות לרבותא נקט דאע"ג דראתה ב' פעמים לג' עונות לא הויא חזקה לר' וזהו דוחק גדול מאי מספקא ליה לתלמודא אמאי תיסוק אדעתין למימר רישא ר' וסיפא רשב"ג הלכך נראה לפרש דאתיא רישא וסיפא כר' ובכל מקום שצריכה חזקה באותה ראיה שהיא מתחזקת בה דייה שעתה בראייה דהפסקות כמו בראיות ראשונות ואינה מטמאה מעת לעת עד שתתחזק והפסקה ראשונה בכלל ההפסקות היא. וה"ה דהוה מצי למיתני בהגיע זמנה ועוד עברו: **כתם** שבין שניה לשלישית. תי' דפליגי אליבא דר' דלית הלכתא כוותיה דהוה להו לפלוגי אליבא דרשב"ג בין שלישית לרביעית ושמא משום דשמעתין כר' נקט בין שניה לשלישית ונפקא מינה לרשב"ג בין שלישית לרביעית:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי דיה וכו' אבל היכא דחזרו ועברו ג' עונות שניות: (ב) תוס' ד"ה קחזיא וכו' והיה לו לפשוט מדריש:

מוסף רש"י

בתרי זימני הוי חזקה. דאמר במס' יבמות (סד:) נשאת לראשון ומת, לשני ומת, לשלישי לא תנשא, דבתרי זימני הוי חזקה (כתובות מג: וכעי"ז ערובין צז.).

וכי מה בין זו לבתולה שדמיה טהורין. דאם נשתנו מראה דמיה למחרת מראית שעת תשמיש טמאה ואילו מצאה כתם לאחר תשמיש טהורה כדאי' בפ' האשה (לקמן דף ס.) תולה בבתולה שדמיה טהורין ומדלא מפליג משמע אפילו הדם משונה טהור ומשני הכא אין שירפה של טהרה מצוי ודאי הכתם בא מגופה טמאה ולאי אבל התם שירפה של טהרה מצוי לכך טהורה דאיכא למימר האי כתם מעלמא בא ואפילו אי אתא מגופה איכא למימר דם בתולים הוא (ואיכא למימר) ולא מיתה עדיין המכה:

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק. משמע שהיה רבו ובפרק זה בורר (סנהדרין דף כו.) קרי ליה ר"ל לר"ש בן יהוצדק רועי בקר ולא היה מוחה ר' יוחנן על כבוד רבו ואומר ר"ת דתרי הוו[ד]:

רוקה בשוק טהור. פי' בשוק שאין ידוע אם ראתה אם לאו אין להחזיקה כרוקה כיון שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה שלשה פעמים ומיירי אפילו בבת ע"ה אבל בבית ידוע אם ראתה אם לאו:

למהוי דבריו של אחד במקום שנים. וא"ת ודילמא ר"ש בן יהוצדק סבר לה כרשב"ג דבג' זימני הוי חזקה וחזקיה נמי מודה לרשב"ג כתמה טהור וי"ל דרוקה ומדרסה קיל טפי מבכתמה מדמספקא ליה בכתם אי טמא אם לאו וכיון דקיל טפי אי ס"ל כרשב"ג ה"ל לטהר רוקה ומדרסה עד פעם רביעית:

הרי הן בחזקת טהרה. וא"ת במתני' דקתני לריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה כו' אמאי לא מפקא מי שלא הגיע זמנה והרוא דבנות כותים (לקמן דף לח:) דכל י"א בחזקת טהרה ומפרש בגמרא לענין שאינה לריכה בדיקה וי"ל דלא מפרש במתני' אלא הנהו דאין לריכים בדיקה מחמת דאין קפידא ברא"ית דנדה בלאו הכי טמאה ויושבת על דם טוהר אפילו אם תראה לעולם טהור אבל לא הגיע זמנה לראות[ה] וי"א דאינה לריכה בדיקה מחמת דמסולקין בדמים לא קתני:

פתחת בתרי וסיימת בחדא. וא"ת והא במתני' נמי ד' נשים קתני במה אמרו דיה שעתה וי"ל דהתם ליכא למיטעי אבל הכא איכא למיטעי ולומר מעוברת והיא מניקה: **דהויא** מניקה ואיעברה. וא"ת והיכי איעברה בלא ראיה והא אמרינן בשלהי המפלת (לקמן לא:) דאין אשה מתעברת אלא סמוך לטבילתה או לוסתה[ו] וי"ל דרוב פעמים כך הוא וזימנין דמיתרמי ומיעברה א"נ בימים שהיא רגילה לראות אין מתעברת אלא סמוך לטבילתה או סמוך לוסתה: **דיין** כל ימי עיבורן. משמע אפילו רואה כמה פעמים ואף על פי דבלא הגיע זמנה לראות אמר לעיל שלשית מטמאה מעת לעת היינו משום דכיון שהוחזקה לראות בטל הסילוק אבל הכא מעוברת ומניקה המסתלקין עדיין קיימים ואפילו לא נסתלקו בתחלה מסתלקין והולכין בסוף וא"ת מ"ש דלא הגיע זמנה לראות לא בעיא בדיקה ומעוברת ומניקה בעיא בדיקה כדקתני במתניתין לריכה להיות בודקת אכולהו וי"ל דכל זמן שלא הוחזקה היא מסולקת בדמים יותר מכולן: אלא

מתקיף לה רבי אלעאי וכי מה בין זו לבתולה שדמיה טהורין א"ל ר' זירא זו[ז] שירפה מצוי וזו אין שירפה מצוי אמר עולא א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק [א]תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה ושניה רוקה ומדרסה בשוק טהור כתמה נמי טהור ולא ידענא אם דידיה אם דרביה למאי נפקא מינה למיהוי דבריו של אחד במקום שנים כי אתא רבין וכל נחותי ימא אמרוה כר"ש בן יהוצדק אמר רב חלקיה בר טובי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות אפילו שופעת כל ז' אינה אלא ראיה אחת אפילו שופעת ולא מבעיא פוסקת אדרבה פוסקת הויא לה כשתי ראיות [ב]אלא תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ושופעת כל ז' אינה אלא ראיה אחת אמר רב שימי בר חייא מדלפת אינה כרואה והא קחזיא אימא אינה כשופעת אלא כפוסקת מכלל דשופעת [ג](נמי) כי נהרא אלא אימא [ג]אינה אלא כשופעת תנו רבנן [ד]חזקה בנות ישראל עד שלא הגיעו לפרקן הרי הן בחזקת טהרה ואין הנשים בודקות אותן משהגיעו לפרקן הרי הן בחזקת טומאה ונשים בודקות אותן רבי יהודה אומר אין בודקין אותן ביד מפני שמעוותות אותן אלא סכות אותן בשמן מבפנים ומקנחות אותן מבחוץ והן נבדקות מאיליהן: רבי יוסי אומר מעוברת וכו': תני תנא קמיה דר' אלעזר רבי יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה א"ל פתחת בתרי וסיימת בחדא דלמא מעוברת והיא מניקה קאמרת ומילתא אגב אורחיה קמ"ל דימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה וימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה כדתניא [ג]ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה וימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה כיצד הפסיקה שתים בימי עיבורה ואחת בימי מניקותה שתים בימי מניקותה ואחת בימי עיבורה אחת ומחצה בימי עיבורה ואחת ומחצה בימי מניקותה מצטרפות לג' עונות בשלמא ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה משכחת לה דקמניקה ואזלא ומיעברה אלא ימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה היכי משכחת לה איבעית אימא בלידה יבשתא ואיבעית אימא דם נדה לחוד ודם לידה לחוד ואיבעית אימא תני חדא: במה אמרו דיה שעתה וכו': אמר רב [ה]אכולהו ושמואל אמר ל"ש אלא בתולה וזקנה אבל מעוברת ומניקה דיין כל ימי עיבורן דיין כל ימי מניקותן וכן אמר ר' שמעון בן לקיש אכולהו ורבי יוחנן אמר לא שנו אלא בתולה וזקנה אבל מעוברת ומניקה דיין כל ימי עיבורן דיין כל ימי מניקותן כתנאי מעוברת ומניקה שהיו

שופעות

מפקיף לה רבי אלעאי. לחזקיה מה בין זו לבתולה שדמיה טהורין בתולה שנשאת יש שדמיה טהורין עד שתחיה המכה דתלינן בבתולין ויש שדמיה טהורין ד' לילות ויש שדמיה טהורין כל לילה הראשונה כדאמרינן פרק בתרא (לקמן דף סד:) (ו) וכולהו קי"ל דכל זמן שדמיה טהורין אין לה כתם דקתני בפ' האשה (לקמן דף ס.) ושוין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה ובבתולה שדמיה טהורים (ז) מהתם שמעינן דאין לה כתם ואע"ג דראתה פעם אחת דלא מפלגינן בין הגיע זמנה ללא הגיע בין שראתה פעם אחת בבית אביה שהיא אחת מן הבתולות שדמיה טהורין והא הכא דאילו חזא בשינוי מראה דמיה מטמאה מעת לעת דהגיע זמנה לראות וראתה בבית אביה אפילו הכי לא מטמאינן כתמה ומ"ש הך מהא: **זו שירפה מצוי.** בתולה שדמיה טהורין שרף שלה מצוי מחמת בתולים הילכך כתמה טהור דתלינן בדם בתולין: **וזו אין שירפה מצוי.** לטהרה ולתלות בו: **רוקה ומדרסה בשוק טהור.** כגון שנמצא רוקה בשוק וקיים לן שקודם לכן ראתה ג' פעמים ואין אנו יודעים אם נדה היא אם לאו אם מספיקא לא מחזקינן לה כספק הרוקין הואיל ולא הוחזקה רואה: **ולא ידענא כו'.** עולא הוא דקאמר לא ידענא אי א"ר יוחנן מסקנא דהא מילתא דקאמר כתמה נמי טהור מדעתיה או משמיה דר"ש בן יהוצדק כרוקה ומדרסה: **דבריו של אחד במקום שנים.** אי אמר להא וכתמה נמי טהור משמיה דרביה הוי חזקיה דאמר לעיל [ו.] טמא אחד במקום שנים דהא פליג עליה ר' יוחנן לעיל מלגיה וחזינן דקאי ר"ש כוותיה: ה"ג **אמרו כר"ש בן יהוצדק.** בשמו של ר"ש בן יהוצדק וה"ל חזקיה אחד במקום ג' וש"מ הלכה כר' יוחנן: **אינה אלא ראיה אחת.** לאחוזקה כרואה ודיה שעתה עד שתפסוק ותחזור ותראה שתי ראיות: **ולא מבעיא פוסקת.** ותחזרת ורואה: **ושופעת כל שבעה.** סמי מכאן אפילו: **מדלפת.** טיף אחר טיף: **אינה כרואה.** דמשמע דאפילו כראיה אחת אינה משובה: **אלא כפוסקת.** והוו להו ראיות טובא והוחזקה רואה ולכשתפסוק ותחזור ותראה מטמאה מעת לעת. ופרכינן מכלל דשופעת דאמר לעיל אינה אלא ראיה אחת היינו דשופעת כי נהרא בתמיה כיון דמדלפת אינה משובה שופעת וא"א להיות שופעת כמעין כל שבעה וחיה: **בחזקה עומאה.** כלומר בחזקת דמים מצויים בהם: **שמעווהוה אומן.** כלומר מסרטין לה בצפורן ומייתו לה לידי ראיה: **מבפנים.** שסיכת שמן מביא הדם אם זמנו הוא: **פתחת בתרתי.** מעוברת ומניקה: **וסיימת בחדא.** דקאמר דיה שעתה דיין שעתן מיבעי ליה: **מעוברת והיא מניקה.** שנולד עוברה ומניקתו א"ר מניקה ומתעברה והוא הדין למעוברת גרידתא והא דנקט מעוברת והיא מניקה לומר לך שמצטרפין ימי מניקה לימי עיבורה לג' עונות כגון שהפסיקה שתים בימי עיבורה ואחת בימי מניקותה או אלוף דהכי משמע מעוברת והיא מניקה בתוך הפסקת העונות הללו: **ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה.** כגון אם היתה מניקה ומתעברה והפסיקה תחלת עונה קלת בימי מניקותה והשלימה בימי עיבורה: **אלא ימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה היכי משכחת לה.** דילדה ולא חזאי הא ראתה דם בלידתה ונמצא שלא עברו עליה ג' עונות: **תני חדא.** ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה ולא תיתני ימי מניקותה עולים לה לימי עיבורה: **אכולהו.** ד' נשים כולהו קתני לה דבשניה מטמאה מעל"ע: **בתולה וזקנה.** בתולה כיון דראתה פעם ראשונה ושניה הוחזקה רואה. זקנה נמי כיון דאיתחזקא תרי זימני אחר ג' עונות איתכא דלאו סילוק דמים הוא אלא דילוג וסמ: **אבל מעוברת ומניקה.** ולאי דמיה מסולקין ואפילו לא נסתלקו מתחלתן מסתלקין והולכין הן תדיר. ברוך:

שופעות

פז א מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הל' ה ופי' במ"מ טוש"ע י"ד סימן קל סעיף ב ג ד:
פח ב ג מיי' פ"ד מהל' מעכב ומוסב הל' ב' סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קל סעיף ג:
פט ד מיי' שם הל' ח:
צ ה מיי' פ"ד מהלכות מעכב ומוסב הל' ה:

תוס' הרא"ש

לבתולה שדמיה טהורין. ותנן לקמן נשתנו מראה דמים שלה טמאה וכתמה טהור ואפילו מצא הכתם בשינוי מראה דהא אמרינן לקמן בפרק האשה תולה בבתולה שדמיה טהורין ותנן לקמן נשתנו מראה דמים שלה ומשמע בכל ענין אפילו מראה הכתם משונה והיינו טעמא דהא דנשתנו מראה דמים שלה טמאה לאו טומאה ודאי אלא מספק דשמא דם נדה הוא ובכתם דאיכא לספוקי נמי אימר מעלמא אתי דעברה בשוק של טבחים ולאו אדעתה מקילינן כיון דא"נ מגופה הוי שמא טהור הוא: **רוקה** ומדרסה בשוק טהור. רוקה ניחא דבאשה אחרת היא רוקה טמא דאע"ג דספק טומאה ברשות הרבים טהור גזרו על ספק רוקין הנמצאין דאפילו שוטה אחת בעיר או נכרית תנן בפ"ה דמס' טהרות דכל הרוקין שבעיר טמאין אבל מדרסה קשה דאפילו אשה אחרת נמי טהור מדרסה ברשות הרבים. וי"ל משום דבאשה אחרת תנן בפ"ה במס' טהרות מי שדרסה אשה על בגדיו או שישבה עמו בספינה אם מכירתו שאוכל בתרומה כליו טהורים ואם לאו ישאלנה ובהך דשלא הגיע זמנה אפילו אינו מכירתו אינו צריך לישאל. ועוד נראה דאפילו בבנות עם הארץ איירי ואע"פ שגזרו על ציורא דעם הארץ שהוא רגיל בטומאה הכא לא גזור הואיל ואינה רגילה לראות והא דנקט בשוק לאו דוקא דאפילו בבית נמי טהור אלא אורחא דמלתא נקט דבבית יודעים אם היא טהורה אם לאו: **למיהוי** דבריו של אחד במקום שנים. וא"ת דלמא רבי שמעון בן יהוצדק כרשב"ג ס"ל אבל אליבא דר' הוי טמא כחזקיה ונ"ל דאם איתא דס"ל כחזקיה הוה ליה למימר בין שניה לשלישית טמא אלא ודאי כר' ס"ל ואפילו הכי כתמה שבין שניה לשלישית טהור: **ואין** הנשים בודקות אותן. והא דלא תני ליה במתני' גבי נדה ויושבת על דם טוהר לפי שזאת פשוטה היא. ומ' קשה דלא קתני במתני' י"א יום שבין נדה לנדה. דאיכא למ"ד בפ' בנות כותים דאין צריכה בדיקה. וי"ל דלא קתני מתני' אלא הנך דאין נפקותן בראייתן. נדה בלאו הכי טמאה. ויושבת על דם טוהר אפילו תראה טהורה: **פתחת** בתרתי וסיימת בחדא. מתני' לא קשיא ליה דקתני ד' נשים וקאמר עלה במה אמרו דייה שעתה ומסיק בגמרא דקאי אכולהו או אחרי. משום דבבא אחריתי היא. וברישא קתני דיין שעתן. א"נ משום דהכא איכא למימר דאיירי בחדא איתתא

הגהות הב"ח

(**א**) רש"י ד"ה מתקיף וכו' ובכולהו קי"ל: (**ב**) **בא"ד** שדמיה טהורים שמעינן כל"ל ותיבת מהתם נמחק:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה דהויא וכו' וי"ל דדוב פעמים. עי' סוטה כז ע"א תד"ה אלינה:

מוסף רש"י

ימי עיבורה עולין לה. אמרינן מעוברת ומניקה שעברו עליה ג' עונות ולאתה דיה שעתה, עולין לה, כלומר מצטרפים לימי מניקותה, כגון סיתה מניקה ואתמילה לפסוק ונתעברה והשלימה ג' עונות, מצטרפין ימי עיבורה לימי מניקותה (לקמן לז.).

א) [פי' כגר המתילה לראות דס טמא וחזקתו מן הטמא והבתולה אין שירפה מצוי. עיין ערך שרף ג'], **ב**) רש"ל מ"ז, **ג**) לקמן לו., **ד**) [וע"ע תוס' סוכה יא: ד"ה דבריו ותוס' ע"ז נט. ד"ה דאמר ובגמ' יומא מג: אפילו לרביה לא ס"ל דא"ר יוחנן מאוס ר"ש בן יהוצדק ובגמ' ר"ה לד: הא דרביה], **ה**) ל"ל וי"א יוס,

שופעות. לגו דוקא: **קפלה ורחצה.** ג' פעמים קבעה לה וסת כדמפרש ואזיל: **אילימא לימים.** כגון קפלה באחד בשבת ורחצה וקפלה באחד בשבת ורחצה וכן שלישית קבעה לה וסת באחד בשבת וכל זמן שתרחצה עוד באחד בשבת ואפילו בלא קפילה דיה שעתה ואם הגיע אחד בשבת ולא בדקה עצמה טמאה מספק דאורח בזמנו הוא בא כל יומא באחד בשבת: **דלא קפיץ לא חזאי.** אלמא לגו וסתה הוא: **אלא לקפילות.** כיון דראתה שלש פעמים על ידי קפילה הורגלה לראיית קפילה ובכל יום שתקפוץ מחזקינן לה ברואה ואם לא בדקה טמאה ואפילו שאר ימות שבת: **לימים ולקפילות.** כל אחד בשבת שתקפוץ מחזקינן לה ברואה דזמנה הוא לראות באחד בשבת על ידי קפילה: **לימים לחודייהו פשיטא.** דלא קבעה: **דיומא הוא דקא גרים.** ויהא באחד בשבת וסתה אפילו בלא קפילה: **קמ"ל.** הא דאמר דלא קבעה וסת לימים דקפילה דאתמול גרמה לראייה דהאידנא ואין לה וסת באחד בשבת בלא קפילה ולא לקפילה בלא אחד בשבת מדלא חזיא מאתמול: **מתני' אע"פ שאמרו דיה שעתה.** באשה שיש לה וסת: **צריכה להיות בודקת.** בכל יום שחרית וערבית כשאר נשים: **חוץ מן הנדה.** משראתה יום אחד טמאה שבעה ואינה צריכה בדיקה כל שבעה שהרי בלא ראייה היא טמאה: **והיושבת על דם טוהר.** דלמה לה בדיקה אפילו תראה דם טהורה היא: **ומשמשת בעדים.** אע"פ שיש לה וסת צריכה לשמש בעדים ולבדוק לפני תשמיש ולאחר תשמיש: **ובתולה שדמיה טהורין.** ד' לילות דהיא אינה צריכה לשמש בעדים שהרי דמה טהור ואפילו נשתנו מראה דמיה הואיל ושמשה אמרינן דמשום תשמיש נשתנה אבל שחרית וערבית היכא דלא שמשה (א) אחר בעילה דאשונה צריכה בדיקה כדמפרש בגמרא [ע"ב] שמא נשתנו מראה דמיה שלה: **ופעמים צריכה להיות בודקת.** כל אשה: **שחרית ובין השמשות.** שחרית להכשיר טהרות של לילה וערבית להכשיר טהרות של יום כדאמרינן טעמא בריש פירקין [ד:]: **נשמש אם כיפה.** עם בעלה: **גמ' מאוך ימי זיבתה.** כגון ראתה בראש חודש וחזרה וראתה בט"ו לחודש ראייה לזיבה דהיינו י"א יום שבין נדה לנדה וחזרה וראתה בראש חודש וט"ו לחודש ובין לט"ו לחודש ולא ראתה בראש חודש שלפניו שקבעה לה וסת לט"ו בחודש ומצטרפין תרתי ראיות דימי זיבה להך ראייה לקביעות וסת: **ואין אשה קובעת לה וסת בימי נדתה.** כגון ראתה בראש חודש וחזרה וראתה בחמישי בחודש דהיינו בימי נדות וחזרה וראתה עוד פעמים בחמישי בחודש לא קבעה וסת שאין ראיית ימי נדה ראייה לקבוע שהיא עלולה לראות בימי נדותה: **שפיר.** קתני במתניתין דלא בעיא בדיקה דאי לטמויי טמאה היא ואי לקבוע וסת ולידע אם תשנה וסת שלשה פעמים ליום אחר שאינה למודה עד עכשיו הא אמרת דלא קבעה: **ממעין סתום.** כדמפרש אליבא דר' יוחנן בשלהי פ' בנות כותים (לקמן דף לט:) כגון דחזאי ריש ירחא וריש ירחא ועשרים וחמשה וריש ירחא דהוה ראייה בתריתא בימי נדותה דאפילו הכי הוה קביעות וסת בריש ירחא כדמפרש התם דאמר וסתה בריש ירחא דאקדים וחזאי דמיס יתירי איתוספו בה דהא ודאי קבעה משום דתחילת הוסת הוחזק ממעין סתום וגם ראייה אחרונה חשבינן לה כמעין סתום כדאמר הא דאקדים וחזאי תוספת דמיס הוא אבל ממעין פתוח כגון שהראיות הראשונות של וסת (ב) יהו בתוך ימי נדה כי מתניתין (דלא מיירי בתחלת נדה דהא לא מפליג בה מידי אלא סתמא קתני חוץ מן הנדה) הילכך לא בעיא בדיקה בימי נדות שהרי נפתח מעינה ואפילו היא רואה לא תקבע וסת. ליתנא אחרינא ממעין סתום שראתה היום ופסקה וחזרה וראתה בדביעי או בחמישי לנדתה אבל ממעין פתוח כגון שלא פסקה וראתה א' ב' ג' ד' לחודש וראתה פעם שניה בד' בחודש וכן שלישית לא מהניא ראייה דרביעי בחודש דנדות קמא למיקבע ומתניתין במעיין פתוח (ג) ורמשון יסר בעיני: **מבקשת ליטב.** כשכלין ימי לידה כגון בשביעי לזכר או יום י"ד לנקבה לא בעיא בדיקה דהא אפילו אינה רואה היא טמאה: **הניחא לרב דאמר.** בפרק בנות כותים (לקמן דף לה:): **מעין אחד הוא.** דם הבא בתוך ז' של לידה ודם הבא לאחר שבעה ממעין אחד הוא: **הפורה טמאתו.** תוך שבעה לזכר וי"ד לנקבה: **והפורה טהרתו.** כל ימי הטוהר: **שפיר.** קתני מתניתין דלא בעיא בדיקה דהא בין פסקה ובין לא פסקה טמאה היום וטהורה למחר: **אלא לרבי דאמר שני מעיינות הן.** נפתח הטמא כל ימי הלידה ונפתח הטהור ולסוף שבעה לזכר וי"ד לנקבה נפתח הטמא ונפתח הטהור ואוקימנא התם דשופעת מתוך שבעה לאחר שבעה ס"ל לגוי דאפילו בשמיני לעולם היא טמאה עד שתפסוק דהא לא נפתח הטמא תבדוק בשביעי דילמא וכו': ג"ש

אלא לקפיצות והתניא כו'. פרש"י לקפילות לחודייהו וקשה דאם כן ליתני בסמוך לא קבעה וסת לימים אלא לקפילות לחודייהו ולמה חוזר מסברתו ובסמוך נמי דפריך לימים פשיטא ליתני דלא קבעה וסת לקפילות לחודיה כדקס"ד מעיקרא ונראה לפרש אלא לקפילות אף לקפילות דהיינו לימים עם קפילות אבל קפילות לחודייהו פשיטא להש"ס דלא קבעה:

קפצה וראתה. (ד) ג' זימני גרסי' כדאמרינן [בהבא על יבמתו] (יבמות דף סד:) דבוסתות סתם לן תנא כרשב"ג לקמן פרק האשה (דף סג.) דתנן אין האשה קובעת וסת עד שתקבענו ג' פעמים:

ממעין סתום. פירש רש"י כגון דחזאי ריש ירחא וריש ירחא וכ"ה בירחא וריש ירחא ומעין פתוח כגון שהראיות הראשונות של וסת היו בתוך ימי נדה (ו) (או כ"ה בירחא וריש ירחא) או ריש ירחא וה' בירחא וכן בשניה ובשלישית חזאי חמש בירחא ולא חזאי ריש ירחא וא"ת ולרב פפא דמפרש (ה) שילהי בנות כותים (לקמן דף לט:) ריש ירחא וחמש בירחא תרי זימני ובשלישי חמש בירחא ולא חזאי ריש ירחא דקבעה לה וסת בה' בירחא ברביעית קשה אליביה מתניתין לרבי יוחנן וי"ל דאיהו יפרש מעין פתוח דחזאי שלשה זימני ריש ירחא וחמש בירחא ולמאי (ו) דפרש לקמן דר"פ איירי דחזאי ג' זימנין ריש ירחא וחמש בירחא דהאי נמי מקרי מעין סתום יפרש מתני' מעין פתוח כפירוש אחר דרש"י דפירש שראתה א' ב' ג' ד' לעופים בג' חדשים לאשונים: אלא

אלא לרבי יוסי ור' יהודה ורבי שמעון אומרים לא אמרו דיין שעתן אלא בראייה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה: ואם ראתה ראשונה וכו': א"ר הונא קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת למאי אילימא לימים הא כל יומא דלא קפיץ לא חזאי אלא לקפיצות והתניא [א]כל שתקבענה מחמת אונס אפילו כמה פעמים לא קבעה וסת מאי לאו לא קבעה וסת כלל לא לא קבעה וסת לימים לחודייהו ולקפיצות לחודייהו [ב]אבל קבעה לה וסת לימים ולקפיצות לימים לחודייהו פשיטא אמר רב אשי כגון דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי [ובשבת קפצה ולא חזאי] ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה מהו דתימא איגלאי מילתא למפרע דיומא הוא דקגרים ולא קפיצה קמ"ל דקפיצה נמי דאתמול גרמא והאי דלא חזאי משום דאכתי לא מטא זמן קפיצה לישנא אחרינא א"ר הונא [ג]קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת לימים ולא לקפיצות היכי דמי [ד]א"ר אשי דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי [א] (ו)(ובשבת קפצה ולא חזאי) ולחד בשבת (ג)(אחרינא) חזאי בלא קפיצה דהתם איגלאי מילתא דיומא הוא דקא גרים: **מתני'** אע"פ שאמרו דיה שעתה [ה]צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר [ו]ומשמשת בעדים חוץ מיושבת על דם טוהר ובתולה שדמיה טהורים [ז]ופעמים צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות [ח]ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה יתירות עליהן כהנות [ט]בשעה שהן אוכלות בתרומה [י]רבי יהודה אומר אף בשעת עברתן מלאכול בתרומה: **גמ'** חוץ מן הנדה דבתוך ימי נדתה לא בעי בדיקה [כ]הניחא לרבי שמעון בן לקיש דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה ואין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה שפיר אלא לרבי יוחנן דאמר [ל]אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה תבדוק דילמא קבעה לה וסת אמר לך רבי יוחנן [מ]כי אמינא אנא היכא דחזיתיה ממעין סתום אבל חזיתיה ממעין פתוח לא אמרי: והיושבת על דם טוהר: קס"ד מבקשת לישב על דם טוהר הניחא לרב דאמר [נ]למעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו שפיר אלא ללוי דאמר שני מעיינות הם תבדוק דילמא אכתי לא פסק ההוא מעין טמא אמר לך לוי הא מני בית

שופעות דם ובאות דיין כל ימי עיבורן ודיין כל ימי מניקותן דברי ר"מ רבי יוסי ור' יהודה ורבי שמעון אומרים לא אמרו דיין שעתן אלא בראייה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה: ואם ראתה ראשונה וכו': א"ר הונא קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת למאי אילימא לימים הא כל יומא דלא קפיץ לא חזאי אלא לקפיצות והתניא [א]כל שתקבענה מחמת אונס אפילו כמה פעמים לא קבעה וסת מאי לאו לא קבעה וסת כלל לא לא קבעה וסת לימים לחודייהו ולקפיצות לחודייהו [ב]אבל קבעה לה וסת לימים ולקפיצות לימים לחודייהו פשיטא אמר רב אשי כגון דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי [ובשבת קפצה ולא חזאי] ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה מהו דתימא איגלאי מילתא למפרע דיומא הוא דקגרים ולא קפיצה קמ"ל דקפיצה נמי דאתמול גרמא והאי דלא חזאי משום דאכתי לא מטא זמן קפיצה לישנא אחרינא א"ר הונא [ג]קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת לימים ולא לקפיצות היכי דמי [ד]א"ר אשי דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי [א] (ו)(ובשבת קפצה ולא חזאי) ולחד בשבת (ג)(אחרינא) חזאי בלא קפיצה דהתם איגלאי מילתא דיומא הוא דקא גרים: **מתני'** אע"פ שאמרו דיה שעתה [ה]צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר [ו]ומשמשת בעדים חוץ מיושבת על דם טוהר ובתולה שדמיה טהורים [ז]ופעמים צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות [ח]ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה יתירות עליהן כהנות [ט]בשעה שהן אוכלות בתרומה [י]רבי יהודה אומר אף בשעת עברתן מלאכול בתרומה: **גמ'** חוץ מן הנדה דבתוך ימי נדתה לא בעי בדיקה [כ]הניחא לרבי שמעון בן לקיש דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה ואין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה שפיר אלא לרבי יוחנן דאמר [ל]אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה תבדוק דילמא קבעה לה וסת אמר לך רבי יוחנן [מ]כי אמינא אנא היכא דחזיתיה ממעין סתום אבל חזיתיה ממעין פתוח לא אמרי: והיושבת על דם טוהר: קס"ד מבקשת לישב על דם טוהר הניחא לרב דאמר [נ]למעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו שפיר אלא ללוי דאמר שני מעיינות הם תבדוק דילמא אכתי לא פסק ההוא מעין טמא אמר לך לוי הא מני בית

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ה סמג לאוין קיח טוש"ע י"ד סימן קפט סעיף יח:

צב ב מיי' שם ופ"ב מהלכות ומע"מ טוש"ע שם סעיף יח:

צג ג ד מיי' שם ופ"ב מע"מ טוש"ע שם סעיף יח:

צד ה מיי' פ"ד מהל' ממזרים מסכת ומושב הלי ו סמג לאוין קיח:

צה ו מיי' שם הלכה ז ופ"ד מהל' איסורי ביאה הלי טז וטו"ש סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפד סעיף ג וסימן קפו סעיף ג:

צו ז מיי' פ"ד מהלכות מסכת ומושב הלי ז טוש"ע י"ד סימן קו סעיף ד:

צז ח ט מיי' שם הלי ז:

צח י כ מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הלי ט וטו"ש סמ"מ סמג שם טור י"ד סי' קפט:

צט ל מיי' שם פ"ו הלכה ג:

מוסף רש"י

אף בשעת עברתן. אף בשעה שהם מסתלקות ומתיימות לאכול תרומה, צריכות לבדוק (לעיל ו.). **בתוך ימי נדתה.** בימים שהיא נדה (לקמן לט: ע"ש). **מעין אחד הוא.** דם הבא בימי לידה ודם הבא בימי טוהר ממעין אחד הן באין (לקמן לה:) דם הבא בשבועיים של נקבה שהוא טמא ודם הבא לאחר שבועיים שהוא טהור, ממעיין אחד הוא (שנהדרין פז:). **התורה טמאתו.** כל שבועיים, **והתורה טהרתו.** לאחר שבועיים וחזרה וטימאתו לאחר שכלין ימי טוהר (שם).

תוס' הרא"ש

משום הכי קא דייק: **אלא** לקפיצות. פרש"י לקפיצות לחודייהו. וקשה לפירושו א"כ מאי פריך בתר ימים לחודייהו פשיטא לישני ליה דאתא לאשמועינן דלקפיצות לחודייהו לא קבעה לה וסת כדהוה ס"ד מעיקרא. וע"ק כיון דלא קאי האי דקאמר מעיקרא אלא לקפיצות הוה ליה לשנויי בתר דפריך ליה מברייתא אלא לקפיצות ולימים הלכך נ"ל הא דקאמר לקפיצות היינו לקפיצות עם הימים אבל לקפיצות לחודייהו הוה פשיטא ליה דלא קבעה מידי דהוה אימים לחודייהו: **אע"פ** שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת. הקשה הר' יעקב מאורליניש דהכא אמרינן דאע"פ דדייה שעתה צריכה להיות בודקת. וגבי י"א יום שבין נדה לנדה אשכחן איפכא דתנן פרק בנות כותים כל י"א יום בחזקת טהרה ואמרינן בגמרא למאי הלכתא אמר רב יהודה לומר שאינה צריכה בדיקה. ותניא התם בשומרת יום מטמאה מעת לעת וי"ל דהנך מהכא מן הדין כיון דדיין שעתן ב"ש דלא בעו בדיקה אלא משום שלא תשתכח תורת בדיקה. אבל גבי י"א יום אם לא תבדוק עכשיו תבדוק לאחר מכאן: **תבדוק** דלמא קבעה לה וסת. תמיה לי דבדיקה כזו לא אשכחן שתקנו חכמים שתהא אשה צריכה לבדוק שמא קבע לה וסת דא"כ אפילו אשה שאינה עסוקה בטהרות תבדוק בכל יום שמא תקבע לה וסת וצ"ע: **ממעין** פתוח לא אמרי. לאותו לשון שפרש"י כשהראיות ראשונות בימי

הגהות הב"ח

(**א**) רש"י ד"ה ומעולה שדמיה וכו' אחר בעילה ראשונה. נ"ב לגאון ראשון שפירש"י בגמ' לגו דוקא שלא שמשה כלל אחר בעילה ראשונה דאפילו שמשה אלא שיהיו לא שמשה ועסקה בטהרות וק"ל: (**ב**) ד"ה ממעין וכו' של וסת הוו בתוך ימי נדה: (**ג**) **באא"ד** ורמשון יסר. נ"ב וקו מוכח לקמן דף לט ע"ב ע"ש: (**ד**) תוס' ד"ה קפלה ורחצה ג' זימני. נ"ב ע"ל בסוף פ' בנות כותים דף לט ע"ב כתבו התוס' בד"ה אלמא דסתמאמוד לא תם לזכיר תנאא זימני: (**ה**) ד"ה ממעין וכו' שילהי בנות. נ"ב עיין בתוס' בד"ה אלמא: (**ו**) **באא"ד** ולמאי דפרישית לקמן דרב פפא:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה קפצה וראתה ג' זימני גרסינן וכו'. ע"ל לט ע"ב תוספות ד"ה אלמא:

הגהות הגר"א

(**א**) גמ' ובשבת קפלה ולא חזאי. נ"ב ל"ג לה וכן הוא בכל הספוקים ופ' הרמב"ם שמפלא דפליג אלישנא קמא מפרש למיירי כך ועיין במגיד משנה:

נדה היינו פתוח קשה למאי דבעי למימר בסוף בנות כותים דאפילו כי האי גונא אמר רבי יוחנן א"כ תקשי ליה מתני' הלכך לשון שני עיקר:

אלא לרב דאמר מעין אחד הוא תבדוק. הוה מצי לשנויי דרב מוקי במבקשת ליצד אלא דניחא ליה לשנויי אליבא דתרוייהו מתני' בעינן אחד: **אפילו** הכי מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה. ואין להקשות לר"א דאמר[ה] כל אשה שעברו עליה ג' עונות כו' תבדוק בימי טוהר שמא תפסוק ג' עונות דהכי נמי מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה:

[ו] **ומשמשת** בעדים. אלרבע נשים ואלאשה שיש לה וסת קאי: **שלא** פסקה מחמת תשמיש. דכל פעם שמשמשת רואה אפילו תשמיש מופלג מחבירו חדש או שלשה חדשים הוי דם תשמיש וטהור כדאמר בפ' בתרא (לקמן סה:) מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מתוך שנים עשר חדש וכי שמשה בלילה ורואה למחרתו או בלילה שלאחר כך בלא תשמיש טהורה אבל אם רואה יום שני לשמושה טמאה כדקאמר עבר עליה לילה אחת בלא תשמיש כו' וביום תשמיש נמי אם נשתנו מראה דמיה שלה משל אמש טמאה ואם פסקה מחמת תשמיש ורואה אחרי כן אפילו באותו יום בין בתשמיש בין בלא תשמיש טמאה דודאי מיתה המכה וכלו בביאה ראשונה כל דמי בתולים ואפילו [ז] לרב אשי דאמר בפרק בתרא (שם סד:) בעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם טהורה היינו משום דאימא בביאה ראשונה בעל בהטייה כשמואל אבל הכא דבביאה ראשונה מצא דם ודאי לא מצא דם ודאי ומדמי בתוך ד' לילות איירי והא דפריך בסמוך מנשתנו מראה דמים שלה משום דבנשתנו אין סברא לחלק: **אבל** פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה. תימה לי מאי קמ"ל היינו עד שתחייה המכה דהכי מפרש שמואל לקמן כל זמן שהרוק מצוי בתוך הפה. וצ"ל דאגב דבעי למימר מילי אחרנייתא נקטיה נמי להך אע"ג דשמעינן לה מאידך דשמואל ואפילו למ"ד בריש תינוקת בעל ולא מצא דם (טהור) וחזר ובעל ומצא דם טהורה שאני התם דמעיקרא לא מצא דם ואיכא למימר בעל בהטייה ולא צד בתוליה הלכך כשחזר ובעל ומצא דם תלינן בדם בתולים. אבל הכא דמעיקרא מצא דם השתא דלא מצא בביאה זו אמרינן דחיתה המכה. וא"ת הכא בלא הגיע זמנה איירי וכל לילות שבימי קטנות אינן חשובות אלא כלילה אחת ונותנין לה עוד שלשה לילות בימי נערות כדאיתא לקמן בפרק בתרא. ולעיל פריש' דבכל ד' לילות אפילו חיתה טהורה. וי"ל דהא דחשבינן כל ימי קטנות אחת היינו בשלא פסקה מחמת תשמיש ועי"ל דהא דקאמרי ב"ה עד שתחיה המכה היינו בין תוך ד' לילות בין לאחר ד' לילות. והא דתנן לקמן גבי הגיע זמנה ב"ה אומרים עד מוצאי שבת ד' לילות היינו בשלא חיתה המכה. וא"ת א"כ תבדוק שמא פסקה מחמת תשמיש וי"ל דלא מצינו בדיקה כזאת דלא מהניא לטמאותה עכשיו אלא שאם תראה אחרי כן שתהיה טמאה. אע"ג דלעיל מצרכינן בדיקה משום וסת לא דמי דהתם הוא לקבוע לה וסת כל ימיה כל זמן שלא תעקרנו; **עברה** עליה לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה ודוקא בו ביום שאין בו תשמיש אבל משמשה ביום של אחריו כל ראיות של אותו היום טהורות אם לא פסקה מחמת תשמיש כדאמרינן בפרק בתרא שנתן לה ד' ד' לילות מתוך י"ב חדש וה"פ דבריהא דשמשה ולא פסקה מחמת תשמיש כל ראיות של אותו יום טהורות אפילו שלא מחמת תשמיש אבל ראיות של מחרת לא: **אמאי**

[ח] בית שמאי היא דאמרי מעין אחד הוא וסתם לן תנא כב"ש סתם ואחר כך מחלוקת הוא וכל [ט] סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם ואבע"א מי קתני מבקשת לישב יושבת קתני אי יושבת מאי למימרא מהו דתימא תיבדוק דדילמא קבעה לה וסת קמ"ל דמעין טהור למעין טמא לא קבעה הניחא ללוי דאמר שני מעינות הם אלא לרב דאמר מעין אחד הוא תבדוק דילמא קבעה לה וסת אפילו הכי מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה: ומשמשת בעדים וכו': תנן התם [י] תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת ב"ש אומרים נותנין לה ארבע לילות וב"ה אומרים [יא] עד שתחיה המכה אמר רב גידל אמר שמואל לא שנו אלא שלא פסקה מחמת תשמיש וראתה שלא מחמת תשמיש [יב] אבל פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה עבר לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה נשתנו מראה דמים שלה מתיב ר' יונה ובתולה שדמיה טהורים אמאי תשמש בעדים דדילמא נשתנו מראה דמים שלה אמר רבא אימא רישא חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר הוא דלא בעיא בדיקה אבל בתולה שדמיה טהורין בעיא בדיקה אלא קשיין אהדדי כאן ששמשה דאימא שמש עכרן כאן שלא שמשה תניא נמי הכי בד"א שלא פסקה מחמת תשמיש וראתה שלא מחמת תשמיש אבל פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה עבר לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה נשתנו מראה דמים שלה: פעמים היא צריכה וכו': א"ר יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לטהרות אבל לבעלה מותרת פשיטא שחרית תנן אלא אי אתמר אסיפא אתמר ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה א"ר יהודה אמר שמואל לא שנו [יג] אלא באשה עסוקה בטהרות דמגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא נמי בדיקה לבעלה אבל אינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה מאי קמ"ל תנינא [יד] כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן אי ממתני' הוה אמינא הני מילי באשה שיש לה וסת אבל אשה שאין לה וסת בעיא בדיקה והא מתני' באשה שיש לה וסת עסקינן מתני' בין שיש לה וסת בין אין לה וסת והא קמ"ל דאע"ג דיש לה וסת [טו] מגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא נמי בדיקה לבעלה והא אמרה שמואל הדא זימנא [טז] דאמר רבי זירא אמר רבי אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא [יז] בעסוקה בטהרות [יח] הדא מכלל חברתה אתמר [יט] תניא נמי הכי בד"א לטהרות אבל לבעלה מותרת [כ] בד"א שהניחה בחזקת טהורה אבל הניחה בחזקת טמאה לעולם היא [כא] בטומאתה עד שתאמר לו טהורה אני

בעא

[יא] **עד שתחיה המכה.** אין לפרש דאתוך ד' לילות קאי אבל לאחר ד' לילות אפילו לא חיתה טמאה דא"כ לתנייה בעדיות גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה. ולי"כא נמי לפרושי דבחיתה תליא מילתא בין תוך ד' לילות בין לאחר ד' מדתנן לקמן בפרק בת' הגיע זמנה לראות ב"ה אומרים עד מוצאי שבת ד' לילות ולא מפליג בין חיתה ללא חיתה. הלכך נ"ל דשיעור דחיתה לאחר ארבע לילות אבל תוך ד' אפילו חיתה טהורה ועוד נראה לדקדק מדתנן בתולה שדמיה טהורין ואמאי תבדוק דלמא חיתה אלא ודאי בתוך ד' טהורה בכל ענין ומתני' בתוך ד' לילות איירי והא דפריך בסמוך מנשתנו מראה דמים שלה משום דבנשתנו אין סברא לחלק: **אבל** פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה. תימה לי מאי קמ"ל היינו עד שתחיה המכה דהכי מפרש שמואל לקמן כל זמן שהרוק מצוי בתוך הפה. וצ"ל דאגב דבעי למימר מילי אחרנייתא נקטיה נמי להך אע"ג דשמעינן לה מאידך דשמואל ואפילו למ"ד בריש תינוקת בעל ולא מצא דם (טהור) וחזר ובעל ומצא דם טהורה שאני התם דמעיקרא לא מצא דם ואיכא למימר בעל בהטייה ולא צד בתוליה הלכך כשחזר ובעל ומצא דם תלינן בדם בתולים. אבל הכא דמעיקרא מצא דם השתא דלא מצא בביאה זו אמרינן דחיתה המכה. וא"ת הכא בלא הגיע זמנה איירי וכל לילות שבימי קטנות אינן חשובות אלא כלילה אחת ונותנין לה עוד שלשה לילות בימי נערות כדאיתא לקמן בפרק בתרא. ולעיל פריש' דבכל ד' לילות אפילו חיתה טהורה. וי"ל דהא דחשבינן כל ימי קטנות אחת היינו בשלא פסקה מחמת תשמיש ועי"ל דהא דקאמרי ב"ה עד שתחיה המכה היינו בין תוך ד' לילות בין לאחר ד' לילות. והא דתנן לקמן גבי הגיע זמנה ב"ה אומרים עד מוצאי שבת ד' לילות היינו בשלא חיתה המכה. וא"ת א"כ תבדוק שמא פסקה מחמת תשמיש וי"ל דלא מצינו בדיקה כזאת דלא מהניא לטמאותה עכשיו אלא שאם תראה אחרי כן שתהיה טמאה. אע"ג דלעיל מצרכינן בדיקה משום וסת לא דמי דהתם הוא לקבוע לה וסת כל ימיה כל זמן שלא תעקרנו; **עברה** עליה לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה ודוקא בו ביום שאין בו תשמיש אבל משמשה ביום של אחריו כל ראיות של אותו היום טהורות אם לא פסקה מחמת תשמיש כדאמרינן בפרק בתרא שנתן לה ד' ד' לילות מתוך י"ב חדש וה"פ דבריהא דשמשה ולא פסקה מחמת תשמיש כל ראיות של אותו יום טהורות אפילו שלא מחמת תשמיש אבל ראיות של מחרת לא: **אמאי**

[יב] **פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה עבר לילה אחת בלא תשמיש.** בפרק בנות כותים[ט] מעין אחד הוא: **יושבת קתני.** שכבר נכנסו ימי טוהר: **דילמא קבעה לה וסת.** תוך שמונים דנקבה ג' ראיות מעמיס לעמיס לרשב"ג ולרבי ב' ראיות משלשים לשלשים שכשיכלו ימי טוהר ה"ל וסת לעשרים: **המכה.** מכת בעילה דכל זמן שתהא רואה דם מחמת תשמיש דם בתוליים הוא: **לא שנו.** אבל הכל קאי: **שלא פסקה.** ממראות דם: **מחמת תשמיש.** דכל זמן שמשמשה רואה: **וראתה שלא מחמת תשמיש.** כלומר אפילו חזרה ורואה ביום שלא מחמת תשמיש מחזקינן לה בדם בתוליים הואיל ומחמת תשמיש לא פסקה: **אבל פסקה מחמת תשמיש.** שמשמשה פעם אחת ולא רואה ואחרי כן רואה בין שראתה מחמת תשמיש בין שלא רואה מחמת תשמיש טמאה דאמרינן כיון דבשעת תשמיש פסקה פעם אחת רגלים לדבר שהבתוליים כלו כבר וזה ממקום טמא ירד: **נשתנו מראה דמים.** ממראה דם בעילה ראשונה: **משמש בעדים.** אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש: **לא שמשה.** הא דקתני שאינה משמשת בעדים משום דשמשה עכשיו דאי נמי חזיא לאחר תשמיש ונשתנו מראה הדם טהורין[ו]: **דאימור שמש עכרן.** אבר התשמיש: **לא שלא שמשה.** הא דאמר נשתנו מראה דמיה שלה טמאה שלא שמשה היום אלא בטהרות עסקה סמוך לבדיקה הילכך לענין טהרות אחרים וערבית בעיא בדיקה ולפני תשמיש היינו טעמא דלא בעיא בדיקה דכיון דלאחר תשמיש לא בעיא בדיקה לפני תשמיש נמי לא אצרכוה רבנן דאמרינן לקמן [יב.] כל נבעלה לא בעיא בדיקה אלא מגו דבעיא בדיקה לאחר תשמיש לטהרות בעיא נמי בדיקה לפני תשמיש לבעלה והכא ליכא מגו. ליתנא אחרינא כאן שמשה לאחר תשמיש ראשון לא בעיא בדיקה ואפילו אחרית וערבית ואפילו נשתנו אימור שמש עכרן והא דתני נשתנו טמאין כשלא שמשה לאחר לילה הראשון ולאו טעמא הוא דא"כ אפילו לא נשתנו נמי טמאה דהא עברה עליה לילה אחת בלא תשמיש אמרינן לעיל דטמאה: **לא שנו.** הא דתנן אחרית וערבית בודקת: **אבל נבעלה מותרת.** בלא בדיקה: **פשיטא אחרית תנן.** דטהרות הוא דהא אין משמשין מטה ביום[ז]: **מגו דבעיא בדיקה לטהרות.** לאחר תשמיש שמא ראתה לאחר תשמיש מחמת תשמיש: **בעיא נמי בדיקה לבעלה.** לפני תשמיש: **הא נמי תנינא.** במתני' פ"ג (לקמן טו.): **בחזקה טהרה לבעליהן.** ומתניתין דקתני דבעינן בדיקה על כרחך הכי מתרצת לה מתניתין דהכא בעסוקה בטהרות והתם בשאינה עסוקה בטהרות: **והא מתני' דהכא ביש לה וסת עסקינן.** דקתני ואע"פ שאמרו דיה שעתה וכו' והא ולאי בשיש לה וסת ועלה מיירי שמואל ואמר אבל נבעלה מותרת אבל אין לה וסת לא קאמר: **כין יש לה כין אין לה.** דכיון דאמר יש לה וסת ובעיא בדיקה כ"ש דאין לה וסת ואכולהו קאמר שמואל אבל נבעלה מותרת. **והא דאמר שמואל הדא זימנא.** דאפילו אין לה וסת לא בעיא בדיקה נבעלה אלא אם כן רגילה לעשות טהרות: **ואוקימנא.** לקמן [יב.]: **במה דברים אמורים.** דבעיא בדיקה: **לטהרות.** כלומר בעסוקה בטהרות אבל נבעלה גרידא שאינה עסוקה בטהרות לא:

כשיעור

בהדי מעוברת ומניקה דרשא מטמאות במגע פירוש לטהרות וטהורות לבעליהן אלמא בריתא מיירי דאין לה וסת:

בעי

עין משפט נר מצוה

ק א מיי' פ"ה מהלכות איסורי ביאה הל' יח סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן (קצג סעיף ה) קפז סעיף יג:

קא ב מיי' שם הל' כד טוש"ע י"ד סימן קפז סעיף יג:

קב ג מיי' פ"ד מהלכות משכב ומושב הל' ז:

קג ד מיי' שם הלכה ז ועיין בהשגות ובכ"מ ופ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה ט סמג לאוין קיא ועשין רמב וטוש"ע י"ד סימן קפז סעיף ה:

קד ה מיי' פ"ד מהל' משכב ומושב הל' ז:

קה ו מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ט סמג שם טוש"ע י"ד סימן קפד סעיף יא וע' בטור ובכ"י:

ז טוש"ע י"ד סימן קפה סעיף ה):

תוס' הרא"ש

עד שתחיה המכה. אין לפרש דאתוך ד' לילות קאי אבל לאחר ד' לילות אפילו לא חיתה טמאה דא"כ לתנייה בעדיות גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה. ולי"כא נמי לפרושי דבחיתה תליא מילתא בין תוך ד' לילות בין לאחר ד' מדתנן לקמן בפרק בת' הגיע זמנה לראות ב"ה אומרים עד מוצאי שבת ד' לילות ולא מפליג בין חיתה ללא חיתה. הלכך נ"ל דשיעור דחיתה לאחר ארבע לילות אבל תוך ד' אפילו חיתה טהורה ועוד נראה לדקדק מדתנן בתולה שדמיה טהורין ואמאי תבדוק דלמא חיתה אלא ודאי בתוך ד' טהורה בכל ענין ומתני' בתוך ד' לילות איירי והא דפריך בסמוך מנשתנו מראה דמים שלה משום דבנשתנו אין סברא לחלק: **אבל** פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה. תימה לי מאי קמ"ל היינו עד שתחיה המכה דהכי מפרש שמואל לקמן כל זמן שהרוק מצוי בתוך הפה. וצ"ל דאגב דבעי למימר מילי אחרנייתא נקטיה נמי להך אע"ג דשמעינן לה מאידך דשמואל ואפילו למ"ד בריש תינוקת בעל ולא מצא דם (טהור) וחזר ובעל ומצא דם טהורה שאני התם דמעיקרא לא מצא דם ואיכא למימר בעל בהטייה ולא צד בתוליה הלכך כשחזר ובעל ומצא דם תלינן בדם בתולים. אבל הכא דמעיקרא מצא דם השתא דלא מצא בביאה זו אמרינן דחיתה המכה. וא"ת הכא בלא הגיע זמנה איירי וכל לילות שבימי קטנות אינן חשובות אלא כלילה אחת ונותנין לה עוד שלשה לילות בימי נערות כדאיתא לקמן בפרק בתרא. ולעיל פריש' דבכל ד' לילות אפילו חיתה טהורה. וי"ל דהא דחשבינן כל ימי קטנות אחת היינו בשלא פסקה מחמת תשמיש ועי"ל דהא דקאמרי ב"ה עד שתחיה המכה היינו בין תוך ד' לילות בין לאחר ד' לילות. והא דתנן לקמן גבי הגיע זמנה ב"ה אומרים עד מוצאי שבת ד' לילות היינו בשלא חיתה המכה. וא"ת א"כ תבדוק שמא פסקה מחמת תשמיש וי"ל דלא מצינו בדיקה כזאת דלא מהניא לטמאותה עכשיו אלא שאם תראה אחרי כן שתהיה טמאה. אע"ג דלעיל מצרכינן בדיקה משום וסת לא דמי דהתם הוא לקבוע לה וסת כל ימיה כל זמן שלא תעקרנו; **עברה** עליה לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה ודוקא בו ביום שאין בו תשמיש אבל משמשה ביום של אחריו כל ראיות של אותו היום טהורות אם לא פסקה מחמת תשמיש כדאמרינן בפרק בתרא שנתן לה ד' ד' לילות מתוך י"ב חדש וה"פ דבריהא דשמשה ולא פסקה מחמת תשמיש כל ראיות של אותו יום טהורות אפילו שלא מחמת תשמיש אבל ראיות של מחרת לא: **אמאי**

מסורת הש"ס

[ט] [לקמן לה:]. [י] [ימנות ומנ.], [יא] [מנות ו. לקמן סד.]. [יב] [לקמן טו.]. [יג] [לקמן יב.]. [יד] [שם:]. [טו] [מנילה כט: וש"ק]. [טז] [לקמן טז:]. [יז] [לקמן לה:]. [יח] [טהורים. יעב"ן]. [יט] [לקמן טז:]. [כ] [לעיל ז:]. [כא] [שיך לעיל במשנה]. [כב] ל"ל לרב אסי.

מוסף רש"י

תינוקת שלא הגיע זמנה לראות. במסכת נדה (ה.) אמר אימתי הגיע זמנה לראות משגיעו ימי הנעורים (כתובות ו.). **נותנין לה ארבע לילות.** לעמש, ואפילו רואה אמרינן דם בתוליים הוא (לקמן סד:) שכל דמיה שמראה בהן ממחמת תשמיש מחזקינן לה בדם בתוליים (כתובות ו.). **עד שתחיה המכה.** כל זמן שאינה משמשת בנא דם לא מיתה המכה (שם). **כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן.** בנא בדיקה, שלא הוחזקה בדיקה אלא לעסוקה בטהרות (לקמן טו.).

תוס' הרא"ש (המשך)

תשמש בעדים. דלמא נשתנו מראה דמים שלה אע"ג דאיירינן בשלא הגיע זמנה והך לא בעיא בדיקה דהא תניא לעיל דעד שלא הגיע פרקה הרי היא בחזקת טהורה ואין הנשים בודקות אותן מ"מ אמתני' קא פריך דאיירי בהגיע זמנה: **איטור** שמש עכרן. ואין לומר תבדוק אימור נשתנית עכירה זאת מעכירה אחרת שאינו עוכר לעולם בשוה ובכל ענין שעכרו טהור: **פשיטא** שחרית. שהרות היא ועדיפא מינה הוה מצי למפרך דכיון דקתני בשעת שהיא עוברת לשמש את ביתה למה לה שתבדוק שחרית לשמש כל היום וערבית לשמש כל הלילה בבדיקה זו סגיא אלא משום דאיכא למימר לא סמכינן על היא בדיקה (שלי דאי) משום דאמרינן לעיל דאינה מכניסתו לחורין ולסדקין: **אלא** אי איתמר אסיפא איתמר. ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה. מכאן נראה הא דקתני מתני' ומשמשת בעדים היינו לאחר תשמיש אחד לו ואחד לה כמתני' דפ' כל היד ולא כפי' רש"י שפירש אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש דאם כן הוה ליה למימר אלא אי איתמר אריש איתמר ומשמשת בעדים ועוד מאי כי קאמר ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה היינו משמשת בעדים: **אי** מתני' ה"א ה"מ באשה שיש לה וסת והא דקתני כל הנשים היינו בין ערות בין ישנות: **ואוקימנא** בעסוקה בטהרות. וא"ת והלא לא פירש שמואל בדבריו בהדיא דאיירי בעסוקה בטהרות אלא דר' אבא הוא דאוקים ליה דשמואל איירי בהכי י"ל דהיינו דקא משני הדא בכלל חברתה אתמר דר' אבא רופיה לא קים ליה אלא מהך דהכא א"נ ר' אבא קים ליה שפיר דשמואל [פירש] בדבריו בעסוקה בטהרות: **בד"א** בטהרות. תימה מאי תניא נמי הכי דילמא באשה שיש לה וסת איירי וי"ל דסמיך אירשא דבריתא השנויה בתוספתא מעוברת ומניקה בועלה טהור. וכל אשה שיש לה וסת ושאר כל הנשים מטמאות במגע ובהורות לבעליהן בד"א שהניחה בחזקת טהרה פי' בועלה טהור אפילו לר' עקיבא דאמר לעיל דרואה מעת לעת מטמאה את בועלה. וכל אשה שיש לה וסת ושאר כל הנשים. פי' אפילו אין להם וסת מטמאות במגע לטהרות וטהורות לבעליהן כלומר מותרות לבעליהן בלא בדיקה:

כשיעור וסת. מיד לאחר בעילה בחטאת דאמרינן לקמן בפ"ב (דף יד.) נמצא על סדין שלה אותיות כלומר מיד לאחר בעילה חייבין בקרבן דולמי דם הוה בשעת בעילה: **נדיקה.** לחורין ולסדקין הילך כשיעור וסת לא משכחת לה: **נשמש.** אבר: **ועד.** סדין שמקנחת בו: **לקיות.** מבחוץ. אם בקיות מצאה דם בכשיעור הזה חייבין חטאת אבל אם בנדיקתה מצאה כבר אחר השיעור שהרי לא בלד המשקוף עומד אלא בידה אוחזתו ויש כאן שיעור עודף כדי הבאה מידה למשקוף ואשם תלוי איכא ולא חטאת: **מהו שתקנה.** אשה שאינה עסוקה בטהרות מי בעיא קיבוח לאחר תשמיש כשיעור וסת לידע אם תמצא דם ויהא בעלה חייב חטאת: **מהו שתבדוק.** בדיקה ממש: **באשם תלוי.** דאמרינן לקמן (שם:) נמצא על שלה לאחר זמן יותר מכשיעור וסת חייבין באשם תלוי דספק הוה דם בשעת בעילה ספק בא לאחר מכאן: **א"כ.** שתצריכנה לבדוק אחר בעילה: **לבו נוקפו.** קודם בעילה והא דתנן לקמן (שם.) דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים בעסוקות בטהרות: **וזהו עדן של צנועות.** כלומר מדת חסידות שבו כאן ולא חיובא הוא דאמרינן בפרק שני (שם) הצנועות מתקנות להן שלשי לתקן את הבית. זהו עדן אלפני תשמיש קמי: **אין בודקת בו לפני תשמיש אחר.** לפי שמטונף וכהה מרלית ליבונו בבדיקה ראשונה ושוב אין נראית בו טיפה כאדלל: **יש לה וסת לא בעיא בדיקה.** בתמיה. והא קתני מתניתין בשם לה וסת דבעיא בדיקה כיון דעסוקה בטהרות. ולקמן פריך ליתני ליה הא בשאינה עסוקה בטהרות ומשני קסבר שמואל כי אינה עסוקה אפילו אין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה הואיל ואינה עסוקה בטהרות: **ערה.** לחזיא לעסוקי בטהרות בעיא בדיקה לבעלה אי נמי דליכא טירחא לצעורה אבל ישנה איכא לצערא ולא אטרחוה רבנן אי נמי ישנה לא חזיא לטהרות אפילו רגילה לעסוק בטהרות לא בעיא בדיקה: **לטהרות בעיא בדיקה.** כלומר העסוקה בטהרות בעיא בדיקה אפילו לבעלה: **לבעלה לא בעיא בדיקה.** היכא דאינה עסוקה: **אין לה וסת אפילו לבעלה.** גרידא דאינה עסוקה בטהרות בעיא בדיקה: **לא לבעלה.** בלא טהרות: **לא בעיא בדיקה.** אפילו אין לה וסת הילכך הא דאמר שמואל אסורה לשמש עד שתבדוק בעסוקה [בטהרות] קאי והיינו דאמר לעיל [יא.]: ואוקימנא בעסוקה בטהרות: **יון שבעה.** לתשמיש: **אין לך בדיקה גדולה מזו.** דאי לא קיים לה בטהורה היא הוה בדקה ובדיקה דקאמר שמואל לעיל בתביעה סגי ולבי מגמגם: **כי הא מתניתא.** (א) בעיא בדיקה או תביעה: סודי

בעי ר' זירא אשה מהו שתבדוק. פי' לפני תשמיש: **לבו** נוקפו ופורש. פר"ח כיון דרואה אשתו בודקת מחשב שאם לא הרגישה לא היתה בודקת לפי שיודעת שחכמים לא תקנו לבדוק: **כדי** לחייב בעלה חטאת. הכא נמי הוה מצי למיבעי מהו שתבדוק קודם תשמיש ותניא העד עד הבקר כדי לחייב בעלה חטאת אלא דכבר השיב לו שאם תבדוק לפני תשמיש לבו נוקפו ופורש: **צנועין לא** מיקרי רשע לא מיקרי. בתמיה וא"ת ברים כתובות (דף ג:) דאמר משום צנועות ומשום פרוצות כיון דקרי להו צנועות הנהו דלא עבדי הכי אמאי קרי להו פרוצות וי"ל דהתם קרי להו צנועות דאמרינן התם זמנין דלא אתי וסברה דאתי ואע"ג שבדין היה לה לתלות שאין אנס דרוב העולם אינן אנוסים ופרוצות משום דזמנין דאנוס פירוש פעמים דיודעת שהוא אנוס ואמרה דלא אנוס ול"ג התם וסברה: **אשה שאין לה** וסת אסורה לשמש עד שתבדוק. ובעסוקה בטהרות איירי וא"ת אמאי קמ"ל מתניתין היא (לעיל יא.) ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה וליכא למימר דאתא לאשמועינן דאע"ג דאין לה וסת דמותר לקיימה על ידי בדיקה כר"מ בן אנטיגנוס וכן פירש רש"י לקמן דהלשון משמע דלא בא להשמיענו היתרא אלא להשמיענו שצריכה בדיקה וי"ל דקמ"ל באין לה וסת דאפילו ישנה צריכה בדיקה: **בין** ישנה. פי' דליכא איסור נדות אבל אסור לבא על היושנה כדאמר בנדרים ב[ד] (כ:) א"נ הכא לא לגמרי בישנה איירי אלא אינה ערה כל כך שתדע להשיב אם היא טהורה אם לאו:

שמואל במאי מוקי לה. וא"ת ולוקמה באינה עסוקה בטהרות ויש לומר דדייק מלישנא יתירא דקתני נשיהם להם בחזקת טהרה ואמאי אינטריך תו למיתני ובאין ושוהים עמהם אלא לגלויי דאיירי דעסוקה בטהרות ובפ"ב (לקמן דף טו.) דקתני כל הנשים בחזקת טהרה וקתני בתר הכי והבאין מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה וקתני תרתי אע"ג דאינה עסוקה בטהרות איירי התם אשמועינן דאין לחלק בין באין מן הדרך לבני העיר וא"ת אלא שמואל תקשי מתניתין דמצרכת בדיקה בעסוקה בטהרות אבריתא דהכא וי"ל דפריך לשמואל אפילו בישנה באין לה וסת אבל מתני' לא מייירי בישנה וכן פי' רשב"ם. פ) [א"נ ממתני' ה"מ לחמוקי ולאוקומי באין לה וסת ודיה שעתה לא קאי אלא אצריכה להיות בודקת ומו לא אע"ג דפשטא דמתניתין בשם לה וסת כדפריך לעיל והא מתניתין בשם לה וסת עסקינן]: **כיון** שתבעה. פירוש כיון שבא מן הדרך מפייסה ותובעה לתשמיש ואי חזיא כבר רמיא אנפשה שהרגישה בשעת רציה וזוכרת אבל אם לא בא מן הדרך אסור בערה לפי שאינו מצריך בפיוס של תשמיש אלא בא עליה מיד ולא רמיא אנפשה לאזכורי שהרגישה: **מהו** למעבד כי הא מתניתא. פי' רש"י כי הא מתניתא דבעיא בדיקה או תביעה וקשה דבערה דוקא מצריך בדיקה ואם כן מאי קא מהדר ליה דמגיעא באפיה דבתביעה לא מגיעא באפיה ועוד אי לבעלה גרידא קבעי כדמשמע לבני בבל היה שואל הא פשיטא דאמר לעיל (דף יא:) כל לבעלה לא בעיא בדיקה וגם אין להחמיר לבדוק דא"כ לבו נוקפו ופורש כדאמר לעיל ואי בעסוקה בטהרות קבעי פשיטא שצריכה בדיקה כדתנן ובשעה שהיא עוברת לשמש ביתה כו' ותו למה תולה בעייתו בברייתא זו כיון דמתניתין נמי מצרכה בדיקה לטהרות וגראה לפרש מהו למעבד כי הא מתניתא דלא מצרכה מידי בישנה דשמא אף לבעלה גרידא צריך להקילה ולתובעה והא דאמרינן לעיל דאפילו באין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה ו) בישנה מ"מ דילמא תביעה בעיא אי נמי לעיל מייירי כשהוא בעיר דאם אינתא דהיתה טמאה הוה אמרה ליה קודם לכן אבל בבא מן הדרך איכא למיחש ומתני' דפ"ב (לקמן טו.) דבאין מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה איכא נמי למימר דהיינו דלא בעו בדיקה אבל בעו תביעה אי נמי בערות דווקא אי נמי בשם לה וסת: אמר

מתניתין בשם לה וסת עסקינן]: **כיון** שתבעה. פירוש כיון שבא מן הדרך מפייסה ותובעה לתשמיש ואי חזיא כבר רמיא אנפשה שהרגישה בשעת רציה וזוכרת אבל אם לא בא מן הדרך אסור בערה לפי שאינו מצריך בפיוס של תשמיש אלא בא עליה מיד ולא רמיא אנפשה לאזכורי שהרגישה: **מהו** למעבד כי הא מתניתא. פי' רש"י כי הא מתניתא דבעיא בדיקה או תביעה וקשה דבערה דוקא מצריך בדיקה ואם כן מאי קא מהדר ליה דמגיעא באפיה דבתביעה לא מגיעא באפיה ועוד אי לבעלה גרידא קבעי כדמשמע לבני בבל היה שואל הא פשיטא דאמר לעיל (דף יא:) כל לבעלה לא בעיא בדיקה וגם אין להחמיר לבדוק דא"כ לבו נוקפו ופורש כדאמר לעיל ואי בעסוקה בטהרות קבעי פשיטא שצריכה בדיקה כדתנן ובשעה שהיא עוברת לשמש ביתה כו' ותו למה תולה בעייתו בברייתא זו כיון דמתניתין נמי מצרכה בדיקה לטהרות וגראה לפרש מהו למעבד כי הא מתניתא דלא מצרכה מידי בישנה דשמא אף לבעלה גרידא צריך להקילה ולתובעה והא דאמרינן לעיל דאפילו באין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה ו) בישנה מ"מ דילמא תביעה בעיא אי נמי לעיל מייירי כשהוא בעיר דאם אינתא דהיתה טמאה הוה אמרה ליה קודם לכן אבל בבא מן הדרך איכא למיחש ומתני' דפ"ב (לקמן טו.) דבאין מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה איכא נמי למימר דהיינו דלא בעו בדיקה אבל בעו תביעה אי נמי בערות דווקא אי נמי בשם לה וסת:

ו) נראה דל"ל היינו שמהרות דוקא בעד שלאחר תשמיש שלא לבדוק בו ג"כ קודם תשמיש לפי שעד שלאחר תשמיש הוא מלוכלך בשכבת זרע וכו'.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כי הא מתני' אישנות קאי מי בעיא כל"ל וג"כ ק"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' מ"כ לבו נוקפו ופורש. נ"ב עיין מדרי טהרה סימן קנ ס"ק ס"ז דף לז ע"ב בד"ה וע"פ הדברים הללו וכו' ושם מבואר מה שי"ל בזה יעוש"ה והו"ק: ב) תוס' ד"ה בין ישנות וכו' כדאמרינן בנדרים דף כ ע"ב. נ"ב יעו"ש בנדרים דף כ ע"ב דתמיב מעם כמי מדות וכן קתני לה במסכת כלה ומוסיף התם וי"מ אף בני ישנה יעוש"ה ואולי בגמרא דנדרים שלפני התוספות היה כתוב נמי הן ויש לומרים אף בני ישנה:

מוסף רש"י

לבו נוקפו ופורש. מן האשה (לעיל ג.). **וסת שאמרו.** לחייבה בחטאת, לקנות. מצמון, **ולא לבדיקה.** מנפליס ד"א שהתם יותר מכשיעור ואין כאן אלא טומאת ספק ואשם תלוי (לקמן יד:).

תוס' הרא"ש

כדי לחייב בעלה חטאת. ע"כ סמוך לוסתה איירי דשלא בסמוך לוסתה לא מיחייב חטאת דאנוס הוא כדאמרינן בפ"ב דשבועות. וא"כ תימה מאי קא מהדר ליה א"כ לבו נוקפו ופורש והלא חייב הוא לפרוש סמוך לוסתה כדאיתא התם. ודוחק לומר שמתוך כך יפרוש שלא בשעת וסתה. וצ"ל דלאו דוקא קאמר לחייב בעלה חטאת. אלא כלומר להיות (באונס) [באיסור] חטאת היכא דלא אינס: **עד** שבודקות בו לפני תשמיש זה כו'. אין זה צנועות דתנן לקמן פרק כל היד והצנועות מתקנות להן עד שלישי לתקן את הבית אלא צניעות אחרת וגדול מהך דלקמן דאילו צנועות דהכא עד שבודקות בו לפני תשמיש זה אין בודקות בו לפני תשמיש אחר וצנועות דלקמן היינו שנזהרות דוקא

ו) כמעת דלאחר תשמיש דעד שבודקות בו לאחר תשמיש לפי שמלוכלך בשכבת זרע אבל עד שלפני תשמיש זה בודקות בו לפני תשמיש אחר ולא איכפת להו. ותי' לי אמאי אמר ר' יוסי זו היא עדן של צנועות אמתני' דבשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה הוה מצי למימר נמי אבדיקות שחרית וערבית. צנועות עד

עין משפט נר מצוה

קו א ב מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ט' וע' בהשגות סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קפד סעיף ו וכהג"ה וסימן קפו סעיף ג:

קז ג מיי' שם סמג שם טוש"ע י"ד סימן קפד סעיף ו וכהג"ה וסימן קפו סעיף ו לדעת הרמב"ם:

קח ד מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה טז וע"ש ופ"ח שם הל' ג סמג שם טור ש"ע שם סעיף ב:

קט ה מיי' שם הלכה טז וע' בהשגות ופכ"ד מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ז וכהשגות שם וכב"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפו סעיף ב:

קי ו מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הל' ט סמג שם טוש"ע י"ד סימן קפד סעיף ו [וכרב אלפס שבועות פ"ב דף לז.]:

קיא ז מיי' שם:

תוס' הרא"ש (המשך)

שבודקת בו שחרית אין בודקת בו ערבית. ואיכא למימר דאפילו צנועות לא איכפת להו בהם אבל בעד שלפני תשמיש איכא למיחש שמחמת חימוד רוב התאוה הזריעה כבר ומלוכלך קצת: **גופא** אמר רבי זירא. ל"ג גופא דהא מפסיק במתני' ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה: **א'** בשיש לה וסת קשיא ערה. תי' מאי קא קשיא ליה דלמא הך ברייתא איירי באינה עסוקה בטהרות. ותי' ר"ת מדקתני חמריו ופועליו הבאין מבית האבל ומבית המשתה ואלו רגילין לעסוק בטהרות. חמרים מעיר לעיר. ופועלין הערשין בטהרות אצל בעלי בתים. הבאים מבית האבל לחברותו. ומבית המשתה של חתן שמסובין שם אוכלי טהרות. ומי' קשה אדפריך לשמואל מהך ברייתא תיקשי ממתני' אהך ברייתא דקתני בשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה אלמא דערה בעיא בדיקה. וי"ל דלמתני' ניחא דלא תני לא ערה ולא ישינה שמעינן מינה דלא שייך לחלק לגבי טהרות בין ערה לישינה הלכך איכא לאוקומי מתני' בעסוקה בטהרות ובריייתא בשאינה עסוקה אבל שמואל שהזכיר לענין טהרות ערה וישינה משמע דאיירי [בברייתא] לענין טהרות כלומר בין ערה הראויה לעסוק בטהרות בין ישינה שאינה ראויה לעסוק בטהרות. ודלא כאותם המפרשים דישינה לא אטרחוה רבנן: **כיון** שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו. שכן דרכו לבא מן הדרך לתבוע ולרצות ולפייס ורמיא אנפשה ואי חזיא ארגשה והויא כמו בדיקה. אבל בשאין לה וסת אפילו ישינה בעיא בדיקה וישינה לא שייך תביעה הלכך אוקמה בשיש לה וסת. ותימה כיון דתביעה הויא כבדיקה א"כ בסיפא דהניחה בחזקת טמאה תביעה נמי הויא כמו אמרה לו טהורה אני א"כ מאי איכא בין רישא לסיפא. וצ"ל בסיפא אישנות קאי: **מהו** למיעבד כי הא מתניתא. תי' מאי קא בעי הא ליכא מאן דפליג אהך ברייתא. וי"ל דמיבעיא ליה לענין בעלה ובאינה עסוקה בטהרות דהא רב פפא ורבא ורב כהנא בבבל היו עומדין שאינן עסוקין בטהרות ומיבעיא ליה אם יש להחמיר ולהצריכה תביעה דנהי דאינה יכולה לבדוק כדאמרינן לעיל דא"כ לבו נוקפו ופורש. מיהו אם יוכל להחמיר להצריך תביעה וא"ל לא דאי מצרכינן לה תביעה א"כ

אמר ליה מגניא באפיה. פירוש אם צריך להקילה עד שתתייבש דעתה להשיב אם טהורה היא אם לאו: **מי** מצריכי לבו בדיקה. פירוש להקיץ אתכם עד שתתייבש דעתכם להשיב אם טהורה היא וכגון שהיו באין מדי שבת או מדי חדש אבל לא לזמן מרובה כדאמר לקמן (דף טו.) והוא שבא תוך ימי עונתה אבל יותר יש לחוש שמא ראתה בינתיים: **לא** פירות. נכסי מלוג שאכל ולא דין פירות דהיינו פרקונה ואיירי בין הכיר בה ובין לא הכיר בה דבלא הכיר בה הוי מקח טעות ומחלה ליה דיחא לה דיפוק עלה שמא דאישות כדאמרינן גבי אילונית בפרק איזהו נשך (ב"מ דף סז.) ובהכיר בה נמי אין לה כלום כדאמר בית מותרות (יבמות פה:) בשניו לעריות שהיא [ה] מרגילתו משוס דזרעה כשר: **כיון** דלא חזיא לביאה לית לה כתובה. אע"ג דאיכא מאן דאמר בפ' בנות כותים (לקמן דף לט.) אפילו לר"מ אשה שאין לה וסת מותרת לשמש בי"א שבין נדה לנדה לפי שהיא מסולקת מדמים מ"מ צריך לגרשה דילמא מקלקלת ליה בשאר יומי וכיון דאסור לקיימה אין לה כתובה וכל זמן שלא גרשה מותר לשמש בשותן י"א יום ולאבא חנן דאית לה כתובה היינו משוס דמותרת לשמש בי"א יום כיון דחזיא לביאה אע"פ שגזרו חכמים עליו לגרשה לא תפסיד בכך כתובתה: **אילו** הייתי יודע שכך הוא. וא"ת והא כיון דאינה תובעת כתובתה לא מצי להוציא לעז כדאמר בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סה.) גבי נשאת לשלישי ולא היו לה בנים ונשאת לרביעי והיו לה בנים כו' וקאמר אומרים לה שתיקותיך יפה ליך מדבוריך שלא יוצא לעז ויאמר אילו הייתי יודע כו' ופריך אי איתי שתקה אין מי שתקינן ומשני השתא הוא דבריאת וי"ל דהכא בקל ע"י סממנים תחזיר לוסתה ואיכא לעז טפי ולא דמי לעקרה דאין לה רפואה בקל לבא לידי בנים ומשמיא הוא דמסקו לה והכ"ר שלמה מדריש"ם תירץ דהכא איכא למיחש דמתקנא וקבעה לה וסת כמו שהיה סמוך לגרושין דאיגלאי מילתא דבעוד שהיא תחתיו איברית ולא השתא והכא לא שייך למיפרך אין מי שתקינן כיון דלא שייך כאן לומר השתא הוא דאיברית דכיון שאומרים לו הוי יודע כו' תו ליכא לעז וכן לר"י בהשולח (גיטין דף מו: וש"ס) גבי אילונית לא שייך למפרך אע"ג דאינו כ"א חשש אילונית דודאי אילונית אין לה רפואה ולא שייך השתא הוא דאיברית דכיון שאומרים לו הוי יודע מגרשה לגמרי [ה] [אבל אם תובעת כתובתה יכול לומר אדעתא דהכי לא גירשתיך] וגבי נשאת לרביעי אין ל"ל הוי יודע דאינו יכול להוציא לעז דאיכא למימר השתא הוא דאיברית ואי לאו טעמא דהשתא הוא דאיברית אפילו לרבנן [ו] לא חיישינן לקלקול גבי אילונית לא הוה שתקינן משוס דכיון דכבר גרשה ראשון ושני ניכר שגם השלישי שגרשה משוס בנים מגרשה ואיכא לעז אי לאו טעמא דהשתא הוא דאיברית: **דמתני** הא לא מתני הא. פירש רש"י רב יהודה דפסיק הלכה כר"ח דאיירי בעשוקה בטהרות לא מתני דר' אבא בר' ירמיה והקשה רש"י הא רב יהודה גופיה אמר משמיה דשמואל לא שנו אלא לטהרות ותירץ דהתם לא אשמועינן רב יהודה אלא לבעלה לא בעיא בדיקה ואע"ת והא מתני' בית אבל אין לה וסת איכא למימר דאסורה כר"מ א"כ שמואל דאוקמא אפילו באין לה וסת משמע דסבר כר"ח בן אנטיגנוס וי"ל דמתני' משמע שפיר גם באין לה וסת וה"ק אפילו אותה שדיה שעתה משמשת בעדים וכ"ש שאין לה וסת ואע"ת ואמאי לא משני הכא דחדא מכלל תברתה איתמר כדלעיל וי"ל דלעיל אינו בפירוש בדברי רבי אבא בר ירמיה לבעלה לא בעיא בדיקה ואף רבי אבא לא חילק לר' זירא בין יש לה וסת לאין לה וסת בין טהרות לבעלה משוס דשמיע לה מכלל דרב יהודה לבעלה לא בעיא בדיקה אבל הכא פירש בהדיא משמיה דשמואל דאין לה וסת מותר לקיימה אם תבדוק וכן בפסקא דהלכה כר"ח אין להקשות דמה צריך לפסוק כר"ח כיון דבעשוקה בטהרות איירי וכי הילכתא למשיחא דהא בא"י לעולם היו עשוקים בטהרות כדאמר לעיל (דף ו:) חברים מדכן בגליל:

הדרן עלך שמאי אומר

א"ל [ט] סודני לא דמגניא באפיה אמר רב כהנא שאלתינהו לאינשי ביתיה דרב פפא ודרב הונא בריה דרב יהושע כי אתו רבנן מבי רב מצרכי לבו בדיקה ואמרו לי לא ולישיילינהו לדידהו דילמא אינהו קא מחמירי אנפשייהו ת"ר אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ויוציא ולא מחזיר עולמית [ז] דברי ר"מ רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר [א] משמשת בשני עדים הן עותה הן תקנוה משום אבא חנן אמרו אוי לו לבעלה אסורה לשמש דילמא מקלקלת ליה ואין לה כתובה כיון דלא חזיא לביאה לית לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות תנאי כתובה ככתובה דמו ויוציא ולא יחזיר עולמית פשיטא לא צריכא דהדרה ואתקנה מהו דתימא ליהדרה קמ"ל דזימנין דאזלא ומנסבא ומתקנא ואמר אילו הייתי יודע שכך היה אפילו הייתם נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין משום אבא חנן אמרו אוי לו לבעלה איכא דאמרי לר"מ אמר ליה דבעי לאגבויה כתובתה איכא דאמרי לרבי חנינא בן אנטיגנוס קא"ל דמקלקלת ליה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס ובמאי אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא ואי בשאינה עסוקה בטהרות הא אמר כל לבעלה לא בעיא בדיקה [ג] דא"ר זירא א"ר אבא בר ירמיה אמר שמואל [ב] אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא לה [ג] בעסוקה בטהרות מאן דמתני הא לא מתני הא:

הדרן עלך שמאי אומר

סודני. תלמיד חכם על שם (תהלים כה) סוד ה' ליראיו: **לא.** בעיא בדיקה דכי מצטרכא לה בדיקה מיגניא באפיה. [ד] ל"א מהו למעבד כי הא מתניתא דלא בעיא בדיקה דאיהו ס"ל באין מן הדרך לאו דוקא וכ"ש יושב בביתו. אמר ליה סודני רב פפא מטיל שכר הוא כדאמר בחיזהו נשך (ב"מ דף סה.) שיכרא לא פסיד ומטיל שכר נקרא סודני כדאמרינן בערבי פסחים (פסחים דף קיג.) תמרי [ה] בחלוך לבי סודנא רהוט: **לא מיגניא באפיה.** בתמיה. אם אתה מצריכה בדיקה והלא תמצא אתה מגניה בפניו [ו]: **דלמא אינהו מחמירי אנפשייהו.** ומצריכים בדיקה לנשותיהן ומורים לאחרים היתר כהילכתא דאוקימנא דלא בעיא בדיקה לפיכך שאל לנשותיהן דאיהו נמי בעי לאחמורי כוותייהו. ליישנא אחרינא אינהו מחמירי אנפשייהו ומורים בצריכה בדיקה להחמיר והם אין מצריכין נשותיהן לבדוק ושיבוש הוא דלאו היינו מחמירי אנפשייהו אלא מקילי אנפשייהו ומחמירי לאחרים וחלילה לעשות כן: **ולא פירות.** שאוכל בעלה מנכסי מלוג שלה ולא אמרינן כיון דאין לה כתובה הימנו אישתכח דלאו אשתו היא וליהדר לה פירי דאכל: **ולא מזונות.** אם הלך למדינת הים קודם שגרשה אין בית דין פוסקים לה מזונות מנכסיו: **ולא בלאות.** כגון אם הכניסה לו בגדים בשומת כתובתה ואמרינן בכתובות (דף עט:) עיילא ליה גלימא מנכסי בה ואזיל עד דבלי וזו כשמגרשה אע"ג שקלת הבלאות קיימין אין מחזירין לה: **בשני עדים.** סדיין: **עותה.** אי חזאי: **תקנוה.** אי לא חזאי: **אוי לבעלה.** כדמפרש לקמן: **מזונות.** תנאי כתובה הן את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי [ז] ובלאות נמי משומת כתובה הן ששמו לה מה שהיא מכנסת והוא מקבלן עליו לשלם לכשיומות או לכשיגרשנה כמו שאנו כותבין ודין גדוניא דהנעלת ליה וכו': **וכייה ממזרים.** הילכך אומרים לו הוי יודע שהמגרש את אשתו משוס וסת לא יחזיר ואפילו היא חוזרת וקובעת ותו לא מצי למימר אילו הייתי יודע שכך כו' שהרי התרו בו וגמר בדעתו וגרשה והכי נמי אמרינן גבי מוציא את אשתו משוס שם רע או משוס נדר במס' גיטין (דף מו.): **דבעי לאגבויה לכתובתה.** והכי קאמר ליה את אמרת אין לה כתובה ואנא סבירא לי אוי לו לבעלה שנחסר ממונו דודאי יש לה כתובה: **דמקלקלה ליה.** את אמרת משמשת בעדים אוי לבעלה דדילמא לא חזיא לפני תשמיש וחזיא בשעת תשמיש: **הא אמר שמואל חדא זימנא.** כדמותיב ואזיל מדר' אבא בר ירמיה ומינה שמעינן דס"ל לשמואל דעסוקה בטהרות בעיא בדיקה לבעלה ושאינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה: **מאן דמתני הא לא מתני הא.** לעולם בעסוקה ודקשיא לך תרתי למה לי רב יהודה דמתני הא משמיה דשמואל לא מתני דר' אבא ורבי אבא לא מתני הא דרב יהודה. ואי קשיא הא רב יהודה נמי אמרה דאמר רב יהודה לעיל [ח]: גבי מתני' דקתני לעיל ובשעה שהיא עובדת לשמש את ביתה [ח] ואמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בעסוקה כו' לאו פירכא היא דרב יהודה לא אשמועינן התם בעסוקה מידי דממתני' הוה שמעינן בין עסוקה בין אינה עסוקה ואתא רב יהודה למימר ואשמועינן משמיה דשמואל דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה והכא אשמועינן דהלכה כר"ח וכאותה משנה דעסוקה בטהרות בעיא בדיקה והכא עיקר. ואית דמפרשי כי האי ליישנא והאמר שמואל חדא זימנא לעיל [ח] דאוקימנא למתני' דקתני משמשת בעדים בעסוקה בטהרות מאן דמתני הא כו' לעולם בשאינה עסוקה ודקשיא לך דרבי אבא בר ירמיה אהא דרב יהודה לא תקשי אמוראי נייהו אליבא דשמואל וטוענין בדבר דא"כ קשיא דרב יהודה אדרב יהודה דהא אינו גופיה אמר דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה

הדרן עלך שמאי אומר

עין משפט נר מצוה

קיב א מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' עז וע' בהגהות ומ"מ [ופכ"ט מהל' אישות הל"ז] סמג לאוין קיח ועשין רמג טוש"ע י"ד סימן קפו סעיף ב:

קיג ב ג ע' במיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה עז ובהגהות ובפ"ד מהל' מעמלי מעכב ומושב הלכה ז ובהגהות ומ"מ ומכ"מ טוש"ע י"ד סי' קפו סעיף ב:

תוס' הרא"ש

מיגניא באפיה שיזכור דם נדותה שהוא דבר מגונה לאשה כדאמרינן היא מליאה דם והכל רצין אחריה: **ולא** פירות. פרש"י פירות שאכל לא ישלם לה ומדקאמר בתר הכי ולא פירות משום דתנאי כתובה ככתובה דמי משמע דפירות היינו פרקונה שהוא תחת פירות שהוא תנאי כתובה אם אישתבאי אפרוקינך: **ולא** בלאות פרש"י בלאותיה שהן קיימין. וקשה דהוה ליה למימר ולא בלאות קיימין כדאמרינן בסוף אלמנה ניזונת ועוד תנן התם הממאנת והשניה כו' ולא בלאות ודייק בגמ' אי דאיתנהו אידי ואידי שקלא אלמא בלאות סתם אינן קיימין: **ולא** מזונות תנאי כתובה ככתובה דמי. פרש"י את יתבת בביתי ומיתזנת מנכסי ולא הוה ליה לפרושי הכי דהרי במזונות אלמנה קאי. אלא ואנא אפלח ואוקיר ואיזון ואפרנס כו': **ונמצא** גט בטל. לאו דוקא גט בטל דהא לא אתני על מנת אני מגרשיך שאין לך וסת ואם תתרפת (לא) יהא בטל הגט. אלא חיישינן שמא יוציא לעז על הגט דאי הוה מצי לאהדורה הוה יוציא לעז על הגט שלא גרשה אלא בשביל שלא היה לה וסת ויהיה סבור שמותר להחזירה אע"פ שנשאת דלא הוי אלא כזונות בעלמא לפי שהגט אינו גט הלכך אומר' לו שהמוציא את אשתו משום שאין לה וסת אינו יכול להחזירה וכיון שאינו יכול להחזירה לא יוציא לעז על הגט: **ונמצא** גט בטל. תימה היאך יוכל להוציא לעז נימא השתא הוא דברית כדמסיק בסוף הבא על יבמתו גבי נשאת לרביעי והיו לה בנים. י"ל דהתם באילונית אינו מצוי שתתרפא ולא היה מכניס עצמו לאותו ספק מלהניח מלגדל שמא תתרפא [ה] לפי שאינו יכול להוציא לעז על הגט ולומר אילו הייתי יודע שעתידה להתרפאות לא הייתי מגרשה. אבל הכא רגילות הוא שתתרפא ולחזור ולקבוע לה וסת הלכך היה יכול להוציא לעז ולומר אילו הייתי יודע שתתרפי כל כך במהרה לא הייתי מגרשיך: **דבעי** לאגבויי כתובה כיון דחזיא לביאה מדאורייתא. א"כ משום דחזיא בימי זיבה דאיכא מאן דסבירא ליה הכי בסוף בנות כותים אפילו לרבי מאיר: **הדרן עלך שמאי אומר**

ה) נראה דל"ל ולפיכך אינו יכול וכו'.

מסורת הש"ס

ה) [ברכות מד: מנחות עא. פסחים קיג.], ב) [לקמן לט.], ג) [לעיל יא:], ד) עיין רש"ל שכתב דהאי ל"א אינו מלשון רש"י, ה) פירוש כלי שמתגנן בו תמרים. רש"ל, ו) [ע"ב ל"א], ז) [כתובות נב:], ח) [פי' שמיתו לעביריה], ט) נ"י כ"י.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאן דמתני וכו' לעיל דאוקי למתני': (ב) תוס' ד"ה אילו וכו' אפילו לרבנן דלא חיישי לקלקול גבי:

מוסף רש"י

סודני. ת"ח, ע"ש סוד ה' ליראיו ל"א רב פפא רמי שכרא הוי, כדאמרינן בפסחים (קיג.) אי לאו דרמאי שכרא לא אינתרי, וסודני מיקרי כדאמרינן התם ממרי בחולכן אבי סודנא ריהוט, ואמאי קרו לה סודנא, סוד נאה שמעשרת ומגילות מסדים (מנחות עא. וכע"ז ברכות מז: וע' פסחים שם).

בעסוקה בטהרות. אבל בעבלה גרידא שאינה עסוקה בטהרות לא (לעיל יא:).

הדרן עלך שמאי אומר

כל היד המרבה לבדוק. שבודקת תמיד שמא ראתה: **בנשים משובחת.** שמתוך כך לא אתי לידי ספק טומאה ובעלה לא אתי לידי איסורא: **ובאנשים.** שבודק עצמו תדיר בחמתו שמא יצא ממנו קרי: **תקנץ.** שמתחמם ומרגיש כשממשמש בחמה ומוציא שכבת זרע לבטלה: **גמ' הרגשה.** שמזדעזען אבריו כשמתחמם ורואה קרי: **בנשים.** משובחת דקתני קמי מרבה[1] אבל אתקנץ דבאנשים אפילו חדא זימנא: **לענין זיבה.** שילא זוב ממנו ורואה לבדוק כדי למנות לאיותיו שתים לטומאה ושלש לקרבן. זוב דומה למי בצק של שעורים ובא מבשר המת ושכבת זרע בא מבשר חי וקשורה כלודן בילא שאינה מוזחת[2]: **בצרור.** דבר קשה אינו מחמם: **במטלית עבה.** קשה היא ואינה מחממת: **שנזדעזעו אבריו.** שנעקר זרע מגופו: **אוחז באמה.** שלא יצא הזרע עד שיבלע את התרומה שבפיו תתנן לקמן בפ' יוצא דופן (דף מ.). הזב ובעל קרי אין מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ: **באילו מביא מבול.** שעבירה זו היתה בידם דכתיב (בראשית ו) כי השחית כל בשר ואמרו[3] ברותחין קלקלו: **כיון דעקר עקר.** ומשום חמוס דהשתא לא נפיק מידי: **לא שכיח.** וכי קתני למה זה דומה[4] דתחילתו לא יצא אלא ע"י משמוש האבר שאינו נעקר יחד אלא כשהוא ממשמש יוצא מעט מעט והולך אבל היכא דיצא מהרגשה ונעקר כולו כאחד תו לא מוסיף: **ניצוצות ניפזין.** שאינו אוחז ואינו מטיל למרחוק: **כרוח שפכה.** סריס אין מימי רגליו עושים כיפה: **איסורא.** אסור לאחוז ואפילו אי אפשר לו בענין אחר אע"פ שמוציא לעז כדקתני מוטב שיוציא לעז כו': **הקנאה.** ישתין על גבי עפר תיחוח דמשמע דאי ליכא הני יאחוז באמה: **הנחמים באלים.** שמתחממים בעצי אילנות במדורות גדולים כלומר בעצי הנאות: **באלים.** כמו (שם לה) תחת האלה: **דשף ויפיב.** שם מקום (ג) המובלע במלכות נהרדעא מפי מורי הזקן[5]: **אחוז באמה.** שלא יפלו מיס על הגג: **עשאוהו.** להא דרב יהודה **כבולשם.** בולשת חיל שמחפשין ובוזזין כדמתרגמינן (שם לא) ויחפש ובלש: **דיליה.** ומתיירא שמא יפול: **דריפיב.** שמואל: **דשיבה.** שורה בבית הכנסת: **אימא דמריה.** הקב"ה ואפי' במקום אחר נמי שרי לדיליה: **עטרה.** שפה גבוהה המקפת את ראש הגיל:

מעטרה

כל היד. באנשים תקצץ. ואם צריך לבדוק יבדוק בצרור או בחרס כדאמר בגמ' וא"ת הא לקמן אמר דלמטה מעטרה מותר והיינו בפי האמה ושם הוא בודק עצמו וי"ל דגם למעלה לצד הגוף צריך לבדוק שמא הלך שם טפת קרי א"נ אפי' מעטרה ולמטה לא שרי אלא להשתין משום ניצוצות או משום בית הכנסת אבל כדי לבדוק עצמו לא:

[**נשים דלאו בנות הרגשה נינהו.** לר"ת דמפרש (יומא יב:) ג' נשים משמשות במוך היינו צריכות ואחר נשים מותרות משום [דלא] מיפקדא אפריה ורביה י"ל כיון דלאו בנות הרגשה נינהו אפילו הוו מרגישות לפי' ר"ת קשה לר' יוחנן בן ברוקה דתניא (שם דף סה:) על שניהם נאמר פרו ורבו ואעפ"כ אבל אנשים תנא בד"א לענין שכבת זרע אבל לענין זוב אף הוא משובח בנשים ואפי' לענין שכבת זרע אם בא לבדוק בצרור או בחרס בודק ובמטלית לא והתניא בודק עצמו במטלית ובכל דבר שרוצה כדאמר אביי במטלית עבה הכא נמי במטלית עבה והיכא איתמר דאביי אהא דתנן[6] היה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעזעו אבריו אוחז באמתו ובולע את התרומה אוחז והתניא[3] רבי אליעזר אומר כל האוחז באמתו ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמר אביי במטלית עבה רבא אמר אפילו תימא במטלית רכה כיון דעקר עקר ואביי חייש דלמא אתי לאוסופי ורבא לא חייש דלמא אתי לאוסופי ולא[3] והתניא הא למה זה דומה לנותן אצבע בעין שכל זמן שאצבע בעין עין מדמעת וחוזרת ומדמעת ורבא כל אחמומי והדר אחמומי בשעתיה לא שכיח גופא ר"א אומר כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמרו לו לרבי אליעזר והלא נצוצות נתזין על רגליו ונראה כבורות שפכה ונמצא מוציא לעז על בניו שהן ממזרים אמר להן מוטב שיוציא לעז על בניו שהן ממזרים ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום תניא אידך אמר להן רבי אליעזר לחכמים[7] אפשר יעמוד אדם במקום גבוה וישתין או ישתין בעפר תיחוח ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום הי אמר להו ברישא אילימא קמייתא אמר להו ברישא בתר דאמר להו איסורא הדר אמר להו תקנתא אלא הא אמר להו ברישא ואמרו ליה אין לו מקום גבוה ועפר תיחוח מאי אמר להן מוטב שיוציא לעז על בניו ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום וכל כך למה מפני שמוציא שכבת זרע לבטלה דא"ר יוחנן[1] כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה שנאמר[1] וירע בעיני ה' (את) אשר עשה וימת גם אותו רבי יצחק ורבי אמי אמרי[1] באילו שופך דמים שנאמר[2] הנחמים באלים תחת כל עץ רענן שוחטי הילדים בנחלים תחת סעיפי הסלעים אל תקרי שוחטי אלא סוחטי רב אסי אמר כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב הכא תחת כל עץ רענן וכתיב התם[3] על ההרים הרמים ותחת כל עץ רענן רב יהודה ושמואל הוו קיימי אאיגרא דבי כנישתא[6] דשף ויתיב בנהרדעא אמר ליה רב יהודה לשמואל צריך אני להשתין א"ל[7] שיננא אחוז באמתך והשתן לחוץ היכי עביד הכי והתניא ר"א אומר כל האוחז באמתו ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמר אביי עשאו כבולשת[8] דתנן[8] בולשת שנכנס לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין להן פנאי לנסך אלמא דכיון דבעיתי לא אתי לנסוכי הכא נמי כיון דבעיתי לא אתי להרהורי והכא מאי בעיתותא איכא איבעית אימא בעיתותא דליליא ודאיגרא ואיבעית אימא בעיתותא דרביה ואב"א בעיתותא דשכינה ואיבעית אימא אימתא דמריה עליה דקרי שמואל עליה אין זה ילוד אשה ואיבעית אימא נשוי הוה דאמר רב נחמן [8]אם היה נשוי מותר ואיבעית אימא כי הא אורי ליה דתני אבא בריה דרבי בנימין בר חייא אבל מסייע בביצים מלמטה ואיבעית אימא כי הא אורי ליה דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן[3] גבול יש לו מעטרה ולמטה מותר מעטרה

כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת
[2]**ובאנשים תקצץ. גמ' מ"ש נשים ומאי שנא אנשים נשים לאו בנות הרגשה נינהו משובחות אנשים דבני הרגשה נינהו תקצץ אי הכי מאי איריא מרבה כי לא מרבה נמי כי קתני מרבה אנשים תנא בד"א לענין שכבת זרע אבל לענין זוב אף הוא משובח בנשים ואפי' לענין שכבת זרע אם בא לבדוק בצרור או בחרס בודק ובמטלית לא והתניא בודק עצמו במטלית ובכל דבר שרוצה כדאמר אביי במטלית עבה הכא נמי במטלית עבה והיכא איתמר דאביי אהא דתנן[6] היה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעזעו אבריו אוחז באמתו ובולע את התרומה אוחז והתניא[3] רבי אליעזר אומר כל האוחז באמתו ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמר אביי במטלית עבה רבא אמר אפילו תימא במטלית רכה כיון דעקר עקר ואביי חייש דלמא אתי לאוסופי ורבא לא חייש דלמא אתי לאוסופי ולא[3] והתניא הא למה זה דומה לנותן אצבע בעין שכל זמן שאצבע בעין עין מדמעת וחוזרת ומדמעת ורבא כל אחמומי והדר אחמומי בשעתיה לא שכיח גופא ר"א אומר כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמרו לו לרבי אליעזר והלא נצוצות נתזין על רגליו ונראה כבורות שפכה ונמצא מוציא לעז על בניו שהן ממזרים אמר להן מוטב שיוציא לעז על בניו שהן ממזרים ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום תניא אידך אמר להן רבי אליעזר לחכמים[7] אפשר יעמוד אדם במקום גבוה וישתין או ישתין בעפר תיחוח ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום הי אמר להו ברישא אילימא קמייתא אמר להו ברישא בתר דאמר להו איסורא הדר אמר להו תקנתא אלא הא אמר להו ברישא ואמרו ליה אין לו מקום גבוה ועפר תיחוח מאי אמר להן מוטב שיוציא לעז על בניו ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום וכל כך למה מפני שמוציא שכבת זרע לבטלה דא"ר יוחנן[1] כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה שנאמר[1] וירע בעיני ה' (את) אשר עשה וימת גם אותו רבי יצחק ורבי אמי אמרי[1] באילו שופך דמים שנאמר[2] הנחמים באלים תחת כל עץ רענן שוחטי הילדים בנחלים תחת סעיפי הסלעים אל תקרי שוחטי אלא סוחטי רב אסי אמר כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב הכא תחת כל עץ רענן וכתיב התם[3] על ההרים הרמים ותחת כל עץ רענן רב יהודה ושמואל הוו קיימי אאיגרא דבי כנישתא[6] דשף ויתיב בנהרדעא אמר ליה רב יהודה לשמואל צריך אני להשתין א"ל[7] שיננא אחוז באמתך והשתן לחוץ היכי עביד הכי והתניא ר"א אומר כל האוחז באמתו ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמר אביי עשאו כבולשת[8] דתנן[8] בולשת שנכנס לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין להן פנאי לנסך אלמא דכיון דבעיתי לא אתי לנסוכי הכא נמי כיון דבעיתי לא אתי להרהורי והכא מאי בעיתותא איכא איבעית אימא בעיתותא דליליא ודאיגרא ואיבעית אימא בעיתותא דרביה ואב"א בעיתותא דשכינה ואיבעית אימא אימתא דמריה עליה דקרי שמואל עליה אין זה ילוד אשה ואיבעית אימא נשוי הוה דאמר רב נחמן [8]אם היה נשוי מותר ואיבעית אימא כי הא אורי ליה דתני אבא בריה דרבי בנימין בר חייא אבל מסייע בביצים מלמטה ואיבעית אימא כי הא אורי ליה דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן[3] גבול יש לו מעטרה ולמטה מותר מעטרה**

מסורת הש"ס

[1] לקמן מ., [2] שבת מא. לקמן מא., [3] [לקמן מא.], [4] [ברכות ט. וש"נ ועמ"ש בס"ד על הגליון מגיה טו: פירוטו של שיטמ"ק], [5] ע"ז ע: [כתובות כז. שבת מא.], [6] בע"י: תמרכה, [7] [לקמן לה:], [8] [ר"ש יב.], [9] [וע"ע פרש"י בר"ה כד: וכמגילה כט. וכע"ז מנ:], [10] [וע"ע תוס' יומא ל. ד"ה מלוה].

תורה אור השלם

1. וַיַּרַע בְּעֵינֵי יְיָ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמָת גַּם אֹתוֹ:
בראשית לח י
2. הַנִּחָמִים בָּאֵלִים תַּחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן שֹׁחֲטֵי הַיְלָדִים בַּנְּחָלִים תַּחַת סְעִפֵי הַסְּלָעִים: ישעיהו נז ה
3. אֲבַד תְּאַבְּדוּן אֶת כָּל הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אוֹתָם אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הֶהָרִים הָרָמִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן: דברים יב ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' כיומתא דשף ויתיב. נ"ב ע' בפרש"י פ' כי הציל וס"פ אם אין מכירין: (ב) רש"י ד"ה לא שכיח וכו' דומה היכא דתחילתו: (ג) ד"ה דשף וכו' המובלע נ"ב פירוש העומד בתוך מתוס של נהרדעא:

מוסף רש"י

שנזדעזעו אבריו. נעקר שכבת זרע מגופו (לקמן מ.). **כאילו מביא מבול לעולם.** שמתחמם ובא לידי קרי, וזה קלקולו של דור המבול, מוציאים שכבת זרע לבטלה, דכתיב (בראשית ו) כי השחית כל בשר (שבת מא. וכעי"ז לקמן מג.). **במטלית עבה.** שאינה מחממת (לקמן שם). **לא שכיח.** וכל דתניא כל זמן שאצבע בעין מדמעת, ה"מ היכא דמתחלה ממשמש ותימס את עצמו ויוצא כל שעה מעט, אבל זה שנזדעזעו אבריו נעקר כל הזרע ביחד וגוב אינו חוזר ומתחמם לעקור עוד מיד בשעה אחת (שם). **דבי כנישתא דשף ויתיב.** שם מקום שהיה במדינת נהרדעא, וכן אומר יכניה ובנותו נטלו עמהן מתני' ירושלים ומעפרה וכמאזוהו שם, והיינו דשף ויתיב בנהרדעא, נישוף כפן ומתיבא כפן, והיינו דכתיב (תהלים קב) כי רלו עבדיך את אבניה (ע"ז מג: וכעי"ז ר"ה כד: ומגילה כט.) וכן פומבדיתא שמכר וחזר ונכנס ותמיד היתה שכיחה מלוה שם (ר"ה שם). **בולשת.** חיל, על שם שמחפשים כל המטמונים (כתובות כז. וכעי"ז שבת מא. ועי"ז ע:) כדמתרגמינן ויחפש ובלש (ע"ז שם). **בשעת שלום.** כגון שהוא של אומה מלכות (שבת שם).

תוס' הרא"ש

מתני' כל היד המרבה וכו' ובאנשים תקצץ. באותו ענין שהוא מתחמם אבל מעטרה ולמטה או בצרור או במטלית עבה אם בא לבדוק בודק: **נשים** דלאו בנות הרגשה נינהו. פרש"י שאינן מתחממות ורואות קרי מתחמת מישמוש. משמע הא אם מתחממות אסור אלמא נשים מוזהרות על השחתת זרע. וכן משמע מתוך פר"ח שפי' נשים דלאו בנות הרגשה נינהו שרואות דם בלא הרגשה ומשמע שר"ל אע"ג דמפקות זרע לבטלה טוב לה שתבדוק כדי להפריש מטומאת טהרות ומלשמש עם בעלה בטומאה. אבל אנשים שאינן רואין קרי ולא הרגישו למה יבדקו אבל אם היו רואים בלא הרגש מיקרי משובח כשבודק אע"פ שמוציא זרע מידי דהוה אזב. ועוד י"ל דלאו בני איסור הרגשה נינהו אע"פ שמתחממות ורואות קרי וא"ת ומ"ט וכ"ת משום דלא מיפקדי אפריה ורביה אנשים נמי לאחר שקיימו לא ליסרו. ומי' י"ל אנשים לעולם מיפקדי משום דכתיב בבקר זרע סתמא דתלמודא ביומא בפרק אמר להם הממונה גבי כל המטיל מים טעון (כבוס) קידוש ידים ורגלים ודייק בגמרא בשלמא רגלים דאי בטלית עבה ומשום גזירה הכי הוה לך למימר אנשים דאיכא למיגזר בהו משום הרגשה: **והתניא** רבי אליעזר אומר. אע"ג דרבנן פליגי עליה. פריך מר' אליעזר וכן לקמן פריך מינה עליה דשמואל דנראה שגזרו חכמים והודו לר' אליעזר ולאו מחלוקת גמור הוא אלא ששאלו לו מה יעשו לניצוצות וכן משמע מדברי מר' אליעזר דלא מיבעיא לר' יוחנן בן ברוקה דאמר התם על שניהם הוא אומר פרו ורבו ליתסרין. וי"ל דהיינו טעמא דאנשים מיפקדי לפי שמזריע מבחוץ אבל אשה מזרעת מבפנים. והא דאמרי' ג' נשים משמשות במוך דמשמע הא שאר נשים אסירי וי"ל לפר"ח ולרש"י ניחא דאסירי משום השחתת זרע ולאידך פירושא נמי איכא למימר דאסירי משום שמשחיתות זרע האיש. א"נ איכא לפרושי צריכות לשמש במוך: **אי** הכי מאי איריא מרבה כי לא מרבה נמי. פי' אא"ב מתני' לענין זוב איירי ואינ"ג דבזוב ליכא למיחש מ"מ גזרה לענין זוב אטו שמא יבדוק לענין שכבת זרע וכי גזור רבנן דוקא במרבה אבל בלא מרבה לא גזור כיון דאינו אסור אלא משום גזירה בעלמא ועוד דלא מצי למיגזר אפי' בלא מרבה שהרי צריך הוא לבדוק כדי לידע מנין ראיותיו ולספור ז' נקיים אלא כיון דמוקמת מתני' משום דאנשים בני הרגשה נינהו אלמא בשכבת זרע מוקמת לה דאי בזוב ומשום גזרה הכי הוה לך למימר אנשים דאתי לידי הרגשה בשכבת זרע. א"ה אפי' לא מרבה נמי. א"נ י"ל אא"ב מתני' בבודק בצרור או בחרס או במטלית עבה דלא אתי לידי חימום. ומי' במרבה גזור שמא ישכח ויבדוק במטלית רכה אלא כיון דאמרת אנשים דבני הרגשה נינהו אלמא דבמטלית רכה מוקמת לה דאי במטלית עבה ומשום גזירה הכי הוה לך למימר אנשים דאיכא למיגזר בהו משום הרגשה: **והתניא** רבי אליעזר אומר. אע"ג דרבנן פליגי עליה. פריך מר' אליעזר וכן לקמן פריך מינה עליה דשמואל דנראה שגזרו חכמים והודו לר' אליעזר ולאו מחלוקת גמור הוא אלא ששאלו לו מה יעשו לניצוצות וכן משמע

תוס' הרא"ש (המשך)

את זרעך ולערב אל תנח ידיך כדאיתא בפרק הבא על יבמתו ומיהו קשה לר' יוחנן בן ברוקה דאמר התם על שניהם הוא אומר פרו ורבו ליתסרין. וי"ל דהיינו טעמא דאנשים מיפקדי לפי שמזריע מבחוץ אבל אשה מזרעת מבפנים. והא דאמרי' ג' נשים משמשות במוך דמשמע הא שאר נשים אסירי וי"ל לפר"ח ולרש"י ניחא דאסירי משום השחתת זרע ולאידך פירושא נמי איכא למימר דאסירי משום שמשחיתות זרע האיש. א"נ איכא לפרושי צריכות לשמש במוך: **אי** הכי מאי איריא מרבה כי לא מרבה נמי. פי' אא"ב מתני' לענין זוב איירי ואינ"ג דבזוב ליכא למיחש מ"מ גזרה לענין זוב אטו שמא יבדוק לענין שכבת זרע וכי גזור רבנן דוקא במרבה אבל בלא מרבה לא גזור כיון דאינו אסור אלא משום גזירה בעלמא ועוד דלא מצי למיגזר אפי' בלא מרבה שהרי צריך הוא לבדוק כדי לידע מנין ראיותיו ולספור ז' נקיים אלא כיון דמוקמת מתני' משום דאנשים בני הרגשה נינהו אלמא בשכבת זרע מוקמת לה דאי בזוב ומשום גזרה הכי הוה לך למימר אנשים דאתי לידי הרגשה בשכבת זרע. א"ה אפי' לא מרבה נמי. א"נ י"ל אא"ב מתני' בבודק בצרור או בחרס או במטלית עבה דלא אתי לידי חימום. ומי' במרבה גזור שמא ישכח ויבדוק במטלית רכה אלא כיון דאמרת אנשים דבני הרגשה נינהו אלמא דבמטלית רכה מוקמת לה דאי במטלית עבה ומשום גזירה הכי הוה לך למימר אנשים דאיכא למיגזר בהו משום הרגשה: **והתניא** רבי אליעזר אומר. אע"ג דרבנן פליגי עליה. פריך מר' אליעזר וכן לקמן פריך מינה עליה דשמואל דנראה שגזרו חכמים והודו לר' אליעזר ולאו מחלוקת גמור הוא אלא ששאלו לו מה יעשו לניצוצות וכן משמע

א א מיי' פ"ד מהלכות שבת ומובא הלכה ו וס"מ מהל' איסורי ביאה הל' יא סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קפד סעי' ז' וסי' קטו סעיף ט וברב אלפס שבת פרק י"ד דף מב.:
ב ב מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' כג סמג לאוין קטו טוש"ע אה"ע סימן כג סעיף ד:
ג ג מיי' פ"ז מהלכות תרומות הלכה ד:
ד ד מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' כג סמג לאוין קטו טוש"ע אה"ע סי' ג סעיף יד וטוש"ע מ"ח סי' ג סעיף יד וטוש"ע אה"ע סימן כג סעי' ד:
ה ה מיי' פ"ד מהלכות תפילין הל' יח וע"ש טוש"ע מ"ח סי' ג סעי' יג:
ו ו מיי' פכ"א מהלכות איסורי ביאה הל' יח סמג לאוין קטו טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ח:
ז ז מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף כ:
ח ח מיי' פי"ב מהלכות מאכלות אסורות הל' כד סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן קכט סעיף יב:
ט ט מיי' פרק כא מהל' איסורי ביאה הל' כג סמג לאוין קטו טוש"ע מ"ח סי' ג סעיף יד וטוש"ע אה"ע סימן כג סעיף ד:
י י טוש"ע מ"ח סי' ג סעיף טו:
יא כ טוש"ע שם סעי' יד:

המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי. אינו מגולה מעצמו אלא כלומר חייבים לנדותו כדאמרי' בפ"ק דקדושין (דף כח:) עד היכן הוא גלגול שבועה עד שיאמר השבע לי שאין עבדי אתה ההוא שמותי משמתינן ליה דתניא הקורא לחברו עבד יהא בנדוי משמע דיהא בנדוי היינו דמשמתינן ליה: **בין** ביד בין ברגל. היינו דמשפשף מילתו ביד או ברגל: **קשים** גרים לישראל **כספחת**. מה שמקשה רש"י דלא חשיב בסוטה ערבות דערב רב י"ל לפי שלא ידע חשבונן מיהו במכילתא אמר דערב רב היו כפלים כיוצאי מצרים (ג) ור"י מפרש דלפיכך קשים שמטמעים בישראל ואמר בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף ע:) אין שכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות שבישראל וכן נראה דהתם על הכיה מילתא מייתי דר' חלבו: [וע"ע תוס' יומא מז: וקדושין ע: ד"ה קשים]: **עד** שיכלו כל הנשמות שבגוף. והא דאמר (שבת דף קיח:) אילמלי שמרו ישראל ב' שבתות מיד היו נגאלים וי"ל דהכיה היו יולדות בכרס אחד: **דינא** תנן. ובשבת (דף קח:) דאמרי' יד לפה תקנך אינו לא דינא ולא לטותא אלא כלומר טוב לו לקוץ ידו קודם שיגע למקומות הללו משום בת מלך: **אלמא** דינא תנן. השתא סבור דתקנך ממש והיינו דקאמר כריסו נבקעת ומשני ה"ק תקנך ידו על טבורו פי' על שנגע על טבורו ועלעולם לטותא הוא והא דקתני כריסו נבקעת לא קאי אתקנך אלא על יסד לו קוץ דאם לא יסיר הקוץ תנבע כריסו וקשה דמאי ס"ד מעיקרא דהא בהדיא קתני והלא כריסו נבקעת אחר יסד לו קוץ ומיהו בתוספתא גרים והלא כריסו נבקעת בריסא והשתא אתי שפיר ומ"מ משני דה"ק אם אסור לעולם ליגע פעמים שכריסו נבקעת כגון אם יסד לו קוץ:

רוכבי

מעטרה ולמעלה אסור אמר רב [א]המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי ולימא אסור דקמגרי יצה"ר אנפשיה ורבי אמי אמר נקרא עבריין [ב]שכך אומנתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו לך עבוד עבודת כוכבים והולך ועובד איכא דאמרי אמר רבי אמי [ג]כל המביא עצמו לידי הרהור אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה כתיב הכא [1]וירע בעיני ה' וכתיב התם [2]כי לא אל חפץ רשע אתה [ד]לא יגורך רע (ו) ואמר ר' אלעזר מאי דכתיב [3]ידיכם דמים מלאו [ה]אלו המנאפים ביד תנא דבי רבי ישמעאל [4]לא תנאף לא תהא בך ניאוף בין ביד בין ברגל ת"ר הגרים והמשחקין בתינוקות מעכבין את המשיח בשלמא גרים כדר' חלבו [ו]דא"ר חלבו [ז]קשין גרים לישראל כספחת אלא משחקין בתנוקות מאי היא אילימא משכב זכור בני סקילה נינהו אלא דרך אברים בני מבול נינהו אלא [ח]דנסיבי קטנות דלאו בנות אולודי נינהו [ט]דא"ר יוסי [י]אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שנאמר [5]כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי: באנשים תקצץ: איבעיא להו דינא תנן או לטותא תנן דינא תנן כי הא [יא]דרב הונא קץ ידא או לטותא תנן ת"ש דתניא רבי טרפון אומר יד לאמה תקצץ ידו על טבורו אמרו לו [יב](ישב לו קוץ בכריסו לא יטלנו א"ל לא) והלא כריסו נבקעת אמר להן מוטב תבקע כריסו ואל ירד לבאר שחת אי אמרת בשלמא דינא תנן היינו דאמרי והלא כריסו נבקעת אלא אי אמרת לטותא תנן מאי כריסו נבקעת אלא מאי דינא תנן לא

רוכבי

ותלוי למטה ולא היה מיק בין הירכיים להיות האבר מתעטף בו שלא יצא [יג](האבר) לידי הרהור והיינו בית הערוה. ובית הנקב כשהן קלרות כנגד נקב הרעי כתבנית אדם נכנסות בין עגבותיו ומלוכלכות בזיעה וגנאי הוא לנגדי קדש בכך. לישנא אחרינא בית הנקב ובית הערוה דרכן היה לעשות נקביה במכנסים כנגד בית הערוה להשתין מיס לחוץ דרך שם וכן כנגד בית הרעי וכשגומר קושר הנקב בדלועה וסותמו:

רוכבי

[1] בראשית לח י
[2] כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע:
תהלים ה ה
[3] ובפרשכם בפשיכם אעלים עיני מכם גם כי תרבו תפלה אינני שומע ידיכם דמים מלאו:
ישעיהו א טו
[4] לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא תענה ברעך עד שקר:
שמות כ יב
[5] כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי:
ישעיהו נז טז
[6] ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה ממתנים ועד ירכים יהיו:
שמות כח מב

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ר' אלעזר מאי דכתיב כל"ל ואת ו' נמחק: (ב) רש"י ד"ה כי רוח וכו' וגו' ונשמות שאני: (ג) תוס' ד"ה קשים וכו' וכ"ל ס"ב מפרק נ"ב ועי' בתוס' פרק המולך וס' עשרה יוחסין פי' בע"ח:

מוסף רש"י

קשים גרים לישראל. שאוזנין מעשיהם כשלאמיים ולומדים ישראל מהם, או שומכים עליהם באיסור והיתר (יבמות מז:) או: שאין בקיאין בדקדוקי מצות ולמדין ישראל ממעשיהן (שם קס:) שאינם זהירים במצות והרגילים אצלם נמשכים אחלם ולומדים מן מעשיהם (קדושין ע:). **עד שיכלו כל הנשמות שבגוף.** פירוש שאוכל בין שכינה לנאלמים ומס דיומות ונשמות נמוות שנגלה משם ימי בראשית העמידות להתן בגופים העמידים להבראות (יבמות שם:) או: אומר יש ושמו גוף ומבראשית עולה כל הנשמות העמידות לחולד ומתנם לשם (ע"ז ה:). **כי רוח מלפני יעטוף.** הגאולה ונשמות שאני עשיתי, יעטוף לשון עבבה, כדכתיב והיו העטופים לנגן, וריש"י משתני בגאולה כי לא לעולם אריב וגו' (יבמות שם) כי לא לעולם אריב לאחר זמן הגאולה ולא לנצח אקצוף מלגאול, כי רוח אשר לפני, נשמות שבגוף, יעטוף, הוא המאחר, כמו העטופים לנגן, ונשמות שאני עשיתי (ע"ז ה:). **קץ ידא.** מאדם אחד שהיה רגיל לחכות את חבירו וקנסו בכך, כדאמר בפרקין דלעיל (מו.) ב"ל היו מכין ועושין שלא מן המורה לעשות שייג ונגדל לדבר (סנהדרין נח:). **מתקנות אותן.** בודקות אותן בשבת וסתן ומטבילות אותן בשבת

לעזי רש"י

פורצייני"ט. חגורה. **אשרלט"ש** [אישטירלי"ש]. חבלים, שרוכים.

תוס' הרא"ש

המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי. מפרש ר"ת ראוי שינדוהו חכמי הדור. אבל רב לא נדה אותו. וכן ההיא דאמרי' בנדרים השומע הזכרה מפי חברו חייב לנדותו ואם לא נדהו יהא בנדוי היינו דמשמתינן ליה דאי לא תימא הכי חמור השומע שהוא מנודה מפי האמורא ממי שמוציא ההזכרה מפיו ועוד ראיה מהא דאמרי' פ"ק דקידושין עד היכן גלגול שבועה עד שיאמר לו השבע שאין עבדי אתה. ופריך ההוא שמותי משמתינן ליה דתניא הקורא לחברו עבד יהא בנדוי אלמא כל היכא דאמרי' יהא בנדוי היינו שחכמי הדור חייבין לנדותו: **קשים** גרים לישראל כספחת. רבי' יצחק הקשה לההוא פי' דכל ישראל ערבים זה לזה מהא דלא חשיב בסוטה אלא ערבות דישראל ואילו ערבות דערב רב לא קא חשיב ולאו פירכא היא דמשום שלא היה חשבונם ידוע לא קא חשיב להו ואע"ג דאיכא למ"ד במכלתין שהיו כפלים כישראל. מ"מ במקרא לא הוזכר חשבונם וי"מ לפי שאין שכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות בישראל כדאמרינן בפ"ק דקדושין וכן משמע הכא דמייתי הא דר' חלבו אהא דגרים מעכבין את המשיח דמשמע שע"י שהגרים מעורבין מתרחקת שכינה ומשיח מתעכב: **עד** שיכלו כל נשמות שבגוף. והא דאמרינן בפ' כל כתבי אלמלי שומרים ישראל שתי שבתות מיד נגאלין שמא אותה גזירה דעד שיכלו היתה בטלה בזכות שהיו שומרים שתי שבתות כהלכתן א"נ היו יולדות הנשים ששה בכרס אחד. כדי למהר לכלות הנשמות: **היינו** דאמרי' ליה כריסו נבקעת. ס"ד דקאי אתקצץ ידו על טיבורו וסמיך אהא דתניא בתוספתא ר' טרפון אומר תקצץ ידו על טיבורו אמרו לו והלא כריסו נבקעת: ועל האוזב של נחושת. וא"ת והיאך יזה והאמרינן לעיל בפ"ק דשיעור הזאה כדי שיטבול ראשי בעבולין ויזה ואי בלינת הכלי הוי בכלל שיעור זה א"כ לא ישאר כדי לטבול ראשי בעבולין ואיך יוכל להזות. וי"ל נהי דלא ישאר כדי טבילת ראשי בעבולין יטביל ראשי העלין שבראש האזוב:

מעטרה ולמעלה. לגד הגוף: **וירע.** אלמא מיקרי רע: **וכתיב לא יגורך.** לא יגור עמך רע: **ביד.** מוליא זרע לבטלה: **כספחת.** דכתיב בגרים (ישעיה יד) ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב לשון ספחת שקשים לישראל כספחת שאין בקיאים במצות ומביאין פורענות ועוד שמא למדים ישראל ממעשיהן מפי מורי הזקן. ויש אומר שכל ישראל ערבים זה בזה ולאו מילתא היא שלא נתערבו בשביל הגרים דאמרינן במס' סוטה (דף מ:) נמצא לכל אחד מישראל שש מאות אלף ושלשת אלפים ותק"ן בריתות שכולן נתערבו זה בזה אלמא לא נתערבו על הגרים: **בני סקילה נינהו.** ואת אמרת מעכבים את המשיח ותו לא הלא במיתה הן נידונים: **דרך אברים.** היינו שכבת זרע לבטלה ואינו משכב זכור דבמשכב זכור כתיב (ויקרא כ) משכבי אשה: **דנסיבי קטנות.** והוא לאוי להוליד נמצא בטל מפריה ורביה כל ימי קטנותה: **שבגוף.** חדר. כי גוף שם מקום המיוחד לנשמות העתידים להיות נולדים: **כי רוח.** הרוחות שלפני שנזרתי להיות נולדים קודם יעטוף מעכב את הגאולה דקרא בגאולה כתיב כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף וגו' (ג) נשמות שאני עשיתי יעטוף ומסיפיה לרישיה מדריש. יעטוף כמו (בראשית ל) והעטופים לנגן: **קץ ידא.** דלמרינן בסנהדרין [נח:] כל המריס ידו על חבירו תקנך דכתיב וזרוע רמה תשבר. רב הונא קץ ידא אלמא תקנך דינא הוא: **תקנך ידו על טבורו.** קס"ד טבורו ממש והיינו דאמרי ליה והלא כריסו נבקעת כשקוללין שם את ידו: **למטה מטבורו.** והכי קאמר תקנך על שהכניסה למטה מטבורו: **והלא כריסו נבקעת.** מפני הקוץ: **מתני' מתקנות אותן.** בודקות אותן ומטבילין אותן: **גמ' ומראות לה.** שהיתה בקיאה במראה דם טומאה ודם טהור: **מדברת ואינה שומעת.** כבר שמעה ולמדה לדבר ואחר כן נתחרשה: **בגל מקום.** להוציא מכלל בן דעת: **שלא יינן.** כדי שלא יתחמם וילאה: **יום של עור.** וכשילבו להאכילו יבדקו בכים: **ומבלע בגים.** וקאכיל תרומה בטומאת הגוף והוי במיתה דכתיב (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו: **רואין אותן.** לענין מי חטאת קאמר לטמא במשא דבעי' עד דדרי כשיעור הזאה כדאמרי בפ"ק (לעל ט.) כמה יהו במים ויהיה בהם כדי הזאה כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה כלומר כדי שיהא בהם כדי להזות לבד מה שהאוזב בולע: **רבי יהודה אומר כו' של נחשת.** אלמא של נחשת לא בלע: **שמע מינה.** מדקתני כל שכן שאתה מביאו לידי חימום אלמא מכנסים אסורין: **פמליא.** סינר פורלינ"ט. חללו תלוי למטה ברוחב שלא יתעטף האבר ויתחמם: **של פרשים.** לנועים. ל"א של פרשים: **שגלים.** אשרלט"ש כעין שלנו: **ואין נהם לא בית הנקב ולא בית הערוה.** כלומר חללו רחב

[א] שבת קה:, ב) [ל"ל לא יגורך רע ג"כ אלעזר מאלי לא יגורך רע לא יגור במגורך רע ומ"ר אלעזר מאי דכתיב ד"ה קשים וכו' וכ"ל ס"ב כרב אחא אלפס דשבת פי"ד], ג) יבמות מז: ודף קט: קדושין ע:, ד) [ל"ל דאמר רב אמי כ"א כיבמות], ה) ע"ז ה. יבמות סב. סג:, ו) סנהדרין נח:, ז) רש"ל מ"ז, ח) תוס' לא:, ט) תגיגה ב: [מרומות פ"ל מ"ב], י) [תוספתא ספ"ב], כ) [ל"ל כדתנן], ל) [פרה פי"ב מ"ה ע"ש ותוספתא פרה פי"ב ה"ו ע"ש וסיים שם שאינו בולען], מ) [איוב לח], נ) בהגה"ה,

תורה אור השלם

1. וַיֵּרַע בְּעֵינֵי יְיָ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמֶת גַּם אתו:
2. כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אַתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע:
תהלים ה ה
3. וּבְפָרְשְׂכֶם כַּפֵּיכֶם אֶעְלִים עֵינַי מִכֶּם גַּם כִּי תַרְבּוּ תְפִלָּה אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ יְדֵיכֶם דָּמִים מָלֵאוּ:
ישעיהו א טו
4. לֹא תִּרְצָח לֹא תִּנְאָף לֹא תִּגְנֹב לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר:
שמות כ יב
5. כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְלֹא לְנֶצַח אֶקְצוֹף כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי:
ישעיהו נז טז
6. וְעָשָׂה לָהֶם מִכְנְסֵי בָד לְכַסּוֹת בָּשָׂר עֶרְוָה מִמָּתְנַיִם וְעַד יְרֵכַיִם יִהְיוּ:
שמות כח מב

מתנות אותן. בודקות אותן בשבת וסתן ומטבילות אותן בשבת

מעטרה ולמעלה. לגד הגוף: **וירע.** אלמא מיקרי רע: **וכתיב לא יגורך.** לא יגור עמך רע: **ביד.** מוליא זרע לבטלה: **כספחת.** דכתיב בגרים (ישעיה יד) ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב לשון ספחת שקשים לישראל כספחת שאין בקיאים במצות ומביאין פורענות ועוד שמא למדים ישראל ממעשיהן מפי מורי הזקן. ויש אומר שכל ישראל ערבים זה בזה ולאו מילתא היא שלא נתערבו בשביל הגרים דאמרינן במס' סוטה (דף מ:) נמצא לכל אחד מישראל שש מאות אלף ושלשת אלפים ותק"ן בריתות שכולן נתערבו זה בזה אלמא לא נתערבו על הגרים: **בני סקילה נינהו.** ואת אמרת מעכבים את המשיח ותו לא הלא במיתה הן נידונים: **דרך אברים.** היינו שכבת זרע לבטלה ואינו משכב זכור דבמשכב זכור כתיב (ויקרא כ) משכבי אשה: **דנסיבי קטנות.** והוא לאוי להוליד נמצא בטל מפריה ורביה כל ימי קטנותה: **שבגוף.** חדר. כי גוף שם מקום המיוחד לנשמות העתידים להיות נולדים: **כי רוח.** הרוחות שלפני שנזרתי להיות נולדים קודם יעטוף מעכב את הגאולה דקרא בגאולה כתיב כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף וגו' (ג) נשמות שאני עשיתי יעטוף ומסיפיה לרישיה מדריש. יעטוף כמו (בראשית ל) והעטופים לנגן: **קץ ידא.** דלמרינן בסנהדרין [נח:] כל המריס ידו על חבירו תקנך דכתיב וזרוע רמה תשבר. רב הונא קץ ידא אלמא תקנך דינא הוא: **תקנך ידו על טבורו.** קס"ד טבורו ממש והיינו דאמרי ליה והלא כריסו נבקעת כשקוללין שם את ידו: **למטה מטבורו.** והכי קאמר תקנך על שהכניסה למטה מטבורו: **והלא כריסו נבקעת.** מפני הקוץ: **מתני' מתקנות אותן.** בודקות אותן ומטבילין אותן: **גמ' ומראות לה.** שהיתה בקיאה במראה דם טומאה ודם טהור: **מדברת ואינה שומעת.** כבר שמעה ולמדה לדבר ואחר כן נתחרשה: **בגל מקום.** להוציא מכלל בן דעת: **שלא יינן.** כדי שלא יתחמם וילאה: **יום של עור.** וכשילבו להאכילו יבדקו בכים: **ומבלע בגים.** וקאכיל תרומה בטומאת הגוף והוי במיתה דכתיב (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו: **רואין אותן.** לענין מי חטאת קאמר לטמא במשא דבעי' עד דדרי כשיעור הזאה כדאמרי בפ"ק (לעל ט.) כמה יהו במים ויהיה בהם כדי הזאה כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה כלומר כדי שיהא בהם כדי להזות לבד מה שהאוזב בולע: **רבי יהודה אומר כו' של נחשת.** אלמא של נחשת לא בלע: **שמע מינה.** מדקתני כל שכן שאתה מביאו לידי חימום אלמא מכנסים אסורין: **פמליא.** סינר פורלינ"ט. חללו תלוי למטה ברוחב שלא יתעטף האבר ויתחמם: **של פרשים.** לנועים. ל"א של פרשים: **שגלים.** אשרלט"ש כעין שלנו: **ואין נהם לא בית הנקב ולא בית הערוה.** כלומר חללו רחב

[ד] שבת קה:, ב) [ל"ל לא יגורך רע ג"כ אלעזר מאלי לא יגורך רע לא יגור במגורך רע ומ"ר אלעזר מאי דכתיב ד"ה קשים וכו' וכ"ל ס"ב כרב אחא אלפס דשבת פי"ד], ג) יבמות מז: ודף קט: קדושין ע:, ד) [ל"ל דאמר רב אמי כ"א כיבמות], ה) ע"ז ה. יבמות סב. סג:, ו) סנהדרין נח:, ז) רש"ל מ"ז, ח) תוס' לא:, ט) תגיגה ב: [מרומות פ"ל מ"ב], י) [תוספתא ספ"ב], כ) [ל"ל כדתנן], ל) [פרה פי"ב מ"ה ע"ש ותוספתא פרה פי"ב ה"ו ע"ש וסיים שם שאינו בולען], מ) [איוב לח], נ) בהגה"ה,

טבילתן (חולין לא:). **חרש שדברו חכמים בכל מקום.** שהשוו אותו לשוטה, לא דברו אלא כמי שאינו שומע ואינו מדבר, הכי קים להו לרבנן, דמי שאינו שומע ואינו מדבר דלאו בני דעה נינהו (תגיגה ב:).

רוכבי גמלים. אבריהם מתחממים בבשר הגמל ומוציאים זרע: **רשעים.** כדאמר: **כולם צדיקים.** שדרים בסכנה ונפש לאביהם שבשמים: **דמכף.** לשון חוכף של חמור. אם יש לו חוכף האבר אינו מתחמם שהעוך קשה הוא ואם אין לו חוכף מתחמם בבשר החמור אבל דרך גמלים לרכוב בלא חוכף אלא במרדעת ומתחמם: **דמטרטין.** ירך מכאן וירך מכאן ואברו מתחמם: **דלא מטרטין.** רוכב כאשה: **מטרטין.** לשון מאזנים כדאמרי' במנחות (דף פז:) וכי טורטני יכנים: **אפריקיד.** פניו למעלה וגוות הוא שפעמים שיתקשה אבר תוך שינתו ויתגלה ועוד שידיו מונחות לו על אברו ומתחמם: **מצלי.** מוטה מעט על צדו: **כי מצלי נמי אסור.** אא"כ יושב או שוכב כולו על צדו: **מתני' אחד לו ואחד לה. לקנן לאחר תשמיש: לתקן את הבית.** כלומר לבדוק לפני תשמיש ולהכין עצמה לבעלה. וה"ה לכל הנשים כדתנן בפ"ק (לעיל י"ח.) ובשעה שהיא עובדת לשמש את ביתה והא דנקט לגוות כדמפרש בפ"ק (יב.) לגוות עד שבודקת בו לפני תשמיש זה אין בודקת בו לפני תשמיש אחר: **נמצא דם על שלו.** ואפילו לאחר זמן ששהה לאחר בעילה זמן ארוך קודם קינוח בידוע שהיה דם בשעת תשמיש: **טמאים.** שניהם טומאת שבעה כדין בועל נדה כדכתיב (ויקרא טו) ותהי נדתה עליו: **אותיות.** מיד לאחר בעילה: **לאחר זמן.** לאחר אותיות טמאים מספק שניהם שבעה ימים ומיהו טומאת ספק הוא לתלות אבל לא לשרוף: **אם פנים.** פניה שלמטה: **ואח"כ.** כלומר שהתה יותר מכשיעור הזה אחר אחר הוא זה: **מטמאות מעת לעת.** טהרות ואדם במגע טומאת ערב ומדרבנן כדין מעת לעת דאמר בפ"ק (ו.) ומה היא טומאה משכבה ומושבה וכיון דעושה משכב ומושב לטמא אדם כל שכן דהיא עצמה מטמאה אדם: **ואינה מטמאה את בועלה.** טומאת שבעה ימים: **ר"ע אומר אף מטמאה את בועלה.** ר"ע לטעמיה דאמר כל מעת לעת מטמאה את בועלה מספק טומאת שבעה בפ"ק (לעיל ו.): **גמ' מאכולת.** כיצה. ואמאי טומאין ודאי לשרוף תרומה ולהתחייב בקרבן ודאי להוי ספק לתלות תרומה ולהביא אשם תלוי ולא חטאת דדלמא דם מאכולת הוא שהיה באותו מקום באשה וכשבעל נדבק בו: **בדוק.** אין שם מאכולת ודם ודאי מגופה אתיא: **דחוק הוא.** שאין מאכולת יכולה ליכנס שם: **רלופה.** מעוכה על העד רחוק מן הדם קצת. לגירשא דבדוק כיון דקיים להו לרבנן דאין שם מאכולת ודאי דם מגופה הוא שהרי העד היה בדוק לה קודם הקינוח ומאכולת (מעלמא הואי התם בעד שהיא רלופה) ולגירשא דדחוק איכא לספוקי שמא האי דם ממאכולת ומתוך שדחוק הוא מעכה השמש בשעת תשמיש: **ולמחר מצאה עליה דם. טמאה נדה.** טומאה ודאית כיון דהעד בדוק לה שלא היה בו דם קודם בדיקה ודאי מגופה אתאי על העד ומשם הוטח בירכה ולא אמרינן דלמא מעלמא אתא על ירכה וספק טומאה היא: **ולמחר מצאה עליו דם.** על העד ואיכא לספוקי דלמא מקמי הכי הוה ביה. להכי לא נקט הכא וטחתו בירכה דא"כ הוו להו תרי ספיקי לקולא חדא דלמא לאו מן העד הוטח על ירכה ואפילו אא"ל מן העד אתא דלמא כיון דאינו בדוק מקמי הכי הוה: **משום נדה.** טומאה ודאית דכיון דחזקת דמיס שם לא מספקינן במקמי הכי: **משום נפש.** כלומר טומאת ספק ותולין: שלריכה

רוכבי גמלים אסורין לאכול בתרומה. ואע"ג דאמר שמואל בפ' יולא דופן (לקמן דף מג.) כל שכבת זרע שאין כל גופו מרגיש אינו מטמא הכא דלמא הרגיש כל גופו ולא אדעתיה: **רוכבי גמלים כולם רשעים החמרים מהן רשעים מהן צדיקים.** ואא"ת דאמרינן בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף פב.) גמלים רובן כשרים חמרים רובן ליסטים וי"ל דהכא מיירי ברוכבים ומשום הרהור והתם לא מיירי ברוכבים אלא בנותנין סחורה על הגמלים והם הולכים ברגל רחוק במקום סכנה וחמרין [ד] [שהם ליסטים משום דבשעה שקונים] עושין רמאות במשא ובמתן:

אפריקיד. פי' הקונטרס פניו למעלה וכן משמע בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עד.) גבי מתי מדבר דגנו אפריקיד וחליף טייעא תותי בריכייהו ורומאה בידיה ולשון אפריקיד אפוריי"א קדל[ה] (קדקדא) ולא כפירוש הערוך דפי' פניו מטה ולשון אפריקיד אפוי קיד ועוד קשה רי"ש דאפריקיד למה לי. [וע"ע תוספות פסחים קפ. ד"ה פלקדן]: **לייט אמאן דגני אפריקיד.** פי' בקונטרס שידיו מונחות על מילתו ומתחמם ורשב"ם פירש שבגדיו נופלין על אמתו ומתחמם ומה שפי' עוד שפעמים [מתקשה ומתגלה] לא נראה דבבית סגור או אפל מאי ק"ל. ועוד שמעתי כשאוכב אפריקיד מתחמם השדרה ומתחמת זה יתקשה האבר ויבא לידי קרי. גליון: **ק"ש כי מצלי אסור.** היינו כשהוא קלת אפריקיד אבל על צדו לגמרי שרי כדאמר בפ' מי שמתו (ברכות דף כד.) שניס שהן ישנים במטה זה הופך פניו לכאן וזה הופך פניו לכאן וקורין ק"ש: **וליחוש דלמא דם מאכולת הוא.** אבל על בדיקות דמטמאינן לה אם מצא דם לא פריך דדלמא חומרא היא אבל הכא פריך אמאי חייבין בקרבן דלמא מייתי חולין בעזרה ועוד נראה וכן פי"ח דפריך אמצא על שלו כי לא נמצא על שלה אמאי מטמאין כיון דאיכא הוכחה דלא אתי מגופה: **דחוק הוא אצל מאכולת.** אין לפרש שאינה יכולה ליכנס אלא בדוחק ולפעמים נכנסת דא"כ הוה ליה למימר בסמוך לגישא דדחוק הוא אימר איתרמוי איתרמי ולמה צריך להזכיר דשמש רלפה לכך י"ל בדוק הוא שאינה באה כלל סמוך לרחם מפני הזוהמא שיוכל השמש להכניס ולחוק הוא אבל מאכולת היינו דאינה נכנסת בשום פנים מאליה אלא שפעמים שמתקרבת לרחם כ"כ עד שהשמש מכניסה ומרלפה: **וטחתו** בירכה. פירוש במקום **ולמחר מצאה עליה דם.** ה"ג רש"י פי' על ירכה וקאמר דטמאה נדה דאיכא למימר דמן העד נתלכלך ירכה ולא מעלמא וא"ת ותבדוק העד וי"ל שנאבד העד א"ג שמא דם העד עצמו בא מדם ירכה כיון שנמצא על העד רק במקום שנגע בירכה וכגון שיש כגרים ועוד דליכא חששא דמאכולת אבל בשאינו בדוק לה אבל בשאינו בדוק לה הוי ספק ספקא כדפי' רש"י ודוקא טחתו בירכה אבל הניחתו בקופסא פשיטא דטמאה ור"ח גרס ומצאה עליו פירוש על העד וטחתו בירכה היינו בגוני שלא הניחתו בקופסא דבהניחתו בקופסא פשיטא דטמאה ופריך והא חוששין אמרת לן דאימר מעלמא אתי: **אמר שמואל טמאה נדה.** אפי' ר' חייא דמטהר בסמוך מודה הכא דהא ר' חייא בר' יוסי ס"ל ושמואל גופיה פסיק בהאשה (לקמן נט:) כרבי יוסי והכא קאמר דטמאה נדה: בעד

* עד שנגע בעד מוכח מילתא שמתמת העד הוא טמאה. גליון:

[ד] שאין דם המקור יכול ליפול שם: [ה] תניא נמי הכי רוכבי גמלים כולם רשעים הספנים כולם צדיקים החמרים מהן רשעים מהן צדיקים איכא דאמרי הא דמכף הא דלא מכף ואיכא דאמרי הא [ו] דמטרטרין הא דלא מטרטרין ריב"ל [ז] בלייט אמאן דגני אפרקיד אני והאמר רב יוסף [ח] פרקדן לא יקרא קרית שמע קרית שמע הוא דלא יקרא הא מגנא שפיר דמי [ט] לענין מגנא כי מצלי שפיר דמי [י] לענין ק"ש כי מצלי אסור והא ר' יוחנן מצלי וקרי ק"ש [יא] שאני רבי יוחנן דבעל בשר הוה: **מתני'** [יב] [יג] דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים אחד לו ואחד לה [יד] והצנועות מתקנות שלישי לתקן את הבית [טו] נמצא על שלו טמאין וחייבין קרבן [טז] נמצא על שלה [יז] אותיות טמאין וחייבין בקרבן נמצא על שלה לאחר זמן [יח] טמאין מספק [יט] ופטורים מן הקרבן איזהו אחר זמן [כ] כדי שתרד מן המטה ותדיח פניה ואח"כ מטמאה מעת לעת [כא] ואינה מטמאה את בועלה [כב] ר"ע אומר אף מטמאה את בועלה [כג] מודים חכמים לרבי עקיבא ברואה כתם שמטמאה את בועלה: **גמ'** וניחוש דלמא דם מאכולת הוא אמר רבי זירא אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת ואיכא דאמרי דחוק הוא אצל מאכולת מאי בינייהו איכא בינייהו [כד] דאשתכח מאכולת רצופה להך לישנא דאמר בדוק הוא [כה] הא מעלמא אתאי להך לישנא דאמר דחוק הוא אימא שמש רצפה אתמר בדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה ולמחר מצאה עליה דם אמר רב [כו] טמאה נדה א"ל רב שימי בר חייא והא חוששת אמרת לן איתמר נמי אמר שמואל טמאה נדה וכן מורין בי מדרשא טמאה נדה אתמר בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם א"ר יוסף כל ימיו של ר' חייא טימא ולעת זקנתו טיהר איבעיא להו היכי קאמר כל ימיו טימא משום נדה ולעת זקנתו טיהר משום נדה וטימא משום כתם או דלמא כל ימיו טימא משום כתם ולעת זקנתו טיהר מולא כלום תא שמע דתניא בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם רבי אומר [כז] טמאה משום נדה ורבי חייא אמר טמאה משום כתם אמר

[ו] שאין דם המקור יכול ליפול שם. ה"ג רש"י פי' על ירכה וקאמר דטמאה נדה דאיכא למימר דמן העד נתלכלך ירכה ולא מעלמא וא"ת ותבדוק העד וי"ל שנאבד העד א"ג שמא דם העד עצמו בא מדם ירכה כיון שנמצא על העד רק במקום שנגע בירכה וכגון שיש כגרים ועוד דליכא חששא דמאכולת אבל בשאינו בדוק לה אבל בשאינו בדוק לה הוי ספק ספקא כדפי' רש"י ודוקא טחתו בירכה אבל הניחתו בקופסא פשיטא דטמאה ור"ח גרס ומצאה עליו פירוש על העד וטחתו בירכה היינו בגוני שלא הניחתו בקופסא דבהניחתו בקופסא פשיטא דטמאה ופריך והא חוששין אמרת לן דאימר מעלמא אתי: **אמר שמואל טמאה נדה.** אפי' ר' חייא דמטהר בסמוך מודה הכא דהא ר' חייא בר' יוסי ס"ל ושמואל גופיה פסיק בהאשה (לקמן נט:) כרבי יוסי והכא קאמר דטמאה נדה: קינחה בו אשה אחרת קודם דטמאה דמספק והיכי הוה בעי למימר דטהר מכלום דא"כ תיקשי ליה מהך מתני' וי"ל דשאני התם דממה נפשך צריך לטמאות אחת מהן דדמי לבאו לשאול בבת אחת גבי שני שבילין והי מיניהו מפקת. אבל הכא תלינן שמא הדם היה על העד קודם לכן והתם נמי אילו היתה אחת מהן שומרת יום כנגד יום או בתולה שדמיה שהורין היו שתים האחרות תולות בה:

[ז] נראה ש"ל שבדקה ומצאה דם על העד דמטמאינן אותה לא קשיא לן דשמא דם מאכולת הוא דמלי לממיר וכו':

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומתחו וכו' שאין דם נ"ב עיין ר"פ הרואה כתם:

מוסף רש"י

לייט אמאן דגני אפרקיד. שמא יתקשה אברו בתוך שנתו ונראה לרגיס והוא דרך נגלי (ברכות יג:). פרקדן. שוכב על גבו ופניו למעלה (שם). מגנא. ליטן (שם). כי מצלי. כשהוא מוטה על צדו מעט (שם). לענין ק"ש כי מצלי אסור. אפילו מצלי נמי אסור, שמקבל עליו מלכות שמים דרך שררה ונראה (שם). בשני עדים. שני סדיניס לקנח (כריתות יז:). אחד לו. שמקנח בו בעצמו (לעיל ה.). נמצא על שלו. דם על המפה שקנח בה אחר תשמיש, טמאין. שניהם טומאת שבעה, היא משום נדה והוא משום בועל נדה, ודאי כאתה דם קודם בעילה או בשעת בעילת תשמיש, וחייבין. שניהם בקרבן (שבועות יח.) ודאי בשעת תשמיש היה ובועל נדה בשוגג הוה וחייבים שתי חטאות (כריתות שם). דודאי היה דם בשעת ביאה, שאין דרך האיש לנאתם ממנו דם (יומא ו.). אותיות. לשון יוצי הוא, כלומר לאחר תשמיש (כריתות שם) והוא לשון מיד כלשון יוצי, שקנחה בפרישת ידיאת השמש מיד, טמאין. ודאי (יומא ו.). נמצא על שלה לאחר זמן. כלומר שהמיקה בדיקה (שם). פניה. של מטה (שם). ואח"כ מטמאה מעת לעת. ואם יותר מכאן שהתה לבדוק ואח"כ בדקה ומצאה, הרי היא כשאר נשים לטמא לטמרע ומקרע טהרות של מעת לעת, ואינה מטמאה את בועלה. שלא נזרו טומאת מעת לעת לענין טומאת בועלה (שם).

תוס' הרא"ש

רוכבי גמלים אסורים לאכול בתרומה. דוקא בשעה שהן רוכבין שמא יראה קרי בעוד התרומה בפיו אבל לאחר שירד מותר דלא חיישינן שמא ראה קרי ושכח דאמרי' לקמן פרק יוצא דופן כל שכבת זרע שאין גופו מרגיש בה אינה מטמאה: רוכבי גמלים כולם רשעים. והא דאמרי' בסוף קדושין הגמלים כולן כשרים בבעלי סחורה מיירי והולכין ברגל ומשאן על הגמלים והולכין לארץ מרחקים לסחורה בדרך מדבריות במקום גדודי חיות ולסטים ומכוונים לבם לשמים ומשאן ומתנן באמונה. והחמרין שאינן מתרחקין כל כך משאם ומתנם ברמאות: לייט אמאן דגני אפרקיד. פי' שוכב על גביו כי עגבותיו מתחממין על המטה ובא לידי קרי כדאמרינן בפרק הערל מייתינן מיא חמימא דשעורי ומנחינן ליה אבי פיקרי ומיקרי כי פיקרי היינו עגבותיו כשמניח עליהם דבר חם מתחמם ובא לידי קרי: וליחוש דלמא דם מאכולת הוא. אבל בדיקה שבדקה ומצאה (ב) טמא לא קפדי דמצי למימר דמטמאינן להו מספיקא אבל מתני' דקתני חייבין בקרבן אלמא ודאי מגופה אתי ועוד כיון שמצא על שלו ולא על שלה מסתברא כי דם מאכולת הוא: **אימור** שמש רצפה. וא"ת כיון דאיכא למיחש

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ז מהל' תרומות הלכה ו טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ו:

כה ב מיי' פכ"ז מהל' איסורי ביאה הלכה יט [וס"ד מהל' דעות הל"ח] סמג לאוין קיא טוש"ע שם סעי' ב:

כו ג מיי' פ"ב מהל' ק"ש הלכה ב ועי' בהגאות ובכ"מ סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' סג סעי' א:

כז ד מיי' פכ"ז מהל' איסורי ביאה הלכה יט סמג לאוין קט טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ג:

כח ה ו מיי' פ"ב מהל' ק"ש הלכה ב סמג עשין יח טוש"ע א"ח סימן סג סעיף ה:

כט ז מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה יד וע"ש סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קפו סעי' ב ועי"ש:

ל ח מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:

לא ט י מיי' פ"ה מהל' שגגות הל' ו:

לב כ מיי' שם (ופ"ד מהלכות איסורי ביאה) סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קל סעי' גג:

לג ל מ מיי' פ"ה מהל' שגגות הל' ו:

לד נ מיי' שם (ופ"ד מהל' משכב ומושב הלכה ח):

לה ס מיי' פ"ג מהל' טומאי מת ומושב הל' ח:

לו ע פ מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' יח וע' במ"מ סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קל סעי' גב:

לז צ מיי' שם הלכה יט וע' במ"מ סמג שם טוש"ע שם סעי' לה:

לח ק טוש"ע שם סעי' גב:

תוס' הרא"ש (המשך)

לצריפת שמש א"כ משתכחא מאכולת התם א"כ אפי' ליכא מאכולת רצופה נמי ניחוש דרצפו שמש ודם מאכולת הוא ואע"ג דמאכולת ליתא קמן דלמא נאבדה המאכולת ונשאר הדם. וי"ל דרציפה של שמש לא שכיח לא תלינן בה אלא היכא דמוכחא מלתא דאשתכח מאכולת רצופה: וטחתו בירכה ולמחר מצאה עליה דם. פרש"י על הירך ותימה ובבדוק בעד עצמו שאי אפשר שלא יהא ניכר רושם על העד וצ"ל דמיירי שאבד העד. ור"ח גרס ומצאה עליו כלומר על העד וקמ"ל דלא חיישינן שמא בא מן הירך על העד: **והא** חוששת אמרת לן. תימה דאמר' בריש הרואה כתם על בשרה ודאי טמא דאם איתא דמעלמא אתי על חלוקה איבעי ליה לאישתכוחי וא"כ ה"נ אפי' הדם על הירך טמאה ודאי וכ"ת הך דלקמן לפי מסקנא דשמעתין מ"מ קשה דמשמע דרב גופיה לא קאמר אלא דוקא טחתו אבל אם לא טחתו לא. ומצ' למימר דה"ה לא טחתו והאי דנקט טחתו לאשמועינן דוקא בדוק אבל אינו בדוק לא ועוד מצינו למימר דמיירי הכא כשיש לה מכה ואי לאו טחתו הוה תלינן בדם המכה: ולעת זקנותו טהר מכלום. תימה היכא מצינו למימר טהר מכלום והא אמרינן לקמן בריש הרואה כתם על חלוקה ודאי טהור דאי איתא דמגופה אתא על בשרה איבעי ליה לאישתכוחי ומשמע הא על בשרה ועל חלוקה דליכא הוכחה הוי ספיקא והכא כעל בשרה ועל חלוקה דמי דמהכא נמי ליכא הוכחה. וי"ל דהא דלקמן היינו לפי המסקנא דהכא ומיהו [אכתי] קשה דהא תנן לקמן פ' האשה ג' נשים שלבשו חלוק אחד ונמצא עליו דם כולם טמאין וה"נ כשבדקה בעד שאינו בדוק לה הוי כאילו

ו) בעד שאינו בדוק לה. נראה לפרש דידעה שהיה נקי לפני יום או יומים ועתה בשעת בדיקה נטלתו ממקום המונע ולא בדקה העד אבל אין נראה לפרש שלא היה בדוק מעולם דבהא לא היה רבי מחזיק טומאה ודאי: **מאי** לאו בזקנותו. פרש"י מדפליג על רבי אמר לו ר' חייא אי אתה מודה שצריכה כגרים ועוד א"ל אבל אמר לו א"כ (אתה) אף אתה עשיתו כתם ורבי סבר [a]בעינן כגרים ועוד לאפוקי מדם מאכולת וכיון דנפק לה מדם מאכולת ודאי מגופה אתא מאי לאו בזקנותו קאי הא בילדותו טימא משום נדה שמע מינה [b]משתבח ליה רבי לרבי ישמעאל ברבי יוסי ברבי חמא בר ביסא דאדם גדול הוא אמר לו לכשיבא לידך הביאהו לידי כי אתא א"ל בעי מינאי מילתא בעא מיניה בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם מהו אמר לו כדברי אבא אימא לך או כדברי רבי אימא לי אמר רבי ישמעאל זהו שאומרין עליו דאדם גדול הוא היאך מניחין [c]דברי הרב ושומעין דברי התלמיד ור' חמא בר ביסא סבר רבי ריש מתיבתא הוא ושכיחי רבנן קמיה ומחددי שמעתתיה מאי רבי ומאי רבי יוסי אמר רב אדא בר מתנא תנא רבי מטמא ורבי יוסי מטהר ואמר רבי זירא כשטימא רבי כר"מ וכשטיהר רבי יוסי לעצמו טיהר [d]דתניא [e]האשה שהיתה עושה צרכיה וראתה דם ר"מ אומר אם עומדת טמאה אם יושבת טהורה רבי יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי והא א"ר יוסי בר' חנינא כשטימא ר"מ לא טימא אלא משום כתם ואילו רבי משום נדה קאמר א"ל אנן הכי קאמרינן כי איתמר ההיא משום נדה איתמר: נמצא על שלה אותיום טמאין וכו': ת"ר [f]איזהו שיעור וסת משל לשמש ועד שעומדין בצד המשקוף ביציאת שמש נכנס עד הוי וסת שאמרו לקינוח אבל לא לבדיקה: נמצא על שלה לאחר זמן וכו': תנא [g]וחייבין אשם תלוי ותנא דידן מ"ט [h]בעינן חתיכה משתי חתיכות: איזהו אחר זמן וכו': ורמינהי איזהו אחר זמן פירש ר' [i] אליעזר ברבי צדוק כדי שתושיט ידה תחת הכר או תחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו [j]אמר רב חסדא מאי אחר אחר [k] אחר והא קתני עלה נמצא על שלה לאחר זמן טמאין מספק ופטורין מן הקרבן איזהו אחר זמן כדי שתרד מן המטה ותדיח פניה [l]ה"ק איזהו אחר זמן כדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו וכדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה מחלוקת ר"ע וחכמים והא אח"כ קתני ה"ק וזהו אח"כ שנחלקו ר"ע וחכמים רב אשי אמר אידי ואידי חד שיעורא הוא עד בידה כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה אין עד בידה כדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו מיתיבי איזהו אחר זמן דבר זה שאל רבי אלעזר ברבי צדוק לפני חכמים באושא ואמר להם שמא מכאן לאו כלום הלכך טומאתו נמי ספק דאי ודאי דאיה הואי מגופה דקאמרת האמר בפ' יוצא דופן (לקמן דף מ.) אפי' כעין החרדל ובפחות מכן: **נאפוקי מדם מאכולת.** דכיון דאינו בדוק לה כל כמה דליכא כגרים ועוד הוה לה לספוקי בדם מאכולת קודם בדיקה: **מאי לאו בזקנותו קאי.** מדפליג עליה דרבי רבינה: **אמר ליה.** רבי ישמעאל לרבי חמא בעי מינאי מילתא: **כדברי אבא.** רבי יוסי או כדברי רבי ולקמן תני פלוגתייהו בשמעתין: **נעלמו טיהר.** לטעמיה אזיל דאמר נמי הכי בדוכתא אחריתי (לקמן דף נט.): **צריכה.** מטילה מים: **עומדת טמאה.** דכיון דדחוקה היא הדור מי רגלים למקור ואייתי דם והכי מפרש בפ' האשה (שם): **יושבת טהורה.** דממקום מי רגלים הוא בא ואין טמא אלא דם המקור. ומדקאמר רבי מאיר עומדת טמאה ואף על גב דאיכא לספוקינהו במקום מי רגלים כיון דרגלים לדבר דחיק לה עלמא וחזקת דמים מן המקור מיטמיא ה"נ מיטמיא: **משום כתם.** טומאת ספק לתלות ואילו רבי לעיל טימא משום נדה דקתני רבי אומר טמאה נדה: **כי איתמר ההיא.** דר' יוסי בר חנינא: **הוי וסת שאמרו.** לחייבה בחטאת: **לקינוח.** מבחוץ ואלא לבדיקה מבפנים דא"כ שהתה יותר מכשיעור ואין כאן אלא טומאת ספק ואשם תלוי: **תנא וחייבין באשם תלוי.** אגמגא לאחר אותיום קאי דקתני במתניתין [ע"א] ופטורין מן הקרבן: **בעינן חתיכה משתי חתיכות.** דכתיב באשם תלוי (ויקרא ה) אחת מכל מצות ה' וקסבר יש אם למקרא מצוות קרינן הילכך בעינן שתים אחת של איסור ואחת של היתר ואכל אחת ואינו יודע איזהו אכל אשתו ואחותו עמו בבית ובא על אחת מהן כסבור אשתו היא ונודע ששתיהן היו במטה ואינו יודע על איזהו מהן בא אבל הכא תרא חתיכה היא ספק שריא ספק אסורה ותנא ברא סבר יש אם למסורת והכי פליגי במסכת כריתות (דף יח.): **שתושיט.** ועודה במטה הא כדי שתרד שיעורא רבה (a) ואינה מטמאה את בועלה אלא כשאר מגע מעת לעת: **מאי אחר.** דקתני במתני' איזהו אחר זמן כדי שתרד לאו אאחר אותיום קאי דטמאים מספק אלא איזהו אחר זמן שהוא אחר אותו שלאחר אותיום שאינה מטמאה את בועלה לרבנן אלא לר"ע כדי שתרד כו': **והא עלה קתני כו'.** אלמא אטמאין מספק קאי משום שמטמאה את בועלה אפי' לרבנן: **הכי קאמר.** חסורי מחסרא והכי קתני איזהו אחר זמן שהן טמאין מספק כדי שתושיט [b]אבל שהתה כדי שתרד מעת לעת ואינה מטמאה את בועלה רבי עקיבא אומר מטמאה את בועלה ואפילו כל מעת לעת: **והא אח"כ קתני.** דקתני במתני' ואח"כ מטמאה מעת לעת ואינה מטמאה כו' אלמא כששהתה יותר מכדי שתרד הוא דפליגי אבל בכדי שתרד (a) טומאה אפילו לרבה וקשיא ברייתא דכדי שתושיט: **וזהו אח"כ.** הא שיעורא דכדי שתרד זהו אח"כ שנחלקו בו ר"ע וחכמים: **עד בידה.** שאינה צריכה להושיט ידה תחת הכר הוי שיעורא בכדי שתרד ותדיח באותו עד: **אין עד בידה.** דבעיא להושיט ידה תחת הכר: **בכדי שתושיט.** ותבדוק ועודה במטה ולרב חסדא אפי' עד בידה נפיש כדי שתרד מכדי שתושיט הילכך אחר אחר הוא:

שמא

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יט וטו"ש במ"מ סמג לאוין קכו סעיף יו"ד סימן קפ סעיף ו:

מ ב מיי' פ"ח מהלכות שגגות הל' ג סמג עשין ריד:

מא ג מיי' שם פ"ה הל' ו טוש"ע יו"ד סימן קפז סעיף ח:

תוס' הרא"ש

ור' קסבר בעינן כגרים ועוד לאפוקי מדם מאכולת. ולר' האי דקתני בדקה בעד שאינו בדוק לה היינו בחלוקה או בסדינה דאילו באחד מכל הבגדים ליכא למיחש לדם מאכולת: **בזקנותו** קאי. פרש"י ז"ל מדפליג עליה דרבי ומיהו בכמה מקומות בתלמוד מצינו שנחלק התלמיד עם הרב ונראה לפרש דדייק מדא"ל אף אתה עשיתו כתם. ולא קאמר אף אתה רבי עשאו כתם משמע דבזקנותו היה. שאז היה לו תלמיד חבר כדאמרינן בפ' מי שמת דבן עזאי תלמיד חבר דר' עקיבא מדקא"ל שבאת ולא קאמר שבא ר'. אבל אין לפרש דדייק משום דלית לן לאוקמי לפלוגתייהו בג' דיינין חלוקין שר' טימא משום נדה ור' חייא בילדותו משום כתם ובזקנותו טיהר מכלום א"נ שלא להפליג כ"כ בין סברת ר' לסברת ר' חייא דע"כ ר' יוסי מטהר לגמרי בהך דלקמן דמייתי עלה הך ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טהורים והיינו לגמרי כדמפרש לקמן בפרק האשה. ומיהו ר"ח פירש דטהורים דר' יוסי לאו דוקא: **מניחין דברי הרב.** דאמרינן בפ' זה בורר אילו היה ר' יוסי קיים כפוף וישב לפני רבי מפרש רשב"ם מפני כבוד נשיאותו. ור"ת מפרש דלסוף נתחכם רבי ביותר כשנעשה ראש ישיבה מרוב התלמידים כדאמרינן הכא דשכיחי רבנן קמיה דמחددי שמעתתיה כדאמרינן נמי בעלמא הרבה למדתי מרבותי ומתלמידי יותר מכולם: **מאי** אחר אחר אחר. תימה למה לי שיעורא דאחר אחר דכיון דאשמעינן זמן דאחר ממילא ידעינן דטפי פורתא הוי אחר אחר אחר. וי"ל כדי להבחין ולידע זמן שלאחר דטפי פורתא הוי אחר אחר:

מסורת הש"ס

(א) סנהדרין כט. קדושין מב:. (ב) י"ל דתנן, ג) לקמן מז: נט:. ד) [לעיל יב.], ה) [כריתות יח:], ו) י"ל מטמאה אפי' לרבנן וקשיא כו', ז) שיך לעיל ע"א, ח) [י"ל שבאת ולא קאמר שבא מכן], ט) [נשבת נא.], י) [וע"ע בתוס' בשבת נא. ד"ה אילו היה וכו'], כ) [בכריתות הגימו זה בקושיא],

---

הגהות הב"ח

(א) גמ' פי' ר' אלעזר בר' צדוק: (ב) שם מאי אחר אחר דאחר וכו': (ג) רש"י ד"ה שתושיט וכו' רבה הוא ותיה: (ד) תוס' ד"ה ה"ק וכו' בפ' זה בורר נ"ב בדף כ"ד וכן בפ' במה טומנין בדף נא ולשם פי' רש"י כפוף מפני כבוד הנשיאות כו':

גליון הש"ם

גמ' משתבח ליה כו'. כעין זה בלכות לה ע"א וש"נ: **שם אבר רב חבדא מאי** אחר וכו'. כעין זה מזר דף טו ע"ב: רש"י ד"ה ה"ק וכו' אבל שהתה בדי שתרד וכו'. עי' רש"י לקמן דף ס ע"ב ד"ה בעלה בלשם תלוי וכו' וכיומא דף ו ע"א בכש"י ד"ה אלא באחר אחר:

מוסף רש"י

שהיתה עושה צרכיה. מטלת מים, עומדת טמאה. דאיידי דמיזן לה עלמא דמעומד השתיה ולא יכלה לעצור, הדור מי רגליס למקור ואייתו דם, יושבת טהורה. דמכה יש לה במקום מי רגליס, שאין דרך דם נדה לצאת עם מי רגליס (לקמן נז:). משל לשמש. (אבר, ועד. סדין שמקנחת בו (לעיל יב.). **וסת שאמרו** לקינוח. מבחוץ, אם בקינוח מצאה דם בכשיעור הזה מייניס חטאת, אבל אם בבדיקתה מצאה כבר אדרן השיעור, שהרי לא בלד המשקוף עומד אלא בידה אומזתו ויש כאן שיעור עודף כדי הבאה מידה למשקוף, ואשם תלוי איכא ולא חטאת (שם).

שמא כר"ע אסס אומרים שמטמאה את בועלה. כל מעת לעת ומין לכם שיעור בדבר אלא מעת לעת: **לא שמענו.** את שיעורו וכו"ל [1] לא סבירא לן: **לא שהתה כדי שתרד.** אלא כדי שתשב [2] ותבדוק ועודה במטה טומאין מספק דהיינו אחר אותיות כרב חסדא: **שהתה כדי שתרד.** דנפיש שיעוריה: **אחר הומן הוא זה.** כלומר אחר אחר הוא זה: **וכן מעת לעת.** כלומר כשיעור הזה ומכאן ולהלן כל מעת לעת של בעילה אם בדקה ומצאתה טמאה בועלה מטמא משום נוגע במעת לעת בנדה טומאת ערב וספק מדרבנן לתלות ואינו מטמא משום בועל נדה טומאת שבעה ואפילו לתלות: **נגנס להילכ.** לקמן מפרש לה: **בשלמא לרב חסדא.** דאמר כדי שתרד אחר אחר הוא היינו דמטהרי רבנן: **וכי תימא דאין עד בידה.** דאחר שתרד הוצרכה להושיט דהוה להו תרי שיעורי א"כ איבעי ליה למיתני ולפלוגי בין עד בידה לאין עד בידה דלא תיפוק חורבה מיניה דהשתא משמע דאפילו עד בידה דלא אלא שהתה כדי שתרד מטהרי רבנן ומדלא מפליג ש"מ דודאי מטהרי רבנן בכדי שתרד לחודיה: **בשלא גמר ביאתו.** ואפילו הכי לר"ע מטמאה את בועלה דהערלה בנדה כגמר ביאה דכתיב (ויקרא כ) את מקורה הערה אבל לענין קרי עד שיזריע: **ור"מ היא.** דמחמיר בכתמים כדאמר בפ"ק (לעיל ה.) ולקמן בפרק בא סימן (דף נב:): **פשיטא.** מאי מודי הא בלמפרע פליגי לגבי מעת לעת ולא במכאן ולהבא: **וכתמים דרבנן.** אפי' מכאן ולהבא: **אין שור שחוט.** דאתמול לא חזאי אלא סייג בעלמא הוא: **הלא הרי שור שחוט לפניך.** דבלפור לא נתעסקה ובשוק של טבחים לא עברה ומיום שלבשתו היא בספק זה: **מתני' כל הנשים בחזקת טהרה נבעליהן.** בלא בדיקה שלא הוזכרה בדיקה אלא לעסוקה בטהרות: **גמ' בתוך ימי עוותה.** ל' יום לראייה אבל לאחר ל' בעיא בדיקה הואיל ותתם נשים חזיין לסוף עונה: **לא שנו.** דכי מצאה תוך ימי עוותה לא בעיא בדיקה: **אלא שלא הגיע עם וספה.** בתוך אותן ימים שהיה בדרך כגון אשה שיש לה וסת ולא הגיע בתוך אותן הימים: **אבל הגיע עם וספה.** קודם ביאתו מן הדרך: **אסורה.** לאורח בזמנו בא: **דאורייתא.** הלמ"מ דמחזקינן לה בטומאת ספק: **וסתות דרבנן.** הלריכוה חכמים לבדוק ביום וסתה שמא תראה ומיהו היכא דלא הוה בעיר ולא ידעינן אי בדקה אי לא בדקה לא מספקינן לה בטומאה: לא

שמא כרבי עקיבא אתם אומרים שמטמאה את בועלה אמרו לו לא שמענו אמר להם כך פרשו חכמים ביבנה [1]לא שהתה כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה תוך זמן הוא זה וטמאין מספק ופטורין מקרבן וחייבין באשם תלוי שהתה כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה אחר הזמן הוא זה וכן כששהתה מעת לעת ומפקידה לפקידה [2]בועלה מטמא משום מגע ואינו מטמא משום בועל רבי עקיבא אומר אף מטמא משום בועל רבי יהודה בנו של רבן יוחנן בן זכאי אומר בעלה נכנס להיכל ומקטיר קטורת בשלמא לרב חסדא היינו דמטהרי רבנן אלא לרב אשי אמאי מטהרי רבנן וכי תימא דאין עד בידה האי עד בידה ואין עד בידה מיבעי ליה קשיא: רבי יהודה בנו של רבן יוחנן בן זכאי אומר בעלה נכנס להיכל ומקטיר קטורת ותיפוק ליה דהוה נוגע במעת לעת שבנדה הוא דאמר כשמאי דאמר [3]כל הנשים דיין שעתן ותיפוק ליה דהוה בעל קרי בשלא גמר ביאתו: ומודים חכמים לרבי עקיבא ברואה כתם: אמר רב למפרע ורבי מאיר היא ושמואל אמר [3]מכאן ולהבא ורבנן היא מכאן ולהבא פשיטא מהו דתימא הואיל [3]ומעת לעת דרבנן וכתמים דרבנן מה מעת לעת לא מטמאה את בועלה אף כתמים לא מטמאה את בועלה קא משמע לן ואימא הכי נמי התם אין שור שחוט לפניך הכא יש שור שחוט לפניך וכן אמר ריש לקיש למפרע ורבי מאיר היא רבי יוחנן אמר מכאן ולהבא ורבנן היא: **מתני'** [3]כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן [4]הבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה: **גמ'** למה ליה למתני הבאין מן הדרך סד"א הני מילי היכא דאיתיה במתא דרמיא אנפשה ובדקה אבל היכא דליתא במתא דלא רמיא אנפשה לא קא משמע לן אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה [5]והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה אמר רב הונא ל"ש אלא שאין לה וסת אבל יש לה וסת אסור לשמש כלפי לייא אדרבה איפכא מסתברא אין לה וסת אימא חזאי יש לה וסת וסת קביע לה אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב הונא [5]ל"ש אלא שלא הגיע שעת וסתה אבל הגיע שעת וסתה אסורה קסבר [7]וסתות דאורייתא רבה בר בר חנה אמר אפילו הגיע שעת וסתה נמי מותרת קסבר [8]וסתות דרבנן רב אשי מתני הכי אמר רב הונא לא

לא שהתה כדי שתרד מן המטה מטמאה את בועלה [וחייבת באשם תלוי] שהתה כדי שתרד כו' ר"ע אומר מטמאה בועלה. תימה אי ר"ע מודה בריש"א דמשמע דלא פליג אלא אספיקא א"כ סבר יש אם למסורת ובפ"ק דסנהדרין (דף ז.) אית ליה לר"ע יש אם למקרא גבי רביעית דם הבא משני מתיס דקאמר נפשות קרינן וליכא למימר דהכא פליג נמי בריש"א דהתנן פ' דם שחיטה (כריתות דף כב:) בחתיכה של קודש וחתיכה של חולין אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי דברי ר"ע ואמאי חייב השני הא בשעה שאכל לא היו לפניו ב' חתיכות ולמאן דבעי ב' חתיכות פטור בכה"ג דקאמר התם בסוף פרקין ורבי נמי אית ליה בפ' ספק אכל (שם דף יח.) היכא דאכל את הראשונה במזיד והשניה בשוגג דחייב אשם תלוי על השניה ורבי סבר בפ"ק דסנהדרין (דף ז.) יש אם למקרא ול"ל דיש שום חילוק בין מקרא למסורת זה למקרא ומסורת דעלמא דחייא בר רב דבעי ב' חתיכות סבר דכ"ע סברי הכא דיש אם למקרא ורב אסי דפליג עליה סבר דכ"ע סברי יש אם למסורת [1]כמו שמלינו (ב"מ דף כב:) גבי יותן דומיא דיתן ועובד דומיא דעבד (פסחים דף כו:) ועוני דומיא דעני (שם לו.) וכפות דומיא דכפת (סוכה דף לב.) והתם יש טעמא אחרינא ותדע דכי פריך התם טובא לחייא בר רב ומשני ר"א היא דמחייב אשם תלוי על חצב כוי והא כמה תנאי פליגי במקרא ובמסורת ואמאי נקט טפי ר"א דשמותי הוא וגם המקשה וכי לא הוה ידע דטובא תנאי פליגי במקרא ובמסורת אלא כדפרישית ועוד י"ל דר"ע ורבי אילרו דהראשון לא אכל כל החתיכה אלא חציה וכשאכל השניה היו עדיין ב' החתיכות לפניו וכענין זה מתרץ הירושלמי בהאשה רבה [2]: **האי** עד בידה ואין עד בידה מיבעי ליה. פרש"י דה"ל לפלוגי הכל בשהתה וקשה דלמא מפליג בדילה בין עד בידה בין שהתה אלא שהתה ונראה לפרש דה"ל לפרושי בברייתא בין עד בידה כיון דמתניתין איירי בשעד בידה: **כשמאי** דאמר דיה שעתה. ומ"מ מודה שמאי בחד אחר דטמא שבעה כיון דחייב אשם תלוי: **אמר** רב למפרע ור"מ היא. ולא"ת דבפ"ק דיומא (דף ב.) תנן מפרישין כ"ג מביתו ז' ימים דשמא יבא עלי אשתו [3]ספק נדה וקאמר [4]כמאן כר"ע דאמר אף מטמאה את בועלה וקאמר רב חסדא דאתי אפילו כרבנן ובחד אחר מודו דבועלה טמא ז' אמאי לא משני שמא תמצא כתם דהא מודים חכמים לר"ע ברואה כתם וי"ל משום שמואל דאמר הכא מכאן ולהבא ועוד י"ל דהיא תבדוק חלוקה קודם פרישתו ואז לא נטמא הכהן קודם בדיקה ולא"ת אמאי קאמר שמא תמצא אשתו ספק נדה לימא ודאי נדה אם תבדוק שיעור וסת סמוך לבעילה וי"ל דהא לא שכיחא: **הכי איתמר לא** שנו **אלא** שלא הגיע שעת וסתה. לא היה לו לחזור ממה שאמר תחלה לא שנו אלא שאין לה וסת דאמת הוא דהיא בחזקת טהרה כדאמרינן בפ"ק (לעיל יב.) כל לבעלה לא בעיא בדיקה אפילו אין לה וסת והיה יכול להוסיף ויש לה וסת נמי כשלא הגיע שעת וסתה כו' אלא מייאב הלשון שאמר תחלה בלא תוספת: **אפי'** הגיע זמן וסתה מותרת. תימה היאך מותרת הא אמרינן בשבועות פ"ב (דף יח:) ולקמן פרק האשה (דף סג:) אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן וי"ל כשהתה אחר וסתה שבעה ימים שיכולה לטבול אחרי דספק טבילה מועילה מידי ספק ראתה כהוא דר' יוחנן דבסמוך ולמ"ד וסתות דאורייתא אפילו שהתה כשיעור זמן טבילה אסורה דודאי ראתה חשבינן לה ומתוך זה יש לדקדק דס"ל לר' יוחנן לקמן וסתות דרבנן:

אפילו

מסורת הש"ס

(א) [לעיל ב.], ב) [לעיל טו.], ג) [לעיל יח:], ד) [לעיל ט. וש"נ], ה) [ל"ל וכר"ע], ו) בכ"א: שמושיו, ז) עיין רש"א, ח) [וע"ע תוס' סוכה ו: ד"ה ר"ש ותוס' שם לב. ד"ה כפת ותוספות פנהדרין ד. ד"ה כולהו ותוס' זבחים מ. ד"ה לא נצרכה], ט) [צ"ל ותמצא ספק נדה], י) [שם י.],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אפי' וכו' דכמעוך ותמות דרבנן נ"ב כלומר דהשתא דרבי יוחנן נמי ס"ל ותמות דרבנן וכדסברינא ליה לרב אלינא דר"נ בר יצחק הכי נקטינן וכדכתבו התוס' בדף נז בד"ה ור"נ בר יצחק וכן כתב בתשר"י:

מוסף רש"י

כל הנשים דיין שעתן. אם ראתה דם די לנו אם תטמא בטומה וטהרות שתגע בהן משעת לאייה ואילך, ולא אמרינן כי היכא דהשתא לאשתכח דם בגית המיטון אי הוא בדקה נמי מקמי הכי הוה איתחזיא וכומלי בית הרחם העמידוהו, וקי"ל בפרק יוצא דופן (לקמן מג.) כל הנשים מטמאות בגית המיטון (לעיל ב.). **וסתות דאורייתא.** אותה בדיקה שהלריכוה לאשה להבדק בשעת וסתה, דבר תורה הוא, הלכה למשה מסיני, דאורח בזמנו בא, ואם בא יום וסתה ולא בדקה מחזקינן לה בטומאה (לעיל ט. וכנר"י לקמן סז.). **וסתות דרבנן.** דרבנן הוא דאלריכוה ואם לא בדקה טהורה (לקמן סז.).

עין משפט
נר מצוה

מב א מיי' פ"ה מהל' שגגות הל' ו:
מג ב ג מיי' פ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה מ:
מד ד מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ט ופ"ד מהל' משכב ומושב הל' ז סמג לאוין קיא:
מה ה ו מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ט סמג שם:
מו ז מיי' שם הלכה ט ועי' במ"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפד סעיף יא:
מז ח מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הל' ט:

תוס' הרא"ש

עד בידה ואין עד בידה מיבעי ליה. פרש"י א"כ איבעי ליה למתני לפלוגי בין עד בידה לאין עד בידה דלא תיפוק מיניה חורבא דהשתא משמע דאפי' עד בידה ולא שהה אלא כדי שתרד מטהרי רבנן. וקשה לפי' דהא מתני' אוקימנא בעד בידה ואע"ג דלא קתני עד בידה ולא חיישינן דלמא נפיק מיניה חורבא. ועוד אמאי קאמר עד בידה ואין עד בידה מיבעי ליה לא הוה ליה למימר אלא אין עד בידה מיבעי ליה הלכך נראה לפרש דה"ק אע"ג דאוקימנא מתני' בעד בידה מ"מ כי נוקי ברייתא באין עד בידה אכתי תקשי לך א"כ נתני בהדיא במתני' עד בידה ואין עד בידה כברייתא אלא ש"מ מדתנן סתם בחד עניינא איירי: **סד"א** ה"מ היכא דאיתיה במתא דרמיא אנפשה ובדקה. תי' והא לעיל בפ"ק אמרינן איפכא דהבאים מן הדרך נשיהן להם בחזקת טהרה טפי מאינך וי"ל דהכא ודאי לענין בדיקה היכי דאיתיה במתא בדקה טפי מהיכא דליתיה במתא אבל לעיל דאיירי לענין תביעה אורחא דמילתא הבא מן הדרך דרכו לפיס ולרצות: **אפ'** הגיע עת וסתה מותרת וסתות דרבנן. ומ"מ היאך מותרת הא אמרינן בספ"ב דשבועות אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן שעה אחת סמוך לווסתן כ"ש שאם עבר וסתן שיש לספק שמא ראתה. וי"ל דמיירי כגון ששהתה אחר וסתה כשיעור שיכולה לטבול כההיא דר' יוחנן דלקמן דאמר בעלה מחשב ימי וסתה וכא עליה ומ"ד וסתות דאורייתא אפי' שהתה כשיעור זמן טבילה אסור דודאי ראתה חשבינן לה ומתוך זה יש לדקדק דס"ל לר' יוחנן לקמן וסתות דרבנן:

אפילו ילדה דבזיזא למיטבל. פ״ה אפי׳ נערה שבושה לטבול ומשני ודאי ראתה מי א״ר יוחנן הך נמי כיון שלא ראתה בודאי שרי רבי יוחנן ואינו מיושב ור״ח מפרש וכן ר״ת אפי׳ ילדה דבזיזא למיטבל פי׳ שהולידה ומפחדת לטבול תוך ל׳ כדאמר בפ׳ מפנין (שבת דף קכט.) דבת רב חסדא טבלה תוך שלשים לילדה וחלתה ומטייה רבא ט) לערסא ואיתסיאת והשתא אתי שפיר דא״ל ודאי ראתה מי א״ר יוחנן א״כ יולדת אפילו לא היתה דואגת לטבול לא יתיר רבי יוחנן דספק טבילה אינו מוציאה מידי ודאי ראתה ובזיז לשון פחד כהכיא דפ״ב דיבמות (דף כו.) לא מיבעיא אבא דבזיז בריה מייניה מיהו בפ׳ אלו דברים (פסחים דף עב:) משמע שהוא לשון בושת גבי יבמתו בזיזה מייניה ובפ׳ ב״ש (יבמות דף קיב.) מבזז בזיז מייניה מיהו גם יש לפרש לשון פחד ובערוך י) פי׳ לשון בושת: **חבר** שמת והניח מגורה מלאה פירות כו׳. בפ״ק דחולין (דף י.) גבי שחט ומצא סכין פגומה קאמר נמי אין ספק מוציא מידי ודאי ולא מייתי מהך דחבר ושפחה משום דהכא הוי ספק טוב ורגיל ואפי׳ לקולא מוציא מידי ודאי וה״נ לא שייך לאתויי הכיא דהתם דטבל ועלה דאתי ספק ומוציא מידי ודאי דהתם היינו משום דהוי לחומרא:

בהמתו אוכלת. דוקא בהמתו כדפ״ה דכל מה שהיא אוכלת מיקרי ערלי אבל אדם אסור מדרבנן לאכול אכילת קבע וכן משמע בתוספתא ומייתי לה בפ״ק דבילה (דף יג.) הכנים לבית שבלים לעשות מהן עיסה אוכל מהן ערלי ופטור וכן משמע נמי מדלקט בהמתו והא דפריך במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז.) אמאי דקאמר מירוח העובד כוכבים אינו פוטר משום בעלי כיסים פירוש עשירים שמוכרין תבואתן לעובדי כוכבים קודם מירוח וחוזרין וקונין אחר מירוח אפשר דעבד כר׳ אושעיא פירוש שיוכל להעריס ולפטור שיכנים התבואה במוץ שלה ומה הועילו חכמים בתקנתם משמע דלגמרי פטור ה״פ עדיף ליה כרבי אושעיא ובמידי דמאכל בהמה מה הועילו חכמים בתקנתם מיהו אי מירוח העובד כוכבים אינו פוטר רק ערלי כמו שהיה קודם מירוח אתי שפיר אך ל״ע בשילהי פ״ק דבכורות (דף יא.): והשתא קשה כיון דהוי ודאי טבל לענין אכילת קבע אפילו הכנסה במוץ כדפרישית היכי אתי ספק ומוציא מידי ודאי דחשבינן להו בחזקת מתוקנים וליכא למימר דספק מוציא מידי ודאי דרבנן דהא בפרק קמא דפסחים (דף ט.) פריך מייניה אהא דקאמר התם כל מקום שחולה ובדולם מצוין שם אין צריך בדיקה הא ודאי חמץ צריך בדיקה דספק אכל אין מוציא מידי ודאי ופריך מהך דחבר ומשני ספק וספק הוא כדרבי אושעיא והשתא מ״מ חזינא הכא דמוציא מידי ודאי דרבנן ובדיקת חמץ נמי הוי דרבנן דמדאורייתא בבטול בעלמא סגי ואומר ר״י דמתניתי׳ דהתם איירי שלא בטלו הוי ודאי דאורייתא ועוד אומר ר״י דהא דקאמר הכא דהוו בחזקת מתוקנים היינו בהנך דלא חזו אלא לבהמה: **כדי שתהא בהמתו אוכלת.** משמע דבטבל שראה פני הבית אפילו בהמתו נמי לא אכלה ותימה לר״י מ״ש משאר הנאות דשרו דלא מצינו טבל שיהיה אסור בהנאה וי״ל דדרשינן בבהמה מדליקין (שבת דף כו.) גבי אין מדליקין בטבל טמא משום דכתיב את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת טהורה ואחת טמאה מה טהורה אין לך בה פי׳ אכילתה אלא משעת הרמה ואילך אף טמאה כן הייתה הדלקה והדר גמר טהורה מטמאה דמיתסרה בהדלקה קודם הרמה וה״ה לאכילה לבהמתו וכל שאר הנאה של כילוי והמכה נמי שמעינן דאין ישראל מאכיל לבהמתו כדשיני תרומה: **בשפחתו** של מסיק. משמע דשפחה מטמאה בלידה וכן מוכח בפ׳ רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלה:) דקאמר לקח שפחה ונתעברה אצלו זהו יולד בית שמיעול לשמונה והתם קאמר כל שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לשמונה ובפ״כ תניא נמי בהדיא אין לי אלא בני ישראל בשאינה משוחררת ובין שאינה משוחררת דפריך גיורת ושפחה בנות מיכל תרומה נינהו: **ובא** כהן והצריע. שוטה היה דאפי׳ אי הוה טמא מוזהר אפי׳ בו ביום שנטמא מידי דהוה אנזיר פ״ג מינין דאפי׳ אם היה קרובו חדא דשלא לצורך המת ועוד דבעי׳ בני קיימא דומיא דאביו ואמו: **והא** הכא דודאי נפל ספק גרורהו. תימה האי בור היכי דמי אי רה״ר הוא מאי פריך [הא שפיר] שהרוהו דספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור ואי רשות היחיד הוא מאי קאמר שהטילה כמין נפל הא אפי׳ ספק ספיקא נמי טמא דתנן במס׳ טהרות כל מקום שאתה יכול לרבות ספיקות ופסק ספיקות ברשות היחיד טמא. וי״ל דשאני הכא דגרירת חולדה ובדולם ספק הרגיל הוא הלכך מטהרינן בספק ספיקא. ואכתי קשה אי ברה״ר אפי׳ ודאי גרורהו ניחוש שמא גרורהו תחתיו וטומאה בוקעת ועולה ואין לומר דטמא חור שלהם פותח טפח דא״כ מביא טומאה לבור ולא אהני מה שגרורהו. ואין לומר דטמא חור שלהם הוא רחב מבפנים אבל פתחו לבור אינו רחב טפח דאכתי טומאה בוקעת ועולה. כדתנן בפ׳ אהלות בית שהוא קמור תחת הבור. יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טמא. י״ל דהבור רה״ר וסבים הבור רה״ר ל):

עין משפט נר מצוה

מח א טוש״ע י״ד סי׳ קפד סעיף יא וסעיף יב:
מט ב סס סעיף יא:
נ ג מיי׳ פ״א מהלכות מעשר הלכה ב סמג עשין קלה:
נא ד מיי׳ שם הל׳ י:
נב ה מיי׳ שם פ״ג הל׳ ו סמג שם טוש״ע י״ד סימן שלא סעיף בד:
נג ו מיי׳ פ״ט מהלכות טומאת מת הל׳ יא:

תוס׳ הרא״ש

א״ר יוחנן אפי׳ ילדה דבזיזא למטבל. פרש״י אשה בחורה שבושה לטבול. וקשה מאי קאמר אטו ודאי ראתה מי קאמר ר׳ יוחנן וכי אשה בחורה ודאי ראתה. לכן נראה לפרש אפי׳ ילדה כלומר אם ילדה אשתו ולד ושתחה כדי טבילה שיראה לטבול כדאמרינן בסוף מפנין גבי ברתיה דרב חסדא דאמטיוה לערסא בתריה דרבא. ומ״ר גם לרש״י ניחא דה״פ אטו ודאי ראתה אפי׳ בזקינה מי א״ר יוחנן וכיון דרבי יוחנן לא איירי אלא בספק ראתה משום דהוי ספק ספיקא בילדה נמי הוי ספק ספיקא ואין ספק מוציא מידי ודאי. דבר פשוט הוא שאין לו לספק להוציא מידי ודאי אלא הכא מיירי בספק הרגיל וקרוב לודאי וכן ההיא דפ״ק דפסחים ובע״ז פ׳ כל הצלמים. והאי ספק וודאי דהכא לא שייך להוהא דפ״ק דחולין דעור ספק פגים ועצם ודאי פגים ואין ספק מוציא מידי ודאי ומייתי עלה ההיא דטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ דהתם אין ספק כל כך רגיל כי הנך דהכא הלכך לא מייתי הנך דהכא התם והך דטבל ועלה לא שייך הכא דהתם לחומרא הספק מוציא מידי ודאי: **והתניא** חבר שמת. למאי דלא ידע טעמא דחזקת חבר. נראה דנקט חבר משום דהוי ספק הרגיל דדרך חבר שמת או שהלך למדינת הים להודיע לבני ביתו אם הניח דבר שאינו מתוקן א״נ ס״ד דוקא חבר משום דאפי׳ הן בני יומן: **שתהא** בהמתו אוכלת דאי לאו הכי לא הוה מצי למיכל דאסור להאכילה טבל כדאמרי׳ בפרק במה מדליקין אין מדליקין בטבל טמא ופרש״י וכ״ש בטהור וטעמא כדדריש התם מה תרומה טהורה אין לך בה פי׳ אכילתה אלא משעת הרמה ואילך אף טמאה אין לך בה בהיינו הסקה אלא משעת הרמה והדר ולפי׳ טהורה מטמאה דאין לך בה הדלקה אלא משעת הרמה ואילך וה״ה אכילת בהמה דכל הנאה של כילוי אסור: **ופטורה** מן המעשר. ופרש״י ואכתי תיקשי לך דספק מוציא מידי ודאי דאפי׳ עבד כרבי אושעיא לענין אכילה דידיה ודאי טבל הוי [ותירץ] דלגבי איסורא דרבנן מהניא חזקת חבר והכא ניחא אבל בסוף פ״ק דפסחים לא מצי לשנויי הכי דמייתי לה על בדיקת חמץ גבי הא דתנן אין חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית ודייק טעמא דלא חזינן הא חזינן דשקל חוששין כו׳ ואין ספק מוציא מידי ודאי ובדיקת חמץ מדרבנן היא דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי וא״כ צריכין לתירוצא קמא דחזקת חבר. ופי׳ רבי׳ אפרים דבהמתו לאו דוקא דאפי׳ הוא עצמו שרי לאכול ממנו קבע אע״ג דקודם ראיית פני הבית אסור לאכול אכילת קבע מדרבנן. שאני התם דמצי אתי לידי חיוב דאורייתא כשיראה פני הבית אבל כשמרחו בבית דתו לא אתי לידי חיוב דאורייתא אפי׳ אכילת קבע שריא. והאי דנקט בהמתו משום דלא כדרך זמן שהיא במוץ [אינה] מוכנת אלא לבהמה ולא לאדם א״נ משום שתולה ההערמה בשביל בהמתו ומייתי ראיה מההיא דמנחות פרק ר׳ ישמעאל גלגול העובד כוכבים פוטר מירוח דעובד כוכבים אינו פוטר גזירה משום בעלי כיסין ופריך גלגול נמי ומשני אפשר דאפיה לה פחות מה׳ רבעים מירוח נמי אפשר דעביד ליה כר׳ אושעיא ואי להבהמתו דוקא קאמר ר׳ אושעיא מאי פריך ניחא ליה טפי למיעבד ע״י עובד כוכבים כדי לפטרה לגמרי. וקשה לפי׳ דבפ״ק דיו״ט תניא הכנים שבלים לעשות עיסה אוכל מהן ערלי ופטור ותמא הכנים לבית קאמר ובתוספתא קתני בהדיא המכנים שבלים לבית והכנים שבלים היינו במוץ וקתני אוכל ערלי דוקא ועי״ק לפי׳ למ״ד בהשוכר את הפועלים דחטין ושעורין דבני גורן ניכנו בגורן תלינהו רחמנא ואם עשאן גורן בשדה נתחייבו במעשר אפילו בלא ראיית פני הבית א״כ ה״נ אם עשאן גורן בבית אחר שהכניסן במוץ מיחייבי דלא גרע עשאן גורן בבית מעשאן גורן בשדה. וא״כ אכתי יכולין לבא לידי חיוב ואמאי

מסורת הש״ס

ז) [לעיל ט. וש״נ], ח) [נ״ר הערוך דמחזיק עיין בערך גז טן], ט) מולין י. [פסחים ט. וש״נ], י) פסחים ד: ט. ע״ז מא.], כ) פסחים ט. בכרכות לא. ממחות מז:], ל) פסחים ט. ע״ז מא.] [תוספתא דאהלות פט״ז ה״ז], מ) [בכרכות לה:], נ) כס״ת: שבועות, נט) פי׳ בשיטתו], ס) [ערך כז ע״ש דגרים בכל הנהו דלעיל כזה בכף], ע) [ועי׳ תוס׳ יבמות עד: ד״ה ושפחה מנין], פ) [נ״ל והתנן טהרות פ״ו מ״ד],

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה אם זכר וכו׳ דבשביל עור עולה אמת:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) רש״י ד״ה אם זכר הוא וכו׳ דבשביל תור עולה וכו׳. תיפת עולה נמקה וי״כ הטאת:

מוסף רש״י

הובא בסוף המסכת

תוס׳ הרא״ש (המשך)

שרו באכילת קבע [ולקן] נ״ל דאכילת קבע אסירא והתיא דפ׳ ר׳ ישמעאל ע״כ ה״פ תרומה נמי במידי דמאכל בהמה אפשר דעביד כרבי אושעיא ואמאי אין מירוח עובד כוכבים פוטר. א״נ אפי׳ אי אמרינן מירוח העובד כוכבים פוטר אינו פוטר אלא מאכילת בהמתו אבל אכילת עצמו לא. והשתא פריך שפיר אמאי אינו פוטר להתירו מאכילת עראי אפשר דעביד לה כר׳ אושעיא. אע״ג דגלגול העובד כוכבים פוטר לגמרי ומותר אפילו אכילת קבע היינו טעמא שאנו עושין אחר גלגול כמו קודם גלגול אבל קודם מירוח היה אסור באכילת קבע וההיא דפסחים אע״ג דבדיקת חמץ מדרבנן חמור בחמץ כדבדאורייתא א״נ מיירי כשלא בטלו הלכך הוי ודאי דאורייתא: **מעשה** בשפחה של מסיק כו׳ משמע הכא דשפחה טמאה לידה דלא מיסתבר לומר שהולד היה של הגברת דאם כן למה הוזכרה השפחה. וקשה מהא דאמרינן ביבמות פרק הערל דבר אל בני ישראל אין לי אלא בנות ישראל גיורת ושפחה משוחררת מנין ת״ל אשה. משמע דוקא משוחררת דומיא דגיורת ועוד דפריך בנות מיכל תרומה נינהו ואינה משוחררת בת מיכל תרומה אם היא שפחת כהן. וי״ל דע״כ שפחה טמאה לידה כדמשמע בפ׳ ר׳ אליעזר דמילה דקאמר התם לקח שפחה ונתעברה אצלו זהו יולד בית שנימול לח׳ ולעיל מינה קאמר אמר רבא אמר רב אשי כל שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לח׳ ובפ״ק דכריתות תנן וכן שפחה שהפילה מביאה קרבן ונאכל. ובת״כ אמרינן בההיא דבר אל בני ישראל אין לי אלא בנות ישראל מנין לרבות את הגיורת ואת השפחה בין משוחררת בין שאינה משוחררת והאי דקאמר ביבמות משוחררת לאו למעוטי אינה משוחררת אלא קיצר הברייתא לפי שלא הוצרך אלא למשוחררת דפריך גיורת ושפחה בנות מיכל תרומה נינהו: **ובא** כהן והצריע. שוטה היה דאפי׳ אי הוה טמא מוזהר אפי׳ בו ביום שנטמא מידי דהוה אנזיר פ״ג מינין דאפי׳ אם היה קרובו חדא דשלא לצורך המת ועוד דבעי׳ בני קיימא דומיא דאביו ואמו: **והא** הכא דודאי נפל ספק גרורהו. ואין לומר דטמא חור שלהם הוא רחב מבפנים אבל פתחו לבור אינו רחב טפח דאכתי טומאה בוקעת ועולה. כדתנן בפ׳ אהלות בית שהוא קמור תחת הבור. יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טמא. י״ל דהבור רה״ר ואי רשות היחיד הוא מאי קאמר שהטילה כמין נפל הא אפי׳ ספק ספיקא נמי טמא דתנן במס׳ טהרות כל מקום שאתה יכול לרבות ספיקות ופסק ספיקות ברשות היחיד טמא. וי״ל דשאני הכא דגרירת חולדה ובדולם ספק הרגיל הוא הלכך מטהרינן בספק ספיקא. ואכתי קשה אי ברה״ר אפי׳ ודאי גרורהו ניחוש שמא גרורהו תחתיו וטומאה בוקעת ועולה ואין לומר דטמא חור שלהם פותח טפח דא״כ מביא טומאה לבור ולא אהני מה שגרורהו. ואין לומר דטמא חור שלהם הוא רחב מבפנים אבל פתחו לבור אינו רחב טפח דאכתי טומאה בוקעת ועולה. כדתנן בפ׳ אהלות בית שהוא קמור תחת הבור. יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טמא. י״ל דהבור רה״ר ואי רשות היחיד

ל) ועי׳ בתוס׳ כאן בד״ה ספק:

א לא שנו אלא שאין לה וסת לימים אלא יש לה וסת לימים ולקפיצות כיון דבמעשה תליא מילתא אימא לא קפיץ ולא חזאי אבל יש לה וסת לימים אסורה לשמש קסבר ב) וסתות דאורייתא רבה בר בר חנה אמר אפילו יש לה וסת לימים מותרת קסבר וסתות דרבנן אמר רב שמואל משמיה דרבי יוחנן ג אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה אמר ליה רב שמואל בר ייבא לרבי אבא אמר רבי יוחנן אפילו ילדה ד) דבזיזא למטבל אמר ליה אטו ודאי ראתה מי אמר רבי יוחנן אימר דאמר רבי יוחנן ספק ראתה ספק לא ראתה ואם תמצא לומר ראתה אימא טבלה אבל ודאי ראתה מי יימר דטבלה הוה ליה ספק וודאי ה) ואין ספק מוציא מידי ודאי ולא ו) והתניא ז חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות אפילו הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנין והא הכא ודאי טבל ספק מעושר ספק אינו מעושר וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי התם ודאי וודאי הוא כדרב חנינא חוזאה דאמר רב חנינא חוזאה ח חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ואיבעית אימא ספק וספק הוא וכדרבי אושעיא ט) דא״ר אושעיא י מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ואכתי אין ספק מוציא מידי ודאי י) והתניא מעשה בשפחתו של מסיק אחד ברימון שהטילה נפל לבור ובא כהן והציץ בו לידע אם זכר אם נקבה ובא מעשה לפני חכמים וטהרוהו מפני שחולדה וברדלם מצויים שם והא הכא דודאי הטילה נפל ספק גרורהו ספק לא גרורהו וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי לא תימא הטילה נפל לבור יא אלא אימא כמין

א) עולה אחת לכולה משמרה לא עייל האי כהן נפשיה להכי ועוד בשהרי היא יכולה לאחר קרבנה כל זמן שתרצה וגם לשון ראשון אינו נראה דאי חכם הוא כלום הוא בא להאהיל ולעבור על לא דטומאת מת אלא כהן עם הארץ היה אז קטן ושגרתו אשה להניץ ולראות: **וטהרוהו.** מאהל המת: כמין

לא שנו. הא דתנן בחזקת טהרה דמשמע אפילו הגיע עת וסתה: אלא בא״ל לה וסת לימים. לחודייהו בלא קפילה אלא לקפילה ולימים: מחשב ימי וסתה. אם שהה בדרך שבעה ימים אחר וסתה דעכשיו עומדת בימים שיכולה להטהר אפילו הגיע ותסתה אמרינן טבלה ואין צריך לשואלה: **דבזיזא.** בושה היא לטבול עד שיפייסנה: **ודאי ראתה מי א״ר יוחנן.** שלא יהא צריך לשואלה ואפילו היא זקנה: **אימר טבלה.** וכיון דטעמא דר׳ יוחנן משום ספיקא הוא לא שנא ילדה לא שנא זקנה: **הוי ספק.** להיתר: **ודאי.** לאיסור: **ואין ספק מוציא.** את הדבר מידי ודאי שלו: **והא הכא ודאי וודאי עבד.** דהא חזינן שנגמרה מלאכתן וממורחין הן: **איבעית אימא ספק וספק הוא.** דכי היכי דמספקא לן אי מעשרי אי לא ה״נ מספקא לן דלמא לא טבל ולא אתייב במעשר דאימא כרבי אושעיא עיילה ומכניסה במוץ שלה דאין טבל מתחייב במעשר אלא בראיית פני הבית כשרואה את הפתח וכיון דבשעת ראיית פני הבית לא נגמרה מלאכתו למעשר הו לא מיחייבא אע״פ שהוא דשה וממרחה לאחר שהכניסה מידי דהוה אמכניס פירות דרך גגו וקרפיפו לבית אפילו היא ממורחת דקיימא לן דפטורה מן המעשר הואיל ולא ראתה את הפתח: **כדי שתהא בהמתו אוכלת.** אפי׳ לאחר מירוח. ולהכי נקט בהמתו דאילו אמאכל אדם לא מצי למימר הכי דאי נמי לא מחייב מדאורייתא דבבן גזור על אכילת קבע אפי׳ בדבר שלא נגמרה מלאכתו אבל מאכל בהמה קבע שלה ערלי חשיב לה דתנן במסכת פאה (פ״א מ״ו) מאכיל לבהמה לעופות ולחיות עד שימרח הילכך כל כמה דלא חל עליה שם טבל דאוריתא מאכיל לבהמתו. והכא כיון דאיכא למימר דעביד להו כרבי אושעיא מותרין לאדם לבבי איסורא דרבנן מהניא חזקת חבר: **אם זכר הוא כו׳.** כהן חכם היה ומורה הוראות ומתכוין להורות לה ימי טומאה וטהרה. אי נמי שגורה ב) אצלו בבית ונוגעת בתרומתו ורוצה להזהר ממנה כל ימי טומאתה. וי״א לידע אימתי יהא זמן הבאת קרבנה אם יאחרנו אם לאו. ולא סבירא לי דבאמצע (ג) תור

ב) [בכרכות לה:], ג) כס״ת: שבועות, נט) פי׳ בשיטתו], ד) פסחים ט. ע״ז מא.], ה) פסחים ט. בכרכות לא. ממחות מז:], ו) פסחים ט. ע״ז מא.] [תוספתא דאהלות פט״ז ה״ז], ז) [בכרכות לה:], ח) כס״ת: שבועות, ט) פי׳ בשיטתו], י) [ערך כז ע״ש דגרים בכל הנהו דלעיל כזה בכף], כ) [ועי׳ תוס׳ יבמות עד: ד״ה ושפחה מנין], ל) [נ״ל והתנן טהרות פ״ו מ״ד],

---

המשך

כמין נפל. הלכך ספק וספק הוא דלמא מעיקרא לאו נפל הוא: **ודאי גרירוהו.** הלכך ודאי וודאי הוא: **וספות דאורייתא או דרבנן.** הא דקיימא לן דבעי בדיקה בשעת וסתה דאורייתא היא דאם לא בדקה טמאה ואפילו בדקה אחר זמן ומצאתה טהורה דאורה בזמנו בא ודם חזאי ונפל לקרקע או דרבנן הוא דאגרכוה ואם לא בדקה טהורה: **ונכסוף ראתה.** בבדיקה דאשונה שבדקה עצמה לאחר זמן ומצאתה טמאה: **חוששת לוסתה וחוששת לראייתה.** אם זמן וסתה קודם מעת לעת של ראייתה מטמאין טהרות (א) דוסתה ואילך דלמא בזמנו בא ואם מעת לעת של ראייתה קודם לוסתה דלא שהתה משעת וסתה עד ראייתה מעת לעת אזלינן בתר ראייה וטמאה מעת לעת. וקס"ד דה"ה נמי אם בדקה ומצאתה טהורה דחוששת לוסתה והא דנקט ראתה משום דבעי למימר וחוששת לראייתה: **טעמא דראתה.** דכיון דבבדיקה ראשונה מצאתה טמאה אם בדקה נמי בשעת וסתה הוה משכחת: **דב"ע.** אפי' רב מודה דוסתות דאורייתא והא דקאמר דבמצאתה טהורה טהורה כשבדקה בשיעור וסת של וסתה דודאי אי הוה בה משכחת ושמואל סבר אפי' הכי טמאה דאורה בזמנו בא הוא"ל ולא בדקה בשעת וסת ממש: **ולאו שלא בדקה עצמה כו'.** הא דקאמר לעיל וסתות דאורייתא וטמאה אפילו לרב בשלא בדקה עצמה בשיעור וסת ואח"כ בדקה ומצאתה טהורה טמאה (ב) ואיכא דאמרי דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: **טמאה נדה.** אם הגיע וסתה ולא בדקה. קסבר וסתות דאורייתא: **סבדק.** לאחר וסתה מצאתה טמאה טמאה משעת וסתה טהורה טהורה: **אף אנן נמי פליגא.** דלרבי מאיר וסתות דאורייתא: **במחבא.** מחמת פחד ליסטין ובולשת: **הרואה דם מחמת מכה.** שיש לה במעיה: **אפי' כשוף ימי נדתה.** כלומר בימים שהיא למודה לראות דהיינו שעת עונתה או שעת וסתה: **טהורה.** דתלינן במכה שבאותו מקום: **אם יש לה וסת חוששת לוסתה.** כלומר כשאין לה וסת קבוע מודינא לך שאף על פי שעברה עונתה תולה במכה אבל אם יש לה וסת קבוע וראתה ביום וסתה אפי' מחמת מכה חיישינן שמא טיפת נדה מעורבת בו: **מקומו טמא.** וכל דם הבא דרך שם ואפילו אינו דם נדה הוי אב הטומאה לטמא אדם טומאת ערב ואם נגעה בטהרות טמאים. וקאמר ליה רבי כו' ולהקל על דבריו בא וה"ק אם יש לה וסת כלומר אם אתה אומר לטמאה מפני וסתה חוששת לוסתה כלומר יש לך לטמאה טומאת שבעה והוא"ל ואינך חוששת לכך שהרי אתה אומר טהורה משום נדה שוב אין לה טומאה: **מתני' שני עדים.** חדשים על כל תשמיש אחד לפניו ואחד לאחריו ולמחר תעיין בהם: **או תשמש לאור הנר.** ותבדוק לאחר תשמיש עד שקנחה בו: **דיה בשני עדים כל הלילה.** אחד לפני תשמיש ראשון ואחד לאחר תשמיש אחרון. ואע"ג דמשמשת ולא ידעה אי חזאי ביני וביני בין בדית שמאי בין בדית הלל לא איכפת לן דלא הוצרכו לבדוק אלא לאומר טהרות:

גמ'

חוששת לראייתה. פרש"י לענין מעת לעת אע"ג דקי"ל כרבי דוסתא דאשה שיש לה וסת דיה שעתה שלא בשעת וסת מודה דמטמא למפרע ועוד י"ל דהכא מיירי לענין שתהא מקולקלת למנייה: **אלמא** וסתות דאורייתא. השתא סבר הא דנקט ראתה לאשמועינן דחוששת לראייתה ולא משבינן לה כאילו ודאי ראתה מזמן הוסת וה"ה דכי לא ראתה חוששת ואם תאמר היאך רואה להוכיח דוסתות דאורייתא והא (ג) אפי' אי וסתות דרבנן כיון דראתה מזמן הוסת מספק וי"ל הני מילי לטהרות אבל מקולקלת למנייה לא הויא: **אלמא** וסתות דרבנן. וא"ת דלעיל (דף טו.) אמר רב הונא לא שנו אלא שלא הגיע שעת וסתה כו' אלמא וסתות דאורייתא וי"ל דהכא קאמר משמיה דרב ליה לא ס"ל ואליבא דרב אליבא לקמן ב' לשונות אי נמי לעיל אתי כלישנא קמא דהכא: **ורב** נחמן בר יצחק אמר בוסתות גופייהו פליגי. גרלה דהלכה דוסתות דרבנן דהא רב נחמן בר יצחק דהוא בתרלה אית ליה דלרב וסתות דרבנן אוכפ' יש בכור (בכורות דף מט:) פסיק כרב באיסורי ועוד דקיימא לן כר' יהושע דבסמוך לגבי רבי אליעזר וכחכמים לגבי ר' מאיר ואע"ג דתנן בפ' בנות כותים (לקמן דף לט.) בריש דהיתה במחבא הגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה מ"מ גרלה דהלכה הוי וסתות דרבנן כדפרישית ועוד דאיכא דמוקי לה בפרק בנות כותים (שם) כרבי מאיר וכן פסק בשאלתות דרב אחאי (ד) ור"ח הילכך אשה שיש לה וסת ולא בדקה בשעת וסתה ואח"כ בדקה ומצאתה טהורה לבעלה ומיהו גרלה לכתחלה לריכה לבדוק בשעת הוסת: **ומר** סבר וסתות דרבנן. גרלה דדוקא במרגשת שבא לה אם המכה ואפ"ה אם זמן וסת הוא אי וסתות דאורייתא חייסינן שמא גם מן המקור בא הדם אבל אם אינה מרגשת יליאת דם מן המכה טמאה לכ"ע אם הוא זמן וסתה דאי לאו הכי וכי לעולם לא תהא נדה והלא קודם מכה הוה לה וסת: **במקור** מקומו **טמא** קמיפלגי. ורשב"ג לטעמיה בריש תינוקת (לקמן דף סו.) ואע"ג דטומאת בית הסתרים היא ובפרק דם הנדה (לקמן נה:) אמר נמי דדם בעי רביעית והכא קאמר טמא אע"ג דליכא רביעית כדאמרינן בפ' יולא דופן (לקמן דף מא:) מקור שהזיע כב' טיפי מרגליות טמאה שמא הכא הלמ"מ הוא תדע שהמקור טמא והאשה טהורה: **ב"ש** אומרים צריכה ב' עדים על כל תשמיש. פרש"י ב' עדים חדשים א' לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש ומצטעא עד הבקר ובה"א דיה בב' עדים כל הלילה אחד לפני תשמיש ראשון ואחד לאחר תשמיש אחרון* וקשה דלפני תשמיש לא בעו חדשים אלא נטועות ועוד קשה מה שפירש בב"ה דלא מצרכינלבדוקבכלתשמיש(ה) אמר דאינן נטועות עד שבודקות בו לפני תשמיש זה בודקות בו לפני תשמיש אחר משמע דבכל תשמיש בודקות מיהו הא י"ל בודקות בתשמיש אחר שבגילה שניה ועוד קשה מה יודעת מתי שימש באחרונה שתבדוק אחריו ואם היתה בודקת בשאר כשהיא עומדת א"כ אינה בודקת סמוך לתשמיש לידע אם בועל בנדות לטמא בועלה ז' ועוד קשה דקאמר ב"ש שמא תחפנה שכבת זרע בביאה שניה היה לו לומר בביאה אחרונה כיון דלב"ה אינה בודקת עד לאחר תשמיש אחרון ועוד דב"ה נקט נימוק וב"ש נקט לישנא אחרינא שמא תחפנה היה לו לב"ש נמי למינקט נימוק כיון דקאי על דם שבראש ולא על הדם שעל העד דהא בית הלל לא מצרכי בדיקה אחר תשמיש ראשון

*(ועוד דמשמע אי תשמש לאור הנר אם רואה להקל כב"ה ואפילו תשמש לאור הנר צריכה לב"ש בדיקה בכל תשמיש אבל לפירוש ב)רש"י ולפירוש ר"י א"ש תשמש לאור הנר פי' שבודקת מיד משתמש אם היתה שם טיפת אדום רואה אפי' על עד ישן. ולפירוש ר"י קיימא שפיר ב"ש אדם שעל העד ג)אבל לעולם קיימא אדם שבתוך הפה לישנא בתוך הפה הכי משמע גי')

ועוד

א) [גי' הרא"ש בעמ' מייה רבא מנ"ן, ב) [לעיל ט. וש"נ], ג) [לקמן סד:], ד) [לעיל ט.] לקמן לט., ה) [לקמן עא. סוטה כ:], ו) [לקמן כב. מא: סו. עא.], ז) הלי ליישנא איכא דאמרי אינו מלשון רש"י אבל הוא נשמט מנוסחת התלמוד וכ"כ בגמרא ישנה. רש"ל, ח) [פ' מצורע פי' פטן], ט) [דף יב.],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חוששת וכו' טהרות דמוסתה ואילך:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלמא כו' אפי' אי וסתות דרבנן וכו'. עי' לעיל ט ע"א תד"ה הא וכו' דהוסיפו כן מסוגיא דהכא והיינו לליישנא בתרא דרב סבר וסתות דרבנן ואפ"ה ס"ל דמעלה טמאה חוששת לוסתה וא"כ מה הקשו למה הלישנא קמא ס"ל דאי היה וסתות דרבנן לא מטמאין למפרע לאוס לוסתה והא פליגי הגך ב' ליתני וכמו דל"ל ליתיכוס דפליגי בשם וסתות דרבנן אם מקולקלת למנייה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה ודא נחמן בר יצחק וכו' ובפרק יש בכור. נ"ב עי' מעדני י"ט בפ"ק סי' ג' ד"ה וקי"ל הלכתא וכו': ב) ד"ה ב"ש אומרים צריכה וכו' כדיקה בכל תשמיש אבל לפי' רש"ס כל"ל: ג) בא"ד בהג"ה אבל ל"ש קיימא וכו' כל"ל:

מוסף רש"י

כמין נפל. וספק ספיקא היא, דשמא לא נפל היה אלא שפיר מלא רוח (ע"ז מב.). אם רוח הפילה. שפיר מלא רוח, ואם תמצא לומר נפל הפילה. כלומר לכל אלה תולכך, שמא רוח הוא ואגיד ואין כאן לא טומאת זכר ולא טומאת נקבה, ואם תראה שהוא וולד לריכי לראות אם זכר אם נקבה (פסחים ט: וכעי"ז ע"ז שם). ודאי גרירוהו. מוחזקין הן בכך (פסחים שם) שחזקתן בכך והא ודאי הוא (ע"ז שם). וסתות דאורייתא. הלכה למשה מסיני דמחזקינן לה בטומאת ספק (לעיל טו. וגי' לעיל ט.). אם היתה במחבא. מחמת פחד כרכום (מלוה) או ליסטין (לעיל ט.). ולא בדקה טהורה. אם בדקה אחרי כן ומצאתה טהורה ולא אמר תורת זמנו בא (סוטה כ:).

תוס' הרא"ש

חוששת לוסתה וחוששת לראייתה. אע"ג דקי"ל כר' דוסא דכל אשה שיש לה וסת דיה שעתה הא מסקינן לעיל דשלא בשעת וסתה מודי להו. ועוד י"ל דלענין שהתא מקולקלת למנינה אייתי הכא: **אלמא** וסתות דרבנן. הא דס"ל לרב הונא לעיל דוסתות דאורייתא לא קשה דהכא משמיה דרב קאמר ואליבא דרב מסיק בסמוך שתי לשונות: ורב נחמן בר יצחק אמר בוסתות גופייהו קא מיפלגי. כתיה קי"ל דהוא בתרא והלכתא כרב באיסורי דאיתא בבכורות פרק יש בכור

עין משפט נר מצוה

נד א ב מיי' פ"ג מהל' מעכב ומועבר הל' ה ופ"מ מהל' איסורי ביאה הל' יג ועי' במ"מ וטוש"ע י"ד נה ג טוש"ע שם סעיף מ: נו ד מיי' פ"מ מהלכות איסורי ביאה הל' יד סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קפז סעיף ה וסעיף ו וכהגה"ס:

נז ה מיי' שם הל' יד ופ"ג מהלכות מעכב ומועבר הלכה ט:

נח ו מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הל' יז סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפז סעיף ב בהגה"ס:

תוס' הרא"ש (המשך)

הלכך כותיה קי"ל דוסתות דרבנן וכן סבר ר' יוחנן לעיל וכן פסק בשאלתות דרב אחאי ור"ח. ועוד דקי"ל כר' יהושע לגבי ר' אליעזר וכמו חכמים לגבי רבי מאיר אע"ג דפליגי לקמן רשב"ג ור' וקי"ל הלכה כר' מחבירו הא פליגי נמי אחרניי בהנך ברייתות. ועוד דהא דחיק רבינא דהוא בתראה למימר דכ"ע וסתות דרבנן ולא קי"ל כמתני' דהיתה במחבא. ואע"ג דקתני רישא הגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה הא אמרי' לקמן פ' בנות כותים כולה ר"מ היא ועל זה יש לסמוך באשה שיש לה וסת ולא בדקה בשעת וסתה ואח"כ בדקה ומצאה טהורה דטהורה דאי: **מאי** לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר וסתות דאורייתא ומר סבר וסתות דרבנן הלכך דמר אמר אע"ג דתולין בהדם דמחמת מכה בא. תימה לי אם יש לה מכה זמן ארוך וכי כל הדמים שתראה יהיו טהורין וכי בשביל הכאה נסתלקו דמי המקור. וצ"ע: **במקור** מקומו טמא קא מיפלגי. ורשב"ג לטעמיה דאמר לקמן בריש תינוקת דם טמא דאתי דרך מקור ואין לדמותו לטומאת בית הסתרים דשמא הלכה למשה מסיני תדע דהמקור טמא אע"ג דהאשה נמי טהורה: **ב"ש** אומרים צריכה שני עדים. פי' שניהם לאחר תשמיש אחד לו ואחד לה כותיה דמתני' דלעיל דרך בנות ישראל לשמש בשני עדים ופליגי ב"ש וב"ה בהנך שני עדים ב"ש סברי צריך לעיין בהן בכל תשמיש ותשמיש. וב"ה סברי יבדקו בהן בכל תשמיש ותשמיש ואין צריך לראותם עד אור הבוקר ובעד דלפני תשמיש לא איירי בהו. ורבי' שמשון(ו) פי' לב"ה אחד לפני תשמיש ראשון ואחד לפני תשמיש אחרון. וקשה לפי' מה היא יודעת כמה פעמים תשמש בלילה אלא בקומה בשחרית תבדוק ואנן בדיקה דלאחר תשמיש בעי' אולי דאתה מחמת תשמיש וליכא לאקשויי לפי' רבינו שמשון(ו) לב"ש (דהך) דהא דרך צנועות להצריך עדים חדשים בכל פעם דהא מודו ב"ש דאי משמשת לאור הנר אינה צריכה עדים חדשים:

ו) [כי' ל"ל רש"ן]

נמ א מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה ט ומגיד לאזין קיח:
ס ב מיי' שם הלכה יז סמג שם טור וש"ע י"ד סי' קפו סעיף ג בהגה"ס:
סא ג מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' י סמג לאזין קנו טוש"ע אה"ע סימן כה סעיף ה טוש"ע ח"מ סימן רמ סעיף יא:
סב ד מיי' פ"ה מהל' תשובה הל' הפרק:

תוס' הרא"ש

שמא תראה טפת דם כחרדל בביאה ראשונה ותחפנו שכבת זרע בביאה שניה. פרש"י וישאר בבית הרחם ויעמידו כותלי בית הרחם הדם בביאה ראשונה ובביאה שניה תחפנו שכבת זרע ולא יראה על העד וצ"ע דלא משמע דאיירי שיהא נימוק בתוך הפה אלא בתשובת ב"ה ולאידך פי' שפירשתי שבודקת בכל תשמיש ותשמיש ניחא הא"פ שמא תראה טפת דם כחרדל על העד בביאה ראשונה ותחפנה שכבת זרע על העד בביאה שניה: **מדברי** כולם נלמוד בעל נפש לא יבעול ושונה. ואף לב"ה נמי צריכה בדיקה לאחר תשמיש אחרון אלמא חיישינן שמא תראה מחמת תשמיש וכ"ש לפירושינו דלב"ה נמי צריכה בדיקה על כל תשמיש ותשמיש: **בדקה** בעד אחד ואבד אסורה לשמש עד שתבדוק. לפרש"י ניחא דאיירי בבדיקה דקודם תשמיש. ואם אבד אותו עד לא תשמש עד שתבדוק אבל לפי מה דפרישנא דאיירי בבדיקה דלאחר תשמיש מאי קאמר בדקה בעד ואבד אפי' לא אבד נמי צריכה לבדוק לפני תשמיש ודוחק לפרש אסורה לשמש עד שתבדוק בדיקה אחרת אחר תשמיש זה מלבד בדיקה שלפני תשמיש אחר א"נ לא קאי אבדיקות דמתניתין אלא בדיקת עד שלפני תשמיש ומשום דבעי לאותובי עלה ממתניתין דבודקת בכל תשמיש ותשמיש אע"ג דלא ידעה מייתי לה הכא: **מלאך** הממונה על ההריון. והא דאמרינן בריש תענית ג' מפתחות לא נמסרו ביד שליח של חיה ושל גשמים ושל תחיית המתים י"ל דהקב"ה נותן לאשה הריון ואח"כ מתעסק בה המלאך: **הכל** בידי שמים חוץ מיראת שמים. הא דאמרינן בפ' אלו נערות הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים במאורעות הבאים לאדם בכל יום ויום אבל הכא בדברים הנגזרים על האדם להתנהג בהן כל ימי חייו והא דאמרינן בסוף מס' שבת האי מאן דמתיליד בצדק יהיה צדקן במצות ואמרינן נמי התם דאמרו ליה כלדאי לאימיה דר"נ ברוך גנבא להרי אלמא צדיק ורשע תלוי (במצות) במזל. י"ל (איפשר) [שאף] שמזלו נוטה באחד וכן הדרכים מ"מ בידו הוא להתחזק על יצרו:

נמ' ת"ר אע"פ שאמרו המשמש מטתו לאור הנר הרי זה מגונה בש"א צריכה שני עדים על כל תשמיש או תשמש לאור הנר ובה"א דיה בשני עדים כל הלילה תניא אמרו להם ב"ש לב"ה לדבריכם ליחוש שמא תראה טיפת דם כחרדל בביאה ראשונה ותחפנה שכבת זרע בביאה שניה א"ל ב"ה אף לדבריכם ליחוש עד שהרוק בתוך הפה שמא נימוק והולך לו אמרו להם לפי שאינו דומה נימוק פעם אחת לנימוק שתי פעמים תניא א"ר יהושע רואה אני את דברי ב"ש שאמרו לו תלמידיו רבי כמה הארכת עלינו אמר להם מוטב שאאריך עליכם בעוה"ז כדי שיאריכו ימיכם לעוה"ב אמר ר' זירא מדברי כולם נלמד בעל נפש לא יבעול וישנה רבא אמר [6]בועל ושונה כי תניא ההיא לטהרות תניא נמי הכי [3]בד"א לטהרות אבל לבעלה מותרת [4]ובד"א שהניחה בחזקת טהרה אבל הניחה בחזקת טמאה לעולם היא בחזקתה עד שתאמר לו טהורה אני א"ר אבא א"ר חייא בר אשי אמר רב [2]בדקה בעד ואבד אסורה לשמש עד שתבדוק מתקיף לה ר' אילא אילו איתא מי לא משמשה ואע"ג דלא ידעה השתא נמי תשמש א"ל רבא זו מוכיחה קיים וזו אין מוכיחה קיים [5]א"ר יוחנן [7][8]אסור לאדם שישמש מטתו ביום [9](אמר רב המנונא) מאי קרא שנאמר [1]יאבד יום אולד בו והלילה אמר הורה גבר לילה ניתן להריון ויום לא ניתן להריון ר"ל אמר מהכא [2]בוזה דרכיו ימות ור"ל האי קרא דר' יוחנן מאי דריש ביה מבעי ליה לכדדריש רבי חנינא בר פפא דדריש ר' חנינא בר פפא א] אותו מלאך הממונה על ההריון לילה שמו ונוטל טפה ומעמידה לפני הקב"ה ואומר לפניו רבש"ע טפה זו מה תהא עליה גבור או חלש חכם או טיפש עשיר או עני ואילו רשע או צדיק לא קאמר כדר' חנינא [10]דא"ר חנינא הכל בידי שמים [11]חוץ מיראת שמים שנאמר [3]ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' ור' יוחנן א"כ נכתוב קרא גבר הורה מאי הורה גבר לילה ניתן להריון ויום לא ניתן להריון ור' יוחנן האי קרא דר"ל מאי דריש ביה מבעי ל' לכדכתיב בספר בן סירא שלשה שנאתי וארבעה לא אהבתי שר הנרגל בבית המשתאות ואמרי לה שר הנרגן [12](ואמרי לה שר הנרגז) והמושיב שבת במרומי קרת והאוחז באמה ומשתין מים [13]והנכנס לבית חבירו פתאום אמר רבי יוחנן ואפילו לביתו אמר רבי שמעון בן יוחאי ארבעה דברים הקב"ה שונאן ואני איני אוהבן הנכנס לביתו פתאום ואצ"ל לבית חבירו [14]והאוחז באמה ומשתין מים ומשתין

גמ' מגונה. טעמא מפרש לקמן [יח.]: **שמא תראה.** בביאה ראשונה ויעמידוהו כותלי בית הרחם וכיון דלא מצריכינא בדיקה בין תשמיש לתשמיש כי הדר משמש תחפנה שכבת זרע בביאה שניה וכי בדקה לאחר תשמיש אחרון לא מיינכר למחר ונהי נמי דלדידן [6] משמשא לאחר קינוח ואע"ג דלא ידעינן עד למחר מיהו בעינן מוכיחה קיים דאי לאו הכי מה הועילו חכמים בתקנתם: **עד שהרוק בפוך הפה הוי.** רוק דס. פה אומו מקום. כלומר אפילו כשהיתה בודקת לאחר תשמיש שמא ראתה טיפה כחרדל וחפתה שכבת זרע באותה ביאה עצמה: **הארכת.** החמרת: **בעל נפש.** חסיד: **לא יבעול וישנה.** בלא בדיקה בינתים דאפילו ב"ה מצריכי בדיקה לסוף תשמיש אלמא חיישינן לשמא ראתה דס מחמת תשמיש אלמא מי שהוא ירא ופורש מספק איסור לא יבעול וישנה: **בד"א.** דבעיא בדיקה: **בדקה בעד.** בלילה לפני תשמיש: **ואע"ג דלא ידעה.** דהא לב"ה עד למחר לא בדקה ואפי' לב"ש נמי אם יש לה ב' עדים לכל תשמיש משמשת בלא גר אף ע"ג דלא ידעה אי איכא דס בעדים של תשמיש ראשון: **זו מוכיחה קיים.** הרי העד לפניו ולמחר תראה בו ומהני לה לטהרות דכי אצריכה רבנן לשמש בעדים משום טהרות הוא וגם אם ימצא דס באותו שלפני תשמיש תביא חטאת כפרתה: **וזו.** שאבד עדה אין מוכיחה קיים ואי אמרת תשמש מה תקנת חכמים יש כאן דהרי היא כמו שלא בדקה: **בוזה דרכיו.** תשמיש כמו (משלי ג) דרך גבר בעלמה. והמשמש ביום בא לידי בזיון שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו [1]: **הכל בידי שמים.** כל מדותיו וקורותיו של אדם באין לו בגזרת מלך חוץ מזו: **כי אם ליראה.** דבר זה לבדו הוא שואל ממך לפי שהכל בידו וזה בידך: **מאי הורה גבר.** מדסמך הריון לילה ש"מ למדרש הכי לילה ניתן להריון ולא יום מדאסמכיה קרא שמעינן לדר' יוחנן ומגופא דקרא שמעינן להא דר' חנינא בר פפא: **מיבעי ליה כו'.** והיינו בוזה דרכיו שמגנה עצמו שמלעיזין עליו בני המדינה במנהגו: **שר.** תלמיד חכם: **הנרגל.** רגיל: **נרגן.** מרבה דברים: **ואמרי לה נרגז.** בזעם דנראה כנגדל ומשתכר: **והמושיב שבת.** לתלמידים במרומי קרת אחת שנראה מגסי הרוח ועוד שמפסיקין אותן עובדי דרכים: **ואפילו לביתו.** דלמא עבדי מידי דלמיעותא: מקרקש

גמ' אלמא דנגזר קודם לידה שלא יהיו ירמי שמים וי"ל דהראהו מה שעתיד להיות ועוד דהרבה דברים תלוי במזל כדאמר בשילהי שבת (דף קנו.) מאן דאיתיליד בצדק יהא לצדקן במצות דאיתיליד בשבת מתקרי קדישא וכן הא דאמרי כלדאי לאימיה דרב נחמן בר יצחק ברוך גנבא ליהוי (סס:) [15] ועוד דאין זה בידי שמים כי אין הקב"ה רוצה לשנות הילוך המזלות: **שר** [2]הנרגל. פירש בערוך שמתרעמים עליו בבית המשתאות: ומשתין

[6] [ולשיטתיה לקמן לא: ובעירובין ק:], [3] [לעיל יא:], [4] שבת פו. כתובות סה.:
[5] [אסור לשמש מטתו ביום שנאמר והלילה אמר הורה גבר ר"ל אמר מהכא בוזה דרכיו ימות וכו' וכו"' ל"ל כתוב וכו' וכו"' אלי קרא דר"ל מאי דרים ביה וכו'], [6] ס"פ ל"ג, [7] ברכות נב: מגילה כה., [8] ס"פ ל"ג, [9] [מס' ד"פ פ"ה ועי' פסחים קיב.], [10] [עי' תוס' לעיל יג. סד"ה מוחזן], [11] [לקמן יז.], [12] [עי' סנהדרין דף קיג.], [13] [ל"ל יטרים עב], [14] כך היא גי' רש"ל וגי' ר"מ ל"ל גנבא ליהוי ואין זה בידי שמים כו' ועי"ש.

תורה אור השלם

1. יאבד יום אוֹלֶד בּוֹ וְהַלַּיְלָה אָמַר הֹרָה גֶבֶר:
איוב ג ג
2. שְׁמֹר מִצְוָה שֹׁמֵר נַפְשׁוֹ בּוֹזֵה דְרָכָיו יָמוּת:
משלי יט טז
3. וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה יְיָ אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בְּכָל דְּרָכָיו וּלְאַהֲבָה אֹתוֹ וְלַעֲבֹד אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ:
דברים י יב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמא וכו' לדידן משמשת:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אומו מלאך הממונה על ההריון, נ"ב עי' דרשה מהרתמ"ץ דף נד ע"ג ודף לד ע"ח: ב) תוס' ד"ה אר הנרגן וכו'. כל"ל לפי מ"ש מהרש"א מש"ס:

מוסף רש"י

בד"א. דבעיא בדיקה, לטהרות. כלומר בעמוקה בטהרות, אבל לבעלה. גרירה שאינה עמוקה בטהרות, לא (לעיל יא:). בוזה דרכיו. דבעי לגיעותא שלא יקתמלו (שבת פו.). הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. כל הבא על האדם ביד הקב"ה הוא, כגון אריך קלה, עני עשיר, חכם שוטה, נכון שחור, הכל בידי שמים הוא, אבל לדיק ורשע אינו בא על ידי שמים, אם זו מסר בידו של אדם ונתן לפניו שני דרכים והוא יבחר לו ילאת שמים (ברכות לג.) אותה המוסר בידי אדם שיהא הוא עצמו מכון לבו לכך, אע"ג שהיכולת בידו לסכון לבבנו אלוי, דכתיב (ירמיה יח) הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל, ואומר (יחזקאל לו) והסרתי את לב האבן מבשרכם (מגילה כה.). והנכנס לבית חבירו פתאום. אלא השמע את קולך לאם קודם נוחך דילמא עבדי מילתא דלמיעותא, בויק"ר (פכ"ח) ר' יוחנן כי הוה עיל לביתה מנענע, משום שנאמר ושמע קולו בבואו אל הקודש (דשב"ם פסחים קיב.).

מקרקש זגי. פעמונים התלויים בכילה שסביב מטתו מקשקשן בעת תשמיש לסור בני ביתו משם: **גאלי דידכי.** מגרש הזבובים שלא לשמש מטתו בפני כל חי: **פרוחי.** יתושים: **דמו בראשו.** נענש על עצמו וחובת דמו נדרשת ממנו לאחר מיתתו ורמיה לדבר ודמו בראשנו דמרגליס (יהושע ב) חובת דמו יהא מוטל בראשנו(ג): **ומתחייב בנפשו.** כלומר הוא גורם לעצמו: **שעבר עליהם הלילה.** אכולהו קאי אשוש ובגלל(ד) ומשקין: **בסילתא.** סל: **עיקרן.** שערות שבראש השוש והבגל: **רוח טומאה.** כמדת הלילים שקורין גרמנטי"ר האוחזים את העינים: **בגנוסטרי.** מספריים: **חסיד.** עדיף מלדיק. כשקובלן איכא למימר דהדרי ומגלו: **ויתקן.** חלשים: **בעלי ראתן.** חלשים יותר מדאי שיש להם שרץ במוחם כדאמר בכתובות [עז:]: **תלמיד חכם.** דידע לאלטנועי נפשיה: **אף על פי שאמרו המשמש מטתו כו'.** כדאיתא בברייתא דלעיל ברים שמעתין [עז:] ומסקנא אי תשמש לאור הנר אלמא מגונה הוא דהוי אבל איסורא ליכא מדקתני אי תשמש והשתא ליכא למימר תבדוק דא"כ מאי אע"פ שאמרו כו': **אימא הבודק מטתו לאור הנר כו'.** משוש דלא מיבדיק שפיר אפ"ה אי תביא שני עדים לכל תשמיש אי תבדוק לאור הנר: **מילא פרהבא.** קוטו"ן. מתוך שהוא נבן נראית בו טיפה כחרדל. ליגא אחריינא למר נקי ורך: **ומזכירין חכמים אותן נשבח.** בתמיה. נהי מי הוה מותר בעלמא הוה תמיה לן וכ"ש שמזכירין לשבח ומה הוא שבחן: **אונס שינה.** מתוך שהוא נאנס בשינה אינו מתאווה לה כל כך ומשמש לקיום מצות עונה בעלמא או לרצותה ולבו קר בה והוא מבני תשע מדות דאמרו בנדרי' (דף כ:): **פקולין.** קוטו"ן: **דכי הואי הפס.** בארץ ישראל: **בערבי שבתות.** זמן עונת פרושים ותלמידי חכמים מערב שבת לערב שבת(ע): **שחקי דליפנא.** בגדים בלויין של פשתן: **ולא בפשתן.** שאינו נבן ואין דס ניכר יפה אלא בעד נבן: שחקים לבניס(פ) יותר מן החדשים: **חישב עליו וכו'.** דקרוב הוא להיות משקה יותר מאוכל: **לא נטמא כו'.** דאינו חבור אלא כל קורט בפני עצמו חשוב ואינו טמא אלא מקום מגע טומאה: **נטהר מקלסו.** כגון חישב עליו למשקה ונטמא טומאת משקין סלקא ליה השקה במקוה כשאר מים ולא משוש טבילה דאין אוכל ומשקה נטהרין במקוה דלא כתיב טבילה אלא באדם וכלי אבל יין ולא שוש משקה אין להם טהרה אלא (ב) מים ומשוש זריעה דכי משיך להו הוו להו חבור מים שבכלי עם מי המקוה ובטילו להו בגייהו כדתנן (תרומות פ"ט מ"ז) שתילי תרומה שנטמאו ושתלן טהרו מלטמא אלמא מטהרא להו זריעה ומים במים זו היא זריעתן: **נטהר מקלסו.** שלא נגעו המים אלא בפי הכלי: **נטהר כולו.** ומדקתני נטהר כולו מכלל דטמא כולו והיכי משכחת לה דנגעה טומאה בכולו: **שהעבירו.** לשלג: **על אויר הגוף.** ושרץ בתוכו דנטמא מאויר כלי חרס: **דהסורה העידה.** כל אשר בתוכו יטמא (ויקרא יא): ואפילו

ומשתין מים ערום לפני מטתו. דלמר בשבת (דף סג:) דקשה לעניותא ויש ספרים דגרסי הכא משמש מטתו ערום וכן הוא בויקרא רבה וטעמא שיש לו להיות נגוע בשעת תשמיש כדאמרינן בנדרים (דף כ.): **מקרקש** זגי. פ"ה פעמונים התלויים בכילה להוליא ממנו בני ביתו וקשה לר"ת דאין זה מדת צניעות ונראה לו כגירסת ר"מ והערוך [ערך גזם'] מקרקש גזי זבובים דאמר בבכורות (דף ז:) דבש הגזין והצירעין והוי דומיא דאביי דבלי דידכי ורבא דבלי פרוחי:

שמשמשין מטותיהן בפני עבדיהן. ומיירי בלילה או במקום אפל דבמקום אורה אפי' בלא לפני עבדיהם אסור:

שורפן חסיד. [ב]דליכא למימר שמא יתגלו ובערוך [ערך שלג] פירש שסרפת לפורן מזקת לאדם וכן כל דבר הבא מן האדם כדאמר בס"פ כלל גדול (שבת דף עה:) גבי דם הנדה אידי דאנשא לא מצנעה לשוגרא ולכך הוא חסיד שמחמיר לשורפן אע"ג שמזיק לו: **אימא** בודקין מטותיהן ביום. ולכן מזכירין לשבח דאע"ג דאמרו ב"ש לריכה ב' עדים על כל תשמיש ותשמיש ולב"ה דיה בב' עדים כל הלילה ומעיינא בהו למחר מ"מ מודו דאם רואה לעיין בלילה לאור הנר הרשות בידה: **הא** בחדתי **הא** בשחקי. תימה דבפ"ק דשבועות (דף ו:) גבי שאת כמר לבן שניה לה כקרוס בילהומפרשכמו גלימא דכיתנא ושחקיה משמע שהחדש לבן מן הישן וי"ל דהתם בגלימא שאין רגילות לכבס והכא בחלוק וכיולא בו שמכבסין תדיר ועוד י"ל דהתם לענין חשיבות מיירי כי הכי דלעיל כגון שבור מלכא וריש גלותא(ג): אפילו

[א]ומשתין מים ערום לפני מטתו [ב]והמשמש מטתו בפני כל חי אמר ליה רב יהודה לשמואל ואפי' לפני עכברים א"ל (ג)שיננא לא [ג]אלא כגון של בית פלוני שמשמשין מטותיהן בפני עבדיהם ושפחותיהם ואינהו מאי דרוש [1]שבו לכם פה עם החמור [ד]עם הדומה לחמור רבה בר רב הונא מקרקש זגי דכילתא אביי באלי דידבי [ה]רבא באלי פרוחי אמר ר"ש בן יוחי ה' דברים הן שהעושה אותן מתחייב בנפשו ודמו בראשו [ו]האוכל שום קלוף ובצל קלוף וביצה קלופה והשותה משקין מזוגין שעבר עליהן הלילה והלן בבית הקברות והנוטל צפרניו וזורקן לרה"ר [ז]והמקיז דם ומשמש מטתו: האוכל שום קלוף כו': ואע"ג דמנחי בסילתא ומציירי וחתימי רוח רעה שורה עליהן ולא אמרן אלא דלא שייר בהן עיקרן או קליפתן אבל שייר בהן עיקרן או קליפתן לית לן בה: והשותה משקין מזוגין שעבר עליהן הלילה: אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שלנו בכלי מתכות אמר רב פפא וכלי נתר ככלי מתכות דמו וכן אמר רבי יוחנן והוא שלנו בכלי מתכות וכלי נתר ככלי מתכות דמו: והלן בבית הקברות: [ח]כדי שתשרה עליו רוח טומאה זימנין דמסכנין ליה: והנוטל צפרניו וזורקן לרשות הרבים: מפני שאשה מעוברת עוברת עליהן ומפלת ולא אמרן אלא דשקיל בגנוסטרי ולא אמרן אלא דשקיל דידיה ודכרעיה ולא אמרן אלא דלא גז מידי בתרייהו אבל גז מידי בתרייהו לית לן בה ולא היא לכולה מילתא חיישינן ת"ר [ט]ג' דברים נאמרו בצפרנים [י]שורפן חסיד קוברן צדיק זורקן רשע: והמקיז דם ומשמש מטתו: [יא]דאמר מר מקיז דם ומשמש מטתו הויין לו בנים ויתקין הקיזו שניהם ושמשו הויין לו בנים בעלי ראתן אמר רב ולא אמרן אלא דלא טעים מידי אבל טעים מידי לית לן בה אמר רב חסדא אסור לו לאדם שישמש מטתו ביום שנאמר [2]ואהבת לרעך כמוך מאי משמע אמר אביי [יב]שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו אמר רב הונא [יג]ישראל קדושים הם ואין משמשין מטותיהן ביום אמר רבא [יד]ואם היה בית אפל מותר [טו]ת"ח מאפיל בכסותו ומשמש תנן או תשמש לאור הנר אימא תבדוק לאור הנר ת"ש אע"פ שאמרו המשמש מטתו [טז]לאור הנר הרי זה מגונה אימא הבודק מטתו לאור הנר הרי זה מגונה תא שמע ושל בית מונבז המלך היו עושין ג' דברים ומזכירין אותן לשבח היו משמשין מטותיהם ביום ובודקין מטותיהם במילא פרהבא ונוהגין טומאה וטהרה בשלגים קתני מיהא משמשין מטותיהן ביום אימא בודקין מטותיהם ביום הכי נמי מסתברא דאי ס"ד משמשין מזכירין אותן לשבח אין ה"נ דאגב דאיכא אונס שינה מגניא באפיה ובודקין מטותיהן במילא פרהבא מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל [יז]אין בודקין את המטה אלא בפקולין או בצמר נקי ורך אמר רב היינו דכי הואי התם בערבי שבתות הוו אמרי מאן בעי פקולי [יח]בנהמא ולא ידענא מאי קאמרי אמר רבא הני שחקי דכיתנא מעלי לבדיקה איני והא תנא דבי מנשה [יט]אין בודקין את המטה לא בעד אדום ולא בעד שחור ולא בפשתן אלא בפקולין או בצמר נקי ורך לא קשיא הא בכיתנא הא במאני דכיתנא ואיבעית אימא הא והא במאני דכיתנא הא בחדתי הא בשחקי נוהגין טומאה וטהרה בשלגין [כ]תנן התם [כא]שלג אינו לא אוכל ולא משקה חישב עליו לאכילה אינו מטמא טומאת אוכלין למשקה מטמא טומאת משקין נטמא מקצתו לא נטמא כולו [א]נטהר מקצתו נטהר כולו הא גופא קשיא אמרת נטמא מקצתו לא נטמא כולו והדר תני נטהר מקצתו נטהר כולו למימרא דנטמא כולו אמר אביי כגון שהעבירו על אויר תנור [ב]דהתורה העידה על כלי חרס אפילו

עין משפט נר מצוה

א [טוס"ע מו"מ סי' רמא סעיף ה]:

ב [טוס"ע מו"מ סי' רמ סעי' ו טוס"ע אה"ע סי' כה סעיף ב]:

סג ג טוס"ע מ"מ סי' רמ סעיף ו:

סד ד מיי' פ"ד מהל' דעות הלכה יט:

סה ה מיי' פכ"א מהל' מיסורי ביאה. דין זה לא הזכירו הרמב"ם ועי' במ"מ הל' י סמג לאוין קכו טוש"ע מ"מ סימן רמ סעיף יא [וברב אלפס עירובין פ"י דף קכד. אמר רבא ואם היה בית אפל מותר ואמר רבא ואיתימא רב פפא ומלמיד חכם מפפיל בכסותו ומשמש]:

סו ו מיי' פי' הלכה י טוש"ע שם כהגה"ס [וברב אלפס שם]:

סז ז ח מיי' פ"ד שם הלכה טו שמא נאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קלו סעיף ה:

סח ט י מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הלכה כב:

לעזי רש"י

גרמנטי"ר [גרמינטי"ר]. לדרוש אל המתים. קוטו"ן. כותנה.

תוס' הרא"ש

מקרקש זגי בכלתיה. פרש"י ד"ל

פעמונים התלויים בכילה להשמיע קול שיפרשו ממנו ול"נ לר"ת דאין זה צניעות להודיע לבני ביתו שהוא רוצה לשמש ונראה לו כפי' הערוך דגרס' גזי שהוא מין זבובים דאמרינן במס' (טהרות) בכורות הגזין והצרעין דומיא דרב פפא ואביי דבלו דידבי ופרוחי אלא שכל אחד מוסיף צניעות (להכריע) [להבריח] עוד הקטנים יותר: **הנוטל** צפרניו וזורקן לרה"ר. בפ"ג דמו"ק אמרינן דשלא במקומן לא מזקי: שורפן חסיד. פי' הערוך משום דשריפת צפרנים או כל דבר שהוא מגופו מזיק לו וגם מסריח לו בשעת שריפה הלכך מיקרי חסיד: **הא** בחדתי הא בעתיקי. תימה דאמרינן בפ"ק דשבועות גבי שאת כצמר לבן שניה לה כקרום ביצה מפ' כמו גלימא דכיתנא ושחקיה משמע דהחדש לבן מן הישן וי"ל דהא דשמעתין עדיפי עתיקי משום הרכות ולא משום הלבנונית ועי"ל דלשם מיירי לענין חשיבות דומיא דהנך דלעיל שבור מלכא וריש גלותא: (מכאן ואילך שייך לע"ב) **ואפ'** מלא חדדל. לאו דוקא דאין אוכל מקבל טומאה פחות מכביצה: **דם** העלייה טהור. תימה מנא לן דטהור וכ"ת משום דלקמן נפקא לן מקרא ה' דמים ודם העלייה לאו מאותו המראה א"כ דם הנמצא בפרוזדור למה הוי ספק וי"ל דהיינו טעמא דטהור דכתיב בקרא ממקור דמיה ולא טמא הכתוב אלא דם המקור והיינו החדר שמצויין שם רוב דמים שהוא כמו מקור נובע ועי"ל דכיון דנפקא לן מקרא ה' דמים א"כ לא טמא הכתוב אלא במקום שכולן מצויין וקים להו דבעלייה לא משתכחי כולהו: **והא** אגן תנן שחזקתו מן המקור. ותימה והא מתני' נמי קתני ספקו טמא ומפרשינן ליה דרבה הוה ידע דאינהו לא קאמרי הכי עי"ל דמתני' אין לחוש כיון דקתני בהדיא שחזקתו מן המקור ורש"י דייק דספיקו טמא ולא ודאי מדתנן מן הלול ולחוץ ספיקו טהור דאי סבירא להו מן הלול ולפנים ודאי טמא הוה להו לטמויי מספק מן הלול ולחוץ וליכא למימר דסבירא להו כלישני דבתר חזקה אזלת דא"כ לא הוה להו למימר ספיקו טהור דלהך דלהך לישנא ליכא ספיקא והא דאמרינן

ה) [ברכות לו. וש"נ ועמ"ש בס"ד מגיגה טו: פירוטו של מלת שיננא], ב) קדושין סח. יבמות סב. ס"ק מט. כתובות קיא., ג) [בע"י רב פפא], ד) מס' ד"ש פי"ב, ה) [סנהדרין סה: ע"ש פרש"י], ו) [מ"ק יח.], ז) [בס"ק יח. איתא הקוכלן לדיק שורפן חסיד שוקן וכו' וכן יתקן לרוח ודע דגי' הערוך ערך שלג שוקן רשע שורפן חסיד קוברן לדיק], ח) כתובות עז: גיטין ע., ט) קדושין מא., י) שבת פו. ע"ש כתובות ט. סה:, כ) עי' פסחים קיב: ומס' כלה, ל) [הייני תשמיש בלשון נקיה כדכתיב כי אם הלחם אשר הוא אוכל עריון ערך פקל ב'], מ) מוספתא דטהרות פ"ב [ועמ"ש בס"ד על הגליון לחולין קז: ועי' הר"ש סוף מ"ב דטהרות], נ) [מולין כד:], ס) בס"מ נוסף: ובילה., ע) [כתובות סב.], פ) בס"מ: שחקים רכיס ולבניס, צ) [וגי' תוס' שבועות ו: ד"ה גלימא]

תורה אור השלם

1. וְאֹמַר אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם: בראשית כב ה

2. לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר אֵת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט יח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דמו וד"ה וממתייב הד"מ: (ב) ד"ה נטהר וכו' אלא במים ומשוש:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה פקולין קוטו"ן. עי' מגילה יז ע"ב ברש"י ד"ה הפקולי ועי' בערוך ערך פקל ולע"ק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

גמ' א) נטהר מקלסו נטהר כולו. נ"ב עי' ר"ש פ"ג דטהרות סוף משנה ב': ב) תוס' ד"ה שוקן חסיד וכו'. נ"ב עי' דרשת מהרלא"ש דף נט ע"ד:

מוסף רש"י

שבו לכם פה. אליעזר עבד אברהם הוה (יבמות סב.). **באלי דידבי.** שהיה מגרש זבובים ממטתו בשעת תשמיש משום צניעות, דאסור לשמש ושם הגירסא כייל דודב'). **שתשרה עליו רוח טומאה.** שד של בית הקברות יבא ותוכנו ומפייעו בכשפיו (סנהדרין סו.). **הויין לו בנים ויתקין.** אלשים (כתובות עז:) אם נתעברה בתוכו תשמיש (גיטין ע.). **בעלי ראתן.** אלשים הרבה מחמת שיש להם שרץ במוח (שם). **דלא טעים מידי.** אין הקזה לתשמיש (שם). **דת"ח.** שהוא נגוע ולא יסתכל סגי ליה במאפיל בטליתו (שבת פו). **פקולין.** לשון גפן (מגילה יז:).

אפילו מלא חרדל. למאי דמפרש ר"ת דאין פחות מכביצה מקבל טומאה לאו דוקא מלא חרדל אלא מלא ביצים אלא משום דמדרבנן מקבל טומאה נקט ליה[ג]: **פרוזדור.** פרוז בלשון יון לפני דור לשון דירה אית דגרס פרוזדור בדלי"ת: **ודם** העלייה. משמע דדם העלייה טהור אפי' הוא ממראה דמיס טמאים דאי אין בעלייה מד' מיני דמיס טמאים אם כן דם שבפרוזדור אמאי הוי ספק נחזי אי הוי מד' מיני דמיס אי לאו ודוחק לומר דאייתי בנאבד והיינו טעמא דטהור דכתיב ממקור דמיה דוקא דמי מקור דהיינו חדר אי נמי דמיה כתיב מקום שמצויין שם הרבה דמיס ובעלייה ליכא אלא מין אחד: **והתנן** שחזקתו מן המקור. ואע"ג דבמתני' קתני נמי ספקו טמא היינו ספקו ודאי טמא כדקתני בהדיא שחזקתו מן המקור והוה מלי לשנויי כגון שנמצא בקרקע פרוזדור כדמשני בסמוך אר' חייא א"ר שמעון קרקע פרוזדור לא הוה קרי ליה ספק: **מן** הלול ולפנים נמי בו'. פירוש לדברך שאתה חושש לשינוי אמאי ודאי טמא ניחוש נמי דלמא איזדקרה ומעלייה אתא ותימה דאדרבה כיון דמן הלול ולחוץ אע"פ שמן העלייה הוא בא שם כדרכו חיישינן לדם החדר שהוא רחוק ואין יכול לבא אלא ע"י שחייה משום דרוב דמיס מן המקור אתו מש"ה יש לטמא בודאי מן הלול ולפנים ולתלות בדמי החדר המרובים והקרובים יותר מדמי העלייה ועוד תימה דבפ' לא יחפור דייק אביי דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב ממתני' דקתני ספיקו טמא שחזקתו מן המקור ואף ע"ג דאיכא עלייה דמיקרבא והיכי דייק מינה והא לליישנא דבתר חששא לא אזיל בתר רובא כלל טפי מבתר קורבה דאידי ואידי ספיקא הוי ולליישנא דבתר חששא לא אזיל [אלא בתר] חזקה מטהר מן הלול ולחוץ ולא חייש לרוב דמי החדר והא דמטמי מן הלול ולפנים לאו משום רובא אלא משו' דלא איזדקרא. ועוד תימה לי מאי קאמר התם אע"ג דאיכא עלייה דמיקרבא גם לחדר הם קרובים דביציאתו מן החדר בא לפרוזדור ונראה לפרש שכן הוא הענין שגג פרוזדור מן הלול ולפנים גבוה הרבה ואינו יכול לבא מן העלייה שם אלא א"כ נזדקרה וגם מן החדר אינו יכול לבא לגג פרוזדור אלא אם כן שחתה אבל מן הלול ולחוץ אין גג פרוזדור כל כך גבוה ויכול לבא שם מן העלייה כי אורחיה בלי שינוי ומן החדר אינו יכול לבא שם אלא על ידי שחייה מרובה והכי פריך מאי שנא מן הלול ולחוץ דמשוית ליה ספיקא אע"ג דמן העלייה יכול לבא שם כדרכו ומן החדר אינו יכול לבא שם אלא בשחייה מרובה משום דאימור שחתה ומן החדר אתא. וע"כ כיון דחיישינן לשחתה רגילות הוא דאם לא היה רגילות ומצוי (זה בזה) הוי ודאי טהור ואע"ג דרגילות הוא לא בעי למימר שיהיה ודאי טמא אע"ג שרוב דמים מן החדר אלא חשבינן ליה ספק. מן הלול ולפנים נמי אימור איזדקרא ומעלייה אתא ואמאי אמרינן דודאי טמא דמרשחתה רגילות כמו כן איזדקרא רגילות. ואע"ג דרוב דמים מן המקור לא הוה לן למימר דודאי טמא כמו מן הלול ולחוץ דלא בעית לטמויי ודאי אע"ג דשחתה רגילות הוא: אלא אמר אביי אי בתר חששא קא אזלת. כלומר דחשבת לשחתה רגילות ואפ"ה לא הוי ודאי טמא מן הלול ולחוץ.

אפילו מלא חרדל: מתני' [א]משל משלו חכמים באשה החדר והפרוזדור והעלייה [ב]דם החדר טמא דם העלייה טהור [ג]נמצא בפרוזדור ספקו טמא לפי שחזקתו מן המקור: **גמ'** רמי בר שמואל ורב יצחק בריה דרב יהודה תנו נדה בי רב הונא אשכחינהו רבה בר רב הונא דיתבי וקאמרי [ד]החדר מבפנים והפרוזדור מבחוץ ועלייה בנויה על שתיהן ולול פתוח בין עלייה לפרוזדור נמצא מן הלול ולפנים ספקו טמא מן הלול ולחוץ ספקו טהור אתא ואמר ליה לאבוה ספקו טמא אמרת לן מר והא אנן שחזקתו מן המקור תנן א"ל אנא הכי קאמינא [ה]מן הלול ולפנים ודאי טמא מן הלול ולחוץ ספקו טמא אמר אביי מאי שנא מן הלול ולחוץ דספקו טמא דדלמא שחתה ומחדר אתא מן הלול ולפנים נמי אימא אזדקרה ומעלייה אתא אלא אמר אביי אי בתר חששא אזלת אידי ואידי ספק הוא ואי בתר חזקה אזלת מן הלול ולפנים ודאי טמא מן הלול ולחוץ ודאי טהור [ו]תני רבי חייא [ה]דם הנמצא בפרוזדור חייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו את התרומה ורב קטינא אמר אין חייבין עליו על ביאת מקדש ואין שורפין עליו את התרומה להך לישנא דאמר אביי אי בתר חששא אזלת מסייע ליה לרב קטינא ופליגא דרבי חייא להך לישנא דאמרת אי בתר חזקה אזלת מסייע ליה לרבי חייא

ופליגא

*ולליישנא דבתר חששא אזלינן אחזקתו מן המקור היינו אפילו מן הלול ולחוץ יש לחוש שמא מן המקור בא משום דהשתא הוי רגילות ולא בא אלא ליתן טעם אמאי אפיקו טמא מבחוץ ולעולם אידי ואידי ספיקא הוי. גליון

ואפילו מלא חרדל. שאין נוגע בתנור אלא גרגרין שאלו הדפנות ואפ"ה כולו טמא מן האויר: **מתני' החדר והפרוזדור.** בגמ' מפרש היכי קיימי: **דם החדר טמא.** והיינו מקור: **ספקו טמא.** מספק טמא טומאה ודאית: **שחזקתו טו'.** במקור מחזקינן ליה ולא אמרינן מעלייה אתא ודמיס דעלייה טהורין דמפרוזדור לא אתי דם אלא דמי חדר ודמי עלייה פעמים שהן נכנסין לפרוזדור: **גמ' חדר מבפנים ופרוזדור מבחוץ.** שייחס זה אצל זה בעובי גופה חדר לגד אחוריה ופרוזדור לפניה וכותלי רחס למטה באמצע פרוזדור ולרך שם דמיס יוצאים: **ולול פתוח בו.** ודמי עלייה בין לפרוזדור דרך הלול: **נמצא.** בפרוזדור מן הלול ולפנים לגד החדר: **ספקו טמא.** דאי מעלייה אתא מן הלול ולחוץ איבעי ליה לאשתכוחי דהא כי נחית מן הלול לפרוזדור כלפי חוץ הוא יורד ויוצא דרך יציאה ואינו חוזר לגד אחוריה. ולקמן פריך ודאי טמא הוי ואמאי קתני ספקו טמא: **ספקו טמא.** ולא ודאי מדקתני מן הלול ולחוץ ספקו טהור: **והא אנן שחזקתו מן המקור אנן.** מדקתני חזקתו מכלל דטומאה ודאית קאמר ובמאי מוקמת לה לא מן הלול ולפנים ולא מן הלול ולחוץ דלדידך ליכא טומאה ודאית: **מן הלול ולפנים ודאי טמא.** ומתניתין מן הלול ולפנים: **ספקו טמא.** לתלות שהרי שני דמיס יוצאין דרך שם דמי החדר ודמי העלייה ולא ידעינן מהי אתא ואע"ג דאיכא לאחזוקי בדם עלייה דאי מחדר אתא לא הוה אזיל בפרוזדור עד מן הלול ולחוץ דהוה נפיק ליה ונחית דרך יציאת פתח פרוזדור אפ"ה מטומאינן לה מספקא דילמא שחתה ונפלה על פניה ונשתרבב הדם בכל הפרוזדור ובא מצד אחוריה לגד פניה כשיצא מן החדר: **דספקו טמא.** ולא אמרינן ודאי טהור: **אזדקרה.** נזקפה לגד אחוריה כגון פרקדנית שקורין שובינ"א ואיכא למימר מעלייה נחית לפרוזדור והא דלא נפיק ונחית מפרוזדור דרך פתח בית הרחס וחזר לגד החדר משום זקיפה הוא וכיון דאיכא לאחזוקי הכי והכי הוי ספק ולא ודאי: **אי בתר חששא אזלת.** דלא מחזקת ליה לדם כמנהגו והיולכו אלא בתת לחוש לקורות הנולדות כגון שחתה: **אידי ואידי ספקא הוי.** דכי היכי דמספקא מן הלול ולחוץ דלמא שחתה איכא לספוקי נמי מן הלול ולפנים דלמא אזדקרה: **ואי בתר חזקה אזלת.** דמחזקת ליה לדם כמנהג הילוכו ולא חיישינן לאימור שחתה ולאימור אזדקרה: **מן הלול ולפנים ודאי טמא.** דודאי מחדר אתא דאי מעלייה אתא מן הלול ולחוץ איבעי ליה לאשתכוחי ומתניתין דקתני שחזקתו מן המקור נמי מן הלול ולפנים: **מן הלול ולחוץ ודאי טהור.** ולא אמרינן אימור שחתה והוה ליה ספק לתלות אלא כמנהג מחזקינן ליה ודאי טהור: **חייבין עליו.** אם נכנסה למקדש דודאי טמאה. ולקמן [יח.] מפרש אי מן הלול ולפנים אי לחוץ: **אין חייבין.** אבל איסורא איכא אלמא ספק הוא: **להך לישנא.** דאי בתר חששא אידי ואידי ספקא הוא: **מסייע ליה לרב קטינא.** דאמר ספקא הוא ומוקמינן בין מן הלול ולפנים בין מן הלול ולחוץ ופליגא דר' חייא דאדאבי דהא על כרחך לאבי דאי לישנא ליכא טומאה ודאי לא שנא לפנים לא שנא לחוץ לא שנא בגג לא שנא בקרקעית דכיון דתלי טעמא בחששא בכולהו איכא לספוקי הכי והכי: **להך לישנא.** דבתר חזקה מסייע ליה לר' חייא ומתוקמא במן הלול ולפנים:

ופליגא

ע"ג דשתחה הוי רגילות אלא אמר אביי אי בתר חזקה אזלת אלא מן הלול ולחוץ דלא שתחה משום דשתחה רגילות הוא כדפרישית אידי ואידי ספקא ואי בתר חזקה אזלת אלא מן הלול ולחוץ דלא שתחה הוי ודאי טמא דמטמא לאו הוי ודאי טהור ומ"מ אם בתר חזקה אזלת אלא מן הלול ולחוץ דלא שתחה הוי ספק דאי בתר חזקה אזלת אלא מן הלול ולחוץ דלא שתחה

ופליגא דרב קטינא. אהך ליתנא דאביי דהא להאי ליתנא ליכא טומאת ספק דכיון דתלי טעמא בחזקה לא שנא גג לא שנא קרקע מן הלול ולפנים טמא ודאי מן הלול ולחוץ טהור ודאי: **רב הונא.** דאמר ליה לבריה מן הלול ולפנים ודאי מן הלול ולחוץ ספקא: **לא פליגי.** לא דר' חייא ולא דרב קטינא עליה ואהדדי נמי לא פליגי: **כאן מן הלול ולפנים.** דר' חייא: **כאן מן הלול ולחוץ.** דרב קטינא: **אלא לרמי בר שמואל ולרב יצחק דאמרי מן הלול ולחוץ ספק טהור.** על כרחך הני מתני' דר' חייא ודרב קטינא במאי מיתוקמי במן הלול ולפנים דהא מן הלול ולחוץ אפילו ספקא ליכא דהא טהור קאמרינן ודרב קטינא קיימא כוותייהו אלא רבי חייא דאמר טומאה ודאית ולית ליה פליגא עלייהו דלדידהו ליכא טומאה ודאית: ומשניין לא פליגי הא דרבי חייא דאמר ודאי במן הלול ולפנים בקרקע פרוזדור דהיינו כדרך יציאתו מן החדר ודרמי ורב יצחק דאמרי ספק טמא בגג פרוזדור שקרוב לעלייה ולעולם בתר חזקה אזלי ומודו בקרקע פרוזדור במתני'[1] וכדרבי חייא אבל בגגו במן הלול ולפנים על כרחך יצא זה ממנהג הילוכו דהבא מן החדר היה לו ליטמא בקרקע פרוזדור שהחדר נמוך ושוה לפרוזדור ואם מן העלייה בא היה לו ליטמא מן הלול ולחוץ הלכך איכא למיתליה בתרי ספיקי דילמא מעלייה אתא לפרוזדור וז"ל שמדקרקע[2] מחדר אתא לפרוזדור וע"י שמדקרקע[2] עלה הדס מלמטה למעלה[3] כיון דרמי ורב יצחק לא יהבי טעמא למילתייהו איכא לאוקמי בשינוי אבל לאביי לנישנא דבתר חשבא ליכא לשנויי הכי ופליג דר' חייא עליה דכיון דאביי תלי טעמא בחשבא וכל היכא דאיכא למיחש להאי ולהאי משוי ליה ספק אפילו בקרקע פרוזדור איכא לספוקי בחדר[4] ולעלייה הילכך דרבי חייא פליג עליה: **ועשאוה כודאי.** [5] משום דאזלינן בתר רובא: **הא דאמרינן.** במתניתין אחזקתו לא בא אלא מן המקור וכדתני רבי חייא אלמא כיון דרוב דמים התם אכיתי מחזקינן ליה מן המקור: **הכא טמא.** אף אם אין ולד נראה הכא טמא משום אהל המת: **אין אינו בנו ולד.** ושורפין עליה את התרומה. אלמא כיון דרוב אינו אינו בנו ולד מחזקינן לה בטומאה ודאית: **נימוק הולד.** ונעשה דם ונתערב בדם הלידה ובטל ברוב והכי מפרש טעמא לקמן בפ' המפלת (דף מ:): **יד חסוכה.** מחותכת בצורתה בחיתוך אצבעות: **אמו טמאה לידה.** ותשב חומר זכר לימי טוהר וחומר נקבה לעניין טומאה דמחזקינן לה בלידה ודאית[6] ליתן לה ימי טומאה וימי טהרה דאמרינן הלך אחר הרוב ורוב נשים ולד מעליא ילדן אלא שנימוק: **ואין חוששין.** לומר לא יהיו לה ימי טוהר שמא אינו ולד דלילמא מגוף אטום הוא בא וקיימא לן בהמפלת (לקמן דף כד.). דאינו ולד והיינו כודאי מדאיבעינן לה ימי טוהר הואיל ורוב נשים לאו גוף אטום ילדן: **ספקו אסור.** דכל קבוע כמחצה על מחצה דמיא וכיון שלקחה ממקום הקביעות מחזקינן לה כמחצה על מחצה: **ובנמצא.** בקרקע דה"ל מופרש מהן ולא לקחו ממקום הקביעות: **הלך אחר הרוב.** ומותר לכל דפרים מרובא פרים: **נרשום היחיד בו'.** דהוה ליה ספק ואע"ג דרובא לפרדעים ואין להם טומאה כיון דשרץ קבוע ביניהם הוה ליה מחצה על מחצה: **ובנמצא.** שפירש אחד מהן למקום אחר ונגע בו אדם אם טהור דהשתא לאו קבוע הוי ואמרינן כל דפרים מרובא פרים ופרדע הוא: והפילה טעמא משום דרוב דמים בא אין מן המקור דחשיב בג' דברים: **ספקו** אסור. בשילהי פ"ק דכתובות (דף טו.). נפקא לן קבוע מוארב לו ו"א"ת לר"ש דדרים מוארב לו עד שיתכוין לו קבוע מנא ליה וי"ל דמסקינן בפ' הנשרפין (סנהדרין דף עט.) דסבר רבי שמעון כרבי דוגתא נפש תחת נפש ממון מ"כ מהתם שמעינן עד שיתכוין לו ואייתר ואורב לו לקבוע אף לתנא דבי חזקיה דדרים מכה אדם ומכה בהמה דשאינו מתכוין פטור ממיתה וממון ולא דרים ונתת נפש תחת נפש לממון וע"כ עד שיתכוין לו נפקא ליה מוארב לו קשה קבוע מנא ליה[7]: **הלך אחר הרוב.** ממשע אפי' נמצא קרוב לחנות המוכרת נבלה וא"ת מ"כ מאי קמ"ל ר' חנינא[8] דרוב וקרוב הלך אחר הרוב ו"ל דקמ"ל אפי' בקורבה דמוכחת מיהו קשה מקושיא דרבי זירא דהתם תקשי ליה מתני' דט' חניות[9]: **אחר** הרוב. הכא איכא חזקה כנגד הרוב דבהמה בחזקת איסור עומדת וגבי ט' לפרדעים נמי קאמר הלך אחר הרוב ואם רוב שרצים[10] טמאים אע"ג דאיכא חזקת טהרה דאי לא הוי חזקה כנגד הרוב לא הוה פריך מידי דמלינן למימר דרבי יוחנן לא חשיב אלא היכא דאיכא חזקה כנגד הרוב:

אלא

---

[1] לקמן כו. [כתובות כב.], [2] ל"ל דתניא, [3] לקמן כד. [ודף כח.], [4] פסחים ט. כתובות טו. חולין לה., [5] [כתובות טו. ע"ש תוספפת טהרות פ"ו ה"ב], [6] [לקמן כט.], [7] [כמתני' דש"ש], [8] בס"ד: לשריף משום, [9] [חולין עז:], [10] [ל"ל בפ"ג], [1] [ועי' תוס' כתובות טו. ד"ה פרט ותוס' ב"ק מד: ד"ה כל ותוס' סנהדרין עט. ד"ה וכלן], [2] [נ"ב כג.], [3] [ועי' תוס' ב"ב כג: ד"ה מתיב וכו' כתבו ישוב על זה],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בקרקע פרוזדור וכו' ועל ידי שמדקרקע נ"ב ס"א שהחויה: (ב) בא"ד וכיון דרמי: (ג) בא"ד בחדר ובעלייה: (ד) תוס' ד"ה שליא וכו' וכן בפ"ג דכתובות: (ה) ד"ה אמר וכו' רוב שרצים טמא אף על גב:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה אמו טמאה לידה וכו' ליתן לה ימי טומאה וימי שהרה. ע"ל דף כח ע"א וע"ש:

מוסף רש"י

שליא בבית. שהפילה האשה שליא ואין ולד ניכר בה (בכורות כב.). **הבית טמא.** משום אהל המת, דולד הוה בה ומת (לקמן כו.) כדקתני טעמא שאין שליא בלא ולד. אלא שמיעה, ואע"פ"כ הבית טמא, דשמא לא נימק עד שיצא וקודם שבטל טמא את הבית (בכורות שם וש"מ). ולקח מאחת מהן. בתוך החנות (פסחים ט:) במקום קביעות (כתובות טו.). **ספקו אסור.** דנפקא לן מקבלי בפרק בתרא דיומא (פד:) ובפ"ק דכתובות (טו.) כל קבוע כמחצה על מחצה דמי וזה מן הקבוע לקח (חולין צה. וכעי"ז פסחים שם וכתובות שם). **ובנמצא.** בשר הנמצא בקרקע בין החנויות (פסחים שם) ולא ידענן מאיזה פירס (כתובות שם) **הלך אחר הרוב.** הואיל והכא לפניהן לא במקום קביעות לקחה וכבר פירסה על ידי אחר וכל דפרים מרובא פרים (שם) דכיון דפרים אין כאן תורת קבוע (פסחים שם וכעי"ז חולין שם.). **תשע צפרדעין.** ממיס נרשום היחיד, ושרץ אחד **ביניהם.** כגון לב שהוא דומה לצפרדע (כתובות טו.).

תוס' הרא"ש

כאן שנמצא בגג פרוזדור. פרש"י ז"ל אבל אביי לא לישנא דבתר חששא ליכא לשנויי הכי דכיון דתלי אביי טעמא בחששא כל היכא דאיכא למיחש משוינן ליה ספק לא שנא גג ולא שנא קרקע איכא לספוקי בחדר ובעלייה. וקשה לפי' דא"כ להך לישנא לא משכחת לעולם אשה ודאי טמאה ואמאי נמצא על שלו חייבין בקרבן דמי עדיף מן הלול ולפנים מקרבע פרוזדור דהוי נמי ספיקא. ונראה לפרש דלהך לישנא נמי שני ליה בין גג לקרקע והאי דלא שני הכי משום דר' חייא ע"כ לית ליה לישנא דחששא אפי' בגג פרוזדור דאי הוה סבר הכי כיון דמחמיר כולי האי דחייש לדם המקור מן הלול ולחוץ אע"פ שדם העלייה בא שם כדרכו בלא שנוי וגם קרוב לעלייה מלתא דפשיטא הוא דטמא ודאי בקרקע פרוזדור ולא אצטרך למתנייה אלא ודאי סבר מן הלול ולחוץ ודאי טהור הלכך אצטרך לאשמועינן דמן הלול ולפנים שורפין: **הלכו** חכמים אחר הרוב. אפי' איכא מיעוטא וחזקה דלא מרעי לרובא ואפי' ר' מאיר דחייש למיעוטא הכא מדרי ולא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה דהעמד אשה בחזקת טהרה משום מיעוטא דלא שכיח הוא כמו מקור שרוב דמי מקור מצויין: **שליא** דתנן פרש"ר רוב שליא יש לה ולד ומיעוטא אין בה ולד וקשה לפי' דאי

עין משפט נר מצוה

עב א מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל' ה:
עג ב מיי' פ' כ"ה מהל' טומאת מת הל' י:
עד ג מיי' שם וה"י מהל' איסורי ביאה הל' יד:
עה ד מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלכה יא סמג לאוין קיט ועשין רמג:
עו ה מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' יא וע"ש במ"מ סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' קי סעיף ג:
עז ו מיי' שם ופי"ז מהל' מטות הטומאה הל"ח [ועש"ע יו"ד סי' סג סעיף ח]:
עח ז מיי' פי"ח מהל' שאר אבות הטומאה הלכה כ:
עט ח מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלכה יט וש"ל מהל' מחוסרי כפרה הל' ו ז טוש"ע י"ד סימן קלד סעיף ט:

תוס' הרא"ש (המשך)

מהאי טעמא חשיב ליה רוב א"כ מרישא ה"ל לאתויי המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה ומדייהבינן ליה ימי טוהר דזכר אלמא חשבינן להך רוב כודאי ועוד דלישנא דאין שליא שאין עמה ולד משמע דאין כאן ספיקא אלא כל שליא יש עמה ולד וכן משמע מהא דתנן פרק בהמה המקשה שליא (אסורה) שיצתה מקצתה אסורה באכילה ואם יש שליא בלא ולד הו"ל למישריה דסתם שליא דיצתה מקצתה מחצה יש באותו מקצת רוב ולד ומחצה אין בו רוב ולד כמו שמוכיח פ"ק דבב"ק וסמוך מיעוטא דיש שליא בלא וולד למחצה דאותם נמי דיש בה ולד אין במקצתה רוב ולד והוה להו מחצה שיש בה רוב ולד מיעוטא דכה"ג אמרינן פ' בהמה המקשה גבי המבכרת שהפילה שליא סמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות וכן פ"ג דבכורות סמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקבות וכן בפ' בתרא דיבמות ויש ליישב פרש"י ז"ל בדוחק כגון שמצינו ולד בזאת השליא ויש לפרש דרובא דשמעתין היינו שאנו תולין שלא נימוק הולד בשעת יציאתו כדאמרינן לקמן פ' המפלת אמרו לו לר' מאיר אי אתה מודה שאם הוציאוהו בספל בבית החיצון שהוא טהור אמר להם אינו דומה נימוק פעם אחת לנימוק שתי פעמים ורוב זה שאינו נימוק בבית הפנימי חשיב ליה כודאי אע"ג דאיכא למימר העמד בית בחזקת טהור. וא"ת אכתי תיקשי לך לידוק מרישא מדקתני תשב לזכר ולנקבה אלמא דרובא אינן נימוקין קודם יציאה וי"ל דאפי' היה נימוק מ"מ היתה טמאה לידה כדדרשינן לקמן בפ' המפלת אשה כי תזריע אפי' לא ילדה אלא בעין שהזריעה אמו טמאה לידה. ואע"ג דר' שמעון הוא דדריש ליה הכי ורבנן הוו דרשי מינה עד שתלד במקום שמזרעת למעוטי יוצא דופן איכא למימר תרוייהו ש"מ. א"נ היינו דלא מייתי רישא משום דאי לאו סיפא ה"א דאין שום ולד נימוק בפנים אבל מדקאמר ר' שמעון בסיפא נימוק הולד עד שלא יצא משמע דלת"ק מיעוטא נימוקין: **תשע** צפרדעים כו' הלך אחר הרוב כו'. ה"נ איכא חזקה דמשמע אם רוב

ופליגא דרב קטינא לרב הונא לא פליגי [א]כאן מן הלול ולפנים כאן מן הלול ולחוץ אלא לרמי בר שמואל ולרב יצחק בריה דרב יהודה דאמרי מן הלול ולחוץ ספקו טהור מן הלול ולפנים ספקו טמא הני במאי מתוקמא מן הלול ולפנים לימא פליגא דרבי חייא לא קשיא כאן כשנמצא בקרקע פרוזדור וכאן שנמצא בגג פרוזדור אמר רבי יוחנן בשלשה מקומות הלכו בו חכמים אחר הרוב ועשאום כודאי מקור שליא חתיכה מקור הא דאמרן שליא [ב]דתנן [ג]שליא בבית הבית טמא [ד]ולא שהשליא ולד אלא שאין שליא בלא ולד ר"ש אומר נמוק הולד עד שלא יצא חתיכה [ה]דתנן [ו]המפלת יד חתוכה ורגל חתוכה אמו טמאה לידה ואין חוששין שמא מגוף אטום באת ותו ליכא והאיכא תשע חניות דתניא [ז]תשע חניות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספקו אסור [ח]ובנמצא הלך אחר הרוב טומאה קאמרינן איסור לא קאמרינן והאיכא [ט]תשע צפרדעין ושרץ אחד ביניהם ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע ברה"י ספקו טמא ברה"ר ספקו טהור ובנמצא הלך אחר הרוב טומאה דאשה קאמרינן טומאה בעלמא לא קאמרינן והאיכא הא [י]דאמר רבי יהושע בן לוי [יא]עברה בנהר יפלאה וי"ל דאפי' נמוקין מצינן למימר דטומאה לידה דקאמר קרא אשה כי תזריע אפי' לא ילדה אלא כעין שהזריעה אמו טמאה לידה ואע"ג דההיא דרשא כדרבי שמעון ברישא יולא דופן (לקמן דף מ.) ורבנן דרשו לה עד שתלד ממקום שמזריע י"ל דתרתי ש"מ א"ע י"ל מרישא לא מייתי דהו"א דטעמא דרבנן משום שאין שליא בלא ולד ואין שום ולד נימוק אפילו מיעוט לכך מייתי סיפא דאמר ר' שמעון נימוק הולד אע"פ שלא יצא וכיון דסבר רבי שמעון דרובן נימוקין ולרבנן אינם נימוקין אלא מיעוטן דאין סברא לומר דלר"ש רובן נימוקין ולרבנן אפילו מיעוטן אין נימוקין וקשה דאדרבה ארישא סמיך וסיפא לא מייתי אלא משום דמינה מוכיח דטעמא דרבנן משום רובא כדפרישית דאי משליא בבית גופה מייתי מאי איריא משום רובא אפי' אלא על מחצה שורפין דהוה ליה ספק טומאה ברה"י דטמא: **המפלת** יד חתוכה. הא דלא מייתי מתני' דהמפלת (לקמן דף כח.) המפלת ואין ידוע מהו ובהמפלת חתיכה מיירי כדמוכח התם בגמרא (דשליא בבית) משום דהכא מפרש בהדיא אין חושבין שמא מגוף אטום באה דמשמע דהוי מעטא דהולכים בתר רובא: **ותן ליבא.** וא"ת והא איכא הא לקמן בפ' האשה (דף נט:) אין ואשה שעשו צרכיהם בספל ונמצא בו דם רבי שמעון מטמא אחזקת דמים מן האשה ואי משום דרבי שמעון קתני לה הא קאמר שליא אע"ג דרבי מאיר קתני לה כדאמר בהמפלת (לקמן דף כז.) וכ"ת דאין שורפין על אותו רוב תרומה א"כ לקמן דדחיק לאשכוחי למעוטי מאי לימא למעוטי רובא דר' שמעון וי"ל דהתם מסייע חזקת האדם לרוב וא"ת וליתשוב נמי הא דתנן בהרואה (לקמן דף מ:) נמצאת אתה אומר שלא ספקות באשה ובמגעות ובהסיטות הלך אחר רוב ואי אין שורפין עליו תרומה לימא למעוטי הא ויש לומר דשורפין והוי כדרבי יוחנן לא חשיב אלא היכא דאיכא חזקה כנגד הרוב: **ספקו אסור.** נפקא לן קבוע מוארב לו ו"א"ת לר"ש דדרים מוארב לו עד שיתכוין לו קבוע מנא ליה וי"ל דמסקינן בפ' הנשרפין (סנהדרין דף עט.) דסבר רבי שמעון כרבי דוגתא נפש תחת נפש ממון מ"כ מהתם שמעינן עד שיתכוין לו ואייתר ואורב לו לקבוע אף לתנא דבי חזקיה דדרים מכה אדם ומכה בהמה דשאינו מתכוין פטור ממיתה וממון ולא דרים ונתת נפש תחת נפש לממון וע"כ עד שיתכוין לו נפקא ליה מוארב לו קשה קבוע מנא ליה[ט]: **הלך אחר הרוב.** ממשע אפי' נמצא קרוב לחנות המוכרת נבלה וא"ת מ"כ מאי קמ"ל ר' חנינא[ט] דרוב וקרוב הלך אחר הרוב ו"ל דקמ"ל אפי' בקורבה דמוכחת מיהו קשה מקושיא דרבי זירא דהתם תקשי ליה מתני' דט' חניות[ט]: **אחר** הרוב. הכא איכא חזקה כנגד הרוב דבהמה בחזקת איסור עומדת וגבי ט' לפרדעים נמי קאמר הלך אחר הרוב ואם רוב שרצים[י] טמאים אע"ג דאיכא חזקת טהרה דאי לא הוי חזקה כנגד הרוב לא הוה פריך מידי דמלינן למימר דרבי יוחנן לא חשיב אלא היכא דאיכא חזקה כנגד הרוב:

[א] מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל' ה:
[ב] מיי' פ' כ"ה מהל' טומאת מת הל' י:
[ג] מיי' שם וה"י מהל' איסורי ביאה הל' יד:
[ד] מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלכה יא סמג לאוין קיט ועשין רמג:
[ה] מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' יא וע"ש במ"מ סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' קי סעיף ג:
[ו] מיי' שם ופי"ז מהל' מטות הטומאה הל"ח [ועש"ע יו"ד סי' סג סעיף ח]:
[ז] מיי' פי"ח מהל' שאר אבות הטומאה הלכה כ:
[ח] מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלכה יט וש"ל מהל' מחוסרי כפרה הל' ו ז טוש"ע י"ד סימן קלד סעיף ט:

---

[1] [ל"ל דבתר חשבא דאביי לא שנויי הכי דכיון דתלי אביי טעמא בחשבא איכא למיחש אפילו בקרקע פרוזדור לדם עלייה וקשה לפירושו דנמצא על שלה או על אמאי חייבין בקרבן מי עדיף מנמצא מן הלול ולפנים דלא הוי אלא ספק אפי' בקרקע פרוזדור ונראה לפרש דלאביי ליכא לאוקמי דר' חייא בקרקע פרוזדור כיון דאפי' מן הלול ולחוץ דבא מן העלייה כדרכו וקרוב חייב לדם המקור אם כן מן הלול ולפנים בקרקע פרוזדור מילתא דפשיטא היא דמן החדר אתא ולא הוה לריך רבי חייא לאשמועינן:

שליא בבית כו'. פ"ה דרוב שליות יש להם ולד וקשה דתנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עז.) שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה ואי יש שליא בלא ולד הוה לן למפרי משום דסמוך מיעוטא דאין בה ולד לפנגא שלא יצא רוב הולד וה"ל מחצה שיש בה רוב ולד מיעוטא דסתם שליא שיצתה מקצתה ויש בה ולד ומחצה אין בהן רוב ולד ולא מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות וכן פ"ג דבכורות סמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקבות וכן בפ' בתרא דיבמות ויש ליישב פרש"י ז"ל בדוחק כגון שמצינו ולד בזאת השליא ויש לפרש דרובא דשמעתין היינו שאנו תולין שלא נימוק הולד בשעת יציאתו כדאמרינן לקמן פ' המפלת אמרו לו לר' מאיר אי אתה מודה שאם הוציאוהו בספל בבית החיצון שהוא טהור אמר להם אינו דומה נימוק פעם אחת לנימוק שתי פעמים ורוב זה שאינו נימוק בבית הפנימי חשיב ליה כודאי אע"ג דאיכא למימר העמד בית בחזקת טהור. וא"ת אכתי תיקשי לך לידוק מרישא מדקתני תשב לזכר ולנקבה אלמא דרובא אינן נימוקין קודם יציאה וי"ל דאפי' היה נימוק מ"מ היתה טמאה לידה כדדרשינן לקמן בפ' המפלת אשה כי תזריע אפי' לא ילדה אלא בעין שהזריעה אמו טמאה לידה. ואע"ג דר' שמעון הוא דדריש ליה הכי ורבנן הוו דרשי מינה עד שתלד במקום שמזרעת למעוטי יוצא דופן איכא למימר תרוייהו ש"מ. א"נ היינו דלא מייתי רישא משום דאי לאו סיפא ה"א דאין שום ולד נימוק בפנים אבל מדקאמר ר' שמעון בסיפא נימוק הולד עד שלא יצא משמע דלת"ק מיעוטא נימוקין: **תשע** צפרדעים כו' הלך אחר הרוב כו'. ה"נ איכא חזקה דמשמע אם רוב

אלא סייעתא. דקתני התם (ב) כשהביאה ג׳ שבועות טהוריס ועשרה שבועות אחד טמא ואחד טהור וקאמר דלא משמשת עד אור ל״ה ומי ליתא לרבי יהושע אמאי והא ספק ספיקא הוא אימר רוח הפילה ואת״ל נפל הפילה אימא הרמיקה לידתה ואע״ג דבלאו הכי איכא כמה ספקות אימא זכר ואת״ל נקבה אימא לא ילדה בזוב ואפילו יולדת נקבה בזוב אימא הרמיקה לידתה מ״מ מי ליתא לרבי יהושע איכא ספק אחר יותר דאימא לא ילדה כלל והוה לן למישרי ומשני לא דלמא לא תיובתא ולא סייעתא דבלאו הכי איכא ספיקי טובא ואסרינן ה״ה מי ליתא דר׳ יהושע נמי אסרינן:

למעוטי רובא דאיכא חזקה בהדיה. פירוש כנגד הרוב ואם תאמר הלא גם בהני שלשה דבריס איכא חזקה דטהרה ושורפין משום רוב ויש לומר דרוב תינוקות מטפחין אינו רוב גמור כמו שאפרש ובהני ג׳ דבריס הוי רוב גמור מי נמי בהני שלשה נמי לא הוי רוב גמור ואשמועינן רבי יוחנן דאפילו הכי שורפין כיון דהריעותא באה מגופה ושליא נמי קרי לה טומאת אשה משום שע״י אשה טומאה באה לבית ולפי זה אפי׳ אשכחת גבי אשה שום מתני׳ דשורפין על הרוב את התרומה הא דלא חשיב לה רבי יוחנן משום דהתם שמא הוא רוב חשוב ולא הוי שום חדוש ומיהו לפירוש זה לא מייתי לעיל אלא מסיפא משליא בבית דאיכא למימר דרוב דאינס נימוקין אינו רוב גמור דבריש המפלת שליא תשב לזכר ונקבה על כרחך הוי רוב חשוב מדלא קתני נמי ונקבה כדאייך בהמפלת (לקמן דף כח.) ואם רוב אינן נימוקין אינו רוב גמור הא דקתני לעיל מביאה קרבן ונאכל אינו מטעם רוב אלא אפי׳ נימוק הוא טומאה לידה:

האמר ר׳ יוחנן חדא זימנא. תימה אפי׳ לא אמר (ג) היכי מצינן למעוטי (ד) הא טומאת אשה דוקא קאמר ומיהו לר״ת דמפרש דהא דתינוק טמא משום דנשים נדות מגפפות אותו ניחא קצת דגם תינוק הוי טומאת אשה: **רוב** תינוקות **מטפחין.** פ״ה מטפחין באשפה שיש בה שרצים אבל ולאי נגע בעיסה שהרי בלא בידו ור״ת מפרש רוב תינוקות מטפחין בעיסה לטיפוח שייך באוכל ומשקה כדאמר בפ׳ רבי ישמעאל (ע״ז דף פ:) לו שהיה מטפח על פי החבית מרותחת ובירושלמי איכא מפני שדרכו של תינוק לטפח בעיסה ובתוספתא (פ״ג דטהרות) נמי משמע שאין ידוע אם התינוק נגע בעיסה דקתני אההיא דתינוק א״ר יוסי אם יכול לפשוט ידו וליקח טמא ואם לאו טהור אבל התינוק כדקתני בתוספתא (שם) לפי שנשים נדות מגפפות ומנשקות אותו והא דאמר בפ״ג דטהרות (מ״ז) תינוק בלא הקברות ושושנים בידו אע״פ שאין השושנים אלא ממקום טומאה התינוק שאני אומר אדם טהור כו׳ היינו טהור מטומאת מת שאינו צריך הזאה ג׳ וז׳ אבל טומאת ערב טמא כדין נוגע בנבלה א״נ בידוע שהוא בודאי טהור א״נ כשהתינוק מלוכלך כדקתני בתוספתא (שם) תינוק שהניחתו אמו ומצאתו כמו שהוא טהור בד״א שהניחתו אמו אבל הניחתו נקי טמא מפני שהנשים נדות מנשקות אותו ומגפפות אותו השתא ניחא דבטומאת אשה מיירי: **למעוטי** רובא דר׳ יהודה. כלישנא קמא דהמפלת אחיא הך שמעתא והוה מצי למיפרך להך לישנא דאמר ר׳ יוחנן דבאפשר לפתיחת קבר בלא דם קא מיפלגי למעוטי מאי כה״ג פריך לקמן גבי מפלת מין דגים ואיכא למימר האי דלא פריך ליה הכי סמיך אהא דאיכא למימר דאתא למעוטי רובא דר׳ שמעון הך דאיש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ואין שורפין עליו את התרומה:

אלא סייעתא. דקתני התם (ב) כשהביאה ג׳ שבועות טהוריס ועשרה שבועות אחד טמא ואחד טהור וקאמר דלא משמשת עד אור ל״ה ומי ליתא לרבי יהושע אמאי והא ספק ספיקא הוא אימר רוח הפילה ואת״ל נפל הפילה אימא הרמיקה לידתה ואע״ג דבלאו הכי איכא כמה ספקות אימא זכר ואת״ל נקבה אימא לא ילדה בזוב ואפילו יולדת נקבה בזוב אימא הרמיקה לידתה מ״מ מי ליתא לרבי יהושע איכא ספק אחר יותר דאימא לא ילדה כלל והוה לן למישרי ומשני לא דלמא לא תיובתא ולא סייעתא דבלאו הכי איכא ספיקי טובא ואסרינן ה״ה מי ליתא דר׳ יהושע נמי אסרינן:

למעוטי רובא דאיכא חזקה בהדיה. פירוש כנגד הרוב ואם תאמר הלא גם בהני שלשה דבריס איכא חזקה דטהרה ושורפין משום רוב ויש לומר דרוב תינוקות מטפחין אינו רוב גמור כמו שאפרש ובהני ג׳ דבריס הוי רוב גמור מי נמי בהני שלשה נמי לא הוי רוב גמור ואשמועינן רבי יוחנן דאפילו הכי שורפין כיון דהריעותא באה מגופה ושליא נמי קרי לה טומאת אשה משום שע״י אשה טומאה באה לבית ולפי זה אפי׳ אשכחת גבי אשה שום מתני׳ דשורפין על הרוב את התרומה הא דלא חשיב לה רבי יוחנן משום דהתם שמא הוא רוב חשוב ולא הוי שום חדוש ומיהו לפירוש זה לא מייתי לעיל אלא מסיפא משליא בבית דאיכא למימר דרוב דאינס נימוקין אינו רוב גמור דבריש המפלת שליא תשב לזכר ונקבה על כרחך הוי רוב חשוב מדלא קתני נמי ונקבה כדאייך בהמפלת (לקמן דף כח.) ואם רוב אינן נימוקין אינו רוב גמור הא דקתני לעיל מביאה קרבן ונאכל אינו מטעם רוב אלא אפי׳ נימוק הוא טומאה לידה:

האמר ר׳ יוחנן חדא זימנא. תימה אפי׳ לא אמר (ג) היכי מצינן למעוטי (ד) הא טומאת אשה דוקא קאמר ומיהו לר״ת דמפרש דהא דתינוק טמא משום דנשים נדות מגפפות אותו ניחא קצת דגם תינוק הוי טומאת אשה: **רוב** תינוקות **מטפחין.** פ״ה מטפחין באשפה שיש בה שרצים אבל ולאי נגע בעיסה שהרי בלא בידו ור״ת מפרש רוב תינוקות מטפחין בעיסה לטיפוח שייך באוכל ומשקה כדאמר בפ׳ רבי ישמעאל (ע״ז דף פ:) לו שהיה מטפח על פי החבית מרותחת ובירושלמי איכא מפני שדרכו של תינוק לטפח בעיסה ובתוספתא (פ״ג דטהרות) נמי משמע שאין ידוע אם התינוק נגע בעיסה דקתני אההיא דתינוק א״ר יוסי אם יכול לפשוט ידו וליקח טמא ואם לאו טהור אבל התינוק כדקתני בתוספתא (שם) לפי שנשים נדות מגפפות ומנשקות אותו והא דאמר בפ״ג דטהרות (מ״ז) תינוק בלא הקברות ושושנים בידו אע״פ שאין השושנים אלא ממקום טומאה התינוק שאני אומר אדם טהור כו׳ היינו טהור מטומאת מת שאינו צריך הזאה ג׳ וז׳ אבל טומאת ערב טמא כדין נוגע בנבלה א״נ בידוע שהוא בודאי טהור א״נ כשהתינוק מלוכלך כדקתני בתוספתא (שם) תינוק שהניחתו אמו ומצאתו כמו שהוא טהור בד״א שהניחתו אמו אבל הניחתו נקי טמא מפני שנשים נדות מגפפות אותו: **סמוך** מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא. קשה דבפ׳ בתרא דיבמות (דף קיט:) אמר סמוך מיעוטא לחזקה והוה ליה פלגא ופלגא ויש לומר דלהכי איתרע הכא רובא משום דתינוק הוי דבר שאין בו דעת ליאמל (ו) [כמו בפ׳ י׳ יוחסין ולא גמרינן מסוטה אלא בים בו דעת ליאמל] ולהכי כי הוי פלגא ופלגא טהור מדרב גידל (ז) וא״ש מהאי טעמא הא דאמר ספק נגע ברה״י טמא ולא אמר סמוך פלגא דלא נגע לחזקת טהרה ואיתרע לה פלגא דנגע דאפילו רבנן דלית להו סמוך מיעוטא לחזקה מודו דסמכינן פלגא לחזקה אלא כיון שיש בו דעת ליאמל גזרת הכתוב הוא דגמרינן מסוטה לטמא ברה״י אפי׳ איכא חזקת טהרה אבל בשאין בו דעת ליאמל אזלינן בתר רובא ובפלגא ופלגא טהור מדרב גידל: **מיעוטא** כמאן דליתא דמי. אע״ג דאמרינן בפ׳ י׳ יוחסין (קדושין פ:) דעשו התינוק כמי שיש בו דעת ליאמל איצטריך הכא למימר דבבן מיעוטא כמאן דליתיה דמי לטמא אף ברה״ר אך קשה כיון דמיעוטא כמאן דליתיה דמי ורובא וחזקה רובא עדיף אמאי עשאוהו כמי שיש בו דעת ליאמל אפילו אין בו דעת ליאמל טמא אף ברה״ר ועוד דאמאי אין שורפין עליו את התרומה ואומר ר״ת דרוב תינוקות אינו רוב גמור ולא הוי כנגד חזקה אלא כפלגא ופלגא ומן התורה טהור אף ברה״י כיון דאין בו דעת ליאמל והא דקאמר התם עשאוהו כאילו יש בו דעת ליאמל היינו כלומר עשאוהו כאילו הוא רוב גמור לפי שנראה לעולם שהוא רוב אע״פ שאינו רוב גמור ולכך אין שורפין עליו את התרומה אבל ליכא למימר כיש בו דעת ליאמל ממש דאמאי עשאוהו טפי הכא מבחולדה המהלכת ע״ג ככרות דטהור ואפי׳ אם תמצי לומר דגזרו אטו תינוק גדול שיש בו דעת ליאמל אכתי מ״מ ברה״ר אמאי טמא אלא נראה דעשאוהו כאילו הוא רוב גמור כפריסת ולר״מ טהור ואע״פ שעשאוהו כרוב גמור משום סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא וא״ת לר״מ ל״ל סמוך מיעוטא לחזקה אפי׳ בלא חזקה יטהר כיון דחיים למיעוטא הוי ספק ואין בו דעת ליאמל טהור מדרב גידל ואומר ר״י דנקט חזקה בהדי מיעוטא לאשמועינן דהחזקה אינה מסייעה לרוב דאי הוה חזקה מסייעה לרוב הוי כמו מיעוטא דמיעוטא דלא חיים ר״מ (ח) [והא דר״מ דחיים למיעוטא אי הוה דאוריתא אי דרבנן אין להאריך כאן]: **למעוטי** רוב דרבי יהודה. הוי מצי למיפרך הניחא לגישנא דמפרש רבי יוחנן טעמא דרבי יהודה משום דרוב תחיכות של ד׳ מיני דמיס הן אלא לגישנא אחרינא דהמפלת (לקמן דף כח:) דאמר רבי יוחנן טעמא דרבי יהודה דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ולא משום רוב למעוטי מאי דכתיב זה פריך לקמן (כב:) בגמ׳ דהמפלת מין דגים דליכא למימר דה״ק רוב פתיחת הקבר אינו בלא דם ולא שורפין עליה תרומה דהא קאמר התם לרבי יהושע דאמר אי אפשר לפתיחת קבר בלא דם דמביאה קרבן ונאכל אם כן טמא ודאי הוא ושורפין עליו את התרומה:

אמר

והפילה. ואין ידוע אם ולד הוא: **ונאכל.** חטאת העוף שלה נאכלת ולא אמרינן על הספק באה ואינה נאכלת דדלמא לאו ולד הוא וחולין מלוקין הן ומליקת חולין נבלה: **שמעתא.** ר׳ יהושע בן לוי אמורא הוא ושלשה מקומות דאמר ר׳ יוחנן [ע״א] משנה או ברייתא הן: **והא כי אתא רבין אמר.** בפ׳ המפלת (לקמן דף כט.): **מביב רבי יוסי ברבי חנינא.** לדרבי יהושע בן לוי מתני׳ חדא דמיירי באשה טועה שלא ידעה אימתי ילדה והתם קתני לה וקאמר רבין לא ידענא מאי תיובתא דרבי יוסי דלאו תיובתא היא והתם מפרש טעמא: **מאי לאו.** ה״ק רבין דהא מתני׳ לאו תיובתא היא דרבי יהושע אלא סייעתא לר׳ יוחנן דלא קאשיב אלא תלת: **למעוטי מאי.** ג׳ מקומות דקאמר רבי יוחנן דמשמע הני ותו לא למעוטי מאי דמשום רובא לא נשוויה כולהו: **אילימא למעוטי רובא.** בטומאת אשה: **דאיכא חזקה בהדיה.** כלומר כנגדה דמרעא לה חזקה לרובא וקאתי מיינא למעוטי דלא אזלינן בתר ההוא רובא לשוויה מילתא כולהו ולא שורפין תרומה עלה דהיא טומאה: **הא אמרה רבי יוחנן חדא זימנא.** בשאר טומאות דהיכא דסתרה חזקה לרובא דלא אזלינן בתר רובא לשוויה כולהו וממילא שמעינן לטומאת אשה: **לטפח.** בשרצים: **סמוך מיעוטא לחזקה.** והוה להו לטהר תרי ורובא לחודיה לטמא ואין ג׳ עומד במקום שניס: **זו היא חזקה כו׳.** חזקה זו שאנו מחזיקין סתם רוב תינוקות מטפחין חזקה גמורה החזיקוה לעשותה כולהו ולשרוף עליה תרומה: **אלא למעוטי רובא דרבי יהודה.** דאע״ג דאמר זיל בתר רובא הכי גמר לה ר׳ יוחנן דטמא דקאמר רבי יהודה לתלות קאמר ולא לשרוף: **תפיכה.** בלא טרה: **אם יש עמה דם טמאה.** האשה טמאה כשאר נדה ולא משום לידה דלאו ולד הוא: **של ארבע כו׳.** שהתחיכה מארבע מרלות דם טמא השנויין במתני׳ [יט.] ואע״ג דחמשה תנן שאור אדום הוא אלא שלקה [שם] דכיון דמרלה דם טמא יש בה אמרינן כולו דם הוא וטומאה נדה ורבנן סברי אין זה דם אלא בשר: **של שאר מיני דמיס.** כגון ירוק ולבן שטהורין הן:

ואינה

אלא סייעתא. דקתני התם (ב) כשהביאה ג׳ שבועות טהוריס ועשרה שבועות אחד טמא ואחד טהור וקאמר דלא משמשת עד אור ל״ה ומי ליתא לרבי יהושע אמאי והא ספק ספיקא הוא אימר רוח הפילה ואת״ל נפל הפילה אימא הרמיקה לידתה ואע״ג דבלאו הכי איכא כמה ספקות אימא זכר ואת״ל נקבה אימא לא ילדה בזוב ואפילו יולדת נקבה בזוב אימא הרמיקה לידתה מ״מ מי ליתא לרבי יהושע איכא ספק אחר יותר דאימא לא ילדה כלל והוה לן למישרי ומשני לא דלמא לא תיובתא ולא סייעתא דבלאו הכי איכא ספיקי טובא ואסרינן ה״ה מי ליתא דר׳ יהושע נמי אסרינן:

למעוטי רובא דאיכא חזקה בהדיה. פירוש כנגד הרוב ואם תאמר הלא גם בהני שלשה דבריס איכא חזקה דטהרה ושורפין משום רוב ויש לומר דרוב תינוקות מטפחין אינו רוב גמור כמו שאפרש ובהני ג׳ דבריס הוי רוב גמור מי נמי בהני שלשה נמי לא הוי רוב גמור ואשמועינן רבי יוחנן דאפילו הכי שורפין כיון דהריעותא באה מגופה ושליא נמי קרי לה טומאת אשה משום שע״י אשה טומאה באה לבית ולפי זה אפי׳ אשכחת גבי אשה שום מתני׳ דשורפין על הרוב את התרומה הא דלא חשיב לה רבי יוחנן משום דהתם שמא הוא רוב חשוב ולא הוי שום חדוש ומיהו לפירוש זה לא מייתי לעיל אלא מסיפא משליא בבית דאיכא למימר דרוב דאינס נימוקין אינו רוב גמור דבריש המפלת שליא תשב לזכר ונקבה על כרחך הוי רוב חשוב מדלא קתני נמי ונקבה כדאייך בהמפלת (לקמן דף כח.) ואם רוב אינן נימוקין אינו רוב גמור הא דקתני לעיל מביאה קרבן ונאכל אינו מטעם רוב אלא אפי׳ נימוק הוא טומאה לידה:

האמר ר׳ יוחנן חדא זימנא. תימה אפי׳ לא אמר (ג) היכי מצינן למעוטי (ד) הא טומאת אשה דוקא קאמר ומיהו לר״ת דמפרש דהא דתינוק טמא משום דנשים נדות מגפפות אותו ניחא קצת דגם תינוק הוי טומאת אשה: **רוב** תינוקות **מטפחין.** פ״ה מטפחין באשפה שיש בה שרצים אבל ולאי נגע בעיסה שהרי בלא בידו ור״ת מפרש רוב תינוקות מטפחין בעיסה לטיפוח שייך באוכל ומשקה כדאמר בפ׳ רבי ישמעאל (ע״ז דף פ:) לו שהיה מטפח על פי החבית מרותחת ובירושלמי איכא מפני שדרכו של תינוק לטפח בעיסה ובתוספתא (פ״ג דטהרות) נמי משמע שאין ידוע אם התינוק נגע בעיסה דקתני אההיא דתינוק א״ר יוסי אם יכול לפשוט ידו וליקח טמא ואם לאו טהור אבל התינוק כדקתני בתוספתא (שם) לפי שנשים נדות מגפפות ומנשקות אותו והא דאמר בפ״ג דטהרות (מ״ז) תינוק בלא הקברות ושושנים בידו אע״פ שאין השושנים אלא ממקום טומאה התינוק שאני אומר אדם טהור כו׳ היינו טהור מטומאת מת שאינו צריך הזאה ג׳ וז׳ אבל טומאת ערב טמא כדין נוגע בנבלה א״נ בידוע שהוא בודאי טהור א״נ כשהתינוק מלוכלך כדקתני בתוספתא (שם) תינוק שהניחתו אמו ומצאתו כמו שהוא טהור בד״א שהניחתו אמו אבל הניחתו נקי טמא מפני שנשים נדות מגפפות אותו: **סמוך** מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא. קשה דבפ׳ בתרא דיבמות (דף קיט:) אמר סמוך מיעוטא לחזקה והוה ליה פלגא ופלגא ויש לומר דלהכי איתרע הכא רובא משום דתינוק הוי דבר שאין בו דעת ליאמל (ו) [כמו בפ׳ י׳ יוחסין ולא גמרינן מסוטה אלא בים בו דעת ליאמל] ולהכי כי הוי פלגא ופלגא טהור מדרב גידל (ז) וא״ש מהאי טעמא הא דאמר ספק נגע ברה״י טמא ולא אמר סמוך פלגא דלא נגע לחזקת טהרה ואיתרע לה פלגא דנגע דאפילו רבנן דלית להו סמוך מיעוטא לחזקה מודו דסמכינן פלגא לחזקה אלא כיון שיש בו דעת ליאמל גזרת הכתוב הוא דגמרינן מסוטה לטמא ברה״י אפי׳ איכא חזקת טהרה אבל בשאין בו דעת ליאמל אזלינן בתר רובא ובפלגא ופלגא טהור מדרב גידל: **מיעוטא** כמאן דליתא דמי. אע״ג דאמרינן בפ׳ י׳ יוחסין (קדושין פ:) דעשו התינוק כמי שיש בו דעת ליאמל איצטריך הכא למימר דבבן מיעוטא כמאן דליתיה דמי לטמא אף ברה״ר אך קשה כיון דמיעוטא כמאן דליתיה דמי ורובא וחזקה רובא עדיף אמאי עשאוהו כמי שיש בו דעת ליאמל אפילו אין בו דעת ליאמל טמא אף ברה״ר ועוד דאמאי אין שורפין עליו את התרומה ואומר ר״ת דרוב תינוקות אינו רוב גמור ולא הוי כנגד חזקה אלא כפלגא ופלגא ומן התורה טהור אף ברה״י כיון דאין בו דעת ליאמל והא דקאמר התם עשאוהו כאילו יש בו דעת ליאמל היינו כלומר עשאוהו כאילו הוא רוב גמור לפי שנראה לעולם שהוא רוב אע״פ שאינו רוב גמור ולכך אין שורפין עליו את התרומה אבל ליכא למימר כיש בו דעת ליאמל ממש דאמאי עשאוהו טפי הכא מבחולדה המהלכת ע״ג ככרות דטהור ואפי׳ אם תמצי לומר דגזרו אטו תינוק גדול שיש בו דעת ליאמל אכתי מ״מ ברה״ר אמאי טמא אלא נראה דעשאוהו כאילו הוא רוב גמור כפריסת ולר״מ טהור ואע״פ שעשאוהו כרוב גמור משום סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא וא״ת לר״מ ל״ל סמוך מיעוטא לחזקה אפי׳ בלא חזקה יטהר כיון דחיים למיעוטא הוי ספק ואין בו דעת ליאמל טהור מדרב גידל ואומר ר״י דנקט חזקה בהדי מיעוטא לאשמועינן דהחזקה אינה מסייעה לרוב דאי הוה חזקה מסייעה לרוב הוי כמו מיעוטא דמיעוטא דלא חיים ר״מ (ח) [והא דר״מ דחיים למיעוטא אי הוה דאוריתא אי דרבנן אין להאריך כאן]: **למעוטי** רוב דרבי יהודה. הוי מצי למיפרך הניחא לגישנא דמפרש רבי יוחנן טעמא דרבי יהודה משום דרוב תחיכות של ד׳ מיני דמיס הן אלא לגישנא אחרינא דהמפלת (לקמן דף כח:) דאמר רבי יוחנן טעמא דרבי יהודה דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ולא משום רוב למעוטי מאי דכתיב זה פריך לקמן (כב:) בגמ׳ דהמפלת מין דגים דליכא למימר דה״ק רוב פתיחת הקבר אינו בלא דם ולא שורפין עליה תרומה דהא קאמר התם לרבי יהושע דאמר אי אפשר לפתיחת קבר בלא דם דמביאה קרבן ונאכל אם כן טמא ודאי הוא ושורפין עליו את התרומה:

אמר

פא א ב מיי׳ פט״ז מהל׳ שאר אבות הטומאה הלכה ג:
פב ג מיי׳ פ״ה מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יג סמג לאוין קיט ועשין רמג טור י״ד סימן קפח וסימן קלד:

תוס׳ הרא״ש

מאי לאו תיובתיה אלא סייעתיה. דלקמן מוכח דמתוך תשובתו שהשיב לא ידענא מאי תיובתיה אימור הרחיקה לידתה משמע דהוי סייעתיה ולקמן נדקדק בו בע״ה: **הא** אמרה ר׳ יוחנן חדא זימנא. תימה אפי׳ לא אמרה רבי יוחנן היכי מצי למעוטי והאמרינן טומאה דאשה דוקא קאמר ולפי׳ ר״ת שפי׳ פ׳ כיסוי הדם דלטפח קאי אעיסה ושייך טפוח באוכלין ומשקין כדתנן בע״ז בפ׳ ר׳ ישמעאל או שהיה מטפח על פי החבית המרותחת וסתם תינוק טמא כדתניא בתוספתא דמס׳ טהרות תינוק שהניחתו אמו ומצאתו כמו שהוא טהור. בד״א שהניחתו נקי טמא מפני אבל הניחתו נקי טמא מפני שהנשים נדות מנשקות אותו ומגפפות אותו השתא ניחא דבטומאת אשה מיירי: **למעוטי** רובא דר׳ יהודה. כלישנא קמא דהמפלת אחיא הך שמעתא והוה מצי למיפרך להך לישנא דאמר ר׳ יוחנן דבאפשר לפתיחת קבר בלא דם קא מיפלגי למעוטי מאי כה״ג פריך לקמן גבי מפלת מין דגים ואיכא למימר האי דלא פריך ליה הכי סמיך אהא דאיכא למימר דאתא למעוטי רובא דר׳ שמעון הך דאיש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ואין שורפין עליו את התרומה:

מסורת הש״ס

(א) נקמן כט. סט., (ב) טהרות פ״ג מ״ח קדושין פ. חולין פו., (ג) שם יבמות קיט., (ד) [קדושין פ.], (ה) לקמן כח., (ו) [שם], (ז) נ״י כ״ר, (ח) [סוטה כט.], (ט) נ״י כ״ר,

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אבל של שאר מינ׳: (ב) תוס׳ ד״ה אלא וכו׳ התם והביאה ג׳: (ג) ד״ה האמר וכו׳ למעוטי הא הא טומאה:

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה האמר וכו׳ היכי מצינן למעוטי וכו׳. יקוד זה כתבו תוס׳ ג״כ גיטין ה ע״ב ד״ה כשנים:

מוסף רש״י

והפילה. ואינה יודעת מה, אם נפל או רוח, שהרי נפל למים (לקמן כט.). **ובצק בידו.** בידוע שנטל מן העיסה (קדושין פ.). **שדרכו** של תינוק לטפח. בשרצים ונבלות שבאשפה (שם) לטפח ידיו באשפות, שברצים מלויים שם וטימא את העיסה שאנו רואין שנגע בה (חולין פו.). **סמוך** מיעוטא. דאין מטפחים, לחזקה. דעיסה, ואיתרע רובא דמטפחין, דלר׳ מאיר לא בטיל מיעוטא לגמרי, דשמעינן ליה דמיים למיעוטא, הילכך במקומו עומד וכי משכח מידי לאיטלופי בהדיה מצטרף (קדושין שם). **מיעוטא** כמאן דליתיה דמי. דבטיל ליה לגבי רובא, ורבנן לטעמייהו דלא מייתי למיעוטא (שם). **זו היא** חזקה ששורפין עליה את התרומה. חזקת מיעוטא שמחזיקין לטפח שורפין עליה תרומה, דהאי מטמאין דקאמרי רבנן לשרוף קאמרי (שם). אין זו חזקה כו׳. וכי אמרי רבנן לתלות קאמרי (שם). **אם יש עמה דם** טמאה. משום נדה, **ואם** לאו טהורה. דלאו ליכא היא, דאי ליכא הוא בלא דם נמי טמאה כתמיר (ויקרא יב) כימי נדת דותה פטמה (לקמן כא.). **של ארבע מיני** דמים. דקסבר היא גופא דם, הלכך טמאה נדה אבל ולא לא הוי (שם).

ואינה יודעת מה הפילה. שאבדה החתיכה קודם שבאה לפנינו: **לא אמרינן זיל בתר רוב חתיכות כו'.** דלא סבירא להו רוב חתיכות של ד' מיני דמים ואשמועינן רבי יוחנן לעיל [יח.] בג' מקומות הללו אחר הרוב ותו לא למעוטי הא רובא דר' יהודה דלר' יהודה דאזיל בתר רובא לא קודמי משית ליה לשרוף על מנעה את התרומה: **מתני' וקרן כרכום.** צוית גן שכרכום גדל בו: **וכמימי אדמה.** לקמן מפרש לה לכולהו במתניתין. ל"א כקרן כרכום כגוגה זיו כרכום כמו (שמות לד) כי קרן עור פניו: **ומזוג.** היין אדום המזוג במים ואע"ג דקליש אדמימות דיליה טמא: **אגמן.** פנגרי"ג: **וכמימי בשר צלי.** מוהל היוצא ממנו: **אם אינו מטמא משום כפס כו'.** מפרש בגמרא [ע"ב]: **כדם המכה.** מפרש בגמ' [שם]: **כחרס.** איידרמינ"ט: **עמוק מכן.** שעמוק במראה שחורית כלומר שחור יותר מחרס טמא: **דיפה.** פלד"ש שנתמית מראיתו: **כצרור שבו.** שיש עלין ברורין במראה אדמומית יותר מחבריהן. ובגמרא [כ.] מפרש להו: **גיס כרס.** מקום ומשם מגיע אדמה וגותנה בכלי: **ומליף עליה מים.** כלומר נותן שם מים עד שיהו המים לפין על האדמה: **ומזוג.** כילד כגון שני חלקים מים כו': **גמ' אגא מעפה כו' עד וכולן טמאין** לשון קושיא הוא: **נוסק.** לשון לוקן שנראה באנשים בחורים ב) טפוח לצנות מאד בפניהם: **בשלמא בשם.** גבי נגעים אע"ג דכולהו לטמא איכא לאוקומי קרא לאיירי בפלוגתא דזקן ממרא וסנהדרין שבדורו דכתיב (דברים יז) והאיש אשר יעשה בזדון כגון דמפלגי בנגעי אדם ובפלוגתא דרבי יהושע כו' דקאמר זקן ממרא כחד מינייהו וסנהדרין כחד מינייהו: **אם בהרת קודמת לשער לבן טמא.** דשער לבן מסימני טומאה וכגון שקדמתו בהרת דכתיב (ויקרא יג) והנה נהפך שער לבן בבהרת: **הכי טהור.** הוא כנגע שכהה מראיתו בשבוע של הסגר שהוא סימן טהרה דכתיב (שם) והנה כהה הנגע וגו'. ובשם רבי משה הדרשן שמעתי היכה כלומר היכה בדבר ומחלק עליו וכן מצאתי בת"כ ג) ר' יהושע היכה וטיהר: **שיעור נגע כגרים לאורך ולרוחב: כשני גריסין על שני אבנים שבקרן זוית.** אחד בכותל זה ואחד בכותל זה: **ארכו כשני גריסין ורחבו כגרים.** דכשהוא מוטל ארכו על ב' אבנים נמצא בכל אבן גרים על גרים כשיעור נגע ושתי אבנים בעינן דכתיב (שם יד) וחללו את האבנים: **כתיב קיר.** שפל מן הקיר (שם): **פריחה.** פרחה לרעת בכולהו: **שהיא טהורה.** ואע"פ שלא נאמר אלא באדם (שם יג) ואם פרוח תפרח וגו': **למימרא דדם אדום הוא.** ואלו כולם אדומין הן: **ואימא אדום ומו לא.** האדום שבאדומים דהיינו כדם המכה דמתניתין: **דמיה דמיה.** והיא גלתה את מקור דמיה (שם כ) וטהרה ממקור דמיה (שם יד) הרי ד' מיני אדמומית טמאה בה אבל שלמטה מהן לאו דם הוא: **דיהה מכן אפילו.** הוא שחור כבחול טהור הואיל ואינו שחור כחרס: **לבשנעקר.** מן הגוף לוקה ומשמיר: לתלות

אמר רבה ביהה וטהור. נראה דרבה גרס דבפרק הפועלים (ב"מ דף פו.) אמר מאן מוכח רבה בר נחמני ואמר טהור פ"ה כיהה שיש לו דין כיהה וקשה דבשלהי מזיר (דף סה:) פריך ולמא כיהה וטמא והיכי מצי למימר הכי והא כיהה משמע טהור מ) ועוד דא"כ ר' יהושע לא פליג את"ק ובדוחק י"ל דאדרבי יהושע פריך ומנליה דטהור ג) (ורבינו תם) גרים ור' יהושע היכה פירוש עמד למנין דקיהה לשון אסיפה כמו (יבמות דף קי:) מקום אקהייתא בשוקא והשתא פריך התם אימא עמד למנין והביא ראיה לדברי ת"ק מיהו דוחק הוא דא"כ מאי משני אמר קרא שטהרו לטהרו היכי מוכח מהאי קרא שטיהר דלמא כי היכי דדרשי ליה רבנן דריש נמי רבי יהושע: **רבי** יהושע אומר ביהה. הקשה ר"ת דמאי טעמייהו דרבנן דמטמאי מספיקא נוקי גברא אחזקיה דקרי"ל בפ"ק דחולין (דף י:) דמדאוריתא אזלינן בתר חזקה ורבי יהושע נמי אמאי צריך קרא ובפרק המדיר (כתובות דף עה:) נמי דקאמר לא תימא דלא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופה כלל פירוש דקאמר התם גבי משארסתני נאנסתי לא מפיה אנו חיין אלא הני מילי היכא דאיכא חזקה דממונא אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל דתנן אם בהרת כו' והשתא מה צריך ראיה על זה דאזיל בתר חזקה ועוד דשאני גבי נגעים דגלי קרא וי"ל דדרך השער להתלבן מחמת הנגע לפיכך נראין הדבריס דבהרת קדמה וכן מוכח בתוספתא בפרק יש נוחלין בשער לבן דקתני אמר להן אף שער שחור סוף שבהרתו הפכתו אלמא דדרך השער ללקות מן הבהרת ובהמדיר (שם) דקאמר היכא דליכא חזקה דממונא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופה היינו אפילו דאיכא ריעותא דאי לא אזיל לא הוה מוקי קרא לטהרו אספק בהרת קדמה דשכיח הרבה ואיכא ריעותא טפי אלא הוה מוקי לה לדרשה אחריתי כרבנן אי נמי מהתם יליף דאזיל בתר חזקת הגוף אע"ג דאיכא ריעותא ור"ת מפרש בע"א ואין להאריך כאן: **מה** להלן **פרחה** בכולו טהור. מדמדמה פריחה לאדם לפריחת בגדים הא דכתיב (ויקרא יג) וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו אגופו של אדם אי אע"ג דפשטיה דקרא משמע דאנגע אי אפשר לעיל בנגע שנטמא על ידי שיש בו מחיית בשר מי ועליה אי וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו של נגע עד רגליו כלומר עד סופו אבל הכא משמע דאי אמאי דומיא דבגד וכן מוכח בכמה מקומות בת"כ ובריש איזהו מקומן (זבחים מט:): הירוק

ואינה יודעת מה הפילה ד) רבי יהודה סבר זיל בתר רוב חתיכות ורוב חתיכות של ארבע מיני דמים הויין ורבנן סברי זיל בתר רוב חתיכות לא אמרינן: **מתני'** א חמשה דמים טמאים באשה האדום והשחור וכקרן כרכום וכמימי אדמה וכמזוג בש"א אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי ב) וב"ה מטהרים ג) הירוק עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים ד) מטהרין אמר רבי מאיר אם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה רבי יוסי אומר לא כך ולא כך ה) איזהו אדום כדם המכה שחור כחרת ו) עמוק מכן טמא ז) דיהה מכן טהור וכקרן כרכום ח) כבצור שבו וכמימי אדמה מבקעת בית כרם ומיצף מים ג) וכמזוג ט) שני חלקים מים ואחד יין מן היין השרוני: **גמ'** מנלן דאיכא דם טהור באשה דלמא כל דם דאתי מינה טמא אמר רבי חמא בר יוסף י) אמר רבי אושעיא אמר קרא [1] כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דם טהור לדם טמא אלא מעתה בין נגע לנגע הכי נמי בין נגע טמא לנגע טהור א) וכי תימא ה"נ נגע טהור מי איכא וכי תימא [2] כולו הפך לבן טהור הוא ההוא בוהק מקרי אלא בין נגעי אדם לנגעי בתים ולנגעי בגדים וכולן טמאין הכא נמי בין דם נדה לדם זיבה וכולן טמאין האי מאי בשלמא התם איכא לאפלוגי בנגעי אדם ובפלוגתא דרבי יהושע ורבנן כ) דתנן כ) אם בהרת קודם לשער לבן טמא ואם שער לבן קודם לבהרת טהור ספק טמא ורבי יהושע אומר כהה ואמר רבה כהה וטהור בנגעי בתים כי הא פלוגתא דר"א בר"ש ורבנן ל) דתנן ר"א בר"ש אומר לעולם אין הבית טמא [3] עד שיראה כשני גרוסין על שני אבנים בשני כותלים בקרן זוית ארכו כשני גרוסין ורחבו כגרים מ"ט דר"א בר"ש כתיב [3] קיר וכתיב קירות איזהו קיר שהוא כשני קירות הוי אומר זה קרן זוית בנגעי בגדים בפלוגתא דר' יונתן בן אבטולמוס ורבנן מ) דתניא ר' יונתן בן אבטולמוס אומר מנין לפריחת בגדים שהיא טהורה נאמר [4] קרחת וגבחת בבגדים ונאמר קרחת וגבחת באדם מה להלן פרח בכולו טהור נ) אף כאן נמי פרח בכולו טהור אלא הכא אי דם טהור ליכא במאי פליגי וממאי דהני טהורין והני טמאין אמר רבי אבהו מ) דאמר קרא [5] ויראו מואב את המים אדומים כדם למימרא דדם אדום הוא אימא אדום ותו לא א"ר אבהו אמר קרא [6] דמיה [7] דמיה הרי כאן ארבעה והא אנן חמשה תנן נ) אמר רבי חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה תניא נמי הכי נ) שחור כחרת עמוק מכן טמא דיהה אפי' כבחול טהור ושחור זה לא מתחלתו הוא משחיר אלא כשנעקר הוא משחיר משל לדם מכה לכשנעקר הוא משחיר: בש"א אף כמימי תלתן: ולית להו לב"ש דמיה הרי כאן ארבעה אב"א לית להו ואב"א אית להו מי לא א"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה ה"נ מלקא הוא דלקי: וב"ה מטהרין: היינו תנא קמא איכא ביניייהו לתלות

(ב"מ דף פו.) אמר מאן מוכח רבה בר נחמני ואמר טהור פ"ה כיהה שיש לו דין כיהה וקשה דבשלהי מזיר (דף סה:) פריך ולמא כיהה וטמא והיכי מצי למימר הכי והא כיהה משמע טהור מ) ועוד דא"כ ר' יהושע לא פליג את"ק ובדוחק י"ל דאדרבי יהושע פריך ומנליה דטהור ג) (ורבינו תם) גרים ור' יהושע היכה פירוש עמד למנין דקיהה לשון אסיפה כמו (יבמות דף קי:) מקום אקהייתא בשוקא והשתא פריך התם אימא עמד למנין והביא ראיה לדברי ת"ק מיהו דוחק הוא דא"כ מאי משני אמר קרא שטהרו לטהרו היכי מוכח מהאי קרא שטיהר דלמא כי היכי דדרשי ליה רבנן דריש נמי רבי יהושע: **רבי** יהושע אומר ביהה. הקשה ר"ת דמאי טעמייהו דרבנן דמטמאי מספיקא נוקי גברא אחזקיה דקרי"ל בפ"ק דחולין (דף י:) דמדאוריתא אזלינן בתר חזקה ורבי יהושע נמי אמאי צריך קרא ובפרק המדיר (כתובות דף עה:) נמי דקאמר לא תימא דלא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופה כלל פירוש דקאמר התם גבי משארסתני נאנסתי לא מפיה אנו חיין אלא הני מילי היכא דאיכא חזקה דממונא אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל דתנן אם בהרת כו' והשתא מה צריך ראיה על זה דאזיל בתר חזקה ועוד דשאני גבי נגעים דגלי קרא וי"ל דדרך השער להתלבן מחמת הנגע לפיכך נראין הדבריס דבהרת קדמה וכן מוכח בתוספתא בפרק יש נוחלין בשער לבן דקתני אמר להן אף שער שחור סוף שבהרתו הפכתו אלמא דדרך השער ללקות מן הבהרת ובהמדיר (שם) דקאמר היכא דליכא חזקה דממונא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופה היינו אפילו דאיכא ריעותא דאי לא אזיל לא הוה מוקי קרא לטהרו אספק בהרת קדמה דשכיח הרבה ואיכא ריעותא טפי אלא הוה מוקי לה לדרשה אחריתי כרבנן אי נמי מהתם יליף דאזיל בתר חזקת הגוף אע"ג דאיכא ריעותא ור"ת מפרש בע"א ואין להאריך כאן: **מה** להלן **פרחה** בכולו טהור. מדמדמה פריחה לאדם לפריחת בגדים הא דכתיב (ויקרא יג) וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו אגופו של אדם אי אע"ג דפשטיה דקרא משמע דאנגע אי אפשר לעיל בנגע שנטמא על ידי שיש בו מחיית בשר מי ועליה אי וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו של נגע עד רגליו כלומר עד סופו אבל הכא משמע דאי אמאי דומיא דבגד וכן מוכח בכמה מקומות בת"כ ובריש איזהו מקומן (זבחים מט:): הירוק

מסורת הש"ס

ד) [נקמן כח.], ב) עדיות פ"ה מ"ז סנהדרין פז:, ג) שבת עז., ד) סנהדרין פז:, ה) נגעים פ"ד מ"א כתובות עה: ב"מ פו. סנהדרין פז: מזיר סה:, ו) נגעים פ"ב מ"ג סנהדרין עא. פז: (וד"ה קיג.), ז) סנהדרין פז: (שם מט: [ושם אימא ר' נתן], ח) [שבת קח.], ט) [נקמן כ.] חולין מז: סוכה לג:, י) [תוספתא פ"ג ה"ס], כ) כס"מ: גימורים, ל) [מזיב דנגעים פרק ב], מ) וע"ש בתוס' דשם פירשו בענין אמר שיפיסב הך קושיא, נ) ל"ל ודבינו תנגלא כך כתבו תוס' בינמות ובכתובות ובסנהדרין וכתבו בסנהדרין עוד דר"מ לא גרים אומר אלא ר' יהושע היכה וקשה כלומר ר"א הקשה ודקדק בדבר כו' ע"ש,

---

תורה אור השלם

1. כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָּבָר לְמִשְׁפַּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:
דברים יז ח

2. וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה בִּסְתָּרַת הַצָּרַעַת אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָהֵר אֶת הַנֶּגַע כֻּלּוֹ הָפַךְ לָבָן טָהוֹר הוּא:
ויקרא יג יג

3. וּרְאָה אֶת הַנֶּגַע וְהִנֵּה הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבַּיִת שְׁקַעֲרוּרֹת יְרַקְרַקֹּת אוֹ אֲדַמְדֻּמֹּת וּמַרְאֵיהֶן שָׁפֵל מִן הַקִּיר:
ויקרא יד לז

4. וְרָאָה הַכֹּהֵן אַחֲרֵי הֻכַּבֵּס אֶת הַנֶּגַע וְהִנֵּה לֹא הָפַךְ הַנֶּגַע אֶת עֵינוֹ וְהַנֶּגַע לֹא פָשָׂה טָמֵא הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפֶנּוּ פְּחֶתֶת הוּא בְּקָרַחְתּוֹ אוֹ בְּגַבַּחְתּוֹ:
ויקרא יג נה

5. וַיִּשְׁכֵּימוּ בַּבֹּקֶר וְהִשְׁמֵשׁ זָרְחָה עַל הַמָּיִם וַיַּרְאוּ מוֹאָב מִנֶּגֶד אֶת הַמָּיִם אֲדֻמִּים כַּדָּם:
מלכים ב ג כב

6. וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְיָ וְכִפֶּר עָלָיהָ וְטָהֲרָה מִמְּקֹר דָּמֶיהָ זֹאת תּוֹרַת הַיֹּלֶדֶת לַזָּכָר אוֹ לַנְּקֵבָה:
ויקרא יב ז

7. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה וּגְלָה אֶת עֶרְוָתָהּ אֶת מְקֹרָהּ הֶעֱרָה וְהִיא גִלְּתָה אֶת מְקוֹר דָּמֶיהָ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם:
ויקרא כ יח

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' וכי מימא כמי נמי נגע טהור. נ"ב עי' שבת דף קלב ע"ב מ"ש שם עכ"ג: **ב)** תוס' ד"ה מה לסלן וכו' אע"ג דפסטיה דקרא. נ"ב עי' ערכין יח ע"ב תוס' ד"ה ומאע"ג וכפ"ז וכפ"ז וע"ק שם ודו"ק:

לעזי רש"י

פנגרי"ג [פינוגר"י]. חילבה (גרגרנית יוונית, צמח המשמש לתבלין).
איידרמינ"ט [אדרימינ"ט]. חומצה גופרית.
פלדי"ש. חיוור.

תוס' הרא"ש

רבי יהושע אומר כהה. כך גרש"י ופי' דין נגע כהה יש לו וקשה מהא דפריך בסוף נזיר אימא כיהה וטימא והיכי מצי למימר הכי הא כהה טהור הוא. ור"ת גר' ר' יהושע קיהה בקו"ף לשון אסיפה כמו מקהו אקהייתא בשוקא דנהרדעא לשון אסיפה כלומר אסף התלמידים ועמד למנין והשיב תשובות והשתא פריך התם שפיר ואימא עמד למנין והביא ראיה לדברי ת"ק מיהו שיגריא דהתם דחיק מאי קא משני אמר קרא לטהרו או לטמאו היכי מוכח מהאי קרא שטיהר דילמא לעולם הביא ראיה לדברי ת"ק וכי היכי דדרש אינהו להאי קרא דריש ליה נמי איהו. הקשה ר"מ מאי טעמא דת"ק דמטמי מספקא נוקי גברא אחזקיה דאמרינן פ"ק דחולין דמוקמי' גברא אחזקיה ועוד רבנן דפליגי עליה דר' יהושע מאן ניהו ר"ג ור' אליעזר דאשכחן דפליגי עליה לענין חזקות בפ"ק דכתובות גבי ראוה מעוברת וגבי משארסתני נאנסתי ואמרי' עלה בפ' המדיר לא תימא לא אזיל רבי יהושע בתר חזקה כלל אלא כי לא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופא היכא דאיכא חזקה דממונא אבל ליכא חזקה דממונא אזיל בתר חזקה דגופא כדתנן אם בהרת קדמה וכו' והשתא י"ל התם דאיכא חזקה דממונא דמרעא לחזקה דגופא אזיל ר' אליעזר בתר חזקה דגופא הכא דליכא דמרע ליה לכ"ש ועוד ר' יהושע אמאי אצטריך קרא בשילהי נזיר לאשמועינן דטהור תיפוק לי בתר חזקה ואע"ג דאיכא ריעותא דהרי בהרת לפנין הך ריעותא לא חשבינן מדאורייתא אלא מדרבנן להחמיר בקדשים ולתלות במעת

עין משפט נר מצוה

פב א ב מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל' ז סמג עשין קיא טוש"ע י"ד סימן קפח סעיף ג ועי' בטור וברב אלפס שבועות פ"ב דף רפח:):
פג ג מיי' שם הל' ו ופ"א מהל' משכב ומושב הל' ח סמג שם טוש"ע שם:
פד ד מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל"ח:
פה ה ו מיי' שם הל' ט:
פו ז מיי' שם הל' מ:
פז ח מיי' שם הל' י:
פח ט מיי' פ"ב מהל' טומאת צרעת הל' ו:
פט י מיי' שם הל' ט:
צ כ מיי' פי"ד מהלכות טומאת צרעת הלכה ז:
צא ל מיי' שם פי"ב הלכה מ' סמ"ג עשין רל"ד:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תוס' הרא"ש (המשך)

לעת. ואומר ר"ת דהכא מיירי בשנזקק לטומאה שמתחלה הוה מצורע מוחלט ונולד בו ספק זה ואח"כ נתרפא מן הראשון דרבנן לא דרשי לקרא ומטמאין מספק כיון דאיכא תרי חזקי דסתרי אהדדי העמד אדם בחזקת טומאה וטמא או העמידנו בחזקת שלא היה בו נגע זה וטהור אבל לר' יהושע דדריש ליה לקרא מטהר אפי' כשנזקק לטומאה. ותימה היכי דייק בפרק המדיר מהכא דר' יהושע אזיל בתר חזקה דגופא היכא דליכא חזקה דממונא שאני הכא דגלי קרא וי"ל דאת"ל דלא אזיל בעלמא בתר חזקה דגופא הוה מוקמינן בדדמי טפי בלא נזקק לטומאה אבל השתא דאזיל בתר חזקה דגופא תו לא צריך קרא אלא היכא דנזקק לטומאה. וקשה לפי' דלא מצינו חזקה כיוצא בזה לטמויי גברא ע"י נגע שנולד בו מספק משום דמוקמינן ליה בחזקת טומאה מן הנגע שנתרפא דאטו אם הטבילה נדה כל טמא בתוך מעת לעת וכי יעמידנו לטמאות חולין ולשרוף קדשים לא מיסחבר כלל למימר הכי כיון שנטהר בודאי מטומאה ראשונה. ועוד מוכיח בהדיא במס' נגעים דבלא נזקקה לטומאה איירי כיון דכיוצא בו טהור בעלמא ועוד דומיא דההיא דהיתה בו בהרת כגריס והסגירו דבשלא נזקק לטומאה איירי שהרי לא החולט מעולם הילכך נר' לפרש דבלא נזקק לטומאה איירי והא דמטמו רבנן מספק ולא מוקמי ליה בחזקת טהרה לפי שדרך השער להתלבן מחמת הנגעים כדמוכח בתוספתא פ' יש בשער לבן דקתני אף בשער שחור סוף שהבהרת הופכתו לפי שמחמת החולי ותשות הכח יבש המעיין ונהפך השער ללבן וסימן לדבר שער שיבה הלכך מוכח מילתא שהבהרת קדמה והא דייק בכתובות מהכא דר' יהושע אזיל בתר חזקת הגוף צריך לפרש אפי' היכא דאיכא ריעותא כי הכא: **מה** להלן פרח בכולו טהור. מדמדמי פריחת אדם לפריחת בגדים יש להוכיח דהא דכתיב וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו אכל גופו של כל אדם קאי אע"פ שמשמע מראשו ורגליו אנגע קאי דמיירי לעיל מינה בנגע שנטמא על ידי שהיה בו מחיית בשר חי ומשמע דעליה קאי שאם הלכה לה המחיה וכסתה הצרעת את כל הנגע מראשו של נגע ועד סופו אבל אי אפשר לומר כן כדמוכח בשמעתין דבנגעי בגדים לא שייך מחייה: **אלא** הכא אי דם טהור ליכא במאי פליגי. הק' ה"ר יהודה והא משכחת לה דפליגי בדם לידה בפלוגתא דרב ולוי אם שני מעיינות הם או מעיין אחד ובדם זיבה בפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע בזב ובזבה שבדקו עצמן יום ראשון ויום שביעי וי"ל משום דמשמע ליה דקרא דבין דם לדם איירי בג' דמים שחלוקין בו זקן ממרא וחכמים וכן בין נגע לנגע וכן בין דין לדין כדאיתא בפרק הנחנקין דאי לא הוו רק ב' דמים בבין דם סגי ומדכתיב לדם משמע עוד שלישי ואי ליכא דם טהור לא משכחת פלוגתא בדם נדה: **אבע"א** לית להו. פי' לית להו ד' דמים דוקא אלא נפקי לה לתפי מקראי דאי לית להו כלל דמיה א"כ תיקשי להו לימא אדום ותו לא:

ה) הלשון משובש כאן וגרלה דל"ל דאטו אם נדה וכל טמא שנפל ספק אם נגעו במת או לא ואח"כ טבלו מטומאה הראשונה הרי נעמידם בחזקת טומאה ולאיתי לטומאות כו'.

עין משפט נר מצוה

צב א מיי׳ פ״א מהל׳ מטמאי משכב ומושב הלכה ח:

צג ב מיי׳ פ״ט מהל׳ איסורי ביאה הל׳ כג: סמג לאוין קיא טוש״ע י״ד סי׳ קל סעיף ז וסעיף כו:

צד ג מיי׳ שם הל׳ כד טוש״ע שם סעי׳ יט:

צה ד מיי׳ שם פ״ה הלכה ח:

תוס׳ הרא״ש

הירוק עקביא בן מהללאל מטמא. מכאן משמע דסתם ירוק הוא צבע הדומה לחלמון של ביצה או לזהב שנושה למראה אדמומית. וכן משמע באלו טרפות גבי מראות הריאה דקאמר ככשותא וכמוריקה וכביצה טריפה אלא ירוקה דכשרה היכי דמי ככרתי ובס׳ לולב נמי אמרינן ירוק ככרתי מכלל דסתם ירוק לא הוי ככרתי ואמרי׳ בב״ר גבי וירק את חניכיו שהורייקן בזהב. וכה״א ואברותיה בירקרק חורץ אלמא סתם ירוק הוא צבע הנוטה לאדמימות כזהב: **ירד** ר״מ לשיטתו של עקביא בן מהללאל וטימא. ותימה והא אמרינן לקמן בפ׳ בנות כותים גבי כותים מטמאין משכב תחתון כעליון ומפ׳ ר׳ מאיר טעמא משום שרואות דם אדום ומשלימות לדם ירוק אלמא קסבר דדם ירוק טהור הוא. וי״ל דמדרבנן איירי הכא: **כתיב** הכא שלחיך פרדס רמונים. פרש״י שלחיך דם נדות שהאשה שולחת מגופה פרדס רמונים כפרדס הזה שהוא נעול מלינכס בו כך הן נועלות פתחיהן בימי נדותן מליזקק לבעליהן וקשה דא״כ היכי יליף מהכא דם ירוק שהוא מכשיר כיון דקראי איירי בדם נדות שהאשה טמאה בו. וע״ק דמשמע דלא פליגי אלא בדם ירוק אבל דם נדה מודו כ״ע דמכשר וכיון דרבנן לית להו ג״ש דם נדה מנא להו. וי״ל דדם נדות מקרא אחרינא נפקא בתוספתא דשבת מג״ש דמקור מקור דתניא התם בפ׳ הבונה מנין לדם נדה שהוא משקה שנאמר וטהרה ממקור דמיה ואומר ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד ולישבי ירושלם לחטאת ולנדה וסביראה ליה לר׳ מאיר דהאי שלחיך אם אינו ענין לדם נדות דנפקא ממקור מקור תנהו ענין לדם ירוק: **מאי** לאו דכולי גופא. יש שרוצין לדקדק דבזמן הזה דאין אנו בקיאין במראה דמים אין לנו לחלות אפי׳ עבדה בשוק של טבחים ולא בשום דבר שיכולה לחלות בו כיון דאם היינו בקיאין הוו מכירין שאינו דומה לו כדמשמע הכא שאינה תולה בדם מאכולת דכולי גופא משום דלא דמי. וליתא דהא אמרינן לקמן עבדה בשוק של טבחים הרי זו תולה ולא קאמר תראה לחכם אלא היא עצמה תולה וסתם אשה אינה בקיאה בדמים והכא מיירי בחכם הבקי במראה דמים אבל בזמן הזה שאין אנו בקיאין תולה בכל מה שיכולה לחלות וכן עמא דבר:

יט) הירוק עקביא בן מהללאל מטמא. הלי ירוק היינו כאתרוג ולא ירוק ככרתי דאין זה נוטה לאדמומית וסתם ירוק כן הוא כדאמר בגולב הגזול (סוכה דף לד: וש״ס) ירוק ככרתי מכלל דסתם ירוק לאו הכי הוא: **אלית** ליה. פירוש לית ליה ד׳ דווקא אלא נפקא ליה אחמישי מקרא אחרינא: **ירד** רבי מאיר לשיטת עקביא בן מהללאל וטימא. תימה והא לקמן בפ׳ בנות כותים (לג.) גבי כותי מטמא משכב התחתון כעליון מפרש ר׳ מאיר לפי שמשלימות דם אדום לדם ירוק אלמא אית ליה דטהור ונראה דהכא מיירי מדרבנן וכן מוכח מדקאמר נהי דכי משכחת כתם אמנא לא מטמא היכי דחזיא ירוק מגופה תטמא ויש לדחות דלעולם כי חזיא מגופה מטמא מדאורייתא ומ״מ כי משכחת אמנא לא מטמא דאין רגילות לצאת דם ירוק מגופה ויש לתלות דמעלמא אתא או שמא דם ירוק לאו דווקא נקט אלא כלומר דם שהוא טהור לכ״ע משלימות לדם אדום אי נמי עיקר טעמא דר״מ כטעמא אחרינא דקאמר יום שפוסקת בו סופרת למנין שבעה וטעמא קמא נקט לרבנן:

כתיב הכא שלחיך פרדס. וא״ת ה״מ דם שהאשה טמאה בו כדמשמע קרא כפרדס שהוא נעול כך בנות ישראל נועלות פתחיהן מליזקק לבעליהן בימי נדותן [ב]אבל דם ירוק שהוא טהור לא ותו דמשמע דלא פליגי אלא בדם ירוק [ג]אבל בדם נדה מודו כ״ע דמכשיר וכיון דרבנן לית להו ג״ש דם נדה מנא להו וי״ל דדם נדה נפקא להו בתוספתא דשבת פ׳ [ד] (הזורק) דקתני מנין [ה] לדם שהוא משקה נאמר כאן וטהרה ממקור דמיה ונאמר להלן ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד וליושבי ירושלם לחטאת ולנדה ויש לתמוה דהכא משמע דלכ״ע דם הנדה לא הוה בכלל דם חלליים ובשבת פרק חבית (דף קמג:) משמע דאלב האשה טמא משום דם מגפתה דקתני לא אם אמרת בחלב האשה שמכשיר אלא לרצון אבן דם מגפתה מכשיר ומפרש רש״י דאלב היה דם תחלה כדאמרינן (לעיל דף ט.) דם נעבר ונעשה אלב והכא אמרינן דאפי׳ דם נדה לא הוי בכלל דם חלליים כ״ש אלב ודוחק לומר דאלב בא מעיקר דם שבגוף כמו דם מגפתה אבל דם נדה לא ומיהו בלאו הכי קשה התם דמאי קמהדר להו רבי עקיבא לרבנן מחמיר אני באלב מבדם שהאולב לרפואה טמא ומקיז לרפואה טהור ועוד למה לי קרא בפ׳ דם הנדה (לקמן נה:) דאלב האשה חשיב משקה מדכתיב ותפתח את נאד האלב ותשקהו תיפוק ליה מטעמא דדם נעבר ונעשה אלב ומיהו קושיא דלקמן איכא למימר דלא סבר לה [ו] כרבי מאיר דדם נעבר כו׳ לכך נראה דה״פ התם לא אם אמרת בחלב האשה שמכשיר כו׳ כלומר כיון [ז]דאיכא קרא לקמן באלב שמכשיר לכל הפחות לרצון דין הוא שיכשיר גם שלא לרצון כיון דמחזינן גבי אשה בשום מקום דמכשיר שלא לרצון כמו דם מגפתה אבל בהמה אע״ג דאלבה מכשיר לרצון מותפתח את נאד האלב בשביל כך לא תכשיר שלא לרצון כיון דלא אשכחן בבהמה מידי דמכשיר שלא לרצון שדם מגפתה טהור אמר לסם מחמיר אני באלב יותר מבדם שהאולב לרפואה כו׳ כלומר אלב דמכשיר לאו בחומרא דדם מגפתה תליא מילתא שהרי מקיז לרפואה טהור דהיינו לרצון ולא אמרינן כשם שאלבה לרצון טמא כך דמה לרפואה טמא אלא ודאי אלב האשה דמטמא משום דמשקה גמור הוא וכ״ש אלב בהמה דליהוי טפי משקה דמיוחד לקטנים ולגדולים אמרו לו אלי זיתים וענבים יוכיחו דמיוחדים לקטנים ולגדולים ושלא לרצון טהור והשתא לא קשה מדם הנדה דפשיטא דלא הוי בכלל דם חלליים ולקמן בעז״ה נפרש דקראי דפרק דם הנדה אסמכתא בעלמא ניהו:

לתלות. מ״ק סבר ה׳ דמים טמאין ודאי ואידך ספיקא ולב״ה טהורין ממש: **היינו מ״ק.** דאמר ה׳ דמים ותו לא: **ירד ר׳ מאיר כו׳.** ומטמא דם ירוק משום נדה: **אמנא.** על בגדה: **לא מטמאיתו.** דכיון דירוק הוא מסתמא לאו מגופה אתא דלא שכיח ולא תלינן בה אלא היכא דחזיא מגופה דם הוא: **נהי דהיכא דחזיא דם ירוק מעיקרא לא מטמאיתו.** משום דראה דאלו דם הוא והיינו משום כתם כלומר כשאר דם שכתמו טמא: **מטמא משום משקה.** כדוקה וכמי רגליה אם נוגעין בו אדם וכלים וטהרות באותו דם ירוק שראתה בימי נדותה שהיתה נדה מדם אדום ואמאי מטהריתו לגמרי: **שמתעגל ויוצא.** שמתאסף תחלה ואח״כ יוצא לאפוקי דם בין טמא בין טהור כשהוא בא נוטף ויוצא ראשון ראשון: **להוי כמשקה הכשיר זרעים.** שאם יגע שרץ בהן יטמא ואמאי מטהריתו לגמרי: **דם חלליים ישפה.** דם שהנפש יוצאה בו קרוי משקה ולענין הכשר בעינן משקה כדכתיב (ויקרא יא) ואשר יצא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה כלומר אוכל ומשקה[ט] אשר ישתה יצא על האוכל והכי מוקמינן לה בפסחים (דף מח.): **אלפוה בג״ש.** להכשיר את הזרעים: **שלחיך.** דם נדות השלוח מן האשה: **פרדס רמונים.** כפרדס זה שהוא נעול להשתמר כך בנות ישראל נועלות פתחיהן בימי נדותן מהיזקק לבעליהן עם פרי מגדים היינו בנים. וכתיב שילוח במים מה מים מכשירין אף דם נדות מכשיר: **אין אדם דן ג״ש מעצמו.** אא״כ קבלה מרבו הל״מ דדלמא קרא למילתא אחריתי אילטריך: **שור.** דמו אדום כדאמר בסדר יומא (דף נו:) הלי חיור והלי קומץ: דם שחיטה משתנה והולך: **לפור חיה.** דם היולא מלפור חי ע״י מכה: **או דלמא לאפוקי לחוא.** והלי חיה לשון בריאה הוא: **הרגה מאכולת.** אשה הרואה כתם בבגדה אם הרגה מאכולת תולה בה. ולי קשיא הא שיעור כתם בגרים ועוד ומאכולת כולי הלי לא הוי כדאמר בפירקין[י] בעינן כגרים ועוד לאפוקי מדם מאכולת לא קשיא דהיא לר׳ חנינא בן אנטיגנוס הא לרבנן בפרק הרואה כתם (לקמן דף נח:) דלא בעי הלי שיעור: **מאי לאו מאכולת דלוגה גופה.** אלמא כל מאכולת דומה לדם נדות ואם אמרת דם מאכולת של ראש נשא אשה ועד כמה עד בן עשרים מיתיבי תולה בבנה ובבעלה בשלמא בבנה משכחת לה אלא בעלה היכי משכחת לה אמר ר״נ בר יצחק כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה ר״נ אמר [יא]כדם הקזה מיתיבי [יב]מעשה ותלה ר״מ בקילור

בשלמא בנה משכחת לה. שלא נשא: **אלא בעלה.** הא נשוי הוא: **רב נחמן.** אמתני׳ קאי: **ותלה רבי מאיר.** כתם: בקילור

מסורת הש״ס

א) [לקמן נו.], **ב)** ע״ר רשב״ל ור״ן, **ג)** [פסחים סו.], **ד)** [מולין קד: ע״ש פירש״י ותוספתא בשבת קנ. מולה ר׳ יוסי ובמולין לד. ע״ש כריתות כב. ע״ש], **ה)** [מולין קד: מגילה טו. אבות פ״ו מ״ו], **ו)** [לקמן נח:], **ז)** [שם:], **ח)** [שם:], **ט)** י״ג: כלומר לו כל משקה, **י)** [נדף יד:], **כ)** [שיך למשנה דלעילן], **ל)** [ל״ל הגאון פ״ט הי״ד], **מ)** [ל״ל לדם נדה],

תורה אור השלם

1. הֵן עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאַרְיֵה יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טֶרֶף וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה: במדבר כג כד
2. שְׁלָחַיִךְ פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים עִם פְּרִי מְגָדִים כְּפָרִים עִם נְרָדִים: שיר השירים ד יג
3. הַנֹּתֵן מָטָר עַל פְּנֵי אָרֶץ וְשֹׁלֵחַ מַיִם עַל פְּנֵי חוּצוֹת: איוב ה י

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה כתיב וכו׳ דלא סבר לה כר״מ. ע״ב לעיל דף ט ע״א:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) תוס׳ ד״ה לית ליה. נ״ב עי׳ רש״ל: **ב)** ד״ה כתיב הכא וכו׳ אבל דם ירוק שהוא טהור. נ״ב עי׳ מיהושי רמב״ן ורשב״ם ור״ן מה: **ג)** בא״ד אבל בדם נדה מודו. נ״ב עי׳ מכשירין פ״ו משנה ו׳ ופי׳ הרמב״ם שם ורא״ה: **ד)** בא״ד דאיכא קרא לקמן בתלב המכשיר. נ״ב עיין פי׳ הר״ש במכשירין פ״ו משנה מ:

מוסף רש״י

אף כל שמתעגל ויוצא. מתאסף הרבה כאחד ואח״כ יוצא, כגון רוק ומי רגלים ושכבת זרע (לקמן נו.). **וכל האומר דבר בשם אומרו כו׳.** והתנא שכח ולא הזכיר שמו בתמילה ומזל והזכיר שמו (חולין קד:).

בקילור. אנפלשט"ר ואדום הוא ונתעסקה בו. אלמא קילור דומה לדם נדות ואע"ג דלא הוי סומק כולי האי וקשיא לכולהו דדייקי בין דם בחור לדם נשוי משום דסומק טפי ובין דם מאכולת של ראש לשאר דם מאכולת: **אומנא.** מקיז דם בקרן: **בין האי להאי.** בין קמא לבתרא: **חרא שאמרו דיו.** כלומר לא כשחרורית חרת הניתן במיס אלא שחרורית חרת הניתן בדיו: **כי פכחותא דדיותא.** קליפות הדיו כשהכלי מלא יורד שחרורית החרת למטה ומלמעלה הוא צרור ואינו שחור כל כך: **אי ביבשתא.** שכן דרך שנותנין חרת בדיו כששולקים קליפות הקולריס[ט] והוא מתייבש: **פלי קורטא דדיותא.** מבקע מתיכות דיו יבש: **וצודק בו.** מרלית דם שחור: **קיר.** שעוה שחורה: **לענגה.** ענגיס שחורים. ל"א קיר שם עשב שחור: עולא אשחור דמתניתין קאי דקתני טמא: **סיואה.** שם מקום ועושין שם מלבושים שחורים: **אוליירין.** בלגיס מחממי מרחצאות. לשון אחר שם מקום: **שמא אזכה.** לגן עדן והצדיקים מלובשים לבנים: גלימי אוליירין הוו סומקי אבל פתורי כגון מפה וסדין אוליירין הוו שחורין: **וכולן.** חמשה דמיס: **מטלים לבנה.** מרלות הדמיס ניכרים בה: **ושחור.** דם שחור נבדקה מרלתו אם שחור היא כחרת או דיהה מכן על גבי בגד אדום: **כולם.** הדמיס: **עמוק מכן.** מאותו שיעור השני במתניתין לכל אחד אי הוה סומק טפי טמא: **דיהה מכן טהור כשחור.** ואע"פ דלא תנן במתניתין דיהה מכן טהור אלא גבי שחור הוא הדין לכולהו: **אפי' דיהה מכן ליטמא.** דהאי אדום הוה וע"י לקותא הושחר: **קא משמע לן.** דאין דרך דם אדום המשחיר על ידי לקותא להיות דיהה: **דיהה דדיהה.** שנדחה ממרלתו יותר מדאי: **עמוק מכן טהור.** אם מאותו מרלה הוא אבל אם האדים הרבה עד שבא לכלל אחד משאר המרלות של מעלה הימנו הרי בא לחדא מהנך דמתני': **אדיהו ליה.** דם הדומה למוגא: **לפחתון.** עלה תחתון: **אלפא דרי.** דעליו הוו זו למעלה מזו: **נקוט דרא מליעא.** לבדוק בה את הדם: **וטרפא מליעא.** דהוא משובח לבדוק מכולן ומיהו כוליה דרא כשרה לבדוק. והא דקתני כתחתון ולא כעליון הכי קאמר כשורה אמצעית ולא כעליונה הימנה והא דקתני כעליון ולא כתחתון כשורה אמצעית ולא כתחתונה הימנה דאין כשר לבדוק אלא בדרא אמצעית והא דתניא כתחתון וכ"ש כעליון דמשמע דתרוייהו כשרין לבדוק אלא שהעליון משובח לאו אדרי קאי אלא אעליון דדרא מליעא וה"ק בעלה תחתון שהוא ברור וכ"ש בעליון הימנה דהיינו אמצעי שהוא ברור מאד והא דתניא כעליון וכ"ש כתחתון הכי קאמר כעליון כעלה העליון וכ"ש כתחתון כעלה האמצעי: **בגושייהו שינו.** לבדוק בהן ולא לאחר תליסתן: **ואין שיעור למיס משום דאין שיעור לעפר.** אלא יביא עפר כמו שירלה אם רב אם מעט ויציף על[י] מיס כעובי קליפת השוס למעלה מן העפר: **אלא עבורין.** שתהא מרלית אדמה נכנסת במיס: **וכשהוא עוכרן.** המיס בעפר: **לא נרמיה בידיה.** לא יתן העפר אל תוך ידו ויעבור המיס בעפר שבידו אע"פ שחוזר ונותנו בכלי לאחר עכירה: **אבל.** אם העפר בכלי כי עכר להו בידיה באלבע שפיר דמי: **או דלמא לא לעכרינהו בידיה.** כשהמיס בספל לא יעכרם באלבעו אלא בזנך או בכלי אחר: **אלא בכוס.** של זכוכית. אלמא לא לירמי עפר במיס בכפו ויבדוק: **אמר להו במקומה שינו.** שאין האדמה דומה לדם אלא במקומה אבל הבילה במקום אחר נשתנה מרלתה: **פלי.** מבקע: **ובדיק לה.** בלא מיס: **לייט עליה ר' ישמעאל.** לאחר שיעשה כן באסכרה: דרבי

פלי קורטא דדיותא. מכאן משמע שדיו שלנו הוא קרוי דיו מדקאמר קורטא דדיותא משמע שהוא יבש ואוסר ר"ת לכתוב ס"ת בדיו של עפצים לפי שהוא לעולם לח וכפ' [שני] דגיטין (דף יט.) מפורש: והא

בקילור ורבי תלה בשרף שקמה מאי לאו אאדום לא אשאר דמים אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי קמיה אומנא [א]שקלי ליה קרנא קמייתא לאמימר חזייה אמר להו אדום דתנן כי האי שקלי ליה אחריתי אמר להו אשתני אמר רב אשי כגון אנא דלא ידענא בין האי להאי לא מבעי לי למחזי דמא: שחור כחרת: אמר רבה בר רב הונא [ב]חרת שאמרו דיו תניא נמי הכי שחור כחרת ושחור שאמרו דיו ולימא דיו אי אמר דיו הוה אמינא כי פכחותא דדיותא קמ"ל כי חרותא דדיותא איבעיא להו בלחה או ביבשתא [ג]תא שמע דרבי אמי פלי קורטא דדיותא ובדיק בה אמר רב יהודה אמר שמואל [ד]כקיר כדיו וכענב טמאה וזוהי ששנינו עמוק מכן טמאה אמר רבי אלעזר [ה]כזית כזפת וכעורב טהור וזוהי ששנינו דיהה מכן טהור עולא אמר כלבושא סיואה עולא אקלע לפומבדיתא חזייה לההוא טייעא דלבוש לבושא אוכמא אמר להו שחור דתנן כי האי מרטו מיניה פורתא פורתא יהבו ביה ארבע מאה זוזי רבי יוחנן אמר [ו]אלו כלים האוליירין הבאים ממדינת הים למימרא דאוכמי נינהו [ז]והאמר להו רבי ינאי לבניו בני אל תקברוני לא בכלים שחורים ולא בכלים לבנים שחורים שמא אזכה ואהיה כאבל בין החתנים לבנים שמא לא אזכה ואהיה כחתן בין האבלים אלא בכלים האוליירין הבאים ממדינת הים אלמא לאו אוכמי נינהו לא קשיא הא בגלימא הא בפתורא אמר רב יהודה אמר שמואל [ח]וכולם אין בודקין אלא על גבי מטלית לבנה אמר רב יצחק בר אבודימי ושחור על גבי אדום אמר רב ירמיה מדפתי ולא פליגי הא בשחור הא בשאר דמים מתקיף לה רב אשי אי הכי לימא שמואל חוץ משחור אלא אמר רב אשי בשחור גופיה קמיפלגי אמר עולא כולן עמוק מכן טמא דיהה מכן טהור כשחור ואלא מאי שנא שחור דנקט סד"א הואיל [ט]ואמר רבי חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה הילכך אפילו דיהה מכן נמי ליטמא קמשמע לן רבי אמי בר אבא אמר וכולן עמוק מכן טמא דיהה מכן נמי טמא חוץ משחור אלא מאי אהני שיעוריה דרבנן לאפוקי דיהה דדיהה ואיכא דאמרי רמי בר אבא אמר וכולן עמוק מכן טהור דיהה מכן טהור חוץ משחור ולהכי מהני שיעוריה דרבנן בר קפרא אמר [י]וכולן עמוק מכן טמא דיהה מכן טהור [יא]חוץ ממזג שעמוק מכן טהור דיהה מכן טהור בר קפרא אדיהו ליה ודכי אעמיקו ליה ודכי אמר רבי חנינא כמה נפיש גברא [יב]דלביה כמשמעתיה: וכקרן כרכום: תנא [יג]לח ולא יבש תני חדא כתחתון ולא כעליון ותניא אידך [יד]כעליון ולא כתחתון ותניא אידך כעליון וכל שכן כתחתון ותניא אידך כתחתון וכל שכן כעליון אמר אביי [טו]תלתא דרי ותלתא טרפן הויין [טז]נקוט דרא מציעאה וטרפא מציעתא בידך כי אתו לקמיה דרבי אבהו אמר להו [יז]בגושייהו שנינו: וכמימי אדמה: תנו רבנן [יח]כמימי אדמה מביא אדמה שמנה מבקעת בית כרם ומציף עליה מים דברי רבי מאיר [א] רבי עקיבא אומר מבקעת יודפת רבי יוסי אומר [ב]מבקעת סכני רבי שמעון אומר אף מבקעת גנוסר וכיוצא בהן תניא אידך וכמימי אדמה מביא אדמה שמנה מבקעת בית כרם [ל]ומציף עליה מים בקליפת השום ואין שיעור למים משום דאין שיעור לעפר ואין בודקין אותן צלולין אלא עכורין צללו חוזר ועוכרן וכשהוא עוכרן אין עוכרן ביד [מא]אלא בכלי איבעיא להו אין עוכרין אותן ביד אלא בכלי דלא לרמיה בידיה ולעכרינהו אבל במנא כי עכר ליה בידיה שפיר דמי או דלמא דלא לעכרינהו בידיה אלא במנא ת"ש כשהוא בודקן אין בודקן אלא בכוס ועדיין תבעי לך בדיקה בכוס עכירה במאי תיקו כי אתו לקמיה דרבה בר אבוה אמר להו [מב]במקומה שנינו רבי חנינא פלי קורטא דגרגשתא ובדיק ביה [מג]לייט עליה רבי ישמעאל ברבי יוסי באסכרה רבי

מסורת הש"ס

ח) שבת קיד., ב) שם, ג) לעיל יט. סוכה לג: חולין מז:, ד) ס"א דעביד כסמעתיה. רש"ל, ה) [תוס' פ"ג ה"ס], ו) [תוספתא שם ע"ס], ז) [תוספתא שם ע"ס], ח) [לעיל יד. וש"נ], ט) בס"ל: הקוליס, י) [עליה רש"ס],

גליון הש"ס

גמ' נקוט דרא מציעאה. כעין זה מענית יד ע"ל:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ר"ע אומר נמתק וכ"כ רבי יהודה אומר:

לעזי רש"י

אנפלשט"ר [אינפלשטר"א]. תחבושת.

מוסף רש"י

כלים האוליירין. כלים של אוליירין, בגלים שים להם אלגוטיטיאות הטוות להתעטף בהם בני אדם הטוויים בלאתם מן הסמלתן (שבת קיד. עי"ש). שמא לא אזכה. ואשב בין אותן שנהוגין בגיהנם שהוגין לשולי קדירה (שם, עי"ש). שחור אדום הוא. דם שחור בלשה אדום הוא, אלא שלקה. לפיכך טמאתו, כלתנן המשה דמיס המטאין בלשה האדום והשחור כו' (סוכה לג: וכעי"ז שבת קח.).

עין משפט נר מצוה

צו א ב ג מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הלכה ח: צז ד ה מיי' שם הל' ט: צח ו מיי' שם הל' יב: צט ז מיי' שם הל' ט: ק ח מיי' שם הלכה י: קא ט י כ ל מ נ מיי' שם הלכה ח:

תוס' הרא"ש

שחור כחרת עמוק מכן טמא. פרש"י ז"ל שחור מיכן אע"ג דגבי נגע אמרינן דעמוק היינו לבן כמראה חמה שעמוקה מן הצל יש לחלק דגבי נגע שהוא לבן קרי לנגע שהוא לבן יותר עמוק וגבי דם שחור קרי למה שהוא שחור יותר. ור"ח פי' עמוק מיכן לבן ממנו מעט ודיהה מיכן מה שהוא לבן יותר: בכיר כדיו כענבא טמא. הוו היא ששנינו עמוק מכאן טמא. וא"ת מה שייך לומר גבי דיו עמוק מכאן [הא] אמרינן שחור כחרת היינו דיו. וי"ל דמיירי הכא בדיו שאין בו חרת כפר"ח דעמוק מכן הוא לבן יותר. ולפירש"י צ"ל דעמוק מכן לא קאי אדיו: וכולן עמוק מכן טמא דיהה מכן טהור כשחור. תימה דדיהה מאדום עדיין הוא אדום יותר מקרן כרכום וכן דיהה מקרן כרכום אדום ממימי אדמה וכן למ"ד עמוק מכן טהור לפרש"י עמוק ממזג הוא כמימי אדמה וצ"ל דאלו ד' מראות טמאים אבל שאר מראות שביניהן טהורין אע"פ שיש מראה שהוא דיהה מהן והוא טמא והיינו טעמא דמדמיה דמיה נפקא לן ד' מראות דמים וקים להו לרבנן דהני ד' מראות דמים שכיחי בנשים וכל שאינו דומה לאלו המראות טהור אע"פ שיש מראה למטה ממנו שהוא דיהה יותר וטמא: לאפוקי דיהה דדיהה. לפרש"י נמי הוה מצי למימר לאפוקי עמוק דעמוק:

והא רבא דידע. רבה גרס דרבא היה בקי כדמוכח בסמוך גבי דאפרא הורמיז ורש"י פירש בסמוך דאיתרחיש ליה ניסא ואין נראה דדוקא בסוף הוא דאיתרחיש ליה ניסא כדמוכח בסמוך: **טיפתא** קמייתא. ואמר חכמים שהיו רואין לא היו ממחירין כ"כ או שהיו בקיאין ביותר: **כל** יומא הוה מטהר לי בה"ג. משמע שלא היתה רגילה להראות לרב נחמן בעלה ושמא לא היה בקי והא דאמר ר"נ לעיל (דף יט:) בדם הקזה קבלה היתה בידו אי נמי היתה חוששת שמא היה מחמיר על עצמו להיות לבו נוקפו ופורש ולא יסמוך על חכמתו אי נמי שלא תתגנה בפניו אבל אין לומר דאסור לראות דמי אשתו דהא במס' נגעים (פ"ב מ"ה) תנן כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ר"מ אומר אף לא נגעי קרוביו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ר' יהושע אומר אף לא נדרי אשתו ואילו כל הדמים אדם רואה חוץ מדמי אשתו אשתו לא קתני:

אגמריה סמך. לפי הפשט משמע דלכך האמין לדבריה אבל בענין אחר [פירוש בלא דבריה] לא היה מתיר אע"ג דאגמריה סמך וקשה דבפ' אלו טרפות (חולין מט.) אמרו גבי ההיא מחטא דאישתכח בסימפונא דכבדא הוגא מר בריה דרב אידי טריף ורב אחא בר מניומי מכשיר לכך נראה לפרש דהשתא הדר ביה משינויא קמא והיכא דאגמריה סמיך רשאי להתיר אע"ג דחכם כבר אסר ויש מקשה על ילתא היכי עבדה הכי הא אמרינן בפ"ק דמס' ע"ז (דף ז.) הנשאל לחכם וטימא לא ישאל לחכם ויטהר וי"ל דקפידא לא הויא אשואל אלא אחכם אבל השואל ישאל כל מה שירצה דמתוך כך ידקדקו בדבר ופעמים שהראשון טועה ואלא הדבר נאורה: [ועי' תוס' ע"ז ז. ד"ה הנשאל ותוס' חולין מד: ד"ה היכי]:

הדרן עלך כל היד

הוה חזינא דמא כיון דאמרה לי אמיה דיצחק ברי האי טיפתא קמייתא לא מייתינן לה קמייהו דרבנן משום דזהימא לא חזינא בין טמאה לטהורה ודאי חזינא ילתא אייתא דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה הדר אייתא לקמיה דרב יצחק בריה דרב יהודה ודכי לה והיכי עביד הכי [ז] והתניא [ח]חכם שטימא אין חברו רשאי לטהר אסר אין חבירו רשאי להתיר מעיקרא טמויי הוה מטמי לה כיון דא"ל דכל יומא הוה מדכי לי כי האי גונא והאידנא הוא דחש בעיניה דכי לה ומי מהימני אין והתניא [ט]נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתיו [י]איבעיא להו כזה טיהר איש פלוני חכם מהו תא שמע נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתיו שאני התם דליתיה לקמה תא שמע דילתא אייתא דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה [יא] לקמיה דרב יצחק בריה דרב יהודה ודכי לה והיכי עביד הכי והתניא חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר וכו' ואמרינן טמויי הוה מטמי לה כיון דאמרה ליה דכל יומא מדכי לה כי האי גונא והאידנא הוא דחש בעיניה הדר דכי לה אלמא מהימנא לה רב יצחק בר יהודה אגמריה סמך רבי ראה דם בלילה וטימא ראה ביום וטיהר המתין שעה אחת חזר וטימא אמר אוי לי שמא טעיתי שמא טעיתי ודאי טעה דתניא לא יאמר חכם אילו היה לח היה ודאי טמא אלא אמר [יב]אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות מעיקרא אחזקיה בטמא כיון דחזא לצפרא דאשתני אמר [יג](ליה) ודאי טהור הוה ובלילה הוא דלא אתחזי שפיר כיון דחזא דהדר אשתני אמר האי טמא הוא ומפכח הוא דקא מפכח ואזיל רבי בדיק לאור הנר רבי ישמעאל ברבי [יד]יוסף בדיק ביום המעונן ביני עמודי אמר רב אמי בר שמואל [טו]וכולן אין בודקין אותן אלא בין חמה לצל רב נחמן אמר רבה בר אבוה בחמה ובצל ידו: וכמזוג שני חלקים כו': תנא

מחזיה כשהוא לח ולא אידמי ליה כטמא: **כין דעמודים.** היכא דגרסי ואע"ג דליכא נהורא כולי האי: **ובלל ידו.** נותן ידו כנגד חמה על הדם ומיגל:

ז) נראה דל"ל ואין לומר דבאותו זמן שבאתה לשאול לרבה בר בר חנה לא היה רב נחמן בעיר.

דרבי חנינא הוא דחכים. ומלי בדיק כה"ג: **דמרא דארעא דישראל.** בקי במראות דם מכל חכמי ארץ ישראל כדמפרש לקמן: פומבדיתא אתריה דרב יהודה בשילהי פ"ק דסנהדרין (דף יח:) סבי דפומבדיתא רב יהודה ורב עינא: **ולא חזא.** משום כבודו דרב יהודה: **ארחיה.** הריח בו: **חימוד.** שנתאות לבעלה ולאתה הדם מחמת תאוה: **איפרא הורמיז.** נכרית היתה וכן שמה ואעפ"כ היתה משמרת עצמה מנדות וקרובה להתגייר ואף קרבנות היתה שולחת[מ]. ולשון יוני איפרא חן כמו אפריון נמטייה לרבי שמעון (ב"מ דף קיט.): **הורמיז.** כמו (ב"ב דף עג.) הורמיז בר ליליתא כלומר יופי שדים היה לה: **ארחיה כו'.** ואע"ג דאמר לעיל רבא לא ידע בדמא ניסא איתרחיש ליה: **שלח לה.** משום דורון: **סריקותא.** מסרק נאה: **מקטלא למי.** שהורגין עליה כנים. וסברה ולאי הכין ומשום הכי שלח לי הא: **גלמי.** כנים כדמתרגמינן כנים[נ] בלמתא: [ס] **כשווי נגא.** בחדרי הלב אתם יושבים. מחדריס[ע] מתרגמי' מתווינא. כלומר כל חכמה מצויה בכם: **לא חזינא.** דדילמא אשתני ואע"ג דמראה דם טהור יש לה דלמא אי אייתא טיפתא קמייתא הוה מיחזי טמא: **כין טמאה לטהורה.** כשכלין ימי טוהר של זכר או של נקבה ולאתה ביום ארבעים ואחד או ביום שמונים ואחד: **חזינא.** לההוא דמא אי דם טמא מטמינא ואי לאו מחמשה דמים הוא מטהרינא דההוא ולאי טיפתא קמייתא מייתא דלא מזהמא דעד השתא חזאי ואתא דם טוהר שכל מ' לזכר ופ' לנקבה מעין פתוח ואפי' פסקה יום או יומים הואיל ומוחזקת היא בדמים לא זהמא ומייתא טיפתא קמייתא: **מעיקרא טמויי טמי לה.** רב יצחק משום כבודו דרבה בר בר חנה: **זזה ראיתי.** מציאה דם אחר או שלה או של חברתה ואומרת כזה ראיתי ואבדתיו אם דם זה טהור לא מספקינן ליה בטומאה משום דם האבוד דמהימנא למימר כזה ראיתי: **כזה טיהר לי פלוני כו' מהו.** שתמון עליה חברתה שהראתה דמה לזו ואמרה לה כדם זה שלך הראתי גם אני לפלוני חכם וטיהר: **נאמנת אשה כו'.** אלמא קים לה במראה דמים: **דליתיה קמן.** אבל הכא דאיתיה קמן ניחזי אנן: **אגמריה סמך.** דפשיטא ליה דטהור והאי דהוה מטמא מעיקרא משום כבודו דרבה בר בר חנה אבל אי הוה מספקא ליה לא הוה סמיך עלה: **ראה ביום.** לאותו דם עצמו: **חזר וטימא.** קס"ד דלא חזר וראהו אלא מאליו חזר בו וטימא דסבר שמא אמש טמא הוה ועכשיו שיבש נשתנה ממראיתו ממה שהיה לו אמש ואילו הוה לח כמתחלתו הוה נראה טמא לפיכך חזר בו ממה שטיהר: **שמא טעיתי.** במה שחזרתי וטימאתי הואיל ומראיהו עכשיו טהור: **מעיקרא אחזקיה בטומאה.** כלומר אמש לא מספק טימא אלא שפיר חזייה ואחזיק בטומאה דאמרי' לקמן רבי בדק לאור הנר: **דאשתני.** הלבין: **דהדר אישתני.** עוד יותר: **מפכח.** מראה אדמומיתו עוברת הילכך הדר למילתיה קמייתא וטימא. והא דאמרינן אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות היכא דלא

עין משפט נר מצוה

קב א טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף לא בסג"ר:
קג ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' י סמג עשין קיח טוש"ע י"ד סימן קפח סעיף ג:
קד ג טוש"ע שם ולא מיפשיעא ומומרא:
קה ד מיי' שם הל' יב:

תוס' הרא"ש

והא רבה דידע בטיבעא ולא ידע בדמא. רבה גרס אבל רבא היה בקי כדמוכח לקמן גבי היפרא אורמיז ולא כמו שפרש"י דאיתרחיש ליה ניסא דלא משמע הכי דוקא בדם כנים הוא דאיתרחיש ליה ניסא ועוד דרבא לא חזי דמא בשני דרבי זירא: **ארחיה** אמר האי דם חימוד הוא. פי' וטמא כדאמרינן תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים שמא מחמת חימוד ראתה דם ולהראות חכמתו הוא דאמר הכי: **טיפתא** קמייתא לא מייתי קמייהו דרבנן. שאר החכמים שהיו רואין לא היו מחמירין כל כך (כלומר) או שמא היו בקיאין יותר ורואין היו בזה שמביאין לפניהם אי זה מראות דם ראתה ברב בטיפה קמייתא: **ילתא** אייתי דמא קמיה דרבה בר בר חנה. מה שלא הראתה לרב נחמן בעלה שמא לא היה בקי והא דאמר רב נחמן לעיל דדם הקזה קבלה היתה בידו. אי נמי היתה יראה שלא יחמיר על עצמו להיות לבו נוקפו ופורש ולא יסמוך על חכמתו. אי נמי שלא תתגנה בפניו [ו] ואין לומר דלפי מעשה שלא היה רב נחמן בעיר דמדקאמרה כל יומא הוה מטהר לי כה"ג משמע שהיתה רגילה להראות לו. ואין לומר דאין אדם רואה דמי אשתו דהא תנן במס' נגעים כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי אשתו ר' מאיר אומר אף לא נגעי קרוביו. כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו ואילו כל הדמים אדם רואה חוץ מדמי אשתו לא קתני: **אגמריה** סמיך. והשתא הדר ביה משנייא קמא דמעיקרא טמויי טמי לה דכיון דאגמריה סמיך מצי שפיר לטהר מה שאסר הראשון דהא דאמרי' אין חבירו רשאי לטהר היינו טעמא דוקא מסברא אבל אין לפרש דאגמריה סמיך ולפיכך האמין לדבריה ולעולם צריכין לשנוייא קמא דא"כ קשה מההיא דאמרינן פרק אלו טריפות ההיא מחטא דאישתכח בסימפונא רבא דכבדא מר הונא בריה דרב אידי טריף רב אדא בר מניומי מכשיר ותימה ילתא הכי עבדה הכי והא אמרינן פ"ק דע"ז הנשאל לחכם וטימא לא ישאל לחכם ויטהר וי"ל דקפידא דהתם לאו אשואל קאי אלא אחכם. כלומר שלא יתיר חכם מה שאסר חבירו אבל השואל יכול לישאל מה שירצה ובלבד שיאמר פלוני טימא לי ואם יראה לשני שטעה הראשון ישא ויתן עמו עד שיחזירנו ובהכי ניחא נמי הא דפריך לעיל והיכי עביד הכי והתניא חכם שטימא כו' ומאי קא פריך דלמא איהי לא קאמרה ליה שרבה בר בר חנה טימא לה אלא ודאי לא היתה שואלת לו אם לא שהיתה אומרת לו שכבר טימא לה רבה בר בר חנה:

סליק פרק כל היד

מסורת הש"ס

ה) [בפמ"ש רש"י ד"ה אלמיה וכו' מוכלא דגרקפתו היה רבא ועי' תוס' ד"ה והא רבא וכו'], ז) [יומא מ: ניטין יט:], ח) [בפס"ל: דרב יהודה], ט) [עי' תוס' ניטין יא. ד"ה הורמיז וכו' חולקים אפרש"י דסכפ], י) [בגרס כל"ל. יעב"ץ], יא) [ב"ב יב:] יב) [בעבוד ערך פרק ג' אותא קלמי ולע דבכל התרגומים שלפניהו תרגום כנים קלמתא וב"כ הממורגמן ולדברי רש"י ד"ה כלמי וכו' וכן רש"י ברכות נא: ד"ה ומסמרטוטי וכו' לע"ק], יג) חולין מד: ע"ז ז. ע"ב ברכות סג:, יד) [בכ' ל"ל יאמר], טו) ב"ב קלא. סנהדרין ו:, טז) יעב"ץ מ"ז], יז) [ב"ל יוסף], יח) [כדאיתא בזבחים קטז:], יט) [שמות מז], כ) דברים לב,

תורה אור השלם

1. סוד יְיָ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם: תהלים כה יד

הגהות הב"ח

(א) גמ' ת"ש דילמא וכו' וטמי לה הדר אייתא לקמיה דר' ינחק: (ב) רש"י ד"ה כתוויי. נ"ב עי' בע"ז דף כח ע"ב פי' מוספות כאוכניתא בבי"ת ע"ש:

מוסף רש"י

דמרא דארעא דישראל הוה. בקי מכל חכיליו (גיטין יט:). **כסומא בארובה.** כסומא שמכוון לירד באלוכה במקום בעלמא (ב"ב יב:). **אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות.** אין לו לדיין לירא ולטעות עצמו מן הדין אלא לפי מה שעיניו רואות לידון, ויתכוין לטוביאו לצדקו ולאמיתו ושוב לא יענה (סנהדרין ו:) והוא הדין לדבר התלוי בסברא, דאין לו אלא מה שלבו רואהו (רשב"ם ב"ב קלא.).

השרוני. מזוג: **נידון כברמלי חי.** דהכי נמי בדקי בברמלי חי. ואית דגרסי כשרוני נידון הכרמלי: **בכוס טבריא של זכוכית פשוט.** טנב"ש

ואיידי דקליש נראה בו אדמומית היין: **הדרן עלך כל היד**

המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה. טהורה. דלאו לידה הוא דלא לידה בלא דם נמי טמאה דכתיב (ויקרא יב) כימי נדת דותה תטמא: **ר' יהודה אומר כו'.** מפרש בגמרא: **כמין שערה.** שער: **יבחושין.** יתושין: **אם נימוחו טמאה.** משום נדה דדם הוא: **מין דגים.** נמי לאו ולד הוא וטעמא מפרש בגמרא [כב:] הלכך אי איכא דם טמאה נדה ואם לאו טהורה: **אשב לזכר.** ימי טומאת שבעה וימי טהרה ל"ג וכל דמיס שתראה בהן טהורין: **לזכר ולנקבה.** לחומרא ימי טומאה דנקבה שבועים וימי טוהר כלים לסוף ארבעים יום לזכר ולא פ' לנקבה. ובגמרא [כג.] מפרש מאי שנא דלחיה ועוף קרי ולד יותר מדגים: **גמ' של ד' מיני דמיס.** דקסבר היא גופה דם הלכך טמאה נדה אבל ולד לא הוי: **ירוקה ולבנה.** לאו מארבע מיני דמיס הן אלא אדום וכמימי אדמה וכקרן כרכום וכמזוג. ושחור לא קא חשיב דהיינו אדום אלא שלקה: **לא אמרינן כו'.** דקסברי אין רוב חתיכות של ארבע מיני דמיס דלא אתחזק לן האי רובא: **למאן קאני לה.** כלומר להודיע דבריו של מי בא: **אלא לר' יהודה.** להודיע דאירוקה ולבנה נמי פליג: **ותו לרבי יוחנן וכו'.** כלומר הך קושיא דירוקה ולבנה לא איבעי לן לפרושי דכי היכי דקשיא ליה לשמואל קשיא ליה לרבי יוחנן דהא רבי יוחנן נמי אמר על שאר מינין לרבי יהודה טהורה והכא קתני ירוקה ולבנה ופליג רבי יהודה ותו קשיא אחריתי לר' יוחנן דאמרי' של ארבעת מיני דמיס דברי הכל כו': הכי גרסינן **וכי תימא כי פליגי רבנן אירוקה ולבנה אלא אדומה ושחורה למאן קאני לה כו' אלא לאו רבנן ופליגי:** **פפיחת הקבר.** הרחס: **בלא דם.** דם לידה הלכך לרבנן כי ליכא דם טהורה ואפילו החתיכה של ארבע מיני דמיס דחתיכה לאו דם הוא אלא בשר ולא אמר דם אחר איכא ואתן הוא דלא חזינן דקסברי רבנן אפשר לפתיחת הקבר בלא דם (א) לר' יהודה אפילו ירוקה ולבנה טמאה דודאי דם אחר הוא ואתן הוא דלא חזינן דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם: **קשפה שניס.** בתוך י"א יום שבין נדה לנדה וראתה דם מחמת קושי: **ולשלישי הפילה.** ואינה יודעת אם ראתה דם באותה לידה אם לאו(ב): **ואינה יודעת.** אם נפל הוא ואם רוח בעלמא הוא: הרי

אלא בחתיכה של ד' מיני דמים. דקסבר ר' יהודה דם נדות הוא ונקרש ונעשה חתיכה כדאמר לקמן גבי מפלת מין דגים ורבנן סברי מקור מגדל חתיכה ולא דם נדות הוא: **ורבנן** סברי **לא אמרינן** רוב חתיכות. תימה וימא דהוה פלגא ופלגא ויהא ודאי טמא ברה"י אע"ג דאיכא חזקת טהרה וי"ל דאמרי' לעיל (דף יח:) דאפילו לרבי יהודה לא הוי רוב גמור ואין שורפין עליו את התרומה ולרבנן אפילו פלגא לא הוי ואדרבה רוב החתיכות לאו של ד' מיני דמיס הם: **לרבי** יוחנן אדומה ושחורה למאן קתני לה אי לרבי יהודה. וה"פ המפלת אדומה ושחורה דינו כדמפרש ר' יהודה בסיפא דהתם אירוקה כו' ומתוך פי' ר"ח משמע דל"ג וכ"ת כי פליגי רבנן אירוקה ולבנה וכן נראה דהא בהדיא קתני במילתייהו שחורה ואדומה ואין זו סוגיית הש"ס:

ואינו נאכל. דאימא לא ראתה ולא ילדה וד' קרבנות אין צריכה להביא משום דאימא ראתה וילדה דא"כ קושי סמוך ללידה הוא וטהורה כיון דלא שפתה מעת לעת דיש קושי לנפלים וכן ג"ל לרבי יהושע דסבר יש קושי לנפלים דאי אין קושי היה לה להביא שני קרבנות של זיבה דהוי ודאי נאכל ושל לידה דהוי ספק אינו נאכל דלזיבה וללידה לא סגי בקרבן חד מידי דהוי אחלב ודם כדאמרינן בפ"ב דכריתות (דף ט:) ולקמן בפ' יולא דופן (דף מ.): בלפשר

גמ' (ג) אמר רב יהודה אמר שמואל לא טימא רבי יהודה אלא בחתיכה של ארבעת מיני דמים אבל של שאר מיני דמים טהורה ור' יוחנן אמר של ארבעת מיני דמים דברי הכל טמאה של שאר מיני דמים דברי הכל טהורה לא נחלקו אלא שהפילה ואינה יודעת מה הפילה (ד) רבי יהודה סבר זיל בתר רוב חתיכות ורוב חתיכות של (מיני) ארבעת מיני דמים הויין ורבנן סברי לא אמרינן רוב חתיכות של ארבעת מיני דמים איני והא כי אתא רב הושעיא מנהרדעא אתא ואייתי מתניתא בידיה המפלת חתיכה (ה) אדומה שחורה ירוקה ולבנה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה רבי יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה קשיא לשמואל בחדא ולרבי יוחנן בתרתי לשמואל בחדא דאמר שמואל לא טימא רבי יהודה אלא בחתיכה של ארבעת מיני דמים והא קתני ירוקה ולבנה ופליג רבי יהודה וכי תימא כי פליג רבי יהודה אאדומה ושחורה ואירוקה ולבנה לא אלא ירוקה ולבנה למאן קתני לה אילימא רבנן השתא אדומה ושחורה מטהרי רבנן ירוקה ולבנה מיבעיא אלא לאו לרבי יהודה ופליג ותו לרבי יוחנן דאמר של ארבעת מיני דמים דברי הכל טמאה הא קתני אדומה ושחורה ופליגי רבנן וכי תימא כי פליגי רבנן אירוקה ולבנה אבל אאדומה ושחורה לא אלא אדומה ושחורה למאן קתני לה אילימא רבי יהודה השתא ירוקה ולבנה טמאה אדומה ושחורה מיבעיא אלא לאו רבנן ופליגי אלא אמר רב נחמן בר יצחק (ו) באפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי ובפלוגתא דהני תנאי דתניא (ז) קשתה שנים ולשלישי הפילה ואינה יודעת מה הפילה הרי

(א) השרוני נידון כברמלי חי (ב) ולא מזוג חדש ולא ישן אמר רב יצחק בר אבודימי וכולן אין בודקין אותן אלא בכוס טבריא פשוט מאי טעמא אמר אביי של כל העולם כולו מחזיק לוג עושין אותו ממנה שני לוגין עושין אותו ממאתים כוס טבריא פשוט אפי' מחזיק שני לוגין עושין אותו ממנה ואיידי דקליש ידיע ביה טפי:

הדרן עלך כל היד

(ג) **המפלת** חתיכה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה ר' יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה (ד) המפלת כמין קליפה כמין שערה כמין עפר כמין יבחושין אדומים תטיל למים אם נמוחו טמאה ואם לאו טהורה המפלת כמין דגים חגבים שקצים ורמשים אם יש עמהם דם טמאה ואם לאו טהורה (ה) המפלת מין בהמה חיה ועוף בין טמאין בין טהורין (ו) אם זכר תשב לזכר ואם נקבה תשב לנקבה ואם אין ידוע תשב לזכר ולנקבה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד:

(ז) ואינו נאכל. דאימא לא ראתה ולא ילדה וד' קרבנות אין צריכה להביא משום דאימא ראתה וילדה דא"כ קושי סמוך ללידה הוא וטהורה כיון דלא שפתה מעת לעת דיש קושי לנפלים וכן ג"ל לרבי יהושע דסבר יש קושי לנפלים דאי אין קושי היה לה להביא שני קרבנות של זיבה דהוי ודאי נאכל ושל לידה דהוי ספק אינו נאכל דלזיבה וללידה לא סגי בקרבן חד מידי דהוי אחלב ודם כדאמרינן בפ"ב דכריתות (דף ט:) ולקמן בפ' יולא דופן (דף מ.):

(ח) והרמב"ם וסמ"ג כתבו מלבד מ' מן יין השרוני של מ"א מי חדש וב' אלבי מים כו' ועי' רש"ל, ב) [לעיל יח:], ג) [לקמן כב. נד:], ד) חולין עח. [כריתות ז: בכורות מ.], ה) [לעיל יח:], ו) [סם יט.], ז) [כריתות י. לקמן כב: לח. סו.], ח) [ל"ל אחר ד"ה לא אמרינן], ט) [לעיל יט.], י) [לעיל יח:], כ) שיך לע"ב,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בלא דם וכו' ולרבי יהודה אפילו: (ב) ד"ה ולשלישי וד"ה ואינה הל"ל:

לעזי רש"י

טנב"ש [טינבי"ש]. דק.

מוסף רש"י

המפלת חתיכה. בלא טורה, אם יש עמה דם טמאה. האשה טמאה כאמר נדה ולא משום לידה, דלאו ולד הוא (לעיל יח:). כמין שערה. אדומה (לקמן נד:). המפלת מין בהמה חיה ועוף. קאמר ר"מ טורפת ולד עליהן ואמן יושבת עליהן ימי טומאה וימי טהרה (חולין עא.). תשב לזכר. שבעת ימי טומאה ושלשים ושלשה ימי טוהר, שכל דמים שהיא רואה בהן טהורין (שם). תשב לנקבה. שבועים טמאים וס"ו טוהר (שם ובכורות מ.). ואם אין ידוע. אם זכר אם נקבה, הטל עליהם חומר שניהם ותשב לזכר ולנקבה. שבועים טומאת לידה נקבה, ואפילו אינה יולדת בהן, שמא נקבה ילדה ובלא רפייה אינה שבועים טומאת לידה, וימי טוהר אין לה אלא עד ארבעים יום ממחיצת לידתן כדין זכר, שמא זכר הוא (חולין שם וכני"ז בכורות שם).

של ארבעת מיני דמים. שהחתיכה מארבע מראות דם טומאת הטנויין במתני', ואע"ג דחמשה תנן, שאור אדום הוא אלא שלקה, דסיון דמראה דם טומאת יש בה, אמרינן טולו דם הוא ושמאה נדה, ורבנן סברי אין זה דם אלא בשר, אבל של שאר מיני דמים טהורה. כגון ירוק ולבן שטהורין הן (לעיל יח:). ואינה יודעת מה הפילה. שאבדה החתיכה קודם שבאה לפניו (לעיל יט.). לא אמרינן רוב חתיכות כו'. דלא סבירא לה רוב חתיכות של ד' מיני דמים (שם).

עין משפט נר מצוה

קו א מיי' פ"ה מהלכות איסורי ביאה הל' י:

א ב מיי' פ"ה מהלכות איסורי ביאה הל' יג טור י"ד סי' קפח וסי' קלד עי' בהשגות ובמ"מ ובכ"מ:

ב ג ד מיי' שם פ"ה הל' יד והל' טו ועי' בהשגות ובמ"מ שמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קפח סעיף ד:

ג ה ו מיי' שם פ"י הל' ח סמג שם טוש"ע שם סי' קלד סעיף ג:

ד ז מיי' שם פ"ה הל' יג:

ה ח מיי' פ"ז מהלכות איסורי ביאה הל' ד:

באפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי. להך ליטנא תימה דג׳ מקומות דקאמר ר׳ יוחנן לעיל (דף יח.) דהלכו חכמים אחר הרוב למעוטי מאי[ו]: **בתוכה** מאדים. ואע״ג דלא האדים מבחוץ וגרלה דאם האדים מבחוץ עליף טפי אפילו לא האדים מבפנים כמו דס א[ו]אגור דבפנים אינו מועיל אלא לסומכוס ומבחוץ אפילו לרבנן: **זווא.** פירש בערוך שם חכם: **אם** יש בה עצם טמאה לידה. והא דתנן הך קודם הא דדם אגור דמיירי נמי בנדה ולא בלידה משום דתני כל דבריית׳א בריש׳א: **והאמר** רבי שמעון בן יוחי. וא״ת וליסייעיה ממתני׳ דבעי עמה דם וי״ל היינו משום דקסבר דאינו דם נדות: **הא** דם נדה טמאה **אפילו בשפופרת.** וא״ת מנליה הא אימא הא דדם נדה טמאה משום דפלי פלויי וקרינן ביה בבשרה כדמשני אביי לפירש״י וי״ל דגרלה לו למקשה לרבנן פליגי אמאי דקאמר ר׳ אליעזר בהדיא בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה ואתו רבנן למימר דלא מטעם בבשרה טהור אלא משום דאינו דם נדות הא אם היה דם נדות טמאה אפילו בשפופרת אם כן לא הוו פליגי רבנן אמאי דקאמר רבי אליעזר בהדיא:

כי הרי זו ספק לידה ספק זיבה מביאה קרבן ואינו נאכל רבי יהושע אומר מביאה קרבן ונאכל [ז]אשאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב יהודה אמר שמואל לא טימא רבי יהודה אלא בחתיכה של ארבעה מיני דמים אבל של שאר מיני דמים טהורה איני והא כי אתא רב הושעיא מנהרדעא אתא ואייתי מתניתא בידיה המפלת חתיכה אדומה ושחורה ירוקה ולבנה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה ורבי יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה קתני אדומה ושחורה ירוקה ולבנה ופליג ר׳ יהודה וכי תימא כי פליג ר׳ יהודה אאדומה ושחורה אבל ירוקה ולבנה לא אלא ירוקה ולבנה [ח] מאן קתני לה אילימא לרבנן השתא אדומה ושחורה קא מטהרי רבנן ירוקה ולבנה מיבעיא אלא לאו לר׳ יהודה ופליג אלא אמר [ט](רב יהודה) [י]באפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי ובפלוגתא דהני תנאי דתניא קשתה שנים ולשלישי הרי זו ספק לידה ספק זיבה מביאה קרבן ואינו נאכל רבי יהושע אומר מביאה קרבן ונאכל [ז]אשאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב יהודה אמר שמואל לא טימא רבי יהודה אלא בחתיכה של ארבעה מיני דמים אבל של שאר מיני דמים טהורה איני והא כי אתא רב הושעיא מנהרדעא אתא ואייתי מתניתא בידיה המפלת חתיכה אדומה ושחורה ירוקה ולבנה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה ורבי יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה קתני אדומה ושחורה ירוקה ולבנה ופליג ר׳ יהודה וכי תימא כי פליג ר׳ יהודה אאדומה ושחורה אבל ירוקה ולבנה לא אלא ירוקה ולבנה [ח] מאן קתני לה אילימא לרבנן השתא אדומה ושחורה קא מטהרי רבנן ירוקה ולבנה מיבעיא אלא לאו לר׳ יהודה ופליג אלא אמר [ט](רב יהודה) [י]באפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי ובפלוגתא דהני תנאי דתניא קשתה שנים ולשלישי הפילה ואינה יודעת מה הפילה הרי זו ספק לידה ספק זיבה מביאה קרבן ואינו נאכל רבי יהושע אומר מביאה קרבן ונאכל לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ת״ר המפלת חתיכה [יא]סומכוס אומר משום רבי מאיר וכן היה רבי שמעון בן מנסיא אומר כדבריו קורעה אם יש דם בתוכה טמאה ואם לאו טהורה כרבנן ועדיפא מדרבנן כרבנן דאמרי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ועדיפא מדרבנן דאינהו סברי עמה אין [יב]בתוכה לא וסומכוס סבר אפילו בתוכה ותניא אידך המפלת חתיכה ר׳ אחא אומר קורעה אם תוכה מאדים טמאה ואם לאו טהורה כסומכוס ועדיפא מסומכוס ותניא אידך המפלת חתיכה רבי בנימין אומר קורעה אם יש בה עצם אמו טמאה לידה אמר רב חסדא ובחתיכה לבנה וכן כי אתא [יג]זוגא דמן חדייב אתא ואייתי מתניתא בידיה [יד]המפלת חתיכה לבנה קורעה אם יש בה עצם אמו טמאה לידה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי [טו]המפלת חתיכה קורעה אם יש בה דם אגור טמאה ואם לאו טהורה כסומכוס וקילא מכולהו בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא הרואה דם בשפופרת מהו [יז]בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת או דלמא האי [יח]בבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים בבחוץ אמר ליה [יט]בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת דאי בבשרה מבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוץ [כ]א״כ נימא קרא [כא](בבשר) מאי בבשרה שמע מינה תרתי והא״ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי המפלת חתיכה קורעה אם יש בה דם אגור טמאה ואם לאו טהורה הכי השתא התם דרכה של אשה לראות דם בחתיכה הכא אין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת לימא שפופרת תנאי היא דתניא המפלת חתיכה אף על פי שמלאה דם אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה רבי אליעזר אומר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה ר׳ אליעזר היינו תנא קמא אימא שרבי אליעזר אומר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה וחכמים אומרים אין זה דם נדה אלא דם חתיכה תנא קמא נמי טהורי ממטהר אלא דפלי פלויי איכא ביניהו תנא קמא סבר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה והוא הדין לשפופרת והני מילי היכא דשיעא אבל פלי פלויי טמאה מאי טעמיה בבשרה קרינא ביה ואתו רבנן למימר [כב]אף על גב דפלי פלויי אין זה דם נדה אלא דם חתיכה הא דם נדה ודאי טמא ואפילו בשפופרת נמי אמר אביי בשפופרת כולי עלמא לא פליגי דטהורה

כי

נדה הוא הלכך לא שנא בתוכה כי שיעא ולא שנא פלי פלויי דנגע בראש טהורה אבל שפופרת דס[כג] נדה היא טמאה אלא לטמאה בפנים כבחוץ: **כולי עלמא לא פליגי** (**דטהורה. דאין דרך הרואה בכך**)[כד]:

כי

ו) א טוס״ע י״ד סי׳ קפח סעיף ג ועי׳ בהגהות בפ״ה מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יג וכהגהות מיי׳ רים פ״י: ז) ב מיי׳ פ״ה מהלכות איסורי ביאה הל׳ יג: ח) ג מיי׳ שם פ״י הל׳ ד סמג לאוין קיא טוש״ע י״ד סי׳ קלד סעיף ג: ט) ד מיי׳ שם פ״ה הל׳ יד סמג שם טור ש״ע י״ד סי׳ קפח סעיף ה: י) ה ו מיי׳ שם הל׳ טז ופי׳ בהגהות ובמ״מ ובכ״מ סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ קפח סעיף ג:

תוס׳ הרא״ש

המפלת חתיכה. הרי זו ספק לידה ספק זיבה אי סבירא ליה יש קושי לנפלים ניחא דאינה מביאה אלא קרבן אחד אבל אי סבר דאין קושי לנפלים צריכה להביא שני קרבנות דדילמא הויא זבה ויולדת וקרבן לידה וקרבן זיבה לא שייכי אהדדי ליפטר בקרבן אחד כדאיתא בפ״ב דכריתות ולקמן ביוצא דופן מידי דהוה אאכל חלב דדם ואיכא לפרש הא דקאמר מביאה קרבן ואינו נאכל מביאה על כל ספק שלה קרבן ואין אחד מהן נאכל. ור׳ יהושע סבר דאחד מן הקרבנות נאכל דודאי זבה היא אבל ספק לידה היא לפיכך אינו נאכל: **מאי** בבשרה ש״מ תרתי. ולקמן בריש הרואה כתם פריך דמיבעי ליה בבשר עד שתרגיש בבשרה ומשני תרתי ש״מ וצ״ל דכולה שמעינן מיניה ממיעוט דה״א שמעינן למעוטי שפופרת ומבי״ת שמעינן שמטמא בפנים כבחוץ דמשמע בעודו בבשר טמאה וממשמעות דבשר שמעינן שתרגיש בבשרה: הא דם נדה ודאי טמא אפילו בשפופרת דס״ד השתא דאין חילוק בין חתיכה לשפופרת כמו דאמרינן בחתיכה אי הוי דם נדה טמא משום דפלא אפלויי ובבשרה קרינא ביה וליכך לר׳ אליעזר דמטהר מדרשא דקרא משום חציצה היכא דפלא אפלויי קרינא ביה בבשרה וטמאה ולרבנן דלא דרשי למעט היכא דלא נגע בבשרה ומטהרי משום דאין זה דם נדה ושפופרת טמאה דלא בע״ שיגע בבשרה ובבשרה דרשי ליה לטמאות בפנים כבחוץ ולא מפליג השתא בין חתיכה לשפופרת: **ג) אין** דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ואפילו דפלא אפלויי משום דאין זה דם נדה אלא דם חתיכה וקשה דהשתא לא הוי הך דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה כמו אין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת דהחוא הוי מטעם הפסקה והכא משום דאין זה דם נדה. וע״ק דא״כ הו״ל למימר לרבנן דאין זה דם נדה כדקאמרינן מעיקרא. וע״ק דאביי לא בא לחדש בדבריו אלא

ט) חסר כאן בדברי רבינו וכן ל״ל אי הוי דם נדה טמא ה״ג בשפופרת וא״ת מנליה הא אימא הא דדם נדה טמאה משום דפלי פלויי וקרינן ביה בבשרה וי״ל וכו׳. כ) שייך לדף שאח״ו

מסורת הש״ס

ז) [לקמן כב: לא. סו. כריתות י.], **ג)** ל״ל כ׳ יוחנן. רש״ל, **ג)** [לקמן כב:], **ד)** ל״ל [זח״ה וכ״ה בתוס׳ ועי׳ רש״ל וכ״ג הערוך זחח ופי׳ שם מלא ולא כרש״י דגרם זוגא ופי׳ שני מ״מ וכו׳ ולפירושו מלא אמא ואייתי בידיה ק״ק דאמו ואייתי בידייהו הל״ן], **ה)** [לקמן מ. מא: מז:], **ו)** [לקמן מז:], **ז)** ס״ל בשרה, **ח)** [ויקרא טוז], **ט)** [נדה. רש״ש], **י)** כס״ל: דדם, **כ)** רש״ל מ״ז וגרס דייקינן לישנא דקלא, **ל)** [ע״ר תוס׳ לעיל יח: ד״ה למעוטיו כו׳ כתבו ביתר ביאור],

תורה אור השלם

1. וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בְּבְשָׂרָהּ שְׁבַעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו יט

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ למאן קתני לה: **(ב)** רש״י ד״ה דפלי וד״ה דמ״ק וכו׳ סבר הא׳ דם טמא הוא כל״ל והד״ל:

גליון הש״ם

גמ׳ סומכוס אומר משום ר״מ. לקמן כה ע״א:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) [תוס׳ ד״ה בתוכה מאדים וכו׳ לא האדים מבפנים כמו דס אגור מלא אגור ממקו]:

תוס׳ הרא״ש (המשך)

לחלק בין שפופרת לחתיכה ופליגי בחתיכה כדפליגי מעיקרא א״כ לא הו״ל למימר אלא בשפופרת כ״ע לא פליגי כו׳ כי פליגי בחתיכה. ופי׳ השר מקוצי דבהא פליגי ר׳ אליעזר ורבנן דר׳ אליעזר סבר דרכה של אשה לראות כו׳ וכיון שרואה כדרך שהנשים רואות טמאה ורבנן סברי אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ואע״ג דפלי אפלויי וכיון שלא ראתה כדרך שהנשים דרכן לראות טהורה אע״ג דהוי דם נדה וגם נוגע בבשרה ופליגי ר׳ אליעזר ורבנן בקרא דדרשינן בבשרה ולא בשפופרת דר׳ אליעזר סבר דממעטינן שפופרת משום הפסקה וכן חתיכה היכא שאין הדם נוגע בבשר אבל אי פלי איפלויי קרינא שפיר בבשרה ורבנן סברי דטעמא דשפופרת משום שאין דרכה של אשה לראות כך וכן בחתיכה נמי אפילו אי אפלאי אפלויי ולפי שאין דרך הנשים לראות כך והאי דקאמרי אין דם נדה הכי קאמרי אין דם נדה רגיל לבא בזה הענין וכן עשה מעשה השר מקוצי באשה שנעקר מקור שלה וכמין חתיכת בשר נפל לה בבית החיצון ולא היתה פוסקת לראות כל זמן שאותה חתיכה היתה בבית החיצון וטיהר אותה לבעלה כיון דאין דרך נשים לראות כן:

כי פליגי בחתיכה. ולפלי פלויי דת"ק סבר בבשרה למעוטי תוך חתיכה לאבל דם הנראה בבקעים טמא דהא בבשרה[1] קרינן בה ורבנן בתרלי סברי לאפי' פלי פלויי טהורה לאין זה דם נדה לאין דרכה של לראות דם בחתיכה: **אשה טהורה.** דלאו דאייה היא ומיהו טיפת דם מטמאה טהרות אם נגעה בהן ואת האשה טומאת ערב משום דנגעה במקור דקרא מתורת דאייה מעטיה ולאו מטומאה: **ורבנן סברי.** דם נמי טהור והכי קאמר אין זה דם נדה (שתמן שום טומאה עליו) שאילו היה דם היה לו לטמאה כנדה ועכשיו אין לו שום טומאה אלא כחתיכת בשר בעלמא: **הרואה קרי בקיסם.** הכניס קיסם בפי אמה והוציא בו זרעו: **ממנו.** אשר תצא ממנו שכבת זרע: **הוא עצמו.** ואפילו בלא קיסם: **אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה.** עד שיצא ממנו כדי חתימת פי אמתו והכא כיון דהכניס ליה קיסם בגר ליה שיעורא כדי קיסם: **למימרא דנוגע הוי.** מדיהיב שיעורא מכלל דטומאת קרי לאו משום דאייה היא אלא משום דבשר האבר נוגע בשכבת זרע היוצא ממנו ומשום הכי בעי שיעורא כטומאת כל מגעות דבעי שיעורא כגון שרץ ונבלה ומת דאי דאייה חשיבא ליה בטומאת דאייה לא בעיא שיעורא דהא נדה רואה היא ולא בעיא שיעורא: **אל יסתור בזיבה.** זב שפסק והתחיל למנות ז' ימי ספירו ורואה קרי אל יסתור את מנינו כי היכי דאי נגע בשרץ לא סתר לספירת זיבתו: **אלמה תניא זאת תורת הזב.** הקיש הכתוב שכבת זרע לזיבה: **מה זיבה סותרת.** דכתיב וספרה לה [9]ואחר מטהר[10] אחר אחר לכולן אלא תהא טומאה מפסקת ביניהם אף שכבת זרע סותר: **לפי שאי אפשר.** לראות שכבת זרע הבאה מן הזב בלא טיפת לחלוחי זיבה דהשתא קלת זיבה דאית בה קא סתר: **אל ז'.** אם ראה בשביעי סותר כל אותן ימים שספר: **אלא מה שאמור בה.** בשכבת זרע לענין טומאה מה טומאתה יום אחד אף סתירתה אינה סותרת אלא אותו יום ואם ראה בז' אין צריך לספור עוד [9]אלא יום א': **דם יבש.** כגון שיצא מגופה חתיכה של דם יבש: **זוב דמה.** משמע לא שהרי אין דרכו לזוב אלא לא: **לא ונעשה יבש.** דהא א) קתני מטמאין יבשין בנפל בם לא על הבגד ויבש ואחר כך נגע בדם בטהרות דומיא דיבש בשר המת דיבש מעיקרא בשר המת ליכא: אם רואה הוי וכה"ג בעי למימר פרק יולא דופן (לקמן דף מב.) גבי פולטת שכבת זרע דרואה הוי מדאסיר רחמנא על בעלי קריין בסיני וי"ל דילפינן דנוגע הוי מדאיתקש לנוגע מרבינן [2]מאים אים בפ' יולא דופן (שם דף מג.): ועוד דבהוה קרא גופיה איתקש נמי לשרץ וא"ת ונוגע דכתב רחמנא למה לי תיפוק ליה מהכנגד אשר יהיה עליו שכבת זרע וי"ל דאדם מבגד לא ילפינן שהרי נושא נבלה בהמה מטמא בגדים שעליו אפילו אם אינו לבוש בהן אבל אדם לא מטמא אפילו הוא עליו והכי איתא בפרק קמא דבכא בתרא (דף ט:): גבי עולה משגם אורחא דאימיה וא"ת דלקמן בפרק יולא דופן (דף מב.) אמרינן לרבנן דרבי שמעון דאפילו פולטת שכבת זרע רואה הוא ולכך מטמא בפנים כבחוץ ור' שמעון נמי לא פליג אלא בפולטת שכבת זרע דלא מטמא בפנים כבחוץ אבל בבעל קרי משמע דרואה הוי אלא אשכחן דפליגי וי"ל דרב הונא סבר כרבי שמעון דלדידיה אפי' בעל קרי נוגע הוי דאי רואה הוי אף בפולטת הוה דריש לטמא בפנים כבחוץ ואפילו לרבנן נמי אפשר דדוקא פולטת רואה הוא ומטמא בפנים כבחוץ אבל אשכחן בטומאת נדות וזיבות דמטמאה בפנים כבחוץ אבל בועלה דלא אשכחן ביה טומאה בפנים כבחוץ לא הוי רואה ומיהו הכא דר' אליעזר ברבי שמעון פליגא דאמר בפרק יולא דופן (שם דף מג.): שכבת זרע דרואה במשהו ולנוגע בכעדשה מדמפליג משמע דסבר דרואה הוי אי נמי שאני התם דגמר טעמא מקרא: **אלא מעתה לא יסתור בזיבה.** תימה מתקשה ליה אמתני' דמסכת כלים (פ"א מ"ב) דתנן אבות הטומאה הארץ והשכבת זרע ולא חשיב בעל קרי ותנן נמי בשלהי מסכת זבין בעל קרי כמגע שרץ אלמא נוגע הוי מדלא הוי ראשון ושמא אפי' רואה נמי לא הוי אב הטומאה משום דרשא: **לפי שאי אפשר בלא צחצוחי זיבה.** ומהאי טעמא מטמא ר' יהושע קרי אל זב בשאר והא דלא מצריך קרא התם כי הכא מפרש ר"מ דהתם מיירי בשרואה זיבות בו ביום ולאו דוקא ר' יהושע דלא אפשר בלא לחלוחי זיבה בעין ורבי אליעזר דפליג עליה בכילד הרגל (ב"ק דף כה.) ואמר דאינו מטמא במשא מודה דאי אפשר בלא ליחלוחי זיבה ואפילו הכי לא מטמא במשא דכיון דפתיכא ביה שכבת זרע והכא נמי אי לאו קרא לא הוה סותר אפילו יום אחד: אם

כי פליגי בחתיכה. פ"ה ולפלי פלויי וקשה דת"ק השתא אין דרך לראות דם בחתיכה פירוש שאינו דם נדות לא הוי כההוא דאין דרכה לראות בשפופרת דהתם הוי דם נדות מן המקור אלא אין דרכה לראות באותו ענין ויש [8]לומר דפליגי בחתיכה העשויה כמין שפופרת והוי חלילה בין דם לבשר דת"ק מטמא דדרכה לצאת בענין זה ורבנן סברי אע"ג דדם נדות הוא אין דרכה לראות בענין זה ואין זה דם נדות דקאמרי רבנן ה"פ אין זה דם נדות שטימא הכתוב אבל בפלי פלויי גם רבנן מטמאין כיון דדם נדות הוא ונוגע בבשרה: **אלא בחתימת פי האמה.** אין לפרש דבעי שיעור חתימת פי האמה כר"ש דפ' אלו דברים (פסחים סז:) דסבר כר' נתן דבעי חתימת פי האמה בזב דכתיב (ויקרא טו) או החתים בשרו מזובו ואיתקש בעל קרי לזב דת"ל מאי פריך למימרא דנוגע הוי אלא מעתה לא יסתור בזיבה הא כיון דאיתקש לזב שפיר יסתור והיכי דייק מינה דנוגע הוי [9] [ועוד אי סבר כר' שמעון מאי פריך רב הונא ומיפוק ליה דהוא עצמו כו' והלא דרך קיסם יכול לראות הרבה יותר מחתימת פי אמתו ולא יסתור בזיבה דלמה לי מטמאה לכך פריך כיון דנוגע הוי דקא מטהרת בקיסם עד שיגע בפי האמה מעתה לא יסתור בזיבה:

[1] כי פליגי בחתיכה מר סבר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ומר סבר אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה רבא אמר דכולי עלמא אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה והכא באשה טהורה [6]ומקור מקומו טמא קמיפלגי דר' אליעזר סבר אשה טהורה ודם טמא דהא אתי דרך מקור ורבנן סברי אשה טהורה ומקור מקומו טהור בעא מיניה רבה מרב הונא הרואה קרי בקיסם מהו [1]ממנו אמר רחמנא עד דנפיק מבשרו ולא בקיסם או דלמא האי ממנו עד שתצא טומאתו לחוץ [8]ואפי' בקיסם נמי אמר ליה תיפוק ליה דהוא עצמו אינו מטמא אלא [3]בחתימת פי האמה למימרא דנוגע הוי אלא מעתה אל יסתור בזיבה אלמה תניא [1]זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע מה זיבה סותרת [2]אף שכבת זרע נמי סותר אמר ליה סתירה היינו טעמא דסותר [3]לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי זיבה אלא מעתה תסתור כל ז' אלמה תניא זאת תורת הזב וגו' מה זיבה סותרת אף שכבת זרע סותר אי מה זיבה סותרת כל ז' אף שכבת זרע נמי סותר כל ז' ת"ל [1]לטמאה בה אין לך בה אלא מה שאמור בה [5]סותרת יום אחד אמר ליה גזירת הכתוב היא זיבה גמורה דלא ערבה בה שכבת זרע סותרת כל שבעה צחצוחי זיבה דערבה בה שכבת זרע לא סותרת אלא יום אחד בעא מיניה ר' יוסי ברבי חנינא מרבי אלעזר דם יבש מהו [2]כי יזוב זוב דמה אמר רחמנא עד דמידב דייב ליה לה אין יבש לא או דלמא האי כי יזוב זוב דמה אורחא דמילתא היא [7]ולעולם אפילו יבש נמי א"ל תניתוה [8]דם הנדה [10]ובשר המת מטמאין לחים ויבשים אמר ליה לח ונעשה יבש לא קא מיבעיא לי כי מיבעיא לי יבש מעיקרא [7]הא נמי תניתוה [8]המפלת כמין קליפה במין שערה במין עפר במין יבחושין אדומין תטיל למים אם

[1] (**למימרא** דנוגע הוי). וא"ת ומנליה למקשה דלבן הוגא לא מצריך שיעור חתימת פי האמה כרבי שמעון וי"ל מדקאמר ומיפוק ליה דהוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה ולא קאמר כשיעור חתימה ולא קאמר נמי דאיתקש לזב שמע מינה דלא לשיעור נקטיה אלא משום נגיעה ועוד אי סבר כרבי שמעון מאי פריך רב הונא ומיפוק ליה דהוא עצמו כו' והלא דרך קיסם יכול לראות קרי הרבה יותר מחתימת פי האמה וא"ת אם נוגע הוי א"כ למ"ד בפרק יולא דופן (לקמן דף מג.) לרואה ולנוגע בכל שהוא למה לי דכתב רחמנא רואה וי"ל דעל ידי שנכתב רואה הא דדרשינן בפרק אלו דברים בפסחים (דף סו:) זב וכל זב לרבות בעל קרי שמשתלח חוץ לב' מחנות מוקמינן ברואה ולא בנוגע ונפקא מינה הא דאמר הכא דאפי' רואה אינו טמא אלא משום נוגע שאינו טמא אלא בנגיעה מבחוץ וא"ת ומנלן דנוגע הוי נגמר מדאתמיר ביה רחמנא לענין שילוח מחנות אלמא דאפילו הכי לא מטמא במשא דכיון דפתיכא ביה שכבת זרע והכא נמי אי לאו קרא לא הוה סותר אפילו יום אחד: אם

[1] כי פליגי בחתיכה. פ"ה ולפלי פלויי וקשה דת"ק השתא אין דרך לראות דם בחתיכה פירוש שאינו דם נדות לא הוי כההוא דאין דרכה לראות בשפופרת דהתם הוי דם נדות מן המקור אלא אין דרכה לראות באותו ענין ויש [8]לומר דפליגי בחתיכה העשויה כמין שפופרת והוי חלילה בין דם לבשר דת"ק מטמא דדרכה לצאת בענין זה ורבנן סברי אע"ג דדם נדות הוא אין דרכה לראות בענין זה ואין זה דם נדות דקאמרי רבנן ה"פ אין זה דם נדות שטימא הכתוב אבל בפלי פלויי גם רבנן מטמאין כיון דדם נדות הוא ונוגע בבשרה: **אלא בחתימת פי האמה.** אין לפרש דבעי שיעור חתימת פי האמה כר"ש דפ' אלו דברים (פסחים סז:) דסבר כר' נתן דבעי חתימת פי האמה בזב דכתיב (ויקרא טו) או החתים בשרו מזובו ואיתקש בעל קרי לזב דת"ל מאי פריך למימרא דנוגע הוי אלא מעתה לא יסתור בזיבה הא כיון דאיתקש לזב שפיר יסתור והיכי דייק מינה דנוגע הוי [9] [ועוד אי סבר כר' שמעון מאי פריך רב הונא ומיפוק ליה דהוא עצמו כו' והלא דרך קיסם יכול לראות קרי הרבה יותר מחתימת פי אמתו ולא יסתור בזיבה דלמה לי מטמאה לכך פריך כיון דנוגע הוי דקא מטהרת בקיסם עד שיגע בפי האמה מעתה לא יסתור בזיבה:

[9] (**למימרא** דנוגע הוי). וא"ת ומנליה למקשה דלבן הוגא לא מצריך שיעור חתימת פי האמה כרבי שמעון וי"ל מדקאמר ומיפוק ליה דהוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה ולא קאמר לפרש כדתנן לקמן בפרק יולא דופן (דף מ.) דזוב וקרי מטמאין בכל שהוא והכי קאמר נמי שיגע בחתימת פי האמה משום דטומאת בית הסתרים לא מטמאה לכך פריך כיון דנוגע הוי דקא מטהרת בקיסם עד שיגע בפי האמה מעתה לא יסתור בזיבה:

[10] (**למימרא** דנוגע הוי). וא"ת ומנליה למקשה דלבן הוגא לא מצריך שיעור חתימת פי האמה כרבי שמעון וי"ל דמדקאמר ומיפוק ליה דהוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה ולא קאמר לפרש כדתנן לקמן בפרק יולא דופן (דף מ.) דזוב וקרי מטמאין בכל שהוא והכי קאמר נמי שיגע בחתימת פי האמה משום דטומאת בית הסתרים לא מטמאה לכך פריך כיון דנוגע הוי דקא מטהרת בקיסם עד שיגע בפי האמה מעתה לא יסתור בזיבה דלמה לי מטמאה לכך פריך כיון דנוגע הוי דקא מטהרת בקיסם עד שיגע בפי האמה דב"ש ובהכי מיתרצא נמי פירכא קמייתא. וא"ת וניגמר מדאתמר רחמנא בבעלי קריין לענין שילוח מחנות אלמא רואה הוי דהא גבי פולטת שכבת זרע משמע בפ' יוצא דופן דהוה אמרינן דרואה הויא מדאתמר רחמנא אבעלי קריין בסיני אי לאו משום דסיני חידוש הוא דהא זבין ומצורעין חמירי ולא חמיר בהו רחמנא וי"ל דמ"מ הואיל מדאתמר לענין בעל קרי. וא"ה לא אמרינן דפולטת רואה הויא גם לענין שאר בעל קרי אם החמיר עליו שלא יכנס במקום קדוש לא גמרינן מיניה דרואה הויא ועי"ל דילפינן בעל קרי דנוגע הוי משום דאיתקש לנוגע דמרבינן נוגע מדכתיב או איש ונוגע דאיתקש נמי לשרץ בההוא קרא גופיה: **אלא** מעתה אל יסתור בזיבה. תימה תיקשי ליה מתניתין טובא דקסבר דנוגע הוי דתנן בריש מס' כלים אבות הטומאות השרץ וש"ז ולא חשיב בעל קרי ועוד תנן במס' זבין ומייתי לה בפ' אלו דברים בעל קרי כמגע שרץ אלמא נוגע הוי מדלא הוי אלא ראשון וצ"ל דאפילו אי אמרינן רואה הוי לא הוי אב הטומאה ונפקא מינה דרואה הוי דמטמא מבפנים בלא נגיעה מבחוץ. ומיהו קשה דאפילו פולטת ש"ז אמרינן לקמן פ' יוצא דופן לרבנן דר' שמעון דמטמאה בפנים כבחוץ משום דרואה הויא ואפילו ר' שמעון לא פליג אלא בפולטת אבל בבעל קרי לא אשכחן דפליגי וי"ל דאפילו לרבנן דוקא פולטת דמרבי לה מקרא דאיתא לקמן בבשרה מלמד שמטמאה בפנים כבחוץ אין לי אלא נדה זבה מנין ת"ל זובה ופולטת ש"ז מנין ת"ל יהיה אבל בעל קרי אפילו לרבנן נוגע הוי כיון דאינו מטמא אלא בחוץ והא דאמר ר' אלעזר בר' שמעון בפ' יוצא דופן לרואה במשהו ולנוגע בכעדשה אע"ג דקא מפליג בין נוגע לרואה א"ה בעל קרי לא הוי רואה אלא נוגע והא דמטמא במשהו מקרא יליף לה התם: **אף** ש"ז נמי סותרת. משמע דאי לאו קרא לא סתרא אע"ג דלא אפשר לה בלא צחצוחי זיבה וקשה דבסוף כיצד הרגל א"ר יהודשע ש"ז של זב מטמא במשא לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי זיבה ואמאי לא מצרכינן התם קרא כי הכא וליכא למימר דמהכא ילפינן דאי אפשר בלא צחצוחי זיבה מדסתרא כמו זיבה דהא מילתא דתליא בסברא הוא ולא בעיא קרא כדאמרינן בבעל קרי שלא

עין משפט נר מצוה

יא א ב מיי' פ"ה מה"ל שאר אבות הטומאה הלכה ז ועי' בכ"מ:

יב ג ד מיי' פ"ג מה"ל מחוסרי כפרה הלכה ז ב:

יג ה מיי' פ"ה מהלכות איסורי ביאה הלכה יד סמג לאוין קיז טוש"ע י"ד סימן קפח סעיף ד:

יד ו מיי' פ"ב מהלכות טומאת מת משכב ומושב הלכה ז סמג עשין רמג:

טו ז מיי' פ"ב מהלכות טומאת המת הלכה ז:

טז ח מיי' פ"ה מה"ל איסורי ביאה הלכה יד סמג לאוין קיז טוש"ע י"ד סימן קפח סעיף ד:

תוס' הרא"ש (המשך)

קרי משולח הוא לשתי מחנות כדאיתא פרק אלו דברים וע"י שנכתב מרבינן ליה מזב וכל זב לרבות בעל קרי וא"ת הא דדרשינן לקרא בפ' יוצא דופן או איש לרבות את הנוגע למה לי תיפוק לי מוהבגד אשר יהיה עליו שכבת זרע וי"ל דאדם מבגדים לא ילפי' כדאיתא בפ"א דב"ב ובהכי מיתרצא נמי פירכא קמייתא. וא"ת וניגמר מדאתמר רחמנא בבעלי קריין לענין שילוח מחנות אלמא רואה הוי דהא גבי פולטת שכבת זרע משמע בפ' יוצא דופן דהוה אמרינן דרואה הויא מדאתמר רחמנא אבעלי קריין בסיני אי לאו משום דסיני חידוש הוא דהא זבין ומצורעין חמירי ולא חמיר בהו רחמנא וי"ל דמ"מ הואיל מדאתמר לענין בעל קרי. וא"ה לא אמרינן דפולטת רואה הויא גם לענין שאר בעל קרי אם החמיר עליו שלא יכנס במקום קדוש לא גמרינן מיניה דרואה הויא ועי"ל דילפינן בעל קרי דנוגע הוי משום דאיתקש לנוגע דמרבינן נוגע מדכתיב או איש ונוגע דאיתקש נמי לשרץ בההוא קרא גופיה: **אלא** מעתה אל יסתור בזיבה. תימה תיקשי ליה מתניתין טובא דקסבר דנוגע הוי דתנן בריש מס' כלים אבות הטומאות השרץ וש"ז ולא חשיב בעל קרי ועוד תנן במס' זבין ומייתי לה בפ' אלו דברים בעל קרי כמגע שרץ אלמא נוגע הוי מדלא הוי אלא ראשון וצ"ל דאפילו אי אמרינן רואה הוי לא הוי אב הטומאה ונפקא מינה דרואה הוי דמטמא מבפנים בלא נגיעה מבחוץ. ומיהו קשה דאפילו פולטת ש"ז אמרינן לקמן פ' יוצא דופן לרבנן דר' שמעון דמטמאה בפנים כבחוץ משום דרואה הויא ואפילו ר' שמעון לא פליג אלא בפולטת אבל בבעל קרי לא אשכחן דפליגי וי"ל דאפילו לרבנן דוקא פולטת דמרבי לה מקרא דאיתא לקמן בבשרה מלמד שמטמאה בפנים כבחוץ אין לי אלא נדה זבה מנין ת"ל זובה ופולטת ש"ז מנין ת"ל יהיה אבל בעל קרי אפילו לרבנן נוגע הוי כיון דאינו מטמא אלא בחוץ והא דאמר ר' אלעזר בר' שמעון בפ' יוצא דופן לרואה במשהו ולנוגע בכעדשה אע"ג דקא מפליג בין נוגע לרואה א"ה בעל קרי לא הוי רואה אלא נוגע והא דמטמא במשהו מקרא יליף לה התם: **אף** ש"ז נמי סותרת. משמע דאי לאו קרא לא סתרא אע"ג דלא אפשר לה בלא צחצוחי זיבה וקשה דבסוף כיצד הרגל א"ר יהודשע ש"ז של זב מטמא במשא לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי זיבה ואמאי לא מצרכינן התם קרא כי הכא וליכא למימר דמהכא ילפינן דאי אפשר בלא צחצוחי זיבה מדסתרא כמו זיבה דהא מילתא דתליא בסברא הוא ולא בעיא קרא כדאמרינן בבעל קרי שלא

הטיל מים וביבמה שרקקה דם. וא"ה בעי קרא דסתרא בזיבה לענין משא אמאי לא מצריך קרא ור"ת תירץ דמיירי התם ביום שראתה זיבה ראה קרי מטמא במשא לפי שיש רוב זיבות בעין הלכך לא בעי קרא וכיוצא בזה מצינן בתחילת מס' זבין ברואה קרי בשני ובשלישי לספירתו ב"ש אומרים סתר הימים שלפניו ובה"א לא סתר אלא יומו ומודים ברואה ברביעי שלא סתר אלא יומו והיינו טעמא דב"ש דבשני ובשלישי אי אפשר בלא זיבות הרבה בעין ועי"ל דהכא לא איצטריך קרא אלא למימר דאינה סותרת כל ז' ואי לאו קרא היה סותר כל ז' משום דאי אפשר בלא צחצוחי

תוס' הרא"ש

ודם טמא דקא אתי דרך מקור. פי' חתיכה ודם שבתוכה טמא משום שנגע במקור אע"ג שאין עליה לא תורת אוכל ולא תורת משקה מידי דהוה אמקור שהזיע כשני טיפי מרגליות דא"ר יוחנן לקמן בפ' יוצא דופן דטמאין משום דמקור מקומו טמא ואע"ג דלא חשיבי משקה דלא עדיף מדם ירוק דאמרינן לעיל בסוף כל היד דלא הוי משקה לרבנן. ודבר תימה הוא אפילו יהבת להו תורת אוכל או תורת משקה היאך חזרון ומטמאין את האשה לטומאת ערב כדאיתא פרק יוצא דופן והלא אינו אלא ראשון בעלמא מחמת נגיעת המקור וצ"ל דהלכות מקור הל"מ הם: **בעא** מיניה רבה מרב הונא ול"ג רבא שלא ראה רב הונא מעולם דבריום שמת רב יהודה נולד רבא. וכתוב בכתב רב שרירא דרב יהודה מלך אחר רב הונא ב' שנים. וכן יש להביא ראיה מההיא דאמרינן בפ' בתרא דמועד קטן גברא רבה כרב יהודה ליתא דלישרי לך זיל גבי נשיאה ורב הונא היה גדול מרב יהודה כדאמרינן ריש פרק בתרא דקידושין ובפ' בתרא דגיטין תנן בעא מיניה שמואל מרב הונא: **הרואה** קרי בקיסם חלול ולא נקט שפופרת משום דפי האמה דחזק הוא ותיפוק לי דהוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה דבענין שיצא בדוחק כדי שיגע בראש פי האמה בגלוי דלא ליהוי מגע בית הסתרים והא דתנן לקמן פרק יוצא דופן ומטמאין בכל שהן מוקי לה רב הונא בנוגע בה ולא בעי לשנויי דמתניתין דלקמן ורב הונא דהכא כר' נתן דאמר התם בגמרא דזב צריך בחתימת פי האמה ואמרינן בפסחים דה"ה לבעל קרי דאיתקש לזב דא"כ היכי דייק הכא למימר דנוגע הוי דהא דבעי ר' נתן בחתימת פי האמה לאו משום דנוגע הוי אלא משום דבעי שיעור בחתימת פי האמה ואכתי תיקשי לך היכי דייק מינה דנוגע הוי דלמא הא דבעי בחתימת פי האמה היינו משום דס"ל כר' נתן וי"ל דא"כ מאי קא"ל רב הונא לרבה ותיפוק לי וכו' והלא דרך קיסם יכול לראות קרי הרבה יותר מחתימת פי האמה: **למימרא** דנוגע הוי ותימה למה לי דכתב רחמנא רואה כלל הא הוי בכלל נוגע בקרא וי"ל משום שיש דברים שרואה חמור מנוגע כגון לענין שילוח מחנות דבעל

אם נמוחו טמאה. וא"ת והא לא מיקרי יבש דהא הוך דתנן בפ' דם הנדה (לקמן דף נד:) דמטמאין לחיס ואינן מטמאין יבשיס תני התם אם יכולים לשרות ולחזור לכמות שהיו מטמאין כדאמר התם ויש לומר דמכל מקום פשיט שפיר דלא אמר כי יזוב זוב דמה דמידב דייב אי נמי התם איירי בלחיס ונתייבשו ולהכי אע"ג דנתייבשו כיון שיכולין לחזור לכמות שהיו מטמאין אבל הכא בלחיס ונתייבשו לא קמיבעיא ליה אלא ביבש מעיקרו ואפילו אם יכול להיות נימוח במים:

אבל דם דרכיך לא. וא"ת והא דס הנדה נמי קתני לקמן בהדי אידך דפרק דס הנדה (דף נד:) וי"ל דהתם מיירי בדס הנדה שנפל על הבגד ונתייבש ביותר אבל דס הנדה באפי נפשיה הוי רכיך וע"ק דהתם קתני רוק וזוב ונינו דרכיכי וי"ל דמ"מ אקושי ניגהו טפי מדס דאיהו התחילו ליבש זה כמה ימים דרגילין להתייבש קודם יציאתם אבל דס אינו רגיל להתייבש קודם יציאתו מן הרחם: **או** דלמא לא שנא. תימה דבפרק דס הנדה (לקמן דף נו.) תניא רשב"ג אומר בפושרין מעת לעת ואמאי לא אשמעינן רבותא טפי דאפי' לא יחזור ע"י פושרין מעת לעת אלא על ידי מיעוך טמא לרשב"ג דהא אפי' לגבי דס חשיב מיעוך כל שכן בנבלה ושרץ דאקושי דע"כ ע"י מיעוך נימוח טפי מפושרין דהא אפילו אח"ל דרבנן בעו מעת לעת במיעוך ע"י הדחק לא חשיב דס לרבנן:

ליפלוג נמי רבי יהודה בהא. אשערה וקליפה לא פריך דליפלוג רבי יהודה דמועטין נינהו ולא שייך בהו פתיחת קבר: **הואיל** ונאמרה בהו יצירה. אף על גב דבבהמה לא כתיב בה יצירה הא אמרי' בבהמה המקשה (חולין דף עא.) דבהמה טהורה בכולל היה טהורה ליצירה: **המפלת** דמות תנין. הוה מצי למנקט דגים סתמא דבקרא דויבראו את התנינים כתיב נמי כל נפש חיה הרומשת אשר שרצו המים אלא נקט תנין לפי שהוא סמוך לויברא: **זו היא שיבה זו היא ביאה.** וא"ת אמאי לא משני ה"מ היכא דליכא דדמי ליה כו' וליכא למימר דה"פ דלילף תרוייהו יצירה ובריאה לטמא בהמה ודגים דע"כ לא נתקבלה ג"ש אלא חדא מינייהו מדקאמר לקמן שבקינן מופנה מגד אחד וילפינן ממופנה מב' לדדים וי"ל דעיקר קושיא אועוד סמיך[מ]: **התם** ביבשה כתיב. תימה וכי לא ידע דיבשה כתיב דקרא דתנינים כתיב בחמישי והאי בששי: וילפינן

אם נמוחו טמאה א] אי הכי בלא נמוחו נמי אמר רבה כי לא נמוחו בריה בפני עצמה היא ומי איכא כי האי גוונא אין והתניא [ב]א"ר אלעזר בר' צדוק שני מעשים העלה אבא מטבעין ליבנה מעשה באשה שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים ואמרו להם אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין קליפות תטיל למים אם נמוחו טמאה ושוב מעשה באשה שהיתה מפלת כמין שערות אדומות ובאה ושאלה את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים לרופאים ואמרו להם שומא יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין שערות אדומות תטיל למים אם נמוחו טמאה אמר ריש לקיש [א]ובפושרין תניא נמי הכי תטיל למים ובפושרין רשב"ג אומר ממעכתו ברוק על גבי הצפורן מאי בינייהו אמר רבינא [ג]מעוך על ידי הדחק איכא בינייהו התם תנן [ד]כמה היא שרייתן בפושרין מעת לעת הכא מאי מי בעינא מעת לעת או לא שרץ ונבלה דאקושי בעינן מעת לעת אבל דם דרכיך לא או דלמא לא שנא [ה]תיקו: המפלת כמין דגים: וליפלוג נמי רבי יהודה בהא אמר ריש לקיש במחלוקת שנויה ורבנן היא ורבי יוחנן אמר אפילו תימא רבי יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם אלא גבי חתיכה דעביד דם דקריש והוי חתיכה אבל בריה לא הוי ולהך לישנא דא"ר [ו]יוחנן באי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי לפלוג נמי ר' יהודה בהא מאן דמתני הך לישנא מתני הכי רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו במחלוקת שנויה ורבנן היא: המפלת כמין בהמה [וכו']: אמר רב יהודה אמר שמואל מ"ט דר' מאיר הואיל ונאמרה בו יצירה כאדם אלא מעתה המפלת דמות תנין תהא אמו טמאה לידה הואיל ונאמר בו יצירה כאדם שנאמר [1]ויברא אלהים את התנינים הגדולים אמרי דנין יצירה מיצירה ואין דנין בריאה מיצירה מאי נפקא מינה הא [ז]תנא דבי רבי ישמעאל [2]ושב הכהן [3]ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה ועוד נגמר בריאה מבריאה דכתיב [4]ויברא אלהים את האדם בצלמו אמרי ויברא לגופיה וייצר לאפנויי ודנין יצירה מיצירה אדרבה וייצר לגופיה ויברא לאפנויי ודנין בריאה מבריאה

אם נמוחו טמאה. דלמא אע"ג דכי חזיתיה יבש היה כעפר: בריה בפני עצמה. ולא דס: כי האי גוונא. מפלת כמין שערות וקליפות: מטבעין. שם העיר: קליפות. גלדי המכה: דלך שומא להיות בה שער: ובפושרין. דאי בדק בצונן ולא נימוח לא מטהרינן לה בהכי דדילמא אי היה בפושרין הוה נימוח: מאי ביייהו. מאי פלוגתייהו: ע"י הדחק. לת"ק אי נימוח מאליו הוא דהוי דם אבל נימוח על ידי מיעוך לאו דם הוא ולרבן שמעון אפילו נימוח ע"י מיעוך נמי דם הוא: למה היא שרייתן. בפ' דם הנדה[ה] השרץ והנבלה מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהיו טמאין וכמה היא שרייתן כו': דאקושי. קשיה: לא. בעינן מעת לעת אלא אי יום או לילה ואם לא נמוחו טהורים: וליפלוג נמי ר' יהודה בהא. ונימא בין כך ובין כך טמא דר' יהודה אוקמינן[ו] דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם: במחלוקת שנויה. משנה זו שנויה במחלוקת דלאו שתמא ודברי הכל היא אלא ר' יהודה פליג: והוי חתיכה. דטעמא דאו משום פתיחת הקבר בלא דם הוא אלא בחתיכה עצמה שבירא ליה דהויא דם וכגון שהיא מאדבעה מיני דמים: ולהך לישנא כו'. כדאמרן לעיל בשמעתין: יצירה. ויצר ה' אלהים[ז] (את מין השדה ואת) עוף וגו'[ח] וכתיב באדם[ט] ויצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ורבנן לית להו גזירה שוה: מנין. דג גדול. ואמאי תנן [כא.] המפלת מין דגים טהורה: זו היא שיבה זו היא ביאה. כלומר יצירה גזרה שוה משיבה לביאה כמו דהוו תרוייהו שיבה או תרוייהו ביאה מה שיבה חולין וקולה וטמא כו': ועוד. גבי אדם נמי כתיב בריאה דכתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו וילף בריאת דגים מבריאת אדם: ויברא. דאדם לגופיה: ויצר לאפנויי. לגזירה שוה ודנין ג"ש לחיה ולעוף דכתיב בהו יצירה דדמי מדדמי: מופנה. גבי אדם דהא כתיב ויברא: ומופנה גבי בהמה. כדמפרש דהא כתיב ויעש אלהים את חית השדה[ט] וגו': גבי אדם מופנה. דהא כתיב וייצר: גבי מנין לאו מופנה. דלא כתיב קרא אחרינא: ופרכינן גבי מנין נמי מופנה הוא דכתיב. בקרא דויעש ואת כל רמש האדמה: ומאי נפקא מינה. דיתא לך למילף מאי לדדין טפי: כל ג"ש שאינה מופנה כל עיקר אין למדין הימנה. ואפילו אין להשיב: אין משיבין. ואפי' יש להשיב: לרבנן למדין. הימנה אם אין להשיב ואם יש להשיב משיבין. והך פלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן שמואל גמרא גמיר ליה מרביה וכאן הוא מקומה ואינה לא במשנה ולא בברייתא: להכי

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

יז א ב ג מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הלכה יד ועי' במ"מ סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קפח סעיף ד:

מוסף רש"י

אם נמוחו טמאה. משום נדה, דדם הוא (לעיל כא.), כמה היא שרייתן. דנימא אי הדרא כבי אתי שיעורא לחין ניהו (לקמן נד:). בפושרין מעת לעת. אבל אי בעי טפי מיס תמים או יותר ממעת לעת, יבשין הן (שם). לפתיחת הקבר. הרחם, בלא דם. דס לידה (לעיל כא.). זו היא שיבה זו היא ביאה. מפרש בתו"כ מה ביאה חולן וקולה וטמא ונומן לו שבוע, אלמא גמרינן גזרה שוה כס"ג, ואע"ג דלא דמו בתיבות הוחיל ומיהיה לשון ביאה הכיח הן, ויש לשונות אחריס אבל זה עיקר (מנחות ד. ועי' רש"י עובדין נא. בארוכה). לאפנויי. לרין שתמא גזירה שוה זו מב' תיבות מופנין לגמרא זה, אלא יהו לריכין לגופן ומאחר שמופנין ללמוד אבל זה שוה הוא לייה בתמא דכתיב דרשא בקרא בהדיא ואין משיבין עליה (שבת סד. עי"ש).

תוס' הרא"ש

זיבה ודוקא לענין סתיר' מיעטיה קרא אבל לשאר דברים הוי כצחצוחי זיבה גמורה הדע מדאמרינן בעל קרי שלא הטיל מים לכשיטיל מים טמא לפי שאי אפשר בלא צחצוחי קרי אלמא חשיבי צחצוחין כאילו היה בעין. עוד אמרינן בפ' מצות חליצה יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שאי אפשר בלא צחצוחי הרוק אלמא חשיבי צחצוחין כרוק בלא ריבוי דקרא: הרואה דם יבש מהו. הא דלא פשיטא ליה ממתניתין דהמפלת חתיכה כדא"ר יהודה בין כך ובין כך טמאה משום דאיכא דמוקי לה דפליגי בדאיפשר לפתיחת הקבר בלא דם: הא נמי תנינא כו'. אם נימוחו טמאה. תימה הא לאו יבש מעיקרא הוא דאפי' הנך דתנן לקמן בפ' דם הנדה שרץ ונבלה מטמאין לחין ולא יבישים. תנן התם אם יכולין לשרות ולחזור כמות שהן מטמאין יבשין וכ"ת התם במעת לעת הכא לימים הרבה והא מיבעיא לן בשמעתין אי אמרינן בהא מעת לעת או לא וי"ל דנהי דלא חשיב לקמן יבש מ"מ משמע ליה אי הוה דרשי כי יזוב מידי דדאיב הוה לן למעוטי נמי האי דתשתא מיהא לאו דאיב הוא ופריך ליה דעל כרחי' לא אמרינן הך סברא דנימוחו מיקרי [ג"כ] יבש מעיקרו דא"כ אפילו לא נימוחו נמי דא"א דיבש מעיקרו טהור ניחא לי דלא נימוחו טהורה אבל בנימוחו קרינן ביה שפיר כי יזוב כיון דמידב דאיב ע"י שרייה אלא אי אמרת דנימוחו חשיב יבש מעיקרו ואפ"ה טמאה דלא בעי' מידב דאיב א"כ כי לא נימוחו נמי: אמרו אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה כו'. לא שהיה ברור לרופאים שהיה לה מכה בתוך מעיה דא"כ אפילו אם נימוחו טהורה כדאמרינן לעיל הרואה דם מחמת מכה אפילו בתוך ימי נדתה טהורה. אלא אמרו הרופאים אולי אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה ויבדק הדבר ע"י הטלת מים אם נימוחו דם נדה הוא ולא בא מחמת מכה וכן ההוא עובדא דשומא: שרץ ונבלה דאקושי בעינן מעת לעת. ותימה והא דם נדה נמי קתני לקמן בהדי אינך דפ' דם הנדה דלא מיקרו יבשים אלא במעת לעת וי"ל דהתם מיירי בדם הנדה שעל הבגד שנתייבש הרבה אבל דם באפני נפשיה הוי רכיך. ומיהו תימה דלקמן נמי קתני רוק וזוב ונינו דרכיכי נינהו וי"ל דמ"מ אקושי ניגהו טפי מאינך דהכא דהנהו התחילו להתייבש זה כמה ימים אבל דם דהכא שיצא יבש מן הרחם אינו רגיל להתייבש זמן גדול קודם צאתו: וליפלוג נמי ר' יהודה בהא. אדגים וחזבים פריך אבל בקליפה ושערה לא שייך ביה פתיחת הרחם אבל משמיענא דר' יוחנן נ"ל דקאי אפילו אריש דקליפה ושערה דהא בריש מטמא ר' יהודה בכל ענין ולא קאמר תטיל למים וקליפה שערה ועפר כולהו בריה דלא עביד דם דקריש והוי כי הני: הואיל ונאמר בהם יצירה כאדם. ותימה בהמה דלא נאמר בה יצירה מא"ל וי"ל הא אמרינן בפ' המקשה בהמה טהורה בכולל חיה טהורה ליצירה והתם דפריך הניחא

אלא וייצר מופנה משני צדדין מופנה גבי אדם ומופנה גבי בהמה ויברא גבי אדם מופנה גבי תנינים אינו מופנה מאי מופנה גבי בהמה אילימא מדכתיב [5]ויעש אלהים את חית הארץ וכתיב [6]ויצר [ה'] אלהים מן האדמה כל חית השדה גבי תנין נמי אפנויי מופנה דכתיב [5]ואת כל רמש האדמה וכתיב [1]ויברא אלהים את התנינים הגדולים רמש דכתיב התם דיבשה הוא ומאי נפקא מינה בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין נפקא מינה דאמר רב יהודה אמר שמואל [ח]משום רבי ישמעאל כל גזרה שוה שאינה מופנה כל עיקר אין למדין הימנה מופנה מצד אחד [ט]לרבי ישמעאל [ו]למדין ואין מושיבין לרבנן למדין ומשיבין מופנה משני צדדין דברי הכל למדין ואין משיבין ורבי ישמעאל מאי איכא בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין נפקא מינה דהיכא דאיכא מופנה מצד אחד ומופנה משני צדדין שבקינן מופנה מצד אחד

וילפינן

טביחה וילפינן משחיטה אבל הכא איכא למיגמר תרוייהו: **גיגמר** בריאה מבריאה. כלומר אפי' אי ליתא להא דר' ישמעאל לגבי הא משום דאית ליה למיגמר מדדמי ליה אע"ג דלא סתרי אהדדי לגבי הא ודאי אית לן למימר דכשנאמרה למשה מסיני יצירה מיצירה ה"ה בריאה מבריאה כיון דמשמעות בריאה ויצירה שוין: **אמרי** ויברא לגופיה. לפי שנאמר תחילה. אדרבה ויצר לגופיה מיהא כיון דנתקבלה ג"ש יצירה יצירה וכי שבקינן יצירה יצירה ונילוף בריאה בריאה כיון דאפשר לומר (או) הכי מסתברא למימר יצירה יצירה שנאמרה למשה מסיני וי"ל דמיסתבר ליה טפי למימר יצירה לגופיה שהיא מפרש עיקר היצירה: **ולרבי** ישמעאל מאי איכא למופנה מצד אחד למופנה משני צדדין כדשלמא לרבנן ניחא דילפינן יצירה מיצירה דמופנה משני צדדין דאין משיבין אלא לר' ישמעאל כיון דתרוייהו אין משיבין מאי איכא בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין ומשני דלהכי אפנייה דחמנא בהמה משני צדדין כי היכי דלא תיגמר ממופנה מצד אחד וא"ת לא לפנייה לבהמה כ"א מצד אחד דלא ליכתוב גבי אדם אלא אי יצירה או בריאה דהשתא הוי ג"ש דבהמה מופנה מצד אחד ודתנין לא הוי מופנה כלל וי"ל דאי לא מופנה גבי אדם הוה ילפינן בריאה דתנין

מסורת הש"ס

מ) [תוספתא רפ"ד], נ) [לקמן נד: נו., ג) [לעיל כא: נדפס בגיליו בשם רש"ל דל"ל רבי יוחנן], ד) עיין תוס' יומא ל: מכות יג: יבמות יז: מזר ה. סוטות מ: מנחות ד. ודף מה: כתובות לב. מולין פה., ה) [שלשה מיצות אלו משום ר' שמעון] לריכים מיקון], ו) [שבת סד.], ז) [לקמן נד:], ח) [לעיל כא.], ט) [ע"ז מן המלמה כל מיס השדה ואת כלן], י) [בראשית ב:], כ) [שם], ל) [הלתר רש"ש], מ) [וע"ע תוס' יומא כ: ד"ה כ"מ ותוס' מנחות ד. ד"ה מאי נ"מן],

תורה אור השלם

1. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֵת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת אֲשֶׁר שָׁרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב:
בראשית א כא

2. וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבָּיִת:
ויקרא יד לט

3. וּבָא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּבֵית צָרַעַת מְמָאֶרֶת הוּא בַּבַּיִת טָמֵא הוּא:
ויקרא יד מד

4. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם:
בראשית א כז

5. וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֵת הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב:
בראשית א כה

6. וַיִּצֶר יְיָ אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל הָאָדָם לִרְאוֹת מַה יִּקְרָא לוֹ וְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ:
בראשית ב יט

גליון הש"ס

גמ' לר' ישמעאל למדין כו'. מדבני תוס' מזר מח ע"ב ד"ה ולאמותו מבואר דהיה להם הגי' כאן כהיפוך דל"ל ס"ל למדין ומשיבין:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אם נמוחו טמאה ס"א. עי' ש"ך סי' קפח ס"ק ח וזוק ועי' בהגהות הרח"ש לנעבל הנפש בשער הפרישה לוח ג':

תוס' הרא"ש (המשך)

לר' מאיר אלא לרבנן מא"ל ה"מ למיפרך נמי לר' מאיר הניחא לרב יהודה אלא לר' יוחנן ולר' (מאיר) [ינאי] דמפרשי טעמא אחרינא לקמן לר' מאיר מא"ל: הואיל ונאמר בו בריאה כאדם. אע"ג דג"ש ויצירה ניתנה ודבריאה לא ניתנה זו היא שיבה זו היא ביאה והא תנא דבי ר' ישמעאל וליכא למימר ה"מ היכא דליכא דדמי ליה אבל היכא דאיכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן כדאמר בפ' כיסוי הדם דשאני התם משום שאי אפשר לקיים את שניהם דאי גמרינן שחיטה משחיטה הוי שחיטה שאינה רואיה שמה שחיטה ואי גמרינן שחיטה מטביחה לא הוי שמה שחיטה הלכך שבקינן

להכי אפנייה רחמנא כו'. כרבנן: **דלא תגמר ממופנה מצד אחד.** משום דמשיבין וכאן יש להשיב מה לאיש שכן מטמא מחיים כדלקמיה: **לקולא.** דלא בעינן מופנה כולי האי: **לרבנן.** כיון דלמופנה מצד אחד למדין ומשיבין ולשאינו מופנה כל עיקר אמרינן דברי הכל למדין ומשיבין מאי איכא בין מופנה מצד אחד לשאינה מופנה כל עיקר: **והכא מאי פירכא איכא.** כלומר והכא בג"ש דתני אתדם[ט] מה תשובה איכא דקאמרת דניחא לך למיגמר מחיה דהוי מופנה משני צדדין משום דאין משיבין ולא גגמר בריאה מתנין משום דמופנה מצד אחד הוא ומשיבין ומאי איכא לך לאותובי: **שכן מטמא מחיים.** מקבל טומאה בחייו משרץ או משאר טומאות דין הוא שתהא יולדתו טמאה לידה תאמר באלו הלכך גבי דגים פרכינן ליה דמופנה מצד אחד הוא אבל גבי בהמה אע"ג דפירכא היא לא פרכינן לה הואיל ומופנה היא משני צדדין: **וכן אמר רבי חייא בו'.** אדרב יהודה אמר שמואל קאי: **בר מי קמפלת.** מי מפלת נפל גדול כהר: **דמות אבן הוא דמפלת.** חתיכת בשר דמות אבן גוש בעלמא מיקרי ולא כתיבא ביה ילירה: **גוש.** כמו (איוב ז) גוש עפר: **הואיל ועיניהן.** של חיה ובהמה: **דומות לשל אדם.** שאור שבעין הוה עגול בבהמה כשל אדם אבל דדגים לאו עגול הוא: **והא גבי מומין תני לה.** כלומר היכי אמרת דעין בהמה דומה לאדם והא גבי מומי הבכור קתני לה בבכורות (דף מ.) ושגלגל עינו[י] הוי מוס ומדחשיב ליה מוס נמצא שאין דרך בהמה להיות עייניה כאדם: **באומלמא.** שאור שבעין הוי עגול בבהמה כאדם והא דתני דהוי מוס בגיריא מקום מושב כל העין לא הוי עגול בבהמה כאדם ואי הוי עגול הוי מוס דכל בור של מושב העין קרוי גלגל כדאמרי' לקמן (דף כד:) ועמדתי בגלגל עינו של מת על חוטמי ומפני שהוא עגול כגלגל: **לפניהם.** לאפוקי דגים דעייניהם בצדיהם וכן נחש: **קריא וקיפופא.** עוף הלועק בגילה ופניו דומה לאתון ועייניו לפניו: **אסורי מיחסרא והכי קאמי נראין דברי ר"מ בבהמה ובחיה והוא הדין לקריא וקיפופא.** דעייניו הולכו' לפניו ואע"פ דפליגי רבנן עליה: **ודברי חכמים.** נראין לר"מ בשאר עופות דר"מ נמי מודה להו: **והאגיא:** בגיחותא: **ומאי שנא קריא וקיפופא.** דקאמר לרבנן דהוי ולד טפי משאר עופות אי משום דעייניהם הולכות לפניהם הרי חיה ובהמה נמי דעייניהן הולכות לפניהם ופליגי רבנן: **לאפוקי.** לחייס זקופין כאדם מה שאין כן בבהמה ובחיה: **למימרא דחיי.** הא אחותה לא מיתסרא אלא בחייה דאין איסור אחות אשה אלא בחייה: **ובמינו.** גרוריה מתקיימת ובמינו הוא דמתקייס אבל אינו לא: **לידי גיחוך.** שחוק. בכל תחבולות הללו עסק ר' ירמיה להביא ר' זירא לידי שחוק ולא שחק דאסור לאדם שימלא פיו שחוק[כ] ור' זירא מחמיר טפי:

וילפינן ממופנה משני צדדין. תימה ולשתוק מהפנאה דאדם דהשתא תנין לא מופנה כלל ובהמה מופנה בלד אחד ואין משיבין: **יוצר** הרים. ומופנה הוא כדקאמר בסמוך: **ליתני** נחש. ואע"ג דקתני חיה ונחש בכלל חיה כדכתיב (בראשית ג) והנחש היה ערום מכל חית השדה לאמר שנקנלו רגליו לא מיקרי חיה אתם אלא חיה הרומשת ולא הוי בכלל חיה דמתניתין:

קריא וקיפופא. ג' מיני קיפוף יש הכוס והינשוף (ויקרא יא) מתרגמינן קריא וקיפופא והתנשמת נמי אמר בחלו טריפות (חולין דף סג.) זה בחות שבעופות ואמר אביי בחות שבעופות קיפוף ועוד קיפוף מין חיה כדאמרי' בברכותא (ברכות מ:) כל מיני חיה יפין לחלוס חוץ מן הקוף והקיפוף[ל]: **לאיתסורי באחותה.** לענין גופה לא בעי אם הבא עליה חייב משום אשת איש או אם חייב ההורגה דפשיטא ליה דאינה חיה ג' שניס שתהא בת ביאה ולא שנה אלא תהא טרפה ומיהו הוה מצי למבעי אם הרובע חייב סקילה כדין הבא על הבהמה: **הואיל** ובמינו מתקיים. אע"פ דדרים ג"ש דילירה בעי טעמא הואיל ובמינו מתקייס דאפילו בולד גמור בעינן מתקייס למעוטי נולד חתיכה או חסרה ול"ת והא גופו חייס ופניו אדם דאינו מתקייס ואמרינן בסמוך דכ"ע אדם הוי וי"ל דאע"ג דלא חיי לא בבהמה ולא באשה מ"מ גופו חייס כתיקונו ופניו אדם כתיקונו ואינו חסר מאומה: ומלא

ויליפינן ממופנה משני צדדין ולהכי אפנייה רחמנא לבהמה משני צדדין כי היכי דלא נגמר מן מופנה מצד אחד רב אחא בריה דרבא מתני לה משמיה דרבי אלעזר לקולא כל גזרה שוה שאינה מופנה כל עיקר למדין ומשיבין מופנה מצד אחד לרבי ישמעאל למדין ואין משיבין לרבנן למדין ומשיבין מופנה משני צדדין הכל למדין ואין משיבין ולרבנן מאי איכא בין מופנה מצד אחד לשאינה מופנה כל עיקר נ"מ היכא דמשכחת לה מופנה מצד אחד ושאינה מופנה כל עיקר ולאו להאי אית ליה פירכא ולאו להאי אית ליה פירכא שבקינן שאינה מופנה כל עיקר וגמרינן ממופנה מצד אחד והכא מאי פירכא איכא משום דאיכא למיפרך מה לאדם שכן מטמא מחיים וכן א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן היינו טעמא דר"מ הואיל ונאמרה בו יצירה כאדם א"ל רבי אמי אלא מעתה המפלת דמות הר אמו טמאה לידה שנאמר [1]כי הנה יוצר הרים ובורא רוח אמר ליה הר מי קא מפלת אבן היא דקא מפלת ההוא גוש איקרי אלא מעתה המפלת רוח תהא אמו טמאה לידה הואיל ונאמרה בו בריאה כאדם דכתיב [1]וברא רוח וכי תימא לא מופנה מדהוה ליה למכתב יוצר הרים ורוח וכתיב וברא רוח ש"מ לאפנויי א"ל דנין דברי תורה מדברי תורה [ח]ואין דנין דברי תורה מדברי קבלה (אמר) רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן היינו טעמא דר"מ הואיל ועיניהם דומות כשל אדם אלא מעתה [א]המפלת דמות נחש תהא אמו טמאה לידה [ג]הואיל וגלגל עינו עגולה כשל אדם וכי תימא הכי נמי ליתני נחש אי תנא נחש הוה אמינא בנחש הוא דפליגי רבנן עליה דר"מ דלא כתיב ביה יצירה אבל בהמה וחיה לא פליגי דכתיבא ביה יצירה והא גבי מומין קתני לה [ג]בשגלגל עינו עגול כשל אדם לא קשיא הא באוכמא הא [ד]בציריא רבי ינאי אמר היינו טעמא דר"מ הואיל ועיניהם הולכות לפניהם כשל אדם והרי עוף דאין עיניו הולכות לפניו וקאמר ר"מ דטמא אמר אביי [ה]בקריא וקיפופא ובשאר עופות לא מיתיבי ר' חנינא בן [ו](אנטיגנוס) אומר נראין דברי ר"מ בבהמה וחיה ודברי חכמים בעופות מאי עופות אילימא בקריא וקיפופא מ"ש בהמה וחיה דעייניהן הולכות לפניהן כשל אדם קריא וקיפופא נמי אלא פשיטא בשאר עופות מכלל דר"מ פליג בשאר עופות חסורי מיחסרא והכי קתני ר' חנינא בן [ו](אנטיגנוס) אומר נראין דברי ר"מ בבהמה וחיה והוא הדין לקריא וקיפופא ודברי חכמים בשאר עופות שאף ר"מ לא נחלק עמהם אלא בקריא וקיפופא אבל בשאר עופות מודי להו והתניא א"ר אלעזר בר' צדוק המפלת מין בהמה וחיה לדברי ר"מ ולד ולדברי חכמים אינו ולד ובעופות תיבדק למאן תיבדק לאו לדברי ר"מ דאמר קריא וקיפופא אין שאר עופות לא אמר רב אחא בריה דרב איקא לא תיבדק לרבנן דאמרי קריא וקיפופא אין שאר עופות לא ומ"ש קריא וקיפופא מבהמה וחיה הואיל ויש להן לסתות כאדם בעא מיניה רבי ירמיה מר' זירא לר"מ דאמר בהמה במעי אשה ולד מעליא הוא קבל בה אביה קידושין מהו למאי נפקא מינה לאיתסורי באחותה למימרא דחיי והאמר רב יהודה אמר רב לא אמרה ר"מ אלא הואיל ובמינו מתקיים אמר רב אחא בר יעקב עד כאן הביאו רבי ירמיה לר' זירא לידי [ט]גיחוך ולא גחיך גופא אמר רב יהודה אמר רב לא אמרה רבי מאיר אלא הואיל ובמינו מתקיים אמר רב ירמיה מדפתי

אף

יח א מיי' פ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה י:
יט ב מיי' פ"ג מהלכות איסורי מזבח הלכה ב:

תוס' הרא"ש (המשך)

נחש. ותימה והא קתני חיה ונחש בכלל חיה כדאמר בסנהדרין (וכל) [ואת כל נפש] החיה הרומשת לרבות הנחש וי"ל דלא הוי נחש בכלל חיה. והתם דריש לרבות את הנחש מחיה הרומשת על הארץ דמשמע דחיה שנעשית רומשת והיינו נחש שהלך בקומה זקופה ונעשה הולך על גחון אבל סתם חיה לא הוי נחש בכלל: **ליתני** נחש. פי' ליתני נחש לחודיה דאין לפרש ליתני נחש בהדי בהמה וחיה דא"כ היכי קאמר אי תנא נחש ה"א בנחש הוא דפליגי דא"כ בהמה וחיה ועוף למאן קתני לה אי לר' מאיר דהשתא נחש דלא כתיב ביה יצירה קאמר ר' דהוי ולד בהמה וחיה ועוף דכתיב בהו יצירה מיבעיא. מיהו קשה ליתני נחש בהדייהו ולא הוה מצי למיפרך מידי וי"ל דלא ניחא ליה למיתני נחש בהדיה חיה דלמא אתי למיטעי ולמימר דנחש לא הוי בכלל חיה. והתם דרשינן וכל חיה הרומשת זה נחש: הא באוכמא הא בציירא בירושלמי גרס גלגלי אדם עגולים גלגלי בהמה ארוכין א"ר יוסי בר אבין באדם הלבן רבה על השחור ובהמה שחור רבה על הלבן: **קריא** וקיפופא. כוס וינשוף מתרגמינן קריא וקיפופא עוד יש קיפוף אחד בעופות ובפ' אלו טרפות תניא תנשמת זו בזואת שבעופות ואמר אביי בזואת שבעופות קיפוף שמו: **לאיתסורי** באחותה. הא דלא קאמר לענין גופה לחייב הבא עליה משום אשת איש או להתחייב ההורגה דמילתא דפשיטא היא דלא חיי כולי האי שתהא ראויה לביאה או לצאת מידי טרפה: **למימרא** דחיה. פרש"י דאין איסור אחות אשה אלא בחייה וקשה לפירושו דמצי לאוקומי בעיא דר' ירמיה לאסור חמותה ואליבא דמ"ד חמותו לאחר מיתה בשריפה וגם לכ"ע איסורא איכא הלכך נראה לפרש למימרא דחיי דנפיק מידי נפל דתפסי בה קידושין והא לא מצי למיבעי אם כזית ממנו מטמא באהל ונעגם כשעורה אם מטמא דמילתא דפשיטא הוא כיון דאמו טמאה לידה טמא כמו נפל: **לא** אמרה ר' מאיר אלא הואיל ובמינו מתקיים. ותימה והא פירשנו לעיל טעמי מקרא דאמר יצירה יצירה וי"ל דמ"מ (ק"ו) צריך טעמא להתקיים דאפי' באדם בדבר שאין מתקיים לא חשיב לידה כדאמרינן כדי שינשל מן החי וימות. ותימה מאי קפריך לימא הא דקאמר הואיל ובמינו מתקיים היינו שמתקיים י"ב חדש אבל זה אינו מתקיים י"ב חדש אבל פחות מתקיים והוי כטריפה וי"ל דא"כ הו"ל למימר הואיל ובמינו חי אבל מדנקט מתקיים משמע דאין מתקיים כלל. ותימה לקמן דאמר גופו תייש ופניו אדם אדם הא לא מתקיים

בשום מקום כה"ג וי"ל דמ"מ מה שיש בו מאדם ומתייש הוי כל אחד כתקנו. מיהו בירושלמי משמע דהוא עצמו חי דגרסינן התם רבנן מקשו על דר' מאיר דעיל דבשבת יליף מקור מקור את מקורה הערה והנה מקור נפתח לבית דוד דהיינו דברי תורה מדברי קבלה וי"ל דשאני הכא דמצי למילף דברי תורה מדברי תורה הלכך לא יליפינן מדברי קבלה: **ליתני** מאיר תיקשי לרבנן דאמר ר' יוחנן כולו אדם ופניו בהמה אינו ולד כולו בהמה ופניו אדם ולד כולו אדם ופניו בהמה עומד

ח) [מגיגה י: ב"ק ב:], ט) [לקמן כד:], ג) בכורות מ., ד) [גי' רבינו חננאל בביהכ"מ פי' אדום הסופר את הסמור ע' עריון ערך לר ו'], ה) [גירסת הערוך בקריא וקיפופא תרגום של הכוס והינשוף קריא וקיפופא עיין בערך קריא], ו) ס"א גמליא [וכ"א בתוס' לעיל מ: ד"ה והא], ז) ס"א גמליא, ח) [תרגום יונתן של מקום שרה נתכה שרה ושל ויהי כמלאך יהוה כמגמן. עריון ערך בתן], ט) [דתעיא ותלדם. רש"ל], י) [שם: עינו עגול כשל אדם], כ) [ברכות לא.], ל) [לפניו אותא והקפוד ועי' פרש"י שם אמנם אינא כל מיני עופות יפין לאלוס חוץ מן קריא וקפופא וכן הגר' בעיון ע"ש בערך קריא ועי"ק],

תורה אור השלם

1. כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רוּחַ וּמַגִּיד לְאָדָם מַה שֹּׂחוֹ עֹשֵׂה שַׁחַר עֵיפָה וְדֹרֵךְ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת שְׁמוֹ: עמוס ד יג

גליון הש"ם

גמ' בקריא וקיפופא. בויקרא י"ל ואת הכוס ואת השלך ואת הינשוף תתרגוס וקריי' ושליונא וקרפופא:

מוסף רש"י

מדברי קבלה. נביאים וכתובים (ב"ק ב:). באוכמא. שאור של עין הבהמה עגול כשל אדם (בכורות מ.). בציריא. כל בית מושב העין דהבאנא של צד השני שלא לצורך הוא דלאו הכי אין משיבין הלכך לא באה אלא כדי לדחות מופנה מצד אחד אבל לרבנן דהפנאה של צד השני לצורך הוא כדי שלא נשיב אם יש להשיב ו) הלכך לא אמרינן מטמאה מחיים שבאתה לדחות מופנה מצד אחד: מה לאדם שכן מטמא מחיים. ותימה בהמה תוכיח דלא מטמאה מחיים וטמאה לידה וא"כ נילוף תנין בגז"ש מיצירה דבהמה ולילכא למיפרך שמטמא מחיים. וי"ל דאיכא למיפרך מה לבהמה שכן מטמאה לאחר מיתה ותימה ונילף מעוף טהור וי"ל מה לעוף שכן מטמא בגדים אבית הבליעה. וקשה נילף מעוף טמא וי"ל דאיכא למיפרך ממנו דבר המקבל טומאה כגון מהעצמות או מהעורות משא"כ בדגי הים כדתנן בפ' י"ז דמס' כלים כל שבים מקום כה"ג וי"ל דמ"מ מה שיש בו מאדם ומתייש הוי כל אחד כתקנו. מיהו בירושלמי משמע דהוא עצמו חי דגרסינן התם רבנן מקשו על דר' מאיר דעיל דבשבת יליף מקור מקור את מקורה הערה והנה מקור נפתח לבית דוד דהיינו דברי תורה מדברי קבלה וי"ל דשאני הכא דמצי למילף דברי תורה מדברי תורה הלכך לא יליפינן מדברי קבלה: **ליתני**

ט) נראה דל"ל אם יש להשיב כמו דפרכינן מה לאדם שכן מטמא בחייס הלכך לא אמרינן שבאתה לדחות וכו'.

ומצא בה דמות יונה. וא"ת ודילמא לרבנן ולא לר"מ וי"ל דא"כ ה"ל לר' יוחנן למימר לרבנן מנא בה דמות יונה כו' א"נ י"ל דלא מיבעיא ליה אלא לר"מ דבדבר קל עושהו ולד בהמה במעי אדם ואדם במעי בהמה נמי קרוי ולד או לא אבל לרבנן פשיטא ליה דשרי דלא מיקרי ולד אלא אדם במעי אשה ומייתי ראיה מר' יוחנן דאמר אסורה אפילו לרבנן וכ"ש לרבי מאיר: **שר"מ** אומר מצורת. פי' בקונטרס מקצת כל צורת עין ולסת וגבת וזקן וחכ"א כל צורת משני לדיס ב' עיניס כו' ואע"ג דלר' מאיר כי לא דמי כלל לאדם טמאה לידה משום דכתיב בהם ילידה כי דמי לאדם בעי שיהא דומה לו במקצת כל הילידה והא פלוגתא דייק מדתנן וחכ"א כל שאין בו מצורת אדם ולא קתני וחכ"א אינו ולד מכלל דפליגי נמי בולד שמקצתו אדם ומקצתו בהמה דלר"מ במקצת כל צורתו קרוי ולד ולרבנן בעיא כל הצורה והא דקתני במתני' מצורת לר"מ קאמר לדידן בעינן כל צורת לדידך אודי לן מיהא דמקצת צורה בעינן:

והתניא איפכא ר"מ אומר כל צורה. פ"ה כל שהוא אפילו עין אחד בלא לסת וגבינין וחכ"א מצורת כל חני הצורה וקשה לפירושו דכל צורה דרב ודברייתא אינן שוין ועוד דבהא תניא איפכא לא הוה איפכא ממש ועוד דרב ור' יוחנן דבסמוך פליגי אברייתא ואדרבי יוחנן ליכא למימר תנא הוא ופליג כמו אדב כדמשמע פ"ק דכתובות (דף ח.) גבי (אין ברכת) חתנים מן המנין ועוד קשה לפירושו דרבא אמר חסא כרבנן דברייתא וא"כ כי פריך ליה מברייתא דצורת פנים שאמרו אפילו פרצוף אחד לא תשני ליה דאמרא כר"מ דברייתא כיון דס"ל כברייתא דהשתא כי משני ליה אביי כי תניא הניא לעכב מוקי לה כרב והוא לא ס"ל הכי ונראה לפרש והתניא איפכא ממש שר"מ אומר כל צורה דבעיא ב' עיניס ולסתות דגרוע מכולה בהמה דהתם ילידה כתיב ורבנן אמרי מצורת חני צורה והשתא רבי יוחנן דאמר המלא והגבינים והעיניס כר"מ דברייתא ורבא אמר חסא כרבנן ופריך ליה מברייתא אוקילהכר"מור"מ גרים בדברי רב ר"מ אומר כל צורת וחכ"א מצורת כמו במתניתין ובברייתא איפכא: **אמר** רבא ושטו נקוב אמו טמאה לידה. קסבר טרפה היה וכן בפ"ק דתמורה (דף יא.): גבי רגל של זו עולה (אור) כ) כולה עולה דקאמר רב חסדא דבדבר שעושה אותה טרפה כולה עולה לטרפה אינה היא ורבא אמר דוקא דבר שעושה אותה נבלה כולה עולה לטרפה היא ובפ"ק דבכורות (דף ג.) פלוגתא איפכא כ) גבי מקלת לעובד כוכבים מקצתה להפקיע מן הבכורה דרב חסדא אמר דבר שעושה אותה נבלה לטרפה היא ורבא אמר דבר שעושה אותה נמי טריפה לטרפה אינה היא ואומר ר"ת דהוי כאיכא דאמרי מ) עד

אף אנן נמי תנינא ו) המפלת כמין בהמה חיה ועוף ז) (ולד מעליא הוא) דברי ר"מ וחכ"א עד שיהא בו מצורת אדם והמפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם והיוצא מחותך א) הבא אחריו בכור לנחלה ב) ואינו בכור לכהן ואי ס"ד דחיי הבא אחריו בכור לנחלה מי הוי אמר רבא לעולם דחיי ושאני התם דאמר קרא ג) ראשית אונו ד) מי שלבו דוה עליו יצא זה שאין לבו דוה עליו א) בעא מיניה רב אדא בר אהבה מאביי לרבי מאיר דאמר בהמה במעי אשה ולד מעליא הוא אדם במעי בהמה מאי למאי נפקא מיניה לאשתרויי באכילה ותפשוט ליה מהא דר' יוחנן ד) דא"ר יוחנן ג) השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסורה באכילה הכי השתא התם לא פרסות איכא ולא פרסה איכא הכא נהי דפרסות ליכא פרסה מיהא איכא: וחכ"א כל שאין בו כו': אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב הכל מודים גופו תייש ופניו אדם אדם גופו אדם ופניו תייש ולא כלום לא נחלקו אלא שפניו אדם ונברא בעין אחת כבהמה שרבי מאיר אומר מצורת אדם וחכ"א כל צורת אדם ה) אמר לו לרב ירמיה בר אבא והא איפכא תניא ר"מ אומר כל צורת וחכ"א מצורת אמר להו ו) אי תניא תניא אמר ר' ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן ז) מצח והגבינים והעינים והלסתות וגבות הזקן עד שיהו כולם כאחד רבא אמר חסא מצח והגבן והעין והלסת וגבת הזקן עד שיהו כולם כאחת ולא פליגי הא כמ"ד כל צורת הא כמ"ד מצורות מיתיבי ח) צורת פנים שאמרו אפילו פרצוף אחד מן הפרצופין חוץ מן האוזן למימרא ט) דמחד נמי סגי אמר אביי כי תניא ההיא לעכב תניא וכמ"ד כל צורת ואיבעית אימא לעולם כמ"ד מצורת ומאי אחד אחד אחד אמר רבא ח) נברא בעין אחת ובירך אחד מן הצד אמו טמאה באמצע אמו טהורה אמר רבא ושטו נקוב אמו טמאה ו) ושטו אטום אמו טהורה ת"ר י) המפלת גוף אטום אין אמו טמאה לידה ואיזהו גוף אטום רבי אומר כדי שינטל מן החי וימות וכמה ינטל מן החי וימות רבי זכאי אומר עד

אף אנן נמי תנינא. דלא חיי: **המפלת מין בהמה וחיה ועוף** (א) **דברי ר"מ.** ריש"א במסכת בכורות (דף מו.) והכי קתני יש בכור לנחלה ואין בכור לכהן וקא חשיב ואזיל המפלת מין בהמה וחיה ועוף הבא אחריו בכור לנחלה דהאי לאו בכור הוא לגבי נחלה דלא חיי: ב) **אין בכור לכהן.** שהרי זה פטר את הרחם: **וחכ"א עד שיהיה בו מצורת אדם.** אינו פוטר את הבא אחריו מבכורת כהן: **סנדל.** צורה פחותה שאין צורת פניו ניכרת שאין סנדל בלא ולד אחר ומתוך דוחק חבירו הוא נמעך כדמפרש בפירקין (לקמן דף כה.): משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר צורתו לאמוריו. ואם יולא סנדל ראשון פוטר את אחיו מפדיון כהן: **או שליא.** דאין שליא בלא ולד ג) ופוטר את הבא אחריו לאחר זמן: **שפיר.** עור דפוס הולד: **מרוקם.** שכבר אבריו ניכרין ולקמן בפירקין (שם.) מפרש לה: **הבא אחריו.** אחר כל אלה: **בכור לנחלה.** דהני לאו בני נחלה נינהו דלא חיי: **מי שלבו דוה עליו.** לב אביו מתאבל על מותו הוא דחשיב לענין נחלה: **אדם במעי בהמה.** שחטה ומלא בה דמות אדם מהו מי אמרינן כי היכי דאזיל ר"מ בתר אימיה הכי נמי זיל בתר בהמה ושרי לאכילה: **עוף אין לו פרסה.** אבל אדם נהי דפרסות ליכא שאין פרסותיו סדוקות שאין לו שני עקביס כמו לבהמה: **פרסה מיהא איכא.** וכתיב (ויקרא יא) כל מפרסת פרסה בבהמה תאכלו דאם נמצא תוך מעי בהמה קלוט כל זמן שלא יצא לאויר העולם אע"ג דאין לו אלא פרסה אוכלו ואפילו לר"ש דאמר קלוט בן פרה אסור מודה הוא דאם נשחטה אמו ונמצא במעיה דמותר והכי מפרש בפרק בהמה המקשה (חולין סח.): **גופו תייש ופניו אדם אדם הוא.** דבתר צורת פניס אזלינן: **בעין אחד נבהמה.** אחת מעייניו דומה לבהמה: ה"ג **רבי מאיר אומר מצורת וחכ"א כל צורת.** שרבי מאיר אומר כיון שיש בו מצורת אדם הוי ולד ואע"ג דאין כל צורתו כצורת אדם: **והא איפכא תניא.** שר"מ אומר כל צורת והאי כל צורת דר"מ הכי קאמר כל שהוא צורת אדם שבו הוי ולד ואפילו כל פניו תייש אלא שנברא בעין אחת או בלסת אחת הדומה לאדם: **וחכ"א מצורת.** עד שיהיה בו מקצת צורה ניכרת כגון חצי הפרצוף דומה לאדם: **אי תניא תניא.** שמעתי אני מרב מה שאמרתי אבל אתם הואיל ויש משנה בידכם לכו אחריה: **הגבינים.** גבות עיניס שורלי"ל. וגבות הזקן סנטר שקורין מנטו"ן: **עד שיהיו כולם לאחד.** לרבנן כדמפרש בסמוך דר' ירמיה כרבנן וכדפירשה רב לפלוגתא דרב תנא הוא ופליג ולא הדר ביה ממאי דאמר לרבנן דבעו כל צורת האדם והא דקאמר אי ר' ירמיה ואזיל הא קמ"ל דאפילו לרבנן אאזיס לא קפדינן והא דאמר נמי כרבנן ואליבא דתנא דברייתא דאמר לא בעי אלא מצורת וקמ"ל דבאחד לד בעי צורות שלמות ואאחון לא קא קפיד: **אפילו פרצוף אחד.** אבר אחד כגון עינו או מלחו או לסת אחד דדומה לאדם הוי ולד: **חוץ מן האזניים.** אזניו כשל אדם ושאר צורתו כבהמה לא חשיב פרצוף. אלמא למ"ד מצורת בחד סגי וקשיא לרבא דאמר חסא: **אמר אביי כי תניא ההיא לעכב תניא.** כלומר צורת פניס שאמרו חכמים דמעכבים אפילו אבר אחד כבהמה מעכבא חוץ מן האזן דלא מעכבא וכמ"ד לרבנן כל צורת מתוקמא ואע"ג דמני לאוקמי כדאיתא וכדר"מ דאמר כל דהו צורת ניחא ליה לאוקומי כרבנן: **ואיבעיא אימא לעולם כמ"ד מצורת.** ולא קשיא לחסא: **ומאי אחד אחד אחד.** כלומר מכל דאמרי אינרים יהיה אחד דומה לאדם לחסא דאמר העין והלסת כו' וכמ"ד מצורת: **מן הלד.** שעינו בלדו וירכו בלדו כשאר בני אדם: **ושטו נקוב אמו טמאה.** קסבר טרפה היה: **ושטו אטום.** סתום: עד

אומר מצורת וחכמים אומרים כל צורת. א"ל אי תניא תניא והדרי בי. והא דאמרי רבנן מצורת במתניתין משום דאכולהו בהמה קיימי ולדברי קאמרי ליה לדידן בעי כל צורת אלא לדידך אודי לי מיהא דליבעי מצורת א"נ משום דבכולה בהמה קיימי קרי מצורה

ו) אין מקומו כאן רק להגן אחר תיבת כלומר לר"מ לא הוי וולד עד שיהא בו כל צורת אדם ל"ל אחר זה פי' שר' מאיר סבר או כולו אדם או כולו בהמה. ב) נראה דל"ל משום לאיירי ר"מ בכולהו בהמה דהוי וולד.

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ג מהלכות נחלות הלכה י סמג עשין לו טוש"ע מ"מ סימן רעז סעיף ו:

כא ב מיי' פי"ח מהל' בכורים הלכה טו סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סי' שם סעיף כב:

כב ג מיי' פ"ח מהלכות מתנות לעניים הלכה ז סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סימן יג סעיף ה:

כג ד מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלכה ט סמג לאוין קיח טור י"ד סימן קנד:

כד ה מיי' שם הלכה י:

כה ו ז מיי' שם הלכה יא סמג שם טור שם:

תוס' הרא"ש

וקורא בתורה אומר לו בא לשוחטך כולו בהמה ופניו אדם עומד וחורש בשדה ואומר לו בא חלדק בא יבם: **אף** אנן נמי תנינא המפלת מין בהמה חיה ועוף. בספרי' כתוב ולד [מעליא] הוא דברי ר"מ ול"ג ליה דלית' במתני' דבכורות ואבא אחריו קאי דלא הוי בכור לכהן: **לר'** מאיר דאמר בהמה במעי אשה כו' לרבנן לא קא מבעיא ליה דכי היכי דבהמה במעי אשה בהמה הוי הכי נמי אדם במעי בהמה [אדם] הוי אבל לרבי מאיר דאמר בהמה במעי אשה הוי ולד אדם במעי [בהמה] איכא למיבעי מי אזלינן בתר סברא ואדם הוי או דלמא בתר אימא שדינן ליה כמו בהמה במעי אשה והא דקא"ל ותיפשוט ליה מדרבי יוחנן הוה מצי לשנויי דההיא כרבנן ואגן אליבא דר"מ קא מיבעי' לן אלא דעדיפא מינה קא משני: **ונברא** בעין אחד כבהמה שר' מאיר אומר מצורת וחכמים אומרים כל צורת. ה"ג רש"י וקשה דמנא ליה לרב לומר דחכמים אומרים כל צורת הא קתני במתניתין וחכמים אומרים עד שיהא בו מצורת אדם. ועוד גריס רש"י והא איפכא תניא אמר' מאיר אומר כל צורת וחכמים אומרים מצורת ופי' כל צורת כל דהו צורת וקשה דהאי כל צורת לא הוי פירושו ככל צורה שאמר רב ועוד דלא הוי איפכא שאף לדברי הברייתא בעו חכמים טפי צורת אדם מר' מאיר ועוד דבכל דוכתא דאמרינן אי תניא תניא פי' והדרי בי ועו"ק תתינח לרב אלא לר' יוחנן תיקשי ליה הברייתא דלאו תנא הוא כדמוכח פ"ק דכתובות בשמעתין דחתנים מן המנין ועוד כי פריך מברייתא מצורת פנים שאמרו כו' ג)(פ"ל שר' מאיר סבר או כולו אדם או כולו בהמה) לישני דכרבי מאיר אתיא דאמר כל דהו צורה ופר"ת הא דפליגי בגופו אדם ופניו תייש פלוגתא אחרת היא והפכו סברת ר"מ ורבנן דלרבנן חשיב בקל ולד טפי מלרבי מאיר וה"פ לא נחלקו אלא שפניו אדם ונברא בעין אחד כבהמה כלומר כל צדו אחד כבהמה כדאמרינן לקמן המצח והגבין והלסת ועין עד שיהו כלן כאחד וה"ג שר' מאיר אומר כל צורת וחכמים אומרים מצורת כלומר לר' מאיר לא הוי ולד עד שיהא בו כל צורת אדם ולרבנן אפי' במקצת צורה ודייק לה רב ממתניתין דקתני וחכמים אומרים כל שאין בו מצורת אדם כו' וה"ל למיתני וחכמים אומרים אינו ולד אלא משום דאיכא פלוגתא אחריתי באותו שדומה במקצת לאדם ובמקצת לבהמה אע"ג דבהך פלוגתא הוה שייך למיתני וחכמים אומרים כיון שיש בו מצורת

מסורת הש"ס

ו) בכורות מו., ז) [שלא דבכורות], ג) [נ"ב קיא:], ד) חולין סט., ה) [ל"ל אמרו לו], ו) [שבת קטו: וש"נ], ז) [תוספתא פ"ד ה"ג], ח) [ל"ל דתמר], ט) [ריבור זה שייך למטה אחר ד"ה בכור לנחלה], י) [לעיל יח.], כ) רש"א מ"ז, ל) ל"ל גבי מקנה לעובד כוכבים מקלת כו'. רש"א, מ) [ועי' תוס' סנהדרין עח. ד"ה הכהנים ותוס' מנחות נח: ד"ה ומ"ד כו' בתליכות],

תורה אור השלם

1. כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֵת פִּי שְׁנַיִם בְּכָל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה:

דברים כא יז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה המפלת וכו' ועוף ולד מעליא היא דבכי ר"מ כל"ל והד"א עם ד"ה ואין כבור:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' בעא מיניה רב אדא בר אהבה מאביי לרבי מאיר. נ"ב עיין תבואות שור:

לעזי רש"י

שורצי"ל. גבת-העין. מינטו"ן. סנטר.

מוסף רש"י

המפלת כמין בהמה חיה ועוף. למיפסר מנחלה לא חשיבי, דאין לבו דוה עליהם, אבל פטר רחם מיהא הוי (בכורות מו.). עד שיהא בו מצורת אדם. לא חשיב פטר רחם והבא אחריו הוי בכור אף לכהן (שם). והמפלת סנדל. שאין לו צורת פניס, או שליא שהרי אין שליא בלא ולד ולא אלא שנימות ומיהו פטר רחם הוי, או שפיר. עור ממש בל ולד (שם). והיוצא מחותך. אבריס אבריס ויצא כולו הוי פטר רחם, אבל לאם ממותך לא פטר אם קדם אחיו ויצא קודם יציאת רוב אבריו המחותך, והוי ממי בכור לכהן (שם). מי שלבו דוה עליו. דאע"ג דלא הוי בכור לכהן, דבפטר רחם תלא רחמנא וזה לא פטר את הרחם, אפילו הכי הוי בכור לנחלה, דבולד ראשון שלבו דוחה עליו אם ימות, תלא רחמנא, וזה שולד אחר הנפלים הוא ראשון שלבו דוה עליו אם ימות, דבן קיימא הוא, אבל נפלים קמאי אין לבו דוחה עליהן (רשב"ם ב"ב קיא:). יצא זה שאין לבו דוה עליו. ולא יהא קרוי בכור לנחלה לעשות פשוט אותו הבא אחריו (שם). לא פרסות איכא. דהכי משמע שתי פרסות ומעלת גרה הנמצאת בבהמה תאכלו (חולין סט:).

תוס' הרא"ש (המשך)

אדם מ"מ נקט האי לישנא משום דאיירי ר' מאיר ב) בר בכולו ולא בהמה. ופריך והא איפכא תניא. שר' מאיר

עד הארכובה. שנחתכו רגליה עד למעלה מן הארכובה שהיא טרפה וקסבר טרפה אינה חיה: **עד לנקביו.** ונקביו בכלל קסבר טרפה חיה הלכך עד לארכובה הוי ולא אבל עד לנקביו הוי נבלה כר' אלעזר דאמר ניטול הירך וחלל שלה נבלה ואפי' בחייה מטמא הלכך לא חיה ובשחיטת חולין (דף כח.) מפרש היכי דמי חלל שלה כל שרבולה ונרתיא חסרה: **עד טבורו.** אבל עד נקביו לא דלית ליה דרבי אלעזר ואי משום טרפה קסבר טרפה חיה: **בין ר' יוחנן לרבי יוחנן איכא בינייהו דר' אלעזר.** ותרוייהו אית להו טרפה חיה: **מלמעלה.** שנחתך מגולגלתו: **אטומה.** חסרה: **כמין אפקתא דדיקלא.** שהדקל למטה יחיד ומתפצל מלמעלה כך היו ידיו ורגליו על כתפו ומלמטה הוא בלא צורה: **מוסמסין.** מעוכין קלת ולא כל כך כפניו טוחות: **כי פליגי בפניו טוחות.** שאין צורה בהן ניכרת לגמרי: **ואיפכא איתמר.** ולא משום צורך [1] מפיק לה אלא הכי גמר לה מרביה: **לוחביה ריש לקיש לר' יוחנן מהא.** דאם איתא ליתני או ממי שפניו טוחות: **היינו פניו טוחות.** אבל בפניו מוסמסין ליכא לשנויי הכי דהא ניכרת בהן הצורה ולאו אטום הוא דאטום היינו חסר לגמרי: **לחומרא.** שטמאתם אותה שבועים משום ספק נקבה: **חומרא דאתי לידי קולא הוא.** דכיון דולד הוא יהביתו לה ימי טוהר מיהא ל"ג דזכר ומטהריתו לדם ראייתה אלא כדין דטמאה נדה היא דלאו ולד הוא: **בבהמה אסור באכילה.** אם נשחטה אמו ונמצא במעיה וכל שכן יצא לאויר העולם דנפל הוא ונבלה: **מותר באכילה.** דכתיב (ויקרא יא) כל בבהמה תאכלו כל הנמצא בבהמה תאכלו ובלבד שיהיו לו פרסות או פרסה כדאמר בבהמה המקשה לילד (חולין סט:): **השסועה.** רחמנא אסרה דכתיב (דברים יד) את זה לא תאכלו וגו' השסועה: **רב סבר.** הא' דאסר רחמנא כשנמצאת במעי בהמה אסורה דהא בריה בעלמא בפני עצמה ליתא: **בעלמא אגמריה.** אותו המין אסר אבל אם נמצאת במעי פרה מותר: **ר' חנינא בן אנטיגנוס.** בבכור קאי וקאמר דהוי מום ומדפסל ליה לקרבן מכלל דלהדיוט שרי וקשיא לתרוייהו דהא אפי' יצא לאויר העולם שרי ושמואל לא שרי אלא במעי אמו. והא דאקשי רב שימי טפי לרב מדשמואל משום דגביה הוה קאי ובר בריה הוה כדאמר בפרק כל הבשר (סח קיא:) רב אקלע לבי רב שימי בר חייא בר בריה: **שימי אם.** בבהמה דוכתין אשכחן דמהדר ליה רב הכי שימי אם ונראה בעיני משום דבר בריה הוה וקאמר ליה הכי משום חביבותיה כלומר אתה יודע להשיבני. ואני שמעתי שמדת ניעות היה בו ברב שלא היה זוקף עיניו למעלה הלכך לא היה מכירו ולא נהירא לי שהרי לא מצינו שאמר רב כך לשום אדם אלא זה אמר כן בבהמה מקומות כאן ובמנחות (דף קי.). ועוד שמעתי משום דחריף הוה ודמיק ליה כי ההיא דאמר [6] (במועד קטן (דף כט)) רחמנא ליזבוח מכיסופיה דרב שימי ולא היא דהתם רב שימי בר אשי הוה דלחיק ליה לרב פפא: **ששדרתו עקומה.** הא דרבי חנינא דמשמע דחיי לאו שני גבין ממש אלא ששדרתו עקומה (כזה) ונראין כשתים: **יש בעוברין.** שיצאו לאויר העולם שאסורין משום נבלה: **לאו יצא מכלל עוברין.** דהני אע"ג דלא כלו חדשיהן כי נמצאו במעי אמן שרו אבל האי אפי' במעי אמן אסור וקשיא לשמואל: **רב מחרץ לטעמיה.** דרב לא צריך לתרוצי אלא משום היא גופה דלא משתמע שפיר דהא ריש"ל כשיצאו לאויר העולם מיירי וסיפא דקתני יצא משמע דעלה קאי וכשיצא לאויר העולם משמע דמותר ואי אפשר לומר כן הלכך צריך להוסיף עליה אבל במעי אמו שרי דכתיב כל בבהמה תאכלו בפרק בהמה המקשה (חולין סט.): **יצא מי שיש לו שני גבין וכו'.** דכי כתב רחמנא השסועה למיסר במעי אמו אסרה דהא מין בפני עצמה ליתא: ושמואל

עד הארכובה. והארכובה בכלל דהיינו מן הארכובה ולמעלה ואין שייך להביא זה גבי כל שיעורי חכמים להחמיר לענין עד ועד בכולן בחלו טרפות (חולין נה.) ואע"ג דתבנית יד אמרי' בפרקין דטמאה לידה היינו כשניכר שהמותר נמחה כשפירש ח"ב כאן מיירי דניכר היטב שלא נגרע יותר כגון במקום החסרון יש עור נקרט: **ליתני שמא מגוף אטום באת או ממי שפניו בו'.** וא"ת והא איכא טובא דלא תני כגון פניו תייש [7] (ופניו) אטוס ואפקותא דדיקלא וי"ל דפניו מוסמסין דומה לגוף אטוס והויא ליה למיתני בהדיה טפי מאחריני: **אמר** רב פפא בפניו מוסמסין כ"ע לא פליגי. והא דקאמר איתיביה ר' יוחנן לר"ל לא היו דבריס מעולם [8] וכענין [2] זה יש בריס חולין (דף ד) [9]: **רבי** חנינא בן אנטיגנוס אומר כל שיש בו'. פ"ה מדהוי מום לקרבן מכלל דלהדיוט שרי וקשה לתרוייהו דהא אפי' יצא לאויר העולם שרי ושמואל לא שרי ליה אלא במעי אמו וקשה לר"ת דבפ' [3] אלו מומין (דף מג.): תנא ליה גבי מומי כהן ולא גבי מומי בהמה והתם נמי פריך מרב ולא מייתי משמואל מידי ונראה לר"ת דאדב דוקא פריך דאמר בשאה אינו ולד אלמא אינו מתקייס והא חשיב ליה גבי מומי כהן אלמא חי אבל לשמואל דאמר בשאה ולד מתקייס לא פריך מידי ובבהמה נמי אר"ת דמתקייס לשמואל והא דאמר בסמוך דכי יצא לאויר העולם אסור היינו משום שסועה דאסר רחמנא ורש"י פירש בסמוך לפי שיטתו דאסור משום נפל ושסועה דאסר רחמנא היינו מין בהמה דעלמא שיש לאם ולוד שני גבין וכן ב' שדראות אבל הנולד מבהמה שאין לה אלא גב אחד ושדרה אחת לא אילטריך קרא למיסר דנפל גמור הוי ובאשה מיהא מתקייס אף לפירושו מדקאמר באשה ולד ולגיסא [4] דבעלמא אגמריה משמע כפירושו וא"ת בפרק אלו טרפות (חולין פ:) דפריך גבי שסועה שיש לה ב' גבין וכי משה קניגי היה והשתא לפ"ה אתי שפיר דשסועה מין בעלמא הוא לשמואל ואינה מצויה אלא ביער לכך קאמר וכי קניגי היה אבל לפי' ר"ת שאף לשמואל אינו מין בפני עצמו אלא שכך נולד מן הבהמה מה ענין זה אצל קניגי וי"ל דאף לפירוש ר"ת אם לא היה קניגי וחגיל לראות ומכיר בהמות משונות לא היה מכיר בהמה זו שיש לה ב' גבין אע"פ שגם נולד מבהמות של ישוב שאינה רגילה להוליד מבהמה שאינה משונה: מי

עד הארכובה רבי ינאי אומר עד לנקביו ר' יוחנן אומר משום רבי יוסי בן יהושע עד [1] מקום טבורו בין רבי זכאי לרבי ינאי איכא בינייהו [6] טרפה חיה מר סבר טרפה חיה ומר סבר [2] טרפה אינה חיה [3] בין ר' ינאי לר' יוחנן איכא בינייהו דר"א [5] דאמר רבי אלעזר [6] ניטל ירך וחלל שלה נבלה אמר רב פפא מחלוקת מלמטה למעלה אבל מלמעלה למטה אפי' כל דהו טהורה וכן אמר רב גידל אמר רבי יוחנן [7] המפלת את שגולגלתו אטומה אמו טהורה ואמר רב גידל אמר רבי יוחנן המפלת כמין אפקתא דדיקלא אמו טהורה איתמר המפלת מי שפניו מוסמסים רבי יוחנן אמר אמו טמאה ר"ל אמר אמו טהורה איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש [8] המפלת יד חתוכה ורגל חתוכה אמו טמאה לידה ואין חוששין שמא מגוף אטום באתה ואם איתא ליתני שמא מגוף אטום או ממי שפניו מוסמסין אמר רב פפי בפניו מוסמסין כולי עלמא לא פליגי דטמאה כי פליגי [9] [10] בפניו טוחות ואיפכא איתמר רבי יוחנן אמר [11] אמו טהורה וריש לקיש אמר אמו טמאה ולותביה ר"ל לרבי יוחנן מהא משום דשני ליה היינו גוף אטום היינו מי שפניו טוחות [12] בני רבי חייא נפיק לקרייתא אתו לקמיה דאבוהון אמר להם כלום בא מעשה לידכם אמרו לו פנים טוחות בא לידינו וטימאנוה אמר להם צאו וטהרו מה שטמאתם מאי דעתייכו לחומרא חומרא דאתיא לידי קולא היא דקיהביתו לה ימי טוהר [13] איתמר [14] המפלת בריה שיש לה ב' גבים וב' שדראות אמר רב באשה אינו ולד [15] בבהמה אסור באכילה ושמואל אמר באשה ולד בבהמה מותר באכילה במאי קמיפלגי בדרב חנין בר אבא [16] דאמר רב חנין בר אבא [17] השסועה בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות רב אמר בריה בעלמא ליתא וכי אגמריה רחמנא למשה במעי אמה אגמריה ושמואל אמר בריה בעלמא איתא וכי אגמריה רחמנא למשה בעלמא אגמריה אבל במעי אמה שריא איתיביה רב שימי בר חייא לרב [18] רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כל שיש לו ב' גבין ושני שדראות [19] פסול לעבודה אלמא דחיי [20] (וקשיא לרב) [21] א"ל שימי את [22] ששדרתו עקומה מיתיבי [23] יש בעוברין שהן אסורין בן ארבעה לדקה בן שמנה לגסה הימנו ולמטה אסור יצא מי שיש לו שני גבין ושני שדראות מאי יצא לאו יצא מכלל עוברין שאפילו במעי אמן אסורין רב מתרץ לטעמיה ושמואל מתרץ לטעמיה רב מתרץ לטעמיה בן ארבעה לדקה בן ח' לגסה הימנו ולמטה אסור במה דברים אמורים כשיצא לאויר העולם [24] אבל במעי אמו שרי יצא מי שיש לו שני גבין ושני שדראות דאפילו במעי אמו נמי אסור ושמואל

עין משפט
נר מצוה

כו א מיי' פ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה יח:
כז ב מיי' פי"ח מהלכות שחיטה הלכה ו [ופ"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ט] סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' מז סעיף יח [ועוד בטור"ד סימן כט]:
כח ג מיי' שם פ"ג הלכה יט ופ"ב מהלכות אבות הטומאה הלכה ח:
כט ד ה ו ז מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלכה יח טור י"ד סי' קלד [וברב אלפס מולין פ"ד דף רסב]:
ל ח מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכ' ו סמג עשין פב טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ו:
לא ט מיי' שם הלכה ו:
לב י מיי' פ"ח מהלכות איסורי מזבח הלכה י:
לג כ מיי' פ"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ד סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' טו סעי' ב:
לד ל מיי' שם פ"ה הלכה יד סמג שם טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ב:

מוסף רש"י

טריפה אינה חיה. אין קופה לחיות (חולין מב.). ניטל ירך. ממקום חיבורו בגוקא דאמעמ, וחלל שלה. כלומר לא שניטל העצם עם קצת הבשר הסמיכי ונשאר בשר העליון ומעור עד חלי הירך או שלישיתו ומופה את המכה, דהתם טרפה הוא דהויא, כדתנן (שם עו.) בהמה שנחתכו רגליה, דהייינו אחרונים, מן הארכובה ולמעלה טרפה, אבל כשנטל כל הבשר עד שנראית גופה של מקום החתך כעין חלל קיבדור"א בלע"ז, נבלה. ואפילו בחייה מטמאה (חולין נא.). ואפילו מפרכסת (שם לב.) אע"פ שהיא עדיין חיה מטמאה כנבלה, דכמתה היא לא כחיה (תמורה יא.). המפלת יד חתוכה. מחותכת בגזרתה בחיתוך אלכסנית (לעיל יח.). אמו טמאה לידה. ותשב תומר זכר לימי טוהר ותומר נקבה לענין טומאה, דמחזקינן לה בגדלה ודאית ליתן לה ימי טומאה וימי טהרה, דאמרינן הלך אחר הרוב ורוב נשים ולד מעליא ילדן אלא שימות, ואין חדשיהן שמא מגוף אטום באתה. לומר לא יהיו לה ימי טוהר שמא אינו ולד דדילמא מגוף אטום הוא פא וקי"ל דאינו ולד (שם). בני רבי חייא. יהודה וחזקיה שמן (ע"ז מז.). נפיק לקרייתא. לכפרים לראות שדותיהן (ביצה ט:) להתעסק בעבודת אחותם (ברכות יח.). באשה אינו ולד. ואינה טומאה לידה (בכורות מג.). בבהמה אסור באכילה. כנבילה, דנפל הוא וכמת דמי ולא מהניא ליה שחיטה (שם). שיש לה ב' גבין. ולכך נקראת שסועה, תאומה (חולין ס:). שימי את. אתה הוא המקשה לי, בתמיה (מנחות כט.) מכם גדול כמותך אינו יודע לתרץ (בכורות מג.) בתמיה אתה הוא שימי מכם גדול ומקשה לי דבר זה, ויש אומרים דב לא היה זוקף עיניו אלא כוכשן כל שעה משום נעיעות (מנחות קי.). ששדרתו עקומה. מתני' דמשמע מיי, לאו בשני גבין ממש קאמר, אלא ששדרתו עקומה ומיחזי כגבין ושדרתות הרכה, וכי קאמינא אלא בשני גבין ממש (בכורות שם).

גליון הש"ם

גמ' בפניו טוחות ואיפכא. כעין זה שבת עו ע"א וחמיס לד ע"א: תוס' ד"ה אמר וכו' וכענין זה יש בריש חולין. נ"ל דל"ל בריס המולך וכן בעיריכין מ ע"א וכ"ב קנד ע"ב ובכורות ד ע"ב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' בין ר' יוחנן לר' יוחנן איכא בינייהו דר"א. נ"ב עיין מולין מ ע"א תוס' ד"ה דלמא וכו' שכתבו לדיבא מלן דפליג אר"א וכהא פליג ר' יוחנן ובתמורה יא ע"ב פליג רב ששת ול"ע ועיין כרי"פ סי' נ' ס"ק ב' מ"ש בזה ודבריו צ"ע:
ב) תוס' ד"ה אמר רב פפא וכו' וכענין זה בריס המולך נ"ב עיין בעיריכין מ ע"א וכ"ב קנד ע"ב ובכורות ד ע"ב:

תוס' הרא"ש

(בשביל) [בשכל] גופו תייש וראשו אדם כיון שכל גופו תייש: ליתני שמא מגוף אטום בא או ממי שפניו מוסמסין אע"ג דאיכא טובא דלא קתני כגון ושטו אטום ואפקתא דדיקלא י"ל דכל הני בכלל גוף אטום איתנהו אבל אי פניו מוסמסין הוי כמו גוף אטום ה"ל למיתני בהדיא וכ"ש גוף אטום: ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר מי שיש לו שני גבין ושתי שדראות. פרש"י דגבי מומי בהמה מיתניא ולישיה דלגבי מומי אדם מיתניא בפ' אלו מומין ואהך דאמר רב באשה אינו ולד פריך:

ושמואל מתרץ לטעמיה. ריש"א וסיפא בשיטא לאויר העולם: **דאע"ג דלגו לו חדשיו.** נפל הוא דלא חיי ונבלה הואי: **שאינו חתוך.** כולו שלם כעין דף ואין בו חיתוך אברים ולזרה אלא חלב כעין עיגול: **וטמאה שבעת ימים וביום השמיני יטמו.** משמע מי שהוא לאור לחיות שמנה ימים אמו טמאה לידה ומי שאינו לאור לחיות שמנה לברית לא: **מ"ל רב.** לתנא סייס בה נמי הכי ואימא יצאו אלו מיי[ח] שיש לו שני גבין וכו': **כוותיה דשמואל.** בשני גבין דולד הוא וקאמר טמאה אפילו בלידה בישיא דולד הוא: **הרי אמרו אשה יולדת לט' ויולדת לז'.** ואינא נמי אמינא כי היכי דבהמה לט' כדאמרי' לעיל [ע"א] בן ח' לגסה נפל הכא נמי יולדת לז' נפל או לאו נפל הוא ומותר: **הימנו ולמטה.** בברייתא דלעיל [שם] תניא: **מאי לאו אגסה.** נמי קאי דקתני בן ח' לגסה והימנו ולמטה כגון בר ז' לסור: **אדקה.** בן ד' לדקה והימנו ולמטה כגון בר תלתא לסור: **אלא אי אמרת אדקה פשיטא.** הואיל ובר תלתא הוא לא חיי: **כל בליר תרי ירחי.** מכדרכו חיי כי היכי דבאשה ובבהמה גסה בר ז' חיי דהוי תרי ירחי בליר מכי אורחיה הכי נמי בר תלתא לדקה חיי אע"ג דבר ד' לא חיי: **קמ"ל.** דלא חיי: **דמום ולידים.** שידה. שד יש לו פרלוף אדם ויש לו כנפיים: **הנהג בן אחיך וכו'.** כלומר הבא בן אחיך ובא עמו: ה"ג **בהליכתן יצאה** אלא תנינא לקראת רבי יהושע: **מתני' מלא גנונים.** גוונים: **המפלת סנדל.** אין סנדל בלא ולד אחרים) ובשביל סנדל תשב לזכר ולנקבה דספק זכר ספק נקבה הוא ואם הולד אחר נקבה אין הסנדל לא מעלה ולא מוריד ולא תשב אלא לנקבה ימי טומאה וימי טהרה שאפי' הוא זכר הואיל ונקבה בהדיה לא בלירי ימי טומאתה וימי טהרה דנקבה שהרי של זכר מובלעין בתוך של נקבה וכי אצטריך תשב לזכר ולנקבה כגון שהולד השני זכר דיהבינן לה חומרת טומאה דנקבה בשביל הסנדל וימי טוהר לזכר לחומרא: **גמ' שמא ולד היה ונימות.** כיון דלאו דם הוא ולאו מים מינהו איכא למיחש לולד: **כמה יין חי בו'.** לשון גוזמא: ה"ג **רבא אמר מלא פנן:** [ט] **סכויין.** שחורין שמעתי. ל"א סכויין בלא מוח ומשיחה אלא יבשה: **מזוג.** יותר מדאי: **קוליים.** עגלה הילך: **דיילא.** [ט] שמש דרבנן ואדא שמו:

פרשתבינא

מי שראוי לבריאת נשמה. ואית דגרס לברית שמנה:

המפלת דמות לילית אמו טמאה לידה. ואי"ת פשיטא מי גרע מגופו תיש ופניו אדם דהוי ולד לכ"ע וי"ל דהתם יצא מתורת בהמה והוי אדם והכא לא יצא כלל מתורת לילית אך ק"ק דאמרי' לעיל (כג.) בעופות תבדק לרבנן דקריא וקיפופא הוי ולד אף על גב דלסתות לא מפיק ליה כלל מתורת כוס ויעשוף וי"ל שמואל דהכא יפרש לעיל תבדק לר"מ:

אכילתו מרובה משתייתו. פי' יותר מדאי מרובה על השתיה דהא דרך אכילה להיות מרובה על השתיה כדאמרי' בפ"ק דמגילה (דף יב.) והשתיה כדת אין אונס כדת של תורה דאכילה מרובה משתייה דקרבנות יש יותר מנסכיס והא דאמרי' [כ] בערבי פסחים (דף קי.) ובגיטין (דף ע.) אכול שליש ושתה שליש והנח שליש לנשתכעום תעמוד על מילואך לאו דוקא אלא שבין אכילה ושתיה יהיו שני שלישים:

פרשתבינא

ושמואל מתרץ לטעמיה בן ארבעה לדקה בן שמנה לגסה הימנו ולמטה אסור במה דברים אמורים בשלא כלו לו חדשיו אבל כלו לו חדשיו מותר יצא מי שיש לו ב' גבין וב' שדראות דאע"ג דכלו לו חדשיו אם יצא לאויר העולם אסור במעי אמו שרי תני תנא קמיה דרב המפלת בריית גוף שאינו חתוך ובריית ראש שאינו חתוך יכול תהא אמו טמאה לידה ת"ל [1]אשה כי תזריע וילדה זכר וגו' וביום השמיני ימול וגו' מי שראוי לברית שמנה [א]יצאו אלו שאינן ראויין לברית שמנה א"ל רב וסיים בה הכי [2]ושיש לו שני גבין ושני שדראות רבי ירמיה בר אבא סבר למעבד עובדא כוותיה דשמואל אמר ליה רב הונא מאי דעתיך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא דקיהבת לה דמי טוהר עביד מיהא כותיה דרב [ב]דקיימא לן הלכתא כרב באיסורי בין לקולא בין לחומרא אמר רבא הרי אמרו אשה יולדת לתשעה ויולדת לשבעה [3]בהמה גסה יולדת לתשעה יולדת לשבעה או לא ילדה אמר רב נחמן בר יצחק ת"ש הימנו ולמטה אסור מאי לאו אגסה לא אדקה האי מאי אי אמרת בשלמא אגסה אצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ובאשה חיי בבהמה נמי חיי קמ"ל דלא חיי אלא אי אמרת אדקה איתמר פשיטא בת תלתא ירחי מי קא חיי אצטריך סד"א כל בציר תרי ירחי חיי קמ"ל אמר רב יהודה אמר שמואל [ג]המפלת דמות לילית אמו טמאה לידה ולד הוא אלא שיש לו כנפים תנ"ה א"ר יוסי מעשה בסימוני באחת שהפילה דמות לילית ובא מעשה לפני חכמים ואמרו ולד הוא אלא שיש לו כנפים המפלת דמות נחש הורה חנינא בן אחיו של רבי יהושע [ד]אמו טמאה לידה הלך ר' יוסף וספר דברים לפני ר"ג שלח לו [ה]רבי יהושע הנהג בן אחיך ובא בהליכתן יצתה כלת [ו](ר') חנינא לקראתו אמרה לו רבי המפלת כמין נחש מהו אמר לה אמו טהורה אמרה לו והלא משמך אמרה לי חמותי אמו טמאה ואמר לה מאיזה טעם [ז]הואיל וגלגל עינו עגול כשל אדם מתוך דבריה נזכר רבי יהושע שלח לו לרבן גמליאל מפי הורה חנינא אמר אביי ש"מ צורבא מרבנן דאמר מילתא לימא בה טעמא דכי מדכרו ליה מדכר: **מתני'** [ח]המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גנונים אינה חוששת לולד [ו]ואם היה מרוקם תשב לזכר ולנקבה [ז]המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה: **גמ'** בשלמא דם ומים לא כלום היא אלא גנונים ניחוש שמא ולד הוה ונימות אמר אביי כמה יין חי שתת אמו של זה שנמוח עוברה בתוך מעיה רבא אמר מלא תנן ואם איתא דאתמוחי אתמח מחסר חסר רב אדא בר אהבה אמר גוונים תנן ואם איתא דאתמוחי אתמח כולה בחד גוונא הוי קאי [ח]תניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי והייתי מסתכל בעצמות של מתים השותה יין חי עצמותיו שרופין מזוג עצמותיו סכויין כראוי עצמותיו משוחין וכל מי ששתייתו מרובה מאכילתו עצמותיו שרופין אכילתו מרובה משתייתו עצמותיו סכויין כראוי עצמותיו משוחין [א] תניא אבא שאול אומר רבי יוחנן קובר מתים הייתי פעם אחת רצתי אחר צבי ונכנסתי בקולית של מת ורצתי אחריו שלש פרסאות וצבי לא הגעתי וקולית לא כלתה כשחזרתי לאחורי אמרו לי של עוג מלך הבשן היתה תניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי פעם אחת נפתחה מערה תחתי ועמדתי בגלגל עינו של מת עד חוטמי כשחזרתי לאחורי אמרו עין של אבשלום היתה ושמא תאמר אבא שאול גנם הוה אבא שאול ארוך בדורו הוה ורבי טרפון מגיע לכתפו ור' טרפון ארוך בדורו הוה ור"מ מגיע לכתפו רבי מאיר ארוך בדורו הוה ורבי מגיע לכתפו רבי ארוך בדורו הוה ורבי חייא מגיע לכתפו ורבי חייא ארוך בדורו הוה ורב מגיע לכתפו רב ארוך בדורו הוה ורב יהודה מגיע לכתפו ורב יהודה ארוך בדורו הוה ואדא דיילא מגיע לכתפו

פרשתבינא

לה א ב מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלכה יא טור י"ד סי' קצד:

לו ג ד מיי' שם הלכה י:

לז ה מיי' שם הלכה ד סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קצד סעיף ג ועכשיו הכל אמו טמאה שאין אנו בקיאין בגלויות:

לח ו מיי' שם הלכה ב:

לט ז מיי' שם הלכה יב סמג שם טור ש"ע שם:

תוס' הרא"ש

ואע"ג דכלו לו חדשיו אם יצא לאויר העולם אסור. פרש"י משום דנפל הוא ואינו מתקיים והוי כנבלה ולא רצה לפרש משום דאגמריה רחמנא למשה דשסועה בעלמא אסירא דא"כ לא הוי ליה לתנא למיתנייה באיסור' בהדי עוברין דאסירי משום נפל. וצ"ל אע"ג דאמר שמואל באשה ולד ומתקיים בבהמה אינו מתקיים. והא דאמר שמואל בריה בעלמא איתא היינו מין אחד שכולן יש להן שני גבין ושני שדראות. אבל אם נמצא במעי בהמה אינו מתקיים. וי"מ בבהמה נמי מתקיים ויצא לאויר העולם אסור משום קרא דהשסועה והא דאמר שמואל בריה בעלמא הוא לאו מין בפני עצמו קאמר אלא הכי אגמריה רחמנא למשה דאם נולד מבהמה ויצא לאויר העולם אסור דאילו הוי מין בפני עצמו אם ולד במעי בהמה אמאי ליתסר כיון דשסועה לאו מסימני טומאה דבהמה אלא דרחמנא אסר אותו מין ולאו משום דסימן טומאה הוי. וקשה להך פ' מהא דקאמר בפ' אלו טרפות על הך דקאמר בריה בעלמא היא שיש לה שני גבין ושני שדראות וכי משה רבינו קניגי היה או בלסטרי היה מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים ואי לא הוה מין בפני עצמו אלא שכך נולד מן הבהמה מה ענין זה אצל קניגי או בלסטרי. וי"ל דמי שהוא קניגי או בלסטרי ומכיר בכל מיני חיות לפעמים מזדמן לידו שהוא מוצא במיני בהמה ולד כזה: **המפלת** דמות לילית אמו טמאה לידה. וא"ת פשיטא ומי גרע מגופו תייש ופניו אדם דהוי ולד אפי' לרבנן דלית להו דרשא דיצירה יצירה וי"ל דלא דמי התם פניו אדם מוציאין אותו מתורת תייש הלכך חשיב אדם אבל הכא מה שכל גופו אדם אין מוציאין אותו מתורת לילית. כלומר שהרי לילית זו היא צורתה משא"כ תייש שאין צורתו כפני אדם. ומיהו קשה מהא דאמרינן לעיל ובעופות תבדק לרבנן דאי קריא וקיפוף אין שאר עופות לא אלמא קריא וקיפוף הוי ולד משום שדומה לאדם שיש לו לסתות אע"ג דמה שיש לו לסתות אין מוציא אותו מתורת קריא וקיפוף א"כ הכא נמי פשיטא וי"ל דרב יהודה אמר שמואל דהכא ס"ל תבדק לר' מאיר. והקשה ר"מ דהא רב יהודה אמר שמואל אמר לעיל דטעמא דר"מ משום יצירה

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטֻמְּאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא: ויקרא יב ב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דיילא שמם. נ"ב ונסוף פ' תניא אימא לאלמא דיילא שמם דרב יהודה הוה וע"ש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' תניא אבא שאול אומר ואימא ר' יוחנן. נ"ב עיין תוס' ס"ע תוס' ד"ה כב וכו' לאיכא ר' יוחנן אהוא תנא:

מוסף רש"י

הואיל וגלגל עינו. שחור שבעין (לעיל כג. ע"ש). **בגלגל עינו של מת.** כל בור של מוסב העין קרוי גלגל ומפני שהוא עגול כגלגל (שם).

תוס' הרא"ש (המשך)

וא"כ לר' מאיר בכל העופות מיחשב ליה לידה ותירץ דלרב יהודה אמר שמואל פליג ר' אלעזר בר צדוק אתנא דמתניתין דסבר דטעמא דר"מ משום יצירה ולא שנא קריא וקיפוף ול"ש שאר עופות ולר' אלעזר בר צדוק דאמר תיבדק לר"מ סבר דטעמא דר"מ משום דעיניהם הולכות לפניהם ודוקא קריא וקיפוף: **עצמותיו** סבראין כמו זולל וסובא ותשוש. ותימה והלא ראוי לעשות כן דאמרינן והשתיה כדת אין אונס כדת של תורה אכילה כדתה משתיה כדאשכחן גבי נסכים. וי"ל דהכא מיירי באכילה מרובה משתיה יותר מדאי וממה שראוי לו וכן מזוג היינו יותר מדאי והא דאמרינן בגיטין אכול שליש ושתה שליש

א) [נכורות מט:], **ב)** [נכורות ח.], **ג)** [ל"ל לרבין], **ד)** [נכס"י ליתא וכן נ"ל], **ה)** [לעיל כג.], **ו)** [מ' מופפות לקמן כה: ד"ה המפלת], **ז)** [מו"ק כ.], **ח)** [ומי. רש"ס], **ט)** [לקמן כה:], **י)** [ל"ל אחר ד"ה מזוג], **כ)** [לא נמצא שם],

פרשתבינא. פ"ה סס מיס וכן בערוך[ד] ומינו כן דאס כן ה"ל למימר מפומבדיתא אלא פרשב"ס לשון פרנסות וממשלה: **מלא** בשר מהו. ממתני' דקתני מלא דם ומלא מים ליכא למפשט דדילמא הא מלא בשר חוששת אבל ודאי ולד לא הוי ת"ל הא דלא חשיב משום דבפלוגתא לא מייריי: **שמא** בר' יהושע. אע"ג דבעי למימר בסמוך מחלוקת בצלול אבל בעכור דברי הכל ולד רבי נמי מסופק היה בהא דהא קאמר שמא:

(לעיל) **כסומכוס.** וא"ת ואם שפיר מלא דם הוי כחתיכה שבתוכה דם שפיר מלא בשר נמי להוי כחתיכה של בשר דאמר בפירקין דאינה טמאה לידה כשאין בה עצם ויש לומר דשפיר דמיא לולד טפי מחתיכה וטמא אפילו אין בה עצם אע"ג דבמלא דם שייסס סויס: **מחלוקת** בצלול. פ"ה מלא מים וכן משמע וקשה וכי עדיף ממלאה דם דאמר לעיל דטמאה מה ולא לידה אפי' לרבי יהושע לכך נראה לפרש דצלול ועכור היינו בשר עכור ובשר צלול: **שאין** הקב"ה עושה עור כו'. דכתנות עור בעור אדם מיירי כדמתרגמינן על משך בשריהון: **סימן** ולד בבהמה דקה טינוף. האי טינוף הוא ולד עצמו ולא דמי לטינוף דלקמן דרוב בהמות מטונפות דהתם טינוף של אחר ילירת הולד: **גבי** בהמה לחומרא. ואע"ג דקולא הוא שמוליאין ממון מרשות ישראל היינו משום דאי לא יהיב להכן אתי למארי בגיזה ועבודה: **אינה** חוששת. וקסבר רב דבעכור מחלוקת [ר"י] ורבנן:

תחלת ברייתו מראשו. תימה דבפ' בתרא דסוטה (דף מה:) קסבר אבא שאול תחלת ברייתו מטיבורו ומשלא שרשיו אילך ואילך ונראה לר"ת דגרס ט) ברשון וכן פר"ח ובתוספתא פירש כעין חגב דסלעם מתרגמינן רשון וכן משמע דמיירי בשיעור האבריס ט):

עור ובשר תלבישני ועצמות וגידים תסוכבני. בריש עור ובשר והדר עצמות וגידים ובתחיית המתים דיחזקאל (סימן לז) איפכא גידין והדר בשר ומפרש במדרש ט) למה הדבר דומה לאדם שפושט וחוזר ולובש ט) מה שפושט ראשון לובש אחרון אבל בתחלת בריית הולד עור ובשר תחלה ואח"כ עצמות וגידין: לידע

פרשתבינא. סס אים: **כסומכוס.** בריש פירקין [כא:] דס שבתוך החתיכה מטמא משום נדה ויחידאה היא: **בר' יהושע אמרה.** דמשום עור שפיר לחודיה מטמא [ו] [משום לידה ויחידאה היא דדילמא אפילו במלא בשר פליגי כיון דאינו מרוקם מעולם לא היה ולד ואע"ג דפליג רבי יהושע בשפיר לחודיה במלא דם מודה דלאו ולד הוא דדם מוכיח עליו]: **בעכור.** מה שבתוכו עכור דאיכא למימר ולד היה וימות: **בצלול.** שהוא מלא מים צלולין: **היינו דאילטריך קרא.** לרבי יהושע דמשום עור לחודיה הוי ולד: **אלא אי אמרת.** טעמא דרבי יהושע משום דעכור הוא ואיכא למימר נימות ולאו משום עור קרא ל"ל: **אלא לאו בצלול מחלוקת.** ותיובתא דר"ל: **אלא אמרו.** ריש בכורות פרק הלוקח בהמה מן העובד כוכבים (דף יט:) לענין לפטור את שבא אחריו מתורת בכור: **טינוף.** לאחר שקבלה מן הזכר וגולר הולד נימות וזב הימנו ויולא והולך ולותו טינוף פוטרתה מן הבכורה: **שפיר ושליא.** או שפיר או שליא: **ספוקי מספקא ליה.** בעכור גופיה אי ולד הוא אם לאו: **הכא לחומרא והכא לחומרא.** גבי בכורות בהמה אמר דלאו ולד הוא ולא פטר את הבא אחריו דאי אמרת פטר קא גזיז ועביד ביה עבודה ודילמא לאו ולד הוא ההוא קמא וקאתי לידי תקלה וגבי טומאת ולד אזיל לחומרא דקאמר ולד הוא וטמאה שבועיים וימי טוהר לא ס"ל דיתיב לה. וגבי בכור אדם דקולא היא דקאמר פטר את הבא אחריו ולא איכפת לן דאין קדושה בבכור אדם אלא ממון כהן ה' סלעים וספק ממונא לקולא דכהן הוי מוליא מחבדו עליו הראיה: **הא רבי.** דאמר לעיל לא שמעתי: **והא רבי ישמעאל.** דאמר מלא בשר טמאה לידה: **והא רבי אושעיא.** דאמר בעכור מחלוקת: **והא רבי יהושע בן לוי.** דאמר בצלול מחלוקת: **אחד זה ואחד זה.** אחד עכור ואחד צלול: **חושבת.** ויושבת ימי טומאה ואין לה ימי טוהר דספק ולד הוא ולא ודאי: **לא דכו שפיר.** לא טיהרו את המפלת שפיר משבועים ואפי' בלידה יבישתא: **נהרדעא.** אתריה דשמואל: **זיג.** צלול: **טיפין של זבוב.** עיני זבוב: **ופיו מפוח לתוך השערה.** סדק קטן ונראה כאילו חוט השערה מתוח שם: **גויפו.** גיד אבר הזכר. והא דתנן [כד:] תשב לזכר ולנקבה אלמא מספקא לן אם זכר אם נקבה כשאין ניכר בו האבר מייריי: **כשעורה.** היא סדוקה לארכה: **וחיפוך ידיס ורגליס.** עדיין אין נראין כדאמרינן תחלת ברייתו מראשו: **לחלב.** זהו שבבת זרע שהוא נימך וקלוש מתחלה בשעת יציאתו כחלב ואח"כ נעשה קפוי: וטורדין

ט) פרשתבינא דפומבדיתא קאי ליה לאדא דיילא עד פלגיה וכולי עלמא קאי לפרשתבינא דפומבדיתא עד חרציה שאלו לפני רבי המפלת שפיר מלא בשר מהו אמר להם לא שמעתי אמר לפניו ר' ישמעאל בר' יוסי כך אמר אבא מלא דם טמאה נדה מלא בשר טמאה לידה א"ל אילמלי דבר חדש אמרת לנו משום אביך שמענוך עכשיו מדהא קמייתא כיחידאה קאמר כסומכוס שאמר משום ר"מ הא נמי שמא כרבי יהושע אמרה ואין הלכה כר' יהושע דתניא המפלת שפיר שאינו מרוקם ר' יהושע אומר ולד וחכ"א אאינו ולד אמר ר"ש בן לקיש משום ר' אושעיא מחלוקת בעכור אבל בצלול דברי הכל אינו ולד ור' יהושע בן לוי אמר בצלול מחלוקת איבעיא להו בצלול מחלוקת אבל בעכור דברי הכל ולד או דלמא בין בזה ובין בזה מחלוקת תיקו מיתיבי את זו דרש ר' יהושע בן חנניא [1]ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם מלמד שאין הקב"ה עושה עור לאדם אלא א"כ נוצר אלמא בעור תליא מילתא לא שנא עכור ול"ש צלול אי אמרת בשלמא בצלול מחלוקת היינו דאיצטריך קרא אלא אי אמרת בעכור מחלוקת למה לי קרא סברא בעלמא הוא אלא שמע מינה בצלול מחלוקת ט)שמע מינה וכן אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה מחלוקת בעכור אבל בצלול דברי הכל אינו ולד איתיביה רבא לר"נ ט)אלא אמרו ב[2]סימן ולד בבהמה דקה טינוף בגסה שליא [3]באשה שפיר ושליא ואילו שפיר בבהמה לא פטר אי אמרת בשלמא בצלול מחלוקת משום הכי אשה דרבי בה קרא פטר בה שפיר בבהמה דלא רבי קרא לא פטר בה שפיר אלא אי אמרת בעכור מחלוקת מכדי סברא הוא מאי שנא אשה ומאי שנא בהמה מי סברת רבי יהושע מפשט פשיט ליה רבי יהושע ספוקי מספקא ליה ואזיל הכא לחומרא והכא לחומרא גבי אשה דממונא הוא ספק ממונא לקולא גבי בהמה דאיסורא הוא דאיכא לגבי גיזה ועבודה ספק איסורא לחומרא ה"נ גבי אשה ספק טומאה לחומרא ומי מספקא ליה והא קרא קאמר מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא א"ל רב חנינא בר שלמיא לרב הא רבי הא ר' ישמעאל בר' יוסי והא רבי אושעיא והא רבי יהושע בן לוי מר כמאן ס"ל א"ל אני אומר אחד זה ואחד זה אינה חוששת ושמואל אמר אחד זה ואחד זה חוששת ואזדא שמואל לטעמיה דכי אתא רב דימי אמר מעולם לא דכו שפיר בנהרדעא לבר מההוא שפירא דאתא לקמיה דשמואל דמנח עליה חוט השערה מהאי גיסא וחזיא מהאי גיסא אמר אם איתא דולד הואי לא הוה זיג כולי האי: ואם היה מרוקם וכו': תנו רבנן ט)איזהו שפיר מרוקם אבא שאול אומר [4]תחלת ברייתו ט)מראשו ושתי עיניו כשתי טיפין של זבוב תני רבי חייא [5]מרוחקין זה מזה שני חוטמין כשתי טיפים של זבוב תני רבי חייא [6]ומקורבין זה לזה ופיו מתוח כחוט השערה וגויתו כעדשה ואם היתה נקבה ט)נדונה כשעורה לארכה וחתוך ידים ורגלים אין לו ועליו מפורש בקבלה [2]הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני עור ובשר תלבישני ועצמות וגידים תסוכבני חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי [7]ואין בודקין אותו במים שהמים עזין וטורדין

עין משפט
נר מצוה

מ א מיי' פ"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה ד:
מא ב מיי' פ"ד מהלכות כלאים הלכה י סמג עשין ריא טוש"ע י"ד סימן שנו סעיף ז:
מב ג מיי' פי"ח מהלכות כלאים הלכה יד ופ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה ב והלכה יד סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סימן שה סעיף כג:
מג ד ה ו ז מיי' פ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קיז:

תוס' הרא"ש

לכשתכעוס תעמוד מלולאך לאו דוקא שיהו אכילה ושתיה שוין אלא בין אכילה ושתיה יהיו שני שלישים: **פושתיבנא** דפום בדיתא. פרש"י שכך שמו וקשה דה"ל למימר מפום בדיתא אלא לשון ממשלה ופרנסות היא: **שפיר** מלא בשר מהו. ממתניתין דקתני מלא דם ומלא מים ליכא למיפשט דמשמע הא מלא בשר טמאה לידה משום דאיכא למימר הא מלא בשר חוששת אבל ודאי לא או א"נ אפילו חוששת אינה והאי דלא חשיב ליה משום דבפלוגתא לא קא מיירי: **הא** נמי שמא ר' יהושע אמרה. אע"ג דאיכא מ"ד בסמוך מחלוקת בצלול ומיבעיא ליה אי בעכור ד"ה ולד גם ר"מ סופק בדבר דהא שמא קאמר. ותימה אי כר' יהושע אפילו מלא דם נמי תהא טמאה לידה. כלומר דהא בצלול קאמר דהוי ולד ומלא דם לא גרע מצלול ואי הוה מפרש' דעכור וצלול דהיינו ממראה בשר הוה ניחא אבל רש"י פ' צלול כמו מים צלולין: **שאין** הקב"ה עושה עור לאדם כו'. דכתנות עור מתרגמינן על משך בשריהון ובעור אדם איירי קרא ש"מ דעיקר יצירת אדם בעור קאי מדתלי כתנות בעור האדם: **סימן** לולד בבהמה דקה טינוף. האי טינוף הוי מיחדי הולד עצמו ולאו כי האי טינוף דאמרינן לקמן רוב היולדות מטנפות דהתם בטינוף שקודם הולד קאמר: **גבי** בהמה דאיסורא הוא כו'. ואף לכהן צריך ליתנו ולא אמרינן ספק ממונא לקולא משום דאי לא יהיב ליה אתי למשרייה בגזה ועבודה: **תחלת** ברייתו מראשו. ר"ח גרס ברשון וכן ר"ת והכי נמי איתא בתוספתא כלומר כעין חגב דסלעם מתרגמינן רשונא ולפי הספר דגרסינן מראשו קשה דהא שמעינן לאבא שאול גופיה בפ' בתרא דסוטה שהולד נולד מטיבורו ומשלח שרשיו אילך ואילך: **עור** ובשר תלבישני כו'. גבי תחיית המתים דיחזקאל כתיב ברישא גידין והדר בשר והדר עור ומפרש במדרש מלבוש שלובש ראשון פושט אחרון:

תורה אור השלם

1. וַיַּעַשׂ יְיָ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם: בראשית ג כא
2. הֲלֹא כֶחָלָב תַּתִּיכֵנִי וְכַגִּבְנָה תַּקְפִּיאֵנִי: איוב י י

מוסף רש"י

באשה שפיר. עור שיש בו צורת הולד (בכורות יט:).

לידע אם זכר הוא. הא דאמר גויתו בכעדשה לא שמקומו בולט אלא שמקומו ניכר בכעדשה: [ט] **המפלת** סנדל או **שליא תשב לזכר ולנקבה.** וא"ת בשליא ליתני נמי ולנדה דאימא הרחיקה לידתה וכבר כלו ימי טוהר כדאיתא לקמן בפירקין (דף כח.) גבי המפלת יד חתוכה אע"ג דאמר בסמוך אין תולין השליא בולד יותר מג' ימים להחמיר חוששין יותר מג' ימים וי"ל דלא דמו דהמפלת יד חתוכה איכא למימר דהרגש או רוב הגוף כבר ילדה מקודם וכלו ימי טוהר אבל שליא אימא הולד בתוכה או שלם או נימוק ועוד י"ל דאי הוה תני ולנדה ה"א מביאה קרבן ואינו נאכל דספק לידה היא קמ"ל מביאה קרבן ונאכל והכי נמי קאמר לקמן:

קא משמע לן אימא שניהם הזריעו בבת אחת. לר"ת שפירש דאין [ט] מתעברת וחוזרת ומתעברת ואפילו נפל אחי שפיר וא"ל שהזריעו בבת אחת אבל לפרש"י שפירש[ט] מ) גבי ג' נשים משמשות בזמן מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל שולד אחרון ממעך צורה הראשונה והא דאין אשה חוזרת ומתעברת ב]היינו בן קיימא [ט] (דאין) נפל חוזרת ומתעברת לא הוה ל"ל הכא אימא שניהם הזריעו בבת אחת והל"ל בביאה ראשונה הזריעה היא תחלה ובביאה שניה הזריע הוא תחלה ומיהו י"ל דבעינן זה בב' ביאות אין חדוש למתני תשב לזכר ולנקבה דפשיטא דפעמים הוא מזריע תחלה ופעמים היא ולא אמר מדהאי זכר האי נמי זכר אבל בביאה אחת סד"א מדהאי זכר האי נמי זכר קמ"ל אימא שניהם הזריעו בבת אחת ומיהו קשה מנלן דלא אמרינן בביאה אחת מדהאי זכר האי נמי זכר אימא לעולם אמרי' ומתני' בב' ביאות ואשמועינן מתני' דסנדל הוי ולד אף בלא צורת פנים ולאפוקי מעדותו של רבי נחוניא ואע"ג דכבר אשמעינן בבכורות ובכריתות דמייתי בסמוך דסנדל הוא ולד מ"מ איצטריך נמי לאשמועינן דהוי ולד לענין לידה וי"ל דהיינו דקמשני בלשון שני ומיהו תימה גם לפר"ת דלקמן (דף כח.) גבי זכר וטומטוס משני נמי שהזריעו שניהם בבת אחת ותרתי למה לי ואי אתא לאשמועינן דהוי ולד והא כבר תנא בהדיא בריש טומטוס או אנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה: סנדל

וטורדין אותו אלא בודקין אותו בשמן שהשמן רך ומצחצחו ואין רואין אלא בחמה כיצד בודקין אותו כיצד בודקין אותו כדאמרינן אלא במה בודקין אותו לידע אם זכר הוא אם נקבה היא אבא שאול בר נש ואמרי לה אבא שאול בר רמש אומר [א]מביא קיסם שראשו חלק ומנענע באותו מקום אם מסכסך בידוע שזכר הוא ואם לאו בידוע שנקבה היא א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה [ב]ל"ש אלא מלמטה למעלה אבל מן הצדדין אימא כותלי בית הרחם נינהו א"ר אדא בר אהבה [ג]תנא אם היתה נקבה גדונה כשעורה סדוקה מתקיף לה ר"נ ודילמא חוט של ביצים נינהו אמר אביי השתא ביצים גופייהו לא ידיעי חוט של ביצים ידיע א"ר עמרם תנא ב' ירכותיו כב' חוטין של זהורית וא"ר עמרם עלה כשל ערב ושני זרועותיו כב' חוטין של זהורית וא"ר עמרם עלה כשל שתי א"ל שמואל לרב יהודה [ד]שיננא [ה]לא תעביד עובדא עד שישעיר ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל אחת זו ואחת זו חוששת אמר רב אמי בר שמואל לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל לחוש חוששת ימי טהרה [ו]לא יהבינן לה עד שישעיר למימרא דמספקא ליה לשמואל והא ההוא שפירא דאתאי לקמיה דמר שמואל אמר הא בר ארבעין וחד יומא וחשיב מיומא [ז]דאזלא לטבילה עד ההוא יומא ולא הוה אלא ארבעין יומין ואמר להו האי בנדה בעל כפתיה ואודי [ח]שאני שמואל דרב גובריה: המפלת סנדל וכו': ת"ר [ט]סנדל דומה לדג של ים מתחלתו ולד הוא אלא שנרצף רשב"ג אומר [י]סנדל דומה ללשון של שור הגדול משום רבותינו העידו סנדל צריך צורת פנים א"ר יהודה אמר שמואל הלכה סנדל צריך צורת פנים א"ר אדא א"ר יוסף א"ר יצחק סנדל צריך צורת פנים ואפי' מאחוריו משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר פניו לאחוריו בימי רבי ינאי בקשו לטהר את הסנדל שאין לו צורת פנים אמר להם ר' ינאי [יא]טיהרתם את הוולדות והתניא משום רבותינו העידו סנדל צריך צורת פנים אמר רב ביבי בר אביי אמר רבי יוחנן מעדותו של רבי נחוניא נשנית משנה זו אמר רבי זעירא זכה בה רב ביבי בשמעתיה דאנא והוא הוינא יתבינן קמיה דרבי יוחנן כי אמרה להא שמעתא וקדם איהו ואמר וזכה בה [יב]למה הזכירו סנדל [יג]והלא אין סנדל שאין עמו ולד אי דאתילידא נקבה בהדיה ה"נ הכא במאי עסקינן [יד]דאתיליד זכר בהדיה מהו דתימא הואיל [טו]ואמר רב יצחק בר אמי אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה מדהא זכר הא נמי זכר קמ"ל אימא שניהם הזריעו בבת אחת האי זכר והאי נקבה דבר אחר שאם תלד נקבה לפני שקיעת החמה וסנדל לאחר שקיעת החמה מונה תחלת נדה לראשון ותחלת נדה לאחרון סנדל דתנן גבי

וטורדין אותו. ממחין: **בר רמש: ומנענע באותו מקום.** מלמטה למעלה כדאמר בסמוך: **אם מסכסך.** הקיסם שיש דבר המעכב היינו גיד דאי נקבה ליכא עיכובא: **מלמטה למעלה.** שהרי בסדק השעורה אין עיכוב לאורכה: **תנא אם היתה נקבה גדונה כשעורה סדוקה.** לאוסופי ולפרושי אתא דלעיל [ע"א] תני גדונה כשעורה ולא תני סדוקה: **חוט.** מבדיל מלמטה למעלה בין ב' הביליס וגרמה עמוק כסדק: **לא ידיעי.** אין ניכרין מחמת קטנן: **שפי ירכותיו.** כשהוא מתחיל להבראות בתוך ידיס ורגליס: **ערב.** עבה משתי: **לא תעביד עובדא.** לעשותו ולד עד שיהא לו שערות בראשו: **לחוש חוששת.** להחמיר ולישב שבועים: **לפפיה ואודי.** אלמא היה בקי בילירת הולד: **דרב גוביה.** הוא בקי ואין כולן בקיאין: **דג של ים.** דג יש ביס ושמו סנדל: **אלא שנרצף.** נמעך: [ט] **[לשון של שור הגדול.** דהיינו פניו טוחות. ואע"ג דאוקמינן לעיל [כד.] פניו טוחות אין אמו טמאה גבי סנדל ולאי אמו טמאה לידה (סנדל) דולד שעמו מוכיח עליו דולד הוא אלא שנימוק ע"י חברו שדחקו]: **צריך צורת פנים אפי' מאחוריו.** כלומר אפי' אינו אלא מאחוריו הוי ולד: **שסטר.** הכהו על לחיו: **משנה זו.** דקתני צריך צורת פנים מעדותו של רבי נחוניא נשנית הוא העיד עליה בבית המדרש ויחידאה היא: **וכה בה רב ביבי בשמעתיה.** מזלו גרם לומר שמועה זו וקדמני שגם אני שמעתיה מר' יוחנן דמעדותו של רבי נחוניא נשנית ולא זכיתי לאומרה: **והלא אין סנדל שאין עמו ולד.** ובלא סנדל נמי הוא טמאה לידה: **אי דאתיליד נקבה בהדיה ה"נ.** דלא היה צריך להזכירו דיש לה ימי טומאה וטהרה דנקבה שאפילו הוא זכר גמור כי איכא נקבה בהדיה יושבת לנקבה ימי טומאה וטהרה ושל זכר מובלעים בתוכן: **דאתיליד זכר בהדיה.** ומספקי' לסנדל בנקבה ויושבת שבועיים לטומאה אבל טהרה דנקבה לא יהבינן לה דדילמא זכר הוא: **האי נמי זכר.** ולא תשב אלא לזכר קמ"ל כו': **ד"א.** אפי' ילדה עמו נקבה צריך להזכיר ספק סנדל[א]: **שאם תפיל שניים אחד לפני שקיעת החמה ואחד לאחר שקיעת החמה מונה תחלת נדה לראשון** וה"ג לה בתוספתא[ב]. וה"פ שאם תפיל שניהם נקבה לפני שקיעת החמה וסנדל לאחר שקיעה מונה לאחר שיכלו ימי טוהר לראשון תחלת נדה וכן לאחרון כגון אם תראה ביום שמונים ואחד לראשון הוא תחלת נדה דדילמא סנדל שנולד לאחר שקיעה זכר הוא וכלו ימי טוהר שלו לסוף מ' ולא משכי בתר פ"א[ג] דנקבה וכשתחזור ותראה בת' לראייתה ותרלה להיות סופרת יום כנגד יום אמרינן דלמא סנדל נקבה הוה ומשוך ימי טוהר שלו עד פ"א לראשון ומה שראתה ביום פ"א לראשון דם טוהר הוא א] ועכשיו מה שהיא רואה ביום פ"א[ד] תחלת נדה הוא והיינו תחלת נדה לאחרון ובהכי הוא מקולקלת דלא ידעינן בהך ראיה בתריתא אי נדה היא אי שומרת יום כנגד יום. לישנא אחרינא גרסי' שאם תלד נקבה לפני שקיעה וסנדל לאחר שקיעה מונה תחלת לידה מן האחרון וסוף לידה מן הראשון. וה"פ אפילו היכא דאתילד נקבה בהדיה הולרך סנדל שאם תלד נקבה לפני שקיעה והסנדל שהוא ספק זכר לאחר שקיעה מונה תחלת לידה דהיינו ימי טומאה מן האחרון דדילמא סנדל נמי נקבה היא ומיינן מייני' י"ד שהוא ט"ו לראשון וסוף לידה דהיינו ימי טוהר מיינן מן הראשון להחמיר שאם תראה ביום פ"א דהיינו פ' לאחרון מטמיינן לה משום נדה דאמרי' סנדל זכר הוה והרי ארבעים יום ששלמו ימי טוהר שלו ודנקבה קמייתא נמי השתא כלו להו והיינו לורך דאי לאו סנדל הוי מיינה נמי ימי טומאה לראשון ולא מטמאה אלא י"ד והשתא יתבה ט"ו ואי הוה פשיטא לן שהסנדל נקבה היא לא הוא תחלת נדה עד פ"ב לראשון דבתר ולד אחרון אזלינן:

גבי

מד א ב ג ד ה מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קיא:
מה ו ז ח ט מיי' שם הלכה יב:

א) [ברכות לו. וש"נ], ב) [עי' תוס' סוטה כו. ד"ה אלינאן], ג) [לקמן סד:], ד) [תוספתא פ"ד ה"ג], ה) [תוספתא פ"ד ע"ש], ו) [לקמן כח. ע"ש לא]. ע"ש ברכות ס. ע"ש], ז) גי' רש"ש ל, ח) [פ"ד ה"ג], ט) [פ' רש"ש], י) בס"א: פ"ח, כ) [שייך לעיל במשנה כד:], ל) [בימות ק: וע' ביכמות יב: ותוס' שם ד"ה שמא], מ) [דף מה.], נ) ל"ל דאי,

סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה. ותימה מפלת הרחיקה לידתה דאימר דבשליא לא שייך למימר הרחיקה לידתה דאין מיחזי הולד יוצא בלא השליא ואפילו את"ל דחיישינן י"ל דלהכי לא תנא לנדה דלא תימא מביאה קרבן ואינו נאכל דכה"ג משני לקמן בפירקין: **אמר** להם שהרותם את הולדות. אפילו בלא צורה נמי הוי ולד אע"ג דבפניו טוחות קאמר ר' יוחנן לעיל דלא הוי ולד שאני סנדל (שרכמו) [שדחקו] חברו דמעיקרא הוה ליה צורת פנים: **קמ"ל** שניהן הזריעו בבת אחת. מכאן משמע דאפילו בנפלים אין אשה מתעברת חוזרת ומתעברת והא דאמרינן ג' נשים משמשות במוך מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל שולד אחרון ממעך צורה הראשונה הא דאין אשה חוזרת ומתעברת [ב]היינו בן קיימא [ט] (דאין) נפל חוזרת ומתעברת לא הוה ל"ל הכא אימא שניהם הזריעו בבת אחת והל"ל בביאה ראשונה הזריעה היא תחלה ובביאה שניה הזריע הוא תחלה ומיהו י"ל דבעינן זה בב' ביאות אין חדוש למתני תשב לזכר ולנקבה דפשיטא דפעמים הוא מזריע תחלה ופעמים היא ולא אמר מדהאי זכר האי נמי זכר אבל בביאה אחת סד"א מדהאי זכר האי נמי זכר קמ"ל אימא שניהם הזריעו בבת אחת ומיהו קשה מנלן דלא אמרינן בביאה אחת מדהאי זכר האי נמי זכר אימא לעולם אמרי' ומתני' בב' ביאות ואשמועינן מתני' דסנדל הוי ולד אף בלא צורת פנים ולאפוקי מעדותו של רבי נחוניא ואע"ג דכבר אשמעינן בבכורות ובכריתות דמייתי בסמוך דסנדל הוא ולד מ"מ איצטריך נמי לאשמועינן דהוי ולד לענין לידה וי"ל דהיינו דקמשני בלשון שני ומיהו תימה גם לפר"ת דלקמן (דף כח.) גבי זכר וטומטוס משני נמי שהזריעו שניהם בבת אחת ותרתי למה לי ואי אתא לאשמועינן דהוי ולד והא כבר תנא בהדיא בריש טומטוס או אנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה: סנדל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ד"א אפי' וד"ה שאם הפיל: (ב) תוס' ד"ה קמ"ל וכו' דאין אשה מתעברת וחוזרת וכו' שפיר שצ"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה שאם תפיל שניים וכו' ועכשיו מה שהיא רואה ביום פ"ב: ב) תוס' ד"ה קמ"ל וכו' היינו בן קיימא דאין נפל אין חוזרת ומתעברת וכו' כל"ל:

גבי בכורות. דקתני (בכורות דף מו.) המפלת סנדל הבא אחריו בכור לנחלה ואין בכור לכהן: **למאי הלכתא.** קס"ד לבא אחריו לסוף שנה או לסוף שנתיים קמיירי וא"ל סנדל והלא בלא סנדל פטר ולד דבהדיה את הבא אחריו. ומשני לבא אחריו כלומר לכך הוזכר סנדל אם יצא ולד שעמו אחריו הוי בכור לנחלה ואין בכור לכהן: **גבי כריתות.** בפ"ק (כריתות ז:) לענין חיוב קרבן: **למאי הלכתא.** מיפוק ליה דמשום ולד שעמו תביא קרבן: ולד יוצא דרך דופן ע"י סם לא מיחייבה קרבן דכתיב גבי קרבן (ויקרא יב) אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד ממקום שמזרעת[ה]: **ור' שמעון הו'.** לקמן בפ' יוצא דופן (דף מ.): **כשהן יוצאין.** סנדל וולד שעמו: **כרוכין.** דבוקין זה בזה ולא דבוקין ממש ומדיולאין יחד אי אפשר שתתגייר בינתיים: **שמע מינה.** מדהוזכר סנדל גבי כריתות משום גירות וכגון שילא ולד תחלה ואחר כן סנדל וגבי בכורות כגון שילא סנדל תחלה כדאקמינן לעיל דפוטר ולד מחמת סלעים ותניא דבבת אחת יוצאין שמע מינה אין שוכבין זה אצל זה דא"כ לא משכחת לה שילא זה קודם זה אלא האי כרוכין דקתני הכי הוא מכרך כריך ליה ולד לסנדל אפלגיה דראש שולד תחוב כנגד טיבורו של סנדל: **ומשלחיף ליה כלפי רישיה.** כלומר דחפו ולד בראשו לסנדל כלפי חוץ: **גבי בכורות.** דבעינן שילא הסנדל תחילה כגון שילאו דרך ראשיהן כו': **מצומצמין.** שוכבין זה אצל זה: **ואיפוך שמעתא.** מימרא דרב פפא דאמר בבכורות שילאו דרך ראשיהן: **סריך.** אוחז בידיו למעלה ואינו ממהר ללאת וסנדל מחליק ויוצא קודם: **סריק.** מחליק: **הויא לידה.** דקיימא לן בהאי פירקא (דף כח.) יצא ראשו הרי הוא כילוד אבל סנדל עד דנפיק רובא דאין ראשו נפל חשוב דהכי אמרינן בבכורות (דף מו:) אין הראשו פוטר בנפלים ואדנפיק סנדל נתגיירה וטבלה: **מתני' הבית טמא.** משום אהל המת דולד הוה בה ומת: **נימוק הולד.** ונעשה בשר ונתערב בדם הלידה ובטל ברוב: **גמ' וסופה.** כשהיא הולכת ורוחקת הויא רחב כתורמוס. לישנא אחרינא גרסינן בתוספתא[ו] ורלשה דומה כתורמוס: **שיאחזנו בידו.** אחיזה (ז) אית בה טפח שהטפח הרבע אצבעות בגודל: **שדרו של ולד לריך שיהא יוצא מן ההדם טפח.** לבד אורך העלין. שדרה קרי כל זמן שהעלין הולכין ומתחברין ומוסיפין ואחר שכלתה השדרה גבוהין אורך העלין למעלה: **חדא היא.** דליכא שמעתתא אלא האי דשדרה דאמר ר' יוחנן: **אמר אביי.** לא תימא תני ר' חייא אחוב טפח דמשמע מתני' היא אלא אימא אמר רבי חייא ומנפשיה קאמרה ורבי חייא תנא ואמורא הוא והיכא דאמר מנפשיה בלשון מימרא הוא שמעתא: **טפח על טפח על רוס טפח.** אהל קטן שהוא טפח אורך וטפח רוחב ורוס אהלו טפח: **מביא הטומאה.** אם כזית מן המת בלד זה וכלי בלד זה הוה טמא כלי מחמת אהל המת: **וחוצץ בפני הטומאה.** אם טומאה תחתיו וכלי על גביו הכלי טהור. ולהכי נקט על רוס טפח דאי הוה חלל רומו פחות מטפח הויא טומאה רצולה וכנגדו למעלה עד לרקיע טמא כדאמרי' בהעור והרוטב (חולין קכו.) ולענין אחויי טומאה נמי לא מייתי דלאו אהל הוא: **חבור.** מקום שפיתת שתי קדרות. כירה (ח) מקום שפיתת קדרה אחת: **חבור.** וכתנור דמי מפני שצריכה לתנור להיות לו יד שאם נטמא התנור פת שעליה טמא שהתנור אע"פ שאינו מקבל טומאה מגבו מטמא הוא את אחרים מגבו כדאמר בתורת כהנים [במיי פרשה ז] הלכך ידו אע"ג דלית ליה אויר מטמא אבל יותר מטפח עומדת ליטמא שהיא גדולה יותר מדאי ולא הויא יד: **תנורי**

סנדל. דלית ליה חיותא עד שילא רובו אבל דאשו לא אע"ג דשמואל דאמר אין הראשו פוטר בנפלים איתותב בפ' יש בכור (בכורות דף מו:) נפל דאית ליה צורת פנים עדיף מסנדל והא דקאמר ולד דאית ליה חיותא מדנפיק רישיה לאו דוקא דאית ביה חיותא דהא אפי' לית ביה חיותא כיון דאיתותב שמואל ועוד דמשמע בירושלמי דולד שעם הסנדל אינו מתקיים אלא כלומר שראוי לחיות דהיינו שנגמר בצורת פנים ור"מ גרים ולד דאית ביה חיותא מדנפיק רובי' סנדל דלית ביה חיותא מדנפיק כוליה פי' רובי' רוב הראש כוליה כל הראש אבל כל הגוף פשיטא דלא צריך לרובו ככולו: **שדרה טפח.** ול"ת תקשי הך ברייתא לרב יהודה אמר שמואל דאמר[ט] צריך שילא לולד מן ההדם טפח ולא מצריך שדרה ופליג על ר' פרנך וי"ל דלא מתניא בי ר' חייא ובי ר' אושעיא אי נמי בברייתא לא תני שדרה אלא שהש"ס קבע בברייתא שדרה משום דקיס לן הכי ואם תאמר דטפח זה קטן דמפרש התם אמה בת ה' טפחים עשה אותה בת ו' לא מהם ג' להדם ואחד לגולב ויש לומר דמכל מקום כיון דאיכא שם טפח עליה חשיב ליה הכא עם שאר טפחים אי נמי טפח לולב לא קאי אטפחים קטנים ולא קאי קטנים כ"א אטפחים של הדם: **ותו ליכא.** ואם תאמר והא איתא בהמוכר את הספינה (ב"מ דף פט.) קנה של מאזנים טפח ובהעור והרוטב (חולין דף קכג.) בכדי לחיזה טפח גם בטרפות יש דשיעורו טפח ולפי המסקנא דלא אייני בדרבנן אלא בדכתיב ולא מפורש שיעורייהו אמי שפיר: **מן התנור טפח.** היינו להוציא הטומאה שאם נטמא התנור מתוכו נטמא היד דאשיב כגוף התנור דלף על גב דאין התנור מקבל טומאה מגבו אם נטמא תוכו גבו נמי טמא כדאמר פ' אלו דברים (ברכות דף נב:) דנטמא תוכו כולן טמאין ובפ"כ נמי אמר מרובה מדת לטמא ממדת ליטמא שמטמא אחרים מגבו ואינו מיטמא מגבו ויד דין גב יש לה ואם נגע השרץ ליד לא נטמא התנור כדאמרינן בתוספתא (פ"ק דכלים פ"ו) אין טומאה לכלי חרס אלא מתוכו והיסטו בלבד ולא קתני על ידו ובהעור והרוטב (חולין דף קיח.) דבעי למימר יד להכנים יעמיד התוספתא בתנור שאין לו יד: **אבל**

אבל. בברייתא. א"נ לא מיתנייא בי רבי חייא ובי ר' אושעיא דאושעיא דזעירא קתני לה: **שיאחזנו** בידו ויראה לכאן ולכאן. והיינו שיעור טפח שהוא ד' אצבעות בגודל ונקטינן בהאי לישנא כדי לפרש הטעם: **ותו** ליכא. תימה ואכתי איכא טובא דתנן במס' כלים יד הפרגול טפח. ובפ' המוכר את הספינה גבי קנה מאזנים. וטפח לבית אחיזה גבי המפשיט בהעור והרוטב. ובאלו טריפות קתני מילי טובא דשיעורן טפח גבי טריפות. ובפ' לא יחפור ובכירה טפח. ולפי המסקנא ניחא כולהו דלא מיירי אלא בדכתיבן ולא מפרשי שיעורייהו והני אין שמות הטרפות ולא שמות הכלים כתובין: **אבן** היוצא מן התנור טפח. לאו להכניס לו הטומאה מיירי דלא עדיפא ידו מגבו אלא להוציא את הטומאה והכי תניא בתוספתא דאין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו והיסטו ואילו יד לא קא חשיב ואמרינן נמי הא יש צמיד פתיל עליו שהוא יד בו יד ואי הוה יד מכניס טומאה לא הוה מציל בצמיד פתיל כדאמר בשבת פרק ר' עקיבא נמי מי לא עסקינן דיחדבנהו לאשתו נדה ומוכח מהכא דכלי חרס אינו מטמא מדרס ואע"ג דברש סוגיא דהעור והרוטב משמע דסבר תלמודא דיש יד לתנור להכניס ולהוציא ועדיף מגבו במסקנא לא צריך למימר הכי: **ובכירה** ג' אצבעות. פרש"י דכירה הוא מקום שפיתת קדרה אחת. וליתא דבפ' כירה אמרינן שהוא מקום שפיתת שתי קדרות אבל כופח הוא מקום שפיתת קדרה אחת:

גבי בכורות למאי הלכתא לבא אחריו [א]בכור לנחלה [ב]ואין בכור לכהן סנדל דתנן גבי כריתות למאי הלכתא שאם תלד ולד דרך דופן וסנדל דרך רחם [ג]דמייתא קרבן אסנדל ולרבי שמעון דאמר [ד]יוצא דרך דופן ולד מעליא הוא מאי איכא למימר אמר רבי ירמיה שאם תלד ולד בהיותה עובדת כוכבים וסנדל לאחר שנתגיירה דמייתא קרבן אסנדל אמרוה רבנן קמיה דרב פפא ומי איתנהו להני שינויי והא תניא כשהן יוצאין אין יוצאין אלא כרוכין אמר רב פפא שמע מינה מכרך כריך ליה ולד לסנדל אפלגיה ומשלחיף ליה כלפי רישיה גבי בכורות כגון שיצאו דרך ראשיהם דסנדל קדים ונפיק גבי כריתות שיצאו דרך מרגלותיהם דולד קדים ונפיק רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא אמר אפילו תימא מצומצמין ואיפוך שמעתתא גבי בכורות שיצאו דרך מרגלותיהם ולד דאית ביה חיותא סריך ולא נפיק סנדל דלית ביה חיותא שריק ונפיק גבי כריתות שיצאו דרך ראשיהן ולד דאית ביה חיותא מדנפיק רישיה הויא לידה סנדל עד דנפיק רוביה: **מתני'** [ה]שליא בבית הבית טמא [ו]לא שהשליא ולד אלא שאין שליא בלא ולד רבי שמעון אומר נימוק הולד עד שלא יצא: **גמ'** תנו רבנן [ז]שליא תחלתה דומה לחוט של ערב וסופה דומה כתורמוס וחלולה כחצוצרת ואין שליא פחותה מטפח רבי שמעון בן גמליאל אומר [ח]שליא דומה לקורקבן של תרנגולין שהדקין יוצאין ממנה תניא רבי [ט]אושעיא זעירא דמן חבריא חמשה שיעורן טפח ואלו הן שליא שופר שדרה דופן סוכה והאזוב שליא הא דאמרן שופר דתניא [י]כמה יהא שיעור שופר [יא]פירש רבי שמעון בן גמליאל כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן טפח שדרה מה היא [יב]דא"ר פרנך אמר רבי יוחנן [יג]שדרו של לולב צריך שיהא יוצא מן ההדם טפח דופן סוכה [יד]דתניא [טו]שתים בהלכתן שלישית אפילו טפח אזוב דתני רבי חייא [טז]אזוב טפח אמר רבי חנינא בר פפא דריש שילא איש כפר תמרתא תלת מתניתא ותרתי שמעתתא שיעורא טפח תרתי חדא היא אמר אביי אימא אמר רבי חייא אזוב טפח ותו ליכא והאיכא [יז]לטפח על טפח על רום טפח מרובע מביא את הטומאה וחוצץ בפני הטומאה טפח קאמרינן טפח על טפח לא קאמרינן והא איכא [יח]אבן היוצא מן התנור טפח ומן הכירה שלש אצבעות חבור כי קאמרינן היכא דבציר למטפח לא חזי אבל הכא כ"ש דבציר מטפח יד תנור הוא והאיכא תנורי

מו א מיי' פ"ב מהלכות נחלות הל' י סמג עשין לז טוש"ע מ"מ סי' רעז סעיף ו:

מז ב מיי' פי"ח מהלכות נכרים הל' יד סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סימן סס סעיף כב:

מח ג מיי' פי"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה יב ופ"א מהל' מחוסרי כפרה הלכה ו:

מט ד מיי' פכ"ב מהל' טומאת מת הל' י:

נ ה מיי' פ"א מהלכות איסורי ביאה הל' יד:

נא ו ז מיי' שם הל' יג:

נב ח מיי' פ"א מהלכות שופר הלכה ה וע"ש סמג עשין מה טוש"ע א"ח סימן תקפו סעיף ט:

נג ט מיי' פ"ז מהלכות לולב הלכה ח וע"ש סמג עשין מד טוש"ע א"ח סי' תכו סעיף א:

נד י מיי' פ"ד מהלכות סוכה הל' ג וע"ש סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תכל סעיף ב:

נה כ מיי' פי"א מהלכות טומאת צרעת הל' ה ופ"ג מהל' פרה אדומה הלכה ב:

נו ל מיי' פי"ג מהלכות טומאת מת הלכה א:

נז מ מיי' פי"ז מהלכות כלים הלכה א:

הגהות הב"ח

(**א**) רש"י ד"ה שיאחזנו בידו אחיזה אין בה:

מוסף רש"י

בכור לנחלה. ליטול פי שנים, ואין בכור לכהן. לתת פדיון לכהן ה' סלעים (בכורות מו.). **יוצא דרך דופן.** ע"י סם נפתחו מעיה והוציאו את העובר לחוץ ונתרפאת (לקמן מ.). **שליא בבית.** שהפילה אשה שליא ואין ולד ניכר בה (בכורות כב.). **הבית טמא.** אף אם אין ולד נראה הבית טמא משום אהל המת (לעיל יח.) דקתני טעמא דאין שליא בלא ולד, אלא שנימוק, ואע"פ הבית טמא דשמא לא יגמר עד שילא וקודם שנטל טמא את הבית (בכורות כב. וש"מ). **דעזירא דמן חבריא.** לעיל הישיבה, ולי נראה לפושטא זעירא היה נקרא דמן חבריא שמבני הישיבה (חולין לא. ועי"ש יב.). **שדרו של לולב.** לגב מעלין, שהעלים תרוכים למעלה ואחר שכלתה השדרה שאין עוד עלין דבוקין ועולין בו (סוכה לב:). **שיהא יוצא מן ההדס.** כשם שהוא גבוה במינו מכולן (שם). **שתים.** דפעות של סוכה (סנהדרין ד.) מוזמות ולפונות כמין גאם, לו דומות מערבית (סוכה ו:) **כהלכתן.** שלמות (סנהדרין שם) באורך כל הסוכה וברחבה, אחד לארכה ואחד לרחבה (סוכה ד:) כשיעור משך סוכה (שם ו:). **שלישית אפילו טפח.** ברוס ר' עמים (סנהדרין שם) דהכי אגמריה רחמנא למשה מסיני, דכשלישית שני ליה בעפה (סוכה ד:). **טפח על טפח על רום טפח.** הלכה למשה מסיני הוא, אבל פחות מעפה לא מביא הוא חולץ, לא מביא את הטומאה, אם טומאה תחת ראשו אחד וכלים תחת ראשו שני וכיון קורה אוהב ורחוקה עפה ולאחיה להביא טומאה, לא מייתי, משום דליכא רוס הספק טפח ממנו ולקרקע, ולא חולץ, אם יש כלי על גבה כנגד הטומאה אפילו עד לרקיע טמא, דטומאה לעולה אין לה אהל טפח בוקעת ועולה (שם י.).

תוס' הרא"ש

גבי בכורות למה לי. קס"ד הא דקתני לבא אחריו היינו בלידה אחרת מדלא קתני הבא עמו: **ולר' שמעון** דאמר יוצא דופן כו' ולא מצי למימר שאם ילדה ולד קודם שקיעה וסנדל לאחר שקיעה שאין מביאה קרבן עד פ"א לסנדל דלא לענין הכי מיתניא דקתני התם המפלת סנדל מביאה קרבן ונאכל משמע דחיוב הקרבן אתא לאשמועינן דלא תימא שהיא פטורה לגמרי: **ולד** דאית ביה חיותא סריך. אע"ג דאמרינן בירושלמי אין סנדל אלא שרצמו חי ואינו יוצא עם החי אלא עם המת היינו שמת בשעת יציאה מתוך הדחק שדוחקין זה את זה אבל עם היציאה הוא חי וסריך ולא נפיק עד שיצא מקצת הסנדל: **ולד** דאית ביה חיותא מדנפיק רישיה הו"ל לידה סנדל עד דנפיק רוביה. הכי גרים רש"י ופי' דסבר כשמואל דאמר אין הראש פוטר בנפלים ולא חשיב כילוד עד דנפיק רוב הוולד. ונקשה דהא איתותב שמואל בפ' יש בכור וצ"ל דבסנדל לא חשיב ראש אפילו יש בו צורת פנים דכיון דנרצם לא חשיב כשאר נפל. והא דקאמר ולד דאית ביה חיותא לאו דוקא אלא דאוי לחיות קאמר ור"ס דגרסי ולד מכי נפיק רוביה דרישיה הו"ל לידה סנדל עד דנפיק כולה דהיינו כל הראש. דולד סגיא ברוב ראשו אע"פ שהוא נפל כדקאמר ר' יוסי לקמן משיצא כתקנו לחיים ובנפל איירי ומפרש התם דהיינו רוב ראשו ולת"ק דבעי ראש שלם בנפלים ולמתני' דבכורות דמשמע דולד הבא עמו חי ואינו בכור לכהן אי אפשר ליישב לפי הירושלמי: **שדרה.** מפרש לקמן בשדרו של לולב. ותימה הך ברייתא תיקשי לרב יהודה אמר שמואל דפליג על ר' פרנך בלולב הגזול ואמר שצריך שיצא לולב מן ההדס טפח ושמא לשון שדרה אינו שנוי בברייתא. א"נ לא מיתנייא בי רבי חייא ובי ר' אושעיא דאושעיא דזעירא קתני לה: **שיאחזנו** בידו ויראה לכאן ולכאן. והיינו שיעור טפח שהוא ד' אצבעות בגודל ונקטינן בהאי לישנא כדי לפרש הטעם: **ותו** ליכא. תימה ואכתי איכא טובא דתנן במס' כלים יד הפרגול טפח. ובפ' המוכר את הספינה גבי קנה מאזנים. וטפח לבית אחיזה גבי המפשיט בהעור והרוטב. ובאלו טריפות קתני מילי טובא דשיעורן טפח גבי טריפות. ובפ' לא יחפור ובכירה טפח. ולפי המסקנא ניחא כולהו דלא מיירי אלא בדכתיבן ולא מפרשי שיעורייהו והני אין שמות הטרפות ולא שמות הכלים כתובין: **אבן** היוצא מן התנור טפח. לאו להכניס לו הטומאה מיירי דלא עדיפא ידו מגבו אלא להוציא את הטומאה והכי תניא בתוספתא דאין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו והיסטו ואילו יד לא קא חשיב ואמרינן נמי הא יש צמיד פתיל עליו שהוא יד בו יד ואי הוה יד מכניס טומאה לא הוה מציל בצמיד פתיל כדאמר בשבת פרק ר' עקיבא נמי מי לא עסקינן דיחדבנהו לאשתו נדה ומוכח מהכא דכלי חרס אינו מטמא מדרס ואע"ג דברש סוגיא דהעור והרוטב משמע דסבר תלמודא דיש יד לתנור להכניס ולהוציא ועדיף מגבו במסקנא לא צריך למימר הכי: **ובכירה** ג' אצבעות. פרש"י דכירה הוא מקום שפיתת קדרה אחת. וליתא דבפ' כירה אמרינן שהוא מקום שפיתת שתי קדרות אבל כופח הוא מקום שפיתת קדרה אחת:

אבל בקטן תחלתו כל שהוא. ומ"ת וגדול שאין לו ד' טפחים ממאי טהור והלא אף בקטן טפי טמא[ט] וי"ל דגדול וקטן היינו ברוחב והרוחב הרבה צריך גובה ד' להחזיק חומו אבל קטן שהוא בר די בגובה טפח: **תחלתו** כל שהוא. משתגמר מלאכתו שיריו ברובו במשניות גרסינן תחלתו כל שהוא שיריו ברובו משתגמר מלאכתו ואיזהו גמר מלאכתו וכו' ולרך הש"ס שמהפך פעמים מסדר המשנה לפי הצורך משום דנפ' העור והרוטב (חולין דף קכד.) בעי רובו דטפח למאי חזי ומשני אגדול תני ליה בסוף ופריך והא שיריו ד' קאמר ומשני לא קשיא הא בתנור בר ט' הא בתנור בר ז' ומפרש התם רש"י דבתנור ט' סגי בארבעה אע"ג דלא הוי רובא ותנור ז' אע"ג דלא הוי ד' סגי ברובא וקשה לר"ת לא יהיה סופו חמור מתחלתו דהא תחלתו ד' ורואה כפירש"י שפירש כאן דתנור בר ז' (ח) וד' הוי רובא ותנור בר תשעה ברובא וקשה דלמה ליה למנקט בר ט' הוה ליה למנקט בר ח' ושיריו ברובו ולפרש"י א]דהתם ניחא דנקט ט' אע"ג דהוי ד' מיעוטא ומה שהקשה ר"ת לא קשה מידי דהעושה כלי חרס אינו עושה אלא דבר חשוב אבל כלי שנתמעט כל זמן שראוי אינו מתבטל כמו ט) גרדומי ליליית דבשיריס סגי וכן משמע מדפריך שיריו טפח למאי חזי משמע דאי הוה חזי הוה ניחא ליה אע"ג דבליר מתחלתו): **כל** שהוא **טפח**. פר"ת אלא יחפור (ב"ב דף יט) דפעמים כל שהוא בליר מטפח ופעמים טפי מטפח[י]: **בפלונתא לא** קמיירי. ואע"ג דפליגי בדופן סוכה דר"ש אומר דרביעית טפח מ"מ טפח לדופן אחד צריך לכ"ע אבל לתנור אע"ג דבין התנור ולכותל לכ"ע טפח מ"מ בסתם תנור פליגי והא דפרש"י דכירה מקוס שפיתת קדרה אחת לא דק דנפ' כירה (שבת דף לח:) אמר דכירה זהו מקוס שפיתת ב' קדרות:

את אמרת שמעתתיה דרב. כלומר כוונת מעצמך ומתחלה שכחת[ע] ולכך שתק ולפ"ה שפי' בתמיה צריך לומר דמתחלה לא חש להשיבו:

ילדה ואח"כ הפילה שליא אפי' עד י' ימים אין חוששין לולד אחר. אע"ג דאמר לקמן דנשתהא הולד שלשה חדשים מ"מ לא שכיח וכל כמה דלא חזינן לא חיישינן:

המפלת חיה ועוף בו'. דוקא נקט חיה ועוף דאי בתחלה ולד ואח"כ שליא עד ג' ימים תולין ואין חוששין לולד אחר ולכאורה נראה הטעם דחיה ועוף אין דרכן של נשים להפיל ולכך איכא לספוקי שהשליא אינה מהם וקשה דבפרק בהמה המקשה (חולין דף עז:) אהא דתנן שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה ומסיק אר"פ לא שנו אלא שאינה קשורה בולד פי' שיש לה ולד אחר וכיון דאינה קשורה בו חוששין לולד אחר בשליא ולכך אסורה ומייתי תניא נמי הכי מהך דהמפלת חיה ועוף והיכי מייתי הא אדרבה משמע הכא דוקא חיה ועוף דלאו אורחייה אבל נפל דאורחייה תולין כל שלשה ימים ובכן קיימא אפי' כמה ימים וי"ל דאין הדבר תלוי באורחייה ולא אורחייה אלא קיש ליה להש"ס ב]דאמר צורת אדם דגילה השליא להתעבה אבל לאחר בהמה חיה ועוף אינה דגילה להפרד השליא מן הולד אפי' בנעי הבהמה כמו בנעי האשה וא"ת וכי אינה קשורה בולד אמאי קאמר ר"ל דאסורה באכילה הא אמרינן הכא דלא הוי אלא אפר ולא אחר מדקתני הרייני מטיל עליה חומר שני ולדות שמא נימות שפיר של שליא זו וא"כ הוי אפר אפקא דלמא אין כאן ולד אחר ואפי' איכא שמא לא יצא לא ראשו ולא רובו ובפ"ק דב"ק (דף יא.) גבי שליא שיצתה מקצתה ביום ראשון משמע דאפר אפקא שרי דפריך מאי קמ"ל דאין מקצת שליא בלא ולד ותניא שליא שיצתה מקצתה אסורה פי' ואם יש מקצת שליא בלא ולד הוה ליה אפר אפקא ושרי וי"ל דבריית שליא שאחר הולד דודאי יש שם ולד אחר בשאינה קשורה בו כדאמרינן בשמעתין לא אמרו תולין השליא בולד אלא שבאה אחר הולד והתם מייתי ראיה דבאינה קשורה חוששין לולד אחר לאפוקי מדר' יוחנן דהתם אי נמי אפילו בנפל אפרה ר"א דגזרינן מקצתה אטו רובה או אטו אין עמה ולד אחר דיטעו העולם ויסברו הא דשרינן מה שבפנים לאו משום אפר אפקא אלא משום כל בבהמה וגזרת הכתוב הוא דאפי' יצא רובו שרי מיעוטו שבפנים כיון דחזו דשרינן בצאתה מקצתה ואפשר דיצא הראש בתחתו מקצת ואהו יעלו על נפש דמשום אפר אפקא שרי: חומר

תנורי בנות טפח [ט]דתניא [י]תנור תחלתו ארבעה ושיריו ד' דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [יא]במה דברים אמורים בגדול אבל בקטן תחלתו כל שהוא משתגמר מלאכתו [יב]ושיריו ברובו [יג]וכמה כל שהוא אמר רבי יוסי [יד]טפח שכן עושין תנורי בנות טפח בפלוגתא לא קמיירי השתא דאתית להכי הא נמי פלוגתא היא דקתני סיפא אמר ר' יהודה לא אמרו טפח אלא מן התנור ולכותל והאיכא מסגרת טפח בדכתיבן לא קא מיירי והאיכא [טו]כפורת טפח בקדשים לא קמיירי והאיכא [טז]דיה לקורה שהיא רחבה טפח בדרבנן לא קמיירי אלא בדכתיבן ולא מפרשי שיעורייהו יתיב רב יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דרב כהנא ויתיב וקאמר אמר רב יהודה אמר רב כל שלשה ימים הראשונים תולין את השליא בולד מכאן ואילך חוששין לולד אחר אמר ליה ומי אמר רב הכי והאמר רב אין הולד מתעכב אחר חבירו כלום אישתיק אמר ליה דלמא כאן בנפל כאן בבן קיימא אמר ליה את אמרת לשמעתתיה דרב בפירוש אמר רב הכי הפילה נפל ואחר כך הפילה שליא כל שלשה ימים תולין את השליא בולד מכאן ואילך חוששין לולד אחר ילדה ואח"כ הפילה שליא אפילו מכאן ועד עשרה ימים אין חוששין לולד אחר שמואל ותלמידי דרב ורב יהודה הוו יתבי חליף ואזיל רב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל לאפייהו באלי ואתי אמר לן גברא דרמינן ליה בגילא דחטתא ומרמי ומדחי אדהכי אתא אמר ליה שמואל מאי אמר רב בשליא א"ל הכי אמר רב [יח]אין תולין את השליא אלא בדבר של קיימא שיילינהו שמואל לכל תלמידי דרב ואמרי ליה הכי הדר חזייה לרב יהודה בישות בעא מיניה רבי יוסי בן שאול מרבי המפלת דמות עורב ושליא מהו אמר ליה אין תולין אלא בדבר שיש במינו שליא קשורה בו מהו אמר ליה דבר שאינו שאלת איתיביה [יט]המפלת מין בהמה חיה ועוף ושליא עמהן בזמן שהשליא קשורה עמהן אין חוששין לולד אחר אין שליא קשורה עמהן חוששין לולד אחר הריני מטיל עליהן חומר

תנורי בנות טפח. נערות קטנות עושין תנורין לשחוק: **תחלתו ארבעה.** תנור בן ד' טפחים מקבל טומאה אם נגמרה מלאכתו: **ושיריו ד'.** נטמא תנור גדול ושברו ונשתיירו ד' טפחים עדיין טמא: ה"ג **תחלתו כל שהוא משתגמר מלאכתו ושיריו ברובו.** ומקשה בהעור והרוטב[ז] רובו דטפח למאי חזי ומשני המי ושיריו אגדול קאי וה"ק גדול ומתפיין בגדול והא קאמר שיריו ד' ומשניין ההוא בתנור בר ז' דד' הוי רובו והא בתנור בר ט': **בפלוגתא.** כגון הכא דלר"מ לא הוי שיעורא בטפח: **לא אמרו טפח אלא בין תנור ולכותל.** דהתם יותר מטפח עומדת ליקלן מפני שמעבב את התנור מלקרבו לכותל ודוחקת את הכותל הילכך יותר מטפח עומדת לינטל היא אבל לגד הבית אפי' גדולה הרבה יד הוא לתנור: **דכתיבן.** ששיעורו מפורש מן התורה: **דיה לקורה.** לגבי מבוי: **מדרבנן.** כגון מבוי דכל מלותו מדברי סופרים: **כל ג' ימים.** כגון יצא ולד תחלה ושליא אחריו בתוך ג' ימים: **תולין השליא.** בו ואין חוששין לאחר דתוך הזמן הזה עשויה השליא להתעכב אחר הולד שהיתה ממנו טפי לא ואם זה זכר תשב לזכר בלבד ולא אמרינן שליא אחרת היתה עם ולד זה ונימות ושליא זו דולד אחר היא דדרך שליא לשהות אחר ולד ג' ימים: **מלאן ואילך חוששין.** שמא ולד אחר היה עמו ונקבה היה ותשב ימי טומאה דנקבה ואי נמי הוי האי ולד נקבה אכתי מהניא שפק דשליא דמנינא ימי טוהר לחומרא אם תראה ליום פ"א לולד ופסקה עד יום שמיני ורואה לא הוא שומרת יום כנגד יום (דאמר בהדיא)[ח] שליא נקבה הואי ומה שראתה ביום פ"א דם טוהר הוה דמשליא מנינן והשתא הוא דהוא תחלת נדה והא נקראת טוהר: **בנפלים.** מתעבר: **אם אמרת לשמעתיה דרב.** בתמיה. כלומר את אתית לפרושי מדידך: **בפירוש.** פירשה רב הכי: **ילדה.** בן קיימא: [ט]**באלי ואתי.** שהיה ממהר לבא כמו (לעיל דף ח.) באלי דידבי פי' מגרש: **מדויל.** שם מקום: **בגילא דחיטתא.** כלומר בשאלות מועטות: **מירמי ומידחי.** כלומר להקשותו ולהמותו שלא ידע להשיב: **אלא בדבר של קיימא.** שכיונא בו מתקיים אם היום[י] היו חדשיו כלו למעוטי שאם הפילה דבר שאין ראוי לבריית נשמה כגון אם נברא בירך אחד באמצעו או גוף אטום וחזי ביה ברב יהודה בישות דאמר לעיל שתולין את השליא בולד ולא פי' באיתה ולד תולין כך פ"ה אבל לא רצה לפרש אין תולין את השליא אלא בולד של קיימא אבל לא בנפל דא"כ הוה מפליג אהא דאמר רב לעיל וגם אהא דבעא מיניה ר' יוסי בן שאול מר' המפלת עורב ושליא מהו דע"כ לא קא מיבעי ליה אלא בדבר שאין במינו שליא אבל במינו שליא פשיטא ליה דתולין וכן הך בריתא דהמפלת כמין בהמה חיה ועוף ועוד דהו"ל למימר אין תולין את השליא אלא בולד של קיימא אבל מדקאמר בדבר של קיימא משמע שכיונא בו מתקיים במקום אחר:

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פט"ו מהל' כלים הלכה כ:

נט ב מיי' שם פרק ט"ז הלכה ח:

ס ג מיי' שם פט"ו הל"ח:

סא ד מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל' יד סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קלד סעיף ד:

סב ה מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף ז:

תוס' הרא"ש

אבל בקטן תחלתו כל שהוא. ותימה אמאי אמרינן בגדול שתחלתו ד' אפי' פחות מד' יהא תורת קטן עליו שתחלתו טפח ר"ל דגדול ניכר בדפוס שלו שסופו להיות גדול ולא חשיב כלי עד שיהא גבוה ד' דבפחות מכאן אינו מחזיק את חומו: **תחלתו** כל שהוא משתגמר מלאכתו. הגרש"י ובפ"ה דכלים לא תני הכי אלא הכי מיתניא אבל בקטן תחלתו כל שהוא ושיריו ברובו משתגמר מלאכתו ואי זו היא גמר משיסיקונו לאפות בו סופגנין אלמא קאי על שיריו ברובו דקטן אין אופין בו סופגנין: **ושיריו** ברובו. פרש"י דפרק בהעור והרוטב רובו דטפח למאי חזי ומשני דאגדול קאי גדול הא אמרינן ושיריו ד' ומשני הא בתנור שבעה דשיריו בארבעה אבל ברובו לא מטמינן ליה דלא חמירי שיריו מתחלתו דהא מתחלתו כשהוא שלם לא הוי תנור בציר מד'. והא דקתני רובו (בתנור) בתנור ט' אע"ג דבחציו איכא ד' לא מטמינן עד דאיכא רובא. כך פי' בפרק העור והרוטב. נראה לפרש איפכא דבתנור ט' כי היכי דמחמרינן בתחלתו דמטמא בד' מחמרינן נמי בשיריו ובר שבעה שיריו ברובו ואין זה דוחק אם סופו חמור מתחלתו דכיון שכבר היה כלי בראיות מעט נשאר שם כלי עליו וכיוצא בזה אשכחן בלולב הגזול דגרדומי אזוב כשרין וכן גרדומי ציצית ברישא התכלת. ועוד דכי פריך התם רובו דטפח למאי חזי לא קשה ליה אלא משום דהוי יותר מדאי דבר מועט ולא חזי למידי אבל במאי דס"ד דסופו חמור מתחלתו לא קשה ליה ולא מידי ועוד למה לי למנקט תנור בר ט' בתנור בר ח' סגיא אבל אי אמרינן דבר ט' בד' ניחא הא דנקט בר ט' לרבותא אע"ג דד' הוי מיעוטא אפ"ה טמא ובר ז' ברובא אע"ג דלא הוי אלא ג' טפחים וחצי ומשהו טמא: **וכמה** כל שהוא אמרי דבי ר' יאנאי טפח. תימה דבפ' מי שמת גבי שייר כל שהוא משמע דכל שהוא ר"ל דוקא כל שהוא וכן פ"ק דקידושין גבי קרקע כל שהוא חייב בפאה ובבכורים ולכתוב עליו פרוזבול ולקנות נכסים שאין עמהן אחריות דמוקי לה במחט ותלו בה מרגניתא ור"ל הא דקרי הכא לטפח כל שהוא משום דמעיקרא תנא שיעורא רבה. וגבי חבית של (שותפין) שיתופי מבואות דאמרינן בפ' חלון צריך שיגביה כל שהוא ומפרש כל שהוא טפח התם נמי קרי ליה כל שהוא משום דבעלמא לא קנה הגבהה פחות מג' טפחים. ומיהו לר"ת דמפרש דכל הגבהה סגיא בטפח קשה ריש לחלק דשמא לגבי קרקע לא קרי כל שהוא אלא אם כן הוי דוקא: **בפלוגתא** לא קא מיירי. אע"ג דבין תנור לכותל מיהא מודה רבי יהודה מ"מ בסתם תנור פליגי: **את** אמרת לשמעתיה דרב. לשון שבח הוא ששבחו ובא זה והזכירו כדאמרינן רבי טרפון שמע ושכח

מסורת הש"ס

ט) [ל"ל דתנן], י) כלים פ"ה מ"ל חולין קכד., יא) [חולין שם ע"ש עירובין יד: וש"נ], יב) שבת לב. סוכה ד:, יג) [עירובין יג:], יד) חולין עז:, טו) [חולין קכד.], טז) דאמר בהדי, יז) [ל"ל אחר ד"ה מהוינן], יח) [כנ"ל "הוסס" מיותר], יט) בכ"מ טוסף: מרכ, כ) [אולי ל"ל בפק], מא) [מנחות לט.], כא) [ועי' היטב תוס' חולין קכד. ד"ה הא בתנורא וכן ברש"י שם], כב) [ועי' תוס' ב"ב קנ. ד"ה וכל היכא ועוד שם מ: ד"ה במיטה ועוד קדושין כו. ד"ה קרקע], כג) [בפ"א]:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה תחלתו וכו' ז' ד' הוי כל"ל ואות ו' נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה תחלתו כל שהוא וכו' הוה ליה למינקט בר שמנה ושיריו ברובו ולפרש"י. נ"ב עי' בפ"ה דכלים מפנה מ' בפי' הרא"ש ובהגה"ה שם: ב) ד"ה המפלת וכו' אלא קיש ליה להש"ס תאמר צורת אדם וכו' כל"ל:

מוסף רש"י

תנור תחלתו ארבעה. אין תנור פחות מארבעה ואפילו נגמרה מלאכתו, **ושיריו ארבעה.** אם היה גדול ונטמא ונשברו, צריך שלא יהא בו שבר של ד' (חולין קכד.). **במה דברים אמורים.** דתחילתו ד' ושיריו ד', בגדול. התנורים העשויים לאפות ולצלות כדרכן, **אבל בקטן.** שעושין לתינוקות, **תחלתו כל שהוא** משתגמר מלאכתו. לאחר שנגמר והסיקו אפילו הוא טפח מקבל טומאה (שם). **המפלת** מין בהמה חיה ועוף. וכנגן היא דאמרי (לעיל כא.) כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד (שם עז:). **אין חוששין לולד אחר.** ואם נפתח הקבר בלא דם דהולי לידה יביאתה טהורה (שם).

תוס' הרא"ש (המשך)

רבי עקיבא דורש ומסכים: **ילדה** ואח"כ הפילה אפילו מכאן ועד עשרה ימים אין חוששין לולד אחר. לא דמי להאי דאמרינן לקמן ששהה ולד אחר חבירו ג' חדשים דמולתא דלא שכיחא הוא א"נ היכא דילדה ולד קיימא אח"כ אפשר ששוהה ולד אחר חבירו אבל היכא שאחרון נפל אין דרכו להשתהות אחר הראשון: **אין** תולין את השליא אלא בדבר של קיימא. פרש"י שכיונא בו מתקיים אם היו חדשיו כלו לאפוקי שאם הפילה דבר שאינו לבריית נשמה כגון אם נברא בירך אחד באמצעו או גוף אטום וחזי ביה ברב יהודה בישות דאמר לעיל שתולין את השליא בולד ולא פי' באיתה ולד תולין כך פ"ה אבל לא רצה לפרש אין תולין את השליא אלא בולד של קיימא אבל לא בנפל דא"כ הוה מפליג אהא דאמר רב לעיל וגם אהא דבעא מיניה ר' יוסי בן שאול מר' המפלת עורב ושליא מהו דע"כ לא קא מיבעי ליה אלא בדבר שאין במינו שליא אבל במינו שליא פשיטא ליה דתולין וכן הך בריתא דהמפלת כמין בהמה חיה ועוף ועוד דהו"ל למימר

חומר שני ולדות. אם זה זכר חייסינן דלמא נקבה הוה ההוא דשליא ותשב לזכר ולנקבה ולרבנן דאמרי המפלת חיה ועוף אינו ולד ומאי חומרא איכא בהאי ולד מחמרינן עלה למימר ליכא שום ולד ואין לה דם טוהר והיינו חומרא דיליה ומשום שליא מטמינן לה שבועים: **שאני אומר.** ולד הוה עם השליא וניומוח שפיר של שליא: **שפיר.** ולד: **ומאן ניומוחה שלייתו של שפיר.** כלומר שלייתו של זה שלפנינו ניומוח וזו אינה שלו הואיל ואינה קשורה בו. קתני מיהא בזמן שקשורה עמהן: **תיובתא.** דרבי דאמר דבר שאינו שאלת: **אחר הולד.** אבל יצתה שליא קודם חושבין לאחר: **הניחא למ"ד כו'.** פלוגתייהו לקמן בפ' בנות כותים (דף לח:): **לסוף ז'.** יום או יומים (ג) בתוך חדש ז' בסופו דחיי: **ואחד נתחלת תשעה.** יום אחד בחדש דהוו להו ל"ג: **אלא למ"ד אינה יולדת למקוטעים היכי משכחת לה.** תרוייהו בחדש השביעי ליכא למימר דחדש כולו חלי לא הוי ואם זה לסוף ז' וזה לסוף ט' טפי איכא ואם זה בז' וזה בח' לא חיי ומדקרי להו ולד ולא נפל מכלל דבני קיימא נינהו: **איפוך שמעתא.** דר' יוחנן: **כ"ג לולד.** משכחת לה דאחד נגמרה צורתו לתחלת ז' ואחד לסוף ז' [ד]לכו"ע יולדת לז' יולדת למקוטעין: **האמר מר כו'.** קס"ד בג' חדשים לא משכחת לה אא"כ נתעברה זה אחר זה: **נביס החילון.** לבית אחר שהבית טהור: **אבל.** הן: **אמרו לו למה.** מאי שנא בית ראשון דמטמית ליה אמר להו לפי שאינו הואיל וטלטלוהו נמוק: **מ"ט דר"ש.** נהי דנמוק מ"מ כל גופו של מת כאן הוה וה"ל כרקב וכגלל [ה][בשר המת שנימוח ונעשה ליחה סרוחה]: **ממין אחר.** אפי' ממין טומאה אם אינה שוה לה בטלה: **אחיכו עליה.** אמרו ליה פשיטא מאי שנא טעמייהו מטעמיה כולה חדא מילתא אמרי: **אפי' כי האי מילתא.** דאתיא לידי חוכא: **לימא איינש.** דלמא מתוך דבריו אמרי ליה טעמא: **ולא לישחוק.** ולימא מסברא ליה: **אם נבלה.** עלמך על ד"ת סופך להתנשא: **ואם זמוח.** ושתקת סופך לשוח יד על פה שלא תדע להשיב לשואלין: **מנא תרוד.** כף: **רקב.** רקבובית של מת וזה שיעורו לטמא באהל הלכה למשה מסיני: **ח"א.** אף על גב דרובא רקב אי אפשר למקום שנפל העפר שלא תהא גרגר של רקב בין שני גרגריס של עפר ובטל הרקב ובליר לו שיעורא דתרוד:

חומר שני ולדות [א]שאני אומר שמא נמוח שפיר של שליא ונמוח שליא של שפיר תיובתא אמר רבה בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל מעשה ותלו את השליא בולד עד עשרה ימים [ב]ולא אמרו תולין אלא בשליא הבאה אחר הולד אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [ג]מעשה ותלו את השליא בולד עד כ"ג ימים אמר ליה רב יוסף עד כ"ד אמרת לן אמר רב אחא בריה דרב עוירא [ד] א"ר יצחק מעשה ונשתהה הולד אחר חבירו ל"ג יום א"ל רב יוסף ל"ד אמרת לן הניחא [ה]למאן דאמר יולדת לתשעה יולדת למקוטעין משכחת לה אחד נגמרה צורתו לסוף שבעה ואחד נגמרה צורתו לתחלת תשעה אלא למ"ד יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעין מאי איכא למימר איפוך שמעתתא ל"ג לשליא כ"ג לולד א"ר אבין בר רב אדא אמר רב מנחם איש כפר שערים ואמרי לה בית שערים מעשה ונשתהה ולד אחד אחר חבירו ג' חדשים והרי הם יושבים לפנינו בבית המדרש ומאן נינהו [ו]יהודה וחזקיה בני רבי חייא והא אמר מר אין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת אמר אביי טיפה אחת היתה ונתחלקה לשתים [ז]אחד נגמרה צורתו בתחלת ז' ואחד בסוף ט': שליא בבית הבית טמא. תנו רבנן [ח]שליא בבית הבית טמא לא שהשליא ולד אלא שאין שליא שאין ולד עמה דברי רבי מאיר רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון מטהרין אמרו לו לרבי מאיר אי אתה מודה שאם הוציאוהו בספל לבית החיצון שהוא טהור אמר להן [ט]אבל ולמה לפי שאינו אמרו לו כשם שאינו בבית החיצון כך אינו בבית הפנימי [י]אמר להן אינו דומה נמוק פעם אחת לנמוק ב' פעמים יתיב רב פפא אחורי דרב ביבי קמיה דרב המנונא ויתיב וקאמר מאי טעמא דרבי שמעון קסבר כל טומאה שנתערב בה ממין אחר בטלה אמר להו רב פפא היינו נמי טעמייהו דרבי יהודה ורבי יוסי אחיכו עליה מאי שנא פשיטא אמר רב פפא אפילו כי הא מילתא לימא איניש ולא נשתוק קמיה רביה משום שנאמר [יא]אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה ואזדא רבי שמעון לטעמיה דתניא [יב]מלא תרוד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהו טמא ורבי שמעון מטהר מאי טעמא דרבי שמעון אמר [יג] רבה אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי אי אפשר שלא ירבו שתי פרידות עפר על פרידה אחת של רקב וחסיר ליה ואמינא להו אדרבה א"א שלא ירבו שתי פרידות רקב על פרידה בנקבה הא הוי ספק ספיקא דשמא אין בשליא ולד ואפילו יש שמא זכר הוא ולכך י"ל חומר ב' ולדות דקאמר הייגו לענין שהפילה שליא בשני אחר חיה ועוף ולרבנן דאמרי דאין טומאת לידה בחיה ועוף לית לה ימי טוהר כלל דשמא אין ולד בשליא ומשום שליא נותנין לה חומרא דזכר ונקבה וא"ת לרבנן נימא שלא תשב רק ז' לטומאת לידה דאימור אין ולד בשליא ואפי' יש שמא זכר הוא וי"ל דא"כ אם תראה ביום ל"ד ותחזור ותראה ביום מ"א איכא למימר נמי אימור לא ילדה כלל והויא במ"א שומרת יום כנגד יום ואפי' איכא ולד אימור נקבה היא ושתי ראיות דם טוהר הוא א"א בתרוייהו למיזל לקולא [ט] דסתרו אהדדי אזלינן בתרוייהו לחומרא וכן ל"ל אמתניתין [י] דקתני המפלת ואין ידוע אם ולד הוא תשב לזכר ולנקבה ונלדה אע"ג דאיכא ספק ספיקא שמא לא ילדה ואפי' ילדה שמא זכר הוא ואמאי תשב לנקבה אלא ודאי כדפרישית: **אלא** למ"ד אינה יולדת למקוטעין מאי איכא למימר. וא"ת וניחא דנגמר צורתו ואשתהי עד שמיני דהכי אית ליה לרבה תוספתא בפ' הערל (יבמות דף פ:) דעבד עובדא באשה שהלך בעלה למדינת הים וילדה לי"ב חדש ואכסריה [יא] ויש לומר דרוב אמוראים לית להו דרבה תוספתא: **מ"ט** דר"ש. משום דבמתניתין אינו מזכיר כי אם ר"ש קאמר מ"ט דר"ש פ"ה נהי דנימוק מ"מ כל הגוף של המת כאן וה"ל כרקב של מת [יב] וכגלל וקשה דא"כ מאי משני כל טומאה שנתערב בה מין אחר בטלה והיכי בעי למימר דבטל הולד משום דדם הלידה מבטל משהו מן הולד כמו מלא תרוד דמייתי התם ולאי דשיעורו מלומלם כי יתבטל ממנו משהו בציר ליה שיעורא מן התרוד אבל כי יתבטל מעט מן הולד אכתי ישאר יותר מכזית או ממלא תרוד לכך נראה לר"י דנפל שבשליא אין עליו תורת נגל ורקב כיון שאינו נגמר ואינו בשר לטמא בכזית אלא מטעם מת שלם וה"פ מ"ט דר"ש הרי יש כאן מת שלם ומשני [יד] כל טומאות שנתערבה בו' ומהאי טעמא כי נתבטל ממנו משהו טהור והשתא מייתי שפיר ממלא תרוד רקב ופריך אדרבה בו' וה"ל השפיר מבטל משהו של מין אחר ומשני רבי יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה שדם הלידה והליחה רבה על כל השפיר [טו] ומשבטל כולו אף בבית ראשון ור"ל סבר דאפילו בלא בטול ברוב טהור משום בלבול לורה שנטרף במימיו ונתבלבל צורתו לר"ש אף בבית הראשון ומדר"ל נמי יש להוסיף דלא מטמא משום רקב ונגל דא"כ לא הוה מטהרינן משום בלבול אלא ודאי טמא מטעם מת שלם ובעי נמי ר"ל שלם בצורתו ושאר אמוראי פליגי עליה בבלבול צורה אך בעי שיהא שלם וא"ת למאי דס"ל דרבי שמעון מטהר אף בבית הפנימי משום בטול משהו היכי קתני בברייתא כשם שאינו בבית החיצון כך אינו בבית הפנימי משום בטול משהו הלא גם לרבי שמעון לא נתבטל כולו בבית הפנימי כמו בבית החיצון אלא דמטהר משום בטול משהו ויש לומר דה"ק כשם שאתה מודה בבית החיצון שנימוק כך יש לטהר בבית הפנימי משום בטול משהו דאין כאן מת שלם ואם תאמר בנזיר פרק כ"ג (דף נ.) דפריך על המת ועל כזית מן המת נזיר מן המת מגלח על כ"ש ומשני לא נצרכה אלא למת שאין בו כזית בשר ולא נתקשרו אבריו בגידין אמאי לא משני בשליא שאינה מטמא אלא שלם וי"ל דשליא לא מקריא מת א"כ היינו הא דמשני התם:

מסורת הש"ס

א) כ"ה יח. יבמות מב. [לקמן לח: בכורות כ:], ב) [לקמן מ. יבמות סה:], ג) [יבמות סה:], ד) [תוספתא פ"ד ה"ג ה"ו ע"ש], ה) [פי' כן הדבר], ו) [בכורות סג:], ז) רש"ל, ח) ע' רש"ל ורש"ל, ט) [לקמן כט.], י) [פי' נלל הוא המת שנקרב ועי' בערוך ערך נלל],

תורה אור השלם

1. אם נִבְלָתִי בְּהִתָּנְשֵׂא וְאִם זָמוֹתִי יָד לְפֶה:

משלי ל לב

הגהות הב"ח

(א) גמ' דרב עוירא אמר ר' יוחנן מעשה: (ב) שם אמר רבא אשכחתינהו: (ג) רש"י ד"ה לסוף ז' יום או יומים בסוף חדש: (ד) תוס' ד"ה מאי טעמא וכו' ומשני כל טומאה וכו': (ה) בא"ד על כל השפיר ונתבטל כולו:

גליון הש"ס

גמ' אמר להן אינו דומה כו'. לעיל מח ע"ב: רש"י ד"ה כ"ג וכו' דלכולי עלמא כו'. לקמן לח ע"ב: תוס' ד"ה אלא כו' וי"ל כו'. עי' לקמן לח ע"א תוד"ה שיפולא:

מוסף רש"י

חומר שני ולדות. דמשמע שמא היה בשליא זו ולד גמור נקבה ותשב עליו לנקבה, ואפילו בלידה יציאת טומאה שבועיים כדין נקבה מממת ספק ולד אחר, וגם מוחרו לא זב נטיל עליה ונאמר ולד זה משליא זו ולא היה בה ולד אחר חוץ אינה ולד ואין לה שום ימי טוהר, והיינו דומר שאם לא נמצא זה עמה קי"ל במסכת נדה (כד:) המפלת שליא תשב לזכר ולנקבה וונתנין לה מיהא ימי טוהר של זכר, דאין שליא בלא ולד, אבל אם אין שם ימי טהרה (חולין עח:). **שמא נמוח שפיר של שליא.** זו וזו היה ולד גמור, ושמא ניומוח שליתה של שפיר זה, ושליא זו אינו שלו היתה (שם). **אינה יולדת למקוטעין.** אלא לחדשים שלמים של שלשים יום (ר"ה יא.). **ראם זמות.** שפתמת פיך מלשון, לשון זמם, מעצת של לוטה שתוחבים בחוטם בהמה שנעקרים רעים ועוקרים אותה בשפתיה לתופרים יחד ולסותמן, יד לפה. סופך שתמן יד לפה כשישאלוך ולא תדע להשיב (ברכות סג:).

תוס' הרא"ש

מ"ט דר' שמעון. ה"ה דה"מ למימר מ"ט דרבנן בבית החיצון אלא משום דר' שמעון איירי בטהרה במתני' אבל רבנן דמתניתין לא איירי לענין טהרה. פרש"י ז"ל מ"ט דר"ש נהי נמי דנימוק מ"מ גופו של מת כאן הוא והו"ל כרקב וכנגל. וקשה לפי' מהא דאמרי' בסמוך ואזדא ר"ש לטעמיה דמטהר מלא תרוד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהו לפי שאי אפשר שלא ירבו שני פרידי עפר על פרידה אחת. (נצל) [של] רקב וחסר ליה. והיכי

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הט"ז סמג לאוין קיא [טוש"ע י"ד סי' קלד ס"ד]:

סד ב ג מיי' שם הי"ד סמג שם טוש"ע י"ד סי' קלד ס"ד:

סה ד מיי' פ"ג מה' טומאת מת ה"ד:

תוס' הרא"ש (המשך)

מדמי ליה להך דהכא דע"כ לא מטהר ר"ש אלא כמלא תרוד מצומצם דחסר ליה כשרבה שני פרידי עפר על פרידא אחת של רקב אבל בשני תרודין של רקב לא היה מטהר בשביל עפר כל שהו שנפל לתוכו והכא מי לא עסקינן דאיכא בהאי שפיר כמה זחים דכי מבטלי מי לידה כל שהו ממנו אכתי נשתייר בו כזית נצל ונצל שיעורו בכזית דאמרינן בנזיר פרק כ"ג ואכתי לא אסיק אדעתיה שיהא הטעם משום ביטול ברוב הילכך נ"ל דאין (למיחזי) [על] השליא לא תורת בשר ולא תורת עצמות ולא תורת נצל דהוא מוהל שקרש כדאמרינן בנזיר אלא מטעם שכל המת שלם ישנו שם מטמין ליה כדאמרינן בנזיר פרק כ"ג דקתני מגלח על המת ועל כזית מן המת ופריך על כזית ממנו מגלח על כלו לא כל שכן ומשני לא נצרכה אלא למת שאין עליו כזית בשר או לנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין אלמא אע"ג דלא בא לכלל אדם כיון דישנו למת שלם מטמא וכן משמע לקמן בשמעתין דקאמר ריש לקיש שפיר שטרפוהו מימי נעשה כמת שנתבלבלה צורתו וטהור ולית ליה לריש לקיש שיהא בטל ברוב מדמטהר מטעם בלבול צורה אלמא לא מטמי ר"ל מטעם בשר ונצל דאי הוה עליה (דאית ביה) תורת בשר ונצל לא היה טהור בבלבול צורה אלא מטעם מת שלם בעלמא מטמא ומדר"ל נשמע לר' יוחנן דבהא לא פליגי והשתא דמי להך דמלא תרוד רקב דכיון שנתבטל ממנו כל שהוא ואינו מת שלם בצר ליה שיעוריה ור' מאיר פליג עליה בהא דסבר דאינו טהור משום דנתבטל ממנו כל שהו אבל בבית החיצון נימוק כולו או רובו ומתבטל ור' שמעון קס"ל כמו שיש לטהר בבית החיצון מחמת שנתבטל כולו כך יכול לטהר בבית הפנימי מחמת שנתבטל ממנו משהו: **מלא** תרוד רקב. פרש"י דמשו"ה לא מטמא במגע משום דאין נוגע וחוזר ונוגע. וקשה דא"כ באהל המת נמי לא ליטמי למ"ד בהעור והרוטב דאין מאהיל וחוזר ומאהיל והתם אמרינן דמלא תרוד מטמא במשא ובאהל אבל לא במגע אלא כך הלכה למשה מסיני:

גלגילון. פירש בערוך[מ] דבר הנגלל עמו: **למעוטי** הרוג. דמחוסר דם והא דאמר עולא בפ׳ כ״ג (מזיר נח.) אין רקב למת אלא נבא מן הבשר מן הגידין ומן העצמות א״כ משמע דאין רקב טמא אא״כ בא משלשתן יחד אבל רקב מדם לא בעי מ״מ אם חסר מדמו בשעה שנקבר אין לו דין רקב: **מלא** תרוד ועוד. פ״ה כגון שנקבר בכסותו ואין נראה לרשב״ם דבתחלה מודו ר״ע דדבר אחר נעשה לו גלגילון ונראה לרשב״ם דהכא מיירי בנקבר ערום ודרכן היה לטוח כוכין בסיד ומיד שנתרקב היה התרוד ממנו טמא ואח״כ נפל מן הסיד ונתערבה עם הרקב שכבר היה טמא ומהך לא עביד ליכותא דקמ״ל משום דא״א שלא יהא תרוד מרקב קודם שנתערב בו עפר: **כדי** לפרסמה שפטורה. הא דתנן בפ׳ בהמה המקשה (חולין דף עז.) מבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים התם א״ל פרסום דהכל יודעים שיש ולד בשליא: **משום** בטול ברוב נגעו בה. וא״ת דבבכורות פרק הלוקח בהמה (כג.) גבי נבלה בטלה בשחוטה וקאמר אין מטמאה במגע אבל מטמאה במשא דטומאה כמאן דליתא דמיא ופריך מחברת דס דאינה מטמאה לא במגע ולא במשא משום בטול ברוב אלמא דכמאן דליתיה דמיי ומשני משום דה״ל טומאה קרוחה ופריך הניחא לבר פדא דדריס עד לגר אלא לר׳ דדריס עד לכלב קשיא ואמאי לא מקשה מהך דשפיר דאינו מטמא באהל משום בטול ברוב אלמא כמאן דליתיה דמי והשתא לא מצי לשנויי משום דהוי טומאה קרוחה דאפילו מת קרוח מטמא וי״ל משום דאיכא למדחי דטעמא משום בילבול זורה כדר״ל ולא משום בטול ברוב אי נמי כיון דטעמא דשפיר משום מת אלא אע״ג דטומאה כמאן דליתיה דמי אין להחשיבו אלא כיון שנתבטל ברוב לגמרי:

מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור.

וקשה מאי פריך ליה ר׳ יוחנן האמר בסמוך דר׳ יוחנן כר״א ור״כ ר״ל ניחא טפי דקאי כרבנן דקתני במסכת אהלות וחכמים מטהרים וי״ל דר״י ור״ל אליבא דרבנן פליגי דר״ל סבר לרבנן דמטהרי ברובא ה״נ דמטהרי אפילו בשלו בשאין שלדו קיימת ונתבלבל צורתו אבל שלדו קיימת טמאה מדרבי יצחק דאתיא כרבנן דאי כר״א אפי׳ אין שלדו קיימת טמא דהא מטמא ר״א ברובא של אפר וא״ל לר׳[פ] יוחנן מנלן הא דרבנן מטהרו משום בלבול זורה דלמא טעמא דרבנן דכשנשרף אין עוד שם מת עליו אפילו כולו שלם ושלדו קיימת אבל שפיר שם מת עליו וטמא אי לאו משום דבטל ברוב ומילתא דרבי יצחק לא אתיא כרבנן אלא כר״א דמטמא מת שרוף וחסר ושלדו קיימת נקט לטהר פתחים קטנים א״נ קסבר ר׳ יוחנן[פ] דרבנן לא מטהרי אלא ברובא דחסר אבל אם העפר שלם אפי׳ אין שלדו קיימת טמא והשתא אתי שפיר שא״ל לחלק בין שפיר ושליא למת שנשרף ואין שלדו קיימת דשייסה שוין לר״ל ולר׳ יוחנן ובירושלמי איכא שפיר[ע] שנתבלבל צורתו מהו ר׳ יוחנן אמר טמא ר״ל אמר טהור איתיביה ר״ל לר׳ יוחנן מרבי יצחק מגדלאה ומשני דבר תורה אפילו שלדו קיימת טהורה מפני מה אמרו טמא מפני כבודו פירוש מפני כבודו של מת הוא דלא בטל וזהו כפירוש ראשון דאף בשלדו קיימת טהור דבר תורה וחולק על הגמרא שלנו דמוקי לה כר״א מילתא דרבי יצחק והתם מוקי לה כרבנן:

שנשרף

פרידה אחת[פא] עפר[פב] (ונפיל) ליה שיעורא אלא אמר רבה היינו טעמא דרבי שמעון סופו כתחלתו מה תחלתו נעשה לו דבר אחר גגגילון אף סופו נעשה לו דבר אחר גגגילון מאי היא דתניא איזהו[פג] מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב[פד] נקבר ערום בארון של שיש או ע״ג רצפה של אבנים זהו מת שיש לו רקב ואיזהו מת שאין לו רקב נקבר בכסותו או בארון של עץ או ע״ג רצפה של לבנים זהו מת שאין לו רקב[פה] ולא אמרו רקב אלא למת בלבד למעוטי הרוג דלא גופא מלא תרוד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהוא טמא ור׳ שמעון מטהר[פו] מלא תרוד רקב שנתפזר בבית הבית טמא ורבי שמעון מטהר וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההיא קאמרי רבנן משום דמכניף אבל נתפזר אימא מודו לו לרבי שמעון דאין מאהיל וחוזר ומאהיל ואי אשמעינן בהא בהא אמר רבי שמעון דאין מאהיל וחוזר ומאהיל אבל בהא אימא מודה להו לרבנן צריכא[פז] תניא אידך[פח] מלא תרוד ועוד עפר בית הקברות טמא ורבי שמעון מטהר מאי טעמייהו דרבנן לפי שא״א למלא תרוד ועוד עפר בית הקברות שאין בו מלא תרוד רקב השתא דאמרת טעמא דרבי שמעון משום סופו כתחלתו גבי שליא מאי טעמא אמר רבי יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה[פט] ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן רבי שמעון ור״א בן יעקב אמרו דבר אחד רבי שמעון הא דאמרן רבי אליעזר[צ] דתניא[צא] רבי אליעזר בן יעקב אומר[צב] בהמה גסה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר ופטורה מן הבכורה[צג] ותני רבי חייא עלה[צד] אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ומאחר שאינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמאי תקבר[צה] כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה אלמא ולד מעליא הוא ואמאי תני רבי חייא אינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמר רבי יוחנן משום בטול ברוב נגעו בה א״ר אמי אמר רבי יוחנן ומודה רבי שמעון שאמו טמאה לידה אמר ההוא סבא לרבי אמי אסברא לך טעמא דרבי יוחנן דאמר קרא[צו] אשה כי תזריע וילדה זכר וגו׳[צז] אפילו לא ילדה אלא כעין שהזריעה טמאה לידה ריש לקיש אמר[צח] שפיר שטרפוהו במזמיו נעשה כמת שנתבלבלה צורתו אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש[צט] מת שנתבלבלה צורתו מנלן דטהור אילימא מהא דאמר רבי שבתאי אמר ר׳ יצחק מגדלאה ואמרי לה א״ר יצחק מגדלאה א״ר שבתאי[ק] מת שנשרף ושלדו קיימת טמא מעשה היה וטמאו לו פתחים גדולים וטהרו

וטהרו

ולקמן פריך הואיל וטעמא דר״ש ברקב כדאמר השתא גבי שליא דליכא למימר הכי מ״ט: **מאי היא.** דאמר תחלתו ד״א נעשה לו גגגילון: **שאין לו רקב.** שאין רקב שלו מטמא: **ערוס בארון של שיש או ע״ג רצפה של אבנים.** דהשתא אין תערובת ברקבוביתו: **נקבר בכסותו.** דאיכא רקבוביתא אפילו ערוס בארון של עץ דאיכא רקבוביתא: **או ע״ג רצפה של לבנים.** שעפרן נמחה: **שאין לו רקב.** מפני דבר אחר המעורב בו: **נאפוקי הרוג דלא.** לפי שיצא דמו וחסר וקיימא לן במס׳ מזיר (דף נח.) מת שחסר אין לו רקב: **שנתפזר בתוך הבית [הבית] טמא.** משום אהל: **דאין מאהיל וחוזר ומאהיל.** גג שכנגד זה מאהיל על חצי שיעור וכנגד זה מאהיל על חצי שיעור ושני אהלות הן ואין מצטרפין: **מלא תרוד ועוד.** יותר ממלא תרוד עפר בית הקברות. ל״א[ב] רקב ממש של מת אלא כגון שנקבר בכסותו או בקרקע בלא ארון של שיש ויש כאן מלא תרוד ועוד מאותו עפר דהוו מעורבין רקב ועפר: **בטל ברוב.** שדם הלידה נתרבה על מיחוי הולד ומבטלו: **אמרו דבר אחד.** ולקמן מוקמינן דר״א בן יעקב משום בטול ברוב: **בהמה גסה.** שלא היה לה ולד מעולם: **תקבר.** החררה שהוא מיחוי של בכור: **ופטורה מן הבכורה.** שאם תלד עוד אין ולדה לכהן: **אינה מטמאה.** אותה חררה: **ומאחר דאינה מטמאה.** אלמא לא חיישינן לולד אמאי תקבר: ומשני **כדי לפרסמה.** שנפטרה מן הבכורה שידעו הכל שזה פטר רחם: ופרכינן מדפטורה מן הבכורה אלמא ולד מעליא היא אמאי אינה מטמאה: **בטול ברוב.** מיחוי הנפל בטל בדם: **ומודה ר״ש.** במתני׳ בשליא אע״ג שהבית טהור אמו טמאה לידה: **כעין שהזריעה.** כלומר דנימוח כזרע: **שטרפוהו.** כמו (חולין סד.) בילים טרופות בקערה. שמחקוהו ובלבלוהו: **במימיו.** שהלידוהו בהן. א״נ במיו[ד] הלידה והטיוף שיולא עמו: **שנתבלבלה.** נמחק כולו כמו שרוף שנתפזר ואין שלדו קיימת: **ושלדו קיימת.** גופו קיים שלא נתפזר האפר ועדיין נראה כשלם: **פתחים גדולים.** של ארבעה טפחים:

מסורת הש״ס

פא) [ל״ל ונפיס], פב) מזר נח. [ותוספתא אהלות פ״ג ה״ב], פג) [אהלות פ״ג מ״ב], פד) [ל״ל תנן וא״ע], פה) אהלות פ״ב מ״ב ועי׳ רש״ל, פו) [בכורות כב.], פז) [ל״ל דתנן], פח) בכורות נא.; פט) שם, צ) [לקמן מ.], צא) [ל״ל נא.], צב) בפ״ח: דמי, צג) [בערך גגגל ט״ן], צד) [ל״ל לר׳ יוחנן], צה) ל״ל ר״י, צו) פ״א שנתקנקל,

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטֻמְּאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא: ויקרא יב ב

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ פרידה אחת של עפר: (ב) רש״י ד״ה מה מתלתו וכו׳ ועשות רקב נעשה לו לרקב של מת:

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה מת שנתבלבלה כו׳ דדבנן לא מטהרי כו׳. עי׳ כר״ש פ״ג דאהלות מ״ח:

מוסף רש״י

נקבר בכסותו. אפילו בארון של שיש אין לו תורת רקב, לפי שכסותו שנרקבת עמו נעשית לו תערובת, ואמו אין לנו הלכה למשה מסיני שיהא רקב טמטא אלא רקב הבא מן המת עצמו בלא תערובת, וכן אם נקבר. בארון של עץ. ואפילו ערוס, או על גבי רצפה של לבנים. הואיל והאהלן של עץ והתבן של לבנים עשוין ליקב, נעשין לו תערובת ואין לו תורת רקב (נזיר נא.). הרי זו תקבר. החררה, לאסורה בהנאה, דשמא ולד זכר היה שמיקוב וקדוש בבכורה ביציאתו (בכורות נא:). אינה מטמאה לא במגע ולא במשא. כגבילה, דשמא פ״ד משום דלא חיישינן שמא ולד היה שנימוק, ופרכינן אמאי תקבר. ומשני כדי לפרסמה. לאם שפטורה מן הבכורה, דמדקבינן לחררה מחזקינן ליה כולד (שם). וקפריך כיון דפטרא ליה מן הבכורה אלמא ולד מעליא הוא. ואמאי אינה מטמאה (שם כב.). משום ביטול ברוב. להכי אינה מטמאה שבטל הבשר ברוב דם וגנוזים שיולאין עמו, נגעו בה. הא דאמרן דלא מטמא במגע משום ביטול ברוב (שם). כעין שהזריעה. כגון נימוק כולד כדאמר (לעיל כו.) שליא בבית הבית טמא כו׳ ר״ש אומר הולד נימוק, ואמר בגמרא מולדה ר״ש שאמו טמאה לידה ויליף טעמא מהכא (לקמן מ.).

תוס׳ הרא״ש

מלא תרוד ועוד רקב עפר בית הקברות פרש״י כגון שנקבר בכסותו ול״נ דהא משמע לעי׳ דכ״ע מודו שתחלתו ד״א נעשה לו גלגילון וכדאמרינן בנזיר פרק כ״ג אלא מיירי שנקבר ערום בארון של שיש או בארון טוח בסיד שהמת נעשה רקב קודם שנרקב הקבר ומיהו לבסוף נרקב ונתערב בו ורבנן לטעמייהו דלא בעינן סופו ור״ש לטעמיה דאמר סופו כתחלתו: ר׳ שמעון ור׳ אליעזר בן יעקב אמרו דבר אחד. היינו ד״א שמתבטל ברוב מיד בלא הוצאת ספל לבית חיצון: וכי מאחר דלא מטמאה כו׳ ותימה כי הוי ולד נמי תיקשי ליה אמאי תקבר דסמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות והוו להו זכרים מיעוטא כדאיתא פרק בהמה המקשה וי״ל דלאלומי פירכיה נקט הכי: כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה. והא דתנן פרק בהמה המקשה המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ולא אמרינן תקבר כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה וי״ל דבשליא אין צריך פרסום דהכל יודעים שאין שליא בלא וולד: כעין שהזריעה כו׳ אליבא דר״ש הוא דבע׳ האי טעמא אבל רבנן דאפילו באהל נמי מטמא משום דאינו נימוח בשעת לידה לא צריך האי טעמא וכן מוכח לקמן בריש יוצא דופן: מת שנתבלבלה צורתו מנא לן דטהור. ותימה מאי (קאמר ניחא ליה לר׳) [פריך ליה ר׳] יוחנן אדרבה לר״ל ניחא טפי דקאי כרבנן ור׳ יוחנן כר׳ אליעזר כדאמר בסמוך וי״ל דהא דקאמר לקמן דר׳ יוחנן כר׳ אליעזר לאו דוקא כר׳ אליעזר אלא משום דר׳ אליעזר מטמא באפר שרופין נקט ר׳ אליעזר ש״מ דלא חייש לבלבול צורה ואפילו רבנן דמטהרי משום דבעינן שיהא שם שלם אפרו של מת אבל לבילבול צורה לא חיישי ור״ל סבר טעמא דרבנן משום בלבול צורה ואפילו יש שם כל אפרו של מת ודייק מדר׳ שבתאי והאי דנקט רובע משום רבות׳ כלומר לאו למימרא דרבנן דפליגי עליה דר״א מטמאין ביותר מרובע אע״ג דליכא מת שלם דרבנן מת שלם בעינן והא דנקט רובע משום רבותא דר׳ אליעזר נקטיה:

סו א ב מיי׳ פ״ג מהל׳ טומאת מת ה״ד [ופ״ז מהל׳ מזיקות ה״ב]:

סז ג מיי׳ שם פ״ד ה״י:

סח ד מיי׳ שם פ״ג ה״מ:

סט ה מיי׳ פ״ד מה׳ בכורות הי״ב ועי׳ כ״מ שמג עשין רי״ח טוש״ע י״ד סי׳ שטו ס״ז:

ע ו מיי׳ פ״ח מה׳ שאר אבות הטומאה הט״ו:

עא ז מיי׳ פ״ד מה׳ בכורות הי״ח שמג עשין רי״ח טוש״ע י״ד סי׳ שטו ס״ז:

עב ח ט י מיי׳ פ״ג מה׳ טומאת מת ה״ט:

וטהרו לו פתחים קטנים. הפתותים מתרבעה כשאר תמים שלמים שהגדולים מגילין על הקטנים דקיי"ל מת פתחו בתרבעה אם הוא בבית כל הפתחים טמאים ואם פתח פתוח מתרבעה טהור והני מילי להגיל את שאר פתחים אבל להוציא הא אמרי' פותח טפח מוציא הטומאה לגד שני והכי אמרי' במס' אהלות (פ"ג מ"ו) המת פתחו בתרבעה בד"א להגיל את הפתחים אבל להוציא את הטומאה בפותח טפח: **ר' יוחנן.** דפליג עליה דריש לקיש דבעי למימר דמת שנתבלבלה לורתו טומאת דאמר כמאן כר' אליעזר: **ברובע.** רובע הקב: **קטבלא.** עור שלוח וקשה ואינה נשרפת עם המת: **אפודרא.** אבן שייש. ותרוייהו כגון שעשויות בית קיבול ומחיצות שאין העפר יכול להתפזר: **דאיחרך איחרוכי.** המת ולא נעשה אפר: **אין נוחנין לה ימי טוהר.** דלא"ג דפשיטא לן דולד הוא: **אימר הרחיקה לידתה.** הרי כמה ימים שיצא רוב הולד לאויר וכבר עברו ימי טוהר שלה ולא ידעינן מאימת נמני: **ניתני ולנדה.** שכל דמיס שתראה יהיו טמאים שלא יהיו לה ימי טוהר והכי איבעי ליה למיתני תשב לזכר ולנקבה ולנדה כלומר שבועיים דנקבה מטמאה בלא שום ראייה דדלמא נקבה הואי ואימי טוהר לא יהיה לה שהרי כמה ימים שהתחילה לילד ויצא הרוב והיינו לנדה. ולקמן בהאי פירקא (דף ג.) מפרש למה הוזכר זכר אצל תראה לסוף ל"ד ותחזור ותראה ליום מ"א תהא מקולקלת עד יום מ"ח: **הוה אימינא מביאה קרבן ואינו נאכל.** דכיון דתני לנדה משמע דמספקא ליה אי ולד הוא אי לא קמ"ל מדלא תני לנדה אלא לזכר ולנקבה דודאי פשיטא לן דולד הוא ומביאה קרבן ונאכל ומיהו ימי טוהר ליתא לה אימר הרחיקה לידתה: **ויפן יד.** אלמא לידת יד קרויה לידה: **והא קרא קאמר.** רב הונא אלמא לידה דאורייתא קרי ליה: **מתני' לזכר ולנקבה.** ימי טוהר לזכר וימי טומאה דנקבה: **תשב ונקבה בלבד.** אפי' הוי טומטום זכר בתר נקבות אזלינן דכל ימי זכר בין לטומאה בין לטהרה מובלעים תוך של נקבה: **מסורס.** דרך מרגלותיו ולשון היפוך הוא כמו[11] סרס המקרא ודרשהו: **גמ' אינטריך.** אע"ג דטומטום לחודיה מספקינן בזכר ובנקבה היכא דאיתילד זכר בהדיה נימא זכר הוא דמוכחא מילתא דהיא הזריעה תחילה קמ"ל: **לובן.** דומה לקרי: **אודם.** דומה לדם נדות: **אין חייבין על ביאה מקדש.** דלמא טהור הוא וקמייתי חוזין בעזהה דאין זכר מטמא באודם ואין נקבה מטמאה בלובן: **ואין שורפין עליהם תרומה.** אלא תולין כי חזאי אודם איכא למימר זכר הוא ואין אודם מטמא בו ואי חזאי לובן איכא למימר נקבה היא ואין לובן מטמא בה הילכך תולין: **ראו אודם ולובן לאחר.** דממ"נ טמא"ה לענין טומאת ביאת מקדש פטירי מקרבן כדמפרש טעמא:

תשלחו

שנשרף על גבי קטבלא. פי' עור שלוח היה בעור דפוס של אדם ולורתו דכי נמי נשרף עליו לורתו וחתוך אבריה מיכרים: **אמר** רב נחמן אמר רב טומטום ואנדרוגינוס בו'. קסבר רב דאנדרוגינוס ספק זכר ספק נקבה הוא דאי בריה הוא לא יטמא לא בלובן ולא באודם אלא ודאי סבר ספקא הוא והא דפסיק רב בפרק הערל (יבמות דף פג.) כר' יוסי דאנדרוגינוס לא כר' יוסי דמתני' דתתם דאמר מאכיל בחזה ושוק דזכר ודאי הוי אלא כרבי יוסי דבריתא דקאמר התם אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא ולא כריעו בו חכמים לידע אם אם זכר הוא אלא טומטום ספיקא הוי מכלל דבריה דקאמ' בריה ממש ולא כמו בריה דר' יוסי. ומיהו בתוספתא דמס' ביכורים משמע דר' יוסי סבר דאנדרוגינוס הוי בריה ממש דקתני ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא יכלו חכמים לעמוד עליו ולהכריע אם איש או אשה אבל טומטום אינו כן אלא אז ספק איש או ספק אשה מכלל דאנדרוגינוס לאו ספקא הוא אלא דאין ספיקו ספיקא הוא ויי"ל לדעולם כעין ספיקא דטומטום דאנדרוגינוס אין בו הכרעה לידע אם איש או אשה לפי שכולם שוין אבל טומטום יש שהוא זכר ויש שהוא נקבה וספיקא יכול להתברר שאם יקרע ימצא זכר או נקבה ונפקא מינה אם קדש אשה או נתקדש ונקרע ונפקא מינה ג"כ לגבי שופר וכיוצא בו כדאמרי' אנדרוגינוס מוציא את מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו: **שנאמר** מזכר ועד נקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס. ותימה כיון דאנדרוגינוס ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא דהכי פריך בס' אלו מומין בבכורות גבי אנדרוגינוס וס' בתרא דיומא גבי כוי ובכריתות פרק דם שחיטה ובפ"ק דחולין גבי תחלת הציחוב שבזה ושבזה בשלמא טומטום איצטריך שיש מהן זכר ויש מהן נקבה ופטרו הכתוב כשהוא ספק אפילו אם יקרע אח"כ ויתברר ספיקו למפרע וכן גבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו כולן פטורין דממעט עשיריי ספק ולעיל גבי קדמה בהרת לשער לבן דדריש ליה מקרא בסוף נזיר איצטריך קרא לאוריי לן בספק הנארע מה יהא דינו אבל באנדרוגינוס אין בו שום ספיקא שכולן שוין וגבי שמיא גליא אם הוא זכר אם נקבה דר"ל דהא דמיעטיה הכא לאו משום ספיקא דספיקא קמי שמיא ליכא אלא משום דהוי זכר משונה או נקבה משונה ולדידן הוא דמספקא לן משום דתרי מיעוטי כתיבי זכר ונקבה ואתא חד מינייהו לטומטום למעוטי טומטום וחד מינייהו למעוטי אנדרוגינוס ולא ידענא אם אנדרוגינוס הוא זכר ומיעטיה מזכר ונקבה למעוטי טומטום או נקבה הוי ומיעטיה מנקבה וזכר למעוטי טומטום והא דפריך בס' אלו מומין גבי אנדרוגינוס איצטריך קרא למעוטי ספיקא ולא אמרינן דמיעטיה משום דהוי זכר משונה י"ל דהתם פריך שפיר משום דמיעטיה מהזכר יתירה דכתיב גבי עולה ופריך מני אילימא ת"ק ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא ואי מיעטיה משום דזכר משונה הוי א"כ תיפשוט דזכר הוי ולא ספיקא א"נ י"ל דבלאו טומטום איצטריכי הני תרי מיעוטי לאנדרוגינוס דאי הוה כתיב זכר לחודיה לא הוה ממעטינן מיניה אנדרוגינוס משום דמספקא לן דילמא נקבה הוא וזכר הוה מוקמינן לדרשא אחריתי וכן נמי אי הוה כתיב נקבה לחודיה אבל השתא דכתיב תרוייהו ממה נפשך נתמעט אנדרוגינוס בין שהוא זכר בין שהוא נקבה ועי"ל דלטומטום לחודיה צריכי תרוייהו למעוטי ספיקא דידיה מדין זכר אם אח"כ נמצא זכר (או נקבה) או מדין נקבה אם אח"כ נמצא נקבה וסבר רב הונא דשקולין הן אם זכר אם נקבה ופשיט התם דהילכתא כר' יוסי באנדרוגינוס והרכבה ומסתמא פסק כר' יוסי דבריתא דחשיבא ליה עיקר וי"ל דהא דקאמר התם ר' יוסי דאנדרוגינוס בריה הוא לא שיהא בריה בפני עצמו דא"כ מאי לא הכריעו בו חכמים אלא ודאי ספיקא בעלמא הוא והא דקאמר התם רב אנדרוגינוס חייבין עליו קטלה משני מקומות שנאמר ואת זכר לא תשכב משכבי אשה איזהו זכר שיש לו שני משכבות הוי אומר זה אנדרוגינוס לא בשביל דחשיב ליה זכר ודאי אלא גזירת הכתוב הוא. וכן בס' אותו ואת בנו דקאמר ר' יוסי כוי בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם חיה אם בהמה. ההיא בריה הוי נמי ספיקא מדקאמר בס' כסוי הדם כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי בריה ממש קאמר שאינו לא חיה ולא בהמה א"כ לא שייך ביה כסוי אלא ודאי ספיקא הוי וכן מוכח לשון הכריעו אבל בריה דס' בתרא דיומא הוי בריה ממש דקאמר התם כל חלב לרבות כוי ופריך כוי

ומאי מוקי לה בטומטום אנדרוגינוס בו' ומאי מוקי לה בטומטום אנדרוגינוס בו' ומאי מוקי לה בטומטום אנדרוגינוס בו' ומאי

אמר עולא **הא** מני ר' אליעזר היא. והא דתנן שלהי הערל (יבמות פג:) רבי אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר הא אמרינן התם לא לכל אמר רבי אליעזר אנדרוגינוס חייבין עליו אי נמי י"ל דהכא הכי קאמר האי תנא דאמר אין חייבין על בעלת מקדש דריש השרץ כרבי אליעזר: **פרט** לכלי חרס גרסי'. ותו לא ולא גרס שאין לו טהרה במקוה דבשלהי המולא תפילין (עירובין קד:) בעי למימר משום דאינו נעשה אב הטומאה ואין צריך למוחקו דאף ע"ג דאינו מן הברייתא נקטיה הש"ס משום דמסיק התם דה"ה שרץ אע"ג דאב הטומאה הוא וא"ת דאמר [1] כפ"ק דסוטה (דף ט) ובפרק אלו דבריס (פסחים סז.) אפי' מת מותר ליכנס במחנה לויה שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו וגו' מאי אפי' אדרבה מת קיל טפי דאין לו טהרה במקוה ואפילו במחנה שכינה נמי ויש לומר דאיכא למ"ד שילהי עירובין (דף קד:) דמחייב מכניס שרץ למקדש אע"ג דאין לו טהרה במקוה וה"ה מת אי נמי מת מחייב טפי משום דיש במינו טהרה במקוה כגון אדם חי: **הוה אמינא כלי מתכות לא.** הוי מאי למנקט כלי שטף אלא נקט כלי מתכות משום דאמיר דאבד הרי הוא כחלל: **עד** כל דבר שיש לו טהרה במקוה. מלשון עד דריש כדפ"ה דמשמע כל מי שיש לו דין שמזכר עד נקבה דהיינו שיש לו טהרה במקוה וא"ת כל טמא לנפש אם כן למאי אתא ויש לומר דבריש אלו דבריס בפסחים (דף סו:) דריש ליה שפיר: **אי הכי בשאר טומאות נמי.** פירוש כיון דדריש מזכר ועד נקבה למי שיש לו טהרה במקוה אם כן מוקמינן קרא גם בשאר טומאות דלאו לובן ואודם דשייכו בכלים ואם כן בטומאת מת ושרץ נמי לא לישלחו טומטום ואנדרוגינוס: **תלמוד** לומר הזכר. ה"א דהזכר דריש ותימה דבפ' על אלו מומין (בכורות דף מא:) אמרינן שאני הכא דכתיב הזכר הזכריס משמע משום דכתיב הזכריס אבל ה"א דהזכר לא חשיב יתור למעט אנדרוגינוס ושמא איכא שום דרשא אתם דדריש מה"א:

הא מזכר לחודיה לא ממעט. הן בריתא אתיא כרבי יהודה כדמוכח במסכת שבת בפרק ר"א דמילה (דף קלו:) על הא דקאמר רבי יהודה אנדרוגינוס דוחה שבת דקאמר רב חסדא לא לכל אמר ר' יהודה זכר הוא שאם אתה אומר כן בערכין יערך ותניא הזכר ולא טומטום כו' פירוש אתם ספרא רבי יהודה וקאמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תניא אנדרוגינוס פסול לקדוש מי חטאת דברי רבי יהודה ופריך מאי שנא גבי מילה ומשני משום דכתיב המול לכם כל זכר והשתא תימה דהכא גבי ערכין צריך יתורא למעט טומטום ואנדרוגינוס ולא ממעט להו מלשון זכר ונקבה וגבי מילה אדרבה צריך יתורא לרבות וגבי קדוש ממעט ליה אף ע"ג דליכא יתורא אחרינא לאנדרוגינוס אלא משום דכתיב ונתן ולא כתיב ונתנה למעוטי אשה והנה מצינו למימר דכיון דגלי בערכין דלא הוי בכלל זכר יפיגנו קדוש מערכין ומילה נמי הוה יפיגנו אי לאו דגלי קרא דכל זכר והא דלא יפיגנו קדוש ממילה משום דטפי אית לן למילף מערכין לחומרא והכא דפריך וכל היכא דכתיב זכר למעט טומטום ואנדרוגינוס והא גבי ערכין כו' לא מצי לשנויי דמערכין יפיגנו דאדרבה ממילה אית לן למילף דהוי בכלל זכר כדי להטעינו שילוח ולא מערכין לקולא ובפרק על אלו מומין (בכורות מא:) דמצריך קרא יתירא למעט טומטום ואנדרוגינוס דקאמר כשהוא אומר הזכר למטה אמין ת"ל ולא יפיגנו מערכין לחומרא אלא להכשירו לעולה ולהצריך קרבן אחר אתם אצטריך קרא לקרבן נדבה כגון שאמר הרי זו עולה והוי קולא שאינו קדוש דלא הוה יפיגנו מערכין לקולא אלא ממילה לחומרא ולהכי אצטריך קרא אך קשה דבפ' הערל (יבמות עב:) משמע דלא פסיל ליה ר' יהודה לענין קדוש אלא משום דהוי ספק איש ספק אשה דתנן התם ר' יהודה אומר אנדרוגינוס שקדש קדושין פסולין משום שהוא ספק אשה ואשה פסולה לקדש וי"ל דלגבי ערך אף ע"ג דהוא זכר או נקבה ממעטו הכתוב מערך איש ואשה לפי שהוא משונה ואי הוה מיעוטא דזכר לחודיה הוה אמינא דאפקיה רחמנא מערך זכר ואוקמיה בערך נקבה אפילו הוא זכר וכן איפכא וגבי מילה אי נקבה היא הא אצטריך קרא לרבויי ואי זכר הוא אמאי איכא שום דרשא דהוה ממעטינן ליה אי לאו דריבה הכתוב והשתא דבכורות (דף מא:) דהזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס איכא למימר דלא אתיא כר' יהודה דכיון דספק הוא לא אצטריך קרא למעוטי ספקא ואף ע"ג דסתם ספרא ר' יהודה היא היינו בסתמא אחרינא אבל הא ע"כ לאו רבי יהודה היא:

ה"ג

תשלחו. היינו שילוח טומאים ממקדש: **רבי אליעזר היא.** דבעי לענין קרבן טומאה עד דידע במאי איטמי אבל לרבנן דלא בעו בשאר טומאות עד דידע במאי איטמי הכא נמי מחייבי דלא דרשינן זכר ודאי נקבה ודאית: **השרץ ונעלם.** או בנבלת שרץ ונעלם ממנו: **על העלם שרץ.** שנטמא וידע ובשעה שנכנס נעלם ממנו טומאה חייב: **ואינו חייב על העלם מקדש.** אם כשנכנס למקדש זכור לטומאה ונעלם ממנו מקדש ונכנס שאינו סבור שזה מקדש וכשיצא מזכר פטור: **שרץ ונבלה.** לפניו וידע שנגע באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם נגע וכשבא למקדש שכח אותו ומשיצא מזכר: **ר' אליעזר.** דאזכר שם שרץ סבר דבעינן עד דידע אם בשרץ איטמי כו': **הזב אם זובו לזכר ולנקבה.** ולדרוש נמי זכר ודאי נקבה ודאית מטמא בזיבה ולא טומטום: **לזכר לרבות מצורע.** שהוא מוקש לזב להיות מעינותיו אב הטומאה לטמא אדם וכלים כזב דכתיב ביה (ויקרא טו) וכי ירוק הזב וגו': **פרט לכלי חרס.** טמא שאין טעון שילוח מן העזרה: **הוה אמינא כלי מתכות לא.** טעון שילוח ולהכי שני בדיבוריה למדרש כל שיש לו דין הטהג בזכר ובנקבה דהיינו טהרה במקוה: **מולל טמא נפקא.** דאף כלי מתכות בעי שילוח ועל כרחין הוה דרשינן אדם ודמי ליה ולא כלי חרס שאין לו טהרה: **עד נקבה.** משמע כל מי שיש לו דין שהוא מזכר עד נקבה שיש להן טהרה: **אי הכי.** לעיל קאי. כיון דאמר רב לענין שילוח זכר ודאי ולא טומטוס בשאר טומאות נמי כגון טומטוס שנטמא במת או בשרץ ונכנס למקדש יפטר: **הזכר.** והיה ערך הזכר: **תלמוד לומר הזכר.** ה"א דריש: **אם נקבה.** אם קדריש: **הוה מיבעי ליה.** למכתב זכר ונקבה:

לחלק

חרם דברי רבי יוסי אם כן נכתוב רחמנא אדם וכי תימא אי כתב רחמנא אדם הוה אמינא כלי מתכות לא מכל טמא לנפש נפקא זכר ונקבה למה לי לכדרב ואימא כוליה לכדרב הוא דאתא אם כן נכתוב זכר ונקבה מאי מזכר ועד נקבה עד כל דבר שיש לו טהרה במקוה אי הכי כי איטמי בשאר טומאות לא לישלחו אמר קרא מזכר מטומאה הפורשת מן הזכר וכל היכא דכתיב מזכר עד נקבה למעוטי טומטום ואנדרוגינוס הוא דאתא והא גבי ערכין דכתיב [4] הזכר [5] ותניא [2] הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס יכול לא יהא בערך איש אבל יהא בערך אשה תלמוד לומר הזכר ואם נקבה [3] זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס טעמא דכתיב הזכר ואם נקבה הא מזכר ונקבה לא ממעט ההוא מבעי ליה

לחלק

תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס לימא מסייע ליה טומטום ואנדרוגינוס שראו לובן או אודם אין חייבין על ביאת מקדש ואין שורפין עליהם את התרומה ראו לובן ואודם כאחת אין חייבין על ביאת מקדש אבל שורפין עליהם את התרומה מ"ט לאו משום שנאמר [1] מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס אמר עולא לא הא מני ר' אליעזר היא [6] דתנן רבי אליעזר אומר השרץ [2] ונעלם ממנו על העלם שרץ הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש רבי עקיבא אומר ונעלם ממנו והוא טמא על העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש [3] ואמרינן מאי בינייהו ואמר חזקיה שרץ ונבלה איכא בינייהו דרבי אליעזר סבר בעינן עד דידע אי בשרץ איטמי אי בנבילה איטמי ור' עקיבא סבר [4] לא בעינן לאו אמר רבי אליעזר התם בעינן דידע אי בשרץ איטמי אי בנבלה איטמי הכא נמי בעינן דידע אי בלובן איטמי אי באודם איטמי אבל לרבי עקיבא דאמר משום טומאה מיחייב הכא נמי משום טומאה מיחייב ורב מאי שנא ביאת מקדש דלא דכתיב מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס אי הכי תרומה נמי לא נשרוף דכתיב [3] והזב את זובו לזכר ולנקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס ההוא מבעי ליה לכדרבי יצחק דאמר רבי יצחק [5] לזכר לרבות את המצורע למעינותיו ולנקבה לרבות את המצורעת למעינותיה האי נמי מבעי ליה [7] במי שיש לו טהרה במקוה פרט לכלי

ה"ג

[1] שבועות יד:, [2] סס יח:, [3] [לקמן לד:], [4] [עירובין קד: ע"ש], [5] ערכין ד: שבת קלו: כמורות מב., [6] [ל"ל בפ"ג דסוטה כ:],

תורה אור השלם

1. מִזָּכָר עַד נְקֵבָה תְּשַׁלְּחוּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחוּם וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם:
במדבר ה ג
2. אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דָּבָר טָמֵא אוֹ בְּנִבֵלַת חַיָּה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבֵלַת שֶׁרֶץ טָמֵא אוֹ בְּנִבֵלַת שֶׁרֶץ טָמֵא וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאָשֵׁם:
ויקרא ה ב
3. וְהַזָּב בְּזִבָּתוֹ לַזָּכָר וְלַנְּקֵבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה:
ויקרא טו לג
4. וְהָיָה עֶרְכְּךָ הַזָּכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַד בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה וְהָיָה עֶרְכְּךָ חֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:
ויקרא כז ג

מוסף רש"י

השרץ ונעלם ממנו. או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו (שבועות יד:). **שרץ ונבלה.** טמא שרץ וטמא נבלה, בידיעה שבתחלה ידע שנגע בשרץ או בנבלה, אבל לא ידע בחיה מהן שנגע, ואותה טומאה נעלמה כשאכל קדש (שם יח:). **פרט לכלי חרס.** טמא שאם הכניסו למקדש פטור, לאין לו טהרה, דכתיב (ויקרא יא) ואותו משכויו, שאין לו טהרה אלא בשבירתו (ערובין קד:). **הזכר.** והיה ערך הזכר, ומיניה דה"א נפקא לן ולא טומטוס (בכורות מב.) ה' יתירא קדרים (שבת קלו:). **בערך איש.** ערך איש וערך אשה אין שוין כדמפרש בפרשת בהר סיני (בכורות שם. וצ"ל בחקותי). **ואם נקבה.** מריבויא דאם נפקא לן ולא טומטוס (שם) ואם יתירא ולא טומטוס ואנדרוגינוס (שבת שם).

תוס' הרא"ש

ואתו תרוייהו: **אמר** עולא הא מני ר' אליעזר היא. ותימה הא תנן בסוף הערל ר' אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר וי"ל דהא אמרינן התם לא לכל אמר ר' אליעזר אנדרוגינוס זכר מעליא ועי"ל הא דקאמר הכא סבר לה כר' אליעזר היינו בפלוגתא דהשרץ ונעלם: **פרט** לכלי חרס גרס. ול"ג שאין לו טהרה במקוה דאינו מן הברייתא כדמוכח בסוף המוצא תפילין דבעינן למימר לפי שאינו נעשה אב הטומאה ומיהו אין צריך למחקו אע"ג שאינו מן הברייתא והאי דנקט ליה תלמודא משום דמסקינן התם דבשרץ (נמי) פליגי נמי תנאי והיינו ע"כ משום ה"א כלי מתכות לא. ה"ה דהוה מצי למימר כל כלי שטף לא [אלא] נקט כלי מתכות לרבותא דאע"ג דחמירי דחרב הרי הוא כחלל: **עד** כל דבר שיש לו טהרה במקוה. והשתא לא איצטריך כל טמא לנפש לכלי מתכות ובריש אלו דברים בפסחים דריש ליה לדרשא אחרינא: **אי** הכי נטמאו בשאר טומאות נמי לא לשלחו. אא"ב דכולהו לכדרב (הונא) הוא דאתא ניחא דאמרי' מזכר מטומאה הפורשת מזכר אבל כיון דאמרת דעד אתא לרבויי כל דבר שיש לו טהרה במקוה ואינהו אפילו בשאר טומאות נשתלחי א"כ טומטום ואנדרוגינו' נמי [לא לישלחו אפי' בטומאת מת ושרץ] ומשני דאפילו הכי דרשינן מזכר מטומאה הפורשת מן הזכר:

עין משפט נר מצוה

פב א מיי' פי"ח מהל' שגגות הל"ב:
פג ב ג מיי' פי"ח מהל' ערכין הל"ה סמג עשין קכח:

לחלק. הילכך מי לאו ה"א ואם לא ממעט טומטום אבל הכא מדה"ל למכתב אדם תשלחו וכתיב זכר ונקבה ש"מ לדרשא: **ואפילו הראש עמהם.** אמחותך קאי דהיכא דילא מחותך אפי' ילא הראש אין תשוב **ולד עד שיצא רובו: אין הראש פוטר בנפלים.** ילא ראש הנפל כגון יולדת תאומים לשבעה אחד נגמרה צורתו ואחד לא נגמרה צורתו וילא ראש הנפל והחזירו ואח"כ ילא אחיו הוי בכור לכהן שאין ראש הנפל פוטר את הבא אחריו מן הבכורה ורבי אלעזר[1] אית ליה דשמואל: **באפי נפשיה.** ולא אמתניתין. ואיכא בייניהו מאן דמתני לה אמתניתין משמע דאמחותך קא פליגי ואיכא למימר כדאמרן דבשלא אפי' ר' אלעזר[2] מודה לית ליה דשמואל ומאן דמתני לה באפי נפשיה משמע דאשלא נמי פליגי ובדשמואל: **אין הראש צורב אבריס.** ילא הראש אינו כילוד. והנפל קאי דאי בגן קיימא ליכא למ"ד דהא מתניתין היא [בא.] ילא כדרכו משילא רוב ראשו: **לפקנו.** ראש ילא תחלה וקאמר דבעינן רובא וקשיא לר' יוחנן: **מאי קאמר.** רבי יוסי משילא כתקנו ס"ד דמסורס ברובא לאו ילוד הוא: **מחותך ומסורס.** מחותך ודרך מרגלותיו: **הא לפקנו.** דרך ראשו אפי' מחותך הראש פוטר: **רובו לפקנו.** תרוייהו בעינן במחותך: **מתקיף לה רב זביד.** לתירוצא דמתרצינן אליבא דרבי יוסי: **מכלל דמסורס רובו נמי לא פטר.** בתמיה. כיון דרבי יוסי לאו אדיוקא קאי אלא אדקתני בגווה ילא מחותך ומסורס משילא רובו ועלה קאי דרבי יוסי ואמר אע"ג דנפיק רובו בעינן נמי כתקנו מכלל דמסורס רובו נמי לא פטר בתמיה: **אלא אמר רב זביד.** רבי יוסי אדיוקא דת"ק קאי דאמר הא כתקנו הראש פוטר ואע"ג דמחותך וקאמר ר' יוסי אין הראש פוטר אלא שילא כתקנו וכשאר ולדות שיולאין לחיים אבל מחותך אפילו כתקנו אין הראש פוטר: **לפקנו.** אפי' מחותך הראש פוטר: [3]**מי שילא לפקנו לחיים.** הוא דראש פוטר אבל מחותך אפילו כתקנו בעינן רובו: **לדעיו.** טנפל"ש: **קרני ראשו.** גובה ראשו שאבל העורף: **מתני' ואין ידוע מהו.** אם זכר אם נקבה אבל יודעת היא שהוא ולד: **לזכר ולנקבה.** ימי טוהר לזכר וימי טומאה לנקבה: **אין ידוע אם ולד היה אם לאו תשב לזכר ולנקבה ולנדה.** כלומר כשתראה תהא נדה שאין לה ימי טוהר דשמא לאו ולד הוא. ובגמרא[4] מפרש למה הוזכר זכר הואיל ואין לה דם טוהר דאי משום טומאת לידה הא קתני נקבה: **גמ' והפילה.** ואינה יודעת מה אם נפל אם רוח שהרי נפל למים: **אמאי תשב לנדה.** ניתיב לה מיהא ימי טוהר לזכר: **שילאה מלאה.** כשהיתה מעוברת ילתה לאפר: **ונאה.** בו ביום ריקנית: **בכור מספק.** שמא זה היה ולד והבא אחריו אינו בכור או שמא רוח הפילה והבא אחריו בכור מעליא הוא הילכך ספק הוא ואכל במומו לבעלים ולא לכהן דהמוליא מחבירו עליו הראיה: **והאי פשוט הוא.** ואכל בלא מום: **מטנפות.** יוס אחד קודם לידה כעין גליי"א: **מתיב רבי יוסי.** אדר' יהושע בן לוי: **טועה.** ממתניתא דמיירי באשה טועה שלא ידעה עת לידתה: האשה

ה"ג אמר רב פפא כתנאי יצא מחותך או מסורס כו' מאי קאמר. דאין סברא דברוב שלם ומסורס או ברוב כתקנו ומחותך לא הוי לרבי יוסי כילוד וקאמר רב פפא דגרסינן בברייתא מחותך ומסורס הא מחותך ילא כתקנו הראש פוטר ולרבי יוסי אין הראש פוטר והיינו פלוגתייהו דרבי יוחנן ורבי אלעזר: **מבלל** דבמסורס רובו נמי **לא פוטר.** ות"ת ודלמא ר' יוסי אתא למימר דאפי' כתקנו בעינן רוב ואין הראש פוטר וה"ה דבמסורס נמי סגי ברוב וי"ל דא"כ הוה ליה לרבי יוסי למימר אפילו כתקנו עד שילא רובו והוה משמע שבא להחמיר לכך משני רב זביד מדקאמר[5] משילא רובו כתקנו ולא קאמר עד שילא משמע דרבי יוסי בא להקל וה"ק ילא מחותך מסורס עד שילא רובו הא כתקנו הראש פוטר ור' יוסי מקיל וקאמר (או עד שילא) כתקנו לחייס פירוש מה שאשוב חייס דהיינו רוב ראשו כדמפרש בברייתא בסמוך ר' יוסי אומר משילא רוב ראשו ורבינו חננאל פירש לחייס בר קיימא דדוקא בר קיימא הראש פוטר אבל לא בנפלים וקשה א"כ אמאי איתותב שמואל פרק יש בכור (בכורות דף מז:)

כיון דרבי יוסי קאי כוותיה:

תשב לזכר ולנקבה ולנדה. אע"ג דהוי ספק ספקא תשב לנקבה דאי מטהרת לה מטומאת נקבה משום ספק ספקא הכי נמי נטהרינה אם ראתה בל"ד ומ"א מספק ספקא ולא ניחוש לזכר והוי תרי קולי דסתמן אהדדי א[כדפרשינן לעיל (ד' כד:) ומיהו בטועה בגמ' מחמרינן אע"ג דאיכא כמה ספיקי:

וזו הואיל ולא טנפה. וכגון שלא שהתה הבהמה בחוץ דאם שהתה אימור טנפה וילדה: אימר

לחלק בין ערך איש לערך אשה: יצא מחותך או מסורס וכו': א"ר אלעזר[6] אפילו הראש עמהן ור' יוחנן אמר לא שנו אלא שאין הראש עמהן אבל הראש עמהן[7] (הראש פוטר) לימא בדשמואל קמיפלגי[8] דאמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים בשלם דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי במחותך דמר סבר בשלם הוא דקחשיב במחותך לא קחשיב ומר סבר במחותך נמי חשיב[9] (לישנא אחרינא טעמא דיצא מחותך או מסורס הא כתקנו הראש פוטר תרוייהו לית להו דשמואל דאמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים) איכא דמתני לה להא שמעתתא באפי נפשה א"ר אלעזר[10] אין הראש כרוב אברים ורבי יוחנן אמר [11]הראש כרוב אברים וקמיפלגי בדשמואל תנן יצא מחותך או מסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד מדקאמר[12] מסורס מכלל דמחותך כתקנו וקאמר משיצא רובו הרי זה כילוד קשיא לרבי יוחנן אמר לך רבי יוחנן אימא יצא מחותך ומסורס והא או קתני הכי קאמר יצא מחותך או שלם וזה וזה מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד אמר רב פפא כתנאי יצא מחותך או מסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד רבי יוסי אומר משיצא כתקנו מאי קאמר אמר רב פפא הכי קאמר יצא מחותך ומסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד הא כתקנו הראש פוטר רבי יוסי אומר משיצא רובו כתקנו מתקיף לה רב זביד מכלל דבמסורס רובו נמי לא פוטר הא קי"ל[13] דרובו ככולו אלא אמר רב זביד הכי קאמר יצא מחותך ומסורס משיצא רובו הרי זה כילוד הא כתקנו הראש פוטר רבי יוסי אומר משיצא כתקנו לחיים תניא נמי הכי יצא מחותך[14] (או) מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד הא כתקנו הראש פוטר ר' יוסי אומר משיצא כתקנו לחיים ואיזהו כתקנו לחיים משיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו ר' יוסי אומר משיצאו צדעיו אבא חנן משום ר' יהושע אומר [15]משיצא פדחתו וי"א משיראו קרני ראשו: **מתני'**[16] המפלת ואין ידוע מהו תשב לזכר ולנקבה אין ידוע אם ולד היה אם לאו תשב לזכר ולנקבה ולנדה: **גמ'**[17] א"ר יהושע בן לוי [18]עברה נהר והפילה מביאה קרבן ונאכל הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן תנן אין ידוע אם ולד היה תשב לזכר ולנקבה ולנדה אמאי תשב לנדה לימא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן [19]מתני' בשלא הוחזקה עוברה וכי קאמר ריב"ל [20]כשהוחזקה עוברה ת"ש [21]בהמה שיצאה מלאה ובאה ריקנית הבא אחריו בכור מספק ואמאי הלך אחר רוב בהמות ורוב בהמות ולד מעליא ילדן והאי פשוט הוא אמר רבינא משום דאיכא למימר רוב בהמות יולדות דבר הפוטר מבכורה ומעוטן יולדות דבר שאינו פוטר מבכורה וכל היולדות מטנפות וזו הואיל ולא טנפה אתרע לה רובא[22] אי כל היולדות מטנפות הא מדלא מטנפה בכור מעליא הוא אלא אימא רוב יולדות מטנפות וזו הואיל ולא טנפה אתרע לה רובא[23] כי אתא רבין אמר מתיב רבי יוסי ברבי חנינא טועה ולא ידענא מאי תיובתא מאי היא דתניא אשה

פד א ב ג מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"י וע"ש סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצד סעיף י:

פה ד מיי' שם הל"יט סמג שם טוש"ע שם סעיף ט:

פו ה מיי' פ"א מהל' ממזרים כפרה הל' ו ז:

פז ו מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"יט:

פח ז מיי' פ"א מהל' ממזרים כפרה הל"ו ז:

פט ח מיי' פ"ד מהל' בכורות הל"ג וע' בהגאות וע"ש סמג עשין ריח טוש"ע יו"ד סימן שטו סעיף ל:

תוס' הרא"ש

ר' יוסי אומר משיצא כתקנו מאי קאמר. פרש"י וכי ס"ד דמסורס ברובא לאו ילוד הוא ומפרש רב פפא ר' יוסי אדיוקא דת"ק קאי הא דקאמר הא כתקנו הראש פוטר וקאמר ר' יוסי משיצא רובו כתקנו דאפילו כתקנו בע"ר רובא ומיהו גם במסורס נמי הוי כילוד ברובו ורב זביד פריך ליה לרב פפא דמשמע ליה (כלומר דלפי דברי רב פפא ר' יוסי לא קאי אדיוקא) דע"כ ר' יוסי לא קאי אדיוקא דת"ק דא"כ הו"ל למימר אפי' כתקנו עד שיצא רובו אבל מדקאמר משיצא משמע שבא להקל דבקל הוי לידה טפי מלת"ק. ותימה אי קאי אמאי דקאמר ת"ק יצא מחותך מסורס משיצא רובו (כלומר אלא) [כמו] דס"ד מעיקרא מקמי דדייק רב פפא דקאמר ר' יוסי משיצא כתקנו אז מהני רוב אבל מסורס לא מהני רוב א"כ אז לא בא ר' יוסי להקל והו"ל למימר עד שיצא רובו כתקנו. וי"ל דהא לא קשה ליה משום דר' יוסי לא קאי אמאי דקאמר הת"ק (כלומר) לפי פשט הברייתא מקמי דאיירי רב פפא דת"ק איירי במחותך [או] מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד וקאמר ר' יוסי אני אומר דוקא משיצא רובו כתקנו אבל רב פפא שמגיה בדברי ת"ק הא כתקנו הראש פוטר אי איתא דר' יוסי (אתא) [עלה] קאי הו"ל למימר עד שיצא רובו כתקנו הילכך משני רב זביד דר' יוסי אמר משיצא כתקנו לחיים דהיינו משיצא רוב ראשו ומיקל ר' יוסי וחשיב ליה בקל ילוד טפי מת"ק. ולא כמו שפר"ח מחיים בר קיימא אבל בנפל אין הראש פוטר דלפי [זה] אמאי איתותב שמואל בבכורות דקאמר אין הראש פוטר בנפלים בפ' יש בכור הא איכא ר' יוסי הכא דקאי כוותיה: **תשב** לזכר ולנקבה ולנדה. ותימה אמאי תשב שבועים לנקבה והא דספק ספיקא הוא דשמא לא ילדה ואת"ל ילדה אימור זכר הואי ובפ"ק דב"ק משמע שיש לנו להקל בספק ספיקא גבי שליא שיצתה מקצתה ביום הראשון ור"ל דא"כ אם תראה ביום ל"ד ותחזור ותראה ביום מ"א אמרינן בגמרא דמשום חששא דזכר מקולקלת עד יום מ"ח ואמאי (לא) תהא מקולקלת דשמא לא ילדה כלל ואת"ל ילדה אימור נקבה הואי אלא ודאי לא אמרינן הכא

ה) [בס"ל: אליעזר], **ב)** ס"ל לאמר הוא מילוד, **ג)** [בכורות מו:], **ד)** ס"ל ל"ג, **ה)** [מזיר מב. חולין ע. חוליות ג:], **ו)** נ"ל ל"ג, **ז)** [לעיל כח.], **ח)** [לעיל יח.], **ט)** [לעיל יח: לקמן סט.], **י)** בס"ל: אליעזר, **כ)** נ"ל משילא, **ל)** [לקמן נ.], **מ)** נ"ל משילא כתקנו כו' עד שילא רובו הא כתקנו כו' ור"י מקיל וקאמר משילא כתקנו כו'. רש"ל,

הגהות הב"ח

(א) גמ' מדקאמר או מסורס וכו' הכי הוא כילוד: **(ב)** תד"ה תשב כו' לעיל נ"ב בדף כז רים ע"ש:

גליון הש"ס

גמ' אריב"ל עברה נהר וכו'. לעיל יח ע"א: **שם אי** כל היולדות. כעין זה כתובות טז ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוד"ה תשב וכו' דקתני אהדדי כדפר' לעיל דף מז ע"א בל"ל:

לעזי רש"י

טנפל"ש [טינפלי"ש]. צדעיים.
גליי"א. ליחה.

מוסף רש"י

אין הראש פוטר בנפלים. בן שמונה שהוליא ראשו מן והחזירו וקדמו אחיו ויצא, הוי בכור לכהן, שאין ראש הנפל פוטרו עד שיצא ראשו ורובו (בכורות מו:). **עברה נהר והפילה.** ואין ידוע אם ולד הוא, **מביאה קרבן ונאכל.** מטמא העוף שלה נאכלת, ולא אמרינן על הספק באה ואינה נאכלת, דדלמא לאו ולד הוא ומולין מלוקין הן ומליקת חולין נבלה (לעיל יח:).

תרי קולי דסתרי אהדדי אלא מוקמינן כל חד וחד אדיניה וטמאה שבועים משום חומרא דנקבה ומקולקלת למנינה משום חומרא דזכר. ואע"ג דבשמעתא דטועה מחמירינן אע"ג דאיכא כמה ספיקות יש לחלק היכא דנחתא כבר לתורת טומאה: **רוב** היולדות מטנפות. האי טינוף הוי קודם לידה ולא כמו טינוף דלעיל דהוי מיהוי הולד עצמו. ומיירי בשלא שהתה בחוץ כ"א מעט דאם שהתה הרבה אימור טינפה וילדה:

אימר הרחיקה לידתה. תימה דרבי יוסי ברבי חנינא לא אסיק לעתיה האי שיוויא ובריתא לא מפרש כלל בענין אחר: **ר"ש היא.** תימה דכ"ש דאתיא כרבנן דאסרי בפ' בתרא (לקמן סז:) לשמש דאורייתא ועוד קשה דהכא משמע דר"ש לא אסר טבילה אלא תשמיש דוקא ובפרק בתרא (שם סז:) משמע דאסורה לטבול וי"ל דטבילה האמורה אסרוה ולקמן (שם ד"ה אבל) נפרש בע"ה: **כשראתה** מבערב. וא"ת כיון דראתה מבערב אמאי מטבילין לה לב"ש בלילותא משום טבולת יום אורך וי"ל דוקא מבערב אלא כלומר בשעה או בחצי שעה בלילה וטובלת בתחלת הלילה ורואה מיד אחר הטבילה ואם היתה באה לשמש קודם טבילה הרשות בידה:

בשבוע קמא מטבילין לה בלילותא אימור יולדת זכר היא. זה האריכות אינו צריך אלא לב"ה דלב"ש מטבילין לה כל פ' לילות משום טבולת יום ארוך והאי שבוע קמא דלילותא אינו כמו שבועים דיממא אלא ו' לילות משבוע קמא וליל תחלת שבוע שניה ושבוע שניה נמי בלילותא היינו ו' לילות משבוע שניה וליל תחלת שבוע שלישי ושבוע שני ושלישי ביממא אינו כענין זה: עשרים

אשה שיצתה מלאה ובאה ריקנית והביאה לפנינו שלשה שבועין טהורין ועשרה שבועות אחד טמא ואחד טהור משמשת לאור שלשים וחמש ומטבילין אותה תשעים וחמש טבילות דברי ב"ש וב"ה אומרים שלשים וחמש [ו] רבי יוסי בר' יהודה אומר דיה לטבילה שתהא באחרונה בשלמא שבוע ראשון לא משמשת אימר יולדת זכר היא שבוע שני אימר יולדת נקבה היא שבוע שלישי אימר יולדת נקבה בזוב היא אלא שבוע רביעי אע"ג דקא חזיא דם תשמש דהא דם טהור הוא לאו משום דלא אזלינן בתר רובא אלא מאי לא ידענא מאי תיובתא אימר הרחיקה לידתה הך שבוע חמישי דטהור הוא תשמש הך שבוע רביעי כל יומא ויומא מספקין בסוף לידה ובתחלת נדה ועשרין ותמניא גופיה אימר תחלת נדה היא ובעיא למיתב שבעה לנדתה בעשרים וחד תשמש רבי שמעון היא דאמר [ז] אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק לאורתא תשמש כשראתה בערב ומטבילין אותה תשעים וחמש טבילות שבוע קמא מטבילין אותה בלילותא אימר יולדת זכר היא שבוע שני מטבילין אותה [ח] בלילותא אימר יולדת נקבה היא ביממא אימר יולדת זכר בזוב היא שבוע שלישי מטבילין לה ביממא אימר יולדת נקבה בזוב היא בלילותא ב"ש לטעמייהו דאמרי [ט] טבולת יום ארוך בעי טבילה מכדי

האשה שילדה מלאה וחזרה ריקנית. לסוף זמן מרובה ואינה יודעת אימת ילדה הריונה: **והביאה לפנינו.** כלומר משבאה לפנינו ישבה לה שלשה שבועים טהורים מכל וכל עם יום בואה. ולא דק כולי האי דיום זה ספק טמא דשמא רואה בו ביום קודם שבאתה לפנינו ואפ"ה קרי ליה טהור דקאי אמקמן ולהבא דקס"ד השתא שבאתה לפנינו ביום ומשבאתה לפנינו לא רואה: **ועשרה שבועים אחד טמא ואחד טהור.** אחד טמא שהיתה רואה בכל יום ואחד טהור שכל הימים של אומו שבוע היו טהורין: **משמשת לאור שלשים וחמש.** שהוא ליל סוף שבוע חמישי והוא ליל כניסת שלשים וחמש וילדה יום ל"ד ושוב אינה משמשת. וטעמא דכולן מפרש לקמן ואמאי נקט הכי י"ג שבועים: **ומטבילין אותה ל"ה טבילות.** משום דטבילה בזמנה מצוה וכולהו מפרש לקמן. ומשום הני ל"ה טבילות נקט י"ג שבועים דספק זמן הטבילות משוך י"ל שבועים ופלגא די"ב ואיידי דצריך לפלגא נקט כולה ואיידי דתנא שבוע טמא דהיינו י"ב תנא נמי שבוע י"ג טהור והכי מפרש לקמיה [ד]: **וכ"ה סברי ר"ה.** וטעמייהו מפרש לקמן [ה] ותרוייהו סברי להו טבילה בזמנה מצוה: **באחרונה.** כשתפסוק לגמרי ותטהר דלית ליה טבילה בזמנה מצוה: **בשלמא שבוע ראשון הו'.** השתא מפרש תיובתא: **אימר יולדת זכר היא.** וכל יומא ויומא דשבוע ראשון איכא לספוקי דלמא ביום שבאתה ילדה שעה אחת קודם שבאה לפנינו וכל שבעת הימים האלו הוו שבעת ימי לידה: **שבוע ראשון.** יומא דאתיא לקמן קאמינא בכלל שבוע ראשון: **אימר יולדת נקבה היא.** וביום שבאת לפנינו ילדה ומשכי ימי לידה הנך תרתי שבועי: **בזוב.** שמא מתוך י"ל יום דימי זיבה ילדה ולאתה ג' לופין ובלא נער דהוה שופי סמוך לילדה ובעיא שבעה נקיים לזיבתה. ואע"ג דקא יתבא י"ד נקיים הואיל ואיכא לספוקינהו בימי לידה לא סלקא לה דקסבר ימי לידה שאינה רואה בהן אין עולין לה לספירת זיבתה [ו]: **אלא שבוע רביעי.** אי אמרינן רוב נשים ולד מעליא ילדן האי ולד הוא שהרי הוחזקה עוברה: **משמש.** ואע"ג דהך שבוע קא חזיא שהרי ראשון הוא לשבועים שעוברים עליה אחד טמא ואחד טהור: **האי דם טוהר הוא.** דאכתי משכי מ' יום דזכר: **נאו משום דלא אזלינן בתר רובא.** ומספקינן לה בלא ולד ולית לה דם טוהר וקשה לריב"ל: **אימר הרחיקה לידתה.** האי דלא יהבינן לה ימי טוהר לאו משום ספק דלמא ולד הוא אלא אימר הרי ימים רבים קודם שבאת לפנינו ילדה וכלו לה ימי טהרתה אבל לענין קרבן מביאה קרבן ואכל בין קרבה ובין הרחיקה בת קרבן היא מאחר [ו] דקפדינן ארובא: **שבוע חמישי דטהור הוא משמש** (ב) **הו'.** ואמאי לא משמשת עד לילי שביעי: ומשנינן **שבוע רביעי.** שראתה בכל יום כל יומא איכא לספוקי לסוף לידה סוף ימי טוהר כלומר אתמול כלו ימי טוהר והיום היא תחלת נדה הילכך יום כ"ח הוא סוף שבוע רביעי מספקינן לה בתחלת נדה ובעיא לממני משבוע חמישי ששה ימים להשלים שבעת ימי נדות ובליל שביעי טובלת ומשמשת שהוא אור לשלשים וחמש משבאת לפנינו וליל שמיני שהוא תחלת שבוע ששי נמי לא משמשת שהשבוע ששי טמא הוא דמוקמינן לה לקמן שהיא רואה מבערב בכל ימי ראייתה מכאן ואילך לא משמשת לעולם דדילמא שבוע רביעי תחלת נדה היא והששי בימי זיבה והרי היא זבה ושבוע שביעי שהוא טהור תספור לנקיים ואם לא שרואה מבערב היתה משמשת ליל תחלת שבוע שמינית ואע"ג דיכולה לטבול ביום שביעי שמקלת היום ככולו לענין ספירה [לקמן לג.] אפ"ה לא משמשת ביום דמוקמינן לה כר"ש דאסר וכן לעולם י"ל בכל שבועים טמאים שלה זהו בימי זיבה וגריכה ז' נקיים וכל שבוע טהור תספור לנקיים אבל שבוע רביעית ממ"נ אין אתה יכול לספקו בזיבה שאין זיבה אלא לאחר נדות והרי זו ישבה ג' שבועים טהורים והרביעי הוא דראתה הילכך בתחלת נדה הוא דאיכא לספוקי ולא בעיא למיתב בשבוע חמישי אלא ששה ימים משום ספק יום אחרון של רביעי דמספקינן לה בתחלת נדה: **בעשריס וחד.** שהוא סוף שבוע שלישית תשמש דהא אפי' קרבה לידתה ליולד בו [ה] ביום שבאת לפנינו כבר כלו ימי טומאה והיום שביעי לנקיים של ספירה וקי"ל דטבילת זב וחבה ביום בפ"ק דיומא (דף ו.) דמקלת היום ככולו הילכך ביום כ"א תשמש: **ר"ש היא דאמר.** בת"כ [מלורע דזיבה פרק ט] אסור לעשות כן לשמש זבה ביום טבילתה: **שמא תבא לידי ספק.** שמא תראה לאחר תשמיש ונמצא שסתרה כל מניינה דהא לא הוו נקיים כל שבעה ונמצא משמשת זבה: **לאורתא תשמש.** בגיל תחלת שבוע רביעית דקס"ד השתא שהיא רואה אלא ביום ואף ע"ג דהאי שבוע רביעי טמא הוא מיהו בגיל תחלת שבוע אכתי טהורה היא ותשמש הלילה: ומשני **כשראתה מבערב.** וכן היא נהוגה לראות בכל שבוע טמא מבערב: **בגילותא.** בכל לילה ולילה דבכל לילה מספקינן לה [שמא] השתא סוף שבעה לידתה הוא וטבילה בזמנה מצוה: **אימר יולדת זכר בזוב היא.** ויום ראשון דשבוע שני אמרינן שמא [ו] שבעת ימים קודם שבאת לפנינו ילדה ושבוע ראשון הוא ספירה לנקיים ולמחר ביום תחלת שבוע שני תהא טבילת זיבתה וכן כל ימי שבוע שני כל יומא ויומא איכא לספוקי דלמא קלת משבוע ראשון הוי בכלל ימי לידה והשתא כלין ימי הספירה אבל שבוע ראשון לא טבלה ביום ואף ע"ג דבכל יום איכא לספוקי שמא הרחיקה לידתה והשתא כלין ימי הספירה משום דבעינן שבעת ימי הנקיים לפנינו ודאין והני דקודם לכן ספק לא הוו נקיים ספק לא הוו והכי מפרש לקמן [ג.] ויום אחרון דשבוע קמא הוה בעיא טבילה משום ספקא דהשתא כלין ימי הספירה ואיכא ז' ספורין לפנינו ולקמן [שם] מתרלינן דטבילה חדא בשבוע לא קחשיב: **בגילותא אימור יולדת נקבה הואי.** וכל לילה איכא לספוקי האידנא סוף שבועים וליל אחרון מספקינן שמא ביום שבאתה ילדה והשתא כלין [ו]: **שבוע שלישי מטבילין לה ביממא אימר יולדת נקבה בזוב היא.** וכל יומא איכא לספוקי השתא כלין ימי ספירה יום ראשון דלמא ששה ימים קודם שבאת לפנינו ילדה ושבועים הרי עשרים יום והיום הוי כ"א שסוף ספירה הוא ולמחר אמרי' ה' ימים קודם בואתה ילדה והיום כלים ויום אחרון אימר ביום שבאתה ילדה והיום כלים: **בגילותא.** דשבוע שלישי מטבילין לה ואף ע"ג דליכא לספוקי בשבוע שלישי בסוף לידת נקבה: **כ"ש לטעמייהו דאמרי.** בפ' אחרון (לקמן דף עא:) טבולת יום ארוך דהיינו יולדת שהיא טבולת יום כל ששים ושמה שהרי לסוף שבועים היא טובלת ואינה אוכלת בתרומה עד שיכלו ימי טוהר דלכתיב [ויקרא יב] בכל קדש לא תגע וקאמרי ב"ש שנריכה לטבול לאור שמונים ואחד שהוא סוף שמונים הילכך כל ליליא איכא לספוקי השתא כלים (עד) שמונים יום מיום שבאתה לפנינו ושבוע קמא נמי איכא לספוקי בהכי אלא לא איכפת לן משום דסוף סוף הא קא טבלה בכל ליליא:

מכדי

(א) גמ' שבוע שני מטבילין אותה ביממא אימר יולדת זכר בזוב היא בלילותא כו' נקבה היא שבוע שלישי כע"ל: (ב) רש"י ד"ה שבוע חמישי דטהור הוא משמש כוליה ואמאי:

(ג) [לקמן ל. שבת קכא. יומא פח.], (ד) [לקמן ל. סז:], (ה) [לקמן עא:], (ו) [דף ל.], (ז) [שם], (ח) [לקמן לז.], (ט) ל"ל דסמכינן, (י) כפ"ז: בזוב, (יא) ס"ל שם, (יב) כפ"ז: וטפ': שבועיים,

מוסף רש"י

ובאה ריקנית. ואינה יודעת מתי ילדה (שבת קכא.). **שלשים וחמש.** טבילות, לספק ד' טבילות שעליה, טבילת זכר לז' לו טבילת נקבה לשבועיים וגבלה, לו שמא יולדת זכר בזוב ולריכה לף טבילת זכר ביום שבעה לספורים שלה, לו יולדת נקבה בזוב היתה, ומשום דלא ידענן מתי ילדה ואימתי מטי זמן טבילה דידה, מלריכין לה טבילה כל לילה וכל יום שיש לספוקי בזמן טבילתה (שם). **דיה לטבילה שתהא באחרונה.** לסוף ספורים של נקבה, דהייגו לסוף שלש שבועים, שאם ילדה נקבה בזוב טמאה שבועיים לילדתה, וז' נקיים בשביל הזיבה, ולא אמרינן טבילה בזמנה מצוה (שם). **שמא תבא לידי ספק.** שמא תשמש בו ביום ותראה מיד לאחר תשמיש ונמצא סותרת כל שלפניה וטבילתה פסולה (לקמן סז:). **טבולת יום ארוך בעי טבילה.** לתרומה מפני שטבולת יום ארוך היא והסיקה דעתה מן התרומה, ואם ישראלית היא טובלת לביאת מקדש (לקמן עא:).

מכדי ימי טוהר כמה. משכה ספקא דילהו לבתר שבועים קמאי: **שתין ושיתא.** ושבועים הרי פ' ומהני ס"ו טבילות כבר טבלה מהן ז' בלילי שבוע שלישי משום הך ספקא דטבולת יום אחרון: **דל הני ו' פשו להו שתין נכי חדא.** שעדיין צריכה לטבול משום הך ספק בתוך י' שבועים הבאים ול"ה שטבלה בתוך ג' השבועים הראשונים שבעה בראשונה וכ"ח בשתים אחרונות הרי ל"ה ושתין נכי חדא הרי ל"ד: **טבילה יתירתא.** עד השתא הוה ס"ד דבאת לפנינו ביום כגון ביום ר"ח ניסן ואטבלוה לאורתא ומשכו פ' דילה ל' מניסן וכ"ט דאייר וכ"א דסיון כלים פ' יום הרי פ' טבילות בלילות וי"ד בימים של ב' שבועות הראשונות הרי ל"ד והשתא מוקמינן שבאת לפנינו בין השמשות לילה שהוא ר"ח ואטבלה בההיא לילא משום ספק סוף טומאה ומשכי נמי פ' שלה עד כ"א בסיון כאילו באתה ביום ראש חדש דאיכא לספוקי דילמא באותו בין השמשות ילדה והוא מר"ח והיא טבילה דליל ראש חדש איתוספא לה נמצאו לה ח' טבילות בשבוע ראשונה וכ"ח דב' וג' הרי ל"ו. וקשיא לי אמאי נקט בין השמשות ה"ל לאוקמא שבאת לפנינו בלילה ומסתברא דלהכי נקט בין השמשות דדק בלישנא דמתני' דנקט ג' שבועים טהורים הילכך כי איכא בין השמשות איכא למיקרי יום זה טהור דשמא בין השמשות יממא הוא ומיום שעבר הוא והיום הזה כולו טהור ומיהו טבילותיה משכי עד שמונים לבד מהך משום דבין השמשות ספק לילה: **ל"ה.** דקאמרי ב"ה מאי עבידתייהו. ומשני עשרין ותמניא הויין: **דתאמר.** י"ד בימים וי"ד בלילות וכולן משום ספק סוף ימי טומאה. והוא הדין לבב"ה הוו להו עשרין ותשע דכיון דאוקמינן שבאה בין השמשות איכא (ו) ט"ו טבילות בלילה משום ספק בין השמשות והאי דלא מותבינן ליה לקמיה משום דאותבינן אחריתי ומשנינן חד בשבוע לא קמייריי והך נמי חדא בשבוע היא: **האי שבוע ה'.** שאינה רואה בו כל יומא איכא לספוקי בסוף נדה ומטבלינן לה בכל לילות דשבוע ד' ראתה בכל יום ויום ראשון דילמא תחלת נדה היא וטובלת לסוף שבעה שהוא ליל ראשון של שבוע ה' וליל שני נמי טבלה דילמא יום ראשון של שבוע רביעי מימי טוהר הוא ויום ב' הואי תחלת נדה והאידנא הוי ליל טבילתה וכן כולהו והוו להו שבעה טבילות. והוא הדין נמי דכל לילות של שבועים טהורים איכא לספוקי סוף נדה משום שבוע שלפניה אלא ב"ה טבילות דלאחר ל"ה דהוא ליל תשעים לא קשיא דכל טבילות דב"ה קודם תשעים מינהו והכי אמר לקמן: **בשמנית ופנגה סגיא.** לבד הג' שבועות דטהורה דהא כלין ימי טבילה בסוף שמונים והוא באמצע שבוע תשיעי של י' שבועים: **שבוע.** תשיעי טמא הוא: **טבילה זבה.** דכל שבוע טמא איכא לספוקי בזיבה לבד משבוע רביעי שאי אתה יכול לספקו בכך כדפרישית לעיל(ה) שאין זבה אלא לאחר נדות וזו לא ראתה כלום עד הרביעי וכל שבוע טהור איכא לספוקי בימי ספירת זיבתה ובעיא למטבל ביום ז' של כל שבוע טהור: **ר"ע.** דפרק אחרון (לקמן דף סט.): **סוף שבוע ראשון.** ביום השביעי ליטבלה ביום דילמא בין השמשות יום הוא ויום ראשון שבאתה לפנינו טהור ואיכא ז' ספורים לפנינו: **חדא.** טבילה בשבוע לא קמייריי. וה"ה דהוה לן לאותובי לב"ה דליחשוב עוד טבילה יתירתא לטבילות הלילות של ספק לידה הואיל ובין השמשות באתה אלא האי שיעורא גופיה אית בה דחדא בשבוע לא קמייריי הילכך לא פריך: **מתני' המפלת.** שלש: **ליום מ'.** לטבילתה: **אינה חוששת לולד.** שלא נגמר יצירתו עד שיכלו כל מ' יום: **ולנדה.** דילמא ליכא ולד. ובגמ' מפרש למה הוזכר זכר: **משב לזכר.** ז' ימי טומאה ואפילו בלידה יבשתא אבל שבועים דנקבה ליכא לספוקי כדקתני טעמא שילדה נקבה לפ"ח: **גמ' הא קתני נקבה.** דה"ל שבועים ויש בכלל מאתים מנה: **אי לימי טוהר.** להמתיר שלא יהא לה אלא ימי טוהר דזכר: הא

מכדי ימי טהרה כמה הוו שתין ושיתא דל שבוע ג' דאטבלינן לה פשו להו שתין נכי חדא שתין נכי חדא ותלתין וה' תשעין וד' הויין תשעין וחמש מאי עבידתייהו אמר רב ירמיה מדפתי כגון שבאת לפנינו בין השמשות דיהבינן לה טבילה יתירתא ולב"ה (ו)דאמרי טבולת יום ארוך לא בעי טבילה ל"ה מאי עבידתייהו עשרים ותמניא כדאמרן הך שבוע ה' מטבלינן כל ליליא ולילא אימר סוף נדה היא י' שבועין למה לי בתמניא ופלגא סגי איידי דתנא פלגא דשבוע מסיק ליה (ז)ואיידי דתנא שבוע טמא תנא נמי שבוע טהור והאיכא טבילת זבה דלפני תשמיש קחשיב דלאחר תשמיש לא קחשיב ולב"ש דחשיב דלאחר תשמיש ניחשוב נמי טבילת זבה בלידה קמיירי בזיבה לא קמיירי והאיכא יולדת בזוב יולדת בזוב קחשיב זיבה גרידתא לא קחשיב שבועתא קמא דאתיא לקמן ליטבלה ביומא דילמא כל יומא ויומא שלימו לה ספורים דידה הא מני (ח)ר"ע היא דאמר בעינן ספורים בפנינו סוף שבוע קמא ליטבלה חד בשבוע לא קמיירי יומא קמא דאתיא לקמן ליטבלה דילמא שומרת יום כנגד יום הוא בזבה גדולה קמיירי בזבה קטנה לא קמיירי ש"מ תלת ש"מ ר"ע היא דאמר בעינן ספורים בפנינו וש"מ (ט)ר"ש היא דאמר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק וש"מ טבילה בזמנה מצוה (י)ורבי יוסי בר' יהודה אומר דיה לטבילה באחרונה ולא אמרינן טבילה בזמנה מצוה: **מתני'** (א)המפלת ליום מ' אינה חוששת לולד (ו)ליום מ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה ישמעאל אומר יום מ"א תשב לזכר ולנדה יום פ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה שהזכר נגמר למ"א והנקבה לפ"א וחכ"א (ב)אחד בריית הזכר ואחד בריית הנקבה זה וזה מ"א: **גמ'** למה הוזכר זכר אי לימי טומאה הא קתני נקבה ואי לימי טהרה הא

עשרים ותמניא כדאמרן. אף על גב דכ"ט הויין עם טבילה יתירתא דבין השמשות שבאתה לפנינו פ"ה דההיא טבילה יתירתא דהויא חדא בשבוע לא קחשיב ואין נראה דהא ב"ש חשבי לה אלא ודאי לא חשיב טבילה יתירתא חדא בשבוע כיון שלא היתה בפנינו אלא עכשיו ונראה כמו שפי' רש"י בתשובתו דב"ה לא חשיב טבילה דליל תחלת שבוע ג' דכיון דתו לא מטבלינן א]להנדה לא מיקריא חדא בשבוע אבל לב"ש דמטבלינן לה בלילות לא הוי חדא בשבוע:

והאיכא טבילת זבה. עדיפא הוה מצי למיפרך דכל שבועים טהורים מיטבל לה בלילותא משום נדה דהשתא לא פריך אלא חדא בשבוע ונראה כגירסת ר"ח דגרים אי הכי כל שבועים טהורים נמי והיינו הך פירכא (ג) דפריך ומשני דלפני תשמיש קחשיב: **יומא** קמא דאתיא לקמן נטבלה דילמא שומרת יום היא. ול"ת והא אמר דחד בשבוע לא קמיירי וי"ל דהשתא לא הוי חד בשבוע דהא איכא נמי טבילה בסוף שבוע ועוד דמשום חששא דשומרת יום טובלת גם ביום שני דשמא עכשיו ראתה כשבאתה לפנינו ועוד מטעמא דשומרת יום נטבלה כל שבוע קמא דכל יומא מספקא בסוף לידה ולא סלקא לשימור דאין ימי לידה עולים לימי ספירת זיבתה ומיהו קשה דהוה מצי למיפרך מכל שבוע כדפרישית ולא פריך אלא מיומא קמא:

שמע מינה תלת. הוה מצי למינקט שמע מינה דימי לידה שאינה רואה בהן אין עולין לספירת זיבתה אלא אר"ת דפשיטא ליה להש"ס שאין עולין דקי"ל כאביי בסוף פרק בנות כותים (לקמן לז.) והוא למ"ד מיע"ל קג"ס ולקמן נפרש בע"ה ותימה דהך ברייתא סברה לבב"ש וב"ה אין עולין ובפרק בנות כותים (שם לה:) גבי פלוגתא דרב ולוי אי שתי מעיינות הן או מעיין אחד איכא ברייתא לבב"ש ולב"ה עולין וי"ל דתרי תנאי (ג) הוא אליבייהו:

ושמע מינה טבילה בזמנה מצוה. כך פסק ר"ח דהלכה כב"ש וב"ה ותימה דפשיטא דר' יוסי בר' יהודה יאמר דלא פליגי עליה ב"ש וב"ה ומעשים בכל יום שאין לך אשה טובלת בזמנה טבילה של נדה ושל זבה ושל שומרת יום. ולקמן בפ' בתרא נמי אמרינן מכדי האידנא כולהו ספק זיבות נינהו נטבול ביממא דשבעה משמע שלא היו טובלות בשום פעם ביום ור"ח פסק דהלכה כב"ש וב"ה דאמרי טבילה בזמנה מצוה ואינה ראיה דפשיטא דר' יוסי בר יהודה לא פליג עלייהו אלא סבר לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: **ולמה** הוזכר זכר. תימה דלא פריך אריש דאין ידוע אם ולד הוא וצ"ל דנטר עד סיפא ופריך אתרוייהו:

(ה) לקמן עח.; (ו) [נימות ג. וש"ן], (ז) [לקמן סט.], (ח) [לעיל כט: לקמן סז:], (ט) [שבת קכו.; לעיל כט: יומא פח.], (י) [בכורות כח:], (יא) [כריתות י.], (יב) [לף כט: ד"ה ומשנינן שבוע דציעין], (יג) [וע"ע סוס' יומא מ. ד"ה דכ"ע],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כדאמרי י"ד וכו' איכא שמונה טבילות בלילה: (ב) תד"ה והאיכא כו' הך פירכא דפרישית ומשני: (ג) ד"ה שמע וכו' תנאי הוו אליבייהו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוד"ה עשרים ותמניא וכו' לא מטבלינן להנדה לא. מיבות להנדה לא נמתקו. וי"ב לה לב"ה כלי"ל:

מוסף רש"י

ולב"ה דאמרי כו' לא בעי טבילה. אבל לקדשים מודו ב"ה, דקי"ל (חגיגה כא.) הלוקן ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש, הילכך לאחר שהגיעה כפרתה טובלת לקדשים (לקמן נא:). **אסור לעשות כן.** לשמש זב ביום טבילתה, **שמא תבא לידי ספק.** שמא תראה לאחר תשמיש ונמצא שמתיה כל מעיינה דהא לא הוו נקיים כל שבעה ונמצא משמשת זבה (לעיל כט: וכעי"ז לקמן סז:). **דיה לטבילה באחרונה.** ראה לעיל כט ב. **ליום מ"א.** בליר מהכא מיל בעלמא הוא (בכורות כא:).

צ א מי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ב סמנ לאין קיא טוס"ע יו"ד ס' קלד סעי' ב: **צא** ב מי' שם הל"א:

תוס' הרא"ש

תשעים וד' הוו. תימה דלקמן פריך דהוו טבילי יתירי והכא פריך (דס"ד) [דחסר] ליה: **יומא** קמא דאתיא לקמן נטבלה ביממא דילמא שומרת יום כנגד יום היא. ולא מצי לשנויי חדא בשבוע לא קא מיירי דהשתא הוי תרי בשבוע חד בתחלת שבוע וחד בסוף שבוע. ועוד שגם יום שני צריכה טבילה משום חששא זו דשמא עכשיו ראתה כשבאתה ועוד דמטעם שומרת יום צריכה לטבול שבוע קמא בכל יום דבכל יומא מספקינן לה שמא עכשיו שלמי שבוע לזכר וספירה דזבה קטנה. ומיהו תימה הוא אם היה יכול להקשות בכל יום ולא הקשה אלא מיומא קמא וגם בשבוע שני צריכה לטבול בכל יום משום חששא זו: **ש"מ** תלת. מדלא קאמר ש"מ דיומי לידה שאינה רואה בהן אין עולין לה לספירתה מדקדק ר"ת דפשוט היה לתלמוד ולא חש לומר ש"מ אע"ג דבסוף בנות כותים פליגי אביי ורבא. וקאמר רבא דעולין אין הלכה בהא כרבא אלא כאביי והיינו למ"ד דיע"ל קג"ס. ותימה דהא ברייתא סוברת דלב"ש ולב"ה אין עולין ולקמן בפ' בנות כותים גבי פלוגתא דרב ולוי שני מעיינות הן או מעין אחד הוא משני ההיא ברייתא דקתני יולדת בזוב ספורה ולא טבלה הלכו ב"ש לשיטתן וב"ה לשיטתן דקסברי ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבתה צ"ל דתרי תנאי נינהו אליבא דב"ש וב"ה: ה"מ ר' עקיבא היא אין הלכה כמותו בזה דלעיל פסקינן הלכה כר' אליעזר בארבע: **וש"מ** דטבילה בזמנה מצוה. אין הלכה כן אלא כר' יוסי בר' יהודה דאמר לאו מצוה וכן מעשים בכל יום שאין לך אשה טובלת בזמנה טבילה של נדה ושל זבה ושל שומרת יום. ולקמן בפ' בתרא נמי אמרינן מכדי האידנא כולהו ספק זיבות נינהו נטבול ביממא דשבעה משמע שלא היו טובלות בשום פעם ביום ור"ח פסק דהלכה כב"ש וב"ה דאמרי טבילה בזמנה מצוה ואינה ראיה דפשיטא דר' יוסי בר יהודה לא פליג עלייהו אלא סבר לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: **ולמה** הוזכר זכר. תימה דלא פריך אריש דאין ידוע אם ולד הוא וצ"ל דנטר עד סיפא ופריך אתרוייהו:

(ו) [לקמן דף סז:] נמי אמר מכדי האידנא הוי ליל טבילתה וכן כולהו והוו להו שבעה טבילות. והוא הדין נמי דכל לילות של שבועים טהורים איכא לספוקי סוף נדה משום שבוע שלפניה אלא ב"ה טבילות דלאחר ל"ה דהוא ליל תשעים לא קחשיב דכל טבילות דב"ה קודם תשעים מינהו והכי אמר לקמן: **בשמנית ופנגה סגיא.** לבד הג' שבועות דטהורה דהא כלין ימי טבילה בסוף שמונים והוא באמצע שבוע תשיעי של י' שבועים: **שבוע.** תשיעי טמא הוא: **טבילה זבה.** דכל שבוע טמא איכא לספוקי בזיבה לבד משבוע רביעי שאי אתה יכול לספקו בכך כדפרישית לעיל(ה) שאין זבה אלא לאחר נדות וזו לא ראתה כלום עד הרביעי וכל שבוע טהור איכא לספוקי בימי ספירת זיבתה ובעיא למטבל ביום ז' של כל שבוע טהור: **ר"ע.** דפרק אחרון (לקמן דף סט.): **סוף שבוע ראשון.** ביום השביעי ליטבלה ביום דילמא בין השמשות יום הוא ויום ראשון שבאתה לפנינו טהור ואיכא ז' ספורים לפנינו: **חדא.** טבילה בשבוע לא קמיירי. וה"ה דהוה לן לאותובי לב"ה דליחשוב עוד טבילה יתירתא לטבילות הלילות של ספק לידה הואיל ובין השמשות באתה אלא האי שיעורא גופיה אית בה דחדא בשבוע לא קמיירי הילכך לא פריך: **מתני' המפלת.** שלש: **ליום מ'.** לטבילתה: **אינה חוששת לולד.** שלא נגמר יצירתו עד שיכלו כל מ' יום: **ולנדה.** דילמא ליכא ולד. ובגמ' מפרש למה הוזכר זכר: **משב לזכר.** ז' ימי טומאה ואפילו בלידה יבשתא אבל שבועים דנקבה ליכא לספוקי כדקתני טעמא שילדה נקבה לפ"ח: **גמ' הא קתני נקבה.** דה"ל שבועים ויש בכלל מאתים מנה: **אי לימי טוהר.** להמתיר שלא יהא לה אלא ימי טוהר דזכר: הא

שומר גופיה בא עליה. ואפילו היה סריס או אשה אפשר שהניח אחרים לבא עליהם: וכ"ת למיסתמא אע"ג דבדרישא נמי קתני סתמא לא חשיב סתמא דהא קא פליג עליה ר' (שמעון) [ישמעאל] והוי סתם ואח"כ מחלוקת כדמוכח בפרק (הערל) [החולץ] (יבמות מב):

תום' הרא"ש

שומר גופיה בא עליהן. ואם הוה אשה או סריס אפשר שהניח אחרים לבא עליהם: וכ"ת למיסתמא. אע"ג דבדרישא נמי קתני סתמא לא חשיב סתמא דהא קא פליג עליה ר' (שמעון) [ישמעאל] והוי סתם ואח"כ מחלוקת כדמוכח בפרק (הערל) [החולץ] (יבמות מב):

שני אצילו על שני ארכובותיו. פ"ה איסילי"ש ור"ת פירש דאציל היינו קוד"ל דאמר בפ' האומר משקלי (ערכין יט:) משקל ידי עלי משקל רגלי עלי כו' ומכניס ידו עד האציל ורגלו עד הארכובה וקוד"ל ביד הוא כנגד הארכובה ברגל ועוד דהתם משמע דאציל הוא מרפק ובאהלות (פ"ל מ"ח) משמע שמנה לפי סדרי אברי האדם דמרפק היינו קוד"ל ועוד אמר בפ"ב דזבחים (דף יח:) לא יחגרו ביזע שאין חוגרין אלא כנגד אציל ידיהם והיינו כנגד הקוד"ל שדרך העולם לחגור ובבית השחי אדרבה שם הוא מקום זיעה[ה]:

[ו] **שתום** העין. שתום הוא לשון גילוי ופתיחה כדמתרגם דשפיר חזי וכן בלשון משנה במסכת ע"ז (דף סט.) הוי לשון פתיחה כדי שישתום ויסתום ויגוב והכא דייק שנסתמה עינו מדכתיב שתום העין לשון יחיד והא דכתיב (במדבר כד) וגלוי עיניס היינו לפי מה שהיה בתחלה:

הא קתני נדה [א]שאם תראה יום ל"ד ותחזור ותראה יום מ' ואחד תהא מקולקלת עד מ"ח [ב]וכן לענין נקבה שאם תראה יום ע"ד ותחזור ותראה יום פ"א תהא מקולקלת עד פ"ח: רבי ישמעאל אומר יום מ"א תשב לזכר ולנדה כו': תניא רבי ישמעאל אומר טימא וטיהר בזכר וטימא וטיהר בנקבה מה כשטימא וטיהר בזכר יצירתו כיוצא בו אף כשטימא וטיהר בנקבה יצירתה כיוצא בה אמרו לו אין למדין יצירה מטומאה אמרו לו לר' ישמעאל מעשה בקליאופטרא מלכת אלכסנדרוס שנתחייבו שפחותיה הריגה למלכות ובדקן ומצאן זה וזה למ"א אמר להן אני מביא לכם ראייה מן התורה ואתם מביאין לי ראייה מן השוטים מאי ראיה מן התורה אילימא טימא וטיהר בזכר וטימא וטיהר בנקבה כו' הא קאמרי ליה אין דנין יצירה מטומאה אמר קרא [1]תלד הוסיף לה הכתוב לידה אחרת בנקבה ומאי ראיה מן השוטים אימר נקבה קדים ואיעבור ארבעין יומין קמי זכר ורבנן סמא דנפצא אשקינהו ור' ישמעאל איכא גופא דלא מקבל סמא [ג]אמר להם ר' ישמעאל מעשה בקלפטרא מלכת יוונית שנתחייבו שפחותיה הריגה למלכות ובדקן ומצאן זכר לארבעים ואחד ונקבה לפ"א אמרו לו [ד]אין מביאין ראיה מן השוטים מאי טעמא הך דנקבה [ה] איתרה ארבעין יומין והדר איעבר ורבי ישמעאל לשומר מסרינהו ורבנן [ו]אין אפוטרופוס לעריות אימא שומר גופיה בא עליה ודילמא אי קרעוהו להך דנקבה בארבעין וחד הוה משתכחא כזכר אמר אביי בסימניהון שוין: וחכ"א אחד בריית זכר ואחד בריית נקבה וכו': חכמים היינו ת"ק [ז]וכי תימא [ח]למסתמא רישא כרבנן ויחיד ורבים [ט]הלכה כרבים פשיטא מהו דתימא מסתברא טעמא דרבי ישמעאל דקמסייע ליה קראי קמ"ל דרש רבי שמלאי למה הולד דומה במעי אמו לפנקס שמקופל ומונח ידיו על שתי צדעיו שתי אציליו על ב' ארכובותיו וב' עקביו על ב' עגבותיו וראשו מונח לו בין ברכיו ופיו סתום וטבורו פתוח ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה ואינו מוציא רעי שמא יהרוג את אמו [י]וכיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא כן אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו שנאמר [2]בהלו נרו עלי ראשי לאורו אלך חשך ואל תתמה שהרי אדם ישן כאן ורואה חלום באספמיא ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים שנאמר [3]מי יתנני כירחי קדם כימי אלוה ישמרני ואיזהו ימים שיש בהם ירחים ואין בהם שנים הוי אומר אלו ירחי לידה ומלמדין אותו כל התורה כולה שנאמר [4]ויורני ויאמר לי יתמך דברי לבך שמור מצותי וחיה ואומר [5]בסוד אלוה עלי אהלי מאי ואומר וכי תימא נביא הוא דקאמר ת"ש בסוד אלוה עלי אהלי וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה שנאמר [6]לפתח חטאת רובץ ואינו יוצא משם עד שמשביעין אותו שנאמר [7]כי לי תברע כל ברך תשבע כל לשון כי לי תברע כל ברך זה יום המיתה שנאמר [8]לפניו יכרעו כל יורדי עפר תשבע כל לשון זה יום הלידה שנאמר [9]נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא ולא נשבע למרמה ומה היא השבועה שמשביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע [א] והוי יודע שהקב"ה טהור ומשרתיו טהורים ונשמה שנתן בך טהורה היא אם אתה משמרה בטהרה מוטב ואם לאו הריני נוטלה ממך תנא דבי ר' ישמעאל משל לכהן שמסר תרומה לעם הארץ ואמר לו אם אתה משמרה בטהרה מוטב ואם לאו הריני שורפה לפניך א"ר אלעזר מאי

הא קתני נדה תראה יום מ"א תשב לזכר ולנדה כו' דכל דמיס שתראה טמאים. ומשני לכך הוזכר זכר שאם תראה ליום ל"ד ותחזור ותראה ליום מ"א תהא מקולקלת עד מ"ח שכשראתה ליום ל"ד לידתה אמרינן טמאה אע"ג דאכתי משכי ימי טוהר דזכר מספקינן לה בלא ולד ותשב לנדה וכי הדר חזיא ליום מ"א שהוא ח' לראייתה ותראה להיות שומרת יום כנגד יום אמרינן ולד היה וזכר היה ולאייה ליום ל"ד דם טוהר היה והשתא הוא דהויא תחלת נדה והשתא מקלקלינן לה דלא טבלה עד מ"ח שהוא ח' לראייה אחרונה ומי לאו משום ספקא דזכר הוה טבלה למחר ליום מ"ב ממ"נ אי לאו ולד הוא הרי שומרת יום כנגד יום היא ומי ולד הוא ונקבה היא אכתי הוה דם טוהר עד שמונים וספקא דזכר מקלקלא לה: **וכן לענין נקבה.** כלומר וספקא דנקבה נמי מקלקלא לה האי קלקולא: **עד פ"ח.** דלא טבלה עד פ"ח דאי הוה פשיטא לן דלאו ולד הוא הואי טבלה למחר ביום פ"ב דראיית פ"א באחד עשר יום שבין נדה לנדה היא ומשום דמספקא לן דילמא ולד הוה ולאייה ליום ע"ד דם טהור הוה והשתא הוא תחלת נדה לא טבלה עד פ"ח[ט]: **טימא וטיהר בזכר.** מ' יום בין שתיהן ז' לטומאה ול"ג יום לימי טוהר: **נתחייבו הריגה.** ומתוך שעומדות ליהרג ניסו בהם ויחדום לבילה וקרעו שתיהם לסוף מ' ונמצא אחד זכר ואחד נקבה: **תנ"ל.** דאם נקבה תנ"ל (ויקרא יב) קרא יתירא הוא דאלי למכתב ואם נקבה וטמאה שבועים דהא כתיב לעיל וילדה זכר: **מקמי זכר.** ואף ע"ג שיחדום לבעול ביום אחד שמא מעוברת היתה קודם לכן: **סמא דנפצא.** סם שמפלת בו ומנפצא כל זרע שבמעיס קודם לכן: **לשומר מסרינהו.** שלא בא אדם עליהן אלא אותו היום: **ודילמא אי קרעוה הוי.** לרבי ישמעאל פריך נהי נמי דלשומר מסרינהו אפ"ה מנלן שלא נולדה נקבה עד פ"א דילמא אי קרעוה להך ליום מ"א הוה משתכחא: **בסימניהון שוין.** נקבה שנמצא ליום פ"א לא היו אצריה ושערה ופרוניה אלא כשיעור של זכר ליום מ"ח: **היינו ת"ק.** דתנא לעיל ליום מ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה אלמא בריית נקבה ליום מ"ח: **וכי תימא.** ריש"ל להכי תנא ליה לאשמועינן סתמא דמתניתין כרבנן ושמע מינה דהלכתא כוותייהו ולא נהירא לי גירסא ופירושה דה"ל סתם ואח"כ מחלוקת ואין הלכה כסתם. וי"ל דהכי גרס וכי תימא למסתמא כרבנן ויחיד ורבים הלכה כרבים פשיטא מהו דתימא כו'. והכי פירושה וכי תימא תנא הך סיפא לאשמעינן דסתמא דלעיל סתמא דרבנן היא ויחיד ורבים הלכה כרבים פשיטא דסתמא דרבים היא הואיל וסתמא תנייה רבי ולא אשכחן יחידאה דאמר הכי דתימא פלוגי היא: **מהו דתימא כו' קמשמע לן.** מדמהדר רבי ושנאה בלשון חכמים שמע מינה דהלכה כסתם ראשון ואף על פי שמחלוקת ר' ישמעאל בלדו: **פנקס.** לוחין שכותבין בהן הגלחים: **אצליו.** [ח] איסיל"ש: **נפתח הסתום.** פיו: **ונסתם הפתוח.** טבור: [ט] **שמא יהרוג את אמו.** שבית הרחם אינו רחב להוציא רעי הנאסף בו: **ה"ל בסוד אלוה עלי אהלי.** והא אוקמיה בירחי לידה מדכתיב בירחי קדם: **ולא נשבע למרמה.** שקייס שבועתו לשמור את התורה דאי בשבועה בעלמא אטו משום דלא נשבע למרמה חשיב להו בעולין בהר ס':

מאי

מסורת הש"ם

[ה] [תוספתא ספ"ד], [ב] [שבת קד: חולין מט:], [ג] [חולין יח: כתובות יג:], [ד] [נקמן מט. ע"ש הגהסמ"ר וע' בפירש"י דהכא], [ה] [בכרכות ט. וש"נ], [ו] יבמות עח:, [ז] [ס"ל. יעב"ן], [ח] פי' תתא זרועותיו. רש"ל, [ט] [נ"ל לפני ד"ה נפתח], [י] לפי' תתום' היו גורסין גירסא אחרת בגמ' וה"ג וכ"ת למסתמא כרבנן פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים ועי' מהר"מ, [כ] [ויתר ביאור בתוס' מנחות לז. ד"ה קיבוצת ותוס' חולין קו: ד"ה אמר רב ועי' תוס' שבת לב. ד"ה במרפקו ותוס' ערכין יט. ד"ה מרפקון], [ל] שייך לדף לא.

תורה אור השלם

1. וְאִם נְקֵבָה תֵּלֵד וְטָמְאָה שְׁבֻעַיִם כְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשֵׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דְּמֵי טָהֳרָהּ: ויקרא יב ה
2. בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עֲלֵי רֹאשִׁי לְאוֹרוֹ אֶלֶךְ חֹשֶׁךְ: איוב כט ג
3. מִי יִתְּנֵנִי כְיַרְחֵי קֶדֶם כִּימֵי אֱלוּהַּ יִשְׁמְרֵנִי: איוב כט ב
4. וַיֹּרֵנִי וַיֹּאמֶר לִי יִתְמָךְ דְּבָרַי לִבֶּךָ שְׁמֹר מִצְוֹתַי וְחְיֵה: משלי ד ד
5. בַּאֲשֶׁר הָיִיתִי בִּימֵי חָרְפִּי בְּסוֹד אֱלוּהַּ עֲלֵי אָהֳלִי: איוב כט ד
6. הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵּיטִיב לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ: בראשית ד ז
7. כִּי נִשְׁבַּעְתִּי יָצָא מִפִּי צְדָקָה דָּבָר וְלֹא יָשוּב כִּי לִי תִכְרַע כָּל בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל לָשׁוֹן: ישעיהו מה כג
8. אֲבָלוּ וְשִׁתָּחֲווּ כָּל דִּשְׁנֵי אָרֶץ לְפָנֶיךָ יִכְרְעוּ כָּל יוֹרְדֵי עָפָר וְנַפְשׁוֹ לֹא חִיָּה: תהלים כב ל
9. נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמִרְמָה: תהלים כד ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' כך דנקבה אחרת מרבעין יומין:

גליון הש"ם

גמ' וכ"ת למסתמא. עי' מנחות יב ע"א תד"ה ומכ"ש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' והוי יודע שהקב"ה טהור. כ"כ עיין לרשת מהרלב"ח דף מה ע"ב:

לעזי רש"י

אישילי"ש. בתי-שחי.

מוסף רש"י

אין אפוטרופוס לעריות. אין אתם יכולים להיות לה אפוטרופוס לומר לא נבעלה (כתובות יג:). אינו יכול להיות. משום דלא ינוק (יבמות עא:).

צב א ב מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל' כא:

תום' הרא"ש

שומר גופיה בא עליהן. ואם הוה אשה או סריס אפשר שהניח אחרים לבא עליהם: וכ"ת למיסתמא. אע"ג דבדרישא נמי קתני סתמא לא חשיב סתמא דהא קא פליג עליה ר' (שמעון) [ישמעאל] והוי סתם ואח"כ מחלוקת כדמוכח בפרק (הערל) [החולץ] (יבמות מב):

מאי קרא. דמשביעין אותו ביום הלידה: **נזרך.** לשון נזירות דהיינו נדר דדמי לשבועה: **למה ולד דומה: תכלי.** לערה: **רקמתי.** היינו יצירה לשאונה וכתיב בתחתיות דהיינו מדור תחתון: **דרך משמיען.** המים פניו למטה כן זכר יולד פניו למטה ונקבה פניה למעלה הילכך נקבה צריכה להתהפך דהא כשהיא בעצי אמה פניה למטה כדאמרינן (ח) לעיל [נ:] [דאשו לו בין ברכיו] אבל זכר אין צריך להתהפך: **קשה לאשה וקשה לולד.** מפני שדר במדור התחתון. קשה לאשה לא ידענא למאי: זרע מלבן את הולד מגיעוליו: **מוזרו.** חזק וברית: **ליום שעיים.** לשלש ימים הוי חיותו: **מנא ידע.** הא לא ידע אימת מעברה: **קלספר.** זיו: **מראה העין.** שאע"פ שנבראת העין מן האב והאם אינו רואה תדע שהרי המת יש לו עינים ויש לו שפתים ויש לו אזנים ואינו רואה ולא שומע ולא מדבר: **פוץ מינחא.** השלך המלח מן הבשר ושוב אינו ראוי אלא לכלבים כך הנשמה היא מלח לגוף לקיימו כיון שהלכה אז מסריח הגוף: **עולה למעלה.** כדתני לעיל אחרונים דר במדור העליון: **רולין עולין זמין אחד.** זרע האב והאם נעשין בריה אחת: **לבע.** כמה סממנין צריך לבע שחור קליפת עץ וטחינת ריחיים של נפחים וכמה דבריס וכולן נעשין שחור ואינו יכול לצובעו ביורה אחת משמים ושלשה גוונים בשמים ושלשה מקומות: **כל אחד ואחד עולה למינו.** לובן מן המים ושחור מן האשה: **כי אנפא בי.** מפני שבעת עלי אני מודה לך שלטובתי היה: **יאב לו קוץ.** ברגלו לאחד מהם ולא יכול ללמוד: **לבדו.** הוא לבדו יודע שהוא גם אבל בעל הגם אינו מכירו: **ארחי.** תשמים כמו דרך גבר בעלמה (משלי ל): **ורבעי.** תשמים לשון לרבעה (ט): **זריח.** בירלת בנפה שקורין וו"ן כמו (ישעיה ג) ברחת ובמזרח: **הברור.** קלי"ר בלע"ז: **ומזרני.** חסר א' (מ) לשון מזרה: **ומאזרני.** לשון חגירת כח במתנים: **זריחני.** מן הברור ומא"כ זרזתני: **רביעיותיהם.** עונת תשמישן: **הוא.** קודשא בריך הוא סייעה שנטה חמורו של יעקב לאהל לאה ואותו הלילה של האחרות היה: **ולא פירשו.** את הדבר מגלן: **זכריה בנקבות.** בני לאה: **נקבות בזכריה.** ואת דינה בתו משום הך דרשה אים מזריע תחלה יולדת נקבה: שמשהין

ומזורז תנא המשמש מטתו ליום תשעים כאילו שופך דמים מנא ידע אלא אמר אביי [9]משמש והולך [4]ושומר פתאים ה' תנו רבנן [3]שלשה שותפין יש באדם הקב"ה ואביו ואמו אביו מזריע הלובן שממנו עצמות וגידים וצפרנים ומוח שבראשו ולובן שבעין אמו מזרעת אודם שממנו [3]עור ובשר [א] ושערות ושחור שבעין והקב"ה נותן בו רוח ונשמה [7]וקלסתר פנים וראיית העין ושמיעת האוזן ודבור פה והלוך רגלים [מ]ובינה והשכל וכיון שהגיע זמנו להפטר מן העולם הקב"ה נוטל חלקו וחלק אביו ואמו מניח לפניהם אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי פוץ מלחא ושדי בשרא לכלבא דרש רב [1]חיננא בר פפא מאי דכתיב [5]עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם נותן חפץ בחמת צרורה ופיה למעלה ספק משתמר ספק אין משתמר ואילו הקב"ה צר העובר במעי אשה פתוחה ופיה למטה ומשתמר דבר אחר אדם נותן חפציו לכף מאזנים כל זמן שמכביד יורד למטה ואילו הקב"ה כל זמן שמכביד הולד עולה למעלה דרש רבי יוסי הגלילי מאי דכתיב [6]אודך (ה') על כי נוראות נפליתי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם נותן זרעונים בערוגה כל אחת ואחת עולה במינו ואילו הקב"ה צר העובר במעי אשה וכולם עולין למין אחד דבר אחר צבע נותן סמנין ליורה כולן עולין לצבע אחד ואילו הקב"ה צר העובר במעי אשה כל אחת ואחת עולה למינו דרש רב יוסף מאי דכתיב [7]אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שיצאו לסחורה ישב לו קוץ לאחד מהן התחיל מחרף ומגדף לימים שמע שטבעה ספינתו של חבירו בים התחיל מודה ומשבח לכך נאמר ישוב אפך ותנחמני והיינו דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב [8]עושה נפלאות (גדולות) לבדו וברוך שם כבודו לעולם אפילו בעל הגם אינו מכיר בנסו דריש רבי חנינא בר פפא מאי דכתיב [9]ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת מלמד שלא נוצר אדם מן כל הטפה אלא מן הברור שבה תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שזורה בבית הגרנות נוטל את האוכל ומניח את הפסולת כדרבי אבהו [מ]דרבי אבהו רמי כתיב [10]ותזרני חיל [מ]וכתיב [11]האל המאזרני חיל אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זריתני וזרזתני דרש רבי אבהו מאי דכתיב [12]מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל מלמד שהקב"ה יושב וסופר את רביעיותיהם של ישראל מתי תבא טיפה שהצדיק נוצר הימנה ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם הרשע אמר מי שהוא טהור וקדוש ומשרתיו טהורים וקדושים יציץ בדבר זה מיד נסמית עינו דכתיב [13]נאם הגבר שתום העין והיינו דאמר רבי יוחנן מאי דכתיב [14]וישכב עמה בלילה הוא מלמד שהקב"ה סייע באותו מעשה שנאמר [15]יששכר חמור גרם [9]חמור גרם לו ליששכר [מ]אמר רבי יצחק אמר רבי [מ]אמי אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזריע תחילה יולדת נקבה שנאמר [16]אשה כי תזריע וילדה זכר תנו רבנן בראשונה היו אומרים אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזריע תחילה יולדת נקבה ולא פירשו חכמים את הדבר עד שבא רבי צדוק ופירשו [17]אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו תלה הזכרים בנקבות ונקבות בזכרים [18]ויהיו בני אולם אנשים גבורי חיל דורכי קשת ומרבים בנים ובני בנים וכי בידו של אדם להרבות בנים ובני בנים אלא מתוך

שמשהין

1. עָלֶיךָ נִסְמַכְתִּי מִבֶּטֶן מִמְּעֵי אִמִּי אַתָּה גּוֹזִי בֶּךָ תְּהִלָּתִי תָּמִיד:

תהלים עא ו

2. גָּזִי נִזְרָךְ וְהַשְׁלִיכִי וּשְׂאִי עַל שְׁפָיִם קִינָה כִּי מָאַס יְיָ וַיִּטֹּשׁ אֶת דּוֹר עֶבְרָתוֹ:

ירמיהו ז כט

3. לֹא נִכְחַד עָצְמִי מִמֶּךָּ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בַּסָּתֶר רֻקַּמְתִּי בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ:

תהלים קלט טו

4. שֹׁמֵר פְּתָאִים יְיָ דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ:

תהלים קטז ו

5. עֹשֶׂה גְדֹלוֹת עַד אֵין חֵקֶר וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר:

איוב ט י

6. אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יֹדַעַת מְאֹד:

תהלים קלט יד

7. וְאָמַרְתָּ בַיּוֹם הַהוּא אוֹדְךָ יְיָ כִּי אָנַפְתָּ בִּי יָשֹׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי:

ישעיהו יב א

8. בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ:

תהלים עב יח

9. אָרְחִי וְרִבְעִי זֵרִיתָ וְכָל דְּרָכַי הִסְכַּנְתָּה:

תהלים קלט ג

10. וַתְּזָרֵנִי חַיִל לַמִּלְחָמָה תַּכְרִיעַ קָמַי תַּחְתָּנִי:

שמואל ב כב מ

11. הָאֵל הַמְאַזְּרֵנִי חָיִל וַיִּתֵּן תָּמִים דַּרְכִּי:

תהלים יח לג

12. מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וּמִסְפַּר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל תָּמוֹת נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים וּתְהִי אַחֲרִיתִי כָּמוֹהוּ:

במדבר כג י

13. וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ בְּעֹר וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן:

במדבר כד ג

14. וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וַתֵּצֵא לְאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ בְּדוּדָאֵי בְּנִי וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא:

בראשית ל טז

15. יִשָּׂשכָר חֲמֹר גָּרֶם רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם:

בראשית מט יד

16. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא:

ויקרא יב ב

17. אֵלֶּה בְנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפַדַּן אֲרָם וְאֵת דִּינָה בִּתּוֹ כָּל נֶפֶשׁ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו שְׁלֹשִׁים וָשֵׁשׁ:

בראשית מו טו

18. וַיִּהְיוּ בְנֵי אוּלָם אֲנָשִׁים גִּבֹּרֵי חָיִל דֹּרְכֵי קֶשֶׁת וּמַרְבִּים בָּנִים וּבְנֵי בָנִים מֵאָה וְחֲמִשִּׁים כָּל אֵלֶּה מִבְּנֵי בִנְיָמִן:

דברי הימים א ח מ

תוס' הרא"ש

שתום העין. הוא לשון גילוי עין ולשון משנה הוא לשון גילוי ופתיחה ובמס' ע"ז כדי שישתום ויסתום ויגוף והא דדייק דנסתם עינו היינו משום דכתיב סתום לשום יחיד:

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה דרך כו' לעיל נ"ב נראה דהייט מדאמר ודאשו על ברכיו כו':

גליון הש"ם

גמ' משמש והולך. יבמות יב ע"ב: שם חמור גרם לו. לישששכר. בענין ערך ממרא כתב כלומר כשחזר יעקב מן השדה נהג החמור ושמעה לאה ויצאה לקראתו וקרלאתו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ושערות. נ"ב ודס כו' ופינה. נ"ב ודעה:

לעזי רש"י

ור"ן [ו"ן]. נפה.
קלי"ר. בהיר, זך.

מוסף רש"י

ותזרני. לשון (רות ג) זורה את נורן השעורים, מנבר את הטיפה (יומא מז.). וזרזתני. הזרתני מן הברור שנה (שם). שהקב"ה סייע באותו מעשה. שהקב"ה סייע שיצא משם יששכר (בראשית ל מז).

לא: בנות כותים פרק רביעי נדה

שמשהין עצמן. מלהזריע: **יכולני.** שישהא עצמו מלהזריע: **יבעול וישנה.** שמתוך תאות בעילה לאשה תהא מזרעת ונהי נמי דתזריע אחריו תקדוש הזרעתה בבעילה שניה: **בעון.** על ידי דס נדה שהוא שימון להריון כדקיימא לן (כתובות דף י:) כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין והוא מביאו לידי עון וקדייק ר' יצחק בעון שסמוך לעון נדות שהוא מוהר לפרוש הימנה: **ובחטא.** לשון טבילה וטהרה כדמפרש. וה"ק על ידי דס נדות שהוא מביא לידי עון חוללתי שהוא גרם לי שנגרמתי וכשנתחטאת אמי ממנו יחמתני: **כי.** מנחה דהיינו שימון שלוה: **נקיה.** חסרה כמו (ב"ק דף מא.) ולא פלוני נקי מנכסיו: **עד דאמרה מזוני.** שיודעת להתפלל: **נקבה.** כשתנקוב ותפרש שכרך ואתנה. ונקבה נמי הכי דרשינן: **לפיכך תביא קרבן.** שבועת ביטוי חטאת: **מזידה היא.** ואין כאן קרבן דהא ועבלה כתיב בשבועת ביטוי [ויקרא ה]: **ובחרטה תליא.** לפתוח לה בחרטה ויתיר לה חכם שבועתה אבל קרבן אינו עוקר ומתיר שבועתה[6]: **ועוד קרבן שבועה בעי אחויי.** כשבא לו שעירה והאי עוף הוא: **מבחרטה לשבעה.** ומתאוה לתשמיש בעולה כדי שתחזור ותתעבר זכר: **מפני מה מילה לשמונה.** ולא לשבעה: **שלא יהיו הכל שמחין.** שאוכלין ושותין בסעודה ואבין ואמו עצבים שאסורין בתשמיש: **נדה שבעה.** לאו ביולדת קאי: **מפני שאדם רגיל באשתו.** כל שעה שילדה: **קן בה.** מאוסה עליו. אמרה תורה כל שעה שתראה תהא טמאה שבעה כדי שלא יהא רגיל בה ותתחבב עליו: **מחזר על האשה.** אדם פנוי מבקש ומחזר עד שנושא: **פנוי למטה.** בשעת תשמיש: **זהו ממקום שנברא.** מסתכל באדמה שנולר ממנה והיא מסתכלת בו שנולדה הימנו: **מקבל פיוס.** נוח לרצות: **זה ממקום שנברא.** אדמה. עפר תיחוח נוח ליבטל אבל בשר ועצמות קשין: עצם כשמכין בו קולו נשמע אבל קרקע כשמכין בו אין קולו נשמע:

הדרן עלך המפלת

בנות כותים נדות מעריסתן. מקטנותן. ובגמרא מפרש טעמא: **פחחון דעלין.** מפרש בגמ' [נד:]: **והן יושבות על כל דס ודם.** כלומר להכי הוו בועלי נדות משום דכל דס שרוחות בין אדום בין ירוק יושבות עליו ימי נדות וזו תקלה היא להם שאם רואה דס ירוק היום מתחלת למנות ששה והוא ואם תראה באותם ימי נדות דס אדום אינה מונה אלא מיום ראייה ראשונה ואותו דס ירוק טהור היה ומראייה שניה היא צריכה למנות: **אין חייבין עליה.** הלודש או מתכסה באותן בגדים ונכנס למקדש פטור מקרבן או אם נגעו אותן בגדים של משכב בתרומה טולין דלא ידעינן אי נדה היא אי לא והא דאמר דמסתמא טמאות

כי קולך ערב. ד[אבל היא אינה מקלסתו בקול ערב אלא בלא ואדום:

הדרן עלך המפלת

בנות כותים. והן יושבות על כל דס ודם. ואם תאמר ותיפוק ליה שהן נדות מעריסתן ויש לומר דהיינו דוקא בקטנותן דלא דרשי ואשה כדאמר בגמרא אבל גדולות דמפרשי להו וטבלי לא מטמו אלא משום דיושבות על כל דס ודם:

תחתון בעליון. מפרש בגמרא תחתונו של בועל נדה בעליונו של זב דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין ועליונו של זב מפרש רשב"ם שהכליע הזב בכף מאזנים את האוכלין ומשקין שבכף שניה ולא נהירא דבפ' ר"ע (שבת דף פג.) קרי ליה היסט מה שהכליע הזב בכף מאזנים והיסט נפקא לן מאשר יגע בהם הזב ועליונו של זב נפקא לן בשמעתין מקרא אחרינא ונראה דעליונו של זב היינו בגד שמקצתו על הזב ומקצתו נגרר על האדם ולאו היינו היסט אלא כשמסיטו כולו כדאמר איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו:

רבי

[6] שמשהין עצמן בבטן כדי שיזריעו נשותיהן תחלה שיהו בניהם זכרים מעלה עליהן הכתוב כאילו הם מרבים בנים ובני בנים והיינו דאמר רב קטינא יכולני לעשות כל בני זכרים [3] אמר רבא הרוצה לעשות כל בניו זכרים יבעול וישנה ואמר רבי יצחק אמר רבי [3] אמי [7] אין אשה מתעברת אלא [5] סמוך לוסתה שנאמר [1] הן בעון חוללתי א] ורבי יוחנן אמר [1] סמוך לטבילה שנאמר [1] ובחטא יחמתני אמי [7] מאי משמע דהאי חטא לישנא דדכויי הוא דכתיב [2] וחטא את הבית ומתרגמינן וידכי ית ביתא ואי בעית אימא מהכא [3] תחטאני באזוב ואטהר ואמר רבי יצחק אמר רבי אמי [3] כיון שבא זכר בעולם בא שלום בעולם שנאמר [4] שלחו כר מושל ארץ זכר זה כר ואמר ר' יצחק [5] דבי רבי אמי בא זכר בעולם בא כברו בידו זכר זה כר דכתיב [5] ויכרה להם [5] כירה גדולה נקבה אין עמה כלום נקבה נקייה באה עד דאמרה מזוני לא יהבי לה דכתיב [6] נקבה שברך עלי ואתנה שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי מפני מה אמרה תורה יולדת מביאה קרבן אמר להן [7] בשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה לפיכך אמרה תורה תביא קרבן מתקיף לה רב יוסף והא מזידה היא ובחרטה תליא מילתא ועוד קרבן שבועה בעי איתויי ומפני מה אמרה תורה זכר לשבעה ונקבה לארבעה עשר זכר שהכל שמחים בו מתחרטת לשבעה נקבה שהכל עצבים בה מתחרטת לארבעה עשר [3] ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה שלא יהו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים תניא היה ר"מ אומר מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה מפני שרגיל בה וקץ בה אמרה תורה תהא טמאה שבעה ימים כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה שאלו תלמידיו את רבי דוסתאי ברבי ינאי [3] מפני מה איש מחזר על אשה ואין אשה מחזרת על איש משל לאדם שאבד לו אבידה מי מחזר על מי בעל אבידה מחזיר על אבידתו ומפני מה איש פניו למטה ואשה פניה למעלה כלפי האיש זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת ומפני מה האיש מקבל פיוס ואין אשה מקבלת פיוס זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת מפני מה אשה קולה ערב ואין איש קולו ערב זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת שנאמר [7] כי קולך ערב ומראך נאוה:

הדרן עלך המפלת חתיכה

בנות [3] כותים נדות מעריסתן והכותים מטמאים משכב תחתון כעליון מפני שהן בועלי נדות והן יושבות על כל דם ודם [8] ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש ואין שורפין עליהם את התרומה מפני שטומאתן ספק: **גמ'** ה"ד אי דקא חזיין אפילו דידן נמי ואי דלא קחזיין דידהו נמי לא אמר רבא בריה דרב אחא בר רב הונא אמר רב ששת הכא במאי עסקינן בסתמא דכיון דאיכא מיעוטא דחזיין חיישינן ומאן תנא [9] דחייש למיעוטא ר"מ

גזירה דרבנן היא: **גמ'** אפילו דידן נמי. אי חזיא בעריסתן טמאה דתניא לקמן (דף נד.) בת יום אחד לנדה מנין תלמוד לומר [ויקרא טו] ואשה: **דאיכא מיעוטא דחזיין.** בקטנותן: **חיישינן למיעוטא.** ומטמאינן לכולהו מעריסתן משום דלילמא חזיא: אים

מסורת הש"ס

[6] [לקמן עא.], [3] עירובין ק:, [3] בע"י ל"ר אסף, [7] [סוטה כז.], [5] [ע' תוס' סוטה כז. ד"ה אגיפא דמ"ד], [1] [נסן], [1] חולין כז. ע"ש], [6] [ע"ל אמר], [5] [ע"ל כרסן], [1] [שבועות מ. כריתות כו.], [2] קדושין נ:, [3] [שבת מז:], [4] [לקמן מח. יבמות פא: קיט. גיטין נ: מס' ע"ז לד: מ: בכורות יט: מנ: חולין ו. יא: פו.], [3] בע"י: שבועה.

תורה אור השלם

1. הֵן בְּעָוֹן חוֹלָלְתִּי וּבְחֵטְא יֶחֱמַתְנִי אִמִּי:
תהלים נא ז
2. וְחִטָּא אֶת הַבַּיִת בְּדַם הַצִּפּוֹר וּבַמַּיִם הַחַיִּים וּבְצֹפַר הַחַיָּה וּבְעֵץ הָאֶרֶז וּבְאֵזוֹב וּבְשָׁנִי הַתּוֹלָעַת:
ויקרא יד נב
3. תְּחַטְּאֵנִי בְאֵזוֹב וְאֶטְהָר תְּכַבְּסֵנִי וּמִשֶּׁלֶג אַלְבִּין:
תהלים נא ט
4. שִׁלְחוּ כַר מֹשֵׁל אֶרֶץ מִסֶּלַע מִדְּבָרָה אֶל הַר בַּת צִיּוֹן:
ישעיהו טז א
5. וַיִּכְרֶה לָהֶם בֹּרָה גְּדוֹלָה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂלָחֵם וַיֵּלְכוּ אֶל אֲדֹנֵיהֶם וְלֹא יָסְפוּ עוֹד גְּדוּדֵי אֲרָם לָבוֹא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:
מלכים ב ו כג
6. וַיֹּאמַר נְקֵבָה שָׁרְרָה עָלַי וְאֶתְּנָה:
בראשית ל כח
7. יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בַּסֵּתֶר הַמַּדְרֵגָה הַרְאִינִי אֶת מַרְאֶיךְ הַשְׁמִיעִנִי אֶת קוֹלֵךְ כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאֶיךְ נָאוָה:
שיר השירים ב יד

גליון הש"ס

גמ' אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה. ע' לעיל י ע"ב תד"ה תחתון כו' והיטב נפקא לן מאשר יגע בהם הוב. לקמן מג ע"ל כל אשר יגע בו הזב כל"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' ור"י אמר סמוך לטבילה. ר"ב עי' סוטה דף כז ע"ל ותוס' שם ד"ה אגיפא וכמו"ת כנסת יחזקאל סי' יד לג ופו"מ אבן האסף סי' יד לג עיינו שם כל לורכם לוק ומשכח גם על מהרש"ל בח"ל כאן יפלא דא"כ איך אמר הש"ס התם כי מינני לך אגיפא דמ"ד וכו' סמוך לטבילה ומאי בעיא הא סמוך לוסתה לא מלי מעבר לה ודו"ק: **ב)** שם כיון שבא זכר בעולם בא שלום בעולם שנאמר וכו' ר"ב עי' דכתם מהרלש"ל דף ז ע"ב: **ג)** שם ומאמי מה אמרה תורה מילה לשמונה. ר"ב עיין מהרלא"ש הש"ל דף ט ע"ב: **ד)** תוד"ה כי קולך ערב. ר"ב עיין לקוף אהבה:

א א מיי' פ"ב מהל' מעמאי משכב ומושב הלכה י:

מוסף רש"י

שמשהיין עצמן. להוציא את הזרע (לקמן עא.). יבעול וישנה. שממנה ביאה לאשה ותאות אשה הלשה והולבשה תאות, וכשבא ביאה שניה היא מזרעת תחלה והיכא דהיא מזרעת תחילה יולדת זכר (ערובין ק:). אלא סמוך לוסתה. לפני ווסת נדותה יום אחד (שוטה כז.). סמוך לטבילה. לאחר שטבלה, ביום שניילתה או ליום מחר (שם). ויכרה. לשון תיקון סעודה (מלכים ב ו כג). שאבד לו אבידה. אחת מלגלעותיו (קדושין ב:).

הדרן עלך המפלת חתיכה

בנות כותים נדות מעריסתן. מיום שנולדה, דגזרינן דילמא חזאי נדות, לקטנה בת יומא מטמאה בנדה, דתניא אין לי אלא אשה, תינוקת בת יום אחד לנדה מנין, תלמוד לומר [ויקרא טו] וכותים אין דוכסין מדרש זה וכי חזיין לא מפרשי לה, הלכך גזור בהו רבנן (שבת טז:).

תוס' הרא"ש

שנאמר כי קולך ערב. אבל היא אינה מקלסתו בקול ערב אלא בצח ואדום:

סליק פירקא

בנות כותים נדות מעריסתן. הקשה ר"ת לרבינא דאמר בפ' אין מעמידין דתינוקת עובדת כוכבים בת ג' שנים ויום אחד הואיל וראויה לביאה מטמאה בזיבה מאי שנא מבנות כותים דהחמירו אפילו מעריסותיהן מיהו מסשנה הן דקתני מפני שטומאתן בספק דכיון דאי חזיא טמאה מדאורייתא החמירו בהן יותר מבעובדי כוכבים אבל קשה מדר' יוסי דאמר ר' אליעזר בפ"ק דשבת אף בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו ושמעינן ליה לר' יוסי במנחות בפרק ר' ישמעאל דסבר כותים גרי אריות הן דקאמר תורמין משל עובדי כוכבים על של כותים ואומר ר"ת דהחמירו בהם לפי שהן מצויין אצל ישראל וכדי שלא יטמעו בהן. ומיהו יש דברים שהקילו בהם יותר מבעובדי כוכבים דתינוק עובד כוכבים מטמא בזיבה דגזרו עליהם שיהו כזבין לכל דבריהם. ועל הכותים לא גזרו אלא משום חששא דבועלי נדות כמו דתניא מתני' ואע"ג דמתני' קא סברה גרי אמת הן מסתברא דה"ה למ"ד גרי אריות הם דלא אשכחן תנא דפליג בהא למימר שעשו כותים כזבים וכן לענין יין נסך לא גזרו על יין של כותים עד שבא ר' מאיר וגזר כדאיתא בפ"ק דחולין ואע"ג דר' מאיר סבר גרי אמת הן כדמוכח בשור שנגח ד' וה'

מ"מ לא מצינו אדם שאסר יינם תחלה אפילו מאן דאית ליה גרי אריות הן: והן יושבות על כל דם ודם. ותימה למה לי למימר שהן יושבות על דם ודם כיון שגזרו עליהן שהן נדות מעריסותיהן וי"ל משום דלא תימא דוקא בקטנות גזרו משום דכי חזיין לא מפרשי להו כדאיתא בגמרא אבל בגדולות לא (לפנינן) [גזרינן] הוצרך טעם בגדולות: **א)** דקא חזיין כו'. אין לפרש אי דקא חזיין שמיירי שראתה ותימה מאי קשה ליה א"כ אפילו לא חזיין כמו שגזרו על עובדי כוכבים אע"ג דדם עובדת כוכבים כדם בהמה הילכך בכותים נמי אע"ג דלא חזיין גזרו בהו. וי"ל משום דתמני' סברה כותים גרי אמת מדקתני ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש מפני שטומאתן בספק הילכך לא מסתבר ליה למימר שגזרו עליהם כמו על עובדי כוכבים: **חיישינן** למיעוטא. ותימה הא דאמרינן בפ"ק דשבת דגזירה זו מ"ח דבר היא ומה הוצרכו לגזרו והלא בכל מקום חייש ר' מאיר למיעוטא וי"ל דמתחלה היו סבורים דכותים דרשי אשה ואשה וכי חזו מפרשי להו ושוב בדקו ומצאו דכי חזו לא מפרשי להו והודיעו לכל שהן נדות מעריסותיהן ומיהו תימה כיון דחיישינן למיעוט אפילו בדידן נמי ניחוש ואמאי אמרינן בפ"ק תינוקת שלא הגיע זמנה לראות פעם ראשונה ושניה רוקה ומדרסה בשוק טהור. וכ"ת היינו דקא משני לקמן אגן דכי חזיין מפרשי להו לא גזרו בהו רבנן משום דלא שכיח כלל שלא ימצא דם בבגדה אם ראתה מ"מ ניחוש שמא סמוך לולידתה ראתה בעוד שהיתה מלולכלת בדם הלידה וי"ל דהך מיעוטא לא שכיח כלל אע"ג דקרי ליה בסמוך מיעוטא דשכיח שהטבילה קודם לאמה מ"מ בשעת הלידה לא שכיח כלל ותימה כיון דמטעמא דחיישינן למיעוטא גזרינן היכי קאמר בפ"ק דשבת אליבא דר' יוסי אף בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו וי"ל הדא דאשכחן לר' יוסי דחייש למיעוטא ביכמות ריש פרק אלמנה ועוד דר' יוסי דאית ליה כותים גרי אריות וגזרו עליהן כדי שלא יטמעו בהם כדרך שגזרו על עובדי כוכבים והא דצריכי לטעמא דחייש למיעוטא היינו לת"ק דמתני' דסבר גרי אמת הן והא דאמר ר' יוסי טעם מעשה (בעינבל) [בעין בול] כו' לסייע לדברי ר"מ קאמר (או) א"נ איצטריך לאשמועינן דלא תימא היאך גזרו עליהן נדות כדי שלא יטמעו בהן כיון דאין נמצא בם נדות כלל. הילכך אשמועינן דזימנין דאיכא כי היכי דלא ליהוו מילי דרבנן כי חוכא ואטלולא ואפילו משכח תנא דסבירא ליה כותים גרי אמת הן ולא חייש למיעוטא אומר ר"ת דאפשר דאית ליה בנות כותים נדות מעריסתן לפי שהיו מקולקלין במעשיהם הרחיקום כדי שלא יטמעו בהם והא דאיצטריך לומר הכא טעמא משום דחיישינן למיעוטא משום דמתני' מוכחת דבהכי תליא טעמא משום דכי חזיין לא מיפרשי ולא משום טימוע מדאיצטריך לן

אינ לסוב בפרשה. ואם לא יחפוץ האיש (דברים כה) אינ פוטרה בחליצה ולא קטן. אלא מה טעם אין מיבמין ויגדלו יחד: **סרים.** לאו בר הקמת שם הוא ואינו מצווה ליבם וכן אילונית וכיון דמייבם בלא מצוה נושא אשת אחיו בחנם וערוה היא ובכרת: **בעין בול.** מקום: **קודם לאמה.** יולדת נקבה טובלת ל"ד ובתה ראתה ליום או ליומים שנולדה והטבילוה קודם לאמה משום מגע תרומה: עין בול ובית שעריס מת"י. פומבדיתא חוץ לארץ: **משום תרומה א"י.** דמיפסלא בנגיעה: **יולאה מגופו.** כגון זב וזבה ונדה: **והני מילי באכילה.** כולה שמואל אמרה בבכורות בפ' הלוקח בהמה (דף מ.) ואפי' זב ונדה לא פסלי לה בנגיעה: **לסולה שמן של תרומה.** דסיכה כאכילה ובאכילה קאמרינן דתרומת חו"ל אסורה לנדה: **דמניא.** דסיכה כאכילה: **ולא יחללו.** בפרשת אזהרת טמאים בתרומה כתיב: **לרבות את הסך.** בכלל בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר[ח]. שתיה בכלל אכילה דכתיב (דברים יד) ואכלת מעשר דגנך וגו' תירוש אחרת הוא וקרי ליה אכילה: **ואבא במים וגו'.** בקללה גבי רשע קאי: **ג"ה.** דחייש למיעוטא: **דידן נמי.** ליטמו כולהו מעריסתן: **אשה ואשה.** לרבות קטנה כדמפרש: **מפרשי לה.** ממגע קדשים: **ואשה כי אתיה זבה וגו'.** בנדה משתעי קרא דכתיב (ויקרא טו) שבעת ימים תהיה בנדתה: **ורמינהו אשה.** ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת זרע [שם]: **לביאה.** שמטמאה בביאת אדם מגזרת הכתוב דכתיב וטמאו ולא משום נוגעת בשכבת זרע הוא שהרי מגע בית הסתרים הוא ואינו מטמא: **הלכתא ניהו.** לענין נדה בת יום אחד ולענין ביאה בת ג' דברים הללו הלכה למשה מסיני הם כדמפרש ואזיל דאדא מייתייהו הלכתא: **הי קרא והי הלכתא.** כלומר מנלן קרא אדא מייתייהו משתמע הי מייתייהו משתמע מקרא בלא הלכתא והי מייתייהו אלתריך הלכתא: **קרא שמטא לביב.** כיון דוי"ו לרבויי אתא כל שהוא אשה משמע בת יום אחד אבל בת ג' לא משמע מייתי טפי מבת ב' או בת ד': **אלא בת ג.** לענין ביאה הלכתא דמקרא לא משתמע ורבנן אסמכתא בעלמא אסמכוה ובת יום א' לנדה משתמעא מקרא: **ומאחר.** דביאה בת ג' הלכה למשה מסיני היא ומקרא לא משתמע עיקר קרא דוי"ו יתירא למאי אתא:

רבי מאיר היא. תימה דמשמע דמתני' (לעיל דף לא:) דבנות כותים נדות מעריסתן לא אתיא כרבנן אלא כרבי מאיר דחייש למיעוטא וסבר דכותים גרי אמת הן כדמוכח פ' שור שנגח ד' וה' (ב"ק לח:) אבל לרבנן דלא חייש למיעוטא לא הוו נדות מעריסתן ולא לר' יוסי אע"ג דחייש למיעוטא בפרק אלמנה (יבמות דף מז:)[ט] כיון דקסבר כותים גרי אריות הן כדמוכח במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סו:) דקאמר תורמין משל [י] (ישראל) על של עובדי כוכבים ואם כן כותים לא אתמאו בנדות כדאמר לקמן בנות ישראל מטמאין בזיבה ואין עובדי כוכבים מטמאים בזיבה ותימה והא בנות כותים דהוו נדות מעריסתן הוו [כ] מי"ח דבר ובפ"ק דשבת (דף יג:) משמע דליכא מאן דפליג על י"ח דבר ומשמע התם (דף יז:) דהוי מי"ח דבר לכ"ע וי"ל דאפי' רבנן דלא חייש למיעוטא ואפילו גרי אריות הן שוינהו רבנן נדות מעריסתן וגזרו עליהם טומאה כדי שלא יטמעו בהן כמו שגזרו על בת עובד כוכבים וא"ת אם כן אמאי מוקי לה כר"מ ומשום דחייש למיעוטא לוקמיה כר"ע ומשום טימוע דר"מ נמי אית ליה טעמא דטימוע דאמר בפ' ד' וה' (ב"ק דף לח:) קנסא דקנים ר"מ בממונא כדי שלא יטמעו בהן וי"ל משום דע"כ מתני' לית ליה טעמא דטימוע אלא משום חשש דאיה כדקתני לפי שיושבות על כל דם ודם והא דא"ר יוסי מעשה בעין בול והטבילוה קודם לאמה אע"ג דטעמא דרבי יוסי משום טימוע הולך להכיא דאיה דשכיח הוא שרוצות הן בקטנותן דאי לאו הכי הוי כחוכא וטלולא למיגזר בהן נדות וא"ת לר"מ דחייש למיעוטא וקסבר דכותים גרי אמת הן א"כ הוו נדות מעריסתן מן התורה ולמה מני לה מי"ח דבר וי"ל דמסתמא לא דאתה מיד אחר ההולדה רגע אחד א"כ אוקמה בחזקת שלא דאתה וסמוך רובא דלא חזו לחזקה שלא דאתה [ט] והוו הכי דלא חזו לחזקה שלא דמיעוטא ולא מטמו מדאורייתא אלא מדרבנן הוא דגזרו עליהם מי"ח דבר וא"ת ולר' יוסי דגרי אריות הן אמאי גזרו בכותים דהוו נדות מעריסתן ובבת עובד כוכבים לא גזרו עד בת ג' שנים כדאמרינן התם ויש לומר דהחמירו בכותים דעבדי קנא מלות ולא בדילי ישראל מיניהו וגזרו עליהם מעריסתן דלא ליתי וליטמעו בהן אבל מעובדי כוכבים הוו בדילי טובא ולא גזרו עליהו עד דליהוי רגילות בביאה:

שמא תמצא אילונית. וא"ת ותתיבם ממה נפשך דאם אילונית היא הוי קידושי אחיו [ח] טעות כדתנן (יבמות דף ב:) וכולן שנמצאו אילונית לרותיהן מותרות משום דלא הויא צרת ערוה ותירץ ר"ת דהכא איירי בדקבל עליה אחיו וכי האי גוונא משני ברים בן סורר ומורה (סנהדרין דף סט:) ואין להאריך כאן יותר וא"ת ובקטן אמאי חיישינן שמא ימלא סרים ונידבקיה אם עושה כיפה כשמשתין או אחד משאר סימנין דאמר בהערל (יבמות דף פ:) ואיכא למ"ד התם דלא הוי סרים עד שיהו בו כל סימני סרים וי"ל דאין מועלת הבדיקה עד שהוא גדול בשנים: **והטבילוה** קודם לאמה. ומשום שראתה דאי משום שנגעה באמה שטמאה לידה א"כ מאי אשמעינן כל ולדות נמי טמאין. [ט] ובפרק עד כמה (נכורות דף מ.) דקאמר גבי חלה דמאכילתו לכהן קטן ה"ה לכהן גדול שטבל כדמשמע הכא: **שתיה בכלל אכילה.** וא"ת בפרק העור והרוטב (חולין דף קכ.) גבי חלב למה לי כל נפש לרבות שותה ויש לומר דאשמעינן דאלב מהותך שמיה חלב[ט]: **ובשמן** בעצמותיו. ואם תאמר דמעיקרא מייתי מן התורה והדר מייתי אסמכתא בבפרק ר"ע (שבת דף פו.) תנן דסיכה ביום"כ אסור אע"ג שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ותבא כמים בקרבו ואומר רבינו תם דקרא דלא יחללו נמי אסמכתא הוא בבפרק הנשרפין (סנהדרין דף פג.) דרשינן מייניה דטבל במיתה ובפרק קמא דזבחים (דף ג:) מידרש לדרשא אחריתי ומדאורייתא לא הוי סך כשותה וכן לענין יום"כ ותדע דאין חייבין כרת אלא אוכל ושותה בלבד ואמר נמי בפרק בתרא דיומא (דף עז:) מי שיש לו חטטין בראשו אם אינו חוש ואי הויא סיכה מדאורייתא לא הוה מקילינן ביה כולי האי וכל קראי דיום הכפורים אסמכתא בעלמא נינהו ואומר עוד ר"ת דוקא סיכה של שמן אסמכוה אקרא ואסרוה אבל סיכה של שומן חזיר או חלב שריא. הלכתא ניהו גרס ואי גרס נינהו לפי שלא פי' הי הלכתא והי קרא שייך לומר נינהו כלומר מאחד מאלו השנים:

ר"מ היא [ט] דתניא קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין דברי ר"מ אמרו לו לר"מ [א] יפה אמרת שאין חולצין איש כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש ומה טעם אין מיבמין אמר להן קטן שמא ימצא סרים קטנה שמא תמצא אילונית ונמצאו פוגעין בערוה שלא במקום מצוה ורבנן [ב] זיל בתר רובא דקטנים ורוב קטנים לאו סרים נינהו זיל בתר רובא דקטנות ורוב קטנות לאו אילונית נינהו אימר דשמעת ליה לר"מ מיעוטא דשכיח אבל מיעוטא דלא שכיח מי שמעת ליה [ג] הא נמי מיעוטא דשכיח הוא דתניא א"ר יוסי [ד] מעשה בעין בול והטבילוה קודם לאמה ואמר רבי מעשה בבית שערים והטבילוה קודם לאמה וא"ר יוסף מעשה בפומבדיתא והטבילוה קודם לאמה בשלמא דר' יוסי ודרבי משום תרומת א"י אלא דרב יוסף למה לי והא [ה] אמר שמואל [ב] אין תרומת חו"ל אסורה אלא במי שטומאה יוצאה מגופו והני מילי באכילה אבל בנגיעה לא אמר מר זוטרא לא נצרכה אלא לסוכה שמן של תרומה דתניא [ו] ולא יחללו את קדשי בני ישראל [ז] אשר ירימו לה' לרבות את הסך ואת השותה שותה למה לי קרא [ח] שתיה בכלל אכילה אלא לרבות [ד] את הסך [ו] כשותה ואיבעית אימא מהכא [ז] ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו אי הכי דידן נמי אנן דדרשינן אשה ואשה וכי חזיין מפרשי להו לא גזרו בהו רבנן אינהו דלא דרשי אשה ואשה וכי חזיין לא מפרשי להו גזרו בהו רבנן מאי אשה ואשה דתניא [ט] אשה אין לי אלא אשה [י] תינוקת בת יום אחד לנדה מנין ת"ל [ג] ואשה אלמא כי מרבי קרא בת יום אחד מרבי ורמינהו אשה אין לי אלא אשה [יא] תינוקת בת ג' שנים ויום אחד לביאה מנין ת"ל [ד] ואשה אמר רבא הלכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי הי קרא והי הלכתא אילימא בת יום אחד הלכתא בת שלש שנים ויום אחד קרא קרא סתמא כתיב אלא בת ג' שנים ויום אחד הלכתא בת יום אחד קרא ומאחר דהלכתא קרא ל"ל

למעוטי

למעוטי

תורה אור השלם

1. וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיְיָ: ויקרא כב טו
2. וְיִלְבַּשׁ קְלֻלָּה בְּמֵרוֹ וְתָבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכַשֶּׁמֶן בְּעַצְמוֹתָיו: תהלים קט יח
3. וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בְּבְשָׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו יט
4. וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זָרַע וְרָחֲצוּ בַמַּיִם וְטָמְאוּ עַד הָעָרֶב: ויקרא טו יח

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה שמא וכו' קידושי אחיו קידושי טעות:

גליון הש"ס

גמ' **הא נמי מיעוטא דשכיח הוא.** עי' שבת סה ע"ל ברש"י ד"ה ואפילו: **תוס'** ד"ה ר"ש וכו' והוו הגך דחזו מיעוטא דמיעוטא וכו'. כלמהרי' יבמות קיט:

מוסף רש"י

קטן וקטנה. אי קטן אי קטנה (יבמות טא:). **איש כתוב בפרשה.** בפרשת חליצה ואם לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו (שם). ומקשינן אשה לאיש. דכתיב ואם לא יחפוץ האיש ולא קטן, ואשה נמי אע"ג דלא כתיב מיעוטא בענין גדולה כאיש, לאיתקש לה, דכתיב בההוא קרא ועלתה יבמתו השערה (שם קה:). ונמצאו פוגעין בערוה. דכיון דאיתה ראויה להוליד לא קיימן בהו והיה הבכור אשר תלד ופקעה מהן תורת יבום וקיימו באיסור אשת אח (בכורות יט:) כיון דלאו בני הקמת שם נינהו פגע באשת אח שלא במקום מצוה, דדחמתא פעריה דכתיב אשר תלד פרט לאילונית (יבמות טא:). **שטומאה יוצאה מגופו.** כגון זב וזבה ונדה וכעל קרי, אבל לטמא מת שרי (בכורות כז). **אבל בנגיעה לא.** ואע"ג שמטמאה לא איכפת לן, דאינו מוחזר עליה לשומרה שלא יטמאנה (שם). **כמים בקרבו כו'.** מקרא סיכה לשתיה (שבת פו:). **דתניא אשה כו'.** ואשה כי תהיה זבה, ואפילו קרא בנדה משמעי (לקמן מד.).

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ג מהלכות יבום הלכה טז יז [יח] סמג עשין נב טושע"ע אה"ע סימן קסז סעיף ג ד:
ג ב מיי' שם טושע"ע שם סעיף ג [וסעי' ד]:
ד ג מיי' פ"ז מהלכות תרומות הל' ח [וכרב אלפס פסחים פ"ג דף קמו:]:
ה ד מיי' שם פ"י הלכ' ב ופי"ג הל"ח:
ו ה מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה ג ופ"ג מהלכות מעשר שני ומעשר הלכה ג:
ז מיי' שם [טושע"ע אה"ע סי' ו סעי' ט ופי' קסז סעי' ד]:

תוס' הרא"ש

לפרושי והן יושבות על כל דם ודם ואי אית לן טעמא דטימוע אפילו בודאי לא חזו גזרו עליהם: **והטבילוה** קודם לאמה. ותימה דילמא משמע דנגענה באמה וי"ל דא"כ כולהו נמי א"נ למה לטבול משום מגע א"א שלא תינק מאמה: **אין** תרומת חוצה לארץ. משמע הכא דשייך תרומה בחוצה לארץ וכן מוכח במה דוכתי וקשה מהא דאמרינן בפ"ק דחולין דר' מאיר אכל עלה של ירק בבית שאן ועי"י כן התיר רבי כל בית שאן אלמא דאין תרומה נוהגת בחוצה לארץ וי"ל דהתם בדמאי שאינו נוהג בחוצה לארץ וכן ההיא דבצר לאו היינו בצרה בפ' בתרא דע"ז: **ואיבעית** אימא מהכא ותבא כמים בקרבו כו'. לאו דרשא גמורה היא אלא אסמכתא בעלמא דבשבת פרק ר' עקיבא קאמר עלה אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר משום דברחיצה משתעי קרא כדאמרינן בפ' בתרא דיומא מה שמן מאבראי כו' תימה דבתר דמייתי קרא מדאורייתא מייתי קרא דאסמכתא ואומר ר"ת דקרא (קרא) נמי אסמכתא הוא דלכמה דרשות דרשינן ליה בפ"ק דזבחים דרשינן מיניה דאין חולין מחללין קדשים ועוד ילפינן מיניה דטבל במיתה ומדאורייתא לא הוי סך כשותה והא דתנן במס' תרומות דסך שמן של תרומה משלם קרן וחומש היינו מדרבנן וכן לענין יום הכיפורים אמרינן דאינו חייב כרת אלא אוכל ושותה ואמרינן נמי בפ' בתרא דיומא דמי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש ואי הויא סיכה מדאורייתא לא הוה מקילינן ביה כולי האי וכל קראי דיום הכפורים אסמכתא בעלמא נינהו ואומר עוד ר"ת דוקא סיכה של שמן אסמכוה אקרא ואסרוה אבל סיכה של שומן חזיר או חלב שריא. הלכתא ניהו גרס ואי גרס נינהו לפי שלא פי' הי הלכתא והי קרא שייך לומר נינהו כלומר מאחד מאלו השנים:

למעוטי אשה מלובן. אע"ג דבכל דוכתין דורשין וי"ו לרבות והכא דורשין למעוטי פרש"י כיון דלא אצטריך לרבות מיפרש לקרא דלכך אייתר לומר דדוקא איש אמרתי לך ולא אשה וכן גבי אשה אשה אמרתי לך ולא איש הקשה הריב"ן למה לי למעוטי אשה מלובן הא ממעטינן לעיל בפ"ב (דף יט.) מדמיה דמיה דד' דמיס טמאים באשה ומו לא ותיכן דמ"מ ה"א דאתי בק"ו מאיש דלא מיטמא באודם מיטמא בלובן אשה לא כ"ש ואע"ג דאיכא למיפרך מה לאיש שכן מיטמא בראיות כבימים איכא למימר גילוי מילתא בעלמא הוא:

צריכי דאי כתב רחמנא זכר כו'. תימה הא פרשב"ם בפ' דם הנדה (לקמן דף נד:) דאיתקש זב לנדה מדכתיב והדוה בנדתה וגו' לטמא אדם לטמא בגדים אם יש משכבה ומושבה וכן פי' בסמוך גבי כלי חרס דמטמא בהיסט וכן משמע ביומא דופן (לקמן דף מא:) דמצריך קרא גבי נדה דמיטמאה בפנים כבחוץ מדכתיב בשבחה וגבי זב צריך קרא דלא מיטמא בפנים כבחוץ כי יהיה זב מבשרו עד שתצא מבשרו משמע דאיצטריך קרא דלא נגמר מנדה:

עליונו של זב מנלן. זאת היתה גירסת רש"י דכתיב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא מאי תחתיו אילימא תחתיו דזב מאשר יגע במשכבו נפקא לנא כל אשר יהיה הזב תחתיו והיה כתוב בספרים ומאי ניהו נושא מאי טעמא והנשא כתיב ולא גרים רש"י דהא כבר נפקא מתחתיו ועוד דכתיב והנושא כתיב כבוס בגדים וחזר בו רש"י מגירסא זו דהיכי מוקי האי קרא בעליונו של זב הא בהדיא בת"כ מוקי לה במרכב ועוד היכי הוה בעי לאוקומי במשכב הא במשכב כתיב כבוס בגדים בנוגע בו והכא לא כתיב כבוס בגדים וכי ה"ג פרכינן בפ"ק (לעיל דף ט.) גבי מזה מי נדה ועוד היכי מוקי ליה בעליונו של זב דאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין הלא אין להם טהרה במקוה וקרא כתיב יטמא עד הערב וגרסה דרש"י ל"ג מאי תחתיו אילימא כו' אלא גרים כל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנושא נמי יטמא ומאי ניהו נישא מאי טעמא והנשא כתיב נתקו הכתוב מטומאה כו' וה"פ והנוגע בכל אשר יהיה תחתיו במרכב אייר כדמוקי לה בת"כ דהאי קרא אחר מרכב כתיב וחלק בין מגעו למשאו דמגעו מטמא אדם ולא בגדים דהכא לא כתיב כבוס בגדים ובמשאו מטמא אדם לטמא בגדים כדקמסיים קרא והנושא אותם יכבס בגדיו וקאי על כל מה דכתיב בענין מעיינותיו ומרכבו ומושבו ועליונו של זב דרשינן הכא מדכתיב והנשא חסר בלא וי"ו קאי אישא דקרא דמרכב דכתיב ביה יטמא ולא כתיב ביה כבוס בגדים והכי קאמר דהנוגע במרכב הזב יטמא וכן הנושא דהיינו עליונו של זב נתקו הכתוב מטומאה שלאחריו דע"כ והנישא אישא דקרא קאי ולא אסיפא דהא כתיב אותם וגבי נישא לא שייך אותם אלא אותם קאי אמאי דקרינן נושא והמסורת קאי אישא דקרא ופריך אימא דנתקו מטומאה חמורה לטמא אדם לטמא בגדים אבל אדם או בגדים ליטמא כמו מרכב ומשני דיטמא טומאה קלה משמע דהנושא סמוך לנוגע במרכב ובגד שנגע במרכב לא מטמא אלא אוכלין ומשקין ומיהו יש לישב גירסא ראשונה דדרים מתחתיו ואף על גב דקרא אייר במרכב מכל מקום תיבה דתחתיו לא אייר במרכב אלא בתחתיו דאמר בת"כ ומייתי לה בפרק בכל מערבין (עירובין דף כז.) האוכף טמא מושב והתפוס טמא מרכב אלמא מה שתחתיו לא אקרי מרכב אלא מושב ולהכי קאמר (ז) דבעי תחתיו במאי מייר לי במשכב מאשר יגע כו' והוה מצי למפרך דבמשכב כתיב כבוס בגדים והכא לא כתיב אלא דעדיפא מיניה פריך ל"ג מש"ה לא כתיב כבוס בגדים משום דעיקר קרא במרכב כתיב דלא בעי כבוס בגדים ומפרש אלא שהזב תחתיו דהיינו עליונו של זב דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין וטומאת ערב דכתיב בקרא משום מרכב דמרכב מטמא אדם או בגדים וגרס שפיר מאי טעמא והנשא כתיב דמתחתיו גרידא לא הוה מוקמינן בעליונו של זב דלא היינו בודים טומאה מלבנו אלא הוה מוקמינן לה במרכב ואי לאו ממי תחתיו מנושא לא הוה מוקמינן ליה לטומאה קלה דאוכלין ומשקין בנשא כיון דכתיב ביה כבוס בגדים וה"א דנתקו לטמא אדם או בגדים קמ"ל תחתיו דאיירי בעליונו של זב ונכתב גבי מרכב דליכא כבוס בגדים וכתיב ביה יטמא דמשמע טומאה קלה ועוד דע"כ גרסינן והנשא כתיב דאי לא דרשינן עליונו של זב אלא מתחתיו היכי פריך אימא נתקו מטומאה חמורה היכא כתיב ביה טומאה חמורה דקאמר נתקו: והנשא

למעוטי אישה מאודם. ואע"ג דקרא לאו באודם מיירי על כרחך כיון דקרא יתירתא הוא לדרשא אחא ומה שיש לך לדרוש דבר הקרוב לענין דרוש בו וה"ק אשה טמאה בדבר האמור בה דהיינו אודם ואין אישה טמא בדבר האמור באשה. ואי קשיא ה"ל למיכתב להך דרשה גבי נדה אין ה"ג דלגבי נדה נמי קרא אחרינא כתיב דדרשינן לה לקמן הכי ומיהו תרוייהו צריכי כדקאמר לקמן ההוא דגבי נדה למעוטי אישה מדם ממש שאין דם היולא מפי האמה מטמא בזיבה ואתי למעוטי שכבת זרע אדום אתי במאי דאישתעי ביה ואתי במאי דאישתעי ביה: **והא דתניא אשה.** לענין זבה כתיב[ב] ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים ימים ב' רבים ג'[1]: **בת י' ימים.** דבליר מהכי ליכא זיבה ז' ימי נדה וג' ימי זיבה שאין זיבה אלא לאחר נדות כדמפרש בשמעתא בתרייתא דמכילתין [עג.]: **לגמר מנדה.** כיון דבת יום אחד מטמאה בנדה בת י' נמי מטמאה בזיבה דאין זיבה אלא נדה שאינה אלא לאחר נדות: **ואלא קרא.** ואשה[ג] דכתיב גבי נדה למה לי: **למעוטי אישה מאודם.** דהכי משמע אשה מטמאה בנדה ולא אישה: **והא מיעטיה.** לעיל: **חד למעוטי משכבה זרע.** אדום אם יראה שכבת זרע אדום: **וכן לענין זריס.** מרבי בן יום אחד: **אישה אישה.** כי יהיה זב: **אישה אין לי אלא אישה.** ואישה כי תצא ממנו שכבת זרע: ה"ג גרסינן **ומאחר דהלכתא קרא למה לי.** ואבן תשעה לשכבת זרע קמהדר: **למה לי למכתב בזריס.** אישה אישה לרבות קטן בן יומו ולמה לי למיכתב בנקבות ואשה לרבות בת יום אחד לנדה ובת י' לזיבה: **בראיות כבימים.** בין שרואה ג' ביום אחד בין שרואה שלא בשלשה ימים רצופין הוי זב כדילפינן בנ"ק בפרק כילד (דף כד.) לזכר ולנקבה[ד] מה נקבה בימים אף זכר בימים ורואות בגופיה כתיב מנה הכתוב שלא וקראו טומאת אבל זבה שראתה שלא ביום אחד לא הוי זבה: זב לא מיטמא באוסן דכתיב[ה] מבשרו ולא מחמת אוסן[ו]. זבה מיטמאה באוסן בהאי פירקא (לקמן דף לו:) כשהוא אומר כי יזוב זוב דמה הרי אוסן אמור: משכב הזב והנדה מטמא אדם דכתיב (ויקרא טו) ואיש אשר יגע במשכבו וכתיב (שם) וכל הנוגע במשכבה וגו': **בעליונו של זב.** ולא כתחתונו שמטמא אדם: אילימא

איש מאודם והא דתניא אשה אין לי אלא אשה בת י' ימים לזיבה מנין ת"ל ואשה למה לי ליגמר מנדה צריכא דאי כתב רחמנא בנדה הוה אמינא נדה משום דכי חזאי חד יומא בעיא למיתב ז' אבל זבה דאי חזאי חד יומא בשומרת יום כנגד יום סגי לה אימא לא צריכא וליכתוב רחמנא בזבה ולא בעי בנדה ואנא ידענא דאין זבה בלא נדה אין ה"נ ואלא קרא למה לי למעוטי איש מאודם הא מיעטתיה חדא זימנא חד למעוטי משכבת זרע וחד למעוטי מדם וכן לענין זכרים[ו] דתניא[1] איש איש מה ת"ל איש איש[ז] לרבות[2] תינוק בן יום אחד שהוא מטמא בזיבה דברי רבי יהודה רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר אין צריך הרי הוא אומר[2] לזכר ולנקבה לזכר כל שהוא זכר בין שהוא גדול בין שהוא קטן ולנקבה כל שהיא נקבה בין גדולה בין קטנה א"כ מה ת"ל איש איש[ח] דברה תורה כלשון בני אדם אלמא כי מרבי קרא בן יום אחד מרבי ורמינהו איש אין לי אלא איש[ט] בן תשע שנים ויום אחד מנין ת"ל[3] ואיש אמר רבא[ז] הלכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי הי הלכתא והי קרא אילימא בן יום אחד הלכתא ובן ט' שנים ויום אחד קרא קרא סתמא כתיב אלא בן ט' שנים ויום אחד הלכתא ובן יום א' קרא וכי מאחר דהלכתא היא קרא למה לי למעוטי[י]אשה מלובן למה לי למכתב בזכרים ולמה לי למכתב בנקבות צריכי דאי כתב רחמנא בזכרים משום[יא] דמטמאו בראיות כבימים אבל נקבות דלא מטמאו בראיות כבימים אימא לא ואי כתב רחמנא בנקבות משום[יב] דקמטמאו באונס אבל זכרים דלא מטמאו באונס אימא לא צריכא: הכותים מטמאין משכב תחתון בעליון: מאי משכב תחתון בעליון אילימא דאי איכא[יג] מצעות ויתיב עלייהו מטמו להו פשיטא דהא דרס להו אלא[יד] שיהא תחתונו של בועל נדה בעליונו של זב מה עליונו של זב אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין אף תחתונו של בועל נדה אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין עליונו של זב מנלן דכתיב[4] וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא מאי תחתיו אילימא

מטמא אדם לטמא בגדים כדקמסיים קרא והנושא אותם יכבס בגדיו וקאי על כל מה דכתיב בענין מעיינותיו ומרכבו ומושבו ועליונו של זב דרשינן הכא מדכתיב והנשא חסר בלא וי"ו קאי אישא דקרא דמרכב דכתיב ביה יטמא ולא כתיב ביה כבוס בגדים והכי קאמר דהנוגע במרכב הזב יטמא וכן הנושא דהיינו עליונו של זב נתקו הכתוב מטומאה שלאחריו דע"כ והנישא אישא דקרא קאי ולא אסיפא דהא כתיב אותם וגבי נישא לא שייך אותם קאי אמאי דקרינן נושא והמסורת קאי אישא דקרא ופריך אימא דנתקו מטומאה חמורה לטמא אדם לטמא בגדים אבל אדם או בגדים ליטמא כמו מרכב ומשני דיטמא טומאה קלה משמע דהנושא סמוך לנוגע במרכב ובגד שנגע במרכב לא מטמא אלא אוכלין ומשקין ומיהו יש לישב גירסא ראשונה דדרים מתחתיו ואף על גב דקרא אייר במרכב מכל מקום תיבה דתחתיו לא אייר במרכב אלא בתחתיו דאמר בת"כ ומייתי לה בפרק בכל מערבין (עירובין דף כז.) האוכף טמא מושב והתפוס טמא מרכב אלמא מה שתחתיו לא אקרי מרכב אלא מושב ולהכי קאמר (ז) דבעי תחתיו במאי מייר לי במשכב מאשר יגע כו' והוה מצי למפרך דבמשכב כתיב כבוס בגדים והכא לא כתיב אלא דעדיפא מיניה פריך ל"ג מש"ה לא כתיב כבוס בגדים משום דעיקר קרא במרכב כתיב דלא בעי כבוס בגדים ומפרש אלא שהזב תחתיו דהיינו עליונו של זב דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין וטומאת ערב דכתיב בקרא משום מרכב דמרכב מטמא אדם או בגדים וגרס שפיר מאי טעמא והנשא כתיב דמתחתיו גרידא לא הוה מוקמינן בעליונו של זב דלא היינו בודים טומאה מלבנו אלא הוה מוקמינן לה במרכב ואי לאו ממי תחתיו מנושא לא הוה מוקמינן ליה לטומאה קלה דאוכלין ומשקין בנשא כיון דכתיב ביה כבוס בגדים וה"א דנתקו לטמא אדם או בגדים קמ"ל תחתיו דאיירי בעליונו של זב. ובכתב גבי מרכב דליכא כבוס בגדים וכתיב ביה יטמא דמשמע טומאה קלה ועוד דע"כ גרסינן והנשא כתיב דאי לא דרשינן עליונו של זב אלא מתחתיו היכי פריך אימא נתקו מטומאה חמורה היכא כתיב ביה טומאה חמורה דקאמר נתקו: והנשא

ז) ערכין ג. (כריתות ח) [לקמן מד.]. ב) [דהוה כעין מיעוט אחר מיעוטו שהוא לרבות. תוי"ט רפ"ב דזבים], ג) [לקמן מד. וש"נ], ד) [עי' תוס' סוכה כח. ד"ה הלכתא וע"ע קדושין ט. ד"ה הלכתא], ה) [ויקרא טו], ו) [ספרא מצורע דזבים פרשה ה], ז) [ויקרא טו], ח) [שם], ט) [שם], י) [לקמן לה.], כ) [וע' תוס' לקמן מג: ד"ה עד שיאמר], ל) ל"ל דבתר,

תורה אור השלם

1. דַּבְּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא: ויקרא טו ב
2. וְהַדָּוָה בְּנִדָּתָהּ וְהַזָּב אֶת זוֹבוֹ לַזָּכָר וְלַנְּקֵבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה: ויקרא טו לג
3. וְאִישׁ כִּי תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו טז
4. וְכָל הַנֹּגֵעַ בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַחְתָּיו יִטְמָא עַד הָעָרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו י

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עליונו וכו' ולהכי קאמר דהאי תחתיו במאי מיירי:

תוס' הרא"ש

למעוטי אשה מלובן. אע"ג דקרא איירי בשכבת זרע של איש ממעטינן מיניה זיבה דאשה דלא שייכא טומאת קרי באשה והא דדרשינן בכל מקום וי"ו לרבות ובשמעתין דרשינן למעט השיב רש"י דכיון דלא איצטרכי לריבויא כדקאמ' תלמודא מפרשינן לקראי הכי דלכך יתיר הוא"ו לומר דוקא אשה אמרתי לך ולא איש וכן נמי גבי איש ותימה ולמה לי למעט אשה מלובן הא אמרינן ד' דמים טמאים באשה ותו לא. והשיב רש"י דהא דאמרינן ד' דמים טמאים באשה היינו למעוטי שאר מראות שנוטין לאדמימות כגון במימי תלתן ובמימי בשר צלי וירוק טהורין מטומאת שבעה אבל לובן דהכא לאו ממראה דם הוא והוה מטמינן ליה באשה טומאת ערב מק"ו דאיש שאינו מטמא באודם מטמא בלובן אי לאו דמיעטיה קרא: **צריכי** דאי כתב בזכרים. ותימה והא איתקש זב ונדה כדמפרש בגמרא בריש דם הנדה דהא דנדה מטמא (עושה) משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים משום דהוקשה לזב דכתיב והזבה בנדתה והזב את זובו וכן פי' בשמעתין לקמן דהא דזבה ונדה מטמו כלי חרס בהיסט משום דאיתקוש לזב דכתיב ביה וכלי חרס אשר יגע בו הזב ודרשינן מיניה איזהו מגעו שהוא כבולו הוי אומר זה היסטו וכן מוכח לקמן דאיתקוש בריש פרק יוצא דופן דדרשינן גבי נדה שמטמאה בפנים כבחוץ מדכתיב בבשרה וגבי זב מיבעי לן קרא דאינו מטמא בפנים כבחוץ מדכתיב איש כי יהיה זב מבשרו עד שתצא מבשרו ואי איתקש זב לנדה דאיצטריך קרא דלא ניגמר מנדה ומיהו גבי בעל קרי אע"ג דלא איתקוש מיבעי ליה קרא לקמן דאינו מטמא בפנים כבחוץ מדכתיב איש כי תצא ממנו שכבת זרע עד שתצא טומאתו לחוץ אלא ודאי לא צריך היקשא לכך דה"א גילוי מילתא בעלמא דכל מי שטומאה יוצאה מגופו שיטמא בפנים כבחוץ כיון שנעקר ופירכא קמייתא איכא לשנויי דהיקשא אתיא לסוף טומאה דכל מה שטמא בזה טמא בזה אבל לעיקר טומאה לטמות בו יום אחד לא הוקשו כנ"ל: **בעליונו** של זב. פרש"י כגון זב בכף מאזנים ואדם או כלים בכף שניה וכרע הזב וקשה דהאי היסט הוא כדאמרינן בשבת בסוף פרק ר"ע דכל טומאות המסיטות טהורות חוץ מזב המסיט ומסיק זב וכל דדמי ליה כגון ע"ז שהסיטה אחרים כגון שכרעה בכף מאזנים והיסט נפקא לן מקרא אחרינא. וי"ל דעליונו של זב כגון בגד מקצתו מונח על ראשו ומקצתו מונח בארץ דמטעם היסט אינו טמא עד שיסיט את כולו כדאמרינן איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו. א"נ שאצבעו של זב תחת הנדבך ואוכלים ומשקין על גביו ואין הזב מסיטן ומטמאין משום עליונו של זב: **ועליונו** של זב מנא לן. ה"ג רש"י כפירושי' דכתיב והנוגע בכל אשר יהיה תחתיו טמא

אילימא תחתיו דזב. דהוא מדרס הזב: ומאי ניהו נישא. בגד הנישא על הזב. מאי טעמא והנושא והנישא כתיב לא ידענא מאי היא וגרלה בעיני שהוא פי' משובש: **נתקו הכתוב מטומאה חמורה.** מדכתיב[ה] וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא והנושא אותם יכבס בגדיו ומלא ערביהו ונכתוב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו והנושא אותם יכבס בגדיו ואפסקינהו ביטמא מכלל דהאי יטמא לאו באדם ובגדים קמיירי אלא באוכלין ומשקין והנושא אותם נדרש בתורת כהנים[ו] לנושא משכבו ומושבו של זב: **אימא.** להכי אפסקינהו קרא דלא יטמא אדם לטמא בגדים שעליו להכי כתב יטמא דאדם לחודיה טמא או אם נגעו בגדים יהו בגדים טמאים ולא הוא: **יעלה לרגלו.** יעלה לסופה. כגון בא עליה בשני שלה יטבול בלא המתרת כמותה: **ז' ימים.** ואפילו בא עליה בשביעי: **מה היא מטמאה אדם.** לטמא בגדים שעליו לאתי בקל וחומר ממשכבה אף הוא מטמא אדם לטמא בגדים שעליו: **וכלי חרס.** בהיסט. ואע"ג דאין כלי חרס מקבל טומאה אלא מאוירו בהיסט זב וזבה מיטמא דכתיב[ז] (ויקרא טו) (כל כלי)[מ] חרס אשר יגע בו הזב ואמרי' במכילתין[נ] איזהו מגעו שהוא כגולו הוי אומר זה היסטו: **אין ת"ל ולא המשכב אשר ישכב עליו יטמא.** שהרי כבר נאמר ותהי נדתה עליו ובדילה כתיב [שם] וכל הנוגע במשכבה יכבס בגדיו: **מטומאה חמורה.** שלא יהיה משכבו חמור כמשכבה לטמא אדם ובגדים שעליו: **אבל אדם ובגדים.** או אדם אם תגע[ס] בו או בגדים אם תגע[ע] בהם: **מידי אחרינא לא.** כגון אדם וכלי חרס: וכל המשכב ריבויא הוא ולאו פרטא: **אימא להיא.** בועלה כמותה דהא אקשינהו קרא: **לחומרא.** שאינן מטמאין אדם לטמא בגדים: **אף הוא לא תחלוק בין מגעו למשכבו.** ולקולא שאינם לא יטמאו דהא במשכבו פשיטא לן שנתקו הכתוב הלכך במגעו נמי שאם נגע באדם לא יטמאנו לטמא בגדים דהא כתיב [שם] ותהי נדתה עליו דהוקשו הוא והיא בהאי קרא: **עליו.** להחמיר משמע ולא להקל: **אטו כולהו בועלי נדות ניהו.** והא איכא פגוייס: **אם הן יושבות על כל דם ודם.** שהן רואות בין טמא בין טהור יושבות עליו ז' ימי נדתה[פ] מנינה משנשתנה מראה דם ותמנה ז' ימים: **הקנה גדולה היא לסם.** אבל אינן עושות כן אינן מונות אלא מראייה ראשונה כשאר נשים וזהו קלקולה שרואה דם אדום ומשלימתו לדם ירוק כגון ראתה ירוק תחלה סגורה היא שהיא טמאה ומונה ממנו ז' ימים וכשרואה בחמישי שלה דם אדום אינה משמרת אלא שני ימים להשלים ז' לראייתה הראשונה והיא צריכה למנות מראייה שניה: **יוסף שפוסקת בו.** כשהיא רואה ג' רצופים לאחר ז' ימי הנדה והיא זבה ופוסקת באמצע היום סופרת אותו קצת היום שעד הערב למנין שבעה נקיים ואחר ז' נקיים שלמים בעינן לזבה: **א"כ.** דלענין נקיים מקצת היום ככולו זב שפסק והתחיל לספור ולאה קרי וקיי"ל דסותר אותו היום ותו לא בהמפלת בשמעתא קמייתא [לעיל דף כב.] ואי מקצת היום ככולו מאי סותר הא איכא קצת היום לבא: **אי דחזאי כפלגא דיומא כו'.** קושיא היא. ומשני ולימא ליה לקרא כו' בתמיה: וקא מהדר לאוקמי אתקפתיה **אין על בריחך שביקיה לקרא כו'.** דכיון דקיי"ל בכל דוכתי מקצת היום ככולו איהו דחיק ומוקים אנפשיה בשקיעת החמה: **פולטת.** כגון שמשה בזוב ופסקה והתחילה לטמות ופלטה מהו שתסתור מניינה הא דקי"ל [שבת פו.] דפולטת טומאה משום רואה היא וסתרה: **או**

והנשא כתיב. חסר וי"ו. תימה דבמסורת הוא מלא מיהו מלינו שהמסורת הוא חולק על הש"ס במסכת שבת (דף נה:) גבי בני עלי מעבירים כתיב ובמקראות שלנו כתיב מעבירים מלא: **מה** היא מטמאה אדם וכלי חרס. משום דבהשתפין (ב"ב ט:) גבי נושא נבלה ומדרס[פ] אע"ג דמטמא שאר בגדים שעליו אינו מטמא אדם וכלי חרס לכך נקטינהו הכא: **כלל ופרט המרוחקין זה מזה.** מפורש בפ' המובל (ב"ק פה.):

תניא א"ר מאיר וכו'. לרבי יוחנן דאמר בפ' כל היד (לעיל יט:) ירד ר"מ לשיטת עקביא בן מהללאל וטימא דם ירוק יפרש דם ירוק דהכא לאו ירוק ממש כי ההיא דלעיל אלא דיהה ממנו וכן לעקביא מטמאה כותית דם ירוק דיהה מדם ירוק שהוא טמא ולעיל פי' בע"א:

סופרתו למנין ז'. וא"ת א[ודאמר בכילד עולין[ק] [ובמס' מזיר] (דף טו:) מקצת היום ככולו וזבה גדולה אמר התם דמשכחת אליבא דרואה בין השמשות וכי ככותים סובר דהכי פריך לקמן (דף סט.) לרב דאמר יום שפוסקת בו עולה למנין שבעה ורב ככותאי אמרה לשמעתיה וי"ל דר' יוסי לית ליה מקצת היום ככולו אלא בסוף ספירה כמו שומרת יום אבל בתחלה כמו שאומרים כותים מולדה אלא אמרינן ומה שקשה מפ"ק דר"ה (דף י.) נפרש בסוף ק[ר] מכילתין[ש] בע"ה[ת]: **דאיהו** דחיק ומוקי **אנפשיה.** אין האמת כן מדפריך בפ' בתרא (לקמן דף סט.) ורב ככותאי אמרה לשמעתיה: **רואה** הויא וסתרה. אור"י דמשכחת בשמשה בהיתר שתסתור ע"י פליטה אחר ראיית ג' ימים לעופין דקי"ל כרבנן בפ' ר' עקיבא (שבת פו:) דבעינן שש עונות שלמות א"ע אחר ראייה אחת ואחר תיקון רבי זירא[ר] דסופרת שבעה נקיים על טיפת דם כחרדל דמסתמא בא"ר נמי נקיים מזרע דבעין דאורייתא תקון ומכאן אשה שמשה וראתה מיד אין לה להתחיל לספור נקיים עד אחר יום ד' דבעינן ו' עונות שלמות וכן פסק ר"מ ואפילו רבא דפליג הכא ארמי בר חמא נראה לחזר בו מדלא השיבו

[מ] אמר רבא עליו להטעינו משמע: מפני שהן בועלי נדות וכו': אטו כולהו בועלי נדות נינהו א"ר יצחק מגדלאה [נ] בנשואות שנו: והן יושבות על דם וכו': תניא אר"מ אם הן יושבות על כל דם ודם תקנה גדולה היא להן אלא שרואות דם אדום ומשלימות אותו לדם ירוק דבר אחר [ס] יום שפוסקת בו סופרתו למנין שבעה מתקיף לה רמי בר חמא ותספרנו ואנן נמי ניספריה דקיימא לן [ע] מקצת היום ככולו אמר רבא אם כן שכבת זרע דסתר בזיבה היכי משכחת לה והא מקצת היום ככולו אי דחזאי בפלגא דיומא ה"נ הכא במאי עסקינן [פ] דחזאי סמוך לשקיעת החמה וליקום ולימא ליה לקרא כי כתיבא סמוך לשקיעת החמה כתיבא אין על כרחך [צ] שבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה בעי רמי בר חמא [ק] פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה [ר] רואה היתה וסותרת או

[ש] אמר רבי יוחנן מטומאה חמורה אבל כל שאר חומרות שבנדה ישנן בבועלי נדה והאי דקאמר מה היא מטמאה אדם היינו במשא ובמגע ובמעיינותיה. ומה שהקשה השר מקוצי ממס' זבין ע"כ תנא ושייר דהא איכא מעיינות כדמוכח לקמן בעובדא דצדוקי שסיפר עם ר"ג וניתוה ציונורא בפיו ונפלה לו לר"ג על בגדיו שקדם אצל אשתו לידע אם בועל נדה אלמא מעיינות מטמאין אלא תנא ושייר מעיינות וכל שאר טומאות של נדה ולא נקט אלא טומאה קלה של משכב ומושב שאינן מטמאין אלא אוכלין ומשקין. והך גופה ליתא בטמא מת: **אם** הן יושבות על כל דם ודם תקנה גדולה היא להם. פי' אם רואות דם אדום אחר דם ירוק יושבות עליו ז' נקיים משום דמסופקא להו אם דם ירוק טמא אם לאו הלכך לכתחילה נוהגות טומאה בדם ירוק וכי חזיא בתר הכי דם אדום יושבות ז' על אותו דם אדום. זו תקנה גדולה היא דפרט בו הכתוב ונתקו מטומאה חמורה אבל כל שאר חומרות שבנדה ישנן בבועלי נדה והאי דקאמר מה היא מטמאה אדם היינו במשא ובמגע ובמעיינותיה. ומה שהקשה השר מקוצי ממס' זבין ע"כ תנא ושייר דהא איכא מעיינות כדמוכח לקמן בעובדא דצדוקי שסיפר עם ר"ג וניתוה ציונורא בפיו ונפלה לו לר"ג על בגדיו שקדם אצל אשתו לידע אם בועל נדה אלמא מעיינות מטמאין אלא תנא ושייר מעיינות וכל שאר טומאות של נדה ולא נקט אלא טומאה קלה של משכב ומושב שאינן מטמאין אלא אוכלין ומשקין. והך גופה ליתא בטמא מת: **אם** הן יושבות על כל דם ודם תקנה גדולה היא להם. פי' אם רואות דם אדום אחר דם ירוק יושבות עליו ז' נקיים משום דמסופקא להו אם דם ירוק טמא אם לאו הלכך לכתחילה נוהגות טומאה בדם ירוק וכי חזיא בתר הכי דם אדום יושבות ז' על אותו דם אדום. זו תקנה גדולה היא

[א] רש"ל מ"ו, ב) נ"ל ומתמן, ג) כתובות מז. יבמות כד. מו. קדושין יג. (בכורות ט.) [שבועות מא: זבחים קב: חולין סה:], ד) [פסחים ו: ב"ק פה. מנחות נה:], ה) [נס"י אותן אמר קרא עליון], ו) [נס"י: בנישואין], ז) [תוספתא רפ"ח לקמן סט.], ח) [פסחים ד. וש"נ], ט) [פסחים נט: קדושין סח.], י) [לקמן מג.], כ) [ויקרא טו], ל) [מלוכת דזבים פרק ד], מ) [נ"ל וכלי], נ) [לקמן מג.], ס) [יגע. רש"ש], ע) [ותמתמין רש"ש], פ) גי' מהר"מ אע"ג דמטמא בגדים שעליו ואפר בגדים אינו מטמא אדם וכלי חרס כו' כנ"ל, צ) [פסחים דף פא. ושם], ק) גי' רש"ל מכילתין בע"א בעה"ר, ר) [דף עא: בד"ה הרואה], ש) [ועיין תוס' פסחים פא. ד"ה אי מי נמין], ת) [לקמן סו.],

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכַּבּוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב:
ויקרא טו ה
2. וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ וַתְּהִי נִדָּתָהּ עָלָיו וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא:
ויקרא טו כד

הגהות הב"ח

(א) גמ' כמאי עסקינן דמזאי. נ"ב עיין בזיר דף נז:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוד"ה סופרתו למנין ז' וא"ת הא דאמר ר' יוסי כ"ל:

מוסף רש"י

רואה היתה וסותרת. משום דאליה עמייב קרא, אי משום נוגעת בשכבת זרע, דעד השתא הוא נגיעת בית הסתרים ולא הוא תמצא אלא ביום תשמיש ומנגרת הכתוב וכי פלגה נגעה לבדלי ומטמיא (לקמן מב.).

תוס' הרא"ש

מאי תחתיו אילימא תחתיו דזב מאיש אשר יגע במשכבו נפקא אלא כל הנוגע בכל אשר יהיה הזב תחתיו טמא נתקו הכתוב מטומאה חמורה וכו' ופי' מדכתיב בכל אשר יהיה תחתיו יטמא והנושא אותם יכבס בגדיו ולא ערבינהו וניכתוב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו והנושא אותם יכבס בגדיו ואפסקינהו ביטמא מכלל דהאי יטמא לאו באדם ובגדים קאי אלא באוכלין ומשקין ובספרים כתוב מאי ניהו נישא ומ"ט והנושא והנישא כתיב וכתב רש"י לא ידענא מאי היא ונראה בעיני שהוא פי' משובש ובתשובה כתב דה"ג דכתיב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנושא ומי יטמא ומאי ניהו נישא מ"ט והנישא כתיב נתקו הכתוב כו' וה"פ והנוגע בכל אשר יהיה תחתיו דזב בא הכתוב ולימד על המרכב שיטמא במגע דהאי קרא בתר מרכב כתיב וחלק משאו ומגעו שמגעו מטמא אדם ולא בגדים ומשאו מטמא אדם וכלי חרס ומיעוטא דמרכב כולן מטמאין במשא את האדם לטמא בגדים והכא דרשינן דהאי כתיב והנושא חסר וא"ו למידרשה אנישא לעלוינו של זב דקאי אריש דקרא דכתיב ביה יטמא עד הערב טומאה קלה ונתקו הכתוב מטומאה חמורה שלאחריו וה"ק הנוגע במרכב הזב יטמא טומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין וכן הנישא אל הזב דע"כ דרשא דנישא אטומאה דרישא קאי ולא אטומאה דסיפא דטומאה דסיפא כתיב ביה אותם וגבי נישא לא שייך אותם אלא אותם אמקרא קאי דקרינן נושא ודרשא דמסורת אריש דקרא על גירס' הספ' שכתוב בפי' מאי תחתיו אילימא תחתיו דזב מאיש אשר יגע במשכבו נפקא הקש' דהאי קרא לאו במשכב כתיב אלא במרכב מוקי לה בת"כ. ועוד

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ו מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ג:
טז ב מיי' שם פ"ח הלכה ח:
יז ג מיי' שם פ"ג הל"ח:
יח ד מיי' שם פ"ח הל"ח:
יט ה מיי' שם פ"ג הלכה ב:
כ ו טוש"ע י"ד סי' קלו סעיף ח:
כא ז מיי' פ"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה טז [טוש"ע שם סעיף יח]:

תוס' הרא"ש (המשך)

הו"ל לאקשויי דגבי משכב כתיב יכבס בגדיו והכא כתיב יטמא עד הערב ועוד היכי מוקמינן לה באוכלין ומשקין הנוגעים בעליונו הא אין להם טהרה במקוה והכא כתיב יטמא עד הערב: ופריך אימא ניתקו הכתוב מטומאה חמורה כו' כלומר מאי דהנישא יש לו דין של נוגע במרכב הזב דלמא הנישא יש לו דין דמרכב הזב דמטמא אדם או בגדים: **והנשא** כתיב חסר וא"ו. תימה דבמסורת משמע שהוא מלא (שכתוב בו לית מלא) ומיהו מצינו בכמה מקומות שהתלמוד חלוק על מסורת הספרים בשבת פ' במה בהמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע מעבירים כתיב ובכל הספרים שלנו כתיב מעבירים: **מה** היא מטמאה אדם וכלי חרס. פרש"י אדם לטמא בגדים שעליו כלי חרס בהיסט אף בועל נדה כן והקשה השר מקוצי דבסוף זבין תנן בועל נדה כטמא מת אלא שחמור ממנו בועל נדה שמטמא משכב תחתון כעליון. ולפרש"י ליתני נמי שמטמא אדם לטמא בגדים וכלי חרס בהיסט ותירץ הוא דאדם וכלי חרס דנקט היינו דוקא אדם ולא בגדים שעליו וכלי חרס במגע ולא בהיסטו. ותימה א"כ אמאי נקט כלי חרס ור"ל משום שמצינו בטומאות שמטמאין בגדים וכלי שטף ואין מטמאין אדם וכלי חרס כדתנן בפ' בתרא דזבים כל המטמא בגדים בשעת מגעו מטמא כלי שטף במגע אבל לא אדם וכלי חרס. (או בת"כ) [ובתו"כ] דריש ליה מקרא בפרש' ויהי ביום השמיני מנין לעשות שאר כלים כבגדים ת"ל יטמא אי יטמא יכול יטמא אדם וכלי חרס ת"ל בגד בגד מטמא ואינו מטמא אדם וכלי חרס. והא דאמרינן בסמוך עליו להטעינו משמע לאו להחמיר עליו לגמרי כמו בנדה. אלא במקצת לטמא אדם וכלים במגע. וכן פי' רבינו שמשון במס' כלים. והביא ראיה מהך ברייתא דת"כ דתאני התם בתר דקאמר ניתקו הכתוב מטומאה חמורה לקלה גבי משכב נמצאת אומר משכבו כמגעו מה מגעו מטמא אחד ופוסל אחד אף משכבו מטמא אחד ופוסל אחד. וג"ל דלאו ראיה היא אדרבה משמע משכבו כמגעו היינו במה שנגע בבועל נדה כדאמר לעיל בפ"ק מעת לעת שבנדה משכבה ומושבה כמגעה מאי לאו מה מגעה לא מטמא אף משכבה לא מטמא אלמא לאורה משמע דמגעה היינו שנגע בנדה אע"ג דלבתר הכי דחי ליה. אימא משכבה כמגע עצמה ועוד דלפום ריהטא דתלמודא משמע שאין בועל נדה קל מנדה אלא לענין משכב ומושב

[א מיי' פ"ה מהל' מטמאי משכב ומושב ה"ט טוש"ע יו"ד סי' קנ"ו סעיף י"ן:
כב ב ג מיי' פי"ג מהל' שאר אבות הטומאה הלכה יג:
כג ד מיי' פ"א מהלכות משכב ומושב הלכה ח:

תוס' הרא"ש

להם אבל פשיטא שלא היו יושבות שבעה על דם ירוק שרואות אחר דם אדום דדם אדום הוא ודאי טמא ודם ירוק מספקינן להו שאם היו יושבות ז' נמי על דם (אדום) ירוק [ח] שאחר דם אדום לא היתה זאת תקנה להם שהיו טועות בין נדה לזיבה אלא שרואות דם אדום ומשלימתו לדם ירוק דלא מספקא להו בדם ירוק כלל אלא מחשבי ליה טמא כמו דם אדום: **שבקיה** לקרא דהוא דחיק ומוקי אנפשיה. דיחויא בעלמא הוא דדייק רמי בר חמא לאוקומי לתיובתיה ולאו עיקר הוא ואיהו גופיה לא סביר להו הכי אלא דמקשה אגן נמי ניספריני' ולא היה יודע טעמו של התנא למה אינה סופרת יום שפוסקת בו ולקמן נמי בפ' בתרא אמרינן אטו רב ככותאי אמרה לשמעתיה דאמרי יום שפוסקת בו סופרתו למנין ז' ומיהו ר' יוסי אית ליה הכי בפ' כיצד צולין דקאמר זבה תחלת היום עולה לה בסופה וכיון שתחלת היום עולה לה בסופה א"כ כ"ש שסוף היום עולה לה בתחלתה ק"ו מנדה שאין תחלת היום עולה לה בסופה סוף היום עולה לה בתחלתה כ"ש זבה כיון שתחלת היום עולה לה בסופה שסוף היום עולה בתחלתה: **פולטת** שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה. פרש"י ששימשה באיסור דפולטת לאחר ג' ימים אינה טמאה משום שכבר מסרחת ומשכחת לה נמי לרבנן דאמרי שש עונות שלימות בעי' כגון ששמשה ביום א' וראתה אח"כ וכן נמי ביום ב' וביום ג' ופלטה ביום ד' קודם שעברו על זה שש עונות או א"נ כגון שספרה ז' נקיים וביום הז' טבלה וטהורי' כדאמר לקמן אחר מעשה תטהר אלא שאמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק: **וליטעמיך** זב גופיה היכי סתר. נראה שדברי רבא נדחו כי אין להשיב על זה הלכך יש להחמיר בפולטת כיון דלא איפשיטא הבעיא וסותרת יום אחד דאימור רואה הויא וכן לקמן בפ' יוצא דופן סברי כולהו אמוראי דרואה הויא ואפילו לרבי שמעון ולרבנן פשיטא להו דרואה הויא ונראה דרבא גופיה הדר ביה כיון שהקשו על דבריו ולא מצא תשובה ואע"ג דלקמן בפירקין גבי ימי לידה דקאמר רבא אינה סותרת ועולה ודייק לה מדתניא ואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן ואם אינה עולה איפסיק ליה לידה משמע דלית ליה שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן איכא למימר דטומאת לידה חשיב ליה כעין זיבה משום דמטמאה ז' ימים אבל בטומאת קרי אפשר שחזר בו הלכך צריכה כל אשה ליזהר שלא תתחיל ימי ליבונה עד יום חמישי לשימושה כגון אם שמשה ביום ראשון יהא יום חמישי תחלת ספירתה שמא לא תוכל לזהר שלא תפלוט וקי"ל כרבנן דאמרי שש עונות שלימות בעינן בשבת פרק ד' עקיבא: **ודרם** על בגדי חבר. מדלא נקט נגע משמע דאי לאו דטבל הוה מטמא מדרס כמו זב והא דאמרינן בפ' הניזקין שמא תשב עליהן אשתו נדה לא קאי אלא אבגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה אבל עם הארץ עצמו עושה מדרס בלא חשש אשתו וכן צינורא שלו טמאה כדאמרינן לקמן בשמעתין משום דעשאוהו לגמרי כזב ותימה אמאי אינו מטמא בהיסט נמי כזב. ובפ' הניזקין משמע שאינו מטמא בהיסט דקאמר התם גבי מוקף צמיד פתיל שמא הסיטתם אשתו נדה וקאמר נמי התם גבי חלה שבכפישה כשבא עם הארץ ליטול נוטל את שניהם אלמא שאינו מטמא אותה בהיסט וכן בפ"ב דע"ז ובפ' אין דורשין גבי היו חמריו ופועליו טענין

השיבו וכולהו אמוראי סברי פרק יוצא דופן (לקמן דף מב.) דרואה הויא **וסתרה אף לר"ש וכ"ש לרבנן והא דקאמר רבא לקמן** (דף לז.) **ואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם אבל אומר שלא תהא זיבה מפסקת ביניהם משם אין להוכיח דרבא לא חזר בו דהתם אירי בטומאת לידה שטמאה ז' ועושה משכב ומושב כמו נדה ולכך קאמר שלא תהא מפסקת אבל קרי דלא סותר אלא יום א' לא מפסיק:**

ט) **לטהרתו אמר רחמנא.** ורבא סבר דלא משמע מלטהרתו שלא תהא טומאה מפסקת: **ורמינהו** על ו' ספקות שורפין **את התרומה.** משום דכותי דמתני' ע"ה הוא קפריך מדמספקי' ליה בבועל נדה והא קתני דעל ספק בגדי עם הארץ שורפין י) אבל פשיטא דאיכא ספקי טובא שאין שורפין עליהם את התרומה כ) כגון טומטום גלוזן או באודם וכיוצא בו ובמסקנא דאמר ספק בועל ברחוק ספק בועל בקרוב ואפילו בועל בקרוב שמא לא השלימתו לדם ירוק לא היה צריך לעשות ספק ספיקא כדפירשנו או שמא נראה להחמיר בזה כמו בספק בגדי עם הארץ כך משכב ביה ספק ספיקא ומכאן קשה על מה שפירש"י בפ"ק דשבת (דף טו:) על הך כ) (בריית"א) דעל ו' ספקות כו' על ספק מי רגלי אדם שבנגד מי רגלי בהמה ופירש דהשתא יש להסתפק שמא של בהמה הן ואפילו של אדם הן שמא של חבר הן והכא משמע דעל ספק ספיקא אין שורפין ומיהו אין להשוות גזירת חכמים דפעמים נראה להם להחמיר אפילו בספק ספיקא ור"ת פי' התם דכיון דהם כנגד מי רגלי בהמה ודאי דעובד כוכבים הם דישראל היה נפנה לגדדין כדאמר ל) בהניזקין (דף סד) וקשה דאפילו ודאי הם דישראל שורפין משום דשמא דע"ה הן כדשרפין על ספק הרוקין הנמצאים בהמה מ) (בריית"א) ועוד דאטומאה דעובד כוכבים לא שרפינן תרומה כדאמר לקמן (דף לד.) עבדו רבנן היכא דלא ליפרוף עליה תרומה וקדשים ונראה לפרש דלהכי נקט כנגד מי רגלי בהמה דאז ניכר שאינה של בהמה שאינן דומין לאותן שבנגדן וליכא אלא ספיקא אחת אבל אם היה להסתפק בשל בהמה לא הוי שרפי דהוי ליה ספק ספיקא:

שדרם על בגדי חבר. והם נגעו בתרומה והא דלא אוקי כגון שנגע הכותי בתרומה משום דמתניתין לא מיירי בהכי:

בכותי עדום. והא דלא אוקי כגון שדרם בדגלו יחף משום דאי היה לבוש בגדים שיש בה עליהן אשתו נדה אע"ג דטבל הוי אב הטומאה כדאמר בת"כ והנושא את המדרס הרי הוא מטמא שניים ופוסל אחד לכך מוקי בעדום דכשפירש מן המדרס לא היה אלא ראשון כדאמרינן בת"כ נ) ואינו מטמא כלי והוה מצי למימר כשהטבל גם הבגדים או שלבש בגדי חבר: נ) **בועל** נדה משוית ליה. ואיהו סבר שהוא חבר למילי דעלמא ובזאת סבר לעשות בטוב וכן אביי דסמוך: **ותיפוק** ליה משום צינורא דע"ה. דוקא לענין ליטורא עשאוהו כזב שאפשר ליזהר ויכולין לעמוד בה אבל חומרא יתירא כגון משכב ומושב והיסט לא עשאוהו כזב דבשילהי הניזקין (גיטין סח:) פריך וליחוש שמא תסיטם אשתו נדה אבל להיסט דנפשיה לא איכפת לן ושמעתין נמי מוכח דאין לו טומאת מדרס דאי אית ליה לעיל דפריך על ו' ספיקות כו' למאי דחשיב כותי כע"ה הוה ליה לאקשויי מתני' גופה אמאי קתני מטמא משכב התחתון כעליון הא תחתונו של ע"ה הוי כתחתונו של זב אבל אם אינו מטמא מדרס והא דמשני בכותי שבטל ועלה ודרס כו' דאי משום טומאת ע"ה הא טבול ליה היינו משום דאי

או דילמא נוגעת היתה ולא סתרה אמר רבא ס) לפום חורפא שבשתא נהי נמי דסתרה כמה תסתור תסתור שבעה דיה כבועלה תסתור יום אחד [1] ואחר תטהר אמר רחמנא ע) אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם וליטעמיך זב גופיה היכי סתר [2] לטהרתו אמר רחמנא א שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן אלא מאי אית לך למימר שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן הכא נמי שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן: ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש וכו': רב פפא איקלע לתואך אמר אי איכא צורבא מרבנן הכא איזיל אקבל אפיה אמרה ליה ההיא סבתא איכא הכא צורבא מרבנן ורב שמואל שמיה ותני מתניתא יהא רעוא דתהוי כוותיה אמר מדקמברכי לי בגוויה ש"מ ירא שמים הוא אזל לגביה רמא ליה תורא רמא ליה מתני' אהדדי תנן אין חייבין עליהן על ביאת מקדש ואין שורפין עליהן את התרומה מפני שטומאתה ספק אלמא מספיקא לא שרפינן תרומה ורמינהי ג) ב) על ששה ספקות שורפין את התרומה על ספק בגדי עם הארץ אמר רב פפא יהא רעוא דלתאכיל האי תורא לשלמא הכא במאי עסקינן בכותי חבר כותי חבר בועל נדה משוית ליה שבקיה ואתא לקמיה דרב שימי בר אשי אמר ליה מאי טעמא לא משנית ליה בכותי שטבל ועלה ודרם על בגדי חבר ואזלו בגדי חבר ונגעו בתרומה דאי משום טומאת עם הארץ הא טביל ליה ואי משום בועל נדה ספק בעל בקרוב ספק לא בעל בקרוב ואם תמצי לומר בעל בקרוב ספק השלימתו ירוק ספק לא השלימתו והוי ספק ספיקא ג) ואספק ספיקא לא שרפינן תרומה ותיפוק ליה משום בגדי עם הארץ ד) דאמר מר ד) בגדי עם הארץ מדרס לפרושין אמר ליה בכותי ערום: **מתני'** בנות צדוקין בזמן שנהגו ללכת בדרכי אבותיהן הרי הן ככותיות פרשו ללכת בדרכי ישראל הרי הן כישראלית רבי יוסי אומר לעולם הן כישראלית עד שיפרשו ללכת בדרכי אבותיהן: **גמ'** איבעיא להו סתמא מאי ת"ש בנות צדוקין בזמן שנוהגות ללכת בדרכי אבותיהן הרי הן ככותיות הא סתמא כישראלית אימא סיפא פרשו ללכת בדרכי ישראל הרי הן כישראלית הא סתמא ככותיות ס) אלא מהא ליכא למשמע מיניה ת"ש דתנן ר' יוסי אומר לעולם הן כישראלית עד שיפרשו ללכת בדרכי אבותיהן מכלל דת"ק סבר סתמא ככותיות ש"מ תנו רבנן ס) מעשה בצדוקי אחד שספר עם כהן גדול בשוק ונתזה צנורא מפיו ונפלה לכהן גדול על בגדיו והוריקו פניו של כהן גדול וקדם אצל אשתו אמרה לו אף על פי שנשי צדוקים הן מתיראות מן הפרושים ומראות דם לחכמים אמר רבי יוסי בקיאין אנו בהן יותר מן הכל והן מראות דם לחכמים חוץ מאשה אחת שהיתה בשכונתינו שלא הראת דם לחכמים ומתה ותיפוק ליה משום צנורא דעם הארץ אמר אביי בצדוקי חבר אמר רבא צדוקי חבר בועל נדה משוית ליה אלא אמר רבא

רגל

או משום נוגעת. ונוגע לא קותר: **דיה לבועלה.** זב המונה ולאה קרי אינו קותר אלא יום אחד [זביס פ"א מ"ב]: **ספסור יום אחד.** אם כן לא הוו רצופין ורחמנא אמר ואחר תטהר אחר אחר לכולן כלומר זמן אחד לכולן שיהו רצופין ותהרתן: **לטהרתו אמר רחמנא.** שבעת ימים לטהרתו משמע טהרה אחת שלא תהא הספקה ביניהם והיכי סתר קרי יום א' ולא הוו רצופין: **אלא מאי איכ לך למימר שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן.** אם רואה זוב קותר את כל מה שמנה אבל קרי לא הוה הספקה: **לתואך.** מקום: **רמא ליה תורא.** רב שמואל שמע שור לכבוד רב פפא: **על ספק בגדי עם הארץ.** כלומר על בגדי עם הארץ אם נגעו בה נטרפת משום שמא טמא היה והא כותי נמי תיפוק ליה אם נגע משכבו בתרומה דתהא נטרפת משום דעם הארץ הוא והוה ליה בגדי עם הארץ: **שבקיה.** רב פפא לאוספיזיה משום דכספיה ואזל לגבי רב שימי: **מאי טעמא לא פשני ליה.** מתני' דתנן ו) אין שורפין על תחתונו של כותי את התרומה בכותי שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר דהיינו במשכבו ונגע ההוא מדרס בתרומה: **לא בעל בקרוב.** כבר עברו ימי טומאתו וסלקא ליה טבילה: **משום בגדי עם הארץ מדרס לפרושים.** כלומר כשם שמדרס מטמא אדם ובגדים כך בגדי עם הארץ מדרס לפרושים: **אסמא מאי.** לתנא קמא דאמר נהגו ללכת בדרכי אבותיהן הרי אלו ככותיות פרשו ללכת בדרכי ישראלית הרי אלו כישראלית סתמא מאי: **עד שיפרשו.** אבל סתמא כישראלית מכלל דלת"ק סתמא ככותיות: **והוריקו פניו.** תרח לו שנטמאו בגדיו וקדם כהן גדול אצל אשתו של לדוקי לשואלה אם השלימה לדם ירוק או לא: **בקיאין אנו בהן.** אני מכיר בנשי לדוקים שאכן היה להן: **ותיפוק ליה.** דאפילו עם הארץ ישראל דאינו בועל נדה קי"ל ל) ליטורא דע"ה מטמאה כל זמן שהיא לחה:

רגל

בגדי עם הארץ ד) דאמר מר ד) בגדי עם הארץ מדרס לפרושין אמר ליה בכותי ערום: **מתני'** בנות צדוקין בזמן שנהגו ללכת בדרכי אבותיהן הרי הן ככותיות פרשו ללכת בדרכי ישראל הרי הן כישראלית רבי יוסי אומר לעולם הן כישראלית עד שיפרשו ללכת בדרכי אבותיהן: **גמ'** איבעיא להו סתמא מאי ת"ש בנות צדוקין בזמן שנוהגות ללכת בדרכי אבותיהן הרי הן ככותיות הא סתמא כישראלית אימא סיפא פרשו ללכת בדרכי ישראל הרי הן כישראלית הא סתמא ככותיות ס) אלא מהא ליכא למשמע מיניה ת"ש דתנן ר' יוסי אומר לעולם הן כישראלית עד שיפרשו ללכת בדרכי אבותיהן מכלל דת"ק סבר סתמא ככותיות ש"מ תנו רבנן ס) מעשה בצדוקי אחד שספר עם כהן גדול בשוק ונתזה צנורא מפיו ונפלה לכהן גדול על בגדיו והוריקו פניו של כהן גדול וקדם אצל אשתו אמרה לו אף על פי שנשי צדוקים הן מתיראות מן הפרושים ומראות דם לחכמים אמר רבי יוסי בקיאין אנו בהן יותר מן הכל והן מראות דם לחכמים חוץ מאשה אחת שהיתה בשכונתינו שלא הראת דם לחכמים ומתה ותיפוק ליה משום צנורא דעם הארץ אמר אביי בצדוקי חבר אמר רבא צדוקי חבר בועל נדה משוית ליה אלא אמר רבא

רגל

תורה אור השלם

1. וְאִם טְהֳרָה מִזּוֹבָהּ וְסָפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהָר:

ויקרא טו כח

2. וְכִי יִטְהַר הַזָּב מִזּוֹבוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטָהֳרָתוֹ וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם חַיִּים וְטָהֵר:

ויקרא טו יג

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ורמינהו וכו' כגון טומטום בלוזן. לעיל כח ע"ב:

מוסף רש"י

נוגעת היתה ולא סתרה. שאם נגעה בשום טומאה אינה קותרת, דהא דקתני (לקמן מב.). **על פפקת בגדי עם הארץ.** על ספיקו של בגדי האדם, דכולהו מספקא לן שמא יצאה עליהם אשתו נדה (שבת טו:). **בגדי עם הארץ מדרס.** אם הטומאה לטמא אדם וכלים, כמדרס הזב שמטמא אדם וכלים, כדכתיב (ויקרא טו) ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו (חגיגה יח:). **לפרושין.** לאוכלי חולין בטהרה (שם). **אלא מהא ליכא למשמע מיניה.** דודאי מתניתין לאו כולה דוקא, אלא מדא מייתיה דוקא, אי ריש אי סיפא ותנא אידך אמו היא ולא ידעינן הי מייתיה דוקא דנגמר מיניה (שבת קכא.).

תוס' הרא"ש (המשך)

טהרות דמוקי לה במטהר חמריו ופועליו לכך משום חשד מגע דאין אדם משמר מה שביד חבירו אבל משום היסט דעם הארץ לא איכפת ליה. ואומר ר"ת דלכך לא גזרו עליה טומאת היסט משום דאין לך אדם מעביר חבית ממקום למקום. ומיהו במס' טהרות משמע דאפילו טומאת מדרס אין לו דתנן התם בפ"ז הגנבים שנכנסו לבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הם מטמאין את האוכלין ואת המשקין וכלי חרס הפתוחים אבל לא משכבות ומושבות וכלי חרס המוקפין צמיד פתיל ואם יש עמהם עובד כוכבים או אשה הכל טמא ומתוך שמעתי' נמי יש לדקדק דאין מדרס לעם הארץ מדאיצטריך ליה למיפרך מההיא דעל ספק בגדי ע"ה תיקשי ליה מתני' גופה דלפי מאי דחשיב כותי כעם הארץ אמאי תנן שמטמא משכב תחתון כעליון הא תחתונו של ע"ה כתחתונו של זב. אלא ודאי אינו מטמא מדרס ומה שחלקו בטומאת ע"ה לפי

שאין גוזרין על הצבור אלא א"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה ובמגנו ובצינורא שלו איפשר ליזהר אבל במשכב ומושב והיסט לא רצו להחמיר. והא דקאמר אי משום ע"ה הא קא טביל ליה היינו משום דאי לא טביל ליה הוה מטמא במגע אם מה שדרס עליו משום דאוקי לה בכותי ערום והאי דנקט ודרס ולא נקט ונגע משום דבעי ג) דלהוי בגדי חבר תחתונו של כותי דאיירי ביה מתני' שמטמאין משכב תחתון כעליון. ותימה ולוקמה בלא טבל וכגון שיש דבר מפסיק בין בגדי חבר לרגלו של כותי (פ"ל ג) כיון דמשום מגע הוא ולא משום מדרס דאי הוה משום מדרס אפילו יש דבר מפסיק הוא טמא) וי"ל דע"כ צריך לאוקמי בטבל כי היכי ד)

ס) נראה דל"ל על דם אדום שאחר דם ירוק זאת תקנה להם שלא היו טועות בין נדה לזיבה אלא שרואות וכו'. ע) נראה דמתניתא פ"ל עד תיבת הוא טמא הג"ה על דברי רבינו שנמצא מן הלד. ד) חסר כאן המשך דברי רבינו, ועי' ר"ש טהרות פ"ז מ"ה]

רגל הוה [ו]א[ו]טומאת עם הארץ ברגל כטהרה שוינהו רבנן דכתיב [1]ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים כתוב עשאן כולן חברים: **מתני'** [ב]דם עובדת כוכבים ודם טהרה של מצורעת ב"ש מטהרים ובית הלל אומרים [ג]ברוקה וכמימי רגליה [ד]דם היולדת שלא טבלה ב"ש אומרים ברוקה וכמימי רגליה וב"ה אומרים [ה]מטמא לה ויבש [ו]ומודים ביולדת בזוב שהיא מטמאה לה ויבש: **גמ'** ולית להו לב"ש [7]דבר אל בני ישראל [ז]ואמרת אליהם איש איש כי יהיה זב [ח]בני ישראל מטמאין בזיבה [ט]ואין [י]העובדי כוכבים מטמאין בזיבה [יא]אבל גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהם אמרי לך ב"ש [יב](ההוא בזכרים איתמר דאי בנקבות) היכי לעביד ליטמא לה ויבש עשיתו כשל תורה ליטמי לה ולא ליטמי יבש חלקת בשל תורה אי הכי רוקה ומימי רגליה נמי כיון דעבדינן היכרא בדמה מידע ידיע דרוקה ומימי רגליה דרבנן ולעביד היכרא ברוקה ומימי רגליה ולטמויי לדמה רוקה ומימי רגליה דשכיחי גזרו בהו רבנן דמה [יג]דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן אמר רבא [יד]זובו טמא אפילו לב"ש [טו]קריו טהור אפילו לב"ה זובו טמא אפילו לב"ש דהא איכא למעבד היכרא בקריו קריו טהור אפי' לב"ה [טז]עבוד ביה רבנן היכרא כי היכי [א] דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים ולעביד היכרא בזובו ולטמויי לקריו זובו דלא תלי במעשה גזרו ביה רבנן קריו דתלי במעשה לא גזרו ביה רבנן לימא מסייע ליה [יז]עובדת כוכבים שפלטה שכבת זרע מישראל טמאה [יח]ובת ישראל שפלטה שכבת זרע מן העובד כוכבי' טהורה מאי לאו טהורה גמורה לא טהורה מדאורייתא [יט] טמאה מדרבנן ת"ש נמצאת אומר שכבת זרע של ישראל טמאה בכל מקום ואפי'

לא טביל היה טמא מטעם מגעו דהא מוקי ליה בכותי ערוס והא דנקט ודרס ולא נקט ונגע משום דמתניתין איירי בתחתונו ואין להקשות ולוקמה בדלא טבל וכגון שיש דבר מפסיק בין בגדי חבר לרגליו של כותי דהא ע"כ איצטריך לאוקמי בטבל כי היכי דליהוי ספק ספקא דאי לא טבל מה לי בועל בקרוב מה לי ברחוק וכן משמע בפרק (ג) ד' דמסכת טהרות דתנן הגנבים שנכנסו בבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הם מטמאין אוכלין ומשקין וכלי חרס פתוחים אבל מסכתות ומוסגרות וכלי חרס המוקף למיד פתיל טהורים ואם יש עמהם עובד כוכבי' או אשה הכל טמאין משמע דאין עם הארץ עושה משכב ומושב ואין מטמא בהיסט והא דקתני (שם פ"ח מ"ח) הדר עם עם הארץ בחלר ושכח כליו בחלר אפי' חביות המוקפות למיד פתיל הרי אלו טמאין היינו משום אשתו וכן הא דתנן בתוספתא דחגיגה (פ"ג) ספק רשות עם הארץ מדרסו והיסטו טהורין לאוכלין וטמאין לתרומה היינו נמי משום דאשתו דאשתו ומיירי ההיא דטהרות נמי לתרומה והא דבגדי עם הארץ מדרס נמי לפרושים היינו משום דחייסינן שמא ישבה עליהם אשתו נדה והר"ר משה מפונטויי"ז היה מפרש דלשום דבר לא עשו עם הארץ כזב ואינו מטמא אלא משום בגדיו שישבה עליהן אשתו נדה והרי הוא נושא את המדרס ולינורא שלו טמא לפי שנגעה בשפתיו ולא משום מעיין ולא נראה דאם כן למה ליה למימר לעיל אי משום טומאת עם הארץ הא טביל ליה דכיון דעל כרחך איירי בערוס כדפי' לעיל אפילו אי לא טביל ליה לא מטמא כיון שפירש מן המדרס כדתנא בתורת כהנים שהבאתי לעיל ועוד גבי לדוקי דהכא דפריך תיפוק ליה משום לינורא דעם הארץ פירוש ומה הרוח במה שקדם אצל אשתו והא אם בועל נדה הוא טמא וטמא הוא ובגדיו כנושא רוקו של זב ואי משום לינורא דעם הארץ לא טמא אלא הבגד לחוד משום משקה שמטמא כלי מדרבנן[ט]: **ליטמא** לה ולא יבש חילקת בשל תורה. אע"ג דדם יולדת שלא טבלה דטהורה מן התורה אמרי ב"ש דמטמא לה ולא יבש התם ידעי כיון שעברו ימי לידה דאין דמה [טמא] מן התורה אבל עובדת כוכבים שעשאוה כנדה שהרי הם כזבין אם נחלק בדמה אתי לחלק בשל ישראל ודם טהרה של מצורעת שטהור לגמרי אין לחוש שלא החמירו בה כיון דכבר טבלה ודם טהור הוא:

וזובו טמא דעבדי היכרא בקריו. וא"ת ואמאי לא שרפינן הא שרפינן על ספק רוקו דעם הארץ פרק קמא דשבת (טו:) כל שכן בזובו של עובד כוכבים ויש לומר דבעם הארץ שורפין משום דאית ביה דרך דטומאה דאורייתא אם הוא זב או בועל נדה אבל עובד כוכבים אין לו שום טומאה דאורייתא: כי

רגל הוה [ו]א[ו]טומאת עם הארץ ברגל כטהרה שוינהו רבנן דכתיב [1]ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים כתוב עשאן כולן חברים: **מתני'** [ב]דם עובדת כוכבים ודם טהרה של מצורעת ב"ש מטהרים ובית הלל אומרים [ג]ברוקה וכמימי רגליה [ד]דם היולדת שלא טבלה ב"ש אומרים ברוקה וכמימי רגליה וב"ה אומרים [ה]מטמא לה ויבש [ו]ומודים ביולדת בזוב שהיא מטמאה לה ויבש: **גמ'** ולית להו לב"ש [7]דבר אל בני ישראל [ז]ואמרת אליהם איש איש כי יהיה זב [ח]בני ישראל מטמאין בזיבה [ט]ואין [י]העובדי כוכבים מטמאין בזיבה [יא]אבל גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהם אמרי לך ב"ש [יב](ההוא בזכרים איתמר דאי בנקבות) היכי לעביד ליטמא לה ויבש עשיתו כשל תורה ליטמי לה ולא ליטמי יבש חלקת בשל תורה אי הכי רוקה ומימי רגליה נמי כיון דעבדינן היכרא בדמה מידע ידיע דרוקה ומימי רגליה דרבנן ולעביד היכרא ברוקה ומימי רגליה ולטמויי לדמה רוקה ומימי רגליה דשכיחי גזרו בהו רבנן דמה [יג]דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן אמר רבא [יד]זובו טמא אפילו לב"ש [טו]קריו טהור אפילו לב"ה זובו טמא אפילו לב"ש דהא איכא למעבד היכרא בקריו קריו טהור אפי' לב"ה [טז]עבוד ביה רבנן היכרא כי היכי [א] דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים ולעביד היכרא בזובו ולטמויי לקריו זובו דלא תלי במעשה גזרו ביה רבנן קריו דתלי במעשה לא גזרו ביה רבנן לימא מסייע ליה [יז]עובדת כוכבים שפלטה שכבת זרע מישראל טמאה [יח]ובת ישראל שפלטה שכבת זרע מן העובד כוכבי' טהורה מאי לאו טהורה גמורה לא טהורה מדאורייתא [יט] טמאה מדרבנן ת"ש נמצאת אומר שכבת זרע של ישראל טמאה בכל מקום ואפי'

למקום אחד קרי להו חברים ורגל היינו אסיפה: **מתני'** בית שמאי מטהרין. דדם עובדת כוכבים אע"ג דברוקה ובמימי רגליה מודו לחכמים גזרו עליהם להיות כזבין לכל דבריהם אפי' הכי דמה טהור. וטעמא מפרש בגמרא דשיירו בה רבנן למיהוי היכרא לטומאתה מדרבנן: **ודם טוהר של מצורעת.** ואע"ג דמעיינות מצורעת כגון רוקה ומימי רגליה הוי אב הטומאה כדאמר בהמפלת (לעיל דף כח:) לזכר[ב] לרבות מצורע שמעיינותיו טמאים כשל זב דכתיב ביה[ג] וכי ירוק הזב בטהור אפילו הכי דם טוהר שלה טהור דלאו מעיין הוא דדומיא דרוק בעינן שמתעגל ויוצא כדאמרינן בפ"ב (לעיל דף יט:) גבי דם הירוק: **וב"ה אומרים ברוקה וכמימי רגליה.** שמטמאין לחין ואין מטמאין יבשין גבי דם עובדת כוכבים מטמא מדרבנן שגזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהם והך היכרא הוא דעבוד בה דאילו דישראלית מטמא לח ויבש ודעובדת כוכבי' לח ולא יבש כרוקה וכמימי רגליה דאמר לקמן בפרק דם הנדה[ד] דאין מטמאין יבשין ודם טוהר של מצורעת נמי אע"ג דדם לאו מעיין הוא דין מעיין אית ליה דרחמנא רבייה כדאמר בגמרא [ע"ב]: **דם היולדת.** שעברו ימי טומאת לידה ולא טבלה: **בית שמאי אומרים ברוקה וכמימי רגליה.** מטמא לח ואינו מטמא יבש והכי תני לה בהדיא בתוספתא דעדיות[ה] דנדה כל זמן שלא טבלה הרי היא בנדתה לכל דבריה הלכך רוקה ומימי רגליה בטומאתן ולקמן בפרק דם הנדה (טו.) ילפינן מקראי דאין רוק של זב מטמא יבש ודמה נמי אף על גב דדם טוהר הוא לבית שמאי כדאמר בגמרא [לה:] דביומי תליא רחמנא והא מלו ומשום מעיין נמי ליכא לטמויי דהא אין מתעגל ויוצא אפילו הכי

ולא יבש חילקת בשל תורה. אע"ג דדם יולדת שלא טבלה דטהורה מן התורה אמרי ב"ש דמטמא לח ולא יבש התם ידעי כיון שעברו ימי לידה דאין דמה [טמא] מן התורה אבל עובדת כוכבים שעשאוה כנדה שהרי הם כזבין אם נחלק בדמה אתי לחלק בשל ישראל ודם טהרה של מצורעת שטהור לגמרי אין לחוש שלא החמירו בה כיון דכבר טבלה ודם טהור הוא:

וזובו טמא דעבדי היכרא בקריו. וא"ת ואמאי לא שרפינן הא שרפינן על ספק רוקו דעם הארץ פרק קמא דשבת (טו:) כל שכן בזובו של עובד כוכבים ויש לומר דבעם הארץ שורפין משום דאית ביה דרך דטומאה דאורייתא אם הוא זב או בועל נדה אבל עובד כוכבים אין לו שום טומאה דאורייתא: כי

דכיון דעבדו ימי לידתה דדם טוהר הוא: **וכיון הלו אומרים מטמא לח ויבש.** דטומאתן מן התורה כל זמן שלא טבלה דקסבר [לקמן לה:] ביומי וטבילה תלא רחמנא: **גמ'** גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהן. משום שלא יהא תיעוק ישראל אצלו במשכב זכור: **עשיתו כשל תורה.** דכיון דליכא היכרא אתי למסרף עליה תרומה וקדשים: **ליטמא לח ולא יבש.** כדקאמרינן: **חלקת בשל תורה.** אתי לחלק בדם ישראלית שהוא של תורה ולמימר דמטמא לח ולא יבש הילכך שייריה ולא גזור בה שום טומאה כי היכי דליהוי היכרא לטומאת עובדי כוכבים דמדרבנן היא ולא נשרוף עליה תרומה: **אי הכי רוקה ומימי רגליה נמי.** דלגבי ישראלית לח ולא יבש כי מטמית להו בעובדת כוכבים עשיתו כשל תורה דקיי"ל בפ' דם הנדה (לקמן דף נד:) רוקו וזיעו מטמאין לחין ולא יבשין ועביד היכרא ברוקה דעובדת כוכבים ומימי רגליה לטהרן לגמרי: דם לגבי רוק לא שכיח חשיב ליה: **זובו.** של עובד כוכבים: **טמא אפילו בית שמאי.** דמקילי בדם האשה בזוב של זכר מודו שהטיפה מטמאה אחרים במגע: **קריו טהור אפילו בית הלל.** עבדי ביה היכרא דליהוי דטומאת עובדי כוכבים דרבנן דב"ה נמי היכרא בעו כדאמרינן בדם העובדת כוכבים[ו] ברוקה ובמימי רגליה ולא טמאוהו לח ויבש כישראלית וגבי זב דגבי ישראל נמי כל טומאותיו לחין ולא יבשין אי לא מטהרי חדא מייניהו לגמרי ליכא היכרא: **קריו אלו במעשה.** אין קרי בא אלא ע"י חימוס: **עובדה כוכבים שפלטה כו' טמאה.** השכבת זרע אבל בעובדת כוכבים לא שייכא בה טומאה כבהמה דעלמא: **טהורה.** הטיפה[ז] אלא קריו טהור: ואפי'

מסורת הש"ס

[ב] מגיגה כו., [ג] עדיות פ"ה מ"ל, [ד] [עדיות פ"ה מ"ד לקמן לה:], [ד] [ל"ל דכרון], [ה] [ל"ל ומתרוסן], [ו] שבת פג., [ז] [עי' תוס' סוכה כח: ד"ה לרבות ותוס' סנהדרין פו. ד"ה בני ותוס' מנחות קא: ד"ה תלין], [ח] רש"ל מ"ז וכ"ה בספרים ישנים, [ט] [עירובין סג: וש"נ], [י] מקואות פ"ח מ"ד, [יא] [ויקרא טו:], [יב] [שם], [יג] [דף נד:], [יד] [פ"ב דף כ"ח], [טו] [שבת יז:], [טז] [ל"ל אלמא], [יז] ועיין ר"ש ס"ז דטהרות מ"ב באורך,

תורה אור השלם

1. וַיֵּאָסֵף כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הָעִיר כְּאִישׁ אֶחָד חֲבֵרִים: שופטים כ יא
2. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא: ויקרא טו ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' וטמאה מדרבנן: טהור וכו' כדם העובדת כוכבים כרוקה וכמימי רגליה: (ב) תד"ה (כדף הקודם) ומיפוק וכו' וכן משמע בפ' שביעי [מ"ד] דמס' טהרות:

גליון הש"ס

מתני' ברוקה וכו'. ע"ל נו ע"ב תד"ה מנין העובדי כוכבים ממטאין בזיבה. עי' ב"ג כ ע"א תד"ה ועובד כוכבים:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים נמחק. וצ"ב דלא לחייב עליה על טומאת מקדש וקדשיו:

מוסף רש"י

ויאסף כל איש ישראל וגו'. כפלגש בגבעה כתיב, שנאספו כל ישראל בגבעה (חגיגה כו.). הכתוב עשאן כולן חברים. וגל שעת לאסיפה הוא (שם).

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פי"ל מהל' טמטמי' משכב ומושב הל"ט:
כה ב מיי' פ"ב מהל' טמטמי' משכב ומושב הל' י ופ"ה שם הלכה ה:
כו ג מיי' שם פ"ה הל"ב:
כז ד מיי' שם פ"ב הל"ל [ופ"ז מהל' איסורי ביאה ה"ז]:
כח ה מיי' פ"ב מהל' טמטמי' משכב ומושב הל"י ופ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ד:
כט ו ז ח מיי' פ"ב מהל' טמטמי' משכב ומושב הל' י ופ"ה מהל' שאר אבות הטומאה הלכה יז:
ל ט מיי' פ"ה מהל' שאר אבות הטומאה הל' מ:
לא י מיי' שם הלכה יז:

תוס' הרא"ש

קריו טהור אפילו לב"ה

עבוד רבנן היכירא דלא לישרף עליה תרומה וקדשים. והא דאמרינן פ"ק דשבת על ששה ספיקות שורפים את התרומה וקא חשיב ספק מי רגלי אדם לאו משום שמא של עובד כוכבים הם אלא משום של ע"ה אע"פ שהחמירו בעובד כוכבים יותר מע"ה לענין משכב ומושב והיסט לא החמירו בו לשרוף תרומה על טומאתו וקשה מהא דאמרינן בת"כ בני ישראל מטמאין בזיבה ואין העובדי כוכבים מטמאין בזיבה ואע"פ שאינן מטמאין בזיבה טמאין בזב ושורפין עליהן את התרומה וצ"ל דשוב החמירו עליהן לשרוף: קריו דתלי במעשה לא גזרו ביה רבנן. דכיון דאפשר למנוע עצמו שלא יבא לידי קרי חשיב כלא שכיח:

כי קמיבעיא ליה לאחר ג'. אע"פ שהש"ס קבעו בדברי רב פפא בשבת פרק ר"ע (דף פו:) אינו מדברי רב פפא כדמשמע הכא וכי האי גוונא אשכחן פ' המקבל (ב"מ דף קיב.) דבעו מרב ששת קבלן עובר בבל תלין או לא אומן קונה בשבת כלי והלואה היא או אינו קונה ושכירות היא אמר להו עובר ובהגזל קמא (ב"ק דף צט.) מוקי לה ההיא בעיא בשליח דאגרת דלא שייך אומן קונה בשבת כלי [1]ת"ע י"ל דהכל מדברי רב פפא והכא סבר המקשה דרב פפא בעי בין תוך ג' בין לאחר ג' מי אמרינן דכיון דאהלי שקלים ורמשים אף בתוך ג' מסריח וטיהור או דלמא כיון דלא דייגי במצות אף אחר ג' טמא: **אם** אינו ענין לזכר **תנהו ענין לנקבה.** ות"ת ולוקי ליה בדם מגפתו או יולא מפיו או מנחיריו ושאר משקין שבו שאינו מעין דמטהר לקמן בפרק דם הנדה (דף נה:) בזב וי"ל דלא בעי לאוקמיה בהו משום דלא אשכחן בהו טומאה בשום מקום אבל דם טוהר דמי לדם נדה אפילו למ"ד ב' מעיינות הן: **ובית הלל נפקא להו מזאת תורת הזב.** הוה מצי למימר מאיש איש אלא דבעי לאוקומי בית הלל אפי' כמ"ד דבריה תורה כלשון בני אדם:

מקום זיבה מעין הוא או לא. וא"ת דבפ' דם הנדה (לקמן דף נו.) משמע דזב לאו מעין הוא דאמר וילף מזובו שאינו מתעגל וי"ל דהתם קאמר וילף מזובו אי לאו מעין הוא א"נ אף על גב דאינו מתעגל דקאמר התם מ"מ בעי ליה הכא אי כמעין הוא ודיינן ליה במצורע מקרא דלזכר כמו שאר מעיינות כיון דזב אית ליה לזב טומאה חמורה כמו ברוקו ומימי רגליו: **אילימא** בזב גרידא לאחרים גורם טומאה. תימה וכי לא ידע רבא [2]סיפא דברייתא דקתני בה בהדיא לקמן בפרק דם הנדה (דף נה.) שעיר המשתלח יוכיח: לאחריס

ואפי' במעי עובדת כוכבים ושל עובד כוכבים טהור' בכל מקום ואפי' במעי ישראלית [3]חוץ ממי רגלים שבה וכי תימא ה"נ טהור' מדאורייתא אבל טמאה מדרבנן אטו מי רגליה מדאורייתא מי מטמאו אלא ש"מ טהורה אפילו [4]מדרבנן ש"מ אמר מר שכבת זרע של ישראל טמאה בכ"מ אפי' במעי עובדת כוכבים תפשוט דבעי רב פפא [5]דבעי רב פפא שכבת זרע של ישראל במעי עובדת כוכבים מהו בתוך ג' לא קמיבעיא ליה לרב פפא כי קמיבעיא ליה לאחר ג' מאי ישראל דדייגי במצות חביל גופייהו ומסריח עובדי כוכבים דלא דייגי במצות לא חביל גופייהו ולא מסריח או דילמא [6]כיון דאכלי שקצים ורמשים חביל גופייהו ומסריח תיקו: דם טהרה של מצורעת ב"ש כו': מאי טעמא דב"ה אמר ר' [7]יצחק [1]לזכר לרבות מצורע למעיינותיו ולנקבה לרבות מצורעת למעיינותיה מאי מעינותיה אילימא שאר מעינותיה מזכר נפקא אלא לדמה לטמא דם טהרה שלה וב"ש נקבה מזכר לא אתיא דאיכא למיפרך מה לזכר שכן טעון פריעה ופרימה ואסור בתשמיש המטה תאמר בנקבה דלא וב"ה לכתוב רחמנא בנקבה ולא בעי זכר ואנא אמינא ומה נקבה שאינה טעונה פריעה ופרימה ואינה אסורה בתשמיש המטה רבי רחמנא מעינותיה זכר לא כ"ש אם אינו ענין לזכר תנהו ענין לנקבה ואם אינו ענין למעינותיה תנהו ענין לדמה לטמא דם טהרה שלה וב"ש זכר מנקבה לא אתיא דאיכא למיפרך מה לנקבה שכן מטמאה [8]מאונם תאמר בזכר דלא וב"ה קיימי במצורע ופרכי מילי דזב וב"ש שום טומאה פרכי ואיבעית אימא אמרי לך ב"ש האי לזכר מיבעי ליה לזכר כל שהוא זכר (האי) בין גדול בין קטן ובית הלל נפקא להו מזאת תורת [9]הזב בין גדול בין קטן אמר רב יוסף כי פשיט רבי שמעון בן לקיש בזב בעי הכי ראייה ראשונה של זב קטן מהו שתטמא במגע [2]זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע אמר רחמנא כל ששכבת זרע שלו מטמא ראייה ראשונה שלו מטמאה והאי כיון דשכבת זרע שלו לא מטמאה ראייה ראשונה נמי לא תטמא או דילמא כיון דאילו איהו חזי תרתי מצטרפא מטמיא אמר רבא ת"ש זאת תורת הזב [3]בין גדול בין קטן מה גדול ראייה ראשונה שלו מטמא אף קטן ראייה ראשונה נמי מטמא בעי רב יוסף [10]ראייה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשא מקום זיבה מעין הוא ומטמא או דילמא לאו מעין הוא אמר רבא ת"ש [11][3]זובו טמא הוא לימד על הזוב שהוא טמא במאי אילימא בזב גרידא לאחרים

ואפי' במעי עובדת כוכבים. שאם תפלטנו על הבגד תטמאנו: **חוץ ממימי רגליה שבה.** דלמי פתיכי במימי רגליה טמאים כדלמרינן לעיל (ע"ז [6]) גזרו עליהם שיהו כזבים אבל קריו טהור כדלמרינן [שם] עבדו ביה רבנן היכרא: **כי מיבעיא ליה לאחר ג'.** דלגבי ישראלית טהורה כדלמר במסכת שבת בפרק ר"ע [פו.]: **דדייגי.** ירלאים וחרדים במצות ומתוך דלגתן מתחממין: **חביל.** חס: **שאר מעיינותיה.** כגון רוקה ומימי רגליה דאתו מזב דכתיב ביה (ויקרא טו) וכי ירוק הזב ומיניה נפקי שאר מעיינות: **מזכר נפקא.** כיון דאתרבי מצורע לכל מעיינותיו אתרבי מצורעת לכל מעיינותיה דאיכא דכותיהו בזכר: **אלא לדמה.** דליתיה בזכר: **ואסור בתשמיש המטה.** בשבעת ימי ספירו דכתיב ויצא מחוץ לאהלו ואין אהלו אלא אשתו [מו"ק ז:] שנאמר (דברים ה) שובו לכם לאהליכם: **תאמר בנקבה.** מצורעת דליתא בכל הני. בכריתות בפרק ד' מחוסרי כפרה (דף ח:) איש פורע ופורס ואין אשה פורעת ופורמת וגבי תשמיש נמי מחוץ לאהלו כתיב ולא מחוץ לאהלה הילכך לא אתיא מזכר ואיצטריך לנקבה לגופה ולעולם לשאר מעיינות. ומהיכא דנפקי שאר מעיינות ליכא למימר דילפינן לדם דשאר מעיינות ילפינן [8] מרוק מה רוק שמתעגל ויולא הוא מתאסף תחלה יחד ואחר כך יולא ודם לאו מתעגל ויולא הוא: **ואם אינו ענין לשאר מעיינותיה.** דנפקי מלנקבה: **שכן מטמאה באונס.** לגבי זיבה: **ופרכי מילי דזב.** בתמיה: ה"ג **ואי בעית אימא אמרי לך ב"ש האי לזכר מיבעי ליה כל שהוא זכר כו'.** ול"ג נקבה כל שהיא נקבה כו' דל"ב מעיינות למצורע מנא להו אלא לנקבה לרבות מצורעת למעיינותיה ויליף זכר מנקבה למעיינות והאי לזכר דמייתר להו לב"ה דרשי ליה ב"ש לזב קטן שמטמא בזיבה בן יומו ולא נפקא להו מאיש איש [9] דסבירא להו [7] דברה תורה כלשון בני אדם ותינוקת קטנה נפקא להו מאשה ואשה [6] כדילפינן בריש פירקא [6] ואייתר להו לנקבה דהכא לרבות מצורעת למעיינותיה וב"ה נמי לא דרשי איש איש מיהו נפקא להו מזאת תורת הזב בין גדול בין קטן מטמא בזיבה: **כי פשיט.** כי דרשי: **מהו שתטמא.** שניה לא מיבעיא לן דהא מרבינן לה מלזכר כל שהוא זכר והתם תרתי ראיות כתיבי וראיות כתיבי והזב את זובו ולאשון של זב גדול נפקא לן מהאי קרא זאת תורת הזב דהיינו חדא ראייה לחדא זיבה כתיב בקרא (ויקרא טו) ואשר תגע ממנו שכבת זרע איתקש ראייה לראשונה לקרי אבל דקטן מאי מי אמרינן כיון דלקרי איתקש לא משכחת לה אלא בגדול דאיתיה בקרי אבל קטן דליתיה בקרי ליתיה בראייה לראשונה. או דילמא כיון דאילו חזי קטן ראייה אחריתי מצטרפא לקמייתא טומאת שבעה כדין זב בעל שתי ראיות: **מטמא.** נמי כשל גדול טומאת ערב בקרי [10] : **ראייה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשא.** של איש טהור לא תבעי לך דודאי לא מטמא במשא דאיתקש לקרי וקרי לא מטמא במשא כדתנן בפ"ק דמסכת כלים [מ"א] ושניה נמי לא תבעי לך דאפילו באדם טהור מטמיא במשא כדאמר לקמן בפרק דם הנדה (דף נה.) זב מטמא במשא ויליף לה מזובו טמא הוא [ויקרא טו] וההוא בראייה שניה כתיב דמנה הכתוב שתים וזב בעל שתי ראיות זב גמור הוא לטומאה אלא שאין טעון קרבן כי תיבעי לן ראשונה דבאדם דעלמא לא מטמיא אלא במגע הכא במצורע מאי מקום זיבה מעיין הוא ואיתרבי מלזכר [שם] לרבות מצורע למעיינותיו ומעיינות מטמאו במשא כדאמר בפרק דם הנדה (לקמן נה:) וכי ירוק הזב בטהור [ויקרא טו] במה שביב טהור: **או לאו מעיין הוא.** והיא כשאר ראייה ראשונה של כל אדם דבמגע מטמיא: **זובו טמא.** היינו ראייה שניה שהרי מנה הכתוב שתים זב מבשרו זובו טמא: **לימד על הזוב שהוא טמא.** ואמר בדם הנדה (שם דף נה.) דהאי קרא לרבות למגע לא איצטריך דלא גרע משכבת זרע אלא למשא: **אילימא בזב גרידא.** דלאו מצורע למה לי קרא לטיפה עצמה פשיטא: לאחריס

מסורת הש"ס

א) שבת פו:, ב) [ע"ז לא:], ג) [לעיל מח:], ד) [נ"ל באוגם], ה) [נדרים לה:], ו) [עי' תוס' ב"ק כה. ד"ה ואלא], ז) [לקמן נה:], ח) [לעיל יט:], ט) [ויקרא טו], י) [לעיל לב:], כ) [ויקרא טו], ל) [לעיל לב.], מ) [ב"מ: בקרי], נ) [ע"ע תוס' ב"ק יט. ד"ה רב אשי ותוס' יומא מ: ד"ה ועשהו ותוס' שבועות כה. ד"ה ומומאלן], ס) [עמ"ש על הגליון בתוס' פסחים לז. ד"ה אלא לאו],

תורה אור השלם

1. וְהִנֵּה הָיָה בִבְרִיחָה וְהִזֵּב אֶת זוּבוֹ לְזֹכֶר וְלִנְקֵבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה:
ויקרא טו לג
2. זאת תּוֹרַת הַזָּב וַאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע לְטֻמְאָה בָהּ:
ויקרא טו ב
3. דַּבְּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְתָּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא:
ויקרא טו ב

מוסף רש"י

שכבת זרע של ישראל כו' מהו. מי מסקת אם ג' ימים כיפרתאלית ולא פלטה ליה בתר ג' טהור הוא לגמ, ולהכי נקט בטיפה לו לגמ, ולהכי נקט שכבת זרע של ישראל, דלאלו דכותי אמרינן קריו טהור (שבת פו:). דדייגי במצות. לקיים מצות וחרדים בדבר וממתן לתנה מתחממין, כדכתיב (תהלים לג) חס לני נקרבי (שם). חביל. חס (שם). לזכר לרבות מצורע. שהוא מוקם לזב להיות מעיינותיו אב הטומאה לטמא אדם וכלים מזב דכתיב ביה וכי ירוק הזב (לעיל כח:).

לב א מיי' פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב הל' ו והל' י:
לג ב מיי' פ"ב מהל' אבות הטומאה הל' יז:
לד ג מיי' פ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הל' יב:

תוס' הרא"ש

כי קא מיבעיא לי' לאחר ג'. אע"פ שהתלמוד קבעו בדברי רב פפא בפרק ר' עקיבא אינו מדברי רב פפא אלא שהתלמוד פי' שם הסוגי' כפי המסקנא דהכא וכי האי גוונא אשכחן בפ' המקבל גבי קבלנות עובר משום בל תלין או לא: **אם** אינו ענין לזכר כו'. ותימה ולוקמה בזכר לטמא דם היוצא מפיו ומפי האמה ושאר משקין שבו שאינו מעין דמטהר לקמן בפ' דם הנדה וי"ל דלא מסתבר ליה לאוקומי אלא במידי דאשכחן ליה טומאה במקום אחר ודם טהרה שייכא ביה טומאה בלא ימי טוהר ואפי' למ"ד שני מעיינות הן מ"מ דמי לדם נדה דאתי מן המקור. ותימה ולוקמה לטמא קרויו של זב במשא וי"ל דלא מסתבר כיון שלא מצינו בקרי טומאת משא בשום מקום: **לזכר** כל שהוא זכר בין גדול בין קטן. רש"י ל"ג לנקבה כל שהיא נקבה בין גדולה בין קטנה דלנקבה אצטריך לרבות מעיינות מצורע ולפירושיו קאי ואבע"א אהא דאמרי' וב"ש אין שום טומאה פריך ואתא למימר דלא פרכינן שום טומאה. ונראה דקאי ואבע"א אריש דמילתא דמפר' ר' יצחק דטעמ' דב"ה משום דדריש לזכר לרבות מצורע למעיינותיו וב"ש מוקמי לה לרבות קטן וקטנה ולא מוקמי ליה למעיינות כלל כר' ישמעאל בני של ר' יוחנן בן ברוקה בריש פרקין ומעיינות נפקא להו מקרא אחרינא וכן לקמן בשמעתין דמאן דמוקי ליה לרבות קטן לא מוקי ליה למעיינות כלל מדקאמר על רב יוסף הא איהו דאמר זאת תורת הזב בין גדול בין קטן ואייתר ליה לזכר למעיינותיו: **ראיה** ראשונה של זב מהו שתטמא. פרש"י שניה לא קא מיבעי' לן דהא מרבינן לה מלזכר כל שהוא זכר והתם תרתי ראיות כתיבי משמע דאי הוי נפיק ליה קטן מזאת תורת הזב לא קא מיבעי' ליה דפשיטא ליה דטמא כיון דחדא ראיה כתיב בקרא [6] א"כ מאי פשיטא ליה לרב יוסף אמר קרא זאת תורת הזב בין גדול בין קטן הא איהו נמי פשיטא ליה דמאן דדריש קטן מהך קרא דראיה ראשונה שלו טמאה. ועוד הקשה רבי' מאיר דא"כ דריש לקיש מיבעיא ליה אליבא דב"ש דלא כהלכתה ופי' דמיבעי' אליבא דב"ה וה"ק מהו שתטמא מי אמרינן דוקא זב בעל שתי ראיית הוא דמרבינן מזאת תורת הזב אע"ג דבקרא לא כתיב אלא זב פעם אחת קאי נמי אזב בעל שתי ראיות דהא טובא קראי דלא כתיב אלא זב פעם אחת ואינן נוהגין בזב בעל ראיה אחת כגון כל המשכב אשר ישכב עליו הזב וגו' וכל כלי אשר ישב עליו הזב וה"נ זאת תורת הזב קיימי אראיות דכתיבי דלעיל הילכך אמרינן דריבויא דזאת תורת דמרבינן מינה בין גדול בין קטן בראיה שניה ושלישית איירי אבל בראיה אחת לחודה לא מרבינן קטן כיון דאיתקש לבעל קרי הילכך לא מטמאה ראיה ראשונה כי היכי דשבכת זרע לא מטמאה או דילמא כיון דחזאי תרתי כו': **מקום** זיבה מעיין הוא. תימה דהכא מיבעיא ליה אי הוי מעיין או לא ובפ' דם הנדה פשיט ליה דזוב אינו מתעגל וחוזר ויוצא ונבלע: **אילימא** בזב גרידא

ל) נראה דל"ל לי דא"כ מאי פשיט ליה רבא לרב יוסף מנריתא דזאת תורת הזב וכו'

לאחרים גורם טומאה. כלומר טיפה זו גורמת לבעלה שמטמא במשא כדכתיב (ויקרא טו) וכל[ה] אשר יהיה תחתיו ואוקמינן בעליונו של זב היא עלמה לא כל שכן: **אלא בזב מצורע.** אילטריך דלא אתי בקל וחומר דלא גרמה לו טומאה שהרי מחמת נגעו היה מטמא במשא ואפילו בהאכל: **ומדאילטריך קרא לרבויי לשניה ש"מ.** בראשונה דלאו מעיין הוא דאי מעיין הוא ראשונה מטמאה שניה לא כל שכן: **לעולם אימא לך בזב גרידא.** דאילטריך קרא לרבויי דאפילו ראשונה מטמא משום מעיין: **ודקאמרת כו' שעיר המשתלח שגורם טומאה.** למשלחו כדכתיב (ויקרא טז) והמשלח את השעיר וגו' והוא עצמו טהור אין בהמה מטמאה מחייב: **מאי מיבעי ליה.** לרב יוסף: **הא איכא אמר כו' בין קטן בין גדול.** לזיבה ולא אילטריך קרא לרבות לזכר לרבות קטן דהא מזאת תורת הזב נפקא ואייתר לזכר לרבות מצורע: **ואיתקש מצורע לזב גמור.** בעל שני ראיות דהא בהאי קרא דהיקשא דמצורע תרתי כתיבי והזב את זובו הרי שתים וכתיב ביה לזכר לרבות מצורע כדין זב גמור מה זב גמור זובו מטמא במשא אף מצורע זובו מטמא במשא ואפילו ראשונה דבשלמא אי מפיק ליה האי לזכר לזב קטן ולילף מצורע זכר ממצורעת נקבה איכא למבעי רא"ה ראשונה מהו מי הוי מתעגל ויולא ומתרבי עם שאר מעיינות או לאו דבנקבה ליכא זוב לובן למילפיה מהיקשא דזב גמור אי לאו מעיין הוי אבל השתא דמצורע זכר איתקש לזב גמור לא צריך תו למבעי: [ט] ואית דמפרשי בעיא דרב יוסף הכי ראייה ראשונה של מצורע מהו שמטמא במשא בזב גרידא לא תבעי לך דודאי מטמא כדאמר לקמן [נה.] לימד על הזוב שהוא טמא ומוקמינן בדם הנדה דקרא למשא אתא כי תבעי לך במצורע דאיכא למימר בזב גרידא הוא דמטמא משום דגורמת לו טומאה אבל במצורע כבר טמא הוא ואינה גורמת לו טומאה לא מטמיא הטיפה אי לא אמרינן מעיין הוא כרוקו או מימי רגליו מאי מעיין הוא או לא. לימד על הזוב ומוקמינן לה בראייה ראשונה והכי משמע כי יהיה זב מבשרו אותו הזב טמא. לאחרים לבעלה. ומדאילטריך לרבויי לראייה ראשונה ש"מ לאו מעין הוא. ושיבוש הוא מפני כמה תשובות חדא דקא פשיט ליה מקום זיבה לאו מעיין הוא והא למשא רבייה קרא כדאמר בדם הנדה [לקמן נה.]: מה לי מעיין ומה לי לאו מעיין ועוד מי איכא לאוקמי להאי קרא בראייה ראשונה והא מהכא נפקא לן בכל דוכתי[י] מנה הכתוב שתים וקראו טמא ועוד מי איכא למימר בראייה ראשונה בזב גרידא לאחרים גורם טומאת משא הא זב בעל ראייה אחת אינו אלא כרוקה קרי כדאמר בכמה מקומות [שם] שתים לטומאת זיבה ושלש לקרבן ועוד ראייה ראשונה הא איקשיה לעיל לקרי וקרי לא טמא במשא ומשום שכתוב בספרים מדאילטריך קרא בראייה ראשונה מפרשי ליה הכי ולאו מילתא היא דהאי בראייה ראשונה [ח] פירוש היה בספרים ולקמיה קאי והכי קאמר מדאילטריך קרא לרבויי לשניה ש"מ ראשונה מקום זיבה לאו מעיין הוא וה"ג בשלהי שמעתתא מה זב גמור מטמא זובו במשא אף מצורע כו' אלמא זב גמור הוא דמטמא טיפת זובו במשא אבל זב בעל ראייה אחת לא: [כ] **מטמא באוהל.** לאותה טומאה קלה האמורה בה מגע וטומאת ערב בקרי[כא] ולהאילטרף לשניה לטמא כזב גמור והא דכתיב [ויקרא טו] מבשרו ולא מחמת אוהל על כרחך אראייה שניה דכתיב בתרה קאי ולא אראשונה דהא איתקש לשכבת זרע ושכבת זרע כל עלמו מחמת אוהל בהאי: **בודקין אותו.** בשבעה דרכים במאכל במשתה בקפילה ובמשאו כו': **מאי לאו לעומאה.** דאי באוהל הוא הוי טיהור לגמרי: **לא נקרבן.** דאי קמייתא באוהל לא מלטרפא לשלש לחייבו קרבן: **אילימא נקרבן אבל לעומאה.** האמורה בו דהיינו טומאה חמורה לא בעי בדיקה: [כב] **קרי לאן מבשרו ולא מחמת אוהל.** והאי מבשרו בקרא דשתי ראיות כתיב: **אמים.** והזב את זובו לזכר ולנקבה [ויקרא טו]: **זב הדא זובו תרתי לזכר.** כלומר עד כאן יש לו דין זכר שאינו מטמא באוהל ואילך דהיינו שלישית לנקבה כתיב כלומר יש לו דין נקבה שמטמאה באוהל כדילפינן בפירקין [לקמן דף לו:] מכי יזוב זוב [ויקרא טו] ואיהי נמי מייתא ליה לידי קרבן: **ברביעית.** אז אקשיה רחמנא לנקבה דאפילו באוהל. ולא לענין טומאה דהא מכי חזיא תרתי אימעי ליה ולקרבן נמי לא דמשלשה אימייב ליה אלא לסתירה כגון דפסק והתחיל לספור שבעה נקיים ולאה ראייה רביעית אפילו באוהל סומר: **והלא זב בלא בעל קרי היה.** כדמפרש לקמיה וחזיל דאיתקוש לשכבת זרע: **ונמה יצא.** בפרשת זבין להכתב לעצמו: **להקל עליו שלא יטמא באוהל.** דהא קרי מטמא באוהל:

לאחרים גורם טומאה. פירש רש"י לזב עצמו גורם טומאת משא כדכתיב וכל[מ] אשר יהיה תחתיו ואוקמינן ליה בעליונו של זב ואין נראה דעליונו של זב אינו קרוי משא ואינו מטמא אלא אוכלין ומשקין ועוד דבזוב כי האי גוונא לא אשכחן אלא כשהטיפה בכף מאזנים וכרעה לכף שניה לכן נראה לפרש לזב עצמו גורם טומאת משא שהנושא הזב טמא הנושא הזוב לא כל שכן דטמא ובשאר טומאות דלאו משא כגון משכב ומושב אין לפרש דהא למצורע נמי גורם טומאה דאילו מצורע גרידא אינו עושה משכב ומושב אלא לטמא אוכלין ומשקין כדפרישית בפרק אלו דברים (פסחים סו.) ואם זב הוא מטמא משכבו אלא וגגליס: **לעולם אימא לך בזב גרידא.** תימה דמכל מקום תפשוט דלאו מעיין הוא דאי מעיין הוא למה לי קרא קרא לטמא בזוב דהא מיד שראה משהו של ראייה שניה נעשה זב למ"ד דזב מטמא בכל שהוא ולא בעי בחתימת פי האמה ומשהו שני יטמא כעין מעיין דאי אפשר לראות כל כך טיפה קטנה שלא תתחלק לשני משהויין ואי הוה אמרי' דמעיינות הזב אין מטמאין במשא כל שהוא אלא כפי שיעורא ניתנו הוה ניחא ומיהו אכתי קשה דא"כ היכי דייק מדאצטרך קרא לרבויי ש"מ מקום זיבה לאו מעיין הוא דדילמא לכל שהוא איצטריך. וי"ל ודאי אי לאו מעיין הוא ניחא דמרבי ליה קרא כיון שטמא במקום אחר מידי דהוה אדם טהרה של מצורעת אבל אי בעי' שיעורא לא מסתבר לרבויי כיון דמעיינות הזב בעי שיעורא: כיון דנפקא ליה קטן מהתם אייתר ליה לזכר לרבות מצורע למעיינותיו. תימה לי האמרינן לעיל לב"ה דלזכר לגופיה לא איצטרך אלא ללמד על דם טהרה של מצורעת אע"ג דלא הוי מעיין ואמאי הא איצטרך לגופיה ללמד על ראיה הראשונה של זב מצורע לטמות במשא אע"ג דלאו מעין הוא וע"ק לי מאי האי דקאמר אביי הא איהו דקאמר בין גדול בין קטן האי לאו דידיה הוא דע"כ ב"ה הוא דס"ל להכי כי אין לפרש דברי ב"ה אי לאו דדרשי זאת תורת הזב בין גדול בין קטן הילכך נראה לפרש הא איהו דאמר זאת תורת הזב בין גדול בין קטן ומרבינן אפילו ראיה ראשונה של זב קטן אע"ג דהוה מסתבר למימר דכי אתרבאי קטן אראיה שניה אתרבאי אבל ראיה ראשונה הוקשה לשכבת זרע אלא דמסתבר ליה לרב יוסף למימר דכיון דאיתרבאי קטן להשוותו לגדולים לכל דין גדול איתרבאי הילכך כיון דנפקא לן קטן מהתם אע"ג דלא הוה מסתבר לטמות ראיה ראשונה דיליה אלא דבטעמ' כל דהו משוו ראיה ראשונה לשניה הילכך בראיה ראשונה של מצורע נמי אע"ג דלזכר לא אתא לגופיה אלא ללמד על דם טהרה של מצורעת כיון דכתיב מיהא זכר בקרא לרבות מצורע למעיינותיו אצל הזב את זוב דהיינו שני ראיות אמרינן דאקיש רחמנא מצורע לזב גמור לעשות ראיה ראשונה כשניה: **מאי** לאו לטומאה. ותימה מאי קשה ליה דילמא הא דאמר רב הונא מטמאה באונס היינו לטומאה

לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כל שכן אלא פשיטא בזב מצורע ומדאיצטריך קרא לרבויי בראייה שניה שמע מינה מקום זיבה לאו מעין הוא אמר ליה רב יהודה מדסקרתא לרבא ממאי דילמא לעולם אימא לך בזב גרידא ודקאמרת לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כל שכן [ז] שעיר המשתלח יוכיח שגורם טומאה לאחרים והוא עצמו טהור אמר אביי מאי תבעי ליה והא דאמר זאת תורת הזב בין גדול בין קטן וכיון דנפקא ליה מהתם אייתר ליה לזכר לרבות מצורע למעיינותיו נקבה לרבות מצורעת למעיינותיה [ח] ואקשיה רחמנא מצורע לזב גמור מה זב גמור מטמא במשא [א]אף ראייה ראשונה של מצורע מטמא במשא [ב]א"ר הונא [ג]ראייה ראשונה של זב מטמאה באונס שנאמר [ד]זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע מה שכבת זרע מטמא באונס אף ראייה ראשונה של זב מטמאה באונס תא שמע [ה]ראה ראייה ראשונה בודקין אותו מאי לאו לטומאה [ו]לא לקרבן ת"ש בשניה בודקין אותו למאי אילימא לקרבן אבל לטומאה לא [ז]אקרי כאן מבשרו ולא מחמת אונסו אלא לאו לטומאה ומדסיפא לטומאה רישא נמי לטומאה מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא תא שמע [ח]רבי אליעזר אומר אף בשלישי בודקין אותו מפני הקרבן מכלל דתנא קמא מפני הטומאה קאמר לא דכולי עלמא לקרבן והכא [ט]באתים קא מיפלגי [י]רבנן [יא]לא דרשי אתים ורבי אליעזר דריש אתים רבנן לא דרשי אתים [יב]הזב חדא זובו תרתי לזכר בשלישי אקשיה רחמנא לנקבה ורבי אליעזר דריש אתים הזב חדא את תרתי זובו תלת ברביעי אקשיה רחמנא לנקבה תא שמע רבי יצחק אומר והלא זב בכלל בעל קרי היה ולמה יצא להקל עליו ולהחמיר עליו להקל עליו שאין מטמא באונס ולהחמיר עליו שהוא

מכלל דת"ק אייתי לטומאה דת"ק לא הוה משני מידי אלא הכי דייק מכלל דתנא קמא לא מצריך בדיקה משום קרבן אלא משום טומאה דאי משום קרבן הוה ליה לאצרוכי נמי בדיקה בשלישי כרבי אליעזר וקשה דהא בלאו מילתיה דרבי אליעזר הוה מצי למפרך מדקתני במס' זבים (פרק ג' מ"ב) בהדיא במילתיה דרבנן גופייהו בשלישי אין בודקין אותו ושמא מייתי מרבי אליעזר משום דבעי לפרושי במאי פליגי: אי

מסורת הש"ם

א) [לקמן נה.], ב) פסחים סז:, ג) זבים פ"ב מ"ב [לקמן לז.], ד) [לקמן עא. מולין נג.]; כריתות סה:], ה) [זבים פ"ב מ"ב מזיר סה:; ע"ש לקמן לז. ע"ש], ו) [מזיר סה:], ז) [פסחים כב: וש"נ], ח) ל"ל וכל הנוגע בכל, ט) [מכלן מחוץ לעמ' הקודם], י) [לקמן מא.], כ) [מכלן מחוץ לסוגיא], ל) בס"מ: בקרי, מ) ל"ל הנוגע בכל אשר, נ) רש"ל גדיון לשלוח פי' גדיון שם מקום ושלוח הוא הנהר כמו מי השלוח כן פי' הרמב"ם בפ"ק דזבים וע' בר"ש,

תורה אור השלם

1. זֹאת תּוֹרַת הַזָּב וַאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע לְטֻמְאָה בָהּ: ויקרא טו לב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואית דמפרשי וכו' דהאי בראייה ראשונה פירוש היא. נ"ב ר"ל תיבות אלו בראייה ראשונה שהיא כתוב בספרים זהו פירוש היה וקאי אתיבת ש"מ מקום זיבה לאו מעין הוא דמתיב ר"ל דמצלילינרמי קרא לשני משמע [אבל לא] ראשונה ש"מ מקום זיבה לאו מעין הוא וק"ל: (ב) ד"ה אקרי כאן מבשרו: (ג) תוס' ד"ה לעולם וכו' הייינו כמן גדיון לשילוח לגה מטמא. נ"ב לשון המשנה בפ"ק דזבים ראה לראייה אחת מרובה כמן גדיון לשלוח כו' כן פי' הר"ש:

גליון הש"ם

גמ' ואקשיה רחמנא מצורע. ע' פסחים סז ע"ב תד"ה כן עיי"ש שם: **שם** רבנן **לא** דדרשי אתים. ע"ל לז ע"א תד"ה כן קונטרס: **שם** הזב חדא. לקמן נה ע"ב ומזיר סה ע"ב: **תוס'** ד"ה אף הכי"ן הכיתה בתמיה ואני בעי ולא אדע מקום לקוראת זו כה"ל הכי דהכי אמר אביי דזבו ולאי הדין דמטמא דאף אם לאו מעין הוא ל"ל דומר לאיי מטמא דהא אקשיה רחמנא לזב גמור ולא אקשיה רחמנא מצורע לזב גמור ולא"ל מוכח עכ"פ דמטמא ומאמת יפר מוכח מדקס"ל לב"ה דזכר אייתר מוכח דמקום זיבה מעין הוא ולא צריך קרא:

מוסף רש"י

ראיה ראשונה של זב. אפילו בה אלא טומאת ערב, דאיתקש לשכבת זרע, דכתיב (ויקרא טו) זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע, והייינו ראיה ראשונה, דלא מצה ביה בהאי קרא אלא חדא זיבה, דאוקמינן בתר מגייגא דקרא, דכתמרינן בגמליה (ח.) מנה הכתוב שתים וקראו טמא כו' (פסחים סז:). **מה שכבת זרע מטמא באונס.** אם ראה מחמת רוב מאכל ומשתה, דגבי קרי לא כתיב מיעוטא, אף ראיה ראשונה של זב מטמאה באונס. זב דומה לנוגע ביצה המחיה, שכבת זרע דומה לנוגע ביצה שאינה מחזיק (שם). **מבשרו.** מכח אבריו ומתוקף יכולו (כריתות ח:). **מפני הקרבן.** אשם זב ראה כ' ראיות מחמת זיבות ואת הטלאים באונס אינו מביא קרבן (נזיר סה:).

תוס' הרא"ש

לאחרים גורם טומאה. תימה שלא היה יודע סוף הברייתא דהא בהדיא קתני לה לקמן בפ' דם הנדה שעיר המשתלח יוכיח: **לאחרים** גורם טומאה. פירש"י טומאת משא כדכתיב בכל אשר יהיה תחתיו ואוקמינא לעליונו של זב ולא נהירא דאגן איריכן במי שנושא את הזוב וכה"ג צ"ל שהנושא את הזב טמא כדאמר לעיל בפ"ק גבי בד וטהור שהיו פורקין ואתיא המנושא אותם יכבס בגדיו דקאי אכל מה שאמור בפרשה אזב עצמו ומרכבו ומשכבו ומטמא אדם לטמא בגדים ועליונו אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין: **אלא** פשיטא בזב מצורע. דבלאו הכי טמא ולא גרמה ליה טומאה ואי תיקשי לך הא גרמה ליה לטמא משכב ומושב ולטמות בהיסט דמעיקרא לא הוה מטמי כדמוכח בפסחים ברישא אלו דברים לא קשה מידי דלאחרים גורם טומאה דשמעתין איירי בטומאת משא כלומר לאחרים גורם טומאת משא הא עצמו לא כ"ש הילכך אע"ג שגורם למצורע משכב והיסט בשביל זה לא תטמא הטיפה במשא כיון דאינה גורמת לו דבלאו הכי היה מטמא במשא כדאית' במס' זבין גבי מצורע א' הנוגע וא' המסיט טמא. ותימה ומנא לן דמטמא במשא ולמאי דפרשי' בפ"ק דבבא בתרא דאיתקש מצורע למת מדכתיב אל נא תהי כמת ניתא דגמרינן ממת שמטמא במשא דאיתא בכל אשר יהיה תחתיו ואוקמינא לעליונו של זב ולא נהירא דאגן איריכן במי שנושא את הזוב וכה"ג צ"ל שהנושא את הזב טמא כדאמר לעיל בפ"ק גבי בד וטהור שהיו פורקין ואתיא המנושא אותם יכבס בגדיו דקאי אכל מה שאמור בפרשה אזב עצמו ומרכבו ומשכבו ומטמא אדם לטמא בגדים ועליונו אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין: **אלא** פשיטא בזב מצורע. דבלאו הכי טמא ולא גרמה ליה טומאה ואי תיקשי לך הא גרמה ליה לטמא משכב ומושב ולטמות בהיסט דמעיקרא לא הוה מטמי כדמוכח בפסחים ברישא אלו דברים לא קשה מידי דלאחרים גורם טומאה דשמעתין איירי בטומאת משא כלומר לאחרים גורם טומאת משא הא עצמו לא כ"ש הילכך אע"ג שגורם למצורע משכב והיסט בשביל זה לא תטמא הטיפה במשא כיון דאינה גורמת לו דבלאו הכי היה מטמא במשא כדאית' במס' זבין גבי מצורע א' הנוגע וא' המסיט טמא. ותימה ומנא לן דמטמא במשא ולמאי דפרשי' בפ"ק דבבא בתרא דאיתקש מצורע למת מדכתיב אל נא תהי כמת ניתא דגמרינן ממת שמטמא במשא כדאיתא

ח) ר"ל דאלמה תגן סס דמהני מילה גופה עבדה עפמים לאפקוקי רשותא ואף דגבי מת לא מהני אבל אחד עם האדם וכלים. ט) אולי ל"ל דכיון דשלא עבלה אי לא הוו גזרי לעמא אתי לאחליפי אבל מצורעת הרי כבר טבלה

לה א מיי' פ"ל מהל' מטמאי משכב ומושב הל' יג: לו ב ג מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הל' ב [והל' ה] והל' ו סמג עשין רמג:

תוס' הרא"ש (המשך)

בהעור והרוטב גבי ג' טומאו' פורשי' מן המת וק"ל אי איתקש למת אמאי לא נילף מיניה שיטמא מצורע באהל כמו מת דתנן בפי"ג דנגעי' ט) נכנס לבית הכנסת עושין לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים על רוחב ד' אמות נכנס ראשון ויוצא אחרון. פי' כדי שלא יטמא העומדים בבית הכנסת בכניסתו וביציאתו באויר שמן הפתח עד המחיצה קשה לי דהוה מצי לאקשויי משכב והיסט יוכיח שהזוב גורם לזב לטמות משכב והיסט והוכיח עצמו אינו מטמא וה"ה משא נמי ולקמן בפ' דם הנדה נדקדק בו בע"ה: **אלא** פשיטא בזב מצורע. ותימה דדילמא בבועל נדה. וי"ל דכי היכי דמיבעי' ליה לרב יוסף בהאי מיבעי' ליה נמי בהא: **לעולם** אימא לך בזב גרידא. תימה מ"מ תיפשוט דלאו מעיין הוא דאי מעיין הוא למה לי קרא תיפוק לי כיון שראה משהו של ראיה שניה נעשה זב למ"ד דזב מטמא בכל שהוא ולא בעי' בחתימת פי האמה ומשהו שני יטמא כעין מעיין דאי אפשר לראות כל כך טיפה קטנה שלא תתחלק לשני משהויין ואי הוה אמרי' דמעיינות הזב אין מטמאין במשא כל שהוא אלא כפי שיעורא ניתנו הוה ניחא ומיהו אכתי קשה דא"כ היכי דייק מדאצטרך קרא לרבויי ש"מ מקום זיבה לאו מעיין הוא דדילמא לכל שהוא איצטרך. וי"ל ודאי אי לאו מעיין הוא ניחא דמרבי ליה קרא כיון שטמא במקום אחר מידי דהוה אדם טהרה של מצורעת אבל אי בעי' שיעורא לא מסתבר לרבויי כיון דמעיינות הזב בעי שיעורא: כיון דנפקא ליה קטן מהתם אייתר ליה לזכר לרבות מצורע למעיינותיו. תימה לי האמרינן לעיל לב"ה דלזכר לגופיה לא איצטרך אלא ללמד על דם טהרה של מצורעת אע"ג דלא הוי מעיין דאמאי הא איצטרך לגופיה ללמד על ראיה הראשונה של זב מצורע לטמות במשא אע"ג דלאו מעין הוא וע"ק לי מאי האי דקאמר אביי הא איהו דקאמר בין גדול בין קטן האי אתרבאי קטן אראיה שניה אתרבאי אבל ראיה ראשונה הוקשה לשכבת זרע אלא דמסתבר ליה לרב יוסף למימר דכיון דאיתרבאי קטן להשוותו לגדולים לכל דין גדול איתרבאי הילכך כיון דנפקא לן קטן מהתם אע"ג דלא הוה מסתבר לטמות ראיה ראשונה דיליה אלא דבטעמ' כל דהו משוו ראיה ראשונה לשניה הילכך בראיה ראשונה של מצורע נמי אע"ג דלזכר לא אתא לגופיה אלא ללמד על דם טהרה של מצורעת כיון דכתיב מיהא זכר בקרא לרבות מצורע למעיינותיו אצל הזב את זוב דהיינו שני ראיות אמרינן דאקיש רחמנא מצורע לזב גמור לעשות ראיה ראשונה כשניה: **מאי** לאו לטומאה. ותימה מאי קשה ליה דילמא הא דאמר רב הונא מטמאה באונס היינו לטומאה

קלה כבעל קרי והכא מיירי להצטרף לשניה לטומאת שבעה ולמשכב ומושב וכל חומר זב. וי"ל מדנקט ראיה ראשונה של זב משמע דאיירי באותו שהוא זב עכשיו שראה שתי ראיות וראיה ראשונה של אותם אותם שניים היתה באונס ונעשה זב באלו השתיים מדלא נקט הרואה ראיה אחת של זוב מטמאה באונס ועוד דהקש דזאת תורת הזב איירי בזב גמור והקיש ראשונה של השתיים לשכבת זרע: **מכלל** דת"ק לטומאה קאמר. לאו מן הלשון דייק מדהזכיר ר' אליעזר קרבן ולא רבנן דא"כ מאי קא משני לא דכ"ע לקרבן אלא הכי דייק דאי לקרבן הו"ל לאצרוכי בדיקה נמי לשלישית ומיהו ק"ק דבלאו ר' אליעזר הוה מצי למיפרך דקתני ת"ק בהדיא בשלישית אין בודקין אותו וי"ל משום במילתיה דר' אליעזר הזכיר קרבן אייתי מילתיה דר' אליעזר ומ"מ עיקר פירכא ממילתא דרבנן גופייהו: בש"א כרוקה ומימי רגליה אע"ג דבדם טהור של מצורעת טהור לגמרי הכא חמור טפי גזירה לאחר

ז' אטו תוך ז' דכיון דשלא טבלה כ) לא מצטרף להו לחלק כלומר אבל מצורעת טבלה:

אי אתם מודים בנדה. תימה מאי קסברי בית הלל דקמייתי מנדה דפשיטא כדמהדר להו בית שמאי וי"ל דמייתי משום דאיתקש לידה לנדה דכתיב כימי נדת דותה וכתיב וטומאה שבועים כנדתה: **איכא** בינייהו שופעת מתוך שבעה כו'. איכא בינייהו טובא כל הני דפריך בסמוך אלא דפשוט יותר נקט:

בשופעת. והשתא אפי' בטבלה יטמאו בית הלל לח ויבש ומתניתין דנקט ולא טבלה משום בית שמאי ולא"ת דבעדיות קתני הך דיולדת גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל הלא בשופעת מתוך מ' (למה) הוו בית הלל נקולא וי"ל דכי אתשיל בתחלת לידה אתשיל:

אי בשופעת למאי איצטריך. ולא"ת מכל מקום משום בית שמאי איצטריך כדמשני ומאי סלקא דעתיה דמקשה דהא לרב נמי לא איצטריך סיפא אלא לאשמועינן דמודו בית שמאי דמטמא לח ויבש משום דלא ספרה ויש לומר דלרב איצטריך לאשמועינן דמודו בית שמאי ביולדת בזוב משום דמעיין אחד הוא דאי מרישא הוה אימינא דטעמייהו משום דקסברי ב' מעיינות הן ד) ואפילו ביולדת בזוב מטהרין ובית הלל סברי דמעיין אחד הוא לכך איצטריך סיפא אלא לרבי דמוקי רישא בשופעת וסברי ב"ש מעיין אחד הוא סיפא מאי קא משמע לן:

ושוין שהוא עושה משכב ומושב אימת אילימא בראייה שניה היכא הוה בכלל בעל קרי אלא פשיטא בראייה ראשונה וקתני להקל עליו שאינו מטמא באונס ותסברא להחמיר עליו שהוא עושה משכב ומושב בראייה ראשונה בר משכב ומושב הוא אלא הכי קאמר רבי יצחק אומר והלא זב בכלל בעל קרי היה בראייה ראשונה ולמה יצא בראייה שנייה להקל עליו ולהחמיר עליו להקל עליו שאינו מטמא באונס ולהחמיר עליו שהוא עושה משכב ומושב אמר רב הונא [א]זוב דומה למי בצק של שעורים זוב בא מבשר המת שכבת זרע בא מבשר החי זוב דיהה ודומה ללובן ביצה המוזרת שכבת זרע קשורה ודומה ללובן ביצה שאינה מוזרת: דם היולדת שלא טבלה וכו': תניא אמרו להן בית הלל לבית שמאי אי אתם מודים בנדה שלא טבלה וראתה דם שהיא טמאה אמרו להם בית שמאי לא אם אמרתם בנדה שאפילו טבלה וראתה טמאה תאמרו ביולדת שאם טבלה וראתה שהיא טהורה אמרו להם יולדת בזוב תוכיח שאם טבלה וראתה לאחר ימי ספירה טהורה [ב]לא טבלה וראתה טמאה אמרו להם הוא הדין והיא התשובה למימרא דפליגי והתנן ומודים ביולדת בזוב שהיא מטמאה לח ויבש לא קשיא [ג]כאן שספרה כאן שלא ספרה והתניא [ד]יולדת בזוב שספרה ולא טבלה וראתה הלכו בית שמאי לשיטתן וב"ה לשיטתן [ה]איתמר רב אמר [ו]מעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו ולוי אמר שני מעינות הם נסתם הטמא נפתח הטהור נסתם הטהור נפתח הטמא מאי בינייהו איכא בינייהו שופעת מתוך שבעה לאחר שבעה ומתוך ארבעה עשר לאחר ארבעה עשר ומתוך ארבעים לאחר ארבעים ומתוך שמנים לאחר שמנים [ז]לרב רישא לקולא וסיפא לחומרא ללוי רישא לחומרא וסיפא לקולא מיתיבי דם היולדת שלא טבלה בית שמאי אומרים כרוקה וכמימי רגליה וב"ה אומרים מטמא לח ויבש קא ס"ד דפסקה בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא משום הכי מטמא לח ויבש אלא ללוי דאמר שני מעינות הן אמאי מטמא לח ויבש אמר לך לוי הכא במאי עסקינן בשופעת אי בשופעת מ"ט דב"ש קסברי ב"ש מעין אחד הוא בשלמא ללוי היינו דאיכא בין ב"ש וב"ה אלא לרב מאי בינייהו איכא בינייהו יומי וטבילה דבית שמאי סברי ביומי תלה רחמנא וב"ה סברי [ח]ביומי וטבילה ת"ש ומודים ביולדת בזוב שהיא מטמאה לח ויבש ס"ד הכא נמי דפסקה בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא משום הכי מטמא לח ויבש אלא ללוי דאמר שני מעינות הן אמאי מטמא לח ויבש אמר לך הכא נמי בשופעת אי בשופעת למאי איצטריך לב"ש איצטריך אף על גב דקאמרי בית שמאי מעין אחד הוא וביומי תלה רחמנא הני מילי ביולדת גרידתא דשלימו להו יומי [ט]אבל יולדת בזוב דבעי ספירה לא תא שמע [ג]1דותה תטמא [י]לרבות את בועלה דותה תטמא לרבות הלילות דותה תטמא [כ]לרבות היולדת בזוב שצריכה שתשב שבעה ימים נקיים בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא משום הכי בעיא שבעה ימים נקיים אלא דאיכא בין בית הלל לבית שמאי מעין אחד הוא לבית הלל דאמר מעין אחד הוא לא קיימי כוותיה: **מאי איכא כו'.** כלומר במאי קמיפלגי ומאי טעמא דבית הלל דמטמאין: **ביומי וטבילה.** לא שנא שופעת לא שנא פוסקת כל זמן שלא טבלה הוי דמה טמא בימי[1] לידתה: **ומודים ביולדת בזוב שמטמאה.** ואוקימנא כשעברו ימי לידתה ולא ספרה אחריהן ז' נקיים וקס"ד הכא נמי דפסקה אחר שבועים ומשום הכי מטמא דממעיין טמא אמו והתורה לא טהרתו עד שתשב ז' נקיים כדין זבה: **אמאי מטמאה.** דהא ממקום טהור הוא בא והרי הוא כדם מגפתה וכרוקה שמטמא לח משום מעין הזב ולא יבש: **נב"ש איצטריך.** דקאמר מעין אחד הוא ומטהרי לה ביולדת גרידתא אחר ימי לידתה מיד דביומי תלה רחמנא איצטריך ביולדת בזוב לאשמועינן דמטמאה[ל]: **דהני מילי.** דהוי דם טוהר לאחר ימי לידה ביולדת גרידתא אבל ביולדת בזוב דבעיא ספורים כל זמן שלא ספרה הוי דמה כדם זיבה דהא מחד מעין אמו ותורה לא טהרתו עד שתספור כדכתיב [ויקרא טו] ואחר תטהר אחר אחר לכולן [לעיל לג.]: **דוסה טעמא.** קרא יתירא הוא דה"ל למכתב וטומאה ז' ימים כימי נדה ולשתוק: **לרבות שמטמאה את בועלה כנדה ולרבות את הלילות כימים.** דלא תימא כתיב: **משום הכי בעיא.** הספקה שבעה נקיים דממעיין דמיס טמאים אמי והתורה לא טהרתו עד שתספור שבעה נקיים דכתיב דותה תטמא: אלא

שהוא עושה משכב ומושב. אב הטומאה מה שאין כן בקרי: **אלא פשיטא בראייה ראשונה.** דהוי בכלל קרי דלאקשינן לעיל [ע"א] הזב ואשר תצא ממנו וכו': **דיהה.** כלומר מתמקמק ונפרד ואינו קשור: **מוזרת.** שאינה משרלת אפרוח תחת תרנגולת: **יולדת בזוב פוכיח שאם טבלה.** לאחר שמנתה ז' נקיים לבד ימי טומאת לידה: **ולאתה טהורה היא.** דדם טהור הוא וכי לא טבלה ולאתה טמא: **אמרו להם בית שמאי הוא הדין כו'.** כלומר כי היכי דאמרינן ביולדת גמורה ד) גרידא שלא טבלה ולאתה טהורה כך יולדת בזוב שעברו עליה ימי לידה ושבעה נקיים ולא טבלה ולאתה טהורה: **לאן שספרה.** א] בראיותה בספרה ז' נקיים. מתניתין דמודו בית שמאי כשעברו ימי לידה ועדיין לא ספרה אחריהם שבעה נקיים והכי קאמר אף על גב דאמרי בית שמאי ביולדת גרידתא כרוקה וכמימי רגליה מודים ביולדת בזוב שלא ספרה דכל זמן שלא ספרה זבה היא ואם לאתה לא הוי כרוקה וכמימי רגליה דאילו רוק מטמא לח ולא יבש כדאמר בדם הנדה (לקמן טו.) וכי ירוקה ה) כעין רקיקה דהיינו לח אבל דמה מטמא לח ויבש כשאר דם הנדה כדילפינן בדם הנדה (שם דף נד:): **והתניא.** בניחותא: **בית שמאי לשיטתן.** כי היכי דמטהרי ביולדת גרידתא מטהרי בהך דקסברי ביומי תלה רחמנא והא מלו לה כל ימים שלה: **ובית הלל לשיטתן.** דקסברי ביומי וטבילה תלה רחמנא וכיון דלא טבלה הוי דמה טמא כטומאת לידה דהוי אב הטומאה: **מעין אחד הוא.** דם הבא בימי לידה ודם הבא בימי טוהר ממעין אחד הן באין: **הטורה טמאתו.** כל שבעה לזכר וי"ל לנקבה: **והטורה טהרתו.** אחר מכן: **נסתם הטמא.** לאחר שבועים ונפתח הטהור: **נסתם הטהור.** לאחר שמנים ונפתח הטמא: **לרב רישא.** דשופעת מתוך ימי טומאה לימי טהרה לקולא פסק דהא הטורה טהרתו: **וסיפא.** דשפעה מתוך מ' לאחר מ' ומתוך פ' לאחר שמנים לחומרא טומאה לאחר שמנים דהטורה טמאתו: **ללוי רישא לחומרא.** כיון דלא פסקה לא נסתם מעין טמא: **וסיפא לקולא.** דכיון דלא פסקה לא נסתם מעין טהור: **קס"ד דפסקה.** יום או שנים לאחר שבועים ומשום הכי מטמא לח ויבש דממעין טמא בא והתורה לא טהרתו לב"ה אלא ביומי וטבילה: **אלא ללוי.** הא ממעין טהור אתא דכי פסקה נסתם הטמא: **בשופעת.** מתוך ימי טומאה לימי טהרה ולא פסקה: **בשלמא ללוי.** דאמר לב"ה ב' מעינות הן: **היינו דאילא בין בית שמאי ובית הלל.** דלבית הלל שני מעינות הן וכיון דלא פסק טמאה דלא נסתם הטמא ולבית שמאי מעין אחד הוא והתורה טהרתו לאחר שבועים: **אלא לרב.** דאמר מעין אחד הוא אי בית הלל קיימי כוותיה: **מאי איכא כו'.** כלומר במאי קמיפלגי ומאי טעמא דבית הלל דמטמאין: **ביומי וטבילה.** לא שנא שופעת לא שנא פוסקת כל זמן שלא טבלה הוי דמה טמא בימי[1] לידתה: **ומודים ביולדת בזוב שמטמאה.** ואוקימנא כשעברו ימי לידתה ולא ספרה אחריהן ז' נקיים וקס"ד הכא נמי דפסקה אחר שבועים ומשום הכי מטמא דממעיין טמא אמו והתורה לא טהרתו עד שתשב ז' נקיים כדין זבה: **אמאי מטמאה.** דהא ממקום טהור הוא בא והרי הוא כדם מגפתה וכרוקה שמטמא לח משום מעין הזב ולא יבש: **נב"ש איצטריך.** דקאמר מעין אחד הוא ומטהרי לה ביולדת גרידתא אחר ימי לידתה מיד דביומי תלה רחמנא איצטריך ביולדת בזוב לאשמועינן דמטמאה[ל]: **דהני מילי.** דהוי דם טוהר לאחר ימי לידה ביולדת גרידתא אבל ביולדת בזוב דבעיא ספורים כל זמן שלא ספרה הוי דמה כדם זיבה דהא מחד מעין אמו ותורה לא טהרתו עד שתספור כדכתיב [ויקרא טו] ואחר תטהר אחר אחר לכולן [לעיל לג.]: **דוסה טעמא.** קרא יתירא הוא דה"ל למכתב וטומאה ז' ימים כימי נדה ולשתוק: **לרבות שמטמאה את בועלה כנדה ולרבות את הלילות כימים.** דלא תימא כתיב: **משום הכי בעיא.** הספקה שבעה נקיים דממעיין דמיס טמאים אמי והתורה לא טהרתו עד שתספור שבעה נקיים דכתיב דותה תטמא:

אלא

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ב מהל' מטומאת מת הלכה ה:
לח ב ג מיי' פ"ה מהל' משכב ומושב הל' ה וכפ"ז מהל' איסורי ביאה הל' ז והל"מ סמג לאוין קיא ועשין רמג:
לט ד מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ח סמג לאוין קיא ועשין רמג:
מ ה מיי' שם פ"ז הל' ז:
מא ו מיי' פ"ה מהל' משכב ומושב הל"ב:
מב ז מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל' ז:
מג ח מיי' פ"ג מהל' משכב ומושב הל"ח:
מד ט מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל"ה [והל"ן]:

תוס' הרא"ש

אי אתם מודים בנדה כו' ותימה מאי קסברי ב"ה דמייתי ראייה מנדה דשפיר קא מהדרו ב"ש וי"ל משום דיולדת ילפינן מנדה דאיתקש דכתיב כימי נדת דותה תטמא וכתיב וטמאה שבועים כנדתה ואמרינן לקמן בפרקין כימי נדתה כך ימי לידתה: **אי** בשופעת למאי איצטריך לב"ש איצטריך. תימה מאי קסבר הא לרב נמי לב"ש איצטריך ומטעם דמפרש וי"ל דלרב איצטריך לב"ש מטעם אחרינא דלא תימא במעיין אחד ובשתי מעיינות פליגי ב"ש וב"ה ולכ"ע ביומי וטבילה תלה רחמנא וביולדת בזוב בלא שופעת אין מטמא לח ויבש וכיון דתנא דמודו ב"ש ביולדת בזוב שמטמאה לח ויבש לא ס"ל דשני מעיינות הן:

מסורת הש"ס

א) [לקמן לו.], ב) סנהדרין לז:, [לעיל יח.], ג) [לקמן לו.], ד) כפ"ל ליתא בגמורה, ה) [ויקרא טו], ו) [כביימי רש"ש], ז) ס"ל לאחר מ' הוו ב"ש כו'. מהר"ם, ח) ל"ל ואפילו ביולדת בזוב מטהרין ב"ש וכ"ה מטמאין משום דמעין ל' כו'. מהר"מ,

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוָתָהּ תִּטְמָא: ויקרא יב ב

הגהות הב"ח

(ל) רש"י ד"ה לב"ש לאיצטריך וד"ה דהני מילי הל"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה כאן שספרה בראייתה. מלא בראייתה נמחק וע"ב בריש"א:

מוסף רש"י

מעין אחד הוא. דם הבא בתוך ז' של לידה ודם הבא לאחר שבעה, ממעין אחד הוא (לעיל יא.) לו: דם הבא בשבועים של נקיבה הוא טמא ודם הבא לאחר שבועים שהוא טהור, ממעין אחד הוא (סנהדרין פז:) התורה טמאתו. תוך שבעה לזכר וי"ד לנקבה, והתורה טהרתו. כל ימי הטוהר (לעיל שם) לו: התורה טמאתו כל שבועים והתורה טהרתו לאחר שבועים וחזרה וטמאתו לאחר שלשן ימי טוהר (סנהדרין שם). **נסתם הטמא.** לאחר שבועים ונפתח הטהור, וכשנסתם הטהור בסוף ימי טוהר נפתח הטמא (שם) לו: נפתח הטמא כל ימי הלידה ונסתם הטהור, ולסוף שבעה לזכר וי"ד לנקבה נסתם הטמא ונפתח הטהור (לעיל שם). **איכא בינייהו שופעת כו'.** לרב אע"פ שלא פסק מעייה בתוך שבועים ויוצא דם לאחר שבועים ממנה טהור, וללוי טמא עד שתפסוק שעה, דנימא נסתם הטמא, והשופעת מתוך שמונים לאחר שמונים, לרב טמאה ואע"פ שזהו מעין עצמו של ימי טוהר, וללוי טהורה עד שיפסוק מעין הטהור ויפתח מעין הטמא (סנהדרין שם). **ביומי וטבילה.** דלא הוי דם טוהר (לקמן מב.).

אלא ללוי דאמר שני מעינות הן למה לי שבעה במשהו סגיא הכי קאמר צריכה שתפסוק משהו שיעלו לה לשבעה נקיים ת"ש [6] ימי עיבורה עולים לה לימי מניקותה וימי מניקותה עולים לה לימי עיבורה כיצד הפסיקה שתים בימי עיבורה ואחת בימי מניקותה שתים בימי מניקותה ואחת בימי עיבורה אחת ומחצה בימי עיבורה ואחת ומחצה בימי מניקותה עולין לה לג' עונות בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא משום הכי בעי הפסק שלש עונות אלא ללוי דאמר שני מעינות הן למה לי הפסק שלש עונות במשהו סגי הכי קאמר [8] צריכה שתפסוק משהו כדי שיעלו לה לשלש עונות ת"ש ושוין [9] ברואה אחר דם טוהר שדיה שעתה בשלמא ללוי דאמר שני מעינות הן משום הכי דיה שעתה אלא לרב דאמר מעין אחד הוא אמאי דיה שעתה תטמא מעת לעת [10] דליכא שהות ותטמא מפקידה לפקידה כיון דמעת לעת ליכא מפקידה לפקידה נמי לא גזרו בה רבנן תא שמע [11] יולדת בזוב שספרה ולא טבלה וראתה הלכו ב"ש לשיטתן ובית הלל לשיטתן בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא משום הכי מטמא לה ויבש אלא ללוי דאמר שני מעינות הן אמאי מטמא לה ויבש אמר לך לוי אנא דאמרי כתנא דשוין ואיבעית אימא בשופעת והא ספרה קתני הכא ביולדת נקבה בזוב עסקינן דשבוע קמא פסקה שבוע בתרא לא פסקה [12] וקסבר ימי לידתה שאין רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה אמר ליה רבינא לרב אשי אמר לן רב שמן מסכרא אקלע מר זוטרא לאתרין ודרש הילכתא כוותיה דרב לחומרא והלכתא כוותיה דלוי לחומרא רב אשי אמר הלכתא כוותיה דרב בין לקולא בין לחומרא דריש מרימר הלכתא כוותיה דרב בין לקולא בין לחומרא [13] והלכתא כוותיה דרב בין לקולא בין לחומרא:

מתני'

אלא ללוי דאמר שני מעינות הן משום הכי דיה שעתה שעתה. וא"ת לרבי יוסי דאמר בפ"ק (לעיל דף ז.) מעוברת ומניקה לריכות שלש עונות ומפרש דמצטרפי ב' עונות דעיבורה ואחת דמניקתה למה לי עונה דמניקתה הא אמר הכא דאמר דס טוהר דיה שעתה וי"ל הא דלא כר' יוסי מי נמי בהפסיקה ג' עונות ולאתה לראשונה מאונס אף שניה דיה שעתה כדאמר בפ"ק (שם:) אבל אחר דס טוהר אין דיה שעתה אלא ברלאייה לראשונה אבל שניה לא אפי' היתה הראשונה מאונס כיון שנפתח מעין טמא וא"ת לר"מ ולאידך תנאי דאית להו בפ"ק (שם:) מניקה דיה שעתה תיפוק ליה דהוה אחר דס טוהר ומיהו לתירוץ שני אתי שפיר וי"ל דמטעם שהוא אחר דס טוהר אין דיה שעתה אלא לראייה לראשונה אבל מטעם מניקה דיה שעתה כל ימי מניקותה כר"מ דפ"ק (שם דף יא.) וא"ת והכא למה לי משום דס טוהר תיפוק ליה דמניקה היא וי"ל דר"מ להיכא דמת בנה או גמלתו לרבי מאיר דאמר לעיל הרי היא ככל הנשים [14] ולרבי יוסי נמי דאמר בפ"ק אפי' גמלתו או נתנה בנה למניקה דיה שעתה נפקא מינה לאחר דס טוהר להיכא דלא לאתה עד לאחר כ"ד חדש וטעמא דמניקה איצטריך לראייתה הראשונה באונס דאף השניה דיה שעתה כדפרישית:

דליכא שהות. אבל איכא שהות מטמאה מעת לעת לרב דאמר מעין אחד הוא ואע"ג דדיה שעתה כל ימי מניקותה הכא מיירי במת בנה או בהפילה כדפרישית וא"ת דנפקא אלו נערות (כתובות דף נ.) אמר הגיורת שראתה דס בתוך מעת לעת דיה שעתה רבי יוסי אומר הרי היא ככל הנשים וי"ל סוגיא דהכא לא אתיא כר' יוסי דהתם ס"ל דאם לא אמר לה אמר לה כר' יוסי אלא דרב אמר לה אמר לה דאם לא אמר לה אמר לה אמר לה

מתני' המקשה נדה ולד: **ג' ימים בתוך יום אחד עשר יום.** שבין נדה לנדה ורואה כל שלשתן הימים רצופין: **ושפתה.** מעברה: **מעת לעת.** ברביעי: **וילדה.** איגלאי מילתא דדמיס שראתה לא בחו מחמת ולד הלכך הרי זו יולדת בזוב אבל אם לא שפתה סמוך לילדתה כל דמיס שראתה מחמת ולד הוא ורחמנא טהרינהו מזיבה דכתיב[ה] זוב דמה דמה מחמת עצמה ולא דמה מחמת ולד: **לילה ויום.** דאם שפתה בחצי יום שלישי וילדה יום רביעי דשפתה מעת לעת אין זו שופי גלא אם כן שפתה לילה ויום שלאחר הלילה כלילי שבת ויומו: **שפתה מן הלער ולא מן הדם.** דלמע"ג דחזיא דם הוי שופי: **כמה הוא קישויה.** דלא אתיא לידי זיבה בכל דמיס שתראה: **אפילו ארבעים או חמשים יום.** אם לא שפתה יום אחד סמוך לילדה לא אתיא לידי זיבה ולא הויא יולדת בזוב: **דיה הדשה.** דיה אם נטהר את הקושי חדש אחד היינו תשעי אבל קשתה שלשה בתוך י"א ימי זיבה בחדש השמיני ואפי' מקשה והולכת כל תשעי הרי זו יולדת בזוב ומחמת שלשה ימים של שמיני: **גמ' אמו כל המקשה נדה היא.** אילו קשתה בימי זיבה מי הויא נדה והא אין נדות בימי זוב: **אמר רב נדה ליומא.** וה"ק המקשה ורואה דם בימי זיבה אע"ג דלא אתיא ביה לידי זיבה מיהו באותו היום אסורה לשמש אבל לערב טובלת ואינה צריכה לשמור יום כנגד יום דרחמנא טהריה לדם קושי: **ושמואל אמר.** אף צריכה לשמור יום כנגד יום מדרבנן דחיישינן שמא תשפה ונמצא שלא היה דם קושי מחמת ולד ונמצא משמש עם זבה קטנה דאורייתא וענוש כרת: **אינה צנוס.** ואפילו באותו היום משמשת: **בימי נדה.** בימים הראויים לנדות: **נדה.** דקושי לא טהריה רחמנא אלא מזיבה אבל מנדה לא טהריה כדאמרי' לקמן: **בימי זיבה.** בתוך אחד עשר יום טהורה: **והפניה.** בניחותא: **ושפתה שנים.** מן הלער ולא מן הדם: **הרי זו יולדת בזוב.** אם ראתה כל שלש הוא הכי קאמר כל שקשתה בשלישי אפי' שעה אחת בעיל כיסת שלישי אפילו כל היום כולו בשופי ושפתה מעיל ד' שעה אחת להשלמת מעת לעת אין זו יולדת בזוב דבעינן שופי כל יום ג' המביאה לידי זיבה: **וכי יזוב זוב.** זוב משמע זוב מ"מ ואפי' באונס: **שיש טהרה אחריו.** דם טוהר: **ואונס באשה לא אשכחן.** דטהור: **זובה.** דם יהיה זובה ובנדה משמעי דפרשה ראשונה נאמרה בנדה ושניה בזבה דכתיב בשניה[ט] בלא עת נדתה: **ולא מחמת ולד.** אלמה אמרינן לעיל בימי נדה נדה: **פשב על דמי טהרה.** דהוה ליה למכתב וששים יום ושבע ימים דמי טהרה: **שהיא כזו.** שדמיה טהורים: **ואיזו זו.** כלומר היכא משכחת זיבה טהורה: **זו קושי בימי זיבה.** דסמיך אדכתיב דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד: **ואפי' בשופי.** ואפי' הפסיק שופי בין קושי לנידה נימא טהורה הואיל ודם בקושי בא: **כוותיה דרב.** נדה ליומא: **לנעיה.** הסתר אותו דבר אמור לו שיחזור בו דטיהור לגמרי: **גרייה.** ברי"ש. כלומר גרור ומשוך אותו בדברי טעם וראיות שיחזור בו: **גדייה.** הכריחו בשמתא כמו (דניאל ד) גודו אילנא: **לדידי הוה אמר לי.** דתלמידיה אנא: **גדייה.** שמתיה: **מדליקתא.** שמא תכוה בגחלתא: **אפיקא.** משום דשמיה הכי דריש לשמיה הכי: **עיילוה בחמימי.** חולי חם: **קרירי.** חולי צונן:

מעין אחד הוא א"נ כדמשני הכא אגא דאמר כתנא דשוין אבל סתם מתניתין דיולא דופן קשה וי"ל דאין נותנין לה ימי טוהר איכא לאוקמי לענין שאם ראתה ביום ז' לזכר או ביום י"ד לנקבה דהויא תחלת נדה דאין טומאת לידה עליה אי נמי אע"ג דשני מעינות הן יש לטמא הדם דמן המקור קאתי אלא דוקא במקום שהתורה מטהרתו:

כלילי שבת ויומו. קיש ליה לרבי יהושע דאם לא שפתה לילה ויום אע"פ שפתה מעת לעת מחמת ולד היה: **נדה** ליומא. נראה דאף לנבעלה לא חיישינן שמא תשפה דאאינן בתר רוב נשים מקשות דאינן שפות לילה ויום דהא עובדא דשילא בר אבינא נראה דלנבעלה הוי ולא לטהרות: **או** ששפתה וקשתה וחזרה ושפתה. כדי נסבה דהא מריש שמעינן לה דקתני קשתה שנים ושפתה יום אחד וכ"ש הא דטמאה וכן בסיפא לא היה צריך למתני קשתה ושפתה וקשתה כיון דתנא שפתה שנים וקשתה יום אחד דטהורה אי נמי אתא לאשמועינן אע"ג דלא קשתה כל יום הסמוך לנידה אלא מקצתו וכן בריש בכי האי גוונא: **ואימא** קושי בימי נדה. ור"ל ס"ד דמסתבר טפי לאוקומיה בזיבה משום דאשכחן זב אונס דטהור הוא: **גדייה.** פרש"י דרב אסי טעה בין ר"ש לדלי"ת (א) ואין נראה אלא נראה דאיהו אמר ליה גדייה בדלי"ת רפה כלומר משכהו בדברי טעם עד שיחזור כמו (שמות יב) משכו דמתרגמינן גגודו וכמו (ב"ב דף יג.) גוד או איגוד והוא סבר גדייה בדגש כמו גודו אילנא: **איסי** בן מהללאל. בערבי פסחים (פסחים דף קיג:) יש תנא דיש לו כל השמות הללו ועוד קרי ליה התם הוא יוסף הבבלי הוא יוסף איש הולל ולא תנא אחר הוא כמו שיש מפרשין שם דהא בפרק הוליאו לו (יומא דף נב:) פריך מאיסי בן יהודה ליוסף איש הולל והכא לא מייתי אלא שמות דאיסי דדמי לרב אסי: באשה קיימינן ואונס באשה לא אשכחן ואיבעית אימא מאי דעתיך לטהורי באונס ולטמויי בולד אין לך אונס גדול מזה אי הכי נדה נמי נימא זובה זובה מחמת עצמה ולא מחמת ולד אתה אומר ולד או אינו אלא אונס כשהוא אומר [2]ואשה כי תהיה זבה הרי אונס אמור הא מה אני מקיים זובה זובה מחמת עצמה ולא מחמת ולד אמר ר"ל אמר קרא תשב [ט]יש לך ישיבה אחרת שהיא כזו ואיזו זו זו קושי בימי זיבה ואימא זו קושי בימי נדה אלא אמר אבוה דשמואל אמר קרא [3]וטמאה שבועים כנדתה ולא כזיבתה מכלל דזיבתה טהור ואיזו זו זו קושי בימי זיבה והשתא דכתיב וטמאה שבועים כנדתה דמה למה לי אי לאו דמה הוה אמינא כנדתה ולא כזיבתה ואפילו בשופי קמ"ל שילא בר אבינא עבד עובדא כוותיה דרב כי קא נח נפשיה דרב א"ל לרב אסי זיל [י]צנעיה ואי לא ציית גרייה הוא סבר גדייה א"ל בתר דנח נפשיה דרב א"ל הדר בך דהדר ביה רב א"ל אם איתא דהדר ביה לדידי הוה אמר לי לא ציית גדייה א"ל ולא מסתפי מר מדליקתא א"ל [י]אנא איסי בן יהודה דהוא איסי בן גור אריה דהוא איסי בן גמליאל דהוא איסי בן מהללאל אסיתא דנחשא דלא שליט ביה רקבא א"ל ואנא שילא בר אבינא בוכנא דפרזלא דמתבר אסיתא דנחשא חלש רב אסי עיילוה בחמימי אפקוה מקרירי עיילוה בקרירי אפקוה מחמימי נח נפשיה דרב אסי אזל

מתני' [א]המקשה נדה [ב]קשתה שלשה ימים בתוך י"א יום ושפתה מעת לעת וילדה הרי זו יולדת בזוב דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר לילה ויום כלילי שבת ויומו ששפתה מן הצער ולא מן הדם [ג]כמה היא קישויה ר' מאיר אומר אפילו ארבעים וחמשים יום רבי יהודה אומר דיה חדשה ר' יוסי ור' שמעון אומרים [ד]אין קישוי יותר משתי שבתות:

גמ' אמו כל המקשה נדה היא אמר רב נדה ליומא ושמואל אמר חיישינן שמא תשפה ור' יצחק אמר המקשה אינה כלום והקתני המקשה נדה אמר רבא [ה]בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה והתניא [ה]המקשה בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה כיצד קשתה יום אחד ושפתה שנים או שקשתה שנים ושפתה יום אחד או ששפתה וקשתה וחזרה ושפתה הרי זו יולדת בזוב אבל שפתה יום אחד וקשתה שנים או ששפתה שנים וקשתה יום אחד או שקשתה ושפתה וחזרה וקשתה אין זו יולדת בזוב [ו]כללו של דבר קושי סמוך ללידה אין זו יולדת בזוב שופי סמוך ללידה הרי זו יולדת בזוב [ז]חנניא בן אחי ר' יהושע אומר כל שחל קישויה בשלישי שלה אפילו כל היום כולו בשופי אין זו יולדת בזוב כללו של דבר לאתויי מאי לאתויי דחנניא מה"מ דת"ר דמה דמה [ח]מחמת עצמה ולא מחמת ולד אתה אומר מחמת ולד או אינו אלא מחמת אונס כשהוא אומר [1]ואשה כי יזוב זוב דמה [ט]הרי אונס אמור הא מה אני מקיים דמה דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ומה ראית לטהר את הולד ולטמא באונס מטהר אני בולד שיש טהרה אחריו ומטמא אני באונס שאין טהרה אחריו אדרבה מטהר אני באונס שכן אונס בזב טהור השתא מיהא דבר

פשב על דמי טהרה. דהוה ליה למכתב וששים יום ושבע ימים דמי טהרה: **שהיא כזו.** שדמיה טהורים: **ואיזו זו.** כלומר היכא משכחת זיבה טהורה: **זו קושי בימי זיבה.** דסמיך אדכתיב דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד: **ואפי' בשופי.** ואפי' הפסיק שופי בין קושי ללידה נימא טהורה הואיל ודם בקושי בא: **כוותיה דרב.** נדה ליומא: **לנעיה.** הסתר אותו דבר אמור לו שיחזור בו דטיהור לגמרי: **גרייה.** ברי"ש. כלומר גרור ומשוך אותו בדברי טעם וראיות שיחזור בו: **גדייה.** הכריחו בשמתא כמו (דניאל ד) גודו אילנא: **לדידי הוה אמר לי.** דתלמידיה אנא: **גדייה.** שמתיה: **מדליקתא.** שמא תכוה בגחלתא: **אפיקא.** משום דשמיה הכי דריש לשמיה הכי: **עיילוה בחמימי.** חולי חם: **קרירי.** חולי צונן:

אזל

עין משפט נר מצוה

מה א ב ג ד מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הלכה ג [והל"ק]:
מו ה ו מיי' שם פ"ג: נ ז מיי' שם הלכה ד וע' במ"מ:
נא ח מיי' שם הל"ח:
נב ט מיי' שם פ"ה הל' ג סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קפג סעיף ג:

מוסף רש"י

קשתה שלשה ימים. כתיב בפרשת זבה בתחלת עשר שבין נדה לנדה, שהם הימים המביאים לידי זיבה, ואם כי יזוב זוב דמה ימים רבים ותניא (לקמן) דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד, מגיד שהם הקישוי שיצא קודם הולד מחמת לער הקישוי אינו מביאה לידי זיבה, וכ"ש הם שלאחר הולד, אבל אם ראתה ג' ימים רצופין בהן מתוך קושי, ושפתה. קודם יציאת הולד יום אחד, מעת לעת. ושקטה ונחה מצערה ואח"כ ילדה בין מתוך קושי בין מתוך שופי, הרי זו יולדת בזוב. לפי שכיון שלאחר ג' שפתה, איגלאי מילתא דאלו מחמת ולד אתת, ונעשית בהן זבה למנות ז' נקיים כדין זבה, ולכל זמן שלא תפסוק ז' נקיים לא יהא דם שלה דם טוהר ואפילו לאחר שבועיים, ואחר מלאת שמונים שלה צריכה שני קרבנות אחד לנידתה ואחד לזיבתה (סנהדרין פז: וכנע"ז לעיל ז: וימנות פג.).
שששתה מן הצער. ואין אנו מוחשין אם לא שפתה מן הדם (סנהדרין שם). כמה היא קישויה. דאמרינן מחמת ולד הוא, אפילו ארבעים וחמשים יום. קודם לידה (ביבמות שם). דיה חדשה. מדם תשעי שהיא יולדת בו ופעמים שאין יותר מיום אחד ימים, כגון שילדה בב' בחדש אין הולד מטהר אלא דמים שראתה מר"ח ואילך, שאין בחה על ידו לזיבה אם לא ראתה ג' ימים לוסיפים קודם ר"ח, דקסבר ר' יהודה שיטתיה גרים (שופר שב"ד מוקצים לקידוש החדש גורם הקצוי) ופעמים שהוא מטהר את כל החדש, כגון אם ילדה בסופו ואין הטהרה אלא מזיבה אבל מנדה אינו מטהרה בימי נדה, ואם שפתה מן הלער סמוך לנידה יום אחד, אף מזיבה לא טהרה והרי היא יולדת בזוב ולריכה ז' נקיים, דאיגלאי מלתא דלער קמא לאו מחמת ולד הוה (שם).

מסורת הש"ס

(א) [סנהדרין פז: לעיל ז:], (ב) [יבמות פב.], (ג) [לקמן ה:], (ד) [לקמן לח:], (ה) [לקמן לח:], (ו) [עיין עריך ערך לנע כ:], (ז) [ע' תוס' יומא נב: ד"ה הוא], (ח) [ויקרא עון], (ט) [שם],

תורה אור השלם

1. וְאִשָּׁה כִּי יִזּוֹב זוֹב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת נִדָּתָהּ אוֹ כִי תָזוּב עַל נִדָּתָהּ כָּל יְמֵי זוֹב טֻמְאָתָהּ כִּימֵי נִדָּתָהּ תִּהְיֶה טְמֵאָה הוּא:
ויקרא טו כה
2. וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בְּבְשָׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו יט
3. וְאִם נִקְבָה תֵלֵד וְטָמְאָה שְׁבֻעַיִם כְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשֶּׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דְּמֵי טָהֳרָהּ: ויקרא יב ה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה גדייה וכו' ואין נראה וכו'. נ"ב נ"ל שאפשר לומר דטעותו היה בתיבת לנעיה דאיתא בקיצורים דף כה דהוא לשון נידוי ע"כ היה סבר דאמר ליה שיגדיה היינו שיגזרהו וק"ל וכן נר' שהוא דעת רש"י מי רש"י ז"ל לא כתב זה כלל שטעה בין ר' לד':

תוס' הרא"ש

ר' (יוסי) [יהושע] אומר לילה ויום. נראה דבסברא פליגי ע"י בקיאין בתולדות דמעיין: **חיישינן** שמא תשפה. ומאן דלא חייש משום מילתא דלא שכיח הוא כיון שנפתח הקבר ושופעת דם שתשפה קודם לידה: **או** ששפתה יום אחד וקשתה וחזרה ושפתה. כדי נסבה דמרישא שמעינן ליה דקתני קשתה שנים ושפתה יום וכ"ש זו אלא אגב סיפא נקטיה דקתני קשתה יום אחד ושפתה יום אחד וחזרה וקשתה סד"א שהשופים שבינתים מוכיח על הקושי דלאו מחמת ולד הואי: **ואימא** זו קושי שבימי נדה. נראה דטעמא דריש לקיש משום דמשמע ליה דטפי איכא לאוקומי בזיבה משום דאשכחן אונס בזב טהור וישיבה אחת מיעט קרא ולא יותר ותלמודא לא חייש לסברא דיליה כיון דאונס האשה מיהא לא אשכחן: **הוא** סבר גדייה א"ל בדלי"ת דגושה והוא א"ל בדלי"ת רפויה כלומר משוך אותו בדברים כמו משכו דמתגרמינן נגודו: **אנא** איסי בן יהודה דהוא איסי בן גור אריה כו'. תנא אחד הוא שיש לו ה' שמות הללו בערבי פסחים וביומא פ' הרציאו לו ועוד חשיב התם יוסף הבבלי ויוסף איש הולל ולא חשיב להו הכא משום דאין נופלין על שם רב אסי:

אזל שילא אמר לדביתהו צבית לי זוודתא. תכריכין: **מילי.** שלא ילפין עלי בפני רב: **דקא פרח אסא.** רגלין היו להמיה הדם על המטה וההדם של אלו פורח היה והולך ממטה למטה: **פייסא.** שלוס: **קושי מהו שספור בזיבה.** כל מה שספרה: **דבר הגורם.** לידי זיבה אם ראתה שלש והאי לאו גורם הוא דלא אתיא בה לידי זיבה. ואי קשיא והרי קרי שאינו גורם כדקי"ל וסותר ההיא לאו אתירה היא דחד יומא הוא דסותר וכי קא בעי רבא לסתור הכל: **שאינו גורם.** כדקי"ל[ט] ולא מחמת אונסו: **וסותר.** כדאמר בפירקין ברביעית אין בודקין אותו: **לאי.** בחמת אונס נמי גורם הוא לידי זוב שאם ראה שתים שלא באונס ושלישית באונס מצטרפין לקרבן דתנן שלישית אין בודקין אותו: **לקרבן אמריט.** דבעי בדיקה ולא לסתירה: **אלא.** לא תוקי כדתרלה לטמויי במשא אלא ודאי לסתירה ובעיין לא תפשוט דאתן לרבנן בעינן ואת פשטת מדר"א: **ש"מ.** מדנקט לשון גרמא מכלל דקיימא ליה דבר הגורם סותר: **רבי אליעזר היא.** דאמר אונס סותר ואינו גורם: **מהו שפעלה.** אם ילדה בזוב ובימי לידתה לא ראתה מהו שיעלה לה לנקיים ולא תצטרך לספור לאחריהן: **אינה סותרת.** אם היתה זבה ופסקה והתחילה לספור וילדה אינה סותרת וימי לידתה אפי' אינה רואה בהן אין משלימין לספירתה אלא משלמת אחריהן [י] אם טהרה: **מוזבה.** וספרה לה [כ] מוזבה: **ולא מנגעה.** כיון שטהרה מוזבה סופרת מיד [מ] ותביא קרבן לזיבתה ואז תטהר מלטמא בועלה ואפילו מנוגעת ולא צריכה להמתין עד שתטהר אף מנגעה: **ולא מלידתה.** כיון שטהרה מוזבה סופרת מיד ואינה צריכה להמתין עד שיעברו ימי לידתה. אלמא ילדה בימי ספירה אינה סותרת ועולה:

דבר הגורם סותר כו'. וא"ת יולדת בזוב תוכיח דסותרת לרב דאמר מעין אחד הוא אע"ג דדם טוהר אינו גורם שום טומאה וי"ל דדם טוהר חשיב גורם טפי כיון שאם לא ילדה הוא זבה אז נדה לרב דאמר מעין אחד הוא ולא דמי לקושי דלעולם דם שתראה מחמת קושי לידה אינו גורם זיבה: **נקטינן** דאין קושי סותר. מכאן משמע דלא דרשי אתיס אם לא שנפרש לעיל (דף לה.) ורבנן אתיס לא דרשי היינו להך דרשא אך משמע דלא דרשי כלל[ל]: **אביי** אמר אינה סותרת ואינה עולה. כתב רש"י בתשובה אחת דאבי מודה דימי לידה שאינה רואה בהן עולים לספירת זיבתה דהכי מוכח פרק בא סימן (לקמן דף נד:) מן הברייתא והכא אליבא דר' מרינוס קיימין מדע דאין רגילות למיבעי חדא מילתא בתרי דוכתי דבעי לה הכא ובשילהי בא' בא סימן (שם) ותו היאך חולק אבי אברייתא דהתם ותו דמה לחם לאבי ורבא להזכיר סתירה לא היה לחם להזכיר אלא עליה דפליגי בה אלא אליבא דר' מרינוס בעי מהו שתעלה דמדנקט אין לידה סותרת ולא קאמר נמי דעולה מכלל דסבירא ליה דאינה עולה אי דלמא הא בהא תליא כיון דאינה סותרת לא תהא עולה כיון דאינה סותרת ע"כ עולה מואחר מטהר אלא תהא טומאה מפסקת ביניהן ומייתי מנא אמינא לה דמסתמא רבי מרינוס לא פליג אקרא ואבי מייתי מנא אמינא לה דאיכא תנא דפליג אברייתא דבא סימן (שם) ואיכא למימר דר' מרינוס סבירא ליה נמי הכי מדלא קאמר ר' מרינוס אינה סותרת ועולה וה"ה דהוה מצי אבי לאתויי ברייתא דטועה בהמפלת (לעיל דף כח:) דסברה דאין עולה אלא דרבא הוה מוקי לה כר' אליעזר כדמוקי ברייתא דבסמוך כן פרש"י ומה שפירש דמייתי רבא מנא אמינא לה דמסתמא לא פליג ר' מרינוס אקרא דהא ע"כ ר"א פליג וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך אלא בלאו הכי דחי ליה אבי שפיר ומה שפירש ברייתא דהמפלת (שם דף כח:) מוקי לה רבא כרבי אליעזר דוקא בהא הוא כרבי אליעזר דאין עולין לה אבל לגמרי לא הוא כר' אליעזר דהא מוקי לה כר"ע דבעי ספורים בפניהו ור"א פליג עליה בפ"ק (לעיל דף ז:) ור"ת מפרש דהלכתא כאבי דאין עולין וכברייתא דהמפלת (שם דף כט:) ומדקדק מדלא קאמר עלה (לעיל ג.) ש"מ אבע דימי לידה אין עולין לאפוקי מן הברייתא דלעיל לגו לחד שיטוייא ומברייתא דבא סימן (לקמן דף נד:) דסברי דעולין אלא אינו מונה אלא דברים של חדוש אבל הא פשיטא לן דאין עולין ועוד אומר ר"ת דברייתא דבא סימן איכא למימר כדמפרש ליה רב פפא משום דאימא ילדה זכר להכי עולה שבוע שני לספירת זיבתה ודבריו נראה טפי מדקתני ואין קרבנו נאכל א"כ איכא למימר אימר לא ילדה ואפי' ילדה אימא ילדה זכר ותדע דלא קיבל דברי רב הונא דהתם ולא הדר ביה אלא סבר דאין עולין מדקאמר בשמעתין רב פפא אמר ע"כ הקישן הכתוב ואי סבר עולין א"כ ע"כ צריך לאוקמי כר"א כדמוקי רבא ואמאי דחיק לאוקמי כרבנן דר"א דאמרי אין דנין אפשר משאי אפשר כיון דבלאו הכי צריך לאוקמי כר"א דאמר אין עולין אלא ודאי לא הדר ביה ומיהו אי גרסינן לעיל דאמר סותר רבי אליעזר והכא רבי אליעזר אין להוכיח כלום ודברי רב פפא דלקמן איכא למימר דאינו עיקר אע"פ דהוי ספק ספיקא (א) שבוע שני אינו עולה לספירת זיבתה דאיכא למיחש דילמא נקבה היא כדאמר רב הונא התם משום דאיכא נמי ספק ספיקא בסוף ימי טוהר דסתרה לה כדפרישית לעיל גבי המפלת חיה ועוף (דף כז. סד"ה תומר) ומיהו כיון דאין קרבנה נאכל איכא בלאו הכי ספק ספיקא שמא לא ראתה ואפילו ראתה שמא לא ילדה ואומר ר"ת דימי לידה שאינה רואה בהן הוא למ"ד מיע"ל קג"ס ולא לחי העומד מאליו בפ"ק דעירובין (דף טו.) ורב סעדיה כתב דנשים שלנו דחשבינן להו כיולדות בזוב אם עברו ימי טומאת ז' לזכר או י"ד לנקבה וספרה שבעה נקיים בימי טוהר או אפילו בימי טומאה מותרת לבעלה עד מ' לזכר ופ' לנקבה אע"פ שרואה דם הכתוב קראו דם טוהר שכן שנו חכמים ימי לידה שאינה רואה בהן עולים לה לימי ספירת זיבתה הרי בהדיא חולק על ר"ת והא דלא קאמר בהמפלת (שם דף ג.) ש"מ ד' איכא למימר משום דלא קאמר אלא היכא דמצי למימר הא מני פלוגי היא דקאמר ש"מ ר"ע היא ש"מ ר"ש היא ש"מ טבילה דזמנה מצוה לאפוקי מדר' יוסי בר' יהודה אבל בהא דאין עולין לא מצי למימר הא מני רבי אליעזר היא דלאבי לכ"ע אין עולין:

רבא אמר אינה סותרת. וא"ת והא (ב) רב סובר בפ"ב (דף טו) דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם וא"כ תסתור דהכא בעינן שבעה נקיים מדם וי"ל (ג) דרב אליבא דר' מרינוס קאמר כדפרישית וסבר דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם דהא קאמר דאינה סותרת:

מה

אלא שילא אמר לדביתהו צבית לי זוודתא דלא ליזיל ולימא ליה לרב מילי עילואי צביתה ליה זוודתא נח נפשיה דשילא חזו דפרחא אסא מהאי פוריא להאי פוריא אמרי ש"מ עבדו רבנן פייסא בעי רבא קושי מהו שתסתור בזיבה דבר המטמא סותר והאי נמי מטמא (ו)כימי נדה הוא או דילמא דבר הגורם סותר והאי לאו גורם הוא א"ל אביי אונס בזיבה יוכיח שאינו גורם וסותר אמר ליה לאיי האי נמי גורם הוא (ז)דתנן [א]ראה ראייה ראשונה בודקין אותו שניה בודקין אותו שלישית אין בודקין אותו ולרבי אליעזר דאמר אף בשלישי' בודקין אותו ה"נ כיון דלא גרים לא סתר אמר ליה לרבי אליעזר ה"נ ת"ש (ח)רבי אליעזר אומר אף בשלישית בודקין אותו ברביעית אין בודקין אותו מאי לאו לסתירה לא לטמויה לההיא טיפה במשא ת"ש בשלישית רבי אליעזר אומר בודקין אותו ברביעית אין בודקין אותו לקרבן אמרתי ולא לסתירה אלא לר"א תפשוט דדבר שאינו גורם סותר לרבנן מאי ת"ש דתני אבוה דרבי אבין מה גרם לו זובו שבעה לפיכך סותר שבעה מה גרם לו קריו יום אחד לפיכך סותר יום אחד מאי שבעה אילימא דמטמא שבעה האי מה זובו טמא שבעה מבעי ליה אלא לאו דבר הגורם סותר דבר שאינו גורם אינו סותר ש"מ אמר אביי [ד]נקטינן אין קושי סותר בזיבה ואי משכחת תנא דאמר סותר ההוא ר"א היא תניא רבי מרינוס אומר [ג]אין לידה סותרת בזיבה [ה]איבעיא להו מהו שתעלה אביי אמר אינה סותרת ואינה עולה רבא אמר [ד]אינה סותרת ועולה אמר רבא מנא אמינא לה דתניא [1]ואחר תטהר [ו]אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם אי אמרת בשלמא עולה היינו דלא מפסקת טומאה אלא אי אמרת אינה עולה [ח]אפסיק ליה לידה ואביי אמר לך [ו]שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהם אמר רבא מנא אמינא לה דתניא [ז]ה"מזובה מזובה ולא מנגעה מזובה ולא מלידתה ואביי אמר לך תני חדא מזובה ולא מנגעה ולא תתני ולא מלידתה ורבא האי מאי אי אמרת בשלמא מזובה ולא מלידתה איידי דאצטריך ליה לידה תנא נגעה אטו לידה אלא אי אמרת מזובה ולא מנגעה האי [2]מוכי יטהר הזב מזובו נפקא [ט]מזובו ולא מנגעו ואביי חד בזב וחד בזבה וצריכי דאי כתב רחמנא בזב

מסורת הש"ס

(א) [בס"ת: בימים], (ב) [לעיל לה.] זכים פ"ב מ"ג, (ג) [מיל סה: ע"ש לעיל לה. ע"ש], (ד) [עי' פירש"י עירובין ה. ד"ה והתר"ל נקטינן], (ה) [לקמן נד.], (ו) [לעיל לב: לקמן מז: סח:], (ז) [שם], (ח) [מגילה ח.], (ט) [כריתות ח:], (י) מן אם כו' עד לה הדר"ל ואח"כ מה"ד מוזבה ולא כו'. כל"ל, (כ) [ויקרא טו:], (ל) [וש"ע תוס' בכורות ו. ד"ה וד"ש], (מ) [ל"ל והא רבא סובר בפ' בתרא (סו.)], (נ) [ל"ל דרבא],

תורה אור השלם

1. וְאִם טְהֲרָה מִזּוֹבָהּ וְסָפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהָר:

ויקרא טו כח

2. וְכִי יִטְהַר הַזָּב מִזּוֹבוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטָהֳרָתוֹ וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם חַיִּים וְטָהֵר:

ויקרא טו יג

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אבי וכו' עי"פ דהוי ספק ספיקא אפילו הכי שבוע שני אינו:

גליון הש"ס

גמ' אפסיק ליה לידה. ע"ל לג. ע"א תד"ה דאמר: רש"י ד"ה ולא מנגעה וכו' והביא קרבן לזיבתה. ע' טורי אבן מגילה ח ע"א ד"ה מזובו:

לעזי רש"י

אישטורדישו"ן. לבלבל.

מוסף רש"י

בודקין אותו. בשבעה דרכים, במאכל במשתה בקפילה ובמשאי כו' (לעיל לה.). בשלישית בודקין אותו. מפני הקרבן שאם ראה בה שלישית באונס אינו מביא קרבן (נדיר סה:). ברביעית אין בודקין אותו. כלומר לאחר שראה שלש שלא באונס וראה את הרביעית בתוך ימי ספרו ואפילו אם היא באונס אין בודקין אותו אם מחמת אונסו היא, אלא סותר את הכל (שם). נקטינן. מסורת מאבותינו מנהג מרבותינו (עירובין ה.). אחר אחר לכולן. כלומר זמן אחד לכולן, שיהו לפופין טהרתן (לעיל לג:). מזובו ולא מנגעו. ה"ג בתו"כ מזובו ולא מזובו ומנגעו, שאם היה זב ומזורע ופסק מזובו ולא נתרפא עדיין מנגעו ופסר, אין אומרים לו אין ספיקה זו נקיות עד שיטהר אף מנגעו, אלא מונה והולך מיד ועולה לספירת זב ולכשיתרפא מנגעו יטבול מיד בטילה ראשונה של מזורע והיא עולה לו לטבילת נגעו וזובו וטהר מלטמא משכב ומושב ולטמא כלי חרס בהיסט כדין זב, ואע"פ שצריך לספירת שבעה לנרעתו לענין אכילת קדשים ותרומה שיהא, כדכתיב במזורע ותקן במים וטהר ואחר יבא אל המקנה ושב מתוך נגעו שבעת ימים והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו' וחקן את בגדיו במים וגו', אחרי בטילה קמייתא לטהרו מלטמא משכב ומושב וכלי חרס בהיסטו (מגילה ח.).

עין משפט נר מצוה

נג א מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הל"ה:

נד ב ג מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל"י:

נה ד ה מיי' שם טוש"ע יו"ד סימן קלד סעיף ג:

נו מיי' פ"ה מהל' משכב ומושב ה"ע טוש"ע יו"ד סי' קלו סעיף י:

תוס' הרא"ש

אז דילמא דבר הגורם סותר.

אע"ג דקרי סותר היינו יום אחד וכן הוא גורם טומאה יום אחד. ותימה והרי דם טוהר דאינו גורם טומאה וסותר לרב דאמר מעיין אחד הוא כדאמר לעיל דיולדת בזוב צריכה שתשב ז' נקיים וי"ל דדם טוהר לרב חשיב גורם טפי שאם תראה בזה הענין בימים הראויין לזיבה תהא בו זבה ולא דמי לקושי משום דם שיראה בקושי לעולם לא יגרום הזבות: **אמר** ליה אבי אונס בזוב יוכיח שאינו גורם וסותר. אבי לית ליה הא דאמר רב הונא לעיל ראיה ראשונ' של זב מטמאה באונס: **איבעיא** להו מהו שתעלה. כתב רש"י בתשובה דהך בעיא אליבא דר' מרינוס הוא דמיבעיא לן ולאו תלמודא באפי נפשיה הוא דמיבעיא ליה משום דלקמן פ' בא סימן מיבעיא ליה לתלמודא ימי לידה שאינה רואה בהן מהו שיעלו לספירת זיבתה. ומייתי עלה ת"ש ואין שיטת התלמוד לישאל בעי' אחת לפעמי' ולישא וליתן בה אלא הכא לר' מרינוס הוא דקבעי דנקט לישנא דסותרת ומיבעיא ליה מאי סבירא ליה בעלייה מי אמרי' מדלא קאמר ימי לידה עולין לספירת זיבתה אינה עולה אית ליה או דילמא הא בהא תליא כיון דאינה סותרת ע"כ עולה דאם לא כן לא מניא רצופין ורחמנא אמר אחר אחר לכולן. אביי אמר אינה סותרת דוקא קאמר ואינם עולין ואפי' אינה רואה בהן אלא משלמת ספירתה לאחר שבועיים וה"מ דלא חזיא דם אבל אי חזיא דם לא אחר אחר הוא דאע"ג דלאו טומאת זיבה הוא מ"מ מדם בעי' נקיים דהא אפי' דם טהור סותר לרב דאמר מעין אחד הוא כ"ש דם דימי טומאה ורבא אמר אינה סותרת ועולה דהא בהא תליא: **אמר** רבא. מנא אמינא לה. דכל דאית ליה דאינה סותרת אית ליה דעולה דתניא ואחר תטהר כו' וע"כ ר' מרינוס לא פליג אקרא וכן מייתי מקרא דוטהרה מזובה דע"כ ר' מרינוס לא פליג אקרא. מי' ק' דהא ע"כ ר' אליעזר פליג אהך קרא דוטהרה מזובה דאיהו נמי אמר דמסתר נמי סתרה. וכ"ש דאינה עולה. והכי משני רבא רופיה לקמן וי"ל דאה"נ דהוה מצי למימר אביי ולטעמי':

מה ימי נדותה דאין ראוין לזיבה. וא"ת דכשילהי בא סימן (נקמן דף נד.) אמר ימי נדותה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבתה וי"ל דהתם מיירי בזבה קטנה שרואה יום י"ב הויא ביה תחלת נדה ועולה לה: **על** ברחך הקישן הכתוב. ואין משיבין על ההיקש וא"ת והא בפ' התולה (מנחות דף פב.) פריך ר"ע לר' אליעזר וכי דנין אפשר משאי אפשר אע"ג דטעמא דרבי אליעזר דדרש היקשא מועבדת שיהו כל העבודות שוות ור"ע נמי אית ליה היקשא דועבדת בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף לו.) וי"ל דהתם לא מצי למימר על כרחך הקישן הכתוב דאיצטריך היקשא להגהו דרשות דפסחים (דף לו.): **ארבעים** מיבעיא. בסוכה[ה] לא פריך כי האי גוונא ארבי יהודה דמכשיר עד ארבעים וחמשים אמה התם משום דקיים ליה דלאו דוקא אלא ארבעים וחמשים כדאמרי אינשי ואפילו טובא אבל הכא הוי דוקא חמשים שהולד מטהר ובפרק מפנין (שבת דף קכו:) דפריך השתא ה' קופות ד' מיבעיא המקשה סבר דדוקא נקט ומשני דלאו דוקא נקט אלא ד' וה' כדאמרי אינשי ועוד משני דהוה דוקא ד' מאולר קטן וה' מאולר גדול ובפרק אע"פ (כתובות דף ס.) תינוק יונק אפי' ד' וה' שנים נמי לא דייק התם משום דלאו דוקא ה' אלא לפי ערכו כדקאמר התם ואפילו חבילתו על כתפו ובפרק הזרוע (חולין דף קלב:) דאמר כהן טבח ב' וג' שבתות פטור מן המתנות מכאן ואילך חייב במתנות התם נקט ב' לרבי דאמר[ו] בתרי זימני הוה חזקה ולרשב"ג ג'[ז] : **ורב** אדא בר אהבה אמר אף ימים הראויים לספירת סתירת זיבתה. וא"ת מה הוסיף על דברי רב הא לרב נמי הראויין לספירה היינו ז' ימים אחר י"א יום ואז מתחילות י"א אחרים שהם ימי זיבה וא"כ לדידיה נמי לעולם קושי מטהר וי"ל דאיירי בזה עד שיעברו שבעה ימי הספירה אחר י"א ואם ראתה אז אף בקושי טמאה לרב ולרב אדא טהורה דראויין לספירת סתירת זיבתה ור"ח פי' דלוי אינו מטהר אלא תשעה ימים הראויין ליעשות בהן זבה אבל י' וי"א דאינם ראויין ליעשות בהן זבה דאפילו ראתה אפי' גם בי"ב אינה אלא נדה ורב מוסיף ימים הראויין לספירה כגון עשירי וי"א וחמשה ימים אחרי כן אבל שני ימים משבעה ימים אחרונים אם ראתה בהן טמאה לרב ורב אדא מוסיף אף אותם שני ימים ונמצא כולן טהורין: להיות

בזב משום דלא מטמא באונס אבל זבה דמטמיא באונס אימא לא צריכא ואי כתב רחמנא בזבה משום דלא מטמיא בראיות בבימים אבל זב דמטמא בראיות בבימים אימא לא צריכא אמר אביי מנא אמינא לה דתניא [1]דותה תטמא [2]לרבות את בועלה דותה תטמא לרבות את הלילות דותה תטמא לרבות את היולדת בזוב שצריכה שתשב שבעה נקיים מאי לאו נקיים מלידה לא מדם ואמר אביי מנא אמינא לה דתניא כימי נדתה כך ימי לידתה [3]מה ימי נדתה אין ראוין לזיבה ואין ספירת שבעה עולה מהן אף ימי לידתה שאין ראוין לזיבה אין ספירת שבעה עולה מהן ורבא הא מני רבי אליעזר היא דאמר מסתר נמי סתרה וכי דנין אפשר משאי אפשר אמר רב אחדבוי בר אמי ר' אליעזר היא [3]דאמר דנין אפשר משאי אפשר ורב ששת אמר על כרחך הקישן הכתוב איכא דאמרי אמר רב אחדבוי בר אמי אמר רב ששת רבי אליעזר היא דאמר דנין אפשר משאי אפשר ורב פפא אמר על כרחך הקישן הכתוב: קשתה שלשה ימים וכו': איבעיא להו שפתה מזה ומזה מהו רב חסדא אמר [4]טמאה רבי חנינא אמר טהורה א"ר חנינא משל למלך שיצא וחיילותיו לפניו בידוע שחיילותיו של מלך הן ורב חסדא אמר כל שכן דבעי נפיש חיילות טפי תנן רבי יהושע אומר לילה ויום כלילי שבת ויומו ששפתה מן הצער ולא מן הדם טעמא דמן הצער ולא מן הדם הא מזה ומזה טהורה תיובתא דרב חסדא אמר לך רב חסדא לא מבעיא מזה ומזה דטמאה דפסקי להו חיילות לגמרי אבל מן הצער ולא מן הדם אימר כי היכי דמדם לא פסקה מקושי נמי לא פסקה והא תונבא בעלמא הוא דנקט לה קמ"ל תנן קשתה שלשה ימים בתוך אחד עשר יום ושפתה מעת לעת וילדה הרי זו יולדת בזוב היכי דמי אילימא כדקתני למה לי שלש בתרי בקושי וחד בשופי סגי אלא לאו הכי קאמר קשתה שלשה ושפתה מזה ומזה או שקשתה שנים ושפתה מעת לעת הרי זו יולדת בזוב ותיובתא דר' חנינא אמר לך רב חנינא לא לעולם כדקתני והא קא משמע לן דאע"ג [5]דמתחיל קישוי בשלישי ושפתה מעת לעת טמאה לאפוקי מרבי חנינא: כמה היא קשויה ר"מ אומר וכו': השתא חמשים מקשיא ארבעים מיבעיא אמר רב חסדא ל"ק כאן לחולה כאן לבריאה א"ר לוי אין הולד מטהר אלא ימים הראויין להיות בהן זבה ורב אמר אפי' בימים הראויין לספירת זבה אמר רב אדא בר אהבה ולטעמיה דרב אפי'

זב מטמא בין בשלש ראיות ביום אחד בין בשלש ראיות בג' ימים רלופין אבל זבה אינה מטמאה אלא בשלשה ימים כדכתיב בה [ויקרא טו] ימים. בב"ק (דף כד.) מרבינן זב לימים: **נקיים מלידה.** שלא תהא לידה ביניהם דלא"ג דלא חזיא כמאן דחזיא דמי דהא ימי לידה טמאין בלא דם: **מה ימי נדתה אין ראויין לזיבה.** דאין זבה אלא אחר נדה ואין ספירת שבעה לזיבה עולה מהן דהא מכי הויא זבה לא חיילא ימי נדה לעולם עד שתשב שבעה נקיים וכל דם שראתה אינה אלא סותרת אבל נדה לא הויא הילכך לא משכחת ימי ספירה בימי נדה ולא ימי נדה בימי ספירה: **אף ימי לידה.** הואיל ודמו לנדה ואין ראויין לזיבה כדאמרי' ולא דמה מחמת ולד הכי נמי לענין ספירה מדמינן להו לנדה ולא תעלה בהן ספירת שבעה כגון אם ילדה בימי ספירה: הכי גרסינן **אף ימי לידתה שאין ראויין לזיבה אין ספירת שבעה עולה מהן: מספר נמי ספרה.** וכ"ש דלא סלקא כי היכי דס"ל באונס בזב שאינו גורם וסותר ימי לידה נמי אע"ג דלא גרמי סתרי וכי קאמינא אלא לרבנן דאמרי דבר שאינו גורם אינו סותר אינה סותרת ועולה: **וכי דנין אפשר.** כגון לידה דאפשר לה לגלות בימי ספירה: **משאי אפשר.** מימי נדה דלא אפשר להיות נדה בימי ספירה: **ר' אליעזר היא.** במסכת מנחות בפ' התולה[ה] דיליף פסח דורות מפסח מצרים שלא יביא אלא מן החולין אמר לו ר"ע וכי דנין אפשר משאי אפשר במצרים אכתי לא הוה מעשר אבל לדורות דאיכא מעות מעשר שני ייתי מנייהו אמר לו אף ע"פ שאי אפשר ראיה גדולה היא ונלמד הימנה: **הקישן הכתוב.** ואפי' לר"ע הני מילי דאין דנין כגון גזרה שוה אבל הקישא אין משיבין על ההיקש[ו] : **רב חסדא אמר טמאה.** דהא איכא שופי: **רבי חנינא אמר טהורה.** כיון דשפתה אף מן הדם איגלאי מילתא דדם הקושי מחמת ולד אתא אבל כי שפתה מן הצער ורואה דם איגלאי מילתא דמקמי הכי הוי חזיא נמי בלא קושי: **לפניו.** יום אחד או שנים קודם ביאתו: **דמפיש חיילות טפי.** סמוך לביאתו: **דפסקו להו חיילות לגמרי.** דהשתא ודאי קמאי לא מחמתיה אתו דאי מחמתיה אתו כל שכן דמפיש חיילות: **סונכא.** אשטורדישו"ן. שאינה מרגשת בצערה מחמת שעמומית המולי[ח] : **אי נמי כי קפני.** שלשה בקושי ואי בשופי ובכולן ראתה למה לי כולי האי: **או שקשתה שנים ושפתה מעת לעת.** בשלישי מן הצער ולא מן הדם: **כדקתני.** שלשה בקושי ומקלת שלישי ומקלת רביעי בשופי: **הא קמ"ל דאע"ג.** דקשתה בקלת שלישי ולא שפתה לילה ויום כלילי שבת ויומו אלא לילה [ט] ושני חצאי יום טמאה: **ולאפוקי מדר'**

חנינא בן אחי רבי יהושע. דאמר לעיל (דף לו:) כל שאל קישויה להיות בשלישי שלה כו': **בריאה.** ארבעים: **אין הולד מטהר אלא ימים הראויין להיות בה זבה.** דהיינו י"א יום שבין נדה לנדה אבל ראתה אחריהן טמאה נדה כדאמר לעיל [לו:] בימי נדה נדה: **אף ימים הראויין לספירת זיבה.** כגון התחיל הקושי בימי הזיבה טהורין כל ימי זיבה ושבעה אחריהם דהא בתר זבה שייכי וכי כתב רחמנא [כ] בנדתה ולא בזיבתה דזיבתה טהורה אהני נמי קאי אבל אחר שבעה אם אחריך טמאה נדה: **ולטעמיה דרב.** כיון דאמר רב בהנך ימים דשייכי בתר זיבה טהרינהו רחמנא לענין קושי: אף

וקשה מהא דאמרינן בחולין פ' הזרוע כהן טבח שתים ושלש שבתות פטור מן המתנות מכאן ואילך חייב אמאי לא דייק התם. וי"ל דנקט שנים לר' דאמר בתרי זימני הויא חזקה ושלש לרשב"ג:

עין משפט נר מצוה

נו א מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל"א וע' במ"מ [והל"ג]:

תוס' הרא"ש

אמר אביי מנא אמינא לה דתניא דותה תטמא כו'. הכי מייתי אביי ראיה לר' מרינוס דכיון דאשכחן תנא דפליג אברייתא דבא סימן דסבר עולין אית לן למימר דר' מרינוס נמי סבר הכי מדלא קאמר בהדיא עולין וה"ה דהוה מצי אביי לאיתויי ההיא דיצאה מליאה ובאה ריקנית דלעיל דאית ליה דאין עולין אלא דאי הוה מייתי לה הוה מוקי לה רבא נמי כר' אליעזר כך פרש"י בתשובה. ולפי פי' בין אביי בין רבא מצו סברי כמסקנא בסוף בא סימן ואליבא דר' מרינוס הוא דפליגי. ור"ת פי' דאדעתא דנפשייהו פליגי דהלכתי' כותיה דאביי דאמר אין עולין ומדקדק מהא דאמר לעיל אהך ברייתי' דיצאה מליאה ש"מ תלת ולא קאמר ש"מ אין עולין לאפוקי מברייתא דלעיל דסברא עולין ללוי אליבא דחד שינוייא דשני בשופעת וכו' ולפי המסקנא עולין לה וכו' ולאפוקי מברייתא דסוף בא סימן. אלא אינו מונה אלא דברים של חידוש הך דר' עקיבא ודר' שמעון וטבילה בזמנה אלא הא פשיטא ליה דאין עולין ויש לדחות דלא חשיב אלא הנך ג' דאיכא פלוגתא דתנאי. אבל בהא דאין עולין לא הוה מצי למימר ש"מ ר' אליעזר היא דהא לאביי אתיא אפי' כמאן דפליג על ר' אליעזר כדקאמר אביי הכא דלר' מרינוס דאמר אינה סותרת אין עולין. ועוד אומר ר"ת דהא דאמרינן בסוף בא סימן דעולין היינו רב הונא בריה דרב יהושע דמסיק לה התם אבל רב פפא דחי לה התם ולא קבל תשובתו של רב הונא ולא הדר ביה אלא סובר כאביי דאמר אין עולין מדפריך בסוף סוגיין וכי דנין אישר משאי אישר. רב פפא אמר ע"כ הקישן הכתוב ולמה ליה לרב פפא למימר הכי הא בלאו הכי אוקמה רבא כר' אליעזר אלא ש"מ דרב פפא לטעמיה דאמר אין עולין ואומר ר"ת דהיא הלמד של יע"ל קג"ם ולא כאותם המפרשים דהיינו למד של לחי העומד מאיליו דיערובין: **מה** ימי נדה שאינן ראויין לזיבה ואין ספירת ז' עולה מהן. משום דכל זיבה זמן שהזיבה מושכת אין מתחיל פתח נדותה והא דאמרינן בסוף בא סימן זאת אומרת ימי נדה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבתה בזיבה קטנה בשומרת יום כנגד יום איירי: ה"ג רש"י אף ימי לידתה שאינן ראוין לזיבה אין ספירת ז' עולה מהן ופי' דאין ראויין לזיבה כדדרשינן דמה מחמת עצמה ולא מחמת וולד. וקשה לי דמהך קרא לא ממעיטנא אלא דם הקושי שאינו טמא בזיבה אבל ימי לידה לא ממעיטנא מהתם הלכך נראה דגירסת הספרים אף ימי לידתה אין ראויין לזיבה ואין ספירת ז' עולה מהן וכולה מילתא ליף לה מהיקישא. ע"כ הקישן הכתוב. וכ"ע מודה הכא. וקשה דבפ' התודה גבי ר' אליעזר דיליף פסח דורות מפסח מצרים דאינו בא אלא מן החולין ויליף לה ר' אליעזר מועבדת שיהיו כל עבודות של חדש זה כזה ואפ"ה קאמר ר"ע וכי דנין אישר משאי אישר ואין לומר דלית ליה לר' עקיבא ההוא היקישא דהא בפסחים בפ' מי שהיה טמא מקיש להו אהדדי

מסורת הש"ס

ה) [נעיל לה:], ו) ממחות פב: יט. [סוכה כ:] וש"נ], ז) גי' רש"ל לחל, ד) [נעיל לו:], ח) [דף פב.], ט) [נ"ק סג:], י) עיין רש"ל, כ) [דף נ: ומסן], ט) [ביצמות ס:], ל) [וע"ע תוס' שבת ס: ד"ה השתא],

---

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטֻמְּאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא: ויקרא יב ב

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה תוגבא וכו' החולי הס"ד ותמ"ל מ"ה אילימא כדקתני אלמה: (ו) ד"ה אף ימים וכו' כתב רחמנא בנדתה ולא בזיבתה:

גליון הש"ם

גמ' מה ימי נדתה. בתחוסי הרשב"א גיטין דף ט ד"ה הא דקתני היה הגי' כאן הקיש ימי נדתה לימי לידתה מה ימי נדתה וכו':

לעזי רש"י

אישטורדישו"ן. לבלבל.

מוסף רש"י

דותה תטמא. קרא ימיה בפ' בוא, דה"ל למכתב וטמאה שבעת ימים כימי נדה ולשתוק, **לרבות את בועלה.** שמטמאה את בועלה כנדה, ולרבות את הלילות כימים, הלא מימה ימים כתיב (לעיל לה:).

תוס' הרא"ש (המשך)

לכמה דברים וי"ל כיום דאיצטריך היקישא לשאר דברים לא שייך החם למימר ע"כ הקישן הכתוב לענין איפשר משאי איפשר: וד' חנינא אמר טהור. מסתברא דר' חנינא אמתניתין דוקא קאי ששפתה מעת לעת אבל טפי לא מסתבר שיקדימו כל כך חיילות לפני המלך: **השתא** נ' מקשיא מ' מיבעיא. בריש סוכה דקאמר ר' יהודה מכשיר עד מ' או נ' אמה לא דייק הכי משום דקים ליה התם דלאו דוקא אלא מ' ונ' כדאמרי' אינשי וה"ה לטובא כדמשני בשבת בריש מפנין ומאן דמשני התם ד' מאוצר קטן וחמש מאוצר גדול קסבר דוקא קתני דלאו מיסתבר ליה לפנות כל כך בשבת וה"נ קים ליה דדוקא הוא דלא מיסתבר לטהר הקישוי לעולם. ועוד דקתני בשמעתין וחמשים שהולד מטהר וכן גבי סנדל המסומר דייק הכי בפ' במה אשה גבי ארבע וחמש ובפ' אע"פ דכתובות גבי יונק תינוק והולך ד' או ה' שנים לא דייק משום דפשיטא ליה דלאו דוקא ה' אלא כל לפי צורך הולד. וכן בריש אע"פ בכתובות אבל חכמים אומרים משהה אדם את אשתו אפי' ד' או ה' שנים בלא כתובה התם נמי לאו דוקא דפשיטא ליה ד' וה' דכאמרי' אינשי ואפי' טובא.

אף ימים הראויין לספירת סתירת זבה. בימי [3] זיבה דלעולם היא טהורה עד שתשפה שהרי כל ימיה ראויין לכך שאם תספור ששה ותראה קותרת הכל ונמצאו הימים הבאין ראויין לספירה והא דתניא [לעיל לו:] בימי נדה נדה היכא דאתחיל קושי מימי נדה אבל אתחיל בימי זיבה כל מה שיאריך הקושי טהורה: [4] **ועוד ארבעים וחמשים יום.** קס"ד לגמרי מטהר לה ר"מ מזוב ומנדות: **בימי נדה נדה.** וה"ק ר"מ כמה הוא קשויה שלא תבא להתחייב בקרבן ולספירת נקיים ארבעים וחמשים יום ומיהו בכל הני ארבעים כי שלמי ימי זוב ומטו ימי נדות טמאה נדה וכי הדרי שלמי ז' ימי נדות ומטו ימי זוב טהורה: **זבה גדולה.** ראתה שלשה רצופין בתוך י"א יום טהורה מספירת נקיים ומקרבן אבל לא ראתה אלא יום אחד צריכה למנות יום כנגד יום דכי כתיב דמה דדרשינן [ע"ב] ולא מחמת ולד בזבה גדולה כתיב דכתיב בהטוא קרא ימים רבים ואם משך קשויה יותר מאחד עשר יום שנכנסה לימים ארבעה לנדה טמאה: **ימי וכל ימי זוב טומאתה וגו'.** ומייתיהו נפקא לן זבה קטנה בשילהי מכילתין [עג.] בשמעתא בתרייתא: **קשיא לתרוייהו.** דאמרי זבה גדולה וקטנה הוא דמטהר ולד אבל אם יאריך אחריהן טמא: **בימי זיבה.** למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: **יש מקשה.** שהיא רואה: **ק"נ יום.** לצופין: **ואין זבה עולה בהן.** ולא שתהא מקשה כל ק"נ יום: **כילד ראתה ג' בלא עת.** בלא עת נדתה הרי [1] י"א ימים שלאחר נדתה שהן ימי זיבה ואינה זבה עד שתראה בהן ג' רצופין ואם ראתה שנים בסופן כשתראה למחר הוי פתח של נדותה ואינו מצטרף לה לזיבה אלא תחלת נדה הוא וכל שבעה תהיה נדה הרי ט' ימים רצופין ושנים שלאחר הנדה שהן מן י"א של ימי זוב וכל כמה דלא חזיא ג' בימי זיבה לא הוא זבה הרי י"א רצופין וקשתה חמשים והיא חולה ואמרינן לעיל [לז:] בחולה חמשים הרי ס"א וביום ס"א [2] ילדה נקבה ואפילו רואה כל שמונים אינה זבה ואחד ושמונים הוי תחילת נדה ואם תראה ז' הרי מאה ומ"ח ושנים שלאחר הנדה ותפסוק הרי ראתה ק"נ רצופין ואינה זבה אבל אם תראה יותר הוא זבה דהוו להו ג' לאחר הנדה: **וחמשים שהולד מטהר.** הנך חמשים של קושי לפני השמונים: **א"כ.** דקתשבת שמונים של נקבה: **יש מקשה לעולם.** ואינה זבה כגון טובלת ליי"ד של נקבה ומתעברת ולסוף שמונים שבעה לנדה ושנים לאחר הנדה ומקשה חמשים וחוזרת ומפלת נקבה וכן לעולם: **אמר להן.** ר"מ מאי דעתייכו משום נפלים כדפרשינן: **אין קושי לנפלים.** אין הנפל מטהר קישויו ואנן בולד דאית ליה קושי קמייריגן: **יש רואה.** בלא קושי: **קמ"ל דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם.** דאי לא אפשר לא הוא חזיא קודם לידה בפתיחת הקבר הרי היא זבה הואיל ובלא קושי ראתה: **נהקל ונהחמיר.** פעמים שאינו מטהר כלום פעמים שהוא מטהר חדש ויום אחד: **הרי זו יולדת בזוב.** הואיל ורוב זיבה בשמיני הואי שאין הולד מטהר שדיינן חד יומא בתר תרין והרי היא זבה: **ואפי' בסוף תשיעי ילדה.** ואע"ג דתשיעי כולו בשופי חוץ משני ימים אין זו יולדת בזוב בלבד אלא תראה דם בימי השופי ולא אמרינן כיון דשופי סמוך לילדה נטמאתה בדם הקושי דקסבר ר' יהודה שיפורא גרים כלומר החדש של תשיעי גורמת לידת הולד דמכי עייל הוה זמן לידה הילכך כל הדמים שרואה בו בקושי אינו אלא מחמת הולד אע"ג דאיכא שופי בתרייהו ואפי' בתחלת תשיעי הוי מחמת ולד דקסבר יולדת לעו' יולדת למקוטעין: **שיפורא.** שופר שתוקעין בו ב"ד בקדוש החדש: **או למאתים ושבעים ואחד.** דהוו להו ט' חדשים שלמים של שלשים ויום ראשון של עשירי יולדת: **או לרע"ב.** כלומר אם לא הוא יום ראשון קולטו בשני ומיום קליטתו הוי התחלת העיבור: **או לרע"ג.** שאם לא קלט בשני קולטו בשלישי אבל אם לא קלט בשלישי שוב אינו קולטו דקי"ל דעד שלישי הוי רואי להזריע מכאן ואילך מסריח במסכת שבת (דף פו.) בפולטת שכבת זרע ביום השלישי בפרק ר' עקיבא. אלמא לא ילדה למקוטעין: [**הוא**]. שמואל דאמר כחסידים: לידי

[3] [לעיל כא. וש"נ], [4] בס"א: בימי, [1] [הן רש"ש], [2] [ס"ב רש"ש], [3] לא נמצא זה בפירש"י שלפנינו, [1] [לעיל כז.].

תורה אור השלם

1. וְאִשָּׁה כִּי יָזוּב זוֹב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת נִדָּתָהּ אוֹ כִי תָזוּב עַל נִדָּתָהּ כָּל יְמֵי זוֹב טֻמְאָתָהּ כִּימֵי נִדָּתָהּ תִּהְיֶה טֻמְאָה הוּא: ויקרא טו כה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עד ארבעי':

גליון הש"ס

גמ' **אי** למאתים ושבעים ושלשה. בירושלמי פ' המולך מי' לו לרע"ד וע' ביפה מראה שם: **תוס'** ד"ה **שיפורא** וכו' **דלא** קי"ל כרבה תוספאה. ע' לעיל מז ע"א תוס' ד"ה אלא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אבא שאול משמיה דרב אמר. נ"ב כ' בסה"ל ד' קמטו ע"ד לא יודעתי מי הוא ולפענ"ד נ"ל אבא שאול משמיה דרבי. ועי' פסחים דף לד ע"א דאבא שאול גבל של בית רבי היה: **ב)** שם אלא למאתים וכו'. נ"ב עי' תכולת שור:

מוסף רש"י

לפתיחת הקבר. הלחם, **בלא דם.** דם לידה (לעיל כא.).

עין משפט נר מצוה

נז א עי' במ"מ פ"ו מהל' מיקוה הל"ח:

נח ב מיי' שם הל"י ועי' במ"מ:

נט ג מיי' שם הל"ח:

תוס' הרא"ש

הראויין להיות בהן זבה גדולה. פר"ח לאפוקי עשירי וי"א דאין ראויין להתחיל בהן זבה גדולה א"נ לאפוקי יום ראשון ויום שני של י"א דאין ראויין להיות בהן זבה גדולה ולשון ראויין משמע כפירושו: **מאי** דעתייכו משום נפלים וכו'. ותימה בלא נפלים נמי משכחת לה (נמי) יותר מק"נ ימים כגון יהודה וחזקיה שנשתהו ג' חדשים זה אחר זה וי"ל מילתא דלא שכיח הוא א"נ כשנתעברה תאומים לא קא מיירי: **יש** רואה ק' יום. ותימה כל ימיה משכחת לה דאחד שמונים של נקבה הפילה נקבה אחרת וי"ל דבחד ולד איירי א"נ היינו האי דפרך מאי קמ"ל דאי חידוש של ק' יום הא משכחת לה אפי' טובא ולר' מאיר משכחת לה כל ימיה כה"ג אלא דר' מאיר לא איירי אלא בלידת קושי: **ש"מ** קסבר ר' יהודה שיפורא גרים. שופר שתוקעין ב"ד בקידוש החדש של עיבור הוא לפי חידוש הלבנה ותימה דלמא דיה חדשה דקאמר היינו ל' יום האחרונים שהוא חדש תשיעי לעיבורה וי"ל דא"כ ה"ל למימר דיה חדש אחרון אבל חדשה משמע חדש המבורר דהיינו חדש הלבנה וקאי [ש"מ] אמתני' כמו אברייתא אלא שנקבע בתלמוד אחר הברייתא א"נ משום דברייתא מוכחא דיולדת למקוטעין מדקתני אפי' בתחלת תשיעי ילדה ולא מיקרי חדש לענין חדש העיבור כיון דאין בו אלא יום אחד ולא שייך עליה למימר כמתניתין דיה חדשה. ונראה דלר' יהודה דבחדש ראשון של עיבור נמי שיפורא גרים ואם עיברה ביום אחרון של אדר יולדת בתחלת מרחשון כדקתני סוף ח' ותחלת ט' משמ' דמילתא דפסיקא היא דאי אמרת דבעיא ח' חדשים הראשוני' שלימי' א"כ לא משכחת לה דשיפורא דט' גרים אלא א"כ נתעברה בתחלת החדש וא"כ לר' יהודה משכחת לה דאשה יולדת (לח') [לד] חדשים וב' ימים: **והאמר** שמואל אין אשה מתעברת כו'. לא הוה מצי למימר דר' יהודה איירי בנפלים מדנקט שמיני ותשיעי ולא נקט שלישי ורביעי:

אאפי' ימים הראויין לספירת סתירת זבה תנן כמה הוא קשויה ר"מ אומר ארבעים וחמשים יום בשלמא לרב משכחת לה כרב אדא בר אהבה אלא ללוי קשיא אמר לך לוי מי קתני טהורה בכולן בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה לישנא אחרינא אמרי א"ר לוי אין הולד מטהר אלא ימים הראויין להיות בהן זבה גדולה מ"ט [1]דמה ימים רבים כתיב א] אבא שאול משמיה דרב אמר אפילו ימים הראויין להיות בהן זבה קטנה מ"ט ימי וכל ימי התם כתיבי תנן כמה הוא קשויה ר"מ אומר אפי' ארבעים וחמשים יום קשיא לתרוייהו מי קתני טהורה בכולן קשתה בימי נדתה נדה בימי זיבתה טהורה תניא היה ר"מ אומר יש מקשה ק"נ יום ואין זיבה עולה בהן כיצד שנים בלא עת ושבעה נדה ושנים של אחר הנדה וחמשים שהולד מטהר ושמונים של נקבה ושבעה נדה ושנים של אחר הנדה אמרו לו א"כ יש מקשה כל ימיה ואין זיבה עולה בהן אמר להן מאי דעתייכו משום נפלים ב]אין קושי לנפלים ת"ר גיש רואה מאה יום ואין זיבה עולה בהן כיצד שנים בלא עת ושבעה נדה ושנים של אחר הנדה ושמונים של נקבה ושבעה נדה ושנים של אחר הנדה מאי קמ"ל לאפוקי ממ"ד [6]אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמ"ל דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם: ר' יהודה אומר דיה וכו': תניא רבי יהודה אומר משום רבי טרפון דיה חדשה ויש בדבר להקל ולהחמיר כיצד קשתה שנים בסוף שמיני ואחד בתחלת תשיעי ואפילו בתחלת תשיעי ילדה הרי זו יולדת בזוב אבל קשתה יום אחד בסוף שמיני ושתים בתחלת תשיעי ואפילו בסוף תשיעי ילדה אין זו יולדת בזוב אמר רב אדא בר אהבה ש"מ קסבר רבי יהודה שיפורא גרים איני והא אמר שמואל אין אשה מתעברת ויולדת ב] אלא למאתים ושבעים ואחד יום או למאתים ושבעים ושנים יום *או למאתים ושבעים ושלשה הוא דאמר כחסידים הראשונים דתניא חסידים הראשונים לא היו משמשין מטותיהן אלא ברביעי בשבת שלא יבואו נשותיהן לידי להיות בהן זבה גדולה. [5] רש"י פירש לאפוקי י' וי"א דאינה ראויה להתחיל בהן זבה גדולה ור"מ פירש לאפוקי יום ראשון ויום שני של י"א דאינה ראויה עדיין להיות זבה גדולה אם לא תראה יום ג': **מאי דעתיך משום נפלים. תימה דבלאו נפלים מצינן לאשכוחי יותר מק"נ כגון [1] יהודה וחזקיה ואחר הולד השני תספור שמונים לנקבה ושבעה ימים לנדה ושני ימים אחרי כן וי"ל דלא שכיח וא"ת והלא בלא קושי משכחת כל ימיה שלא תהא זבה כגון שהפילה אחר פ' לנקבה ז' לנדה וב' ימים אחר נדה ובשלמא בסמוך גבי יש רואה ק' ימים איכא למימר דבאחד ולד מיירי אי נמי בבן קיימא אבל הכא מיירי בנפלים מדקאמר אין קושי לנפלים ויש לומר דלא מיירי ביולדת בלא קשו:

שיפורא גרים. פירוש שופר שתוקעין בר"ח בקדוש החדש תשיעי של עיבורה ואם תאמר והיכי מוכח דחדש לבנה גריס דילמא חדש תשיעי של אחר מ' חדשים של שלשים יום להריונה גריס אפי' הוא מתחיל באמצע חדש הלבנה וי"ל דאם כן הו"ל למימר דיה חדש אחרון אבל חדשה משמע חדש המבורר דיה חדש אחרון דאי לא אמר אברייתא אלא שנקבע בתלמוד אחר הברייתא א"נ משום דברייתא מוכחא דיולדת למקוטעין מדקתני אפי' בתחלת תשיעי ילדה ולא מיקרי חדש לענין חדש העיבור כיון דאין בו אלא יום אחד ולא שייך עליה למימר כמתניתין דיה חדשה. ונראה דלר' יהודה דבחדש ראשון של עיבור נמי שיפורא גרים ואם עיברה ביום אחרון של אדר יולדת בתחלת מרחשון כדקתני סוף ח' ותחלת ט' משמ' דמילתא דפסיקא היא דאי אמרת דבעיא ח' חדשים הראשוני' שלימי' א"כ לא משכחת לה דשיפורא דט' גרים אלא א"כ נתעברה בתחלת החדש וא"כ לר' יהודה משכחת לה דאשה יולדת (לח') [לד] חדשים וב' ימים: **והאמר** שמואל אין אשה מתעברת כו'. לא הוה מצי למימר דר' יהודה איירי בנפלים מדנקט שמיני ותשיעי ולא נקט שלישי ורביעי:

ימים קשתה בחדש ט' אלא ולאי שיפורא גרים ורבא לרבי יהודה שיפורא דט' חדשים גרים ואם נתעברה בסוף החדש יולדת בתחלת תשיעי דאי בעינן שמונה הראשונים שלמים א"כ כי נתעברה בסוף החדש שיפורא דט' הוה ליה עשירי אא"כ נתעברה בתחלת החדש: והא

והא אמר שמואל כו'. לא מצי למימר דרבי יהודה בנפלים אייריי מדנקט שמיני ותשיעי ולא נקט ג' וד' [6] אי נמי מדקתני ילדה: **דיו לבא** מן הדין להיות כנדון. וא"ת [7] ובלא ק"ו נמי אמאי מטומא תיפוק ליה דקושי לא גרע משופי ולמה בשביל קישוי יש לה להיות טומאה וי"ל דטעמא דרבי אליעזר כדמפרש רבא בגמרא דמיה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ולכך צריך להו לרבנן ק"ו ומחמת ק"ו אית לן למדרש קרא דדמיה למילתא אחריתי וליכא לאוקמי קרא אפי' בימי נדה דליכא ק"ו לרבנן נמי דרשי תשב ישיבה אחת לכולן ורבי אליעזר סבר דכיון דליכא לאוקומי קרא בימי נדה אפי' אי נימא ק"ו משום דיו אין לך לטהר אלא בימי זיבה אבל בימי נדה טמאה ולדידיה אף בימי זיבה טמאה משום תשב ישיבה אחת לכולן כדאמר בגמ': **אימא** בימי זיבה טהורה בימי נדה **טמאה.** פי' הקונטרס אבל מדקאמר ת"ק כל דמיס שהיא רואה טהורה ועלה קא"ל אליעזר דטמאה ולא מפליג משמע דאף בימי זיבה דטמאה ודיו דקא"ל אליעזר לרבריהס דרבנן קאמר להו והר"ר מנחם מפרש דרבי אליעזר לא מטמא אלא בימי נדה כדקאמר דיו והא דקפריך ואימא בימי זיבה טהורה הוי סיוס מילתא דרבא דאמר בהא זכינהו רבי אליעזר לרבנן דהא מקרא דדמיה הוו להו לרבנן לטמא בימי נדה ולטהר בימי זיבה ומשני תשב ישיבה אחת לכולן וכיון דמק"ו מטהרין בימי זיבה אית לן לטהר מקרא דתשב אף בימי נדה דהא משמע ישיבה אחת לכולן ואין לחלק בהן ואם כן קרא דדמיה אתא למילתא אחריתי והכי דרשינן לעיל בברייתא לרבנן מתשב שכל דמיה טהורים ואם תאמר וכיון דאי לאו קרא דתשב אף רבנן הוו מטמאין מקרא דדמיה א"כ היכי בעו למעבד ק"ו דאף בימי נדה טהורה דקאמרי הרי אנו משיבין אותך בלשון אחר [8] וי"ל דפרכינן ליה כיון דמק"ו מוכיח דטהורה אף בימי נדה אית לן למימר דמיה לדרשא אחריתי: לא

לידי חילול שבת ברביעי ותו לא אימא מרביעי ואילך אמר מר זוטרא מאי טעמייהו דחסידים הראשונים דכתיב [1]ויתן [ה'] לה הריון הריון בגימטריא מאתן ושבעים וחד הוו אמר מר זוטרא אפי' למ"ד [6]יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעים יולדת לשבעה יולדת למקוטעים שנאמר [2]ויהי לתקופות הימים [3]ותהר חנה ותלד בן מיעוט תקופות שנים מיעוט ימים שנים: רבי יוסי ור"ש אומרים אין קושי יותר מב' שבתות: אמר שמואל מאי טעמייהו דרבנן דכתיב [3]וטמאה שבועים כנדתה כנדתה ולא כזיבתה מכלל דזיבתה טהורה וכמה שבועים ת"ר יש מקשה עשרים וחמשה יום ואין זיבה עולה בהן כיצד שנים בלא עת ושבעה נדה וב' שלאחר נדה וארבעה עשר שהולד מטהר ואי אפשר שתתקשה עשרים וששה יום בלא ולד ולא תהא יולדת בזוב בלא ולד בתלתא נמי סגי אמר רב ששת אימא במקום שיש ולד אמר ליה רבא והא בלא ולד קתני אלא אמר רבא הכי קאמר אי אפשר שתתקשה עשרים וששה יום במקום שיש ולד ולא תהא יולדת בזוב ובמקום שאין ולד אלא נפל בתלתא נמי הויא זבה מ"ט אין קושי לנפלים: **מתני'** [4]המקשה בתוך שמונים של נקבה כל דמים שהיא רואה טהורין עד שיצא הולד ורבי אליעזר מטמא אמרו לו לרבי אליעזר ומה במקום שהחמיר בדם השופי היקל בדם הקושי מקום שהיקל בדם השופי אינו דין שנקל בדם הקושי אמר להן דיו לבא מן הדין להיות כנדון ממה היקל עליה מטומאת זיבה אבל טמאה טומאת נדה: **גמ'** תנו רבנן תשב לרבות המקשה בתוך שמונים של נקבה שכל דמים שהיא רואה טהורין עד שיצא הולד ור"א מטמא אמרו לו לר"א ומה במקום שהחמיר בשופי שלפני הולד היקל בשופי שלאחר הולד מקום שהיקל בקושי שלפני הולד אינו דין שנקל בקושי שלאחר הולד אמר להם דיו לבא מן הדין להיות כנדון ממה היקל עליה מטומאת זיבה אבל מטמאה טומאת נדה אמרו לו [5]הרי אנו משיבין לך לשון אחר ומה במקום שהחמיר בשופי שלאחר הולד אינו דין שנקל בקושי שעמו מקום שהיקל בשופי שלאחר הולד אינו דין שנקל בקושי שעמו אמר להם אפילו אתם משיבין כל היום כולו דיו לבא מן הדין להיות כנדון ממה היקל עליה מטומאת זיבה אבל מטמאה טומאת נדה אמר רבא בהא זכינהו ר"א לרבנן לאו אמריתו דמה דמה [6]מחמת עצמה ולא מחמת ולד ה"נ [4]וטהרה ממקור דמיה מחמת עצמה ולא מחמת ולד אימא בימי נדה בימי זיבה טהורה אמר קרא תשב ישיבה אחת לכולן: **מתני'** [2]כל אחד עשר יום בחזקת טהרה

לידי חילול שבת. שלא תלד בשבת ויצטרך לחלל עליה את השבת: **אלא מרביעי ואילך.** אבל ליל שלישי וליל שני ומוצאי שבת לא דאי מתעברה למוצאי שבת שמא תלד לרע"ג דמטי בשבת ונמצא שבת מתחלל שניתן רשות לחללו מפני סכנת נפש. והיכי דמי עשה מרע"ג ימים שבועים מאה ימים הוו שבועים שוין בר מתרי יומי וכן לק' ימים האחרים שני ימים הרי ארבע ימים עולפים על השבועים וע' ימים כולן שויס וג' ימים תן על ד' העולפים הרי שבוע וכיון שהתחילו במוצאי שבת נמצאו כלים בשבת ואם נתעברה בשני דלמא ילדה לרע"ב דמטי בשבת ואם נתעברה בשלישי דלמא ילדה לרע"א דמטי בשבת אבל בד' אי ילדה לרע"א מטי בחד בשבא ואי לרע"ב מטי בתרי בשבא ואי לרע"ג מטי בתלתא בשבא. אלמא כשמואל סבירי להו: (א) **ברביעי ואו לא.** כל שכן דאי מעברא בה' או בו' או בשבת דלא מטי יום לידה בשבת: **לתקופות הימים.** כתיב: **מיעוט ימים שנים.** דכל מקום שנאמר ימים ולא נאמר כמה תפוס המועט בידך ולא המרובה שאם אתה אומר ימים שלשה או ארבעה אני אומר עשרה או ק' כך שנו חכמים (ב) (סוכה דף ה:) כל ששמועו מרובה ושמועו מועטת תפסת מרובה לא תפסת תפסת מועטו תפסת. הלכך כאן שנאמר ימים מכיון שנכנסו שני ימים בחדש שביעי ילדה: **מכלל דזיבה טהורה.** ומהכא גמרינן לעיל [לו:] קושי בימי זיבה: **יש מקשה.** שרואה כ"ה יום בין קושי ובין שופי: **שנים בלא עת וז' דנדה וב' לאחר נדה.** בלא קושי: **וי"ד.** בקושי לרבי יוסי ולר"ש והכא לא תשיב אלא קודם לידה. ואי אפשר למקשה כ"ו יום שלא תהא זבה שהולד אינו מטהר אלא י"ד יום הסמוכים ללידה ופשו להו ג' בין נדות לקושי ובהנהו שלשה הויא זיבה: **בלא עת ונד.** לקמן פריך משמע שאין שם ולד א"כ אלא קושי הוא ולמה לי כ"ו בתלתא לאחר הנדה סגי: **מתני' המקשה תוך שמונים.** שנתעברה בימי טוהר או שנשתהה ולד אחר חבירו ב' חדשים וחצי אחד נגמרה צורתו בחמישה שביעי ואחד נגמרה צורתו לסוף תשיעי כמעשה דיהודה וחזקיה בני ר' חייא (לעיל דף מז.): **טהורין.** דכל תוך מלאת הוי דם טוהר: **ורבי אליעזר מטמא.** נדה דכיון דבקושי בא לאו דם טוהר הוא אלא מחמת ולד שבמעיה ומזיבה הוא דטהור אבל בימי נדה נדה: **שהחמיר בדם השופי.** כגון שאר יולדת שרואה ג' בשופי וילדה הרי זו יולדת בזוב: **היקל בדם הקושי.** לטהרה מזובה: **מקום שהיקל בדם השופי.** לטהרה מכל טומאה כגון תוך מלאת: **אינו דין שנקל בדם הקושי.** לטהרה מכל טומאה ואפי' מנדות: **דיו לבא מן הדין.** כגון קושי של תוך מלאת שאתם למדין מקושי דעלמא: **להיות כנדון.** בקושי דעלמא: **גמ' תשב.** על דמי טהרה: **עד שילא הולד.** ילא הולד טמאה לידה: **הרי אנו משיבין אותך לשון אחר.** אלא נלמד קושי שלאחר (ג) מקושי שלפני כדאמרי' לעיל מקום שהיקל בקושי שלפני הולד אינו דין שנקל בקושי שלאחריו דהכא הוא דאיכא למימר דיו לקושי שלאחריו להיות בקושי שלפניו שהרי ממנו אנו למדים אלא הכי גמרינן מקום שהיקל בשופי שלאחריו אינו דין שנקל בקושי שעמו שעם השופי יליף קושי של אחריו דטהור לגמרי וליכא למימר ממה היקל מטומאת זיבה כדקאמר: **דיו לבא כו'.** שהרי ק"ו אינו נידון אלא מכח קושי שלפניו כדקתני ומה במקום שהחמיר בשופי שלפני הולד היקל בקושי שעמו: **וזכינהו.** תשובה נאמת יכול להשיבן: **אימא בימי נדה נדה.** לר"א פריך כיון דאית ליה דיו לודי מיהא דבימי זיבה טהורה בקושי שלפניו כגון דאתה בקושי שבעה ימים דאשונים תהא טמאה ואם דאתה יותר יהא הדם טהור ותבטל לאחר שבעה דאשונים של קושי: **ישיבה אחת לכולן.** או כולן טהורין או כולן טמאין: **מתני' כל אחד עשר יום.** אחר הנדות אשה עומדת בחזקת טהרה. ובגמרא [לט.] מפרש למאי הלכתא:

ישבה

עין משפט נר מצוה

ס א מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל"ט:

סא ב מיי' שם פ"ח הל"ח סמג לאוין קיח:

תוס' הרא"ש

אמר להן דיו. ותימה דל ק"ו מהכא מנין לטמאו' אטו משום קישוי מיגרע גרע וי"ל דטעמא דר' אליעזר כדמפרש בגמ' וטהרה ממקור דמיה מחמת עצמה ולא מחמת ולד וטעמא דרבנן מתשב. ותימה כיון דטעמא דר' אליעזר מקרא מאי קאמרי לה ק"ו וי"ל דה"ק דמיסתבר למדרש קרא כדדרשי' אנן משום ק"ו ור' אליעזר השיבם דאפי' דרשיתו ק"ו אין לכם לטהר אלא בימי זיבה ומשום דיו אבל בימי נדה טמאה ומיהו ר' אליעזר אליבא דנפשיה ס"ל דאפי' בימי נדה טמאה כדפרש' בגמ' ואימא בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה ופרש"י דלר' אליעזר קפריך והא דפשיטא ליה לתלמודא דר' אליעזר מטמא אפי' בימי זיבה מדקתני סתמא ר' אליעזר מטמא ומשמע דאיירי אפי' בימי זיבה דומיא דקישוי דאיירי ביה בבבא קמייתא. ועוד כיון דדריש ליה מקרא משמע ליה דבכל ענין טמא. וה"ר מנחם פי' דר' אליעזר דוקא בימי נדה מטמא כדמוכח מדיו והא דאמר ואימא בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה לאו לר' אליעזר קא פריך אלא מסקנא דמילתא דרבא היא דקאמר בהא זכנהו ר' אליעזר לרבנן ומפרש ואזיל היכי זכנהו ואע"ג דאית להו ק"ו יש לכם לטמאות בימי נדה מדכתיב דמיה ומשני אליבא דרבנן אמר קרא תשב ישיבה אחת לכולן וכיון דמטהרינן בימי זיבה ה"ה בימי נדה וכפר"ח ואסיקנא לרבנן ישיבה אחת לכולן:

ח) [נעיל מז. בכורות כ.] ר"ה יח. יבמות מב., **ב)** [לכאורה הענין פליאה וכבן דע דז"ל הרד"ק בתוקפת הימים ימי העיבור כתרגומו לזמן משלש יומיא ופירוש והבר תנה שהרתה כבר כאשר בתה משלה ידעה אלקנה בעלה והרתה כמו שאמר ויזכרה ה' לתקופת הימים זהו כשבשלים ימי הבריון ילדה בן ויש ויין מורחת לשבבר וכו'], **ג)** [נעיל לו:], **ד)** [מו"כ תלוכע דזיכים פרשה הן], **ה)** גי' רש"ל וכו' במקום וי"ל וכל"ל בלשון אחר וכו' דפרכינן ליה כיון דמק"ו מוכח דטהורה אף בימי נדה אית לן למימר דמיה לדרשא אחריתי: מוכח כו' ועי"ש,

תורה אור השלם

1. וַיִּקַּח בֹּעַז אֶת רוּת וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַיִּתֵּן יְיָ לָהּ הֵרָיוֹן וַתֵּלֶד בֵּן.
רות ד יג

2. וַיְהִי לְתְקֻפּוֹת הַיָּמִים וַתֹּהַר חַנָּה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל כִּי מֵיְיָ שְׁאִלְתִּיו: שמואל א א כ

3. וְאִם נְקֵבָה תֵּלֵד וְטָמְאָה שְׁבֻעַיִם כְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשֶּׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דְּמֵי טָהֳרָהּ: ויקרא יב ה

4. וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְיָ וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהֲרָה מִמְּקֹר דָּמֶיהָ זֹאת תּוֹרַת הַיֹּלֶדֶת לְזָכָר אוֹ לְנְקֵבָה: ויקרא יב ז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ברביעי ע"ל קודם ד"ה אלא מרביעי: **(ב)** ד"ה הרי אנו וכו' קושי שלאחר הולד מקושי שלפני הולד כדאמרי' לעיל מקום שהיקל בקושי:

גליון הש"ס

גמ' הרי אנו משיבין לך. מזה בתמני' דנ"ק כה ע"א: תוס' ד"ה והא וכו' אי נמי מדקתני ילדה וכו'. כדמשמע לעיל כו ע"ב הפילה נפל וכו' ילדה וכו':

מוסף רש"י

יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעים. אלא לחדשים שלמים של שבעים יום (ר"ה יא.). **לתקופות הימים.** הרי שבה חדשים וכ' ימים (יבמות מב.). **ולא מחמת ולד.** שדם הקישוי שיצא קודם סולד מחמת צער הקישוי, אינו מביאה לידי זיבה, וכ"ש דם שלאחר סולד (סנהדרין פז:).

ישבה לה ולא בדקה. אבל נשים קאי ולאו לעיל מהדר: **טמאה.** דאורח בזמנו בא: **במחבא.** מחמת ליסטין או (א) כרכוס: **ימי זוב.** ימי ספירו: **ושומרת יום.** כיון שנפתח מעיינה ורואה היום אע"ג דבתוך י"א היא הוא למחר בחזקת טמאה: **גמ' לומר שאינה צריכה בדיקה.** שחרית וערבית ומשעברו צריכה לבדוק כדאיתא בפ"ק (לעיל דף יא.): **והא מדקתני סיפא ישבה.** דמשמע דיעבד מכלל כו'. והאי דפריך (ב) כן דס"ד דהאי ישבה אתוך י"א קאי: **וימי נדה.** לימים שראויין לנדה כגון אחר י"א שבין נדה לנדה: **בחזקת טהרה.** שנסתלקו דמיה בנדותה וילאו: **בימי נדה.** לאחר שעברו י"א וראויים לבא ימי נדה: **בעיא בדיקה.** לכתחלה אבל ישבה ולא בדקה דיעבד טהורה ואם הגיע וסת הקבוע לה ולא בדקה הרי היא ודאי טמאה: **לא נצרכה.** הא דקתני כל י"א בחזקת טהרה אלא לר"מ בסוף פרק ראשון בגמרא: **אמאי יולדת.** תשמש כל י"א: **דלמא אתיא לקלקולא בימי נדה.** בימים הראויים לנדה אסורה לשמש שמא תקלקלנו: **רבא אמר.** מתני' דקתני כל י"א בחזקת טהרה: **לומר.** שאם תראה בהם אינה מטמאה מעת לעת לפי שמסולקין דמיה: **הנדה.** כלומר אשה שראתה דם מטמאה מעת לעת בראיית תחלת נדותה: **והזבה ושומרת יום.** כלומר והראתה בתוך י"א בין שראתה ג' ימים דהויא זבה בין שראתה יום אחד דהויא שומרת יום מטמאה מעת לעת בראייה ראשונה: **היולדת.** שילדה דם בפתיחת הקבר מטמאה מעת לעת בראייה ראשונה: **חייא בר רב הונא.** פי' אמתני' מהדר: **בתוך ימי זיבתה.** כגון ראתה ג' פעמים מט"ו לט"ו אין זה וסת לענין היה שעתה או לענין שאם לא בדקה תהיה טמאה דמט"ו לט"ו הוו ימי זיבה וכן כל הימים משלמו ז' ימי נדות עד י"ח דשלמי ימי זיבה בהדי נדות: **לא שמיע לי הא שמעתתא.** דרב יוסף תלמידו דרב יהודה שהוא תלמיד של רב ושמואל וחלה רב יוסף ועקר תלמודו וכשהיה שומע מימרא דרב ושמואל ואינו נזכר לאותה שמועה מתמיה ולאו תלמידו של רב יהודה אני ולא אמר לי שמועה זו ואביי תלמידו מזכירו (נדרים דף מא.): **אם אמרת ניהלן.** קודם חולייך: ה"ג **ואהא אמרת ניהלן.** על משנה זו אמרת לנו משמיה דאין אשה קובעת לה וסת בימי זיבה: **למודה.** רגילה: **יום ט"ו.** לקמן מפרש ליום ט"ו לטבילתה: **ושינתה.** לה וסת ליום כ' פעם אחת: **זה וזה אסורין.** אין ג"ל ט"ו שעבר שאסור שהרי כל היום המתינה שמא

[א] ישבה לה ולא בדקה שגגה נאנסה הזידה ולא בדקה טהורה הגיע שעת וסתה ולא בדקה הרי זו טמאה [ב] ר"מ אומר [ג] אם היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה הרי זו טהורה מפני [ד] שחרדה מסלקת את הדמים [ה] אבל ימי הזב והזבה ושומרת יום כנגד יום הרי אלו בחזקת טומאה: **גמ'** למאי הלכתא אמר רב יהודה לומר שאינה צריכה בדיקה והא מדקתני סיפא ישבה ולא בדקה מכלל דלכתחלה בעיא בדיקה סיפא אתאן לימי נדה [ו] וה"ק כל י"א בחזקת טהרה ולא בעיא בדיקה אבל בימי נדתה בעיא בדיקה ישבה ולא בדקה שגגה נאנסה הזידה ולא בדקה טהורה רב חסדא אמר לא צריכא אלא לר"מ דאמר [ז] אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ה"מ בימי נדתה אבל בימי זיבתה בחזקת טהרה קיימא א"ה אמאי א"ר מאיר יוציא ולא יחזיר עולמית דלמא אתיא לקלקולא בימי נדה הא מדקתני סיפא הגיע שעת וסתה ולא בדקה מכלל דבאשה שיש לה וסת עסקינן חסורי מחסרא והכי קתני כל י"א בחזקת טהרה ושריא לבעלה ובימי נדה אסורה בד"א באשה שאין לה וסת אבל יש לה וסת מותרת וצריכה בדיקה ישבה ולא בדקה שגגה נאנסה הזידה ולא בדקה טהורה הגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה הא מדסיפא ר"מ רישא לאו ר"מ כולה ר"מ היא וה"ק אם לא היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה שר"מ אומר אם היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה שחרדה מסלקת את הדמים [ח] רבא אמר לומר שאינה מטמאה מעת לעת מיתיבי [ט] הנדה והזבה והשומרת יום כנגד יום והיולדת כולן מטמאות מעת לעת תיובתא [י] רב [יא] הונא בר חייא אמר שמואל לומר [יב] שאינה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה [יג] אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתתא א"ל אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת לן [יד] היתה למודה להיות רואה יום ט"ו (יום) ושינתה ליום כ' זה וזה אסורין לשמש שינתה פעמים ליום כ' זה וזה אסורין ואמרת לן עלה אמר רב יהודה אמר שמואל ל"ש אלא ט"ו לטבילתה שהן כ"ב לראיתה דהתם בימי נדתה קאי לה אבל ט"ו לראיתה דבימי זיבתה קאי לא קבעה אמר רב פפא אמריתא לשמעתא קמיה רב יהודה מדסקרתא מקבע לא קבעה מיחש מהו דניחוש לה אישתיק ולא א"ל ולא מידי אמר רב פפא נחזי אנן היתה למודה להיות רואה ליום ט"ו ושינתה ליום כ' זה וזה אסורין

לא צריכא (ג) לר"מ. ומועיל מה שהיא בחזקת טהרה שמותרת לשמש כל זמן שלא גירשה א"נ אינו חייב לגרשה עד שעברו י"א יום: **והיולדת** כולן **מטמאות מעת לעת.** אע"ג דמעוברת היה שעתה היינו בשאר דם שרואה כשהיא מעוברת ולא בראיית דם לידה שרואה מחמת פתיחת הקבר וי"מ דהכא כרבי יוסי דבעי ג' עונות א"נ כגון שקודם כבר ראתה פעם אחת וקסבר דבשני מטמאה מעת לעת ולית ליה דיין שעתן כל ימי עיבורן ואשמעינן אע"ג דראייה שניה זו מחמת אונס לידה ראתה אפ"ה מטמא מעת לעת הקשה הר"ר יעקב מאוליינ"ש דהכא תני לזבה ושומרת יום מטמאה מעת לעת ואפ"ה מפרש רב יהודה לעיל דכל י"א יום אינה צריכה בדיקה ובפ"ק (לעיל דף יא.) אמרי' דאשה שיש לה וסת ול' נשים ואשה שעברו עליה ג' עונות דיין שעתן ותנא התם אע"פ שאמרו דיין שעתן צריכות להיות בודקות וי"ל דיש לה וסת איכא למימר כיון דאורח בזמנו בא צריכה בדיקה בשעת וסתה ואתגר נמי איכא למימר דצריכה בדיקה שלא תשתכח תורת בדיקה מהן בתולת דמיס כשתראה ומעוברת ומניקה לכשיעברו ימי עיבורה ומניקותה לפי שהורגלו זמן מרובה בלא בדיקה וזקנה אע"ג דלא אתיא תו לידי בדיקה וליכא למיגזר בה מידי מ"מ גזר לה אטו אחריני אבל תוך י"א יום אינה צריכה בדיקה דזמן מועט הוא ולא תשתכח תורת בדיקה דאחר י"א יום תבדוק וכן זמן מועט יש משבדקה: **רב** הונא בר חייא אמר שמואל לומר שאינה קובעת וסת בימי זיבתה. ולא מיבעיא בימי ספירת זיבה ממש דאינה קובעת אלא משמע דאפי' בימים הראויים לזיבה אע"ג דאינה זבה ומעיינה סתום אינה קובעת כגון שרואה פעם אחת תוך י"א יום ופליג ארבי יוחנן ור"ל דאמרי בסמוך אשה קובעת לה וסת תוך ימי זיבתה ממש דהיינו באמצע ספירת זיבתה דומיא דתוך ימי נדותה וכ"ש דקובעת בימים הראויים לזיבה וקי"ל כרבי יוחנן לגבי שמואל כדאמר פרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מז.):

מקבע לא קבעה ע"י ראייה זו. של תוך ימי זיבה לא קבעה וסתה שתצטרך לעוקרו על ידי שלש פעמים כאילו קבעה וסת בימי נדה אבל מהו שתחוש ע"י קביעות של ימי נדה לאסור פעם רביעי אפי' בא הוסת בימי זיבה ואהא מייתי שפיר דמייתינן: אלמא

תראה דקי"ל [לקמן פג.:] דחייב אדם לפרוש מאשתו סמוך לוסתה ואין ג"ל יום כ' שראתה בו שהרי נדה היא אלא ה"ק כשיחזור ויגיע ט"ו אסורה לשמש שהרי יום וסתה הוא ועדיין לא דילגתו אלא פעם אחת ואין וסת נעקר בפחות מג"פ וכשיגיע יום כ' לראייה של כ' אסורה לשמש שמא תקבע וסת מכ' לכ' שהרי שינתה פעם אחת ליום כ' וכן פעמים ליום כ' זה וזה אסורין יום ט"ו ויום כ' הבא אבל ג' פעמים ליום כ' הותר יום ט"ו ונאסר יום כ': **לא שנו.** דליום ט"ו הוי וסת קבוע דליבעי תלתא זימני למיעקריה: **אלא.** שהיתה רגילה לראות יום ט"ו לטבילתה לסוף ז' ימי נדה וראתה ליום ט"ו שהוא יום כ"ב לראייתה דכבר שלמו ימי זב לסוף י"ח והרי ד' ימים שהגיעו ימים שראויה להיות בהם נדה: **מקבע לא קבעה.** בתוך ימי זיבה דתבעי ג' זימני למיעקריה דבתלת זימנא הוא דעקר לה ואם ישבה ולא בדקה טהורה: **מיחש מהו דניחוש לה.** אם היתה רגילה מט"ו לט"ו דהיינו תוך ימי זב מי בעיא למיחש ולא תשמש ליום ט"ו קודם ראייה שמא תראה: ואמר

סב א מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל"ב ופ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הל"ח סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סימן (קלו סעי' ד) [קפט סעיף ד]:

סג ב (מיי' שם) סמג שם טוש"ע שם סי' קפד סעיף ח:

סד ג ע' במיי' שם פ"ז הל' כא כב:

סה ד מיי' שם פ"ח הלכה יא:

סו ה מיי' פ"ג מהל' משכב ומושב הל"ל:

סז ו מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל"ט סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סימן קפט:

סח ז מיי' שם הל"א סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' ב וסעי' יד:

תוס' הרא"ש

לא צריכא לר' מאיר כו'. ותימה וכיון דצריך להוציא משום דילמא אתי לקלקולא בימי נדה מאי נפקא מינה דאחד עשר בחזקת טהרה וי"ל דנפקא מינה דמותרת לשמש כל זמן שלא גירשה. א"נ דלא אתי חיוב לגרשה עד שיעברו י"א יום: **והיולדת** כולן מטמאות מעת לעת. אע"ג דמעוברת דייה שעתה הכא שיצא דם לפתיחת הקבר שאני אי נמי כר' יוסי דבעי הפסקה ג' עונות א"נ כגון שראתה פעם אחת ולית ליה דדיין כל ימי עיבורן: **לומר** שאינה קובעת וסת בתוך ימי זיבתה. ה"פ דמתני' כל י"א יום בחזקת טהרה כלומר היא בחזקת שאינה רואה והיא מסולקת מדמים הילכך אפי' אירע שראתה ג' פעמים בתוך ימי זיבתה מקרה בעלמא הוא ולא הוי קביעות וסת: מיחש מהו דתיחוש ליה. פירש"י אם היתה למודה לראות מט"ו לט"ו מהו שתחוש לפרוש מבעלה כשיגיע זמן וסתה ופשיט ליה רב פפא מהא דאמרינן היכא דשיינתה לכ"ז דכי הדרי אתו כ"ב קיימא בתוך ימי זיבתה וקתני זה וזה אסור וכי היכי דחוששת כשיגיע זמן וסתה בתוך ימי זיבתה לוסת שקבעה חוץ לימי זיבה ה"ה חוששת לוסת שקבעה בתוך ימי זיבתה. ונראה טפי לפרושי הכי מיקבע לא קבעה בימי זיבתה מיחש מהו שתחוש בתוך ימי זיבתה לוסת שקבעה חוץ לימי זיבתה מי אמרינן כי היכי דלא קבעי לה וסת בתוך ימי זיבתה משום שהיא מסולקת דמים. הכי נמי אינה צריכה לפרוש כשיגיע זמן וסתה בתוך ימי זיבתה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה במחבא וכו' כרכוס. נ"ב משנה לכתובות דף כז והוא מלוט: (ב) ד"ה והא מדקתני וכו' דפריך הכי קס"ד לסתי: (ג) תוס' ד"ה לא צריכא אלא לר"מ:

מוסף רש"י

במחבא. מחמת פחד ליסטין וגולמת (לעיל שם. ובע"ז נז.). **הרי זו טהורה.** אם בדקה אחרי כן ומצאתה טהורה ולא אמר אורח בזמנו בא (סוטה כ:).

עין משפט נר מצוה

אלמא מריש ירחא מנינן. וא"ת דילמא משום דאיכא דאשונה קרי ליה תוך ימי נדה [ג] ופרש"י דדייק מדקאמר קובעת תוך ימי נדותה משמע דפעם ג' דהוא הקביעות [ד] הוי כימי נדתה אלמא חשיב כאילו ראתה ריש ירחא והקשה לו ריב"א דלמה לא תירץ לו כגון שראתה ריש ירחא וה' בירחא שלשה זימני דהשתא הוי ממש תוך ימי נדתה וקבעה וסת ודיה שעתה אם תראה בחמשה בירחא של חדש ד' או שאריכה לפרוש מבעלה כל ה' בירחא עד שתעקור וסתה ג' פעמים והשיבו רש"י משום דבפ"ק (לעיל דף יא.) מוקמינן דר' יוחנן במעיין סתום משום דפריך אמתניתין דהתם דקתני דבימי נדתה אינה צריכה בדיקה ולבדוק דלמא קבעה לה וסת כרבי יוחנן ולכך המקשה אוקי הכא מילתיה דר' יוחנן במעיין סתום שראתה בג' ה' בירחא ולא בריש ירחא דראייה שלישית היא ממעיין סתום ומתניתין דפ"ק (שם דף יא.) כגון שראתה תרי זימני ריש ירחא וה' בירחא ובשלישית כי ראתה ריש ירחא לא תבדוק בה' בירחא שאפילו תראה לא קבעי' לה וסת דמעיין פתוח הוא אבל פעם ראשונה ושניה בודקת בימי נדה שמא תראה בג' בה' בירחא ולא בריש ירחא ולהכי לא הוה מלי לשנויי כגון דראתה ג' זימני ריש ירחא וה' בירחא דא"כ הוה ליה מעיין פתוח אלא משני כגון שראתה תרי זימני ריש ירחא לחוד דהוי מעיין סתום ובג' זמי אע"ג דכבר ראתה בכ"ה מה שראתה בריש ירחא חשיב מעיין סתום כדמשני דהא דחזאי בכ"ה דמיס יתריס הוא דאתוספו בה ועוד נראה לפרש דהכא דייק דחשיב כאילו ראתה בג' בריש ירחא דאי לאו הכי אמאי קבעה לה וסת הלא ראיה זו אינה מעין האחרות שבאו בימי נדותה ומיהו תימה לומר [ד] כיון כדמעיקרא נקטה וחשיב כאילו ראתה ריש ירחא כיון דאכתי לא קבעה לה וסת בריש ירחא אם לא שנאמר דלעיל דכבר קביע לה וסת לכ"ב כדקאמר היתה למודה לראות ונראה לפרש דמיירי כגון שראתה ג' זמני בריש ירחא וה' בירחא ואין לחוש אם אין הס"ם מזכיר תלתא זימני דה"נ בפ"ק (שם דף יא.) לא קאמר תלתא זימני גבי קפלה וראתה והא דנקט והשתא חזאי בה' בירחא ובריש ירחא לא חזאי לאו משום דע"י ראייה זו השתא קבעה לה וסת דהא קבעה לה כבר מג' זימני קמאי אלא לומר לך שדיה שעתה בראייה זו כדרבי דוסא דאמר בפ"ק (לעיל דף ד:) דאין דיה שעתה אלא בשעת וסת דוקא ומיהו אף בלא ראתה השתא הוה מלי למימר דקבעה לה וסת לענין שאסורה בה' בירחא עד שתעקור הוסת ג' פעמים והשתא מוכח אע"ג דברביעי לא חזאי ריש ירחא קבעה לה וסת בה' בירחא משום דכיון שראתה ג' זימני ה' בירחא גם בחדש ד' חשוב כאילו ראתה ריש ירחא וה"ל כ"ב מכ"ב מנינן והוי מלי למימר וליטעמיך דאוקמית מילתיה דר' יוחנן במעין פתוח א"כ תקשה מתני' דפ"ק (שם דף יא.) דקתני דאינה בודקת בימי נדה א"ל הא חשיב מעיין סתום ומעיין פתוח יפרש כמו שפירש"י בלשון שני בפ"ק (שם יא.) שראתה אבג"ד ובהכי איירי מתני' דהתם דבהכי לא קבעה לה וסתה:

הדרן עלך בנות כותים

ואמר רב יהודה אמר שמואל ל"ש אלא ט"ו לטבילתה שהן כ"ב לראייתה ושינתה ליום כ"ז דכי הדרי ואתו עשרין ותרתי קיימא לה בתוך ימי זיבתה וקתני זה וזה אסורין אלמא [א]דחיישינן לה וקסבר רב פפא עשרין ותרתין מעשרין ותרתין מנינן נדה ופתחה מעשרין וז' מנינן א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא ממאי דלמא עשרין ותרתין נמי מעשרין וז' מנינן דכי הדרי ואתו עשרין ותרתין קיימא לה בתוך ימי נדותה וה"נ מסתברא דאי לא תימא הכי האי תרנגולתא דרמיא יומא וכבשה יומא ורמיא יומא וכבשה יומא וכבשה תרי יומי ורמיא חד יומא כי הדרה נקטה כדלקמיה נקטה או כדמעיקרא נקטה על כרחך כדלקמיה נקטה א"ל רב פפא אלא הא דאמר ר"ל [ב] אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה ואין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדותה ורבי יוחנן אמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדותה ה"ד לאו כגון דחזאי ריש ירחא וחמשא בירחא וחמשא בירחא והשתא חזאי בחמשא בירחא ובריש ירחא לא חזאי וקאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדותה אלמא מריש ירחא מנינא א"ל לא הכי א"ר יוחנן [ג]כגון דחזאי ריש ירחא וריש ירחא ועשרין וחמשה בירחא וריש ירחא דאמרינן דמי יתירי הוא דאתוספו בה וכן כי אתא רבין וכל נחותי ימא [ג]אמרוה כרב הונא בריה דרב יהושע:

הדרן עלך בנות כותים

ואמר רב יהודה. דהאי ט"ו היינו לטבילה שהוא כ"ב לראייתה ושינתה לכ"ז וקתני דכי מטי יום כ"ב אסורה לשמש. וקס"ד דהאי כ"ב לאו לראיית הדילוג קאמר אלא כ"ב לאותו יום שהיתה רואה לראות בו ודילגה דהוי יום י"ז לראייתה ובתוך ימי זיבה היא לראיית כ"ז [ה]: **וקסבר אסורה.** דכי הדר אתו כ"ב לחשבון יום שהיתה רואה לראות בו כשדילגה בה קיימא לה בימי זיבה לחשבון ראייתה כדפרישית. וקסבר רב פפא יום עשרין ותרתין דאסרינן עלה מיום כ"ב מנינן כלומר לאו כ"ב לראיית דילוגה שהיה בכ"ז אלא כ"ב מיום שהיתה רואה לראות לימודה. ומדקרי להו רב פפא ימי זיבה קסבר נדה ופתחה ימי נדותה וזובה מעשרין וז' מנינן דהיינו מיום ראיית דילוגה ומיום ראיית כ"ז עד השתא לא הוו [ו] לה י"ז דאי ליום שראויה לראות כשדילגה מנינן ימי נדות וזוב לא הוה קרי להו ימי זובה דהא חלפו להו כ"ב מההוא יומא: **פתחה.** קרי חשבון הנדה לימי הנדה וזובה: **ממאי.** דהאי יום כ"ב דאסרינן ליה מנינן מיום כ"ב שהיתה רואה לראות כשדילגה דמטי ליה בימי זיבה לחשבון ראייה שראתה בכ"ז: **דלמא.** האי יום כ"ב דאסרינן עלה מנינן מיום ראייתה שכבר שלמו ימי זוב כי הדרי אתו הנך כ"ב וקיימא לה ד' ימים בימים הראויים לנדות: **והכי** [ז] **מסתברא.** דהא משום דחיישינן שמא תחזור לקדמותה לראות מכ"ב לכ"ב אסרינן לה דהשתא הוי כ"ב לראייה אבל ליום כ"ב לחשבון יום שהיתה רואה לראות לא מלי אסרינן משום הא חששא דאפי' חוזרת לקדמותה לא תראה היום שהוא י"ז לראייתה דהיא לא היתה למודה לראות אלא לכ"ב לראייה ואי משום שהוא כ"ב ליום הראוי לה אין זה דרך החוזרת לוסתה לקצר ימי טהרתה ולמהר ימי ראייתה כדי שיבא לפי חשבון של תחלה אלא חוזרת וקובעת כ"ב ליום שראתה: **דאלא"ה האי תרנגולתא דרמיא יומא וכבשה יומא ורמיא יומא וכבשה יומא וכבשה תרי יומי ורמיא יומא כי הדרה נקטה** [ח] **כדלקמן נקטה כו'.** כלומר תרנגולת הרגילה להטיל ביצה היום ועומדת למחר ולהטיל יום ג' ועומדת יום ד' ושינתה וסתה ועמדה מלדת יום ה' עם יום ד' דהוו להו תרי יומי ורמיא יום שני כי הדרה נקטה אם היא חוזרת למנהגה להטיל יום ועומדת יום: **כדלקמיה נקטה.** מעכשיו היא חוזרת למנות כגון שעומדת יום ז' שאחר יום ו' שהטילה ומטלת יום שמיני: **או כדמעיקרא נקטה.** לפי חשבון שהיתה רואה להטיל מתחלה שהיתה רואה לילד בה' ועומדת בו' ולהטיל בז' ועומדת בח' השתא מטילה יום ז' עם ו' כנגד ב' ימים שעמדה כדי שתעמוד ביום ח' כפי שהיתה רואה לחשבון הראשון: **על כרחך כדלקמיה נקטה.** והא אשה נמי כשחוזרת לוסתה לראות ליום כ"ב לאו לפי חשבון הראשון אלא ליום כ"ב לראייתה הלכך האי יומא הוא דאסרינן: **א"ל רב פפא אלא הא דאמר רב אין אשה קובעת לה וסת תוך ימי נדותה.** בימים שהיא נדה כדבעינן לפרושי מילתא דרבי יוחנן דחזאי ריש ירחא וה' בירחא וריש ירחא וה' בירחא והשתא חזאי בה' בירחא דהוו להו ג' זימני בה' בירחא ומעכשיו יהיה לה וסת בה' בחדש. לריש לקיש לא הוה וסת דהא תרי זימני קמאי דה' בירחא הוי תוך ימי נדותה ממש דהא נדה הוא מריש ירחא ופעם ג' הוה ימי נדה לפי חשבון הראוי שהיתה רואה לראות ריש ירחא ומדקרי לפעם ג' תוך ימי נדה אלמא לפי חשבון הראוי מנינן: **א"ל לא אלא הכי א"ר יוחנן כגון דחזיא.** תרי זימני בריש ירחא ופעם שלישית בכ"ה ורביעית בר"ח דה"ל הך ראייתה בתרייתא שהיא שלישית לראייה של ר"ח בתוך ימי נדותה ממש שהיא נדה מיום כ"ה ומש"ה קרי להו תוך ימי נדותה דהא נדה היא. וטעמא מאי הוי קביעות הא אורחה בהכי שנפתח מעיינה משום דאמר הך ראייה דראשה חדש ראייתה וסתה היא ודיה וחזאי דאקדים וחזאי בכ"ה דמיס יתירי איתוספו בה: **אמרוה.** להא דרבי יוחנן: **כרב הונא.** וכדמתרלינן:

הדרן עלך בנות כותים

סט א מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל"ט (וה"ל) סמג עס (טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' יד):

ע ב טור יו"ד סי' קפט [שו"ע עס סעיף ו]:

עא ג טוש"ע יו"ד סי' קפט סעיף יד:

תוס' הרא"ש

אלא הא דאמר ריש לקיש כו'. בין ריש לקיש בין ר' יוחנן מודו דקובעת וסת בתוך ימי זיבתה ופליגי אשמואל דאמר אין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה. ולשמואל לא מיבעיא בימי זיבה ממש דאינה קובעת אלא אפי' בימים הראויין לזיבה אינה קובעת כדמוכח לעיל. ולר' יוחנן לא מיבעיא בדמים הראויים לזיבה אלא אפי' בימי זיבה קובעת דבהכי איירי הכא דומיא דתוך ימי נדתה: **אלמא** מריש ירחא מנינן. ותימה דילמא משום ראיות ראשונות קרי להו תוך ימי נדתה וי"ל אי לאו משום מריש ירחא מנינן לא הוה קובעת וסת כיון שאין השלישי מעין האחרים שהיו בימי נדה. א"נ [ב] משמע ליה דקביעות וסת חל בתוך ימי נדתה דהיינו ראייה שלישית שכן נקבעה הוסת. ומי' תימה לומר הכי דכל דמעיקרא נקט וחשיבא כאילו ראתה בריש ירחא מאחר דאכתי לא קבעה לה וסת בריש ירחא דלא דמי לההיא דלעיל דכבר קבעה לה וסת בהכי וי"ל דמיירי הכא כגון דחזאי ג' זימני בריש ירחא וחמשא בירחא אלא שהתלמוד לא חש להאריך כמו קפצה וראתה קפצה וראתה דלעיל לא נקט אלא תרי זימני ולפי זה הא דנקט והשתא חזאי בחמשא בירחא ובריש ירחא לא חזאי לא נקיט ליה משום דהוי השתא קביעות וסת דידה אלא לומר שדיה שעתה בראיה זו ואליבא דמ"ד בפ"ק דלא אמרינן דיה שעתה אלא בשעת וסתה ואי לאו דחשבי' לה כאילו ראתה בריש ירחא לא הוה חמשא בירחא זמן וסתה דלא קבעה לה וסת אלא בתוך ימי נדתה. ולפי דברי רב פפא קשה מתני' דפ"ק לר' יוחנן דכולן צריכין להיות בודקת חוץ מן הנדה דתיבדוק דילמא קבעה לה וסת דליכא לשנויי כי קאמר ר' יוחנן דחזאי ממעיין סתום דכה"ג קרי מעין פתוח כשראיות הראשונות בימי נדה כדפר' התם רש"י מתוך כך נראה כלשון אחרון דפי' שם רש"י: **סליק פרק בנות כותים בס"ד**

[ב] ל"ל דמשמע ליה דהא דקאמר דקביעות וכו' לאיה שלשית שבה נקבעת.

מסורת הש"ס

[א] [לעיל יא.], [ב] [ל"ל אלא], [ג] לא נמצא זה בפירש"י שלפנינו, [ד] גי' רש"ל כאן,

הגהות הב"ח

[ה] רש"י ד"ה ואמר ר' יהודה וד"ה וקבעה הל"ל: [ו] ד"ה והכי נמי מסתבר: [ז] ד"ה דאי לא תימא וכו' הדרה נקטה כדלקמיה נקטה: [ח] תוס' ד"ה אלמא וכו' הקביעות הויא בימי נדתה:

מוסף רש"י

בתוך ימי זיבתה. כגון ראתה בר"ח וחזרה וראתה בט"ו לחדש, כשעומדת בימים שהיא ראויה לזיבה, דהיינו י"ל יום שבין נדה לנדה, וחזרה וראתה בר"ח ובט"ו לחדש וחזרה וראתה בט"ו לחדש ולא ראתה בר"ח שלפניו, שקבעה לה וסת לט"ו בחדש ומעכשיו תרתי ראיות דימי זיבה לחך ראייה לקביעות וסת (לעיל יא.). בתוך ימי נדותה. כגון ראתה בר"ח וחזרה וראתה בחמישי בחדש, דהיינו בימי נדות, וחזרה וראתה עוד פעמים בחמישי בחדש, לא קבעה וסת, שאין ראייה ימי נדה ראייה לקבוע שהיא עגולה לראות בימי נדותה (שם). כגון דחזאי כו' וריש ירחא. דהוה ראייה בתריתא בימי נדותה, דאפילו הכי הוה קביעות וסת בריש ירחא, דאמרינן. וסתה בריש ירחא קבעה והא דאקדים וחזאי דמי יתירי הוא דאתוספו בה. דהא ודאי קבעה, משום דתחילת הוסת הוחזק ממעין סתום, וגם ראייה אחרונה חשבינן לה כמעין סתום, כדאמר הא דאקדים וחזאי מוספת דמיס הוא (שם).

הדרן עלך בנות כותים

יוצא דופן. על ידי סס נפתחו מעיה והוציאו את העובר לחוץ ומתרפאת: **כל הנשים.** לענין נדה: **מטמאות.** מכי אתא דס לבית החיצון אע"ג דהעמידוהו כותלי רחמה: **בשרה.** משמע בתוך בשרה: **לחוץ.** בגמרא [מג.] יליף לה: **שנזדעזעו אחריו.** נעקר שכבת זרע מגופו: **גמ' אלא לענין שהזריעה.** כגון נימוק הולד כדאמר בהמפלת (לעיל כו.) שליא בבית הבית טמא כו' רבי שמעון אומר הולד נימוק ואמר בגמרא [לעיל מז:] מודה רבי שמעון שאמו טמאה לידה ויליף טעמא מהכא אבל רבנן לא צריך להו לאכי דהא לידהו כיון דאמרי הבית טמא לית להו נימוק ופשיטא דאמו טמאה לידה: **תנו.** ואם נקבה תלד דמצי למכתב ואם נקבה וטמאה שבועים: **לחייב על כל בן ובן.** שאם טבלה לאחר י"ד לנקבה ושמשה ונתעברה וילדה לאחר שמועים מביאה שני קרבנות: **פורש היולדת.** משמע פורה אחת ליולדת ולדות הרבה: **שלפני מלאת.** ילדה עכשיו וילדה לאחר שמועים קמא הוי לפני מלאת ובתרא הוי לאחר מלאת: **זאת.** משמע כמו שמפורש בענין קרבן אחד ולד אחד: **הני מילי.** דאין מביאה על שלפני מלאת ולאחר מלאת קרבן אחד: **בחרי עיבורי.** שילדה וחזרה ונתעברה בתוך ימי טוהר וילדה לאחר שמועים: **כגון יהודה וחזקיה.** דאמרינן בהמפלת (לעיל מז.) שנשתהא אחרון אחר הראשון ג' חדשים: **מודה ר"ש.** ביולא דופן: **שאינו קדוש.** קדושת הגוף אלא כשאר קדשים שקדש מומן להקדשן דלא קדשי אלא כעצים וכאבנים לדמייהס ויוצאין לחולין ליגזזו וליעבד: **לידה לידה.** כתיב בקדשים (ויקרא כב) שור או כשב או עז כי יולד וכתיב בבכור (דברים טו) אשר יולד: **מאדם.** לענין טומאה וטהרה דכתיב וילדה זכר: **אמו מאמו.** בבכור כתיב (שמות כב) שבעת ימים יהיה עם אמו ובקדשים כתיב (ויקרא כב) והיה שבעת ימים תחת אמו: **שכן אם בהמת קדשים פיגול נותר וטמא.** אם בתרוייהו כתיב אמו ותרוייהו בהמת קדשים ופגול ונותר וטמא נוהג בהם לאפוקי אדם דליתיה בכל הני: **פשוט.** אדם משתעי בין בפשוט בין בבכור וכן קדשים הוו פשוטים. ובין באדם ובין בקדשים לא משתעו בזכרים לחודייהו טפי מבנקבות לאפוקי בכור דליתיה אלא בזכרים. ותרוייהו בין אדם בין קדשים לא הוו קדושין מאליהן אבל בכור קדושתו מאליו. ובין קדשים ובין אדם לא הוו מתנות כהונה כגון שלמים לבעלים הן לאפוקי בכור דהוי ממתנות כהונה: **דמסייע ליה לרבי יוחנן.** דאמר דמודה ר"ש ביולא דופן דקדשים: **זאת תורת העולה היא העולה.** ומהאי קרא נפקא לן בזבחים (כז:) פסולין שאם עלו לא ירדו דכתיב [ויקרא ו] על מוקדה משתעלה תוקד וכתב רחמנא זאת דמשמע מיעוטא כלומר זאת אם עלתה לא תרד אבל אחרת אע"פ שעלתה תרד וכתיב היא דמשמע מיעוטא וכתיב העולה דמשמע העולה עולה כשרה ולא פסולה. והני תלתא מיעוטי ממעטי הני תלתא פסולי שנשחטה ויצא דופן. ממקום שמזרעת. ואם תאמר למה לי קרא גילף לידה לידה מבכור כדילפינן לענין קדשים בסמוך וי"ל דאי לאו קרא הוה דרשינן מתלת לרבות יולא דופן כדדריש ר"ש: **בעין** שהזריעה. פרש"י ולרבנן לא צריך קרא דהא סברי בהמפלת (לעיל כו.) דרובן אינם נימוקים ומיהו איצטריך להיכא דהושיטה חיה ידה במעי אמה [ב] ומעכב את הולד דטמאה לרבנן וי"ל דתרתי ש"מ [ג]:

מודה ר"ש בקדשים שאינו קדוש. בפ' בתרא דבכורות (דף מז:) גבי ר"א בר"ש יהודה דאית ליה יולא דופן קדוש אמר סבר לה כר"ש דאמר יולא דופן ולד מעליא הוא ותימה דהא ר"ש מודה בקדשים שאינו קדוש כדאמר רבי יוחנן הכא וכדמוכח נמי בברייתא דמייתי בסמוך וי"ל דסבר כר"ש ועדיפא מדר"ש דאפילו בקדשים קאמר דקדוש: **גמר** לידה לידה מבכור. בפ' ולד חטאת (דף יג.) במעילה גבי ולד המעושרת לא ינק מן [ד] המעושרת יליף אמו אמו מבכור והכל אחד כדמוכח בשמעתין ולא"ת בבפרק מרובה (ב"ק דף עז:) אמר כל מקום שנאמר שם אינו אלא להוציא את הכלאים וקאמר למעוטי מאי אי למעוטי קדשים בהדיא כתיב בהו או כשב פרט לכלאים אם למעשר תחת תחת יליף מקדשים ואי לבכור העברה העברה יליף ממעשר והשתא אמאי אצטריך למילף בכור ממעשר ומעשר גופיה ילפינן מקדשים הוה ליה למימר דמילף בכור לידה לידה או אמו אמו מקדשים וי"ל דלא ילפינן לידה לידה או אמו אמו אלא כגון הכא דאיירי בענין אמהות ולא"ת ובשמעתין אמאי צריך ג"ש לידה לידה או אמו אמו מילף פסול יולא דופן בקדשים מג"ש דתחת ממעשר ומעשר מג"ש דהעברה מבכור וי"ל דג"ש לידה לידה ולאמו צריך לשום דרשא אחריתי: **הנך נפישין.** ולא"ת בבפרק יש בכור (בכורות דף מז:) אר"ש דיולא דופן בכור לגאלה הוי דיליף מוילדו לו בנים לידה לידה מאשה דאית ליה הכא דהוי ולד והשתא לילף מבכור בהמה שכן בכור זכר [ה] (מתנות) וי"ל דאדם מאדם עדיף שכן אין שייך בהו פגול נותר וטמא דאינו קדשים ושייך בהו טומאה וטהרה ובפרק ראשית הגז (חולין דף קלז.) דקאמר פשוט מפשוט עדיף אע"ג דהתם נפישי התם משום דהוי בהמה מבהמה אבל הכא דבהמה מאדם לא:

זאת היא העולה. הכי כתיב קרא זאת תורת העולה היא העולה הרי ג' מיעוטי זאת והיא וה' להעולה תניא [א]להעולה קמא דרש רבא בתמיד נשחט (פסחים נח:) העולה עולה ראשונה מהני ג' מיעוטי ממעט הנך ומתורת מרבינן אינך פסולין דאם עלו לא ירדו כר"ש ולא"ת והא ר' יהודה סבר [ו] בפ"ק דזבחים דרצפה מקדשת כמזבח א"כ כולם יעלו א"כ היכי משוי לה פסול פיגול נותר טמא וכל אינך לבר הני ג'. וי"ל כגון שיש הפסק בינו ובין רצפת העזרה:

א) [לעיל כו.], ב) [לעיל יג.], ג) [לעיל מז:], ד) [כריתות ז:], ה) [בכורות מז:], ו) [כריתות ט:], ז) רש"ל מ"ז, ח) לעיל מז., ט) [מולין נא: ע"ז כג:], י) הוריות ב: זבחים ט: פד. ע"ש, כ) ל"ל ומיעכב, ל) [וע"ע תוס' לעיל יח. ד"ה שליא], מ) גי' מהר"מ מן המעושרת וכן ולד קדשים מן המקודשת יליף שם קדשים מבכור מג"ש דאמו כל"ל, נ) ס"א ל"ג. רש"א, ס) ל"ל בפ' ק"ק (דף עג.),

תורה אור השלם

1. וְאִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא:
2. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דִּוֹתָהּ תִּטְמָא:
3. וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְיָ וְכִפֵּר עָלֶיהָ וְטָהֲרָה מִמְּקֹר דָּמֶיהָ זֹאת תּוֹרַת הַיֹּלֶדֶת לַזָּכָר אוֹ לַנְּקֵבָה:
4. צוֹ אֵת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הוּא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָהּ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ:

גליון הש"ס

מתני' ויחי טוהרה. ע"ל לו ע"א תד"ה הילכתא: **שם** היה אוכל בתרומה. ע"ל יג ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה ואת כו'. דהעולה מגיעה דהעולה. נ"ב עי' זבחים דף פד ע"א תוס' ד"ה ואת כו' ומה שתמה שם עליהם בעל הערוך הקדש וה"ק ויע"ש בס' חק נתן ודו"ק: **ב)** באי"ד בפ"ק דזבחים דף כד. ל"ל יד ויעו"ש בתוס' ד"ה בר"ש:

מוסף רש"י

ראין חייבין עליו קרבן. לידה (ע"ז כג:). **הרי זה בילוד.** וים לו טומאת שבעה לזכר ושבועיים לנקבה וכן ימי טוהר וקרבן (שם). **שנזדעזעו אבריו.** שנעקר זרע מגופו, אוחזו באמה. שלא יצא הזרע עד שיבלע את התרומה שבפיו (לעיל יג.). **בענין שהזריעה.** לומר דומיא דזרע (לעיל כז:). אמר קרא תלד. ואם נקבה תלד, הוה ליה למכתב ואם נקבה היא (כריתות ז:). **לרבות יוצא דופן.** דהוי לידה מעליא ויושבת עליו ימי טומאה וטהרה (בכורות מז:). **זאת תורת היולדת.** כל היכא דכתיב תורת משמע רבים (כריתות ט:). **יכול תביא על לידה ועל ליבה כאחת.** קרבן אחד, כגון שראתה ג' ימים בימי זיבה והספיקה רביעי וילדה בתמיד, הרי זו יולדת בזוב כדאמרינן בנדה (לו:) דבעי שתספוק מן הזוב סמוך לגילה ואם לא הספקה ולאי הם מחמת הולד ואינה יולדת בזוב (כריתות שם). **אלא יולדת כו' דאכלה חלב.** מהיכא תיסק דעמיה דעל הלידה ועל הזיבה קרבן אחד, דאיצטריך קרא למעוטי, הא ולאי אכלה חלב ולידה מי אלקא אתעמין דמביאה קרבן אחד בר אכלדה חלב, וגבי זיבה נמי מה עניגה אצל לידה (שם). אלא יכול תביא על לידה שלפני מלאת כו' ת"ל זאת. משמע על לידה אחת מביאה אחת, על שתי לידות תייב על כל אחת ואחת (שם וש"מ) שאם ילדה לאחר מלאת, קנון שנטבלה לסוף שבועיים של נקבה ומתעברה והפילה, אם תוך מלאת הפילה נפטרת בקרבן אחד ואם לאחר מלאת הפילה הוה ליה שתי לידות אחת קרבנות (פסחים ג.). ומודה רבי שמעון בקדשים. אע"ג דלפנא גבי יולא דופן ואמר הרי הוא כילוד ויושבת עליו ימי טומאה וטהרה, התם הוא דאתיכא מיאס קדוש, אבל בענין קדשים מודה שאינו קדוש, כתיב כי יולד, פרט ליולא דופן (חולין נא:) דבהמה שיצאה דרך דופן פסולה לקרבן, דגבי טומאה וטהרה דאמרו הוא דקאמר ר"ש מריבוי הכתוב ואם נקבה תלד, הוסיף לך הכתוב לידה אחרת לרבות יולא דופן, אבל בקדשים מודי (ע"ז כג:). הרי אלו ג' מיעוטין. זאת, היא, העולה, הרי אלו ג' מיעוטין לפי שבא המקרא הזה ללמדנו על הפסולין למזבח שעלו דלא ירדו, דילפינן מעולה על מוקדה מה מוקדה מה אם כל הלילה, לפיכך מיעט לך כו ג' מיעוטין למעט כו ג' פסולין, זאת היא מיעוטא, זאת ולא אחרת, היא הוי מיעוטא, ה"א דהעולה הוי מיעוטא, כלומר העולה המיוחדת ולא כולן (זבחים כז: וכעי"ז שם פד:).

יוצא [א]דופן אין יושבין עליו ימי טומאה [ב] וימי טהרה ואין חייבין עליו קרבן [ג]ר"ש אומר הרי זה כילוד [ד]כל הנשים מטמאות בבית החיצון שנאמר [ה]דם יהיה זובה בבשרה אבל הזב ובעל קרי [ו]אינן מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ [ז][ח]ד היה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעזעו אבריו אוחז באמה ובולע את התרומה [ט]ומטמאין בכל שהוא אפילו כעין החרדל ובפחות מכן: **גמ'** א"ר מני בר פטיש מאי טעמייהו דרבנן אמר קרא [ל]אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד במקום שהיא מזרעת ור"ש ההיא דאפילו [מ]לא ילדה אלא כעין שהזריעה אמו טמאה לידה [נ]ור"ש מאי טעמיה אמר ר"ל אמר קרא תלד [ס]לרבות יוצא דופן ורבנן האי מבעי ליה לרבות טומטום ואנדרוגינוס דסלקא דעתך אמינא זכר ונקבה כתיב זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס קמ"ל ורבי שמעון נפקא ליה מדתני בר ליואי דתני בר ליואי לבן לבן מכל מקום לבת לבת מ"מ ורבנן האי מבעי ליה לחייב על כל בן ובן ולחייב על כל בת ובת ורבי שמעון נפקא ליה מדתני [ע]תנא קמיה דרב ששת [פ]זאת תורת היולדת [צ]מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה יכול תביא על לידה ועל זיבה כאחת אלא יולדת דאכלה דם ויולדת דאכלה חלב בחד קרבן תסגי לה אלא יכול תביא על לידה שלפני מלאת ועל לידה שלאחר מלאת כאחת [ק]ת"ל זאת ורבנן אע"ג דכתיב זאת איצטריך לבן או לבת סד"א ה"מ בתרי עיבורי [ר](דחד הוי נפל) אבל בחד עבורא כגון [ש]יהודה וחזקיה בני ר' חייא אימר בחד קרבן סגי לה קמ"ל [ת]א"ר יוחנן ומודה רבי שמעון בקדשים [א]שאינו קדוש מאי טעמא גמר לידה לידה מבכור מה התם [ב]פטר רחם אף כאן פטר רחם ולגמר לידה לידה מאדם מה התם יוצא דופן אף כאן יוצא דופן מסתברא מבכור הוה ליה למילף שכן אמו מאמו אדרבה מאדם הוה ליה למילף שכן פשוט מפשוט אלא מבכור הוה ליה למילף שכן אם בהמת קדשים פגול נותר וטמא אדרבה מאדם הוה ליה למילף שכן פשוט זכר קדוש במתנה הנך נפישן אמר רב חייא בריה דרב הונא משמיה דרבא תניא דמסייע ליה לר' יוחנן [ב]ר' יהודה אומר [ג]זאת תורת העולה היא העולה הרי אלו ג' מיעוטין

פרט

ויצא דופן פרט לשלפני מלאת ולשלאחר מלאת כאחת ולא יבא אלא לרבות יולא דופן ולא יבא אלא לרבות יולדת ולא יבא אלא לרבות יולדת ולא יבא אלא לרבות יולדת

פרט לנשחטה בלילה. בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פד:) מפרש טעמא אמאי מודה רבי יהודה בהנך דלא ירדו טפי מהני ג' וקאמר לן בדם כשר שכן לן באימורין א)[ג] כשר שהרי לן כשר בבשר לכתחלה דנאכל לשני ימים ולילה אחד יוצא כשר שהרי יוצא כשר בבמה וטמא דחזי לעבודת צבור חוץ לזמנו שהרי מרלה בפגולו חוץ למקומו איתקש לחוץ לזמנו קבלו פסולין וזרקו (ד) בהנך פסולים דחזו לעבודת צבור ואם תאמר נשחטה בלילה ויצא דמה נמי ליתכשרו דאין לילה ויוצא פסול בבמה כדאמר בפרק פרת חטאת (זבחים דף קכ.) וכן קבלו פסולין דלא מכשר אלא בהנך דחזו לעבודת צבור אבל זר לא דהא כשר בבמה וכן חוץ למקומו מה צריך לטעמא דאיתקש לחוץ לזמנו תיפוק ליה דכשר בבמה מיהו רש"י פי' בהמזבח מקדש (שם פד:) דיוצא (ה) ג) דכשר הוא דילפינן מבמה אבל הכשר דם דחמיר לא ילפינן מבמה אם לא נמצא לן הכשר בפנים אך קשה אמאי אצטריך למילף לן בדם מאימורין ואימורין מלן דבשר ופשיט מייה באיזה מקומן (שם דף נא) דגמרי בנין אב מבנין אב לילף חד בנין אב לן בדם מלן דבשר וכ"ת דלא בעי למילף דם מבשר שאינו קרב אלא ילפינן מאימורין דקרבי ואימורין מבשר משום דהוי בשר מבשר מכל מקום תימה דילף לן דמה שנפסל בשקיעת החמה דאם עלו לא ירדו מאימורין שלנו בלא מזבח בשקיעת החמה דלא מיפסלי בשקיעת החמה דמצותן כל הלילה וכיון דלן דם בשקיעת החמה אע"ג דמיפסל לא ירד מעתה גם לן בעמוד השחר לא ירד דאין חילוק ותדע דהא לן שתי לילות לא ירד אע"ג דאין כיוצא בו כשר ואפילו בבשר על כן י"ל דפסול דם לא ילפינן מאימורין שכשרים לכתחלה כל הלילה משום דאיכא תרתי חדא דהוי דם מבשר ועוד דהוי פסול מהכשרו בכך ולהכי נמי גבי דם לא ילפינן מבמה דאיכא נמי תרי שנוי פנים מחוץ ופסול מהכשרו בכך אבל יוצא דבשר לא חמיר וילפינן מבמה (ו) דמיס הנתנין למטה שנתנן למעלה או איפכא וכן הנתנין בפנים שנתנן בחוץ כיון דכל אחד כשר בחבירו לא תרד דדם מדם בפנים ילפינן ד) [פסול] מהכשרו ומיהו תימה יצא דמה חוץ לקלעים אמאי תרד לר"י נילף יצא דם מאימורין שיצאו ואימורים שיצאו מבמה או מבשר שלמים שיצא חוץ לקלעים דכשר וכיון דיצא חוץ לקלעים לא ירד הוא הדין אפילו חוץ לחומה דאין חילוק כדפירשתי לעיל וא"ת דבפרק חטאת העוף (זבחים דף סח:) גבי זר וסכין מטמאין בגדים בבית הבליעה פריך מאי שנא שמאל דהכשירו ביום הכפורים ולילה באבנין ופדרים זר נמי נילף מבמה דתניא מנין ליצא שהוא כשר שהרי כשר בבמה ומאי פריך הא דווקא בשר ילפינן מבמה להוא תנא ולא דם כדפרישית ותו בשמאל ולילה דהוא עבודת דם היכי יליף מהכשרו בכך ה) וי"ל דההיא סוגיא כר"ש דמכשיר אפילו נשחטה בלילה ויצא דמה ואפילו דם יליף מהכשרו מבמה ומבשר ונשפך דמה לפי שכבר נעשה השחיטה בהכשר או גם הקבלה כמו שאפרש ותדע דההיא כרבי שמעון דבמשנה דהתם קאמר כל שפסולו בקדש אין מטמא בגדים בבית הבליעה וכל שאין פסולו בקדש מטמא ורבי שמעון נמי בשמעתין קאמר כל שפסולו בקדש אם עלו לא ירדו והכי פריך והתניא יוצא כשר שהרי כשר בבמה וכמו דיליף ר' יהודה אימורין מבמה ה"נ ליף לר"ש פסול דם מבמה ומיהו לר"ת (ו) דגרסינן פ"ב דזבחים (דף כד:) והתניא מלק בשמאל פסול ול"ג זרק בשמאל דלא מצינו משנה זו בשום מקום ומשני פליגי בברייתא ור"ש מכשיר ההיא דפ' חטאת העוף (שם דף סח:) לא אתיא כר"ש דלדידיה מלק בשמאל כשר אלא תנא אחר הוא וסבר לה כר' שמעון ובמלק בשמאל לא סבר ליה כוותיה: **ושנשפך** דמה. נראה לרבי יהודה תרד אפילו נתקבלה ואח"כ נשפך דומיא דיצא דמה דהוי אפילו נתקבל דאי ביצא קודם שנתקבל כגון שיצא מן הצואר לחוץ אם כן היינו נשפך דמה דאין כלי שרת מקדש אלא בפנים כדאמר בהמזבח מקדש (שם פח.): **חוץ** למקומו. ור' יהודה נמי לא פליג אלא בג' לעיל וקשה דבפרק התודה (מנחות דף עט.) אמרינן חטאת שנשחטה חוץ למקומה ו) רבא אומר תרד רבה אומר לא תרד והדר ביה רבה לגבי רבא והתם אתי כרבי יהודה דקתני התם אמר רבי יהודה לא נחלקו על חוץ לזמנו שקדש הלחם על מה נחלקו על חוץ למקומו רבי אליעזר אומר קדש רבי יהושע אומר לא קדש והדר ביה רבי אליעזר לגבי רבי יהושע וי"ל דומר דהתם רבי יהודה אליבא דרבי יהושע קאמר דלא מקיש חוץ למקומו לחוץ לזמנו אבל רבי יהודה גופיה מקיש דקאמר בהמזבח מקדש (זבחים פד:) טעמא דחוץ למקומו דלא ירדו משום דאיתקש לחוץ לזמנו: ז) **הלן.** היינו לן דדם והנותר היינו לן דאימורין דאילו בשר אפילו אינו נותר ירד דכל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו: **והנתנין** למעלה שנתנן למטה. אפילו רבי יהודה מודה דלא ירדו דדם מדם בפנים יליף שפיר מהכשרו בכך כדפירשתי לעיל ואכי נמי אמר בפ"ב דזבחים (דף מז:) קתני מיהא הנתנין למעלה שנתנן למטה ולא פליג רבי יהודה ובקשה דאמר ברים מעילה קדשי קדשים ששחטן בדרום מהו שירדו אליבא דר' יהודה פשיטא דירדו כי תבעי לך אליבא דר' שמעון מאי רב יוסף אמר לא ירדו רבה אמר עד כאן לא קאמר ר"ש התם דלא ירדו אלא בנתנין למטה שנתנן למעלה למעלה שנתנן למטה ולעולם ששחטן וקבל דמן בצפון אבל הכא ששחטן בדרום אף ר"ש מודה דירדו דכתנקיהו דמי והשתא אמאי נקט הנתנין למעלה שנתנן למטה טפי מאחרייני אדרבה הוה ליה למנקט ששחטן בלילה ונשפך דמה אע"ג דפליג אדרבי יהודה ואמר דלא ירדו היינו משום ששחטן בצפון אלא יש לומר דנקט הנתנים למעלה שנתנן למטה משום דמינה מייתי רב יוסף דנתנין למעלה משמע ליה דהוי בכלל עולת העוף שדינה למעלה ומלקה דמה למטה וכי היכי דהתם לא ירדו אע"פ שהמליקה לא היתה במקומה הכי נמי קדשי קדשים שנשחטו בדרום ורבה אומר הנתנין למעלה שנתנן למטה אייתי דווקא בזבחים ולכך לא ירדו ששחטה וקבלה היתה כדינה בצפון אבל שחיטת דרום וכן מליקת עולת העוף למטה לא אם כן לרב יוסף דהוי בכלל הנתנים למעלה עולת העוף פליג רבי יהודה כדאמר התם דבשחיטת דרום אליבא דרבי יהודה פשיטא דירדו ובפ"ב דזבחים (דף מז:) אמר דלא פליג רבי יהודה וי"ל דכיון דבזבחים מיהא מודה רבי יהודה דלא ירדו שייך שפיר למימר לא פליג רבי יהודה כמו בקבלו פסולין וזרקו דקאמר נמי התם דלא פליג אע"ג דרבי יהודה לא מודה אלא בהנך דחזו לעבודת צבור ור"ש אפילו בהנך דלא חזו לעבודת צבור קאמר דלא ירדו דלא גרע מנשפך דמה שלא מזרק כלל דלא ירדו לר"ש ומיהו אין ראיה דמילין למימר דאף לרבי שמעון בהנך דלא חזו לעבודת צבור כגון זר אם קיבל דם ירדו כיון דלא מצינו בעלמא הכשר בפנים ומבמה לא ילפינן עבודת דם אף לר"ש ונשחטה בלילה דלא ירד לרבי שמעון היינו משום דילפינן מאימורין ונשפך הדם נמי דלא ירד לרבי שמעון דווקא שנשפך אחר שכבר נתקבל אבל נשפך מן הצואר ירד דמשום שחיטה לבדה שנעשית בהכשר לא מיקרי פסולו בקדש וקבלו פסולין בהנך דווקא דחזו לעבודת ציבור אף לר"ש ולא הוי פירוש קבלו או זרקו דאם כן פליג אר' יהודה דהא לרבי שמעון אפילו זרקו הנך דלא חזו לעבודת צבור לא ירדו דלא גרע מנשפך אלא פי' קבלו וזרקו אותו דם עצמו מכל מקום בלא ראיה יש לומר דשייך שפיר דלא פליג רבי יהודה כיון דמודה בזבחים וכן

משמע

ח א מיי' פ"ג מהל' פסולי המוקדשין הל"ו:
ט ב מיי' שם הל"ז:
י ג מיי' שם הל"ח:

א פרט לנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים שאם עלתה תרד רבי שמעון אומר עולה אין לי אלא עולה כשרה מנין לרבות שנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים ב והלן והיוצא והטמא והנותר ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו ושקבלו פסולין וזרקו את (ג) דמן והנתנין למעלה שנתנן למטה והנתנין למטה שנתנן למעלה והנתנין בחוץ שנתנן בפנים והנתנין בפנים שנתנן בחוץ והפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן מנין ת"ל ג זאת תורת העולה ריבה תורה אחת לכל העולין שאם עלו לא ירדו יכול שאני מרבה את הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד ואתנן והמחיר והכלאים והטרפה ויוצא דופן ד ת"ל זאת ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר

מפרש רבי יהודה במסכת זבחים בפרק המזבח מקדש (דף פד:) מפני מה אמרו לן בדם כשר שהרי לן כשר בבשר וכן כולן: **והלן.** דם הלן: **והיוצא.** בשר עולה שיצא והכניסה והעלה: **והנותר.** בשר שנתותר חוץ לזמנו והקטירו: **ושנשחט.** על מנת לאוכלו חוץ לזמנו דהוי פגול: **ושקבלו פסולין אם דמו וזרקוהו.** כגון בעל מום או שאר פסולין. ולהכי נקט קבלו פסולין ולא נקט ששחטוהו פסולין שהשחיטה כשרה בפסולין כדתנן (זבחים דף לא:) כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה: **והנתנין למעלה.** מחוט הסיקרא דקי"ל ה) חטאת בהמה למעלה לכתיב בה [ויקרא ד] קרנות ועולה למטה: **הנתנין בפנים.** על מזבח הפנימי כגון פר העלם דבר ופר כהן משיח ו) : **והחטאת ששחטו שלא לשמן.** להכי נקט פסח והחטאת דקיימא לן (זבחים דף ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מפסח וחטאת: **הרובע והנרבע מוקלה ונעבד.** פסולין ליקרב כדיליף לקמן בשמעתין [מא.]: **מוקלה.** שיחדו לצורך תקרובת עבודת כוכבים: **ונעבד.** שהשתחוה לו: **כלאים.** פסולין לקרבן שנאמר (ויקרא כב) שור או כשב פרט לכלאים ז) : אחר

שנשחטה בלילה ושנשפך דמה. לאחר ולא נזרק: **ושיצא דמה חוץ לקלעים.** אבל כל הנך פסולי אחריני דמכשר בהו רבי שמעון כגון לן ויוצא שיצא הבשר קודם זריקת דם וטמא ושנשחט לאוכלו חוץ לזמנו וחוץ למקומו כולן מודה נמי רבי יהודה דלא ירדו וטעמא דמפרש רבי יהודה במסכת זבחים בפרק המזבח מקדש (דף פד:) מפני מה אמרו לן בדם כשר שהרי לן כשר בבשר וכן כולן: **והלן.** דם הלן: **והיוצא.** בשר עולה שיצא והכניסה והעלה: **והנותר.** בשר שנתותר חוץ לזמנו והקטירו: **ושנשחט.** על מנת לאוכלו חוץ לזמנו דהוי פגול: **ושקבלו פסולין אם דמו וזרקוהו.** כגון בעל מום או שאר פסולין. ולהכי נקט קבלו פסולין ולא נקט ששחטוהו פסולין שהשחיטה כשרה בפסולין כדתנן (זבחים דף לא:) כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה: **והנתנין למעלה.** מחוט הסיקרא דקי"ל ה) חטאת בהמה למעלה לכתיב בה [ויקרא ד] קרנות ועולה למטה: **הנתנין בפנים.** על מזבח הפנימי כגון פר העלם דבר ופר כהן משיח ו) : **והחטאת ששחטו שלא לשמן.** להכי נקט פסח והחטאת דקיימא לן (זבחים דף ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מפסח וחטאת: **הרובע והנרבע מוקלה ונעבד.** פסולין ליקרב כדיליף לקמן בשמעתין [מא.]: **מוקלה.** שיחדו לצורך תקרובת עבודת כוכבים: **ונעבד.** שהשתחוה לו: **כלאים.** פסולין לקרבן שנאמר (ויקרא כב) שור או כשב פרט לכלאים ז) : אחר

ה) [זבחים י:], ו) [חולין לח:], ז) גי' מהר"ש דבשר כו', ד) מהר"מ, ה) עי' במס' זבחים פד: בתוס' ד"ה ומוליא שבתוב שם בשם הג"ה ובע"כ צ"ל כן דאל"כ דבכי תוס' שמרי מהדלי דבד"ה והמיתנים כתבו הכא וז"ל ומהיו אין ראיה ועי"ש ועיין מהר"ם, ו) עיין מהר"מ, ז) [שיין קודש ד"ה תוקן],

תורה אור השלם

1. צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָהּ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ: ויקרא ו ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' חזקו אם דמו והנתנין: (ב) רש"י ד"ה הנתנין וכו' מעיה הס"ד ואמ"כ מ"ה והפסח והחטאת ששחטן שלא: (ג) תוס' ד"ה פרט וכו' כדם כשר שכן לן באימורין כשר לן באימורין כשר שהרי לן כשר בבשר וכו' בבמה וטמא דחזי לעבודת צבור וכו' שהרי מרלה לפיגולו נ"כ עיין פירושו בריש מעילה בדף ב ע"ב בפרש"י והעיקר בפ' שני דזבחים ריש דף כט: (ד) בא"ד קבלו פסולין וחזקו את דמו בהנך דחזו לעבודות: (ה) בא"ד דיוצא דבשר הוא וכו' לא נמצא לו הכשר בפנים: (ו) בא"ד וילפינן מבמה מיהו הנתנין למטה וכו' דדם מדם בפנים ילפינן ומיהו כל"ל: (ז) בא"ד ומיהו לר"ת דגרס פ"ב דזבחים:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה פרט כו' שכן לן באימורין כשר ולן באימורין כשר שהרי לן כשר כו'. כל"ל:

מוסף רש"י

פרט לנשחטה כו' שאם עלתה תרד. אבל שאר פסולין אם עלו לא ירדו (זבחים כז:). אין לי אלא עולה כשרה. תהא על מוקדה כל הלילה עד הבקר (שם). והלן. שלן בשרה חוץ לזמנה, והיוצא. שיצא בשרה (שם). ושנשחט. על מנת להקטיר חוץ לזמנו כו'. מנין. שכיון שעלו לא ירדו (שם). ת"ל זאת תורת העולה. שהיא על מוקדה שתהא שם כל הלילה עד הבקר ולא תרד (שם פד:). הרובע והנרבע. על פי עד אחד, שמוחר להזיעו ואסור לגבוה, ונפקא לן מקרבי בנמ' תמורה (כח.) בפ' כל האסורין (שם כז:). והמוקצה. שהקצהו לתקרובת עבודת כוכבים, והנעבד. שהשתחוה לבהמה (שם). והכלאים. שור או כשב פרט לכלאים, כי יולד פרט ליצא דופן (שם). ומה ראית. אחר שריבה הכתוב ומיעטו ולא פירש לך הכתוב מה ריבה ומה מיעטו (שם).

אחר שריבה הכתוב ומיעט אמרת מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש ומוציא אני את אלו שלא היה פסולן בקדש קתני מיהת יוצא דופן דלא מאי לאו יוצא דופן דקדשים אמר רב הונא בריה דרב נתן לא יוצא דופן דבכור בכור [1]מפטר רחם נפקא אלא מאי דקדשים [2]מאמו אמו נפקא האי מאי אי אמרת בשלמא דקדשים היינו דאצריכי תרי קראי חד לבהמת חולין דאוליד דרך דופן ואקדשה וחד לבהמת קדשים דאוליד דרך דופן וקסבר [ו]ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים אלא אי אמרת דבכור מפטר רחם נפקא הכי נמי מסתברא מדקתני הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והכלאים הני מהכא נפקא מהתם נפקא [3]מן הבהמה [ג]א[4]להוציא הרובע והנרבע מן הבקר [ב]להוציא את הנעבד מן הצאן [ג]להוציא את המוקצה ומן הצאן [ד]להוציא את הנוגח ותו כלאים מהכא נפקא מהתם נפקא [4]שור או כשב או עז שור [ג]ה[ד]פרט לכלאים או עז [ו]פרט לנדמה אלא אצטריכו תרי קראי חד לבהמת חולין וחד לבהמת קדשים הכא נמי איצטריך תרי קראי ת"ר [ז]המקשה שלשה ימים ויצא ולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב ורבי שמעון אומר אין זו יולדת בזוב [ח]ודם היוצא משם טמא ורבי שמעון מטהר בשלמא רישא רבי שמעון לטעמיה ורבנן לטעמייהו אלא סיפא במאי פליגי אמר רבינא כגון שיצא ולד דרך דופן ודם

משמע ברים מעילה דמשום שחיטה לבדה שנעשה בהכשר לא חשיב פסולו בקדש אף לרבי שמעון דפריך רב יוסף לרבה מדתניא בפרק (ה) דם חטאת העוף בזבחים (דף סו:) וכולן אין מטמאין (ג) בבית הבליעה וקתני לעיל עולת העוף שעשאה החטאת ותנן התם (דף סח:) כל שפסולו בקדש אינו מטמא וה"ה דלא ירדו ומאי פריך הא התם מוכח בזבחים דעולת העוף שעשאה כמעשה חטאת היינו שהמיליו עשה למטה אבל המליקה היתה במקומה אלא ודלמי רבה דאמר ירדו אפילו שחט בצפון וקבל בדרום דמשום שחיטה גרידא לא מקרי פסולו בקדש אף לרבי שמעון ומיהו יש לדחות דבשחט בצפון מודה רבה דלא ירדו ופריך ליה רב יוסף משום שהמיליו הוי כמו השחיטה בממלה ומוליא דם מן העוף כמו שעושה בשחיטה ואע"פ שמלק למעלה כיון שמילה למטה הוי כשחט בדרום: **שהיה** פסולן בקדש. שאין פסולן יכול להיות עד אחר שהוקדש אבל רובע ונרבע מלי להיות בעודן חולין וקשה דאמרינן בזבחים פ' חטאת העוף (דף סח:) זר וסכין מטמאין (ג) אלמא חשיב אין פסולן בקדש אע"ג דלא שייכי עד לאחר שהוקדש ושמאל ולילה נמי הוה מטמאין אי לאו דאית להו הכשר במקום אחר כדאיתא התם הלכך נראה לפרש דפסול שבא ע"י דבר שכשר במקום אחר בכיוצא בו קרי פיסולו בקדש כלומר פסול זה קדוש וכשר במקום אחר: היינו דאיצטריך תרי קראי חד לבהמה דחולין כו'. ותימה וליבעי ג' קראי בכל הני כמו טריפה דחשיב הכא בהדי שאר פסולין כדאשכחן בפ"ק דמנחות דמצריך תרי קראי לטריפה חד לטריפה קודם הקדש וחד לטריפה לאחר הקדש וא"ה איצטריך רבא למיעוטי מוצת דאם עלתה תרד ובשאר פסולין נמי ליבעי תלתא קראי חד ליפסל קודם הקדש וחד ליפסל לאחר הקדש דלא יעלו לכתחלה וקרא שלישי דאם עלו ירדו וי"ל דכיון דגלי רחמנא בטריפה ה"ה לכל שאר פסולין. תדע דמטרימה ילפינן בעלמא דהא אכתי מצריך התם קרא לטריפה היכא דהיתה לה שעת הכושר ומשמע התם דממשקה ישראל לא הוה שמעינן אלא היכא דלא הוה לה שעת הכושר ובכל דוכתי אייתי ממשקה ישראל אפי' על דבר שהיתה לו שעת הכושר בפ' כל האסורים גבי נעבד דקאמר מדאסר רחמנא נעבד לגבוה. ובפ' אלו עוברין גבי מוקצה ובפ' כל הבשר גבי אותו ואת בנו ולמדא לא נחת לפרושי הכא אלא תרי קראי דאיירי בהו בשמעתין וסמיך אהא דילפינן מטריפה דאסורה אף להדיוט: **חד** לבהמת קדשים ואוליד דרך דופן ה"ה דהוה מצי למימ' למקדיש וולד ויצא דרך דופן כדאיתא בספ"ב דתמורה ומאחר דאין קדושין מהיכן מקדישין: אי אתה מוצא אלא במקדיש וולד ויצא דרך דופן וסבר וולדות קדשים בהוייתן הן קדושים. פרש"י דל"ג ופי' משובש הוא דכ"ש למ"ד במעי אמן הן קדושים משעת יצירה איצטריך למעוטי מזאת ונראה דגרס ליה שפיר ולדבותא נקטיה אע"ג דקסבר בהוייתן הן קדושים איצטריך למעוטי כיון דלא קדם פיסולן להקדישן אבל אי אפשר לומר במעי אמן הן קדושים דבהדיא מוכח פרק הן שחיטה דסבר ר' שמעון בהוייתן הם קדושים לההוא תנא דאמר לר' שמעון דאין איסור חל על איסור אפי' בקדשים דמוקי כל חלב בוולדות קדשים וקסבר בהוייתן הן קדושים והוי איסור בת אחת. והך שמעתא גופה. מוכח הכי דצריך לאוקומי הנך פסולי בבהמה דקדשים שלא קדם הפסול להקדש ואתנן ומחיר לא משכחת לה אלא כמ"ד בהוייתן הן קדושים ונתן לה ולד קדשים באתננה ואי במעי אמן קדושים לא משכחת לה שיהא (לא) אתנן ומחיר חל עליהן כדמוכח פ' בתרא דזבחים וכן פרש"י. ותימה וכיון דקסבר בהוייתן הן קדושים היאך קדושה חל על יוצא דופן וכלאים הא משמע בפ' כיצד מערימין דטומטום ואנדרוגינוס אין קדושה חלה עליהן למ"ד בהוייתן הם קדושים וצריך לחלק בין

אחר שריבה הכתוב ומיעט אמרת מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש ומוציא אני את אלו שלא היה פסולן בקדש קתני מיהת יוצא דופן דלא מאי לאו יוצא דופן דקדשים אמר רב הונא בריה דרב נתן לא יוצא דופן דבכור בכור [1]מפטר רחם נפקא אלא מאי דקדשים [2]מאמו אמו נפקא האי מאי אי אמרת בשלמא דקדשים היינו דאצריכי תרי קראי חד לבהמת חולין דאוליד דרך דופן ואקדשה וחד לבהמת קדשים דאוליד דרך דופן וקסבר [ו]ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים אלא אי אמרת דבכור מפטר רחם נפקא הכי נמי מסתברא מדקתני הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והכלאים הני מהכא נפקא מהתם נפקא [3]מן הבהמה [ג]א[4]להוציא הרובע והנרבע מן הבקר [ב]להוציא את הנעבד מן הצאן [ג]להוציא את המוקצה ומן הצאן [ד]להוציא את הנוגח ותו כלאים מהכא נפקא מהתם נפקא [4]שור או כשב או עז שור [ג]ה[ד]פרט לכלאים או עז [ו]פרט לנדמה אלא אצטריכו תרי קראי חד לבהמת חולין וחד לבהמת קדשים הכא נמי איצטריך תרי קראי ת"ר [ז]המקשה שלשה ימים ויצא ולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב ורבי שמעון אומר אין זו יולדת בזוב [ח]ודם היוצא משם טמא ורבי שמעון מטהר בשלמא רישא רבי שמעון לטעמיה ורבנן לטעמייהו אלא סיפא במאי פליגי אמר רבינא כגון שיצא ולד דרך דופן

בקדש היינו שאין כאן פסול גמור אלא נפסל בקדושתו וכן משמע דפריך התם מ"ש שמאל דאית ליה הכשר ביום הכיפורים ולילה באבנים ופדרין ולכך אין מטמאין דהוי פסולן בקדש: **היינו דאיצטריך תרי קראי.** וא"ת וליבעי ג' קראי בכל הפסולין כמו בטרפה דחשיב הכא בהדייהו דבפרק קמא דמנחות (דף ו.) מצריך ב' קראי בטרפה חד לנטרפה קודם הקדשה וחד לנטרפה לאחר הקדשה ואפילו הכי איצטריך הכא למעוטי מזאת דאם עלתה תרד וה"נ בשאר פסולין ליבעי תרי קראי אלא קרא דזאת חד לקודם הקדש וחד לאחר הקדש דלא יעלו וקרא דזאת לירדו ויש לומר כיון דגלי לן קרא בטרפה ה"ה לשאר פסולים: **קסבר** ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים. פרש"י דל"ג ליה דהא כ"ש למ"ד במעי אמן הן קדושים דאיצטריך למעוטי מזאת ונראה דגרס ליה ולרבותא נקטיה דאע"ג דבהוייתן הן קדושים ולא קדם הקדשן ליפסלן אצטריך קרא למעוטי כיון דהפסול לא בא תחלה אלא בבא אחת אבל לא מלי למגרס קסבר במעי אמן הן קדושים דהא בסוף פרק דם שחיטה (כריתות דף כג:) קאמר דקסבר ר"ש בהוייתן הן קדושים וכן מוכח משמעתין דמוקי קרא דזאת לבהמת קדשים ואתנן ומחיר לא משכחן אחר הקדש אפי' לרבי יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון הדיוט הוא דאמר בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף 5.) לכל נדר פרט לנדור שאין אתנן חל עליהן ולא משכחת אלא בולדות קדשים וכמ"ד בהוייתן הן קדושים

ונתנם לזונה בעודם בבטן והכי מוקי לה בפ' פרת חטאת (זבחים דף קיד.) וכן פ"ה וא"ת דבשילהי תמורה (דף לג:) תנן אלו הן הנקבבים קדשים שהפילו וחולין שנשחטו בעזרה וי"ש אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו משמע דלא פליג אקדשים שהפילו וכיון דבהוייתן הן קדושים אמאי יקברו והלא אין קדושה חלה עליהן כדתנן פרק כילד מערימין (שם דף כד:) רשב"ג אומר ילדה טומטום ואנדרוגינוס אין קדושה חלה עליהן וקאמר דקסבר דבהוייתן הן קדושים ואפילו קדושת דמים אין חלה עליהן אמאי הא אמר בפרק אלו קדשים (שם דף יט:) מגו דנתמה קדושת דמים נתמה נמי קדושת הגוף ואם כן קדשים שהפילו דאסורים בהנאה לרבי שמעון אמאי ויש לומר דפליג גם אריש אלא דלא נחת לפלוגי אלא בחולין שנשחטו בעזרה תדע דהא חשיב התם נמי בשר בחלב בקבורה ולרבי שמעון שרי בהנאה בפ"ק דבכורות (דף י.) א"נ י"ל דנפל קדושה חלה עליהן טפי מטומטום ואנדרוגינוס משום דאי הוה רואי לקרבן וא"ת כיון דקסבר בהוייתן הן קדושים היאך קדושה חלה על יוצא דופן וכלאים דמ"ש מטומטום ואנדרוגינוס וי"ל דמיירי כגון שהקדישן בפה קודם שנולדו דאע"ג דאין קדושת אמן חלה עליהם פה חלה עליהם מיהו מתני' דכילד מערימין (תמורה דף כד:) משמע דאפילו בקדושת פה אין קדושה חלה עליהם ועוד דבשילהי פ"ב דתמורה (דף יח.) קאמר אי אתה מוצא אלא בולדות קדשים ואליבא דרבי יהודה ואמאי לא משכחת בהקדישו בפה ושמא י"ל דדווקא טומטום ואנדרוגינוס אין קדושה חלה עליהם: **ורבנן** לטעמייהו. וא"ת אע"ג דלא מטמאי לידה מ"מ ליטהר דם קשויה דאפי' בהפילה רוח פריך בפ"ק (לעיל דף ח:) שיהא קשויה טהור אע"ג דאין נותנים לה ימי טומאה וימי טהרה ויש לומר דהתם משום דבעי למימר דמיקרי לידה כדמייתי קרא כמו ילדנו רוח אבל הכא מיעטיה קרא מדין: ולזולד

ודם

טומטום ואנדרוגינוס ליוצא דופן וכלאים משום דניכר פיסול בגופן:

ט) ל"ל מליקה זר וסכין דמטמא בגדים אבית הבליעה והלא וכו'.

ט) [זבחים לח. קיד. מנחות פג. חולין ל. תמורה כה. כריתות כג.], ב) ב"ק מ: תמורה כח. בכורות מא. [זבחים סה:], ג) חולין לח: ב"ק עז: בכורות יב. יח. מז., ד) בס"ל: וחת,,

תורה אור השלם

1. וְהִעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רָחֶם לַיהוָה וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַיהוָה:
שמות יב יא
2. כֵּן תַּעֲשֶׂה לְשֹׁרְךָ לְצֹאנֶךָ שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה עִם אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּתְּנוּ לִי:
שמות כב כט
3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי יַקְרִיב אָדָם מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם:
ויקרא א ב
4. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיְיָ:
ויקרא כב כז

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) והכימתנין וכו' מדתניא בפ' חטאת העוף כל"ל ותיבת דם נמחק:
(ב) בא"ד אין מטמאין בגדים בבית הבליעה וקתני לעיל עולת העוף שעשה כמעשה החטאת פסולה ותנן התם כל שפסולו בקדש אינו מטמא בגדים אבית הבליעה וה"ה דלא ירדו אלמא חשיב:
(ג) ד"ה שהיה וכו' מטמאין בגדים אבית הבליעה אלמא חשיב:

מוסף רש"י

אמרת. ומעלמך, מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש. משבאו לעזרה נפסלו (זבחים כז:). בהוייתן הן קדושים. כשנולדים הן קדושים ולא במעי אמן (זבחים צח. מנחות פג. תמורה יא.). ולהכי נקט לשון בהוייתן, משום הא דולדות קדשים קדושים נפקא לן בפ"ק דבכורות (יד:) מיהיו לך, דכתיב רק קדשיך אלו התמורות, אשר יהיו לך אלו הולדות (מנחות שם וכעי"ז זבחים קיד. וכריתות כג.). מן הבהמה. ממקלת בהמות ולא טולן (ב"ק מ:). הרובע והנרבע. ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים, אלא נפקא, דפסול נגחי מזבח (שם). את הנעבד. שעשאו ע"ז והשתחוה לו (שם). מן הצאן. קרא כתיב בויקרא ואם מן הצאן קרבנו מן הכבשים או מן העזים וגו', ודרשינן מן הצאן ולא כל הצאן, וכן טולאו (בכורות מא.). את המוקצה. שהוקלה והופרש לעורך עבודת הכוכבים (שם) שייחדו להקריב לע"ז (ב"ק שם). הנוגח. שהמית את האדם ע"פ עד אחד או ע"פ בעלים ונפטר מן הסקילה (שם). פרט לכלאים. בן רחל ותיש, שפסול לקרבן, ומריבויא דאו דרים ליה (חולין לח:). פרט לנדמה. עז שולדה מתיה כמותה וכנה דומה לרחל (שם) או: שאמו רחל והוא דומה לעז (בכורות נז.) דאינו דומה לאביו ולא לאמו, שבא מאיל ורחל ודומה לעז (ב"ק שם).

עין משפט נר מצוה

יא א ב ג ד מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הלכה ו:
יב ה מיי' שם הל"ד:
יג ו מיי' שם הל"ה:
יד ז מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ח סמג עשין רמג:
טו ח מיי' שם ופ"ח מהל' משכב ומושב הלכה ט:

תוס' הרא"ש

שהיה פסולן בקדש. פרש"י לאחר שבאו לעזרה אירע פסולן. וקשה לפירושו דא"כ רובע ונרבע בעזרה נמי הוה לן למימר אם עלו לא ירדו. וע"ק דבזבחים פ' חטאת העוף חשיב ר' יוחנן מליקה (ט) ודלא הייתה פסולן בקדש ושמאל ולילה לא חשיב להו פסולן בקדש אי לאו דמשכח להו הכשירא במקום אחר כדאיתא התם הלכך נראה לפרש דפסול שבא ע"י דבר שכשר במקום אחר בכיוצא בו קרי פיסולו בקדש כלומר פסול זה קדוש וכשר במקום אחר: היינו דאיצטריך תרי קראי חד לבהמה דחולין כו'. ותימה וליבעי ג' קראי בכל הני כמו טריפה דחשיב הכא בהדי שאר פסולין כדאשכחן בפ"ק דמנחות דמצריך תרי קראי לטריפה חד לטריפה קודם הקדש וחד לטריפה לאחר הקדש וא"ה איצטריך רבא למיעוטי מזאת דאם עלתה תרד ובשאר פסולין נמי ליבעי תלתא קראי חד ליפסל קודם הקדש וחד ליפסל לאחר הקדש דלא יעלו לכתחלה וקרא שלישי דאם עלו ירדו וי"ל דכיון דגלי רחמנא בטריפה ה"ה לכל שאר פסולין. תדע דמטרימה ילפינן בעלמא דהא אכתי מצריך התם קרא לטריפה היכא דהיתה לה שעת הכושר ומשמע התם דממשקה ישראל לא הוה שמעינן אלא היכא דלא הוה לה שעת הכושר ובכל דוכתי אייתי ממשקה ישראל אפי' על דבר שהיתה לו שעת הכושר בפ' כל האסורים גבי נעבד דקאמר מדאסר רחמנא נעבד לגבוה. ובפ' אלו עוברין גבי מוקצה ובפ' כל הבשר גבי אותו ואת בנו ולמדא לא נחת לפרושי הכא אלא תרי קראי דאיירי בהו בשמעתין וסמיך אהא דילפינן מטריפה דאסורה אף להדיוט: **חד** לבהמת קדשים ואוליד דרך דופן ה"ה דהוה מצי למימ' למקדיש וולד ויצא דרך דופן כדאיתא בספ"ב דתמורה ומאחר דאין קדושין מהיכן מקדישין: אי אתה מוצא אלא במקדיש וולד ויצא דרך דופן וסבר וולדות קדשים בהוייתן הן קדושים. פרש"י דל"ג ופי' משובש הוא דכ"ש למ"ד במעי אמן הן קדושים משעת יצירה איצטריך למעוטי מזאת ונראה דגרס ליה שפיר ולדבותא נקטיה אע"ג דקסבר בהוייתן הן קדושים איצטריך למעוטי כיון דלא קדם ליפסולן להקדישן אבל אי אפשר לומר במעי אמן הן קדושים דבהדיא מוכח פרק הן שחיטה דסבר ר' שמעון בהוייתן הם קדושים לההוא תנא דאמר לר' שמעון דאין איסור חל על איסור אפי' בקדשים דמוקי כל חלב בוולדות קדשים וקסבר בהוייתן הן קדושים והוי איסור בת אחת. והך שמעתא גופה. מוכח הכי דצריך לאוקומי הנך פסולי בבהמה דקדשים שלא קדם הפסול להקדש ואתנן ומחיר לא משכחת לה אלא כמ"ד בהוייתן הן קדושים ונתן לה ולד קדשים באתננה ואי במעי אמן קדושים לא משכחת לה שיהא (לא) אתנן ומחיר חל עליהן כדמוכח פ' בתרא דזבחים וכן פרש"י. ותימה וכיון דקסבר בהוייתן הן קדושים היאך קדושה חל על יוצא דופן וכלאים הא משמע בפ' כיצד מערימין דטומטום ואנדרוגינוס אין קדושה חלה עליהן למ"ד בהוייתן הם קדושים וצריך לחלק בין

ט) ל"ל מליקה זר וסכין דמטמא בגדים אבית הבליעה והלא וכו'.

ואזדא ר' יוחנן לטעמיה. וא"ת והא משמיה דר"ש קאמר ור"ל נמי מודה דר' שמעון מטהר באשה דקאמר לדברי המטהר בדם מטהר באשה וא"ל דה"פ מילתיה דר"ל לדברי המטמא בדם מטמא באשה משום דאייה ומיירי כגון שיצא הולד והדם דרך דופן ובקוסי דלאו קוסי דולד הוא וכדי שמעון דמטהר בדם מטהר באשה דולד הוא וקוסי סמוך לגילה רחמנא טהרייה אבל אי לאו ולד הוא אף לרבי שמעון טמאה דלא בעינן שיצא דרך ערותה לכ"ע ור' יוחנן אמר דאף רבנן מטהרי באשה דבעינן שיצא דרך ערותה לכ"ע והשתא קאמר שפיר ואזדא רבי יוחנן לטעמיה אע"ג דמשמיה דרבי שמעון קאמר דמדרבי שמעון נשמע לרבנן:

וסבר ר"ש דיה כבועלה והתניא וכו'. אע"ג דקרא במשמשת איירי סבר המקשה דמטעם משמשת לא היתה טמאה אי לאו משום שהזרע נפלט לבית החיצון ואת"ת לרבנן נמי תקשה דאמאי איצטריך קרא תיפוק ליה מיהיה וש לומר אף דרבי שמעון אדרבי שמעון פריך וכי משני כאן בפולטת כאן במשמשת אתי נמי שפיר אף לרבנן ואיצטריך קרא למשמשת אע"פ שנכנס הזרע מתחלה לבית הפנימי ולא יצא לבית החיצון דאי יצא תיפוק ליה משום פליטת הזרע ואפילו למ"ד לעיל במקום שהשמש דש הוי בית החיצון היינו באדם בינוני וכן באשה בינונית אבל בגדול וקטנה משכחת לה שפיר שהזרע נכנס לבית הפנימי מתחלה אי נמי שמא לרבנן לא מטמא משום פליטת זרע אלא כשהיה הזרע בבית הפנימי ונפלט לחיצון אבל כשעומד הזרע בחיצון במקומו ולא נפלט שם ממקום אחר לא מטמא אלא משום משמשת:

פולטת תיפוק ליה דהא שמשה.

היה יודע לישני ליה כשטבלה לשימושה דהא כתיב וטמאה עד הערב אלא משום דבעי למפרך מרבא דאמר כל שלשה לא מהני לה טבילה ואם תאמר בלאו הכי מאי לאקשויי מרבא אקרא ויש לומר דקרא איכא לאוקומי דאזלא איהי בכרעה אי נמי כשקנחה עצמה יפה דאפשר לכבד הבית שלא ישתייר כלום דתנן במס' מקוואות (פ"ח מ"ד) האשה ששמשה את ביתה וירדה וטבלה ולא כבדה את הבית כאילו לא טבלה אבל השתא דמוקי לה בפולטת כאן במשמשת פריך שפיר דאי איתא דכבדה הבית אם כן תיפוק ליה דהרי פלטה:

מסתברא

הוא לא קשיא כאן במשמשת כאן בפולטת פולטת תיפוק ליה דהא שמשה בשטבלה לשמושה למימרא דמשמשת בטומאת ערב סגי לה והא אמר רבא [5]משמשת כל שלשה ימים אסורה לאכול בתרומה [6]שאי אפשר לה שלא תפלוט הכא במאי עסקינן שהטבילוה במטה מכלל דכי קאמר רבא דאזלה איהי בכרעה וטבלה דילמא בהדי דקאזלה שדיתא

ודם דרך רחם. בשלשת ימי הקוסי קודם לידה ואמור רבנן דזיבה היא דלא מטהר לה ולד דלאו לידה היא ורבי שמעון מטהר [6] לטמא הואיל וימי זיבה הן ודם קוסי בימי זיבה רחמנא טהרייה: **שילא ולד ודם דרך דופן.** ופלוגתא אחריתי היא ולאו אקוסי קאי דרישא איירי כשילא דם דרך רחם קודם לידה:

ודם דרך רחם ואזדא ר' שמעון לטעמיה ורבנן לטעמייהו מתקיף לה רב יוסף הדא דהיינו רישא ועוד משם מקום ולד משמע אלא אמר רב יוסף [4]כגון שיצא ולד ודם דרך דופן [5] ובמקור מקומו טמא קמיפלגי מר סבר [2]מקור מקומו טמא ומ"ם מקור מקומו טהור אמר ר"ל לדברי המטמא בדם מטמא באשה לדברי המטהר בדם מטהר באשה ור' יוחנן אמר אף [3]לדברי המטמא בדם מטהר באשה ואזדא ר' יוחנן לטעמיה [3]דאמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי מנין שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה שנאמר [1]ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה [7]מלמד שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה מקור שנעקר ונפל לארץ טמאה שנאמר [2]יען השפך נחושתך ותגלי ערותך למאי אילימא לטומאת שבעה דם אמר רחמנא ולא חתיכה אלא לטומאת ערב אמר רבי יוחנן [8]מקור שהזיע כשתי טיפי מרגליות טמאה למאי אילימא לטומאת שבעה [9]חמשה דמים טמאין באשה ותו לא [10]אלא לטומאת ערב [8]דוווקא תרתי אבל חדא אימא מעלמא אתיא: כל הנשים מטמאין בבית החיצון: הי ניהו בית החיצון אמר ריש לקיש כל שתינוקת יושבת ונראת א"ל רבי יוחנן אותו מקום גלוי הוא אצל שרץ אלא אמר רבי יוחנן [9]עד בין השינים איבעיא להו בין השינים כלפנים או כלחוץ ת"ש דתני רבי זכאי עד בין השינים [10]בין השינים עצמן כלפנים במתניתא תנא מקום דישה מאי מקום דישה אמר רב יהודה [2]מקום שהשמש דש תנו רבנן [3]בבשרה מלמד שמטמאה בפנים כבחוץ ואין לי אלא נדה זבה מנין ת"ל זובה בבשרה [4]פולטת ש"ז מנין ת"ל יהיה ור' שמעון אומר דיה כבועלה מה בועלה אינו מטמא עד שתצא טומאה לחוץ אף היא אינה מטמאה עד שתצא טומאתה לחוץ וסבר רבי שמעון דיה כבועלה והתניא [3]ורחצו במים וטמאו עד הערב אמר ר' שמעון וכי מה בא זה ללמדנו אם לענין נוגע בשכבת זרע הרי כבר נאמר למטה או איש [7]אלא מפני שטומאת בית הסתרים היא [8]וטומאת בית הסתרים אינה מטמאה [9]אלא שגזרת הכתוב

ללמדנו שאפי' לא נגע בשרה מבחוץ בקרי טמאה מפני טיפת שמש והוצרך להשמיענו שטמאה דאי לא אשמעי' לא הוה (3) קיימא לן מפני שהיא טומאת בית הסתרים ואינה מטמאה אלא מפני שגזירת הכתוב הוא. אלמא לא אמרינן דדיה כבועלה: **במשמשת.** גזרת הכתוב ולא בפולטת: **פולטת תיפוק ליה.** דקודם יציאתו חוץ טמאה היא דהא אמשה: **בשטבלה לשמושה.** ולמאמר פלטה וקאמר לך ר' שמעון בה דיה כבועלה: **כל שלשה כו'.** וכיון דכל שלשה אסורה משום תשמישה דיה כבועלה היכי משכחת לה מי לאחר שלשה אפי' יצא נמי טהורה דהא שכבת זרע מסרחת היא: **הכא במאי עסקינן.** הא דקאמר ר"ש דטהורה בטבלה לתשמישה שהטבילוה במטה דכיון דלא זזה ממקומה אפשר לה בלא פליטה: **מלגו.** דהא דרבא כגון דאזלא איהי בכרעה א"כ מאי אי אפשר שלא תפלוט כל שלשה דמשמע טמאה ודאית הא בחזקת טהורה היא לתיכא למימר בהדי דאזלא ומסגייא בכרעה שדיתיה לגוליה קודם טבילה:

וכי

עין משפט נר מצוה

מז א ב ג ד מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ה ופ"ח מהל' משכב ומושב הל"ט: יז ה ו מיי' פ"א מהל' משכב ומושב הל"י:
ז במיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל"ז טוש"ע יו"ד סי' קפא סעיף ח):
יח ח מיי' שם הל"י:
יט ט י כ מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל"ב טוש"ע יו"ד סי' קפא סעיף ח):
כ ל מיי' פ"ה מהל' מטות הטומאה הל"א:
כא מ מיי' פ"ה מהל' מטות הטומאה הל"ט ופ"ח מהל' טומאת מת הלכה ג:
כב נ מיי' פ"ה מהל' מטות הטומאה הל"ט:
כג ס מיי' פ"ז מהל' תרומות הל"ז:

תוס' הרא"ש

כגון שיצא ולד דרך דופן ודם דרך רחם וברישא פליגי באשה אם היא זבה ובסיפא פליגי בדם אם הוא טמא ופריך ליה רב יוסף הדא דהיינו רישא והא בהא תליא וחד טעמא הוא: ואזדא ר' יוחנן לטעמיה וקשה דהא ר' יוחנן משום רשב"י קאמר לה ומודה ר"ל דלר' שמעון בע"י שיצא מדוה דרך ערותה ונראה לפ' דר"ל קאי אברייתא לשנויי שינוייא אחרינא כגון שיצא ולד ודם דרך דופן. וה"ק לדברי המטמא בדם מטמא באשה כלומר מי שמטמא בדם היינו משום שמטמא באשה דלא חשיב ליה לידה ויולדת בזוב היא אע"פ שלא יצא מדוה דרך ערותה היא טמאה וגם הדם טמא ולדברי המטהר בדם היינו משום דמטהר באשה דחשיב ליה לידה ומקושי מטהר הלכך היא טהורה והדם טהור ודוקא בקושי אבל בשופי טמא אע"ג דקאתי דרך דופן דר' שמעון לא בעי שיצא מדוה דרך ערותה. ורישא איירי ביצא ולד דרך דופן ודם דרך רחם וסיפא דיצא ולד ודם דרך דופן וקמ"ל דלא בעינן שיצא מדוה דרך ערותה. ור' יוחנן אמר אף לדברי המטמא בדם מטהר באשה דלכ"ע בע' שיצא מדוה דרך ערותה ורבנן לא מטמו בדם אלא משום דנגע במקור: **וסבר** ר' שמעון דיה כבועלה והתניא כו'. תימה כיון דמדמי משמשת לפולטת לרבנן נמי תיקשי למה לי מיהיה תיפוק לי מורחצו. ולילא למימר דהא דמטמא קרא משמשת כשיצא לחוץ ונגע בה מאבראי דא"כ מאו איש נפקא. וי"ל דלרבנן ניחא ליה דאיצטריך יהיה ליה למימר דרואה הויא לכל דבר מדרבי ליה קרא דאיירי בנדה וזבה ואי לא כתיב אלא קרא דורחצו הוה נפקא לן מיניה דמטמאה בפנים כבחוץ אבל לא ידע' דרואה הויא ותימה לרבנן למה להו קרא דורחצו דהך קרא דיהיה שמעינן שפיר דרואה הויא ומטמאה בפנים כבחוץ. וי"ל דאי לאו קרא דורחצו דש"מ טומאה באשה ששמשה שטמאה מחמת ש"ז לא הוה דרשי' יהיה לפולטת ש"ז כיון דלא אשכחן בשום דוכתא דאשה טמאה מחמת ש"ז: **כאן** בפולטת כאן במשמשת. תימה היכא טעי תלמודא לדמויי משמשת לפולטת דהא קרא במשמשת כתיב דכתיב ואשה אשר ישכב איש אותה וי"ל דהוה טעי בלישנא דברייתא דקתני מפני שטומאת בית הסתרים היא דמשמע דה"ק דאע"ג דגבי טומאות בעלמא בית הסתרים לא מטמו במגע הכא גזירת הכתוב הוא דמטמא כאילו נגע בה בגלוי ומאחר דמשום מגע מטמא ליה כאלו נגע בה בגלוי ס"ד דה"ה בפולטת ומ"מ משני ליה כאן במשמשת וה"ק גזירת הכתוב דמשמשת טמאה בכל ענין אפי' בבית הסתרים ולהך מסקנא ניחא נמי לרבנן דאיצטריך קרא דיהיה דלא שמעינן דפולטת מטמא בפנים כמשמשת. ותימה כיון דשמעינן דפולטת מטמאה בפנים למה

תוס' הרא"ש

כגון שיצא ולד דרך דופן ודם דרך רחם וברישא פליגי באשה אם היא זבה ובסיפא פליגי בדם אם הוא טמא ופריך ליה רב יוסף הדא דהיינו רישא והא בהא תליא וחד טעמא הוא: ואזדא ר' יוחנן לטעמיה וקשה דהא ר' יוחנן משום רשב"י קאמר לה ומודה ר"ל דלר' שמעון בע"י שיצא מדוה דרך ערותה ונראה לפ' דר"ל קאי אברייתא לשנויי שינוייא אחרינא כגון שיצא ולד ודם דרך דופן. וה"ק לדברי המטמא בדם מטמא באשה כלומר מי שמטמא בדם היינו משום שמטמא באשה דלא חשיב ליה לידה ויולדת בזוב היא אע"פ שלא יצא מדוה דרך ערותה היא טמאה וגם הדם טמא ולדברי המטהר בדם היינו משום דמטהר באשה דחשיב ליה לידה ומקושי מטהר הלכך היא טהורה והדם טהור ודוקא בקושי אבל בשופי טמא אע"ג דקאתי דרך דופן דר' שמעון לא בעי שיצא מדוה דרך ערותה. ורישא איירי ביצא ולד דרך דופן ודם דרך רחם וסיפא דיצא ולד ודם דרך דופן וקמ"ל דלא בעינן שיצא מדוה דרך ערותה. ור' יוחנן אמר אף לדברי המטמא בדם מטהר באשה דלכ"ע בע' שיצא מדוה דרך ערותה ורבנן לא מטמו בדם אלא משום דנגע במקור: **וסבר** ר' שמעון דיה כבועלה והתניא כו'. תימה כיון דמדמי משמשת לפולטת לרבנן נמי תיקשי למה לי מיהיה תיפוק לי מורחצו. ולילא למימר דהא דמטמא קרא משמשת כשיצא לחוץ ונגע בה מאבראי דא"כ מאו איש נפקא. וי"ל דלרבנן ניחא ליה דאיצטריך יהיה ליה למימר דרואה הויא לכל דבר מדרבי ליה קרא דאיירי בנדה וזבה ואי לא כתיב אלא קרא דורחצו הוה נפקא לן מיניה דמטמאה בפנים כבחוץ אבל לא ידע' דרואה הויא ותימה לרבנן למה להו קרא דורחצו דהך קרא דיהיה שמעינן שפיר דרואה הויא ומטמאה בפנים כבחוץ. וי"ל דאי לאו קרא דורחצו דש"מ טומאה באשה ששמשה שטמאה מחמת ש"ז לא הוה דרשי' יהיה לפולטת ש"ז כיון דלא אשכחן בשום דוכתא דאשה טמאה מחמת ש"ז: **כאן** בפולטת כאן במשמשת. תימה היכא טעי תלמודא לדמויי משמשת לפולטת דהא קרא במשמשת כתיב דכתיב ואשה אשר ישכב איש אותה וי"ל דהוה טעי בלישנא דברייתא דקתני מפני שטומאת בית הסתרים היא דמשמע דה"ק דאע"ג דגבי טומאות בעלמא בית הסתרים לא מטמו במגע הכא גזירת הכתוב הוא דמטמא כאילו נגע בה בגלוי ומאחר דמשום מגע מטמא ליה כאלו נגע בה בגלוי ס"ד דה"ה בפולטת ומ"מ משני ליה כאן במשמשת וה"ק גזירת הכתוב דמשמשת טמאה בכל ענין אפי' בבית הסתרים ולהך מסקנא ניחא נמי לרבנן דאיצטריך קרא דיהיה דלא שמעינן דפולטת מטמא בפנים כמשמשת. ותימה כיון דשמעינן דפולטת מטמאה בפנים למה

מסורת הש"ס

(א) [נעיל טו. וש"נ], (ב) מכות יד:, (ג) [נעיל כח: וש"נ], (ד) לקמן מג:, (ה) [ויקל טון], (ו) [מולין עב:], (ז) [מלורע דזיכ פרק ד], (ח) [מלורע דזיכ סוף פרשה ג],

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת עֶרְוָתָהּ אֶת מְקֹרָהּ הֶעֱרָה וְהִיא גִלְּתָה אֶת מְקוֹר דָּמֶיהָ וְגִבְרוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם: ויקרא כ יח
2. כּה אֲמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים יַעַן הִשָּׁפֵךְ נְחֻשְׁתֵּךְ וַתִּגָּלֶה עֶרְוָתֵךְ בְּתַזְנוּתַיִךְ עַל מְאַהֲבַיִךְ וְעַל כָּל גִּלּוּלֵי תוֹעֲבוֹתַיִךְ וּכְדַמֵּי בָנַיִךְ אֲשֶׁר נָתַתְּ לָהֶם:
יחזקאל טז לו
3. וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זָרַע וְרָחֲצוּ בַמַּיִם וְטָמְאוּ עַד הָעָרֶב:
ויקרא טו יח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ודם וכו' וכ' שמעון מטהר מלטמא: (ב) ד"ה מה בא זה וד"ה אלא הל"ל ופ"ל ומנו ש"ז ורחץ במים ואם נלמד וכו' ואמרי' לקמן בפירקין נ"ב בדף מג ע"ב ובמוס' לשם מפוס אמאי איצטריך לו אים ולא יליפין ליה מוכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו ש"ז וכנס במים וגו': (ג) **בא"ד** לא אשמועי' לא הוה ידעינן ליה מפני שהיא:

גליון הש"ס

גמ' **שאי אפשר לה שלא תפלוט.** ע' ינמות לד ע"ב תד"ה המוכה:

מוסף רש"י

ובמקור מקומו טמא. וכל דם הבא דרך שם ואפילו אינו דם נדה, הוי אב הטומאה לטמא אדם טומאת ערב (לעניל סז:). **דרך ערותה.** לאפוקי דרך דופן דלא (מכות יד:). **שטמאתה בפנים כבחוץ.** מאחר שילא מן המקור לפרוחזור והעמידו סוגיא, מיד היא מטמאה, משא"כ בזב ובעל קרי, דאין מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ (לעניל כא:).

תוס' הרא"ש (המשך)

לי קרא דורחצו תיפוק לי שדרך תשמיש נגע ש"ז בבשרה. וי"ל אינה מטמאה אלא בבית החיצון ומשמשת טימא הכתוב אפי' נכנס הזרע לבית הפנימי ולא נגע כלל בחיצון: **למימרא** דמשמשת בטומאת ערב סגי לה והאמר רבא. תימה דמשמע דלא קשה מהא מילתיה דרבא אלא לפי סוגיא דשמעתין ואמאי דבלא סוגיא דשמעתין הוה מצי לאקשויי מקרא לרבא דבקרא משמע דלית ליה אלא טומאת ערב דכתיב ורחצו במים וטמאו עד הערב. וע"ק מאי פריך מהא דקאמר בטומאת ערב סגי לה. לימא דמיירי כגון בקנחה יפה יפה עצמה או רחצה בחמין דע"כ אפשר לה לכבד את הבית יפה שלא ישתייר בה ש"ז כדאמרינן ביבמות ס"פ אלמנה גבי משמשת טובלת ואוכלת בתרומה לערב וכן פ' ב"ש ובהאשה רבה עומדת מחיקו וטובלת ואוכלת בתרומה.

וכי תימא חייש' שמא נשתייר בה. ומספיקא קא מטמאה ס"ל מטמאה ס"ל כ מאי אי אפשר חיישינן מיבעי ליה: **אלא לרבא נמי.** דלא אזלה הילכך כל שעה פלטה והא דר' שמעון דיכולה לטבול לשמושה כגון שלא נתהפכה לאחר הטבילה ולרבא במתהפכת: **ורבא.** לפרושי לן קלא אתא דכי כתיב[ה] ורחצו במים דמשמע דיכולה לטבול בו ביום כשאינה מתהפכת. ל"ל מתהפכת בשעת תשמיש ואין הזרע נקלט ברחם יחד הילכך פולטת והולכת מעט מעט אינה מתהפכת בשעת תשמיש נקלט הזרע יחד ויולד בבת אחת: **רואה הויא.** משום דאייה טמייה קרא [ו] ומשום נוגעת בשכבת זרע דעד השתא הויא נגיעת בית הסתרים ולא הויא טמאה אלא ביום תשמיש ומגזרת הכתוב וכי פלטה נגעה לברלי ומטמיא: **לסתור.** בזיבה בימי ספירה אי רואה הויא סותרת אבל נוגעת לא שאם נגעה בשום טומאה אינה סותרת דהא וספירה לה כתיב[ז] והאיכא: **ולטמא במשהו.** לראייה לא בעינן שיעורא כדאמרי' במתני' [מ.] לדם נדה ולזיבה ולקרי מטמאין בכל שהוא אבל נוגע בעי שיעורא כדאמר בפירקין (לקמן דף מג:) איכא למ"ד בכעדשה ואיכא למ"ד כחיטה פי האמה: **אי שמיע ליה.** לרב שמואל: **מסניאה.** דפליגי רבנן ור"ש לעיל [מא:] דקאמרי רבנן פולטת שכבת זרע מטמא בפנים כבחוץ ור"ש דליה כבועלה: **לרבנן רואה הויא.** לענין לטמא בפנים כבחוץ ור"ש נוגעת הויא: **ואי לא שמיע ליה.** אמאי מספקא ליה מסברא נוגעת הויא דהא לא אמר מגופה חזיא אלא מה שקבלה היא פולטת: **ואליבא דרבנן לא קמיבעיא ליה.** דכיון דלרבנן מטמיא בפנים כבחוץ אלמא רואה הויא וכ"ש דמטמאה במשהו ולענין סתירה נמי סתרה דהא בתורת זיבה מרבי ליה מיהיה[ח] זובו[ט]: **כי קא מיבעי ליה אליבא דר"ש ולטמא בפנים לא מיבעי ליה.** דהא שמעינן לר"ש דלא מטמיא: **כי קא מבעיא ליה לסתור ולטמא במשהו מהו.** מי אמרי' כי אמר ר' שמעון דיה כבועלה לטמא בפנים כבחוץ מה בועלה לא מטמא אהני נמי לא מטמאה אבל לסתור ולטמא במשהו לא משוי לה כנוגעת דהא א"נ אמר דיה כבועלה סתרה ומטמאה במשהו כבועלה או דילמא לא שנא דכי היכי דלענין טומאת פנים משוי לה נוגעת לענין משהו וסתירה נמי משוי לה נוגעת: **נעולס לא שמיע ליה מהני'.** ודקאמרינן מסברא נוגעת הויא לא היא מסברא לא מיפשט לן דאיכא למימר מדאחמיר רחמנא בבעלי קריין בסיני דכתיב (שמות יט) אל תגשו אל אשה ולא הזהיר על טומאת שרץ רואה הויא: **כולהו ברוקא חדא אפיקו.** כולכם שמעתם שמועה אחת. תפיתו לשון רוק וחבירו בכתובות תוף שדי בפרק אף על פי (דף פא.): **אמר ליה.** אביי אמר לך: **אבל לסתור ולטמא במשהו רואה הויא.** דאי נמי דיה כבועלה מטמיא כבועלה במשהו וסתרה כבועלה: [י] **כולן מטמאין בפנים כבחוץ.** בראייה ראשונה אבל בשאינה מתהפכת אבל במתהפכת כל שלשה ימים אסורה לאכול בתרומה שאי אפשר לה שלא תפלוט בעא מיניה רב שמואל בר ביסנא מאביי [כ] פולטת שכבת זרע רואה הויא או נוגעת הויא נפקא מינה לסתור ולטמא במשהו ולטמא בפנים כבחוץ מה נפשך אי שמיע ליה [כ] מתניתין לרבנן רואה הויא ולר' שמעון נוגעת הויא ואי לא שמיע ליה [כ] מתניתין מסתברא נוגעת הויא לעולם שמיע ליה [כ] מתניתין ואליבא דרבנן לא קמיבעיא ליה כי קא מיבעיא ליה אליבא דר"ש ולטמא בפנים כבחוץ לא קמיבעיא ליה כי קמיבעיא ליה לסתור ולטמא בכל שהוא מאי כי קאמר רבי שמעון דיה כבועלה הני מילי לטמויי בפנים כבחוץ אבל לסתור ולטמא בכל שהוא רואה הויא או דילמא לא שנא איכא דאמרי לעולם לא שמיע ליה מתניתא והכי קמיבעיא ליה מדאחמיר רחמנא אבעלי קריין בסיני רואה הויא או דילמא לא גמרינן מסיני דחדוש הוא דהא זבין ומצורעים דחמירי ולא אחמיר בהו רחמנא א"ל [כ] רואה הויא אתא שייליה [ל] לרבא א"ל רואה הויא אתא לקמיה דרב יוסף א"ל רואה הויא הדר אתא לקמיה דאביי א"ל [מ] כולכו ברוקא חדא תפיתו אמר ליה שפיר אמרי לך עד כאן לא קאמר ר"ש דיה כבועלה אלא לטמא בפנים כבחוץ אבל לסתור ולטמא בכל שהוא רואה הויא: ת"ר א] [נ] הנדה והזבה והשומרת יום כנגד יום והיולדת כולן מטמאות בפנים כבחוץ בשלמא כולהו לחיי אלא יולדת [נ] אי בימי נדה נדה אי בימי זיבה זיבה לא צריכא שירדה לטבול מטומאה לטהרה וכי הא דאמר רבי זירא א"ר חייא בר אשי אמר רב [ס] יולדת שירדה לטבול מטומאה לטהרה ונעקר ממנה דם בירידה טמאה בעלייה טהורה א"ל רבי ירמיה לר' זירא בירידה אמאי טמאה טומאה בלועה היא א"ל [ע] זיל שייליה לרבי אבין דאסברית ניהליה וכרכיש לי ברישיה בי מדרשא אזל שייליה א"ל עשאוה כנבלת עוף טהור [פ] שמטמאה בגדים בבית הבליעה מי דמי התם

מסתברא דנוגע הויא. ומסיני לא גמרינן דחדוש הוא ולהכי לרבנן נמי מיבעי ליה דלא גמרינן מסיני אע"ג דבסמוך בעי למימר דאף לר"ש רואה הויא וסתרה:

מדאחמיר רחמנא אבעלי קריין בסיני. מאיש לא מוכח דפשיטא דרואה הוי אלא מאשה דמשום פולטת הזהיר רחמנא ג' ימים אל תגשו אל אשה: **דהא** זבין ומצורעים דחמירי. אף ע"ג דאכתי לא גאמרה פרשת טומאה ושילוח טמאים מ"מ רמוי להחמיר בהן יותר מבפולטת: **עד כאן לא קאמר ר' שמעון בו'.** אבל לטמא במשהו רואה הויא וא"ת והא אמר בפסחים פרק אלו דברים (דף סז:) דר' שמעון סבר כר' נתן דזב בעי שיעור כחתימת פי האמה וילף בעל קרי מזב וא"כ אמאי מטמא במשהו נימא דיה כבועלה וי"ל דרבי שמעון ודאי לא מטמא במשהו והכא ה"ק אפי' למאן דאית ליה כר' שמעון דפולטת ולא מטומאה בפנים כבחוץ מ"מ מטומאה במשהו אי סבר דאמר מטמא במשהו:

בירידה טמאה. הדם טמא דביומי וטבילה תליא רחמנא וטומאה האשה משום נוגע טומאת ערב: **אמאי** טומאה בלועה היא. לאביי דאמר בסמוך אותו מקום של אשה בלוע הוי ניחא דקרי ליה טומאה בלועה ולרבא נמי דאמר בית הסתרים הוי י"ל דמיירי בשנעקר הדם מן המקור ולא יצא לבית החיצון והא דמסיק דאם אינה יצאה לחוץ לרבא לא צריך שיצא לחוץ לגמרי אלא שיצא לבית החיצון דהוי בית הסתרים וטמא במשא ומיהו עשאוה כנבלת עוף טהור משמע דסבר כאביי דלרבא אמר לקמן דמקום נבלת עוף טהור בית הסתרים הוי:

עשאוה כנבלת עוף טהור. אע"ג דבעלמא לא החמירו בטומאה בלועה הכא גזרו רבנן טפי כדי שלא יבא לטעות ולטהרו על ידי טבילה אפילו כשיצא לחוץ וכי משני הכא נמי כשיצא לחוץ סבר דלא גזרו שהוצא

כד א מיי' פ"ז מהל' תרומות הל"ז:

כה ב מיי' פ"ה מהל' מאכלות הטומאה הל"ט והלכה יא:

כו ג מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל"ג:

כז ד מיי' פ"ה מהל' מעשה ומושב ג) הל"ג סמג לאוין קיא:

כח ה מיי' פ"ג מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ח:

תוס' הרא"ש

מדאחמיר רחמנא אבעלי קריין בסיני. לאו מאיש גמר דא"כ יגמר ממקדש דאחמיר רחמנא לשלח בעל קרי חוץ לב' מחנות כמו זב והתם לאו חידוש הוא אלא גמר אשה מאשה דמטעם פולטת החמיר הכתוב (דבעלי קריין) בסיני שיפרשו ג' ימים מנשותיהן: **דהא** זבין ומצורעין דחמירי. פי' שתניח להחמיר עליהן יותר מבעלי קריין. ע"כ לא קאמר ר' שמעון דייה כבועלה כו' אבל לטמא במשהו רואה הויא וק' מהא דאמרינן בפסחים פ' אלו דברים דר' שמעון סבר כר' נתן דאיצטריך כחתימת פי האמה וילף בעל קרי מזב ומ"מ דאי אינה מטמא' במשהו ודאי אינה מטמא' לן כר' שמעון הא דאית ליה לעיל שאינה מטמאה בפנים כבחוץ מ"מ איפשר דס"ל דמטמאה במשהו: **הנדה** והזבה ושומרת יום כנגד יום כולם מטמאות בפנים כבחוץ. פרש"י בראיה ראשונה אבל בשניה ליכא למימר דהא בלא ראיה טמאה היא וה"ק הזבה והשומר' יום כלומר בין שראתה ג' ימים בין שראתה יום אחד מטמאה בבית החיצון בראיה ראשונה. וצ"ל דבחנ' דחק דמשכח' לה שפיר נפקותא בזבה דמטמאה בפנים כבחוץ אע"ג דכבר טמאה היא כגון שראתה ביום ראשון וביום שני ונעקר הדם ביום ג' ויצא לבית החיצון ולא יצא לחוץ עד יום ד' דאי לאו דמטמאה בפנים כבחוץ לא הויא זבה שלא ראתה ג' ימים רצופין: **אמאי** טומאה בלועה היא. אליבא דאביי קא פריך דאית ליה לקמן דאותו מקום של אשה בלוע הוא. ומ' לרבא נמי איכא למימר דקרי ליה טומאה בלועה משום דאיירי שנעקר מהמקור ולא יצא עדיין לבית החיצון והא דמסיק הכא נמי בשיצא לחוץ לרבא אע"ג דלא יצא לחוץ לגמרי אלא שיצא לבית החיצון לגמרי. ומ' מדקאמר עשאוה כנבלת עוף טהור משמע דס"ל כאביי דלרבא אמרינן לקמן דמקום נבלת עוף טהור בית הסתרים הוי: **עשאוה** כנבלת עוף טהור. ואע"פ שלא החמירו בשאר מאות בלועות דעלמא הכא גזרו טפי שלא יבא לטהרה ע"י טבילה זו אפי' נגע בה כשיצא לחוץ:

הגהות הב"ח

(**ה**) גמ' אתא שייליה לרבא. נ"ב רבה ברקי' ועי' במ"ש התוס' בפ' בנות כותים דף לג ד"ה רואה: (**ב**) רש"י ד"ה ולגיבא וכו' מיהיה זובה: (**ג**) ד"ה טומאה בלועה וכו' משום דאייה היא כל"ל ותיבת דמאתמול נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' ת"ר הנדה והזבה. נ"ב עיין סד"ע מ' קנד ס"ק כ"ו: **ב**) שם אי בימי נדה נדה. נ"ב יעו"ש בסמ' הכ"ל ס"ק ב' בד"ה אך מ"ש הכ"מ: **ג**) בענין משפט אות ד'. ל"ל מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה:

מוסף רש"י

פולטת שכבת זרע. כגון ששמשה בזוב ופסקה והתחילה למנות ופלטה, מהו שתטמא מביאה, דראה הויא. הא דקי"ל דפולטת טומאה משום רואה היא וסתרה, או נוגעת הויא. משום נוגעת, וטוגע לא סותר (לעיל לג.). **ברוקא חדא תפיתו.** מולכס רוק אחד אתם רוקקים (שבת צט:).

עין משפט נר מצוה

(**ח**) [לעיל לג.], **ט**) [ל"ל מתמיתא], **ו**) [שבת צט:], **ז**) [ב"ב קמב:], **ס**) [ויקרא טו], **ו**) [ל"ל אי משום], **ז**) [ויקרא טו], **ח**) [ויקרא טו], **ט**) [כאן ל"ל ד"ה הזבה ואתריי ד"ה והיולדת],

שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור. אבל בפרוזדור עצמו טהורה דלא חשיב כבחוץ ואם תאמר והא אמר לעיל בפ"ק (דף יז:) דם הנמצא בפרוזדור ספקו טמא ויש לומר התם ספקו טמא כשיצא לחוץ ועוד יש לחלק בין [ז] (דם) לידה לדם נדה וא"ת דברים בהמה המקשה (חולין דף סח.) ובפרק יש בכור (בכורות דף מו:) עביד לריכותא הא דתניא דראשו כילוד באדם ובבהמה דאי תנא בהמה משום דלית לה פרוזדור אבל אשה דאית לה פרוזדור אימא לא ומאי נפקא מינה במאי דאית לה פרוזדור כיון דבעינן שיוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור כדמשמע הכא ויש לומר דפרוזדור דהתם לא הוי כי האי דהכא דהתם קרי פרוזדור לעובי הירכים שמתכסה בהן ראשו של ולד וה"א דלא חשיב כילוד וכן פירש שם בקונטרס:

וכדרב אושעיא בו'. דילא ראשו חוץ לפרוזדור הוי כילוד ומלתיה דרב אושעיא איתמר אהא דפריך בבהמה המקשה (חולין עב. ושם) גבי אשה שמת עוברה בתוך מעיה ונגעה חיה בעובר טמאה ואמאי טמאה הא טומאה בלועה היא ומשני רב אושעיא כו' תימה אמאי נקט ראשו למשוש דהוי כילוד כדמשמע הכא אפילו הוציא ידו נמי טמאה החיה שנגעה בו או הסיטתו דהא תו לאו טומאה בלועה היא ויש לומר דגזרת הכתוב הוא דלא מטמא עד שיהא כילוד כדדרש התם רבי ישמעאל על פני השדה להוציא עובר שבמעי אמו והשתא ניחא (ח) דבעי התם מאי טעמא דרבי ישמעאל אע"פ שטעמו פשוט דהא טומאה בלועה היא אלא קיש ליה דמטהר עד שיצא כל כך דמקרי לידה:

יצתה זו שטמאה בו'. לאו מיעוטא הוא דא"כ מאי קאמר דתיתי בק"ו אלא יצתה זו היינו שאינו בכלל פסוק זה וא"ת ומאי יתרן רבא מן הברייתא וי"ל דמיירי כגון שבית הבליעה רחב כ"כ שלא יסיט נגלה שתחב לו חבירו: **מה ת"ל והאוכל ליתן שיעור אכילה לנוגע ולנושא.** תימה כיון דבאכילה כתיב בכוס בגדים ובנוגע לא כתיב ליתן לן לאוקמא שיעור אכילה לנוגע אלא בנושא דכתיב ביה כבוס בגדים כדאשכחן לעיל בפ"ק (דף ט.) ובפ"ק דיומא (דף יד.) דאמר ומזה מי הנדה יכבס בגדיו היינו נושא ואפקה רחמנא בלשון הזאה ליתן שיעור הזאה כנושא ולא כנוגע[ט] משום דלא כתיב ביה כבוס בגדים ויש לומר דהתם לא כתיב נושא בהדיא אבל הכא אי לא קאי והאוכל אלא אנושא גרידא א"כ לא נכתוב נושא וממילא נימא דאמאי אוכל נושא כמו התם דלא כתיב נושא ואמרינן מאי מזה נושא ומיהו תימה כבוס בגדים דכתב רחמנא באוכל למה לי וכ"ת דאי לא הוה כתיב ביה כבוס בגדים הוה מוקמינן ליה בנוגע ולא בנושא דבעי כבוס בגדים א"כ לא לכתוב נוגע כלל ושמא לשום דרשא אינטריך ואם תאמר דבפרק בהמה המקשה (חולין דף עח.) מפיק טומאה בלועה מהאי קרא דוהאוכל מנבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה והשתא הא (ט) דקאמר הכא האי אוכל לא אכילה ממש הוא אלא ליתן שיעור אכילה לנוגע ולנושא ויש לומר דהתם מפיק משום דאין מידי פשוטו: למימרא

הכא אין לה טומאה בחוץ. כדפרישית[1] לטמאה בה אין לך בה אלא מה שאמור בה והך הוא דגזור בה רחמנא: **הכא כי נפיק לבראי היטמי.** וכיון דמטמא בחוץ הוא כשאר טומאות אלא מטומאות בלועות: **הלא נמי כשילא לחוץ.** לכשיצא לחוץ מטמא אותה אם נעקר קודם טבילה ואם טבלה טהורה כל זמן שהוא שם ולכשיצא ויגע בה יטמאנה: **מאי למימרא.** הא דם טמא הוא דקודם טבילה נעקר: **שמעתין.** דרבי זירא דהוה קשיא לן טומאה בלועה היא: **איפריק.** דלכשיצא לחוץ הוא דקאמר. והשתא לא מתוקמא ברייתא דקתני יולדת מטמאה בבית החיצון כדרבי זירא דהא לרבי זירא לא מטמיא עד השתא שיצא והדרא קושיא לדוכתיה: **בלידה יבשתא.** דליכא לא נדה ולא זיבה: **אי ביבשתא מאי מטמיא בפנים אילא: כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור.** ואוליד וקאמר דאע"ג דאכתי ראשו בפנים הוא דהיינו בבית החיצון הוי כילוד וטמאה לידה וכדב אושעיא דאמר חוץ לפרוזדור ולד הוי: **דאמר רב אושעיא.** בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב.) אהא דתנן[2] אשה שמת עוברה בתוך מעיה ופשטה חיה את ידה וגנעה בו החיה טמאה טומאת שבעה והאשה טהורה עד שיצא הולד והוינן בה חיה אמאי טמאה טומאה בלועה היא ואמר רב אושעיא הך טומאת חיה מדרבנן גזרה שמא יוציא ולד את ראשו חוץ לפרוזדור ותגע בו דמכי נפק הוה ליה ילוד ולא הוי בלועה וטמאה מדאורייתא משום נוגע במת. אלמא חוץ לפרוזדור ילוד הוא הילכך לענין לטמא את אמו טומאת לידה נמי ילוד הוא: **וכי הוא דאתא בו.** כלומר מדרבא נמי שמעינן דראשו חוץ לפרוזדור הוי כילוד: **ס"ד.** כלומר אפשר שאין זה האיש יודע שמילה בשבת מותרת אלא ודאי דבר ספק אירע בו: **דלוין.** שמעתי את הולד לוטף בתוך המעיים מבעוד יום של ערב שבת: **טומאה בלועה לא מטמאה.** דהרי היא כמי שאינה ואין בה לא מגע ולא משא וטהורה אשה זו: **ואי אמרת בית הספרים הוי.** כשאר בית הקמטים טומאה לא בטלה ונהי דבמגע לא מטמיא דלא מטמא בית הסתרים בנגיעה במשא מיהא מטמאה וטמאה אשה זו שהרי נושאת את הנבלה: **מקוש נבלת עוף טהור.** בית הבליעה של אדם שאין לנבלת עוף טהור טומאה אלא שם: **שאתא לו חבירו.** דאי תאב הוא לעצמו אימתי ליה במגע: **בה.** בגדים טמאים בבית הבליעה ולא באחרת: **קומטו.** כגון בין אצילו או שאר קמטים פרוצ"ש בלע"ז: קמ"ל

תורה אור השלם

1. נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטֻמְאָה בָהּ אֲנִי יְיָ:
ויקרא כב ח
2. וְהָאֹכֵל מִנִּבֵלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת נִבֵלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב:
ויקרא יא מ
3. וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ:
ויקרא יא לג

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה וכדרב אושעיא וכו' והשתא ניחא דמצריך התם רבי ישמעאל טעמא מקרא אע"פ שטעמו פשוט כל"ל: (ט) ד"ה מה ת"ל והאוכל וכו' והשתא הא קאמר הכא דהאי אוכל כל"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' ת"ל מהו לממהל בשבתא. נ"ב עיין דרשת מהרלב"ח דף מו ע"ד:

לעזי רש"י

פרונצי"ש. קפלים.

מוסף רש"י

שמא יוציא הולד ראשו. דאי אמרת מיה שפשטה ידה למעי אשה וגנעה בעובר מת טהורה, פעמים שהולד מוציא ראשו חוץ לפרוזדור והרי הוא כילוד ומטמא וכקבורה מיה שעדיין הוא במעיה ואמי לטהרה (חולין עב.). יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בגדים אבית הבליעה. כגון שתב לו חבירו בבית בליעתו והוא לא נגע בה, אלא נטמא במגעה, דמגע בית הסתרים לא מטמא, ובטומאת משא נמי אינו טמא, אלא זז משם עד שבלעה, ת"ל נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה. כה משמע מיעוטא, מי שאין לה טומאה אלא אכילתה. כדכתיב לא יאכל וכתיב בה, כלומר בזו ולא באחרת, יצתה זו שטמאה קודם שיאכלנה. שטומאה במגע עד שלא יאכלנה, דכתיב והנוגע בנבלתה וגו', הלכך על כרחך בעוף משמעי (חולין כ:). ותיתי בק"ו. יכול נבלת העוף מטמא מן הכתוב מהאי קרא ונבלת בהמה מק"ו, מה העוף שאינו מטמא בגגע ובמשא מטמא בבית הבליעה, בהמה שמטמאה מ', אמר קרא בה. כה אתה מיטמא בבית הבליעה ואי אתה מיטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה (שם).

מסורת הש"ס

א) חולין עב. ע"ש, ב) [פי' דאילו לא הוציא ראשו לא הוה מצייר דכל כמה דאיתא במעי אמו פיו פתוח. כ"ז לשון שאלתות פרשת לך לך סי' טו], ג) [לעיל מא:], ד) [ל"ל מאי אמרת], ה) [ע' זבחים סט: וחולין ק:], ו) [ע"ש ד"ה בגדיים], ז) [שם עא.], ח) כ"מ מ"ז, ט) [הוצאה בטעות ולא בנוגע רש"ש],

תורה אור השלם

1. נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטֻמְאָה בָהּ אֲנִי יְיָ:
ויקרא כב ח
2. וְהָאֹכֵל מִנִּבֵלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת נִבֵלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב:
ויקרא יא מ
3. וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ:
ויקרא יא לג

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה וכדרב אושעיא וכו' והשתא ניחא דמצריך התם רבי ישמעאל טעמא מקרא אע"פ שטעמו פשוט כל"ל: (ט) ד"ה מה ת"ל והאוכל וכו' והשתא הא קאמר הכא דהאי אוכל כל"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' ת"ל מהו לממהל בשבתא. נ"ב עיין דרשת מהרלב"ח דף מו ע"ד:

לעזי רש"י

פרונצי"ש. קפלים.

מוסף רש"י

שמא יוציא הולד ראשו. דאי אמרת מיה שפשטה ידה למעי אשה וגנעה בעובר מת טהורה, פעמים שהולד מוציא ראשו חוץ לפרוזדור והרי הוא כילוד ומטמא וכקבורה מיה שעדיין הוא במעיה ואמי לטהרה (חולין עב.). יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בגדים אבית הבליעה. כגון שתב לו חבירו בבית בליעתו והוא לא נגע בה, אלא נטמא במגעה, דמגע בית הסתרים לא מטמא, ובטומאת משא נמי אינו טמא, אלא זז משם עד שבלעה, ת"ל נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה. כה משמע מיעוטא, מי שאין לה טומאה אלא אכילתה. כדכתיב לא יאכל וכתיב בה, כלומר בזו ולא באחרת, יצתה זו שטמאה קודם שיאכלנה. שטומאה במגע עד שלא יאכלנה, דכתיב והנוגע בנבלתה וגו', הלכך על כרחך בעוף משמעי (חולין כ:). ותיתי בק"ו. יכול נבלת העוף מטמא מן הכתוב מהאי קרא ונבלת בהמה מק"ו, מה העוף שאינו מטמא בגגע ובמשא מטמא בבית הבליעה, בהמה שמטמאה מ', אמר קרא בה. כה אתה מיטמא בבית הבליעה ואי אתה מיטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה (שם).

עין משפט נר מצוה

כט א עי' בהגהות מיי' ריש פ"י מהל' מאכלות אסורות פי"ב נ"מ ע"ד ס' קל"ד סעיף ח:
ב טוש"ע יו"ד סי' קנה סעיף י וסעיף יב:
ל ג מיי' פ"ח מהל' מילה הלכה ו' סמג עשין כח טוש"ע יו"ד סי' רפב סעי' ד:
לא ד ה מיי' פ"ח מהל' טומאת מת הל"ג והל"ח:
לב ו ז ח מיי' פ"ג מהל' פרות הטומאה הלכה ח:
לג ט מיי' פ"ח מהל' טומאת מת הל"ג והלכה ח:
לד י מיי' פי"ד מהל' כלים הל"ה:

תוס' הרא"ש

שהוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור אבל בפרוזדור עצמו טהור דלא חשיב כבחוץ והא דאמר לעיל פ"ב דם הנמצא בפרוזדור ספיקו טמא י"ל דיש חילוק בין דם ללידה ועוד דהתם ספיקו טמא כשהוציאו לחוץ קאמר. וקשה מהא דאמרינן בריש בהמה המקשה ובפ' יש בכור לנחלה דאיצטריך למיתני באדם ובהמה דלידת ראש הויא לידה דאי תנא באדם ה"א משום דחשיב פרנוף דידיה ואי תנא בהמה ה"א משום דאין לה פרוזדור אימא לא וכיון דבעינן שיוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור כדמשמע הכא למה לי פרוזדור למנוע לידת ראש שלא תחשב לידה כיון שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור וי"ל דפרוזדור דהכא לאו כפרוזדור דהתם אלא עובי הירכים קרי פרוזדור שמתכסה בהן ראש הולד הילכך הוה ס"ד דלא הוי כילוד וכפרש"י התם: **דאמר** רב אושעיא גזירה שמא יוציא ראשו חוץ לפרוזדור ומילתא דרב אושעיא איתמר אהא דאמרינן בפ' בהמה המקשה גבי אשה שמת עוברה בתוך מעיה דחיה טמאה טומאת ז' והאשה טהורה עד שיצא הולד ופריך אמאי טומאה בלועה היא וקאמר רב אושעיא גזירה שמא יוציא ראשו וכו' ומדמייתי הכא הא דרב אושעיא לומר דחשוב כילוד בהוצאת הראש חוץ לפרוזדור משמע דרב אושעיא נקט דוקא ראשו ותימה אמאי נקט ראשו אפי' הוציא ידו חוץ לפרוזדור טמאה החיה שנגעה בה דתו לא הוי טומאה בלועה וי"ל דגזירת הכתו' היא דעד שתהא כילוד לא מטמא כדדריש ר' ישמעאל בפ' בהמה המקשה על פני השדה להוציא עובר שמעי אשה: **יצתה** זו שטומאתה קודם שיאכלנה. לאו מיעוטא הוא דא"כ מאי פריך דתיתי בק"ו אלא ה"פ יצתה זו כלומר לא איירי קרא בההיא. ותימה רבא מאי קא משני מהך ברייתא וי"ל דסבר דבית הבליעה רחב ואפשר שלא יסיט הנבילה שתחב לו חבירו. א"נ כי קאמר רבא דבית הסתרים הוי היינו בתחלת בית הבליעה אבל בסופו מודה דבלוע הוי והכא מיירי כגון שתחב לו בעומק בית הבליעה: **מה** אכילה בכזית אף נוגע ונושא בכזית. ותימה כיון דבקרא דוהאוכל כתיב כיבוס בגדים ובנוגע לא כתיב כיבוס בגדים הוה לן לאוקומי שיעור אכילה לנושא דוקא דכתיב ביה כיבוס בגדים אבל לא גבי נוגע דלא כתיב ביה כיבוס כדאמרינן לעיל גבי מזה וי"ל דאי לא קאי אלא אנושא לא הו"ל למיכתב נושא כלל וממילא הוה אמינא מאי אוכל נושא כיון דאי אפשר לטמא אוכל ממש כמו גבי מזה דלא כתיב נושא ואמרינן מאי מזה נושא. ומיהו תימה כיבוס בגדים דכתיב באוכל למה לי וכ"ת דאי לא כתיב כיבוס הוה מוקמינן ליה בנוגע ולא בנושא דכתיב ביה כיבוס בגדים הא ליתא דא"כ לא ניכתוב נוגע כלל. ולעיל בפ"ק כתבתי תירוץ בשם הר' יחיאל:

קמ"ל. דהאי לא תוך תוכו הוא אלא כגון כלי בתוך התנור ופיו למעלה מפי התנור: **והסיט בו את הטהור טהור.** כלומרשא טעמא לקמן: **בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא.** הטהור שהרי נשא את הזב וזב מטמא במשא דכתיב במשכב (ויקרא טו) והנושא אותם וק"ו לזב עצמו: **מאי טעמא.** טהור הניסט בקנה של קומטו של זב טהור: **דכתיב וכל אשר יגע בו הזב וגו'.** והאי קרא לאו למגע איצטריך דהא כתיב [שם] והנוגע בבשר הזב אלא זה הסיטו של זב מכאן למדנו זב שהסיט את הטהור טמא אלא מצינו בכל התורה טומאה המסטת טהרה שהטמא אלא אם כן נשא טהור את הטמא והכא בזב הוא דגלי רחמנא וכתב וידיו דדרסינן[1] הכי היכא דהסיט בו הזב בידיו כלומר בגלוי[2]: **לא שטף במים.** מילתא אחריתי היא למילף לנטילת ידים לאכילה מהכא. אלמא הסיט זב את הטהור אינו טמא אלא מ"כ הסיטו בגלוי בידיו ומדאפקיה בלשון נגיעה ילפינן נמי לכל נגיעות דאין מגע בית הסתרים מטמא אבל הסיט שהסיט את הזב דנפקא לן מקרא אחרינא דלא כתיב ביה ידיו טמא אפילו הסיטו בקנה שבקומטו מידי דהוה אנבלה בקומטו שהיא מטמאה במשא דהא מ"מ הרי הוא נושא את הטומאה. ל"א קנה בקומטו של טהור והסיט את הזב להכי טמא שנגע הקנה בגלוי של זב ונטמא הקנה מחמת הזב וחוזר ומטמא את הטהור ואע"ג דטהור קמוט דגילויא גבי זב הוא דבעינן אבל קנה בקומטו של זב והסיט את הטהור טהור הואיל וזב קמוט וגבי זב כתיב וידיו. ושיבוש הוא מפני כמה דברים חדא דקנה פשוטי כלי עץ הוא ואינו מקבל טומאה וא"ת בקנה חלול נהי נמי דמקבל טומאה אפ"ה אין חוזר ומטמא הטהור שהרי אין מגע של זב חוזר ומטמא אלא שאין לך נוגע בטומאה מטמא אלא חוץ מן הנוגע במת ועוד אי טומאת הטהור משום נגיעת קנה היא והרי בקומטו הוא דנגע ובית הסתרים לאו בר מגע הוא דהא אמרינן לעיל[3] שרץ בקומטו טהור ועוד לשון הסיט אמאי נקט ועוד הסיט טהור את הזב מי נפק מהאי קרא וכל אשר יגע בו הזב כתיב והיינו אשר יסיטנו הזב ולא כתיב כל אשר יגע בזב: **לאילו מציא מבוא.** שמחמם את אבריו[4] ומביא לידי קרי וזהו קלקול דור המבול שנאמר (בראשית ו) כי השחית כל בשר: **במעלים עצה.** שאינה מחממת: **לא שביה.** והא דתניא כל זמן שאצבע בעין מדמעת ה"מ היכא דמתחלה ממשמש וחימם את עצמו ויולא כל שעה מעט אבל זה שנדעשו אבריו נעקר כל הזרע ביחד ושוב אינו חוזר ומתחמם לעקור עוד מיד בשעה אחת: **בשרו חם. אבריו טמא.** שמא יצא ממנו קרי ואמאי והא לא אבריו: **במשמש מעטו בחלומו.** דאי נפק ודאי אבריו: **ולאחר בלא הרגשה. ולאינו יורה כחן: לכשיטיל מים טמא.** דנשתייר מן הקרי ויולא עכשיו ואע"ג דלא נפיק בהרגשה הואיל ומעיקרא אעקר בהרגשה. ונעקר ולא יצא: **וירד ונבלע.** נשם גירות ואמ"כ יצא קריו: **מהו.** אפי' אם תמצי לומר לגבי ישראל דכי נעקר בהרגשה ויצא אינו בהרגשה טמא דאזלינן בתר עקירה הכא לא נזיל בתר עקירה דהיינו קולא הואיל וכשהוא עובד כוכבים נעקר וטהור דאמר בבנות כותים[5] קריו טהור אפילו לב"ה: **או דילמא לא שנא.** לחומרא כגון לגבי עקירה דהרגשה דישראל ולא שנא לקולא כי הכא אזלינן בתר עקירה: **שנעקרו מימי רגליה.** דהוי מעין אב הטומאה: **וירדה ונבלה.** וטהרה מזובה ואמ"כ הטילתה[6] מהו מי אזלינן בתר עקירה ומטמאו או לא: **דלא מצי נקיט לה.** מלאכת הילכך מכי עקר אשיב ליה לורך יציאה: **[עובדת כוכבים].** סתם עובדת כוכבים מי רגליה מטמאין דאכמים גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהם [לעיל לד.]: **למימרא** דהיסט ונגיעה בידיו. פרש"י דמהכא יליפינן לכל נגיעות כגון שרץ ונבלה שנגעו בסתרו של טהור וקשה דאי מזב יליפינן כי היכי דבעינן גלוי הזב ה"נ בעינן שיגע בגלוי של טהור לענין היסט נמי נילף דנבעי שיסיט הטהור בגלוי כדבעינן בגלוי הזב והכא אמרינן דקנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא ואמר נמי דבית הסתרים מטמא במשא אלא נראה לפרש דזב ושרץ ונבלה שנגעו בסתרו של טהור דטהור לאו מזב ילפינן אלא ילפינן מלשון נגיעה דכתיב בכולהו וטהור הנוגע בזב נמי כתיב הנוגע בבשר הזב ולשון נגיעה משמע מאבראי שיגע הטהור בגלוי בטומאה וכן משמע פ"ק דקדושין (דף כה.) דאמר עולא הכל מודים דלשון גלוי הוא אלא שרץ וכי יגע אמר רחמנא והאי בר נגיעה כתיב בשרץ הוא דריש דלא מייתי קרא דידיו דכתיב בזב ומיהו רש"י גריס התם אשר יגע בו והיינו קרא דכתיב גבי זב והא דאצטריך הכא למדרש מידיו ולא נפקא ליה מנגיעה דכתיב בזב משום דהתם נגיעה בהיסט מיירי ולא משמע גילוי כמו נגיעה ממש לכך דריש לה מידיו דבעינן גלוי הזב בין בהיסט בין במגע מדאפקיה בלשון נגיעה א"ל מנגיעה דהכא דכתיב גבי ידיו מינה יליפינן לכל נגיעות דהוו מאבראי: **בראויה** להזריע. ואפי' יצאה בלא הרגשה אייני כדמוכח בסמוך ותימה דא"כ משמע דלאו להזריע אע"פ שאינו יורה כחן ובשאלתי מדריס (דף לא.) וכן ביבמות (דף סה.) אמר מאי קיים לה ביורה כחן משמע דאי אין יורה כחן אינו לאו להזריע וי"ל דלהא לישנא דהכא לא מצרין רק שבתחלת עקירת שכבת זרע תהא ראויה להזריע אע"ג דלסוף יצאתה היא בעין שאינו ראוי להזריע א"נ ראוי להזריע הוא אלא שאינה ראויה להזריע אלא שאינה יכולה להתעבר בשאינה יורה כחן לפי שאינו נכנס עד מקום ההריון אלא שותת ויורה לחוץ: **הא** טמווי ממטמא. פירוש ואפילו נעקרה בלא הרגשה דאם לא כן היינו לישנא קמא: **זבה** שנעקרו מימי רגליה. וכן בעי מעובדת כוכבים שאל ריב"א מרש"י אמאי לא בעי מזכר זב ועובד כוכבים והשיב דנראה לו לפי שבאשה מתעגלין כל [מימי] רגליה בבת אחת לפתחה מה שאין כן באיש: לחומרא אבל הכא דלקולא לא אמרינן או דילמא לא שנא תיקו בעי רבא זבה שנעקרו מימי רגליה וירדה וטבלה מהו אם תמצא לומר בתר עקירה אזלינן הני מילי שבכבת זרע דלא מצי נקיט לה אבל מימי רגליה דמצי נקיט לה לא או דילמא לא שנא תיקו בעי רבא עובדת כוכבים זבה שנעקרו מימי רגליה וירדה

ולא תוך תוכו קמ"ל אמר ר"ל אקנה בקומטו של זב והסיט בו את הטהור טהור קנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא מאי טעמא דאמר קרא [1]וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים זהו הסיטו של זב [2]שלא מצינו לו טומאה בכל התורה כולה ואפקיה רחמנא בלשון נגיעה למימרא דהיסט ונגיעה כידיו מה התם מאבראי אף הכא מאבראי: אבל הזב ובעל קרי אינן מטמאין וכו': זב דכתיב [2]כי יהיה זב מבשרו עד שיצא זובו מבשרו בעל קרי דכתיב [3]ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע: היה אוכל בתרומה והרגיש וכו': אוחז [3]והתניא ר"א אומר כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמר אביי במטלית עבה רבא אמר אפילו תימא במטלית רכה כיון דעקר עקר ואביי חייש דילמא אתי לאוסופי ורבא לאוסופי לא חייש [4] [3]והתניא למה זה דומה לנותן אצבע בעין שכל זמן שאצבע בעין מדמעת וחוזרת ומדמעת ורבא כל אחמומי והדר אחמומי בשעתא לא שביה אמר שמואל [5]כל שכבת זרע שאין כל גופו מרגיש בה אינה מטמאה מ"ט שכבת זרע אמר רחמנא בראויה להזריע מיתיבי [7]היה מהרהר בלילה ועמד ומצא בשרו חם טמא תרגמא רב הונא [7]במשמש מטתו בחלומו דאי אפשר לשמש בלא הרגשה לישנא אחרינא אמר שמואל כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינה מטמאה מאי איכא בין האי לישנא להאי לישנא איכא בינייהו [8]נעקרה בהרגשה ויצאה שלא בהרגשה מילתא דפשיטא ליה לשמואל מיבעיא ליה לרבא דבעי רבא נעקרה בהרגשה ויצתה שלא בהרגשה מהו ת"ש [9]בעל קרי שטבל ולא הטיל מים לכשיטיל מים טמא שאני התם דרובה בהרגשה נפק לישנא אחרינא אמרי לה [10]אמר שמואל כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינה מזרעת אזרועי הוא [6]דלא מזרעא הא טמווי מטמיא שנאמר [4]כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה אפילו קרי בעולם בעי רבא עובד כוכבים שהרהר וירד וטבל מהו אם תמצי לומר בתר עקירה אזלינן הני מילי לחומרא אבל הכא דלקולא לא אמרינן או דילמא לא שנא תיקו בעי רבא זבה שנעקרו מימי רגליה וירדה וטבלה מהו אם תמצא לומר בתר עקירה אזלינן הני מילי שבכבת זרע דלא מצי נקיט לה אבל מימי רגליה דמצי נקיט לה לא או דילמא לא שנא [8]תיקו בעי רבא עובדת כוכבים זבה שנעקרו מימי רגליה וירדה

ג) [שבת פג: וש"נ], ב) שבת מג. לעיל יג., ג) [לעיל יג.], ד) מקומות פ"מ מ"ג, ה) מקומות פ"מ מ"ד מולין כד:, ו) [מגיגה טו.], ז) [תו"כ מלורע דזכים פרק ד], ח) [דף מב:], ט) בס"ל: מאכרו, י) [לעיל דף לד.], כ) [נדל"ל הטילתן],

תורה אור השלם

1. וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב וְיָדָיו לֹא שָׁטַף בַּמָּיִם וְהִכָּבֵס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו יא
2. דַּבְּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוּבוֹ טָמֵא הוּא: ויקרא טו ב
3. וְאִישׁ כִּי תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו יז
4. כִּי יִהְיֶה בָךְ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְּרֵה לָיְלָה וְיָצָא אֶל מִחוּץ לַמַّחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַّחֲנֶה: דברים כג יא

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא מיים ולא והמניח: (ב) רש"י ד"ה לכתיב וד"ה לא שטף הד"ל:

גליון הש"ם

גמ' אבר שמואל כל ש"ו וכו'. ע' לעיל יד ע"א תד"ה ויוכלי: שם דלא מזרעא הא טמווי מטמיא. ע' לקמן ט ע"א תד"ה אז: רש"י ד"ה לא שטף וכו' למילף לנטילת ידים וכו'. מולין קו ע"א וע' כתוס' שם ד"ה מלוה וי"ש וע' רש"י קדושין סה ע"א ד"ה לענין טומאה:

מוסף רש"י

שלא מצינו לו. בשאר טומאות שבתורה אלא זב (שבת פג:). אף הכא מאבראי. דקי"ל מגע בית הסתרים אינו מטמא ונפקא לן מוכל אשר יגע בו הזב וגו' הא שטף טהור, בתמיה, הא בעילה בעי, אלא כל אשר יגע בו הזב בדבר שהוא גלוי בידיו והזב לא שטף עדיין כל גופו במים, אלא טבל מזוהו, וכבר בגדיו (קדושין כה.). כאילו מביא מבול לעולם. שמתחמם ובא לידי קרי, וזה קלקולו של דור המבול, מוציאים שכבת זרע לבטלה (שבת מא.) שבעיניה זו היתה בידם, דכתיב (בראשית ו) כי השחית כל בשר, ואמרו (ר"ה יב.) ברותחין קלקלו (לעיל יג.). ולא הטיל מים. קודם מבילה, לכשיטיל מים טמא. שמא נשאר בפי האמה נתנות קרי ויולא עם מי רגליס, ובשבת זרע מטמאה בכל שהוא אפילו בכעין חרדל (חולין כד:).

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ח מהל' מטומאי מאכל ומושב הלכה ה:
לו ב מיי' פ"ה מהל' שאר אבות הטומאה הל"ד סמג עשין רמו:
לז ג ד מיי' שם הל"ה:
לח ה מיי' שם הל"ד:
לט ו מיי' שם הל"ו:
מ ז מיי' שם הל"ח:
מא ח מיי' פ"ב מהל' מטומאי מאכל ומושב הלכה ט:

תוס' הרא"ש

למימרא דהיסט ונגיעה כידיו. פרש"י (דמתני') דמהכא ילפינן לכל הנגיעות דאין מגע בית הסתרים מטמא מדאפקיה רחמנא בלשון נגיעה ללמד על כל נגיעה דכתיבא גבי טומאה שתהא [בגלוי] והיינו דאמרי' בפ"ק דקדושין אמר עולא הכל מודים דלשון גלוי הוא אצל השרץ כי יגע אמר רחמנא והאי בר נגיעה הוא ומיהו פשיטא ליה דבעי' שיהא גלוי אלא דסמיך אנגיעה דהכא דאיתקש לידיו:
אוחז ס"ד והתניא ר' אליעזר אומר כל האוחז ומשתין כו'. פירכא זו תמוהה בעיני כיון דכתיב בקרא משמרת תרומותי וצוה הכתוב לשמור אותה שלא תטמא וכי בשביל חכמי' שאמרו כאילו מביא מבול לעולם לא ימנע מלטמאות את התרומה [ט] וצ"ע:
שכבת זרע אמר רחמנ' בראויה להזריע.
אפי' באין יורה כחץ איירי כדמפרש בסמוך וראוייה להזריע כיון שנעקר בהרגשה. ותי' דאמרינן בסוף נדרים איהי קים לה ביורה כחץ וכיון שאומרת שאינו יורה כחץ יוציא ויתן כתובה ומאי נפקא לן אם אינו יורה כחץ מ"מ ראוי הוא להזריע וי"ל דלעולם בשאינו יורה כחץ אינו ראוי להזריע ובהא פליגי הני לישני דהכא דלישנא קמא סבר כיון שנעקר מתחלה באותו ענין שראויה להזריע מטמאה או א"נ ראויה היא להזריע אלא שאינה יכולה להתעבר בשאינה יורה כחץ לפי שאינו נכנס עד מקום ההריון אלא שותת ויורה לחוץ:
אזרועי הוא דלא מזרעא הא טמווי מטמאה.
אפי' נעקר בלא הרגשה דאי לאו הכי היינו לישנא קמא: **זבה** שנעקרו מימי רגליה.
פרש"י בתשובה דלהכי בעי בזבה ולא בעי בזב לפי שבאשה מתעגלין כל מימי רגליה בבת אחת לפתחה

משא"כ באיש:

ט) ולפי מש"כ בנ"י בלא"ע בר"ס כ"ב בשם הזה"ק וכ"כ בשו"ע שם דעון זה תמוה מכל עניכות בתוכה ומיישב זה ובלא"ה ר"ל דשב ואל"ת עדיף וכמש"כ בימנות דף 5 ע"ש ודו"ק.

את זובו תלת. לא דריש אתין אי נמי אתי לדרשא אחריתי: **עד שיצא** מבשרו. ובפרק בנות כותים (לעיל דף לה.) דדרים מבשרו ולא מחמת אוגסו תרתי שמעת מינה וא"ת וא"ל קרא עד שיצא מבשרו מהיכא תיתי שיטמא בפיס כבחוץ דאי מנדה וזבה הא בריש בנות כותים (שם דף לב:) מצריך קרא לרבות קטן לזב ולנדה ולזבה ולא ילפינן מהדדי וי"ל דהוה ילפינן מנדה וזבה ופולטת במה הלד לר"ש נמי[ב] י"ל כיון דגלי לן קרא ששוין הן זב וזבה לענין קטיס גם לענין פיס כבחוץ היינו משוין אותם אי לאו מבשרו: **והתנן** האברים אין להם שעור. וא"ת וכי לא ידע דאבר שלם דוקא קאמר וי"ל דאי אמרי דמשני דשום שכבת זרע קתני דשום שרץ נמי אשכחן כגון ומשני דלאו היינו כל שהוא דאי חסר ליה טהור: **מנין** לרבות נוגע בשכבת זרע ת"ל או איש. מוסבגד אשר יהיה עליו שכבת זרע לא מלי למילף דבגד חמור מאדם דנוגע הנבלה מטמא בגדים בחבורו ולא אדם כדאמר בפ"ק דבכא בתרא (דף ט:) וא"ת מ"ט דריש מאו אים דשרץ ושביק או אים דכתיב בש"ז גופיה וי"ל דמסתבר ליה טפי לרבות נוגע מקרא דנוגע ולא מהיא דש"ז דמיירי ברואה וא"ת ול"ל יתורא דאו אים תיפוק ליה מדאיתקש ש"ז לשרץ דמהאי טעמא ילפינן בשרץ בגד ועור משכבת זרע בפ' במה אשה (שבת דף סד.) ובפרק כילד הרגל (נ"ק דף כה:) וי"ל דאי לאו או אים הוה אמינא דלא הוקשה אלא מ"ש בפירוש כגון נוגע בשרץ לרואה דש"ז ומאי למימר דרב פפא דמרבה נוגע מאו אים בשרץ הא דאמר התם דאיתקש אהדדי היינו משום דקרא בשרץ איירי בש"ז ומאו אים בשרץ נמי לא הוה מוקמינן לנוגע בש"ז אי לאו דאסמכינהו בהדיא: **ומטמא** בנגעים. משום דבנגעים כתיב (ויקרא יג) אים או אשה ובטומאת מת נמי כתיב (במדבר יט) ואים אשר יטמא ולא יתחטא איצטריך קרא בהו לרבויי אבל לענין זוקק ליבום ופוטר מן היבום ומאכיל תרומה לא כתיב אים ולא איצטריך קרא אלא למעוטי עובר:

כנעוריה

מכזית בשר נבלה ופחות מכעדשה מן השרץ שאני אבר דכוליה במקום עדשה קאי דהא אילו חסר פורתא אבר [ג]מי קמטמיא שכבת זרע דחלוקה טומאתו מאי היא [ד]אילימא בין ישראל [ה]לדנכרים ה"נ איכא [ו]עכבר דים ועכבר דיבשה [ז]אלא בין קטן לגדול אמר רב פפא כתנאי מנין לרבות נוגע בש"ז ת"ל [3]או איש ופליגי תנאי בעלמא דאיכא דאמרי [ח]דון מינה ומינה ואיכא דאמרי דון מינה ואוקי באתרא למ"ד דון מינה ומינה מה שרץ בנגיעה אף שכבת זרע בנגיעה ומינה מה שרץ בכעדשה אף ש"ז בכעדשה ולמ"ד דון מינה ואוקי באתרא מה שרץ בנגיעה אף ש"ז בנגיעה ואוקי באתרא מה ש"ז לרואה במשהו אף לנוגע במשהו א"ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא ממאי דמאו איש דשרץ קמרבי ליה דילמא [4]מאו איש אשר תצא ממנו שכבת זרע קמרבי ליה ודכ"ע דון מינה ומינה שיילינהו לתנאי איכא דתני כרב פפא ואיכא דתני כרב הונא בריה דרב נתן: **מתני'** [ט]תנוקת בת יום אחד מטמאה בנדה בת י' ימים מטמאה בזיבה [י]:[יא]תנוק בן יום אחד מטמא בזיבה [יב]ומטמא בנגעים [יג]ומטמא בטמא מת [יד]וזוקק ליבום [טו]ופוטר מן היבום [טז]ומאכיל בתרומה [יז]ופוסל (את) [מן] התרומה ונוחל

ימי חייו דכתיב (ויקרא כב) וזרע אין לה ושבה אל בית אביה והא יש לה זרע ובגמרא (לקמן מד.) פריך אפילו עובר נמי פוסל: ונוחל

וירדה וטבלה. לפס יהודית אם תמצי לומר בתר עקירה אזלינן אע"ג דמצי נקיט להו ה"מ ישראלית דטמאה דאורייתא אבל עובדת כוכבים זבה דטמאה דרבנן לא או דילמא לא שנא [א]תיקו: ומטמאין בכל שהן: אמר שמואל זב צריך כחתימת פי האמה שנאמר [1]או החתים בשרו מזובו והאנן תנן מטמאין בכל שהן הוא דאמר כרבי נתן [ב]דתניא רבי נתן אומר משום רבי ישמעאל זב [ג]צריך כחתימת פי האמה [2]ולא הודו לו מ"ט דרבי ישמעאל דאמר קרא או החתים בשרו מזובו ורבנן ההוא מבעי ליה [3]לח מטמא ואינו מטמא יבש ורבי ישמעאל ההוא מרר נפקא ורבנן ההוא למנינא הוא דאתא [ד] זובו חדא רר בשרו תרי את זובו תלת [ה]לימד על זב בעל שלש ראיות שחייב בקרבן או החתים בשרו מזובו טמא מקצת זובו טמא לימד על זב בעל שתי ראיות שמטמא משכב ומושב ורבי ישמעאל מנינא מנא ליה נפקא ליה מדרבי סימאי [ו]דתניא רבי סימאי אומר מנה הכתוב שתים וקראו טמא שלש וקראו טמא הא כיצד [ז]בעל שתי לטומאה ושלש לקרבן ולמאן דנפקא ליה תרוייהו [1]מזאת תהיה טומאתו בזובו [2]איש איש כי יהיה זב מבשרו מאי עביד ליה מבעי ליה עד שיצא מבשרו זובו טמא למה לי [ח]לימד על הזוב שהוא טמא אמר רב חנילאי משום ר"א בר"ש [ט]שכבת זרע לרואה במשהו לנוגע בבעדשה והאנן מטמאין בכל שהן תנן מאי לאו לנוגע לא לרואה ת"ש [ז]חומר בשכבת זרע מבשרץ וחומר בשרץ מבשכבת זרע חומר בשרץ שהשרץ אין חלוקה טומאתו מה שאין כן בשכבת זרע חומר בשכבת זרע שהשכבת זרע ממטא בכל שהוא מה שאין כן בשרץ מאי לאו לנוגע לא לרואה והא דומיא דשרץ קתני מה שרץ בנגיעה אף שכבת זרע בנגיעה אמר רב אדא בר אהבה שום שרץ קתני ושום שכבת זרע קתני ושרץ לא מטמא במשהו והא אנן תנן [ט]:[י]האברים אין להם שיעור פחות מכזית בשר המת ופחות מכעדשה אילו חסר פורתא אבר [יא]מי קמטמיא שכבת זרע דחלוקה טומאתו מאי היא [יב]אילימא בין ישראל [יג]לדנכרים ה"נ איכא [יד]עכבר דים ועכבר דיבשה [טו]אלא בין קטן לגדול אמר רב פפא כתנאי מנין לרבות נוגע בש"ז ת"ל [3]או איש ופליגי תנאי בעלמא דאיכא דאמרי [יז]דון מינה ומינה ואיכא דאמרי דון מינה ואוקי באתרא למ"ד דון מינה ומינה מה שרץ בנגיעה אף שכבת זרע בנגיעה ומינה מה שרץ בכעדשה אף ש"ז בכעדשה ולמ"ד דון מינה ואוקי באתרא מה שרץ בנגיעה אף ש"ז בנגיעה ואוקי באתרא מה ש"ז לרואה במשהו אף לנוגע במשהו א"ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא ממאי דמאו איש דשרץ קמרבי ליה דילמא [4]מאו איש אשר תצא ממנו שכבת זרע קמרבי ליה ודכ"ע דון מינה ומינה שיילינהו לתנאי איכא דתני כרב פפא ואיכא דתני כרב הונא בריה דרב נתן: **מתני'** [יח]תנוקת בת יום אחד מטמאה בנדה בת י' ימים מטמאה בזיבה [יט]:[כ]תנוק בן יום אחד מטמא בזיבה [כא]ומטמא בנגעים [כב]ומטמא בטמא מת [כג]וזוקק ליבום [כד]ופוטר מן היבום [כה]ומאכיל בתרומה [כו]ופוסל (את) [מן] התרומה ונוחל

חדא. זאת תהיה טומאתו בזובו חדא רר תרי את זובו תלת לקרבן: **או החתים.** לח: **מזובו טומאתו היא.** מקלת זובו אית ביה טומאת זיבה: **שתים וקראו טמא.** כי יהיה זב מבשרו חדא זובו טמא תרי טמא: **שלש וקראו טמא.** זאת תהיה טומאתו בזובו חדא רר בשרו את זובו תרי או החתים בשרו מזובו תלת טומאתו היא: **על הזוב.** שהטיפה עצמה טמאה: **לנוגע בבעדשה.** דמנגיעה דשרץ נפקא לן נגיעה דש"ז לקמן מאו אים אשר יגע וגו' [ויקרא כב]: **אין לו חלוקה טומאה.** דשרץ קטן מטמא כגדול אבל קטן פחות מבן ט' אין לו קרי: **שום שרץ קתני.** אין לך שרץ מטמא במשהו אבל ש"ז יש מטמא במשהו כגון לרואה: **דכוליה במקום בעדשה קאי.** כלומר מתוך חשיבותיה שהוא אבר הוי חשוב במקום כעדשה: תדע דמשום חשיבותא דאבר הוא **דהא אילו חסר פורתא.** מן האבר דהוי בליר מכעדשה מי מטמא: **עכבר דים.** אינו מטמא כדתניא בהעור והרוטב (חולין דף קכו:) דעל האבן כתיב[ט]: **כאבן.** נוגע אי במשהו אי בכעדשה: **ס"ל או אים.** קס"ל מאו אים אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא[י] ילפי': ושמעי' בעלמא תנאי דפליגי בכמה דוכתי בדון מינה ומינה ובדון מינה ואוקי באתרא הילכך הנהו תנאי על כרחך פליגי בנוגע בקרי למ"ד דון מינה ומינה דון ש"ז משרץ דהא מקרא דשרץ ילפינן לה דמה שרץ מטמא בנגיעה אף ש"ז בנגיעה ומינה מה שרץ בכעדשה כו': **ואוקי באתרא.** הנהו ש"ז במקומה כדאשכחן בראיה דבמשהו: **דילמא מאו אים אשר תצא ממנו כו' ילפינן לה.** ואפי' למ"ד דון מינה ומינה הוה במשהו דהא נגיעה מראיה יליף ולכ"ע דון מינה ומינה הוה דהכא ליכא פלוגתא דאוקי באתרא דהא מיניה ודיה יליף: **אילא דמני כרב פפא.** מאו אים אשר יגע בכל שרץ: **מתני' ווזקק ליבום.** אם נולד יום אחד קודם מיתת אחיו אבל נולד לאחר מיתת אחיו אינו זוקק דכתיב (דברים כה) כי ישבו אחים יחדו: **ופוטר מן היבום.** אם נולד לאחר מיתת אביו ואיה שעה אחת ומת אבל כל זמן שמעוברת אינו מתירה לינשא: **ומאכיל בתרומה.** בת ישראל שנישאת לכהן ומת ונולד לה בן לאחר מיתתו אוכלת בשבילו בתרומה בו ביום שנולד דכתיב (ויקרא כב) וילד ביתו הם יאכלו בלחמו ודרשינן [לקמן מד.] יאכילו את אמם אבל הניחה מעוברת אינה אוכלת בשבילו עד שיולד: **ופוסל (את) [מן] התרומה.** קס"ל כגון בת כהן שנשאת לישראל ומת והניח בן יום אחד פסלה מתרומת בית אביה כל ימי חייו דכתיב (ויקרא כב) וזרע אין לה ושבה אל בית אביה והא יש לה זרע ובגמרא (לקמן מד.) פריך אפילו עובר נמי פוסל: ונוחל

מסורת הש"ס

ב) פסחים סז:, ג) [לעיל כב.], ג) מגילה ח., ד) [מוספתא דכלים ריש פ"ק], ה) [אהלות פ"ק מ"ז מעילה פז:: ע"ש], ו) [עי' תוס' ע"ב ד"ה ועובד כוכבים שיבא], ז) [ועמות עה: ב"ק כה: שבועות לא. זבחים לא: מנחות סב. קו. חולין קכ:], ח) [חולין נא.], ט) [ויקרא יא], י) [שם כב], כ) [לעיל מא.],

תורה אור השלם

1. וזאת תהיה טמאתו בזובו רר בשרו את זובו או החתים בשרו מזובו טמאתו הוא: ויקרא טו ג
2. דברו אל בני ישראל ואמרתם אלהם איש איש כי יהיה זב מבשרו זובו טמא הוא: ויקרא טו ב
3. או איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא לו או באדם אשר יטמא לו לכל טמאתו: ויקרא כב ה
4. איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר והנגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע: ויקרא כב ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' לאתא בזובו חדא:

גליון הש"ם

גמ' לימד על הזוב שהוא טמא. לעיל לד ע"ב:

מוסף רש"י

כחתימת פי האמה. עד שיצא ממנו כדי חתימת פי אמתו (לעיל כב). כדי חתימת נקב פי אמתו (פסחים סז:). מנה הכתוב שתים. ואים כי יהיה זב מבשרו זובו טמא הוא, הרי שתי זיבות מעיות כאן, וקראו טמא, שלש וקראו טמא. דכתיב וזאת תהיה טומאתו בזובו רר בשרו את זובו או החתים בשרו מזובו, הרי לך שלש וקראו טמא, טומאתו היא, הא כיצד. אם משתים טמא למה פרט לך הכתוב שלש, שתים לטומאה. לכל חומר טומאת זב (מגילה ח.). לימד על הזוב שהוא טמא. ואמר בדם הנדה (לקמן נה.) דהאי קרא לרבות למנע לא אצטריך, דלא גרע משכבת זרע, אלא למשא (לעיל לד:). האברים אין להם שיעור. דאבר כל שהוא אם הוא שלם, אפילו הוא פחות מכזית לענין נגלות, או אבר שלם מן הבשר שהוא פחות מכעדשה, מטמא, דהואיל והן אינן שלמין אע"פ שאין בהן כשיעור מטמאין מאוס דחשיבי (מעילה סז:). דון מינה ומינה. כל דבר שאתה למד מתחילה, בגזירה שוה או בהיקש, הוי למד ממנו בכל דבריו (זבחים צא: הבעי"ז ב"ק כה: יבמות עח: חולין קכ:) בכל דבריה אי אפשר ללמוד ממנה, מאחר שעיקרו של דבר למדתי מתחילה אף לכל דבריה ללמוד ממנה (סנהדרין עה: ובעי"ז שבועות לא.). דון מינה ואוקי באתרא. דון עיקר הדבר ללמדו מתחילה, אבל לשאר דבריו שאתה מוצא דינו מפורש בו ואתה יכול ללמוד מיניה ובית דבר מדבר ואינו צריך ללמד מתחילה, הנמצאים במקומו ואל תשוויהו לתחילה (סנהדרין שם) כלומר לאחר שלמדתו משם והבאתו לכאן הנמצאים כאן בתורת שאר דברים המפורשים בו (שבועות שם) מה שהדבר צריך ללמוד מתחילה, שאין יכול ללמוד מגופו, ילמד מתחילה, ואלשאר דברים שאתה יכול ללמוד מגופו הנמצאים עליו מקומו (זבחים שם וכעי"ז יבמות עח: חולין שם). מטמא בזיבה. אם יצא ממנו זוב (חולין נא:).

תוס' הרא"ש

רר תרי זובו תלת. רבנן לא דרשי אתים דלמאן דדריש אתים אתים חשיב את למנייגא בפרק בנות כותים גבי והזב את זובו וכי קא אונסו ותרוייהו ש"מ: **והתנן** האיברים אין להן שיעור כו'. תימה מאי ס"ד של המקשה וכי לא ידע דאבר שלם דוקא קאמר וי"ל דקשיא ליה הא דאמרינן דשום ש"ז קתני הילכך פרי' שהשכרן נמי אשכחן כל שהו באיברים א"כ מה חילוק יש ביניהן ומשני דלאו היינו כל שהו דכיון דאי חסר ביה טהור: **נוגע** בש"ז ת"ל אי איש. מהבגד אשר עליו ש"ז לא נפיק דדילמא בגד חמור דנושא את הנבלה מטמא בגדים בחיבורין ולא אדם. והכי אמרינן בפ"ק דב"ב. ותימה מ"טו דריש מאו איש דכתיב גבי שרץ ושביק או איש דכתיב גבי ש"ז וי"ל משום דבנוגע מסתבר למילף מנוגע ולא מאו איש דש"ז דמיירי ברואה. ותימא תיפוק לי מדאיתקשא ש"ז לשרץ דמהך היקישא ילפינן להו מהדדי לענין בגד ועור פ' במה אשה ופ' כיצד הרגל וי"ל רב פפא דמרבי נוגע מאו איש דשרץ סבר דאיצטריך גם ההיקש דאי לאו היקישא לא הוה מרבינן מאו איש דשרץ נוגע בשכבת זרע ומהאי היקישא דש"ז לחודה לא הוה שמעינן נוגע דרואה קרי הוא דאיתקש לנוגע בשרץ. והא דילפי' היקישא לענין מגע דבגד ועור היינו בתר דמרבי' מאו איש דשרץ נוגע בש"ז אמרינן נמי לענין מגע נמי איתקוש ורב הונא בריה דרבי נתן דמרבי מגע מאו איש דש"ז דאי לאו הכי לא משכחת לה דאיתקש נוגע בשרץ לנוגע וכו' אלא לדוקה והשתא לרב הונא בריה דרב נתן הא דנקט התם לשון היקישא לאו דוקא אלא סמוכין דברתי קראי כתיבי אבל לרב פפא היקש ממש הוא דמאו איש דכתיב גבי שרץ מרבינן נוגע בש"ז: **ומטמא** בנגעים. דכתיב אדם ולהכי איצטריך לרבויי משום דכתיב בנגעים איש או אשה ובטומאת מת נמי כתיב ואיש אשר יטמא אבל לענין לזקוק לייבום ולהאכיל בתרומה לא כתיב איש ולא איצטריך מתניתין להשמיענו יום אחד אלא למעוטי עובר א"נ שלא נצרך ל' יום להוציאו מתורת נפל:

ל) [ל"ל מנא ליה]

ונוחל ומנחיל. מפרש בגמרא: **לחתן שלם.** מפרש בגמרא [ע"ב]: **גמ' אשה.** ואשה כי תהיה זבה וגו' [ויקרא טו] והאי קרא בנדה משמעי: **בת עשרה ימים כו'.** ואשה כי תזוב זוב דמה [שם] קא דרים: **אדם.** משמע כל שהוא מן אדם אפילו קטן כדכתיב (במדבר לא) ונפש אדם מן הנפש וגו' ובקטנות משמעי קרא: **נפשות.** כל שיש בו נפש: **כנעוריה.** ושבה אל בית אביה כנעוריה כלומר אם דומה לימי נעורים ושבה ואם לאו לא תשוב: **קראי אתרון.** דתרוייהו לריכי: **אלא מפניהן.** מדנקט יום אחד ולא נקט עובר דוקא נקט: **אמר רב ששת.** האי פוסל לאו אאמו קאי אלא אעבדיו קאי והכא בכהן שהיו לו שתי נשים וכו': **אחת גרושה.** שהיתה גרושה ועבר ונשאה: **ויש לו בנים משאינה גרושה.** והן כהנים כשרים ועבדים שנפלו להן בירושה אוכלין בתרומה בשבילן דכתיב (ויקרא כב) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו וגו': **ויש לו בן יום אחד מן הגרושה.** והוא חלל ואינו רואי לכהונה ויש לו חלק בעבדים ופוסל את כולן מן התרומה שאין אנו יודעין לברור מי מגיע לחלקו. ודוקא בן יום אחד דראוי לירושה אבל כל זמן שלא נולד אוכלין כולן דאין זכייה לעובר: **ולאפוקי מדר' יוסי דאמר.** במסכת יבמות בפרק אלמנה לכהן גדול (דף סז.) יש לו זכייה ואפילו הוא במעי אשה זרה הכשרה לכהונה פוסלה דקסבר כל זמן שהוא במעי זרה זר הוא וכל שכן האי דבמעי גרושה הוא דאפילו כשיולד לא יהא ראוי: **לאחיו מן האב.** דהא אין ירושה אלא לקרובי האב: **אי בעי מאכוה לירם.** אפי' חשיבא ליה כמאן דליתיה ירתי לאחר מיתת אביהם ואיהו מאי אהני: **נוחל בנכסי האם.** אם מתה אמו ביום שנולד הרי הוא יורשה וכשמת הוא באין אחיו מאביו ויורשין הימנו נכסי אמו דאי לאו איהו הוו שקלי ליה קרובי האם דבן נוחל את אמו. אבל האם אינה נוחלת את בנה וכל שכן קרובי האם שאין נוחלין אותו דכתיב (במדבר לא) למשפחותם לבית אבותם משפחת האם אינה קרויה משפחה: **אבל עובר.** שבמעיה אם מתה מעוברת אינו נוחל להנחיל את קרוביו מן האב:

נקבר

ומנחיל: נוחל ממאן מאביו ומנחיל למאן לאחיו מאביו אי בעי מאבוה לירתי ואי בעי מיניה לירתי: **אמר רב ששת** הנוחל בנכסי האם להנחיל לאחיו מן האב ודוקא בן יום אחד אבל עובר לא מ"ט דהוא מיית ברישא ואין הבן יורש את אמו

בקבר

כנעוריה פרט למעוברת. ואם תאמר תיפוק ליה מוזרע אין לה עיין עליה כי היכי דפסלינן בריש החולץ (יבמות לה.): חליצת מעוברת מאין לו עיין עליו וי"ל דהתם לא קאמר אלא עיין והתמן אם יהיה ולד של קיימא אבל לא מיפטרא מן היבום משום דכתיב אין לו והא"נ לא מיפסלא מן התרומה בהכי: **אמר** רב ששת הכא במאי עסקינן בכהן שיש לו ב' נשים. ות"ת למה לי ב' נשים לוקמה באשה אחת גרושה ויש לו בן אחד ממנה דדוקא בן יום אחד פוסל ולא עובר ואכלי העבדים בשביל כל המשפחה כולה לרבנן דר' יוסי כדאמר ביבמות (דף סז.). ועוד הקשה ה"ר אפריים דבפרק מי שמת (נ"ב דף קמב.) אמר רב ששת אחד זה ואחד זה קנה בין מזכה לעובר בין לכשתלד ופריך ליה ממתני' דבן יום אחד נוחל אבל עובר לא משום דעובר לית ליה זכייה כדמפרש הכא רב ששת גופיה ולא ה"מ לשנויי מידי ו"ל דסבר רב ששת דלרבנן דר' יוסי נמי עובר לית ליה זכייה וטעמא דעובר אינו פוסל משום סמוך מיעוטא דמפילות למחלה דנקבות והוה ליה זכרים מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן כדחייש רבי יוסי ולהכי אוקי הכא בכהן שיש לו ב' נשים ויש לו בנים משאינה גרושה דכיון דיש לו בנים לא פסיל עובר אף ע"ג דיש לו זכייה דלא חיישינן למיעוט הזכרים כדפי' אבל אם אין לו בנים פוסל עובר גם לרבנן דלית ליה זכייה דבין הוא זכר בין היא נקבה הרי הן שלה ופליג רב ששת אשמואל דאמר בפרק אלמנה (יבמות דף סז.) דלרבנן אוכלין בשביל כל המשפחה כולה דסבר שמואל דלרבנן לית ליה זכייה לעובר והשתא ניחא הא דקאמר התם רב ששת מנא אמינא לה דתניא גר שמת כו' ולא דחי ליה דהך ברייתא כר' יוסי דרבנן נמי לא פליגי אלא דלא חיישי למיעוטא כדפי' ואם תאמר דבפרק מי שמת (נ"ב דף קמב.) גבי גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיתה אשתו מעוברת לא קנו שמעו אחרי כן שהפילה אשתו המחזיק בשניה קנה בראשונה לא קנה אמאי לא קנה המחזיק בראשונה כיון דלבסוף הפילה הא בפ' אלמנה (יבמות סז:) אמרינן דזכרים הוו מיעוטא משום מיעוטא דמפילות ואין לעובר שסופו להיות נפל חלק בעבדים וי"ל דהתם

מ) [נ"ב קמב. ערכין ז.], מ) [שמחות פ"ג], ג) [לעיל לב.], ד) [לעיל לב: ערכין ג.], ה) ס"מ לא: תף לד: דרים ג. סנהדרין ט. סד: פה: 5: מכות יב. (ר"ה ח) כתובות סז: גיטין מא: יבמות עמ. קדושין יז: [ברכות לא: ע"ז כו. כריתות יא. זבחים קח:], ו) [ע" ערכין ג.], ז) יבמות פז., ח) יבמות סז., ט) נ"ב קמב. [ברכין ז.], י) [נס"ל: פוסקין, כ) עי' מהר"מ, ל) [נ"ב קמב.], מ) [מולין לח:],

תורה אור השלם

1. דַּבֵּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טֻמְאָה הוּא: ויקרא טו ב
2. וְהִדַּרְתָּ בְּנִדָּתָהּ וְהִזַּבּ אֶת זוֹבוֹ לִזָּכָר וְלִנְקֵבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה: ויקרא טו לג
3. אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סִפְחַת אוֹ בַהֶרֶת וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרַעַת וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אַחַד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים: ויקרא יג ב
4. וְלָקַח אֵזוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל הָאֹהֶל וְעַל כָּל הַכֵּלִים וְעַל הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם וְעַל הַנֹּגֵעַ בְּעֶצֶם אוֹ בְחָלָל אוֹ בַמֵּת אוֹ בַקָּבֶר: במדבר יט יח
5. כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: דברים כה ה
6. וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וִילִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ: ויקרא כב יא
7. וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל זָר לֹא יֹאכַל בּוֹ: ויקרא כב יג

מוסף רש"י

ונוחל ומנחיל. אם נפלה לו ירושה בן ביום וכו ביום מת, מנחילה לקרובי מאביו (ערכין ז.). דת"ר אשה. ואשה כי תהיה זבה וגו' בנדה משמעי קרא, דכתיב בעבת ימים תהיה בנדתה (לעיל לב.). איש איש. כי יהיה זב (לעיל לב: ערכין ג.). כנעוריה. בזמן שהיא ריקנית כעין נעוריה, פרט למעוברת (יבמות פז.). סריקא. ריקם, כמו אילן סרוק (שם פז.). עובר נמי פוסל. אם בא כהן נשאת לישראל והניחה מעוברת ואין לה בן אחר, פוסלה מלאוכל לבית אביה כנעוריה (שם סז. ועי' תוס' שם). נוחל בנכסי האם. האי נוחל ומנחיל ליכא לאוקומי בנכסי אביו, דאי נמי לא אתיליד איהו הוו ירתי קרובי אביו היכא דאין בנים, אלא נוחל בנכסי אמו, דאם מתה בן יום ופליגי הוא מת בן יום נוחל נכסי אמו ומנחילן מכאן לאחיו מאביו שאינן בני אמו, דאי לאו הוא הוו ירתי לה קרוביה, ולא אמרינן נפל הוא ואינו בן נחלה (ערכין ז.). אבל עובר. אם מתה מעוברת לא ירתי לה קרובי העובר, דהוא בריאה, וכשמתה היא לא נפלו הנכסים לו, דהוי כמי שהוא בקבר ואין יורש את אמו לאחר שמת הוא להנחיל לאחיו מן האב מכותו (שם וש"נ. ועי' ב"ב קמב. ורשב"ם שם).

עין משפט נר מצוה

ס א מיי' פ"ח מהל' נחלות הל"י ופ"ש סמג עשין לו טוש"ע מו"מ סי' רטו סעיף ה:
סא ב מיי' פ"ג מהל' רוצח הלכה ו:
סב ג מיי' פ"ח מהל' תרומות [הל' ל"ח] והל"ב:
סג ד מיי' שם הל"ד [וכרב אלפס פ"ח דפ"ב דף ריח]:
סד ה מיי' פ"ח מהל' נחלות הל"י"ג ועי' בהשגות וכמ"מ סמג עשין לו טוש"ע מו"מ סי' רטו סעיף ה [וכרב אלפס שם]:
סה ו שם בהג"ה:
סו ז מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע שם [וכרב אלפס שם]:

תוס' הרא"ש

כנעוריה פרט למעוברת. ותימה תיפוק לי מוזרע אין לה עיין עליה כי היכי דפסלינן בריש החולץ חליצת מעוברת מואין לו עיין עליו וי"ל דהתם לא קאמ' אלא עיין והתמן אם יבא הוולד לידי בן קיימא. אבל לא פטר ליה מן שהיא מעוברת הכא נמי הוה אמרי' שתמתין מלאכול עד שתראה אם הוולד יהיה בן קיימא אבל לא מיפסלא מתרומה ללקות עליה כמו זר: **בכהן** שיש לו שתי נשים. תימה כיון דאתיא כרבנן דסברי דעובר אין לו זכייה כדקאמרינן לאפוקי מר' יוסי א"כ למה לי ב' נשים הוה מצי למימר באשה אחת גרושה ואין לו בנים ממנה דדוקא בן יום אחד פוסל ולא עובר אלא אוכל בשביל כל המשפחה לרבנן דקאיתא ביבמות פ' אלמנה ועוד הקשה ה"ר אפרים דבפ' מי שמת פריך לרב ששת דאמר המזכה לעובר קנה ממתניתין דבן יום אחד נוחל ומנחיל אבל לא מיפסלא זר: ות"ת אמאי לא פסיל עובר אם אינו אלא אחד מן הזרע אם לא יהיה ולד אבל לא מיפסלא מן התרומה דכתיב אין לו ואם תאמר תיפוק ליה מוזרע אין לה עיין עליה כי היכי דפסלינן בריש החולץ חליצת מעוברת מאין לו עיין עליו וי"ל דהתם לא קאמר אלא עיין והתמן אם יהיה ולד של קיימא אבל לא מיפסלא מן היבום משום דכתיב אין לו והא"נ לא מיפסלא מן התרומה בהכי: **אמר** רב ששת הכא במאי עסקינן בכהן שיש לו ב' נשים. ות"ת למה לי ב' נשים לוקמה באשה אחת גרושה ויש לו בן אחד ממנה דדוקא בן יום אחד פוסל ולא עובר ואכלי העבדים בשביל כל המשפחה כולה לרבנן דר' יוסי כדאמר ביבמות (דף סז.). ועוד הקשה ה"ר אפרים דבפרק מי שמת (נ"ב דף קמב.) אמר רב ששת אחד זה ואחד זה קנה בין מזכה לעובר בין לכשתלד ופריך ליה ממתני' דבן יום אחד נוחל אבל עובר לא משום דעובר לית ליה זכייה כדמפרש הכא רב ששת גופיה ולא ה"מ לשנויי מידי ו"ל דסבר רב ששת דלרבנן דר' יוסי נמי עובר לית ליה זכייה וטעמא דעובר אינו פוסל משום סמוך מיעוטא דמפילות למחלה דנקבות והוה ליה זכרים מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן כדחייש רבי יוסי ולהכי אוקי הכא בכהן שיש לו ב' נשים ויש לו בנים משאינה גרושה דכיון דיש לו בנים לא פסיל עובר אף ע"ג דיש לו זכייה דלא חיישינן למיעוט הזכרים כדפי' אבל אם אין לו בנים פוסל עובר גם לרבנן דלית ליה זכייה דבין הוא זכר בין היא נקבה הרי הן שלה ופליג רב ששת אשמואל דאמר בפרק אלמנה (יבמות דף סז.) דלרבנן אוכלין בשביל כל המשפחה כולה דסבר שמואל דלרבנן לית ליה זכייה לעובר והשתא ניחא הא דקאמר התם רב ששת מנא אמינא לה דתניא גר שמת כו' ולא דחי ליה דהך ברייתא כר' יוסי דרבנן נמי לא פליגי אלא דלא חיישי למיעוטא כדפי' ואם תאמר דבפרק מי שמת (נ"ב דף קמב.) גבי גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיתה אשתו מעוברת לא קנו שמעו אחרי כן שהפילה אשתו המחזיק בשניה קנה בראשונה לא קנה אמאי לא קנה המחזיק בראשונה כיון דלבסוף הפילה הא בפ' אלמנה (יבמות סז:) אמרינן דזכרים הוו מיעוטא משום מיעוטא דמפילות ואין לעובר שסופו להיות נפל חלק בעבדים וי"ל דהתם

א) ונוחל ומנחיל והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו כחתן שלם: **גמ'** מנהני מילי דת"ר ב) אשה אין לי אלא אשה בת יום אחד לנדה מנין ת"ל ואשה: בת י' ימים לזיבה: מנא ה"מ דת"ר אשה אין לי אלא אשה בת י' ימים לזיבה מנין ת"ל ואשה: תינוק בן יום אחד כו': מנא הני מילי דת"ר 1 איש איש מה ת"ל ג) איש איש לרבות בן יום אחד שמטמא בזיבה דברי רבי יהודה רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר אינו צריך הרי הוא אומר 2 והזב את זובו לזכר ולנקבה לזכר כל שהוא בין גדול בין קטן לנקבה כל שהיא בין גדולה בין קטנה אם כן מה ת"ל איש איש ד) דברה תורה כלשון בני אדם: ומטמא בנגעים: דכתיב 3 אדם כי יהיה בעור בשרו ה) אדם כל שהו: ומטמא בטמא מת: דכתיב 4 ועל הנפשות אשר היו שם נפש כל דהו: וזוקק ליבום: דכתיב 5 כי ישבו אחים יחדיו אחים שהיה להם ישיבה אחת בעולם: ופוטר מן היבום: 5 ובן אין לו אמר רחמנא והא אית ליה: ומאכיל בתרומה: דכתיב 6 ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו בלחמו: ופוסל מן התרומה: 7 וזרע אין לה אמר רחמנא והא אית לה מאי איריא זרע אפילו עובר נמי דכתיב כנעוריה ו) פרט למעוברת צריכי דאי כתב רחמנא וזרע אין לה משום דמעיקרא חד גופא והשתא תרי גופי אבל הכא דמעיקרא חד גופא והשתא חד גופא אימא תיכול כתב רחמנא כנעוריה ואי כתב רחמנא כנעוריה משום דמעיקרא גופה סריקא והשתא גופה מליא אבל הכא דמעיקרא גופה סריקא והשתא גופה סריקא אימא תיכול צריכא קראי אתרוץ אלא מתניתין מאי אריא בן יום אחד אפי' עובר נמי אמר רב ששת הב"ע בכהן שיש לו שתי נשים אחת גרושה ואחת שאינה גרושה ויש לו בנים משאינה גרושה ויש לו בן יום אחד מן הגרושה ז) דפוסל בעבדי אביו מלאכול בתרומה ולאפוקי מדר' יוסי ח) דאמר עובר נמי פוסל קמ"ל בן יום אחד אין עובר לא: נוחל ומנחיל לאביו ולאמו ולכל קרוביו כחתן שלם: ואי בעי מיניה לירתי בו'. ות"ת דבפרק מי שמת (נ"ב קמב.) דפריך לרב ששת מהך דבן יום אחד נוחל ומנחיל אבל עובר לא ומשני נוחל את האב והשתא מה היתה סברת המקשה דע"כ צריך לומר כדמשני רב ששת דאי לאו הכי תקשה ליה אי בעי מיניה לירות אי בעי מאבוה לירות כדמקשה הכא וי"ל דיפרש כמר בריה דרב יוסף שממעט בחלק בכורה אבל עובר לא ולאו משום דעובר לית ליה זכייה ח"נ ידע שפיר כדמשני רב ששת נוחל את האב אך היה סבור דאיהי מיית ברישא וקאמר עובר לא משום דלא קנה ובשלהי פ"ק דערכין (דף ז.) דאמר שמואל אשה שילדה ליהרג מכין אותה כנגד הריון שלה כדי שימות הולד תחלה הא לאו הכי הולד מת לבסוף ופריך ליה מהא דבן יום אחד נוחל אלמא ולד מת תחלה הוה מצי לשנויי אבל עובר לא לומר שממעטו בחלק בכור כדאמר בשמעתין אלא דניחא ליה לאוקמי מילתא דרב ששת דאמר הכא איהו מיית ברישא אליבא דשמואל ולחלק האמת שיש חילוק בין מתה לנהרגה: **איהו** מיית ברישא. והא דתנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עד.) השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי יש חילוק בין מתה לנהרגה כדאמר בערכין (דף ז.) והא דאמר נמי בהשוחט ט) במתה אמה והדר ילדתיה היינו נמי כשנהרגה אי נמי כגון דמתה אמו מחמת לידה דכיון דעקר הולד לגמרא אז לא מיית כדאמר שמואל שילדי פ"ק דערכין (דף ז.) יש בה על המשבר ומתה מתמכין אותה בשבת ומוליאין הולד וא"ת אם כן עובר נוחל ומנחיל בישבה על המשבר ומתה תחלה י"ל דאין הכי נמי ונקט בן יום אחד משום דפסיקא ליה דנוחל ומנחיל אבל עובר לא פסיקא ליה ומיהא בן יום אחד ההורגו חייב דקתני אבל עובר לא היינו אפילו נהרגה או ישבה על המשבר עד שילא ראשו כדתנן במסכת אהלות פ"ז (משנה ו) ומייתי לה בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף עב:) אשה המקשה חותך

אבר

ג) איש איש מה ת"ל איש איש לרבות בן יום אחד שמטמא בזיבה דברי רבי יהודה רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר אינו צריך הרי הוא אומר והזב את זובו לזכר ולנקבה לזכר כל שהוא בין גדול בין קטן לנקבה כל שהיא בין גדולה בין קטנה אם כן מה ת"ל איש איש ד) דברה תורה כלשון בני אדם: ומטמא בנגעים: דכתיב 3 אדם כי יהיה בעור בשרו ה) אדם כל שהו: ומטמא בטמא מת: דכתיב 4 ועל הנפשות אשר היו שם נפש כל דהו: וזוקק ליבום: דכתיב 5 כי ישבו אחים יחדיו אחים שהיה להם ישיבה אחת בעולם: ופוטר מן היבום: 5 ובן אין לו אמר רחמנא והא אית ליה: ומאכיל בתרומה: דכתיב 6 ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו בלחמו: ופוסל מן התרומה: 7 וזרע אין לה אמר רחמנא והא אית לה מאי איריא זרע אפילו עובר נמי דכתיב כנעוריה ו) פרט למעוברת צריכי דאי כתב רחמנא וזרע אין לה משום דמעיקרא חד גופא והשתא תרי גופי אבל הכא דמעיקרא חד גופא והשתא חד גופא אימא תיכול כתב רחמנא כנעוריה ואי כתב רחמנא כנעוריה משום דמעיקרא גופה סריקא והשתא גופה מליא אבל הכא דמעיקרא גופה סריקא והשתא גופה סריקא אימא תיכול צריכא קראי אתרוץ אלא מתניתין מאי אריא בן יום אחד אפי' עובר נמי אמר רב ששת הב"ע בכהן שיש לו שתי נשים אחת גרושה ואחת שאינה גרושה ויש לו בנים משאינה גרושה ויש לו בן יום אחד מן הגרושה ז) דפוסל בעבדי אביו מלאכול בתרומה ולאפוקי מדר' יוסי ח) דאמר עובר נמי פוסל קמ"ל בן יום אחד אין עובר לא: נוחל ומנחיל לאביו ולאמו ולכל קרוביו כחתן שלם: ואי בעי מיניה לירתי בו'. ות"ת דבפרק מי שמת (נ"ב קמב.) דפריך לרב ששת מהך דבן יום אחד נוחל ומנחיל אבל עובר לא ומשני נוחל את האב והשתא מה היתה סברת המקשה דע"כ צריך לומר כדמשני רב ששת דאי לאו הכי תקשה ליה אי בעי מיניה לירות אי בעי מאבוה לירות כדמקשה הכא וי"ל דיפרש כמר בריה דרב יוסף שממעט בחלק בכורה אבל עובר לא ולאו משום דעובר לית ליה זכייה ח"נ ידע שפיר כדמשני רב ששת נוחל את האב אך היה סבור דאיהי מיית ברישא וקאמר עובר לא משום דלא קנה ובשלהי פ"ק דערכין (דף ז.) דאמר שמואל אשה שילדה ליהרג מכין אותה כנגד הריון שלה כדי שימות הולד תחלה הא לאו הכי הולד מת לבסוף ופריך ליה מהא דבן יום אחד נוחל אלמא ולד מת תחלה הוה מצי לשנויי אבל עובר לא לומר שממעטו בחלק בכור כדאמר בשמעתין אלא דניחא ליה לאוקמי מילתא דרב ששת דאמר הכא איהו מיית ברישא אליבא דשמואל ולחלק האמת שיש חילוק בין מתה לנהרגה: **איהו** מיית ברישא. והא דתנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עד.) השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי יש חילוק בין מתה לנהרגה כדאמר בערכין (דף ז.) והא דאמר נמי בהשוחט ט) במתה אמה והדר ילדתיה היינו נמי כשנהרגה אי נמי כגון דמתה אמו מחמת לידה דכיון דעקר הולד לגמרא אז לא מיית כדאמר שמואל שילדי פ"ק דערכין (דף ז.) יש בה על המשבר ומתה מתמכין אותה בשבת ומוליאין הולד וא"ת אם כן עובר נוחל ומנחיל בישבה על המשבר ומתה תחלה י"ל דאין הכי נמי ונקט בן יום אחד משום דפסיקא ליה דנוחל ומנחיל אבל עובר לא פסיקא ליה ומיהא בן יום אחד ההורגו חייב דקתני אבל עובר לא היינו אפילו נהרגה או ישבה על המשבר עד שילא ראשו כדתנן במסכת אהלות פ"ז (משנה ו) ומייתי לה בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף עב:) אשה המקשה חותך

אבר

א"נ ס"ד כדמפרש רב יוסף לומר שממעט בחלק בכורה אבל עובר לא בלאו טעמא דוילדו לו ולא משום דאין לו זכיה. א"נ הוה ידע שפיר כמו שמפרש רב ששת נוחל מאחי האם להנחיל לאחים מן האב והו מפרש ליה משום דעובר אין לו זכיה:

אבר יצא ראשו אין דוחין נפש מפני נפש ומיהו אפשר דדוקא היכא דאמו חיה לא מיחייב ההורגו עד שיצא ראשו שתלוי קצת בחיות אמו אבל היכא דמתה חייב משום דכמונח בקופסא דמי וא"ת אם תמצי לומר דמותר להורגו בבטן אפי' מתה אמו ולא הוי כמונח בקופסא אמאי מחללין עליו את השבת שמביאין סכין דרך ר"ה לקרוע האם כדמוכח בפ' קמא דערכין (דף ז:) וי"ל דמכל מקום משום פקוח נפש מחללין עליו את השבת אף ע"ג דמותר להרגו דהא גוסס בידי אדם ההורגו פטור כדאמר פרק הנשרפין (סנהדרין עח.) דרוב גוססים למיתה ומחללין את השבת עליו כדאמר פרק בתרא דיומא (ד' פד:) דאין מהלכין בפקוח נפש אחר הרוב: **מאי טעמא** וילדו לו בעינן. למ"ד המזכה לעובר לא קנה לא איצטריך למדרש מוילדו כדאמר בפ' מי שמת (ב"ב דף קמב:): **איש** כי יכה כל נפש אפילו בל דהו. האי קרא כתיב באמור אל הכהנים דבריש הנחנקין (סנהדרין דף פד:) דריש מקרא אחרינא דכתיב באלה מסעי כל מכה נפש לפי עדים: **הא** לא שהה ספיקא הוי משמע הכא דלרבנן הוי טפי בר קיימא מלרשב"ג דאפילו בן יום א' הוי לדידהו בן קיימא וכן בפ' החולץ (יבמות דף לו:) ואילו בתוספתא מתניא פלוגתייהו על בן ח' דלרבנן אפילו שהה שלשים יום הוי נפל ואתא רשב"ג למימר דאם שהה ל' יום הוי בר קיימא דאמר בן ז' הוא ואישתהוי אשתהי וכן בפרק הערל (יבמות דף פ:) ויש לומר דבתרתי פליגי ודייק מדלא קאמר רשב"ג אם שהה ל' יוס אינו נפל כיון דקאי ארבנן דאמרי בבר ח' דהוי נפל ומדנקט כל ששהה משמע דבכל ולדות בעי רשב"ג יוס ל' ואם כן שמעינהו לרבנן דלאו בל' תלוי אלא בחדשי ההריון:

דקים ליה דבלו לו חדשיו. הא לא קיים ליה ספקא הוי ובנפל מן הגג או אכלו ארי אריי דבפיהק ומת אפילו לרבנן הוי נפל כדאמר פרק רבי אליעזר אם לא הביא (שבת קלו.) ואם תאמר אם כן מאי טעמא דרשב"ג כיון דליכא ריעותא אמאי אינו מתאבל עליו דניחל אחר רוב ולדות דהוו בני קיימא ובפ' רבי אליעזר אם לא הביא (שם) דאסר הנאה עגלה דאשתמיט ביומא דשביעאה משום דהתם פסיק הלכה כרשב"ג אמאי לא אזלינן בתר רובא וי"ל דנפלין הוי מיעוט דשכיח ודבר ההווה הוא ולכך החמירו חכמים ולענין אבלות הקילו וגדולה מזאת מלינו דאמר בפרק יש בכור (בכורות דף מט.) דיום ל' כשלפניו לענין אבלות אע"ג דקי"ל בהחולץ (יבמות לו:) דמת ביום ל' ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חולצת דחשיב בר קיימא וא"ת הכא אמאי לא אמר דבלא שהה ספקא הוא ואינו מתאבל עליו ובמסכת שמחות (פ"ד ה"ב) תנן ספק אחיו ספק אינו אחיו מתאבל עליו וי"ל דשאני התם כיון דבר קיימא הוא אי אין מתאבל עליו סברי עלמא דאין מתאבלין על אחין א"נ בספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון דמה נפשך חד מינייהו חייב דאם אמר בספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון דממה נפשך מינייהו חייב להתאבל ואגאי הדבר לפטור שניהן: **וחייבין** עליה משום אשת איש. פרש"י אם קבל בה אביה קדושין ובא עליה נהרג דביאתו ביאה וק' לפי' למה לי למיתני הך בבא היינו אם בא עליה אחד מן הערירות האמורות בתורה מומתין על ידיה. ונראה לפרש דקאי אהא דקאמר אם בא עליה יבם קנאה דלא תימא לא קנאה אלא מדרבנן מידי דהוה אביאת בן ט' קמ"ל דקנאה מדאורייתא וחייבין עליה משום אשת איש: **ערב** ראש השנה איכא ביניהו. לר' מאיר סגי ליה בערב ראש השנה לרבנן צריך שתכנס לשנה רביעית: **שלשים** יום בשנה חשובין שנה איכא ביניהו ותימא לימא שנה שלישית איכא ביניהו לבר יום אחד דלר' מאיר בשתי שנים ויום א' סגי דיום אחד בשנה חשוב שנה ולא הוה פליג אברייתא דבסמוך וי"ל דמשום יום אחד לא הוה קרי לה בת ג' שנים. ותימא ולימא יום ראשון של רביעית איכא ביניהו דלר' מאיר בתחלת שנה רביעית סגי ולרבנן בעי מעת לעת עד שעה שנולדה כדאמר בפרק יש בכור (בכורות דף מט.) דיום ל' כשלפניו לענין קדשים. וי"ל דקים ליה דלרבנן לא בעי מעת לעת ועוד דא"כ גם לר' מאיר ה"ל למיתני בת ג' שנים ויום אחד ופרפרושי דלא בעינן מעת לעת:

בקבר להנחיל לאחיו מן האב איני והא הוה [ו]עובדא ופרכם עד תלת פרכוסי אמר מר בריה דרב אשי [ז]מידי דהוה אזגב הלטאה דמפרכסת מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר [א]לומר שממעט בחלק בכורה ואמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא [ב]בן שנולד אחר מיתת האב אינו ממעט בחלק בכורה מאי טעמא [1]וילדו לו בעינן בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא [2]בכור שנולד לאחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים מאי טעמא [2]יכיר בעינן והא ליכא והלכתא ככל הני לישני דמר בריה דרב יוסף משמיה דרבא: והתורגו חייב: דכתיב [3]ואיש כי יכה כל נפש מ"מ: והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו כחתן שלם: למאי הלכתא אמר רב פפא [ד]לענין אבלות כמאן דלא כרשב"ג [ג]דאמר [ה]כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספק הוי הכא במאי עסקינן [ו]דקים ליה שכלו לו חדשיו: **מתני'** [ז]בת [ד]שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה [ח]ואם בא עליה יבם קנאה [ט]וחייבין עליה משום אשת איש [י]ומטמאה את בועלה לטמא משכב תחתון כעליון [כ]נשאת לכהן תאכל בתרומה [ל]בא עליה אחד מן הפסולין פסלה מן הכהונה [מ]בא עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה מומתין [נ]עליה והיא פטורה [ס]פחות מכן בנותן אצבע בעין: **גמ'** ת"ר בת ג' שנים מתקדשת בביאה דברי רבי מאיר וחכ"א בת ג' שנים ויום אחד מאי בינייהו אמרי דבי רבי ינאי ערב ראש השנה איכא בינייהו ור' יוחנן אמר [ע]ל' יום בשנה חשובין שנה איכא בינייהו מיתיבי בת ג' שנים ואפי' בת שתי שנים ויום אחד מתקדשת בביאה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בת שלשה שנים ויום אחד

בשלמא

כוכבים: **פסלה.** מתרומת אביה אם היא בת כהן כדתניא בגמרא דאלמנה לכהן גדול ביבמות (דף סח.) מנין לכהנת לויה וישראלית שבא עליהן כו' ת"ל כי תהיה לאיש זר[ע] כיון שנבעלה לפסול לה פסלה: **מכל העריות.** כגון אביה או חמיה: **והיא פטורה.** מפני שהיא קטנה ולאו בת עונשין: **גמ' ערב ראש השנה.** של שנה רביעית לרבי מאיר גופיה לא הוי בת ביאה עד יום אחרון של שלשים דהוא ערב ראש השנה ולרבנן עד למחר דמיקלע יום ראשון ברביעית: **שלשים יום איכא ביניהו.** לרבי מאיר מכי איקלע שלשים יום בשנה שלישית הויא בת ביאה ולרבנן עד דמיקלע שנה רביעית ואיכא ביניהו טובא:

בשלמא

בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון דמה נפשך חד מינייהו חייב ואגאי הדבר לפטור שניהם: **שלשים** יום איכא ביניהו. הא דלא קאמר יום אחד בשנה חשוב שנה איכא ביניהו לרבי מאיר בב' שנים ויום אחד סגי ולא הוי פליג אברייתא דבסמוך היינו משום שנת ג' בשביל יום אחד לא הוה קרי ליה שלש שנים וא"ת ולימא דיום ראשון של שנה רביעית איכא ביניהו לרבי מאיר במקלת היום סגי ולרבנן בעינן מעת לעת עד שעה שנולדה כדאמר פ"ב דזבחים (דף כה:) דשעות פוסלות בקדשים וי"ל דקים ליה לרבנן לא בעו מעת לעת ועוד דאם כן אף לר' מאיר הוה ליה למתני ג' שנים ויום אחד והוה ליה לפרושי דלא בעינן מעת לעת והא דתנן בפרק אלו נערות (כתובות דף כט.) הגיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד יש לה קנס לא תתא כרבי מאיר מדמצריך יום אחד אחר שלש שנים ואם תאמר והיכי מוכח התם דרישא כרבי מאיר דקאמר פרק אלו נערות נערה אין קטנה לא והתם ע"כ אסיפא דמתני' סמיך דקתני (א) כל מקום שיש מכר אין קנס דמנערות איכא למימר דלא אתי למעוטי קטנות אלא בוגרות בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סו:) תנן אין חייב הבא על נערה המאורסה עד שתהא נערה ותייק התם דאתא לאפוקי קטנה דאי לאפוקי בוגרת אלא על נערה מבעי ליה אלמא נערה אפילו קטנה משמע אלא אסיפא סמיך כדפרישית והיכי דייק מסיפא דמתני' דרישא נמי ר"מ כיון דמציעתא לא אתיא כווותיה וי"ל דלאו ממש ר"מ היא קאמר אלא דדייק דתנא דההוא פירקא סבר דקטנה אין לה קנס כדקתני בסיפא וא"כ נערות נקט לאפוקי קטנות ורבא דפריך בפ"ק דכתובות (דף יא.) הגיורת יש לה קנס יהבינן לה קנס דאזלה ואכלה בהיותה נכרית אלמא סבר דמתני' סבר דקטנה יש לה קנס היינו משום דסבר כיון דהך בבא דגיורת לא אתיא כר' מאיר במאי דנקט אלש שנים ויום אחד אם כן גם לענין דקטנה יש לה קנס אתיא כרבנן (ב) וה"ה דפריך בפ' ד' וה' (ב"ק לח:) ממתני' דאלו נערות (דף כט.) דקתני כותיה יש לה קנס לרבי מאיר אע"ג דההיא דגיורת לא אתיא כר"מ מ"מ כיון דסתם מתני' ר"מ היא מאי דמצינן לאוקומי כוותיה מוקמינן:

אחר

בקבר. כי מת הוא קודם לה: **ופרכם.** עובר שבמעי אמו אחר מיתתה תלתא פרכוסי. אלמא היא מייתה בריאה: **לומר שממעט כו'.** מתניתין דקתני נוחל ומנחיל לומר שממעט בחלק בכורה כגון אם היה בן יום אחד כשמת אביו והיה לו אח בכור ואח פשוט ומת הוא אחר אביו נוחל הוא מאביו את חלק רביעי שבנכסיו ומנחילו לשני אחיו וחולקין הבכור והפשוט את חלקו של זה בשוה ונמצא ממעט בחלק הבכור דאי לאו איהו הוה שקיל בכור תרי תילתי כגון משה זהובים ארבעה ופשוט נוטל ב' זהובים ועכשיו נוטל הבכור ג' זהובים כנגד שני אחין ומחלקו של זה ג' רבעי זהוב נמצאו ביד בכור ד' זהובים חסר רביע וביד פשוט ב' זהובים ורביע. ודוקא בן יום א' אבל עובר אינו ממעט כדאמר לקמן בן שנולד לאחר מיתת אביו אינו ממעט בחלק הבכורה ונוטל הבכור שלש בכורתו ובין שלשתן יחלקו ב' שלשים: **מאי טעמא.** אמרינן בן יום אחד דממעט אבל עובר לא: **וילדו לו בעינן.** משמע[ט] בחייו: **בכור שנולד אחר מיתת אביו.** כגון מת אביו והאשה מעוברת תאומים אין היולא ראשון נוטל פי שנים. בלאו תאומים לא משכחת לה דכיון דבכור לא נולד עד מות אביו פשוט מהיכן בא. אי נמי שהיתה ב' נשים מעוברות: **למאן דלא כר' שמעון.** אכולה מתני' קאי דקא חשיב בן יום אחד בן קיימא: **נאחדש.** דאילו בבהמה שמונה ימים לא הוי נפל[י]: **מתני' בת ג' שנים.** ביאתה ביאה לכל דבר: **מתקדשת.** אם מסרה אביה לכך: **אם בא עליה יבם קנאה.** וחכה בנכסי אחיו ליורשה[כ] ולטמא לה: **וחייבין עליה.** אם קבל בה אביה קדושין מזה ובא אחר עליה נהרג דביאתה ביאה: **ומטמאה את בועלה.** אם היא נדה. אבל פחות מכן אע"ג שמטמאה במגע אינה מטמאה את בועלה משום בועל נדה לטומאת ז' אלא משום נוגע ולטומאת ערב: **נחשון.** של בועל נדה: **לעליונו.** של זב: **מן הפסולין.** כגון חלל נתין וממזר ועבד ועובד

מסורת הש"ס

מ) ב"ב קמב:, ג) [שם: ערכין ז. מולין כח.], ג) שבת קלה: יבמות ו. ודף פ: [מוספתא דשבת פט"ז ה"ד], ד) סנהדרין נה: סט. קדושין י. יבמות מז:, ה) [מיכות תו' במשנה זו ע' ביבמות מז: וקדושין י. וכסנהדרין נה: פירשו תוס' כל בני מתניתין דהכא], ו) [במשי שבמשני' על ידה], ז) כתובות יא:, ח) [לקמן מה. ר"ה י: מכות ג:], ט) כס"ל: לו משמע, י) [שבת קלה:], כ) [ויורקא רש"ש], ל) [ויקרא כב], מ) [עי' תוס' סנהדרין פד: ד"ה ד"ד], נ) [שבת פט"ז ה"ד],

תורה אור השלם

1. כִּי תִהְיֶין לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכוֹר לַשְּׂנוּאָה:

דברים כא טו

2. כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה:

דברים כא יז

3. וְאִישׁ כִּי יַכֶּה כָּל נֶפֶשׁ אָדָם מוֹת יוּמָת:

ויקרא כד יז

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שלשים וכו' דקתני כ"מ. ב"ב בדף מ ע"ב: (ב) בא"ד כרבנן והא דפריך:

מוספ רש"י

הובא בסוף המסכת

תוס' הרא"ש (המשך)

דהתם אמרי' בספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון דממה נפשך חד מינייהו חייב להתאבל ואגאי הדבר לפטור שניהן: **וחייבין** עליה משום אשת איש. פרש"י אם קבל בה אביה קדושין ובא עליה נהרג דביאתו ביאה וק' לפי' למה לי למיתני הך בבא היינו אם בא עליה אחד מן הערירות האמורות בתורה מומתין על ידיה. ונראה לפרש דקאי אהא דקאמר אם בא עליה יבם קנאה דלא תימא לא קנאה אלא מדרבנן מידי דהוה אביאת בן ט' קמ"ל דקנאה מדאורייתא וחייבין עליה משום אשת איש: **ערב** ראש השנה איכא ביניהו. לר' מאיר סגי ליה בערב ראש השנה לרבנן צריך שתכנס לשנה רביעית: **שלשים** יום בשנה חשובין שנה איכא ביניהו ותימא לימא שנה שלישית איכא ביניהו לבר יום אחד דלר' מאיר בשתי שנים ויום א' סגי דיום אחד בשנה חשוב שנה ולא הוה פליג אברייתא דבסמוך וי"ל דמשום יום אחד לא הוה קרי לה בת ג' שנים. ותימא ולימא יום ראשון של רביעית איכא ביניהו דלר' מאיר בתחלת שנה רביעית סגי ולרבנן בעי מעת לעת עד שעה שנולדה כדאמר בפרק יש בכור (בכורות דף מט.) דיום ל' כשלפניו לענין קדשים. וי"ל דקים ליה דלרבנן לא בעי מעת לעת. וי"ל דקים ליה דלרבנן דאם כן אף לר' מאיר הוה ליה למתני ג' שנים ויום אחד ולא הוה ליה לפרושי דלא בעינן מעת לעת ועוד דאם כן לר' מאיר בת ג' שנים ויום אחד דממעט בחלק הבכורה דלא אמר אלא בבן יום אחד אבל בבן שנתו אינו ממעט בחלק הבכורה דאם כן אמאי לא אמר בבן שנתו ג' שנים ויום אחד ולא הוה ליה לפרושי דלא בעינן מעת לעת ועוד דאם כן אמאי לא אמר בבן יום אחד

בשלמא לרבי יוחנן. דלמר [מד:] מכי איקלע חסיבות שנה בשנה שלישית לרבי מאיר הויא בת ביאה ניחא ואע"ג דלמר רבי יוחנן ל' יום והכא קתני יום אחד תגאי היא בפרק ארבעה ראשי שניס (ר"ה דף י.) דאיכא למ"ד יום אחד בשנה חשוב שנה ואיכא למאן דאמר כו': **אלא לרבי יוחנן.** דלמר [מד:] לר"מ עד סוף שנה שלישית לאו בת ביאה היא קשיא: **הני בתולין.** בתוך ג' שניס: **איפלגו.** לשון לידה. כלומר אינן ניטלין על ידי ביאה ואינו דם בתולין עד ג' שניס ויוס אחד: **אי אמרת מיזל אזלי.** בביאה בתוך ג' לגמרי והדר אתו לא מחזקינן לה כזונה דהא דלא הדור שהות הוא דלא הויא להו מתוך בעילה שבעל תדיר: **אלא אי אמרת.** לא אזלי בביאה תוך ג' הוה ליה למימר דם לאחר ג' וכיון דלא חזיא אחר בא עליה לאחר ג' וזונה היא ופסולה לכהונה: **ומאן לימא לן.** כלומר אפי' אם תמצי לומר מיזל אזלי בביאה תוך ג' מי איכא למימר שהות לא הוה להו מאן לימא לן דלא הדרי לאלתר: **האי דם נדה הוא.** האי דתוך ג': **יוסטיני: אוי לשלש שניס שאבדתי.** משנראיתי לביאה: **משמשות במוך.** תקנתן הוה לשמש במוך שלא יתעברו: **סנדל.** כשמתעברת תאומים פעמים שאחד דוחק את חבירו ופוחת את צורתו כדאמרינן במכילתין [ב] אין סנדל שאין עמו ולד: **פגמול.** תפריס את בנה מלהניק מחמת עיבורה: **פחות מכן.** אינה צריכה לשמש במוך דודאי לא תתעבר: **יפר על כן.** אם תתעבר לא תמות: **מלגה.** כלומר אף אני טעמתי טעם זנות: **לא אמרה.** הא דקאמר פסולה לכהונה אלא לחדד: **מתני' קנאה.** וחכה בנכסי אחיו ואע"ג שאין קנין לקטן הרי קנויה לו ועומדת: **ואינו נותן גט עד שיגדיל.** אם בא לגרשה דקידושי אחיו קידושין גמורין וגירושין של זה אינם גירושין גמורין דאינו בן דעת: **ומטמא בנדה.** אם בא עליה בביאתו ביאה לכל דבר: **ופוסל.** כגון בן ט' שניס כותי או ממזר שבא על הכהנת פסלה מתרומת אביה אבל בבן תשע ישראל שבא על בת כהן ליכא למימר דפוסל מן התרומה דאי משום ביאת זנות לא פסלה זנות דכשר מן התרומה ואי משום קידושין למהוי בת כהן לישראל לאו קידושין נינהו דקטן דקדיש אין קידושי קידושין: **ואינו מאכיל.** כגון יבם בן ט' כהן הבא על יבמתו אע"ג דקני לה בהן ביאה לא אכלה בתרומה: **ופוסל את הבהמה.** אם רבעה ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים אבל סקילה לא דמודה בקנס פטור: **ונסקלה על ידו.** אם יש עדיס: **גמ' בגט סגיא לה.** בתמיה אם בא לגרשה: **מאמר.** קידושי יבמה: **והליצה לזיקתו.** דאין קדושין גומרין ביבמה להיות כאשתו לגאת בגט בלא חליצה אבל ביאה גומרת בה כדכתי' (דברים כה) יבא עליה: **ביאה בן תשע.** ביבמתו:

לכשיגדיל

אחר בא עליה. ואם אשת כהן היא אסורה אבל אשת ישראל לא לא דפיתוי קטנה אונס הוא. ותימה למה האריך כל כך לוקמה כפשטה לענין דם נדות דאי לא מיתצדי האי דם נדות הוא. וי"ל דניחא ליה השתא לאשכוחי איסור והיתר לבעלה ואי לענין דם נדה לא נפקא מינה מידי לבעלה דאפי' אם דם בתולים הוא [ג] האתקון רבנן דבועל בעילת מצוה ופורש. אלא נפקא מינה כגון שבעל בתוך ג' ומצא דם ובעל לאחר ג' ולא מצא דם כו'. אי אמרת איתצודי הוא דלא מיתצדי עד לאחר ג' האי דם נדה הוא פי' אותו דם שמצא בתוך ג' ודאי דם נדה הוא דדם בתולים לא מיתצדי בתוך ג' וקשה לפירושו למה הזכיר בעילה דלאחר ג' כיון דליכא לספוקי בהך בעילה דלאחר ג' דודאי דם בתולים הוי כיון דלא מיתצדי בתוך ג'. לכ"ג כמו שפרש"י בתשובה איתצודי הוא דלא מיתצדי דקאמר היינו דלא שכיח דמיתצדי אבל כי מיתצדי לא הדרי והאי דקאמר האי דם נדה הוא בין תוך ג' בין אחר שלשה דבתוך ג' מספקינן דילמא לא איתצוד ודם נדה הוא והך דלאחר ג' אמרינן דילמא בתוך ג' איתצוד והשתא דם נדה הוא א"נ כגון שבעל בתוך ג' ולאחר ג' ולא טבלה בנתיים והשתא הויא ודאי [נדה] או מקמא או מבתרא. ותימה כיון דאמרינן דזימנין דמיתצדי היכי קאמר לעיל דאחד בא עליה והא זימנין דמיתצדי. וי"ל כיון דלא שכיח דמיתצדי תלינן באשת כהן לחומרא. והשתא ניחא דפריך דילמא מכה שבתוך ג' חוזרת לאלתר והא ודאי בא עליה אחר משום דכי היכי דאסרה לה מספק כי אסרת לה מטעם איתצודי הוא דלא מיתצדי הכי נמי יש לאוסרה מספק כי אמרת מיזל אזלי ואתו משום דילמא חוזרת לאלתר: **אמר** לה בת י"ג שנה ויום אחד. תימה דלקמן אמתניתין דבת י"ב שנה ויום אחד נדריה (נדר) [קיימין] תניא אלו דברי ר'. וי"ס דגרסינן הכי בת י"ב שנה ויום אחד ואי גרס הכא י"ג סתם ניחא דמתעברת ויולדת בתוך שנת י"ג: **מה** אני לכהונה. שנבעלה לפסול לה:

ב) עי' לקמן דף ס"ה ע"ב אלא מעתה בעל [נמצ] לא יגמור ביאתו א"כ לנו נוקפו ופורס ויש לישב ודו"ק.

בשלמא לר' יוחנן כי היכי דאיכא תנא דקאמר [ג] יום אחד בשנה חשוב שנה הכי נמי איכא תנא דאמר [ד] ל' יום בשנה חשובין שנה אלא לר' ינאי קשיא קשיא: פחות מכאן כנותן אצבע בעין: איבעיא להו הני בתולין מיזל אזלי ואתו או דלמא אתצודי הוא דלא מתצדי עד לאחר ג' למאי נפקא מינה כגון שבעל בתוך ג' ומצא דם ובעל לאחר שלש ולא מצא דם אי אמרת מיזל אזלי ואתו שהות הוא דלא הויא להו אלא אי אמרת אתצודי הוא דלא מתצדי עד לאחר ג' הא אחר בא עליה מאי מתקיף לה רב חייא דרב איקא ומאן לימא לן דמכה שבתוך ג' אינה חוזרת לאלתר שמא חוזרת לאלתר והא אחר בא עליה אלא נפקא מינה כגון שבעל בתוך ג' ומצא דם ובעל לאחר ג' ומצא דם אי אמרת מיזל אזלי ואתו האי דם בתולין הוא אלא אי אמרת אתצודי הוא דלא מתצדי אלא עד לאחר ג' האי דם נדה הוא מאי אמר רב חסדא ת"ש פחות מכאן כנותן אצבע בעין למה לי למתני כנותן אצבע בעין לתני פחות מכאן ולא כלום מאי לאו הא קמ"ל [א] מה עין מדמעת וחוזרת ומדמעת אף בתולין מיזל אזלי ואתו ת"ר מעשה ביוסטני בתו של אסוירום בן אנטנינוס שבאת לפני רבי אמרה לו רבי אשה בכמה ניסת אמר לה בת ג' שנים ויום אחד ובכמה מתעברת אמר לה בת י"ב שנה ויום אחד אמרה לו אני נשאתי בשש וילדתי בשבע אוי לשלש שנים שאבדתי בבית אבא ומי מעברה [ב] והתני רב ביבי קמיה דרב נחמן ג' נשים משמשות במוך קטנה מעוברת ומניקה קטנה שמא תתעבר ותמות מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל מניקה שמא תגמול את בנה וימות ואיזהי קטנה מבת י"א שנה ויום אחד ועד י"ב שנה ויום אחד פחות מכאן או יתר על כן משמשת והולכת דברי ר"מ וחכ"א אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת ומן השמים ירחמו שנאמר [1] שומר פתאים ה' איבעית אימא [2] אשר בשר חמורים בשרם ואיבעית אימא [3] אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר ת"ר מעשה באשה אחת שבאת לפני ר"ע אמרה לו ר' נבעלתי בתוך שלש שנים מה אני לכהונה אמר לה [ג] כשרה את לכהונה אמרה לו רבי אמשול לך משל למה הדבר דומה לתינוק שטמנו לו אצבעו בדבש פעם ראשונה ושניה גוער [ד] בה שלישית מצצה אמר לה אם כן פסולה את לכהונה [ה] ראה התלמידים מסתכלים זה בזה אמר להם למה הדבר קשה בעיניכם [ו] [אמרו ליה] כשם שכל התורה הלכה למשה מסיני כך פחותה מבת שלש שנים כשרה לכהונה הלכה למשה מסיני ואף רבי עקיבא לא אמרה אלא [ז] לחדד בה את התלמידים: **מתני'** [ח] בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו קנאה ואין נותן גט עד שיגדיל [ט] ומטמא בנדה לטמא משכב תחתון בעליון. לגמא מסכב שלו התחתון בעליונו של זב, אבל פחות מכן ט' אינו אלא כמוגע בנדה לטומאת ערב (שם). ופוסל. את האשה בביאתו מן התרומה, אם הוא אחד מן הפסולין (שם). ואינו מאכיל. אם הוא כהן ובא עליה לשם קדושין אינו מאכילה בתרומה, דקטן אע"ג דביאתו ביאה אין קניינו קנין ואם קריבא ביה קנין כספו (שם). ופוסל את הבהמה. משום רגבע, כגון ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים, שאינה נסקלת ואינה נאסרת להדיוט (שם). ונסקלת על ידו. אם יש עדיס, דאין שור ובהמה נסקלין אלא ע"י עדיס וסנהדרין, כדאמר בפ"ק (שם כ.) כמיתת הבעלים כך מיתת השור (שם).

אחר בא עליה. ואם אשת כהן היא אסורה אבל אשת ישראל לא לא דפיתוי קטנה אונס הוא. ותימה למה האריך כל כך לוקמה כפשטה לענין דם נדות דאי לא מיתצדי האי דם נדות הוא. וי"ל דניחא ליה השתא לאשכוחי איסור והיתר לבעלה ואי לענין דם נדה לא נפקא מינה מידי לבעלה דאפי' אם דם בתולים הוא [ג] האתקון רבנן דבועל בעילת מצוה ופורש. אלא נפקא מינה כגון שבעל בתוך ג' ומצא דם ובעל לאחר ג' ולא מצא דם כו'. אי אמרת איתצודי הוא דלא מיתצדי עד לאחר ג' האי דם נדה הוא פי' אותו דם שמצא בתוך ג' ודאי דם נדה הוא דדם בתולים לא מיתצדי בתוך ג' וקשה לפירושו למה הזכיר בעילה דלאחר ג' כיון דליכא לספוקי בהך בעילה דלאחר ג' דודאי דם בתולים הוי כיון דלא מיתצדי בתוך ג'. לכ"ג כמו שפרש"י בתשובה איתצודי הוא דלא מיתצדי דקאמר היינו דלא שכיח דמיתצדי אבל כי מיתצדי לא הדרי והאי דקאמר האי דם נדה הוא בין תוך ג' בין אחר שלשה דבתוך ג' מספקינן דילמא לא איתצוד ודם נדה הוא והך דלאחר ג' אמרינן דילמא בתוך ג' איתצוד והשתא דם נדה הוא א"נ כגון שבעל בתוך ג' ולאחר ג' ולא טבלה בנתיים והשתא הויא ודאי [נדה] או מקמא או מבתרא. ותימה כיון דאמרינן דזימנין דמיתצדי היכי קאמר לעיל דאחד בא עליה והא זימנין דמיתצדי. וי"ל כיון דלא שכיח דמיתצדי תלינן באשת כהן לחומרא. והשתא ניחא דפריך דילמא מכה שבתוך ג' חוזרת לאלתר והא ודאי בא עליה אחר משום דכי היכי דאסרה לה מספק כי אסרת לה מטעם איתצודי הוא דלא מיתצדי הכי נמי יש לאוסרה מספק כי אמרת מיזל אזלי ואתו משום דילמא חוזרת לאלתר: **אמר** לה בת י"ג שנה ויום אחד. תימה דלקמן אמתניתין דבת י"ב שנה ויום אחד נדריה (נדר) [קיימין] תניא אלו דברי ר'. וי"ס דגרסינן הכי בת י"ב שנה ויום אחד ואי גרס הכא י"ג סתם ניחא דמתעברת ויולדת בתוך שנת י"ג: **מה** אני לכהונה. שנבעלה לפסול לה:

קודס

תורה אור השלם

1. שֹׁמֵר פְּתָאִים יְיָ דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ:
תהלים קטז ו

2. וְתַעֲנֻגָּה עַל פַּלְגֵי־מָיִם אֲשֶׁר בְּשַׂר חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם:
יחזקאל כג כ

3. אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֵּר שָׁוְא וִימִינָם יְמִין שָׁקֶר:
תהלים קמד ח

תוס' הרא"ש

אחר בא עליה ואם אשת כהן אסורה אבל אשת ישראל לא דפיתוי קטנה אונס הוא. ותימה למה האריך כל כך לוקמה כפשטה לענין דם נדות דאי לא מיתצדי האי דם נדות הוא. וי"ל דניחא ליה השתא לאשכוחי איסור והיתר לבעלה ואי לענין דם נדה לא נפקא מינה מידי לבעלה דאפי' אם דם בתולים הוא [ג] האתקון רבנן דבועל בעילת מצוה ופורש. אלא נפקא מינה כגון שבעל בתוך ג' ומצא דם ובעל לאחר ג' ולא מצא דם כו'. אי אמרת איתצודי הוא דלא מיתצדי עד לאחר ג' האי דם נדה הוא פי' אותו דם שמצא בתוך ג' ודאי דם נדה הוא דדם בתולים לא מיתצדי בתוך ג' וקשה לפירושו למה הזכיר בעילה דלאחר ג' כיון דליכא לספוקי בהך בעילה דלאחר ג' דודאי דם בתולים הוי כיון דלא מיתצדי בתוך ג'. לכ"ג כמו שפרש"י בתשובה איתצודי הוא דלא מיתצדי דקאמר היינו דלא שכיח דמיתצדי אבל כי מיתצדי לא הדרי והאי דקאמר האי דם נדה הוא בין תוך ג' בין אחר שלשה דבתוך ג' מספקינן דילמא לא איתצוד ודם נדה הוא והך דלאחר ג' אמרינן דילמא בתוך ג' איתצוד והשתא דם נדה הוא א"נ כגון שבעל בתוך ג' ולאחר ג' ולא טבלה בנתיים והשתא הויא ודאי [נדה] או מקמא או מבתרא. ותימה כיון דאמרינן דזימנין דמיתצדי היכי קאמר לעיל דאחד בא עליה והא זימנין דמיתצדי. וי"ל כיון דלא שכיח דמיתצדי תלינן באשת כהן לחומרא. והשתא ניחא דפריך דילמא מכה שבתוך ג' חוזרת לאלתר והא ודאי בא עליה אחר משום דכי היכי דאסרה לה מספק כי אסרת לה מטעם איתצודי הוא דלא מיתצדי הכי נמי יש לאוסרה מספק כי אמרת מיזל אזלי ואתו משום דילמא חוזרת לאלתר: **אמר** לה בת י"ג שנה ויום אחד. תימה דלקמן אמתניתין דבת י"ב שנה ויום אחד נדריה (נדר) [קיימין] תניא אלו דברי ר'. וי"ס דגרסינן הכי בת י"ב שנה ויום אחד ואי גרס הכא י"ג סתם ניחא דמתעברת ויולדת בתוך שנת י"ג: **מה** אני לכהונה. שנבעלה לפסול לה:

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל' כה [שו"ע אה"ע סי' כ סעיף ג בהג"ה]:

עח ב מיי' שם פי"ח הל' ו סמג לאוין קפא טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ט:

עט ג מיי' פ"ג מהל' יבום הלכה י"ז ופ"ה שם הלי"ח סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קכז סעיף ב [וכרב אלפס יבמות פ"י דף לו. הכי קאמר עד שיגדיל ויבעול ויתן גט]:

פ ד מיי' פ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ג:

פא ה מיי' פ"ח מהל' תרומות [הל' ל"ג] והלי"ח:

פב ו מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הל"ג:

פג ז מיי' שם הל"ב [ופ"ח מהל' איסורי ביאה הל' ח]:

פד ח מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל"ג:

פה ט מיי' פ"ה מהל' יבום הלי"ח [והל' כא] סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קכז סעי' ג [וסעי' ב]:

מוסף רש"י

משמשות במוך. מותרות לתת מוך במקום תשמיש כדי שלא יתעברו (יבמות יב: ק:) מוחר לתן לשמש במוך ואינן כמשחיתות זרע (כתובות לט.). **שמא יעשה עוברה סנדל.** שאם תתעבר עוברה שני, פוחת השני את צורת הראשון וזומה לסנדל שהוא דג שניס (כתובות לט.) ולד שאין לו צורת פניס, וקו"ל בתמ' נדה (כה:) אין סנדל שאין עמו ולד, משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר צורתו לאמוריו, דכשהיא מעוברת ומוחזת ומתעברת דוחק האחד את חבירו ופוחת צורתו (יבמות יב:) עובר שני דוחק את הראשון ופוחת צורתו (שם ק:). **שמא תגמול את בנה.** אם מתעבר תהא צריכה לגמול את בנה מלהניק כמו (בראשית כא) ויגמל, לשון הבדלה (יבמות יב:) מפני שהחלב נעכר כשמתעברת ואינו טוב לינוק ונצטרך להפתיקו ראיזהי קטנה. שמתעברת ומתה (יבמות ק:) הראויה להתעבר ולמות (שם יב:). **פחות מכאן.** מבת י"ח שנה משמשת כדרכה לפי שלא תתעבר, או יתר על כן. על בת י"ב שנה, משמשת כדרכה שאם תתעבר לא תמות (כתובות לט. וכעי"ז יבמות יב:). **לחדד בה את התלמידים.** שיקשו לו תשובה עליו (עי' זבחים יג. ולעיל ד:). **שבא על יבמתו קנאה.** ליורשה ואלא תפטר עוד בחליצה אלא בגט (סנהדרין נה:). **ואין נותן גט עד שיגדיל.** שהרי ע"י קדושי אחיו גדול נאסרה, וגירושין של זה אינן תופסין להפקיע קדושי אחיו, דקטן הוא ואינו בן דעת (שם). **ומטמא בנדה.** כגון שנדה לו ולא כגוגע, לטמא משכב תחתון בעליון. לגמא מסכב שלו התחתון בעליונו של זב, אבל פחות מכן ט' אינו אלא כמוגע בנדה לטומאת ערב (שם). **ופוסל.** את האשה בביאתו מן התרומה, אם הוא אחד מן הפסולין (שם). **ואינו מאכיל.** אם הוא כהן ובא עליה לשם קדושין אינו מאכילה בתרומה, דקטן אע"ג דביאתו ביאה אין קניינו קנין ואם קריבא ביה קנין כספו (שם). **ופוסל את הבהמה.** משום רגבע, כגון ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים, שאינה נסקלת על ידו. אם יש עדיס, דאין שור ובהמה נסקלין אלא ע"י עדיס וסנהדרין, כדאמר בפ"ק (שם כ.) כמיתת הבעלים כך מיתת השור (שם).

קודם הזמן הזה למה לי סד"א כו'. וא"ת וכת י"ל שנה למה ליה למימר דאילו חריפא לא בדקינן לה דהיינו קודם הזמן ויש לומר דזו אף זו קתני דלא מיבעיא דלא אמרי אלא אפילו אמרי לא מהני: **אלו** דברי רבי. נראה דהלכה כרבי דלקמן בפיקרין אמרי' כל י"ב שנה ממאנת ומכאן ואילך אינה ממאנת וכפ' נערה שנתפתתה (כתובות ד' נא.) אמר דהלכה כרבי לגבי רשב"א לבד מלגבי מילתא דהתם ובשם נוחלין (ב"ב דף קכד:) נמי פסיק הלכה כרבי מחבירו:

שהתינוק מצוי בבית רבו. ואפילו אין לו רב רגיל לצאת ולבא ומתפקח יותר: **אילימא** לנדרים. ובלא הביא ג' שערות ואפ"ה נדרו נדר אם ידע למי נדר כיון שהוא שנה לפני גדלות דמסתמא יביא ג' שערות כשיהיה בן י"ג ויוסי אחד כדאמר רבא לקמן חזקה הביאה שערות: **אלא** לענין עונשין. וכגון שהביא ג' שערות תוך הזמן מי חשיב גדול כמו לאחר זמן לענין חליצה וקידושין ונדרים לקיים נדרו אפי' אינו יודע למי נדר כיון שהביא ג' שערות ומיבעיא ליה אי הוי שומא אי לאו:

לכשיגדיל יבעול. והך ביאה הוי קנין גמור ואם בא לגרשה אינה צריכה חליצה דכתיב (דברים כה) ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר ד: **מתני'** נבדקין. אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה: **קודם הזמן הזה.** כגון בתינוקת קודם שיבא לאשה השנה של שתים עשרה ובתינוק קודם לאשה השנה של שלש עשרה: **אין נדריהן נדר.** דקטנים הן: **אחר הזמן הזה.** בתינוקת מבת שתים עשרה ויום אחד ולמעלה בתינוק מי"ג שנה ויום אחד ולמעלה: **אפילו אמרו אין אנו יודעין כו'.** גדולים הם ובכלל שוטה נמי לא מחזקינן להו דסופו לבא לכלל דעת ואין שוטה אלא המקרע כסותו והלן בבית הקברות והיולא יחידי בלילה[ה]. אבל תוך הזמן הזה אם יודע לשם מי נדר הוי נדר ואם לאו לא הוי נדר דקטן הוא. ובגמרא מפרש כולה מילתא: **גמ' למה לי.** ממילא ידענא דמכאן ואילך לא בעי בדיקה: **סד"א בודקין לעולם.** והאי דקתני בת אחת עשרה נבדקין למעוטי קודם זמן הזה דלא בדקינן ליה דאפילו ידע קטן הוא קמ"ל דלמעוטי אחר זמן נמי אתא: **בודקין כל י"ב למה לי.** הא תנא דמיוס א' בשתים עשרה מתחילין לבדוק ואינן קיימין בלא בדיקה עד יום אחד בי"ג אלמא כל י"ב הוי זמן בדיקה: **הילא דבדקנא ל'.** יום קמאי דשתים עשרה: **ולא ידעה להפלות.** לפרש לשם מי נדרה. ולישנא דקרא נקט כי יפליא לנדור [במדבר ו]: **הו לא נבדוק.** ולישחזקה בקטנה: **בא י"א כו' למה לי.** (ב) מדתנן ליה בודקין כל י"ב שמעינן דמקמי הכי לא: **הני מילי.** דמקמי הכי מוחזקין קטנים ולאחר זמן מוחזקין גדולים: **הילא דלא קאמרי אינהו.** קודם הזמן יודעין אנו ולאחר זמן אין אנו יודעין: **דבריס האמוריס כו'.** דתינוק ממהר להתחכם יותר מתינוקת: **לעונשין.** וכגון דאייתי שתי שערות תוך הזמן דאי לא אייתי אפילו לאחר זמן לאו בר עונשין הוא ולאחר זמן אי אייתי ג' שערות הוי גדול ובר עונשין: **כלפני הזמן.** ולא עונשינן ליה ושתי שערות הויא להו שומא: **וזאת לפנים.** וזאת לשון נקבה כלומר רב חנינא דשמיה לשון נקבה אמר לפנים כלומר לפני זמן ולא תטעה להחליף דבריהם. ג"א שמו (ג) של רב דאמר כלפני הזמן מובלע בתיבת בישראל: **מביא רב המנונא.** קס"ד כדאמר לקמן דרב המנונא משנה יתירה דייק דלא איצטריך למתנייה כדפרכינן לעיל והא דתני ליה תנא דמתני' למידק מינה לענין עונשין הא תוך הזמן כלפני הזמן דאי לענין נדרים לא כלפני זמן ולא כלאחר זמן: **מגופא דמתני' דייק.** דלא מתוקמא אלא כשהביא שתי שערות ואפ"ה לא חשיב ליה גדול עד לאחר זמן. והשתא ליכא למיפרך לידוק מרישא דהא לא דייק מידי דבין רישא ובין סיפא לגופא איצטריך לענין נדרים דלא תימא הני מילי היכא דלא קאמרי אינהו אבל היכא דאמרי אינהו כו' כדאמר לעיל ומיהו מגופא דסיפא שמעינן דעד דמטו לאחר זמן בעינן יודע להפלות ואם אינו יודע להפלות (ד) ואפילו הביא ג' שערות לאו אינם הוא דיהוי נדרו נדר מחמת אישות בלא הפלאה: **קטן הוא.** ואמאי נדרו נדר הא לאו בחזקת גדול הוא כל זמן שלא הביא ג' שערות ומופלא שמוך לאינם נמי לא הוי דהא אינו יודע לשם מי נדר ומהיכא תיתי לנדרו נדר: **אלא לאו כשהביא.** ומשום הכי נדרו נדר אע"ג דאין יודע להפלות דהא גדול הוא:

[א]לכשיגדיל יבעול ויתן גט: **מתני'** [ב]בת אחת עשרה שנה ויום א' נדריה נבדקין בת שתים עשרה שנה ויום א' נדריה קיימין ובודקין כל שתים עשרה בן שתים עשרה שנה ויום אחד נדריו נבדקין בן י"ג שנה ויום אחד נדריו קיימין ובודקין כל שלש עשרה קודם לזמן הזה אע"פ שאמרו יודעין אנו לשם מי נדרנו לשם מי הקדשנו אין נדריהם נדר ואין הקדשן הקדש לאחר הזמן הזה אע"פ שאמרו אין אנו יודעין לשם מי נדרנו לשם מי הקדשנו נדרן נדר והקדשן הקדש: **גמ'** וכיון דתנא בת אחת עשרה שנה ויום א' נדריה נבדקין בת י"ב שנה ויום א' נדריה קיימין למה לי סד"א בודקין לעולם קמ"ל וכיון דתני בת י"ב שנה ויום אחד נדריה קיימין בודקין כל שתים עשרה למה לי סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר מר [ג]ל' יום בשנה חשובים שנה היכא דבדקנא ל' ולא ידעה להפלות אימא תו לא ליבדוק קמ"ל ולתני הני תרתי בבי בת י"ב שנה ויום א' נדריה קיימין ובודקין כל י"ב בת אחת עשרה ויום א' נדריה נבדקין למה לי איצטריך סד"א סתמא בשתים עשרה בעיא בדיקה באחת עשרה לא בעיא בדיקה והיכא דחזינן לה דחריפא טפי מיבדקה באחת עשרה קמ"ל קודם הזמן הזה ואחר הזמן הזה למה לי סד"א הנ"מ היכא דלא קאמרי אינהו אבל היכא דקאמרי אינהו נסמוך עלייהו קמ"ל ת"ר אלו דברי רבי ר"ש בן אלעזר אומר דברים האמורים בתינוקת בתינוק אמורים דברים האמורים בתנוקת בתנוקת אמורים א"ר חסדא מ"ט דרבי דכתיב [1]ויבן ה' [אלהים] את הצלע מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש ואידך ההוא מבעי ליה לכדריש לקיש [ד]דאמר ריש לקיש משום ר"ש בן מנסיא ויבן ה' [אלהים] את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויביאה אל האדם מלמד שקלעה הקב"ה לחוה והביאה אצל אדם הראשון שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא בנייתא ור"ש בן אלעזר מ"ט אמר רב שמואל בר רב יצחק מתוך שהתינוק מצוי בבית רבו נכנסת בו ערמומית תחלה [ה]איבעיא להו תוך זמן כלפני זמן או כלאחר זמן למאי הלכתא אי לנדרים לאו כלפני זמן דמיא ולאו כלאחר זמן דמיא אלא לעונשין מאי רב ור' [ו] חנינא דאמרי תרווייהו תוך זמן כלפני זמן ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי דאמרי תרווייהו תוך זמן כלאחר זמן אמר רב נחמן בר יצחק א] וסימניך [2]וזאת לפנים בישראל מתיב רב המנונא אחר זמן הזה אע"פ שאמרו אין אנו יודעים לשם מי נדרנו לשם מי הקדשנו נדריהם נדר והקדשן הקדש הא תוך זמן כלפני זמן אמר ליה רבא אימא רישא קודם הזמן הזה אע"פ שאמרו יודעים אנו לשם מי נדרנו לשם מי הקדשנו אין נדריהם נדר ואין הקדשן הקדש הא תוך זמן כלאחר זמן ולא היא רבא קטעי הוא סבר רב המנונא ממשנה יתירה קדייק ואדדייק מסיפא לידוק מרישא ולא היא רב המנונא מגופא דמתניתין קא דייק הא לאחר זמן היכי דמי אי דלא אייתי שתי שערות קטן הוא אלא לאו דאייתי שתי שערות

עין משפט נר מצוה

פו א מיי' פ"ח מהל' יבום הל' כא סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קמז סעי' ב:

פז ב מיי' פי"א מהל' נדרים הל' א ב ג סמג לאוין רמא טוש"ע יו"ד סי' רלג ובכ"מ אלפס יבמות פי"ג דף מה:]

תוס' הרא"ש

אלו דברי ר' כוותיה קי"ל בפרק מי שמת גבי בת י"ד שנה שמכרה בנכסי אביה. ופריך תלמודא ולישלח ליה בת י"ב שנה ויום אחד ולקמן נמי בשמעתין קאמר רבא כל י"ב ממאנת והולכת לה ובפרק אע"פ ובפ' יש נוחלין אמרינן הלכה כר' מחבירו:

מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש. פירוש הקדים בה בינה יותר מבאיש: שהתינוק מצוי וכו'. ואפ' אין לו רב רגיל לבוא ולצאת עם בני אדם ומתפקח יותר ואפ' אין רגיל כלל אין תולדתו משתנית מאבותיו ואבות אבותיו: תוך זמן כלאחר זמן. ומופלא סמוך לאיש הוי לעולם שנה אחת סמוכה לגדלות בין מיהר להביא בין איחר להביא: וזאת לפנים בישראל. פי' ריב"ל היה לוי כדאמרינן בפ' כל הבשר [דף קו ע"ב] ר' מיאשא בריה דר' יהושע בן לוי לוי הוה. כלומר אותם שהם ישראל אמרו לפנים:

מסורת הש"ס

א) [נעיל ע"ח וש"נ], ב) כרכות סא. ע"ש שנת לא. ע"ש עירובין יח. ע"ש, ג) ר"ש קנה:, ד) [יבמות כ.], ה) [מגילה ג:],

תורה אור השלם

1. וַיִּבֶן יְיָ אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבִאֵהָ אֶל הָאָדָם:
בראשית ב כב

2. וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל הַגְּאוּלָּה וְעַל הַתְּמוּרָה לְקַיֵּם כָּל דָּבָר שָׁלַף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן לְרֵעֵהוּ וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל:
רות ד ז

הגהות הב"ח

(א) גמ' רב ור' חנינה: (ב) רש"י ד"ה בת ר"ל וכו' מדתני ליה: (ג) ד"ה חצת לפנים וכו' נ"ל שמו של רב נ"ב ולי נראה ר"ב וכ"ר מינ"ה בגימטר' בישראל"ל. יומא: (ד) ד"ה מגופא וכו' להפלות אפי':

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' וסימנך חצת לפנים בישראל. עיין דרשת מהרלמ"ח דף יז ע"ח:

מוסף רש"י

נדריה נבדקין. אם ידעה לשם מי נדרה לשם מי הקדישה נדרה נדר (במדבר ל ד). נדריה קיימין. אינה צריכה ליבדק (שם). שקלעה. קלינע שער (ערובין יח.).

וטעמא. דמשיבי להו שערות דלאחר זמן הוא דגמרו למלתיה בין בשערות בין בשניים הא תוך הזמן משבינן להו שומא דקטן הוא ולא מלית לרבוי מאים: **בן ט' שנים שהביא שערות שומא.** ואפי' לר' יוסי ברבי יהודה ומכן ט' ועד בן י"ב ויוס אחד אי מיירי באין עודן בו בשנת י"ג דמודה רבי יוסי בנשרו: **קטנה** בת י"ב שנה ממאנת. להך לישנא אין להוכיח דתוך זמן כלפני זמן דהא ממאנת היינו דבדקו ולא אשכחו או כמו שמעמיד במסקנא דלא בדקו אבל היכא דאיכא שערות מצינו למימר דהוי כלאחר זמן ואינה ממאנת ומ"מ נראה דהלכה דתוך זמן כלפני זמן דמ"ד כלאחר זמן איתותב לעיל ור"ל דאמר לעיל נמי כתנאי דחי ליה הש"ס וגם בלישנא קמא פסיק רבא בהדיא דתוך זמן כלפני זמן: **אבל** לחליצה בעיא בדיקה. תימה דרבא סבר הכא דאינה חולצת עד שתהא גדולה ובפ' התקבל (גיטין דף סה.) אמר רבא ג' מדות בקטן הגיע לעונת נדרים נדרו נדר וכנגדו בקטנה חולצת משמע דקטנה בהגעת לעונת נדרים דידה חולצת דהיינו בת י"ג ויוס אחד ואפי' מיירי התם בהביאה הא אמר הכא דתוך זמן כלפני זמן ורשב"ס פירש כנגדו בקטנה היינו בת י"ב שנה ויוס אחד דהוי עונת נדרים דקטן ולא נהירא ומפרש ר"ת דהתם רבא אליבא דר' יוסי דקאמר קטנה חולצת וקמ"ל דדוקא כשהגיעה לעונת נדרים וכן משמע בפרק מצות חליצה (יבמות דף קה:) דאמר מדברי ר' יוסי נלמד קטנה חולצת בפעוטות כבת שית וכבת שבע דאז היא בת כוונה לחליצה ורבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים פירוש לרבי יוסי והילכתא עד שתביא ג' שערות וכל זה מדברי רבא ועוד י"ל דהתם בפ' התקבל (גיטין דף סה.) גרסינן רבה דהא קאמר התם ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' שנה ואילו רבא אית ליה בפרק מי שמת (נ"ב דף קנה.) דלמכור בנכסי אביו עד שיהא בן י"ח וכן צריך להיות שם בספרים ולא כספרים דגרסי התם איפכא כדמוכח סוגיא דהתם[1]:

בן ט' שנים שהביא ב' שערות שומא. אי ל"ג ויוס אחד אתי שפיר דאתיא אף כרבי יוסי ואי גרסינן ויוס אחד מיירי באין עודן בו בשנת י"ג דמודה רבי יוסי בנשרו: **קטנה** בת י"ב שנה ממאנת. להך לישנא אין להוכיח דתוך זמן כלפני זמן דהא ממאנת היינו דבדקו ולא אשכחו או כמו שמעמיד במסקנא דלא בדקו אבל היכא דאיכא שערות מצינו למימר דהוי כלאחר זמן ואינה ממאנת ומ"מ נראה דהלכה דתוך זמן כלפני זמן דמ"ד כלאחר זמן איתותב לעיל ור"ל דאמר לעיל נמי כתנאי דחי ליה הש"ס וגם בלישנא קמא פסיק רבא בהדיא דתוך זמן כלפני זמן: **אבל** לחליצה בעיא בדיקה. תימה דרבא סבר הכא דאינה חולצת עד שתהא גדולה ובפ' התקבל (גיטין דף סה.) אמר רבא ג' מדות בקטן הגיע לעונת נדרים נדרו נדר וכנגדו בקטנה חולצת משמע דקטנה בהגעת לעונת נדרים דידה חולצת דהיינו בת י"ג ויוס אחד ואפי' מיירי התם בהביאה הא אמר הכא דתוך זמן כלפני זמן ורשב"ס פירש כנגדו בקטנה היינו בת י"ב שנה ויוס אחד דהוי עונת נדרים דקטן ולא נהירא ומפרש ר"ת דהתם רבא אליבא דר' יוסי דקאמר קטנה חולצת וקמ"ל דדוקא כשהגיעה לעונת נדרים וכן משמע בפרק מצות חליצה (יבמות דף קה:) דאמר מדברי ר' יוסי נלמד קטנה חולצת בפעוטות כבת שית וכבת שבע דאז היא בת כוונה לחליצה ורבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים פירוש לרבי יוסי והילכתא עד שתביא ג' שערות וכל זה מדברי רבא ועוד י"ל דהתם בפ' התקבל (גיטין דף סה.) גרסינן רבה דהא קאמר התם ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' שנה ואילו רבא אית ליה בפרק מי שמת (נ"ב דף קנה.) דלמכור בנכסי אביו עד שיהא בן י"ח וכן צריך להיות שם בספרים ולא כספרים דגרסי התם איפכא כדמוכח סוגיא דהתם[1]:

וטעמא דלאחר זמן הוא דגמר' לה למילתיה הא תוך זמן כלפני זמן ועוד מתיב רבי זירא [1]איש כי יפליא לנדור נדר מה ת"ל איש לרבות בן י"ג שנה ויום אחד שאע"פ שאינו יודע להפליא נדריו קיימין ה"ד אי דלא אייתי שתי שערות קטן הוא אלא לאו דאייתי שתי שערות וטעמא דבן י"ג ויום אחד הוא דהוה ליה איש הא תוך זמן כלפני זמן תיובתא אמר ר"נ כתנאי [6]א[2]בן ט' שנים שהביא ב' שערות שומא [3]מבן ט' ועד י"ב שנה ויום אחד שומא רבי יוסי ברבי יהודה אומר סימן בן י"ג שנה ויום אחד דברי הכל סימן הא גופא קשיא אמרת מבן ט' ועד י"ב שנה ויום אחד שומא הא י"ג שנה גופא סימן והדר תני [3]בן י"ג שנה ויום אחד סימן הא י"ג שנה גופא שומא מאי לאו תנאי היא דמר סבר תוך זמן כלאחר זמן ומר סבר תוך זמן כלפני זמן לא דכ"ע תוך זמן כלפני זמן ואידי ואידי בתינוקת ורישא רבי וסיפא ר"ש בן אלעזר ואיבעית אימא הא והא בתינוק ורישא ר"ש בן אלעזר וסיפא רבי ואיבעית אימא הא והא רבי הא בתינוק הא בתינוקת ואב"א הא והא ר"ש בן אלעזר הא בתינוק הא בתינוקת רבי יוסי ברבי יהודה אומר סימן א"ר כרוספדאי בריה דרבי שבתאי והוא שעודן בו תניא נמי הכי בן ט' שנים ויום אחד שהביא ב' שערות שומא מבן ט' ועד י"ב שנה ויום אחד [7]ועודן בו שומא ר' יוסי בר' יהודה אומר סימן אמר רבא הילכתא תוך זמן כלפני זמן רב שמואל בר זוטרא מתני לה לשמעתא דרבא בהאי לישנא אמר רבא [8]קטנה כל י"ב שנה ממאנת והולכת מכאן ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת הא גופא קשיא אמרת אינה ממאנת אלמא גדולה היא אי גדולה היא תחלוץ וכי תימא מספקא ליה ומי מספקא ליה והאמר רבא [3]קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנין ה"מ בסתמא [7]אבל הכא דבדקו ולא אשכחו לא אי הכי תמאן חוששין שמא נשרו [3]הניחא למ"ד חוששין אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר דאיתמר רב [7]פפא אמר אין חוששין שמא נשרו רב פפי אמר חוששין הני מילי לענין חליצה אבל לענין מיאון חוששין מכלל דמ"ד חוששין חולצת והא חוששין בעלמא קאמר אלא לעולם דלא בדקה ולענין חליצה חיישינן [8]וכי קאמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעיא בדיקה אמר רב דימי מנהרדעא [9]הלכתא חוששין שמא נשרו והני מילי היכא דקדשה בתוך זמן ובעל לאחר זמן דאיכא ספיקא דאורייתא [5]אבל מעיקרא לא אמר רב הונא הקדיש ואכל לוקה שנאמר [1]איש כי יפליא לנדור [2]ולא יחל דברו כל שישנו בהפלאה ישנו בבל יחל וכל שאינו בהפלאה אינו בבל יחל מתיב רב הונא בר יהודה [5](לרבא) לסיועי לרב הונא לפי חיישינן שמא נשרו דהא לא הוו בה קדושין גמורין דאין מעשה קטנה כלום אא"כ קבל אביה קדושין הלכך מספיקא לא מחמרינן עלה היכא דלא אשכחן אבל הביאה ודאי סימנין אע"ג דקדושי קטנה לא הוו קדושין אלא מדרבנן לא תקנו רבנן מיאון בגדולה דלמא אתיא לטמאן לאחר שגדלה דהכיא הויא אשת איש דביאה שבא עליה משגדלה מקדשה לה: **הקדיש. תוך הזמן תיבוק היודע להפליא: **ואכל.** את הקדשו: **לוקה.** ואע"ג דבמילתא אחריתי לאו בר עונשין הוא: **כי יפליא.** מיניה מרבינן [תמורה ב:] מופלא סמוך לאיש. מופלא יודע לפרש לשם מי נדר. סמוך לאיש שהוא סמוך לבא לכלל גדול דהיינו שנה אחת קודם זמן שהוא ראוי להביא שערות והיינו בתינוקת כל י"ב ובתינוק כל י"ג: **ולא יחל.** אע"ג דבמאי קרא לא כתיב כי יפליא מ"מ כיון דנפקא לן מיניה דיודע להפלות הוי נדרו נדר קאי בבל יחל דהא כתיב [במדבר ל] איש כי ידור נדר וגו' ומופלא סמוך לאיש בכלל איש וסמיך ליה ולא יחל דברו: לפי

עין משפט
נר מצוה

פח א ב ג ד מיי' פ"ג מהל' אישות הל"ח [והל"ט] סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סימן קנה סעי' יד [וסימן קסז סעי' ג]:

פט ה מיי' שם הל"ל ופי"ח מהל' גירושין הל"ל סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קנה סעיף יב [וברב אלפס יבמות פי"ג דף מד]:

צ ו ז ח מיי' פי"ח מהל' גירושין הל"ל סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף יט [וברב אלפס שם]:

צא ט מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעי' כ [וברב אלפס שם]:

תוס' הרא"ש

כי יפליא מה ת"ל איש. כלומר אי הוה כתיב כי יפליא בלא איש ה"א כל מי שיודע להפלות אפי' קטן הרבה ת"ל איש איש וש"מ דהאי דמרבינן קטן מכי יפליא היינו סמוך לאיש מכלל דכשהוא איש לא בעי' שיהא יודע להפלות ולא מיסתבר ליה למידרש קרא כפשטיה איש כי יפליא משמע דבעינן שיהא איש ויודע להפלות משום שמילתא דפשיטא היא דכיון שהוא בן י"ג ולא הוחזק כשוטה שנדרו נדר והקדשו הקדש כנ"ל: **בן** ט' שנים שהביא שתי שערות כו'. אי ל"ג בן יום א' ניחא דתנא הך בבא משום דמודה בה ר' יוסי ואי גרס ויום א' י"ל דמיירי דאין עודן בו בשנת י"ג דבהא מודה ר' יוסי בר' יהודה דלקמן: אי הכי תמאן. חוששין שמא נשרו אבל כל שנת י"ב ממאנת אפי' הוי תוך זמן כלאחר שזמן ואין חוששין שמא נשרו: **אבל** לחליצה בעיא בדיקה. משמע הכא לרבנן דקטנה לאו בת חליצה היא. ותימה דפ' התקבל אמר רבא ג' מדות בקטן הגיע לעונת נדרים נדריו נבדקין וכנגדו בקטנה חולצת אלמא בת חליצה היא כל שנת י"ב. ופ' רבי' שמואל וכנגדו בקטנה לאו שהגיעה היא לעונת נדרים קאמר אלא אזמן הגעת נדרים של קטן קאי דהיינו שכשהוא בן י"ב שנה ויום אחד וק' לר"ת דבהדיא קאמר רבה פ' מצות חליצה דקטנה שהגיעה לעונת נדרים חולצת ותלמודא פסיק הכא והילכתא עד שתביא ב' שערות. ואומר ר"ת דאליבא דר' יוסי דאמר דקטנה בת חליצה היא איירי רבא וכן מוכח בההיא סוגיא דפ' מצות חליצה דקאמר התם מדברי ר' יוסי נלמוד קטנה חולצת בפעוטות דבעי' שתהיה קצת בת בינה דחליצה צריכה כוונה וקאמר רבא עד שתגיע לעונת נדרים. ועי"ל דבההיא דבפ' התקבל גרס רבה משום דקאמר אחרי כן למכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' ואמרינן בפ' מי שמת אמר רבא אמר רב נחמן בן י"ח מוכר בנכסי אביו ולא מיסתבר לומר הא דידיה הא דרביה דהא מסיק התם דמכללא איתמר ומתוך מעשה שבא לפנינו:

תוספות הרא"ש

מה ת"ל איש. כלומר אי הוה כתיב כי יפליא בלא איש ה"א כל מי שיודע להפלות אפי' קטן הרבה ת"ל איש איש וש"מ דהאי דמרבינן קטן מכי יפליא היינו סמוך לאיש מכלל דכשהוא איש לא בעי' שיהא יודע להפלות ולא מיסתבר ליה למידרש קרא כפשטיה איש כי יפליא משמע דבעינן שיהא איש ויודע להפלות משום שמילתא דפשיטא היא דכיון שהוא בן י"ג ולא הוחזק כשוטה שנדרו נדר והקדשו הקדש כנ"ל: **בן** ט' שנים שהביא שתי שערות כו'. אי ל"ג בן יום א' ניחא דתנא הך בבא משום דמודה בה ר' יוסי ואי גרס ויום א' י"ל דמיירי דאין עודן בו בשנת י"ג דבהא מודה ר' יוסי בר' יהודה דלקמן: אי הכי תמאן. חוששין שמא נשרו אבל כל שנת י"ב ממאנת אפי' הוי תוך זמן כלאחר שזמן ואין חוששין שמא נשרו: **אבל** לחליצה בעיא בדיקה. משמע הכא לרבנן דקטנה לאו בת חליצה היא. ותימה דפ' התקבל אמר רבא ג' מדות בקטן הגיע לעונת נדרים נדריו נבדקין וכנגדו בקטנה חולצת אלמא בת חליצה היא כל שנת י"ב. ופ' רבי' שמואל וכנגדו בקטנה לאו שהגיעה היא לעונת נדרים קאמר אלא אזמן הגעת נדרים של קטן קאי דהיינו שכשהוא בן י"ב שנה ויום אחד וק' לר"ת דבהדיא קאמר רבה פ' מצות חליצה דקטנה שהגיעה לעונת נדרים חולצת ותלמודא פסיק הכא והילכתא עד שתביא ב' שערות. ואומר ר"ת דאליבא דר' יוסי דאמר דקטנה בת חליצה היא איירי רבא וכן מוכח בההיא סוגיא דפ' מצות חליצה דקאמר התם מדברי ר' יוסי נלמוד קטנה חולצת בפעוטות דבעי' שתהיה קצת בת בינה דחליצה צריכה כוונה וקאמר רבא עד שתגיע לעונת נדרים. ועי"ל דבההיא דבפ' התקבל גרס רבה משום דקאמר אחרי כן למכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' ואמרינן בפ' מי שמת אמר רבא אמר רב נחמן בן י"ח מוכר בנכסי אביו ולא מיסתבר לומר הא דידיה הא דרביה דהא מסיק התם דמכללא איתמר ומתוך מעשה שבא לפנינו:

גליון הש"ס

גמ' אבל מעיקרא לא. ע' לקמן נב ע"ב תד"ה הלכה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה הני מילי וכו' ולא אסכמן ליה לא מיישינן וכו'. כל"ל וכ"ה ברש"י סנהד' הכי"ף בינמות סוף פרק כ"ש:

לעזי רש"י

וירוא"ה. יבלת.

מוסף רש"י

שומא. וכוא"ה בלע"ז ודרכה לגמא בה שיער (קדושין סז:). **ועודן בו.** כשהגיע ל"ב ולא נשרו, פלוגתא, אבל אם נשרו קודם י"ב לא פליג ר' יוסי, דאיגלאי מילתא דלאו סימן הוי, ומכן י"ג שנה ויוס אחד מודו דכבן דהוי סימן ואפילו נשרו (שם ע"ש).

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיְיָ:

במדבר ו ב

2. אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַיְיָ אוֹ הִשָּׁבֵעַ שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה:

במדבר ל ג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כ' שמעון בן אלעזר היא לאמר: **(ב)** ד"ה הני מילי לענין חליצה ולפי:

אי מופלא הסמוך לאיש דאורייתא מילקא נמי לילקי. ופ״ת ואמאי פריך בספיטות דלילקי הא איכא אמוראי דאמרי דנדרו נדר לענין שאם אכלו אחרים שלוקין אבל הוא לא לקי דקטן הוא לענשין וי״ל דהכי פריך אי מופלא הסמוך לאיש דאורייתא ואית ליה איסורא לקטן מילקא נמי לילקי:

לאותן המוזהרין עליו. תימה מ״כ היכי ס״ד דליחייבו קרבן לפי שמניחין לו לעבור על נדרו וי״ל דהוה מצי למימר ולטעמיך אלא דבלאו הכי פריך שפיר:

כגון שהקדיש הוא ואכלו אחרים. ופ״ת ואמאי לא מוקי כגון שאכל הוא בעצמו לכשהגדיל והוה ניחא טפי דזדון שבועה לא מתוקמא אלא כשאכל בעצמו דאפי׳ נשבע שלא יאכלו אחרים אין בכך כלום כל זמן שלא אסר עליהם בקונם דהוי כהקדש וי״ל דניחא ליה לאוקומי כשאכלו אחרים מיד סמוך לנדרו:

רבי יוחנן ור״ל דאמרי תרוייהו לוקין. ופ״ת והא סבר ר״ל התראת ספק לא שמה התראה בהתערובות (זבחים עח.) גבי נותר ופגול שבלגן זה בזה והכא התראת ספק הוא דשמא לא יביא ג׳ שערות עד ג׳ שנים או ג׳ ונמצא דאכתי לא הוי מופלא סמוך לאיש ואי מיירי שאכלו אחרים לאחר שהגדיל א״כ הל״ל כשאכלו הוא בעצמו ובהביא שתי שערות נמי לא מיירי דא״כ הוא עצמו אם יאכלנו ילקה דרבי יוחנן אית ליה לעיל דתוך זמן כלאחר זמן וי״ל דאזלינן בתר רובן שמביאין שערות בזמנן דהיינו בני י״ג ויום א׳:

אין ב״ד מצווין להפרישו. ופ״ת לרב הונא דאמר שהוא עצמו לוקה מה מועיל הפרתו ותו מה משני הא בעי רבי יוחנן למימר בפרק חרש (יבמות דף קיד.) דב״ד מצווין להפרישו וי״ל דלמסקנא דקאמר דעל דעת בעלה נודרת אתי שפיר והוה מצי למימר השתא וליטעמיך הא סבר ר׳ יוחנן דב״ד מצווין להפרישו אלא דבלא״ה דבלא״ה פריך שפיר:

כדרב פנחס דאמר על דעת בעלה היא נודרת. והוי כמו אלא אע״ג דלא כתוב בספרים אלא וכעין זה יש בפ׳ אע״פ (כתובות דף נט.) מ״אמר רב הונא בריה דרב יהושע באומר יקדשו ידיך לעושיהם דאין בספרים אלא ובנדרים (דף יג.) יש בספרים אלא וא״ת א״כ אמאי נכתב בפרשת נדרים דבעל מפר לאשתו אפי׳ אינה אשתו כגון הכא הבעל מפר דעל דעתו נודרת וי״ל דאיצטריך לענין שאם אמר קיים ליכי אינו יכול להפר א״נ משום דאמר רחמנא בעל מפר קאמר דלעולם על דעתו היא נודרת ואע״ג דהכא לא הוו אלא נישואין דרבנן ולא אמרה תורה שיפר מ״מ היא סבורה שבידו להפר כמו בשאר נשים

לפי שמצינו שהשוה הכתוב הקטן כגדול לזדון שבועה ולאיסור ולבל יחל יכול יהא חייב על הקדשו קרבן ת״ל [1]זה הדבר קתני מיהת לאיסר ולבל יחל חייב אימא לאיסור בל יחל איסור בל יחל מה נפשך אי מופלא סמוך לאיש דאורייתא מילקא נמי לילקי ואי מופלא סמוך לאיש לאו דאורייתא איסור נמי ליכא לאותן המוזהרים עליו [ו]שמע מינה קטן אוכל נבלות ב״ד מצווין עליו להפרישו הכא במאי עסקינן [א]כגון [ח]שהקדיש הוא ואכלו אחרים הניחא למ״ד הקדיש הוא ואכלו אחרים לוקין אלא למ״ד אין לוקין מאי איכא למימר דאיתמר הקדיש הוא ואכלו אחרים רב כהנא אמר אין לוקין רבי יוחנן ור״ל דאמרי תרוויהו [ב]לוקין מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא גופא הקדיש ואכלו אחרים רב כהנא אמר אין לוקין רבי יוחנן ור״ל דאמרי תרוייהו לוקין במאי קמיפלגי מר סבר [ג]מופלא סמוך לאיש דאורייתא ומר סבר מופלא סמוך לאיש מדרבנן מתיב רב ירמיה יתומה שנדרה בעלה מפר לה אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דרבנן אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דרבנן אלא אי אמרת דאורייתא אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דאורייתא אמר רב יהודה אמר שמואל בעלה מפר לה ממה נפשך אי דרבנן דרבנן הוא אי דאורייתא [ג]קטן אוכל נבלות הוא [ד]ואין ב״ד מצווין עליו להפרישו והא כי גדלה אכלה בהפרה קמייתא אמר רבה בר ליואי בעלה מפר לה כל שעה ושעה והוא שבעל והא [ה]אין בעל מפר בקודמין [ז]כדרב פינחס משמיה דרבא דאמר רב פנחס משמיה דרבא כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת אמר אביי ת״ש [ט]קטן שלא הביא ב׳ שערות רבי יהודה אומר [י]אין תרומתו תרומה רבי יוסי אומר [יא]עד שלא בא לעונת נדרים אין תרומתו תרומה משבא לעונת נדרים תרומתו תרומה סברוה קסבר ר׳ יוסי [יב]תרומה בזמן הזה דאורייתא אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דאורייתא אתי גברא דאורייתא ומתקן טבלא דאורייתא אלא אי אמרת דרבנן אתי גברא דרבנן ומתקן טבלא דאורייתא לא קסבר רבי יוסי תרומה בזמן הזה דרבנן וסבר ר׳ יוסי [יג]תרומה בזמן הזה דרבנן [יד]והתניא בסדר עולם [2]אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להן שלישית אין להן [טו]וא״ר יוחנן מאן תנא סדר עולם ר׳ יוסי [טז]ר׳ יוסי [יז]תני (יח) לה ולא סבר לה ה״נ מסתברא דתניא עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה

לפי שמצינו שהשוה הכתוב. מכי יפליג דמשמע יודע להפלות סמוך לאיש דאכתי קטן הוא כל שנה זו: **זה הדבר אשר צוה וגו׳.** כלומר לאיסר ולא יחל אמרתי שיהא איסרו איסר ונדרו בבל יחל ולא לקרבן מעילה ובל יחל היינו מלקות ומסייע ליה לרב הונא: **אימא לאיסור בל יחל.** כלומר איסורא בעלמא ולא מלקות: **אי מופלא סמוך לאיש דאורייתא.** מכי יפליג לנדור נדר (ט): **מילקא נמי ליקי.** דהא כל זמן דנדרו נדר קאי עליה בבל יחל: **איסורא נמי ליכא.** עליו אם אכלו דהא אי אתו רבנן לתקוני הכי תקון שלא יאכלו אחרים את הקדשו או הוא לכשיגדיל אבל בקטנותו לא בא לאסור עליו דקטן לאו בר קבולי עליה תקנתא דרבנן הוא: ומשני לעולם דרבנן ואיסורא אמאן קאי על אותן המוזהרים עליו להפרישו מאיסורא: **ש״מ כו׳.** פלוגתא היא בפרק חרש שנשא פקחת ביבמות (דף קיד.): **אלא הכא במאי עסקינן כו׳.** ולעולם כדקתני ולאיסר ולבל יחל דהוי מלקות גמור ואפ״ה לא תסייעיה לרב הונא מהא דהא דקתני מלקות אהקדש קטן לאו לדידיה קאמר אלא לאחרים שאכלו את הקדשו: **מדרבנן.** כלומר מ״ד אין לוקין מוקים להא דקתני לאיסר ולבל יחל כדאוקמינן לאיסור בל יחל איסורא בעלמא ומדרבנן ומקרא דכי יפליג דקתני שהשוה הכתוב אסמכתא בעלמא: **יתומה.** שהשאתה אמה דבת מיאון היא דנשואין דידה מדרבנן: **בעלה מפר נדרה.** ולא קרי לה יתומה אלא בקטנותה כל זמן שראויה למיאון: **אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש.** לא הוי נדרו נדר אלא מדרבנן משי״ה בעלה מפר לה דאתו נשואין דרבנן כו׳: **והא לכי גדלה אכלה.** בהפרה הפרה דלאו הפרה היא ונמצא גדול אוכל נבלות: **כל שעה.** ואף משגדלה: **והוא שבעל.** לאחר שגדלה דהוא הך בעילה קדושין גמורין דאורייתא דמעשה גדולה מעשה הלכך אתו נישואין דאורייתא ומבטלין נדרא דאורייתא: **אין הבעל מפר.** נדרים הקודמין לנישואין במסכת נדרים [סז.] והאי נדר קדם להך בעילה דאורייתא: (ט) **על דעת בעלה.** והך קטנה על דעתו של זה נדרה וכי אמרינן אין הבעל מפר בקודמין היכא דלית לה בעל בשעת נדר כלל: **כדרב פנחם.** כלומר לא תוקי לה לברייתא כשהבעל מפר לה כל שעה ושעה (כ) לעולם נדרה דאורייתא ודקשיא לך אתו נשואין דרבנן ומבטלין נדרא דאורייתא אהכי מבטלת דכל הנודרת כו׳: **לעונת נדרים.** היינו מופלא הסמוך לאיש שנדריו נבדקין: **סברוה.** רבנן בני הישיבה דבעו לאותויי לרב כהנא מהכא: **תרומה דאורייתא.** וקאמר משבא לעונת נדרים תרומתו תרומה ותרומה והקדש ונדר חדא היא דמקדשה בדבורו שקורא עליה שם: **ירושה ראשונה.** של יהושע: **ושניה.** בימי עזרא: **יש להן.** כלומר בגלות נבוכדנצר בטלה קדושת הארץ ונעקרו ליורשה ולקדשה בשניה: **אכל שלישית.** לעתיד לבא: **אין להם.** כלומר אינה ירושה דלא יעקרו לרשתה ולקדשה דלא בטלה קדושתה מגזרת הכתוב: **ואמר רבי יוחנן.** בעלמא: **מאן תנא סדר עולם רבי יוסי.** **ולא סבר לה.** להא דרשא דקתני שלישית אין להן ולאי בטלה קדושת הארץ ותרומתה דהשתא לרבנן: **עיסה חולין שנדמעה.** כגון שנפל שאר של תרומה לתוך פחות ממאה של חולין:

אי מופלא הסמוך לאיש דאורייתא מילקא נמי לילקי. ופ״ת ואמאי לקטן מילקא נמי לילקי: דהוה שתמה כי היכי דשתם מתניתין ר״מ [סנהדרין פו.]: **פני** (ג) קדושת הארץ ותרומתה דהשתא לרבנן: **עיסה חולין שנדמעה.**

חייבת

חייבת

עין משפט נר מצוה

צב א ב מיי׳ פי״ט מהל׳ נדרים ה״כ:
צג ג מיי׳ שם הל״ד [עוש״ע יו״ד סי׳ לג: סעי׳ ח]:
צד ד מיי׳ פי״ז מהל׳ מלכלות אסורות הל׳ מ: סמג לאוין קמח טוש״ע יו״ד סי׳ שמג וטוש״ע יו״ד סי׳ שנג סעי׳ ל סהג״ה:
צה ה מיי׳ פי״ח מהל׳ נדרים הל״כ סמג לאוין רמח טוש״ע יו״ד סי׳ לד סעי׳ ב וסעי׳ לה:
צו ו ז מיי׳ פ״ד מהל׳ תרומות הל״ה:
צז ח מיי׳ פי״ח שם הל׳ כו:

תוס׳ הרא״ש

ש״מ קטן אוכל נבלות כו׳. תי׳ כי ב״ד מצווין נמי להפרישו ומי ניחא הא קתני יכול יהא חייב על הקדשו קרבן. וי״ל שהיה יכול לומר ולטעמיך: **הקדיש** הוא ואכלו אחרים. הכי נמי הוה מצי למימר שגדל הוא עצמו ואכל א״נ לא רצה לומר לפי ששנה כבר לזדון שבועה ולכך מיתוקמא בהקדיש הוא כו׳ כדי שתהא איירי בתרוייהו ולא משכחת זדון שבועה באחרים הילכך בעי לאוקומי סיפא באחרים: **וקרא** אסמכתא בעלמא הוא. והא דקא אמר יכול יהא חייב על הקדשו קרבן לפי האסמכתא הולך ודורש הפסוק: **ר׳** יוחנן ור״ל דאמרי תרוייהו לוקין. תימה הא שמעינן לר״ל דאמר התראת ספק לא שמה התראה בפרק התערובות גבי הפיגול והנותר והטמא שבלגן זה בזה וכל מופלא סמוך לאיש התראת ספק היא דשמא לא יביא שערות ונמצא דאכתי לא הוי שנה שלפני גדול וכשהביא שתי שערות לא איירי דא״כ הוא עצמו אם אכל ילקה לר׳ יוחנן דאמר לעיל תוך זמן כלאחר זמן וי״ל דאזלינן בתר רובן שמביאין שערות בזמנן: **אי** דאורייתא קטן אוכל נבלות כו׳. תי׳ הוה מצי למיפרך והא בעי ר׳ יוחנן בפ׳ חרש רב״ד מצווין להפרישו אלא בלאו הכי המסקנא דרב פינחס בלא״ה ניחא: **כרב** פנחס כו׳. פרש״י ולהכי מיפר בקודמין הואיל שנדרה על דעת בעלה ודחק לפ׳ משום דאין כתוב אלא בספרים אחרים ומצינו בפ׳ אע״פ דאמר רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי לעושיהן ואין כתוב בספרים אלא אעפ״כ הוי פירושו כמו אלא. ובנדרים בסוגיא זו כתוב אלא בכל הספרים הילכך נראה לפ׳ דאדלעיל קאי דפריך אתי נישואין דרבנן ומבטלי נדרה דאורייתא ומשני אין כדר׳ פינחס דכיון דנודרת על דעת בעלה יכול להפר אפי׳ הוי נישואין דרבנן. ותימה א״כ למה נכתבה הפרת הבעל כלל כיון דכל אשה נודרת על דעת בעלה י״ל דכיון דאמר קיים ליכי שוב אין הבעל יכול להפר אפי׳ הוי נישואין דרבנן א״נ אפי׳ פירשה בהדיא שנדרה שלא לדעתו בעלה מיפר לה בעל כרחה. א״נ משום דנתנה תורה רשות לבעל להפר הוא דאמרינן דנודרת על דעתו לפי שנראה לה שבידו להפר כמו בשאר נשים הילכך כיון שנדרה על דעתו וסמוכה על שולחנו כל עיקרו על דעתו נדרה ויכול להפר: **סברוה** קסבר תרומה בזמן הזה דאורייתא ובעי לאיתויי

מסורת הש״ס

(א) שבת קכט. יבמות קיד. [גיטין נה.], (ב) [מזיר סב.], (ג) [שבת קכט. וש״נ], (ד) גיטין פג: נדרים עג: שבת מו: יבמות כט:, (ה) תרומות פ״ג מ״ב, (ו) [וכסדר המשנה שלפנינו ר׳ יהודה אומר תרומתו תרומה וע״ש בפי׳ הר״ש], (ז) יבמות פב:, (ח) [שם:], (ט) [ע׳ תוס׳ עירובין ט: ד״ה אי לא], (י) [עירובין לח:], (יא) [במדבר ו], (יב) [ל״ל אחר ד״ה כדרב], (יג) [בגמ׳ שלפנינו איתא אלא], (יד) ל״ל פס׳:

תורה אור השלם

1. וְיִדְבַּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ׳: במדבר ל ב
2. וְהֲבִיאֲךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירִשְׁתָּהּ וְהֵיטִבְךָ וְהִרְבְּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ: דברים ל ה

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ תני לה ולא סבר לה נ״ב ל״ע מן עירובין דף לו ובפא דף קלז ומגהדרין דף פו ובכורות פ״ק וכמה מקומות: (ב) רש״י ד״ה כדרב פנחס וכו׳ דלעולם וכו׳ אהכי מבטלין: (ג) ד״ה תני לה ולא סבר:

גליון הש״ס

גמ׳ שהקדיש הוא ואכלו אחרים. ע׳ נדרים טו ע״א בר״ן שם:

מוסף רש״י

מופלא הסמוך לאיש. קטן שיודע להפלות ולומר זמנן שהוא סמוך לאיש, דהיינו בן י״ג, לשם מי נדר לשם מי הקדיש (גיר בס:). **על דעת בעלה היא נודרת.** על מנת שם ילקה הבעל ושמקה עליה דמזדקק לה כיוס שמענו (שבת מו:) על מנת שאם ילקה ואם לאו לא לא יהא נדר (גיטין פג:). **ירושה ראשונה.** בימי יהושע הויא ירושה, ושניה. וכן שניה בימי עזרא, דכשגלו גלות ראשונה בטלה קדושת הארץ דכתיב (ויבמות פב:) שבטלה ירושה ראשונה ונקלאת שניה ירושה (חולין ז.). **שלישית אין להן.** כלומר לא בעי למהדר ומיתתא, דירושה עומדת היא, ואשמעינן הא׳ קא דלא בטלה קדושת הארץ בגלות טיטוס (יבמות שם) שהשניה לא הפקה (חולין שם).

תוס׳ הרא״ש (המשך)

סייעתא לר״ל. ותימה דהא ר״ל סבר בפרק הערל תרומתו תרומה דדוקא להקדיש ולאסור הוי מופלא סמוך לאיש כגדול אבל לתקן הכרי לא חשיב כגדול הילכך אין תרומתו תרומה:

חייבת בחלה. ולא אמרינן דתרומה פוטרת לה ואע"ג דתרומה אינה חייבת בחלה מדומע חייב בחלה מ"ט דדימוע דרבנן הוא דמדאורייתא חד בתרי בטיל דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות ורבנן הוא דאלרוך אחד ומאחר הלכך לא אתי דימוע דרבנן ומפקע חלה אפילו בזמן הזה דקסברי ר"מ ורבי יהודה חלה בזמן הזה דאורייתא: **פוטרין מן החלה.** כדמפרש לקמן דקסברי חלה בזמן הזה דרבנן ואתי דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן והיינו דאמרן לעיל [מו:] תני ולא סבר לה דהא חזינן דלרבי יוסי חלה בזמן הזה דרבנן וסברוה הכי רבנן דמייתי ראייה מהכא דכי היכי דקאמר ר' יוסי חלה בזמן הזה דרבנן הוא הדין לתרומה: **ודלמא.** אע"ג דקא חזית מהכא לר' יוסי חלה דרבנן אפ"ה סבירא ליה תרומה דאורייתא ולכך הכי נמי מסתברא דקא בעית לאתויי: **נתחייבו בחלה.** דכתיב בחלה (במדבר טו) בבואכם אל הארץ והרי בחו: **ולא נתחייבו במעשר.** דבמעשר כתיב (דברים יד) תבואת זרעך עד שיבא כל אחד ואחד את שלו: **מתני' פגה.** סמדר. כך בלשה עודה תינוקת קרו לה פגה כל זמן שאין לה שמן לא בדדים ולא בשערות: **בוחל.** כשהפרי גדל קלת כדתני בגמרא התאנים משיבחלו כך כשיש לה שמן דדין קלת בידוע שהביאה שתי שערות ונערה היא: **למ.** בגמ' מפרש לה לשון נוטריקון יאתה מלאה שיש לה שמן מובהק בדדיה ולקמן מפרש שמנין במתני'. והיא בוגרת: **בזו וזו.** אפי' כשהיא נערה אביה זכאי כו' דכתיב (במדבר ל) בנעוריה בית אביה כל שבח נעוריה לאביה: **איזו היא שמנין.** אלמא קאי: **קמט.** פרונג"ש. שגדלו דדיה עד שכפול מעט על החזה וירלאה כקמט: **משיטו.** גדולים יותר: **הפיטומת.** רלאש הדד כמו (סוכה דף לד:) ניטלה פיטמתו: **עוקץ.** כמו עוקצי האגסים (שוקלין פ"ש מ"ו). פוכל"ש בלע"ז. חודו של דד שהתינוק יונק ופיטומת היינו סביבות עוקץ: **גמ' מציאתו.** חייבין במעשר: **משילנין ראשיהן.** שמשתנין כשמגדילין. הכא נמי משישתנה הדד וירלאה בו שמן שמגדיל: **בחלה בי.** גדלה עלי. אדם הקן בדבר נראה לו כגדול. אנקיישנ"ך בלע"ז: **מייחד לה.** שפחותיו מייחד לאנשים עבדיו ואינו מפקירן: **משום בושת.** **מחליף להן.** אם של זה בזה ואינו מקפיד על בושתן: **לערבי.** מפקיר שפחותיו לערבייס ונוהג בהן מנהג הפקר: **משיתקשקשו.** כמו (סוטה דף ט:) מקשקשת לפניו כזוג בטנ"ט בלע"ז. כלומר גדולים הרבה: **חוטם.** ג) ספק: **משיפליג.** מ) ספק: **משתקיף עטרה.** שגדול העוקץ ועב ומוקף עטרה והיינו שיעורא דא"ר יוסי נמי במתני' שיהא נותן ידו על העוקץ ושוקע ושוהא לאחור: הכף

ואינה נפסלת בטבול יום. ולא"ת בלו עוברין (פסחים דף מד.) גבי מקפה של חולין ושום ושמן של תרומה קאמר דאם נגע טבול יום במקלפו ג) דפסל כולו במגע ועו"ל דהתם מיירי בשעשאו גוש בקערה: **אתי** דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן. מכאן מביא ריב"א ראיה דתרומה בטלה ברוב דאורייתא והא דדרשינן בסיפרא מאת מקדשו ממנו דעולה בק"ש אסמכתא בעלמא הוא וכן הא דקאמר התם דערלה וכלאי הכרם דכפל איסורו ליאסר בהנאה כפל בעלייתו שצריך אחד ומאתים ומיהו ראייה דהכא יש לדחות דלעולם מדאורייתא הכל נאסר לזרים מטעם תערובת התרומה שאינה ניכר אבל מה שגם החולין נחשבו כתרומה ליפטר מן החלה כאילו הכל תרומה זה אינו אלא מדרבנן ומיהו יש להביא ראיה גבי נפלו אגוזים ונתפצעו בהגיזקין (גיטין דף ד:) דיש ספרים דגרסי והא הכא דמדאורייתא ברובו בטלה ובשאלי הערל (יבמות דף פב.) גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי סאתות כו' דקא"ר פ) יוחנן והוא שרבו חולין על התרומה פי' דשרי מדאורייתא ולהכי אמר שאני אומר ובריש הוא פירקא (דף עג:) נמי קאמר תרומה חמורה ממעשר:

שכן מחפ"ז ולא חשיב ק"א:

ל"ג אילו נאמר כי תבואו הייתי אומר משנכנסו ב' או ג' מרגלים דהא ריש"א דברייתא הכי איתא בספרי (פרשת שלח) (ובספ"ק דקדושין מייתי לה) משונה ביאה זו של חלה דבעלמא כתיב כי תבואו כי יביאך וכאן כתיב בבואכם לומר מיד כשנכנסו קודם כבוש וחילוק אלמא משמע דכי תבואו משמע ביאה חשובה דהיינו לאחר כבוש וחילוק והיכי מצי למימר אפי' ב' או ג' מרגלים אלא הכי גרסינן אי בבואכם יכול אפי' ב' או ג' מרגלים וקאי אדלעיל מיינה: **לא** בולהו שלוק. ואם תאמר והלא כל יושביה עליה קיימן לענין יוכל לפי שמקלת כל השבטים עלו לפר"ת לאמר דיוכל נהג בבית שני מהאי טעמא ור"ל דבבואכם משמע ביאה חשובה דהיינו לאחר כבוש וחילוק והיכי מצי למימר אפי' ב' או ג' מרגלים אלא הכי גרסינן אי בבואכם יכול אפי' ב' או ג' מרגלים וקאי אדלעיל מיינה: **לא** בולהו שלוק. ואם תאמר והלא כל יושביה עליה קיימן לענין יוכל לפי שמקלת כל השבטים עלו לפר"ת לאמר דיוכל נהג בבית שני מהאי טעמא ור"ל דבבואכם משמע טפי בביאת כולכם ואם תאמר היכי ס"ד מעיקרא דתרומה בזמן הזה דאורייתא לרבי יוסי והוי סייעתא לר"ל דלעיל הא ר"ל גופיה סבר דלר' יוסי תרומה בזמן הזה דרבנן בפרק הערל (יבמות ד' פא.) וי"ל דהוי מצי למימר וליטעמיך: **איזהו** סימניה. פ"ה סימני בגרות ורבי יוסי דאמר בגמרא משתקיף העטרה היינו נמי דקאמר הכא משיתן ידו על העוקץ וקשה דאי חד שיעורא הוא על העוקץ וקשה דאי חד שיעורא הוא למה שינה רבי יוסי לשונו ותו דכל תנאי דגמרא שוס אחד מהם אינו מזכיר משיעורא דמתניתין ועוד דאם כן בבוחל לא נתן שום סימן ובגמרא קאמר בוחל מלמעלה בידוע שהביאה ב' שערות הא לא שמעינן סימני דבוחל לכך פר"ת דאיזהו סימניה דקאמר הכא דהיה ד' זוזי דמי בושתה להנצל מן הענוג היה עושה כן דהא אין לעבדים בושת דאמרינן בפ' החובל ואפי' לפ"ד יש להם בושת יתנן הכל לרב: **ומסר** להו לערבאי. מכאן משמע דשפחה כנענית מותרת בעובד כוכבים וה"ה דעבד מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליהן משום נשג"ז ואע"ג דאיסור נדה ואשת איש שייך בעבד מן התורה ושילהי ע"ז דא"ל שבור מלכא לבטי אידכר מה דעבדת באורתא

פירש"י ז"ל ששלחו לו זונה כדרך הערביים וקבלה אומר ר"ת אין צריך לומר שהיה רשע דמותר היה בה כי עבד היה כדאמרינן בקדושין בטי בר בטי ברמות רוחיה לא קביל גיטא דחירותא: **משיפציל** ראש החוטם. פרש"י ספק וגבי אתרוג נמי מזכיר פיטמת ועוקץ וחוטם ונראה לפ' כמו חוטם דהתם דהיינו מקום שמתחיל לשפע על פי העוקץ וכן הכא למעלה מן הפיטומת מתחיל לשפע כלפי הדד וחריצין כמין פיצולין נראה בהם:

מסורת הש"ם

א) כתובות כה., ב) [כתובות כה. ג"מ פט.], ג) [כתובות איתא ולא נתחייבו בתרומה וע' ברש"י שם דגרים תרוויהון], ד) כתובות כה., ה) [בסדר המשנה ל"ג אמרן], ו) [כתובות מו:], ז) מעשרות פ"ל מ"ב, ח) [תוספתא פ"ו ה"ג], ט) [פי' משימתיל לעקב שנרא' כמפוגל עיון ערך פלגן], י) [ע' רש"י בכתובות כה. וצ"מ פט. וכבל דוכתא מפרש טעם אחר], כ) [מקפיד יעב"ן], ל) [ע' תוס' ד"ה ראשן], מ) [ל"ל ספק וכן גי' רש"ל], נ) פ"ל פוסל מקום מגעו, ס) ל"ל רים נקים, ע) [ושם לו. ד"ה נעלה], פ) שיך לעיל, צ) ל"ל משום גזג"א. רש"ש, ק) [ל"ל ומכן],

תורה אור השלם

1. הִתְאַנָּה חִנָּטָה פִּגֵּיהָ וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ קוּמִי לֵךְ רָעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי לָךְ:
שיר השירים ב יג
2. וְאַבְחַר אֵת שִׁלֹּשֶׁת הָרֹעִים בְּיָרֶח אֶחָד וַתִּקְצַר נַפְשִׁי בָּהֶם וְגַם נַפְשָׁם בָּחֲלָה בִי:
זכריה יא ח
3. וְהִתְנַחֵלְתָּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לְרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ: ויקרא כה מו

לעזי רש"י

פרונצ"ש [פרונצי"ש]. קפלים.
פוריצ"ש [פוריצונ"ש]. פטמות.
אנקיישנ"ץ [אינקריישנ"ט]. מגעיל, דוחה.
בטנ"ט. צלצול (של פעמונים).

מוסף רש"י

לרבנן דבי רב. בית המדרש קרי בי רב (כתובות כה.). **נתחייבו בחלה.** דכתיב בבואכם אל הארץ, ומגיע בספרי ר' ישמעאל אומר שיש הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה, שכנגן נאמר כי תבאו כי יביאך וכאן אומר בבואכם ללמדך כיון שנכנסו לארץ מיד נתחייבו בחלה והיינו דקאמר הכא אילו נאמר בבא ולא כתיב כם הייתי אומר דתחילת ביאה כיון דמשונה ביאה זו ד"ל בבואכם דמשמע ביאת כולכם: **לאו** כולהו שלוק, ותימה והא כל יושביה עליה קיימן ביה לענין יוכל כיון שהיו שם מכל השבטים לפר"ת שפי' דיוכל נוהג בבית שני מהאי טעמא ור"ל דבבואכם משמע טפי ביאת כולכם ואע"פ שהיו שם מכל השבטים לא מיקרי ביאת כולכם: **אי** זהו סימניה. פרש"י דאצמל קאי ומתוך זה הוצרך לפ' הא דקא"ר יוסי (בברייתא) משתקיף העטרה היינו נמי שיעורא דמשיתן ידו על העוקץ והוא שוקע. וקשה לפי' דלמה שינה ר' יוסי לשונו ועוד דבכולהו תנאי בגמרא לא אמר אחד מהן שיעורא דמתניתין ועוד א"כ ליה יהיב תנא סימנא אבוחל וקמן תנן בא סימן התחתון עד שלא בא העליון והיינו סימני בוחל. ומפר"ת דאי זהו סימניה דאבוחל קאי ותנאי דגמ' מפרשי סימני בגרות: **משתשחיר** הפיטומת. פרש"י ראש הדד כמו ניטלה פיטמתו דאתרוג. ועוקץ פי' חודו של דד מלמעלה. ובפ' לולב הגזול פרש"י ב' פירושים. ונראה דשניהן הן במקום אחד אלא האחד בצד ראשו והאחד בצד זנבו דגבי דד ליכא לפרושי הכי ומסתמא פיטמת ועוקץ דהתם דומיא דהך דהכא: ויהיב לה ד' זוזי דמי בושתה להנצל מן הענוג היה עושה כן דהא אין לעבדים בושת דאמרינן בפ' החובל ואפי' לפ"ד יש להם בושת יתנן הכל לרב: **ומסר** להו לערבאי. מכאן משמע דשפחה כנענית מותרת בעובד כוכבים וה"ה דעבד מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליהן משום נשג"ז ואע"ג דאיסור נדה ואשת איש שייך בעבד מן התורה ושילהי ע"ז דא"ל שבור מלכא לבטי אידכר מה דעבדת באורתא

תוס' הרא"ש

ואינה נפסלת בטבול יום. והא דאמרינן בפ' אלו עוברין המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה אם נגע טבול יום במקצתו פסל מקום מגעו והכא אמרינן דלא פסל כלל וי"ל דהתם מיירי שהן גוש בקערה וניכרין בפני עצמן: **אתי** דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן. מכאן משמע דתרומה בטל ברוב מדאורייתא והא דדריש ליה בספרי את מקדשו ממנו מה שאתה מרים ממנו מקדשו אסמכתא היא וכן מוכח בסוף פ' הערל גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי סאין א' של חולין וא' של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה וקא"ר יוחנן והוא שרבו חולין על התרומה פי' שאו הן מותרין מן התורה הלכך [חולכין בהם] להקל אלמא ברבייה שרי מן התורה:

אלו נאמר כי תבואו הייתי אומר משנכנסו שנים או שלשה מרגלים. ג) רק בתוס' הגירסא בס"פ ול"ג גירסא זו דאדרבה כי תבואו משמע

ג) נראה דל"ל כך הגירסא כתוב בספרים רק בתוס' כתבו דלא נטילת וכו'.

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פ"ש מהל' טומאת אוכלין הל"ט:
צב ב מיי' פ"ו מהל' בכורים הל"ד:
ק ג ד מיי' פ"ה שם הל"ה [ופ"כ מהל' מיקוה ביאה הל"ג] סמג עשין קמא טוש"ע יו"ד סימן שכב סעיף ג:
קא ה מיי' פ"ו מהל' מציעה הל"ג וי"ג ומהל' מיקוה הל"ט סמג עשין מח ועד טוש"ע חו"מ סי' ער סעי' ג וטוש"ע אה"ע סי' לז סעיף ח:
קב ו מיי' פ"ח מהל' נדרים הל"ו סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רלד סעיף ח:
קג ז ח ט י מיי' פ"ב מהל' מיאות הל"ז:
קד כ מיי' פ"ב מהל' מעשר הל"ה:
קה ל מיי' פ"ב מהל' מיאות הל"ז:
קו מ מיי' פ"ט מהל' עבדים הל"ח [וטוש"ע יו"ד סי' רסו סעי' יז]:
קז נ ס ע פ צ מיי' פ"ב מהל' מיאות הל"ז [ובכ"מ אלפס יבמות פי"ג דף מו.]

תוס' הרא"ש (המשך)

ביאת כולם כדמשמע בפ"ק דקידושין דקאמר התם הואיל ונאמרו ביאות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחת מהן לאחר ירושה וישיבה אף כל לאחר ירושה וישיבה ואע"ג דאיכא מ"ד לשם דבעי ביאה ומושב מ"מ לא אשכחן כי תבואו דמשמע לאלתר בכניסת שנים ושלשה מרגלים קודם שיכנסו כולם. אלא ה"ג אי בבא הייתי אומר משעה שנכנסו בה שנים שלשה מרגלים דמשמע תחלת ביאה מדלא כתיב כי תבואו והכי תניא בסיפרי בפ' שלח לך א"ר ישמעאל שנה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה שבכל מקום הוא אומר והיה כי תבוא והיה כי יביאך וכאן אומר בבואכם ללמדך כיון שנכנסו לארץ מיד נתחייבו בחלה והיינו דקאמר הכא אילו נאמר בבא ולא כתיב כם הייתי אומר דתחילת ביאה כיון דמשונה ביאה זו ד"ל בבואכם דמשמע ביאת כולכם: **לאו** כולהו שלוק, ותימה והא כל יושביה עליה קיימן ביה לענין יוכל כיון שהיו שם מכל השבטים לפר"ת שפי' דיוכל נוהג בבית שני מהאי טעמא ור"ל דבבואכם משמע טפי ביאת כולכם ואע"פ שהיו שם מכל השבטים לא מיקרי ביאת כולכם: **אי** זהו סימניה. פרש"י דאצמל קאי ומתוך זה הוצרך לפ' הא דקא"ר יוסי (בברייתא) משתקיף העטרה היינו נמי שיעורא דמשיתן ידו על העוקץ והוא שוקע. וקשה לפי' דלמה שינה ר' יוסי לשונו ועוד דבכולהו תנאי בגמרא לא אמר אחד מהן שיעורא דמתניתין ועוד א"כ ליה יהיב תנא סימנא אבוחל וקמן תנן בא סימן התחתון עד שלא בא העליון והיינו סימני בוחל. ומפר"ת דאי זהו סימניה דאבוחל קאי ותנאי דגמ' מפרשי סימני בגרות: **משתשחיר** הפיטומת. פרש"י ראש הדד כמו ניטלה פיטמתו דאתרוג. ועוקץ פי' חודו של דד מלמעלה. ובפ' לולב הגזול פרש"י ב' פירושים. ונראה דשניהן הן במקום אחד אלא האחד בצד ראשו והאחד בצד זנבו דגבי דד ליכא לפרושי הכי ומסתמא פיטמת ועוקץ דהתם דומיא דהך דהכא: ויהיב לה ד' זוזי דמי בושתה להנצל מן הענוג היה עושה כן דהא אין לעבדים בושת דאמרינן בפ' החובל ואפי' לפ"ד יש להם בושת יתנן הכל לרב: **ומסר** להו לערבאי. מכאן משמע דשפחה כנענית מותרת בעובד כוכבים וה"ה דעבד מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליהן משום נשג"ז ואע"ג דאיסור נדה ואשת איש שייך בעבד מן התורה ושילהי ע"ז דא"ל שבור מלכא לבטי אידכר מה דעבדת באורתא

בדרך באמתיה ויהיב ד' זוזי דמי בושתה. ראש החוטם. פ"ה ספק דלא אתפרש וכפרק לולב הגזול (סוכה דף לה:) ע) גבי אתרוג מזכיר פיטומת ועוקץ וחוטם ומתוך כך משמע דשלשתן באתרוג לגד ראשו ואין אחד מהם לגד זנבו דומיא דדד דגבי דד ליכא לפרושי הכי כמו שפירש באתרוג.

פ) **מסר** להו לערבי. משמע מכאן דשפחה כנענית מותרת בעובד כוכבים וה"ה דעבד כנעני מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליו משום נשג"ז ולא אע"ג דאיסור נדה ואשת איש שייך בעבד ול"כ בשלהי מסכת ע"ז (דף עו:) דא"ל שבור מלכא לבטי אידכר לך מה דעבדת באורתא שקבל עובדת כוכבים זונה שמסר לו אושפיזו ק) (וכך) יהודה לא קבל עובדת כוכבים זונה לא עשה בטי אידכרא דמותר הוה בה דהא עבד הוה כדקאמר בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף ע:) דבטי בר טבי ברמות רוחיה לא קבל גיטא דחירותא:

מסורת הש"ם

ד) [תוספתא פ"ו ה"ג], ט) [פי' משימתיל לעקב שנרא' כמפוגל עיון ערך פלגן], י) [ע' רש"י בכתובות כה. וצ"מ פט. ובכל דוכתא מפרש טעם אחר], כ) [מקפיד יעב"ן], ל) [ע' תוס' ד"ה ראשן], מ) [ל"ל ספק וכן גי' רש"ל], נ) פ"ל פוסל מקום מגעו, ס) ל"ל רים נקים, ע) [ושם לו. ד"ה נעלה], פ) שיך לעיל, צ) ל"ל משום גזג"א. רש"ש, ק) [ל"ל ומכן],

הלכה כדברי כולן להחמיר. מספק פוסק כמר לחומרא וכמר לחומרא כדפרישי׳ בפרק בנות כותים (לעיל דף לו.):

איזהו חצר (צורית) כו׳. קשה לר״ת דבפרק השוכר את הפועלים (ב״מ דף פח.) מ״ר יגאי אין הטבל חייב במעשר עד שיראה פני הבית ותירץ דמדרבנן חצר קובעת למעשר ומדאורייתא בעינן ראיית פני הבית: **בת** עשרים כו׳ יביאו ראיה. פירוש קרובי האשה ואי גרסינן תביא היינו היא בעצמה ואי גרסינן יביא קאי אבעל שיביא ראיה שזו היא אילונית והוו קדושי טעות אם רוצה לישא אחותה:

דברי ב״ח. תימה דבפ׳ הערל (יבמות דף פ.) איתמר אבל חלב מבן י״ב שנה עד י״ח שנה ונולדו בו סימני סריס אמאי שביק דברי ב״ש דאמר כ׳ שנה ונקט דברי ב״ש ואפי׳ לר׳ אליעזר הזכר כדברי ב״ה והתם איירי בזכר וי״ל דהתם נקט כרבי שהורה בסמוך עד י״ח:

עד רוב שנותיו. ומכאן ואילך גדול הוא והוי ודאי סריס:

זימנין דאתו מחמת כו׳. יש ספריס דגרסי זימנין דנתכן: [ע׳ תוס׳ ב״ב קנה: ד״ה הכי גרס ר״ת]:

כולן מעת לעת. בפרק שני דזבחים (דף כה:) אמר דשעות פוסלות בקדשים וכן בבתי ערי חומה כדמשמע [פ״ב דזבחים] ולא דמי לאחריני כדאמרינן דלא בעינן בהן מעת לעת לשעות כדפרישית לעיל (דף מד:) גבי ל׳ יום איכא ביינייהו: [ועי׳ תוספות ערכין לא. ד״ה מיום]:

ובשביעית

הכף. מלמטה הוא על בית הרחם כמין תפוח גבוה כדמפרש לקמן: **מלמעלה.** בדדין: **להחמיר.** איזה מאלו שתביא שוב אין אביה מפר נדריה דמחזיקין לה בבוגרת מתקשקשו ואע״ג דלא הכסיף הכסיף אע״ג דלא התקשקשו וכן כולם. אית דאמרי להחמיר אינה ממאנת משעה שנראה בה אחד מן הסימנין הללו ואינה חוזלת עד שיהו כולם ולאו מילתא היא דאפילו לא הביאה אחד מהן גדולה היא ואינה ממאנת וחוזלת שהרי כל הסימנים הללו בבגרות נאמרו ומימי נערות היא גדולה למיאון ולחליצה שהרי הביאה שתי שערות. ל״א הלכה כדברי כולן להחמיר הביאה אחד מן הסימנים הללו ואפילו הקודם שבכולן ולא הביאה אם כולן בוגרת ואינה בוגרת ואם קבל אביה בה קדושין וקדשה היא את עצמה לאחר לריכה גט משניהם דכיון שהביאה אחד מן הסימנין הללו יצתה לה במקלת מרשות אביה דאיכא למימר בוגרת הוא ואין כח בקדושי אביה להפקיע קדושין שלה וגם בה אין כח להפקיע קדושי אביה עד שתביא את כולם: **שהייבת במעשר.** שקובעת תבואה למעשר דקי״ל חצר קובעת במסכת בילה (דף לד:): **שאחד פותח ואחד נועל.** שאין השומר קבוע לפתוח ולנעול אלא זה פותח וזה נועל ולאו בת שימור היא ופטורה דלאו שמה חצר: **כל שנכנסין לה כו׳ פטורה.** ואע״ג דאין אדם בוש לאכול בתוכה: **דברי כולן להחמיר.** דאם יש בה אחד מכל אלו חייבת אם יש שם שומר חייבת כר׳ (א) ישמעאל אע״ג דאחד פותח ואחד נועל ואי ליכא פותח ונועל חייבת כר״ע ואע״ג דליכא שומר ואי אין אדם בוש לאכול בתוכה חייבת ואע״ג דליכא שומר ואיכא פותח ונועל ואם אמר לו מה אתה מבקש חייבת ואפי׳ ליתא בה אחד מכל הני. ל״א הלכה כדברי כולן להחמיר כיון שאין אדם בוש לאכול בתוכה קובעת למעשר שאין אוכלין מפירות הנכנסים לה עד שיתעשרו ולהפריש מהן על טבל אחר אסור עד שיהיה לה שומר קבוע: **מתני׳ לא חולצת ולא מחייבת.** ונשאת לכל (ב) שתרצה דרחמנא פטרה דכתיב (דברים כה) והיה הבכור אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת [יבמות יב.]: (ג) **פרים.** לאו בר חליצה הוא דכתיב (דברים כה) להקים לאחיו שם בישראל והאי לאו בר הכי הוא: ה״ג **יביאו ראיה שהוא בן עשרים.** קרובי האשה יביאו ראיה: **גמ׳ ורמינהי אחד לי בן תשע שנים וכו׳.** שייסס דין אחד להס ובייאתו כמתאמר בגדול דלאמרינן לעיל [מה.] אלמא קטן הוא ובעיא אמתוני: **אמר רב שמואל.** מתני׳ כגון שנולדו בו סימני סריס המפורשים בהערלה (ד) כל שאין בשרו מוציא הבל כשהוא רוחץ ושערו לקוי ובשרו מחליק: **כי אתו לקמיה דר׳ חייא.** בן עשרים שנה אלא הביא: **כגוליה פרקא מעא לעא.** חשבינן לה שנה ולא בתר מנין עולם שיהא יום ולא אחד של שנת עשרים חשוב שנה לאף על גב דלא תנן במתניתין בן עשרים שנה ויום ולא אחד דמי ולריך להשלים את כולה: **דתנן תנן.** היכא דתנן יום אחד כגון בת אלא שנים ויום אחד וכולהי דמתני׳ בר מסיפא דקתני בת עשרים אלא הביאה שתי שערות דהתם לא בעינן עשרים אלמים אלא משנכנס יום אחד בשנת עשרים: **בשלמא דרבי ודר׳ יוסי כן ניפר לא קשיין.** אהדדי למהוי מתני׳ משבשתא דמר כב״ש ודמר כב״ה דמתני׳: **בקדשים.** היכא דכתיב בכם בן שנתו: **מעם לעם.** מיום ליום ולא אמרינן למנין עולם שתכלה שנתו ערב ר״ה: **שבכן ושבכם.** קסבר היינו בן עשרים שנה ובת עשרים שנה דמתני׳. אלמא מעם לעם בעינן אליבא דהאי תנא והכך דלעיל סברי לה כעולא: **שתי שנים שבשדה אחוזה.** המוכר שדה אחוזה לחבירו אינו מותר לגואלה בפחות משתי שנים [ערכין כט.]: שיאכלנה לוקח שתי שנים כדכתיב (ויקרא כה) במספר שני תבואות ימכר לך ומכאן ואילך אם בא לגאול גואל ומחשב לו פירות של שתי שנים לפי חשבון הדמים שמכרה לו לפי שנים הבאים עד היובל שהלוקח שדה מחבירו יודע שיחזירנו לו ביובל ואם היו עד היובל עשר שנים ומכרה לו בעשרה ליטרין נמצא קונה פירות של כל שנה בליטרא: שני

עין משפט נר מצוה

קח א ב מיי׳ פ״ג מהל׳ אישות הל״ז ח [וכרב אלפס יבמות מו.]:
קט ג מיי׳ פ״ד מהל׳ מעשר שני ומע״ש:
קי ד מיי׳ פ״ב מהל׳ אישות [הל״ד] והל״ה ממג עשין לא טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ יב [וכרב אלפס שם]:
קיא ה מיי׳ שם הל״ח וע׳ בהשגות ובמ״מ ובל״מ סמג שם טוש״ע שם וסי׳ קעב סעי׳ ו:
קיב ו מיי׳ (הל׳) שם וע׳ בהל״ל וסמג שם טוש״ע שם סי׳ קנה סעי׳ יג [וכרב אלפס שם]:
קיג ז מיי׳ שם [הל״ד] והל״ח טוש״ע שם סעיף יב:
קיד ח ע׳ במיי׳ פ״ב מהל׳ אישות הל׳ כא:

תוס׳ הרא״ש

הלכה כדברי כולם להחמיר. מספק פוסק כחומרי דמר וכחומרי דמר כדפרישית בפרק בנות כותים. איזהו חצר צורית. הקשה ר״ת מהך מתני׳ מר׳ יגאי דאמר בפ׳ השוכר את הפועלים אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית. ותירץ דחצר קובעת מדרבנן אבל מדאורייתא עד שיראה פני הבית: **בת** עשרים שנה כו׳. יביאו ראיה פי׳ קרובי האשה ואי גרסינן תביא פי׳ היא עצמה ואי גרסינן יביא ראיה פי׳ הבעל אם רוצה לישא אמה או אחותה יביא שזאת היא אילונית והיו קידושיה קידושי טעות: **שנה** האמורה בקדשי׳. בפ״ב דזבחים איכא למ״ד שעות פוסלות בקדשים דדריש שה תמים זכר בן שנה יהיה שיהו כל היוחזין תם ובן שנה ופריך מי איכא מידי דבשעת שחיטה בן שנה בקבלה והולכה בן שתי שנים. אמר רבא זאת אומרת ששעות פוסלות בקדשי׳ והשתא מעת לעת של קדשים אינו שוה לאחרים דלא בעינן בהו מעת לעת בשעות כדפי׳ לעיל גבי ל׳ יום איכא ביניייהו ושנה נמי דבתי ערי חומה משמע נמי בפ׳ בתרא דערכין דבעי׳ מעת לעת אף לשעות דדריש התם עד תום שנת ממכרו שנה שלו ולא שנת של מנין עולם והדר דריש מימים דבעי׳ מעת לעת. והקשה ר״מ מאי איצטריך האי קרא גבי קדשים מההוא קרא דדריש בזבחים בן שנה יהיה דשעות פוסלות ידענן דלשנתו מנינן דאי מנינן למנין עולם לא משכחת לה דבשחיטה היה בן שנה ובזריקה היה בן שתים שאם שחטו סמוך לבין השמשות וזרקו בלילה תיפוק לי משום פסול לילה. ואם זרקו למחר תיפוק לי משום לן. ותירץ דאיצטריך ההוא קרא לאשמועינן דפסול משום עברה זמנו ואם עלה ירד כדאמרינן בפ׳ בתרא דזבחים גבי בני יונה שעבר זמנן שאם עלו ירדו. ודס״א כיון דבשעת שחיטה היה בן שנה וזרקו לא ירד קמ״ל קרא כיון דבשעה שהיתה הקבלה היה יותר מבן שנה אם עלה ירד. ונ״ל דאי לא דידענן מהכא דבתר שנה דידיה אזלינן לא הוה דרשינן מיהיה דשעות פוסלות וכן גבי בתי ערי חומה איכא תרי קראי: **שנתו** שלו ולא שנה של מנין עולם. ותימה תיפוק לי מדאמרה תורה להקריב בראש השנה לתמיד אלמא בתר שנתו אזלינן דאי לשנת מנין עולם הו״ל בן שתי שנים שכבר נולד ד׳ ימים לפני ראש השנה דאם לא כן הו״ל מחוסר זמן. וי״ל דאפי׳ אזלינן בתר שנות עולם לא מנינן ליה שנה ז) אלא משעת הרצאה ואם נולד ד׳ ימים לפני ראש השנה מתחלת שנתו בראש השנה:

ז) וכדאיתא בר״ה [דף ו ע״ב] ע״ש.

מסורת הש״ס

א) [ליתא בתוספתא], ב) [גי׳ ר״ש וגא״ש לאחמיר כ׳ יוחנן וסבי אמרי אלכה כדברי כולן להחמיר], ג) מעשרות פ״ג מ״ה, ד) [המעיין יראה דטעות הוא מלת צורית וגם במתני׳ ליתא], ה) [במשנה איתא כ׳ ישמעאל אמר תלר תצורית וכו׳], ו) [מעשרות פ״ג מ״ה], ז) (גי׳ ר״ש וגא״ש לאחמיר כ׳ יוחנן וסבי אמרי אלכה כדברי כולן להחמיר), ח) ינמות פ. ולף לז., ט) [ינמות פ. לז.] ב״ב קנה:, י) [בסדר המשנה בנין], כ) [ינמות לז:], ל) [ינמות לז. ב״ב קנה:], מ) [ע׳ תוס׳ ינמות פ: ד״ה עד שיהא], נ) [בינמות לז. איתא לקמיה דרבא], ס) [עדכין יח:], ע) [מוספתא דפרה סוף פ״ח ערכין יח: כל הענין], פ) [בכורות מז:], צ) [נ״ל ב״ר ה״ג], ק) [ינמות פ:], ר) [נ״ל בפ׳ בתרא דערכין דף לא.],

תורה אור השלם

1. וּבִמְלֹאת יְמֵי טָהֳרָהּ לְבֵן אוֹ לְבַת תָּבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבֶן יוֹנָה אוֹ תֹר לְחַטָּאת אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן:
ויקרא יב ו
2. וְאִישׁ כִּי יִמְכֹּר בֵּית מוֹשַׁב עִיר חוֹמָה וְהָיְתָה גְאֻלָּתוֹ עַד תֹּם שְׁנַת מִמְכָּרוֹ יָמִים תִּהְיֶה גְאֻלָּתוֹ:
ויקרא כה כט
3. בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחַר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עֲמִיתֶךָ בְּמִסְפַּר שְׁנֵי תְבוּאֹת יִמְכֹּר לָךְ:
ויקרא כה טו

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה כדברי כולן וכו׳ מייתא כר׳ שמעון אע״ג דאחד וכו׳ ואם אומרין לו מה אתה: (ב) ד״ה לא תולצת וכו׳ לכל מי שתרצה:

מוסף רש״י

יביאו ראיה. אם ס״ד מצריכין את הינמה לאוזן ולייבם, יביאו קרובי הינמה ראיה שהוא בן עשרים. ומיפקר בגלא תליה ויבוס, והוא סריס. כלומר ומולדו בו סימני סריס, והכי מפרש בגדה (לקמן דגמ׳) דאי לא נולדו לו סימני סריס אמרינן האי דלא מייתי משום קטנות הוא, ומאזקינן ליה כקטן עד דיב שנותיו (יבמות פ:). אחד לי בן תשע שנים כו׳. שייסס שיש דכל כמה דלא מייתי שערות קטן הוא (יבמות צז:). והוא שנולדו בו סימני סריס. הא דקתני דחשבינן ליה כגדול, כגון שנולדו לו סימני סריס, דמוכחא מילתא דהאי דלא מייתי משום דסריס הוא, אבל כל כמה דלא חזיק ביה סימני סריס מלינן ביה קטנות ומיישינן דלמא אתו (שם צז:). סימני סריס, סימנים המפורסים בינמות (פ:) דכיון דאיכא תרתי חשבינן ליה כגדול, אבל בן עשרים אלא הביא שתי שערות ואין בו סימני סריס חשבינן ליה כקטן עד דיב שנותיו כדמפרש ואזיל, ואי עלו בו סימני סריס מקמי דליהוי בן עשרים ושערות נמי לא אייתי, אמתי לא סמכינן למיחשבינן סריס עד דליהוי בן עשרים ויהא בו סימני סריס, דאיכא תרתי (רשב״ם ב״ב קנה:). **וכי לא** נולדו לו סימני סריס. ושערות נמי לא הביא, עד כמה. נחזיקהו כקטן (שם). עד דיב שנותיו. ל״ו שנים שהן דיב שנעשה, כדכתיב (תהלים ל) ימי שנותינו בהם שבעים שנה (שם). **כי אתו** לקמיה. בן כ׳ אלא הביא למנדק אי משום קטנות אי משום סריסות (יבמות צז.). **אבריה.** אתיליהו והשקיהו עד שיהא בריא ומנן (שם). **אכחשוה.** דלמא מתמת כריאותא נתרו לה (רשב״ם ב״ב שם). **מחמת כחישותא.** כשהעבר כחוש בגשרו (שם). **שנה** האמורה בקדשים. כגון כבשים בני שנה (ערכין יח:). **שבשדה אחוזה.** שהמוכר שדה אחוזה אינו רשאי לגאול עד שתהא ב׳ שנים ביד הלוקח, כדכתיב במספר שני תבואות ימכר לך, ומיעוט שנים שתים (שם). **וכן שבבן ושבבם.** שנים האמורים בבן ובבם (שם). מעת לעת. אותו יום ואותה שעה לשנה הבאה, ולא אלינן בתר מנין עולם דבי מעי תעדי ניחשוב ליה שתא (שם).

שני תבואות. מיעוט שני שנים וכתיב תבואות ומשמע כל תבואות של שתי שנים להביא תבואה שלישית ושלש תבואות לא משכחת לה בשתי שנים אלא מעת לעת כגון מכרה לו באלול מלאה פירות נמצא אוכלן ואוכל תבואה עד שיחזור ויקצור קודם אלול הבא הרי שתי תבואות בשנה אחת ועוד יאכל תבואה השנית שהיא שנה השלישית לפי מנין העולם: **בשביעית נמי יעבוד.** כגון נמכר בניסן וכשיגיע תשרי של שביעית עברו שש למנין עולם והוא יעבוד עד ניסן: **לערכין.** דהיכא דכתיב (ויקרא כז) מבן ששים שנה ומעלה פשיטא לן דשנת ששים כלמטה דהא ומעלה כתיב אבל בן חמש שנים דלא כתיב אלא (שם) מבן חמש שנים ועד בן עשרים שנה ולא כתיב מבן חמש שנים ומעלה אי לא אשמועינן הכא מעת לעת הוה אמינא שנת חמש כלמעלה להכי אשמועינן הכא דבעינן ה' שנים מלאים בכלל ערך הראשון שהוא מועט: **לפרקין דיוצא דופן.** להיכא דלא תנן ויוס אחד כגון בן עשרים ובת עשרים: **מ"ט לא אמר ליוצא דופן.** הואיל וס"ל נמי בהנך מעת לעת: **דומיא דהנך.** כלומר אף על גב דבהנך דיוצא דופן הוי נמי מעת לעת מיהו האי שבבן ושבבת דמתניתין לא איירי בהן כלל דהא דומיא דקדשים וערי חומה ועבד עברי קתני דכתיבן הלכך ערכין נמי כתיבן אבל שנת עשרים לענין שערות לא כתיבי באוריתא אלא הלכתא היא: **שבזכר ושבנקבה מיבעי ליה.** לישנא דקרא דכתיב (שם) ולנקבה עשרת שקלים אלא בן ובת לישנא דמתניתין היא בן עשרים ובת עשרים: **אוכה ואיסק.** לארעא דישראל לאתריה דרבי אלעזר בן פדת: **ואגמר שמעתא.** דרבי יצחק בר נחמני: **מפומיה דמרא.** רבי אלעזר:

הדרן עלך יוצא דופן

בא סימן התחתון. שתי שערות סימן נערות: **העליון.** בוחל: **או חולצת.** גדולה היא השערות סימן מובהק ועליהן סמכינן ולקמן מפרש טעמא: **אע"פ שאי אפשר.** פרכינן בגמרא והלא בא: **אבל אי אפשר כו'.** דהא ודאי מדאתא עליון תחתון נמי אתא אלא שנשרו: **גמ' בא לר"מ.** דכיון דאמר ר"מ לא חולצת דקטנה היא מכלל דס"ל אפשר לעליון לבא קודם לתחתון: **וליתני בא העליון.** עד שלא יבא התחתון ולא ליתני אע"פ שאי אפשר: **רוב נשים התחתון אחי בריאה ומיעוט עליון.** והאי דקאמר ר"מ קטנה היא משום דחיישי למיעוטא שהעליון בא בקטנותה ורבנן אזלו בתר רובא הלכך מכי אתא עליון לא בעיא בדיקה דמסתמא תחתון אתא. וכיון דטעמייהו דרבנן משום רובא הוא ה"מ בסתמא היכא דלא בדקו: **אבל היכא דבדקו ולא אשכחו.** תחתון: **אימא מודו.** דקטנה היא וממעטינא היא קמ"ל כו': **שדים נכונו.** והדר ושערך נמא אלמא עליון זימנין דקדיש: **בעשות ממצרים דדיך.** שהיו מצרים משחקים בין לדיך: **למען שדי נעוריך.** כדי להתאנף ולזנות בין כשתהיה ראויה לאשה ותבואי לימי נערות. שדי לשון השלכה כלומר עדיין היו שערות נעוריך עומדים להשתלח ונלאת. אלמא דדים קדמי: **ומאי שדי.** דמשמע דעדיין היו: **כולה בדדי כתיב.** והאי שדי לשון שדים: מיכרפו

ובשביעית נמי יעבוד. ד) ומ"ת הא תינח שנת ששית אלא בתחלה אימא ל' יום לפני לאש השנה יהיו חשבים שנה ומשם ואילך ה' שנים שלמים ויש לומר כיון דגלי קרא דששית הויא שנה שלמה הוא הדין דראשונה בעינן שלמה: **רב** גידל **אמר** רב לערכין. ומ"ת כיון דבערכין מוקי לה מ"כ הדרא קושיא לדוכתין דלרב גידל לא משכח רב תנא כוותיה וי"ל דקסבר רב תנא הוא ופליג: **אמר ר"א** הלכה כר' יוסי בן כיפר. ומ"ת והא רבי אלעזר גופיה פסיק בפ"ק (לעיל ח.) כרבי אליעזר בד' ותו לא וכ"ת דהך דהכא לא חשיב משום דר' יוסי בן כיפר קאי כוותיה הא חשיב נמי התם ההיא דד' נשים אע"ג דרבי יהושע קאי כוותיה אלא משום דרבי יהושע מרבי אליעזר קבלה הכא נמי רבי יוסי משמיה דרבי אליעזר קאמר לה וי"ל משום דהכא קאי רבי כוותיה דקאמר וכן הורה רבי בלוד ולא מכח רבי אליעזר פסיק א"נ דוקא במשניות אמר בפ"ק דהלכתא כוותיה באחרנא:

הדרן עליך יוצא דופן

בא סימן. ר"מ אומר לא חולצת ולא מתיבמת. ומ"ת ולר' מאיר למה הוזכר סימן העליון כיון דלא מתנא איזהו סימנים ומפרש ר"מ דלאוכחל קאי וי"ל דאיצטריך לענין עונשים וקידושין ומילי טובא דרוב פעמים תחתון אתי בריאה כדקאמר בגמרא ומ"מ אי חזינן עליון משמע כבר בא התחתון וגדולה היא ולריכה גט לקדושין וגם אסור באחותה: **וחכ"א** או חולצת **או מתיבמת.** אפילו היא קטנה מתיבמת לרבנן דר"מ דלא חייש למיעוטא גבי ה) היא דקטן וקטנה לא חולצין כו' אבל לחליצה בעינן שתהא גדולה כדאמר נמי התם יפה אמרת אמאן חולצין אים כתיב בפרשה ומקשינן אשה לאיש ולית לה דרבי יוסי דאמר בפרק מצות חליצה (שם דף קה:) אשה בין גדולה בין קטנה רבן בריאה ומיעוט עליון אתי בריאה ורבי מאיר ו) לטעמיה דחייש למיעוטא ורבנן לטעמייהו דלא חיישי למיעוטא והני מילי בסתמא אבל היכא דבדקן ולא אשכחן אימר מודו ליה רבנן לר"מ דעליון קדים קמ"ל דאי אפשר ז) ודאי אתי ומנתר הוא דנתר בשלמא לר"מ היינו דכתיב [2]שדים נכונו ושערך צמח אלא לרבנן איפכא מבעי ליה ה"ק כיון ששדים נכונו בידוע ששערך צמח בשלמא לר"מ היינו דכתיב [3]בעשות ממצרים דדיך למען שדי נעוריך אלא לרבנן איפכא מבעי ליה ה"ק כיון שבאו דדיך בידוע שבאו נעוריך ואיבעית אימא מאי שדי כולה בדדי כתיב וה"ק הקב"ה לישראל איכרפו

[1]שנים יעבד עברי ושבעת שנים יעבד עברי מנלן אמר קרא [1]שש שנים יעבוד ובשביעית ובשביעית נמי יעבוד שבבן ושבבת למאי הלכתא אמר רב גידל אמר רב לענין ערכין ורב יוסף אמר לפרקין דיוצא דופן א"ל אביי מי פליגת א"ל לא הוא אמר הדא ואנא אמינא הדא ולא פליגינן והכי נמי מסתברא דאי ס"ד פליגי מאן דאמר לערכין לא אמר ליוצא דופן והאמר רב הלכתא בכולה פרקין מעת לעת אלא למ"ד לערכין מ"ט לא אמר ליוצא דופן דומיא דהנך מה הנך דכתיבן אף הני נמי דכתיבן ואידך האי שבבן ושבבת שבזכר ושבנקבה מבעי ליה אמר רב יצחק בר נחמני א"ר אלעזר הלכה כר' יוסי בן כיפר שאמר משום ר' אליעזר א"ר זירא ה) אזכה ואיסק ואגמר לשמעתא מפומיה דמרא כי סליק אשכחיה לר' אלעזר אמר ליה אמרת הלכה כרבי יוסי בן כיפר אמר ליה מסתברא אמרי מדכוליה פירקין תני יום אחד והכא לא קתני שמע מינה מסתברא כותיה:

הדרן עלך יוצא דופן

בא סימן א התחתון עד שלא בא העליון או חולצת או מתיבמת בא העליון עד שלא בא התחתון אף על פי שאי אפשר ר' מאיר אומר לא חולצת ולא מתיבמת וחכ"א [2]או חולצת או מתיבמת מפני שאמרו אפשר לתחתון לבא עד שלא בא העליון אבל אי אפשר לעליון לבא עד שלא בא התחתון: **גמ'** אע"פ שאי אפשר והלא בא בא לר' מאיר אע"פ שאי אפשר לרבנן ולתני בא העליון ר"מ אומר לא חולצת ולא מתיבמת וחכ"א או חולצת או מתיבמת ואנא ידענא ה) משום דאי אפשר הוא אי לא תנא אע"פ שאי אפשר הוה אמינא רוב נשים תחתון אתי [3]לטעמיה דחייש למיעוטא ורבנן לטעמייהו דלא חיישי למיעוטא והני מילי בסתמא אבל היכא דבדקן ולא אשכחן אימר מודו ליה רבנן לר"מ דעליון קדים קמ"ל דאי אפשר ט) ודאי אתי ומנתר הוא דנתר בשלמא לר"מ היינו דכתיב [2]שדים נכונו ושערך צמח אלא לרבנן איפכא מבעי ליה ה"ק כיון ששדים נכונו בידוע ששערך צמח בשלמא לר"מ היינו דכתיב [3]בעשות ממצרים דדיך למען שדי נעוריך אלא לרבנן איפכא מבעי ליה ה"ק כיון שבאו דדיך בידוע שבאו נעוריך ואיבעית אימא מאי שדי כולה בדדי כתיב וה"ק הקב"ה לישראל איכרפו

ה) [גיטין כז. מ"ק כב. חולין נ.], ו) [לעיל לא: וש"נ], ז) [סיו שדיים עומדים. יעב"ן], ד) ע' רש"ל, ט) [יבמות סא:].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמת ידענא דמשום: (ב) שם קמ"ל דלא אפסר אלא ולא תחתון אתי ומנתר:

מוסף רש"י

שני תבואות. כיון דכתיב שני, שתי שנים במשמע, תבואות למה לי, אלא מלמד שכל תבואה שימצא באותן ג' שנים יאכל ואפילו ג', כגון אם מכרו לו בניסן מלאה קמה, לא יגאלנה עד שתי שנים בניסן באותו יום, ואם קדם וקנה הרי שאכל ג' תבואות, וכשיפדנה הגואל יחמוד שנים מיום שמכרה עד היובל, אם היו עשר שנים והוא מכרה בעשרה מנים, נמצא שמכרה לכל שנה במנה, שהרי ביובל היתה עתידה לחזור, הלכך כשהוא פודה עכשיו נותן שמונה מנים לשמונה שנים הנותרים, וזה אכל שלש תבואות שוות שלש מנים בשתי שנים, ואילו הוא אוכלן בתר מנין עולם, מתשרי הבאה בשנה אחרת הוה פריק ליה ולא הוה אכיל אלא שתי תבואות (ערכין יח:). לענין ערכין. דלא אזלינן בשנת מנין עולם (שם). לפרקין דיוצא דופן. במסכת נדה (לעיל מה:) בן י"ג שנה נדריו נבדקין, בן י"ג נדריו קיימין, בת י"ג נדריה קיימין, בת י"ג נדריה קיימין, וכן הרבה שנות בן וכת שניין אם וקאמר הכא דכולהו מעת לעת שנולדו (ערכין שם). מ"ט לא אמר ליוצא דופן. הואיל וסברא ליה נמי התם מעת לעת (שם). דומיא דהנך. אמר לך, אפילו הכי הכא לא קתני להו, דומיא דהנך שנה דקדשים ועבד עברי קתני, דכתיבי באוריתא, והכא אים ליוצא דופן כולהו דרבנן (שם). שבזכר ושבנקבה מבעי ליה. לישנא דקרא דכתיב בערכין אם זכר אם נקבה, ולא כתיב בן וכת, אבל יוצא דופן כוליה בן וכת תניא (שם). אזכה ואיסק. יהי לפן שאזכה לעלות לארץ ישראל (ביצה כז.). מפומיה דמרא. דשמעתא (שם). מסתברא אמרי. כן אמרתי המסתברא (כותיה) אבל לא שמעתי שהוקבעה הלכה למעשה כמותו (שם ע"ש).

הדרן עלך יוצא דופן

דחייש למיעוטא. גבי קטן וקטנה אין חולצין ולא מייבמין, קטן שמא יגדל סרים, קטנה שמא תגדל אילונית, במס' יבמות (קיט. גיטין ב.) בפרק הכל שחטין (חולין ו.) גבי טומיס, שנזר על כל כותים משום אותם שמגלח דמות יונה בהר גריזים והשתחוו לה (יבמות קיט).

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ח סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף יב ובהרב אלפס יבמות פי"ג דף מה.):
ב ב מיי' שם הל' ז ח:

תורה אור השלם

1. כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבַשְּׁבִיעִת יֵצֵא לְחָפְשִׁי חִנָּם: שמות כא ב
2. וְרִבְּבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ וְשַׂעֲרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה: יחזקאל טז ז
3. וַתִּפְקְדִי אֶת זַמַּת נְעוּרָיִךְ בְּעֲשׂוֹת מִמִּצְרַיִם דַּדַּיִךְ לְמַעַן שְׁדֵי נְעוּרָיִךְ: יחזקאל כג כא

תוס' הרא"ש

ובשביעית נמי יעבוד. ותימה הניח שנה ששית ה) דילפינן מהכא דבעינן שתמשך עבודתו עד שנה תחלת שביעית ולא אמרינן ל' יום ראש השנה חשוב שנה אבל בשנה ראשונה דלמא ל' יום לפני ר"ה חשוב שנה וי"ל כיון דגלי קרא דשנה ששית שלימה הה"נ שנה ראשונה: **אמר** רב גידל אמר רב לערכין. אי לערכין דוקא קאמר צ"ל דס"ל רב תנא הוא ופליג: א"ר אלעזר הלכה כר' יוסי בן כיפר. ותימה הא ר' אלעזר גופיה הוא דאמר דאין הלכה כר' אליעזר אלא בד' וכ"ת משום דאיכא ר' יוסי בן כיפר דקאי כותיה לא קא חשיב ליה הא ליתא דהא ההיא דד' נשים ר' יהושע קאי כותיה אלא משום דר' יהושע מר' אליעזר קבלה הכא נמי ר' יוסי בן כיפר משום ר' אליעזר אמרו וי"ל דהכא נמי איכא ר' דקאי כותיה כדאמרינן לעיל וכן הורה בלוד ולא מכח ר' אליעזר הורה א"נ דוקא במשניות הוא דאמר ר' אלעזר בפ"ק הלכה כר' אליעזר בארבע:

סליק פירקא

ר"מ אומר לא חולצת ולא מתיבמת. ותימה לר"מ למה הוזכר סימן העליון כיון דלא סמכינן עליה כלל. וי"ל דודאי סמכינן עליה לענין עונשין וקידושין כיון דרוב פעמים תחתון אתי בריאה כדאיתא בגמ' ור' מאיר הוא דחייש למיעוט להחמיר הילכך אינה חולצת ואינה מתיבמת עד שתביא סימן התחתון: **וחכ"א** [אר] חולצת או מתיבמת. ה"ה דאפי' קטנה מתיבמת לרבנן דר"מ דלא חיישי למיעוט אבל לחליצה בעי גדולה כדאמרי ליה יפה אמרת שאין חולצין איש כתוב בפרשה:

ה) נלאה דל"ל דילפינן מהכא שיהיה שנה שלמה ולפעמים נמשך עצומו כמוך שנת השביעית ולא אמרינן וכו'.

רבן שמעון בן גמליאל אומר בנות כפרים כו'. פליג אדרבנן דאמרי בכולהון ממהר לבא התחתון ואדר"מ נמי פליג דהא ר' מאיר לא מפליג בין כרכים לכפרים: **בשלמא** לפני הפרק כו' **דאי משתכחי לאחר הפרק שומא** נינהו. פירש בקונט' ולא תחלוק

והדין עמו א]לילא לפרושי שומא נינהו ותמאן דהא קתני בסיפא דאינה נאמנת לומר קטנה היא ותמאן וא"ת אמאי בודקין אותה לא תבדוק ותחלוק לאחר הפרק דהא השתא סבר המקשן דחזקה דהכיא סימנין דקאמר רבא דהויא לחליצה ולמאי דמשני נמי דבחליצה בעי בדיקה נבדוק אחר הפרק ותו לא דליכא למיחש שמא מלפני הפרק בלו והוו שומא דהא דוקא כי ראו אותם לפני הפרק קאמר הכא דשומא נינהו אבל אם לא ראו אותם מקודם משמע דאין לנו לחוש ובשלהי מלות חליצה (יבמות דף קה:) נמי דאמר ליה רבי לאבדן זיל בדקה משמתא לא בדקוה לפני הפרק וכן משמע בפרק מי שמת (ג"ב דף קנה.) גבי בני ברק דקאמר מהו לבודקו אלמא אי משתכחי בהו סימנים לא אמרינן דלפני הפרק בלו וי"ל דהא דקאמר דבודקין אותן היינו לכתחילה א"נ בודקין לו דוקא אלא כלומר דאם בדקו דמהני בדיקתן קאמר וא"ת אמאי פריך אלא לאחר הפרק למה לי בדיקה הא נפקא מינה שאם בדקו ולא מלאו שום שערות או שמלאו אותן שערות עצמן דאינה חולצת כמו שאנו מפרשים בדיקה דלפני הפרק ויש לומר דהך בדיקה דלאחר הפרק משמע ליה דהיינו להחזיקה כגדולה דאי להחזיקה כקטנה א"כ תוך הפרק אמאי אינן נאמנות השתא אחר הפרק נאמנות כ"ש תוך הפרק ולכך פריך דבלא בדיקה

נמי מחזקינן לה כגדולה:

איבעית אימא רבי יהודה

ואתוך הפרק ואי בעית

אימא ר' שמעון כו'. וא"ת ומאי קאמר דנאמנת לומר גדולה היא שלא תמאן מה צריך לנאמנות הא בלאו הכי לא ממאנת ואפילו אמרה קטנה היא אינה נאמנת כדקתני סיפא אבל אינה נאמנת לומר קטנה היא ותמאן וי"ל דנפקא מינה שאם בדקו אנשים אחר בדיקתה ולא מלאו שערות אפ"ה לא תמאן ואי לאו נשים הוה ממאנת שפיר דאפילו למ"ד חוששים שמא נשרו היינו דוקא לאחר הפרק לר' יהודה משום דרבא דחזקה שהכיא סימנין אבל תוך הזמן לרבי יהודה דליכא חזקה אז אחר זמן לר"ש [ב]דלית ליה חזקה דרבא אין חוששין שמא נשרו והשתא שאמרו הנשים שהיו שערות נאמנות ולא תמאן ואע"ג דאפילו תוך הזמן לר' יהודה דליכא חזקה אז אחר זמן לר"ש אינה ממאנת אהני חזקה דרבא לבדקו ולא מלאו שערות דמשום חזקה אמרינן דנשרו כדפסיק לעיל והילכתא חוששין שמא נשרו והוא שבעל לאחר זמן וא"ת ונאמנת לומר קטנה היא אלא תחלוק מאי אהני נאמנות הלא אפילו אמרה יש שערות אינה נאמנת כדקתני סיפא אינה נאמנת לומר גדולה היא אלא דאי אמרה שיש שערות היו קודם הפרק דאי לאו האשה הוה אמינא אחר הפרק בלו והלכה[ג] כדפריך לעיל:

ואיבעית

איכרפו דדיך לא הדרת בך אישתדו דדיך נמי לא הדרת בך דכולי עלמא מיהא אתחתון סמכינן מנלן אמר רב יהודה אמר רב וכן [ד]תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא [ה]איש או אשה כי יעשו מכל חטאות האדם [ו]השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה מה איש בסימן אחד אף אשה בסימן אחד ואימא או האי או האי כאיש מה איש תחתון ולא עליון אף אשה תחתון ולא עליון תניא נמי הכי א"ר אליעזר בר' צדוק כך היו מפרשין ביבנה ואמרו [ז]כיון שבא תחתון שוב אין משגיחין על עליון תניא רשב"ג אומר בנות כרכים תחתון ממהר לבא מפני שרגילות במרחצאות בנות כפרים עליון ממהר לבא מפני שטוחנות ברחים ר"ש בן אלעזר אומר בנות עשירים צד ימין ממהר לבא שנישוף באפקריסותן בנות עניים צד שמאל ממהר לבא מפני ששואבות כדי מים עליהן ואיבעית אימא מפני שנושאין אחיהן על גססיהן ת"ר צד שמאל קודם לצד ימין רבי חנינא בן אחי ר' יהושע אומר מעולם לא קדם צד שמאל לצד ימין חוץ מאחת שהיתה בשכונתי שקדם צד שמאל לצד ימין וחזר לאיתנו ת"ר [ח]כל הנבדקות נבדקות על פי נשים [ט]וכן היה רבי אליעזר מוסר לאשתו ורבי ישמעאל מוסר לאמו רבי יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן תוך הפרק אין נשים בודקות אותן שאין משיאין ספקות על פי נשים ר"ש אומר [י]אף תוך הפרק נשים בודקות אותן ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל כיצד גדולה היא שלא תמאן קטנה היא שלא תחלוץ אבל אין נאמנת לומר קטנה היא שתמאן וגדולה היא שתחלוץ אמר מר רבי יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן בשלמא לפני הפרק בעי בדיקה [יא]דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו אלא לאחר הפרק למה לי בדיקה והאמר רבא [יב]קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנין כי אמר רבא חזקה למיאון [יג]אבל לחליצה בעיא בדיקה תוך הפרק אין נשים בודקות אותן קסבר תוך הפרק כלאחר הפרק (דמי) ולאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא סמכינן אנשים ובדקי [יד] תוך הפרק דליכא חזקה דרבא לא סמכינן אנשים ולא בדקי נשים ר"ש אומר אף תוך הפרק נשים בודקות אותן קסבר תוך הפרק כלפני הפרק ובעיא בדיקה דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל האי מאן קתני לה איבעית אימא רבי יהודה ואתוך הפרק

ואיבעית

ואתוך הפרק. דקאמר אין הנשים בודקות אותן דתוך הזמן כלאחר הפרק דמי ואי לא בדקו שפיר אחי למימר אקטנה דגדולה היא וקמ"ל דלהחמיר מהימנה אבל לפני הפרק ליכא למימר גדולה שלא תמאן דהא אפילו הכיאה דברי הכל שומא נינהו ולאחר הפרק אפילו להקל קאמר רבי יהודה מהימנה:

ואיבעית

אילכרפו. כשהתחילו לגדל ולעקוץ: **אישתדו.** גדולות כל לרכן כשדים גמורים. לשון אחר איכרפו נפחו ממיעוך מלרים כלומר לקית על ידם אישתדו יבשו זאת מלאתי: **איש.** אין בו סימן עליון שאין בו סימן דדים משתנים: **תניא נמי הכי.** דאתתון סמכינן: **שטוחנות ברחים.** ומתוך שמגידות זרועותיהן תדיר מתפשטים דדיהן: **שנישוף.** פריי"ר בלע"ז כמו (יומא דף ג.) מלוה לשפשף: **אפקריסותן.** מעפורת והוא סודר ומולה על דד הימין אבל בנות עניים אין להן מעפורת: **על גססיהן.** על לדיהן. על לד תנשאו מתרגמינן על גססיהן תתנטלון (ישעיה סו): **לפני הפרק.** קודם עונת נדרים שאפילו הכיאה שומא נינהו וקטנה היא: **נשים בודקות אותן.** דבין אמרו איתנהו בין אמרו ליתנהו בקטנה מחזקינן לה ולאו עלייהו סמכינן ובדיקתן להכי מהניא דאי משתכחי בה הני גופייהו לאחר הפרק אמרינן שומא נינהו כדמפרש לקמן ולאחר הפרק נמי אי אמרי איתנהו מהימני וחלצה דהא אורחא הוא למיהוי לה ואי אמרי ליתנהו לא ממאנת דחיישינן שמא נשרו הלכך אנשים לא סמכינן: **תוך הפרק.** דמסתמא לאו גדולה היא ואי משתכחי מחזקינן לה בגדולה: **אין נשים בודקות אותן.** שאין נשים כדאי לסמוך עליהן להתיר ספקות על פיהן ולומר גדולה היא שתחלוץ וס"ל לרבי יהודה הכיאה שני שערות תוך הפרק סימן הוא כלאחר הפרק הלכך לא מהימנן והכי מפרש לה לקמן: **ר"ש אומר כו'.** מפרש לקמן: **דאי משתכחי.** השתא אמרינן נמי לאחר הפרק שומא נינהו ולא חלצה אי לא אמו בה אחריני ולהכי הוא דמהימני [כ] למיאון להחמיר שלא תמאן: **אבל לחליצה בעיא בדיקה.** ואשה נאמנת עליה הואיל ולאחר הפרק הוה ואורחא למהוי לה כדפרשינן לקמן לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא סמכינן אנשים: ה"ג **קסבר תוך הפרק כלאחר הפרק (דמי) ולאחר הפרק דאיכא חזקה כו'.** והכי פירושא תוך הפרק להכי לא מהימנא דקסבר רבי יהודה תוך הפרק אם הכיאה אמרינן שומא נינהו וגדולה היא הלכך אתי למשרי מידי דלאו אורחא ע"פ נשים דלאו כהלכתא דאע"ג שנאמנות הן לאחר הפרק אתם הוא דאיכא חזקה דרבא אבל תוך הפרק כו': **ר"ש אומר כלפני הפרק דמי.** ושומא נינהו הלכך לאו עלייהו סמכינן למימר גדולה היא או קטנה היא ולהכי הוא דמהני דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו: **הא מאן קתני לה.** דהא [כא] אדר"ש לא מתוקמא דכיון דאמר תוך הפרק כלפני הפרק אי בדקו לה תוך הפרק מאי גדולה היא שלא תמאן איכא והא אמרת אפי' משתכחי שומא נינהו: **אי בעית אימא רבי יהודה ואתוך הפרק.** דקאמר אין הנשים בודקות אותן דתוך הזמן כלאחר הפרק דמי ואי לא בדקו שפיר אחי למימר אקטנה דגדולה היא וקמ"ל דלהחמיר מהימנה אבל לפני הפרק ליכא למימר גדולה שלא תמאן דהא אפילו הכיאה דברי הכל שומא נינהו ולאחר הפרק אפילו להקל קאמר רבי יהודה מהימנה:

ואיבעית

א) [מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' ה]:
ג ב מיי' פ"ג מהל' אישות הל"ח:
ד ג ד ה מיי' שם הל"כ וע' במ"מ ובכ"מ ובל"מ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף טו [וכיב מלפס יבמות פי"ג דף מו.]:
ו [מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעי' יד]:
ז [מיי' פ"ח מהל' יבום הל' יז טוש"ע שם סעי' יט]:

תוס' הרא"ש

ר"ג אומר בנות כפרים עליון ממהר לבא. פליג אדרבנן דקאמרי אי אפשר ולא קא מפליגי דפליג נמי אדר' מאיר דאמר אפשר ולא מפליג בין כרכין לכפרים: **ביצר** גדולה היא שלא תמאן. תימה אמאי אהני נאמנות דידה בלא בדיקה דידה לא ממאנת דחיישינן שמא הביאה סימנין לר' יהודה תוך הפרק ולר' שמעון אחר הפרק ותו אפי' אי אמרה ליכא שערות לא מהימנא כדקתני סיפא ואינה נאמנת לומר קטנה היא שתמאן כ"ש דאם אמרה דאיכא שערות שלא תמאן וי"ל דנפקא מינה דאי אמרה איכא שערות ואח"כ בדקוה אנשים ואמרו דליכא שערות ואיכא נשרו ולא תמאן אבל אי לאו דיבורה הויא ממאנת אפי' למ"ד חוששין שמא נשרו ה"מ לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא אבל תוך הפרק לא: **וקטנה** היא שלא נאמנות דידה ממילא לא חלצה. ועוד אפי' אומרת דיש שערות לא חלצה כדקתני סיפא אינה נאמנת לומר גדולה היא שתחלוץ כ"ש שאם אמרה קטנה היא שלא תחלוץ. וי"ל דאהני נאמנות דידה לומר דהני שערות היו קודם הפרק ולא תחלוץ ואי לאו דיבורה ה"א לאחר הפר' באו ותחלצת. ותימה תוך הפרק אמאי אין נאמנת לר' יהודה לומר קטנה שתמאן. ועוד אפי' בסתמא נמי תמאן דהא כי אמר רבא חזקה הביאה סימנין ולא תמאן בסתמא היינו לאחר הפרק שכבר הגיעה לכלל אבל תוך הפרק תמאן בסתמא כ"ש אם בדקוה נשים ואמרו אין לה שערות שתמאן וכן לר' שמעון אחר הפרק תמאן אפי' בסתמא כין דלית ליה חזקה דרבא וכ"ש על פי נשים וי"ל דלעולם לא ממאנת בסתמא כיון דלית ליה חזקה והה"נ על פי נשים. והא דאמר רבא דדוקא הגיעה לכלל שנותיה אמרינן חזקה הביאה סימנין אבל קודם לכן לא היינו כשבעל דאפי' בדקוה אנשים ולא מצאו שערות אינה ממאנת דאמרינן חזקה הביאה שערות ונשרו אבל תוך הפרק אפי' בעל ובדקוה אנשים ולא מצאו שערות ממאנ' ולא חיישינן שמא נשרו: **בשלמא** לפני הפרק בעי' בדיקה כו'. הא דקאמר בעי' בדיקה לאו דוקא דכי נמי לא בדקוה לפני הפרק ובדקו לאחר הפרק ומצאו סימנין אין לנו לחוש שמא לפני הפרק היו ושומא נינהו וכן מוכח בהדיא דקאמר דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו דמשמע דוקא משום דראו אותם שהיו באין לפני הפרק ולכך אינה חולצת הא לא ראו אותם קודם אין לחוש. וכן בשילהי פ' מצות חליצה דא"ל ר' לאבדן זיל בדקה ומסתמא לא בדקוה לפני הפרק וכן בפרק מי שמת גבי בני ברק דקאמר מהו לבודקו אלמא אי אשכחן ביה סימנין לא אמרינן לפני הפרק באו ובעיא בדיקה דקאמר הכא היינו דמהניא בדיקתה ומיהו דבר פשוט אם תמצא לומר דחיישינן שמא לפני הפרק באו היכא דחזינן ריבוי שערות הרבה לא חיישינן שמא כולם לפני הפרק באו: **אלא** לאחר הפרק למה לי כו'. תימה אמי ק"ל היה לימא (דאם) נבקא מינה דאם אומרת שאין שערות דאינה חולצת כעין שאנו מפרשים בדיקה דלפני הפרק דאינה צריכה אלא דאי מתרמי הכי וי"ל דמשמע ליה דשנים בודקות אותן דנאמנות להעיד שיש שערות דאי להחזיקה בקטנה אפי' תוך הפרק נמי הילכך צריך למצוא נפקותא באמירת הנשים יותר מאם היו שותקות [ט] הייתי אומר דלאחר הפרק באו אבל לאחר הפרק דל עדותן מהכא הא סמכינן אחזקה דרבא: **ר'** שמעון אומר אף תוך הפרק כו'. אומר ר"ח דהלכה כר' שמעון כדמוכח לעיל פ' יוצא דופן דמסיק תיובתא למ"ד תוך זמן כלאחר זמן ואין חושש לומר דתנא דשמעתין דאמר תוך

ב) נראה דחסר כאן וא"ל בשלמא לפני הפרק בעי בדיקה דאי משתכחי וכו' שומא נינהו דאי לאו עדותן הייתי אומר וכו'.

ג) יבמות פד: ד"ק טו. תמורה ב: קדושין לה. פסחים מב. סוכה מח:, ג) [נעיל מו.], ג) ל"ל כדפריש"ת,

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּיְיָ וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא:

במדבר ה ו

הגהות הב"ח

(א) גמ' סמכינן אנשים ובדקי נשים תוך: (ב) רש"י ד"ה דאי משתכחי וכו' הוא דמהמני הס"ד: (ג) ד"ה הא מאן קתני לה דהא כדבר"ש:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה איבעית אימא וכו' וי"ל דאאמנת לומר שאותן שערות. תמוה לי הא מה מתרלא גם קושייתם הראשונה וכפשוטו דבאמת בגלאו חזקה דרבא ממאנת והכל מיירי בחד ענין דכמו דלענין חליצה כמה דאמרי' דאמנת לומר קטנה שלא תחלוץ היינו בבדקו ומצאו ב' שערות נאמנת שהם שומא שלא תחלוץ והכיא דאינה נאמנת שתחלוץ שתמאן היינו דלא בדקו אנשים ומצאו ב' שערות אנשים ג"כ לומר שהכיאה ב' שערות שתחלוץ וס"ל דאינה נאמנת לומר שתמאן דהיינו דלא בדקו אנשים ומצאו ב' שערות אנשים לומר שהכיאה ג' שערות שתחלוץ וא"ל לומר שתמאן דהיינו דלא בדקו אנשים ומצאו ג' שערות והן אומרים שהם שומא נאמנות לומר שלא תחלוץ וא"ל לומר שתמאן דהיינו דלא בדקו אנשים ומצאו ג' שערות והן אומרות שהכיאו ג' שערות נאמנות לומר שלא תחלוץ אבל לא לקל שתחלוץ ומכוונת שמעתא טובא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה בשלמא וכו' דליכא לפרושי שומא נינהו ומתמן. נ"ב עיין מהרלב"ח מ"ל סי' כו וכב"ש סי' קנה ס"ק נט: ב) ד"ה מיבעית אימא וכו' דלית ליה חזקה דרבא אין חושש. נ"ב עיין שו"ת הריב"ש סי' קפב:

לעזי רש"י

פריי"ר. חיכון, שפשוף.

מוסף רש"י

לכל ענושין שבתורה. לאו וכרת, אבל עשה לא הוי עונש, הלכך מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, אבל לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא נשים חייבות (יבמות פד:) מלאן אנשים חייבות על כל לא תעשה שבתורה, שהיי עונשן מלקות (פסחים מג.).

תוס' הרא"ש (המשך)

הפרק כלאחר הפרק ומתוך כך פסק דאין הלכה כרבא דאמר חזקה הביאה סימנין דהא ר' שמעון דהילכתא כותיה קאמר דלית ליה חזקה דרבא. ועוד אמרינן בפ' מי שמת אמר רב נחמן בודקין לחליצה ולמיאונין ולגירושין ואין נראה ראיה מזה (הפסק) [לפסוק] דלא כרבא דאע"ג דקי"ל כר' שמעון בהא דתוך הפרק כלפני הפרק אין הלכה כמותו בהא דלית ליה דרבא דתרי מילי ניתנו. ורבא גופיה הוא דפסיק לעיל הלכתא תוך זמן כלפני זמן. והקשה ר"ת על פרש"י דפי' דתוך הפרק

ותוך הזמן חדא מילתא היא דאמאי קרי ליה לעיל זמן והכא קרי ליה פרק. ועוד דפרק משמע סמוך לגדלות ממש כי ההיא דשבת פרק המוציא בנות ישראל שהגיעו לפרקן. וביבמות פ' הבא על יבמתו ומשיאן סמוך לפירקן. ועוד אמאי איתותב לעיל מ"ד תוך זמן כלאחר זמן כיון דפליגי ביום אחרון של שנת י"ב לנקבה וי"ג לזכר ואותו יום קרוי תוך הפרק ולר' יהודה הוי זמן הבאת שערות מתחלת היום ולר' שמעון מסופו. וכה"ג אשכחן פלוגתא בעשרה יוחסין גבי קדשה אביה בדרך והיא עצמה בעיר ביומא דמישלם שית והלכה כר' (יוסי) [יהודה] לגבי ר' שמעון כדאיתא בפ' מי שהוציאוהו:

ואיבעית אימא רבי שמעון ולאחר הפרק ולית ליה חזקה דרבא. ר"מ פוסק דהלכה כרבי שמעון דתוך הפרק כלפני הפרק כדמסקינן שלהי יולא דופן (לעיל דף מו.) וההוא דאית ליה דתוך הזמן כלאחר זמן איתותב לעיל [9] ומתוך כך פסק נמי דאין הלכה כרבא דאמר דחזקה הביאה סימנין דהא ר' שמעון דפסקינן כוותיה לית ליה דרבא ועוד בפרק מי שמת (נ"ב דף קנו.) אמר רב נחמן בודקין לחליצה ולמיאוסים ואין נראה דאפילו יהיה הלכה כר' שמעון בהא דתוך הפרק כלפני הפרק אין הלכה כמותו בהא לית ליה חזקה דרבא דלאו הא בהא תליא ורבא גופיה פסיק לעיל דתוך הזמן כלפני זמן והא דמוקי הש"ס בריש מת כרבי שמעון ולית ליה דרבא אע"ג דאתי שפיר כרבי יהודה וכרבא אין זו ראיה מן הש"ס [ג] דמייתב הבריתא בכל עניו ודבר נחמן נמי ליתא מקמי רבא דהוי בתראה ועוד דרבא נמי איכא לאוקומי מילתיה דרב נחמן דאמר בודקין למיאוסין היינו תוך הפרק דליכא חזקה אי נמי אחר הפרק ובודקין אם לא ימלאו שערות תמצא דאין חוששין שמא נשרו אלא כשבעל אחר זמן ורבא אייתי בשבעל ומעשים בכל יום דסמכינן אבדיקת נשים לאחר הפרק והיינו דלא כר"ש ואפי' בתוך הפרק כלפני הפרק אומר רבי דאין הלכה כרבי שמעון דעל כרחך תוך הזמן ותוך הפרק לאו חדא מילתא הוא דאי חדא מילתא הוא א"כ אמאי איתותבו לעיל רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי דאמרי תוך הזמן כלאחר הזמן כיון דפליגי הכא תנאי ועוד דלעיל קרי ליה זמן והכא קרי ליה פרק ועוד פרק משמע גדלות כמו (יבמות דף סב:) המשיאן סמוך לפרקן ובפרק המוליא יין (שבת דף פ:) בנות ישראל שהגיעו לפרקן ולא הגיעו פירוש הביאו ב' שערות ולא הגיעו לכלל שנים ומפרש רבינו תם דפליגי הכא ביום אחרון של שנת י"ב ויום אחד לנקבה או ביום שנת י"ג ויום אחד לזכר ואותו יום אקרי תוך הפרק דלר' יהודה הוי זמן הבאת שערות מתחלת היום ולרבי שמעון בסופו וקי"ל כרבי יהודה לגבי רבי שמעון בפרק מי שהוליאוהו (עירובין דף מו:) והשתא יבא קטן או יבמה קטנה שבאו לחלוץ טוב לכתחלה לבודקם לפני הפרק אם יש להם שערות וכן לאחר הפרק ואם הן אותן שהיו קודם נמתין עד שיביאו שערות אחרות אבל יבא גדול ויבמה גדולה דלא אפשר עוד לברר חולין שפיר אם יש להם שערות ואין לחוש שמא לפני הפרק באו כדפירשתי לעיל ואם יש ליבמה דיים גדולים אין צריך לבדוק אחר השערות דהא אמרינן לעיל אי אפשר שיבא העליון עד שיבא התחתון: **בשר** למי חטאת. והא דאמרינן (יומא דף ב.) שכל מעשיה בכלי גלגיס בכלי אבנים בכלי אדמה היינו בזמן שמזין על כהן השורפה שהממירו אם לפי שהקילו לטמאותה [10] לשחטה בטבול יום להוליא מלבן של לדוקים [11]: **אלא** לענין גסטרא. פירש ר"מ [12] גסטרא הוא שבר בלשון יון ונראה דאין שבר כלי חרס טמא משום גסטרא אלא א"כ יחדו לאוכלין [13] ר"ש נשבר לגמרי שהשבר צריך יחוד (ותימה) [וא"ת] והא דתנן במס' כלים ומייתי לה בפרק אלו טריפות הדקין שבכלי חרס הן ודפנותיהן שיעורן בכדי סיכת קטן. ועד לוג ומלוג עד סאה ברביעית. וכיון דאיירי ע"י יחוד אפי' הגדול שבהן יהא שיעורו כדי סיכת קטן וי"ל כיון דאין דרך לייחד שבר כלי גדול כשהן קטנים כל כך בטלה דעתו. ומיהו קשה מהא דתניא בתוספתא דכלים גבי קרקרו הכלי ודופנותיהן שיפן ועשאן כלי מקבלין טומאה מכאן ולהבא דברי ר' מאיר וחכ"א כל כלי חרס שהטהור שעה אחת שוב אין לו טומאה עולמית. והכא אמרינן אע"ג דשהור לגמרי יש לו טומאה ע"י יחוד וכן בניקב כמוציא זית טהור מלקבל זיתים ועדיין כלי הוא לקבל רמונים ופרש"י דאם יחדו לרמונים מקבל טומאה מכאן ולהבא. וי"ל דדוקא כשאינו צריך תיקון נחתא לידי טומאה ע"י יחוד וההיא תוספ' דאין לו טומאה לעולם היינו כשצריך (טומאה) תיקון. ותימה הא דתנן במס' כלים חתכו חוליות פחות מד' טפחים טהור מירחו בטיט מקבל טומאה משיסקינו לאפות בו סופגנין אלמא מועיל בו תיקון ולא מיסתבר לאוקומי כר' מאיר אלא כרבנן וי"ל דהא דאמרי רבנן דאין לו טומאה לעולם היינו בשברים קטנים פחותים משיעור המפורש בחולין דמחמת גרירותן לא מהני בהו תיקון אבל הך דתנור מיירי שהוא כלי חשוב כמתחלה ע"י תיקונו: **ביצד** בודקין כלי חרס לידע אם ניקב בכונס משקה. כולי שמעתי' מדכר כלי חרס לענין כונס משקה וכן בפ' המצניע דקאמר רבא חמש מדות בכלי חרס ניקב בכונס משקה דדוקא כלי חרס מתבטל מתורת כלי שניקב בכונס משקה אבל של עץ ושל מתכת לא והא דאמר רבא בפ' כל הבשר כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלים ממנו לידים היינו דוקא כלי חרס אבל משאר כלים נוטלין אע"פ שניקב בכונס משקה מ"מ צריך להחמיר כיון דנקט התם כלי סתם:

ואיבעית אימא רבי שמעון ולאחר הפרק. קאי דקאמר ר"ש תוך הפרק בודקות ולא אתיין למסמך עלייהו לחליצה ולמיאוסין דהא אפי' משתכחי כלפני הפרק דמי וקטנה היא אבל לאחר הפרק דאי משתכחי סימנין ניינהו וסריגן לה לא מהימני אלא להחמיר דלית ליה חזקה דרבא: **למסתמה דרבנן.** דהא מפני שאמרו סתמא היא וקמ"ל סתם משנה כרבנן דאמרי אי אפשר: **קראי.** שדיס נכונו [14] בעשות מלרים דדיך [1]: **מתני' שהוא מכנים.** משקה. כשמניחו על המיס יש בו נקב גדול שהמיס נכנסין לתוכו: **מוציא.** כל שכן אם נותן המיס לתוכו יולא המשקה לחוץ: **ויש.** נקב קטן שמוציא ואינו מכניס. ובגמרא מפרש מאי נפקא מינה: **כל אבר.** אלבע יתרה: **שיש בו לפורן יש בו עצם.** והוי אבר חשוב ומטמא באהל אפי' אין בה שיעור דקיימא לן [2] האברים אין להם שיעור אפי' פחות מכזית מן המת: **ויש שיש בו עצם כו'.** לא הוי אבר אם יתרת היא אבל אינה של יתרת אפי' אין בו לפורן אבר הוא ומטמא: **כל המטמא במדרס הזב מטמא במת.** כדמפרש בגמרא שאין לך כלי הראוי למושב הזב שאין שם כלי עליו וראוי לקבל כל טומאות. והא דנקט טמא מת משום דומיא דמדרס הוא דאב הטומאה הוא והכי קאמר כל הראוי להיות אב הטומאה במדרס הזב ראוי להיות אב הטומאה אם נגע במת או נטמא באהל המת: **ויש.** שהוא כלי גמור לקבל כל טומאות ועשה אב הטומאה על ידי מת ואינו נעשה אב הטומאה על ידי הזב במדרס כדמפרש בגמרא [ע"ב]: **גמ' למי חטאת.** לקדש בו מי חטאת דרחמנא אמר (במדבר יט) מים חיים אל כלי והאי לאו כלי הוא: **ופסול משום גסטרא.** כלומר כל שכן אם נקבה גסטרא בכונס משקה בטיל לה מתורת גסטרא וטהורה מכל טומאה דהא אפי' כלי שלם מכי נקיב בכונס משקה בטיל ליה: **גסטרא.** היינו שברי כלי חרס הראויין למלאכה ועדיין מקבלין טומאה כדתניא בגמרא באלו טרפות (חולין דף נד:) הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודופנותיהן יושבין שלא מסומכין שיעורן בכדי סיכת קטן עד לוג ומלוג עד סאה ברביעית כו': **מוציא.** דנקב קטן הוא: **כשר למי חטאת.** דכלי שלם בנקב קטן כולי האי לא בטיל: **ופסול משום גסטרא.** גסטרא שנקבה אפילו כמוציא משקה בטלה לה: **שונין.** הלכה למשה מסיני: **שיעורו לכונס משקה.** פחות של שיעורים המבטלים אותו מהיות כלי. כונס משקה הוא שיעור הראשון שהוא מבטלו מהיות כלי למי חטאת דלאמר במסכת שבת (דף לה:) חמש מדות בכלי חרס לן [3] [ניקב כמוציא משקה טהור מלטמא גסטרא ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת] ניקב כונס משקה פסול לקדש בו מי חטאת ועדיין כלי הוא לכל שאר דברים ניקב כשורש קטן טהור להכשיר זרעים ועדיין כלי הוא לטומאה שהרי ראוי לקבל בו זיתים ניקב כמוציא זית טהור מטומאה שקבל עד שייחדנו לרמונים ניקב כמוציא רמון טהור מכלום נמצא כונס משקה הוא שיעור הראשון אבל כמוציא משקה לא בטיל: **ולא אמרו מוציא משקה.** בטיל אלא לענין גסטרא בלבד אע"פ שאינו מכנים לפי שאין אומרים הבא גסטרא כשניקבה כמוציא משקה שוב אין חס עליה ואינו משתמש בה שאין אומר הבא גסטרא אחרת וגניח תחת גסטרא זו לקבל משקה היולא אבל בכלי שלם שנקב כמוציא משקה לא בטיל מכלום לפי שהוא חס עליו ואינו שובר ומשתמש בו ומביא גסטרא ומניח תחתיו לקבל משקה היולא: **אם כנסה.** אם נכנס משקה לתוכה: ר'

דברי ר"מ וחכ"א כלי שטהר שעה אחת אין לו טומאה עולמית [4] ואין לומר דכשלריך תקון הו לא נחית ליה טומאה דהתנן במסכת כלים (פ"ה מ"ח) חתכו חוליות פחות מד' טפחים טהור מרחו בטיט מקבל טומאה משיסקינו לאפות בו סופגנין אלמא דאתיא כר"מ ולא כרבנן וי"ל דמה שאין לו טומאה לעולם היינו בשברים הפחותים משיעור המפורש בחולין (דף נה.) ומחמת גרירותם לא מהני תקון בהן אבל הך דתנור מיירי דע"י תקון הוא כבתחלה: **אם** כנסה בידוע שהוא בכונס משקה. והא דאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קז.) אי בזיע דוולא ככונס משקה מילף לייפי ומטבילין בו הידים דהוו מחוברין לנהר לאו היינו ככונס משקה דהכא דהתם איירי כשהנקב כל כך גדול עד שהמים מקלחין והוי חבור ע"י נגוף לידים דאע"ג דלענין טבילה לא הוי חבור וכונס משקה דהכא שיורד טיף טיף כדאמר בסמוך מיהו אפשר דההוא כונס משקה הוי כדהכא דהתם נמי מייתי אלי כונס משקה דהכא דאמר רבא כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין הימנו לידים משמע דשוין ואע"ג דלא הוי נגוף דבדבר מועט הוי חבור לענין טבילת ידים וגם רש"י לא הזכיר שם נגוף ואע"ג דבכולי שמעתין במתניתין ובברייתא לא קאמר כונס משקה אלא בכלי חרס ובסוף המלגיע (שבת דף לה:) נמי קאמר ה' מדות בכלי חרס משמע דדווקא בכלי חרס הן כל אותם מדות ולא בכלי עץ מ"מ הא דרבא דאמר בפ' כל הבשר כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין הימנו לידים יש להחמיר בכל הכלים שניקבו ככונס משקה שלא ליטול מהם כיון שלא הזכיר שם כלי חרס אלא קאמר כלי סתם:

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבי שמעון ואלאחר ואיבעית אימא ר"ש ואלאחר הפרק: (ב) תוס' ד"ה ואיבעית וכו' אין זו ראיה מן הש"ס שהש"ס מיישב וכו' ועוד דלרבא נמי:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ואיבעית וכו' ומתוך כך פסק נמי. וכעין זה כתבו תוס' בשם ר"ת מתוכות פה ע"ב ד"ה לאפוקי:

מוסף רש"י

כל המטמא מדרס מטמא טמא מת. והוא הדין לכל הטומאות, כגון נוגע בשרץ וכנבילה, והאי דנקט טמא מת, משום דבאב הטומאה מיירי, והכי קאמר כל הנעשה אב הטומאה על ידי מדרס נעשה אב הטומאה כשהוא טמא מת, דאין לך מיטמא מדרס אלא המיוחד לשכיבה, וכיון דשוי לשמש כלי הוא וכל שהוא כלי למדרס מיטמא בכל טומאה ואפילו הוא פשוטי כלי עץ, דילפינן ליה בקרי"ו במסכת שבת (כד.) מפץ במת מנין ודין הוא כו' (סוכה כ.). **ויש שמטמא טמא מת וראינו מטמא מדרס.** ויהיו מה שהוא כלי אבל אינו מיוחד לשכיבה, דמטמא בכל טומאות חוץ מטומאת מדרס, אשם שכב עליו הזב ולא נגע בו הטהור, לגבי מדרס מיוחד לכך בעינן, כדאמרינן (שבת נט.) יצא שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתו (סוכה שם). שונין. התנאים שונין בריית' (שבת צו.). **כלי חרס.** דשיעור הראשון האמור בו לבטלו במקלת משום כלי, שיעורו בכונס משקה. הוא דמבטל ליה מיהא מטומת מי חטאת (שם). **ולא אמרו מוציא משקה.** נקב מוציא משקה משום לבלום, אלא לענין גיסטרא בלבד. דהתם ודאי אי נקבה הכי כמוציא משקה משלח שדי ליה (שם). **שאין אומרים הבא גסטרא.** אחרת לגסטרא. זו להניח תחתיה לקבל הטיפין, אבל כלי שלם חסין עליו ומשום נקב פורחת לא שדו ליה ומניחין גיסטרא תחתיו (שם).

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פכ"ג מהל' כלים הל"ח ופכ"ז הל' מז]:
ה ב ג מיי' פ"ו מהל' פרה אדומה הל"ו ופ"ט מהל' כלים הל"ח והל"ט:
ו ד מיי' פי"ט מהל' כלים הלכה ח:

תוס' הרא"ש

בשר למי חטאת. והא דאמרינן כל מעשיה בכלי גללים כלי אדמה נעשית היינו בד' ימים שמזין כל כהן השורף את הפרה וההמירו שם לפי שהקילו לטמאותו להוציא מלבן של צדוקין: **אלא** לענין גסטרא מפ' ר"ח זהו שבר בלשון יון ונראה שאין שבר כלי חרס טמא משום גסטרא אלא א"כ יחדו לאוכלין [6] ר"ש נשבר לגמרי שהשבר צריך יחוד (ותימה) [וא"ת] והא דתנן במס' כלים ומייתי לה בפרק אלו טריפות הדקין שבכלי חרס הן ודפנותיהן שיעורן בכדי סיכת קטן. ועד לוג ומלוג עד סאה ברביעית. וכיון דאיירי ע"י יחוד אפי' הגדול שבהן יהא שיעורו כדי סיכת קטן וי"ל כיון דאין דרך לייחד שבר כלי גדול כשהן קטנים כל כך בטלה דעתו. ומיהו קשה מהא דתניא בתוספתא דכלים גבי קרקרו הכלי ודופנותיהן שיפן ועשאן כלי מקבלין טומאה מכאן ולהבא דברי ר' מאיר וחכ"א כל כלי חרס שהטהור שעה אחת שוב אין לו טומאה עולמית. והכא אמרינן אע"ג דטהור לגמרי יש לו טומאה ע"י יחוד וכן בניקב כמוציא זית טהור מלקבל זיתים ועדיין כלי הוא לקבל רמונים ופרש"י דאם יחדו לרמונים מקבל טומאה מכאן ולהבא. וי"ל דדוקא כשאינו צריך תיקון נחתא לידי טומאה ע"י יחוד וההיא תוספ' דאין לו טומאה לעולם היינו כשצריך (טומאה) תיקון. ותימה הא דתנן במס' כלים חתכו חוליות פחות מד' טפחים טהור מירחו בטיט מקבל טומאה משיסקינו לאפות בו סופגנין אלמא מועיל בו תיקון ולא מיסתבר לאוקומי כר' מאיר אלא כרבנן וי"ל דהא דאמרי רבנן דאין לו טומאה לעולם היינו בשברים קטנים פחותים משיעור המפורש בחולין דמחמת גרירותן לא מהני בהו תיקון אבל הך דתנור מיירי בחשב כמתחלה ע"י תיקונו: **ביצד** בודקין כלי חרס לידע אם ניקב בכונס משקה. כולי שמעתי' מדכר כלי חרס לענין כונס משקה וכן בפ' המצניע דקאמר רבא חמש מדות בכלי חרס ניקב בכונס משקה דדוקא כלי חרס מתבטל מתורת כלי שניקב בכונס משקה אבל של עץ ושל מתכת לא והא דאמר רבא בפ' כל הבשר כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלים ממנו לידים היינו דוקא כלי חרס אבל משאר כלים נוטלין אע"פ שניקב בכונס משקה מ"מ צריך להחמיר כיון דנקט התם כלי סתם:

ו) נראה דתמה ר"ל דהא אפי' אלם כשניקב בכונס משקה טהור עד שיחדנו לאוכלין כ"ש וכו'.

יש בו עצם ואין בו צפורן מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל. בפ״ז [ח] אלו מומין (בכורות מה.) אית דמפרש טעמא גזרה שאינה נספרת על גב היד אטו נספרת אבל באהל המת לא גזרו דעבדי היכרא דלא ליטרוף עליה תרומה וקדשים ואית דאמר משום דעבד כשעורה נגע בה ותימה להאי טעמא אמאי מטמא במגע כשנוגע בבשר ואינו נוגע בעצם דלאי משום דבשר הוי יד ושומר לעצם דאמר רב בפרק העור והרוטב (חולין דף קיח:) דאין יד לפחות מכזית ואין שומר לפחות מכפול ורבינו הגדול דהכא היינו רב ר״ל דגזרו חכמים פחות מכשיעור אטו פול דפעמים יש בעצם כפול והבשר מכסהו. א״נ גזרינן נגיעת בשר אטו נגיעת עצם א״נ גזרינן מגע אטו משא: **כל** המטמא מדרס מטמא טמא מת. ואפי׳ הוא פשוטי כלי עץ דאינו ראוי לקבל טומאה כיון דחזי למדרס מקבל טומאה דילפינן ליה מפסין קטנים שטהורים בזב דלמגע לא חזו שאינו יכול ליגע לתוכן לפי שפיחן צר ובהיסט (בעי׳ [ילפינן] מקרא דאשר יגע בו הזב ומה שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא אע״ג דראוי לנגיעת שער הזב. בת״כ ילפינן דשער הזב דמטמא מהנוגע בבשר הזב וכיון שאינו ראוי לנגיעת בשר אינו מטמא בשער. ותימה כלי חרס המוקף צמיד פתיל אל יטמא בהיסט דאינו ראוי לנגיעה. ולעיל בפ״ק אמרינן שמטמא מעת לעת שבנדה וא״ת דצמיד פתיל חשוב בא לכלל מגע לפי שעומד ליפתח אע״ג דגבי קולית נבילה אמרינן מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה ואע״ג דחשב עליו לנוקבו אינו מטמא במשא שאני התם דמסתמא אינו עומד לינקב אלא ע״י מחשבה אבל צמיד פתיל סתמא עומד לינקב וה״ת דמצי למיעבד ק״ו מסאה ותרקבו פכין גדולים דלא מטמו מדרס ומטמו טמא מת אלא דניחא ליה למיקט פכין קטנים שטהורין בכל טומאת הזב ואע״ג דטמאין במעיינות הזב נהי דבשער הזב לא מטמו משום דבעינן ראוי לנגיעת בשר מ״מ רוקו דכתיב בהדיא וכי ירוק הזב בטהור פשיטא ליה דלא בעינן בהו ראוי לנגיעת בשר מ״מ טהורים מכל טומאות המחוברות לזב: מפץ שמטמא בזב אינו דין שיהא טמא במת. ותימה כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח שטמא בזב וטהור במת. ואומר ר״ת דלא שייך לעשות יוכיח מצמיד פתיל דכה״ג שהוא טמא בזב היה טמא במת דמה שהוא בהיסט היינו משום דהוי כאילו נגע זב בתוכו דאי זהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו ובמת נמי אם היה כזית מת בתוכו היה טמא: **לאתויי** ממזר. תימה אמאי לא קאמר לאיתויי בעל מום שפסול לדיני נפשות משום ונשאו אתך בדומיה לך כראיתא בפ׳ עשרה יוחסין ובפ׳ אחד דיני ממונות מפיק ליה מכשם שב״ד מנוקים בצדק כך מנוקים מכל מום. ולימא נמי לאיתויי אשה שכשירה לדיני ממונות כמו שמפרש לקמן ופסולה לדיני נפשות מאתך וי״ל דלא מיירי אלא בפסול יוחסין והכי נמי אמרינן בפ׳ זה בורר דפריך התם והאיכא עד זומם דדיני ממונות דכשר לדיני נפשות ופסול לדיני ממונות ומשני אמר רב יהודה למה הוצרך לומר תרי זימני לאיתויי ממזר וכה״ג אשכחן גבי רב יהודה דפסיק כר׳ עקיבא בפסחים בפ׳ אלו דברים ובפרק ר׳ אליעזר דמילה דאמר כל מלאכה שאפשר לעשות מע״ש אינה דוחה את השבת ופריך התם תנינא חדא זימנא וקיימא הך פירכא על רב יהודה ולא לר׳ עקיבא דלא קאמר דאצטריך מתניתין משו׳ הללחם דקאמר ר׳ עקיבא נמי התם כה״ג [אלמא] דלא פריך לר׳ עקיבא. והשתא נמי ניחא דלא קאמר דאצטריך מתניתין דסנהדרין משו׳ חלל דכשר לדיני ממונות ופסול לדיני נפשות כדתנן התם אין כשר לדיני נפשות אלא שמשיאין לכהונה משום שלא פריך אלא לרב יהודה ותימה ורב יהודה גופיה אמאי לא קאמר לאיתויי חלל וי״ל משום דשמעינן ליה מלישנא דמתני׳ דקתני בסיפא אין כשר לדיני נפשות

כשעורה נגע בה ותימה להאי טעמא אמאי מטמא במגע כשנוגע בבשר ואינו נוגע בעצם דאי משום דבשר הוי יד ושומר לעצם דאמר רב בפרק העור והרוטב (חולין דף קיח:) דאין יד לפחות מכזית ואין שומר לפחות מכפול ורבינו הגדול דהכא היינו רב ר״ל דגזרו חכמים פחות מכשיעור אטו פול דפעמים יש בעצם כפול והבשר מכסהו. א״נ גזרינן נגיעת בשר אטו נגיעת עצם א״נ גזרינן מגע אטו משא: **כל** המטמא מדרס מטמא טמא מת. ואפי׳ הוא פשוטי כלי עץ דאינו ראוי לקבל טומאה כיון דחזי למדרס מקבל טומאה דילפינן ליה מפסין קטנים שטהורים בזב דלמגע לא חזו שאינו יכול ליגע לתוכן לפי שפיחן צר ובהיסט (בעי׳ [ילפינן] מקרא דאשר יגע בו הזב ומה שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא אע״ג דראוי לנגיעת שער הזב. בת״כ ילפינן דשער הזב דמטמא מהנוגע בבשר הזב וכיון שאינו ראוי לנגיעת בשר אינו מטמא בשער. ותימה כלי חרס המוקף צמיד פתיל אל יטמא בהיסט דאינו ראוי לנגיעה. ולעיל בפ״ק אמרינן שמטמא מעת לעת שבנדה וא״ת דצמיד פתיל חשוב בא לכלל מגע לפי שעומד ליפתח אע״ג דגבי קולית נבילה אמרינן מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה ואע״ג דחשב עליו לנוקבו אינו מטמא במשא שאני התם דמסתמא אינו עומד לינקב אלא ע״י מחשבה אבל צמיד פתיל סתמא עומד לינקב וה״ת דמצי למיעבד ק״ו מסאה ותרקבו פכין גדולים דלא מטמו מדרס ומטמו טמא מת אלא דניחא ליה למיקט פכין קטנים שטהורין בכל טומאת הזב ואע״ג דטמאין במעיינות הזב נהי דבשער הזב לא מטמו משום דבעינן ראוי לנגיעת בשר מ״מ רוקו דכתיב בהדיא וכי ירוק הזב בטהור פשיטא ליה דלא בעינן בהו ראוי לנגיעת בשר מ״מ טהורים מכל טומאות המחוברות לזב: מפץ שמטמא בזב אינו דין שיהא טמא במת. ותימה כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח שטמא בזב וטהור במת. ואומר ר״ת דלא שייך לעשות יוכיח מצמיד פתיל דכה״ג שהוא טמא בזב היה טמא במת דמה שהוא בהיסט היינו משום דהוי כאילו נגע זב בתוכו דאי זהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו ובמת נמי אם היה כזית מת בתוכו היה טמא: **לאתויי** ממזר. תימה אמאי לא קאמר לאיתויי בעל מום שפסול לדיני נפשות משום ונשאו אתך בדומיה לך כראיתא בפ׳ עשרה יוחסין ובפ׳ אחד דיני ממונות מפיק ליה מכשם שב״ד מנוקים בצדק כך מנוקים מכל מום. ולימא נמי לאיתויי אשה שכשירה לדיני ממונות כמו שמפרש לקמן ופסולה לדיני נפשות מאתך וי״ל דלא מיירי אלא בפסול יוחסין והכי נמי אמרינן בפ׳ זה בורר דפריך התם והאיכא עד זומם דדיני ממונות דכשר לדיני נפשות ופסול לדיני ממונות ומשני אמר רב יהודה למה הוצרך לומר תרי זימני לאיתויי ממזר וכה״ג אשכחן גבי רב יהודה דפסיק כר׳ עקיבא בפסחים בפ׳ אלו דברים ובפרק ר׳ אליעזר דמילה דאמר כל מלאכה שאפשר לעשות מע״ש אינה דוחה את השבת ופריך התם תנינא חדא זימנא וקיימא הך פירכא על רב יהודה ולא לר׳ עקיבא דלא קאמר דאצטריך מתניתין משו׳ הללחם דקאמר ר׳ עקיבא נמי התם כה״ג [אלמא] דלא פריך לר׳ עקיבא. והשתא נמי ניחא דלא קאמר דאצטריך מתניתין דסנהדרין משו׳ חלל דכשר לדיני ממונות ופסול לדיני נפשות כדתנן התם אין כשר לדיני נפשות אלא שמשיאין לכהונה משום שלא פריך אלא לרב יהודה ותימה ורב יהודה גופיה אמאי לא קאמר לאיתויי חלל וי״ל משום דשמעינן ליה מלישנא דמתני׳ דקתני בסיפא אין כשר לדיני נפשות

לדיני נפשות דרב יהודה לא אתא לאשמועי׳ הא דפסול לדיני נפשות כדפרישנא: **לאתויי** ממזר. וא״ת וא״מאי לא קאמר לאתויי בעל מום דפסול בדיני נפשות ומפיק לה בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף ו:) ובריש מלות חלילה (יבמות דף קא.) כשם שבית דין מנוקין בגלדן כך מנוקין מכל מום וי״ל דלא איירי אלא בפסול יוחסין וה״נ איתא בפ׳ זה בורר (סנהדרין דף מ:) דפריך והא עד זומם דדיני ממונות דכשר לדיני נפשות ופסול לדיני ממונות ומשני בפסול יוחסין קמיירי: **חדא** לאתויי גר. משמע דכשר אע״ג דאין אמו מישראל ותימה בפ׳ החולץ (יבמות דף מה:) אמרי׳ דרבא אכשר לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל דכיון דאמו מישראל מקרב אחין קרינא ביה וי״ל דהכא מיירי לדון גר חבירו כדאמר בפרק מצות חליצה (שם דף קב.) גר דן חבירו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפילו ישראל ולא כמו שפירש״י שם דבדיני נפשות איירי דן את חבירו ולא ישראל אבל לדיני ממונות כשר. ועוד דמייתי התם קרא דמקרב אחיך ואילו בדיני נפשות ממעטינן מונשאו אתך בסנהדרין ובקידושין. ותי׳ הא דאמרינן בעשרה יוחסין מי שהוזהקו לאתויי ממזר. ומאי קשה ליה היינו דוקא לדון חבירו כדאמרינן גבי גר וי״ל דגבי ממזר לא שייך לפלוגי בין ישראל כשר לממזר דמקרב אחיך קרינן ביה כיון דאביו ואמו מישראל ואי מיפסל לישראל כשר מיפסל נמי לחבירו. והא דקאמר בגר וממזר דצריכי אע״פ שהן חלוקין זה מזה כדפרישית מ״מ נקט צריכותא דשייכא לפי דמרבי ליה רב יהודה מבתיתין שאין חילוק זה מפורש בהם: **כל הכשר** לדון כשר להעיד. ותימה והרי אשה דכשרה לדון דכתיב והיא שפטה את ישראל גבי דבורה ואמרינן נמי ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם הוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה וכי היכי דהאי קרא איירי בנידונין איירי נמי בדיינין כדדרשינן לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים אלמא אשה כשרה לדון ופסולה להעיד כדאיתא בריש שבועת העדות. וי״ל דה״ק כל איש הכשר לדון כשר להעיד א״נ נהי בנידונין אשה בכלל בדיינין אין אשה בכלל. ודבורה מלמדת דייני ישראל א״נ מחמת נביאותה קבלוה עליהם: **לאתויי** סומא בא׳ מעיניו. ומני

ר׳ יהודה אומר כופף אזני קדרה לתוכה ומציף עליה מים ואם כונס בידוע שכונס משקה ואם לאו בידוע שמוציא משקה או שופתה על גבי האור אם האור מעמידה בידוע שמוציא משקה ואם לאו בידוע שמכנים משקה ר׳ יוסי אומר אף לא שופתה על גבי האור מפני שהאור מעמידה אלא שופתה על גבי הרמץ אם רמץ מעמידה בידוע שמוציא משקה ואם לאו בידוע שכונס משקה היה טורד טיפה אחר טיפה בידוע שכונס משקה מאי איכא בין ת״ק לר׳ יהודה אמר עולא כינום על ידי הדחק איכא בינייהו: כל אבר שיש בו צפורן וכו׳: [א]יש בו צפורן מטמא במגע ובמשא ובאהל יש בו עצם ואין בו צפורן מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל [ב]אמר רב חסדא דבר זה רבינו הגדול אמרו המקום יהיה בעזרו אצבע יתרה שיש בו עצם ואין בו צפורן מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן [ג]וכשאינה נספרת על גב היד: כל המטמא מדרס וכו׳: [ד]כל דחזי למדרס מטמא טמא מת ויש שמטמא טמא מת ואין מטמא מדרס לאתויי מאי לאתויי סאה ותרקב [ה]דתניא [1]והיושב על הכלי יכול כפה סאה וישב עליה או תרקב וישב עליו יהא טמא ת״ל [1]אשר ישב עליו הזב [ו]מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו: **מתני׳ [ז]הכל הראוי לדון דיני נפשות ראוי לדון דיני ממונות ויש שראוי לדון דיני ממונות ואינו ראוי לדון דיני נפשות: **גמ׳** אמר רב יהודה [1]לאתויי ממזר תנינא חדא זימנא [ח]הכל כשרין לדון דיני ממונות ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות והוינן בה לאתויי מאי ואמר רב יהודה לאתויי ממזר חדא [1]לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר וצריכי דאי אשמעינן גר משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר דאין ראוי לבא בקהל אימא לא ואי אשמעינן ממזר משום דקאתי מטפה כשרה אבל גר דקאתי מטפה פסולה אימא לא צריכא: **מתני׳** [ח]הכל הכשר לדון כשר להעיד ויש שכשר להעיד ואינו כשר לדון: **גמ׳** לאתויי מאי א״ר יוחנן לאתויי סומא באחת מעיניו ומני רבי יהודה אומר כופף אזני קדרה לתוכה ומציף עליה מים ואם כונס בידוע שכונס משקה ואם לאו בידוע שמוציא משקה או שופתה על גבי האור אם האור מעמידה בידוע שמוציא משקה ואם לאו בידוע שכונס משקה ר׳ יוסי אומר אף לא שופתה על גבי האור מפני שהאור מעמידה אלא שופתה על גבי הרמץ אם רמץ מעמידה בידוע שמוציא משקה ואם לאו בידוע שכונס משקה היה טורד טיפה אחר טיפה בידוע שכונס משקה מאי איכא בין ת״ק לר׳ יהודה אמר עולא כינום על ידי הדחק איכא בינייהו: כל אבר שיש בו צפורן וכו׳: [א]יש בו צפורן מטמא במגע ובמשא ובאהל יש בו עצם ואין בו צפורן מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל [ב]אמר רב חסדא דבר זה רבינו הגדול אמרו המקום יהיה בעזרו אצבע יתרה שיש בו עצם ואין בו צפורן מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן [ג]וכשאינה נספרת על גב היד: כל המטמא מדרס וכו׳: [ד]כל דחזי למדרס מטמא טמא מת ויש שמטמא טמא מת ואין מטמא מדרס לאתויי מאי לאתויי סאה ותרקב [ה]דתניא [1]והיושב על הכלי יכול כפה סאה וישב עליה או תרקב וישב עליו יהא טמא ת״ל [1]אשר ישב עליו הזב [ו]מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו: **מתני׳** [ז]הכל הראוי לדון דיני נפשות ראוי לדון דיני ממונות ויש שראוי לדון דיני ממונות ואינו ראוי לדון דיני נפשות: **גמ׳** אמר רב יהודה [1]לאתויי ממזר תנינא חדא זימנא [ח]הכל כשרין לדון דיני ממונות ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות והוינן בה לאתויי מאי ואמר רב יהודה לאתויי ממזר חדא [1]לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר וצריכי דאי אשמעינן גר משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר דאין ראוי לבא בקהל אימא לא ואי אשמעינן ממזר משום דקאתי מטפה כשרה אבל גר דקאתי מטפה פסולה אימא לא צריכא: **מתני׳** [ח]הכל הכשר לדון כשר להעיד ויש שכשר להעיד ואינו כשר לדון: **גמ׳** לאתויי מאי א״ר יוחנן לאתויי סומא באחת מעיניו ומני רבי

לדיני נפשות דרב יהודה לא אתא לאשמועי׳ הא דפסול לדיני נפשות כדפרישנא: **לאתויי** ממזר. וא״ת וא״מאי לא קאמר לאתויי בעל מום דפסול בדיני נפשות ומפיק לה בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף ו:) ובריש מלות חלילה (יבמות דף קא.) כשם שבית דין מנוקין בגלדן כך מנוקין מכל מום וי״ל דלא איירי אלא בפסול יוחסין וה״נ איתא בפ׳ זה בורר (סנהדרין דף מ:) דפריך והא עד זומם דדיני ממונות דכשר לדיני נפשות ופסול לדיני ממונות ומשני בפסול יוחסין קמיירי: **חדא** לאתויי גר. משמע דכשר אע״ג דאין אמו מישראל ותימה בפ׳ החולץ (יבמות דף מה:) אמרי׳ דרבא אכשר לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל דכיון דאמו מישראל מקרב אחין קרינא ביה וי״ל דהכא מיירי לדון גר חבירו כדאמר בפרק מצות חליצה (שם דף קב.) גר דן חבירו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפילו ישראל ולא כמו שפירש״י שם דבדיני נפשות איירי דן את חבירו ולא ישראל אבל לדיני ממונות כשר. ועוד דמייתי התם קרא דמקרב אחיך ואילו בדיני נפשות ממעטינן מונשאו אתך בסנהדרין ובקידושין. ותי׳ הא דאמרינן בעשרה יוחסין מי שהוזהקו לאתויי ממזר. ומאי קשה ליה היינו דוקא לדון חבירו כדאמרינן גבי גר וי״ל דגבי ממזר לא שייך לפלוגי בין ישראל כשר לממזר דמקרב אחיך קרינן ביה כיון דאביו ואמו מישראל ואי מיפסל לישראל כשר מיפסל נמי לחבירו. והא דקאמר בגר וממזר דצריכי אע״פ שהן חלוקין זה מזה כדפרישית מ״מ נקט צריכותא דשייכא לפי דמרבי ליה רב יהודה מבתיתין שאין חילוק זה מפורש בהם: **כל הכשר** לדון כשר להעיד. ותימה והרי אשה דכשרה לדון דכתיב והיא שפטה את ישראל גבי דבורה ואמרינן נמי ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם הוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה וכי היכי דהאי קרא איירי בנידונין איירי נמי בדיינין כדדרשינן לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים אלמא אשה כשרה לדון ופסולה להעיד כדאיתא בריש שבועת העדות. וי״ל דה״ק כל איש הכשר לדון כשר להעיד א״נ נהי בנידונין אשה בכלל בדיינין אין אשה בכלל. ודבורה מלמדת דייני ישראל א״נ מחמת נביאותה קבלוה עליהם: **לאתויי** סומא בא׳ מעיניו. ומני

ז א ב מיי׳ פ״ג מהל׳ טומאת מת הל׳ז:
ח ג ד מיי׳ פכ״ז מהל׳ כלים הל׳ ט״ז:
ט ה מיי׳ פי״ח מהל׳ סנהדרין הל״ח ופ״ג שם הלכה ט:
י ו מיי׳ פ״ג שם הל״ט ופ״ח הל׳ יח) סמג עשין לו טוש״ע חו״מ סי׳ ז סעי׳ ג:
יא ז מיי׳ שם (וסס) סמג שם טוש״ע שם סעי׳ ח:
ח [מיי׳ פט״ז מהל׳ עדות הל״ו טוש״ע חו״מ סי׳ ז סעי׳ ט וסי׳ לג סעי׳ ח]:

תוס׳ הרא״ש

יש בו עצם ואין בו ציפורן מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל. ותימה דבפ׳ אלו מומין (דף מה) [אית דאמר] דמשום עצם כשעורה נגעו בה אמאי טמא כשנוגע בבשר ואינו נוגע בעצם. וכ״מ משום יד או שומר דהא דאמרינן אין שומר לטומאה חמורה היינו להצטרף אבל להוציא טומאה יש שומר הא רב הוא דאמר בפ׳ העור והרוטב דאין יד לפחות מכזית ואין שומר לפחות מכפול. ורבינו הגדול דהכא היינו רב ר״ל דגזרו חכמים פחות מכשיעור אטו פול דפעמים יש בעצם כפול והבשר מכסהו. א״נ גזרינן נגיעת בשר אטו נגיעת עצם א״נ גזרינן מגע אטו משא: **כל** המטמא מדרס מטמא טמא מת. ואפי׳ הוא פשוטי כלי עץ דאינו ראוי לקבל טומאה כיון דחזי למדרס מקבל טומאה דילפינן ליה מפסין קטנים שטהורים בזב דלמגע לא חזו שאינו יכול ליגע לתוכן לפי שפיחן צר ובהיסט (בעי׳ [ילפינן] מקרא דאשר יגע בו הזב ומה שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא אע״ג דראוי לנגיעת שער הזב. בת״כ ילפינן דשער הזב דמטמא מהנוגע בבשר הזב וכיון שאינו ראוי לנגיעת בשר אינו מטמא בשער. ותימה כלי חרס המוקף צמיד פתיל אל יטמא בהיסט דאינו ראוי לנגיעה. ולעיל בפ״ק אמרינן שמטמא מעת לעת שבנדה וא״ת דצמיד פתיל חשוב בא לכלל מגע לפי שעומד ליפתח אע״ג דגבי קולית נבילה אמרינן מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה ואע״ג דחשב עליו לנוקבו אינו מטמא במשא שאני התם דמסתמא אינו עומד לינקב אלא ע״י מחשבה אבל צמיד פתיל סתמא עומד לינקב וה״ת דמצי למיעבד ק״ו מסאה ותרקבו פכין גדולים דלא מטמו מדרס ומטמו טמא מת אלא דניחא ליה למיקט פכין קטנים שטהורין בכל טומאת הזב ואע״ג דטמאין במעיינות הזב נהי דבשער הזב לא מטמו משום דבעינן ראוי לנגיעת בשר מ״מ רוקו דכתיב בהדיא וכי ירוק הזב בטהור פשיטא ליה דלא בעינן בהו ראוי לנגיעת בשר מ״מ טהורים מכל טומאות המחוברות לזב: מפץ שמטמא בזב אינו דין שיהא טמא במת. ותימה כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח שטמא בזב וטהור במת. ואומר ר״ת דלא שייך לעשות יוכיח מצמיד פתיל דכה״ג שהוא טמא בזב היה טמא במת דמה שהוא בהיסט היינו משום דהוי כאילו נגע זב בתוכו דאי זהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו ובמת נמי אם היה כזית מת בתוכו היה טמא: **לאתויי** ממזר. תימה אמאי לא קאמר לאיתויי בעל מום שפסול לדיני נפשות משום ונשאו אתך בדומיה לך כראיתא בפ׳ עשרה יוחסין ובפ׳ אחד דיני ממונות מפיק ליה מכשם שב״ד מנוקים בצדק כך מנוקים מכל מום. ולימא נמי לאיתויי אשה שכשירה לדיני ממונות כמו שמפרש לקמן ופסולה לדיני נפשות מאתך וי״ל דלא מיירי אלא בפסול יוחסין והכי נמי אמרינן בפ׳ זה בורר דפריך התם והאיכא עד זומם דדיני ממונות דכשר לדיני נפשות ופסול לדיני ממונות ומשני אמר רב יהודה למה הוצרך לומר תרי זימני לאיתויי ממזר וכה״ג אשכחן גבי רב יהודה דפסיק כר׳ עקיבא בפסחים בפ׳ אלו דברים ובפרק ר׳ אליעזר דמילה דאמר כל מלאכה שאפשר לעשות מע״ש אינה דוחה את השבת ופריך התם תנינא חדא זימנא וקיימא הך פירכא על רב יהודה ולא לר׳ עקיבא דלא קאמר דאצטריך מתניתין משו׳ הללחם דקאמר ר׳ עקיבא נמי התם כה״ג [אלמא] דלא פריך לר׳ עקיבא. והשתא נמי ניחא דלא קאמר דאצטריך מתניתין דסנהדרין משו׳ חלל דכשר לדיני ממונות ופסול לדיני נפשות כדתנן התם אין כשר לדיני נפשות אלא שמשיאין לכהונה משום שלא פריך אלא לרב יהודה ותימה ורב יהודה גופיה אמאי לא קאמר לאיתויי חלל וי״ל משום דשמעינן ליה מלישנא דמתני׳ דקתני בסיפא אין כשר לדיני נפשות

מסורת הש״ס

א) [בכורות מה.], ב) שבת נט. מגיגה כב.; ג) סנהדרין מז: וקף לו:, ד) סנהדרין לב. לו: קדושין עו: (הוריות ד:), ה) [סנהדרין לד:], ו) בפ״ג: רבי, ז) [ל״ל כדמייתין], ח) ל״ל מומין אלו, ט) [לקמן נא.], י) [לקמן נא.], כ) עי׳ רש״ל ומהר״ם, ל) [קף לב.],

תורה אור השלם

1. וְהִישַׁב עַל הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵשֶׁב עָלָיו הַזָּב יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב:
ויקרא טו ו

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה תניגא וכו׳ כדתנן התם ואין הכל כשרים לדון דיני נפשות וכו׳ דקתני דלאן הכל כשרים לדון דיני נפשות: (ב) ד״ה מדלא וכו׳ דהא דרשינן עליך:

מוסף רש״י

רבינו הגדול. רב (בכורות מה.). **ואינו מטמא באהל.** ובאוהל נספרת, כדתמרת (אהל), דתרמי דתרמי לגריעותא, אין בה לפוקן ואינה נספרת, אבל יש בה לפוקן ואינה נספרת, אבל יש בה נספרת והכי תנן בפ׳ כל סימנין (שם). **והיושב על הכלי.** ה״ג לה כמו״כ וכל הכלי אשר ישב עליו, ויש לקרא וכל המשכב וגו׳, יכול כל כלי משמע ואפילו אין עשוי לישיבה (שבת נט.). **תרקב.** מלי סאה, מלי וקב (שם). **ת״ל אשר ישב עליו הזב.** מלמד קרינן אשר יָשַׁב, למדנו שאינו מדבר אלא בשאר מיוחד ליושב שם תמיד (חגיגה כג.): מלמד כתיב גבי משכב אשר שכב וגבי מושב אשר יָשַׁב, וכתיב שכב יָשַׁב, משמע שיכבה עליו תמיד ויש עליו תמיד, כמיוחד לישיבה ולשכיבה, וגבי משכב נמי דרש ליה התם הכי (שבת נט. ועי״ש שדחה גירסא אחרת). **ואינו ראוי לדון דיני נפשות.** דלנפשות בית דין מיוחסין בעינן, כדתני רב יוסף (סנהדרין לו:) כשם שב״ד מנוקין בגלדן, שנאמר בגלדן משפוט, כך ב״ד מנוקין מכל מום, שנאמר כולך יפה רעיתי ומום אין בך (סנהדרין כז:).

תוס׳ הרא״ש (המשך)

אלא כהני׳ לוים וישראלי׳ המשיאין לכהונה ומיהו ק׳ דממזר וגר נמי שמעינן מהתם. וי״ס דגר׳ בסנהדרין איפכא ואי שמעינן גר [ו] משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר אימא לא ואי אשמעינן ממזר משום דבא מטפה כשרה אבל גר אימא לא והשתא הוי חדוש דרב יהודה מה שהן כשרין לדיני ממונות והשתא לא שמעינן להמלישנא דמתניתין משום דאיירי בדיני נפשות: **חדא** לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר. כלומר תני בחדא זימנא במילתא דרב יהודה (חדא) לאתויי גר משמע הכא דגר כשר אע״ג דאין אמו מישראל. ותימה דבפ׳ החולץ אמרינן רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה אפורסייה דבבל דכיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרי׳ ביה וי״ל דהכא איירי לדון גר חבירו כדאמרינן בפ׳ מצות חליצה גר דן את חבירו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפי׳ ישראל ולא כמו שפרש״י שם דבדיני נפשות איירי דן את חבירו ולא ישראל אבל לדיני ממונות כשר. ועוד דמייתי התם קרא דמקרב אחיך ואילו בדיני נפשות ממעטינן מונשאו אתך בסנהדרין ובקידושין. ותי׳ הא דאמרינן בעשרה יוחסין מי שהוזהקו לאתויי ממזר. ומאי קשה ליה היינו דוקא לדון חבירו כדאמרינן גבי גר וי״ל דגבי ממזר לא שייך לפלוגי בין ישראל כשר לממזר דמקרב אחיך קרינן ביה כיון דאביו ואמו מישראל ואי מיפסל לישראל כשר מיפסל נמי לחבירו. והא דקאמר בגר וממזר דצריכי אע״פ שהן חלוקין זה מזה כדפרישית מ״מ נקט צריכותא דשייכא לפי דמרבי ליה רב יהודה מבתיתין שאין חילוק זה מפורש בהם: **כל הכשר** לדון כשר להעיד. ותימה והרי אשה דכשרה לדון דכתיב והיא שפטה את ישראל גבי דבורה ואמרינן נמי ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם הוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה וכי היכי דהאי קרא איירי בנידונין איירי נמי בדיינין כדדרשינן לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים אלמא אשה כשרה לדון ופסולה להעיד כדאיתא בריש שבועת העדות. וי״ל דה״ק כל איש הכשר לדון כשר להעיד א״נ נהי בנידונין אשה בכלל בדיינין אין אשה בכלל. ודבורה מלמדת דייני ישראל א״נ מחמת נביאותה קבלוה עליהם: **לאתויי** סומא בא׳ מעיניו. ומני

ו) מזה משמע דגר׳ רבינו כאן הי׳ ואי אשמעינן גר משום דקאתי מטפה פסולה ומשו״ה פסול לד״ע אבל ממזר וכו׳.

רבי מאיר היא. דפסיל סומא באחת מעיניו לדון: **שלא בסומין.** לאפילו סומא באחת מעיניו: **דכתיב נגע מראה עיני הכהן.** עד דאיכא כולו מראה: **ומה ריבים שלא בקרובים.** דנפקא לן [1] מלא יומתו לאבות על בנים (דברים כד) אף נגעים אין כהן רואה נגע קרובו: **וגומרין בנילה.** אלמא לא מקשין ריבים לנגעים דכתיב וביום הראות בו בשר וכי היכי דלענין נילה לא מקשי לענין סומא נמי לא מקשי: **סממא דרבים עדיף.** הסיא דלעיל אוקמינן כר"מ דיחיד הוא: **דקתני לה גבי הלכתא דדיני.** בסנהדרין דקא מיירי כולי מסכתא בדיינין הילכך עיקר היא אבל הך לא תנן לה הכא גבי נדה אלא אלא גרירא דנקט כיולא בו: **מתני' כל שחייב במעשרות ומעמא עומאה אוכלין.** דאין לך חייב במעשר אלא אוכל: **גמ'** בפאה כתיב (ויקרא יט) ובקוצרכם את קציר וגו' דומיא דקציר דמכניסו לקיום ואיכא כל הני: **מכניסו לקיום.** שאדם יכול לאוכלו: **למעוטי ספיחי סטים וקולה.** דאין אוכל אלא מין נצב: **סטים.** קרו"ג: **קולה.** גויטר"ל. ולא ידענא אמאי נקט ספיחים וכמדומה לי שהראשונים רואיים לאכילה: **תאנה.** אינה [2] מבשלה כאחד: **ואילו לקיטתו לאחד.** דממעט תאנה ומכניסו לקיום לממעט ירק: **לא קתני.** אלמא תאנה וירק חייבין במעשר מדרבנן דמדאורייתא לא מיחייב אלא דגן ותירוש ויצהר: **שומים ובצלים.** מכניסן לקיום לפיכך חייבים בפאה: **מלבנות.** שורות: **מכל אחד ואחד.** דירק הזרוע בין שורה לשורה מפסיק להו: **עולשין.** עשב ושמו קרישפל"ל: לריכות

רבי מאיר היא [3] דתניא היה רבי מאיר אומר מה ת"ל [1] על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע וכי מה ענין ריבים אצל נגעים [2] מקיש ריבים לנגעים מה נגעים [3] ביום דכתיב [2] וביום הראות בו [3] אף ריבים ביום ומה נגעים שלא בסומא דכתיב [3] לכל מראה עיני הכהן אף ריבים שלא בסומא ומקיש נגעים לריבים מה ריבים שלא בקרובים אף נגעים שלא בקרובים אי מה ריבים בשלשה אף נגעים בשלשה ודין הוא ממזונו בשלשה גופו לא כ"ש ת"ל [4] והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים הא למדת [3] שאפילו כהן אחד רואה את הנגעים [3] ההוא סמיא דהוה בשבבותיה דרבי יוחנן דהוה [7] קדיין דינא [7] ולא קאמר ליה ולא מידי היכי עביד הכי [8] והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן כל הכשר לדון כשר להעיד ויש כשר להעיד ואין כשר לדון ואמרינן לאתויי מאי ואמר רבי יוחנן לאתויי סומא באחת מעיניו רבי יוחנן סתמא אחרינא אשכח דתנן [9] דיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה ומאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא איבעית אימא סתמא דרבים עדיף ואיבעית אימא משום דקתני לה גבי הלכתא דדיני: **מתני'** כל שחייב במעשרות מטמא טומאת אוכלין ויש שמטמא טומאת אוכלין ואינו חייב במעשרות: **גמ'** לאתויי מאי לאתויי [10] בשר ודגים וביצים: **מתני'** כל

[3] כל הכשר לדון כשר להעיד. ול"מ והרי אשה דכשרה לדון כדכתיב בדבורה והיא שופטה את ישראל בעת ההיא ובשלהי פ"ק דב"ק (דף טו.) דרשינן אשר תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה וכי היכי דהתם קרא מיירי בנדונין מיירי נמי בדיינין כדדרשינן בהמגרש (גיטין פח.) לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים ואשה פסולה להעיד כדאמר בפרק שבועת העדות (שבועות דף כ.) וי"ל דה"ק כל אים הכשר לדון כשר להעיד אי נמי נהי דבנידונין הוי אשה בכלל מ"מ בדיינים אין אשה בכלל ודבורה היתה דנה ע"פ הדיבור אי נמי לא היתה דנה אלא מלמדת להם הדיינים ובירושלמי פוסל אשה לדון [4] אית דילפי מועמדו שני אנשים [5] שני מעל פי שנים עדים ואית דילפי מוישאלו שני אנשים במחנה [6]:

ורבי מאיר היא. ול"ת אמאי קאמר לאתויי סומא ופליג מתניתין אסתמא דסנהדרין (דף נב.) ליטא לאתויי אוהב ושונא דכשרין להעיד ופסולין לדון כדאמר בפרק זה בורר (שם מז:) לרבנן דרבי יהודה וי"ל דלא פסיקא ליה שהרי לכל העולם כשרין א"נ מתניתין ע"כ לא מיתוקמא כרבנן דהא קתני כל הכשר לדון כשר להעיד והרי סומא בשתי עיניו דכשר לדון דלא מקשינן ריבים לנגעים וההוא סומא דהוה בשיבבותיה דר' יוחנן מסתמא סומא בשתי עיניו היה ופסול להעיד דאו ראה כתיב ואפי' במה שראה קודם שנסתמא פסול להעיד כדאמרינן ביש נוחלין היה יודע עדות קודם שנסתמ' ונסתמא פסול: **כל שחייב** במעשר מטמא טומאת אוכלין. קשה מהא דאמרינן (ביש נוחלין) [בפ"ק דחולין] אינו חדושא לשאור ולתבלין שבה משום מעשר ומשום שביעית. ובפ' הערר והרודס תנן הקיפה מצטרף לטמא טומאת אוכלין וקאמר בגמרא מאי קיפה תבלין אלמא תבלין אין לו טומאת אוכלין אלא על ידי צירוף אע"ג דחייב במעשר וי"ל דיש מיני תבלין שאינן ראויין אלא לטעמא והני לית להו טומאה ולא מיחייבי במעשר. ויש מיני תבלין שראויין בפני עצמן וגם עבידי לטעמא כגון שומים ובצלים ואותם יש להם [טומאה] וגם חייבין במעשר. א"נ הך דקיפה שאני שכבר נתן טעם בקדירה כדאמרינן גבי שבת משנתן טעם בקדירה אינו מטמא טומאת אוכלין א"נ משום מעשר דקאמר (ביש נוחלין) [בחולין] לא קאי אתבלין אלא אשאור אבל שביעית קאי אף אתבלין דהא במאכל בהמה נמי נהגא שביעית: ספיחי סטים. פרש"י דוקא נקט ספיחין אבל תחלתן ראוי לאכילה. ועי"ל דספיחין ראויין יותר וסד"א דליחייבו בפאה: גידולו מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות. בפ' כיצד מברכין ובפרק הנודר מן הירק פריך והתנן אם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכמהין ופטריות. ומשני מירבא רבו מארעא מינק לא יצקי מארעא. והא דבר שאין גידולו מן הארץ קתני תני על דבר שאינו יונק מן הארץ. ובשמעתין נמי צריך למיתני יונק מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות: **למעוטי** תאנה. פרש"י טעמא דתאנה דירק פטורין מן הפאה וחייבין במעשר משום דבספרי מיחייב מן התורה כל מילי בפאה בר מתאנה דירק ובשביל הני תרתי לא רצו חכמים לגזור אבל במעשר לא מיחייבי אלא [בדגן

רבי מאיר היא. [1] על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. [2] ביום הראות בו בשר. [3] לכל מראה עיני הכהן. [4] והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים. [5] שאפילו כהן אחד רואה את הנגעים. [6] ההוא סמיא דהוה בשבבותיה דרבי יוחנן דהוה. [7] קדיין דינא. [8] ולא קאמר ליה ולא מידי היכי עביד הכי. [9] דיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה. [10] בשר ודגים וביצים.

מסורת הש"ס

[1] סנהדרין לד:, [2] [ויבמות קד:], [3] [סנהדרין שם], [4] [ל"ל לתין דיינין], [5] [שבת מו. וש"נ], [6] [סנהדרין לב.], [7] פאה פ"ח מ"ד שבת קח. פסחים נו:, [8] מעשרות פ"ש מ"ח, [9] פאה פ"א מ"ד [מולין קלז.], [10] [סנהדרין מז:], [1] [שיך לעיל דף מנו:], [2] [נ' מסר"מ אית דילפי ועמדו שני האנשים מעל פי שנים עדים ואית דילפי שנים מוישאלו שני אנשים במתנה מה להלן אנשים ולא נשים אף כאן אנשים ולא נשים כל"ל ועיין בתוס' ד"ה שבועת העדות וע' בתוס' ביבמות פ' החולץ מה: ד"ה מי לא טלנה ועי' רש"ל מ), [3] [וע' היטב תוס' יבמות מה: ד"ה מי לא טלנה ותוס' שבועות כט: ד"ה שבועות ותוס' גיטין פח: ד"ה ולא], [4] [וע' היטב תוס' ב"מ מג. ד"ה ולילקון], [5] [וע"ע תוס' יומא פא: ד"ה שהפלגלין ותוס' עירובין כח: ד"ה דלשמעון], [6] [ל"ל תניא], [7] [ל"ל כלו], [8] [כמ. ופסחים מה: והיא מסנה ו' פ"ח דטהרות], [9] [ל"ל שם],

תורה אור השלם

1. וְנִגְשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָם בָּחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשֵׁם יְיָ וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נֶגַע:

דברים כא ה

2. וּבְיוֹם הָרִאוֹת בּוֹ בְּשַׂר חַי יִטְמָא: ויקרא יג יד

3. וְאִם פָּרוֹחַ תִּפְרַח הַצָּרַעַת בָּעוֹר וְכִסְּתָה הַצָּרַעַת אֶת כָּל עוֹר הַנֶּגַע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו לְכָל מַרְאֵה עֵינֵי הַכֹּהֵן:

ויקרא יג יב

4. אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בֶהָרֶת וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרָעַת וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אַחַד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים:

ויקרא יג ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואם היו כתם: (ב) רש"י ד"ה תאנה אינה מתבשלת כאחד: (ג) תוס' ד"ה כל הכשר וכו' מומעמו שני אנשים שני שני מעל פי: (ד) ד"ה שזרען וכו' ואע"ג דאמרינן כל וכו': (ה) בא"ד אוכל עד שיפסלו מלאכול:

גליון הש"ס

גמ' דתנן מלבנות בצלים. פא"ה דלא מייתי ממתני' אלפני זה המתליק בגליס עיין בר"ש שם:

לעזי רש"י

קרו"ג. כרכום.
גוויטר"א [גישד"א]. איסטיס, פסטל (צמח, שמשורשה מפיקים צבע).
קרישפיל"א. עולש.

מוסף רש"י

הלכה כסתם משנה. רבי מאיר סידר המשנה וכשראה דבריו מכס ושאנו מניחין שנאמן סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן, כדי שלא יהו שניה מפי יחיד ונראין כאילו נאנו מפי המרובים ויעשו כמותן (ביצה ב.). **לאתויי סומא באחת מעיניו.** וי"מ היא דמקש ריבים לנגעים (סנהדרין לב:). **סתמא אחרינא אשכח.** דמסכת קומין (שם). **דנין ביום.** משא ומתן של דין (שם לב.). **וגומרין בלילה.** אם לנו (שם) דומיא דסומא (שם לד:). **סתמא דרבים עדיף.** דהסיא ל"מ היא, וכיון דבדוכתא אחריתי הדר רבי יוסתם דקתני לה. **דקתני לה.** לשון רבינו הלוי (שבת סח.). אי: פסיחי סטים וקולה קשין לאכילה, אבל סטים וקולה שאינם ספיחים חזו לאכילה. סטים, מוריק"ל קרו"ג, קולה, ווייסר"ל (פסחים נו:) אי: סטים, ויבל"ל, קולה, ווכל"ל (שבת שם). **למעוטי תאנה.** תאנה אינה מתבשלת כאחת, אלא זו גמורה היום ואחרת ויצאה בלילה כל ימות הקיץ (פסחים שם). **למעוטי ירק.** כגון לפת וקפלוטות (שבת שם). **ואילו לקיטתו כאחד ומכניסו לקיום לא קתני.** דכי תקון רבנן אדיבור, לא פנו בפיות האילן ובירק בין מין למין (שם) **מלבנות.** שורות שבין ירק לירק (חולין קלז.). **פאה מכל אחד ואחד.** מן המלבנות, שהירק שבין מלבן למלבן הספסר לפאה דידה, דירק אינו בכלל פאה חוץ מן השומים והבצלים, כדתנן כל שהוא אוכל ונשמר ונמכר ומכניסו לקיום, ואמרינן מכניסו לקיום פרט לירק, ומיהו שומין ובצלים מכניסן לקיום (חולין קלז.).

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ט מהל' טומאת צרעת הל"ו:
יג ב מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הל"ג וע' בכ"מ ובל"מ סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' ה סעי' ב:
יד ג מיי' פ"ט מהל' טומאת צרעת הל"ח [והלכה ב]:
טז ד מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הל"ט סמג עשין לז טוש"ע חו"מ סי' ז סעי' ב:
טז ה מיי' פ"ג מ"ב הל"ג סמג שם טוש"ע שם סי' ה סעי' ב:
יז ו מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הל"ח ופ"ג הל"ג:
יח ז מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים הל"ח:
יט ח מיי' פ"ג מהל' תרומות הל"ח:
ט [מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים הל"ז]:
כ י מיי' פ"ג מהל' מתנות עניים הל"י:

תוס' הרא"ש

ר"מ היא. תימה אמאי קאמר לאתויי סומא ופליגא אסתם מתניתין דסנהדרין לימא לאתויי אוהב ושונא דכשרין להעיד ואין כשרין לדון לר' יהודה כדאיתא בפ' זה בורר וי"ל דלא פסיקא ליה משום דלשאר אנשים כשרין לדון א"נ ע"כ מתניתין לא מיתוקמא כרבנן דהא קתני כל הכשר לדון כשר להעיד והרי סומא בשתי עיניו דכשר לדון דלא מקשינן ריבים לנגעים וההוא סומא דהוה בשיבבותיה דר' יוחנן מסתמא סומא בשתי עיניו היה ופסול להעיד דאו ראה כתיב ואפי' במה שראה קודם שנסתמא פסול להעיד כדאמרינן ביש נוחלין היה יודע עדות קודם שנסתמ' ונסתמא פסול: **כל שחייב** במעשר מטמא טומאת אוכלין. קשה מהא דאמרינן (ביש נוחלין) [בפ"ק דחולין] אינו חדושא לשאור ולתבלין שבה משום מעשר ומשום שביעית. ובפ' הערר והרודס תנן הקיפה מצטרף לטמא טומאת אוכלין וקאמר בגמרא מאי קיפה תבלין אלמא תבלין אין לו טומאת אוכלין אלא על ידי צירוף אע"ג דחייב במעשר וי"ל דיש מיני תבלין שאינן ראויין אלא לטעמא והני לית להו טומאה ולא מיחייבי במעשר. ויש מיני תבלין שראויין בפני עצמן וגם עבידי לטעמא כגון שומים ובצלים ואותם יש להם [טומאה] וגם חייבין במעשר. א"נ הך דקיפה שאני שכבר נתן טעם בקדירה כדאמרינן גבי שבת משנתן טעם בקדירה אינו מטמא טומאת אוכלין א"נ משום מעשר דקאמר (ביש נוחלין) [בחולין] לא קאי אתבלין אלא אשאור אבל שביעית קאי אף אתבלין דהא במאכל בהמה נמי נהגא שביעית: ספיחי סטים. פרש"י דוקא נקט ספיחין אבל תחלתן ראוי לאכילה. ועי"ל דספיחין ראויין יותר וסד"א דליחייבו בפאה: גידולו מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות. בפ' כיצד מברכין ובפרק הנודר מן הירק פריך והתנן אם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכמהין ופטריות. ומשני מירבא רבו מארעא מינק לא יצקי מארעא. והא דבר שאין גידולו מן הארץ קתני תני על דבר שאינו יונק מן הארץ. ובשמעתין נמי צריך למיתני יונק מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות: **למעוטי** תאנה. פרש"י טעמא דתאנה דירק פטורין מן הפאה וחייבין במעשר משום דבספרי מיחייב מן התורה כל מילי בפאה בר מתאנה דירק ובשביל הני תרתי לא רצו חכמים לגזור אבל במעשר לא מיחייבי אלא [בדגן

תירוש ויצהר] וגזרו על כל שאר דברים. וקשה לר"ת דהכי נמי דריש בספרי מקרא חייב מעשר בכל מילי אע"ג דפשיטא דמעשר פירות מדרבנן. אלא הנך דרשות אסמכתא בעלמא ניהנו גבי מעשר [וגם] גבי פאה דפאה נמי לא מצינו אלא [1] בכרם זית וכן כל הנך דתנן במס' ביצה אין עולין באילן משום שבות כו' וכן דריש בספרי משכתון שבות אלא כל הנך דרשות דספרי אסמכתות בעלמא ניהנו ותו דמדרבנן נמי (בב') [2] אילנות אין חייבין בפאה אלא ה' מיני אילנות דחשיב במס' פאה האוג והחרובין כו'. והא דקאמר למעוטי תאנה לאו דוקא אלא כל תאנה דדמי ליה. ואומר ר"ת דהיינו טעמא דלא תקינו פאה בדבר שאין לקיטתו כאחד משום הפסד ענים שהיו מצפין בכל יום מתי יגמור לקיטתו ומתבטלין ובירק נמי דאין מכניסו לקיום יש ריוח מועט לענים שממתינין עד הערב ומפסידין במקום אחר: שזרען מתחלה לבהמה משמע דסתמא לאדם קאי אז לתרוייהו ואעפ"כ כי זרען לבהמה פקע שם אוכל מינייהו ואע"ג דאמרינן כל המיוחד לאוכל אדם טמאין עד שיפסל מלאכול לכלב כיון דהני גידולין לא היו מעולם לאדם דהא זרען לבהמה ליכא עלייהו שם אוכל:

[1] נראה דל"ל אלא בתנאה וכנכח חמים וכן כל הנך דתנן וכו'. [2] ל"ל בכל האילנות אין מחייבין וכו'.

מחשבת חיים לא שמה מחשבה. דמחיים לא חשב לאוכלה עד אחר שחיטה והרי מתה אבל אי שמה מחשבה לא פקע שם אוכל מינה במה שנתנבלה עד שתפסל מאכילת כלב: **תרנגולתא** דאגמא. הזכר אסור לפי שאין לו סימני טהרה ולא שרי מטעם כל היולא מן הטהור טהור שהרי האם לא ילדה האפרוח אלא ביצים הטילה והאפרוח מעפרא קא גדיל ונאסר ממילא ע"י סימני טומאה ונקבה נמי אין לאוסרה למאן דאסר זה וזה גורס דהא אפרוח לא יצא אלא מן הביצה ומעפרא קגדיל כדפרישית ומיהו גרלה עיקר ששני מיינים הן והמין שקורין תרנגולתא דאגמא שרי הזכר והנקבה דיש להן סימני טהרה והמין שקורין תרנגול דאגמא אסור הזכר והנקבה דאין גרלה שמין אחד חלוק הזכר מהנקבה ועוד כיון דלא הוי מעופות טמאין הכתובין בהנהו בכל מין יש זכר ונקבה משום סימני טומאה אין לאסור עד שיהא בו כל ד' סימנים דמנשר ילפינן[1]:

אלא בכפרים. תימה דע"כ רבי יוחנן בן נורי לא בעי מחשבה אפילו בכפרים מדעביד ק"ו וא"כ מאי פריך ויש לומר דה"פ [אלא] בכפרים ומי איכא כו' וא"כ בלא נפל לגת נמי לרבנן צריך מחשבה ואע"ג דמקשה אסיק אדעתיה הא דנקט נפל לגת מכל מקום פריך מעיקרא אילימא בכרכים כו' דסבר דמחמת נפילה לגת לא מימאס כולי האי עד שיעשה ככפר עד דמשני רבי זירא: **ל"ג** גבי כפרים והחלב דחלב דמאי אי דבהמה טהורה וצריכה מחשבה בכפרים דאין דרך לאכול חלב אם כן אמאי אין צריך הכשר דחלב נבלת בהמה טהורה אין סופה לטמא טומאה חמורה כדאמרינן בכל שעה (פסחים כג.) מחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואי בחלב שחוטה הא דם שחיטה לא מכשר כיון דקאמר צריך מחשבה ואכילה אכתי אם אוכל עליו עד שחישב דהכשר אינו מועיל עד שיהא אוכל כדאמר בהעור והרוטב (חולין קכח.) גבי עולשין שהדיחן לבהמה ובחלב בהמה טמאה פשיטא דחלב צריך מחשבה דמ"ש מבשרה וגבי כרכים גרסינן ליה ומיירי בחלב שחוטה דכיון דאין צריך מחשבה הוי אוכל ומתכשר בדם שחיטה: שוס

מאי אינה יורדת לכך אמר רבא הכי קאמרי ליה לא אם אמרת בטומאה

נמי לא בעי הכשר מים ולא הכשר נגיעת שרץ. הכשר היינו דבר שמכשירו לטומאה כגון שרץ ומים: **אף נבלת טמא.** טומאת אוכלין ולאו משום דאכילת כלב מחשבה היא אלא לר' יוחנן בן נורי לא בעי מחשבה: **טומאה חמורה.** כגון האוכלה מטמא בגדים בצית הבליעה ואפילו לא חשב עליו כגון שלא ידע שזה הוא: **טומאה קלה.** אוכלין ומשקין: **אינה יורדת לכך.** אינה יורדת לדין מחשבה. ולקמן מפרש מה היא: **תרנגולת שביבנה טהורה.** שמתה תרנגולת ביבנה ובא מעשה לפני חכמים וטמאוה שלא במחשבה ואף על פי שיורדת לכך כלומר לטומאה קלה טמאוה שלא במחשבה ובטומאה קלה אמרת יורדת לכך: **בכל מקום.** ואפילו בכפרים ליכא אוכלין מרובין שתמא לאכילה: **ונבלת עוף טהור בכרכים.** דאיכא עם רב ואוכלין הכל וכן חלב בהמה דכרכים אין צריכין מחשבה אבל בכפרים בעי מחשבה: **נבלת בהמה טמאה בכל מקום.** שתמא לאו לאכילה הלכך בעיא מחשבה. ונהי דאי איכא כזית בלא מחשבה מטמיא אפילו אדם וכלים וכל שכן אוכלין ומשקין אלא להכי מהניא מחשבתה דאי איכא פחות מכביצה שאר אוכלין ופחות מכזית נבלה משלים לכביצה אי חשיב (א) ליה מלטרפא בהדייהו ומקבלת טומאה במגע שרץ ואי לא לא: **ואינה צריכה הכשר.** דסופה לטמא טומאה חמורה: **לעולם בכרך.** והיינו טעמא לרבנן בעיא מחשבה דגת שנפל לתוכה מאסתו ואינו הגון לאכילה כל כך: טומאה

משום דמטמאין טומאה חמורה, וחלב שחוטה בשווקים משום שכבר הוכשר בשחיטה, דכיון דלא בעי מחשבה אהני ליה הכשר שחיטה (שם וכעי"ז כריתות כא.) שהרי הוכשר בדם שחיטה (כריתות שם). **נבלת בהמה טמאה בכל מקום.** ואפילו בשווקים שם רוב עם, צריכה מחשבה לאכילה לקבל טומאת אוכלין הואיל ואין דרך לאוכלה (כריתות שם) שהיא שתמא לאו לאכילה קיימא דמאיסה, ועוד שיש לה שני תמויין אחת שלא נשחטה ואחת דטעמא דטמאה היא (בכורות שם). **ונבלת עוף טהור בכפרים.** דעיניים הם ואין רגילין לאכול עופות ושומן (שם) אי: שהעם מועטים (כריתות שם. ועי"ש ובכורות שם בטעם שלא גדסינן כאן והחלב). **צריכה מחשבה.** להאכילן לעכו"ם ואם לאו אין מטמאין טומאת אוכלין. וא"ש נבלת בהמה טמאה בכל מקום דאינה צריכה מחשבה לאכילה אלא לטמא טומאת אוכלין אם אינה יורדת לכך אמרי ליה לא אם אמרת בטומאה חמורה. ואינה צריכה הכשר. הואיל ומטמאה טומאה חמורה בעוד שהיא בה זית שלא בעודה היא מחוברת בנבלה (שם) אי: משום דמטמאין טומאה חמורה, דנבלת בהמה טמאה במשא, ונבלת עוף טהור מטמא בגדים בצית הבליעה, ואמרינן לקמן דכל שפופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר (כריתות שם).

צריכות מחשבה. לאכילה ושוב תטמא טומאת אוכלין שיחשב עליהן לאחר תליסתן לאוכלן ואע"ג דכבר חשב בחבורן שהרי נמלך עליהן לאדם: **צריכות מחשבה.** לאכילה ושוב תטמא מאכיליה ותחזור ותטמא אוכלין במגע דהא מאכיליה קודם מחשבה אין לה טומאה אלא בצית הבליעה: **ואינה צריכה הכשר.** כדילף לקמן בשמעתין [נא.] כל שפופו לטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר לא שוס הכשר ירידת טומאה לא הכשר מים ולא הכשר שרץ אלא מאכיליה בלא שוס נגיעה: **אלמא מחשבה חייס.** דהא מחיים שתמא לאכילה ואפ"ה לא מהניא ההיא מחשבה לטומאה דבעינן מחשבה בשעה שראוי לקבל טומאה ומחיים לאו בר קבולי טומאה הוא: **הכא נמי מחשבה חבור.** הואיל ומחובר לאו בר קבולי טומאה לא שמה מחשבה: **מן הרוס.** עוף הבר פורח באויר דלא הוה קמן מחיים דליחשביה: **תרנגולת שביבנה.** דאמרינן לקמן כותים היו שם וחשבו עליה והא תרנגולת עוף מזומן הוה והויא קמן מחיים ואפילו הכי בעי מחשבה לטומאת מגע: **עוף טמא מי מטמא.** בצית הבליעה והא קיימא לן (חולין דף ק:) מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה יצא זה שאיסורו משום בל תאכל טמא לא[2] ותרנגולת שביבנה מטמיא בצית הבליעה הואי מדקא מייתי לה רבי יוחנן בן נורי לקמן קייתא למילתיה דפליג בגוזל שנפלה בגת אלמא דומיא דגוזל הוא: **שמרדה.** שברחה ונעשית מדברית לאדוניה ושם גדלה אפרוחין ומהן נפל אחד כאן דלא היתה בו מחשבה מעולם: **ומאי ברא.** דקאמר לכו: **דאיבראי ממרה.** הנעשה מדברית לאדוניה: **תרנגולתא.** נקבה דאגמא הואי דהוא עוף טהור הוא אליבא דרב פפא: **חזיוה רבנן דדרסה.** מקבלת ברגליה מה שאוכלת. ואני אומר שדורסת על מאכלה ברגליה לאמוז שלא יבא כולו לפיה ואין עוף טהור עושה כן: **והיינו גירותא.** דקיימא לן גירותא עוף טמא הוא דאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קט:) כל מה דאסר לן רחמנא שרא לן לקבליה אסר לן דמא שרא לן כבדא אסר לן גירותא שרא לן לישנא דכווארא: **גוזל.** טהור: **שנפל לגת.** ומת: **וחשב עליו להעלותו לכותי.** להאכילו: **טמא.** טומאת אוכלין ומטמא אוכלין אחרים במגע דמעצמו בא עליו טומאה משחשב עליו כדיליף לקמן[3] הואיל וסופו מטמא אדם כגון האוכלו מטמא בגדים בצית הבליעה לענין טומאה קלה

מאי אינה יורדת לכך אמר רבא הכי קאמרי ליה לא אם אמרת בטומאה

[1] צריכות מחשבה לכשיתלשו קסבר מחשבת חבור לא שמה מחשבה אמר רבא אף אנן נמי תנינא [2] ר"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור וזה אחד מהן [3] צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר אלמא מחשבת חיים לא שמה מחשבה הכא נמי מחשבת חבור לא שמה מחשבה רבי זירא אמר הכא בגוזל שנפל מן הרום עסקינן דלא הוה קמן דלחשוב עליה א"ל אביי תרנגולת שביבנה מאי איכא למימר א"ל תרנגול ברא הוה אחיכו עליה תרנגול ברא עוף טמא הוא ועוף טמא מי קמטמא אמר להו אביי [3] גברא רבה אמר מילתא לא תחיכו עליה בתרנגולת שמרדה ומאי ברא דאיבראי ממרה רב פפא אמר תרנגולתא דאגמא הואי רב פפא לטעמיה [1] דאמר רב פפא תרנגול דאגמא אסור תרנגולתא דאגמא שריא וסימניך עמוני ולא עמונית דרש מרימר תרנגולתא דאגמא אסירא חזיוה רבנן דדרסה ואכלה והיינו גירותא ת"ר [2] גוזל שנפל לגת וחשב עליו להעלותו לכותי טמא לכלב טהור ר' יוחנן בן נורי אומר אף לכלב טמא א"ר יוחנן בן נורי ק"ו אם מטמא טומאה חמורה שלא במחשבה לא יטמא טומאה קלה שלא במחשבה אמרו לו לא אם אמרת בטומאה חמורה שכן אינה יורדת לכך תאמר בטומאה קלה שכן יורדת לכך אמר להן תרנגולת שביבנה תוכיח שיורדת לכך וטמאוה שלא במחשבה אמרו לו [3] משם ראיה כותים היו שם וחשבו עליה לאכילה במאי עסקינן אילימא בכרכים למה לה מחשבה והתנן [4] נבלת בהמה טהורה בכל מקום ונבלת עוף טהור והחלב בכרכים אין צריכין לא מחשבה ולא הכשר אלא בכפרים ומי איכא למ"ד דלא בעיא מחשבה [5] והתנן [6] נבלת בהמה טמאה בכל מקום [7] ונבלת עוף טהור בכפרים צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר א"ר זעירא בר חנינא לעולם בכרך וגתו מאסתו ועשאתו ככפר א"ר יוחנן בן נורי קל וחומר אם מטמאה טומאה חמורה שלא במחשבה לא תטמא טומאה קלה שלא במחשבה אמרו לו לא אם אמרת בטומאה חמורה שכן אינה יורדת לכך

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

כא א ב מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל"ג וריפ"ג מהל' אסורי מאכלות הטומאה הל"ב):
כב ג מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל"י:
כג ד ה מיי' שם הל"ג:
כד ו מיי' שם ומיי' פ"ג מהל' אסורי מאכלות הטומאה הל"ח:

תוס' הרא"ש

מחשבת חיים לא שמה מחשבה [1]. ואע"ג דלא חשיב לאוכלו מחיים כיון דמיוחד לאוכל אדם לא פקע שם אוכל מינה במה שנתנבלה עד שיפסל מלאכול לכלב אי מחשבת חיים שמה מחשבה: **דאיבראי** ממרה וילדה אפרוחין במדבר שלא היתה עליהם מחשבה מעולם: **תרנגולתא** דאגמא שריא. שני מינין הם אותו מין שנקראין בלשון זכר אסירי הזכר והנקבה אבל אין לפרש שיהא מין אחד חלוק הזכר מן הנקבה: **אלא** בכפרים מי איכא למ"ד דלא בעי מחשבה. תימה מאי פריך דילמא ר' יוחנן בן נורי פליג אהך מתני' וכי משני גתו מאסתו ועשאו כפר. צ"ל דר' יוחנן בן נורי פליג עלה. ומי' מצי למימר דר' יוחנן בן נורי סבר דלא נפסלה מחמת הגת ור"ל דלרבנן פריך משום דס"ל דלא על חנם נקט נפל לגת הלכך פריך אילימא בכפרים בלא נפל נמי צריך מחשבה ומעיקרא דפריך אילימא בכרכים משמע ליה דמחמת נפילה בגת לא נמאס כולי האי שיעשה כפר עד דמשני ר' זירא גיתו מאסתו כו': ל"ג גבי כפרים והחלב דאי בחלב שחוטה כיון דקאמר צריך מחשבה ולא הוה עליה תורת אוכל בשעת שחיטה לא מכשר ליה דם שחיטה כדמוכח בהעור והרוטב מההיא דעולשין שהדיחן דהכשר אינו מועיל עד שיהא עליו תורת אוכל וא"כ אמאי אינו צריך הכשר ואי בחלב דנבלת בהמה טהורה אמאי אין צריך הכשר הלא אין לנו שום טומאה כדאמרינן בפ' כל שעה מחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואי בחלב בהמה טמאה פשיטא דצריך מחשבה כמו הבשר אבל גבי כרכין גרס והחלב ומיירי בחלב שחוטה:

[1] נראה דל"ל דאי שמה מחשבה אע"ג דלא חשיב לאוכלו וכו'. וכן בסוס' לריך להגיה ולפרש דבריהם וא"ל אבל אי שמה מחשבה אע"ג דמחיים לא חשב לאכלה וכו' והרי מתה לא פקע וכו'.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נבלת בהמה וכו' אי חשיב עליה מלטרפא:

מוסף רש"י

צריכה מחשבה. לטמא טומאת אוכלין אם נגע בה שרץ, אפס מגע אחרי כן באוכלין כשרין הטמאה, וכל כמה דלא חשיב עליה לית ביה שום טומאת מגע, דבבלת עוף טהור אינה מטמאה אלא אם כן אוכלה ואז מטמאה אותן בגדים שהוא לבוש בשעת בליעה (בכורות י.) אי: צריכה מחשבה להלטרף פחות מכזית ממנה להשלים פחות מכביצה אוכלין לקבל טומאת אוכלין במגע (זבחים קה:). **ואינה צריכה הכשר.** לטמא, לא לגיס ולא לנגע שרץ, שמאליה מטמאה, הואיל וסופה לטמא טומאה חמורה (שם) הואיל ויש עליה טומאה חמורה לטמא אדם וכגדים אם היה אוכלה, ואמר בכריתות בפרק דם שחיטה (כא.), וכי יוחן מים וכו' מה זרעים מיוחדין שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר, אף כל שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר, והאי סופו לטמא טומאה חמורה ואין צריכין הכשר, אלא שייך הכשר אלא בטומאה קלה דאוכלין וכן מחשבה (בכורות י.). **עמוני ולא עמונית.** הלכה רווחת בישראל, דכתיב (דברים כג) על דבר אשר לא קדמו אתכם, ואין דלכה של אשה לקדם (חולין שם). **חזיוה רבנן דדרסה ואכלה.** לאוה מכמיס שדורסת ואוכלת, והיינו גירותא. דאמרינן בפרק כל הבשר (חולין קט:) אסר לן גירותא שרא לן לישנא דכווארא, שטעמו בטעמו. ומתוך שאין אנו בקיאין בהם, גרלה לי דעוף הבא לפניו יש לומר שמא יבדוק, דהא הך תרנגולתא דאגמא היו מחזיקין בטוהרה ולאחר זמן לאוה שדורסת ואין עוף נאכל לנו אלא במסורת, עוף שמסרו לנו אבותינו בטהור, ואנא מסרו לנו יש לנוהג, ובמסורת יש לנו לסמוך כדאמר (שם סג:) שעוף טהור נאכל במסורת (שם שם). **משם ראיה.** בתמיה (שוכה כח.). **נבלת בהמה טהורה בכל מקום.** ואפילו בכפרים שהעם מועטו (כריתות כא.) שתמא לאכילה עכו"ם אלא מאיסה, ועוד לגבי ישראל אין בה אלא דיחוי אחד (אלא נשחטה) הלכך אינה צריכה מחשבה לקבל טומאת אוכלין להלטרף פחות מכזית הימנה לפחות מכביצה אוכלין (בכורות י.). **ונבלת עוף טהור והחלב.** של שחוטה, **בכרכים.** דיש בה רוב עם ועשירים הם ורגילים לאכול רוב עופות ושומן (שם). אין צריכין לא מחשבה ולא הכשר. נבלת בהמה ועוף

טומאה חמורה אינה עושה כיוצא בה. מאחר שמטמאה נגלה את האדם אין אותו אדם חוזר ומטמא אדם אחר מטמא אדם אחר אב הטומאה אבל אוכל אוכל מדרבנן: **הכשר שרץ.** שיכשירו שרץ להביאו לידי טומאה: **שאין סופן לטמא טומאה חמורה.** אין לך אוכל מטמא אדם: **שוש טומאה חמורה שוש טומאה קלה.** לא אם אמרת בטומאה חמורה דין הוא שמטמא בלא מחשבה שלא מצינו שוש טומאה שאמה טומאה חמורה שתהא צריכה הכשר תאמר בטומאה קלה דאוכלין שאע"פ שזו אינה צריכה הכשר הרי כל אוכלין יש עליהם שוש טומאה קלה וצריכין הכשר הלך הכא נמי בעינא מחשבה: **לענין מעשר.** דהואיל ונמלך עליהן לאדם הוא מחשבה וחייבין במעשר: **הסיאה.** פוליו"ל: **והקורנית.** שדריא"ה: **נשמרין.** ס"ד אם היו נשמרין לאכילת אדם: **אלא לאו דזרעו נבהמה וקתני.** אם חזר ונשמרן לאדם חייבין: **לאדם קיימי.** וכיון דקתמייהו לאדם מאי אם היו נשמרין הכי קאמר אם האחר משמרת פירותיה דלא הוי הפקר חייבין: **מתיב רב אשי.** לרבא: **ואם איתא.** דלענין מעשר הוא מחשבה הא איכא עולשין שזרעו לבהמה ונמלך עליהם לאדם לחייבין במעשר ואינן מטמאין דהא לענין טומאה אמרת אלו מחשבה היא: **ראשים הגז.** הגוזז אלו חייב ליתן בכל שנה מן הגז מעט לכהן ובשחיטת חולין [קלה.] מפרש שיעורא: **במתנות.** זרוע לחיים והקיבה: **ויש שחייב במתנות.** כגון בקר ואינו חייב בראשית הגז: **פ"ש.** דמין קתני במתני': **ופטור מן המעשר.** דהפקר פטור מן המעשר. ובפרט ובפאה להכי מחייב דלאמרינן בהגוזל בבבא קמא[ב] משום תעזוב יתירתא דכתיב במשנה תורה[ג] לא תפאר אחריך ואמר מר (חולין דף קלא.) לא תטול תפארתו ממנו והיינו פאה ודרשינן בספרי[ד] אחריך זו שכחה וכתיב[ה] לגר ליתום ולאלמנה יהיה וכתיב בתריה כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה הרי פאה ושכחה ועוללות ל"ל למהדר ומכתב בפרשה קדושים[ו] בכולהו לעני ולגר תעזוב אותם לרבות הפקר כי האי גוונא אבל הפקר גמור פטור מכולן כדתנן לעיל ונשמר פרט להפקר [נ.]: **תנן הפאה כו'.** האי דנקט לה הכא משום דאתיב עלה ממתני' ורי' יוחנן נמי עולשין שזרען כו' משום דאתיב עליה ממתני' נקט לה הכא: **מודיס חכמים לרבי עקיבא.** אע"פ דפליגי במנמר שדהו ושייר קלחים לחיס. מנמר טיי"ר בלע"ז שמלקט כאן את המצושלים כל צרכן ומניח את הלחים שלא בשלו וחוזר ומלקט במקום אחר דהוה ליה מנומר. וקאמר ר' עקיבא כשהוא חוזר ולוקט נותן פאה מכל אחד ואחד שהקליר שבינתים מפסיק וחכמים אומרים פאה מאחת על הכל ומודים חכמים לרבי עקיבא בזורע שבת או חרדל כו'. להכי נקט הני שאין דרכן לעשות מהן ערוגה אלא זורען לתבלין בעלמא בשנים ושלשה מקומות. שבת אני"ט: והא שיעור קונה אבל להפרש מן העומרים או מן הכרי לא צריך קרא דבעלמא נמי כל דאמר רחמנא לא תעביד לא מהני לרבא: והא מפקיר כרמו פטור מפיאה לר' ישמעאל כיון דדרש תעזוב יתירא לדרשא אחריתי וא"כ היכי מוכח הכא אליבא דרבא דמין קתני דילמא מתניתין דכל שחייב בפיאה חייב במעשר ר' ישמעאל היא ור"ל דאף לרבא תעזוב יתירא אתא נמי למפקיר ומתרתי ש"מ דהא אביי גופיה דמוקי תעזוב למפקיר כרמו מוקי לה נמי למפריש מן הטיסה בפ"ק דתמורה דלא תימא אי עביד מהני:

בטומאה חמורה שכן אינה עושה כיוצא בה תאמר בטומאה קלה שעושה כיוצא בה אמר ליה אביי כל דכן הוא ומה טומאה חמורה דקילא דאינה עושה כיוצא בה מטמאה שלא במחשבה טומאה קלה דחמירא דעושה כיוצא בה אינו דין שמטמאה שלא במחשבה אלא אמר רב ששת הכי קאמר לא אם אמרת בטומאה חמורה שכן אינה צריכה הכשר תאמר בטומאה קלה שצריכה הכשר ומי צריכה הכשר והתנן [ו]שלשה דברים נאמרו בנבלת עוף טהור צריכה מחשבה [א]ואינה מטמאה אלא בבית הבליעה [ב]ואינה צריכה הכשר נהי דהכשר שרץ לא בעיא הכשר מים בעיא מאי שנא הכשר שרץ דלא בעיא כדתנא דבי רבי ישמעאל הכשר מים נמי לא תבעי כדתנא דבי רבי ישמעאל [ג]דתנא דבי רבי ישמעאל [1]על כל זרע זרוע אשר יזרע מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר [2]אף כל שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר [ד]יצתה נבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה שאין צריך הכשר אלא אמר רבא ואיתימא רב פפא שום טומאה חמורה בעולם שום טומאה קלה בעולם אמר רבא ומודה רבי יוחנן לענין מעשר דמחשבת חיבור שמה מחשבה אמר רבא מנא אמינא לה [ג]דתנן [ה]הסיאה והאזוב והקורנית שבחצר אם היו נשמרין חייבין היכי דמי אילימא דזרעינהו מתחלה לאדם צריכא למימר אלא לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה וקתני אם היו נשמרין חייבין אמר רב אשי [1]הכא בחצר שעלו מאיליהן עסקינן וסתמא לאדם קיימי והכי קאמר [2]אם החצר משמרת פירותיה חייבין ואם לאו פטורין מתיב רב אשי [ד]כל שחייבין במעשרות מטמאין טומאת אוכלין ואם איתא הא איכא הני דקחייבין במעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין אמר רבא הכי קאמר כל מין שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין ה"נ מסתברא מדקתני סיפא [ה]כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ויש שחייב במתנות ואין חייב בראשית הגז ואם איתא האיכא טרפה [ו]דחייבת בראשית הגז [ז]ואינה חייבת במתנות אמר רבינא הא מני רבי שמעון היא [ח]דתנן [ט]ר"ש פוטר את הטרפה מראשית הגז אמר רב שימי בר אשי תא שמע [י]המפקיר את כרמו והשכים בבקר ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר והא אנן תנן כל שחייב בפאה חייב במעשרות אלא לאו שמע מינה מין קתני שמע מינה [יא]תנן התם [1]מודים חכמים לר' עקיבא [2]בזורע שבת או חרדל בשנים ושלשה מקומות שנותן פאה מכל אחד ואחד והא שיעור קונה לר"ש כמו בגזל אין סברא להעמיד תעזוב שיפרש מן העיסה אלא לדוקא מעמרים או מהכרי ורבא סבר דתעזוב למפקיר כרמו ולר' שמעון שיפרש מן העיסה אע"ג דבעלמא דבעלמא נמי כל דאמר רחמנא לא תעביד לא מהני לרבא: והא

שום טומאה חמורה בעולם כו'. תימה דיפרש הא דקתני דאינה יורדת לכך המחשבה גופה דלא מצינו טומאה חמורה שצריכה מחשבה בשום מקום דהא דאמרינן דנבלת בהמה ועוף טהור צריכין מחשבה היינו לטומאת אוכלין לגרף פחות מכזית ופחות מכביצה אוכלין אבל כזית מהם מטמא אדם וכלים בלא מחשבה כדפרישית[ט] אבל טומאה קלה צריכה מחשבה בעלמא ומיהו נבלה נמי בעינן שתהא ראויה לגר לבר פדא[י]:

אלא דזרעינהו לבהמה. והא דנקט שבחצר לפי מאי דמסיק שעלו מאיליהן אתי שפיר משום דבחצר אין דרך לזרוע אלא בגינה ועוד דבחצר סתמא לאדם לפי שרואה ויודע מתי לנוקטן עד שלא יתקשו ולפי מאי דס"ד השתא יש לפרש דנקט חצר לפי שדרך התנא למנקט חצר דגם בשאר דבר תני חצר דקתני התם תאנה[יא] עומדת בחצר אוכל אוכל מהן ופטור ואם ליכף חייב גפן נטוע בחצר כקורינית שבחצר שהחצר קובעת בדבר שנגמרה מלאכתו אם ליכף או בלא ליכף כהנהו שאין רגילין לעשות מהן גורן והא דתנן פ"ח דשביעית [מ"א] כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה חייב משום תעזוב עליו לאוכל אדם ולאוכל בהמה נותנין חומרי אדם לאוכל בהמה ומלאכתו בהמה דבר שנגמרה מלאכתו ופאה ואזוב וקורנית אצירוף דלעיל קאי אי נמי בלא צירוף נמי חייבין בחצר שאין רגילין לצרף לעשות מהן גורן וחשיב ממילא גמר מלאכתן והא דתנן פ"ח במס' שביעית כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה חישב עליו לאוכל אדם ואוכל בהמה נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה כגון האזוב והקורנית והסיאה לא ק' להך דשמעתין דאמרי דסתמייהו לאדם קיימי דהיינו דוקא בחצר כדפ"ל. ועי"ל דסתמא להאי ולהאי קאי וה"ק אינו מיוחד לא לאוכל אדם גרידא ולא לאוכל בהמה גרידא אם חישב עליו לאוכל אדם לבד או לאוכל בהמה נותנין עליו חומרא של זה וחומרא של זה כלומר הכל לפי מחשבתו אבל אוכל שסתמו לאדם קאי אין יכול לשנותו לבהמה ע"י מחשבתו: **אלא** לאו ש"מ מין קתני ש"מ. תימה דאמרי' בריש הגזול קמא דאביי סבר דלר' שמעון(ב) שינוי אינו קונה מדקאמר לא הפריש מן הקמה יפריש מן העמרים ר' ישמעאל אומר אף מן העיסה ורבא אמר בעלמא שינוי קונה והכא משום דכתיב תעזוב יתירא. ולאביי תעזוב יתירא למפקיר כרמו. א"כ לרבא דאמר דלר' ישמעאל כיון דדרש תעזוב יתירא אחריתי וא"כ היכי מוכח הכא אליבא דרבא דמין קתני דילמא מתניתין דכל שחייב בפיאה חייב במעשר ר' ישמעאל היא ור"ל דאף לרבא תעזוב יתירא אתא נמי למפקיר ומתרתי ש"מ דהא אביי גופיה דמוקי תעזוב למפקיר כרמו מוקי לה נמי למפריש מן העיסה בפ"ק דתמורה דלא תימא אי עביד מהני:

ח) שקלים פ"ה ה"ח [לעיל נ:] וש"נ) וסם אימת שבאה עשר. ט) זמרים קה. חולין קכא. כריתות כא. י) מעשרות פ"ג מ"ט, ד) [לעיל נ.], ה) [לקמן עמוד ב'], ו) [ל"ל דתניא], ז) חולין קלו:, ח) ב"ק לד. חולין קלד: תמורה ו. נדרים מד: [ב"ק כח.], ט) פאה פ"ג מ"ב, י) [מזר טו:], כ) [דף לד.], ל) [דברים כד], מ) [תנא כד כז], נ) [דברים סט], ס) [ויקרא יט], ע) [בס"ת: כדפירש"י, והוא לעיל נ: ד"ה נבלת], פ) [מזר נ. כתובות כב. חולין עא.], צ) [ל"ל ולר' ישמעאל, וכן בכה"ד. רש"ש],

תורה אור השלם

1. וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵע טָהוֹר הוּא: ויקרא יא לז

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אלא וכו' תאנה שהיא עומדת בחצר אוכל אחת אחת ופטור וכו' נותנין עליו חומרי אדם:

לעזי רש"י

פוליו"ל. מנתה (צמח). שדרי"א"ה. צתרה (צמח). טיי"ר. להכתים (לעבד שדה בשיטת כתמים). כלומר ללקט בו פה (שם). אני"ט [אניי"ד]. שֶׁבֶת (צמח ריחני).

מוסף רש"י

מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה. כגון אדם ובגדים (זבחים קה.) זרעים אינן נעשין אב הטומאה עולמית, ואפלו נגעו במת שהוא אבי אבות, ואינן נעשין אב לטמא אדם וכלים, דמטיבא נפקא דטוגע במת מטמא אדם, מאבי קרא דכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת באותו טמא תטמא עד הערב, וכי כתיב אבי קרא בדבר שיש לו טהרה בהשלה ובטבילה כתיב, דכתיב לעיל מינה והזה הטהור על הטמא וגו' ובהטות טמא קאי והנפש הנוגעת, יצאו אוכלין ומשקין וכלי חרס הואיל ואין להם טהרה בטקוה אין נעשין אב הטומאה (חולין קבא.). **צריכין הכשר.** דבר המכשיר לקבל טומאה, כגון נתינת מים ומגע שרץ (זבחים קה.). **אף כל שאין סופן כו'.** כגון שאר אוכלין (שם). **כל שחייבין במעשרות מטמאין טומאת אוכלין.** דאין חייב לך במעשר אלא אוכל (לעיל נ.). **והשכים בבקר ובצרו.** חכם היה איסו עצמו (נדרים מד:) קודם שיצאו עניים לגלגו שיחכו בהפקר אם היו קודמין (רקמן צד.). **חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה.** כמו מאאר כרם (נדרים שם) דאע"ג דהפקר פטור מכולם, דכתיב תלקט שדך וכרמך, מהני תעזוב יתירא למעוטי כי האי גוונא דלא הוי הפקר לפטור, ואע"פ שפטור מן המעשר, וכבל הני כתיב תעזוב יתירא כו' (ב"ק צד. וכעי"ז שם כח. חולין קלד: ותמורה ו.). **ופטור מן המעשר.** דלא כתיב בה תעזוב יתירא (ב"ק כח.).

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ג מהל' אבות הטומאה הל"א:
כו ב ג ד מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הלכה ג:
כז ה ו ז מיי' פ"ב מהל' תרומות הל"ב:
כח ח מיי' פ"י מהל' כלאים הל"ז:
כט ט טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' ו:
ל י מיי' פ"ה מהל' מתנות עניים הל' מ:
לא כ מיי' שם פ"ג הל"ח:

תוס' הרא"ש

שם טומאה חמורה בעולם. דאינה צריכה הכשר בשום מקום תימה ליפלוג במחשבה גופה שלא מצינו טומאה חמורה שצריכה מחשבה בשום מקום אבל טומאה קלה צריכה מחשבה בעלמא ונבלת בהמה טמאה ונבלת עוף טהור דדאמרינן לעיל דצריכה מחשבה היינו לצרף פחות מכזית עם פחות מכביצה אוכלין כדפרש"י אבל בכזית ממנה מטמא אדם וכלים בלא מחשבה ומיהו נבלה בעינן שתהא ראויה לגר לבר פדא והיינו כעין מחשבה: **אלימא** דזרעינהו מתחל' לאדם ואם היו נשמרים דקתני היינו דמעיקרא היו נשמרין לאדם: **אלא** לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה. ואם היו נשמרין דקתני היינו שמכאן ולהבא נשמרין לאדם ותימה אמאי קתני שבחצר דבשלמא לפי המסקנא ניחא דמה שהן זרועין בחצר ו) שעלו מאיליהן דאין דרך לזרוע אלא בגנה וגם משום שזרועין בחצר הוו סתמייהו לאדם דנראה כשהן רכין קודם שיתקשו אבל בגינה אין סתמייהו לאדם. לפי שאינן ניכרין מתי יתקשו אבל השתא דמיירי שייחדם לאדם מה לי בחצר מה לי בגינה וי"ל משום דבתרי בבי דרישא תנא נמי גבי חצר תאנה העומדת בחצר אוכל אחת ופטור ואם צירף חייב גפן טעונה בחצר כו'. וכן הקורנית שבחצר כו'. וקמ"ל הני בבי דרישא דחצר (דרישא) קובעת היכא דצירף בדבר שנגמרה מלאכתו וסיאה ואזוב וקורנית אצירוף דלעיל קאי אי נמי בלא צירוף נמי חייבין בחצר שאין רגילין לצרף לעשות מהן גורן וחשיב ממילא גמר מלאכתן והא דתנן פ"ח במס' שביעית כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה חישב עליו לאוכל אדם ואוכל בהמה נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה כגון האזוב והקורנית והסיאה לא ק' להך דשמעתין דאמרי דסתמייהו לאדם קיימי דהיינו דוקא בחצר כדפ"ל. ועי"ל דסתמא להאי ולהאי קאי וה"ק אינו מיוחד לא לאוכל אדם גרידא ולא לאוכל בהמה גרידא אם חישב עליו לאוכל אדם לבד או לאוכל בהמה נותנין עליו חומרא של זה וחומרא של זה כלומר הכל לפי מחשבתו אבל אוכל שסתמו לאדם קאי אין יכול לשנותו לבהמה ע"י מחשבתו: **אלא** לאו ש"מ מין קתני ש"מ. תימה דאמרי' בריש הגזול קמא דאביי סבר דלר' שמעון(ב) שינוי אינו קונה מדקאמר לא הפריש מן הקמה יפריש מן העמרים ר' ישמעאל אומר אף מן העיסה ורבא אמר בעלמא שינוי קונה והכא משום דכתיב תעזוב יתירא. ולאביי תעזוב יתירא למפקיר כרמו. א"כ לרבא

ב) נראה דל"ל דמה שהן זרועין בחצר מסתמא עלו מאליהן. ג) [נדל"ל דלר' ישמעאל]

והא שבת מדחייב בפאה חייב נמי במעשר. הוי מלי לאתויי הא דתנא במס' (שביעית) (פ"ד) ומייתי לה בפ"ק דמסכת ע"ז (דף ז:) השבת מתעשר זרע וירק והבדלה תנן ומייתי בסמוך דשבת משנתנה טעם בקדירה אינה מטמאה טומאת אוכלין הא עד שלא נתנה מטמאה אלא דיחא ליה למפרך דרבי עקיבא אדרבי עקיבא: **התיאה.** פרש"י דהיינו סיאה וקשה דלעיל אמר דסתמיה לחדש וחייב במעשר וא"כ מטמא טומאת אוכלין והכא קאמר תיאה אין מטמא טומאת אוכלין וי"ל דדוקא בחבר סתמייהו לחדש אי נמי ג' מייתי הן: **אם** נקח בכסף מעשר **מפני מה אין מטמא טומאת אוכלים בו'.** וא"ת והא אמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין כח:) קור נקח בכסף מעשר ואין מטמא טומאת אוכלין וי"ל דקור נמי אם שלקו וטוגנו מטמא טומאת אוכלין ולכך אף קודם שליקה נקח בכסף מעשר מידי דהוי אבהמה וחיה דנקחות בכסף מעשר לפי שראויין לשחוט אבל טומאת אוכלים אין להם מחייס והכא פריך שפיר אי נקחת בכסף מעשר לפי שראויה אחר תיקון לאכילה אם כן יטמא טומאת אוכלים מיד שהרי בקל יכול לתקנה ומעתה יש עליה שם אוכל ולא דמי לקור שמחוסר שליקה וטוגון ואי אין מטמא טומאת אוכלין לפי שאחר התקון אינה ראויה בפני עצמה לאכילה אם כן גם לא יהו נקחות בכסף מעשר:

ולכתוב רחמנא קשקשת בו'. וא"ת והיכי הוי ידעי מה קשקשת קודם שנכתב קרא דגלית ויש לומר דמקבלה הוה ידעינן דהכי נמי גגיהה לא ידעינן דהוה בקרן אלא מקרא דויעש לו לדקיהו בן כנענה קרני ברזל וגו' (נ"ק דף נ:) וא"ת ומנלן דבעינן תרוייהו אימת דטהור בחבת מייניהו או בהא או בהא עד שיפרט לך הכתוב וי"ל דומיא דסימני בהמה בעינן מעלת גרה ומפרסת פרסה מדאסר רחמנא חזיר וגמל:

כל הטעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו. וברכת טבילה דאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ז:) דמברך אחר טבילה התם נמי דינה להיות לפניה אלא משום דגברא אלא חזי הוא: **ולבני** מערבא דמברכי בי מסלקין תפילייהו לשמור חוקיו. אומר ר"ת דעל תפילין נבד הוו מברכי לשמור חוקיו דקרא (שמות יג) דושמרת את החוקה הזאת למועדה ס"ל לבני מערבא דבתפילין כתיב כדאמר בירושלמי אבל ליית כי קמסלק מעליו ליכא מאן דמברך ותפילין נמי דוקא כשמסלקן סמוך לשקיעת החמה שמחויב לסלקן כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף לו:) הניח תפילין לאחר שקיעת החמה עובר בעשה דכתיב ושמרת את החוקה והשמר דעשה עשה אבל ליית אע"ג דפטור בלילה ליכא איסור ואין חייב לסלקן ובשמעתין הוי מלי למימר לאתויי ליית אלא דיחא למיגקט ריחני משום דפסיקא דאכל ריחני אין מברך אחריהן ולדידן לא קי"ל כבני מערבא ולא מברכין אחר תפילין לשמור חוקיו דבפרק הקומץ רבה (שם דף לו:) מוכח דלילה זמן תפילין הוא דהכי סבר רב אשי התם ומדרבנן הוא דאסור שלא ישן בהן וקרא דושמרת מוקמינן לה דבחוקת הפסח הכתוב מדבר ואף על גב דשבת נמי זמן תפילין הוא מכל מקום אין מברך עליהם כשמסלקן ע"ש עם חשכה דאין חייב לסלקן דנפקא לן (שם) מלאות על ידך יגאו שבתות ויו"ט שהן גופן אות ע: **קדושי**

והא שבת דמיחייב בפאה (ה) ומיחייב במעשר דתנן כל שחייב בפאה חייב במעשר ומדחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין אלמא כל מילי דעביד לטעמא מטמא טומאת אוכלין דהאי שבת לטעמא עבידא ורמינהי (ו) הקושט והחימום וראשי בשמים והתיאה והחלתית והפלפלים וחלת חריע נקחין בכסף מעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין דברי רבי עקיבא אמר לו רבי יוחנן בן נורי אם נקחין בכסף מעשר מפני מה אין מטמאין טומאת אוכלין ואם [א] אינן מטמאין [ב] אף הם לא ילקחו בכסף מעשר [ג] וא"ר יוחנן בן נורי נמנו וגמרו שאין נקחין בכסף מעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין אמר רב חסדא כי תניא ההיא [ג] בשבת העשויה לכמך אמר רב אשי אמריתה לשמעתי' קמיה דרב כהנא [ד] (אמר) לא תימא בשבת העשויה לכמך הא סתמא לקדרה אלא סתם שבת לכמך עשויה [ה] דתנן [ד] השבת משנתנה טעם בקדרה אין בה משום תרומה ואינה מטמאה טומאת אוכלין הא עד שלא נתנה טעם בקדרה יש בה משום תרומה ומטמאה טומאת אוכלין ואי ס"ד סתמא לקדרה כי לא נתנה נמי סתמא לקדרה אלא לאו ש"מ סתמא לכמך עשויה ש"מ: **מתני'** [ה] כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ויש שחייב במתנות ואינו חייב בראשית הגז [ה] כל שיש לו ביעור יש לו שביעית ויש שיש לו שביעית ואין לו ביעור: **גמ'** [ו] כגון [ו] עלה הלוף שוטה והדנדנה יש שיש לו שביעית ואין לו ביעור [ו] עיקר הלוף שוטה ועיקר הדנדנה דכתיב [מ] [ו] ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול כל זמן שחיה אוכלת מן השדה אתה מאכיל לבהמתך בבית כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך שבבית והני לא כלו להו: **מתני'** [ט] [ח] כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת כל שיש לו קרנים יש לו טלפים ויש שיש לו טלפים ואין לו קרנים: **גמ'** כל שיש לו קשקשת דג טהור יש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא מכדי אנן אקשקשת סמכינן סנפיר דכתב רחמנא למה לי אי לא כתב רחמנא סנפיר [ט] הוה אמינא מאי קשקשת דכתיב סנפיר ואפילו דג טמא כתב רחמנא סנפיר וקשקשת והשתא דכתב רחמנא סנפיר וקשקשת מנלן דקשקשת לבושא הוא דכתיב [2] ושריון קשקשים הוא לבוש ולכתוב רחמנא קשקשת ולא בעי סנפיר א"ר אבהו וכן תנא דבי רבי ישמעאל [3] יגדיל תורה ויאדיר: **מתני'** [י] [כ] כל הטעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו ויש שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו: **גמ'** [י] לאתויי מאי לאתויי ירק ולרבי יצחק דמברך אירק לאתויי מאי לאתויי מיא ולרב פפא דמברך אמיא לאתויי מאי לאתויי מצות ולבני מערבא דמברכי בתר דסליקו תפילייהו אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמור חוקיו לאתויי מאי לאתויי ריחני ריחני

והא שבת דמיחייב בפאה חייב במעשר. תימה דלמה צריך להך דיוקא והא תני בהדיא במס' שביעית ומייתי לה בפ"ק דע"ז דשבת מתעשר זרע וירק וזירין. ותו אמאי מייתי מדיוקא דמטמא טומאת אוכלין לייתו מתניתין דבסמוך השבת משנתנה טעם בקדירה אינה מטמאה כו' הא עד שלא נתנה טעם בקדירה מטמא וי"ל דניחא ליה למיפרך מדר' עקיבא אדר' עקיב'; **והפלפלין** וחלת חריע כו' ואין מטמאין טומאת אוכלין. תימה דבפרק בכל מערבין אמרינן גרגיר מתעשר זרע וירק. דפריך זרע גרגיר למאי חזי ומשני שכן ראשונים לא היה להם פלפלין היו שוחקין אותו ומטבילין בו צלי וכ"ש דפלפלין מתעשר מהאי טעמא וכיון דמתעשר ממטמא טומאת אוכלין. וי"ל דה"ק זרע גרגיר שוחקין אותו להטביל בו צלי ולכך מתעשר כי בפני עצמו נמי ראוי לאכילה לאחר שחיקה בלא טיבול אבל אין רגילות לשחוק כדי לאכול בלא טיבול כי אינו ראוי כמו ע"י טיבול אבל פלפלין ע"י שחיקה אינו ראוי כלל בעינינה כ"א ע"י ציורוף הלכך אינו מתעשר ואינו מטמ' טומאת אוכלין ואין נראה לחלק בין רטיבתא ליבישתא כדאיתא בפרק בתרא דיומא כס פלפלי ביומא דכיפורי פטור ומוקי לה ביבשתא דהא אפי' ביבישתא ראוי להטביל בו צלי:

אם ניקחין בכסף מעשר מפני מה אין מטמאין כו'. תימה והא אמרינן בפ' בכל מערבין דקור ניקח בכסף מעשר ואינו מטמא טומאת אוכלין וי"ל דשאני קור דנעשה אוכל גמור ע"י שליקה דאמרינן דאם שלקו וטגנו מטמא טומאת אוכלין. הילכך ניקח בכסף מעשר אף קודם שליקה מידי דהוה אבהמה וחיה דניקחין בכסף מעשר לפי שראויה לישחט אע"ג דאין מטמאין טומאת אוכלין מחיים. אבל קושט וחימום והנך דחשיבי בהדייהו אינן נעשין אוכל ע"י תיקון אלא לטעמא עבידי או לטיבול ולכך נמנו וגמרו דאין מטמאין טומאת אוכלין הילכך פריך מעיקרא אם ניקחין בכסף מעשר משום דבתיקון כל שהוא חזו למלתייהו או לטעמא או לטיבול מפני מה [ה] אינן ראוין לאכילה בפני עצמן א"כ לא יהו ניקחין בכסף מעשר: **ולכתוב** קשקשת. ותימה ומנא ידעינן מאי פירושו קודם שנכתב קרא דגלית וי"ל דקבלה היתה בידם ממשה רבינו כמו כי יגח דלא ידענא דהוה בקרן אלא מקרא דויעש לו צדקיהו בן כנענה קרני ברזל. ותימה השתא נמי נימא דבחד טהור או האי או האי עד שיפרט לך הכתוב יחדו וי"ל דומיא דסימני בהמה דמפרסת פרסה ומעלת גרה דבעינן תרוייהו מדאסר

והא שבת מדחייב בפאה חייב נמי במעשר. הוי מלי לאתויי הא דתנא במס' (שביעית) (פ"ד) ומייתי לה בפ"ק דמסכת ע"ז (דף ז:) השבת מתעשר זרע וירק והבדלה תנן ומייתי בסמוך דשבת משנתנה טעם בקדרה אינה מטמאה טומאת אוכלין הא עד שלא נתנה מטמאה אלא דיחא ליה למפרך דרבי עקיבא אדרבי עקיבא: **התיאה.** פרש"י דהיינו סיאה וקשה דלעיל אמר דסתמיה לחדש וחייב במעשר וא"כ מטמא טומאת אוכלין והכא קאמר תיאה אין מטמא טומאת אוכלין וי"ל דדוקא בחבר סתמייהו לחדש אי נמי ג' מייתי הן: **אם** נקח בכסף מעשר **מפני מה אין מטמא טומאת אוכלים בו'.** וא"ת והא אמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין כח:) קור נקח בכסף מעשר ואין מטמא טומאת אוכלין וי"ל דקור נמי אם שלקו וטגנו מטמא טומאת אוכלין ולכך אף קודם שליקה נקח בכסף מעשר מידי דהוי אבהמה וחיה דנקחות בכסף מעשר לפי שראויין לשחוט אבל טומאת אוכלים אין להם מחייס והכא פריך שפיר אי נקחת בכסף מעשר לפי שראויה אחר תיקון לאכילה אם כן יטמא טומאת אוכלים מיד שהרי בקל יכול לתקנה ומעתה יש עליה שם אוכל ולא דמי לקור שמחוסר שליקה וטגון ואי אין מטמא טומאת אוכלין לפי שאחר התקון אינה ראויה בפני עצמה לאכילה אם כן גם לא יהו נקחות בכסף מעשר:

ולכתוב רחמנא קשקשת בו'. וא"ת והיכי הוי ידעי מה קשקשת קודם שנכתב קרא דגלית ויש לומר דמקבלה הוה ידעינן דהכי נמי גגיהה לא ידעינן דהוה בקרן אלא מקרא דויעש לו לדקיהו בן כנענה קרני ברזל וגו' (נ"ק דף נ:) וא"ת ומנלן דבעינן תרוייהו אימת דטהור בחבת מייניהו או בהא או בהא עד שיפרט לך הכתוב יחדו וי"ל דומיא דסימני בהמה בעינן מעלת גרה ומפרסת פרסה מדאסר רחמנא חזיר וגמל:

כל הטעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו. וברכת טבילה דאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ז:) דמברך אחר טבילה התם נמי דינה להיות לפניה אלא משום דגברא אלא חזי הוא: **ולבני** מערבא דמברכי בי מסלקין תפילייהו לשמור חוקיו. אומר ר"ת דעל תפילין נבד הוו מברכי לשמור חוקיו דקרא (שמות יג) דושמרת את החוקה הזאת למועדה ס"ל לבני מערבא דבתפילין כתיב כדאמר בירושלמי אבל ליית כי קמסלק מעליו ליכא מאן דמברך ותפילין נמי דוקא כשמסלקן סמוך לשקיעת החמה שמחויב לסלקן כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף לו:) הניח תפילין לאחר שקיעת החמה עובר בעשה דכתיב ושמרת את החוקה והשמר דעשה עשה אבל ליית אע"ג דפטור בלילה ליכא איסור ואין חייב לסלקן ובשמעתין הוי מלי למימר לאתויי ליית אלא דיחא למיגקט ריחני משום דפסיקא דאכל ריחני אין מברך אחריהן ולדידן לא קי"ל כבני מערבא ולא מברכין אחר תפילין לשמור חוקיו דבפרק הקומץ רבה (שם דף לו:) מוכח דלילה זמן תפילין הוא דהכי סבר רב אשי התם ומדרבנן הוא דאסור שלא ישן בהן וקרא דושמרת מוקמינן לה דבחוקת הפסח הכתוב מדבר ואף על גב דשבת נמי זמן תפילין הוא מכל מקום אין מברך עליהם כשמסלקן ע"ש עם חשכה דאין חייב לסלקן דנפקא לן (שם) מלאות על ידך יגאו שבתות ויו"ט שהן גופן אות ע: **קדושי**

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הל"ו:
לג ב ג מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל"ט:
לד ד מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הל"ז:
לה ה מיי' פ"י מהל' כלאים הל"ז [שו"ע יו"ד סי' שנ סעי' יד]:
לו ו מיי' פ"ז מהל' שמיטה ויובל הל"ג:
לז ז מיי' שם הל"ד:
לח ח מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' כד סמג עשין סב טוש"ע יו"ד סי' פג סעיף ג:
לט ט מיי' פ"ח מהל' ברכות הל"ח:
מ י מיי' שם סמג עשין מז טוש"ע או"ח סי' רד סעי' ו וסימן רז:

תוס' הרא"ש

והא שבת דמיחייב בפאה חייב במעשר. תימה ולמה צריך להך דיוקא והא תני בהדיא במס' שביעית ומייתי לה בפ"ק דע"ז דשבת מתעשר זרע וירק וזירין. ותו אמאי מייתי מדיוקא דמטמא טומאת אוכלין לייתו מתניתין דבסמוך השבת משנתנה טעם בקדירה אינה מטמאה כו' הא עד שלא נתנה טעם בקדירה מטמא וי"ל דניחא ליה למיפרך מדר' עקיבא אדר' עקיב'; **והפלפלין** וחלת חריע כו' ואין מטמאין טומאת אוכלין. תימה דבפרק בכל מערבין אמרינן גרגיר מתעשר זרע וירק. דפריך זרע גרגיר למאי חזי ומשני שכן ראשונים לא היה להם פלפלין היו שוחקין אותו ומטבילין בו צלי וכ"ש דפלפלין מתעשר מהאי טעמא וכיון דמתעשר ממטמא טומאת אוכלין. וי"ל דה"ק זרע גרגיר שוחקין אותו להטביל בו צלי ולכך מתעשר כי בפני עצמו נמי ראוי לאכילה לאחר שחיקה בלא טיבול אבל אין רגילות לשחוק כדי לאכול בלא טיבול כי אינו ראוי כמו ע"י טיבול אבל פלפלין ע"י שחיקה אינו ראוי כלל בעינינה כ"א ע"י ציורוף הלכך אינו מתעשר ואינו מטמ' טומאת אוכלין ואין נראה לחלק בין רטיבתא ליבישתא כדאיתא בפרק בתרא דיומא כס פלפלי ביומא דכיפורי פטור ומוקי לה ביבשתא דהא אפי' ביבישתא ראוי להטביל בו צלי:

אם ניקחין בכסף מעשר מפני מה אין מטמאין כו'. תימה והא אמרינן בפ' בכל מערבין דקור ניקח בכסף מעשר ואינו מטמא טומאת אוכלין וי"ל דשאני קור דנעשה אוכל גמור ע"י שליקה דאמרינן דאם שלקו וטגנו מטמא טומאת אוכלין. הילכך ניקח בכסף מעשר אף קודם שליקה מידי דהוה אבהמה וחיה דניקחין בכסף מעשר לפי שראויה לישחט אע"ג דאין מטמאין טומאת אוכלין מחיים. אבל קושט וחימום והנך דחשיבי בהדייהו אינן נעשין אוכל ע"י תיקון אלא לטעמא עבידי או לטיבול ולכך נמנו וגמרו דאין מטמאין טומאת אוכלין הילכך פריך מעיקרא אם ניקחין בכסף מעשר משום דבתיקון כל שהוא חזו למלתייהו או לטעמא או לטיבול מפני מה [ה] אינן ראוין לאכילה בפני עצמן א"כ לא יהו ניקחין בכסף מעשר: **ולכתוב** קשקשת. ותימה ומנא ידעינן מאי פירושו קודם שנכתב קרא דגלית וי"ל דקבלה היתה בידם ממשה רבינו כמו כי יגח דלא ידענא דהוה בקרן אלא מקרא דויעש לו צדקיהו בן כנענה קרני ברזל. ותימה השתא נמי נימא דבחד טהור או האי או האי עד שיפרט לך הכתוב יחדו וי"ל דומיא דסימני בהמה דמפרסת פרסה ומעלת גרה דבעינן תרוייהו מדאסר

מסורת הש"ס

ה) שוקלין פ"ג מ"ה, ב) [ניתא במשנה], ג) הל"ל מ"ז, ד) ג"ז שם מ"ד בכרכות נט., ה) [עי' שביעית פ"ז מ"ל ב"], ו) [שביעית פ"ז מ"ל], ז) [שם מ"ב], ח) [פסחים נב: ע"ש], ט) מולין קו:, י) ברכות מד:, כ) [שם ע"ש], ל) [דברים יד], מ) בס"ל: לחידך, נ) נ"ל אמר ד"ה עלה], ס) נ"ל מעשרות פ"ד מ"ה], ע) [וע"ע תוס' ברכות מד: ותוס' סוכה נט. ד"ה אבל ותוס' מנחות לו: ד"ה ומסרת],

---

תורה אור השלם

1. וְלִבְהֵמְתְּךָ וְלַחַיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל: ויקרא כה ז
2. וְכוֹבַע נְחֹשֶׁת עַל רֹאשׁוֹ וְשִׁרְיוֹן קַשְׂקַשִּׂים הוּא לָבוּשׁ וּמִשְׁקַל הַשִּׁרְיוֹן חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים שְׁקָלִים נְחֹשֶׁת: שמואל א יז ה
3. יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר: ישעיהו מב כא

הגהות הב"ח

(ה) גמ' בפאה מיחייב במעשר כל"ל ואות ו' נמחק: (ב) רש"י ד"ה לכמך וכו' ועיקרו שבת ובו מטילין כל: (ג) ד"ה קשקשת וכו' לו קשקשת יש לו סנפיר הס"ד:

גליון הש"ס

גמ' הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר. ע' תוס' כב ע"ב תוס' ד"ה אילעזרי בסה"ד:

לעזי רש"י

פיטרטר"א [פירטר"א]. בן-חרצית (צמח).
קרד"ג. כרכום.
אייקרורי"ץ [אישירד"א]. קשקשים.

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תוס' הרא"ש (המשך)

רחמנא חזיר וגמל: **ולבני** מערבא דמברכי בתר דסליקי תפלייהו לשמור חוקיו. אר"ת דלאחר שמסלק טליתו מעליו ליכא מאן דמברך דלא שייך ברכה דלשמור חוקיו אלא בתפלין דוקא דכתיב ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה ודוקא כשמסלקן סמוך לשקיעת החמה דדרשינן ימים ולא לילות ומחייב לסלקן כדאמרינן בהקומץ רבה המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה וכיון דאיכא מצוה בסילוקן מברך. וביורושלמי דברכות פ' היה קורא נמי אמרינן על מילתא דבני מערבא דמברכי לשמור חוקיו כמ"ד בחוקת תפילין הכתוב מדבר (לא) וא"כ כ"ש דלאחר ציצית לא מברך דלא כתיב ביה חוקה ובשמעתין הוה מצי למימר לאתויי ציצית אלא דניחא ליה למימר לאתויי מהני דפסיקא ליה אבל שאר מצות לא פסיקא ליה כיון דעל תפלין מברכי ולדידן לא מברכינן לשמור חוקיו אפי' לאחר תפלין דבפרק הקומץ רבה מוכח דלילה זמן תפלין הוא ומדרבנן הוא דאסור גזירה שמא ישן בהן וקרא דושמרת את החוקה הזאת בחוקת הפסח הכתוב מדבר ואפי' עם כניסת ע"ש לא מברך אע"ג דמצוה בסילוקן כיון דלא כתוב בהו חוקה דהא דשבת לאו זמן תפלין

ו) תסר כאן וכ"ל מפני מה אינן מטמאין טומאת אוכלין ואי אינן מטמאין טומאת אוכלין לפי שאחר התקון אינן ראויין וכו'.

ריחני. מברכין עליהן בורא עצי בשמים ואין טעון ברכה לאחריו **דהנאה מועטת היא: מתני' וראוי להיות בן סורר ומורה משיביא שתי שערות עד שיקיף זקן.** אבל קודם ב' שערות נאו בר עונשין הוא ומשהקיף זקן ראוי להוליד ורחמנא אמר בן[ט] ולא הראוי להיות אב: **התחתון ולא העליון.** באיזו הקפת זקן אמרו בתחתון שלמטה ולא העליון: ה"ג **רבי יהודה אומר עד שירבה השחור** וכ"ג **על הלבן.** כלומר שישחיר אותו מקוס משערות הרבה: **גמ' אינ לביב בפרשה.** (דברים כה) ואם לא יחפוץ האיש הלכך קטן לא חליץ אבל אשה בין גדולה בין קטנה: **הלכה כרבי יהודה.** שאם לא בא עליה משביאה שתי שערות שיכולה לעקור נישואי קטנותיה עד שירבה השחור: **שוב אינה יכולה למאן.** דהך ביאה הוי להו קדושין גמורין דגדולה היא ובידה לקדש עצמה וכי פליג כשלא בעל לאחר שגדלה פליג ואפ"ה לר"מ לא ממאנת דכיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות וחזו להו קדושין קמאי: **כנסו של רבי ישמעאל.** שהשיאתה אמה כשהיא קטנה יתומה ולאחר שגדלה בא למאן: **והיא.** מיעוטא הוא והכי דריש היא אשה סתמא שקדושיה גמורין היא דכי לא נאנסה אסורה לבעלה ויש לך אחרת שאפילו זנתה שלא באונס מותרת לבעל ולבועל ואיזו זו שקידושיה קדושי טעות כגון ע"מ שאני כהן והרי הוא ישראל וכגון קטנה דאין מעשיה כלום ואמה נמי אין בידה לקדשה: **ואפילו בנה מורכב בו.** דלאו נישואין הוו לענין זנות נמי לא מיתסרה עליה דפנויה בעלמא היא ולא אמרינן בעילות שבעל משגדלה הוו קדושין דקסבר כל הבועל על דעת קדושין הראשונים הוא בועל ולא נתכוין לחזור ולקדשה: **נגאל.** חיל: **ואפקום.** מבעלה האחרון שנשאה במיאון זה: **שני שערות שוכבות.** שיהו ארוכות: **שפחות.** מתניתין היא בכתובות[י] ואמר רב מלכיא עלה[כ] הלכה כר"ש: **גלוריה.** מתניתין היא[ל] עובד כוכבים המסתפר מישראל כיון שהגיע לגלוריה שומט את ידו ואמרינן[מ] וכמה ואמר רב מלכיא עלה ג' אצבעות לכל רוח: **גזינה.** נמי משנה היא באין מעמידין[נ] מפני מה אסרו גזיות העובדי כוכבים כו' ואמר רב מלכיא עלה[ס] מפני שמחליקין פניהן בשומן חזיר. כל הנך תלתא לא אתא רב מלכיא אלא לפרושי טעמא דמתניתין [או] שיעורא או לאוקמי הלכתא אכל גומות[ע] שפוד[פ] ואפר מקלה[צ] שמעתא דנפשיה היא ורב פפא מחליף שפחות לרב מלכיא ואפר מקלה לרב מלכיו: **קשה כח רבי חנינא.** לי סלקא דעתך גומות אף על פי שאין שערות לא לישתמיט בכוליה הש"ס חד תנא ולאשמועי' תינוקת שהביאה שתיס גומות: מן

[א]ריחני: **מתני'** [ב]תינוקת שהביאה שתי שערות או חולצת או מתיבמת וחייבת בכל מצות האמורות בתורה וכן תינוק שהביא שתי שערות חייב בכל מצות האמורות בתורה [ג]וראוי להיות בן סורר ומורה [ד]משיביא שתי שערות עד שיקיף זקן התחתון ולא העליון אלא שדברו חכמים בלשון נקיה [ה]תינוקת שהביאה שתי שערות אינה יכולה למאן [ו]רבי יהודה אומר עד שירבה השחור: **גמ'** וכיון דתנן חייבת בכל מצות האמורות בתורה או חולצת או מתיבמת למה לי לאפוקי [ז]מדרבי יוסי דאמר איש כתוב בפרשה אבל אשה בין גדולה ובין קטנה קמ"ל דאי אייתי שתי שערות אין אי לא לא מאי טעמא אשה כאיש וכיון דתנא וכן התינוק שהביא ב' שערות חייב בכל המצות האמורות בתורה ל"ל וכי תימא משום דקבעי למתני וראוי להיות בן סורר ומורה תנינא הדא זימנא [ח]אימתי הוא בן סורר ומורה משיביא שתי שערות ועד שיקיף זקן התחתון ולא העליון אלא שדברו חכמים בלשון נקיה אין ה"נ אלא איידי דפריש מילי דתינוקת קמפרש נמי מילי דתינוקת: תינוקת שהביאה כו': א"ר אבהו א"ר אלעזר הלכה כרבי יהודה ומודה רבי יהודה [ט]שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות שוב אינה יכולה למאן חברוהי דרב כהנא סבור למעבד עובדא כרבי יהודה ואע"ג דנבעלה אמר להו רב כהנא לא כך היה מעשה בבתו של רבי ישמעאל שבאת לבית המדרש למאן ובנה מורכב לה על כתפה ואותו היום הוזכרו דבריו של רבי ישמעאל בבית המדרש [י]ובכתה בכייה גדולה בבית המדרש אמרו דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו [יא]דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל [1]והיא לא נתפשה אסורה [יב]הא נתפשה מותרת [יג]ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שקדושיה קדושי טעות שאע"פ שבנה מורכב על כתפה ממאנת והולכת לה [יד]ונמנו וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות פרוש ולא עבוד עובדא רבי יצחק ותלמידי דרבי חנינא עבוד עובדא כרבי יהודה ואע"ג דנבעלה אזל רב שמן בר אבא אמרה קמיה דר' יוחנן אזל רבי יוחנן אמרה קמיה דרבי יהודה נשיאה שדר בלשא ואפקוה אמר רב חסדא אמר מר עוקבא לא שירבה השחור ממש אלא כדי שיהיו שתי שערות שוכבות ונראות כמי שירבה השחור על הלבן רבא אמר שתי שערות המקיפות משפה לשפה א"ר חלבו אמר רב הונא [טו]שתי שערות שאמרו צריך שיהא בעיקרן גומות [טז]רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה [יז]גומות אע"פ שאין שערות אמר רב חנינא בריה דרב איקא שפוד שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיא רב פפא אמר מתני' ומתניתא רב מלכיא שמעתתא רב מלכיו וסימנא מתניתא מלכתא מאי ביניהו איכא ביניהו שפחות אמר רב אשי אמר לי מר זוטרא קשה בה רבי חנינא מסורא לא לישתמיט תנא ואשמועי' גומות אי אשמועינן גומות ה"א עד שיהו שתי שערות בשתי גומות קמ"ל [יח]דאפילו שתי שערות בגומא אחת ומי איכא כה"ג והכתיב [2]אשר בשערה ישופני והרבה פצעי חנם [יט]ואמר רבא איוב בסערה חירף בסערה השיבוהו בסערה חירף אמר לפניו רבש"ע שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלפה לך בין איוב לאויב בסערה השיבוהו [3]ויען ה' את איוב

תורה אור השלם

1. וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זָרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמְאָה וְעֵד אַיִן בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה:
מבדבר ה יג
2. אֲשֶׁר בִּשְׂעָרָה יְשׁוּפֵנִי וְהִרְבָּה פְצָעַי חִנָּם:
איוב ט יז
3. וַיַּעַן יְיָ אֶת אִיּוֹב מִן הַסְּעָרָה וַיֹּאמַר:
איוב לח א

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה קדושי כו' ומ"ש"ל דיש לפרש למה שאמר דבר שאמר אומו לדיק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה אימה כיוייהו וכו' ותני לה בדרב מלכיא. נ"ב עיין פרש"י ומנמוק דף כא ע"א בפרש"י ועיין ערוך ערך שפוד וע"ש:

תוס' הרא"ש

הוא נפקא לן מוהיו לך לאות יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות: **ואי** זו זו (זו) שקידושיה בטעות. והקשה הריב"ן וכי לית ליה לר' ישמעאל מתני' דפ"ק דיבמות אי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו שמיאנו. ושמואל נמי דאמר בפ' המדיר קדשה על תנאי וכנסה סתם אפי' בעל אינה צריכה גט. א"כ לדידיה נמי מצינו חמות ממאנת ולא מצינו למימר דאפי' מיאון אינה צריכה דהא קתני הכא ממאנת והולכת וכ"ת מתניתין דהתם לא איירי בקידושי טעות אלא בקידושי קטנות דהא ר' ישמעאל בקדושי קטנות נמי איירי הכא דגדולה היא ולא מצינו לאחר הבאת ב' שערות וקאמר דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו אלמא ר' ישמעאל בקידושי קטנות נמי איירי אפי' אם תפרש מעין אותו דבר שאמר אותו צדיק שדיבר בקידושי טעות יכשל בו זרעו לעשות אפי' בקידושי קטנות מ"מ מדאמר נמנו וגמרו עד שתביא שתי שערות אי לאפוקי מדר' יהודה נמנו הא מודה בנבעלה וזאת בנה מורכב על כתיפה היא אלא לאפוקי מדר' ישמעאל וע"י ברייתא זו פרוש חבריא דרב כהנא ולא עבוד עובדא אלמא דר' ישמעאל אף בקידושי קטנות נמי איירי ואין נראה לומר דלית ליה לשמואל מתני' דיבמות וסבר לה כר' ישמעאל דהא בפרק המדיר פריך לשמואל ממשניות טובא ומשני להו

עין משפט נר מצוה

מא א טוס"ע ע"מ ס' רטז סעי' ג:
מב ב מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ג ופ"ג מהל' יבום הל"ז סמג עשין נג ל טוש"ע אה"ע סי' קסז סעיף ד ובכ"מ אלפס יבמות פי"ג מז):
מג ג מיי' פ"ז מהל' ממרים הל"ה:
מד ד מיי' פי"ג מהל' גירושין הל"ד וע"ש סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' קסה סעיף יב ובכ"מ אלפס שם):
מה ה [מיי' פ"ד מהל' אישות הל"א טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יב):
מו ו מיי' פי"א מהל' איסורי ביאה הל"ז [ופכ"ד מהל' אישות הל' יט] סמג לאוין קכה טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף יא:
מז ז מיי' שם פ"ג הל"ב:
מז ח מיי' פי"ג מהל' גירושין הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף יב:
מח ט י כ מיי' פ"ב מהל' אישות הל"י סמג עשין נ טוש"ע שם סעי' טז:

תוס' הרא"ש (המשך)

וי"ל דשמואל בקדושי טעות סבר לה כר' ישמעאל אבל בקידושי קטנות פליג עליה והשתא לא פליג שמואל אמתניתין דיבמות ודמכילתין דתנן ממאנת עד שתביא ב' שערות ומתניתין דב"ש דתנן מלמדין את הקטנה שתמאן בו. ר"ג אומר תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה וכן בס"פ מי שמת אמר שמואל בודקין למיאונין לאפוקי מדר' יהודה וכן משמע בפ' נושאין דקאמר ממאנת מי ילדה ומשני בקידושי טעות בקידושי טעות סבר לה כר' ישמעאל דממאנת בגדלות ולא בקידושי קטנות ואליבא דשמואל איירי התם וכן הלכה. והכי פסק בפרק מי שמת הילכתא בכולהו דאמר שמואל וחדא מינייהו הוי בודקין לחליצה ולמיאונין ולגיטין ולקידושין: **עבוד עובדא** כר' יהודה אע"פ שנבעלה. תימה לי מאי קסברי אי טעמא דר' יהודה משום על דעת קדושין הראשונים הוא בועל אפי' רבה השחור נמי ואי קסבר לשם קידושין הוא בועל אפי' הביא שתי שערות נמי וצ"ל דסבירא להו דלר' יהודה על דעת קידושין הראשונים הוא בועל ומ' כשהיא גדולה כל כך שכבר רבה השחור אמור רבנן דלא ממאנת [גזירה] אטו נתקדשה האידנא: **איבא** ביניהו שפחות. פרש"י ושכנגדה דהיינו אפר מקלה דהוי שמעתא ורב מלכיא אמרה. א"נ ה"ק כולהו מתנייתא רב מלכיא ושמעתתא יש מהן רב מלכיו אמרם:

עד שתכלכל. לשון גדול שער הוא כדאמר ברישׁ נזיר (דף ג.) הריני מכלכל הרי זה נזיר וקאמר בגמרא [1] מאי משמע דכלכול לישנא דגדול שער הוא [2] דתניא אמר רבי יהודה סיד כדי לסוד כלכול קטן ואמר לדעה ובא לדעה: **הלכה** בדברי בולן להחמיר. בפ׳ מי שמת (נ״ב דף קנו.) אמר ר״נ אמר שמואל בודקין לחליצה ולמיאונין לאפוקי מדברי יהודה דאמר עד שיבבה השחור על הלבן והתם פסק ככולהו דאמר התם ר״נ אמר שמואל וה״נ קאמר הלכה כדברי כולן להחמיר הלכך אינה חולצת עד שתביא שער גדול שבכולן ועד שיהו ב׳ שערות במקום אחד כרב אשי ואם יש לה דדים גדולים כשאר נשים אינה צריכה לבדוק התחתון ולא תמאן משהביאה שתי שערות קטנות ואפי׳ אחת בגבה ואחת בין קשרי אצבעותיה ור״ת כתב בספר היאשר דמשהגיעה לכלל שנותיה לא תמאן בזמן הזה דאע״ג דהיכא דלא בעל פסקינן בפ׳ יולא דופן (לעיל דף מו.) דלא חיישינן שמא נשרו אין אנו בקיאין לבדוק בכל גופה שלא יהו לה שערות דאפי׳ אחת בגבה ואחת בכריסה ובקשרי אצבעותיה מצטרפים לו גומות גרידא:

שלש גריסין נמי [3] בתרי יומי תרתי ופלגא חזיתיה ואידך דם מאכולת הוא. תימה אמאי לא פריך דלמא כל ג׳ גריסין בתרי יומי חזיתיה כדקאמר בפחות מג׳ גריסין ונראה למהר״ם וכן מצאתי דאי לא דתלינן בדם מאכולת וימא דכל הכתם מגופה חזיתיה אין לנו להקל ולומר דבתרי יומי חזיתיה כיון דיש בו שיעור דאפשר לחלקו לג׳ ראיות לכך פריך דילמא תרי ופלגא בתרי יומי חזיתיה כיון דראתה מעט פחות מג׳ גריסין אע״ג דאית בהו טפי משיעור שתי ראיות אתה מיקל לתלות המותר באותן ב׳ ראיות ולא בראייה ג׳ ה״נ בג׳ גריסין וג׳ עודות נימא תרי ופלגא אע״ג דהוה טפי מב׳ ראיות נימא דבתרי יומי חזיתיה והמותר נתלה בדם מאכולת ואי״ת מנא ליה לרבא דבג׳ גריסין במקום א׳ חיישי רבנן דילמא דוקא בג׳ מקומות ומצאתן ביום אחד ולר׳ חנינא בן אנטיגנוס דוקא בג׳ חלוקות מ״ל דלא מפלגי רבנן

מגדל

מן הסערה. כלומר משער הראש אני משיבך תשובה הרבה נימין בראתי בחדש וכו׳: [5] **על הכף.** גובה שעל האבר למטה מן הכרס: **אפילו אחת על הכף כו׳.** אע״ג דאינו במקום אחד: **אחת בגבה.** תחת אותו מקום: **בין קשרי אצבעותיה.** ואינה מביאה שער עד שתגדיל: **שהכלכל.** לא שמעתי מהו ונראה בעיני שהברו במס׳ שבת (עח:) כדי [1] לסוך כלכול ואמרינן (שם פ:) מאי כלכול לדעה ובא לדעה ה״ג עד שיהו שם שערות הרבה שיהא רצוף ומלובש בשער. ואני מצאתי עד שתבלבל בבי״ת שער גדול כפוף ומבולבל ולא ישר בעיני: **איני יודע מהו.** כלומר לא סבירא לי: **מתני׳ ג׳ שערות האמורות בפרה.** דקיימא לן ג׳ שערות שחורות פוסלות בה בגמרא דאין מעמידין (ע״ז דף כד.) ובמסכת פרה (פ״ג מ״ה): **ובנגעים.** שער לבן דקי״ל בת״כ [2] מיעוט שערות שתים: **והאמורות בכל מקום.** בתיוק ובתינוקת: **לקרון.** לחוח מעט [3]: **שיהו ניטלות בזוג.** שיעורא רבה דכולהו [4]: **גמ׳ להחמיר.** משנקרלות בצפורן לא ממאנת שמא גדולה היא ולעניין חליצה עד דאיכא שיעורא רבה דכולהו: **מתני׳ הרי זו מקולקלת.** אינה יודעת פתח נדותה לידע מתי יתחילו י״ל יום שבין נדה לנדה דהא לא ידעה אימת חזאי: **וחושבת משום זוב.** אם עברו עליה ג׳ ימי זיבה משלבשה חלוק זה ומצאה עליו כתם גדול שיעור ג׳ גריסין ועוד מספקינן להו דילמא כל חדא וחדא בחד יומא חזיא אע״ג דבמקום אחד נמצאו: **גמ׳ ג׳ חלוקות הבדוקות לה.** ולבשתן בשלשת ימי זיבה אחד ליום: **או שראתה ב׳ ימים.** ראיה ממש מגופה בתוך י״ל יום ובשלישי לבשה חלוק הבדוק לה ומצאתה עליו כתם: **מהו דתימא כל כי האי גוונא וכו׳.** להכי נקט ב׳ ימים וחלוק אחד לאשמועינן דהשתא נמי חשבא בעלמא היא ומביאה קרבן ואינו נאכל דשמא לאו מגופה הואי הך כתם שלישי ומליקת חולין נבלה דאי לא אשמועינן הוה אמינא הרי רגלים לדבר דודאי זבה היא: **וזנהו.** תשובה נינאת השיבן: **אגב זוהמא.** דנדות אתאי מאכולת ונתמעכה שם: **ורבי חנינא הו׳.** לרבא פרכינן דאמר לרבי חנינא שלשה גריסין במקום אחד [5]: **תרי ופלגא הו׳.** אלמא לא פליג רבי חנינא אלא במקום אחד אבל בשלשה מקומות מודה והא קתני רבי חנינא לעיל לבשה ג׳ חלוקות כו׳ אבל בחלוק אחד בג׳ מקומות לא: **שהן לגרים ועוד.** כלומר שלשה גריסין גסין דאיכא בכל חד וחד כגרים ועוד דהכי הוי שיעור כתם לקמן בפרק הרואה כתם (דף נט.): **אחת זו ואחת זו.** אפילו בשתי גריסין חושבין שמא ראתה אותן בשני בין השמשות או אחת היום ואחת בין השמשות של מחר ולאיית בין השמשות עולה לשני ימים שמקצתה מן היום ומקצתה מן הלילה ויש כאן שלשה רצופין:

אל

איוב מן הסערה ויאמר [6] אליו שוטה שבעולם הרבה נימין בראתי בראשו של אדם ולכל נימא ונימא בראתי לו גומא בפני עצמה שלא יהיו שתים יונקות מגומא אחת שאלמלא שתים יונקות מגומא אחת מכחיש מאור עיניו של אדם גומא בגומא לא נתחלף לי איוב באויב נתחלף לי לא קשיא הא בגופא הא ברישא אמר רב יהודה אמר שמואל [1]שתי שערות שאמרו אפילו אחת על הכף ואחת על הביצים [2]תניא נמי הכי שתי שערות שאמרו אפילו אחת בגבה ואחת בכריסה אחת ע״ג קשרי אצבעותיה של יד ואחת ע״ג קשרי אצבעותיה של רגל דברי ר׳ שמעון בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום רבי שמעון ורבנן אמר רב [3] חסדא [4]עד שיהו ב׳ שערות במקום אחד ת״ר [5]עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות דברי רבי מאיר ר׳ יהודה אומר עד שירבה השחור רבי יוסי אומר עד שתקיף העטרה בן שלקות אומר עד שתכלכל ואמר רבי שמעון מצאני חנינא בן חכינאי בצידן ואמר כשאתה מגיע אצל ר״ע אמור לו עד מתי הבת ממאנת אם יאמר לך עד שתביא שתי שערות אמור לו והלא בן שלקות העיד במעמד כולכם ביבנה עד שתכלכל ולא אמרתם לו דבר כשבאתי אצל רבי עקיבא אמר לי כלכול זה איני יודע מהו בן שלקות איני מכיר עד מתי הבת ממאנת עד שתביא ב׳ שערות: **מתני׳** [6]שתי שערות האמורות בפרה ובנגעים והאמורות בכל מקום כדי לכוף ראשן לעיקרן דברי רבי ישמעאל ר״א אומר כדי לקרוץ בציפורן ר׳ עקיבא אומר כדי שיהו ניטלות בזוג: **גמ׳** אמר רב חסדא אמר מר עוקבא [7]הלכה כדברי כולן להחמיר: **מתני׳** [8]הרואה כתם הרי זו מקולקלת וחוששת משום זוב דברי רבי מאיר וחכ״א אין בכתמים משום זוב: **גמ׳** [9]מאן חכמים ר׳ חנינא בן אנטיגנוס היא דתניא ר״ח בן אנטיגנוס אומר כתמים אין בהן משום זוב ופעמים שהכתמים מביאין לידי זיבה [10]כיצד לבשה ג׳ חלוקות הבדוקות לה ומצאה עליהם כתם או שראתה ב׳ ימים וחלוק אחד הן הן הכתמים המביאין לידי זיבה השתא שלשה חלוקות דלאו מגופה קחזיא חיישינן ב׳ ימים וחלוק אחד מיבעיא מהו דתימא כל כי האי גוונא מביאה קרבן ונאכל קא משמע לן אמר רבא בהא זכנהו ר׳ חנינא בן אנטיגנוס לרבנן מאי שנא פחות מג׳ גריסין במקום אחד דלא חיישינן דאמרי׳ בתרי יומי חזיתיה שלשה גריסין במקום אחד נמי נימא תרתי ופלגא מגופה חזיתיה ואידך אגב זוהמא דם מאכולת הוא ורבנן כיון דאיכא לפלוגי בגרים ועוד לכל יומא לא תלינן ור״ח בן אנטיגנוס ג׳ גריסין במקום א׳ הוא דלא חיישינן הא בג׳ מקומות חיישינן הא אמרת בג׳ חלוקות אין בג׳ מקומות לא לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי בג׳ חלוקות אין בג׳ מקומות לא אלא לדידכו אודו לי מיהת דהיכא דחזאי ג׳ גריסין במקום אחד דאמרינן תרי ופלגא מגופה חזיתיה ואידך אגב זוהמא דם מאכולת הוא ורבנן כיון דאיכא לפלוגי בגרים ועוד לכל יומא לא תלינן ת״ר [11]הרואה כתם אם יש בו כדי לחלק ג׳ גריסין שהן כגרים ועוד חוששת ואם לאו אינה חוששת ר׳ יהודה בן אגרא אומר משום רבי יוסי אחת זו ואחת זו חוששת

אמר

עין משפט נר מצוה

מט א ב מיי׳ פ״ב מהל׳ אישות הל״ז סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סי׳ קנט סעי׳ יז:

נ ג ד מיי׳ פ״א מהל׳ פרה אדומה הל״ד ופ״ב מהל׳ טומאת צרעת הל״א [וכ״ה הל״ה] ופ״ב מהל׳ אישות הל״ז סמג עשין נ לב טוש״ע אה״ע סי׳ קנט סעיף יח:

נא ה מיי׳ פ״ט מהל׳ איסורי ביאה הל״ג סמג לאוין קיא:

נב ו ז מיי׳ שם הל״ב והלכה יד:

תוס׳ הרא״ש

עד שתכלכל. לשון גידול שער כדאמרינן ברישׁ נזיר הריני מכלכל הרי זה נזיר. ובשבת פרק המוציא תנן ר׳ יהודה אומר כדי לסוד כלכול ואמרינן בגמרא צדעא ובת צדעא: **והלכה** כדברי כולם להחמיר. משום דמספקא לן כמאן הילכתא מחמיר לפסוק כשניהם כדלעיל פרק יוצא דופן גבי חצר צורית וגבי סימני בגרות הילכך בשתי שערות קטנות לא תמאן ואינה חולצת עד שיהו גדולות כשיעור הגדול שבכולם וכן נמי אחת בגבה ואחת בקשרי אצבעותיה לא תמאן ואינה חולצת עד שיהו הב׳ שערות במקום אחד כרב אסי ואם יש לה דדין גדולים אין צריך לבדוק התחתון כדרבנן דרישׁ פירקין דאי אפשר לבוא העליון עד שיבוא התחתון: **דאמרינן** תרי ופלגא מגופיה חזיתיה. ותימה ומנא ליה לרבא דשלשה גריסין במקום אחד חיישי רבנן דלמא בג׳ מקומות דוקא ואפ״ מצאתן ביום אחד ולר׳ חנינא בן אנטיגנוס דוקא מצאתו בג׳ חלוקין או בחלוק אחד שמצאתו בג׳ ימים אבל במקום אחד אפ״ רבנן לא חיישי דכיון דבמקום אחד נמצא אמרינן דבפעם אחת יצא מגופה. וי״ל דמשמע ליה דרבנן לא מיפלגי מדתנן הרואה כתם משמשת[6] משום זוב משמע דאפ״ בכתם אחד חיישינן:

[6] [נ״ל מושמשת]

הגהות הב״ח

(**א**) גמ׳ אמר רב אשי עד שיהו ב׳ שערות: (**ב**) רש״י ד״ה וכבי חנינא וד״ה תרי הד״ה: (**ג**) תוס׳ ד״ה שלש גריסין נמי נימא בתרי וכו׳ בתרי יומי חזיתיה דכיון דבראתה מעט פחות:

מוסף רש״י

בגבה. בין קשרי אצבעותיה (סנהדרין ל: וכעי״ז ב״ק נ:). **בכריסה.** באותו מקום (רשב״ם ב״ב נז:).

הדרן עלך בא סימן

מסורת הש״ס

[1] [עי׳ ב״ב טו.], [2] ב״ק ע: ב״ב נו: סנהדרין ל:, [3] [תוספתא פ״ו ה״ד ע״ש], [4] [עירובין פב. וש״נ], [5] [נ״ל אחר ד״ה אפילו], [6] [נ״ל לסוד], [7] [תזריע דגעיס פרק בן], [8] בס״ת: לאחוח שיעור מעט מלבוף לאשן לעיקרן, [9] [רש״ל מ״ז וה״ג לפי ס״א שיהו ניטלות בזוג וחכו שיעורא ועי׳ במ״ל פ״ב מהל׳ אישות הלט״ז], [10] [שם דף ג.], [11] [נ״ל דתנן],

[1] [עי׳ ב״ב טו.], [2] ב״ק ע: ב״ב נו: סנהדרין ל:, [3] [תוספתא פ״ו ה״ד ע״ש], [4] [עירובין פב. וש״נ], [5] [נ״ל אחר ד״ה אפילו], [6] [נ״ל לסוד], [7] [תזריע דגעיס פרק בן], [8] בס״ת: לאחוח שיעור מעט מלבוף לאשן לעיקרן, [9] [רש״ל מ״ז וה״ג לפי ס״א שיהו ניטלות בזוג וחכו שיעורא ועי׳ במ״ל פ״ב מהל׳ אישות הלט״ז], [10] [שם דף ג.], [11] [נ״ל דתנן],

א"ר נראין כו'. כולה מפרש לה: **הכא במאי עסקינן.** פלוגתא דרבנן ורבי יהודה בן גברא: **כשבדקה עצמה.** כל שני בין השמשות: **ולא בדקה חלוקה.** בשני ימים אלא בג' ומצאה ב' גריסין ולפי שלא בדקה חלוקה עד הנה לא ידעה מאימת הן באין לפיכך יש לחוש שמא בשני בין השמשות רואה או אחת ביום ראשון ואחת בין השמשות של מחר דהוו להו ג' ראיות: **בין השמשות דרבי יהודה.** בגמרא מדליקין[ב] הכסיף העליון ולא הכסיף התחתון [ג]ושיעורו חצי מיל ולר' יוסי כהרף עין ובסוף היום הוא זה נכנס וזה יוצא: **והא בדקה בבין השמשות דרבי יהודה.** הלכך לא ראתה אחת מהן בין השמשות שתעלה לחומר ב' ימים: **ספקא הוא.** דמיישינן שמא לאחר סילוק ידיה בבין השמשות דרבי יוסי חזאי והוא עולה לשני ימים והוו להו שלשה ימים רצופים ולרבנן לילה הוא ואפילו חזאי לא הוו להו שלשה ראיות: **אילמלי ידיה בעיניה.** באותו מקום: **כל בין השמשות.** דרבי יהודה: **יפה אתם אומרים.** לרבנן דלא מייתי כיון דכל בין השמשות דר' יהודה לא חזאי: **אימור עם סילוק ידיה ראתה.** דהא בין השמשות דרבי יהודה אורוך הוא: **נראין דברי רבי יהודה.** דמייתי: **בשלא בדקה.** ומדקאמר רבי בהא ס"ל כרבי יהודה אבל בשבדקה לא ס"ל כוותיה מכלל דרבי יהודה בן אגרא אפילו בדקה נמי מייתי ומאי לא בדקה אי נימא ס"ק רבי רואה אני את דברי ר' יהודה בשלא בדקה בדרבי יוסי ואע"ג דבדקה בדר' יהודה דאיכא לספוקי בבין השמשות דרבי יוסי אבל אינו רואה את דבריו כשבדקה בשניהם: **מכלל דרבי יהודה אפילו בדקה בפרוייהו חייש.** הא ודאי בין השמשות לא חזאי ואין לך לחלוק ראיה אחת לשתים: **אלא פשיטא דלא בדקה לא.** בהא ולא בהא דחוששת שמא ראתה בבין השמשות דר' יהודה: **אבל בדקה בדר' יהודה.** אין אני רואה את דבריו לחוש לזיבה: **אלמא.** קסבר רבי בין השמשות דרבי יוסי לילה הוא והראייה שבה אינה עולה לשתים: **אי נימא כשבדקה בדרבי יהודה ולא בדרבי יוסי.** וקאמר רבי בזו אני רואה את דבריהם דלא חיישינן אבל לא בדקה לא בזו ולא בזו אינו רואה את דבריהם דאתא סברא לי דחיישא: **מכלל דלרבנן אע"ג דלא בדקה לא בהא ולא בהא לא חיישא והא לא בדקה.** ויש לחוש לראיית בין השמשות המתחלקת לשתים: **אלא פשיטא.** דנראין דברי חכמים כשבדקה דקאמר רבי שבדקה בשניהם קאמר אבל באחד מהן דקאמרי אינהו נמי לא חיישא אינו רואה דבריהם דכיון דלא בדקה בדר' יוסי יש לחוש לראיית בין השמשות. אלמא לרבי ספקא הוא כו': **ס"ק.** האי נראין דקאמר רבי לאו לטעמיה דנפשיה קאמר דתידוק מינה מדקאמר בזו אני רואה את דברי זה ובזו אינו רואה מכלל דאינהו בתרוייהו פליגי ותקשי לך אלא רבי לפרושי פלוגתייהו אתא לאסמועינן במאי פליגי וס"ק נראין דברי ר' יהודה לחכמים ומודים לו דמיישינן כשלא בדקה לא בזה ולא בזה שדברי חכמים כשבדקה באחד מהני דקסברי בין השמשות דרבי יוסי ליליא הוא ורבי יוסי לטעמיה דאמר ספקא הוא הילכך עד שתבדוק בשניהם יש לחוש בראיית בין השמשות: **לראייה מרובה.** ג' גריסין בועודות: **לראייה מועטת.** שני גריסין בועודות: **ממנו.** מדרבי יוסי: **שלא הפרישה בטהרה.** בשביעי שלא בדקה בין השמשות: **לא תהא בחזקה טומאה.** ואינה טובלת לערב ואע"פ שהפרישה בטהרה שחרית. אלמא משראתה הויא כל היום בחזקת חוזרת ורואה עד גמר היום אף זו הואיל ולא בדקה בין השמשות שלא איכא למיחש דלמא בסוף בין השמשות ראתה והיא עולה לשתי ראיות: **ונראין לי דבריו.** ומודה אני לו: **כשבדקה.** בין השמשות שלא תו לא חיישא ובשלא בדקה אני חולק עליו: **קשיא דרבי יהודה אדר' יהודה.** דלעיל ס"ל בין השמשות דרבי יוסי ספיקא הוא: **בשלמא בלא רבי.** אי לא פירש רבי לפלוגתייהו בין לעיל בין הכא לא הוה קשיא דרבי יהודה אדר' יהודה התם דבדקה כו': **אלא בדרבי.** מכי אתא רבי לפרושי פלוגתייהו ולא מתוקמא לן אלא כדפירשה לדרבי יהודה לעיל ספיקא הוא והכא מיתחזי דליליא הוא קשיא:

והדר

אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בן אגרא בשלא בדקה ודברי חכמים בשבדקה מאי בדקה ומאי לא בדקה אמר רבא אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי [א]הכא במאי עסקינן כגון שבדקה עצמה ולא בדקה חלוקה ואף עצמה לא בדקה אלא בין השמשות [ב]דרבי יהודה ובבין השמשות דר' יוסי לא בדקה דרבנן סברי בבין השמשות דרבי יוסי ליליא הוא והא בדקה בבין השמשות דרבי יהודה ור' יוסי לטעמיה דאמר בין השמשות ספיקא הוי ואמינא להו אנא אילמלי ידיה בעיניה כל בין השמשות יפה אתם אומרים עכשיו שמא עם סלוק ידיה ראתה ואמרו לי כי קאמרינן [ג]כשנתנה ידיה בעיניה כל בין השמשות אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בן אגרא כשלא בדקה מאי לא בדקה אילימא דבדקה בדרבי יהודה ולא בדקה בדרבי יוסי מכלל דרבי יהודה סבר אע"ג דבדקה בתרוייהו חיישא הא בדקה אלא פשיטא דלא בדקה לא בדרבי יהודה ולא בדרבי יוסי אבל בדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדר' יוסי לא חיישא אלמא בין השמשות דר' יוסי לרבי ליליא הוא אימא סיפא ודברי חכמים כשבדקה מאי בדקה אילימא דבדקה בדרבי יהודה ולא בדקה בדרבי יוסי מכלל דרבנן סברי אע"ג דלא בדקה בתרוייהו לא חיישינן הא לא בדקה אלא פשיטא דבדקה בין בדר' יהודה ובין בדרבי יוסי אבל בדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדר' יוסי חיישינן אלמא בין השמשות דרבי יוסי לרבי ספקא הוי קשיא דרבי אדרבי ה"ק נראין דברי רבי יהודה בן אגרא לרבנן דלא בדקה כלל לא בדרבי יהודה ולא בדרבי יוסי שאף חכמים לא נחלקו עליו אלא דבדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדר' יוסי אבל היכא דלא בדקה כלל מודו ליה ורמינהו הרואה כתם לראיה מרובה חוששת לראיה מועטת אינה חוששת זו דברי רבי יהודה בן אגרא שאמר משום רבי יוסי א"ר אני שמעתי ממנו שאחת זו ואחת זו חוששת ומן הטעם הזה אמר לי ומה אילו נדה שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה לא תהא בחזקת טמאה ונראין דבריו כשבדקה מאי בדקה אילימא דבדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדרבי יוסי מכלל דרבי יהודה בן אגרא סבר אע"ג דלא בדקה לא בדר' יהודה ולא בדר' יוסי לא חיישא והא לא בדקה אלא פשיטא דבדקה בין בדר' יהודה ובין בדרבי יוסי מכלל דרבי יהודה בן אגרא סבר בדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדר' יוסי לא חיישא אלמא בין השמשות דרבי יוסי לר' יהודה בן אגרא ליליא הוא קשיא דרבי יהודה בן אגרא אדר' יהודה בן אגרא בשלמא בלא רבי לא קשיא התם דבדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדר' יוסי הכא דבדקה נמי בדר' יהודה ובדר' יוסי אלא בדרבי קשיא תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה בן אגרא האי תנא סבר שלים בין השמשות דר' יהודה

אבל בדקה בדרבי יהודה כו'. ות"ת דלמא אבל בדקה בדרבי יוסי ולא בדקה בדר' יהודה לא חיישינן דבין השמשות דר' יהודה הוא וי"ל דבהא ר' יהודה בן אגרא מודה דלא חיישינן כיון דבדקה בדר' יוסי:

שאף חכמים לא נחלקו כו'. בגמרא דוכתין משני כי הכא אבל בפרק הזהב (ב"מ דף נד.) גבי חומש ומעשר ובפרק כל הבשר (חולין דף קט.) גבי אפשר לסותמו לא משני הכי משום שיכול לייחס בענין אחר בהגהה מועטת[ג]: **ומה אילו נדה שלא הפרישה כו'.** ות"ת דבפ"ב (דף סח:) לקמן א"ר יוסי גופיה דהיא בחזקתה וי"ל דהתם מיירי בשבדקה יום ב' או יום ג' ומצאתה טהורה (ד) שפסקה והכא בדלא בדקה א"ר בכל מיירי שבדקה שחרית של שביעי ומצאתה טמא:

ד) **מכלל** דרבי יהודה בן אגרא סבר בדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדרבי יוסי אינה חוששת. השתא הוה מצי למיפרך הא משמיה דר' יוסי קאמר ות"ת ואימא מכלל דרבי יהודה בן אגרא סבר דבדקה בדר' יוסי גרידא אינה חוששת ורבי סבר חוששת כיון דלא בדקה בדרבי יהודה דבין השמשות דרבי יוסי מיפך שייך בדר' יהודה כדאמר בסוף והשתא לא הוה ליה למימר תרי תנאי ואליבא דר' יהודה בן אגרא וי"ל דומיא דברייתא דלעיל דמיירי רבי יהודה בן אגרא כשבדקה בדרבי יהודה ולא בדקה בדרבי יוסי:

עין משפט נר מצוה

נג. א ב מיי' פ"ט מהל' מאיסורי ביאה הלי"ג וע"ש:

תוס' הרא"ש (המשך)

ומיהו קשה דלישנא דעצמה לא משמע טהרות וע"ק דלרשב"א דאמר בסמוך יומו אבל אם ראתה כתם ביום שלפני הראיה כתמה טמא למפרע ומקולקלת למגיינה אלמא כתמה חמור מראייתה דבראיה ליכא קלקול למגיינה למפרע כדאמר לעיל בפ"ק אע"פ שאמרו מטמאה מעת לעת אינה מונה אלא משעה שראתה. ומי' מציגן למימר דבסמוך לא איירי אלא לטהרות וקדשים שמטמאה במגע לפני מציאת הכתם מעת לעת. ונראה לפרש דמטמאה עצמה היינו דמקולקלת למגיינה משעת הכיבוס ור' שמעון אומר אף קדשים שנגעה בהם למפרע אין טמאין משעת הכיבוס אלא מעת לעת וכ"ש שאינה מקולקלת למגיינה משעת הכיבוס אבל מעת לעת קודם מציאת הכתם מודו דמקולקלת למגיינה כדאיתא בסמוך. ותימה מ"מ מצינו כתמה חמור מראייתה לר' שמעון דראייה אינה מקולקלת למגיינה כלל וי"ל דלא קאמר שלא יהא כתמה חמור מראייתה כלל אלא לענין הזמן שלא נטמאת משעת כיבוס אלא מעת לעת גרידא כמו בראייה אבל לענין קלקול מגיינה מעת לעת מסתברא דבראה אינה מקולקלת כיון דהשתא חזאי מגופה ראיה ודאית נהי דלענין מגע מטמינן מעת לעת לענין קלקול מגיינה לא מחמירין בה כולי האי. אבל כתם דלא ידעה מתי נפק מגופה מסתבר למימר דמקולקלת למגיינה מעת לעת דכל טומאת כתם ספק הוא הילכך מעת לעת מחזקינן בה טומאה מספק: אמר רב נחמן איפוך. פרש"י נראין דברי מדבריו א"נ שהוא מעוותה ואני מתקנה והמחמיר עדיף: **שהוא** מתקן הלכותיה לידי זיבה. פרש"י שאינה זבה (מה ר') [מיד] לר' שמעון כמו לר' הא"ר שהיא זבה בשמיני לכתמה ולר' שמעון אינה זבה עד יום שמיני לראיתה. ותימה דלר' שמעון נמי מקולקלת למגיינה אם ראתה יום ח' לכתמה ואדרבה ר' שמעון מחמיר טפי שאפי' מעת לעת לכתמה היא מקולקלת. ועוד תימה גדול לומר דלר' סופרת ז' ימי נדות מיום הכתם וטובלת דע"כ לא קא"ר אלא תולה כתמה בראייתה שלא נטמאנה מחמת הכתם למפרע אבל לתלות ראייתה בכתמה ולעשות

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומה אילו וכו' ומצאתה טהורה דכיון שפסק פסק והכא בלא בדקה:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בין השמשות דר"י וכו' ושיעורו חצי מיל. וכן נקיט רש"י ברכות דף ב ע"ב ד"ה והלא הכניס. וקשה לי הא בשבת אימא דלר"י בה"ש תרי תלתי מיל ג' רביע מיל וע"ש:

תוס' הרא"ש

אבל בדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדר' יוסי לא חייש וא"ת דאילמא בדקה בדר' יוסי ולא בדקה בדר' יהודה לא חייש דבין השמשות דר' יהודה טמא הוא. וי"ל דבהא ר' יהודה בן (גמדא) [אגרא] מודה דמותרת כיון שבדקה בדר' יוסי: **ומה** אילו נדה שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה לא תהא בחזקת טמאה. ותימה הא בפרק תינוקת ר' יוסי אומר דהיא בחזקת טהרה וי"ל דהתם מיירי שבדקה ביום ראשון או שני ומצאה טהור (וה"ה) [והכא] בדלא בדקה א"נ הכא מיירי שבדקה שחרית של שביעי ומצאתה (טהורה) [טמא]:

מכלל דר' יהודה בן אגרא סבר בדקה בדר' ולא [בדקה] בדר' יוסי לא חיישי השתא הוה מצי למיפרך הא משמיה דר' יוסי קאמר. ותימה אימא מכלל דר' יהודה בן אגרא סבר בדקה בדר' יוסי גרידא אינה חוששת ובריתא דלעיל דקאמר ר' יהודה בן אגרא חוששת בבדקה בדר' יהודה ולא בדר' יוסי ורבינו מאיר תירץ דהאי דלא משני הכי משום דמתירוץ זה לא הוה משני מידי דלעולם צ"ל דפליגא תנא דבריית' דלעיל אתנא דבריית' דהכא סבר ר' דבין השמשות דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה הילכך צריכה לבדוק בשניהם ולר' יהודה בן אגרא שלים בין השמשות דר' יהודה והדר מתחיל בין השמשו' דר' יוסי וא"כ מאי קאמר לעיל נראין דברי ר' יהודה בן אגרא לחכמים אין נראין דבריו לחכמים אבל אליבא דר' יוסי נראין דבריו ולפי תנא דבריית' הכא אף לר' יוסי אין נראין דבריו אליבא דר' דהא כיון דס"ל לר' דבחש"מ דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה ליכא למיחש למידי: [מכאן שייך לע"ב] **עצמה** וקדשים למפרע. פרש"י עצמה לטהרות. ותימה כיון דתנא מטמאה לטהרות כ"ש לקדשים וי"ל דתנא קדשים לגלויי דעצמה היינו לטהרות חולין שנעשו על טהרת תרומה או על טהרת הקדש. א"נ תנא קדשים לרבותא דרשב"א דאמר אף קדשים אינה מטמאה.

בא סימן פרק ששי נדה

עצמה וקדשים. פירש בקונטרס עצמה לטהרות ותימה אמאי איצטריך למתני קדשים דכ"ש הוא וי"ל דמשום דשב"א נקטיה דמסיק דאפילו קדשים אינה מטמאה א"נ תנא קדשים לגלויי דעצמה אף לטהרות ומיהו ליתנא דעצמה לא משמע לטהרות ועוד קשה לרשב"א אכתי הוי כתמה חמור מראייתה דהא איהו גופיה אמר בסמוך דתולה בראיית יומו ואבל כתם שמצאה ביום שלפני הראייה טמאה למפרע ומקולקלת למניינה משעת כנוס ונראה לפרש דעצמה היינו שמקולקלת למניינה משעת כנוס ורשב"א פליג אתרוייהו דאינה מקולקלת למניינה ולא מטמאה קדשים אלא מעת לעת והא דקאמר רשב"א בסמוך דתולה כתמה בראיית יומו הא כתם דאתמול לא תליא בראייה אלא משום שתהא מקולקלת בכתמה דאתמול משעת כנוס אלא ע"י ראייה דהשתא וכתם דאתמול היא מקולקלת דלא ידעה אי מניא מהיום או מכתם ואי"ת אכתי כתמה חמור מראייתה דבכתמה היא מקולקלת למניינה מעל"ע אבל בראייתה אע"ג דלקדשים ולטהרות מטמאה מעל"ע מ"מ אינה מקולקלת דמונה מיום שראתה וי"ל דלא חייש רשב"א אלא שלא יהיה כתמה חמור מראייתה בזמן לטומאות יותר מעל"ע:

איפוך. פ"ה נראין דברי מדבריו א"נ איפוך שהוא מעוותה ואני מתקנה והמחמיר עליה:

שהוא מתקן הלכותיה לידי זיבה. פ"ה דלר"ש אם ראתה בח' וט' וי' לכתמה לא הויא זבה ולרבי דתולה כתמה בראייתה הויא זבה ואין נראה דלר"ש נמי הויא מקולקלת למניינה כדפרישית לעיל ואדרבה ר"ש מחמיר טפי שמטמא ממליאת הכתם מעל"ע ומה שפירש נמי דלרבי טובלת בשביעי לכתמה ומשמשת אין נראה להקל כולי האי ולא תליגן כתמה בראייתה ונראה כפר"ח כשמצאה הכתם ביום שלאחר ראייתה לרבי דאי כתמה כל מעת לעת בראייה היא מקולקלת כל מעת לעת והויא כאילו ראתה שני ימים יום הראייה ויום שלפניו ואם ראתה גם למחר הויא זבה אם עומדת בימי זיבה ונר"ש דלא תלי אלא יומו א"כ לא תשביגן כאילו ראתה אתמול ולא תהיה זבה עד שתראה עוד שני ימים והיינו ר"ש מתקנה ורבי מעוותה דר"ש מיקל טפי א)ומיהו אם ראתה היום ואתמול ומצאה כתם רבי שמעון מחמיר כדפרישנו:

צריכה הפסק טהרה. פ"ה צריכה בדיקה להפסיק בשביעי לכתמה כדי לטבול בערב ופירש דלר"ל אם בדקה בשביעי לכתמה דגליא דעתה דכתמה מראייתה הוא ב)אבל לא בדקה ומונה מן הראייה פירש לפי שיטתו ואין נראה דאין לה לטבול בליל שמיני לכתמה דרבי לא אמר שתולין כתמה בראייתה בודאי אלא בספק כדפי' ותו היכי מוכח מהכא דבכתם צריכה בדיקה בשביעי דשאני הכא שראתה ראייה ודאית ותו אדרבה מדקאמר רבי יוחנן אע"פ שלא בדקה בשביעי לכתמה טובלת לערב א"כ אינה צריכה בדיקה ונראה לפרש צריכה הפסקת טהרה בין הכנוס למליאת הכתם דלמא הא דתלי רבי כתמה בראייתה ולא מטמא משעת כנוס ונקמר ריש נקיים והוא שבדקה פירוש סמוך למליאת הכתם תוך מעת לעת אבל אם יש מעת לעת (ז) מבדיקה למליאת הכתם מטמאין לה למפרע עד שעת הבדיקה ורבי יוחנן אמר אף על פי שלא בדקה פירוש סמוך אלא יש מעת לעת בין בדיקה למליאה אפילו הכי תלינן הכתם בראייתה כיון דמשעת כינוס ליכא מעת לעת נמי ליכא אלמא לכולי עלמא צריכה הפסק דאין נראה לומר דלרבי יוחנן אע"פ שלא בדקה כלל קאמר דכולי האי לא הוה פליג אריש נקיים:

והדר חייל בין השמשות דר' יוסי והאי תנא סבר בין השמשות דר' יוסי מישך שייך בדרבי יהודה ת"ר [א]הרואה כתם מטמאה עצמה וקדשים למפרע דברי רבי ר"ש בן אלעזר אומר קדשים מטמאה עצמה אינה מטמאה שלא יהא כתמה חמור מראייתה והא מצינו כתמה חמור מראייתה לענין קדשים אלא תני הכי ר"ש בן אלעזר אומר אף קדשים אינה מטמאה שלא יהא כתמה חמור מראייתה לכל דבר ת"ר [ב]ראתה כתם ואחר כך ראתה דם תולה כתמה בראייתה מעת לעת דברי רבי ר"ש בן אלעזר אומר יומו א"ר נראין דבריו מדברי שהוא מתקנה ואני מעוותה מתקנה עוותי מעוית לה אמר רבינא איפוך רב נחמן אמר לעולם לא תיפוך שהוא מתקן הלכותיה לידי זיבה ואני מעוות הלכותיה לידי זיבה בעי מיניה ר' זירא מר' אסי כתמים צריכין הפסק טהרה או לא אשתיק ולא א"ל ולא מידי זימנין אשכחיה דיתיב וקאמר תולה כתמה בראייתה מעת לעת דברי רבי אמר ר"ל והוא שבדקה ורבי יוחנן אמר [ג]אע"פ שלא בדקה א"ל מכלל דכתמים צריכין הפסקת טהרה א"ל [ד]אין והא זימנין סגיאין בעא מינך ולא אמרת ולא מידי [ה]דלמא אגב שיטפך אתיא לך א"ל אין אגב שיטפאי אתיא לי: **מתני'** [ה]הרואה יום י"א בין השמשות תחלת נדה וסוף נדה תחלת זיבה וסוף זיבה [ו]יום ארבעים לזכר ויום שמונים לנקבה בין השמשות לכולן הרי אלו טועות א"ר יהושע עד שאתם מתקנים את השוטות באו ותקנו את הפקחות: **גמ'** תחלת נדה וסוף נדה תחלת נדה וסוף זיבה היא אמר רב חסדא [ז]הכי קאמר הרואה יום י"א בין השמשות תחילת נדה וסוף זיבה ובשביעי לנדתה סוף נדה ותחלת זיבה: א"ר יהושע עד שאתם מתקנין את השוטות כו': הני שוטות

והדר. מתחיל דרבי יוסי וספקא הוא: **מישך שייך בדרבי יהודה.** מובלע הוא בתוך של רבי יהודה וכיון דלדידיה בעינן כל בין השמשות דרבי יהודה הרי בדקה בשמיכה: **מטמאה עצמה.** הרואה כתם מטמאה עצמה לטהרות וקדשים: **למפרע.** עד שעת הכנוס: **חמור מראייתה.** למפרע דלראייתה לא הוי אלא מעת לעת וכתמה עד שעת הכנוס: **והא מצינו כו'.** דהא מודה ר"ש בן אלעזר בקדשים דמטמאתן למפרע עד שעת הכנוס: **ראתה כתם ואח"כ ראתה דם.** תוך מעת לעת: **תולה כתמה בראייתה.** ואמרינן האי כתם מדם נדות זה הוא וטהורה מלטמא עד שעת הכנוס אלא משמאתו ולהבא: **יומו.** אם ראתה בו ביום תולה ואם שקעה חמה אף על פי שראתה בתוך מעת לעת אינה תולה: **שהוא מתקנה.** מיקל עליה וכיון דכתמים דרבנן נראין דברי המיקל. ולקמן פריך עוותי מעוות לה דהא ר"ש בן אלעזר מחמיר: **איפוך.** ואימא נראין דברי מדבריו: **הוא מתקן הלכותיה לידי זיבה.** לענין זיבה הוא מיקל דלדידיה היכא דלא חזיא בו ביום לא תלינן כתמה בראייתה ומונה ימי נדות מיום ראייתה ואין ימי זיבה מתחילין עד יום ח' לראייתה לרבי מונה מיום מליאת כתמה ואף להקל ולטבול בליל שביעי לכתמה אם פסקה ומיום ח' לכתמה הוו ימי זוב ונמצא רבי מחמיר לענין זיבה דכי חזיא בח' לכתמה אמרינן יום זיבה הוא וצריכה לשמור תשעי יום כנגד יום ואם תראה שניים עמו תהא זבה ונר"ש סוף נדה הוא ולא מצריך שימור ואם תראה שניים עמו לא תהיה זבה ונמצא אני מציאה ע"י כתמה לזיבה אבל איהו לא: **צריכין הפסק טהרה.** בשביעי לטבול בערב צריכה לבדוק בין השמשות להפסיק בטהרה או לא: **זימנין.** פעם אחרת: **אשלחיה.** רבי זירא לרבי אסי: **דיציב וקאמר.** הך מלתא דרבי ומפרש עלה אמר ר"ל והוא שבדקה בין השמשות של שביעי לכתמה להפסיק בטהרה אבל לא הפרישה בטהרה גליא דעתה דמיום ראייתה נקטה מגיעא לידה והיא גרמה לעצמה להבדיל כתמה מראייתה וכתמה מטמא למפרע מיום לבישה ורבי יוחנן אמר אף על פי שלא בדקה דכיון דיכולה לתלות לאו בגילוי דעתה תליא מלתא ולא מפסקא בהכי: **א"ל.** רבי זירא לרבי אסי מדפליגי רבי יוחנן ור"ל לענין תליה בבדקה ולא בדקה מכלל דאורחא הוא לבדוק ביום שביעי לכתמה ולהפסיק בטהרה: **שיטפך.** ריסטך: **מתני' הרואה יום אחד עשר בין השמשות.** וספק יום הוא והוי דם זיבה או ספק לילה ותחלתו נדה: **תחלת נדה וסוף נדה כו'.** וגמרא פריך תחלת נדה וסוף זיבה היא והויא טועה ובע"כ תשב שבעה ואם ראתה לסוף שבעה יום אחד נחמיר עליה לומר ראיה ראשונה סוף זיבה הוא והשתא הויא תחלת נדה ותשב שבעה ואם שלשה תראה נחמיר עליה לומר ראייה ראשונה תחלת נדה הוא והשתא זבה וצריכה שבעה נקיים ולא תשב ארבעה והן וכן לעולם היא מקולקלת ותקנתה כדמפרש בערכין (דף ח.): **יום ארבעים לזכר ויום שמונים לנידה נקבה בין השמשות לכולן.** כלומר באיזה מאלו שתראה בין השמשות הוי האי בין השמשות ספק טמא ספק טהור ואם תראה ליום שמיני ספק נדה ספק שומרת יום כנגד יום וכן לעולם עד שתפסוק כדי שיעור המפורש לה בערכין: **אם השוטות.** אם הטועות כגון אלו שראו בשעת הספק: **באו ותקנו את הפקחות.** הרואות בשעה ודאית וצריכין אנו לתקן פתחיהן ולפרש ימי שימורן ותשמישן כדמפרש בגמרא: **גמ' שוטות**

ואמר ריש לקיש והוא שבדקה לעיתותי ערב. אבל לא בדקה מפלגינן הכתם לשתי ראיות והויא זבה גדולה אפי' לר' ראפי' ר' יוחנן לא פליג אלא היכא שראתה לבסוף דרגלים לדבר שהכתם נמשך אחר הראיה אבל אם לא ראתה מודה לריש לקיש אלמא לתרוייהו כתמים בלא ראיה צריכין הפסק טהרה ואם לא הפסיקה בטהרה אפי' נמצא כתם במקום אחד מפלגינן ליה לתלתא ראיות לתלתא יומי וע"כ תרוייהו איירי אליבא דרבנן דמתניתין דאמרי אין בכתמים משום זוב דליכא למימר דאיירי לר' מאיר דמתניתין אבל לרבנן אע"פ שלא בדקה חדא דמסתמא אליבא דהילכתא ג) היינו דקיי"ל כרבנן דמתניתין דתני ר' חנינא בן אנטיגנוס בלשון חכמים ועוד מאי דוחקיה דר"ל לאורקומי כר"מ והוא שבדקה לוקמה כרבנן אע"ג שלא בדקה אלא ש"מ דתרוייהו מוקמי לה אליבא דרבנן כדפרישית:

ואמרינן דם דלדלי מליאתן דהלכתא פליגי דוודאי קיי"ל כרבנן

מסורת הש"ס

א) [נדה קל:].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לריכה כו' מעל"ע מן הבדיקה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה שהוא מתקן כו' ומיהו אם ראתה היום ואמתול מלאה כתם וכו' כל"ל: **ב)** ד"ה לריכה הפסק וכו' אבל לא בדקה מונה מן הראייה כו' כל"ל: **ג)** בעין משפט אות ד אחר מיצה ובמ"מ נ"ב ל"ל ועי' פי"ל הלכה י"ל ובהגהות וכה"ה אם:

תוס' הרא"ש (המשך)

ועוד מה סברא זו שיהא תלוי בדעת האשה אם היא רוצה למנות מכתמה או מראייתה ועוד הא דקאמר ר' יוחנן אע"פ שלא בדקה בו' לכתמה טובלת לערב אלמא אינה צריכה בדיקה ומיירי ע"כ כשהפרישו בטהרה כשאר הימים. ונראה לפרש דאיבעיא ליה אם כתמים צריכין הפסק טהרה בין הכיבוס למציאת הכתם דדילמא הא דתלי ר' כתמה בראייתה ואינו מטמא משעת הכיבוס היינו כי בדקה עצמה לאחר הכיבוס קודם מציאת הכתם הילכך תלינן לקולא כתמה בראייתה דאמרי' ראתה למפרע והיתה מוצאה דם בשעת כתמה או דלמא לא שנא ופשיט מדאמר ריש לקיש והוא שבדקה עצמה פי' לפני מציאת הכתם בסמוך דאין מעת לעת בין בדיקה עד מציאת הכתם אבל יש מעת לעת נהי דמשעת הכיבוס לא מצי לטמויי הכתם מעת לעת מיהא מיטמיא ליה פ"ל ואם לא בדקה כלל תלי' משעת הכיבוס. וה"פ והוא שבדקה כדפרישית אבל לא בדקה כלל לא תלי' כתמה בראייתה וטמאה משעת הכיבוס ר' יוחנן אמר אע"פ שלא בדקה סמוך לכתם אלא יש מעת לעת אפ"ה תולין הכתם בראיה כיון דמשעת הכיבוס ליכא אלמא לכ"ע צריכין הפסק טהרה ורבינו מאיר פי' דאמתניתין קאי הא דתנן לעיל וחכמים אומרים אין בכתמים משום זוב ואוקימנא לעיל דהיינו דוקא בחלוק אחד משום דאיכא למימר בתרתי יומי או בחדא יומא חזיתינהו. והשתא קא מיבעיא לי' הא דמטהרי רבנן משום זוב צריכי הפסק טהרה כגון שהיתה בודקת עצמה בכל יום קודם מציאת הכתם לעיתותי ערב ומיפסקא בטהרה ונהי דלא בדקה חלוקה עד עתה שמצאה הכתם מ"מ כיון דבדקה עצמה בכל יום תלינן דכל הכתם הנמצא בהאי יומא חזיתיה דאם איתא דמאתמול הוה היתה מוצאה דם בשעת בדיקה אבל אם לא בדקה עצמה בכל יום לעיתותי ערב איכא למימר דמודו רבנן דיש בכתמים משום זוב ואמרינן דבג' ימים חזיתינהו ופשיט ליה דהא דא"ר דתולה כתמה בראייתה ואוקימנא לה דר' מיקל לענין זיבה ור' שמעון מחמיר דאי קיימא בימי זיבה והיום מצאה כתם ולמחר ראתה לר' לא הויא זבה גדולה דלא מפלגינן הכתם לשתים לומר דבתרי זימני חזיתיה:

נד א מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"ג סמג לאוין קיא:

נה ב ג מיי' שם הלט"ז יז יח וע"ש בהגהות ובמ"מ ג) סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' ח:

נו ה מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הלי"ט:

נח ו מיי' שם וסי' הל"כ וס"ש הלט"ז:

נט ז מיי' שם פ"ו הלי"ט:

תוס' הרא"ש

בכתמה כאילו ודאי ראתה משעת הכתם ולטבול בד' לכתמה לא קאמר דאימר הכתם מעלמא אתאי או בימי הזיבה יצא מגופה אלא ודאי להקל לא קאמר ר' לתלות בודאי הראיה מן הכתם. הילכך נראה לפרש שקורא השתא תיקון מה שמחמיר שהיא מקולקלת למניינה והיא ספק זבה לר' שמעון טפי מלר' דאם מצאה הכתם אתמול לר' שמעון מקולקלת למניינה מעת לעת משעת ח) יציאת הכתם ולר' תולה כתמה בראייתה ואינה מקולקל' כלל וכן אם קיימא בימי זיבה וראתה היום ואתמול מצאה כתם דבשביל הכתם חוששין מעת לעת ונחשב לשתי ראיות אם יש בו כשני גרסין ואפי' כגריס א' דאימור בין השמשות ראתה הילכך ספק היא אם ראיה של היום. ולר' דתולה כתמה בראייתה כל מעת לעת אין כאן כ"א שני ימים יום הכתם ויום הראיה ומ' היכא דמצאה הכתם ביום הראיה הוי איפכא דלר' טמאה מעת לעת לפני הראיה והוי כאילו ראתה ב' ימים יום הראיה ויום שלפניו ואם ראתה למחר הוי זיבה דר' לא מפליג בין מצאה הכתם ביום בין מצאתו ביום שלפניו דלעולם חוששת לכתם מעת לעת של ראיה. ולר"ש דחלי דוקא ביומו לא חשבינן לזה כאילו ראתה אתמול ובענין זה פר"ח הוא מתקן הלכותיה לידי זיבה דר' שמעון מיקל לענין שאם ראתה ביום מציאת הכתם לר' שמעון יום אחד הוא ואינו זבה עד שתראה עוד שני ימים ולר' מחזקינן לה בטומאה מאתמול ואם תראה עוד למחרת היא ספק זבה [גדולה] ונמצא שהוא מעוותה ומהר אותה לבא לידי זיבה ואע"ג דברואה למחרת כתמה ר' מיקל טפי דלר' שמעון היא כבר זבה ולר' עד שתראה גם למחרת מ"מ כשרואה ביום כתמה ר' שמעון מיקל טפי. ור"י היה מיישב פרש"י מה שפי' שטובלת בשביעי לכתמה דהכא מיירי כגון שביום מציאת הכתם הוה ווסתה. ואע"ג דאמרינן בפ"ק דאשה שיש לה ווסת כתמה טמא למפרע היכא דראתה בתוך מעת לעת למציאת כתמה יש רגלים לדבר דבשעת ווסתה יצא כתמה כיון דבשוק של טבחים לא עברה. והא דאמרינן לעיל פרק כל היד אשה שיש לה ווסת והגיע שעת ווסתה ולא בדקה ולבסוף ראתה חרושת לווסתה וחרושת לראייתה. ומסיק להך לישנא דקסבר ווסתות דאורייתא אלמא אפי' למ"ד ווסתות דאורייתא חרושת לשניהם. וי"ל שאני התם שלא מצאתה הכתם ביום ווסתה כי הכא א"נ י"ל דלעיל איירי כשראתה אחר מעת לעת לווסתה ומצינא למימר דר' לטעמיה דס"ל לעיל פ' כל היד דווסתות דאורייתא גבי הרואה דם מחמת מכתה. ואע"ג דדחי לה תלמודא לעיל דלכ"ע ווסתות דרבנן דיחויא בעלמא הוא. א"נ אפי' אי ס"ל ווסתות דרבנן כיון דיש צריכין הפסק טהרה. אם צריכה בדיקה להפסיק לשביעי בכתמה כדי לטבול לערבית. ופי' דלריש לקיש איגליא בעדתה דכתמה חלוק מראייתה ומונה מן הכתם ואי לא בדקה א"כ לא חלקה ומונה מן הראייה ולא נהירא פירושו. חדא דהא פרישנא דאף לר' אינה יכולה לטבול בשביעי לכתמה ועוד היכי פשיט דבסתם כתם צריך בדיקה בשביעי מהיכא שראתה ראיה ודאית אחר מציאת הכתם.

ח) [נדלי"ל מליאתן]. ג) נראה דל"ל אלינא דהלכתא פליגי דוודאי קיי"ל כרבנן

שוטות נינהו. בתמיה: דמנית. לפרושי פקחות דמתניתין קאמי: יום אחד טמא ויום אחד טהור. כל ימיה וקמיירי כשרואה ביום: משמשת שמיני. ליום שרואה בו ראייה ראשונה שהרי טהורה (א) הוא שהרי בשביעי לערב טבלה ולא תראה עד תשיעי הלכך משמשת שמיני שלם לילה ויום: וגילו עמו. ליל (ב) אחריו נגהי תשיעי: וארבעה לילות מתוך שמונה עשר יום. לראייה הראשונה שהרי אשה זו לא תהא זבה לעולם שאינה רואה ג' רצופין וכשהיא רואה תשיעי תהא שומרת עשירי ותשמש בלילה ותראה בי"א ותשמור י"ב ותשמש בלילה הרי שתים ותראה בי"ג ותשמור י"ד ותשמש בלילה הרי שלשה ותראה ט"ו ותשמור ט"ז ותשמש לערב הרי ד' ובי"ז תראה ותשמור י"ח הרי כלו י"ח ולא שמשה אלא ד' לילות לבד שמיני ולילו ותשמיש אחרון אינו בתוך י"ח ולמחר בי"ט כשתראה תהא תחלת נדה שהרי שלמו י"א שבין נדה לנדה וחוזרת למנינה שאמרנו: ואם היתה רואה. בכל הימים הטמאים מבערב: אינה משמשת אלא שמיני. שלם לילה ויום אבל לא ליל של אחריו שהרי תראה בו ותהא טמאה וצריכה לשמור עשירי ובלילה לא תטבול שהרי רואה וכן עד סוף י"ח שהן י"ח עם ימי הנדות ובי"ט תהא תחלת נדה ותחזור למנינה ותשמש בשמיני וכן לעולם: ג' ימים טמאים הו. כללא דמילתא כל ימים לנקמן עד סוף פירקין כשרואה מבערב: משמשת שמיני. שהוא משני ימים הטהורים שבשביעי ושמיני טהורין הן אלא שהשביעי מהנדות וטובלת לערב ומשמשת שמיני שלם ולערב תראה שהוא תשיעי וכן א) עשירי ותשמור י"א יום לאלו שני ימים וטובלת לערב ומשמשת י"ב שלם ותראה י"ג וי"ד ותהא שומרת ט"ו ותשמש ט"ז ותראה י"ז וי"ח ותשמור י"ט דקסבר הרואה יום י"א אסור לשמש למחר ולקמן פריך ותשמש בתשסרי דהא כלו להו ימים שלריכה שימור ומ"מ ביום עשרים משמשת וכשתראה יום כ"א הרי היא תחלת נדה וחוזרת למנין זה שאמרנו: ותשמש בתשסר. דקיימא לן בפרק אחרון (לקמן עב:) יום אחד עשר לימי זיבה לא בעי שימור יום כנגדו וזו למה משמרת י"ט בשביל י"ח שהוא סוף זיבה: גרגרן דתנן. בפרק תינוקת (שם.) הרואה יום י"א וטבלה ליום שלאחריו ושמשה ולאתה בו ביום בית הלל אומרים הרי זה גרגרן שלא המתין יום זה ומהן בריית דקתני ומשמשת יום עשרים ולא יום י"ט שמעינן דאסור להיות גרגרן ולשמש ביום י"ב עם הרואה בי"א: רב אשי אמר. לעולם אינו אסור והכא דתני אסור משום שראתה יום עשירי לאיהו בעי שימור לפיכך תשב י"ט הטהור ויהא שימור ליום י"ז שהוא עשירי לימי זיבה. שימור לא הוי אלא יום טהור דהכי נקפא לן יהיה ב) מלמד שסופרת יום אחד לאחד ג) וספירה לא הוי אלא יום טהור: משמשת שני ימים. אחד עשר וי"ב שהשמיני ותשיעי מי"א שבין נדה לנדה הן ועשירי שימור הוא להן ושוב אינה משמשת לעולם שהרי תהא זבה בי"ג וי"ד וט"ו ולריכה לספור ז' נקיים והיא לא תראה ז' נקיים לעולם: יום אחד. דכולה בריית בשרואה בערב: רביע ימיה מפוך כ"ח. שבעה ימים שאחר שבעה הטמאים של נדות היא משמשת ובשבעה השלישים תהא זבה ובשבעה האחרונים הן ימי הספירה הרי כ"א וביום כ"ט תהא תחלת נדה ונמלאת משמשת רביע ימיה ולהכי נקט כ"א מפני שתחלת נדותה של זו מכ"א לכ"ח: ט"ו יום מפוך מ"ח. כגון א' הראשונים השמיני ימי זיבה ומשמונה השניים תשמור יום לשמיני שלפניו ותשמש שבעה הרי ט"ז שעברו עליה ונשארו ב' לבא מימי זיבה ושמונה השלישים שיש מהן ימי זוב והשאר תחילת נדה ושמונה הרביעיים שהן טהורים ב) הראשונים יעלים ז' ימי נדה והשבעה תשמש ועכשיו נותרו ד' ימים מימי זיבה שמונה החמשיים הרי היא זבה משלשה ראשונים וא' שלאחריהן שבעה לספירה ושמיני לתשמיש הרי ט"ו יום מפוך מ"א וביום מ"ט כשתראה תהא תחלת נדה ותחזור למנין שאמרנו: ארביסר הוו. קסבר הא דמותיב שהאשה הזאת לא תשמש יום מ"א לפי שהשמונה החמשיים שנעשית בהן זבה אין מהן אלא ד' מימי זיבה וד' האחרונים מימי נדה הן ומיהו תחלת נדה לא הוי כל זמן שלא ספרה ולא טהרה מזובה אבל להכי מהניא הך ראייה (ג) ד' האחרונים הראויין לנדות שכשיבאו שמונה טהורין שאחריהם לא יעלו שלשה הראשונים לימי הספירה לפי שהן השלמת ימי נדה וימי נדתה שאינה רואה בהן אין עולין לספירת זיבתה הלכך אין כאן אלא חמשה לספירה וכשתראה יום מ"ט קותרת וכן כל ח' השביעיים (יום) ועד שיגיע יום ס"ג לא ישלימו ימי ספירתה: ימי

וארבעה לילות מתוך י"ח. משמע כאן בהדיא דאין נעשה זבה גדולה ולא צריכה ז' נקיים עד שתראה ג' ימים רצופין בי"א יום ודלא כאותם שכתבו בשם רבינו שעדיה שלריכה שבעה נקיים אפילו ראתה בי"א ג' ימים מפוזרים: **תשמש** בתשסר. וא"ת כיון דקס"ד דעשירי לא בעי שימור תקשה ליה ריש"א אמאי לא משמשת אלא ד' מתוך י"ח דכי ראתה בי"ז תשמש בי"ח ותו דבלוגתא היא בפרק בתרא (לקמן עב:) לרבי יוחנן עשירי בעי שימור ולר"ל לא בעי שימור ויש לומר דהא דקאמר רבי יוחנן עשירי בעי שימור היינו בימי זיבה שאסורה לשמש ביום י"א אפילו לשמש בלילה ולר"ל מותרת דעשירי כיון דאינה יכולה להיות זבה גדולה לא בעי שימור ולהכי בריש"א ניחא דאסור בי"ח דהוו בימי זיבה דאפילו ר"ל מודה דמדרבנן אסור אבל בימי נדה בפרק המקשה דאפילו רבי יוחנן מודה דלא בעי שימור ולכך פריך תשמש בתשסר ותשמש רב ששת גרגרן אסור דאפילו ברלתיי י"א לריכה שימור מדרבנן ביום י"ב דלכ"ע ורב ששת אמר דאינו אסור אלא משום שראתה בעשירי ולריכה שימור לרבי יוחנן אף בימי נדה מן התורה כמו בימי זיבה ולר"ל מדרבנן: הני ארביסר הוו. פ"ה דפריך אמאי משמשת יום מ"א דשמונה חמישיים שהן טמאין הן ד' ימי זיבה וד' ימי נדה ושמונה טהורין שאחריהם ג' בימי נדה וחמש בימי זיבה וג' ימים הראשונים דימי נדה לא יעלו לה לספירת זיבה דאין ימי נדה עולין לספירתה דאע"ג דאינה נדה שהרי אינה חוזרת לפתח נדתה עד שתספור ז' נקיים מ"מ כיון דבימים הראויים לימי נדה הן אין עולין לספירת זיבתה וקשה לפירוש זה דא"כ תקשה ליה ריש"א דקתני משמשת רביע ימיה מתוך כ"א הלא ז' שלשיים שהן טמאין הן ד' בימי זיבה וג' בימי נדה ומתוך כ"א היא עד ס"ג יום לא יעלו לספירת זיבתה דאע"ג דאינה נדה גמורה אינן עולין לספירת זיבה קטנה אבל מיום מ"א לא פריך דכיון דאינה נדה גמורה עד שתספור ז' נקיים עולין לה שפיר לכ"ע אע"פ שהן ראויין לימי נדה ולכך ניחא ליה ריש"א דמשמשת רביע ימיה מתוך כ"א ומה שפרש"י דעד ס"ג לא ישלמו ימי זיבה נראה דלא דק דאינה טובלת עד ליל פ' שהרי ח' ימים שביעיים הם שאם ימי זיבה ושני ימי נדה ושמיניים הטהורים הן ה' בימי נדה וג' בימי זיבה ותשיעיים הטמאות כל ח' ימי זיבה והעשיריים ז' לספירת נקיים: (ד) ולמאי (ה) דתנא הש"ס ימי לידה וימי נדה א"כ לר"ת דפסקי דימי לידתה שאינה רואה בהן אין עולין לספירת זיבתה ב) (וה"ה) ולפרש"י דימים הראויים לימי נדה אין עולין אין תקנה לנשים בזמן הזה דהוי כלהון פסק זבות וצריכות ז' נקיים ופעמים דקיימי בימים הראויים לנדה ולא עלו לה לספירתה ומיהו לפירוש רש"י אתי שפיר דהוא פסק דימי לידה עולין לימי ספירתה ולר"ת נמי ימי נדה דווקא אין עולין אבל ימים הראויין עולין שפיר: אלא

שוטות נינהו אלא תני טוועות דתניא א יום אחד טמא ויום אחד טהור ב משמשת שמיני ולילו עמו וארבעה לילות מתוך שמונה עשר יום ואם היתה רואה מבערב אינה משמשת אלא שמיני בלבד ג שני ימים טמאין ושני ימים טהורין משמשת שמיני ושנים עשר וששה עשר ועשרים ותשמש נמי בתשסר אמר רב ששת זאת אומרת ד גרגרן דתנן אסור רב אשי אמר נהי דחד עשר לא בעי שימור עשירי מיהא בעי שימור ה שלשה ימים טמאין ושלשה ימים טהורין משמשת שני ימים ושוב אינה משמשת לעולם ו ארבעה ימים טמאים וארבעה ימים טהורין משמשת יום אחד ושוב אינה משמשת לעולם ז חמשה ימים טמאים וחמשה ימים טהורין משמשת שלשה ימים ושוב אינה משמשת לעולם ח ששה ימים טמאין וששה ימים טהורין משמשת חמשה ימים ושוב אינה משמשת לעולם ט שבעה ימים טמאין ושבעה ימים טהורין משמשת רביע ימיה מתוך כ"ח ימים י שמונה ימים טמאין ושמונה ימים טהורין משמשת חמשה עשר יום מתוך ארבעים ושמונה הרי ארביסר הוו אמר רב אדא בר יצחק יא זאת אומרת ימי נדתה שאין רואה בהן עולין לספירת זיבתה דאיבעיא להו

ימי

מסורת הש"ס

א) [לקמן עב.], ב) [ויקרא טו:], ג) [לקמן עג.], ד) [לעיל ט.], ה) [לעיל], ו) מהר"ם מ"ז,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה משמשת וכו' טהורה היא שהרי: (ב) ד"ה ולילו עמו ליל של אחריו: (ג) ד"ה אריביסר וכו' הך דאייתי דדד' האחרונים: (ד) תוס' ד"ה הני וד"ה ולמאי דמשוה הש"ס ימי לידה הד"מ:

גליון הש"ס

גמ' משמשת שמיני ולילו עמו. ע' בהרא"ש בפ' בנות כותים סי' א':

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה משמשת שמיני שהוא וכו' וכן עשירי ותשמור יום י"א וכו' כל"ל: ב) ד"ה ט"ו יום וכו' ושמונה הרביעיים שהן טהורים הראשון יעלים ז' וכו' כל"ל: ג) תד"ה ולמאי דמשנה כו'. מלת דמשנה נמחק וי"ב דמשנה וכו' כל"ל: ד) בענין משפט אות ז'. נ"ב ויעו"ש בה"ה הלכה י' וי"א ודו"ק:

עין משפט נר מצוה

ס א מיי' פ"ז מהלכות איסורי ביאה הלכה יד:

סא ב מיי' שם הלכה טו:

סב ג מיי' שם פ"ו הלכ' יח יח:

סג ד מיי' שם פ"ז הלכה טו:

סד ה מיי' שם הלכה יז:

סה ו מיי' שם הלכה יח:

סו ז מיי' שם הלכה יט ה):

סז ח מיי' שם הלכה כ והלכ' כא:

סח ט י מיי' שם הלכה כב:

תוס' הרא"ש

שמיני ולילו וד' לילות מתוך י"ח מכאן משמע דאם ראתה ג' ימים בתוך י"א יום שבין נדה לנדה אם אינם רצופין אינה זבה גדולה לאפוקי מרב סעדיה שכתב שאם ראתה ג' ימים בימי זיבה אפילו היו מפוזרין צריכין ז' נקיים והגיה ר"ת ושיבוש הוא דאחרים כתבוהו ותלו בשמו דאטו רב סעדיה מי חתים עליה: ותשמש בתשסר. ותימה כיון דס"ד דעשירי לא בעי שימור א"כ תיקשי ליה דאשה משמשת ד' לילות ולא יותר ואמאי הא כי ראתה יום שבעה עשר תשמש ביום י"ח. עוד דפלוגתא היא דר"י ור"ל בפרק תינוקת ולר' יוחנן בעי שימור [וי"ל דהא דקאמר ר' יוחנן עשירי בעי שימור] היינו דוקא בתוך ימי זיבתה שאסורה לשמש ביום י"ח אפי' פוסקת בו ולר"ל מותרת דדוקא תשיעי שיכול לבא לידי זבה גדולה בעי שימור אבל עשירי שאינו יכול לבא לידי זבה גדולה לא בעי שימור אבל בימי נדה אפי' ר' יוחנן מודה דלא בעי שימור. הלכך פריך ותשמש בתשסר אבל השתא ניחא ליה דאסור לשמש ביום י"ח דהיינו בימי זיבה ואפי' ר"ל מודה דמדרבנן אסור. ורב ששת משני דמדרבנן אסור דאפי' (בראייתה י"א יום) [ברואה ביום י"א גופא] צריכה לשמור מדרבנן ביום י"ב לכ"ע ורב אשי [אמר] גרגרן מותר ואינו אסור אלא מחמת יום עשירי שראת' הלכך צריכה שימור אף בימי נדה לר' יוחנן מן התורה כימי זיבה ולר"ל מדרבנן: הני ארביסר הוו. פרש"י דפריך אמאי תשמש יום מ"ח דהא ח' חמשיים שהם טמאים הם ד' בימי זיבה וד' בימי נדה וח' טהורים שאחריהן ג' בימי נדה וה' בימי זיבה ולא יעלו לה לספירת זבה דימי נדה אינן עולין לספירת זבה. וקשה לפי' דא"כ תקשי ליה ריש"א משמעת רביע ימיה מתוך כ"ח יום והלא ד' שלישיים שהם טמאים הם ד' בימי זיבה וג' בימי נדה וא"כ ד' ימים שאחריהן שהיו טהורין לא עלו לספירת זבה והיאך תחזור חלילה מכ"ח לכ"ח הלא לא תוכל לשמש ביום ד' טהורין הראשונים של כ"ח השניים. ותו דמשמע דאי הוה תני משמשת י"ד יום הוה ניחא ליה ואמאי והא עד ס"ג יום לא ישלימו לה ד' לספירת זבה כדפרש"י וא"כ היאך חוזרת חלילה ממ"ח ליום למ"ח יום. אלא נראה לפרש דפריך ארביסר הוו משום דח' שלישיים שהיו טמאים היו שני ימים בימי זיבה וששה בימי נדה ושמונה טהורין שאחריהן הראשון הוא להשלים ד' ימים נדה ועוד צריכה יום

אחד לשמור לשני ימים שראתה בימי זיבה ולא נשאר לשימוש אלא ששה ימים אלמא ש"מ ימי נדה גמורה עולין לספירת זבה קטנה ופריך לרב אשי דלעיל דאמר עשירי בעי שימור:

אלא ש"מ עולין ש"מ. וטעמא דרב הונא בריה דרב יהושע אע"ג דהוי ספק ספקא מ"מ מי בעלמא אין עולין הכא נמי הוה לן למגזר אטו בעלמא: **וכן** למאה וכן לאלף. ימי שמושה ב[ו](ג) בימי זיבתה דמאחר ז' ימי נדה כל הימים שתראה אפילו מאה או אלף מקרו ימי זיבתה עד שתספור ז' נקיים:

הדרן עלך בא סימן

דם הנדה. **מנא הני מילי.** לרבא דאמר בפ' בנות כותים (לעיל לה.) לאחרים גורס טומאה לעצמו לא כ"ש ולית ליה דשעיר המשתלח יוכיח הכא לא צריך קרא ומיהו לדם נדה של מצורעת אצטריך שפיר קרא דהדם אינו גורס טומאה ונקמן דמצריך קרא לטומאת זובו במגע ובמשא ולא יליף מדם הנדה דהכא משום דאיכא למפרך מה לדם הנדה שכן מטמא באוגם ואם תאמר וכיון דלא ילפינן מהכא אמאי אצטריך לקמן קרא למעוטי זוב יבש מהיכא תיתי לטמא ויש לומר כיון דהשוה הכתוב דם נדה וזוב לטומאה ממילא ילפינן מהדדי דגילוי מילתא בעלמא הוא: **ותו** הא דתנן המפלת כו'. תימה דהיינו ההיא קושיא גופיה וי"ל דה"ק וכ"ת דאין הכי נמי דיבש מעיקרא טהור והתנן המפלת כו' אי נמי י"ל ותו יבש משונה כמין יבחושין או קליפה מגלן:

יכול תהא אבן מנוגעת כו'. אבן מנוגעת שמטמאה בביאה ולא"ת מת יוכיח שמטמא בביאה ואינו עושה משכב ומושב ועוד מצורע גופיה מפרש ר"ת בריש אלו דברים (פסחים דף סז:) דלא עביד משכב ומושב אלא לטמא אוכלין ומשקין ויש לומר דמקרא דהכא ממעטינן להו הזב ולא המצורע ולא המת:

אף מדוה נמי מטמא באבן מסמא. ואם תאמר כיון דממעטינן מדוה מהיא (ג) לטמא משכב ומושב ממעטינן נמי מאבן מסמא דהא מכח משכב ומושב הוי טומאה לאבן מסמא כדתנן בת"כ מנין לרבות עשר מלעות זו על גב זו ועל גדיתן אבן מסמא תלמוד לומר כל המשכב ואור"י דאבן מסמא נפקא לן משום דרשא דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין ולהכי איצטריך למעוטי מדוה אף מאבן מסמא שהיא טומאה קלה: אבן מנוגעת בת משכב ומושב היא דאיצטריך קרא למעוטי דתניא יכול תהא אבן מנוגעת עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים ודין הוא ומה זב שאינו מטמא בביאה עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים אבן מנוגעת שמטמאה בביאה אינו דין שמטמאה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים ת"ל הזב הזב (ד) ולא אבן מנוגעת טעמא דמעטיה קרא הא לאו הכי מטמאה ומינה לאו מי אמרת הזב ולא אבן מנוגעת ה"נ אמר קרא אשר היא יושבת עליו (ה) היא ולא דמה אי

(ו) ימי לידה שאינה רואה בהן מהו שיעלו לספירת זיבתה אמר רב כהנא ת"ש (א) ראתה שנים ולשלישי הפילה ואינה יודעת מה הפילה הרי זו ספק זיבה (ב) מביאה קרבן ואינו נאכל וימי לידתה שאין רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה אמר רב פפא שאני התם כיון דאיכא למימר יולדת זכר היא וכל הני שבעה יתירי דקיהבינן לה סלקי לה לספירת זיבתה אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא ביולדת זכר איכא לספוקי ביולדת נקבה ליכא לספוקי אלא לאו שמע מינה עולין שמע מינה (ג) תשעה ימים טמאין ותשעה ימים טהורין משמשת שמונה ימים מתוך שמונה עשר (ד) עשרה ימים טמאין ועשרה ימים טהורים ימי שמושה (ה) כימי זיבתה (ו) וכן למאה וכן לאלף:

הדרן עלך בא סימן

(ז) **דם** (ח) הנדה (ט) ובשר המת מטמאין לחין ומטמאין יבשין (י) אבל הזוב והניע והרוק (יא) והשרץ (יב) והנבלה (יג) והשכבת זרע מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין (יד) ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהן מטמאין לחין ומטמאין יבשין (טו) וכמה היא שרייתן (טז) בפושרין (יז) מעת לעת רבי יוסי אומר בשר המת יבש ואינו יכול להשרות ולחזור לכמות שהיה טהור: **גמ'** מנא הני מילי אמר חזקיה (יח) דאמר קרא (יט) והדוה בנדתה מדוה כמותה מה היא מטמאה אף מדוה מטמאה אשכחן לח יבש מנלן אמר רבי יצחק אמר קרא (כ) יהיה בהויתו יהא ואימא הני מילי בלח ונעשה יבש יבש מעיקרו מנלן ותו הא דתנן (כא) המפלת כמין קליפה כמין עפר כמין שערה כמין יבחושין אדומים תטיל למים אם נמוחו טמא מנלן יהיה רבויא הוא אי מה היא עושה משכב ומושב לטמא אדם ולטמא בגדים אף דמה נמי עושה משכב ומושב לטמא אדם ולטמא בגדים אטו דמה בר משכב ומושב הוא ולטעמיך אבן מנוגעת בת משכב ומושב היא דאיצטריך

ימי לידה. כגון ילדה בזוב ופסקה מיד: הכי גרסינן **ראתה שנים.** ראתה שני ימים בשופי בתוך י"ח שבין נדה לנדה: **ספק לידה ספק זיבה.** שמא לידה שמא זיבה שמא לא זו ולא זו אם ולד הוא ולא ראתה בפתיחת הקבר הרי היא לידה ולא זיבה ואם אינו ולד וראתה דם בפתיחת הקבר הרי היא זיבה ואין כאן לידה ואם ולד הוא וראתה דם בלידה הרי זו יולדת בזוב ואם נפתח קבר בלא דם ואינו ולד אין כאן לא זו ולא זו הלכך ספק הוא ונטיל עליה חומר לידה לטמא שבועיים אפילו לא תראה וחומר זיבה שכל זמן שלא תפסוק ז' נקיים לא תטהר ומביאה קרבן ואינו נאכל שמא אין כאן לא לידה ולא זיבה: **וימי לידתה שאין רואה בהן עולין כו'.** ואע"ג דאיכא לספוקי ביולדת בזוב ויש כאן לידה וזיבה: **משום דאיכא למימר כו'.** אבל אי הוה פשיטא לן דיולדת נקבה היא לא סלקי לה: **ט' ימים טמאין.** תרי מינייהו זיבה וכי (ז) חזיא טהורין חד מינייהו הוי שימור ושמונה לתשמיש וביום י"ט הויא תחלת נדה וכן לעולם לא תהא זבה: **ימי שמושה כימי זיבתה.** דמעשרה טמאין הוו ז' נדה וג' זיבה ומעשרה טהורין ז' לספירה וג' לתשמיש הרי ימי שימוש (ח) [א] בימי זיבה: **וכן למאה.** טמאין ז' ימי נדה וכולהו ימי זיבה ומאה טהורין ז' לספירה וכולהו לתשמיש וכן לאלף:

הדרן עלך בא סימן

דם הנדה. והניע. קר"ק בלע"ז. וממעיינות הזב הן והוי אב הטומאה: **וכמה היא שרייתן.** דטמא אי הדרא בכי האי שיעורא לחין גינהו: **בפושרים מעת לעת.** אבל אי בעי טפי מיס חמיס או יותר ממעת לעת יבשין הן: **גמ' מנא הני מילי.** דדם נדה מטמא מגעו ומשאו: **אשכחן לח.** דדוה לח משמע כעין שהוא זב: **יהיה.** דם יהיה זובה: **יבש מעיקרו.** כגון הני דתניין: **מין שערה.** אדומה: **עושה משכב.** שיהא משכבו מטמא אדם ולא יהא ראשון במגעו (ט) אלא אב הטומאה כמשכב נדה עצמה: **שאינו מטמא בביאה.** אדם הנכנס עם הזב בבית אינו טמא: **אבן המנוגעת.** מטמאה בביאה אדם הנכנס עמה לבית דכתיב (י) והבא אל הבית וגו': **הזב.** אשר ישכב עליו הזב (ויקרא טו) : **היא.** עושה משכבה אב הטומאה ולא דמה עושה משכבה אב הטומאה אבל מטמא הוא (יא) את שתחתיו משום משא להיות ראשון ואף על פי שאין נוגע בו דהא איתקש לנדה והכי נמי תנן באבות הטומאה (כלים פ"א מ"ג) דדם נדה מטמא במשא: אי

(א) [מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל"ד]:
(ב) [מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל' כג]:
סמ ג מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הלכה כג:
ע ד ה מיי' שם הלכה כד:
א ו מיי' פ"ג מהל' טומאת מקדש ומושב הלכה ו סמג עשין רמח:
ב ז מיי' פ"ב מהלכות טומאת מת הלכה ו:
ג ח מיי' פ"ג מהלכות מקדש ומושב הלכה ו:
ד ט מיי' פ"ג מהלכות אבות הטומאה הלכה יב:
ה י מיי' שם פ"ו הלכה יג:
ו כ מיי' שם פ"ב הלכה יד ופ"ג מהלכות טומאת מת"מ הלכה ו:
ז ל מ מיי' שם:
ח נ מיי' פ"ו מהלכות מקדש ומושב הלכה ח:
ט ס מיי' פט"ו מהל' טומאת צרעת הלכ' ו:
י ע מיי' פ"ו מהלכות מקדש ומושב הלכה ח:

תוס' הרא"ש

אלא ש"מ עולין ש"מ. וטעמא דרב הונא ברי' דרב יהושע הוי דאע"ג דספק ספיקא הוא מ"מ אם בעלמא אין עולים הכא הוה לן למיגזר אטו בעלמא:

סליק פירקא

מנה"מ. ומק"ו לא מטמינן ליה כיון שגורם לאחרים טומאה לעצמו לא כ"ש דאיכא למימר שעיר המשתלח יוכיח ולרבא דלית ליה שעיר המשתלח יוכיח לעיל בפ' בנות כותים איצטריך לדם הנדה של מצורעת שאינו גורם לה טומאה. ותימה לקמן אמאי צריך קרא לטמא זובו במגע ומשא נילף מדם הנדה ואי פרכת שכן מטמא באוגם א"כ אמאי איצטריך קרא לקמן למעוטי זוב יבש מהיכא תיתי דהוה טמא וי"ל דעיקר טומאה ודאי לא ילפינן מנדה משום הך פירכא אבל כיון שהשוון הכתוב לטומאה ממילא ילפינן מהדדי לטמאות לח ויבש דגלויי מלתא בעלמא הוא: **ותו** הא דתנן המפלת כמין חתיכה. תימה מאי ותו היינו קמייתא גופה וי"ל דהוי כמו אלמה תנן וכ"ת ה"נ יבש מעיקרו טהור הא תנן המפלת וכו' א"נ ותו יבש משונה כי האי שנעשה כמין יבחושין או קליפה מנא לן: **יכול** תהא אבן מנוגעת עושה משכב ומושב לטמויי אדם לטמויי בגדים. ותימה מי חמירא ממצורע גופיה דלא עביד משכב ומושב אלא לטמויי אוכלין ומשקין כדמוכח בפסחים פרק אלו דברים. ולקמן בפרק בתרא אפרשנו בע"ה. וי"ל דעיקר דינא לא בע' למילף אלא לטמויי אוכלין ומשקין כעין מצורע אלא כיון דמהך ק"ו מצי למילף נמי אדם ובגדים נקט אדם ובגדים הלכך לא חש למימר מצורע יוכיח שמטמא בביאה ואינו עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים משום דידע דעיקר מילתיה לא יליף אלא לטמויי אוכלין ומשקין כעין מצורע. ועוי"ל דהא דמצורע גופיה אינו עושה משכב ומושב אלא לטמא אוכלין ומשקין היינו מהכא הזב ולא המצורע ואבן המנוגעת נמי אפשר דעושה משכב ומושב לטמא אוכלין ומשקין כעין מצורע והא דלא פריך תלמודא אלמא עושה משכב ומושב לטומאה קלה משום דלא היה יודע להוכיח שהוא כך לא מתשמנה ולא מברייתא: **אבן** המנוגעת שמטמאה בביאה כו'. ותימה מת יוכיח שמטמא בביאה ואינו עושה משכב ומושב. וי"ל דמת גופיה נמי לא אימעוט אלא

מסורת הש"ס

(ו) [נעיל לו.], (ב) עיין מהר"מ, (ג) [נעיל כב.], (ד) [ע"ז סח:], (ה) נעיל כב.; (ו) נעיל כח., (ז) ל"ל אחיה, (ח) [כמנגעו רש"ש], (ט) [ויקרא יד], (י) [ד"ה שכן עושה מו"מ ע"ש], (כ) שיך לקמן נה.,

תורה אור השלם

1. וְהִנֵּה בִּנְדָּתָהּ וְהִכֵּה אֶת זוֹבוֹ לְזָכָר וְלִנְקֵבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה:
ויקרא טו לג
2. וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בְּבְשָׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב:
ויקרא טו יט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ימי שמושה וכו' כימי זיבה: (ב) תוס' ד"ה וכן וכו' כימי זיבתה: (ג) ד"ה אף וכו' מהיא מלטמא משכב ומושב ממעטינן ליה נמי וכו' וכל המשכב:

גליון הש"ס

מתני' בפושרין מעל"ע. עיין זבחים עט ע"ב תד"ה אף הכלוטנו: רש"י ד"ה היא עושה כו' את שתחתיו משום משא. עי' שבת פג ע"ב בכש"י ד"ה כדעו הן:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה ימי שמושה וכו' הרי ימי שמוש כימי זיבה כל"ל: ב) תוס' ד"ה וכן למאה וכו' ימי שמושה כימי זיבתה וכו' כל"ל:

לעזי רש"י

קר"ק. ניע, צואת האף (או אולי: רוק סמיך).

אי מה. משא"כ חמור לטמא אבן[ד] מסמא אבן גדולה המוסמה על הכלים ונדה נשאת עליה מטמאה בגדים שתחת האבן כדאמר בתורת כהנים[ה] אף משא"כ חמור לטמא באבן מסמא דיש מטמא במשא ואינו מטמא באבן מסמא[ו] במסכת שבת בפרק רבי עקיבא (דף פב:) דאמרינן במשא כולי עלמא לא פליגי דמטמא כי פליגי באבן מסמא דאין משאו אלא בדבר הראוי לינשא אבל גדולה אינה מטלטלת להיות הטומאה נישאת עליה וגבי זב הוא דרבייה קרא: **והנושא אותם.** במסכת חגיגה כתיב ומסכת חגיגה הנישא על אבן מסמא מטמא כלים שתחתיה כדמפרש בתורת כהנים[ז] וכתיב אותם למעוטי דמה: **לכל טומאות הפורשות.** לא שנא לא ולא שנא יבש: **דמפרך אפרוכי.** שיבש יותר מדאי לר' יוחנן טהור דדומיא דעצם בעינן ועצם לא מיפרך: **דאקמת.** לשון טחינה כקמח: **חוץ מן השינים.** והא שינים דומיא דעצם הן וטהורין וקשיא לתרוייהו: שינים לא נגרלו עמו שגדלין לאחר זמן: **אין גזעו מחליף.** אם ניטל אינו חוזר: **הגלודה.** בהמה שנקלף עורה מפני טורח מלאכה או מחמת שחין: **דאמן ר"מ מכשיר.** ואינה טרפה דהדלת בריא אלמא גזעו מחליף: **אדהכי והכי.** עד שהוא חוזר וגדל: **שליט בה אוירא ומפה.** הלכך טרפה: **שטיחין.** מרדעת לחמור: **וחכמים פוסלין.** דלא הדלת בריא אלמא אין גזעו מחליף: **קריר עלה בשרא.** מתקשה בשרה ונעשה כעור: **אסיפא.** סיפא דוקא שעורותיהן כבשרן: **וזונן.** העורות שמנו חכמים להיות מטמאין כבשר בפ' העור והרוטב[ט]: **שעבדן או הילך בהן כדי עבודה.** כדרך שרגילין לתת עור לפני דורסן ושיעור עבודה מפרש[מ] בברכות (דף טו) ובפסחים (דף מו.) כדי[נ] מיל: **טהורין.** שבטלן מתורת בשר: **כי עבדו.** נמי טהור דהא בטילה: **נעשה מקומו לנקב.** כלומר רוסס נרלה בה חריץ או גומא ואין כולו חוזר אבל שער ולפורן אין נטילתן ניכר: **לאחרים.** לזב: **שעיר המשתלח.** גורס טומאה למשלחו דכתיב (ויקרא טז) והמשלח את השעיר וגו': שרץ מטמא במגע ולא במשא: נגלה

אבן מסמא. (ג) פ"ה אבן המוחתת על גבי יתדות וזב יושב עליה וכלי תחת האבן וטמא מוכל אשר יהיה תחתיו וקשה דבמ"כ מפיק אבן מסמא מוכל המשכב וקרא דוכל אשר יהיה תחתיו מוקי בפרק בנות כותים (לעיל נג.) לעליונו של זב ובמ"כ מוקי לה במרכב ועוד דלי מוכל אשר יהיה תחתיו נפקא אם כן אפילו כלים שאינן ראויים למשכב ומושב נמי ובתורת כהנים מוכח בהדיא דכלים שאינם ראויין למשכב ומושב אין להם אפילו טומאה קלה ועוד אמאי נקט אבן אפילו דף על גבי יתדות נמי ועוד מדקרי ליה מסמא משמע לשון שימה ומפרש רבינו תם ורבינו שמואל דאבן מסמא היינו אבן גדולה שהיא כבדה בגדים תחתיה וכבדה כל כך עד שאין ניכר כובד הזב היושב עליה ועל הבגדים ואין בה אלא טומאה קלה כדפי' לעיל והשתא אמי שפיר דמייתי בפ' בתרא (לקמן סט:) והיתיתא אבן מדא ושומת על פוס גובא שלריכה שימה ואתויי לפי שאינה קלה לטלטל אך קשה דבמ"כ מרבה אבן מסמא מוכל המשכב מטעם משכב ומושב ובכל הש"ס משמע דהוה מטעם משא (ג) ובשמעתין ממעט לה מוהנושא אותם וכן לקמן בפרק בתרא (דף סט:) תנן הזב והזבה מטמאין במשא עד שימוק הבשר ומפרש בגמרא מאי משא אבן מסמא ובשבת פרק רבי עקיבא (דף פב:) קאמר כי פליגי באבן מסמא ובמתניתין קתני ד) היסט ובתוספתא דכלים[ע] תניא אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו ובהסיטו על גבי אבן מסמא והיסט היינו משא כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכד:) אטו נושא לאו מסיט הוא ועוד אי היסט מטעם משכב ומושב הא אמר בפרק ר"ע (שבת פד.) דמדרס כלי חרס טהור וי"ל דמה שקרא בכל הש"ס משא היינו כגון שיד הטהור או רגלו תחת האבן והזב או דס הנדה על האבן דנראה דהטהור נשא את הזב או את הדס אבל כלים תחת האבן והזב יושב עליה הוי מטעם משכב ומושב והא דתנן במסכת זבים (פ"ה מ"ג) כילד אצבעו של זב תחת הנדבך והטהור מלמעלה כו' נראה דהיינו היסטו על גבי אבן מסמא דתוספתא וכגון שהנדבך דוחק אצבעו של זב דאי לאו הכי הוי כאילו היה אויר בין אצבעו לנדבך דאין כאן טומאה כלל: **מיתיבי** בשר המת שהופרך טהור. ופ"ת ולימא ר' יוסי היא דאמר במתני' בשר (ד) שיבש טהור וי"ל דלא אתיא כרבי יוסי מדקתני הופרך ולא קתני שיבש: **חוץ** מן השינים.

אי מה היא [א]מטמאה באבן מסמא אף מדוה נמי מטמאה באבן מסמא אמר רב אשי אמר קרא [1]והנושא אותם אותם מיעוטא הוא: ובשר המת: מגלן אמר ר"ל אמר קרא [2]לכל טומאתו לכל טומאות הפורשות ממנו רבי יוחנן אמר [3]או בעצם אדם או בקבר אדם דומיא דעצם מה עצם יבש אף כאן יבש מאי בינייהו איכא בינייהו דאפריך אפרוכי מיתיבי [ב]בשר המת שהופרך טהור התם [ג]דאקמה והוי עפרא מיתיבי [ד]כל שבמת מטמא חוץ מן השינים והשער והצפורן ובשעת חבורן הכל טמא אמר רב אדא בר אהבה דומיא דעצם מה עצם שנברא עמו אף כל שנברא עמו והאיכא שער וצפורן שנבראו עמו וטהורין אלא אמר רב אדא בר אהבה דומיא דעצם מה עצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף אף כל שנברא עמו [ה]ואין גזעו מחליף יצאו השינים שלא נבראו עמו יצאו שער וצפורן שאף על פי שנבראו עמו גזעו מחליף והרי עור דגזעו מחליף [ו]ותנן [ז]הגלודה רבי מאיר מכשיר וחכמים [ח]פוסלין ואפילו רבנן לא קפסלי אלא דאדהכי והכי שליט בה אוירא ומתה ולעולם גזעו מחליף [ט]ותנינן אלו שעורותיהם כבשרן [י]עור האדם הא איתמר עלה אמר עולא דבר תורה עור אדם טהור ומאי טעמא אמרו טמא גזרה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין לחמור ואיכא דאמרי הרי עור דאין גזעו מחליף [כ]ותנן וחכמים פוסלין ואפי' רבי מאיר לא קא מכשר אלא דקריר בשרא וחייא ולעולם אין גזעו מחליף ואמר עולא דבר תורה עור אדם טהור כי איתמר דעולא אסיפא [ל]איתמר [מ]וכולן שעבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין [נ]חוץ מעור אדם ואמר עולא [ס]דבר תורה עור אדם כי עבדו טהור ומה טעם אמרו טמא גזרה שמא יעשה אדם עור אביו ואמו שטיחין והרי בשר דגזעו מחליף וטמא אמר מר בר רב אשי בשר נעשה מקומו צלקת: אבל הזוב: זוב מגלן דתניא [4][ע]זובו טמא לימד על הזוב שהוא טמא והלא דין הוא לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כ"ש [פ]שעיר המשתלח יוכיח שגורם טומאה לאחרים והוא עצמו טהור אף אתה אל תתמה על זה שאע"פ שגורם טומאה לאחרים הוא עצמו טהור ת"ל זובו טמא לימד על הזוב שהוא טמא ואימא ה"מ במגע אבל במשא לא מידי דהוה אשרץ אמר רב ביבי בר אביי במגע לא איצטריך קרא דלא גרע משכבת זרע כי

פ"ה וקשה לתרוייהו וקשה [א]דלא"כ תקשה ליה קרא דאו בעצם אלא נראה דלר"ל לאוב פריך ופשיטא דשיינים אינם בכלל עצם: **אלא** אמר רב אדא. אינו חוזר בו ממה שאמר אלא מפרש ואולך מעט מעט: **שמא** יעשה שטיחין. ופ"ת והלא מת אסור בהנאה דגמרינן (ע"ז דף כט:) שם שם מעגלה עורפה וי"ל דטומאה חמירא להו טפי כדאמר בפרק ג' דיומא (דף כג.) ללמדך שקשה עליהם טומאת כלי יותר משפיכות דמים ועוד נראה דעור אינו בכלל בשר ליאסר בהנאה [ב]דהא עגלה ערופה נמי לא נפקא [ג]אלא מדכתיב בה כפרה כקדשים [ד]ועוד קדשים מותרין בהנאה לאחר זריקה שהוא זמן כפרה ויש"א השתא לאיצטריך בשור הנסקל לא יאכל להנאת עורו דלא אתי מבשרו: **בשר** נעשה מקומו צלקת ואין גזעו מחליף. הקשה רש"ס דאמר בסוף העור והרוטב (חולין קכח:) דבשר מן המי אינו מטמא באהל מה מת אינו עושה חליפין אף כל כו' ובשר עושה חליפין ותירץ דאין הכל אחד דגזעו מחליף משמע חוזר לגמרי וזה אינו עושה בבשר אבל עושה חליפין משמע שגדל קצת ולא לגמרי וזהו אף בבשר ופ"ת כיון דמעצם ילפינן נימא בהאי לישנא מה עצם שאינו עושה חליפין ומעט אפילו בשר וי"ל דשמא גם עצם מתחזק או גדל מעט אחר שחסר: **שעיר** המשתלח יוכיח. ואם תאמר ולימא דס הנדה יוכיח שגורם משכב ומושב לנדה ודמה אמעיט לעיל מיניייהו וי"ל דאין זה יוכיח כיון שיש לו לדס טומאת משא כמו נדה וה"נ ליהוי זוב כמו דס הנדה אבל שעיר המשתלח אין לו שום טומאה כלל: כי

בענין אבל לגבי הנדה דלא כתיב בההוא עניינא אתו לאמעט: **מיתיבי** בשר המת שהופרך טהור. ותימה ולישני ר' יוסי היא דאמר בשר המת שיבש טהור. וי"ל דא"ב ה"ל למימר שיבש ולא שהופרך: **שמא** יעשה אדם מעורות אביו ואמו שטיחין. ותימה והלא אם אסור בהנאה דגמרינן שם שם מעגלה וי"ל דחמירא עליהו טומאה טפי מאיסורא דאמרינן בפ"ב דיומא ללמדך שקשה להם טומאת כלים יותר משפיכות דמים: **נעשה** מקומו צלקת. הקשה ר"ש [ב"ם] בפרק העור והרוטב אמרינן דבשר מן החי אינו מטמא באהל דבעינן דומיא דמיתה שאינה עושה [ה]חליפין כלל. ומיהו כיון שהרושם ניכר קרי ליה בשמעתין אין גזעו מחליף לפי שאינו חוזר להיות כדמעיקרא בלא רושם. ותימה והלא אינו דומה לעצם שאינו חוזר לעולם כשנחתך ממנו. וי"ל שגם העצם מתגדל ומתחזק ומתקשה מקום העצם: **שעיר** המשתלח יוכיח. ותימה לימא דם נדה יוכיח שגורם טומאת משכב ומושב לאשה והדם טהור מזה. וי"ל ניחא ליה למימר שעיר המשתלח יוכיח לפי שהוא טהור לגמרי. ועי"ל דדם נדה נמי

ה) ל"ל דומיא דמיתה שאינו עושה חליפין ומי' דהתם ר"ל דאינו דומה למיתה דאין גזעו מחליף כלל ומיהו כו'.

ה) [הלכות פ"ג מ"ג מזיר נפ"], ב) [ל"ל דתנן], ג) [חולין נד.], ד) [חולין קכב.], ה) [ל"ל דתנן], ו) [פסחים מו. חולין קכב.], ז) [נעיל לד:], ח) [נעיל לה.], ט) [בתנן רס"ק], י) [מ"ר חזיס סוף פרשה ק], כ) [שם], ל) [חולין קכב.], מ) [ליתא שם], נ) [פסחים מו. ובחולין קכב: איתא מרבינא מילין וכן מבואר בהרמב"ם פ"ג מהלכות אבות הטומאה דין ט' וכלפי פפק שהיה כתוב בהש"י ושיעור עבודה מפורש בפסחים כד' מיל והמדפיס טעה ונדפס כד' מילן], ס) [ל"ל משא. רש"ל], ע) [ב"ק רפ"ו], פ) [עי' תוס' חולין קכב. ד"ה עורות ותוס' זבחים עח. ד"ה ונטריפה], צ) [ל"ל ושור],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לר' מס וכו' מסמא כדאיתא במסכת שבת: (ב) תוס' ד"ה אבן מסמא פ"ה. נ"ב כך הוא בפ"ה ריש פ' ר' עקיבא: (ג) **בא"ד** מטעם משא דבשמעתין ממעט: (ד) ד"ה מיתיבי וכו' בשר המת שיבש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה חוץ וכו' דלא"כ מקשה ליה קרא. נ"ב עיין מזיר דף נג ע"ב דמוקי שם לדרשה אחרינא ויעו"ש תוס' ד"ה לו בעצם וכו' ודו"ק: ב) ד"ה שמא כו' אלא מדכתיב בה כפרה כקדשים ועוד. כל"ל ועי' ע"ז דף כט ע"ב תוס' ד"ה כפרה וכו' וצ"ע ודו"ק:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תוס' הרא"ש

מהכא הזב ולא המת: **אף** מדוה נמי מטמאה באבן מוסמא. ותימה מאשר היא יושבת ולא דמה ממעטינן נמי מטומאה אבן מוסמא דהא מכח טומאת משכב ומושב הויא טומאת אבן מוסמא כדתניא בת"כ מנין לרבות ר' מצעות זו על גב זו ועל גבי אבן מוסמא ת"ל וכל המשכב. וי"ל דאבן מוסמא לא מטמאה אלא טומאה קלה אוכלין ומשקין הלכך מהיא ממעטי' משכב ומושב בלא אבן מוסמא והכא ממעט אבן מוסמא שהוא ענין אחר שאף בזב אין לה אלא טומאה קלה ואי לא הוה אלא מיעוטא קמא לא הוה ממעטינן אלא משכב ומושב ממש שמטמא טומאה חמורה אבל אבן מוסמא שאינו מטמא אלא טומאה קלה לא: **אבן** מוסמא. פרש"י בכל מקום אבן מונחת על גבי יתידות וזב יושב עליו וכלים תחת האבן וטמאים מכל אשר יהיה תחתיו (הזב). וקשה לפירושו הדא דבת"כ מרבה ליה מוכל המשכב כדפ"ל. וע"ק דקרא דוכל אשר יהיה תחתיו מוקמינן לה לעיל בפ' בנות כותים לעליונו של זב ובת"כ דריש ליה למרבה הזב ועוד. אי מוכל אשר יהיה תחתיו הזב נפקא א"כ כל הכלים נמי ותנן במסכת זבים ומייתי לה בפרק בכל מערבין כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב והאדם ותניא נמי בת"כ יכול הוא והיא לא יטמאו טומאה חמורה בכלים שאינם ראויין למשכב ומושב אבל יטמאו טומאה קלה ת"ל וכל המשכב אשר ישכב עליו. ועוד אמאי נקט אבן מוסמא דמשמע שהיא כבדה וגדולה כדמייתי עלה לקמן בפרק בתרא והתיית אבן חדא ושמוא על פום גובא ועוד אמאי נקט אבן אפי' דף נמי כיון שמונח על גבי יתידות. ופירש רבינו שמואל וכן ר"ת דהיינו אבן גדולה שמונחת על הבגדים והזב יושב עליה וכבדה היא כל כך שהזב אינו מכביד כלל על הבגדים ומטאים טומאה קלה. וקשה דבת"כ מרבה אבן מוסמא מוכל המשכב כדפ"ל ובכל מקום משמע דהוי כעין טומאת משא דבשמעתין ממעיט ליה מהרנושא אותם ובפ' תינוקת נמי תנן מטאמין במשא עד שימוק הבשר בגמרא מאי משא אבן מוסמא ובפרק ר' עקיבא נמי אמרינן כי פליגי באבן מוסמא ובמשנה נמי קתני דף והיסטן. ובתוספתא דמסכ' כלים קתני אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו והיסטו ועל גבי אבן מוסמא והיסטו היינו משא כדמשמע בפ' העור והרוטב אטו נושא לאו מסיט. הלכך נראה לפרש דאבן מוסמא דהכא דהדם תחת האבן והכלים על האבן והכי משמע פ"ק דכלים. למעלה מהן זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגלו ודם הנדה שהן מטאמין במגע ובמשא. למעלה מהן מרכב שהוא מטמא תחת אבן מוסמא כגון שהמרכב

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ח מהל' טומאת מת הלכה ון]:
יא ב ג מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הלכה י:
יב ד ה מיי' שם הל' יג:
יג ו מיי' פ"ט מהלכות שחיטה הלכה ז סמג עשין כג טוש"ע י"ד סי' נט סעיף ח:
יד ז מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הלכה יח:
טו ח מיי' פ"ח מהלכות אבות הטומאה הלכה ט:
טז ט י מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הלכה יח:

תורה אור השלם

1. וְכָל הַנֹּגֵעַ בְּכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַחְתָּיו יִטְמָא עַד הָעָרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו י
2. אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל שֶׁרֶץ אֲשֶׁר יִטְמָא לוֹ אוֹ בְאָדָם אֲשֶׁר יִטְמָא לוֹ לְכֹל טֻמְאָתוֹ:
ויקרא כב ה
3. וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל חָרֶב אוֹ בְּמֵת אוֹ בְּעֶצֶם אָדָם אוֹ בְּקֶבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: במדבר יט טז
4. דַּבֵּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְתָּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא: ויקרא טו ב

תוס' הרא"ש (המשך)

היה תחת האבן ובא זב וישב על גבי האבן ואחר כך ירד הזב מעליה ובא הטהור וישב עליה בעוד שהמרכב תחתיה נטמא הטהור מחמת המרכב שתחת האבן. והכי דריש ליה בת"כ והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב אין לי אלא בזמן שישב עליו ונגע בו מנין לעשרה מושבות זו על גב זו ואפי' על גבי אבן מוסמא ת"ל אשר ישב עליו הזב יטמא. מקום שהזב יושב ומטמא ישב הטהור ניטמא. אין לי אלא בזמן שהזב יושב עליו מנין לעשות ריקם כמלא. ת"ל כל כלי לעשות ריקם כמלא כלומר אפי' נתרוקן האבן מן הזב כגון שעמד והלך לו אין לי אלא משכב ומושב מרכב מנין כו' אלמא בדבר זה מרכב למעלה מזובו של זב וחבירו דאינהו לא מטמו תחת אבן מוסמא וממעט ליה הכא מדכתיב והנושא אותם ודריש הנושא כמו הנישא כדדריש ליה לעיל בפ' בנות כותיים והנישא כתיב ואיירי בנישא על גבי הדם שהדם תחת האבן והטהור יושב עליה וכה"ג פי' דוקא ממעט דם אבל טהור הנושא את דם הנדה טמא. והשתא ניחא דלא ממעט מהיא ולא דמה: **אותם** מיעוטא היא. תימה דהכא דרשינן אותם למעוטי דמה. ובת"כ דרשינן ליה לרבות דמה (נשאר) ושאר דברים דהכי תניא התם והנושא אותם לרבות משכב ומושב ר' אליעזר אומר והנושא אותם מה ת"ל שיכול אין לי (אלא) מטמא במשא אלא אלו בלבד מנין שכבת זרעו ומימי רגלו ודם הנדה ת"ל והנושא אותם לרבות כל האמור בענין. וי"ל דסוגיא דהכא כרבנן דהא ר"א מרבה מימי רגליו ודם הנדה מדכתיב אותם והכא דרשי ליה מקרא אחרינא ואע"ג דרבנן דרשי התם אותם לרבות משכב ומושב [הויינו למשכב ומושב] האמור

כי איצטריך קרא למשא. וא"ת למשא נמי לא איצטריך מהאיא טעמא דלא גרע משכבת זרע דהא בזב קיימין ואיכא למ"ד **סוף פ"ב דב"ק** (דף כה.) שכבת זרע מטמאה במשא אפילו בלא ליחלוחי זיבה מק"ו ומה טהור בטהור פירוש רוק טמא בטמא טמא בטהור שכבת זרע אינו דין שיהא טמא בטמא ויש לומר דלא קשה מידי דאין לנו לעשות זאת הזיבה שהיא גורמת טומאה א]דהיינו דאייה שייה משאם היתה שכבת זרע וקרי שאחר דאייה דאשונה טהור ממשא שאינו זב וה"ק דלא גרע מאילו היתה דאייה זו שכבת זרע דמטמא במגע ולא במשא ומק"ו לא אתי דאין זה טמא בטמא דאכתי אינו טמא אלא על ידי דאייה זו הוא נעשה טמא וא"ת כיון דמגע נפקא לן בלא קרא היכי שייך לומר שעיר המשתלח יוכיח הא לא דמי דבזוב איכא טומאת מגע וכי האי גוונא אמר בפרק כל הבשר (חולין קטו:) גבי בשר בחלב דיליף איסור אכילה מואנשי קדש תהיון ואיסור הנאה מערלה מק"ו ופריך ונילף כולה מילתא מערלה ומשני משום דאיכא למימר חוסם פי פרה ודם בה וחורש בשור וחמור יוכיח שנעבדה בהן עבירה ומותרין אף באכילה אבל עכשיו דנפקא לן איסור אכילה מקרא ליכא למימר תו יוכיח דלא דמי דאינהו שרי באכילה ויש לומר דשעיר המשתלח נמי כיון דמטמא אחריס העוסקין בו אינו טהור גמור ושייך לטומאת עצמו והוי כאילו טמא במגע ודמיא לזוב:

כיחו וניעו. כיחו הוא הבא מכח רב מן החזה ניעו ע"י נענוע מעט כך מפרש ר"ת (ה) ויש לפרש נמי איפכא ניעו שמנענע כל גופו כיחו בכח מעט ובמתני' דלא תנא כיחו לא חש להאריך אבל תימה דתנן ניעו מקמי רוק דעיקר דכתיב בהדיא וי"ל דהך דאמתיא מדרשא חביבא ליה: **נילף** רוק רוק מיבמה. תימה דהשתא נילף רוק דיבמה מהכא דנגע ויש לומר דבפירי דרשינן ליה מקרא דלא בעינן נגע וירקה בפניו יכול בפניו ממש ת"ל לעיני הזקנים רוק הנראה לזקנים: דס

כי איצטריך קרא למשא ואימא במשא מטמא אדם ובגדים במגע אדם מטמא בגדים לא לטמא מידי דהוה אמגע נבלה לא ס"ד דתניא אחרים אומרים [1]הזב את זובו לזכר ולנקבה מקיש זובו לו מה הוא לא חלקת בין מגעו למשאו לטמא אדם ולטמא בגדים [8]אף זובו כן והשתא דנפקא לן מהזב את זובו זובו טמא למה לי אמר רב יהודה מדסקרתא (ו)איצטריך סד"א שעיר המשתלח יוכיח שגורם טומאה לאחרים והוא עצמו טהור ואי משום הזב את זובו למניינא הוא דאתא זוב חד זובו תרתי ובשלישי אקשיה רחמנא לנקבה כתב רחמנא זובו טמא והשתא דאמר רחמנא זובו טמא הוא דרוש ביה נמי האי: והרוק: רוק מנלן דתניא [2]וכי ירוק יכול אע"פ שלא נגע ת"ל בטהור עד שיגע בטהור אין לי אלא רוקו [3]כיחו וניעו ומי האף שלו מנין ת"ל וכי ירוק אמר מר יכול אע"פ שלא נגע מהיכא תיתי סד"א נילף רוק רוק מיבמה מה התם אע"פ דלא נגע אף ה"נ דלא נגע קמ"ל (ו) ואימר הני מילי במגע אבל במשא לא מידי דהוה אשרץ אמר ריש לקיש תנא דבי רבי ישמעאל אמר קרא בטהור (ז)מה שביד טהור טמאתי לך ואימא במשא מטמא אדם ובגדים במגע אדם לטמא בגדים לא לטמא מידי דהוה אמגע נבלה אמר ריש לקיש וכן תנא דבי רבי ישמעאל אמר קרא בטהור טהרה שטהרתי לך במקום אחר טמאתי לך כאן ואיזה זה זה מגע נבלה ואימא (ז)כמשא דשרץ א"כ נכתוב קרא באדם מאי בטהור ש"מ תרתי: ומי האף: מאי מי האף אמר רב בנגררין דרך הפה לפי שאי אפשר למי האף בלא צחצוחי הרוק ור' יוחנן אמר [3]אפילו בנגררין דרך החוטם אלמא קסבר מעיין הוא ורחמנא רבייה ורב נחשון נמי דמעת עינו דאמר רב האי מאן דבעי דלסתמיה לעיניה ליכחול מעובד כוכבים ולוי אמר האי מאן דבעי דלימות ליכחול מעובד כוכבים ואמר רב חייא בר גוריא מ"ט דרב דלא אמר האי מאן דבעי דלימות הואיל ויכול לגוררן ולהוציאן דרך הפה ורב נהי דזיהרא נפיק דמעתא גופא לא נפיק ת"ש [7]ד"תשעה משקין הזב הן הזיעה והליחה סרוחה והריעי טהורין מכלום דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה מטמאין טומאת משקין (ט)ברביעית אבל זובו רוקו ומימי רגליו מטמאין טומאה חמורה ואילו מי האף לא קתני בשלמא לרב לא קתני דלא פסיקא ליה למתני זימנין דאתי דרך הפה וזימנין דאתי דרך החוטם אלא לר' יוחנן ליתני ולטעמיך כיחו וניעו מי קתני אלא תנא רוק וכל דאתא מרבויא הכא נמי תנא רוקו וכל דאתא מרבויא דמעת עינו דכתיב [3]ותשקמו בדמעות שליש ודם מגפתו דכתיב [4]ודם חללים ישתה (ט)מה לי קטליה כוליה מה לי קטליה פלגיה (ט)חלב האשה דכתיב [5]ותפתח את נאד החלב ותשקהו מימי רגליו מנלן דתניא זובו טמא וזאת לרבות מימי רגליו לטומאה והלא דין הוא ומה רוק הבא ממקום טהרה טמא מימי רגליו הבאין

ממקום

נבלה במגע מטמאה אדם ולא בגדים שעליו ובמשא מטמאה אדם ובגדים שעליו כדכתיב (ויקרא יא) והנוגע בנבלתה יטמא עד הערב והנושא את נבלתה יכבס בגדיו אבל במגע לא כתיב כבוס: זב אפילו מגעו מטמא בגדים דכתיב [שם טו] והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו וכן משאו דכתיב במשכב ומושב [שם] והנושא אותם יכבס בגדיו וקל וחומר לנושא זב עצמו: **והשתא דנפקא לן.** טומאת הזב מוהזב את זובו דלתיקש זובו לו זובו טמא למה לי: **זב הזא זובו פרטי.** וכתיב לזכר דבשתי ראיות דאשונות דין זכר עליו שאינו מטמא באונס ומכאן ואילך איתקש לנקבה דאפילו ראה שלשי באונס חייב קרבן: **והשתא דכתיב זובו טמא.** דנפקא לן מיניה עיקר טומאת זב מהשתא דרוש מוהזב את זובו הך דרשא דלא תחלוק בין מגעו למשאו ואע"פ שאתה דורשו לדרשא אחרייני: **ליחו וניעו.** מין רוק הן: **תלמוד לומר וכי ירוק.** וי"ו דרשי: **כמה שביד טהור.** אם רק במה שביד טהור דהוה ליה טהור נושא את הרוק: **זה מגע נבלה.** שטהרתי לך בגדים שעליו וטומאתיה לך כאן במגע הרוק: **ואימא משא דשרץ.** שטהרתי לך את הנושאו טמאתי לך בכאן בנושא הרוק אבל מגעו כנבלה: **לימא באדם.** דדרשינן במה שביד אדם והיינו משאו ובגלאו דרשא דטהרה שטהרתי לך וכו' נפקא לן משא: **מאי בטהור.** דמשמע טהרה שטהרתי במקום אחר טמאתי בכאן: **ש"מ פרטי.** משא מרבויא דבי"ת שבטהור ומגע לטמא בגדים מטהור: **בגגרין דרך הפה.** שגרגן והוליאן דרך הפה: **ורחמנא רבייה.** מכי ירוק כל דדמי לרוק: **ורב.** כיון דלא מעין הוא אלא מפני שגרגן דרך פיו קתני לה ומשום לחלוחי הרוק: **ליחשוב נמי.** במתניתא דמעת עינו ונוקמה בשגוררה דרך הפה דהאמר רב אפשר לגוררה דרך הפה: **דאמר רב האי מאן דבעי דלסתמיה.** שיתעוור: **ליכחול עייניה מעובד כוכבים ולוי אמר כו' מאי טעמא דרב דלא אמר לימות.** דסבר אם נתן העובד כוכבים לתוכו סם המות יכול לגוררו ולהוליאו דרך פיו כדרך הרוקקין שמושכין מי האף בפיהם ע"י רוח נשימתם לגופן: **זיהרא.** אדם של סם המות: **ליתה סרוחה.** קוטור"ל: **מגפתו.** מכתו: **טומאת משקין.** לטמא אוכלין ומשקין כשאר משקין טמאים: **ברביעים.** זהו שיעור משקין לטומאה: **טומאה חמורה.** אדם ובגדים דמעיינות הן: **בשלמא לרב.** דאמר האי דקתני להו תנא דלעיל בנגררין דרך הפה איכא לתרוצי דהאי תנא להכי לא תני להו דכיון דטומאתן לאו מחמת עצמן היא אלא משום לחלוחי רוק לא פסיקא ליה דהא זימנין דנפקי דרך חוטם וטהורין ובמילתא דלא פסיקא לא קמייני: **אלא לרבי יוחנן.** דאמר לעולם טמאין ליתני: **ותשקמו בדמעות שניים.** אלמא משקה איקרו: **דם חלליים ישתה.** אלמא דם חלל איקרי משקה ודם מגפתו נמי דם חלליים הוא דהא קטליה פלגיה: **זובו טמא וזאת.** דסמיך ליה וזאת תהיה טומאתו וגו' ודרשי האי וזאת אקרא דלעיל זובו טמא וזאת כלומר דבר אחר נמי כזוב:

ממקוס

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"א מהלכות מעשה' משכב ומושב הלכה יב:

יח ב ג ד מיי' שם הלכה טז:

תוס' הרא"ש

מהני מה שהוא גורם טומאה לאשה שהוא טמא במגע ובמשא וה"נ ליהוי זוב כדם הנדה. וליכא למימר משכב ומושב יוכיח שהזוב גורם לזב לטמות משכב ומושב והוא עצמו אינו מטמא וה"ה מגע ומשא משום דאי מק"ו ליליף ליה הוה מטמא אף משכב ומושב:

כי איצטריך קרא למשא. תימה היכי שייך למימר שעיר המשתלח יוכיח דאף מגע אינו מטמא ולא שייך למימר יוכיח על זוב שמטמא במגע כדמוכח בפ' כל הבשר דקאמר בשר בחלב אסור באכילה מאנשי קדש תהיון לי. ואיסור הנאה מפיק ליה מערלה שלא נעבדה בו עבירה. ופריך איסור אכילה נמי תיפוק לי מק"ו דערלה ומשני דאיכא למימ' חורש בשור ובחמור יוכיח שנעבדה בו עבירה ומותר. אבל השתא דנפקא לן איסור אכילה מאנשי קדש תהיון לי ליכא למימר דחורש בשור ובחמור דמה לחורש בשור ובחמור שמותר אף באכילה. וי"ל דהא דשעיר המשתלח מטמא מעסיקיו הך טומאה דמיא קצת למגע: **איצטריך** סד"א שעיר המשתלח יוכיח. ואי משום הזב למניינא היא דאתאי. תי' למה לי למימר שעיר המשתלח יוכיח לימא סד"א למניינא הוא דאתאי וי"ל דאי לאו דאשכחן כה"ג בשעיר המשתלח לא הוה מוקמינן הזב למניינא. אי נמי י"ל דרב יהודה מדסקרתא לא הוה ידע אלא רישא דבריתא דזובו טמא לימד על הזוב שהוא טמא הלכך קאמר מטעם שגורם טומאה לאחרים לא הוה טמא דשעיר המשתלח יוכיח ואי משום קרא דזובו למניינא הוא דאתא וכן משמע בפ' בנות כותיים דלא הוה ידע (ו) רב יהודה מדסקרתא הך דשעיר המתלח יוכיח: כתב רחמנא זובו טמא דריש ביה נמי האי. כיון דעיקר טומאה ילפינן מזובו דרשינן מוהזב את זובו להקיש זובו לו להשוות מגע למשא אבל ללמוד מזב בהיקישא טומאה דלא כתיבא ביה לא דרשינן הלכך לא פריך אי מה זב עושה משכב ומושב כו' כדפריך לעיל בנדה: **ממטאין** טומאת משקין ברביעית וטומאתן דרבנן בעלמא וקראי אסמכתא בעלמא נינהו הלכך בעינן רביעית דאי הוו משקין מדאורייתא הוו מטמאין בכל שהן כדמוכח בפ"ק דפסחים דקאמר כגון שהיה המשקה טופח עליו דבשר ואמרינן נמי התם משקה בית מטבחייא דכן לא אמרן אלא דהוו רביעית דחזו להטביל בהן מחטין וציבוריות אבל פחות מרביעית טמאין:

ו) ל"ל דלא הוה ידע רבא הך וכו' ועי' שם כתוס' (דף לד ע"ב) ד"ה אילימא.

מסורת הש"ס

א) [לעיל לה.], ב) [שבת יד:], ג) ל"ל נמשא, ד) [כריתות יג.], ה) [ועי' תוס' כריתות יג: ד"ה ומלא אשה], ו) [חולין לה:], ז) [ע' תוס' לעיל יט: ד"ה כתיב], ח) [וכ"כ הערוך בערך כח ועי' תוס' ב"ק ג: ד"ה כיחו],

תורה אור השלם

1. וְהַדָּוָה בְּנִדָּתָהּ וְהַזָּב אֶת זוֹבוֹ לַזָּכָר וְלַנְּקֵבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה:
ויקרא טו לג

2. וְכִי יָרֹק הַזָּב בַּטָּהוֹר וְכִבַּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב:
ויקרא טו ח

3. הָאֲבֵלֶתָם לֶחֶם דְּמֻעָה וַתִּשְׁקֹמוּ בְּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ:
תהלים פ ו

4. הֵן עָם בְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טֶרֶף וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה:
במדבר כג כד

5. וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הַשְׁקִינִי נָא מְעַט מַיִם כִּי צָמֵאתִי וַתִּפְתַּח אֶת נֹאד הֶחָלָב וַתַּשְׁקֵהוּ וַתְּכַסֵּהוּ:
שופטים ד יט

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ואימא הני מילי במגע:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה כי וכו' דהיינו דאייה שייה גרועה משאם היתה וכו' כל"ל:

לעזי רש"י

קויטור"א. מוגלה, נוזל מוגלתי.

ממקום טומאה. ממקום שזובו יוצא שהוא טמא בשבילו: **דם היוצא מפי אמתו.** של זב גמור יליף ליה לקמן דטהור: **יכול דם היוצא מפיו.** של זב יהא נדון כרוק ודם היוצא מפי אמתו יהא נדון כזוב: **ואיפוך אנא.** וזאת לרבות דם והוא להוציא מי רגלים: **שמתעגל.** מתאסף הרבה כאחד ואח"כ יוצא כגון רוק ומי רגלים ושכבת זרע: דם אין מתעגל ויוצא דכי אתא קמא קמא נפיק: **וחוזר ונבלע.** כשאינו מוציאו: **אף כל כו'.** כגון סילון של מי רגלים חוזר ונבלע יצא דם שאינו מתעגל ויוצא אלא אע"ג שמתעגל אינו חוזר ונבלע: **ושנדו.** דפוס צורתו: **קיימת.** אלא נשבר ונתפזר: **בטולן.** בשכולו שלם טמא אפילו יבש: **בשם.** בשרלים כתיב (ויקרא יא) כל הנוגע בהם: **משם.** וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא (שם): **וזוגי.** פרוי"ט הנמצאים יבשים במחוזא והוא לב ויש שקורין אותו בלע"ז בו"ט: **המבוהה.** בלויה ונרקבת: **רר.** כעין ריר שהוא לח כמו (שמואל א כא) ויורד רירו על זקנו: **אחילפו אע"פ שאין סופו.** אין לריך שיהו המים פושרין בסוף כשילכה מעת לעת: **יהודה בן נקוסא אומר.** אין לריך שיהו המים פושרין בסוף אבל יהו על השרץ כמעת לעת אע"פ שאין סופן וקולא היא דאי לא הדר בהכי טהור ואע"ג דאי הוו פושרין כל מעת לעת הוה הדר: **טומאת רקב.** מלא תרווד ממנו [9]מטמא במגע ומשא ואהל: **מתני' ומטמא בין לח ובין יבש.** הכתם או השרץ בין שנמצאו לחין בין שנמצאו יבשין מטמא כל טהרות שנמצאו במבוי מיום כיבודו ושעשתה האשה מיום כבוס: **היבש מטמא למפרע.** עד שעת כיבוד או כיבוס דאיכא למימר לאחר כיבוס מיד נפל. אבל הלח אינו מטמא למפרע אלא עד שעה שנוכל לומר אם נפל באותו יום עדיין הוא יכול להיות עכשיו לח אבל עד שעת הכיבוד לזמן מרובה לא דהא לח הוא ואי מההיא שעתא נפל הוה מתעביד יבש: **גמ' חזקיה בדוק.** מי מחזקינן דבדיק ליה בשעת הכיבוד ומשום הכי טהרות דקודם כיבוד טהורות: **או משום דחזקיה מהכבד.** דאי הוה התם בשעת כיבוד הוי נפיק האי שרץ מחמת כיבוד: **דאמר כביד ולא בדיק.** כבדתיו ולא בדקתיו. אי אמרת דהא דמטהרין הנך דמקמי כיבוד משום דחזקתו שבדקו בשעת כיבוד הא לא בדיק וטהרות דמקמי כיבוד נמי טמאו' ואי אמרת כו': אי יכולין להשרות: בעי רבי ירמיה תחילתו וסופו בפושרין או דלמא תחילתו אף על פי שאין סופו ת"ש דתניא כמה היא שרייתן בפושרין יהודה בן נקוסא אומר [10]מעת לעת תחילתו אף על פי שאין סופו רשב"ג אומר צריכין שיהו פושרין מעת לעת: רבי יוסי אומר בשר המת כו': אמר שמואל טהור מלטמא בכזית אבל מטמא טומאת רקב תניא נמי הכי רבי יוסי אומר בשר המת שיבש ואין יכול לשרות ולחזור כמות שהיה טהור מלטמא בכזית אבל טמא טומאת רקב: **מתני'** [11]השרץ שנמצא במבוי מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את המבוי הזה ולא היה בו שרץ או עד שעת כבוד וכן [12]כתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את החלוק הזה ולא היה בו כתם או עד שעת הכבוס ומטמא בין לח בין יבש ר"ש אומר [13]היבש מטמא למפרע והלח אינו מטמא אלא עד שעת [14]שיהא יכול לחזור ולהיות לח: **גמ'** איבעיא להו עד שעת כבוד חזקתו בדוק או דלמא חזקתו מתכבד ומאי נפקא מינה דאמר כביד ולא בדיק אי אמרת חזקתו בדוק הא לא בדק אי אמרת חזקתו מתכבד הא מתכבד אי

ממקום טמא אינו דין שיהו טמאין דם היוצא מפי האמה יוכיח שבא ממקום טמא וטהור אף אתה אל תתמה על זה שאע"פ שבא ממקום טומאה יהיה טהור ת"ל זובו טמא וזאת לרבות מימי רגליו לטומאה דם היוצא מפי האמה מנלן דטהור [6]דתניא יכול יהא דם היוצא מפיו ומפי האמה טמאין ת"ל [1]זובו טמא הוא הוא טמא [8]ואין דם היוצא מפיו ומפי האמה טמא אלא טהור ואיפוך אנא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי [3]דומיא דרוק מה רוק שמתעגל ויוצא אף כל שמתעגל ויוצא יצא דם שאין מתעגל ויוצא והרי חלב שבאשה שמתעגל ויוצא ואמר מר חלב שבאשה מטמא טומאת משקין טומאת משקין אין אבל לא טומאה חמורה אלא אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי דומיא דרוק מה רוק מתעגל ויוצא וחוזר ונבלע אף כל מתעגל ויוצא וחוזר ונבלע יצא דם שאינו מתעגל ויוצא יצא חלב שבאשה שאע"פ שמתעגל ויוצא אינו חוזר ונבלע ונילף מזובו מה זובו שאין מתעגל ויוצא ממטמא אף כל אמר רבא מזובו ליכא למילף שכן גורם טומאה לאחרים: והשרץ: אמר ריש לקיש [2]שרץ שיבש ושלדו קיימת טמא והאנן תנן מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין אמר רבי זירא לא קשיא [3]הא בכולן הא במקצתן [3]דתניא א"ר יצחק ברבי ביסנא אמר רבי שמעון בן יוחי [2]בהם יכול בכולן ת"ל מהם אי מהם יכול במקצתן תלמוד לומר בהם הא כיצד כאן בלח כאן ביבש אמר רבא הני זבוגי דמחוזא כי שלדן קיימת טמאין ואמר ריש לקיש [7]שרץ שנשרף ושלדו קיימת טמא מיתיבי [7]ה[4]נמצא שרץ שרוף על גבי הזיתים וכן מטלית המהוהא טהורין שכל הטמאות כשעת מציאתן א"ר זירא לא קשיא הא בכולן הא במקצתן דתניא אמר רבי יצחק בר' ביסנא משום ר"ש בן יוחי בהם יכול בכולן ת"ל מהם אי מהם יכול במקצתן ת"ל בהם הא כיצד כאן בשרוף כאן בשאינו שרוף: מטמאין לחין: זב דכתיב [3]רר בשרו כיחו וניעו ורוקו דכתיב [4]כי ירוק הזב כעין רוק שרץ [5][2]במותם אמר רחמנא כעין מיתה [5]כי ימות כעין מיתה: אם שכבת זרע [6]הראויה להזריע נבלה דכתיב מי

דם היוצא מפיו טהור. בפרק מצות חליצה (יבמות דף קה.) מוקי בשותת דאי לאו הכי טמא משום לחלוחי הרוק: **דם** היוצא מפי האמה. ואם תאמר הא כבר ממעטינן בריש בנות כותים (לעיל דף לב:) אית מאלודם ויש לומר דהיינו דאין נעשה זב ע"י לחייה אודם אבל אם כבר נעשה זב ליהוי דם היוצא מפי האמה טמא כמו רוקו ולכך צריך קרא הכא למעוטי: **וזאת** לרבות מימי רגליו לטומאה. מוי"ו דזאת קדרים כי היכי דדרשינן לעיל כיחו וניעו מוי"ו דוכי ירוק אבל זאת בכל דוכתי אתא למעוטי והאי זאת נמי אתא למעוטי דבת"כ מצריך תרי מיעוטי זאת וטמא הוא חד למעוטי זיעה וליחה סרוחה וחד למעוטי דם היוצא מפיו ומפי האמה:

מה רוק שמתעגל ויוצא כו'. מכח ריבויא דוכי ירוק הזב בטהור ודזאת דרשי הכי אבל אי לאו הני קראי הוה ממעטינן כולהו כיחו וניעו ומי רגלים מטמא הוא כמו דם היוצא מפי האמה ות"ת ולמה לי תרי קראי וכי ירוק לכיחו וניעו וזאת למי רגלים וי"ל דזמוכי ירוק לא הוה דרשינן אבל זאת דרשינן אבל דרך הפה או מי האף נמי לרבי יוחנן דדמי כמו רוק ומוזאת לא הוה מרבינן אבל מי רגלים איצטרין מפי האמה כמו זוב דקרא דוזאת גבי זוב כתיב או משום דבאין ממקום טמא מיהו קשה דמשמע דהוה מרבינן אבל האשה מוזאת אם היה חוזר ונבלע ואמאי והא אפילו כיחו וניעו לא הוה מתרבי מוזאת אי לאו ריבויא דוכי ירוק ולריך לומר דאי לאו ריבויא דוכי ירוק הוה מוקמינן וזאת לכיחו וניעו דוקא דהוי מוקמינן וזאת לכיחו וניעו דוקא היוצאים מן הפה כמין רוק. אבל השתא דכתיב וכי אייתר וזאת לרבות כל דבר שמתעגל ויוצא וחוזר ונבלע: נילף מזובו. בפ' בנות כותיים מיבעיא ליה אי מקום זיבה מעיין הוא או לא והכא פריך אי לאו מעיין הוא: **אמר** ריש לקיש שרץ שנשרף ושלדו קיימת טמא. אע"ג דאמר ריש לקיש שרץ שיבש הוי"א נשרף גרע טפי. ומיהו לענין לרבויינהו מקרא שקולין הן:

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"א מהל' מעכב ומושב הלכה טו:

כ ב ג ד מיי' פ"ד מהל' אבות הטומאה הלכה יב:

כא ה מיי' שם פט"ו הלכה י:

כב ו מיי' פ"ב מהלכות מעכב ומושב הלכה ח:

כג ז מיי' פי"ח מהלכות אבות הטומאה הלכה ד:

כד ח מיי' פ"ב מהלכות מעכב ומושב הלכה ז:

כה ט מיי' פי"ח מהל' אבות הטומאה הלכה ד:

תוס' הרא"ש

דם היוצא מפיו טהור. בפרק מצות חליצה מוקי לה בשותת דאי לאו הכי טמא משום צחצוחי הרוק: **דם** היוצא מפי האמה. אע"ג דממעטינן ליה בפ' בנות כותים היינו לענין שאינו נעשה זב ע"י אותו דם והכא איצטרך קרא אם כבר הוא זב שאינו טמא כמו רוקו: **וזאת** לרבות מימי רגליו. ותימה בכל דוכתא אמרינן וזאת למעט כדלעיל בפרק יוצא דופן זאת היא העולה הרי אלו ג' מיעוטין. וכה"ג פריך פ"ק דזבחים בכל אתר מן להוציא וכאן לרבות. וי"ל דזאת נמי הוי מיעוטא ומוא"ו דוזאת קא דריש כדדרשינן לעיל כיחו וניעו ומוא"ו דוכי ירוק. ובת"כ דרשינן האי זאת למעוטי זיעה וליחה סרוחה והרעי: **מה** רוק מתעגל ויוצא וחוזר ונבלע. ותימה למה לי קרא לרבות כיחו וניעו ומימי רגליו הא הוי דומיא דרוק שמתעגלין ויוצאין וחוזרין ונבלעין וי"ל דאפ"ה לא מרבינן אי לאו דכתיב בהדיא דהוה ממעיטנא להו מהוא טמא כי היכי דממעיטנא מיניה דם היוצא מפיו ומפי האמה. ותימה למה לי תרי קראי וכי ירוק לכיחו וניעו וזאת למי רגלים וי"ל דאי לאו רבויא דוכי הוה מוקמינן וזאת לכיחו וניעו דוקא היוצאים מן הפה כמין רוק. אבל השתא דכתיב וכי אייתר וזאת לרבות כל דבר שמתעגל ויוצא וחוזר ונבלע: נילף מזובו. בפ' בנות כותיים מיבעיא ליה אי מקום זיבה מעיין הוא או לא והכא פריך אי לאו מעיין הוא: **אמר** ריש לקיש שרץ שנשרף ושלדו קיימת טמא. אע"ג דאמר ריש לקיש שרץ שיבש הוי"א נשרף גרע טפי. ומיהו לענין לרבויינהו מקרא שקולין הן:

תורה אור השלם

1. דַּבְּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא: ויקרא טו ב
2. אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ כָּל הַנֹּגֵעַ בָּהֶם בְּמוֹתָם יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא לא
3. וְזֹאת תִּהְיֶה טֻמְאָתוֹ בְּזוֹבוֹ רָר בְּשָׂרוֹ אֶת זוֹבוֹ אוֹ הֶחְתִּים בְּשָׂרוֹ מִזּוֹבוֹ טֻמְאָתוֹ הוּא: ויקרא טו ג
4. וְכִי יָרֹק הַזָּב בַּטָּהוֹר וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו ח
5. וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא לט

גליון הש"ס

רש"י ד"ה טומאת רקב כו' **ממטא** במגע. עי' פ"ג מ"ג לאהלות וכהרע"ב שם. ועי' בהרע"ב פ"ד מ"ה דטהרות וע"ש:

לעזי רש"י

פרוי"ט. קרפדה.

בו"ט. קרפדה.

מאי מאמר מאמר מאמר

בגומא נמי בדיק. והא דאמר בפ"ק דפסחים (דף ז.) דגומא אינה נבדקת גבי תיבה שנשתמשו בה מעות מעשר (ג) שני אתם בחרין המכוסה בקרסי התיבה דהיא גומא אינה נבדקת: **וכן** הכתם עד שעת כבום חזקתו דבוק כו'. ל"ג איבעיא להו דקאי אאיבעיא דבעי לעיל: **ש"מ** חזקתו דבוק. אבל ע"י כיבוד אינו נמצא. והא דאמרינן בפ"ק דפסחים ובפ' אלו מציאות מעות שנמצאו שם חולין לפי ששוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום. שאני מעות דבשעת הכיבוד רגילין לעיין עליהם ולבקש מעות שנפלו שם: **איטרטוטי** אימרטוט. אילו נפלו מים עליהם כל כך עד שחזר להיות לח היה נמרט ונפרך: **הבאין** מרקם. תימה דהכא משמע שלא היו דרין בו אלא עובדי כוכבים ובריש גיטין אמרינן אף המביא מרקם ומן החגר אלמא ישראלים היו דרין בו. ר"ת היה גורס הכא ריקם ושמא ריקם המלך בנאה וקרא על שמו. ומיהו לא קשה מידי דבלאו הכי צריך לומר התם דטובי ריקם היו. ובפ' אלו הן הגולין נמי אמרינן תרי קדש הוו. ועוד אפי' אם ישראלים ועובדי כוכבים דרים בריקם הני כתמים דמשתכחי בחוץ לאו דישראל הם דהא מצניעי כתמייהו ור' יהודה קאמר אף העובדי כוכבים ישראלים הם אלא שטעו להשתמר א"נ הכא מיירי בכתמים שידועין בודאי דשל עובדי כוכבים: **מבין** העובדי כוכבים טהורין. אע"ג דדם עובדת כוכבים טמא כדוקה דאמרינן לעיל בפרק בנות כותיים לא גזרו חכמים בכתמיהם כיון דדמן לאו דאורייתא הוא: **אמוראי** נינהו ואליבא דר' יוחנן. ותימה מ"מ ר' יוחנן לאו תנא הוא ותיקשי ליה מיהך מתניתין וכ"ת קסבר ר' יוחנן כמ"ד עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וכשהם מתניתין בפרק האומר ובפרק אלמנה מ"מ מתניתין סברה דלא באו עובדי כוכבים על בנות ישראל כלל דאי באו בין הולד כשר או ממזר כתמן טמא ולא אשכחן תנא דפליג על מתניתין בהא וי"ל דר' יוחנן וסביא ס"ל כדתני רמי בר יחזקאל בפ"ק דיבמות אין מקבלין גרים מן הקרתויים וההיא פליגא אמתניתין דטהרת כתמי כל עובדי כוכבים: קוברין שם נפליהן. ותימה ונשיהן נדות היאך משמשין שם וגם האנשים בימי טומאתן ואי אין נזהרין בטומאת מת של נפלים א"כ בפ' בנות כותיים דאמרינן בכותי שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר שטהור גמור אי ידענן שלא בעל בקרוב. וגם דהא דתנן התם הכותיים מטמאין משכב תחתון בעליון מוקמינן לה בנשיי אבל בפנוי לא ואמאי והלא טמאין טומאת מת ור"ל דלפי שעה קוברין שם נפליהן ואז נזהרין מטומאה ולאחר זמן מסירין אותו לקוברו בבית הקברות ולדידן לעולם הן בספק טומאה: **לא** נחשדו על כתמיהן. אף על גב דכתמים דרבנן מיסתבר להו דמגופה אתא:

אי נמי. בסתמא דלא אמר לא בדקתי ואשתכח שרץ בגומא: בסטרא. בגדי הבגד שיש שם קמטים ותפירות שקורין וירונ"ש: **מפני מה אמרו כו'.** כלומר מפני מה תלו בכיבוד וטיהרו טהורות דקודם כיבוד: **למפרע.** אפילו דקודם כיבוד טמאות: **ומפני מה אמרו.** ומפני מה תלו טהרה בכבוס: **אחזור ואכבסנו.** אם לא בדקתו בשעת כבוסו ולאחר זמן נמצא בו כתם ואין ידוע אם כבוס היה בו לטמא טהרות של קודם לכן: **אם נדחו מראיו.** מחמת כבוס זה: **בידוע שלאחר כבוס.** דלאשון נפל בו וטהרות של קודם כבוס דלאשון טהורות דאי קודם כבוס קמא הוה ביה כבר נדחו מראיו מחמת כבוס דלאשון: **מקדיר.** נכנס בצבע טרשטרייש"ט. כתם שלפני כבוס מגליד וגלדו עבה: **לא שנו.** אדר' שמעון קאי: **למפרע.** עד שעת הכבוס: **מתני' נאין מרקם טהורים.** שהן עובדי כוכבים ודמן טהור: **שהן גרים.** ודמן טמא: **טועין.** שאין מצניעין את כתמייהם: **וחכמים מטהרין.** בגמרא פריך ואי דישראל טהור דמאן טמא: **שלא נחשדו.** ומכבסין אותם: **גמ' קא פסיק ותני.** הבאין מבין העובדי כוכבים טהורין ואפילו מתרמוד אלמא בני תרמוד עובדי כוכבים גמורים הן: **ואם אומרים מקבלין גרים מן התרמוד.** וכשרין לבא בקהל ולא אמרינן ממזרים הן שנתערבו בבנות עשרת השבטים ועובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר[1]: **גרי אריות הן.** מפורש בספר מלכים (ב יז) וישלח ה' בהם את האריות וגו': **גרי אמת הן.** ודמן טמא: **בערי ישראל.** במקום גלוי: **נחשדו על כתמיהן.** דלא מצנעי להו: **מתני' בכל מקום.** במקום ישראל: **נחדרים.** מסתמא מדאצנעי דם נדה הוא: **בית הטמאות.** חדר שהנשים משתמשות בו בימי נדותן: **סללות ופרעות.** בגמ'[2] מפרש להו וספק מיהו ומדרבנן וכותייס לית להו: **גמ'** וחכמים מטהרים מפני שלא נחשדו על כתמיהן: **גמ'** [3]קפסיק ותני אפילו מתרמוד א"ר יוחנן זאת אומרת מקבלין גרים מתרמוד אינו והא רבי יוחנן וסביא דאמרי תרוייהו אין מקבלין גרים מתרמוד וכי תימא זאת ולא סבירא ליה [4]והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה [5]אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן: מבין ישראל וכו': ורבנן אי דישראל מטהרי דמאן מטמו חסורי מחסרא והכי קתני מבין ישראל טמא מבין הכותים רבי מאיר מטמא דכותים גרי אמת הן וחכמים מטהרין [6]דכותים גרי אריות הן אי הכי שלא נחשדו על כתמיהן גרי אריות מבעי ליה אלא הכי קאמר מבין ישראל ומבין הכותים טמאין דכותים גרי אמת הן [7]הנמצאין בערי ישראל טהורין שלא נחשדו על כתמיהם ואצנועי מצנעי להו הנמצאין בערי כותים רבי מאיר מטמא דנחשדו על כתמיהם וחכמים מטהרין שלא נחשדו על כתמיהן: **מתני'** [8]כל הכתמים הנמצאים בכל מקום טהורין חוץ מן הנמצאים בחדרים ובסביבות בית הטמאות בית הטמאות של כותים מטמאין באהל מפני שהם קוברין שם את הנפלים ר' יהודה אומר לא היו קוברין אלא משליכין וחיה גוררתו נאמנים לומר קברנו שם את הנפלים או לא קברנו נאמנים לומר על הבהמה אם בכרה אם לא בכרה נאמנים על ציון קברות ואין נאמנין לא על הסככות ולא על הפרעות ולא על בית הפרס זה הכלל דבר שחשודים בו אין נאמנין עליו: **גמ'** דמטהר כתמי כל העובדי כוכבים ולא בעי לשנויי לא לבר מבבל מדמחלק בדקס ולא בשאר עובדי כוכבים משמע דכולהו טהורים[9]: **קוברין** שם הנפלים. ואם תאמר והיאך משתמשים שם בימי טומאתן והלא נזהרים הם מטומאת מת ונפלים כדתניא נאמנים לומר לא קברנו בכותי כהן עומד שם א[ובפרק בנות כותים (לעיל דף לג.) אמר דנשוי מטמא משום בועל נדה אבל פנוי לא וי"ל דלפי שעה קוברין שם נפלין ולאחר זמן מסלקין אותם לקוברן בבית הקברות ואין אנו יודעין מתי מסירין אותן: **לא** נחשדו על כתמיהם. ואע"ג דכתמים דרבנן הך טומאה אית להו דסברה דמגופה אתא: ולדמא

(סנהדרין פח:). **דכותים גרי אריות הן.** דכתיב בספר מלכים וישלח ה' בהם את האריות, ותגיירו דכתיב התם בגלות שומרון (יבמות כד:) וכותים כתיבי התם ודפא מלך אשור מכותה וקא משיב אאל מקומות (ב"ק לח:) והכי הם דעבו"ס גמורים (סנהדרין פח:). **הנמצאין בערי ישראל.** במקום הפקר (ב"ק שם). שלא נחשדו על כתמיהם. להפקירן, אלא מצניעין אותם שלא יטמאו בהן טהרות (שם). וחכמים מטהרין שלא נחשדו על כתמיהן. להפקירן אלא מצניעים אותם עד שיכבסום (שם).

עין משפט נר מצוה

כו א טוש"ע י"ד סימן קנ סעיף מו מז:
כז ב מיי' פי"ח מהלכות אבות הטומאה הל' ד וס"ג מהלכות משכב ומושב הלכה ז:
כח ג מיי' פ"ג מהלכות משכב ומושב הלכ' ז:
כט ד ה ו מיי' שם פ"ד הלכה י:

תוס' הרא"ש

בגומא נמי בדיק. והא דאמרינן בפ"ק דפסחים גבי תיבה שנשתמשו בה מעות מעשר דגומא אינה נבדקת התם בגומא מכוסה בדפי התיבה ואינה נראית: ה"ג וכן הכתם כו' עד שעת כיבוס חזקתו בדוק ול"ג איבעיא להו דקאי אאיבעיא דבעי לעיל: **ש"מ** חזקתו בדוק. אבל ע"י כיבוד אינו נמצא. והא דאמרינן בפ"ק דפסחים ובפ' אלו מציאות מעות שנמצאו שם חולין לפי ששוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום. שאני מעות דבשעת הכיבוד רגילין לעיין עליהם ולבקש מעות שנפלו שם: **איטרטוטי** אימרטוט. אילו נפלו מים עליהם כל כך עד שחזר להיות לח היה נמרט ונפרך: **הבאין** מרקם. תימה דהכא משמע שלא היו דרין בו אלא עובדי כוכבים ובריש גיטין אמרינן אף המביא מרקם ומן החגר אלמא ישראלים היו דרין בו. ר"ת היה גורס הכא ריקם ושמא ריקם המלך בנאה וקרא על שמו. ומיהו לא קשה מידי דבלאו הכי צריך לומר התם דטובי ריקם היו. ובפ' אלו הן הגולין נמי אמרינן תרי קדש הוו. ועוד אפי' אם ישראלים ועובדי כוכבים דרים בריקם הני כתמים דמשתכחי בחוץ לאו דישראל הם דהא מצניעי כתמייהו ור' יהודה קאמר אף העובדי כוכבים ישראלים הם אלא שטעו להשתמר א"נ הכא מיירי בכתמים שידועין בודאי דשל עובדי כוכבים: **מבין** העובדי כוכבים טהורין. אע"ג דדם עובדת כוכבים טמא כדוקה דאמרינן לעיל בפרק בנות כותיים לא גזרו חכמים בכתמיהם כיון דדמן לאו דאורייתא הוא: **אמוראי** נינהו ואליבא דר' יוחנן. ותימה מ"מ ר' יוחנן לאו תנא הוא ותיקשי ליה מיהך מתניתין וכ"ת קסבר ר' יוחנן כמ"ד עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וכשהם מתניתין בפרק האומר ובפרק אלמנה מ"מ מתניתין סברה דלא באו עובדי כוכבים על בנות ישראל כלל דאי באו בין הולד כשר או ממזר כתמן טמא ולא אשכחן תנא דפליג על מתניתין בהא וי"ל דר' יוחנן וסביא ס"ל כדתני רמי בר יחזקאל בפ"ק דיבמות אין מקבלין גרים מן הקרתויים וההיא פליגא אמתניתין דטהרת כתמי כל עובדי כוכבים: קוברין שם נפליהן. ותימה ונשיהן נדות היאך משמשין שם וגם האנשים בימי טומאתן ואי אין נזהרין בטומאת מת של נפלים א"כ בפ' בנות כותיים דאמרינן בכותי שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר שטהור גמור אי ידענן שלא בעל בקרוב. וגם דהא דתנן התם הכותיים מטמאין משכב תחתון בעליון מוקמינן לה בנשיי אבל בפנוי לא ואמאי והלא טמאין טומאת מת ור"ל דלפי שעה קוברין שם נפליהן ואז נזהרין מטומאה ולאחר זמן מסירין אותו לקוברו בבית הקברות ולדידן לעולם הן בספק טומאה: **לא** נחשדו על כתמיהן. אף על גב דכתמים דרבנן מיסתבר להו דמגופה אתא:

מסורת הש"ס

(א) [עי' תוס' לקמן סד: ד"ה על גבי סולם], ב) יבמות מח. ב"ק לח:, ג) יבמות שם, ד) [שבת מו. וש"נ], ה) [יבמות מח: ביתין כב. מנחות נב: חולין מג.], ו) יבמות כד: קדושין עה: מהדורין פה: [ב"ק לח: חולין ג.:], ז) [יבמות מח.], ח) [לקמן מז.], ט) עיין מהר"מ ורש"ל, י) [ל"ל רקח כ"ל בתי"ט], כ) [ועי' היטב תוספות יבמות מז: ד"ה אמוראי],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואם לא בידוע. נ"ב ע"ל בדף סד ע"ב בתוספות בד"ה על גבי סולם: (ב) תוס' ד"ה בגומא וכו' שאני התם: (ג) ד"ה הבאים וכו' וטועים להשתמר אי נמי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

(א) תוס' ד"ה קוברין וכו' ובפ' בנות כותים אמר. נ"ב עיין ספר עמודי עולם:

לעזי רש"י

וירונ"ש [ויירונ"ש]. כנפי בגד.
טרשטריי"ש
[טרישטריש"ט]. מחלחל.

מוסף רש"י

כל הכתמין הבאין מרקם. שנמצאו בבגדים הבאים מרקם, טהורים. לפי שלא גזרו על כתמי עובדי כוכבים (יבמות סז.) עיר שרובה נכרים היא, ודם נכרים טהור מדאורייתא, דכתיב (ויקרא יב) דכר אל בני ישראל אמר כי תזריע ולדה, בת ישראל מטמא בלידה ובנדה ולא נכרים, ואע"ג דרבנן גזרו עליהם שיהו מזרין, על כתמיהן לא גזרו, דהא כתמין דישראל נופייהו מדרבנן נינהו, דמדאורייתא דם יהיה זובה בנכרים כתיב, שתראהו מגופה ולא שתמצאהו בבגדה, ואפילו לאחה מגופה אמרינן בנמ"ל נדה (לד.) שלא גזרו על דם נכרית טומאה אלא בעודו לח, דתנן דם הנכרית פ"ב שהטהרו ע"י אומרים כרוקה וכמימי רגליה, מטמאין לח ואין מטמאין יבש (ב"ק לח:). שהם גרים. ודמן מטמא, וטועין. שהמירו דתם וגזרו על כתמיהם, שלא על פי שהטא שהמירו, ישראלים הם (יבמות שם) אי: מזכן גרים ודמן מטמא וישראל הם אלא שהם טועין ומזהרין בחקות הנכרים והרי הן ישראל מומר (ב"ק שם). מבין העובדי כוכבים. שאין ישראל דרים שם (יבמות שם). אפילו מתרמוד. אלמא לא נספק ישראל קיימי (שם סז:). מקבלין גרים מתרמוד. ולא אמרינן ישראלים ממזרים הם (שם). הלכה כסתם משנה. רבי הוא מיהר המשנה וכשראה דברי חכם ויאמרו שנאלן שתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן, כדי שלא יהו שניה מפי יחיד ונראין כאילו נשנו מפי המרובים ועשו כמותן (ביצה ב:). אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן. מר סבר דלא כייל ר' יוחנן למימר הלכה כסתם משנה, אלא היכא דסבירא ליה אמר בהדיא הלכה כמשנה זו, ואמורא אחרינא אמר משמיה דר' יוחנן הלכה כסתם משנה (חולין מג.). דכותים גרי אמת הן. מתחילתן גרים גמורים היו ועכשיו הרשיעו

(ד) [יבמות מח. ביתין כב. מנחות נב: חולין מג.], ה) יבמות כד: קדושין עה: מהדורין פה: [ב"ק לח: חולין ג.:], ו) [יבמות מח.], ז) [לקמן מז.], ח) עיין מהר"מ ורש"ל, ט) [ל"ל רקח כ"ל בתי"ט], י) [ועי' היטב תוספות יבמות מז: ד"ה אמוראי],

מאי דרוש. כותיים שאין קוברים את הנפלים: **לא תסיג גבול רעך.** ומוקמינן לה בספרי[1] במוכר קברי אבותיו: **נאמנין לומר קברנו.** דמידי דאורייתא הוא טומאת המת: **והא ליה להו ולפני עור לא תתן מכשול.** לא דרשי ליה במחטיא את חבירו ולא איכפת להם אם אינו חוטאים על פיהם: **בכהן.** כותי עומד שם: **דקאכיל מינה.** ותרומה טמאה באחרה לטהור וכ"ש לטמא: **לא בקיאי ביצירה.** וכי קברי נפל לא ידעי דהוא בן מ' יום וסברי מיא בעלמא הוא ואינו מטמא: **בטינוף.** בבהמה דקה ופוטר את הבהמה מן הבכורה ובבכורות (דף כא:) מפרש מאי טינוף שמבלבלת ומוציאה דם דרך רחם וזהו הולד שנימוח ויוצא הלכך הבא אחריו אינו בכור והני כותיים לא בקיאי בטינוף וזיטמין דלא טיף ואמרו טינוף הוא ופוטרין את הבא אחריו קמ"ל: **על ציון.** לציין וסומכין עליהן ועבדינן טהרות היכא דלא ליינו: **אילן המיסך על הארון.** והוא סמוך לדרך בית הקברות וזימנין דמיתרמי בין השמשות וקברי התם ואם הענפים מובדלים שאין האהל שלם וידוע ודאי שיש קבר תחת(ה) האהלות ואין ידוע איזה הוא והכותי מעיד על אחד זה טהור אינו נאמן לפי שאינו חש על הספק ותולה הטומאה באהל שני מספק: **פרעות.**(ב) גדולות ובולטות מן הגדר וקברו תחת אחת מהן ואין אנו יודעין תחת איזהו מהן ובא כותי והעיד על מקצתן שהן טהורות אינו נאמן משום דלספקא לא חיישינן ותולה הספק באחרות: **בית הפרס.** שדה שנחרש בה קבר ואוקמי רבנן(ג) על סביבות הקבר מאה אמה בספק טומאה שדיקדקה המחריש את העצמות ומגלגלתן: **מנפח.** דבשר ליבא ועצם כשעורה לא מטמא אלא במגע ובמשא הלכך מנפח כדי שלא יגעו רגליו בו והולך: **שידש.** ברגלי אדם שהרגלים נושאים את העצמות ושחקום: **פרס.** לשון דבר שבור ופרוס על שם שנפרסו העצמות: **בית ארבעה אמין.** היינו ק' על ק' שהרי חצר המשכן מאה על חמשים והוא בית אמתים: **שדה שאבד בה קבר.** מיקרי נמי בית הפרס ורבנן גזרו בכולה דתניא במועד קטן (דף ה:) ג' בית הפרס הן שדה שאבד בה קבר ושנחרש בה קבר ושדה בוכין: **שאין מעיד אלא על גופו של קבר.** דכיון דאמרי אין שם קבר ברוח זה על גופו של קבר הוא מעיד וגופו של קבר דאורייתא ובדאורייתא מהימני. אלמא נאמנין על בית הפרס ועל (בית) הסככות(ד): **מהלך על פני כל השדה.** דכיון דעל פני כולה מהלך ולאי פשיטא ליה דניטלה הטומאה משם ומתני' דקתני דאין נאמן כגון שאינו מהלך על פני כולה שמשייר רוח אחת הלכך אפילו במקום שעבר אינו נאמן משום דאיכא לספקא לא חיישינן: **מאי למימרא.** נהי דלספק לא חיישינן לודאי חיישינן דפשיטא לן דקבר הוה בה והוא מהלך על פני כולה הרי עובר על מקום הקבר ואי נאמר דקיים ליה שניטלה הטומאה לא עבר: **רצועה נפקא.** מן השדה ונקרעת על שם שדה זו ושם הוא תולה את מקום הטומאה והכא עבר מספקא דלספקא לא חיישינן: **קמ"ל.** כיון דעל כל ד' רוחותיה עובר(ה) לרצועה לא חיישינן: **נאמווי אחומין.** אין נאמנין לומר עד כאן תחום שבת דתחומין דרבנן וכותיים לא קבילה להו: **ויין נסך.** דאין כותי מקפיד על מגע עובד כוכבים:

הדרן עלך דם הנדה

א] מאי דרוש [1]לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך כל שיש לו נחלה יש לו גבול כל שאין לו נחלה אין לו גבול נאמנים לומר קברנו והא לית להו [2]ולפני עור לא תתן מכשול א"ר אבהו בכהן עומד שם ודילמא כהן טמא הוא דנקיט תרומה בידיה ודילמא תרומה טמאה היא דקאכיל מינה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא לא בקיאי ביצירה קמ"ל: נאמנין על הבהמה וכו': והא לית להו ולפני עור לא תתן מכשול א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן בגוזז ועובד אי הכי מאי למימרא מהו דתימא לא בקיאי בטינוף קמ"ל: נאמנין על ציון וכו': ואע"ג דמדרבנן הוא כיון דכתיבא מזהר זהירי ביה דכתיב [3]וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון: אבל אין נאמנין לא על הסככות וכו': סככות [4]דתנן [א] [5]אלו הן סככות אילן המיסך על הארץ פרעות דתנן [א] [5]ב[6]אבנים פרעות היוצאות מן הגדר בית הפרס [6]א"ר יהודה א"ר שמואל [7]מנפח אדם בית הפרס והולך [7]רב יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טהור ותנא [7]החורש בית הקברות הרי זה עושה בית הפרס ועד כמה הוא עושה [8]מלא מענה מאה אמה בית ארבעת סאין רבי יוסי אומר חמש ולא מהימני והתניא שדה שאבד בה קבר נאמן כותי לומר אין שם קבר לפי שאינו מעיד אלא על גופו של קבר אילן שהוא מיסך על הארץ נאמן לומר אין תחתיו קבר לפי שאינו מעיד אלא על גופו של קבר א"ר יוחנן במהלך ובא על פני כולה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא [9]רצועה נפקא קמ"ל: זה הכלל כו': זה הכלל לאתויי מאי לאתויי

תחומין ויין נסך:

הדרן עלך דם הנדה

ודלמא כהן טמא הוא. ואע"ג דטמא נמי אסור לשהות בבית הקברות דבגזיר בפרק מי שאמר (דף יח.) בעי גזיר והוא בבית הקברות מי בעי שהייה למלקות או לא ובפרק ג' מיניין (שם דף מב:) אמר רב הונא גזיר שעומד בבית הקברות והשיטו לו מתו או מת אחר חייב וטעמא לפי שמוסיף טומאה עליו דבחבורים עושין את האחר אב הטומאה כדאמר התם כותיים לית להו הנך (1) מימרות: **ובנה אצלו ציון.** במועד קטן (דף ה.) מפיק מהכא ציון של בית הקברות וא"ת ולר"ת אמר דאמרי[1] אין קברי עובדי כוכבים מטמאין באהל היכי מפיק מהכא הא אמר במו"ק דאין מציינין אלא על טומאת אהל וי"ל מדמציינין לפי שעה ציון משום טומאת מגע ומשא אם כן לכל הפחות יש לציין בטומאת אהל ולמאי דבעי למימר בהבא על יבמתו (יבמות דף סא.) דלר"ש מתי עובדי כוכבים לא מטמאי אפילו במגע ובמשא נפיק ליה לר"ש ציון מדרשא אחריתי דהתם וציון דגבי גוג לאו משום טומאה אלא לנקות הארץ מן המתים וא"ת ולר"ש דדרש (שם) דאין עובדי כוכבים קרויין אדם הא כתיב ואתה עצם אדם וי"ל דנקט אדם לאפוקי דס"ל דקברו שם עצמות בהמה: **אילן** המיסך. מיירי בידוע שיש מת קבור שם אך שאין ידוע תחת איזו ענף ואין כותי נאמן לומר שאינו קבור תחת ענף זה אפילו הולך תחתיו דאין מקפיד על ספק טומאה ודוקא במאהיל על פני כולה אמר בסמוך דנאמן ומה שפ"ה אינן בסמוך לבית הקברות ופעמים קוברין שם בחנם פירש כן כיון שצריך לפרש בידוע שמת קבור שם דבספק לא היה נאמן אפילו היה מהלך על פני כולה ואע"ג דספק טומאה ברה"ר טהור הכא גזור רבנן והא דקאמר לקמן בפ"ב (דף סח:) דסככות ופרעות לאו אהל הוא ורבנן גזרו עלייהו לאו דוקא קאמר דלאו אהל הוא דבודאי קבור שם איירי כדפי' אלא כלומר הך טומאת אהל אינה אלא מדרבנן דברה"ר ספקו טהור א"נ הענפים המובדלין זה מזה רואים אותם כאילו הן סמוכות ליחסד אהל ב) כדאמר באהלות (דף פט:) המיסך על הארץ רבי יהודה אומר רואין התחתונות כאילו עולות למעלה והעליונות כאילו יורדות למטה ואם היו נוגעות זו בזו כפותח טפח מביאות וחוללות כו': **בית הפרס.** על שם פריסה שהעצמות נפרסים במדרס רגלים או ע"י מחרישה ובשדה שאבד בה קבר לא שייך האי טעמא דלא קיים ליה בפ"ק דמועד קטן (דף ה:) בית הפרס ושמא אגב דקרי בית הפרס לשדה שנחרש בה קבר קרי גם לאבד בית הפרס א"נ לשון בית הפרס על שם שפרסות רגלי אדם נמנעות מלילך שם מפני הטומאה ובפ"ק דמו"ק (דף ה:) תניא בית הפרס הוא שדה שנחרש בה קבר ושאבד בה קבר ושדה בוכים ומפרכ טעמא דשדה בוכים משום יאוש בעלים ומפרש בערוך ג) שדה מיוחד שקרובי המת מציאין אותו על אותו שדה ואנשי בית הקברות באין לקראתו ובוכים יחד (1) וכו' והראשונים חוזרים לביתם ואלו נוטלין אותו ומוליכין אותו לקברו ואותו שדה טמא דשמא נתדלדל ונתנענע מעט מעט ממנו ונפל ושכחוהו ורבינו שמואל פי' פעמים שבני העיר מציחין אותו שם לפי שסובברין שאנשי בית הקברות יבואו ויטלו אותו ובני בית הקברות יסברו שאנשי העיר יוליכוהו לבית הקברות ונשאר שם עד שיהו פנויים להוליכו לבית הקברות לקוברו ופעמים שנשכח שם ולא הוסר וזהו יאוש בעלים: **בית** הפרס שנידש טהור. אשדה שנחרש בה קבר קאי דמספקינן לעשה כשעורה ק' אמה סביבות הקבר דכיון שנידש ונרמס ברגלים י"ל שהוליכו כשעורה משם אבל אשדה שאבד בה קבר לא שייכא הך קולא: **מלא** מענה ק' אמה. בתוספתא דאהלות [רפי"ז] מפרש דהנך ק' אמה היינו לכל רוח: **אמר** ר' יוחנן במהלך **ובא על פני כולה.** אבל בשדה שנחרש בה קבר אפילו מהלך ובא על פני כולה לא מהימן דאין כאן אלא ספקא דרבנן שמא הטיט עשה כשעורה ואין הכותי חושש עליה וא"ת כי היכי דליון קברות דמהימן דאחוריית דאוקימנא בכהן עומד שם ה"נ ליתי במתני' דמהימן אסככות ופרעות ובמהלך על פני כולה וי"ל דלא חשיבא ליה למתני' רצותא לאשמועינן דלא חיישינן לרצועה נפקא ועוד אבית הפרס דשחרש בה קבר לא מהני מהלך ובא על פני כולה כדפרישית אלא דוקא באבד בה קבר וא"ת ובאבד נמי היכי מהני דלמא (2) טמאה היא וי"ל דמיירי דנקיט תרומה ואכיל מינה כדקאמר לעיל וה"ה דנקט ולא אכיל וכגון שידוע לנו שהיא טהורה דלא הוה כותי טמאה לה:

הדרן עלך דם הנדה

תורה אור השלם

1. לֹא תַסִּיג גְּבוּל רֵעֶךָ אֲשֶׁר גָּבְלוּ רִאשֹׁנִים בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ:
דברים יט יד
2. לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט יד
3. וְעָבְרוּ הָעֹבְרִים בָּאָרֶץ וְרָאָה עֶצֶם אָדָם וּבָנָה אֶצְלוֹ צִיּוּן עַד קָבְרוֹ אֹתוֹ הַמְקַבְּרִים אֶל גֵּיא הֲמוֹן גּוּג:
יחזקאל לט טו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אילן וכו' קבר תחת אחד האהלות: (ב) ד"ה פרעות אבנים גדולות: (ג) ד"ה בית הפרס וכו' רבנן כל קביות: (ד) ד"ה אילן וכו' הסככות הס"ד ואח"כ מ"ה במהלך כו' שהכותי מסלק על פני: (ה) ד"ה קמ"ל וכו' עובר לרצועה כל"ל ותיבת במוסב נמתק: (1) תוס' ד"ה וילמא וכו' הגך חומרות הס"ד: (1) ד"ה בית הפרס וכו' ומוכיס יחד כולם וכתלמודים: (א) ד"ה אמר וכו' דלמא טמא הוא וי"ל:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה דקאכיל מינה ותרומה טמאה באחרה וכו'. ממיסני הא אכילת תרומה טמאה אסור רק בעשה ע' יבמות עג ע"ב וע"ש:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אבנים פרעות. תיבת אבנים נמתק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' מאי דרוש לא תסיג. נ"ב עיין מג"א סי' תקכו ס"ק כ ובפירוש משניות לרמב"ם במשנתינו ולו"ק:

תוס' הרא"ש

בכהן טמא. ותימה ומה בכך אפי' הוא טמא אסור ליכנס בבית הקברות דבגזיר מבעיא ליה בגזיר וכהן [בבית הקברות] אי בעו שהייה למלקות. ואמרינן נמי בפ"ג מינין אמר רב הונא גזיר שהוא עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר חייב. וי"ל דכותאי ליית להו הא דרב הונא אלא סברי כשהוא טמא אינו מזהר עוד מלהוסיף טומאה: **אילן** המיסך על הארץ. מיירי שידוע לנו בודאי שמת קבור תחתיו ואינו ידוע לנו תחת איזה מן הענפים ואין הכותי נאמן לומר תחת ענף אחד הוא קבור אפי' הוא הולך תחת שאר הענפים שאינו מקפיד על ספק טומאה כדמוכח בסמוך דאינו נאמן אלא בהולך על פני כולה. ומה שפרש"י אילן הסמוך לבית הקברות ופעמים קוברין שם אורחא דמילתא נקט אבל לעולם צריך שיהא ודאי (שיש מת קבור תחתיו שאם היה ספק לא היה הכותי נאמן אפי' הולך) על פני כולה ואע"ג בספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור הכא גזור רבנן: **בית** הפרס. פרש"י על שם

עין משפט נר מצוה

ל א ב ממי' פי"ג מהל' טומאת מת הלכה כ:
לא ג ממי' פ"ו מהל' קרבן פסח הלכה ח:
לב ד ה ממי' פ"י מהלכו' טומאת מת הלכה ז:

מוסף רש"י

ובנה אצלו ציון. סימן שיש כאן עצם של מת כדי שיפרשו ממנו הולכי דרכים ועושי טהרות (יחזקאל לט טו). **מנפח אדם בית הפרס והולך.** בנפיחה ואם יש עצם כשעורה רואהו ונשמט ממנו (חגיגה כה: וכעי"ז ברכות יח:) דטולא פפיקא דעשוס עצמות היא, ועצמות בלא בשר אינו מטמא באהל, וכשמנפח לפני רגליו, אם יש שם עצם גדול נראה מגליו ועצם קטן נראה בנפיחה ואינו מטמא ברגליו (שרובין ל: וכעי"ז פסחים צב:) ואהל אינו מטמא דהא אין טומאת אהל בעצמות אלא רוב בנין ורוב מנין (פסחים וכעי"ז כתובות כח:). **והך דציקה לעשוס** פסח אינמרי ולא לאוכלי תרומה כדאמרינן במומר בקודש (ברכות שם). **בית הפרס שנידש.** בדריסת רגלי בני אדם (שרובין ל: וכעי"ז כתובות שם ובכורות כט:). **טהור.** דתליגן לקולא ואמרינן כל העצמות נכתתו לפחות מכשעור (כתובות שם) שאי אפשר לעצם כשעור שלא יהא נידש בהגל (בכורות שם) אי: שדריסת הרגלים הנעיקרן והבא לעשות פסחו יבדוק אם נידש ויעבור, אבל נאכילת תרומה לא סמכינן עליה, שיכול לטמאתן, ומים הפרס מדבריהם ולא הענידוש במקום כלת דספק (פסחים צב:). **מאה אמה.** שכך שיעור שהמחריש מולכת את עצמות המת ולמעל מגע אי הטיט המהלך בו את עצם כשעורה שטמטא במגע ובמשא (כתובות שם).

הדרן עלך דם הנדה

תוס' הרא"ש (המשך)

שהעצמות נפרסין ונפרכין במדרס רגלי אדם או ע"י המחרישה ואע"ג דבשדה שאבד בו קבר לא שייך האי טעמא וא"ה קרי ליה בית הפרס בפ"ק דמועד קטן. וי"ל דאגב שקרי לשדה (שנאבד) [שנחרש] בו קבר בית הפרס קרי ליה נמי להאי הכי א"נ לשון בית הפרס הוי על שם שפרסות רגלים נמנעין לילך שם מפני הטומאה. בפ"ק דמועד קטן (וי"ל דאגב) תניא ג' בית הפרס הן שדה שאבד בו קבר ושדה שנחרש בו קבר ושדה בוכין ומפרש שדה בוכים משום יאוש בעלים ומפרש בערוך דשדה מיוחד יש שקרובי המת מביאין אותו עד אותו מקום ואנשי בית הקברות באין לקראתם ובוכין ומספידין שם ביחד והראשונים חוזרים לביתם ואלו נוטלים אותו ומוליכים אותו לבית הקברות ואותו השדה טמא שמא נדלדל ונתנענע ממנו מעט ונפל שם ושכחוהו. ורשב"ם פ' פעמים שבני העיר מביאין אותו שם וסבורין שאנשי בית הקברות יטלוהו משם ובני הקברות סבורין שאנשי העיר יוליכוהו לבית הקברות ונשאר שם וזהו יאוש בעלים: **במהלך** ובא על פני כולה. ובכהן אוכל תרומה כדלעיל. אבל בשדה שנחרש בה קבר אפי' אם מהלך על פני כולה אינו נאמן דספק הוא אם יש טומאה כלל דשמא לא נשאר עצם כשעורה שלא נחרש במחרישה וכותי לא חייש לספק טומאה: **רצועה** נפקא. ובאילן שמא היה ענף יוצא מן האילן ונקצץ ותולה בו הטומאה. ותימה כיון שאומ' מתניתין נאמנין על ציון הקבר ליתני נמי נאמנין על (הקברות) [הסככות ופרעות] ולוקמא במהלך על פני כולה וי"ל דלא חשיב ליה חדוש הך דאימור רצועה נפקא כמו אימור לא בקיאי ביצירה ובטינוף וציון שהוא מדרבנן:

הרואה כתם. ת"ש האשה שעושה צרכיה. תימה מאי מהדר אפירכות הא כמה משניות פ' בא סימן ודס הגדה בדיני כתמים וליפרוך מייניהו ולא שייך לשנויי עלייהו לא הרגשת עד ולא הרגשת שמש ואומר הר"י דמדיני כתמים ליכא למפרך דהיינו יכולין להעמיד שיש זמן מרובה משעת הכבוס ואימור הרגישה ולא אדעתה אבל בשמעתין פריך מכתמים דבשרה דאין רגילות לשהות כתם בבשר בלא דעתה שלא ייבש ויפול מיהו בריית דג' ספקות דמייתי לקמן פריך מחלוקה כמו שנפרש בהיא וי"ל דמשמע דזמן מועט היה שם דומיא דבשר ומשני דמזמן רחוק הוה ואימור ארגשה ולא אדעתה אי נמי כיון דרוב ימיה טמאים יש לחוש: **אימור** הרגשת שמש הואי. ופ"ת אמאי לא נקט הרגשת מי רגלים כמו לעיל ותע"פ שלא הטילה כדאמר בריש מכילתין והל"לכבור' הרגשת מי רגלים הוא וי"ל דהכא זמן מועט בין תשמיש למליאת הדם והיתה יודעת אם תרגיש במי רגלים אבל לעיל בין פקידה לפקידה יש זמן ארוך והרבה פעמים יש הרגשת מי רגלים בינתיים: **ובמגעות** ובהיסטות הלך אחר הרוב. פ"ה אשה שאין לה וסת ורגילה לראות תדיר ובודקת עצמה תמיד וכל זמן שלא בדקה עצמה מחזקת עצמה בטומאה הלכך אם רוב ימיה היא טמאין טמאה וזהו תימה שזו החומרא לא מצינו בשום מקום דהא אשה שיש לה וסת דיה שעתה וטומאה דמעת לעת אינה אלא באין לה וסת ולא מפקידה לפקידה ואפי' ברואה וכ"ש הכא דאין כאן אלא כתם ואין לחלק בין ברואה תדיר בין שאינה רואה תדיר ורגילה דקאי אמגעה על חלוקה (ספק טמא ספק טהור) וקאמר דאם מליאת הכתם רוב ימיה טמאין טמאה ואף על גב דעבדה בשוק של טבחים ולא אמרינן אי מגופה אתא על בשרה ליה לאשתכוחי:

אמר מר על בשרה כו'. ולבסוף פריך מינה לשמואל והא דלא פריך מינה בריש אלא פריך בממגעות והיסטות דסיפא בריש משום דפשוט הוא יותר אבל ריש מיבעי ליה לתרוצי בריש והדר פריך מינה: **על** בשרה ודאי מגופה אתאי. ופ"ת אמאי שנא דלקמן בשמעתין גבי נבשה שלשה חלוקות ועברה בשוק של טבחים תולה אפילו בתחתון ולא אמרינן אי איתא דמעלמא אתאי אעליון ה"ל לאשתכוחי ויש לומר דהתם לפעמים שהיא מגלה חלוקה העליון ואתי על התחתון אבל אין דרך לגלות בשרה: **קתני** מיהא על בשרה כו'. ופ"ת ומאי קושיא ה"נ אימור ארגשה ולא אדעתה כדאמר לעיל וי"ל דהתם דרוב ימיה טמאין יש רגילים לדבר שיש לתלות בהרגשה ולא אדעתה אבל הכא אין שום הוכחה שנתלה בהרגשה ולא אדעתה שאין רק שעה מועטת שהוא על בשרה:

הרואה [א]כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה ושלא כנגד בית התורפה טהורה על עקבה ועל ראש גודלה טמאה על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה מבחוץ טהורה ועל הצדדין מכאן ומכאן טהורה [ב]ראתה על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה מן החגור ולמעלה טהורה [ג]ראתה על בית יד של חלוק אם מגיע כנגד בית התורפה טמאה ואם לאו טהורה [ד]היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה כל מקום שנמצא בו כתם טמאה מפני שהוא חוזר וכן בפוליום: **גמ'** אמר שמואל [ה]בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה שנאמר [ו]בבשרה [ז]עד שתרגיש בבשרה האי בבשרה מיבעי ליה [ח]שמטמאה בפנים כבחוץ [ט]א"כ לימא קרא בבשר מאי בבשרה שמע מינה עד שתרגיש בבשרה ואכתי מיבעי ליה [י]בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה תרתי שמע מינה תא שמע [יא]האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם רבי מאיר אומר אם עומדת טמאה ואם יושבת טהורה היכי דמי אי דארגשה יושבת אמאי טהורה אלא לאו דלא ארגשה וקתני עומדת טמאה [יב]לעולם דארגשה ואימור הרגשת מי רגלים הואי עומדת הדור מי רגלים למקור ואייתי דם ויושבת טהורה ת"ש [יג]עד שהיה נתון תחת הכר ונמצא עליו דם אם עגול טהור ואם משוך טמא היכי דמי אי דארגישה עגול אמאי טהור אלא לאו דלא ארגישה וקתני משוך טמא לא לעולם דארגישה ואימור הרגשת עד הואי משוך ודאי מגופה אתא עגול טהור תא שמע [יד]נמצא על שלו טמאין וחייבין בקרבן נמצא על שלה אתיום טמאין וחייבין בקרבן נמצא על שלה לאחר זמן טמאים מספק ופטורין מן הקרבן היכי דמי אי דארגישה לאחר זמן אמאי פטורין מן הקרבן אלא לאו דלא ארגישה וקתני נמצא על שלה אתיום טמאין וחייבין בקרבן לא לעולם דארגישה ואימא הרגשת שמש הוה תא שמע נמצאת אתה אומר ג' ספקות באשה [טו]על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא על חלוקה ספק טמא ספק טהור טהור ובמגעות ובהיסטות הלך אחר הרוב מאי הלך אחר הרוב לאו אם רוב ימיה טמאין טמאה ואע"ג דלא ארגשה לא אם רוב ימיה בהרגשה חזיא טמאה דאימור ארגשה ולאו אדעתה אמר מר על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא על חלוקה ספק טמא ספק טהור טהור ה"ד אי מחגור ולמטה על חלוקה אמאי טהור והא תנן מן החגור ולמטה טמא ואי מחגור ולמעלה על בשרה אמאי טמא והתנן ראתה דם על בשרה שלא כנגד בית התורפה טהורה אב"א מחגור ולמטה ואב"א מחגור ולמעלה אי בעית אימא מחגור ולמטה [טז]כגון שעברה בשוק של טבחים על בשרה מגופה אתאי דאי מעלמא אתאי על חלוקה מיבעי ליה אשתכוחי על חלוקה מעלמא אתא דאי מגופה אתא על בשרה מיבעי ליה אשתכוחי ואיבעית אימא מחגור ולמעלה [יז]כגון דאזדקרה על בשרה ודאי מגופה אתאי דאי מעלמא אתאי על חלוקה איבעי ליה אשתכוחי על חלוקה מעלמא אתאי דאי מגופה אתאי על בשרה איבעי ליה אשתכוחי קתני מיהת על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא ואע"ג דלא הרגישה ועוד תנן הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה ואע"ג דלא הרגישה אמר רב ירמיה מדפתי מודה שמואל שהיא טמאה

הרואה. כנגד בית התורפה. לאותו מקום דאיכא למימר דס מאותו מקום נפל להתם וטמאה: **על עקבה ועל ראש גודלה טמאה.** ראש גודלה של רגל. ובגמרא [נח.] מפרש טעמא: **מבפנים.** בין שני שוקים כל גובהן מן המרן: **מבחוץ.** מכאן ומכאן: **לצדדים.** לאחורי השוק כל גובהן כנגד העקב ולפניו כל גובהן כנגד הרגל: **מן החגור ולמטה.** כנגד בית התורפה הוא: **אם מגיע כנגד בית התורפה.** כגון שנמצא בראש בית יד המוך ליד שפעמים שפושטתן מזרועה ונופל כנגד מטה: **שלא כנגד בית התורפה.** כגון שנמצא סמוך לכתפה: **שהוא חוזר.** פעמים שראש החלוק נהפך כלפי פניה שלמטה: **וכן בפוליום.** מעפורת שמתכסה בו. אורי"ל בלע"ז: **גמ' לרליה.** מטלת מיס: **עומדת טמאה.** לחידי דלחיק לה עלמא דמעומד השתינה ולא יכלה לעצור הדור מי רגליס למקור ואייתו דס: **יושבת טהורה.** דמכה יש לה במקום מי רגליס שאין דרך דס נדה לצאת עם מי רגליס: **עד.** סדין שבודקת בו: **עגול.** אין זה דס בדיקה דדרך קיטון להיות משון: **דארגישה.** בשעת בדיקה ועגול להכי טהור לעולם לאימור הרגשת עד הואי שלעברתה בדיקת העד: **על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא.** כולו מפרש לקמן: **ובמגעות והיסטות הלך אחר הרוב.** אשה שלא מצאה כתם והרי היא מחזקת עצמה בספק נדה כגון שאין לה וסת ורגילה לראות תדיר ונגעה או הסיטה הלך אחר רוב ימיה אם רוב ימיה רגילה לראות מגעה והסיטה טמא ואע"ג דהשתא לא ארגישה: **דאזדקרה.** זקפה עצמה לאחוריה ואע"ג דעברה בשוק של טבחים טמאה דאי מעלמא אתאי על חלוקה אבעי לה לאשתכוחי:

מדרבנן

מדרבנן

[א] מיי' פ"ט מהלכות אישורי ביאה הלכה ח סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קל סעיף יא:
[ב] ב מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף יב:
[ג] ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג:
[ד] ד מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף יד:
[ה] ה [מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' א וסי' קפג סעי' ח]:
[ו] ו מיי' שם הלכה ז סמג שם טור ש"ע שם סעיף י ועיין בטור:
[ז] ז מיי' פ"ה שם הלכה יז סמג שם טוש"ע י"ד סימן קצא:
[ח] ח מיי' שם פ"ד הלכה יח סמג שם טוש"ע י"ד סימן קל סעיף לד:
[ט] ט י כ מיי' שם פ"ט הלכה יט והלכה כ והלכה כא ועיין בהשגות ומש"מ סמג שם טור ש"ע י"ד סי' קל סעיף יא וסעיף יב וש"ס:

תוס' הרא"ש

הרואה כתם. עד שתרגיש בבשרה. קס"ד דשמואל מטהר לגמרי משום דלא ארגש' ותימה אמאי לא פריך לשמואל מכמה מתני' דאיירו בכתמים טמאים אע"ג דלא ארגשה הא דתנן בפ' בא סי' הרואה כתם הרי זו מקולקלת. ובפ' דם הנדה הכתם שנמצא בחלוק. ובפרקין דתנן מחגור ולמטה טמאה וליכא לשנויי בה לא הרגשת עד ולא הרגשת שמש. וע"ק כיון דשני ממגעות והיסטות אימור הרגישה ולא אדעתה מאי פריך ליה תו מעל בשרה ספק טהור ספק טמא ומתניתין דכנגד התורפה דבהנהו נמי איכא למימר אימור ארגישה ולאו אדעתה אע"ג דקאמר אם רוב ימיה בהרגשה חזאי רוב נשים אינן רואות אלא בהרגשה וי"ל דמכולהו הנהו מתניתין דכתמים לא הוה מצי לאקשויי משום דאימור מזמן מרובה יצא הכתם מגופה ואימר ארגשה ושכחה לפיכך פריך ליה מכל הנך מתניתין שיצא ממנה הדם מזמן קרוב ואי ארגישה היתה יודעת וכן מכתם שנמצא על בשרה מזמן קרוב בא ואי מזמן רחוק אתא אין דרך כתם להתקיים על בשרה כי הזיעה מעבירתו. אף על גב דבמגעות והיסטות דפריך מינה היינו שנמצא הכתם על חלוקה משום דכיון דרוב ימיה טהורים[ط] מסתמא מזמן קרוב בא הכתם א"ה משני ליה שמא מזמן רחוק בא וארגשה ולאו אדעתה: **וקתני** עומדת טמאה. הק' ר"מ אדמקשי ליה מדר' מאיר ליסייעיה מר' יוסי דפליג עליה ואמר בין כך ובין כך טהורה ושמואל גופיה פסיק לקמן כותיה ותירץ דפריך הכא אפי' מר' יוסי דע"כ לא פליג ר' יוסי אלא משום דאין דרך דם המקור לצאת עם מי רגלים. אבל עומדת ויושבת בלא מי רגלים טמאה אע"ג דלא ארגישה דאי בלא מי רגלים מטהר ר' יוסי והאי דנקט מי רגלים להודיעך כחו דר"מ אדרבה לשמעינן בלא מי רגלים להודיעך כחו דרבי יוסי דהוא כח דהיתירא והלכתא כותיה:

משך טמא. אפי' בכל שהוא דאי ממאכולת אתא לא הוה משוך: עגול טהור כי ליכא כגריס. ועוד הני מפרש לה בשילהי פירקין: **רוב** ימיה טמאין. פרש"י אין לה וסת ורגילה תדיר לראות וקשה לפירושו אמאי היא בחזקת טמאה והלא אפי' בודאי ראתה לא מטמינן אלא מעת לעת אשה שאין לה וסת והיכא שלא ראתה פשיטא דלא מוקמינן לה ברואה. ונראה לפרש דקאי על חלוקה ספק טמא ספק טהור ומפרש לה בסמוך שעברה בשוק של טבחים וטהור דקאמר מיירי לבעלה אבל לטהרות אי רוב ימיה טמאה אמרינן דמגופה אתא דאם איתא דמעלמא אתאי אע"ג דלקמן אמרינן לבשה ג' חלוקין ועברה בשוק של טבחים תולה אפי' בתחתון ולא אמרינן אעליון איבעי ליה לאישתכוחי משום דזימנין דמגבהת שני חלוקין העליונים אבל כולם אינה רגילה להגביה משום שלא יראה בשרה: **קתני** מיהא על בשרה. מהך רישא הו"ל למיפרך תחילה אלא משום דפריך מסיפא דפשיטא

[ط] [כנ' ל"ל טמאים]

מסורת הש"ס

[א] [לעיל כא: מ. מא:], [לעיל כא:], [ג] לעיל כא:, [ד] לקמן נט: [לעיל יד:], [ה] לעיל יד. וש"נ, [ו] גי' כ"מ קודם,

תורה אור השלם

1. וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בְּבְשָׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו יט

לעזי רש"י

אורי"ל. צניף.

מוסף רש"י

שמטמאה בפנים כבחוץ. מאחר שיצא מן המקור לפרוחדור והעמידו וטהליה מיד היא טמטמה, משא"כ מזב ונגעל קרי דלין מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ (לעיל כא:). **בשפיר.** עור הולד קודם שנגלו בתוכו גידים ועצמות ובשר (שם). **צריכה.** מטילה מים (לעיל יד:). **עומדת טמאה.** דכיון דלמוקה היא, הדור מי רגליס למקור ואייתי דס, והכי מפרש בפרק הנשים (לקמן נט:) **ואם יושבת טהורה.** דממקום מי רגליס הוא בא ואין טמא אלא דס המקור קודם שיגיע לדס בשעת תשמיש (לעיל יד:). **טמאין.** שביהם טומאת שבעה, כדין בועל נדה, כדמתיר (ויקרא טו) ותהי נדתה עליו (שם) היא משום נדה והוא משום בועל נדה, דולדי לאחר דס קודם בעילה או בשעת בעילת תשמיש (שבועות שם) שאין דרך תאיס לצאת ממנו דס (יומא ו:). **וחייבין בקרבן.** שביהם (שבועות שם) ולדי בשעת תשמיש היה ובועל נדה בשוגג הוה ומייביס שמי חטאות (כריתות יז:). **אותיות.** מיד לאחר בעילה (לעיל יד:) לשון יוני הוא, כלומר לאחר תשמיש (כריתות שם) שקנת בפריצת יציאת השמש מיד, טמאין. ולדי (יומא ו:). **נמצא על שלה לאחר זמן.** כלומר שהרמיקה בדיקה (שם) לאחר אותיות (לעיל יד:) **טמאים מספק** שביהם שבעה ימים, ומיהו טומאת ספק הוא לחלות אבל לא לצרוף (שם).

מדרבנן. דלמא מרגשה ולאו מדעתה: **רב אשי אמר.** טעמא דשמואל דאמר לעיל [מ:] בדקה קרקע עוסס כו' לאו משום הרגשה אלא כרבי נחמיה ס"ל דאמר לא הזכירו חכמים גזרת כתם אלא על דבר המקבל טומאה הלכך כל הנך תיובתא לאו קושיא נינהו דשמואל לא מיירי בהרגשה כלל: **אלא רב ירמיה מדפתי.** דקבלה לתיובתא דלעיל ושני מודה שמואל כו' ומדקבלה לתיובתא מכלל דטעמא דשמואל משום הרגשה ואי משום הרגשה מאי איריא קרקע אפילו גלימא נמי בדקה בטלית ושבה עליה ואחר כך מצאה דם טהורה שלא הרגישה: **בצואה.** אם נמצא דם כנגד תורפה יכולה לתלות במכה של צואה שפעמים שמטה את צואה לפניה וגופל דם המכה על תחתית חלוקה: **על כתפה שאינה יכולה לתלות.** שאין דם בא מכתפה וגופל לפניה אין תולה: **ואין אומרים בידה נטלתו.** ממכה שבכתפה והביאתו לפניה: **עביד דמתרמי.** תחת אותו מקוס ודם נוטף עליו: **על קשרי אצבעותיה.** היינו גב היד. והא גב היד אפילו בשעת בדיקה לא נגעה מ"ט טומאה: **לאו משום דאמרינן בדקה באידך ידא ונגעה.** יד שבדקה על גב חבירתה: **עד הילא.** קרוי פנים מעובי השוק ולא אמרינן לדין גינהו: **עד מקוס חבק.** ספק. וכמדומה לי שהוא קפץ הירך והשוק שקורין יירי"ט וקאמר עד מקוס שהוא מתחיל קרוי פנים וחבק היא מתיחת הגידין שחובקין הירך והשוק יחד סמוך לאותו קפץ כמו (שבת דף סד.) את הקילקי ואת החבק: **כשיר.** לצועה בעיגול כלמיד: **מהו.** מי מספקינן בדם הנדה או לאו: **כרצועה.** לאורך הירך דהיינו אורחיה כשנופל ושותת נעשה כרצועה: **במשתיתא.** עם המסכת דשמשון (שופטים טז) מתרגמינן עם משתיתא. שהיתה מסכת טווי לאריג ונמצא דם על השתי: **תיזיל ותיתי.** כדרך שעשתה עד עכשיו שהלכה ושבה אי מתרמי שהטווי המוסך שקורין אורדי"ר בא בין רגליה כנגד אותו מקוס טמאה: **והתניא אין שונין בטהרות.** גבי מתעטף בטליתו וטהרות וטמאות בגדו בפ"ק (לעיל דף ה:) ספק נגע ספק לא נגע טהור ואם אי אפשר אא"כ נגע טמא רבן שמעון בן גמליאל אומר אע"פ דלא אפשר לא מטמיין ליה אלא אומרים לו שבה ואי לא נגע מטהרינן ליה אמרו לו אין שונין בטהרות לאף על גב דהשתא לא מיתרמי דלמא מעיקרא לא הוה הכי: **כי אמרינן אין שונין לקולא.** כגון בהיא דא"ל לו אא"כ נגע וטמא ואנן ניקו ונימא ליה שבה להקל אבל הכא אומרא הוא דמסתמא טהורה הוא לא על בשרה ולא על חלוקה אשתכח ואי לאמר תיזיל ותיתי ואי מתרמי מטמיין לה אומרא היא: **דבר זה.** היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה כו': **חלוקה של קצרה.** ולא בדקתו קודם לבישה ואחר כך נמצא עליו דם: **אם מגיע.** כתם: **כנגד בית התורפה של ארוכה.** טמאה אף ארוכה וכ"ש קצרה: **ואם לאו טהורה הארוכה.** אבל קצרה טמאה שהרי כנגד בית התורפה שלה הוא מגיע: **היא טהורה.** הרשאונה: **ולענין דינא.** לכבוש הכתם מן החלוק תנן דחבירתה תולה בה דאמרה אחרונה לא מסיימנא לי דאת בדקתיה: שמיין

ברבי נחמיה דאמר כל דבר שאינו מקבל טומאה כו'. טעמא דרבי נחמיה כיון דדבר שהכתם בו טהור גם על האשה לא גזרו טומאה והיא (ג) משתיתא דבסמוך נהי דלא מקבלה טומאה מ"מ מקבל טומאה בנגעים: ג) **מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן.** פי' הקונטרס דתלינן דלמא מרגשה ולאו מדעתה ואין נראה דאפילו מוחזק לה שלא הרגישה טומאה הואיל ואתה דם נדות ורב אשי נמי מודה א) דלשמואל היכא דלא הרגישה טהורה מן התורה וטומאה מדרבנן אלא אתי לפרושי דכי נמצא אקרקע דטהורה אפילו מדרבנן: **ומי** מחזקינן טומאה ממקום למקום.

וקשה דמאי פריך דודאי להקל לא מחזקינן אבל להחמיר כי הכא מחמרינן דהכי אמר לקמן אין שונין בטהרות להקל אבל לחומרא שונין ויש לומר כיון דכתמים דרבנן אי איתא דתלינן להחמיר להקל נמי היה לנו לתלות בדבר הרגיל קנת אבל לענין ממקוס למקוס שאין רגילות כל כך אמרינן לקמן בסמוך דאפילו בכתמים שונין לחומרא ולא להקל תימה לדיפרוך מתמתיתין שלא כנגד התורפה טהורה ולא אמר בדקה בהאי ידא ונגעה בבשרה שלא כנגד בית התורפה. וי"ל דאם איתא דבדקה בידה ומצאה טמא היתה זכורה שאין דרך אשה לשכוח כשהיא בודקת ומוצאה עצמה טמאה. והא דפריך בסמוך גבי דם טמא דאימר בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא מכ"ש פריך דבעלמ' אית לן למימר הכי ועל מתניתין הוה מצי למיפרך: **עד** מקום חבק. פרש"י חבק מקום מתיחת הגידים שחובקים הירך והשוק וכנגד אותו חבק למטה עד פרסת רגלי' ולמעלה עד אותו מקום קרוי בפנים ומקום חבק דהיינו רוחב הגידים מיבעיא ליה אי כלפנים אי כלחוץ. ובערוך פי' כשמעלין את השוק באנפאלאת שיש להם לולאות ומקום חיבוק הלולאות קרי ליה חבק. עוד פי' כשכופפת שוקה על ירכה מה שמכוסה מן הבשר על ידי כפיפת השוק על הירך הוי מקום חבק על שם שמחבקין זה את זה: **כשורה** היינו טיפין עשויין כשורה דאי בלא טיפין היינו כרצועה דקאמר בסמוך. וטיפין טיפין היינו עשויין בשינוי דאי לאו הכי למה יש להסתפק בטיפין ורבינו שמואל פירש כשורה היינו הרבה שורות. וטיפין טיפין מצינן לפרושי עשויין כשורה או כשיר והא דאמרינן בשילהי פירקין טיפין טיפין אין מצטרפין היינו כי נמצאו על הבגד שיש לספק כל טיפה בדם מאכולת: **לאו** לאיתויי כה"ג. תימה מנא ליה דאתא לאיתויי דילמא בכתם כי אורחיה מיירי. וי"ל מדקאמר האי לישנא ספק טהור ספק טמא ולא קאמר על בשרה ספק טמא משמע דאתא לאשמועינן שום חידוש בכתם משונה: **לענין** דינא תנן. הקשה הריב"ש לענין דינא נמי נימא כאן נמצאו כאן היו כדאמרינן בשילהי המדיר גבי מומין וגבי טריפות. י"ל דהתם נשתנית האשה מרשות האב עצמה לרשות הבעל והפרה מרשות המוכר לרשות לוקח אבל הכא לא יצא החלוק מרשות בעלת החלוק דאינו ביד השניה בתורת מתנה ומכר אלא

מאי

מאי

ג) [לקמן נט:], ד) [לעיל ה:], ה) שייך לעיל, ד) גי' מהרי"מ ויש למלוק בין כו' והוא ענין בפני עצמו, ה) [ועי' היטיב שוגיא בהמדיר דף עו: וע"ע תוס' מולין נא. ד"ה המולק],

הגהות הב"ח

(א) גב' מכה בצואה מקום שתוכל: (ב) שם תניא אידך בדקה תלוקה. נ"ב ס"א עצמה וחלוקה: (ג) תוס' ד"ה כי' נחמיה וכו' והסיא משתיתא. נ"ב עי' בתפא"י בפ' האשה: (ד) ד"ה ומי וכו' הוה מלי למפרך והא דאמר בפ"ק דלא מחזקינן טומאה ממקום למקום כו' יש לחלק בין:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוד"ה מודה וכו' ורב אשי נמי מודה. נ"ב עי' שו"ת רמ"א סי' לז בריש דבריו דלא משמע הכי ועי' סד"ש סי' קל דף מה ע"א ד"ה וטרם אחלה בדיני כתמים ויעו"ש עוד סי' קפג ס"ק ג':

לעזי רש"י

יירי"ט [יירי"ט]. אחורי הברך.

אורדי"ר. להשתות (לערוך את חוטי השתי לקראת האריגה).

מוסף רש"י

אינו מקבל כתמים. כלומר לא גזרו על כתמים (לקמן נט:). אין שונין בטהרות. שמא עכשיו נגע וקודם לכן לא נגע, או חילוף (לעיל ה:).

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"ז [ממא לאוין קיא] טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' י:

י ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' כה ממא לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' יא וסעיף יח:

יא ג ד ה מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעיף יא:

יב ו מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' ט:

יג ז טוש"ע שם סעי' לב:

יד ח מיי' שם הל' לא טוש"ע שם סעי' מח:

טו ט מיי' שם הל' ל ועי"ש טוש"ע שם סעיף מ:

תוס' הרא"ש

פריך מינה תחילה: **על** כתיפה אינה תולה. וא"ת דילמא לקולא דוקא אבל לחומרא כמו על גודלה מחזקינן טומאה ממקום למקום. וי"ל כיון דכל עיקר כתמים הם מדרבנן ומקילינן בהו כדתנן בפירקין אי מחזקינן דם ממקום למקום לחומרא ה"ה לקולא. ותימה ליפרוך ממתניתין שלא כנגד בית התורפה טהורה ולא אמרינן שמא בדקה בחד ידא ונגעה בבשרה שלא כנגד בית התורפה. וי"ל דאם איתא דבדקה בידה ומצאה טמא היתה זכורה שאין דרך אשה לשכוח כשהיא בודקת ומוצאה עצמה טמאה. והא דפריך בסמוך גבי דם טמא דאימר בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא מכ"ש פריך דבעלמ' אית לן למימר הכי ועל מתניתין הוה מצי למיפרך: **עד** מקום חבק. פרש"י חבק מקום מתיחת הגידים שחובקים הירך והשוק וכנגד אותו חבק למטה עד פרסת רגלי' ולמעלה עד אותו מקום קרוי בפנים ומקום חבק דהיינו רוחב הגידים מיבעיא ליה אי כלפנים אי כלחוץ. ובערוך פי' כשמעלין את השוק באנפאלאת שיש להם לולאות ומקום חיבוק הלולאות קרי ליה חבק. עוד פי' כשכופפת שוקה על ירכה מה שמכוסה מן הבשר על ידי כפיפת השוק על הירך הוי מקום חבק על שם שמחבקין זה את זה: **כשורה** היינו טיפין עשויין כשורה דאי בלא טיפין היינו כרצועה דקאמר בסמוך. וטיפין טיפין היינו עשויין בשינוי דאי לאו הכי למה יש להסתפק בטיפין ורבינו שמואל פירש כשורה היינו הרבה שורות. וטיפין טיפין מצינן לפרושי עשויין כשורה או כשיר והא דאמרינן בשילהי פירקין טיפין טיפין אין מצטרפין היינו כי נמצאו על הבגד שיש לספק כל טיפה בדם מאכולת: **לאו** לאיתויי כה"ג. תימה מנא ליה דאתא לאיתויי דילמא בכתם כי אורחיה מיירי. וי"ל מדקאמר האי לישנא ספק טהור ספק טמא ולא קאמר על בשרה ספק טמא משמע דאתא לאשמועינן שום חידוש בכתם משונה: **לענין** דינא תנן. הקשה הריב"ש לענין דינא נמי נימא כאן נמצאו כאן היו כדאמרינן בשילהי המדיר גבי מומין וגבי טריפות. י"ל דהתם נשתנית האשה מרשות האב עצמה לרשות הבעל והפרה מרשות המוכר לרשות לוקח אבל הכא לא יצא החלוק מרשות בעלת החלוק דאינו ביד השניה בתורת מתנה ומכר אלא

בתורת שאלה. ועי"ל דלא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו אלא שאם השני בא להוציא מיד הראשון כי התם שהוא בא להוציא האשה מביתו ולפוטרה בלא כתובה ולהוציאה מחזקתה הילכך אומרת לו ברשותך נולדו

מאי שנא מהא דתניא ב' נשים כו'. תימה מה דומה להך דלעיל דהכא אין לתלות בזו יותר מבזו אבל לעיל אין לתלות בראשונה הואיל ובדקה ואומר ר"ת דבריתא איירי שנתעסקה בצפור זו אחר זו ואם היתה נשאלת הראשונה היינו מטהרין אותה הואיל ונתעסקה ובשביל חברתה אנו מטמאין הראשונה שהיא טהורה גמורה גם למעלה אע"פ שהראשונה בדוקה נטמאה הואיל ושניה תולה בה לענין דינא:

אין לך בכל מטה ומטה. הכא נמי נקט סדין וסדין כדבסמוך משום דהכא בעי למימר מטה אפילו של איש שאין בה כמה טיפין של דם מאכולת אם כן ה"נ של אשה יש לנו לתלות במאכולת אבל בסמוך לא איירי אלא בשל אשה להכי נקט סדין: (ג) **וכדבריו** אנו מודים. ומיהו היכא דהרגה הרבה מאכולת או פשפש תולה כפי מה שהרגה מידי דהוה אשוק של טבחים: **עיר** שיש בה חזירים אין חוששין בכתמים. אומר רשב"ם דאפי' יותר מכגרים ואפי' מן החגור ולמטה ואפילו לא נתעסקה ואין לה מכה שיש לה להגלע ולהוציא דם מיהו אור"י דאין לסמוך על זה עכשיו להקל כשמואלה כתמים במקום שאין רגילות ליגע בהן חזיריס וכן מנהג דלא תלינן ומיהו במקום שיש רגליס לדבר שיש לתלות בחזיריס וכיולא בהן תלינן כדקאמר הש"ס:

מאי שנא מהא דתניא [א]שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד ואין בו אלא כסלע דם ונמצא כסלע על זו וכסלע על זו שתיהן טמאות שאני התם דאיכא סלע יתירה ת"ר [ב]לבשה שלשה חלוקות הבדוקין לה אם יכולה לתלות תולה ואפילו בתחתון [ג]אין יכולה לתלות אינה תולה ואפי' בעליון כיצד עברה בשוק של טבחים תולה אפילו בתחתון לא עברה בשוק של טבחים אף בעליון אינה תולה: **מתני'** [ד]ותולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות שחטה בהמה חיה ועוף נתעסקה בכתמים או שישבה בצד העסוקין בהן [ה]הרגה מאכולת הרי זו תולה בה עד כמה תולה רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר [ו]עד כגרים של פול ואף ע"פ שלא הרגה [ז]ה"ותולה בבנה או בבעלה [ח]אם יש בה מכה והיא יכולה להגלע ולהוציא דם הרי זו תולה מעשה באשה אחת שבאת לפני ר"ע אמרה לו ראיתי כתם אמר לה שמא מכה היתה ביך אמרה לו הן וחיתה אמר לה שמא יכולה להגלע ולהוציא דם אמרה לו הן [ט]וטהרה ר"ע [י]ראה תלמידיו מסתכלין זה בזה אמר להם מה הדבר קשה בעיניכם [יא]שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל שנאמר [יב]ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה דם ולא כתם [יג]עד שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם עגול טהור משוך טמא דברי ר"א ברבי צדוק: **גמ'** תנינא להא דת"ר [יד]מעשה ותלה ר"מ בקילור ורבי תלה בשרף שקמה: או שישבה: ישבה אין לא ישבה לא תנינא להא דת"ר [טו]עברה בשוק של טבחים ספק ניתז עליה ספק לא ניתז עליה תולה ספק עברה ספק לא עברה טמאה: הרגה מאכולת: הרגה אין לא הרגה לא מתני' מני רשב"ג היא דתניא הרגה תולה לא הרגה אינה תולה דברי רשב"ג וחכ"א בין כך ובין כך תולה אמר רשב"ג לדברי אין קץ ולדברי חברי אין סוף לדברי אין קץ שאין לך אשה שטהורה לבעלה שאין לך כל מטה ומטה שאין בה כמה טיפי דם מאכולת לדברי חברי אין סוף שאין לך אשה שאינה טהורה לבעלה שאין לך כל סדין וסדין שאין בו כמה טיפי דם אבל נראין דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס מדברי ומדבריהם שהיה אומר עד כמה היא תולה עד כגרים של פול [א] ולדבריו אנו מודים ולרבנן דאמרי תולה עד כמה אמר ר"נ בר יצחק [ב]תולה בפשפש ועד [ג]כתורמוס ת"ר בפשפש זה ארכו כרחבו וטעמו כריחו ברית כרותה לו שכל המוללו מריח בו ארכו כרחבו לענין כתמים טעמו כריחו לענין תרומה [ד]דתנן [ה]או שטעם טעם פשפש בפיו ה"ז יפלוט מנא ידע טעמו כריחו ואכתי מנא ידע ברית כרותה לו שכל המוללו מריח בו אמר רב אשי [ו]עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים אמר ר"נ בר יצחק [ז]והא דדוקרת כעיר שיש בה חזירים דמיא: עד כמה היא תולה וכו': אמר רב הונא כגרים אינה תולה פחות מכגרים תולה ורב חסדא אמר [ח]כגרים תולה יתר מכגרים אינה תולה לימא בעד ועד בכלל קא מיפלגי דרב הונא סבר [ט]עד ולא עד בכלל ורב חסדא סבר עד ועד בכלל אמר לך רב הונא איכא עד ועד בכלל ואיכא עד ולא עד בכלל והכא לחומרא והכא לחומרא ורב חסדא אמר לך בעלמא אימא לך לחומרא אמרינן לקולא לא אמרינן והכא כדרבי אבהו [י]דא"ר אבהו כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגרים של כתמים להקל איכא דאמרי לה להא שמעתא באפי נפשה רב הונא אמר כגרים כיתר מכגרים ורב חסדא אמר כגרים כפחות מכגרים וקמיפלגי בעד ועד דהכא כדאמרינן מיתיבי

שפיהן טמאות. ולא תלינן אחד מן הכתמים בצפור ואע"ג דאיכא למתלי. וה"ג אע"ג דבדקה לימא שפיהן טמאות דאימור לאו יפה בדקה: **סלע יתירה.** ומאי חזית דתלית ליה לסלע יתירה דטמאה בהך תלייה בהך הלכך שפיהן טמאות אבל הכא טומאה תלויה בהך דלא בדקה: **שאפה חלוקות.** זה על גב זה: **יכולה לתלות.** כדמפרש עברה בשוק של טבחים: **מתני' עד כמה היא תולה.** בדם מאכולת: **כגרים.** אבל טפי מהכי אין דם מאכולת כל כך גדול ובהכי מיהא תלייה: **ואע"פ שלא הרגה.** ורבי חנינא פליג אדרבנן דקאמרי הרגה אין לא הרגה לא: **ותולה בבנה ובבעלה.** אם יש בה מכה: **ואם יש בה מכה.** יבשה ולאויה להגלע כלומר להתלחלח ולהוציא דם תולה: **גמ' קילור.** אפלשטור"א דאדום: **לא ישבה לא.** ולא אמרינן דלמא ישבה ולאו אדעתיה: **לדברי אין קץ.** שאיני נותן שיעור ואם לא הרגה אפילו כחרדל טמאה. ולדברי חברי אין סוף שהם מקילין יותר מדאי דאפילו לא הרגה תולה ואין נותנין שיעור אלא אפילו כסלע תולה או יותר: **עד כגרים.** ואפילו לא הרגה ויתר מכגרים לא ואפילו הרגה ולדבריו יש לטמא כגרים ועוד ולטהר פחות מכגרים: **עד כמה.** כלומר וכי אפשר לתלות כתם גדול במאכולת: **אמר ר"נ תולה בפשפש עד לתורמוס.** כתם רחב כתורמוס יכולה לתלות ולא במאכולת אלא בפשפש שמא פשפש הרגה שכתמו גדול. פשפש פוייש"א בלע"ז: **בריח לרוחה לו.** כלומר ריחו נודף ומבאיש וכל המוללו על כרחו מריח ריחו: **לענין לתמיס.** דאי הוה כתם אדכו כרחבו אפילו יותר מכגרים תלינן בפשפש: **או שטעם טעם פשפש.** באוכל תרומה מיירי. (ד) וכ"ש חולין דהא שרץ הוא אלא האי דנקט תרומה משום דפליגי לעיל מינה אמרו לו נטמאת ונטמאת התרומה ר"א אומר יבלע ר' יהושע אומר יפלוט אבל (ה) אומר לו טמא היית וטמאה היתה התרומה או שנודע שהוא טבל או שטעם טעם פשפש לתוך פיו ה"ז יפלוט הואיל ועד אלא נתנה לתוך פיו אירע בה פסול זה לא חיישינן להפסד תרומה: **מנא ידע.** טעם פשפש: **ואכתי מנא ידע.** והלא לא הריח בו: **חזירים.** אוכלים שקצים ורמשים ומתיזים דם: **דדוקרת.** טבחים הרבה ואשפות ושקצים מצויין בה: **והכא לחומרא.** הילכך עד ולא עד בכלל דאי עד ועד בכלל הוה ליה קולא דקתני עד כגרים תולה וקיימא לן באלו טריפות (חולין נה.) דבכל עד אזלינן לחומרא אי עד ועד חומרא הוא אזלינן בתריה ואי עד ולא עד חומרא הוא אזלינן בתריה: **אמרי לה באפי נפשה.** ולא אמתני': ה"ג **וקמיפלגי בעד ועד דהכא.** כדאמר רב הונא לחומרא כדאמרינן בכל דוכתי הלכך עד ולא עד בכלל ורב חסדא כרבי אבהו:

טיפי

מז א מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הלכ"ו סמג לאוין קיח טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' כה:
יז ב ג מיי' שם הל' מ טוש"ע שם סעי' יח:
יח ד מיי' שם הל' כג טוש"ע שם סעיף ה:
יט ה מיי' שם הל' כד טוש"ע שם סעי' יט:
כ ו ז מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעי' יח:
כא ח מיי' שם פ"ד הל' יח סמג שם טוש"ע שם סעיף לד:
כב ט מיי' שם פ"ט הל' מ סמג שם טוש"ע שם סעי' יח:
כג י מיי' (הל') שם טוש"ע שם סעי' כב:
כד כ טוש"ע שם סעי' ז:
כה ל מיי' פ"י מהל' תרומות הלי"ג:
כו מ מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' כח סמג לאוין קיח טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' כב:
כז נ מיי' שם הל' כג טוש"ע שם סעיף ה:

תוס' הרא"ש

המומין. וכן לענין טריפות בא הלוקח להוציא מיד המוכר אבל לחייב השני לא: **ואין** בו אלא סלע כו'. תימה מאי פירכא היא זו שאני הכא דהי מינייהו מפקת אבל לעיל שבדקה הראשונה למה נטמאה. ותירץ ר"ת דהכא מיירי שנתעסקה האחת תחלה ואח"כ חברתה ואפי' נתעסקו ביחד אי אפשר לצמצם שלא התחילה האחת תחלה וא"כ היה לנו לתלות דם צפור בראשונה ולטהרה כהך דלעיל שהיתה בדוקה ומשני כיון דאיכא סלע יתירה איכא לתלות בזו כמו בזו אע"ג דהתחילה קודם חברתה אימור לא בא מיד דם הצפור עליה אבל לעיל הבדוקה בחזקת טהרה היא: **לא** ישבה לא. פי' לא ידעה אם ישבה אם לאו: **אין** לך כל מטה ומטה ובסמוך נקט כל סדין וסדין משום דעכשיו קאמר אין לך כל מטה ומטה של איש ואשה שאין בו כמה טיפי דמים של מאכולת. וא"כ של אשה נמי יש לתלות במאכולת כמו מטה של איש והדר קאמר אין לך כל סדין וסדין של אשה שאין בה כמה טיפי דמים ואין לתלות כולם בדם מאכולת: **וכדבריו** אנו מודים. פי' ר"מ דבכלל דבריו דבריהם דרבנן מודים לדבריו דכגרים תולה ובכלל דבריו דבריהם דגם אני מודה לדבריו דהיכא (דהיכינה) [דהרגה] הוי שיעורא כגרים דתולה וכיון שבכלל דבריו ג) נראין דבריהם ונראין דבריו ודמיא לההיא דתנן במסכת אבות רואה אני את דברי ר' אלעזר בן ערך מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם: **עיר** שיש בה חזירין אין חוששין לכתמים. ג) פירש"י אפי' לא עברה בשוק של טבחים ואפי' אין מכה עליה ואפי' מחגור ולמטה כיון דשכיחי בה חזירין שהן מנקרין באשפה ומתיזין דם בגילות וטריפות הוי בכל פעם כאילו עברה בשוק של

תורה אור השלם

1. וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בְּבְשָׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו יט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לו טעטם וכו' אבל אמרו לו טמא היית וטמאה התרומה:
(ב) תוס' ד"ה ולדבריו אנו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ולדבריו אנו מודיס נמחק וע"כ וכדבריו אנו מודיס:

לעזי רש"י

אפלשטור"א. [אפלשטר"א]. רטייה. פונייש"א. פשפש (חרק).

מוסף רש"י

הרגה מאכולת. אפשר הרואה כתם בנגדה, אם הרגה מאכולת תולה בה, ואי קשיא הא שיעור כתם כגרים ועוד, ומאכולת הוי אי לא הוי, כדאמר (לעיל יד:) בעינן כגרים ועוד, לאפוקי מדם מאכולת, לא קשיא, הכא לר' חנינא בן אנטיגנוס הא לרבנן דלא בעי האי שיעור (לעיל יט:). **ותולה.** כתמה, **בבנה ובבעלה.** אם יש בהן מכה שמא נגוף עליה כשפוכבין יחד (שם). מעשה ותלה ר"מ. כתם, בקילור. אפלנטש"ר ואדום הוא ומעטקה בו (לעיל יט: כ). **כל שיעורי חכמים להחמיר.** אי מלומלם חומרא הוא שעריהו במלומלם, ואי מלומלם קולא שעריהו בשופק, חוץ מכגריים של כתמים להקל. שאינו דהרואה כתם אל דם בנגדה כגרים טמא, דמספקינן לה בדם נדה, אע"ג דכי מפעבר ליה במלומלם חומרא הוי, לא הוא טמאה אלא ביותר מכגרים, אבל כגרים עצמו מחזקינן ליה בדם מאכולת, והיינו להקל, דאע"ג דכגרים שעורי, בעינן כגרים ועוד, ובעמא משום דכתמים עצמן דרבנן, דמלאוייתא עד לחזיא מגופא, כדכתיב דם יהיה זובה בבשרה (חולין נה.). הדרן עלך הרואה כתם

ג) [תוספתא דמקואות פ"ב], ד) [ל"ל אוכה], ה) [לעיל יט:], ו) [שם], ז) [לעיל מה.], ח) חולין נה. ט"ש, ט) [לעיל יט:], י) [פירש"י כפי' אין לדין (ביצה כה.) שהוא מין קיטעת עגול כמין עדשה ורחב כמעה קטנה כו'], יא) תרומות פ"ח מ"ב, יב) [ל"ל והלא], יג) [בכרתות כו: וש"נ], יד) [חולין נה. ע"ש], טו) ל"ל וה"ה,

א) [תוספתא דמקואות פ"ב], ב) [ל"ל אוכה], ג) [לעיל יט:], ד) [שם], ה) [לעיל מה.], ו) חולין נה. ט"ש, ז) [לעיל יט:], ח) [פירש"י כפי' אין לדין (ביצה כה.) שהוא מין קיטעת עגול כמין עדשה ורחב כמעה קטנה כו'], ט) תרומות פ"ח מ"ב, י) [ל"ל והלא], יא) [בכרתות כו: וש"נ], יב) [חולין נה. ע"ש], יג) ל"ל וה"ה,

ד) נראה דל"ל דבריו דבריו ודבריהם משו"ה נראין דבריו ודמיא להא וכו'. ג) נדל"ל פירש"ם] ג) ל"ל כמו אבוני דמחוה דאמר רבא לעיל [דף נו ע"ב] דאם שלגן קיימת טמאין וע"כ דנ"מ לענין טהרות קאמר ולא הייו וכו'.

מסורת הש"ס

(א) ס"א עליון, (ב) נסמ"ק וס"ק, (ג) בס"ק: דמיתו, (ד) גי' מהר"מ דלמרי' כמו וכו',

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כגרים מלמטה כפחות: (ב) תוס' ד"ה היו וכו' כלמטה כפחות מכגרי' לא כלמעלה כיותר מכגרים: (ג) בא"ד מעלמא אתי ועד כגרים מ' כגרים מלמטה דעד מ' כיותר מכגרים ומשני לא כגרים מלמעלה:

תוס' הרא"ש

טיפי דמים למטה. פרש"י טיפין קטנים ולמעלה היינו טיפין גדולים ופריך מאי לאו כגרים כלמטה אלמא עד ולא עד בכלל. ולא נהירא פי' שפי' טיפי למעלה גדולים (טיפה) ולמטה קטנים. ותו מאי אולמא הך ברייתא ממתני' דקתני עד כמה היא תולה עד כגרים ופליגי באי עד ועד בכלל או לא ומפרש ר"ת טיפי דמים למטה מן החגור וטיפי דמים למעלה מן החגור תולה התחתון בעליון עד כגריס כלומר כמו שבא העליון במקום אחר ולא מגופה כך אנו תולין שבא התחתון במקום אחר: מאי לאו כגריס דלמטה. ה"ג בספרים ישנים וה"פ מאי לאו שיתלו הגריס שהוא למטה בכתם העליון לומר שבא מעלמא א"כ אי לאו עליון ה"א כגריס שהוא למטה מגופה אתאי אלמא עד ולא עד בכלל ומשני כגריס דלמעלה. כלומר הכתם התחתון יתלו בעליון לומר מעלמא אתאי עד כגריס אם העליון הוא גדול כג' גריסין או ב' גריסין עד כגריס אבל אם כתם העליון אינו אלא כגריס אימור דם מאכולת הוא ולא תלינן כתם התחתון שהוא גדול יותר מכגריס העליון. והכי מוכח בתוספתא דקתני היו עליה שני כתמים אחד למעלה ואחד למטה אע"פ שהתחתון גדול והעליון קטן תולין התחתון עד כגריס שאני אומר ממקום שבא העליון בא התחתון: היו עליה כגריס ועוד. ובאותו ועוד רצופה בו מאכולת. נראה לי דהה"נ אם היו עליה כשני גריסין לר' יוסי טהורה כיון דכי

טיפי דמים למטה. כלומר קטנים: **למעלה.** גדולים: **כגרים מלמטה.** (א) בפחות מכגרים ותלינן: **נמצא עליה כגרים ועוד.** דהלכתא כרב חסדא דמיקל: **כיון דבעלמא.** היכא דליכא ועוד תליא כגרים במאכולת השתא נמי תליא הלי גרים במאכולת אחרינא: **נתעסקה בכגרים.** דם לפור או קילור: **אבל הכא דנתעסקה תליא.** כגרים בדם לפור ועוד דם מאכולת הוה: **מאי לימרא.** הא אפילו תליא כגרים בלפור אכתי פש ליה גרים ועוד: **מהו דתימא שקול כגרים דם לפור ושדי בי מצעי: נמצא עליה מין אחר.** מדבר הדומה לכתם כגון קילור או שרף ואחר כך מצאה על חלוקה כתם אחר מין מראיתו דומה לאותו המין תולה בו: **נתעסקה שאני.** דכיון דנתעסקה במין אחרים היכי תלינן ביה כתם שחור אבל נמצא עליה מין אחרים תולה בה כתם שחור דאמרינן כי היכי דיתן[ג] עליה הלי מין בדלא ידעה הכי נמי הוה עלה מינא אחרינא ולא ידעה: **לא נהקל על דברי תורה.** הלי דגזור רבנן בכתמים להחמיר על ד"ת שלא להקל בנדה גמורה ומיהו כתמים עצמן דרבנן וחלינן בהן לקולא ותלינן בכל מידי: **כפס ארוך מלטרף.** לכגרים ועוד: **משוך כל דהו טמא.** דכיון דאמר משוך מגופה אתי ובמשיכה תליא טעמא אפילו בכחרדל טמא: **נעולם.** אפי' לרבי אליעזר בעי לירוף: **וי אמר רבי אליעזר.** משוך ולאי מגופה אתא: **בעד.** שבודקת בו: **אבל בכתם.** שעל חלוקה כגרים ועוד בעינן:

הדרן עלך הרואה כתם

היו בה טיפי דמים למטה וטיפי דמים למעלה תלינן בעליון עד כגרים. פ"ה למטה קטנים למעלה גדולים תלינן בעליון הגדול בדם מאכולת עד כגרים מאי לאו עד כגרים כלמטה (ב) בפחות מכגרים לא כלמעלה ביותר מכגרים וזהו תימה אמאי נקט למעלה ולמטה הוה ליה למנקט גדולים וקטנים ועוד היכי משמע ליה כלמטה מאי אולמיה ממתניתין ועוד דלא הוה ליה למנקט כלמעלה וכלמטה דהוה ליה למימר כפחות מכגרים ויותר מכגרים ליפנא דנקט עד הכא ונראה לי דה"פ למטה למטה מן החגור למעלה למעלה מן החגור תולה בעליון אותו שלמטה נתלה בעליון [ד] דשמע כמו שעליון מעלמא אתי תחתון נמי מעלמא אתי [ג] ועוד כגרים נתלה בו וקאמר מאי לאו כגרים למטה דעד כגרים דקתני מיירי שהתחתון עד כגרים תולה בעליון שממקום שבא העליון בא התחתון מכלל דאי לאו עליון מטמיין ליה ולא תלינן בדם מאכולת אלמא כגרים כיותר מכגרים ומשני לא כגרים ולמעלה כלומר תולה תחתון בעליון כשהעליון עד כגרים ומלמעלה למטה קחשיב כשהעליון ג' גריסין או שני גריסין עד כגרים שאז אין אנו תולין עליון בדם מאכולת אלא מעלמא אתי אז נתלה בו התחתון ומיירי כשהתחתון יותר מכגרים אבל אם היה העליון כגרים אז לא יהיה התחתון טהור שאין רגלים לדבר דאתא דם בה מעלמא שהרי העליון יש לתלותו בדם מאכולת: **נתעסקה** בכגרים ומצאה עליה כגרים ועוד. אור"י הוא הדין נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד דבכלל בעיא זו דאין לומר דבהא פשיטא ליה דאינה תולה אפי' לרבי יוסי דא"כ כי פשיט לקמן מאי לאו בכה"ג לוקמה בשנתעסקה בפחות מכגרים דפשיטא ליה דאינה תולה אלא ודאי בכל ענין בעי: **נמצא** עליה מין אחר. פ"ה מדבר הדומה לכתם כגון שרף או קילור דהא ודאי מעלמא אתא תולה בו כמה מיני כתמים ואינה מכרת אם דם היא ור"י מפרש נמצא שמצאה מין אחר למעלה מן החגור תולה בו כמה מיני שלמטה מן החגור משום שכמו שהעליון ודאי מעלמא אתא כך נאמר בתחתון דמעלמא אתא:

הדרן עלך הרואה כתם

א היו עליה טיפי דמים למטה וטיפי דמים למעלה תולה ב) בעליון עד כגרים מאי לאו כגרים מלמטה לא כגרים מלמעלה איתמר נמצא עליה כגרים ועוד ואותו עוד רצופה בו מאכולת ר' חנינא אומר טמאה ר' יוסי אומר ג) טהורה רבי חנינא אומר טמאה כי תליא בכגרים בכגרים ועוד לא תליא רבי יוסי אומר טהורה הני מילי היכא דלא רצופה בו מאכולת אבל היכא דרצופה בו מאכולת מוכחא מילתא דהאי ועוד דם מאכולת הוא פש ליה כגרים כיון דבעלמא תליא הכא נמי תליא בעי רבי ירמיה נתעסקה בכגרים ונמצא עליה בכגרים ועוד מהו תבעי לר' חנינא תבעי לר' יוסי תבעי לר' חנינא עד כאן לא קאמר ר' חנינא התם טמאה אלא דלא נתעסקה אבל הכא דנתעסקה ד) תליא או דלמא אפילו לרבי יוסי דאמר טהורה הני מילי היכא דרצופה בו מאכולת אבל היכא דאין רצופה בו מאכולת לא תליא תא שמע ה) נתעסקה באדום אין תולה בה שחור במועט אין תולה בו מרובה היכי דמי לאו כי האי גוונא לא ו) כגון דנתעסקה בכגרים ונמצא עליה שני גריסין ועוד אי הכי מאי למימרא מהו דתימא שקול כגרים צפור שדי בי מצעי זיל הכא ליכא שיעורא זיל הכא ליכא שיעורא קמ"ל אמר רבא נמצא עליה מין אחד תולה בו כמה מינין מיתיבי נתעסקה באדום אין תולה בו שחור נתעסקה שאני איכא דאמרי אמר רבא נתעסקה במין אחד תולה בו כמה מינין מיתיבי נתעסקה באדום אין תולה בו שחור כי קאמר רבא ז) דאתעסקה בתרנגולת דאית בה כמה מיני דמא: מעשה באשה [וכו']: והתניא לא אמרו חכמים את הדבר להקל אלא להחמיר אמר רבינא לא להקל על דברי תורה אלא להחמיר על דברי תורה ח) וכתמים עצמן דרבנן: עד שהוא נתון: איבעיא להו מי פליגי רבנן עליה דר"א ברבי צדוק או לא תא שמע ט) כתם ארוך מצטרף י) טפין טפין אין מצטרפין מני אי רבי אליעזר בר' צדוק למה לי צירוף האמר משוך כל שהוא טמא אלא לאו רבנן שמע מינה פליגי לא לעולם ר' אליעזר ברבי צדוק וכי אמר רבי אליעזר ברבי צדוק בעד אבל בכתם לא ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר ברבי צדוק יא) הלכה מכלל דפליגי שמע מינה:

הדרן עלך הרואה כתם

עין משפט נר מצוה

כח א (מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות ה"ח) סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קנ סעי' ח:

כט ב מיי' שם הל' כג סמג שם טוש"ע שם סעי' כח:

ל ג מיי' שם הל' כו טוש"ע שם סעי' כו:

לא ד מיי' שם הל' כז טוש"ע שם סעי' כג:

לב ה מיי' שם הל' כו טוש"ע שם סעי' כו:

לג ו מיי' שם הל' כז טוש"ע שם סעי' כד:

לד ז מיי' שם הל"ב טוש"ע שם סעי' ח:

לה ח מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעי' ה:

לו ט מיי' שם הל"ז טוש"ע שם סעי' מ:

תוס' הרא"ש (המשך)

מדלת כגריס של מאכולת לא נשאר בו גריס ועוד והא דנקט כגריס ועוד לרבותא דר' חנינא נקט' דאפי' בהכי מטמאה: **נתעסקה** בכגריס ונמצא עליה בכגריס ועוד. נ"ל דהה"נ אם נמצא עליה כשני גריסין מיבעיא ליה אי מטמא לה והא דנקט כגריס ועוד משום דאפי' בכה"ג מספקא ליה דילמא טמאה וה"ה דהוה מצי למיבעי נתעסקה בפחות מכגריס ונמצא עליו כגריס ועוד דאי בהא פשיטא ליה שאינה תולה א"כ לקמן לוקי כה"ג נתעסקה במועט אין תולה בו מרובה. נמצא עליה מין אחד תולה בו מינין הרבה. וכגון שאותו המין אין לספק בכתם כגון שהוא למעלה מן החגור: **ת"ש** כתם ארוך מצטרף. לפי מה שרוצה לפשוט מכאן דפליגי לא משמע ליה שיהא שום חילוק בין כתם לעד. ולר' אליעזר בן צדוק משוך כל שהוא טמא אפי' על חלוקה או על גבי הסדין. ולכאורה דשמעתין משמע דכי מסיק דפליגי רבנן עליה מההיא דשמואל היינו כדבעינן למימר השתא וזו הוא חומרא גדולה אם נטמא כתם משוך בכל שהוא דהא פסקינן הילכתא כר' אליעזר ונראה לפרש דהך שינוייא דשני כי קאמר ר' אליעזר בר צדוק בעד אבל בכתם לא קיימא אף לפי המסקנא וכן משמע לשון התוספתא דקתני משוך טמא מפני דם הקינוח: **סליק פרק הרואה כתם בס"ד**

האשה. מאי שנא עומדת דאמר הדור מי רגלים למקור ואייתי דם. פרש"י ברייש פירקין דלעיל דלאיידי דלמיך לה עלמא דמעומד השתיה ולא יכלה לעצור הדור מי רגלים למקור ואייתי דם יושבת נמי ליימא הדור מי רגלים למקור דשתתת דהשתא נמי דחיק לה עלמא ומשני במזנקת מקלחת כיון דנפיק כי אורחיה לא דחיק לה ולא הדור מי רגלים למקור (ג) דאין דרך לדס מקור לצאת עם מי רגלים אבל שותתת איידי דמוקמה אנפשה איכא למימר הדור כאילו עומדת אבל עומדת אי אפשר לה לזנק ופריך מזנקת נמי נהי דלא הדור למקור מיהו מאן ליימא לן דבהדי מי רגלים אתא דיימא ודאי לאו ממקור הוא דאתא כיון דאתו בהדי מי רגלים אלא ממקום מי רגלים באו ומכה יש בה דלמא בתר דתמו מיא אתא דם ממקור ולא ממי רגלים ע"כ לשון רש"י וקשה על מה שפי' דעומדת אי אפשר לה לזנק א"כ אמאי נקט כלל עומדת לא ליתני אלא יושבת וליפלוג בין מזנקת לשותתת ויש לישב פ"ה דנקט עומדת משום דפסיקא ליה דלעולם שותתת היא אי נמי משום ר' יוסי נקט לה דאפי' בעומדת שאין רחמה נפתח מטהר ועוד יש לומר דעומדת שפיר אפשר לה לזנק והמקשה היה סבור דמתניתין איירי בכל ענין בין בשמיתה בין בזנוק ולהכי פריך מאי שנא עומדת דטמאה משום חדא ריעותא דאין רחמה נפתח אע"ג דמזנקת יושבת נמי תהא טמאה היכא דשותתת כיון דאיכא חדא לריעותא ומשני כולה מתניתין מיירי במזנקת ותרתי לטיבותא בעינן הילכך עומדת אע"ג דמזנקת טמאה דאין רחמה נפתח ויושבת נמי אי שותתת טמאה והא דלא מפליג ביושבת לטמא היכא דלא דינקה דניחא ליה טפי לאשמועינן דעומדת טמאה אע"ג דינקה: **דילמא** בתר דתמו מיא. אין לפרש שאחר שכלו מימי רגליה אתא דמה כי אורחיה מן המקור דא"כ בשעה שמזנקת נמי לפרוך דילמא אתא דם מן המקור כי אורחיה כשאר אשה שהיא רואה אלא ודאי פשיטא ליה מדלא חזיא קודם שהתחילה לעשות צרכיה אלא אחרי כן האי דם לאו ממילא אתא כ"א ע"י מי רגלים שחזרו למקור והביאו הדם עמהם והכי פריך אפי' מזנקת דילמא בתר דפסקה מלזנק בעידנא דסיימי מיא שאינן באין עוד בגבורה אלא שותתין הדור למקור ואייתו דם: **וכן** אורי ליה ר' אבא לקולא הלכה כר' יוסי. וי"מ לקלא שם גברא הוא משום דקשיא להו אמאי איצטריך ליה למימר לקולא ממילא ידענין דר' יוסי הוא דמיקל. ונ"ל לפרש לקולא בכל מקום שהוא מיקל דלא תימא דוקא בסיפא דאיכא ספק ספיקא אלא אפי' ברישא דחדא ספיקא אורי כותיה: **מדלא** קתני ר"מ ור' יוסי מטהרין. ותימה אי מטמא א"כ ליתני בסיפא ר"מ ור"ש מטמאין. וי"ל משום דר"ש מטמא אפי' באשה יושבת כדאמרינן בסמוך: **תניא** כוותיה דרר' יוחנן איש ואשה וכו'. הקשה ר' מאיר דילמא הכא ביושבין איירי ובהא מודי ר"ל דר"מ מטהר וכ"ת אי ביושבים מאי איריא איש ואשה דהוי ספק ספיקא אפי' דהא מסיק דחזקת דמיס מן האשה ומהא מסיק לקמן דר' שמעון מטמא אפילו באיש ואשה יושבים ורבי מאיר מטהר אפילו באשה יושבת:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הלי"ז סמג לאוין קיט טוש"ע יו"ד סי' קצא סעי' ו וע"ש בהגה"ה:
ב ב ג שם בהג"ה:
ג ד מיי' פ"ט שם הל' כט וע"ש סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קצ סעיף מא:
ד ה מיי' שם הל' לג וע"ש טוש"ע שם סעיף מט:
ה ו ז מיי' שם הל"ז וע"ש טוש"ע שם סעיף י:

תוס' הרא"ש

האשה. במזנקת. פרש"י אבל עומדת אי אפשר לה לזנק וקשה לפירושו דא"כ ליפלוג בשותתת בין מזנקת לשותתת דהוי רבותא טפי לאשמועינן דאפי' יושבת טמאה בשותתת. וי"ל דעומדת פסיק ליה דאין צריך לפרש בשותתת משום דכל עומדת שותתת א"נ לרבותא דר' יוסי נקטיה דאפי' בעומדת ושותתת מטהר. מיהו נראה לפרש דעומדת אפשר לה לזנק וה"פ דסוגיא דשמעתין יושבת נמי נימא מי רגלים הדור למקור ואייתו דם. דס"ד דמתניתין איירי בכל ענין בין במזנקת בין בשותתת הילכך פריך כי היכי דעומדת טמאה בחדא לריעותא במה שאין נפתח שיוכלו ממימי רגליה לצאת בהדיא אלא נעצרין שם ואיכא למימר דהדור למקור ואייתי דם. אע"ג דאיכא חדא לטיבותא דמזנקת יושבת נמי תהא טמאה היכא דשותתת כיון דאיכא חדא לריעותא ומשני כולה מתניתין מיירי במזנקת ותרתי לטיבותא בעינן הילכך עומדת אע"ג דמזנקת טמאה דאין רחמה נפתח ויושבת נמי אי שותתת טמאה והא דלא מפליג ביושבת לטמא היכא דלא דינקה דניחא ליה טפי לאשמועינן דעומדת טמאה אע"ג דינקה: **דילמא** בתר דתמו מיא אתו דם. אין לפרש שאחר שכלו מימי רגליה אתא דמה כי אורחיה מן המקור דא"כ בשעה שמזנקת נמי לפרוך דילמא אתא דם מן המקור כי אורחיה כשאר אשה שהיא רואה אלא ודאי פשיטא ליה דלא חזיא קודם שהתחילה לעשות צרכיה אלא אחרי כן האי דם לאו ממילא אתא כ"א ע"י מי רגלים שחזרו למקור והביאו הדם עמהם והכי פריך אפי' מזנקת דילמא בתר דפסקה מלזנק בעידנא דסיימי מיא שאינן באין עוד בגבורה אלא שותתין הדור למקור ואייתו דם: **וכן** אורי ליה ר' אבא לקולא הלכה כר' יוסי. וי"מ לקלא שם גברא הוא משום דקשיא להו אמאי איצטריך ליה למימר לקולא ממילא ידענין דר' יוסי הוא דמיקל. ונ"ל לפרש לקולא בכל מקום שהוא מיקל דלא תימא דוקא בסיפא דאיכא ספק ספיקא אלא אפי' ברישא דחדא ספיקא אורי כותיה: **מדלא** קתני ר"מ ור' יוסי מטהרין. ותימה אי מטמא א"כ ליתני בסיפא ר"מ ור"ש מטמאין. וי"ל משום דר"ש מטמא אפי' באשה יושבת כדאמרינן בסמוך: **תניא** כוותיה דרר' יוחנן איש ואשה וכו'. הקשה ר' מאיר דילמא הכא ביושבין איירי ובהא מודי ר"ל דר"מ מטהר וכ"ת אי ביושבים מאי איריא איש ואשה דהוי ספק ספיקא אפי'

מסורת הש"ס

א) [געיל יד: מז:], **ב)** [נכרות פ. וש"נ], **ג)** [געיל נח.],

---

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מזנקת נמי נהי דלא כל"ל: **(ב)** **בא**"ד מי רגלים באו ומכה: **(ג)** תוס' ד"ה האשה וכו' למקור ואין לכך:

מוסף רש"י

האשה שהיא עושה צרכיה. מטילה מים (לעיל יד:). **אם עומדת טמאה.** דכיון דלמוקה היא, הדור מי רגליה למקור ואייתי דם, **ואם יושבת טהורה.** דממקום מי רגליה הוא בא ואין עומד אלא דם המקור (שם) דמכה יש לה במקום מי רגליה שאין דרך דם נדה לצאת עם מי רגליה (לעיל נז:). **כח דהיתרא עדיף ליה.** טוב לו להסמיענו כח דכרי המתיר, שהוא סותר על שמועתו ואינו יכל להמיר, אבל כח האוסרין אינה לאיר, שהכל יכולין להמיר ואפילו בדבר המותר (ביצה ב:). **אינו מקבל כתמים.** לא הזכירו חכמים גזרת כתם אלא על דבר המקבל טומאה (לעיל נח:).

תוס' הרא"ש (המשך)

אשה לחודה יושבת מטהר ר' מאיר דילמא להודיעך כחו דר"ש איצטריך ו) דכבר שמענין ליה ממתניתין דאפי' באיש ואשה מטמא כדדייק לקמן ממתניתין. ועוי"ל דמסתמא כח דר"מ ור' יוסי דאתא לאשמועינן דהוי כח דהיתירא וכח דהילכתא: **אשה** יושבת מה לי א"ר שמעון וא"ת דנשתוט דאפי' ביושבת מטמא מדלא תנא ר"ש מטמא בהדי ר"מ וי"ל דאיבעיא ליה אליבא דר' יוחנן דאמר דר"מ מטהר בסיפא אפי' בעומדת. ותימה לר' יוחנן נמי תפשוט אי ר"ש מטהר ביושבת א"כ ליתני נמי ר"ש ז) בהדי ר"מ וי"ל דעדיפא אייתי ליה מברייתא:

ו) ל"ל וי"ל דלר"ש לא כחו דר"מ מטהר ביושבת א"כ ליתני נמי ר"ש ז) בהדי ר"מ וי"ל דעדיפא אייתי ליה מברייתא.

א) **האשה** שהיא עושה צרכיה וראתה דם רבי מאיר אומר אם עומדת טמאה ואם יושבת טהורה ר' יוסי אומר אבין כך ובין כך טהורה איש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ונמצא דם על המים רבי יוסי בטהר ורבי שמעון מטמא שאין דרך האיש להוציא דם אלא שחזקת דמים מן האשה: **גמ'** מאי שנא עומדת דאמרינן מי רגלים הדור למקור ואייתי דם יושבת נמי נימא מי רגלים הדור למקור ואייתי דם אמר שמואל גבמזנקת מזנקת נמי דלמא בתר דתמו מיא אתא דם אמר ר' אבא ביושבת על שפת הספל ומזנקת בתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל דאם איתא דבתר דתמו מיא אתא על שפת הספל איבעי ליה לאשתכוחי אמר שמואל ואמרי לה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי וכן אורי ליה רבי אבא לקלא הלכה כרבי יוסי: איש ואשה [וכו']: איבעיא להו איש ואשה עומדין מה לי א"ר מאיר כי אמר רבי מאיר בחד ספקא אבל בספק ספקא לא מטמא או דלמא לא שנא אמר ריש לקיש היא היא ממאי מדלא קתני ר' מאיר ורבי יוסי מטהרין א"ה השתא רבי מאיר בספק ספקא מטמא בחד ספקא מיבעיא להודיעך כחו דרבי יוסי דאפילו בחד ספקא מטהר ואדמיפלגי בחד ספק להודיעך כחו דר' יוסי ליפלגו בספק ספקא להודיעך כחו דר' מאיר דכח דהיתרא עדיף ליה ור' יוחנן אמר כי קאמר רבי מאיר בחד ספקא אבל בספק ספקא לא אמר אם כן ליתני ר"מ ור' יוסי מטהרין אין הכי נמי ואיידי דסליק מרבי יוסי פתח בדרבי יוסי ורבי יוסי בחד ספקא מטהר בספק ספקא מיבעיא מהו דתימא הני מילי דיעבד אבל לכתחלה לא קא משמע לן תניא כוותיה דרבי יוחנן איש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ונמצא דם על המים רבי מאיר ורבי יוסי מטהרין ור' שמעון מטמא איבעיא להו אשה יושבת מה לי אמר רבי שמעון כי אמר רבי שמעון בעומדת דדחיק לה עלמא אבל יושבת לא או דלמא לא שנא ת"ש דתניא יושבת תולה עומדת אינה תולה דברי ר"מ רבי יוסי אומר בין כך ובין כך תולה ר"ש אומר בין כך ובין כך אינה תולה איבעיא להו איש ואשה יושבין מה לי א"ר שמעון כי אמר רבי שמעון עומדת דדחיק לה עלמא ויושבת דחד ספק אבל בספק ספקא לא אמר או דלמא ל"ש ת"ש כיון דא"ר שמעון חזקת דמים מן האשה ל"ש עומדין ולא שנא יושבין: **מתני'** דהשאילה חלוקה לנכרית או לנדה הרי זו תולה בה הג' נשים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם כולן טמאות ישבו על ספסל של אבן או על האיצטבא של מרחץ רבי נחמיה מטהר שהיה רבי נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים: **גמ'** אמר רב בנכרית בתרי ספקי מיבעיא: **גמ' מזנקת.** מקלחת דכיון דנפק בקילוח כי אורחא לא דחיקא ולא הדור מי רגלים למקור ואין דרך דם מקור לצאת עם מי רגלים אבל שותתת איידי דאוקמה אנפשה הוא ואיכא למימר הדור כאילו עומדת אבל עומדת אי אפשר לה לזנק: **מזנקת.** נהי נמי דלא הדור למקור מיהו מאן ליימא לן דבהדי מי רגלים אתא דיימא ודאי לאו ממקום הוא מדאתא בהדי מי רגלים אלא ממקום מי רגלים ומכה יש בה: **דלמא בתר דתמו מיא אתא דם.** ממקור ולא מחמת מי רגלים: **וכן אורי ליה לקלא.** שם אדם שהולך לדבר: **איש ואשה עומדין מאי אמר בה ר' מאיר.** דמטמא באשה עומדת הכא איכא ספק ספקא להקל דלמא מאיש אתי ואפילו אם תמצי לומר דמיגה אתא דלמא לא הדור מי רגלים למקור וממקום מכה בא: **היא היא.** כי היכי דמטמא ר' מאיר באשה לחודה הכי נמי מטמא באיש ואשה עומדין: **בחד ספקא מיבעיא.** ולמה ליה לפלוגי ר"מ ברישא לאשמועינן בסיפא ר"מ מטמא דלישתמעו תרוייהו: **דיעבד.** כגון שנתעסקה בטהרות אבל לכתחלה אומרין לה אל תתעסקי: **קמ"ל.** ממשנה יתירתא דלא אצטריך לאפי' לכתחלה קאמר: **אשה.** לחודה יושבת ועושה צרכיה ומצא דם בספל: **מה לי א"ר שמעון.** מי אמרי כי א"ר שמעון בעומדת דכיון דעומדת אפי' איכא איש בהדה מטמא דכיון דאמר ר"ש חזקת דמים מן האשה אין כאן ספק אבל יושבת ולאי ממקום מי רגליה אתא ותולה במכה: **איש ואשה יושבין מה לי אמר ר"ש.** מי אמרי כי אמר מתני' בעומדין ואלימא ליה עומדת דאפי' בתרי ספקי מטמא ובריתא נמי דמטמא ר"ש ביושבת משום דליכא איש בהדה אבל הכא דתרתי לקולא יושבת ואיש בהדה לא: **פ"ש.** מדקתני חזקה אלמא לא מספקא דם באיש כלל: **מתני' השאילה חלוקה לנכרית או לנדה.** ואחר כך לבשתה היא ומצאה עליה כתם: **הרי זו תולה בה.** וטהורה דכיון דנדה היא לא מקלקלה לה מידי ונכרית נמי טמאה ותליא בה. אבל ישראלית טהורה ששאלה חלוק מחבירתה טהורה ואחר כך לבשתה חבירתה שתיהן טמאות כדקתני שלש נשים כו' דכיון דאי תליא בה מקלקלה לה מאי חזית דמקלקלה לה להך טפי מהך: **של אבן.** שאינו מקבל טומאה. וספסל דרישא בשל עץ דראוי ליטמא במושב חזב והנדה: **אין מקבל כתמים.** כלומר לא גזרו על כתמים. טעמא דרבי נחמיה מפרש בגמרא [ס:]: **גמ'**

האשה. אם עומדת. מפרש בגמרא: **ברייתא.** מי רגליה: **ר' יוסי מטהר.** דהא אפי' באשה גרידתא מטהר דליכא אלא חד ספק ספק בא מן המקור ספק בא ממקום מי רגליה וכ"ש הכא דדלמא מאיש אתו. ובגמרא פרכינן השתא בחד ספק מטהר

הרואה. שגדולה היא וידעינן בה דכבר רגלתה: **רואה לראות.** שהגיעו ימי הנעורים: **ופסברא רבי מאיר לחומרא הוא.** דתימא דלתנא קמא אפילו אינה רואה ותשמע מינה דלתרוייהו לא בעינן שראתה כבר והא תניא דרבי מאיר לקולא מכלל דלת"ק לא סגי ברואה לראות עד שתהא רואה ממש: **ופרכינן אלא קשיא לך.** קמייתא דמשמע דר' מאיר לחומרא: **פריץ הכי הוי.** וברייתא דקתני אינה תולה בנכרית לת"ק הכי קאמר אינה תולה בנכרית הרואה לראות אלא אם כן רואה ר' מאיר אומר תולה ותרוייהו מתניתא חדא מילתא אמרי ורב דאמר כתנא קמא דתרוייהו: **בשני שלה.** אם השאילתה לשומרת יום בשני שלה תולה בה ואף על גב דלא הוחזקה רואה היום כיון דמעיינה פתוח תולה בה ואע"ג דמקלקלה לה פורתא דצריכה לשמור יום המחרת כיון דטמאה השתא: **ובסופרת ז'.** נקייס אחר זיבה ואף ע"פ שמקלקלה הרבה שסתרה כל ימי ספירתה וצריכה לספור ז' נקייס הואיל ועכשיו טמאה תולה בה: **והברבה מקולקלת.** שומרת יום צריכה עוד לשמור שלשי בשביל כתם זה ואם סופרת היא סופרת כל שלפניה: **רבי אומר אינה תולה.** הואיל ומקלקלה לה מאי חזית דמקלקלת להך טפי מהך: **ושוין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה.** דלא מקלקלה מידי: **ובשבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה טהורין.** דלא מקלקלה לה מידי שאין לה כתם כדאמרי' בפ' קמא (דף י:) זו שירפה מלוי ותלינן כתמה בדם בתולים: **לפיכך דרכן שמעון למה לי.** כיון דתנא תולה בה פשיטא דהיא מתוקנת וזו מקולקלת: **שהלכו בשני שבילין.** ולא ידענא הי להאי על והי להאי על: **באנו למחלוקת.** לרבן שמעון (ה) דאמר תולין כתם בשומרת יום הכא נמי תולין שביל טמא באדם טמא וטהור בטהור ולרבי שמיהם טמאים: **עד כאן לא אמר רבי.** ג) **דשניה טמאה: אלא משום דבי הדדי ניינהו.** שתיהן היו בחזקת טהרה (ד) השומרת יום בשני שלה רואה לטבול כל שעה שתרצה כיון שספרה שעה אחת הילכך אין כאן טומאה שתוכל לתלות בה יותר מזאת לפיכך שתיהן טמאות אבל הכא דטמא הוא מאי נפקא ליה מינה אי תלית ביה הילכך אפילו לרבי תלינן: **ורב חסדא אמר סוף סוף.** הך שומרת יום טבילה היא בעיא הילכך טמאה הואי ואפילו הכי קאמר רבי לא תלינן בה: **איתמר נמי.** כרב חסדא דאמר אפילו לרבי תלינן שביל טמא בטמא. וכמדומה לי דלא גרס נמי: **טמא וטהור.** או אפילו טהור ותלוי שהלכו כו' תולה טהור את שביל טמא בתלוי: **לדברי הכל.** ואפילו לרבי וכדאמרינן דהתם הוא דבי הדדי ניינהו אבל הכא דתלוי טמא מספק וטהור טהור גמור תולין טומאה בתלוי: **כתם בתם.** השאילה חלוקה לבעלת הכתם ואם"כ לבעלת הכתם היא מהו שתתלה בראשונה להיות היא טהורה: שומרת יום חזאי אתמול מגופה: **לא תניא.** ושתיהן טמאות: **לפי שאין תולין.** דמעלמא אתי לה טומאת כתם קמא ולא בחזקת רואה היא: **בשני שלה.** אינה תולה דמקלקלה לה שמתרכת ימי טומאת כתמה יום אחד אבל ביום שלאחר חלוק זה ביום ראשון (לכתמה הראשון) תולה דלא מקלקלה לה מידי:

כאן

ה) תולה בשומרת יום כנגד יום. מספקא ליה להר"י אם טמא קל כגון סופרת מקלת או הכל ולא טבלה תולה בלא ספרה כלל בין בנדה בין בטומאת מת ושבילי דשמעתין לא איירי אלא בטהור וטמא: (לעיל) **יושבת** מה לי אמר ר"ש. מדלא קאמר ר"מ ור' שמעון מטומאים ליכא למפשט דלרבי יוחנן מטהר ר"מ בספק ספקא ומיהו מריש ה"מ למפשט מדלא קאמר ר' מאיר ור"ש אומרים עומדת טומאה יושבת טהורה אלא דעדיפא מייתי מברייתא: **טמא** וטהור שהלכו בשני שבילין. הך טמא לא מיירי בטמא שספר והזה אלא אלא טבל מדקאמר רב אדא התם כי הדדי ניינהו הכא מאי נפקא ליה מינה משמע דאיירי בטמא לא נפקא ליה מינה אלא דומיא דפלוגתייהו דלעיל דאי מיירי בע"א היה לו לפרש ופר' הוא דאיירי טמא במת בשביעי שלו קודם שטבל והוה דומיא דפלוגתייהו דלעיל וא"ה קאמר רב אדא בר אהבה דלא דמי לדלעיל [דהתם] תרוייהו כי הדדי ניינהו דסופרת בשביעי שלה חשובה כטהורה כיון שהתרתה תלוי ביה אימתי שתרצה תטבול ותטהר אבל הכא מאי נפקא ליה מינה כיון שאין שהתרו תלויה בידו שצריך אדם טהור להזות עליו חשוב הוא כטמא גמור דמי יומר דמזדקיק. ועוד דקדק מדלא קאמר הכא לאו כי הדדי ניינהו אלא קאמר הכא מאי נפקא ליה מינה משמע שבא להוסיף ולומר אפ' אי הוו כי הדדי מאי נפקא ליה מינה לטמא שטהור תולה בו הרי ספק טומאה בר"ה הוא וטהור ולא מקלקלין ליה אלא אם באו שנים לישאל בבת אחת ואהא קאמר דתולה הטהור בטמא ולא נפקא ליה מינה כולי האי שהרי בקל יכול לזהר שלא יבא לשאל בבת אחת הילכך אי מיתרמי ליה מילתא דבאו לישאל בבת אחת תלינן ביה: **מהו לתלות כתם בכתם.** לכאורה משמע דבעי כגון שספרה ג' או ד' דומיא דלעיל אבל בראשון לכ"ע תולה כיון דלא מפסדא מידי ואי אפשר לומר כן דא"כ לבעי בראשון שלה לרבי שמא אינה תולה משום דלא הוי מגופה. ותו אי פשיטא ליה דבראשון שלה תולה אמאי איתותב רב ליואי מברייתא דלקמן לישני הא בראשון הא בז'. הילכך נראה דאף בראשון מבעיא ליה וה"ק אליבא דר' פשיטא כיון דלא חזיא מגופה דאינה תולה אף בראשון כיון דכי חזיא מגופה קאמר דאינה תולה בז'. ומיבעיא ליה אליבא דרשב"ג דקאמר דכי חזיא מגופה תליא אפי' בשביעי הכי נמי ו) דמעלמא קאתי דילמא אף בראשון לא תליא:

ו) נראה דל"ל הכי נמי הכא בכתם דמעלמא קאתי נמי תלינן או דלמא וכו'.

ᵃהרואה ממאי דומיא דנדה מה נדה דקחזיא אף נכרית דקא חזיא ᵇאמר רב ששת כי ניים ושכיב רב אמרה להא שמעתא דתניא תולה בנכרית רבי מאיר אומר בנכרית הראויה לראות ואפילו ר"מ לא קאמר אלא בראויה לראות אבל רואה לא איצטריך אמר רבא ותסברא ר"מ לחומרא רבי מאיר לקולא דתניא אינה תולה בנכרית רבי מאיר אומר תולה ואלא קשיא הך תריץ הכי והיא שרואה ר' מאיר אומר בראויה לראות ואף ע"פ שאינה רואה ת"ר תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה ובסופרת שבעה שלא טבלה לפיכך היא מתוקנת וחברתה מקולקלת דברי רשב"ג רבי אומר ᶜאינה תולה לפיכך שתיהן מקולקלות ᵈושוין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה וביושבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה טהורין ᵉלפיכך דרשב"ג למה לי משום דרבי לפיכך דרבי למה לי מהו דתימא ההיא דאשתכח כתם גבה תתקלקל אידך לא תתקלקל קמשמע לן אמר רב חסדא טמא וטהור שהלכו בשני שבילין אחד טהור ואחד טמא ᶠבאנו למחלוקת רבי ורשב"ג מתקיף לה רב אדא עד כאן לא קאמר רבי התם אלא דתרוייהו כי הדדי ניינהו הכא מאי נפקא לן מינה ורב חסדא סוף סוף איהי טבילה בעיא איתמר א"ר יוסי בר' חנינא ᵍטמא וטהור ואפילו טהור ותלוי שהלכו בשני שבילין אחד טמא ואחד טהור תולה טמא בתלוי וטהור בטהור לדברי הכל בעא מיניה ר' יוחנן מרבי יהודה בר ליואי מהו לתלות כתם בכתם אליבא דרבי לא תבעי לך השתא ומה התם דקא חזיא מגופה אמרת אינה תולה הכא דמעלמא קא אתי לא כל שכן כי תבעי לך אליבא דרשב"ג התם הוא דקא חזיא מגופה תליא הכא דמעלמא קאתי לא תליא או דלמא לא שנא ᵃא"ל ᵇאין תולין מה טעם ᶜלפי שאין תולין איתיביה אין תולין כתם בכתם השאילה חלוקה לנכרית או ליושבת על הכתם הרי זו תולה בה הא גופה קשיא רישא אמרת אין תולין סיפא אמרת תולין הא לא קשיא הא רבי והא רשב"ג איכא דאמרי הא והא רבי הא בראשון שלה הא בשני שלה רב אשי אמר הא והא רשב"ג ולא קשיא

כאן

רבי מודה שתולה בנדה גמורה אלא טבלה כלל: **מהו לתלות כתם בכתם.** אומר הר"י דליכא למימר דבעי לתלות בסופרת שבעה אלא טבלה אבל בראשון פשיטא ליה דתולה דאם כן מאי קאמר לקמן מ"מ קשיא הא איכא לשנויי ו) בין לרבי בין לרשב"ג בראשון שלה איירי בריתא ועוד דאליבא דרבי נמי ה"ל למבעי בראשון שלה כיון דלא חזיא מגופה אלא אפי' בראשון שלה מבעי ליה ופשיט ליה דאין תולין אפי' לרשב"ג אלא לחזיא מגופה והשתא לכולהו שינויי קשה לר' יהודה בר ליואי והא דקמשני הא והא רבי הא בראשון שלה והא בשני שלה הש"ס הוא דקמהדר לשנויי בכל ענין איכול לתרץ ולא בשיטתיה דר"י דהא קאמר אליבא דרבי לא תבעי לך ואוקימנא בעיא אלו אפילו בראשון שלה וקאמר כיון דהיכא דמגופה חזיא לא תלינן בשני שלה לרבי בכתם לא תלינן אפילו בראשון שלה

כאן

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' כט ועי' במ"מ סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' מא:

ז ב מיי' שם הל' כט סמג שם טור"ד שם:

ח ג מיי' שם הל' שם ועי' במ"מ וכ"מ סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעי' מב וע"ש:

ט ד מיי' פי"ט מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ד:

י ה מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' כט סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' מב [וסעיף מג]:

תוס' הרא"ש (המשך)

שבילין לרבותא דר' דמטמא אע"ג דהוי ספק טומאה בהה"ר מטמיא להו כיון דבאו לישאל בבת אחת ולא תלינן טהור בטהור וטמא בטמא. מיהו קשיא לרב אדא אמאי נקט לעיל דשוין שתולה בראשון ליתני חמישי וששי דהוי רבותא טפי [ובלא"ה] פי' זה נראה דוחק לר"מ דלכאורה משמע דאיירי דומיא דפלוגתייהו דלעיל דאי מיירי בע"א היה לו לפרש ופר' הוא דאיירי טמא במת בשביעי שלו קודם שטבל והוה דומיא דפלוגתייהו דלעיל וא"ה קאמר רב אדא בר אהבה דלא דמי לדלעיל [דהתם] תרוייהו כי הדדי ניינהו דסופרת בשביעי שלה חשובה כטהורה כיון שהתרתה תלוי ביה אימתי שתרצה תטבול ותטהר אבל הכא מאי נפקא ליה מינה כיון שאין שהתרו תלויה בידו שצריך אדם טהור להזות עליו חשוב הוא כטמא גמור דמי יומר דמזדקיק. ועוד דקדק מדלא קאמר הכא לאו כי הדדי ניינהו אלא קאמר הכא מאי נפקא ליה מינה משמע שבא להוסיף ולומר אפ' אי הוו כי הדדי מאי נפקא ליה מינה לטמא שטהור תולה בו הרי ספק טומאה בר"ה הוא וטהור ולא מקלקלין ליה אלא אם באו שנים לישאל בבת אחת ואהא קאמר דתולה הטהור בטמא ולא נפקא ליה מינה כולי האי שהרי בקל יכול לזהר שלא יבא לשאל בבת אחת הילכך אי מיתרמי ליה מילתא דבאו לישאל בבת אחת תלינן ביה: **מהו לתלות כתם בכתם.** לכאורה משמע דבעי כגון שספרה ג' או ד' דומיא דלעיל אבל בראשון לכ"ע תולה כיון דלא מפסדא מידי ואי אפשר לומר כן דא"כ לבעי בראשון שלה לרבי שמא אינה תולה משום דלא הוי מגופה. ותו אי פשיטא ליה דבראשון שלה תולה אמאי איתותב רב ליואי מברייתא דלקמן לישני הא בראשון הא בז'. הילכך נראה דאף בראשון מבעיא ליה וה"ק אליבא דר' פשיטא כיון דלא חזיא מגופה דאינה תולה אף בראשון כיון דכי חזיא מגופה קאמר דאינה תולה בז'. ומיבעיא ליה אליבא דרשב"ג דקאמר דכי חזיא מגופה תליא אפי' בשביעי הכי נמי ו) דמעלמא קאתי דילמא אף בראשון לא תליא:

ו) נראה דל"ל הכי נמי הכא בכתם דמעלמא קאתי נמי תלינן או דלמא וכו'.

כאן למפרע כאן להבא. פרש"י למפרע תולה דלא מקלקלה לה בהכי ולא מטמא למפרע להבא אינה תולה בבעלת כתם בשני שלה דמקלקלה לה ומאי חזית דמקלקלה לה להך טפי מינה וזהו תימה שנתלה זה הכתם בחברתה לחלאין ומפרש הר"י למפרע אם בעלת הכתם הכירה בכתמה ואח"כ לבשה היא וחברתה חלוק ונמצא בה כתם תולה בה כיון שכבר הכירה בטומאה קודם שבא הספק בשתיהן כאן להבא שלבשו שתיהן חלוק ונמצא בו כתם ולא נודע ממי הוא ואח"כ לבשה חלוק ונמצא בו כתם אע"ג שזאת ודאי טמאה ע"י כתם שלה הוא ולא נודע בה עד אחר שאירע בה וחברתה הספק אינה תולה ויש לפרש לשון הש"ס איפכא למפרע אין תולין ולהבא תולין וקאי למפרע ולהבא אשאלת החלוק אם שאלת החלוק היה למפרע קודם שבעלת החלוק הכירה כתמה ולהבא ששאלת החלוק שממנו אירע הספק בשתיהן היתה אחר מציאת הכתם של בעלת הכתם תולין והיא היא:

במטלניות שאין בהן שלש שלש. והכא לא פריך פשיטא כמו לעיל דבזבחים פרק דם חטאת (דף לד.) משמע דאי חשיב עלייהו ויחדם מקבלים טומאה: **והוא** שבדקה עצמה כשיעור וסת. לאו דוקא בדקה אלא קנתה כדאמר בפ"ק (לעיל דף יב.) דלא משכחת בדיקה כשיעור וסת:

בעלה פטור טהרותיה טהורות.

פ"ה ולית ליה טומאה מעת לעת כשמאי אי נמי בד' נשים שדיין שעתן ועוד י"ל באשה שיש לה וסת אי נמי בחולין שאין בהן טומאה מעת לעת: **אימא** שמש עכביה לדם אבל הכא כו'. וא"ת כיון דיכול להיות דאע"ג דנמצא כשיעור וסת שלא היה דם בשעת ביאה אם כן אמאי בעלה בחטאת הא ספק הוא וי"ל כיון דרוב פעמים בא מקודם ובתשמיש דאיכא למיתלי בעיכוב שמש טמא מן התורה:

עוברה ושאינה עוברה כו'. תוי"ט דדוקא בהך עניינא דקאמר הש"ס תולין אבל יש לה וסת דמסולקת בדמים דהא אמרינן בה דיה שעתה אינה תולה באין לה וסת וכן יש לה וסת ולא הגיע שעת וסתה אין תולה בהגיע שעת וסתה: אמר

כאן למפרע. לענין טומאת מפרע תולין דלא מקלקלה לה בהכי ולא מטמא למפרע אבל מכאן ולהבא אין תולה דמקלקלה לה ומאי חזית דמקלקלה לה טפי מינה: **מכל מקום קשיא.** דלרבן שמעון תולין וקשיא לבר ליומי: **אמר רבינא.** תריץ ריש"א וסיפא הכי ולא תקשי לבר ליומי: **לנכרית בעלת הכתם הרי זו תולה בה.** כלומר לנכרית הרואה הרי בעלת הכתם זו תולה בנכרית: **והא או ליושבת קתני.** והך לאו יושבת היא דהא השתא היא דאישתכח עלה ויושבת משמע שהתחילה למנות שבעת ימים: **הכי קאמר.** השתא חלוקה לנכרית או לישראלית יושבת על דם טוהר דדמיה טהורין ואין כאן קלקול הרי בעלת כתם תולה בה: **אטו תולו.** דדבר המקבל טומאה הוא ומקבל גזרת כתמים לטמא אשה מדרבנן: **פנימית.** שאינו הרחיים: **שביהן טמאות.** שחילוה דוחקת עצמה להתקרב אל הרחיים ועובדת ונכנסה (ה) למעמדה הפנימית הילכך שתיהן עברו שם ולא ידעינן מהי נפל: **הפנימית טהורה.** שהפנימית אינה מתרחקת מן הרחיים ליכנס במעמד החילון: **אמבטי.** מרחץ שהיו באות לרחוץ: **וטמאוה.** והא עלה של זית דלא מקבל טומאה ומקבל כתמים ומדקתני והביאוה לפני חכמים מכלל דרבים פליגי עליה: **פנאי היא.** דאיכא תנא דתנא דיחידאה פליג עליה ורבנן מודו ליה: **מתני' וחולות זו בזו.** בגמרא מפרש לה שאם היתה האחת מעוברת תולה הדם בשאינה מעוברת והיא טהורה: **ואם לא היו ראויות וכו'.** בגמ' מפרש שאם היו כולן מעוברות או כולן מניקות כולן טמאות כאילו ראויות לראות דאמרן דם מבייהו נפק: **גמ' והוא שבדקה עצמה כשיעור וסת.** של מציאתה הילכך מחזקינן האי דם בדידה ואינך טהורות: **כבר פדא דאמר כל שבעלה בחטאת הוי.** אשה שנתעסקה בטהרות ופרשה ולאתה דם כשיעור וסת לגבי בעלה בכי האי שיעורא הוי בעלה בחטאת דמחזקינן האי דם בשעת בעילה ולאי הכא נמי מחזקינן ליה בולאי בשעת עסיקתה בהנך טהרות וטהרות טמאות ולאי ושורפין (ו) ואינו כשאר מעת לעת לתלות: **בעלה באשה פנוי.** אם לאחר שפירשה מן הטהרות שהתה כדי שתרד מן המטה ותדיח פניה דאי לגבי בעלה בכי האי שיעורא הוי בעלה באשה פנוי דספק דם הוה בשעת ביאה ספק בתר הכי ה"נ ספק הוא אי הוה דם בשעת טהרות או לאו טהרותיה תלויות: **בעלה פטור.** כגון שהתה יותר מכן לגבי בעלה פטור דאפי' אשה תלוי ליכא דמחזקי' להאי דם לאחר ביאה הכא נמי טהרותיה טהורות ולית ליה לבר פדא טומאה מעת לעת כשאי דאמר (ב.) דיין שעתן או באדבע נשים שאמרו דיין שעתן (ז.) ומתני' נמי דקתני היא טמאה וכולן טהורות אלמא ולאי בדידה מחזקינן דמטהרינן להך אלמא כבר פדא הוא דמשוי לטהרות טומאה ולית היכא דבדקה שיעור וסת ולא כי' אושעיא דאמר אפי' בעלה בחטאת טהרותיה תלויות ואפי' כשיעור וסת לית ליה טומאה ולית: **בשלמא הכא.** גבי בעילה כי דאתה כשיעור וסת אמרינן בשעת ביאה הוה דם והאי דלא אתא עד השתא שמש עכביה אבל גבי טהרות אם אינתא דהוה דם בשעת טהרות מאן עכביה הלכך ולאי טומאה ליכא אלא גזרת מעת לעת מדרבנן: **משל דר' אושעיא.** דאמר שמש מעכב את הדם: **ילד שוהא נבא.** הולך בנחת וממתין לזקן: **נכנסו לעיר.** ונפרדו זה לבד ביתו וזה לבד ביתו אז הילד ממהר לבא: **עוברה.** דמיה מסולקין וכן מניקה וזקנה. בתולה האי בתולה בתולת דמים שלא ראתה מימיה ואפילו היא נשואה קרי לה בתולה להכי כדאמרינן בפרק קמא (לעיל דף ח.): כאילו

כאן למפרע כאן להבא מכל מקום קשיא אמר רבינא לא קשיא הכי קאמר השאילה חלוקה לנכרית בעלת כתם הרי זו תולה בה והא או ליושבת על הכתם קתני הכי קאמר או ליושבת על דם טוהר בעלת כתם תולה בה: שלש שלבשו כו' שהיה ר' נחמיה כו': אמר רב מתנה מ"ט דר' נחמיה דכתיב [1]ונקתה לארץ תשב כיון שישבה לארץ נקתה אמר רב הונא אמר רבי חנינא [א]מטהר היה רבי נחמיה אפילו באחורי כלי חרס פשיטא מהו דתימא ליגזור גבו אטו תוכו קמ"ל אמר אביי מטהר היה ר' נחמיה [ב]במטלניות שאין בהן שלש על שלש דלא חזיין לא לעניים ולא לעשירים דרש רב חייא בר רב מתנה משמיה דרב הלכה כר' נחמיה אמר ליה רב נחמן אבא תני מעשה בא לפני חכמים וטמאום ואת אמרת הלכה כרבי נחמיה מאי היא דתניא [ג]שתי נשים שהיו טוחנות ברחיים של יד ונמצא דם תחת הפנימית שתיהן טמאות תחת החיצונה החיצונה טמאה והפנימית טהורה בינתים שתיהן טמאות [א] היה מעשה ונמצא דם על שפתה של אמבטי ועל עלה של זית בשעה שמסיקות את התנור ובא מעשה לפני חכמים וטמאום תנאי היא דתניא ר' יעקב מטמא ורבי נחמיה מטהר והורו חכמים כרבי נחמיה: **מתני'** [ד]שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות [ה]בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה היא טמאה ושתיהן טהורות ותולות זו בזו ואם לא היו ראוין לראות רואין אותן כאילו הן ראויות: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב [ו]והוא שבדקה עצמה בשיעור וסת סבר לה כבר פדא דאמר כל שבעלה בחטאת טהרותיה טמאות בעלה באשם תלוי טהרותיה תלויות בעלה פטור טהרותיה טהורות ורבי אושעיא אמר אפילו בעלה בחטאת טהרותיה תלויות בשלמא התם אימר שמש עכביה לדם [ז][אבל] הכא אם איתא דהוי דם מאן עכביה א"ר ירמיה משל דר' אושעיא למה הדבר דומה לילד וזקן שהיו מהלכין בדרך כל זמן שהיו בדרך ילד שוהא לבא נכנסו לעיר ילד ממהר לבא ואמר אביי משל דר' אושעיא למה הדבר דומה לאדם שנותן אצבע בעין כל זמן שאצבע בעין דמעה שוהא לבא נטל האצבע דמעה ממהרת לבא: ותולות זו בזו: ת"ר [ח]כיצד תולות זו בזו עוברה ושאינה עוברה עוברה בשאינה עוברה מניקה ושאינה מניקה תולה מניקה בשאינה מניקה זקנה ושאינה זקנה תולה זקנה בשאינה בתולה ושאינה בתולה בתולה בתולה בשאינה בתולה היו שתיהן עוברות שתיהן מניקות שתיהן זקנות שתיהן בתולות זו היא ששנינו לא היו ראויות לראות רואין כאילו

ה) נראה דל"ל אינה תולה. כלומר להבא כגון שבשעה שנכנסה החלוק כבר היתה וכו'.

ו) קדושין עג: [ע' תוס' סוטה כח: ד"ה בר"ס], ז) רש"ל.

תורה אור השלם

1. וְאָנוּ וְאָבֵלוּ פִּתְחֵיהָ וְנִקְּתָה לָאָרֶץ תֵּשֵׁב:
ישעיהו ג כו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמיהן וכו' למעמד הפנימית: (ב) ד"ה בכר פדא וכו' ושורפין ואינן כשאר:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה במטלניות וכו' משמע דאי חשיב בו'. ע' סוכה טז ע"א תד"ה דלא חזי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' היה מעשה נמחק מיגמ היה:

מוסף רש"י

שהיו ישנות במטה אחת. במסכת נדה (סא.) מוקי לה במשולמות ודבוקות זו בזו (קדושין עג:). **בשיעור וסת.** לאחר מציאה מיד, ובמסכת נדה (יד:) מפרש שיעור וסת, שעומד העד הוא הקיומא בלא נקבע מיד (שם).

מסורת הש"ס

כאילו הן ראויות. לראות ושתיהן טמאות דמכל מקום דס מביניהו נפיק: **מתני' חיצונה.** קרי להך דלגד דרך עליית המטה. פנימית אותה שלגד היקיר. ודגמרא מפרש מאי שנא הכא דמפליג בין נמצא תחת הפנימית לנמצא תחת אמצעית ובריש קתני תחת תחת

אמר רבי אמי [ד] **[רישא]** במשולבות. פ"ה ריש דלא מפליג איירי במשולבות ותכופות זו בזו ולהכי איכא לספוקי בכולהו ובהרבה ספרים לא גרסינן ריש דאומר הר"י דיש לפרש דסיפא איירי במשולבות כלומר מכוונות כל אחת במקומה ולא היו תכופות ומעורבות זו בזו ובפירוש ר"ח כתוב דמשלחפי שלחופי שמתפרדות זו מזו:

מקום טהרה לה. אסדיסים קאי דמתוך שהיה הקרקע קשה לא בלע מים שבסדיסין ומקום הטומאה יבש ואית ספרים דגרסינן איפכא מקום טומאה לח ואקרקע קאי שהיה לח מחמת הסדיסין שבלע לפי שהיה רך ותיחוח וכה"ג בדק רבי יוחנן בן זכאי כשקנק תורמוסי תרומה בעובדא דרבי שמעון בן יוחי במסכת שבת (דף לד.):

אטמרינכו הא אמור רבנן **האי לישנא בישא**

כו'. פי' בקונטרס ושמא הרגתם ואסור להילכם ובשלחתם דרך אחמיו מפרש שמא הרגתם ואם אטמין אתכם חייבתם ראשי למלך ובייגו מיחם מיבעי ליה למיחם שיש לחוש לנשון הרע להאמינו לגבי זה שיזהר שלא יבא לו הפסד ולא לאחריס:

זה עוג שפלט מדור המבול. הכי גמי נפלט סיחון מדור המבול כיון דאמי הוו אלא דהכי פליגיתו מהאי טעמא גופיה כיון דדחיל ליה משה ועוד אמר [ד] (בפרק רבי אליעזר) (דף לד) שעוג מלאו לאברהם אבינו שהיה עומד בגרונות לתקן עוגות לפסח ועל שם זה נקרא עוג ומייתי ליה משום דמחזי כלישנא בישא דאמר במדרש [ה] עוג אמר בלבו אלך ואומר לאברהם וילחם וימות ואשא שרה אשתו אפילו הכי היה ירא משה שמא תעמוד לו זכות אבהם: **מעביר** עליו שבעה סממנין. וא"ת ומה צריך להעביר עליו הלא כיון שאבד ואינו ניכר אינו מקפיד עליו ובטל ממילא כדקתני ר' חייא לקמן (דף סב:) דם הנדה ודאי מעביר עליו ז' סממנין ומבטלו שכיון שהעביר עליו אזל ליה חזותא ואינו מקפיד עליו יותר [א] אע"פ שניכר [ו] אלא בקפידא תליא מילתא ויש לומר דהכא קרי שפיר מקפיד עליו דאם אינו מולאו עכשיו שמא ימצאנו פעם אחרת:

בודקו

כאילו הן ראויות: מתני' [א]שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת האמצעית כולן טמאות תחת הפנימית שתים הפנימיות טמאות והחיצונה טהורה תחת החיצונה שתים החיצונות טמאות והפנימית טהורה [ב]אימתי בזמן שעברו דרך מרגלות המטה אבל אם עברו דרך עליה כולן טמאות בדקה אחת מהן ונמצאת טהורה היא טהורה ושתים טמאות בדקו שתים ומצאו טהורות הן טהורות ושלישית טמאה שלשתן ומצאו טהורות כולן טמאות למה הדבר דומה [ג]לגל טמא שנתערב בין שני גלים טהורים [ד]ובדקו אחת מהן ומצאו טהור הוא טהור ושנים טמאים שנים ומצאו טהורין הם טהורין ושלישי טמא שלשתן ומצאו טהורין כולן טמאים דברי ר"מ שר"מ [ה]אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שיודע לך טומאה היכן היא וחכמים אומרים [ו]בודק עד שמגיע לסלע או לבתולה: **גמ'** מאי שנא רישא דלא מפליג ומאי שנא סיפא דקמפליג אמר רבי אמי [ז]במשולבות: בדקה אחת [וכו']: למה ליה למתני למה זה דומה הכי קאמר להו ר' מאיר לרבנן מ"ש בדם דלא פליגיתו ומ"ש בגל דפליגיתו ורבנן בשלמא התם אימא עורב נטלה אלא הכא האי דם מהיכא אתא תניא אמר ר"מ מעשה בשקמה של כפר סבא שהיו מחזיקין בה טומאה ובדקו ולא מצאו לימים נשבה בו הרוח ועקרתו ונמצא גולגולת של מת תחובה לו בעיקרו אמרו לו משם ראיה אימר לא בדקו כל צרכו תניא א"ר יוסי מעשה במערה של שיחין שהיו מחזיקין בה טומאה ובדקו עד שהגיעו לקרקע שהיתה חלקה כצפורן ולא מצאו לימים נכנסו בה פועלים מפני הגשמים ונתזו בקרדומותיהן ומצאו מכתשת מלאה עצמות [ח]אמרו לו משם ראיה אימר לא בדקו כל צרכו תניא אבא שאול אומר מעשה בסלע בית חורון שהיו מחזיקין בה טומאה ולא יכלו חכמים לבדוק מפני שהיתה מרובה והיה שם זקן אחד ורבי יהושע בן חנניא שמו אמר להן

מהן כולן טמאות אפילו נמצא תחת פנימית או חיצונה: **אימתי.** אמרו נמצא תחת חיצונה פנימית טהורה בזמן שעלו דרך מרגלות המטה דלא עברה פנימית על מקום מלאת הדם: **אבל עברו.** שלשתן דרך [ח] עלייה שהן דורסות ועוברות על החיצונה כולן טמאות ואפי' פנימית דשמא כשעברה פנימית דרך שם נפל ממנה: **גל טמא.** שהיה שם כזית מן המת: **נבחולה.** קרקע בתולה ואם לא מצא הגל טהור: **גמ' מאי שנא רישא.** דקתני לעיל נמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות ולא מפליג בין נמצא תחת אמצעית לנמצא תחת פנימית או חיצונה: **א"ר אמי רישא במשולבות.** תכופות ודבוקות יחד הלכך אפילו נמצא תחת הפנימית איכא לספוקי נמי בחיצונה: **מאי שנא דדם דלא פליגיתו.** דמודים אתם לי דהיכא דנמצא שלשתן טהורות כולן טמאות: **וגבל.** אתם חלוקים עלי דאם בדק ולא מצא טהור ואע"ג דמוחזק לן דהואי טומאה בחד מיניהו: **לקרקע חלקה לצפורן.** לקרקע חלקה שלא נזרעה מעולם: **מקום הטומאה לח.** שנבלעו שם מים של סדין מתוך שהיה העפר רך: [ט] **יוחנן בן קרח.** אמר לו לגדליה שמעתי שבא ישמעאל בן נתניה להרגך (ירמיה מ): **ציד גדליה.** משמע שע"י גדליה נהרגו: **מיחם ליה מיבעי.** ושמא הרגתם ואסור להילכ אתכם: **בני אחיה.** שבא משמחזאי ועזאל שני מלאכים שירדו בדור אנוש: **משמשכו של אותו לדיק.** (ז) הולכך הקב"ה להשיב שלא יירא ממנו: **עוג פלט מן המבול.** שברח לא"י כדאמרינן בחלק [ט]: **שאבד בו לחם.** כגון שנכנס במים או נגלל בדם בהמה ואין נודע מקום הנדות וקי"ל במתני' [ע"ב] אין דם הנדות טהור בלא שבעה סממנין: **מעביר [עליו] ז' סממנין.** על הבגד: **ומבטלו.** לדם. והאי דנקט הך בריית הכא משום דאיירי לעיל בגלים שאבדה בהם טומאה ואין ידוע מקומה:

בודקו

הביאו לי סדינים הביאו לו סדינים ושראן במים ופרסן עליהם מקום טהרה יבש מקום טומאה לח ובדקו ומצאו בור גדול מלא עצמות תנא הוא הבור שמילא ישמעאל בן נתניה חללים דכתיב [1]והבור אשר השליך שם ישמעאל את כל פגרי אנשים אשר הכה ביד גדליה וכי גדליה הרגן והלא ישמעאל הרגן אלא מתוך שהיה לו לחוש לעצת יוחנן בן קרח ולא חש מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן אמר רבא האי לישנא בישא אע"פ דלקבולי לא מבעי [ב]מיחש ליה מבעי הנהו בני גלילא דנפק עלייהו קלא דקטול נפשא אתו לקמיה דרבי טרפון אמרו ליה לטמרינן מר אמר להו היכי נעביד אי לא אטמרינכו חזו יתייכו אטמרינכו הא אמור רבנן האי לישנא בישא אע"ג דלקבולי לא מבעי מיחש ליה מבעי זילו אתון טמרו נפשייכו [2]ויאמר ה' אל משה אל תירא מכדי סיחון ועוג אחי הוו דאמר מר סיחון ועוג בני אחיה בר שמחזאי הוו מאי שנא מעוג דקמסתפי ומאי שנא מסיחון דלא קמסתפי א"ר יוחנן אר"ש בן יוחי מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו אמר שמא תעמוד לו זכות של אברהם אבינו שנאמר [3]ויבא הפליט ויגד לאברם העברי ואמר רבי יוחנן זה עוג שפלט מדור המבול תנו רבנן [ו]בגד שאבד בו כתם מעביר עליו שבעה סממנין ומבטלו רבי שמעון בן אלעזר אומר

בודקו

בשרו נוגע בהן. וע"ל מדקתני בכרים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם ובמרדעת לא קתני הכי מכלל דבמרדעת [ט] רכין הן כדמוכח בזבחים פרק דם חטאת דאמרינן התם הא כרים וכסתות דרכין גינהו ותנן התם שהיה של עור כו' הילכך בעינן שלא יהא נוגע בשרו בהם שלא תיכרך עליו נימא: **אבל** עושין ממנו תכריכין למת. וה"ה בלא אבד אלא רבותא נקט דאבד שרי ולא גזרינן שמא ילבשם לפי שהם אסורים בהנאה וכ"ש בכלאים ידועים דשרי כדתנן במס' כלאים. ותימה ואמאי לא מיתסר משום לועג לרש דאפי' ציצית כמו כן רמינן להו בההיא שעתא כדאמרינן במנחות פ' התכלת אמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית ומודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו שפטורה מן הציצית וההיא שעתא ודאי רמינן ליה משום לועג לרש חרף עושהו. ותירץ רשב"ם דאין כאן לועג לרש דאפי' בחי כה"ג אי לביש כלאים שלא להנאתו שרי כדאמרינן מוכרי כסותם כסותם בדרכן דל"ל דא"כ בחי נמי כה"ג מיפטר בציצית כיון שאינו נהנה דלא קרינן ביה כסותך אשר תכסה בה ומוכרי כסות אינן חייבין לעשות בהן ציצית. ור"ת תירץ דשאני ציצית שהיא מצוה חשובה ושקולה כנגד כל המצות כדדרשינן במנחות וזכרתם את כל מצותי וגם ציצית וז' חוטין וז' קשרים עולין למנין תרי"ג מצות להכי איכא לועג לרש. וי"מ דההיא שעתא ודאי רמינן ליה פי' בההיא שעתא כשנותנין אותו במיטה דאיכא לועג לרש משום דנושאי המטה יש להם ציצית בבגדיהם ולדידיה לית ליה אבל בקבר אין צריך לשום ציצית בבגדו ותכריכי המת של כלאים נמי מקפיד עליו וי"ל דנהי שאינו מקפיד עכשיו ימצאנו לאחר זמן ויקפיד עליו הילכך צריך לבטלו בז' סממנין; [מכאן שייך לע"ב] **בודקו** שכונות שכונות.

מסורת הש"ס

ה) [כמדר המסנה גרים ס"ר יוחה"ן], ב) [כמדר המסנה גרים ובדק אחד], ג) פסחים י. בכורות כה:, ד) [שבת כט: וש"נ], ה) [פסחים יב:], ו) [ל"ל אחר ד"ס ביד], ז) לא נמצא שם [אבל נמצא בזבחים קיג: ועיין מ"מ בקונגיא דבסיק וכן אית בס"מ זבחים שם], ח) רש"ל, ט) [סוף פ' שלח סי' קכגן], י) [ל"ל בפרקי דר"א ובפרקי דר"א שלפני לא מצאתי אלא רק בב"ר פ' לך לך פ' מ"ב], כ) [בראשית רבה פ' מ"ב], ל) גי' מהר"מ אלנאה,

תורה אור השלם

1. וְהַבּוֹר אֲשֶׁר הִשְׁלִיךְ שָׁם יִשְׁמָעֵאל אֵת כָּל פִּגְרֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִכָּה בְּיַד גְּדַלְיָהוּ הוּא אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ אָסָא מִפְּנֵי בַּעְשָׁא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ מָלֵא יִשְׁמָעֵאל בֶּן נְתַנְיָהוּ חֲלָלִים: ירמיהו מא ט
2. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אַל תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת כָּל עַמּוֹ וְאֶת אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן:
במדבר כא לד
3. וַיָּבֹא הַפָּלִיט וַיַּגֵּד לְאַבְרָם הָעִבְרִי וְהוּא שֹׁכֵן בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא הָאֱמֹרִי אֲחִי אֶשְׁכֹּל וְאֲחִי עָנֵר וְהֵם בַּעֲלֵי בְרִית אַבְרָם:
בראשית יד יג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל כו' דרך עליה שם: (ב) ד"ה מתמוכמו וכו' שהוצרך:

הגהות מהר"י לנדא

א) תוס' ד"ה מעביר וכו' אע"פ שניכר אלמא בקפידא תלי מלתא. עי' בבכורות דף כה ע"ב:

מוסף רש"י

לעולם הוא בטומאתו. לעולם הוא בחזקת טומאה, אם לא נמצא הקבר שנאבד בשדה, אף על פי שנבדק כל השדה בטומאתו הוא (בכורות כה:). עד שמגיע לסלע. דודאי מאותו סלע ומטה לא נעשה קבר שקשה הוא, או לבתולה. עד שימצא הקרקע קשה שלא היתה עבודה (שם) שלא זזה ממקומה לעולם, ואם לא מצא תולין ואומרים בא עורב ונטלה בא עכבר ונטלה (פסחים י.).

תוס' הרא"ש

רישא במשולבות. י"ס שאין כתוב רישא אלא במשולבות גרידא. ויש לפרש סיפא במשולבו' ומכוונו' כל אחת (כמקום) במקומה ולא דחקו זה את זה. ור"ח פי' סיפא דמשלחפי שלחופי פי' שמופרדות זו מזו: **מקום** טומאה נגוב מקום טהרה לח. פירוש במקום הטומאה היתה הקרקע חפור ונכנס בו לחלוחית המים ונתנגב הסדין ובמקום טהרה שלא חפרו שם הקרקע היה קשה ולא נבלע המים ונשאר הסדין לח. וי"ס דגרסי מקום טומאה לח מקום טהרה נגוב רקאי לח ונגוב אקרקע ולא אסדין: **אטמרינכו** הא אמור רבנן האי לישנא בישא אביבי ליה למיחש. פרש"י ושמא הרגתם ואסור להציל אתכם. ותימה הוא לומר כן שאם יצא קול על האדם שחטא שבשביל זה אסור להציל נפשו. ונראה דברי רב אחאי שפי' בשאלתות אם הרגתם חייבתם ראשי למלך שהתרה מלקבל רוצחים. ובענין זה דוקא יש לחוש ללישנא בישא היכא שיכול לבא לידי היזק לו או לאחרים אם לא יחוש לו וכגון ההוא דגדליה בן אחיקם אבל בענין אחר אסור אפי' לחוש ללשון הרע ולהאמינו כלל וכלל: **זה** עוג שפלט מדור המבול. ה"א סיחון פלט מדור המבול כיון דאחי הוו אלא דקים להו דקרא דויבא הפליט בעוג מיירי ובמדרש יש דבאותה שעה מצא אברהם אבינו עושה עוגות לפסח ועל שם כך נקרא עוג. ותימה מאי שייך לאיתויי הכא וי"ל משום דאיירי בלישנא בישא שיש לחוש וכן עוג כוון לרעה מה שהגיד לאברהם שנשבה לוט כי אמר בלבו אלך ואגיד לאברהם וילחם עם המלכים ויהרגוהו ואשא שרה אשתו וא"ה ירא משה שמא תעמוד לו זכות של אברהם: **בגד** שאבד בו כתם מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו. וא"ת אמאי צריך לבטלו הא קתני ר' חייא לקמן דם נדה מעביר עליו ז' סממנין ומבטלו אע"ג דאכתי ניכר הדם קצת טהור כיון שאינו מקפיד עליו דבקפידא תליא מילתא כדאמרינן לקמן כ"ש הכא שאינו רואהו ואינו מקפיד עליו וי"ל דנהי שאינו מקפיד עכשיו ימצאנו לאחר זמן ויקפיד עליו הילכך צריך לבטלו בז' סממנין; **בודקו** שכונות שכונות.

תוס' הרא"ש (המשך)

ויעיין יפה יפה אם יוכל להכירו ולמוצאו ואם בדקו ולא מצאו אמרינן דמסתמא נפל הכתם מן הבגד. ותימה לר' מאיר דאמר לעיל כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בחזקת טומאה עד שתודיע הטומאה א"כ מה תועיל בדיקה זו וי"ל דהתם שאני דהאי דם מהיכא אתי אי לא מהני נשי אבל הכתם אימור נתכבס ולאו אדעתיה אע"ג דר' מאיר לית ליה האי טעמא גבי טומאת מת הכא מודה דבבדיקה סגי דאפשר להיות שנפל הכתם או שנתכבס ואינה זכורה: **בודקו** בחמה. ודוקא קרי דסמיך ועב אבל דם דקליש אינו ניכר בחמה: **בגד** שאבד בו כלאים. ותימה למה לא יבטל דבר מועט שנתערב בו ואין מקומו ניכר בכל הבגד דהא אמרינן בשילהי תמורה דצמר בכור ושער נזיר שארגו בבגד שבטל אי לאו דעבד מינה בעין ציפרתא שארג צורת צפור מן השער דחשיב ולא בטיל וי"ל דלא שייך ביטול ברוב אלא איסור שנתערב בהיתר אבל היתר שנתערב בהיתר וע"י תערובת זה נאסר לא שייך ביטול ברוב (אלא איסור שנתערב) דאין כאן אלא חתיכה של איסור דאפי' אם אורך הבגד אלף אמה ויש בו חוט של כלאים מצד אחד כולו אסור שכל הבגד נקרא שעטנז. והא דבעינן נתינת טעם בבשר בחלב כמו בשאר איסורין אע"ג דהוי היתר בהיתר ולא שייך בו ביטול כיון שע"י תערובת זה נאסר שאני התם דדרך בישול אסרה תורה ולא מיקרי בשר בחלב בלא נתינת טעם: **ולא** יעשנו מרדעת לחמור. ודוקא שאבד בו כלאים דחיישינן שמא יקח חתיכה ממנה ויתפרנה בבגדו או שמא יעלה עליו המרדעת עצמה אבל ודאי כלאים מותר לעשות מרדעת כדתנן בפ' בתרא דכלאים מרדעת החמור ותכריכי המת אין בה משום כלאים ודוקא לישב עליו אבל בהעלייה אסור כדתנן ולא יעלנה על כתפו אפי' להניח עליה את הזבל וטעמא משום דלהציעו אינו אסור אלא מדרבנן כדאמרינן בספ"ק דביצה לא יעלה עליך אבל אתה מותר להציע תחתיך אבל א"ח אסור לעשות כן שמא תיכרך עליו נימא ובמרדעת שהוא קשה וליכא למיחש שמא תיכרך עליו נימא לא גזור והיינו טעמא נמי דתנן התם הכרים והכסתות אין בהן משום כלאים ובלבד שלא יהא בשורו נוגע בהם. וכן נמי במרדעת בעינן שלא יהא

מז א ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' לד (וגורס תחת ג' מהן ועי' במ"מ וכ"מ) סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' ב: **יז** ג ד מיי' פ"ט מהל' טומאת מת הל' י: **יח** ה מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' לב לד וע' מ"מ סמג סס טוש"ע יו"ד סי' קצ סעיף ב: **יט** ו מיי' פ"ד מהל' מעשה ומושב הל"כ סמג לאוין קיא:

ו) חסר כאן וי"ל מכלל דבמרדעת אפי' בשרו נוגע בהן מותר והטעם משום דמרדעת קשה ביותר אבל כרים וכסתות רכין הם וכו'. וכ"ה בדברי רבינו בפי' למס' כלאים פ"ט מ"ה ע"ש.

סא: האשה שהיא עושה פרק תשיעי נדה

בודקן שבונות שבונות. תימה דמשמע דאם לא נמצא טהור ותימה דאמר לעיל לר"מ כל דבר שבחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שיודע לך טומאה היכן היא ואפילו רבנן לא פליגי לגבי דם כדאמרן לעיל האי דם מהיכא אתי וי"ל דהכא נמי דמי לגבי דשמא מעצמו הלך או נתכנס על ידי שוס דבר ולא אדעתיה ואפשר דאפילו ר"מ מודה הכא דשכיח טפי מלמימר עורב בא וגטלה: **בגד שאבד בו כלאים לא יבמרנו לעובד כוכבים.** וא"ת ולימא ברובא כדפרכינן בסוף תמורה (דף לד.) גבי שער נזיר שנגרע בבגד ילדן ולימא ברובא ומשני בגפרתא שגרע בו גורת לפור דחשיב ולא בטיל וי"ל דלא שייך בטול ברוב אלא כשהאיסור מעורב בהיתר אבל כלאים ששניהם היתר ונאסרין על ידי מעורבות כך אסור המרובה כמו המועט: **לא יבמרנו לעובד כוכבים.** פרש"י דנקט אבל שאם היה מכירו נותקו מן הבגד ומותר וכן י"ל שהיה מותר למוכרו לעובד כוכבים אם היה ניכר אף בלא נתיקה וכן לעשות מרדעת לחמור וכל שכן תכריכים למת כיון שהכלאים ניכרין לא קני ליה ישראל מעובד כוכבים וכן המרדעת לא חיישינן דלמא מימלך לעשות בגד כדתנן במסכת כלאים (פ"ט מ"ד) מרדעת החמור ותכריכי המת אין בהם משום כלאים אי נמי לא חיישינן בעודה מרדעת שיעלנה על כתפו דתנן בהך סיפא לא יעלה את המרדעת על כתפו ואפי' להוליא בה את הזבל אבל בהעלה לא גזרינן הואיל ואין דרכה בהעלאה דמן התורה לא אסור אלא העלאה אבל להניעו תחתיו שרי ורבנן גזרו אפילו עשר מלעות זו ע"ג זו בשאר כלאים אטו העלאה ובאין דרכו בהעלאה שרי להניעו תחתיו ואפילו מדרבנן ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן אבל אבד בו כלאים אסור למרדעת אע"ג דאין דרכו בהעלאה והיינו טעמא דתנן במסכת כלאים (שם מ"ב) הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן לפי שאין דרכן בהעלאה לא גזרו חכמים בהעלתן ובמרדעת נמי בעינן שלא יהא בשרו נוגע בהם דתנו ליכא למיחש לכריכה נימא: **אבל** עושה אותם תכריכין למת. וכל שכן אם לא אבד ואבד דנקט לרבותא דאע"ג דאסירא כדפרישית דתכריכי המת שרו כדאמר במסכת כלאים (פ"ט מ"ד) תכריכי המת אין בהן משום כלאים דכיון דאסירי בהנאה לא משתמשי בהו ולא אתי לזהוני לעובד כוכבים ות"ת והאיכא לוגע ברש שמלבישו בדבר האסור ומרחה לו אתין לו עוד חלק במלות כדאמר בהתכלת (מנחות דף מא.) גבי ציצית והיינו שעתה ודאי דמיון ליה משום לוגע ברש ופרש"ב דאין בו איסור ואפילו לחי כי האי גוונא אתין המת נהנה בו וקשה דהא ציצית נמי אין המי חייב בו אם אין בו הנאת לביש ומוכרי כסות דפטורים פטורים נמי מציצית ומפרש רבינו תם דדוקא שייך לוגע ברש בציצית משום דשקולה כנגד כל המצות כדנפקא לן במנחות (דף מג:) מוזכרתם את כל מצות ה' והא דאמר בפרק מי שמתו (ברכות דף יח.) אמר ליה ר' (רבי לרבי חייא) דליה לכנפך דלא לימרו למחר בתין אגלנו ועבשיו מלעיגים אותנו אע"ג דיש למתים ציצית מכל מקום מה שאנו מראים עצמנו בפניהם מקיימי מצות והם אינם מצווין קרי לוגע ברש ואם תאמר ועבשיו שאנו רגילין להסיר ציצית מטליתות המתים היאך הוא זה והא אמרינן במנחות (דף מא.) שלכתחילה צריך ליתן ציצית בבגדי המתים משום לוגע ברש ובמתי מדבר מלינו בהמוכר הספינה (ב"ב דף עד.) שהיה להם ציצית מיהו מהא לא קשה שבכל ט' באב היו נכנסים בקבריהם חיים ולמחר הכרוז יצא הבדלו חיים מתוך המתים כדאיתא בהיכא רבתי אבל על מנהגנו יש לתמוה מכח הנא דהתכלת (מנחות דף מא.) ואור"י דבימי חכמים שכולן היו לובשים ציצית אם לא היה להם גם במותם לוגע גדול היה שדומה כמו שהיו אומרים הואיל ומת אין צריך עוד ציצית אבל עכשיו שאין הכל לובשים ציצית בחייהם אם ישימו ציצית לכולן הוא יותר לוגע ברש שבחייו לא קיים ובמותו יקיים ואם יש למי שהיה לו בחייו ולא למי שלא היה לו יתביישו החיים כדתניא בפ' בתרא (לקמן דף עא.) בדאשונה היו מטבילין על גב נדות מתות והיו החיות מתביישות התקינו שיהיו מטבילין על הכל ועוד יש קצת סמך למנהגנו שמסירין הציצית ממסכת שמחות (פי"ב) שאבל שאול זוה את בניו קברוהו תחת מרגלותיו של אביו והתירו תכלת מאנפליונו מיהו טעמא של אבל שאול לא נתברר: **אמר** רב יוסף **זאת אומרת מצות בטילות לעתיד לבא.** תימה אמאי לא קאמר רב יוסף מילתיה אמתניתין דכלאים דתנן בהדיא תכריכין למת אין בהם משום כלאים ויש לומר דמהך מתניתין לא משמע אלא שכל זמן שהוא מת אין עליו משום איסור כלאים אבל הך דקתני לכתחילה עושה לו תכריכין מכלאים אע"פ שכשיעמוד לעתיד יעמוד במלבושיו שנקבר בהן שמע מינה שמצות בטילות לעתיד לבא:

שוע טווי ונוז. פירש"י תרגום של חלק שעיע שחולקין אותו יחד במסרק וטווי יחד ונוז ארוג ורבנן גזור בארוג בלא שוע וטווי וקשה דא"כ כלאים בציצית היכי משכחת לה דאילטריך קרא למשרי והלא חוטי תכלת חלוקין במסרק וטווי לבדם וע"ק דאי נוז ארוג הוא מאי פריך ואימא אי שוע אי טווי אי נוז איאך יהיה שוע אי טווי כלאים בלא נוז שהאריגה היא החיבור ועוד דלמה לי קרא דנוז לאריגה מיחדו נפקא דדרשינן מינה ר' שתי תכיפות וכל שכן ארוג ומפרש רבינו תם דמדאוריתא שעטנז כתיב עד שיהיה שוע טווי ונוז שוע כל אחד לבדו וכן נמי טווי וכן נוז לבדו ואחר כך יחדו כל אחד לבדו ופירוש נוז היינו אזור כדאיתא במשניות (כלאים פ"ט מ"ח) נוז נגוז ומליז הוא לאביו שבשמים אלטווי"ש הוא בלע"ז לשון עקש ופתלתול (דברים לב) ומשום הכי אילטריך קרא למשרי כלאים בציצית שחוטי הציצית שזורין כדאיתא בספרי פתיל תכלת טווי ושזור אין לי אלא תכלת לבן מנין אמרה תורה תן תכלת שזור אף לבן שזור ואורג נפקא לן מימחו דכפרישית ואחוטי דכיתנא מיירי בשלא נשזר ופריך ואימא או שוע כל אחד לבדו ואחר כך חברם או טווי כל אחד לבדו וחברם או נוז כל אחד לבדו וחברם אחר כך ומשני דהלכה כמר זוטרא מדאפקינהו קרא בחד לישנא: [וע"ע תוס' ה: ד"ה עד שיהא]:

שוע וחברו כעין לבדים או טווי בלא שוע ונוז וחברו כעין בגדים גרועים דלא שזירי ולא שוע ונוז שעשוה פתילה של צמר ושל פשתים וחברם. והא דאיצטריך למישרי כלאים בציצית משום דבעינן שיהא חוט של תכלת שזור כדאשכחן בעירובין פרק המוצא תפילין. המוצא תכלת בשוק לשונות פסולה חוטין כשרה. ומוקי לה בשזורין דכיון שעשוה וראי לשם ציצית שוואן. ובסיפרי מפיק לה מקרא דשזורים בעינן דקאמר התם פתיל תכלת טווי ושזור אין לי אלא תכלת לבן מנין אמרה תורה תן תכלת בציצית ותן לבן מה תכלת טווי ושזור אף לבן טווי ושזור וסתם בגדים נמי יש להן חוטין שזורין בסוף הבגד כדי שלא יפסיד הבגד כדאמרינן בעירובין פרק המוצא תפילין. ודילמא אדעתא דשיפתא דגלימא טייביהנהו הילכך הוי תכלת בסדין כלאים דאורייתא. והא דתנן בפרק בתרא דמסכת כלאים אין חייבין משום כלאים אלא על טווי וארוג שנאמר שעטנז שוע טווי ונוז לאו משום דנוז היינו ארוג דא"כ היה לו לומר שאינו חייב אלא על שוע טווי וארוג אלא לאו למידרש כולי שעטנז הוא דאתא אלא משום טווי לחודיה נקטיה אבל ארוג נפקא לן מיחדו:

מסורת הש"ס

ג) פסחים מ: ע"ז סה:, ב) [עי' תוס' חולין לא. סד"ה ובגמרא], ג) [שבת ל. קנא:], ד) כלאים פ"ט מ"ח, ה) סוטה מט. גיטין ז., ו) סנהדרין מט: ע"ש [ובמה לא.], ז) [כרתות כז], ח) [ל"ל כי חייא לר' יוחנן], ט) [וע"ע תוס' ברכות יח. ד"ה למחר ותוס' פסחים מ: ד"ה אבל ותוס' ע"ז עד. ד"ה פסקי ותוס' ע"ז סה: ד"ה אבל], י) [יבמות ה:].

תורה אור השלם

1. בְּמֵתִים חָפְשִׁי כַּמּוֹ חֲלָלִים שֹׁכְבֵי קֶבֶר אֲשֶׁר לֹא זְכַרְתָּם עוֹד וְהֵמָּה מִיָּדְךָ נִגְזָרוּ:
תהלים פח ו

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) [תוס' ד"ה בגד וכו' וי"ל דלא שייך ביטול ברוב. נ"ב מוקי לה ע"פ תוס' ד"ה ובגמרא וכו' בסה"ד דרך אחרת להם בזה:

מוסף רש"י

בגד שאבד בו כלאים. שנאגרג בו חוט של כלאים ואינו ניכר (פסחים מ: וכנו"ר ע"ז סה:). **הרי זה לא יבמרנו לעכו"ם.** דהואיל ואין כלאים שבו ניכרים אתי לזהוניה דאי נכרי ונכרי דלא אתי לזהוניה (פסחים שם). **ולא יעשנו מרדעת לחמור.** דילמא הדר שקיל ליה מהתם ותופרו בחמר מבגדיו (שם). **אבל עושה ממנו תכריכין למת.** דמהתם תו לא שקיל ליה, דבגדי המת אסורין בהנאה, ומת אין מצות עוהגות בו, דכתיב במתים חפשי, כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות (שם וכנו"ר ע"ז שם) ולא קשיא אמאי אסור למוכרו, ולינטיל הוא חוט ברוחא, הא לאו פייכא היא, דבכלאים לא אמר לינטיל ברוחא, דעיקר איסור כלאים לא אסרה תורה אלא ע"י תערובת, וכלאים מתבטלין עירובין, ולא שייך בהו ביטול (תמורה לד.). **בפולמוס של אספסינוס.** חיל אספסיינוס אספסיינוס על ירושלים (פוסה שם.) חיל אספסיינוס אספסיינוס קודם שבא מיטוס עליהם (ג"פ ז). **שבעה סמנין.** כל דבר המועיל לחכירו קרי ליה סם לגניבה, ואין סם לשון בושם ולא לשון מרפא, אלא לשון דבר הצריך לתיקון חבירו (סנהדרין מט:). **מעבירין על הכתם.** לשוזקו אם דם נדה הוא ולטמא טהרות שנגע בהן, או לבע הוא ולהטהרות טוהרות, ואם עבר בתלו שבע שממנין כשיכבס אותו בהן כסדן, ביטוש שדם היה, ואם לא עבר ביטוש שלבע היה (שם. ועי' שבת פט:). **רוק תפל.** שלא טעם כלום כל אותו היום, תפל היקום וגנוב ותפר כל טעם מאכל, כגון דבר שלא נמלא דמיקרי תפל (סנהדרין שם). **ומי גרסין.** נמי לעיסת גרסין של פול שלעמין וכוסמין אותו ומשפשפין אותו בהן (שם). **ומי רגלים.** שהממלו והסרימו (שם). **נתר.** מין אדמה הוא וקורין לה ניטרא (שם ושבת שם). **ובוריה.** עשב הוא ומעביר כתמין וקורין ליה רינג"ו שבוגרי"ל (סנהדרין שם).

תוס' הרא"ש (המשך)

תפירות חיבור כ"ש ארוג. הילכך נראה לר"ת לפרש שעטנז יחדו שיהא כל אחד שוע לבד טווי לבד ונוז לבד ואח"כ מחוברי יחדיו. ונוז היינו שזור כדתנן במס' כלאים נלוז ומליז הוא לאביו שבשמים לשון עקש ופתלתול לפי שחוט משזר מעוקם ונפתל והך חוטא הוי ספיקא דרבנן לפי שלא היה שזור ופריך מגלן דבעינן כל שלשתן בהדי יחדיו אימא אם לבא. תימה שלא אמר דבריו על המשנה וי"ל משום דבברייתא קתני עושין אותו תכריכין למת לכתחלה: **לא שנו** אלא לסופרו דבעולם הזה לאו בר מצוה הוא אבל לקברו אסור דלעתיד לבא כשיחיו יתעדנו בלבושיהם במצות. **שוע** טווי ונוז. פרש"י שיהיה הצמר והפשתן מתוקנים יחד במסרק וטווין יחד ונוז היינו ארוג. וקשה דא"כ אמאי הצריך להתיר כלאים בציצית והלא התכלת צריך להיות סרוק לבדו וטווי לבדו. וי"מ שוע לבד וטווי לבד ונוז יחד דהיינו ארוג. וקשה דא"כ אמאי הוי האי חוטא דכיתנא בגלימא דעמרא ספקא דרבנן והלא כל אחד היה שוע לבד וטווי לבד וארוג יחד ודוחק הוא לומר דבאותו חוט לא היה שוע או לא היה טווי ועוד מאי פריך ואימא או שוע או טווי אי נוז דשוע ולא נוז לאו בגד הוא כיון שאינו ארוג. ואין לפרש ואימא שוע בהדי נוז או טווי בהדי נוז או נוז לחודיה דא"כ שוע וטווי דכתב רחמנא למה לי כיון דבנוז לחודיה חייב. ועוד מאי שנא שוע וטווי דקאי על כל חד וחד ונוז קאי אצמר ופשתים בהדי הדדי. ועוד היכי משכחת לה נוז לחודיה בלא שוע ובלא טווי. ועוד אמאי צריך קרא לארוג הא מיחדו נפקא לן דשתי

ב) מיי' פ"ד מהל' מלכים הל' ט ומשנ הל"י ע"ש מ"ב לאוין קיח:
כא ב מיי' פ"י מהל' כלאים הל' כז (וע' בהשגות וכ"מ) סמג לאוין פג טוש"ע יו"ד סי' שמ סעי' ח [ובכ"מ לאפס ביאה פ"ש קפח:]:
כב ג ד מיי' שם הל' כה טוש"ע שם סעי' ז:
כג ה מיי' שם הל' כז [נוש"ע יו"ד סי' שנ סעיף ח]:
כד ו מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל"ז (וע' במ"מ וכ"מ) סמג לאוין קיח טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' י:
כה ז מיי' פ"ה מהל' מעילה הל"ו סמג עשין מד"ש ג טוש"ע או"ח סי' תקס סעיף ד:
כו ח מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' ו מ"ו פ"ד מהל' שבת הל"ב סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' ד:

תוס' הרא"ש

חגינא לר' יונתן דלייה שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשיו מלעיגין עלינו דאפי' אם היו משימין ציצית בחכריכי המת איכא לועג שמראין עצמן כמקיימי מצות והמתים אינם יכולין לקיים וממתי מדבר אין קשה למנהג שלנו דאמרינן בב"ב פרק הספינה גבי רבה בר בר חנה שנטל ציצית בבגדיהם אלמא שמטילין ציצית למתים. שאני התם שהיו מכניסין חיים בקבריהם ובבקר היה הכרוז יוצא הבדלו החיים מן המתים. אומר ר"ת ששמע מזקני (לוטיר) (לותיר) משום שציצית מצוה גדולה היא והוי כמו עדות שקיים את התורה כדאיתא במדרש לדורתם חסר וא"ו לדורתם ואין הדור הזה ראוי לאותו עדות. ועי"ל כי ביימינו היו לכולם טליתות בן ד' כנפים וכיון שהיה להם בחייהם היו עושים גם במותם אבל עכשיו שאין לכולם בחייהן לא יתכן שיעשו לו במותו מה שלא עשה בחייו. ואי תימא יעשו לאותו שהיו לו בחייו נמצא אחרים מתביישים. וכה"ג אמרינן לקמן בפרק בתרא בתחילה היו מטבילין כלים על גבי נדות מתות והיו נדות חיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין על הכל. וכ"ת דלא דמי להך דהכא דנכספו מפני שעשו עבירה שלא הניחו בחייהן הא ליתא דאין כל כך עבירה דלא חייבה תורה לעשות ציצית אלא מי שיש לו טלית בת ד' כנפות דהא דאמרינן בפ' התכלת א"ל מלאכא לרב קטינא סרבלא בסיתוא וסדינא בקייטא טצדקי למיפסר נפשי' מציצית ומסיק התם דבעידן ריתחא ענשי עלה היינו דוקא בימיהן שכל עיטופן היה בטלית בת ד' כנפות הילכך הערשה טלית פטורה מינעש אבל האידנא שכלמלבושינו אין לו ד' כנפות אפי' בעידן ריתחא לא מינעשי. ומ"מ נכון לכל ירא שמים לקנות טלית בת ד' כנפות לחייב עצמו בציצית שהיא מצוה גדולה וחשובה כדאמרינן בב"ר כי רבי משה רבינו היה דחוק ליכנס לארץ לאכול מפריה ולשבוע מטובה אלא כך אמר משה מצות שיוכלו להתקיים על ידם יתקיימו על ידי. ועי"ל כי סמך לדבר במסכת שמחות דקאמר התם אבא שאול צוה את בניו קברוני תחת מרגלותיו של אבא והתירו תכלת מאפליוני. ה) ועל פי ספרים החיצונים אנו עושים כמה דברים כמו ויחל משה בתענית ובמגלה קאמר בברכות וקללות וכן איתא במגילה ר"ח אב שחל להיות בשבת מפטירין חזון ישעיהו ואנו נוהגין על פי מדרש פסיקתא לומר חזון ישעיהו בשבת שלפני ט' באב: **זאת** אומרת מצות בטילות לעתיד לבא. תימה שלא אמר דבריו על המשנה וי"ל משום דבברייתא קתני עושין אותו תכריכין למת לכתחלה: **לא שנו** אלא לסופרו דבעולם הזה לאו בר מצוה הוא אבל לקברו אסור דלעתיד לבא כשיחיו יתעדנו בלבושיהם במצות. **שוע** טווי ונוז. פרש"י שיהיה הצמר והפשתן מתוקנים יחד במסרק וטווין יחד ונוז היינו ארוג. וקשה דא"כ אמאי הצריך להתיר כלאים בציצית והלא התכלת צריך להיות סרוק לבדו וטווי לבדו. וי"מ שוע לבד וטווי לבד ונוז יחד דהיינו ארוג. וקשה דא"כ אמאי הוי האי חוטא דכיתנא בגלימא דעמרא ספקא דרבנן והלא כל אחד היה שוע לבד וטווי לבד וארוג יחד ודוחק הוא לומר דבאותו חוט לא היה שוע או לא היה טווי ועוד מאי פריך ואימא או שוע או טווי אי נוז דשוע ולא נוז לאו בגד הוא כיון שאינו ארוג. ואין לפרש ואימא שוע בהדי נוז או טווי בהדי נוז או נוז לחודיה דא"כ שוע וטווי דכתב רחמנא למה לי כיון דבנוז לחודיה חייב. ועוד מאי שנא שוע וטווי דקאי על כל חד וחד ונוז קאי אצמר ופשתים בהדי הדדי. ועוד היכי משכחת לה נוז לחודיה בלא שוע ובלא טווי. ועוד אמאי צריך קרא לארוג הא מיחדו נפקא לן דשתי

ה) ועי' בדברי הרמב"ן ז"ל בפ' תורת האדם בשער ההלאה ובמלחמות ה' בסוף מ"ק שכתב דבברייתא דתמן' ציצית אינתא דתכמים פליגי על אבא שאול והלכה כתכמים ע"ש היטב. וטעמו של אבא שאול מבואר שם משום דס"ל לציצית יש בו משום קדושה.

אמר רב יהודה זה אהל. בשבת פרק רבי עקיבא (דף 5.) איכא ספרים דגרסי זה החול ופריך והתניא הבורית והחול ותימה דהתנן חול בפרק המוציא (שם פ:) וי"ל דתרי גווני חול חד לבנין וחד לחפיפה וכבוס ואתי שפיר להיא גירסא במסקנא דקאמר אלא מאי בורית אהל ולא קאמר אלא לעולם כו': **והתניא** הבורית והאהל. פי' לענין שביעית נשנית אבל לפי גירסת הספרים דשבת דגרס הבורית והחול תימה היא לענין מה נשנית ואי לענין הוצאת שבת הא קאמר רבי יהודה שיעור בנתר ובורית כדי להעביר בו את הכתם והך שיעורא לא שייך רק מהני ז' מיני סמנים ומיהו אפשר דרבנן אית להו דבורית וחול הרא"ש לחפיפה וכבוס אית להו חד שיעורא לענין שבת ורבי יהודה פליג אבורית לחוד וקאמר כדי להעביר בו את הכתם: **כבריתא.** פירש"י גפרית וכן בערוך[ד] אש וגפרית תרגום אשתא וכבריתא (תהלים יח) והקשה הר"ר יעקב מאוליינ"ש בשבת כי פריך כבריתא מי אית ליה שביעית לפרוך ממתני' דשבת דתנן בפ' המוציא (דף עח:) שיעור אחריתא בגפרית וחפת כדי לסתום נקב ומיהו לא קשה דבכמה מקומות מצי למפרך ממשנה וכשהפירכא יותר פשוטה מן הבריתא פריך מינה ועוד כיון שסידר הש"ס הכא הוצאה שם והוקבעה: **כל** שאין לו עיקר. פירש בקונטרס במסכת עבודה זרה (דף יד.) עיקר המתקיים בארץ בימות החמה ובימות הגשמים וזה קשה דל"ל תבואה לא יהא נוהג בה שביעית שאינה מתקיימת בימות הגשמים ורבא כמו שפירש הכא שאין לו שורש בארץ כמו גפרית וגם מה שפירש שם תורייתא מין ארז כדאיתא בראש השנה (דף כג.) שיטה תורייתא זה אינו נראה דבמסכת ע"ז (דף יד.) פריך כי הכא ומי אית ליה שביעית והתניא כו' והרי ודאי לארז יש לו שורש על כן נראה כמו שפי' רש"י בשבת (דף 5.) שהוא כעין מחפורת לריף שקורין אלו"ש ומין קרקע הוא וכמו גפרית הוא שאינו נשרש בארץ: **תרי** גווני אהלא. תימה לספרים דגרסי בשבת (שם) והתניא הבורית והחול אמאי לא משני מעיקרא תרי גווני חול כדמשני במסקנא גבי אהל ואי"ל דקיס ליה להש"ס דלא הוו תרי גווני חול לכבוס: **הטבילו** ועשה על גביו טהרות כו' הרי זה צבע. אין לפרש הרי זה ודאי צבע כדפירש בקונטרס בפרק הרבע מיתות (סנהדרין דף מט:) דאם כן לקמן אמאי קאמר אבל טהרות שאחר תכבוסת שניה טמאות הלא כיון שלא עבר מתחלה בז' סממנים ודאי צבע הוא ועוד כי פריך לקמן לר"ל דאמר בלוע שיכול לצאת ע"י הדחק לא שמיה בלוע וממתניתין דהרי זה צבע מאי פירכא היא הרי היא ודאי צבע ואין כאן טומאה בלועה כלל ואמאי נקט נמי והטבילו אפי' לא הטבילו נמי על כן צריך לפרש הרי זה ספק צבע כלומר יש לנו לתלות בצבע ואע"פ דפעמים דאם נדה [אינו] עובר ע"ז ז' סמנין הכא איכא ספק ספקא מלבד בטעמא דבטול דשמא צבע הוא כיון דלא עבר ואם תמצי לומר דאם הוא אימא מעלמא אתא הילכך מטהרינן אפילו למפרע אבל בטעמא דבטול לחוד לא מהני דגבי דם נדה דקאמר מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו אינו אלא לטהר מכאן ולהבא אבל למפרע טמא מדרבנן הואיל והקפיד שסבור שיכול לצאת ע"י ז' סממנין ואכתי לא בטלו ואע"ג דמן התורה טהור דהואיל ואין סופו לצאת ע"י ז' סממנין נתבטל אבל כאן כיון דאיכא ספק ספקא ובטול טהור אף מדרבנן למפרע ומיהו מטעם ספק ספקא לחוד לא הוה מטהרינן ליה אי לאו טעמא דבטול משום דרגילות לצא דם מגופה כדאמרינן בפרק קמא (לעיל דף ג.) בצפור לא נתעסקה בשוק של טבחים לא עברה האי דם מהיכא אתא דעל כרחך בלא טעמא דבטול לא מטהרינן ליה מטעם ספק ספקא מדנקט הטבילו אע"ג דמקילינן בשאר ספק ספקא ומשום הכי פריך מינה לר"ל דבטל אע"ג דיכול לצאת ע"י הדחק בצפון ואם תאמר אכתי למה לי הטבילו כיון דטהור מטעם בטול וספק ספקא וי"ל דנהי דכשנתייבש הבגד נתבטל מיהו בעודו לח לא נתבטל ובעודו לח נגע בו הבגד ומשום הכי צריך להטביל ועוד יש לומר הרי זה צבע לגיעות דם בעלמא ונתבטל ולא נצטרך לטעם דספק ספקא והשתא נתפרש טעם בטול במשנה דמינה פריך לרש לקיס ומיהו פירוש ראשון נראה עיקר לשון צבע לא משמע לגיעות דם אלא לצבע ממש:

צפון צבע נמי מעבר. וא"ת ומה בכך והא הקפיד עליו כיון שהעביר לצפון אחר שבעה סמנין וימים דטהרותיו טמאות דקאמר קאי אתכבוסת שניה ומהאי טעמא נמי קאמרינן לקמן שנאן ועבר דטהרות שנעשו אחר תכבוסת שניה טמאות והכא נמי ליטמא וליכא למימר דקפידא לא מהני אלא כשעובר בז' סממנין שמעבירין בקל אבל לצפון שמעביר על ידי הדחק אפילו הקפיד טהורות דלקמן מסיק רב פפא יכול לצאת והקפיד עליו דברי הכל טמא אע"פ שאין יכול לצאת אלא ע"י הדחק והיינו שיכול לצאת על ידי לצפון דהא ממתני' פריך רבי יוחנן לרש לקיס אמאי טהורה כי לא עבר ע"ז ז' סמנין הא יכול לצאת ע"י לצפון וי"ל דבריתא לא מיירי בטהרות דאחר תכבוסת שניה דיותר היה ראוי לאשמועינן טהרותיו טהורות אטהרות דאחר תכבוסת ראשונה כדקאמר בברייתא לקמן אלא אתכבוסת ראשונה נמי קאי לאחר תכבוסת דשמן ועבר טהרותיו טהורות אלא דניחא ליה למיפרך מגופה: שאם העביר עליו סם שביעי שמא עבר. ותימה פשיטא דבששה סמנין לא סגי ואם לא העביר כל השבעה טמא. וי"ל דמירי כגון שלא היהה מראה אדמימותו כלל בהעברת ששה סממנין סד"א בשביל השביעי מסתמא לא יעבור וצבע הוא: **לא** שאנו אלא טהרות שנעשו אחר תכבוסת ראשונה מטבילה עד תכבוסת שניה. אבל טהרות דמתכבוסת שניה עד שיטבול טמאות דכיון שהקפיד עליו ונהג בו מנהג דם אלמא לא מחשיב ליה בלוע ע"מ שלא עבר בז' סמנין הראשונים. ותימה אמאי קתני מתניתין דהרי זה צבע ואין צריך להטביל הא כיון שהקפיד עליו להעבירו בז' סמנין נהג בו מנהג דם ויהא טמא עד שיטבול וי"ל דהעברת ז' סמנין דמתניתין אינן כדי להעביר הכתם דארבה ניחא ליה טפי שלא יעבור דאז יהיו טהרותיו טהורות. ועוד י"ל דדוקא הכא דאהנו מעשיו דשנאן ועבר אבל לא עבר לא הוי קפידיה קפידא:

קמוניא ואשלג. מפרש בגמ': **הטבילו.** קודם שהעבירן עליו: **הרי זה צבע.** דאי הוה דם הוה עבר: **שדיהם.** נשתנה מאדמימותו: **לעיסת גריסין של פול חלוקת נפש.** שנחלק האוכל מן הקליפה לועסה לגריסת הפול ומעבירו על הכתם: **נכסים.** לשפשף: **שלש פעמים.** בין שתי ידיו כדרך כיבוס בגדים שכופל לדו עם לדו ומשפשף ומוליך ומביא: **כסדרן.** כדרך שסגויין כאן: **לא עשה ולא כלום.** לא לבדוק ולא לבטל: **גמ' כבריתא.** גפרית: **הוסיפו עליהן.** לענין שביעית הלבינין: **עיקר.** שורש שממנו חי. וגפרית קרקע בעלמא הוא: **רמלא דפרזלא** [ט] : **לפון.** שבו"ן בלע"ז: **שנאן ועבר טהרותיו טהורות.** דאם אינתא דדם הוא בהעברה קמייתא הוה עבר: **תכבוסת.** העברת סממנין: **שהרי הקפיד עליו.** כשחזר והעבירן גילה דעתו שמקפיד עליו בספק דם: **ועבר.** על ידי העברה זו ונעשה בו מעשה דם שכן דרך דם לעבור על ידי שבעת הסממנים: מידי

קמוניא ואשלג [א] הטבילו ועשה על גביו טהרות העביר עליו שבעה סמנין ולא עבר הרי זה צבע הטהרות טהורות ואינו צריך להטביל עבר או שדיהה הרי זה כתם והטהרות טמאות וצריך להטביל [ב] איזהו רוק תפל כל שלא טעם כלום מי גרסין לעיסת גריסין של פול [ג] חלוקת נפש מי רגלים [ד] שהחמיצו וצריך לכסכס שלש פעמים לכל אחד ואחד [ה] העבירן שלא כסדרן או שהעביר שבעה סמנין כאחת לא עשה ולא כלום: **גמ'** תנא [ו] נתר אלכסנדרית ולא נתר אנטפטרית: בורית: אמר רב יהודה זה אהלא והתניא הבורית והאהל אלא מאי בורית כבריתא ורמינהי [ז] הוסיפו עליהן הלביצין והלעונין הבורית והאהל ואי בורית כבריתא מי אית ליה שביעית [ח] והתנן [ט] זה הכלל כל שיש לו עיקר יש לו שביעית וכל שאין לו עיקר אין לו שביעית אלא מאי בורית אהלא והתניא הבורית והאהל תרי גווני אהלא: קמוניא: אמר רב יהודה שלוף דוץ: ואשלג: [י] אמר שמואל שאלתינהו לנחותי ימא ואמרו אשלגא שמיה ומשתכח ביני נקבי מרגניתא ומפקי לה ברמצא דפרזלא: הטבילו ועשה [כו'] : תנו רבנן העביר עליו שבעה סמנין ולא עבר צפון ועבר טהרותיו טמאות צפון צבע נמי מעבר אלא [יא] העביר עליו ששה סמנין ולא עבר העביר עליו צפון ועבר טהרותיו טמאות שאם העביר שביעי מתחילה שמא עבר תניא אידך [יב] העביר עליו שבעה סמנין ולא עבר שנאן ועבר טהרותיו טהורות א"ר זירא [יג] לא שנו אלא הטהרות שנעשו בין תכבוסת ראשונה לשניה אבל טהרות שנעשו אחר תכבוסת שניה טהרותיו טמאות שהרי הקפיד עליו ועבר אמר

כב א מיי' פ"ד מהל' טומאת משכב ומושב הלכה יג:
כח ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' לא סמג לאוין קיז וסמג עשין רמג:
כט ג מיי' שם הל' לז:
ל ד ה ו מיי' פ"ד מהל' טומאת משכב ומושב הלכה יד:

מ) בערוך ערך מלק ג' המריך בפי' זה ע"ש וע"ש בערך לעם ל), **נ)** [בפיקפק לקמן סג. פרש"י ד"ה שהמיצו שהמריחו], **ג)** זמחים לה: סנהדרין מט:, **ד)** שבת 5. ע"ש, **ה)** שם ע"ש, **ו)** [נ"ל והתניא], **ז)** ע"ז יד. שבת 5., **ח)** שבת 5., **ט)** תוסי כלן במסקנא לעיל של בחל כמו שפי' שבת קנ. וע' כלן במ"ל, **י)** [נ' כבר כ"], **כ)** שייך לתמני',

הגהות הב"ח

(א) תד"ה שהרי וכו' במתניתין דקתני:

לעזי רש"י

שבו"ן. סבון.

מוסף רש"י

וצריך לכסכס. לשפשף הכתם (זבחים עה:). **שלא כסדרן.** כסדר שהן שנויין במשנה זה אחר זה, כך סדר העבלתן (שם). **לא עשה ולא כלום.** אין לו שמיון, שאם לא עבר בכך אמתי איכא למימר דם הוה והאי דלא לגריסין עבר הייט משום דאין גריסין מועילין אלא לאחר הרוק, וכן כולם כסדר (סנהדרין מט:). **אנטפטרית.** מקום (שבת צ. ושם: אנפפטרין). **הלביצין.** לטרו"ן (שם). **והלעונין.** לענה (שם). **שיש לו עיקר.** שנשרש בארץ (שם). **שאין לו עיקר.** לשתקיים בארץ בימות הגשמים, כגון קישואין ודלועין וכיוצא בהן (ע"ז יד.). **אין לו שביעית.** ומותר לעשות מהן סחורה ואינו מצווה להפקיען (שם). **שלוף דוץ.** לא איפקדא אבל כך שמו (שבת צ.) ולא ידענא מאי היא (סנהדרין מט:). **ביני נקבי מרגניתא.** נמצא בנקבי מרגליות הטעות מתוך היס (שם). **ברמצא דפרזלא.** מזלגות קטנים (חולין כה.) פוריי"זוט של בחל (שבת צ.).

תוס' הרא"ש

אלא מאי בורית אהל. ק"ק דה"ל למימר אלא לעולם מאי בורית אהל הילכך נראה כגירסא דשבת פרק אמר רבי עקיבא דגרים מעיקרא בורית אמר רב יהודה זה החול והתניא הבורית והחול כו': **והטבילו** ועשה על גביו טהרות העביר עליו ז' סמנין ולא עבר הרי זה צבע. אין לפרש דהוי ודאי צבע מדלא עבר דא"כ אמאי [נקט] הטבילו אפי' לא הטבילו נמי טהרותיו טהורות ועוד מאי מותיב מינה ר' יוחנן לר"ל בגמ' דאמר טומאה בלועה מטמאה כיון דצבע הוא אין כאן טומאה בלועה כלל. ועוד תניא בגמ' שנאן ועבר טהרותיו טהורות ומפרש דהיינו טהרות שבין תכבוסת ראשונה לשניה אבל טהרות שאחר תכבוסת שניה טמאות עד שיטביל כיון שהקפיד עליו ואי ודאי צבע הוא כשלא עבר בראשון מה תלוי בקפידא כיון דודאי אין כאן דם. אלא א"פ הרי זה ספק צבע והוי כעין ספק ספיקא ספק צבע ספק דם ואפי' את"ל דם אימור מעלמא אתא ולא ספק ספיקא ממש. דא"כ בלא העברת סמנין יהא טהור אלא אינו כשאר ספק ספיקא דעלמא משום דרוב פעמים מגופה אלא ע"י שלא עבר ע"י ז' סמנין ה"ל ספק ספיק' ומטהרינן ליה אבל דם נדה ודאי אע"ג דאמרינן בגמ' דמעביר עליו ז' סממנין ומבטלו ה"מ לטהרות דלאחר תכבוסת דכיון שבטלו גלי אדעתיה שאינו מקפיד עליו עוד. אבל טהרות דקודם לכן טמאות שהרי לא ביטלו עדיין. ודוקא מדרבנן אבל מדאורייתא טהורות כיון שהוא בלוע עד ע"י סממנין הילכך דוקא הטבילו הוא דמטהרינן משום דאיכא לספוקי בצבעים דאפי' היה דם נדה ודאי לא היו טמאות מדאורייתא אלא מדרבנן אבל אם לא הטבילו דאם היה דם נדה ודאי היו טמאות מדאורייתא שהרי נטמא הבגד מתחלה כשנפל עליו הדם הלח אין לטהר מטעם דאיכא שבטולו ולא אמרינן דכיון שהקפיד עליו עוד. אבל טהרות דקודם לכן טמאות שהרי לא ביטלו עדיין. ודוקא מדרבנן אבל מדאורייתא טהורות כיון שהוא בלוע כל כך שאינו סופו לעבור ע"י סממנין הילכך דוקא הטבילו הוא דמטהרינן משום דאיכא לספוקי בצבעים דאפי' היה דם נדה ודאי לא היו טמאות מדאורייתא אלא מדרבנן אבל אם לא הטבילו דאם היה דם נדה ודאי היו טמאות מדאורייתא שהרי נטמא הבגד מתחלה כשנפל עליו הדם הלח אין לטהר מטעם דאיכא

תוס' הרא"ש (המשך)

לספוקי בצבע. זו היא שיטת רבינו שמשון. ונדחק לפרש ולחלק לר' יוחנן בין כתם לדם נדה ממש דבכתם טהרות הראשונות טהורות ובדם נדה טמאות. וק"ל מאי שנא דם נדה שהוא כל כך שאינו יכול לצאת כ"א ע"י צפון מחרסין הבלועין משקין טמאין ואינן יכולין [לצאת] כ"א ע"י הסק תנור דמטהר ר' יוחנן הילכך נראה לפרש הרי זה צבע כיון שהעביר עליו ז' סמנין ולא עבר הובר הדבר שהיה בלוע מעיקרו כל כך שאינו יכול [לצאת] כ"א ע"י צפון ונתבטל מתורת דם ואין כאן צביעת דם בעלמא. וה"ה דם נדה ודאי אם הטבילו ועשה על גביו טהרות והעביר עליו ז' סמנין ולא עבר בהרותיו טהורות והאי דנקט כתם משום דמתניתין איירי בכתמים וה"ה דם נדה ודאי והיינו דקתני ר' חייא דם הנדה ודאי מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו דאם עבר נהר הכתם ואם לא עבר הובר שהיה בלוע כל כך שלא היה יכול לעבור כ"א ע"י צפון ואפי' טהרות הראשונות טהורות: **צפון** ציבעא נמי מעבר. פי' כיון שע"י ז' סמנין לא עבר בלוע הוי וטהור כדתנן במתניתין ומה שעבר ע"י צפון לא יצא ע"י כך מתורת בלוע דאפי' ציבעא נמי מעבר. ותימה מאי קשיא ליה דילמא טהרותיו טמאות דקאמר היינו לאחר העברת צפון שהרי הקפיד עליו ועבר דאמרינן בסמוך דטהרות דלאחר תכבוסת שניה טמאות וכ"ת דוקא כי עבר ע"י ז' סמנין אהני קפידתו לטמא אח"כ אבל כי לא עברי אלא ע"י צפון אין קפידתו קפידא לפי שהוא בלוע יותר מדאי דהא אמרינן בסוף שמעתין אמר רב פפא יכול לצאת ע"י הדחק והקפיד עליו והיינו בלועת חרסים ע"י היסק תנור דפליגי ביה ויכול לצאת ע"י צפון כיוצא בו דהא פריך ר' יוחנן לר"ל ממתניתין אמאי שהורות כי לא עבר הא יכול לצאת ע"י צפון והוי כמו יכול לצאת ע"י היסק דמטמא ר"ל אע"פ שלא יצא. וי"ל דא"כ ה"ל למימר שהרותיו שהורות. ונימא דקאי אתכבוסת ראשונה כדאמר בסמוך דמסתמא תחלת דבריו יש לו לפ' אלא ודאי טמאות אתכבוסת ראשונה נמי קאי ואפי' לא היה צפון מעביר הצבע היה יכול להקשות מברייתא דבסמוך שנאן ועבר טהרותיו טהורות אלא דניחא ליה למיפרך מגופה: שאם העביר עליו סם שביעי שמא עבר. ותימה פשיטא דבששה סמנין לא סגי ואם לא העביר כל השבעה טמא. וי"ל דמירי כגון שלא היהה מראה אדמימותו כלל בהעברת ששה סממנין סד"א בשביל השביעי מסתמא לא יעבור וצבע הוא: **לא** שאנו אלא טהרות שנעשו אחר תכבוסת ראשונה מטבילה עד תכבוסת שניה. אבל טהרות דמתכבוסת שניה עד מה שלא עבר בז' סמנין הראשונים. ותימה אמאי קתני מתניתין דהרי זה צבע ואין צריך להטביל הא כיון שהקפיד עליו להעבירו בז' סמנין נהג בו מנהג דם ויהא טמא עד שיטבול וי"ל דהעברת ז' סמנין דמתניתין אינן כדי להעביר הכתם דארבה ניחא ליה טפי שלא יעבור דאז יהיו טהרותיו טהורות. ועוד י"ל דדוקא הכא דאהנו מעשיו דשנאן ועבר אבל לא עבר לא הוי קפידיה קפידא:

אמר רבי אבא מידי בקפידא תליא מילתא. דכיון דלא עבר בראשונה נתבטל בנגד וכי עבר נמי בשניה לא טמא הבגד בילתא לחוץ לפי שנתבטל במי תכבוסת וא"ת ולר' אבא תקשה אמאי נקט במתניתין הרי זה צבע אפילו דם [1](נדה) ודאי טהור אף למפרע דכיון דלא עבר איגלאי מילתא למפרע שנתבטל בנגד אלא ודאי בקפידא תליא מילתא וי"ל דלא איגלאי מילתא למפרע שלא היה ראוי לעבור מתחלה ע"י שלא עבר עתה שהרי כל שעה הוא מתייבש יותר ויותר ומעיקרא שמא היה ראוי לעבור אי נמי היה סבור כרש לקיש דמטמא טומאה בלועה לכך אצטריך לומר ה"ז צבע. **אלמא** בקפידא תליא מילתא. וא"ת אם כן מה צורך בהעברת סממנים כיון דמבטל בלבו סגי וי"ל דבטלה דעתו אצל כל אדם אם יבטלנו בלא שבעה סממנים: **הנח** לבתמים דרבנן. מיהו כיון דרגילות לבא כתם מגופה לא מקילינן אי לאו משום דאיכא למתלי בצבע [2] כדפירש במתניתין ולא דמי לדם תבוסה דלקמן דמקילינן משום דהוי מדרבנן אי נמי כדי לטהר אפילו למפרע נקט הרי זה צבע או שמא מתחלה שלא נתייבש כל כך היה יכול לנאמר: **רבי** חייא מנא ליה. וא"ת אם כן לעולם לא ניתיב תיובתא מברייתא דמתני בי ר' חייא ובי רבי אושעיא וי"ל דבכולהו איכא למימר כדאמר אילפא בתענית (דף כא.) ובכתובות (דף סט:) כל דאמר מילתא דבי ר' חייא ור' אושעיא ולא פשיטא ליה מממתני' כו' והך הוא פשיטא ליה לר"ל דלא רמיזא במתניתין ועוד דסברא הוא מדנקט מתניתין כתם ולא דם נדה שמע מינה דדם נדה ודאי לא מצי לבטל ולית ליה חילוק בין להבא בין למפרע: **אם** מתכבסת ויוצא ממנה רביעית דם. פרש"י בהגהל (ב"ק קא.): שיתנו מים במדה ואם כשיסחטנו לחוץ ימצאו רביעית יותר מ"כ ודאי היה בו רביעית דם וקשה דאפילו לא ימצאו רביעית יותר מ"מ יכול להיות שהיה בו רביעית שהרי הכסות בלועה גם מן המים וגם מן הדם שאין הכל יכול לצאת וגראה כדתניא בתוספתא דאהלות (פ"ד) רביעית דם שבלוע בכסות כיצד מביא מים במדה ומכנס ומביא מים אחרים ונותן בתוכו רביעית דם ואם היה שוה מראיהן טומאה שאם כן גם מן הבגד יצא רביעית דם שהרי גם מן המים ומן הדם נשארו בבגד ולא יהיה מראהו שוה אם לא היה בו רביעית דם מתחלה ואם תאמר ומה צריך מדה למים הראשונים לא היה צריך אלא שיתן מים במדה שיצא מן הבגד פחות רביעית ויתן רביעית דם לתוכו ואם ישוה מראיהן טמא וכ"ת שלא הזכיר מדה ראשונה אלא לתת מן השניה כמדתה הלא על כרחך אינו צריך מן השניים כשיעור שבלועה בכסות מן הראשונים ויש לומר דמשום הכי נקט מדה בראשונה שאם יצא רביעית יותר א"צ לחזור ולטרוח ולהביא מים שניים כדפרש"י: **ואם** לאו טהורה. אע"ג דכל הרביעית נבלע בבגד וא"ת משעה שנפל עליה יחד נטמא הכסות וי"ל דמיירי דקודם שנפל רביעית נבלע בכסות מה שאינו יכול לצאת ע"י סחט כבוס ונתבטל בבגד ולא היה [3] רביעית שלם מעולם: **מקולי** רביעיות שנו כאן. תימה דבהגהל קמא (ב"ק דף קא.) פריך תנא בגד שנצבע בקליפי ערלה ילדן אלמא חזותא מילתא היא ורמינהי רביעית דם שנבלע בבגד כו' ומשני מקולי רביעיות שנו כאן והא הך שינויא לא הוי אלא לר"ל א"כ תקשה לר' יוחנן וי"ל דלר' יוחנן לא קשה מידי טומאה לערלה דגבי טומאה משום קפידא וכיון דאינו יכול לצאת אלא ע"י הדחק בטל דטומאה בלועה לא מטמיא אבל גבי ערלה ניחא ליה בחזותא ולא מבטל ליה והתם משני שינויא דמהני לר"ל וה"ק אפילו לפי דבריך שאתה מדמה טומאה לאיסור לא קשה דדם תבוסה דרבנן: **הא** יכול לצאת טמא. ואם תאמר ומאי קושיא דלמא הכי פירושו כל הבלוע שאינו יכול לצאת על ידי סחט מכבוסת טהור אע"ג דיכול לצאת על ידי הדחק בצפון הא יכול לצאת ע"י סחט מכבוסת טמא הרא הך דכל הבלוע סיפא דהך דלעיל שנבלע בכסות והאי בסחט מכבוסת אוקמינן ופריש"ג ואם לאו טהורה אע"ג דיכול לצאת ע"י הדחק בצפון ומדרבה קשיא לריש לקיש ויש לומר דהך דכל הבלוע משמע שאינו יכול לצאת כלל דסתמא קתני ואפילו הכי קיימא שפיר אריש"א דה"פ

מידי בקפידא תליא מילתא. בתמיה. כיון דטהרות שבינתיים טהורות אלמא לאו דם הוא אחרונות משום קפידא אמאי טמאתי: **דם נדה ודאי.** כגון נדה שקנחה בסדין דם אף על גב דודאי דם הוא: **מעביר עליו ז' סממנין ומבטלו.** ואפילו לא עבר הרי הוא בטל וטהור הוא הואיל ואין אדם מקפיד עליו אחר העברת הסממנין מדאזל לה חזותא: **חרסין.** כגון עביט של מי רגלים של זב ושל זבה: **שסוף משקה לצאת.** כלומר דרך משקה לצאת ע"י ליבון החרס וכיון שהיו חרסין אלו בתנור בשעת היסקו יצאו המשקין וטמא תנור מאוירו: **לא שנו.** הא דקתני הוסק אין לא הוסק לא דכל זמן שהן נבלעין בחרסין אין מטמאין את אויר התנור אלא משקין קלין שאינן אב הטומאה כגון דמעת עינו ודם מגפתו או מי רגלים דטמא מת או טמא שרץ דאפילו כשהוסק וילאו והיו הן ממש באויר התנור לא טמאוהו אלא מדרבנן דאין משקה מטמא כלי חוץ ממשקה אב הטומאה: **אבל משקין חמורין.** כגון מי רגלים של זב ושל זבה שריבה בהן הכתוב מעיינות לטמא אדם וכלים: **טמא.** התנור אפילו לא הוסק כיון דיכולין לצאת ע"י היסק לאו טומאה בלועה היא ומטמא: **אי לא לא.** דהוה ליה טומאה בלועה בחרסין וטומאה בלועה לא מטמיא כדאמר בבמה המקשה (חולין עא.): **טהרוהו טהורות.** אי אמרת בשלמא בלוע שאינו יכול לצאת אלא ע"י הדחק ואמרינן דבר הוא שהיה תלוין לקולא ואמרינן דבר הוא וטהור משום דאי נמי דם הוא כיון דנבלע כל כך דאין הסממנין יכולין להעבירו ואף על פי שיכול לצאת על ידי צפון טהור אלא לדידך דאמרת הואיל ויכולין לצאת על ידי היסק כי לא יצאו נמי טמאין הכא היכי תלינן לקולא לאכול תרומה תלויה דדלמא דם הוא: **אמר ליה הנח לחמים.** דעיקר תחילת גזרתן אינה אלא מדרבנן הילכך מקילינן דמדאוריתא עד שתראה בבשרה: **מעביר עליו כו'.** והא הכא דודאי דם הוא מטהרינן ליה משום דנבלע כל כך ואע"פ שיכול לצאת ע"י צפון: **אמר לו זו אינה משנה.** ומשובשת היא הואיל ורבי לא שנאה במשנתינו שסידר את המשנה: **ר' חייא.** תלמידו מנין לו: **רביעית דם.** של מת מטמא באהל: **הביא טמא.** כלי הבית טמאין באהל: **בכלים דמעיקרא.** שהיו שם קודם שנבלעה טומאה שנטמאו באהל: **והא בכלים דלבסוף.** שבאו לבית לאחר שנבלע הדם בקרקע טהורים דתו לא מטמיא: **ואם לאו טהורה.** ואע"ג דרביעית שלמה נבלעה בו. אלמא בלוע שאינו יכול לצאת להדיא אלא ע"י הדחק כי הכא דע"י צפון נפקא כולה וקתני טהורה: **דם תבוסה.** הא' רביעית דמקילין בה לא בבאה ממש מן המת אלא ברביעית דם תבוסה שהוא שפך ואפי' לא נבלעה אין לה טומאה ודאית כדתניא בפ' במה (לקמן דף עא.) איזהו דם תבוסה הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו ונמצאו שפך יצא רובו מחייס שפך יצא רובו לאחר מיתה וטמא: **כיון דיכול לצאת כו'.** והנך חרסין אע"ג דלא קפיד בהו להוציא כל מה שבתוכן טמאין כל זמן שלא יצא הואיל ויכול לצאת על ידי היסק: אם

אמר ליה רבי אבא לרב אשי מידי בקפידא תליא מילתא א"ל אין דתניא רבי חייא אומר [1]דם הנדה ודאי מעביר עליו ז' סממנין ומבטלו ואמאי הא דם נדה הוא אלמא בקפידא תליא מילתא ה"נ בקפידא תליא מילתא [2]תנן התם [3]חרסין שנשתמש בהן זב שבלעו משקין ונפלו לאויר התנור והוסק התנור טמא שסוף משקה לצאת אמר ר"ל לא שנו אלא משקין קלים אבל משקין חמורין טמא אע"פ שלא הוסק התנור רבי יוחנן אמר [4]אחד משקין קלין ואחד משקין חמורין אם הוסק התנור אין אי לא לא איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש הטבילו ועשה על גביו טהרות והעביר עליו ז' סמנין ולא עבר הרי זה צבע וטהרותיו טהורות ואין צריך להטביל אמר ליה הנח לבתמים דרבנן והתני רבי חייא דם הנדה ודאי מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו אמר ליה רבי לא שנה רבי חייא מנא ליה איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש [5]רביעית דם שנבלע בבית הבית טמא ואמרי לה הבית טהור [6]ולא פליגי הא בכלים דמעיקרא הא בכלים דבסוף [7]נבלעה בכסות אם מתכבסת ויוצא ממנה רביעית דם טמאה ואם לאו טהורה אמר רב כהנא מקולי רביעיות שנו כאן שאני דם תבוסה דרבנן איתיביה ר"ל לרבי יוחנן [8]כל הבלוע שאינו יכול לצאת טהור הא יכול לצאת טמא ואף ע"ג דלא נפיק [9]א"ר פפא [10]כל היכא דאין יכול לצאת ולא הקפיד עליו דברי הכל טהור יכול לצאת והקפיד עליו דברי הכל טמא כי פליגי דיכול לצאת ולא הקפיד עליו מר סבר כיון דיכול לצאת אף על גב דלא הקפיד עליו ומר סבר אע"ג דיכול לצאת אם

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ד מהל' ממטמאי משכב ומושב הלכה יא:

לב ב ג מיי' פי"ד מהל' כלים הל"ו:

לג ד ה מיי' פ"ד מהל' טומאת מת הל"ח:

לד ו ז מיי' שם הל"ג:

לה ח מיי' פ"ד מהל' כלים הל"ו:

תוס' הרא"ש

ר' לא שנאה ר' חייא מנין לו. תימה וכי מילתא דתמיה היא אי ר' חייא הוסיף לפרש מה שלא פי' ר'. וי"ל דמשמע ליה לר"ל דר' חייא פליג אדר' משום דקתני מתניתין כתם דמשמע דוקא בכתמים משום דכתמים מדרבנן אבל דם נדה לא מהני ליה ביטול. ועוד אפי' לא פליג כל בריתא דלית לה רמז מהמשנה לא מותבינן מינה תיובתא כדאמרינן בסוף מציאת האשה גבי אילפא תלא נפשיה באיסקרתא ואמר כל דבעי ליה מתניתא דתני בי ר' חייא ור' אושעיא ולא פשיטנא ליה ממתניתין טבענא בימא: **אם** מתכבסת ויוצאה ממנה רביעית דם טמאה. בפרק הגזול קמא פרש"י דמשערינן אם יש במים שנתכבסו בו רביעית יותר לאחר תכבוסת מקודם תכבוסת ואי אפשר לצמצם שיעור זה יפה בענין זה שהרי נשתייר בבגד מן המים ובפ' ד' דתוספתא דאהלות קתני רביעית דם שנבלעה בכסות כיצד מטהרינן אותה מביא מים במדה ומכבסה בהם ומביא מים אחרים ונותן לתוכן רביעית דם אם מראיהן שוין הרי זו טמאה ואם לאו טהורה. ועתה אין לחוש אם נשאר המים בבגד שהרי הדם נתן מראה אדומית אף במה שנבלע בבגד. וה"ה שלא היה צריך למדוד המים מתחלה אלא לאחר הכיבוס מודד מי התכבוסת ריקח מים אחרים באותה מדה פחות רביעית. ויתן רביעית דם באותם מים לידע אם מראיהן שוין אלא לכך מודד קודם הכיבוס שאם מוצא בהם רביעית יותר שוב אין צריך להביא אחרים: **ואם** לאו טהור. פי' טהור הבית שהכסות בתוכו. ואי גרס טהורה קאי אכסות אחר שהטבילה. ותימה מאי קשה לר"ל הא דמטמא ר"ל היינו משום שיכול לצאת בהיסק אבל אם אינו יכול לצאת מודה דטהור. וי"ל דה"פ דמתניתין אם יוצא בכיבוס קל טמאה ואם לאו שאינה יכולה לצאת בקל אלא ע"י הדחק טהורה: **הא** יכול לצאת טמא. ותימה מאי קשה ליה דילמא ה"ק הא יכול לצאת בדבר קל טמא. ור' יוחנן נמי דמטהר היינו במשקין שאין יכולין לצאת אלא ע"י הדחק כגון בהיסק תנור ובצפון דאם יכולין לצאת בז' סממנין מודה דטמא. ואדרבה קשה לר"ל דקתני אין יכולין לצאת טהור דמשמע אין יכול לצאת בקל אע"ג דיכול לצאת ע"י הדחק טהור. וי"ל דמשמע לישנא אין יכול לצאת כלל אפי' ע"י הדחק טהור ובהא מודה ר"ל הא יכול לצאת ע"י הדחק טמא הילכך פרך שפיר לר' יוחנן. ותימה והא סיפא דההיא דכסות דלעיל היא במס' אהלות ופרישית

מסורת הש"ס

א) כליס פ"ט [מ"ה ומס איתא ח"ל מרמין שנטמטמ בהן משקין טמאין ופפלו לאויר התנור וכו'. וע' תוס' כריתות טו: ד"ה מלבן], ב) ב"ק קא: אהלות פ"ג מ"ב ע"ש, ג) אהלות פ"ג מ"ב, ד) [מס מ"כן], ס) נ' רש"ל מ"ל פפא כל היכא דאין יכול לצאת ד"ה טהור יכול וכו' וכן הוא בגמרות ישנות, ו) רש"ל מ"ז,

---

הגהות הב"ח

(א) תד"ה הנח וכו' בצבע כדפרישית: (ב) ד"ה ואם לאו וכו' ולא היה בו רביעית:

מוסף רש"י

רביעית דם. ממומאה בהאהל, דמתיב על כל נפשות מת לא יבא, ודם הוא הנפש, ויקיש להו לרבנן דברביעית דם מי, שנבלעה בבית. בקרקע, **הבית טמא.** כלים שבבית, דבית לא מקבל טומאה דקרקע היא (ב"ק קא:). **בכלים דמעיקרא.** דהוו בבית קודם שנבלעה, שהיתה בעין והאהיל הבית עליה ועל הכלים וטמאו (שם). **בכלים דבסוף.** לאחר שנבלעה (שם). **ויוצא ממנה רביעית דם.** שאם יתנו מים במדה ימצאו רביעית יותר, שמתחילה נבלעה בו יותר מרביעית, והכנים הכסות לבית, הבית טמא, **ואם לאו טהורה.** הבית, אלא האהיל על רביעית שבבר אסר בהבלעו בכסות, אבל הכסות טמא שמחיצה נגיעה ברביעית מלמעלה שמטמאה (שם). **מקולי רביעיות.** שלא הקל, כגון דם תבוסה שאינו מטמא באהל אלא מדרבנן (שם). **דם תבוסה.** הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו ונמצאו, שפך כולה בחייו שפך כולה במותו (שם).

תוס' הרא"ש (המשך)

לה אם מתכבסת ויוצא ממנו רביעית דם בדבר קל טמאה ואם לאו שאינו יכול לצאת בקל טהור ועליה קאי הך סיפא אלמא ה"ק כל הבלוע שאינו יכול לצאת בקל (טמא) [טהור]. וי"ל דע"כ כל הבלוע שאינו יכול לצאת משמע דאינו יכול לצאת כלל אף על ידי הדחק. וה"פ לר"ל ואם לאו שאין הרביעית של דם תבוסה יכול לצאת בכיבוס קל טהורה שהרי כל הבלוע שאינו יכול לצאת כלל בשום ענין טהור אף בטומאה דאורייתא. הילכך בדם תבוסה דרבנן יש לטהר כשאין יכול לצאת בקל אע"פ שיכול לצאת ע"י הדחק ואליבא דר' יוחנן מפרש רב פפא הכי ואם לאו טהורה כיון שאינו יכול לצאת בקל דמסתמא אינו מקפיד עליו אע"פ שהיה יכול לצאת ע"י הדחק שהרי כל הבלוע שאינו יכול לצאת כלל טהור אע"פ שמקפיד עליו בפ' הילכך היכא דאינו מפרש דמקפיד דין הוא אפי' יכול לצאת ע"י הדחק כיון דאינו יכול לצאת בקל (טמא) [טהור] אף בטומאה דאורייתא הילכך פריך מינה שפיר ר' יוחנן לר"ל:

אם הקפיד עליו אין. והא דקתני אם יכול לצאת טמא כשהקפיד: **באורחא.** שאפילו אמש לא טעם כלום: **מבערב קתני.** אבל אמש אכל כשאר ב"א: **לאפוקי דקדים.** קודם היום לומר שיעור משנתו ואכיל ללא הוי רוק תפל לפי שהשינה ממררת את הרוק ומחזקתו והאוכל ממתקו ומעביר את כחו: **הכא.** דקתני שיעור כל הלילה הרי זה רוק תפל לא דשיעור ממש אלא מתנמנם דולאי שינה של לילה בעינן ושינת היום אע"ג דישן לאו תפל הוא הואיל וטעם כלום שהטועם שחרית נהנה כל היום כולו: **הכא ושנה פרקו.** הדבור מעביר כח הרוק: **של שלש שעות.** שהוא עשוי לדבר בשלש שעות: **לימא.** מתני' דבעי לעיסה כדי שיהא רוק מעורב בגריסין מסייע ליה לריש לקיש: **עוכר.** קודם. שהמלח מעביר כח הגריסין: **ויעבור את הכוסי.** קדם לפניו: **שהחמילו.** שהסריחו: **הני מי רגליס דילד או דזקן.** של זקן מעלו טפי: **מכוסין.** מעלו טפי: **בימות החמה.** מעלו טפי: **בעי רבי ירמיה האי שלש פעמים דקתני אמטויי ואתויי חד.** הולכה והובאה חשיב חד או דלמא אמטויי חשיב חד ואתויי חד דהוו להו תרי: **שניים לראשונים.** נתר וגורית וקמוניא ואשלג לרוק תפל ומי גריסין ומי רגליס: **הני חדא שניים עלו לו.** לותם שהעביר בשנייה עלו לו: **ראשונים לא עלו לו.** וכי הדר מעביר נתר וגורית וקמוניא ואשלג זימנא אחריתי בתר רוק וגריסין ומי רגליס נמצא עוברין עליו כסדרן: **ותניא אידך כו'.** וקשיין אהדדי: **אמר אביי הא והא סגירא להו שניים.** שהעביר (א) שניים שהיה לו להעביר ראשון עלו לו וראשונים שהעביר ראשון לא עלו לו דהכי שפיר דכי הדר מצרכינן לעבורינהו בתר שניים הוי ליה כסדרן: **ומאי ראשונים.** דקתני באידך ברייתא עלו לו: **ראשונים לכסדרן.** שהיה לו להעביר תחלה שהוא העביר לבסוף דהוו להו הכי ראשונים לכסדרן שניים להעברתן: **מתני' מפהקת.** ו) אישטרילי"ר בלע"ז: **פי ברסה.** נגד טבורה: **שפוי מעיה.** בית הרחם: **ושופעת.** בגמרא פריך מאי קאמר: **למרמורות.** פריצו"ש: **אוחזין אותה.** בכך למודה להיות בכל עת שהיא רואה: **דיה שעשה.** בכל ראיות שתראה ע"י וסתות אלו: **ליולא בהן.** מפרש בגמרא [ע"ב]: **גמ' בוסתות דיומי.** כגון מטו"ו לטו"ו: **הא קא שפעה ואזלא.** והיכן הוא הוסת הואיל וכל ימיה רואה:

בשופעת

אם הקפיד עליו אין אי לא לא: איזהו רוק תפל: **תנא** [א]כל שלא טעם כלום מבערב סבר רב פפא קמיה דרבא למימר כמאן דאמר לא טעם מידי באורתא אמר ליה רבא מי קתני בערב [ב]מבערב קתני לאפוקי היכא דקדים ואכיל אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [ג]איזהו רוק תפל כל שעבר עליו חצות לילה ובשינה למימרא דבשינה תליא מילתא [ד]והתנן ישן כל היום אין זה רוק תפל ניעור כל הלילה הרי זה רוק תפל התם במתנמנם [ה]היכי דמי מתנמנם אמר רב אשי נים ולא נים תיר ולא תיר דקרו ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מדכר תנא [ו]השכים ושנה פרקו אין זה רוק תפל ועד כמה אמר רב יהודה בר שילא אמר רב אשי אמר רבי אלעזר [ז]כל שיצא רוב דבורו של שלש שעות: מי גריסין לעיסת גריסין של פול וכו': לימא מסייע ליה לריש לקיש דאמר ר"ל רוק תפל צריך שיהא עם כל אחד ואחד דלמא [ח]הבלא דפומא מעלי מתניתין דלא כרבי יהודה דתניא ר' יהודה אומר מי גריסין רותח ועובר שיתן לתוכו מלח [ט]מאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא אמר ר"נ בר יצחק דאמר קרא [1]וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבור את הכושי אביי אמר מהכא [2]והוא עבר לפניהם ואיבעית אימא מהכא [3]ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם: מי רגלים שהחמיצו: תנא [י]כמה חימוצן שלשה ימים א"ר יוחנן כל שיעורי חכמים בכתמים צריך שיעור לשיעורן דילד או דזקן דאיש או דאשה מכוסים או מגולים בימות החמה או בימות הגשמים: [יא]וצריך לכסכס שלש פעמים: [יב]בעי רבי ירמיה אמטויי ואתויי חד או דלמא אמטויי ואתויי תרתי מאי [יג]תיקו: העבירן שלא כסדרן: ת"ר הקדים שניים לראשונים תני חדא שניים עלו לו ראשונים לא עלו לו ותניא אידך ראשונים עלו לו שניים לא עלו לו אמר אביי [יד]אידי ואידי שניים עלו לו ולא ראשונים ומאי ראשונים ראשונים לכסדרן ושניים להעברתן: **מתני'** [יב]כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה [לו]ואלו הן הוסתות מפהקת ומעטשת וחוששת בפי בריסה ובשפולי מעיה ושופעת וכמין צמרמורות אוחזין אותה וכן כיוצא בהן [יג]וכל שקבעה לה שלשה פעמים הרי זה וסת: **גמ'** תנינא חדא זימנא [יד]כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה התם בוסתות דיומי הכא בוסתות דגופא כדקתני אלו הן וסתות היתה מפהקת מעטשת וחוששת בפי בריסה ובשפולי מעיה ושופעת שופעת הא שפעה ואזלא אמר עולא בריה דרב עלאי

בשופעת

דה"פ לריש לקיש שכל הבלוע שאינו יכול לצאת אפילו על ידי הדחק בצפון טהורה א)ואם לאו דיכול לצאת ע"י הדחק טמאה אפילו בטומאה דאורייתא ואם כן בדם תבוסה דרבנן אפילו יולא על ידי הדחק טהור והשתא מפרש בסיפא ויהיב טעמא לריש (ב) בטומאה דאורייתא דכי אינו יכול לצאת טהורה אבל יכול לצאת על ידי הדחק טמאה ולר' יוחנן דמפרש כדמשני רב פפא פירוש דריש אם מתכבסת ויולא ממנו בתכבוסת סתם טמא אבן דרך להקפיד עליו הואיל ויולא בקל ואם לאו טהורה ואפילו יולא ע"י צפון דאין דרך להקפיד עליו כיון שאינו יולא בתכבוסת סתם ומייתי כל הבלוע ליתן טעם לריש לקיש דכיון (ג) דאינו יכול לצאת כלל אפילו הקפיד בפירוש אין קפידתו קפידא דבטלה דעתו אצל כל אדם שאין דרכן להקפיד בריש נמי יכול לצאת על ידי הדחק ועל ידי כבוס סתם אינו יכול לצאת טהור הואיל ואין דרך להקפיד בסתם והיינו כדמשני רב פפא כל היכא דאינו יכול לצאת כו' והשתא רב פפא אינו סותר מה שאמר למעלה אלא בא לתרץ דה"פ הא יכול לצאת על ידי הדחק והקפיד עליו להוציאו טמא וכי קאמר לעיל טהור בשלא הקפיד עליו להוציאו ולא היה צריך רב פפא לומר אלא התם בדקפיד אלא בא להשמיענו פלוגתא דרבי יוחנן ור"ל דפליגי בדלא קפיד ויכול לצאת על ידי הדחק דר"ל טמא ור"י מטהר: **נים ולא נים תיר ולא תיר.** פי' נים ולא נים בתחלת שינה תיר ולא תיר בסוף שינה כשהוא ניעור משנתו ובערבי פסחים (פסחים קכ:) נמי גבי נתנמנמו יאכלו ונקיט כי האי לישנא נים ולא נים תיר ולא תיר איכא לפרושי בכי האי גוונא נים ולא נים שעתה בחצות הלילה מתחיל להתנמנם תיר ולא תיר שישן בחצי הראשון ועתה כשמגיע בחצות הלילה היה מתחיל ליעור והוא תיר ולא תיר): **תנא** כמה חימוצן שלשה ימים. קשה דנפרק רבי עקיבא (שבת דף נ.) קאמר גבי מי רגליס שהחמילו בני מ' יום משמע ולא קודם לכן ואיכא ספרים דגרסי עד ארבעים יום ולפי זה ניחא דאיכא למימר משלשה ועד ארבעים מעלו ואיכא ספרים דגרסי בן ארבעים וקאי אתיוק שהוא בן מ' יום וקשה הא לקמן איבעיא להו דילד או דזקן וי"ל דה"פ דילד דווקא או אפילו דזקן נמי ולא כפ"ה דפירש דזקן מעלו טפי וכן משמע מדקאמר דאיש או דאשה ואיכא למימר או דאשה דוקא הא דילד או דזקן נקט לשון זכר וכן בשבת בן מ' לשון איש מיהו תימה אמאי לא מייתי הכא הך ברייתא דשבת דבן מ' יום [טו]ועוד מילי טובא שמאריך באותה ברייתא יותר מהכא והכא מאריך בדין מי רגליס יותר

מהתם ונראה לומר דברייתא דהתם קאי אמילתא דת"ק דאמר כדי לכבס בו בגד קטן והתם לא מעלו אלא בני מ' יום והכא לגבי כתם אייבי ומעלו בני שלשה ימים ולא שייכי כולהו מילי דהתם הכא ומשום הכי לא מייתי ההיא ברייתא הכא [טז]:

מפהקת. פי' בקונטרס אשטרילי"ר בלע"ז ואין נראה אלא כמו שפירש בשבת (דף קלו.) גבי פיסק ומת באלי"ר כדאמר בברכות (דף כד:) גבי רבי שהיה מפהק ומניח ידו תחת סנטרו: **מעטשת.** אישטרנוי"ר וגוסה פירש רש"י בגמרא באלי"ר ואין נראה אלא פירוש רוטי"ר וכן [יז]גיהק בתפלה רוטי"ר ובערוך פירש קול היולא מן הגרון מתוך מאכל כבד וזה רוטי"ר ואין נראה לפרש שנגלוטי"ר. וכולהו הני וסתות אייבי שמפהקת או מעטשת שעה או שתים בעת שרגילה לראות אבל משום פיהוק או עיטוש אחא זימנא לא קבעה מדמפליג [יח]בין תחלה וסת לסוף וסת ובאחד פיהוק ואחד עיטוש לא שייך תחלה וסוף:

לימים

מסורת הש"ס

(א) גי' יעב"ץ והמגיה, (ב) פסחים קכ: תענית יב. מגילה יח: יבמות נד., (ג) סוכה לט. פסחים ז: קידו: מגילה כח: (מנחות לה:), (ד) [מנחות עו. ב"ק קיט:], (ה) לעיל ב., ו) [והוא אחד שפשט אמריו כ"כ הרא"ש], ז) [וע"ע תוס' תענית יב: ד"ה ניסן], ח) אבל בגמרות שלפנינו ליתא התם אלא הך מילתא דבן מ' יום ע"ש. רש"א, ט) [וע"י מנחות מג. ובתוס' שם ד"ה בן ארבעים], י) [ברכות כד.], כ) [במתניתין לקמן ע"ב],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמר אביי וכו' שנייס שהעביר שניה שהיה: (ב) תוס' ד"ה (בדף קכ ע"ב) הא יכול וכו' לריש לקיש מטומאה דאורייתא וכו': (ג) בא"ד דכיון דבאינו יכול לצאת וכו' נמי דיכול לצאת ע"י הדחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוד"ה (בדף קכ ע"ב) הא יכול וכו' ואם לאו דיכול לצאת אפי' ע"י הדחק טמאה טומאה דאורייתא וכו' כל"ל לענ"ד ועי' מהרש"א והיא היא:

לעזי רש"י

אישטרילי"ר [אישטינדיליי"ר]. לפשוט. פריצונ"ש. צמרמורת.

מוסף רש"י

תיר. עב (תענית יב: מגילה יח:) כדמתרגמינן ויקן ויתפר (תענית שם). לאהדורי סברא. דבר הבא מבינת הלב (מגילה שם) אם צריך ממנו דבר שצריך הרהור אינו יודע לומר בעוד שמתנמנם (תענית שם) במילתא דצריכא סברא כגון שטולנין אומו היכן הנמת כלי זה, וכי מדכרו ליה. הנחתו במקום פלוני, מידכר. ואומר הן או לאו (רשב"ם פסחים קכ:). ויעבור את הכושי. קדמו לרוץ לפניו (סוכה לט. וכעי"ז פסחים ז: ומגילה כא:). ויעבור מלכם לפניהם. יקדים ליך כולם (פסחים שם). כל אשה שיש לה וסת. קבוע ג' פעמים ובדקה בשעת וסתה ונמצאתה עומדה, דיה שעתה וליכא למימר דמעיקרא הוה התם, דודאי אורח בזמנו בא (לעיל ב.).

עין משפט נר מצוה

לו א ב ג ד ה ו ז מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' לא:
לז ח ט י מיי' שם הלכה לז ולאומרא:
לח כ מיי' שם הל"ל ופ"ל מהל' מעכב ומועב הל"ז:
לט ל מ מיי' שם פ"מ הל"ב ופ"ג מהל' מעכב ומועב הל"ו סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' יט:

תורה אור השלם

1. וַיִּהִי מָה אֶרְדוּץ וַיֹּאמֶר לוֹ רוּץ וַיָּרָץ אֲחִימַעַץ דֶּרֶךְ הַכִּכָּר וַיַּעֲבֹר אֶת הַכּוּשִׁי: שמואל ב יח כג
2. וְהוּא עֹבֵר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָחִיו: בראשית לג ג
3. עֹלֶה הַפֹּרֵץ לִפְנֵיהֶם פָּרָצוּ וַיַּעֲבְרוּ שַׁעַר וַיֵּצְאוּ בוֹ וַיַּעֲבֹר מַלְכָּם לִפְנֵיהֶם וַיְיָ בְּרֹאשָׁם: מיכה ב יג

תוס' הרא"ש

וכמה חימוצה ג' ימים. בשבת פרק ר' עקיבא מפרש בגמרא מ' יום ובמי רגלים דהכא איירי דקתני התם ר' יהודה אומר כדי להעביר את הכתם [וי"ל] דכאן פי' דפחות מג' ימים לא מהני והתם [אמר] דטפי מג' יום לא מהני. וי"מ הא דקאמר התם בן מ' יום היינו של תינוק בן מ' יום והא דמיבעיא ליה הכא דילד או זקן י"ל דה"ק דילד או אפי' דזקן. וקצת תימה דלא מייתי בשמעתין ההיא דשבת: דילד או דזקן. כולה שמעתין מוכחא דמי רגלים דמתניתין מי רגלים ממש ולא עשב שכך שמו ומי רגלים דפיטום הקטרת ומי רגלים דהכא שוין כדמוכח בפ' דם חטאת דפריך והא בעינן לאעבורי סממנין על הכתם ותנן אין מכניסין מי רגלים למקדש ודלא כדברי המפרשים שהוא עשב ששמו מכוער אין מכניסין אותו למקדש: **ותניא** אידך ראשונים עלו לו שניים לא עלו לו. וקשה ליה מברייתא אברייתא וגם פי' דברייתא תנינא לא ידע: **מפהק.** פרש"י אשטורלייה. אדם שפושט אבריו. ובפ' אם לא הביא גבי פיהק ומת פי' פלייר אדם הפותח פיו. וכן נראה מהא דאמרינן בברכות גבי ר' כשהיה מפהק היה מניח ידו על סנטרו. ובערוך פי' קול היוצא מן הגרון מתוך שאכל מאכל כבד. ונראה דלא איירי בקביעות ווסת דגיהוק ופיהוק דחדא זימנא אלא כמה פעמים היא עושה כן בשעת ווסתה דבחד פיהוק ובחד עיטוש לא שייך תחלה וסוף וכל אלו וסתות דגופה אין להם זמן קבוע:

לימים שנים. היינו כרבי דאמר [ט] בתרי זימני הויא חזקה ושלא מנו חכמים ג' הואיל ואינו וסת גמור מודה רבי דבעי ג' זימני והכי קיים ליה: **אבלה** שום וראתה. הואיל ועל ידי מעשה הוא אינו וסת גמור ולא הוה בכלל דמתני' וא"ת ואמאי לא קאמר נמי קפלה וראתה דהוו נמי על ידי מעשה ויש לומר דאינה קובעת וסת לקפילות לחודיהו כדאמר בפרק קמא (לעיל יח.) דכל שתקבענה מחמת אונס אפי' כמה פעמים לא קבעה אבל אכלה שוס לא חשיב אונס כמו טורח של קפילה שאין הרגייה באה על ידי טורח אלא ממילא: **זו דברי רשב"ג אבל חכמים אומרים בו'.** לכאורה משמע זו ולא סבירא ליה מדלא קאמר אבל רבי אומר ואפילו אמ"ל הכי לא תקשי לקמן גבי דילוג דמוקמינן שמואל כרשב"ג דאליבא דמתניתין פליגי רב ושמואל ולמאי דאמר מעיקרא הש"ס דפליגי בפלוגתא דרבי ורשב"ג צריך לומר זו וסבירא ליה כדמשני בפרק שור שנגח (ב"ק דף נ:): **אסורה** לשמש כל שש שעות דברי רבי יהודה. לר' יהודה הוה שייך למתני כל היום כולו כדמוכח בסיפא שהוא אוסר כל היום אלא משום רבי יוסי תני לה בתרתי בבי: **והוששת** בששה שעות. היינו כל שעה שעית: **מן** המנחה ולמעלה. פירש"י סוף שש שמא טוטי גלגי ערב ופי' רשב"ם דלף על גב דאמר בתמיד נשחט (פסחים נח.) דזמן המנחה לכל המוקדם הוי משעה שעות ומחלה ואילך היינו משום דלא קיים לן שפיר בשיעור שעות היום אבל מן הדין הוא מתחילת ז' ומיהו לגבי וסת נמי אסורה עד חצי שעה שביעית דהיינו מן המנחה ולמעלה:

איתמר

בשופעת דם טמא מתוך דם טהור: וכמין צמרמורות וכו': וכן כיוצא בהן לאתויי מאי אמר רבה בר עולא [א]לאתויי אשה שראשה כבד עליה ואבריה כבדים עליה ורותתת וגוסה אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הרי אמרו לימים שנים לוסתות אחת למה שלא מנו חכמים שלשה למה שלא מנו חכמים לאתויי מאי אמר רב יוסף לאתויי ראשה כבד עליה ואבריה כבדין עליה ורותתת וגוסה א"ל אביי מאי קא משמע לן מתני' היא דהא פרשה רבה בר עולא אלא אמר אביי לאתויי [ב]אכלה שום וראתה ואכלה בצלים וראתה כססה פלפלים וראתה [ג] אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא [ד] אמר ליה אביי את אמריתה ניהלן ואהא אמריתה ניהלן היתה למודה להיות רואה יום חמשה עשר ושינתה ליום עשרים זה וזה אסורין שלש פעמים ליום עשרים הותר יום חמשה עשר וקבעה לה יום עשרים שאין אשה קובעת לה וסת עד שתקבענה שלש פעמים ואמרת לן עלה אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר"ג בר רבי שאמר משום רשב"ג אבל חכמים אומרים ראתה אינה צריכה לא לשנות ולא לשלש ואמרינן לך לשנות אמרת לן לשלש מיבעיא ואמרת לן לשנות בוסתות לשלש בימים ונימא זו דברי רשב"ג הא קמ"ל שמואל דר"ג ברבי כרשב"ג סבירא ליה: **מתני'** [ה]היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסתות כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות טמאות בסוף הוסתות כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות טהורות רבי יוסי אומר אף ימים ושעות וסתות היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה רבי יהודה אומר כל היום שלה: **גמ'** תנא כיצד א"ר יוסי ימים ושעות וסתות היתה למודה להיות רואה מיום עשרים ליום עשרים ומשש שעות לשש שעות הגיע יום עשרים ולא ראתה אסורה לשמש כל שש שעות ראשונות דברי רבי יהודה ורבי יוסי מתיר עד שש שעות וחוששת בשש שעות עברו שש שעות ולא ראתה [ו]אסורה לשמש כל היום כולו דברי ר' יהודה ורבי יוסי מתיר מן המנחה ולמעלה: היתה למודה: והתניא רבי יהודה אומר כל הלילה שלה לא קשיא הא דרגילה לראות בתחלת יממא והא דרגילה לראות בסוף ליליא תני חדא רבי יהודה אוסרה לפני וסתה ומתירה לאחר וסתה ותניא אידך אוסרה לאחר וסתה ומתירה לפני וסתה ולא קשיא הא דרגילה למחזי בסוף ליליא הא דרגילה למחזי בתחלת יממא אמר רבא הלכה כרבי יהודה ומי אמר רבא הכי [ז] והתניא [ח] והזרתם את בני ישראל מטומאתם מכאן א"ר [ט] ירמיה אזהרה לבני ישראל השיפרשו מנשותיהן [י] סמוך לוסתן וכמה אמר [יא] רבא עונה מאי לאו עונה אחריתי לא [יב] אותה עונה ותרתי למה לי צריכא דאי אשמועינן הא הוה אמינא ה"מ לטהרות אבל לבעלה לא קמ"ל ואי מההיא הוה אמינא סמוך לוסתה עונה אחריתי קמ"ל אותה עונה: **מתני'** [יג] היתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה להיות רואה ליום כ' זה וזה אסורין שינתה פעמים ליום כ' זה וזה אסורין [יד] ג' פעמים ליום כ' הותר ט"ו וקבעה לה יום כ' [טו] שאין אשה קובעת לה וסת עד שתקבענה ג' פעמים ואינה מטהרת מן הוסת עד שתעקר ממנה ג' פעמים:

גמ'

ליה והדוה בנדתה: **עונה אחריתי.** דאם וסתה ביום אסורה כל היום וכל הלילה שלפניו ורבי יהודה לא אסר אלא עונת וסתה: **ותרתי למה ליה.** לרבא לאשמועינן: **מתני' ואינה מטהרת מן הוסת.** לאסורה כל ימי וסתה שמא תראה: **גמ'** קבעה

בשופעת דם טמא מתוך דם טהור. רגילה לראות דם טהור תחלה ואח"כ דם טמא הוי וסת וכל שעה שתראה דם טמא אחר דם טהור אמרינן דדיה שעתה: **גופא.** בלאיי"ר: **הרי אמרו.** לקמן בשמעתין אינה צריכה לא לשנות ולא לשלש ומפרש לה לשנות בוסתות כו': **לימים שנים.** וסתות דיומי משקבענתן שתי פעמים הוי וסת: **לוסתות.** דגופה כגון הני דמתניתין משקבענתן פעם אחת הוי וסת: **למה שלא מנו חכמים.** וסת שלש. וקמיבעיא ליה לשמואל למה שלא מנו חכמים מאי היא והכי קאמר שמואל אי שמעתי כן למה שלא מנו חכמים שלש אבל איני יודע מהו: **מתניתין היא.** דקתני וכן כיוצא בהן ופירשה רבה בר עולא לאתויי הני: **הא שמעתא.** דשמואל דאמר לימים שנים לוסתות אחד: **זה וזה.** כשיגיע עוד חמשה עשר אסורה לשמש שמא תחזור לוסתה וכשיגיע יום עשריס נמי תאסר שמא מעכשיו תקבע וסת ליום עשריס: **שאמר משום רבן שמעון בן גמליאל.** דלא הוי חזקה בליר מתלת זימני כדשמעינן ליה לרבן שמעון בן גמליאל בכל דוכתי לגליסי תנשא לרביעי לא תנשא (יבמות דף סד:): **וימא זו דברי רשב"ג.** דהא קיימא לן בכל דוכתי דבעי שלשה זימני לחזקה: **מתני' בחוך וסחות.** בוסתות דגופה קאמר: **אף ימים ושעות.** בגמ' מפרש: **אינה אסורה אלא עם הנץ החמה.** וכל הלילה משמשת ואם עבר הנץ החמה ולא רואה משמשת כל היום ורבי יוסי קתני לה דדייק שעת הוסתות ותו לא: **רבי יהודה אומר כל היום שלה.** מותרת לשמש משעבר הנץ החמה ולא רואה אבל כל הלילה שלפני הנץ החמה של וסתה אסורה לשמש. ומפרש בגמרא דהאי למודה עם הנץ החמה דקתני דרגילה למחזי בסוף ליליא מקמי דלימטי תחלת יממא ואנן אמרינן לה כל עונת וסתה נמצאת אסורה כל הלילה שהיא עונת וסתה ורבי יהודה מחמיר: **גמ' אסורה לשמש כל היום כולו דברי רבי יהודה.** ורבי יהודה לטעמיה דאמר כל עונת וסתה אסורה ועונה הוי אי יום אי לילה [לקמן סה:] ומי שוסתה בלילה ואפילו בסופה אסורה כל הלילה ואם וסתה ביום ואפי' בסופו כל היום אסורה: **עד שש שעות.** דשעות דייקינן הואיל ווסתה בשעה שמית אינה אסורה לא לפניה ולא לאחריה: **והוששת לשש שעות.** שמית היא אסורה שהוא וסתה: **מן המנחה.** היינו משש שעות ולמעלה מכי יעטו גלגלי ערב ובשבע כבר נטו הגלגלים שהחמה במערב: עם הנץ דמתניתין בסוף לילה לפיכך כל היום שלה(כ) והלילה אסורה. עם הנץ דברייתא בתחלת יממא ולפיכך לילה מותרת ויום אסורה: **והזרתם את בני ישראל.** וסמיך ליה והדוה בנדתה: **עונה אחריתי.** דאם וסתה ביום אסורה כל היום וכל הלילה שלפניו ורבי יהודה לא אסר אלא עונת וסתה: **ותרתי למה ליה.** לרבא לאשמועינן: **מתני' ואינה מטהרת מן הוסת.** לאסורה כל ימי וסתה שמא תראה: **גמ'** קבעה

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הל"כ ועי"ש ומיי' פ"ג מהל' משכב ומושב הל"י סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' יט:

מא ב טוש"ע שם סעי' כג בהגה"ס:

מב ג מיי' פ"ג מהל' משכב ומושב הל"ו סמג שם טוש"ע שם סעיף כד:

מג ד ה מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל' ג וע"ש סמג שם טוש"ע שם סי' קפד סעיף ב:

ו [מיי' שם ופ"ד מהל' איסורי ביאה הי"ב טוש"ע שם]:

מד ז מיי' שם הל"ד סמג שם טוש"ע שם סימן קפט סעיף יד:

מה ח מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:

הגהות הב"ח

(כ) רש"י ד"ה עם הנץ וכו' כל היום שלה מותרת והלילה אסורה:

תוס' הרא"ש

לימים שנים. כר' דאמר בתרי זימני הויא חזקה אבל ורותתת דגופה קיים ליה לשמואל דלר' סגיא ליה בחדא זימנא. ולמה שלא מנו חכמים כגון ע"י מעשה באים מודה ר' דאינן ראויין לקבוע בפחות מג': **לאתויי** אכלה שום ובצל וכססה פלפלין. ולא הוו ככל הנהו דפ' רבה בר עולא דהנהו אתו במילא והנך ע"י מעשה לכך צריך ג' זימני ולא בעי למימר לאתויי קפצה וראתה דהא תניא בפ"ק כל שתקבענה מחמת אונס לא הוי וסת אבל אכלה שום ובצל לא חשיב אונס דאין הראיה באה ע"י טורח אלא ממילא: **אמר** שמואל זו דברי רשב"ג. אם נפרש זו ולא ס"ל אלא סבר כר' דאמר בתרי זימני הוי חזקה כדמשמע בכל דוכתא זו ולא ס"ל לא תיקשי לך הא דפליגי רב ושמואל בסמוך ואמר שמואל עד שתשלש בדילוג דהתם אליבא דרשב"ג פליגי אבל מ"מ שמואל כר' ס"ל אבל מעיקרא דבעי למימר תלמודא דפליגי בפלוגתא דר' ורשב"ג ע"כ זו וס"ל קאמר וה"ג אשכחן בריש שור שנגח ד' וה': **מן** המנחה ולמעלה. פרש"י מתחלת ז' נוטין צללי ערב ואינה אסורה אלא עד סוף שעה ששית. אע"ג דלכל המוקד' בחצי שביעית הוי זמן התמיד היינו לפי שאין אנו בקיאין בשעות היום כדאמרינן בפ' אמר להם הממונה אבל מן הדין הוי מתחלת שעה שביעית. א"נ חצי שביעית וחצי ששית חמה עומדת בראש כל אדם ולכך הוי בכלל חצות עד שש שעות ומחצה: **ומי** אמר רבא הכי והתניא והזרתם כו' כ"ש אי הוה סבר כר' יוסי דקשיא ליה טפי אלא לא נחת אלא לפרושי תרתי מילי דרבא דצריכי תרוייהו: **שינתה** ליום עשרים זה וזה אסורין וחוששת ליום ט"ו שאחר ראיית עשרים ואם [לא] תראה ביום ט"ו חוששת ליום עשרים שאחר ראיית יום כ' זה:

מסורת הש"ס

(א) [עיירוכין י. וש"כ], ב) [שם וש"כ], ג) [כתובות סב: שבועות יח:], ד) [כתובות איתא ר' יאמיה], ה) יבמות סב: שבועות יח:], ו) ל"ל רבה, ז) [לעיל נט.], ח) יבמות סד: ולף סה., ט) [עיירוכין לז.],

---

תורה אור השלם

1. וְהִזַּרְתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָתָם וְלֹא יָמֻתוּ בְּטֻמְאָתָם בְּטַמְּאָם אֶת מִשְׁכָּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם:

ויקרא טו לא

לעזי רש"י

בלאיי"ר [בדייליי"ר]. לפהק.

מוסף רש"י

לא שמיע לי הא שמעתא. דרב יוסף תלמידו דרב יהודה שהוא תלמיד של רב ושמואל, והלה רב יוסף ועקר תלמודו וכשהיה שומע מימרא דרב ושמואל ואינו מזכר לאותה שמועה ממתיני ולאו תלמידו של רב יהודה אני ולא אמר לי שמועה זו ותלמיד תלמידו מזכירו (לעיל לט. ע"פ נדרים מא. וכעי"ז ערובין מא. סז: עג. מכות ד). **את אמריתה ניהלן.** קודם מוליך, **ואהא אמריתה ניהלן.** על מסגה זו אמרת לנו משמיה (לעיל שם). **והזדרתם.** והפרשתם, כמו ויזמלו (שבועות יח:). **אזהרה לבני ישראל כו'.** דסמיך ליה והדוה בנדתה בהזהר עניגת (שם). **עונה.** במסכת נדה מפורש אי יום או לילה, אם וסתה ביום יפרוש כל היום ואם וסתה בלילה יפרוש כל הלילה (שם). **ושינתה.** לה וסת, **ליום עשרים.** פעם אחת, **זה וזה אסורין.** אין ג"ל ט"ו שעבר שאסור, שהרי כל היום המתינה אמת מראה, דקי"ל דחייב אדם לפרוש מעשהו סמוך לוסתה, ואין ג"ל יום כ' שראתה בו, שהרי נדה היא, אלא ה"ק כשיחזור ויגיע ט"ו אסורה לשמש שהרי יום וסתה הוא ועדיין לא דלגתו אלא פעם אחת ואין וסת נעקר בפחות מג' פעמים, וכשיגיע יום כ' לראייה של כ' אסורה לשמש, שאם תקבע וסת מכ' לכ', שהרי שינתה פעם אחת ליום כ', וקן פעמים ליום כ' זה וזה אסורין, יום ט"ו ויום כ' הבא, אבל ג' פעמים ליום כ' הותר יום ט"ו ומאסר יום כ' (לעיל לט.). **שאין אשה קובעת לה וסת.** לסמוך עליה להיות דייס שעתה, דתנן (לעיל ב.) כל אשה שיש לה וסת דייס שעתה ולא מעמאין לה למפרע מעת לעת, ועוד לאם קובעת לה וסת והגיע זמן וסתה ולא בדקה עומדת, דאורת בזמנו בא (יבמות סה.). **ואינה מטהרת מן הוסת.** אפילו נעקרה פעמים, שבדקה בכ' וסתות ולא ראתה ושינתה לראייתה ליום אחר ג' פעמים, אפילו הכי מחזקינן וסתה לכשיגיע ואם לא בדקה עומדת, דאורת בזמנו בא (שם).

קבעה לה וסת לדילוג. ואסורה ליום י"ח לחדש רביעי וליום י"ט בחדש חמישי וכן לעולם: **עד שתשלש בדילוג.** ויום ט"ו אינו מן המנין שהוא תחלת לראייתה ואין שם דילוג: **היפה למודה.** וסת קבוע לט"ו ושינתה לי"ו זה וזה אסורין כלומר כשיגיע ט"ו וי"ו עוד תאסר חזרה ושינתה בשניה [נשבעה עשר] הותר ט"ז מכאן ואילך שלא קבעתו אלא פעם אחת הלכך בפעם אחת הוא נעקר: **הותרו כולן.** ט"ו שהרי עקרתו שלשה פעמים וט"ז וי"ז בחדש זימנא מיעקר ואפילו י"ח הבא לא יאסר אלא י"ט כדקתני משמונה עשר ואילך שהרי שילשה בדילוג וקבעה לה וסת לדילוג: **תיובתא דרב.** דהא קתני שינתה לשבעה עשר נאסר ט"ו וי"ו[ג] ולא קתני מי"ז ואילך ואע"ג דדילגה ב' זימני אלמא לראייה קמייתא לאו מעיקרא: **למודה שאני.** כיון דוסתה קבוע לט"ו שדינן לראייה של ט"ו עם ראיות שעברו עליה שהרי בזמנה ראתה והיכי הוה מצינן למימנייה עם הני דדילוג וכי אמינא אלא היכא דראיית ט"ו שהיתה תחלת ראייתה או שלא היה לה וסת קודם לכן או שהיה לה וסת ליום עשרים: **ודקארי לה מאי קארי לה.** הא ודאי היכי מצי לאקשויי מלמודה: קס"ל ס"ה לכשאינה למודה בעינן תלתא זימני דילוג והאי דנקט למודה לאו משום [ד] עקירת וסת דילוג למידק דלמודה הוא דבעי שתשלש בדילוג אלא משום עקירת וסת לראשון דקתני חזרה ושינתה לי"ז הותר ט"ז ואסר ט"ו וי"ז ואע"ג דעקרתיה לט"ו תרי זימני דסד"א כיון דלמודה הואי בט"ו ועקרתיה ב' זימני תו לא הדרה ותסתרי לט"ו הבא: **קמ"ל.** דאין וסת קבוע נעקר בפחות משלש פעמים: **סירגה.** מיום כ"ב ליום כ"ד: **לא קבעה לה וסת.** שאין דילוג זה דומה לראשון דראשון יום אחד וזה שני ימים כאחד. קתני מיהא קבעה לה וסת בג' ראיות ולראשונה בכלל: **ושינתה ליום כ"ג.** דאיכא דילוג תלת זימני: **דיקא נמי מדשבקינן ליום עשרים.** דהוה ליה למיתני דאתה ביום עשרים בחדש זה ויום עשרים ואחד בחדש זה שכן דרך לשון תנאים לשנות כלל ולשון קלה: **לא אמרן.** דאין קובעת עד שתקבענו שלש פעמים אלא למקבעיה דתהוי דיה שעתה ולא יעקר בפחות מג': **אבל למיתב בחדא זימנא חיישא.** ליה שאם ראתה ביום ט"ו פעם אחת חוששת לט"ו הבא ולא תשמש: **הני מילי היכא דקאים.** ליה אותו יום ששינתה בו בתוך ימים שראויה להיות בהן נדה כי מתני' שהיא למודה להיות רואה ביום ט"ו לטבילתה שהוא כ"ב לראייתה וכדאוקימנא בבנות כותים (לעיל לט.) ושינתה ליום עשרים לטבילה שהן עשרים ושבע לראייה דכי הדר מטי יום ט"ו לטבילתה קיימא לה בימים הראויים לנדה שהרי שלמו לאחר טבילה י"ח שבין נדה לנדה ונכנסה ארבעה ימים בימים הראויים לנדות אבל היכא דקאי בתוך ימי זיבתה כגון שהיתה למודה לראות ליום חמשה עשר לטבילתה והקדימה וראתה בתוך ימי הזוב כגון ליום עשירי לטבילה: **אימא לא.** תיתוש לה דכי מטיא טבילתה אחריתי ותטבול ויגיע יום ה) עשרים לא תאסר לשמש דהא קיימא לן בפרק ד' לעיל (דף לט.) כל אחד עשר בחזקת טהרה שאינה מוחזקת רואה הלכך משום חדא זימנא לא תיתוש לה דאקראי בעלמא הוה קמ"ל: **הניחא אין האשה קובעת ואינה מטהרת.** ומדתנא להו גבי הדדי משמע דלא בעי עקירה שלש פעמים אלא למי שנקבע שלש פעמים: **חד נחד.** חדא עקירה לחד קביעות וקא משמע לן דאפילו קבעתיה תרי זימני מיעקרא בחד זימנא: **כוותיה.** דאפילו קבעתיה תרי זימני מיעקר בחד זימנא: ה"ג **מותרת לשמש עד יום שלשים.** כל ימים שבינתים מותרים: **הגיע יום שלשים ולא ראתה הגיע יום עשרים וראתה הותר שלשים.** העתיד לבא דהא מיעקר מינה ואף על גב דקבעתיה תרי זימני מיעקר בחד זימנא: ונאסר

גמ' איתמר [ו]ראתה יום חמשה עשר לחדש זה ויום ט"ז לחדש זה ויום שבעה עשר לחדש זה רב אמר קבעה לה וסת לדילוג ושמואל אמר [ז]עד שתשלש בדילוג נימא רב ושמואל בפלוגתא דרבי ורשב"ג קמיפלגי דתניא [ח]ניסת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא דברי רבי רשב"ג אומר לג' תנשא לד' לא תנשא לא דב"ע כרשב"ג והכא בהא קמיפלגי רב סבר חמשה עשר ממנינא ושמואל סבר כיון דלאו בדילוג חזיתיה לאו ממנינא הוא איתיביה [ט]היתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה ליום ששה עשר זה וזה אסורין שינתה ליום שבעה עשר הותר ששה עשר ונאסר חמשה עשר ושבעה עשר שינתה ליום שמונה עשר הותרו כולן ואין אסור אלא משמונה עשר ואילך קשיא לרב אמר לך רב למודה שאני [י]ודקארי לה מאי קארי לה למודה אצטריכא ליה מהו דתימא כיון דלמודה ועקרתיה בתרי זימני עקרה ליה קמ"ל מיתיבי ראתה יום עשרים ואחד בחדש זה יום עשרים ושנים בחדש זה יום עשרים ושלשה בחדש זה קבעה לה וסת [יא]סירגה ליום עשרים וארבעה לא קבעה לה וסת תיובתא דשמואל אמר לך שמואל הכא במאי עסקינן כגון דרגילה למחזי ביום עשרים ושינתה ליום עשרים ואחד דיקא נמי דשבקינן ליום עשרים ונקט ליום עשרים ואחד ש"מ: שאין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענה וכו': א"ר פפא [יב]לא אמרן אלא למקבעה אבל למיחש לה בחדא זימנא חיישא מאי קמ"ל תנינא היתה למודה להיות רואה יום חמשה עשר ושינתה ליום עשרים זה וזה אסורין אי מהתם ה"א ה"מ היכא דקיימא בתוך ימי נדתה אבל היכא דלא קיימא בתוך ימי נדתה אימא לא קמ"ל: ואינה מטהרת מן הוסת וכו': א"ר פפא [יג]לא אמרן אלא דקבעתיה תלתא זימני דצריכי תלתא זימני למעקריה אבל תרי זימני בחדא זימנא מיעקר מאי קמ"ל תנינא אין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענה שלש פעמים מהו דתימא חדא לחד תרי לתרתי ותלתא לתלתא קא משמע לן תניא כותיה דרב פפא [יד]היתה למודה להיות רואה יום עשרים ושינתה ליום שלשים זה וזה אסורין הגיע יום עשרים ולא ראתה מותרת לשמש עד יום שלשים וחוששת ליום שלשים הגיע יום שלשים וראתה הגיע יום עשרים ולא ראתה והגיע יום שלשים ולא ראתה והגיע יום עשרים וראתה הותר יום שלשים ונאסר

איתמר ראתה ט"ו בחדש זה וט"ז בחדש זה. פי' דווקא בכי האי גוונא אבל לאתה בג' חדשים או בב' לחדש או באחד לכ"ע אין לריך יותר כדאמר לעיל בסוף בנות כותים (דף לט.): דחזאי ריש ירחא וריש ירחא כו' ואפילו שאחד מלא ואחד חסר ואין הימים שבין ראייה לראייה שוין מ"מ קביעות החדש גורם והיכא דבראשונה אין לה שיעור בחדש שתהא השניה נראית דילוג מן הראשונה דכ"ע דאין הראשונה מן המנין ובעינן שתשלש בדילוג כגון ראתה עכשיו ושניה בעשרים לה ושלישית בכ"א לשניה ומשום הכי נקט ט"ו בחדש זה ולפירוש זה קשה דבפרק שור שנגח ד' וה' מדמה נגח יום חמשה עשר בחדש זה ושבעה עשר בחדש זה לפלוגתא דהכא ואם כן היכי קאמר התם לעיל גבי ראה שור ונגח שור ולא נגח דהויא ראשונה מן המנין הא בכי האי גוונא אפי' רב מודה דלא הוי ראשונה מן המנין שהרי לא היתה לשום זמן לא לחדש ולא לשבת ויש לחלק בין סירוגין דימים לסירוגין דשוורים ור"ח פי' קבעה לה וסת לדילוג כשעשתה שלש פעמים כסדר הזה כגון שראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון וכן ראתה ט"ו בתמוז וי"ו באב וי"ז באלול ועוד ראתה ט"ו בתשרי וי"ו במרחשון וי"ז בכסליו חוששת מכאן ואילך ט"ו לחדש זה וי"ו לשני וי"ז לשלישי ולשמואל לריכה שתשלש בדילוג שתראה בחדש רביעי יום י"ח ובג' חדשים שאחריהם יום י"ו וי"ז וי"ח וכן בשלישי עוד שאחרי כן דראייה שלו ט"ו יום בחדש הראשון לא היה ממנינא ותימה למה פי' כן דא"כ כששאל הש"ס לימא בדרבי ורשב"ג קמיפלגי לא פליגי בראייה ראשונה לחוד אלא בשלש ראיות של דילוג ראשון ובמסקנא יהיה הפירוש בע"א ואמאי לא סגי בג' חדשים כדפי' בקונטרס: **ואינה** אסורה **אלא** מי"ח **ואילך.** וא"ת ויאסר נמי יום י"ח כי שינתה לי"ז שהרי דילגה ויהיה בכלל וסת דילוג כמו ט"ו וי"ו[ו] דחיישינן בחדא זימנא ואומר הר"י דאין לחוש בדילוג משום חדא זימנא: **מיחש** בחדא זימנא חיישינן.

פירש"י דחיישינן לתשמיש וכן לריך לפרש מדלא פרי' הש"ס בהדיא לטהרות ואין להזכיר בשום קביעות וסת ג' פעמים לגבי תשמיש דהא בחדא זימנא חיישינן אלא לגבי שאם נקבעו שלש פעמים חוששין לו עד שיעקר שלש פעמים:

הדרן עלך האשה

גליון הש"ס

גמ' ודקארי לה מאי קארי לה. ע' כ"ב ב ע"ב תד"ה ודקאמרי:

מוסף רש"י

ראתה יום חמשה עשר כו'. ומתמילה היתה לימודה לימים אחרים (ב"ק לז:). **קבעה לה וסת לדילוג.** וכי מזיח הך דאייה שלישית ב"ז בחדש דאינ' עליה, דיה שעתה ואינה מטמאה טהרות מעת לעת, כדתנן כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה (שם). **עד שתשלש בדילוג.** אין לה וסת קבוע עד שתראה לאייה רביעית בי"ח, דראייה קמייתא לאו ממנינא, דלאו בדילוג מזיח (שם).

תוס' הרא"ש

רב אמר קבעה לה וסת לדילוג. ודוקא שראייה ראשונה היתה בט"ו לחדש והשניה בט"ז בחדש והשלישי בי"ז בחדש דבכה"ג דוקא ס"ל לרב דראשונה ממנין הדילוג כיון דזמן ראיותיה למנין ימות החדש אבל אם ראייה ראשונה היה בר"ח ושניה בט"ו לראיה זו ושלישית ב"י לאותה ראייה מודה רב דלא קבעה לה וסת דראייה ראשונה אינה מן המנין. וכן מוכח בפ' שור שנגח ד' וה' דמדמי נגח ט"ו בחדש זה וט"ז בחדש זה וי"ז בחדש זה לפלוגתא דהכא אע"ג דהתם קאמר ראה שור ונגח [שור ולא נגח] שור נגח שור ולא נגח שור נגח נעשה מועד לסירוגין. אע"ג דהתם ליכא לא חדש ולא שבת. י"ל דהתם תלוי בווסת בראיית השוורים. ור"ח פירש דפלוגתא דהכא מיירי כגון שראתה בדילוג ג' חדשים שניים ושלישיים כענין דילוג שראתה בג' חדשים ראשונים וקבעה לה וסת אליבא דרב מחדש תשיעי ואילך יום ט"ו לחדש עשירי ויום ט"ז לחדש י"א ויום י"ז לחדש י"ב וכן לעולם בכל ג' וג' חדשים. ולשמואל צריכה שתשלש בדילוג שתראה בחדש רביעי יום י"ח כי חדש הראשון אינו מן המנין [ו] והג' חדשים שאחרי כן יום ט"ז ויום י"ז ויום י"ח וכן עוד בשלשה שאחרי כן. ותימה לפירושו דלמה לא סגי בג' חדשים לבד כדפרישית: זה וזה אסורין דבחדא זימנא חייש לה. ותימה כי שינתה ליום י"ז למה לא תהא אסורה יום י"ח בחדש שאחריו דהא דילגה חדא זימנא וי"ל דלא חיישינן גבי דילוג בחדא זימנא: **תיובתא** דרב. נ"ל דהוה מצי לשנויי דהכא לא איירי בקביעות ימי החדש אלא מט"ו לט"ו אלא דבלאו הכי משני ליה שפיר למודה שאני: **מהו** דתימא כיון דלמודה היא ועקרתיה תרי זימני כו'. לישנא דכיון קשה לי דה"ל למימר אע"ג דלמודה היא. ונ"ל לפרש מהו דתימא כיון דלמודה היא לראות מט"ו לחדש לט"ו לחדש ועקרתיה בתרי

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל"ו ועיין במ"מ סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קפט סעיף ה וסעי' ז:

מז ב מיי' פכ"א מה' אישות הל' לא סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' ט סעיף א:

מח ג מיי' שם פ"ח הל' ז סמג שם:

ד [טוש"ע יו"ד סי' קפט סעיף י]:

מט ה ו מיי' שם הל"ז והל"ח טוש"ע יו"ד סי' קפט סעי' ב:

נ ז טוש"ע שם סעיף יד:

תוס' הרא"ש (המשך)

זימני לראות בדילוג עקרה ליה דנהי דלא הויא ט"ו בכלל לקבוע ווסת לדילוג להוי בכלל לעקור ווסת הראשון שהיה בלא דילוג: **תיובתא** דשמואל. אומר ר"מ דהוה מצי למימר הא מני רבי היא אלא דבלאו הכי משני ליה שפיר בחדא זימנא חיישא אפילו לבעלה ואין נראה לומר דלטהרות דוקא קאמר מדלא פי' התלמוד: ה"ג רש"י הגיע יום עשרים ולא ראתה יום שלשים ולא ראתה הותר יום ונאסר יום עשרים ואע"ג דלא ראתה ג' פעמים ביום כ' לא נעקר יום כ' כיון דלא ראתה יום ל' כמו שהתחילה כבר שני פעמים דאם אשה מדלגת ווסת אחד או שנים או אפי' ג' ואינה רואה בנתים לזמן אחר וחזרות לראות בזמן ווסתה לא נעקר הווסת בכך:

סליק פרק האשה

ה) נלמ"ל דק המנין מתמיל מג' חדשים שאחרי כן שראתה בהם יום ט"ז וכו'.

תינוקת. ד' לילות. ב"ה לא בעו רלופין כדאמר בגמרא מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מתוך שיש עשר חדש וכן נראה דד' לילות נב"ש אלפילו מפוזרות כמו נב"ה: **כל** זמן שהרוק מצוי בתוך הפה. שרואה מחמת תשמיש תלינן כל היום המחרת וכל הלילה שאחריו אפילו לא שמשה בהם בדם בתולים ואפי' אינה נוחרת אבל תו לא תלינן הואיל ולא שמשה כדאמר לעיל בספ"ק (דף י"ח:) עבר עליה לילה אחת בלא תשמיש ורב מחמיר טפי דדוקא כשנוחרת ביום שלאחר תשמיש תלינן בו ובלילה שלאחריו אבל בלא נחירה לא: **על** גבי כולם ורואה על גבי כולם **ואינה** רואה בידוע שחיתה המכה. לספרים (ג) דגרסינן הכי על גבי ד) כליס ורואה ליכא לפרושי בידוע דאיכא הוכחה דהא לא מוכח ולא מידי הואיל ורואה אלא ה"פ בידוע שיש לתלות שחיתה המכה וכן צריך לומר בפ' דם הנדה לעיל (דף ט:) בידוע שלפני הכנוס כלומר שיש לתלותו לפני הכנוס: **רב** אמר **לא הפסידה** לילות עד מוצאי שבת תנן. וא"ת בפ"ק דכתובות (דף ו:) דפריך למאן דאסר לבעול בשבת מדקאמר הכא עד מוצאי שבת וקאמר מאי לאו דאי לא בעיל מצי בעיל ומשני לא כשבעל ופריך אי כשבעל מאי למימרא ומשני הא קמ"ל כדשמואל דאמר פרלה לחוקה כו' והשתא מאי פריך מאי למימרא הא אשמעינן טובא דלא הפסידה לילות כדקאמר הכא וי"ל דהתם איכא ליישב דשמואל אוסר למבעל לכתחלה וכן לרב ואיצטריך ליה לשנויי הכי לשמואל דאפילו אי (ג) כלו סבירא ליה דהפסידה לילות: **דשרי** למבעל לכתחלה כדשמואל כו'. אף על גב דבפ"ק דכתובות (דף ו:) מייתי הך דשמואל אבעילה שייה מ"מ לפי האמת דשרי למבעל בתחלה נקט הכא דהוי רבותא טפי: **רבי** אסי **אמר טהורה.** ואף על גב דליית הך סברא דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי מיהו ס"ל שפיר הא דרב גידל דלעיל בספ"ק (דף י"ח:) דאם פסקה מחמת תשמיש ורואה אפילו מחמת תשמיש טמאה דאם איתא דדם בתולין הוא מעיקרא כשמשה הוה אתי ולא הוה לה למפסק מחמת תשמיש כיון דבתחלה בעל ומצא דם אם איתא שנשאר עוד דם בתולין לא היה לה לפסוק כשמשה אבל הכא אייתי דבעל ולא מצא דם ולהכי איכא למימר דבעל כדשמואל:

שאני שמואל דרב גוברייה. משמע הכא דשמואל לא שכיחא וכן בפרק (ד) קמא דחגיגה (דף יד:) גבי בתולה שעיברה פירוש שהושיבוה על פי החבית ואין ריחה נודף וזה נודע שהיא בתולה (ה) ומפיק דכשרה לכהן גדול דאיכא למימר בתמבטי עיברה דשכיח טפי מדשמואל וקשה דבפרק קמא דכתובות (דף ו:) קאמר רוב בקיאין בהטיה ויש לומר דהטיה דכתובות אינה בעילה גמורה שתתעבר בה כשאר ביאות

ונאסר יום עשרים מפני (ו) שאורח בזמנו בא: **מתני'** נשים בבתוליהם כגפנים יש גפן שיינה אדום ויש גפן שיינה שחור ויש גפן שיינה מרובה ויש גפן שיינה מועט ר' יהודה אומר כל גפן יש בה יין ושאין בה יין ה"ז דורקטי: **גמ'** תנא דור קטוע (ז) תני רבי חייא כשם שהשאור יפה לעיסה כך דמים יפין לאשה תנא משום ר"מ כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין:

הדרן עלך האשה

תינוקת (ח) שלא הגיע זמנה לראות וניסת ב"ש אומרים נותנין לה ארבע לילות וב"ה אומרים (א) עד שתחיה המכה הגיע זמנה לראות וניסת ב"ש אומרים נותנין לה לילה הראשון וב"ה אומרים (ב) עד מוצאי שבת ארבע לילות ראתה ועודה בבית אביה ב"ש אומרים (ג) נותנין לה בעילת (ד) מצוה וב"ה אומרים כל הלילה כולה: **גמ'** אמר רב נחמן בר יצחק ואפילו ראתה ממאי מדקא מפליג בסיפא בין ראתה בין בשלא ראתה מכלל דרישא לא שנא הכי ולא שנא הכי תניא נמי הכי ב"ה אומרים עד שתחיה המכה (ד) בין ראתה בין לא ראתה: עד שתחיה המכה: עד כמה אמר רב יהודה אמר רב כל זמן שנוחרת כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי נחירה זו איני יודע מה היא אלא (ה) כל זמן שהרוק מצוי בתוך הפה מחמת תשמיש נחירה דקאמר רב היכי דמי אמר רב שמואל בר רב יצחק לדידי מפרשא לי מיניה דרב (ו) עומדת ורואה יושבת ואינה רואה בידוע שלא חיתה המכה על גבי קרקע ורואה על גבי כרים וכסתות ואינה רואה בידוע שלא חיתה המכה על גבי כולם ורואה ע"ג כולם ואינה רואה בידוע שחיתה המכה: הגיע זמנה וכו': איתמר שימשה בימים רב אמר לא הפסידה לילות ולוי אמר הפסידה לילות רב אמר (ז) לא הפסידה לילות עד מוצאי שבת תנן ולוי אמר הפסידה לילות מאי ארבע לילות דקתני ארבעה עונות ולרב למה לי למיתנא ארבע לילות אורח ארעא קמ"ל דדרכה דביאה בלילות וללוי ליתני ארבע לילות עד מוצאי שבת למה לי הא קמ"ל (ח) דשרי למבעל לכתחלה בשבת כדשמואל (ט) דאמר שמואל (י) פרצה דחוקה מותר ליכנס בה בשבת ואע"פ שמשיר צרורות איתמר בעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם רבי חנינא אמר טמאה ורבי אסי אמר טהורה ר' חנינא אמר (כ) טמאה דאם איתא דהוה דם בתולים מעיקרא הוי אתי ורבי אסי אמר טהורה דילמא אתרמי ליה כדשמואל (ל) דאמר שמואל יכולני לבעול כמה בעילות בלא דם ואידך (מ) שאני שמואל דרב גוברייה (נ) אמר רב (ס) בוגרת נותנין לה לילה הראשון וה"מ שלא ראתה אבל ראתה אין לה אלא בעילת מצוה ותו לא מיתיבי (ע) מעשה ונתן לה רבי ארבע לילות מתוך י"ב חדש ה"ד אילימא דיהיב לה כולהו בימי קטנות

עד

שמואל דרב גוברייה. וכן בפ"ק דחגיגה. וכן הכא מיירי שבעל בעילה גמורה ואין הכל בקיאין לבעול בעילה גמורה בהטייה רק שמואל דרב גוברייה:

תוס' הרא"ש

עד שתחיה המכה. פרשתי לעיל בפ"ק: מכלל דרישא לא שנא. ואין נראה לומר דראתה ועודה בבית אביה ארישא קאי דא"כ אמאי הפסיק בההיא דהגיע זמנה לראות ואין לומר דאתרווייהו קאי דלא מיסתבר להשוותם בראתה כיון דבלא ראתה מקילינן טפי בלא הגיע: **כל** זמן שהרוק מצוי בתוך הפה מחמת תשמיש. שלא פסקה לראות מחמת תשמיש הילכך כל ראיות דמחר ודלילא דאחרי כן אפי' לא שמשה תלינן בדם בתולים אבל אם ראתה ביום שני הוי דם נדה כדאמרינן בפ"ק דכתובות עבר עליה לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה ואם אח"כ שימשה וראתה דם מחמת תשמיש טהורה כל יום של מחרת ולילה שאחר כן אפי' לא שימשה דראמרינן מעשה ונתן לה ר' ד' לילות מתוך י"ב חדש וכן לרב דאמר כל זמן שנוחרת כל הראייה של אותה הלילה ויום של אחריו אף בלא נחירה טהורה וביום שלאחריו אם ראתה בלא נחירה טמאה: **מאי** ד' לילות דקתני ד' עונות. י"ס דגר' בתר הכי וליתני ד' עונות אורח ארעא קמ"ל דדרכה דעונה בלילא. וליתני ד' לילות עד מוצאי שבת למה לי הא קמ"ל כו'. והוה מצי למיפרך נמי לרב ד' לילות למה [ולמשני נמי] דקמ"ל דרכה דעונה בלילא אלא משום דסליק ממילתיה לוי פריך אליבא. וי"ס דגרסי לרב למה לי למיתני ד' לילות. אורח ארעא קמ"ל דאורחא דביאה בלילא. וללוי ליתני ד' עונות. ואע"ג דכבר הקשה לרב הדר תו פריך ללוי דלתני ד' עונות לאשמועינן בפי' דהפסידה לילות ומשני קמ"ל דבלילא כלומר תרתי קמ"ל דאותם ד' עונות דוקא בלילה. וגם דאורחא דעונה בלילא: **הא** קמ"ל דשרי למיבעל בשבתא כדשמואל. י"ס דגרסי דשרי למיבעל בתחילה. ואע"ג דבפ"ק דכתובות מייתי דשמואל על ביאה שניה היינו משום דהתם איירי למ"ד אסור לבעול בתחלה בשבת והכא נקט אליבא דהילכתא דשרי ובלאו הכי הוה מצי למימר דמותר לבעול בתחלה בשבת אלא אגב ריהטא דתלמודא דמייתי דשמואל התם נקטיה נמי הכא: **ור'** אסי (נמי) אמר טהורה. ואע"ג דלית ליה אם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי מ"מ מצי סבר האי דאמר רב גידל בפ"ק דאם פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה אפי' ראתה מחמת תשמיש דאם איתא דאישתייר מדם בתולים לא הייתה פוסקת הואיל וכבר התחילו לצאת אבל הכא דלא התחילו לצאת איכא למימר דילמא אתרמי ליה: **שאני** שמואל דרב גוברייה. וכן בפ"ק דחגיגה אמרינן דשמואל לא שכיחי. ותימה דבפ"ק דכתובות אמרינן דרוב בקיאין בהטייה. וי"ל דשמואל איירי בבעילה גמורה שראויה להתעבר בה דהכי מייתי לה בפ"ק דחגיגה. וכן הכא מיירי שבעל בעילה גמורה ואין הכל בקיאין לבעול בעילה גמורה בהטייה רק שמואל דרב גוברייה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ושאין וכו' דכיון שאין: (ב) תוס' ד"ה על גבי וכו' לפסרים דגרסי הכי על גבי כולם ורואה: (ג) ד"ה רב וכו' דאפילו אי שמואל כלו סבירא ליה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוד"ה תינוקת וכו' לכ"ש לפי' מפוחרות. נ"ב וכ"ה להלן בתוספתא:

מוסף רש"י

דמים יפין לאשה. למהר לה הכיון (כתובות י:).

הדרן עלך האשה

תינוקת שלא הגיע זמנה לראות. בגמ' נדה (ה.) אמר אימתי הגיע זמנה לראות, משיגיעו ימי הנעורים (כתובות ו.). **נותנין לה ארבע לילות.** שכל דמיס שתבלה בהן מחמת תשמיש מחזקינן לה בדם בתולים (שם). **עד שתחיה המכה.** מכת בעילה, דכל זמן שהא רואה דם מחמת תשמיש, דם בתולים הוא (לעיל יא:). כל זמן שאינה משמשת בלא דם לא חיתה המכה (כתובות שם). **לילה הראשון.** אפילו בבעילות הרבה (שם). **ואע"פ** שמשיר צרורות. והאי נמי דלמא מחבל פורתא ומספיקא לא אסרינן ליה (שם ו:). **יכולני כו' בלא דם.** שהיה נקי בהטייה (חגיגה טו.). **דרב גובריה.** הוא נקי ואין כולן בקיאין (לעיל כה: ע"ש). **בוגרת נותנין לה לילה הראשון.** ובועל כמה בעילות ותלין כל דמיס של אותו הלילה בדם בתולים (כתובות לו.).

מסורת הש"ס

(ו) [נעיל טז.], (ז) [נעיל ח:] כתובות י:, (ח) כתובות ו. נעיל יח:, (ד) [ע' תוס' כתובות ד. ד"ה בעילתן], (ט) כתובות ו:, (י) חגיגה טו. (ו) [נעיל כה:], (מ) כתובות לו., (נ) עיין רש"ל, (ס) ל"ל שנ, (ע) [ל"ל ומסוקין],

עד שתחיה המכה תנן. וד' לילות לקטנה מאי עבידתייהו: אינן אלא אחת. ושלש בעי למיתב לה לבד ב' דקטנות: אי אמרת בשלמא בוגרת בעלמא. שייסת לאחר שבגרה: **אית לה טפי.** מלילה אחת דאית לה ב' לילות משייה יהיב להך משבגרה לילה אחת שלמה ואע"ג דנבעלה קודם לכן דכי היכי דאהני בעילות קטנות למבצר חדא מד' לילות הייתנות לנערה דהא אמרינן כל בעילות שבעל אינן אלא אחת הא לילה אחת מיהא מבצרי דתו לא יהבינן לה ד' אלא ג': **אבל אי נמי בעילה נערות למבצר חדא.** מלילות דבגרות ותו לא הלכך להך בוגרת שנבעלה קודם לכן יהבינן מיהא לילה אחת מהשתיה: **אלא אי אמרת בוגרת.** לילה הראשון ותו לא אמאי יהיב לה (ה) להך אחת בימי בגרות א"כ בעילות דקודם לכן מאי אהנו חדא בעילה הוא דבעי למיתב לה בימי בגרות ולא כל הלילה: **וג' בימי נערות.** ולילא הכא בגרות כלל. **ודקשיא לך הא לא משכחת ג' עונות של ג' חדשים בימי נערות מי סברת כו': כוותיה דרב.** בוגרת כל לילה הראשון: **לא יאותה כו'.** שלא נכשל זה בדבריו: **משנתקו שניו.** זקנה: **נתמעטו מזונותיו.** קשין לנא: **גזיו.** ליין: **ובית דניו.** לשמן: **הדפין.** זהו הדלת שנותנין על הענבים: **הלולבים.** היינו חופיא לישקוד"א שמנקיס בה את הגת: **והעדשין.** זו היא הגת עצמה שהענבים נתונים שם: העקלים

עד שתחיה המכה תנן אלא דיהיב לה כולהו בימי נערות נערות י"ב חדש מי איכא והא [6]אמר שמואל [1]אין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים בלבד וכי תימא בציר מהכי הוא דליכא הא טפי איכא הא בלבד קאמר אלא דיהיב לה שתים בימי קטנות ושתים בימי נערות הא בעא מיניה רב חיננא בר שלמיא מרב הגיע זמנה לראות תחת בעלה מהו אמר ליה [2]כל בעילות שאתה בועל אינן אלא אחת והשאר משלימין לד' לילות אלא דיהיב לה אחת בימי קטנות ושתים בימי נערות ואחת בימי בגרות אי אמרת בשלמא בוגרת בעלמא יהבינן לה טפי כי היכי דאהני נמי נערות למבצר לה חדא אלא אי אמרת בוגרת דעלמא לא יהבינן לה טפי לא ליתב לה אלא בעילת מצוה ותו לא לעולם דיהיב לה אחת בימי קטנות וג' בימי נערות מי סברת כל תלתא ירחי חדא עונה כל תרי ירחי חדא עונה מנימין סקסנאה הוה שקיל ואזיל לאתריה דשמואל סבר למעבד עובדא כוותיה דרב אפילו ראתה אמר לא פליג רב בין ראתה בין לא ראתה קדים שכיב באורחא [3]קרי שמואל עליה דרב [1]לא יאונה לצדיק כל און אמר רב חיננא בר שלמיא משמיה דרב כיון שנתקו שניו של אדם נתמעטו מזונותיו שנאמר [2]גם [3](אנכי נתתי לך) נקיון שנים בכל עריכם וחוסר לחם בכל מקומותיכם: ראתה ועודה: תנו רבנן ראתה ועודה בבית אביה בית הלל אומרים כל הלילה שלה ונותנין לה עונה שלמה וכמה עונה שלמה פירש רבן שמעון בן גמליאל לילה וחצי יום ומי בעינן כולי האי ורמינהי [7]הרי שהיו גתיו ובית בדיו טמאות ובקש לעשותן בטהרה [3]כיצד הוא עושה הדפין והלולבין והעדשין מדיחן העקלים

וכי תימא בציר הוא דליכא הא טפי איכא. (דף עט.) פרש"י דלא גרסי' ליה (בגבד) דבגלאו בגבד נמי משמע לא פחות ולא יותר (ה) מיהו נראה דאי לאו בגבד מצינו לפרושי הכי אין שיעור הקטן שבין נערות לבגרות אלא ו' חדשים והוה משמע שפיר דאיכא טפי: **אלא** דיהיב לה אחת בימי קטנות ושתים בימי נערות בו'. מדמסיק לקמן מי סברת דכל תלתא ירחי חדא עונה מכלל דכך היה סבור מתחלה וע"כ לו הראשונה שבקטנות רחוקה מן השניה ו' חדשים והשאר ג' ג' לו הרביעית רחוקה ו' חדשים מהשלישית והשאר ג' ג' שאם לא כן לא היו מתוך י"ב חדש ולא"כ כי מסיק תלתא בימי נערות וכל תרי ירחי חדא עונה לא היה צריך לשנות סדר העונות אלא כל תלתא ירחי חדא עונה הראשונה לפני הנערות והשניה בתחלת נערות והשלישית באמצע נערות ג' ירחים אחרים והרביעית בסוף נערות ויש לומר דיתא ליה להש"ס להשוות הפסקות הביאות זו מזו כמו שהוא יכול ואע"ג דביאת קטנות צריך שתהא ו' חדשים לפני נערות דאם לא כן לא היו י"ב חדש מ"מ נראה דלאו דוקא בשלא בעל אלא ו' חדשים לפני נערות דהא אפילו בעל כל ימי משך קטנות קאמר דאינו אלא בעילה אחת הילכך אי כל חדא תלתא ירחי תהיה השניה שבתחלת נערות סמוך לביאה אחרונה של קטנות מש"ה קאמר כל תרי ירחי חדא עונה השניה תהיה בסוף ב' חדשים של נערות רחוק מסוף קטנות והשלישית לסוף ד' חדשים והרביעית לסוף ו' חדשים ויחוקס שוה תרי תרי ירחי וכן כדקס"ד מעיקרא בכל תלתא ירחי חדא עונה היא שוה בזה הענין ג' חדשים לפני קטנות ומשכות הביאות עד סוף קטנות דאינה אלא ביאה אחת ומשם לג' חדשים באמצע נערות ומשם לג' חדשים בסוף נערות ורביעית ג' חדשים בבגרות (ו) אי ראשונה בסוף קטנות ושניה באמצע נערות ושלישית בסוף נערות ורביעית ג' חדשים בבגרות: **סבר** למעבד עובדא כוותיה דרב **ואפילו ראתה.** ואת"ל והא אפילו אי לא הוה מפליג בין ראתה לא ראתה מ"מ לא ס"ל למעבד כרב דהא מסקינן לקמן רב ושמואל דאמרי תרוייהו הלכה בועל בעילת מצוה ופורש וי"ל דאי לא עביד כהך דלקמן לא הוה מקפיד שמואל דמ"מ הוה עביד כמתני' אבל בהך שהיה רוצה לעשות מה אלא אמר רב מעולם בזה היה מקפיד שמואל:

הדפין והלולבים והעדשין. העדשין פ"ה זו היא הגת עצמה שהענבים נתונים בה ובש"פ בתרא דמסכת ע"ז (דף עה.) קאמר בעו מיניה מר' אבהו הני גורגי דעובדי כוכבים מהו פרש"י וכן בערוך גורגי עקלים ופשיט ליה מהא מתני' דהדפין והלולבין וכו' דעקלים מנגבן ופרש"י התם דמדפשיט מהך מתני' ש"מ דעיקר היא הילכך סמכינן עלה למשרי גת בהדחה ולא סמכינן אבריתא דלעיל הגת והמחץ דקתני של עץ ושל אבן מנגבן והן טהורין וזהו תימה אי מייתי הייא בריתא דהדפין לגבי עקלין דליכא דפליג (ג) גבי שאר דברים דפליג אידך בריתא עלה וליכא טעמא למסמך עליה ומיהו מטעם דבשל סופרים הלך אחר המיקל הוה מצי פסיק כוותיה ועוד דבתוספתא דטהרות גרסינן הדפין והלולבין והעדשין מנגבן והן טהורין ומיהו אומר ר"י דאפי' אי גרסינן מדיחן כגירסת הספרים ל"ק לבריתא דלעיל דעדשין לאו גת עצמה הוא אלא עיגול של טיט שמכניד על ענבים שבגת לדורכן וכן פי' בערוך בערך טלפח והוא יש לומר בפ' המוכר הבית (ב"מ דף סז:) מאי יש טלפחא ולפי שהוא עגול קרוי עדשים וטלפחא ונקרא יש על שם שהענבים נעגלים על ידו ומתמלאת יין כמיס יכסו על יש ומה שלא שנה הכא דין גת היינו משום שהיא כבדה ואינה מטלטלת כל כך ומשתמרת יותר מטומאה מכל כלי הגת שיד הכל ממשמשין בהן וכן בהמוכר הבית לא הוצרך לשנות (ו) גת כי פשיטא שמכר את (ה) הגת עצמו ומכר את היקבים דקתני בגמרא לאו היינו גת כפרש"ש אלא כמו שפירש הערוך סלים שמבאין בהן זיתים לבית הבד ור"ת מפרש דהך מתני' בכלי בית הבד איירי כדאמר באיזהו נשך (ב"מ דף עד.) גבי מעטן של זיתים והא מחסר מכמר ועיולי לבי דפי וגבי עביטו של ענבים נקט ועיולי לבי מעצרתא וכן עדשין דפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סז:) קאמר להו גבי בית הבד דקאמר המוכר את בית הבד מכר את היס ומפרש מאי יס טלפחא והיינו עדשין דהכא וכן עקלים מצינו בבד בפרק זה בורר (סנהדרין כו.) לעקל בית הבד אני צריך ובהגוזל בתרא (ב"ק קטו:) כשעקל בית הבד כרוך עליה ואע"ג דפתח בתרתי גתיו ובית בדיו טמאים גת שייריה כדקאמר בהחולץ (יבמות דף לח:) כתובה לב"ש שייריה ומיהו קשה דלא דמי לי' התם שייר לב"ש מ"מ תני לב"ה אבל הכא אמאי תנא גת כלל אי לאו לאשמועינן בהו מידי אלא ע"כ משמיענו בבד ומינה שמעינן דגת כיולא בו וע"ק אי לא מייתי אלא בבד היכי פשיט דגורגי דעובדי כוכבים דהיינו עקלין דגבי גת דלענין יין נסך מעקלין דבריתא דאייתי בכלי בד אלא ע"כ צ"ל דתנא בד ומינה נשמע גת וכיולא בו ורשב"ג נמי קאמר מגת לגת ומבד לבד דדינם שוה ועוד אומר ר"י דאפילו לפירש"י דפי' דעדשין היינו גת ולגירסת הספרים דגרסי' מדיחן לא פליג אבריתא דגת ומחך דקתני מנגבן והן טהורין דהתם בשל עובדי כוכבים מייתי לפיכך מחמרינן לנגב אע"ג דאינן מזופפין כדקתני אם היו מזופפין אסורין והך דהכא אייתי בשל ישראל ונגע בהן עובד כוכבים כדקתני מי שהיו גתיו ובית בדיו טמאין ומש"ה סגי בהדחה וכן צ"ל לרבא דאמר התם ל"ש פירוש דבעי ניגוב אלא שזפתה אבל דרך בה בלא זפיתה לא ובהך בריתא קתני של עץ ושל אבן מנגבן והם טהורין ואם היו מזופפין אסורין אלמא בלא זפיתה נמי בעי ניגוב אלא מתניתא אייתי בשל עובד כוכבים ומיהו קשה דהיכי פשיט גורגי דעובדי כוכבים מעקלין דבריתא דשמעתין דלמא דעובדי כוכבים ממירי וי"ל דאע"ג דבגת מפלגינן בין ישראל לשל עובדי כוכבים יש דברים דלא שייך לאפלוגי בהו כמו גבי נודות וגבי דבר שמכניסו לקיום דאפי' לפי שעה גזרו בהו רבנן ל"ש דישראל ל"ש דעובדי כוכבים ומש"ה מייתי דאייה שפיר מעקלים (ו) אי (ג) בגורגי של שיפא ושל גמי אייתי ומייתי דאיה דאפי' בשל ישראל מייתינה שנים עשר חדש:

היינו

ח) כתובות לט. קדושין עט., ב) [יבמות קכא. מולין נט.], ג) [ל"ל אי נמתי לכסן], ד) ע"ז עה. [מוספתא ספ"ח דטהרות ע"ש וע' בר"ש מ"ח פ"ש דטהרות], ה) [וע' תוס' כתובות לט. ד"ה וכ"מ], ו) ועיין רש"ל שכתב דלפי גי' שלפנינו ורביעית ג' חדשים והיא גי' רש"ל צריך להגיה הכא לא במקום אי, ז) גי' רש"ל כד, ח) גי' רש"ל הכל וע"ש בתוס', ט) [ל"ל אין],

תורה אור השלם

1. לֹא יֵאָנֵף לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן וּרְשָׁעִים מָלְאוּ רָע:
משלי יב כא
2. וְגַם אָנִי נָתַתִּי לָכֶם נְקִיּוֹן שִׁנַּיִם בְּכָל עָרֵיכֶם וְחִסֹּר לֶחֶם בְּכֹל מְקוֹמֹתֵיכֶם וְלֹא שַׁבְתֶּם עָדַי נְאֻם יְיָ:
עמוס ד ו

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה אלא וכו' אמאי יהיב לה רבי לכך אחת: (ב) תוס' ד"ה הדפין וכו' לילא דפליג על זה גבי שאר: (ג) בסה"ד מעקלים אי נמי בגורגי של שיפא:

לעזי רש"י

אישקוב"א. מטאטא.

מוסף רש"י

אין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים. משמיע שמי שערות הוא נערה בתחתן אחביא משתיים עשרה שנה והלאה, ומשתביאם עד שתגדור ששה חדשים ומו לא (כתובות לט.) כשהביאה בימי נערות אינה שוה להיות בוגרת אלא ששה חדשים, ופעמים שהיא ממהרת לגבור וסימניה ניכרים בדדיה כדתנן במס' נדה (מז.) פנה בוחל ומלל (קדושין עט.). **לא יאונה לצדיק כל און.** לא יאונה לצדיק כל און. לא יאירע, לא תזדמן לו עבירה בלי דעת (משלי יב כא). **הדפין.** הן העשוין כמין דלת וטותנן על התפוח, והלולבין טוטיתא משקיפ"ל, שמכבד בה הענבים המתפזרין לאוספן, והעדשין. היינו גת עצמה שקורין מייש"ט, מדיחן. כמיס (ע"ז עה.).

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל"ב סמג עשין מח טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' ג בהג"ה:
יב ב מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל' כב:
יג ג מיי' פי"ח מהל' מאכלות אסורות הל' כד ופי"ח מהל' טומאת אוכלין הל"ז:

תוס' הרא"ש

לעולם דיהב לה אחת בימי קטנות וג' בימי נערות. וכדמסיק דתרתי ירחי הוה חד עונה וכגון שבעל ששה חדשים לפני נערות בעילה ראשונה ואחת בסוף שני חדשים לנערות ואחת לסוף ד' חדשים לנערות ואחת לסוף נערות. ותימה ואמאי חזר בו ממאי דהוה ס"ד דתתלא ירחי הוו חד עונה השתא נמי נימא הכי וכגון שבעל שניה בתחלת נערות וג' באמצע נערות וד' בסוף נערות. ור"מ תירץ מדקאמר ד' לילות מתוך י"ב חדש משמע דכל הביאות היו מופלגות זו מזו. ואי ביאה שניה הויא בתחלת נערות א"כ לא היו ראשונה ושניה מופלגות זו מזו. דכל מה שבעל בתוך ו' חדשים חשיב כלילה אחת ואפי' היה המעשה כך שלא בעל אלא בעילה ראשונה בקטנות כשנשאה מ"מ כיון דאפי' אי בעל כל ששה חדשים דקטנות הוו כמו לילה אחת בני לאוקומי דאיכא הפלגה בין ביאת קטנות לביאה ראשונה דנערות: **סבר** למיעבד עובדא כוותיה דרב. ואע"ג דרב עצמו פסק לקמן בועל בעילה מצוה ופורש (אז) דילמא לא שמיע ליה. א"נ מניסן סבר לה כמתני' ובזה לא היה מקפיד שמואל. אבל במה שהיה רוצה לסמוך על מילתיה דרב מה שלא אמר מעולם על זה שייך למימר לא יאונה לצדיק כל און שלא יכשלו בדבריו: **העדשים** פרש"י גת עצמה. ולא נהירא לר"ת דא"כ הו"ל למיתני ברישא דכולהו. אלא היינו עיגול של טיט שמניחין על הדפין שעל התפוח להכביד על הענבים ולסחטן. וכן פי' בערוך בערך טלופחא. והוא ים דתנן בפ' המוכר את הבית המוכר את בית הבד מכר את הים. ומפרש התם מאי יס טלופחא ולפי שהוא עגול כעדשה נקרא טלופחא דעדשים מתרגמינן טלופחי'. ומה שנקרא ים. לפי שעל ידו נעצרים הענבים בגת ושופעין כיס. ותדע לך דקתני התם המוכר את בית הבד מכר את הים ואי יס היינו גת עצמה או בד עצמה מאי איצטריך למיתנייה פשיטא שמכרו:

היינו ת"ק. וא"ת טובא איכא ביניייהו דהא ת"ק מצריך י"ב חדש ורשב"ג קאמר דכשנטמא בזה הגת יטמא בהן בגת הבאה א"כ הוא מסוף גת לתחלת גת וחסר משנה כל ימי משך הגת וי"ל דס"ל דת"ק לא מחמיר טפי מי"ב חדשי לבנה ובישול פירות הוצר אחר החמה אם כן מסוף גת לתחלת גת איכא י"ב חדשי לבנה ומשני איכא ביניייהו חרפי ואפלי כלומר אשתקד הוו אפלי ועכשיו חרפי ואיכא פחות מי"ב חדשי לבנה מגת לגת ואיכא פשיטא ליה דת"ק לא קאמר י"ב חדש משנתרוקנה הגת דא"כ כלו ימי בציר ולא יכול להשתמש עד כ"ד חודש והיא גת אחרת אלא י"ב חדש דקאמר ת"ק עם זמן שהיין בו והיינו כרשב"ג דאמר לגת הבאה ומשני איכא ביניייהו חרפי ואפלי כדפירש רש"י חרפי שממהר הבציר של שנה זו משל אשתקד רשב"ג מיקל דליכא י"ב חדש ואפלי שמאחר הבציר של שנה זו משל אשתקד רשב"ג מחמיר אבל ת"ק מודה נמי דכל זמן שהיין בו י"ב חדש עם זמן שהיין בגת די בכך וזו היא קולא:

וכולן ששופעות ובאות מתוך ד' לילות לאחר ד' לילות כולן צריכות לבדוק את עצמן. אור"י דלאו דוקא כשאלמו כל ד' לילות דה"מ מכל לילה מתוך ד' לילות ליום של אחרי כן דהא אם לא רואה ביום טומאה לוי דאמר ד' עונות ואפילו לרב דאמר לא הפסידה לילות מ"מ מודה דאם נשתנו תהא רואיה טומאה הילכך צריכה לבדוק אולי נשתנה אע"ג דבלילה נמי אם נשתנה טומאה מ"מ לא בעיא בדיקה אבל ביום בעי בדיקה ולא סמכינן למימר הואיל ושופעת דם בתולים (ה) והך הוא בדיקה אפילו לרבנן דפליגי לקמן עליה דר"מ דאמר כל מראה דמיס אחת הן דודאי אית להו הא דספ"ק (לעיל יא.) אם נשתנו מראה דמיס שלה טומאה ולקמן לא פליגי בנשתנה הדם מבתחלה אלא אם בין זה ובין הראשון דומה לדם נדה וה"פ ובכולן ר"מ מחמיר כב"ש בכל מחלוקת שבין ב"ש וב"ה (וב"ה) (ו) דמתניתין (ז) מחמירין ודוקא באותן ד' לילות לתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ובלילה לתינוקת שהגיע זמנה מטהר ר"מ אפילו דומה לדם נדה תלינן ליה בדם בתולים ושאר ראיות שבין ב"ש וב"ה כגון מד' לילות ועד שתחיה המכה לתינוקת שלא הגיע זמנה וכגון מלילה הראשונה לד' לילות בהגיע זמנה דלב"ש לא תלינן כלל בדם בתולים ולב"ה תלינן בבתולים אפי' דומה לדם נדה התם מחלק ר"מ שאם דומה לדם נדה טמאה אע"פ שבאותן הלילות או הלילה היינו תולין בדם בתולים עכשיו לא נתלה ואם דומה כל הדם שאחרי הד' לילות או הלילה לדם בתולים טהור וחכ"א כל מראה דמיס אחת הן וסבירא להו לגמרי כב"ה ולעולם תלינן בדם בתולים עד שתחיה המכה או עד ד' לילות רק שלא ישתנה הדם מכמות שהיה ושפיר סבירא להו לרבנן הך דספ"ק דאם נשתנו מכמות שהיו מראה דמיס שלה טומאה ולא כפירש"י שפירש דאפי' נשתנו מכמות שהיו מראה דמיס טהורה לרבנן וא"ת מאי קמ"ל בהך בדיקה והא אפי' באותן זמן תליית דם בתולים כמו בלא הגיע זמנה לראות לב"ה דתלינן בדם בתולים עד שתחיה המכה אמר בפ"ק (לעיל יא:) דבתולה בודקת שחרית וערבית שמא נשתנו מראה דמיה כ"ש לאחר שעבר זמן תלייתה בבתולים שצריכה לבדוק הכי וכי תימא משום שופעת נקט דכיון דשופעת איכא למתלי בבתולים חוץ לזמנה כמו תוך הזמן אדרבה כיון דאפילו בשאינה מרגשת בשום ראייה צריכה לבדוק כ"ש כשמרגשת בראייה וי"ל דבדיקה דלעיל שחרית וערבית אוקמינן לטהרות אבל לבעלה לא בעיא בדיקה והכא אייר לבעלה דבעיא בדיקה ב)א"נ הך בדיקה הוא בשפופרת אם בא ממקור או מן הצדדין וכן משמע בתוספתא ויתא דמשום הכי קתני בסיפא דס נדה בא מן המקור:

ונאמנת

העקלים. לדוט"ש. יש מקומות שקושרין את התפוח של חרלנים בעקלים סביב: **בלבון.** קנבוס: **מנגבן.** שאינם בולעין כל כך: **שיפא.** גומא גליי"ל בלע"ז: **חרפי ואפלי.** לר"ש פעמים שהן יותר מי"ב חדש פעמים שהן פחות: **לא פליגי.** רבי חייא ורבה בר בר חנה: **בתקופת ניסן ותשרי.** שהיום והלילה שוים או יום או לילה: **בתקופת תמוז וטבת.** שאינם שוין חצי יום וחצי לילה דהוי עונה שלימה של י"ב שעות: **שאני לבובה** (ג) **דמגבי בה טפי.** יש עיכוב בדבר לדקדק בכל ולחותמה הילכך בעינן לילה שלימה וחצי יום: **הלכה בועל בעילת מלוה.** בין הגיע זמנה בין לא הגיע: **כי הוו מעייני בתיובתא.** בהאי פרקא שסמה תיובתא: **תעלא.** שועל: **מבי ברנא.** מן המחריסה שאינו מוציא משם אלא אבק ברגליו. הכי נמי לא ילפינן מפרקא דמתני' מידי אלא מבריתא וכרבותינו דאמרי בועל בעילת מצוה ופורש: **מתוך ד' לילות.** לא לראתה בבית אביה או מתוך הלילה לראתה בבית אביה צריכות לבדוק שאין סומכות לומר הואיל ושופעות דם מדם בתולים הוא ואפילו אחר ד' לילות אלא בודקות אם נשתנו מראה דמיס כדמפרש: **וכולן ר"מ מחמיר כדברי ב"ש.** לקמיה ד' לילות להצריכה בדיקה אם שופעת מתוך ד' לאחר ד' ולגערה לילה אחר: **ואחר ראיות.** היכא דאינה שופעת שבין ב"ש וב"ה דלב"ה טהורין ואפי' נשתנו (ד) ואמר ר"מ הלך אחר מראה דמיס והכא לא ס"ל כב"ש לגמרי דלב"ש אפילו לא נשתנו טמאין כיון דאינה שופעת מתוך ד' לאחר ד' לקטנה ומתוך לילה לאחר לילה להגיע זמנה ולא לאתה: **הרואה דם.** לאו בבתולה קא מיירי אלא בדם נדות:

ותנשא

בעלית מצוה ופורש א"ל ר' אבא לרב אשי אלא מעתה בעל נפש לא יגמור ביאתו א"ל (ט) א"כ לבו נוקפו ופורש ת"ר וכולן שהיו שופעות דם ובאות מתוך ד' לילות לאחר ד' לילות מתוך הלילה לאחר הלילה כולן צריכות לבדוק את עצמן ובכולן ר"מ מחמיר כדברי ב"ש [א] ושאר ראיות שבין ב"ש וב"ה הלך אחר מראה דמים שהיה ר"מ אומר מראה דמים משונים הן זה מזה כיצד דם נדה אדום דם בתולים אינו אדום דם נדה זיהום דם בתולים אינו זיהום דם נדה בא מן המקור (ה) דם בתולים בא מן הצדדין אמר רבי יצחק בר רבי יוסי אמר רבי יוחנן זו דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים כל מראה דמים אחת הן תנו רבנן [א] (ו) הרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש

ותנשא

העקלים של נצרים ושל (ו) **בצבוץ מנגבן של שיפא ושל גמי מיישנן וכמה מיישנן י"ב חדש רשב"ג אומר מניחן מגת לגת ומבד לבד היינו** ת"ק איכא בינייהו חרפי ואפלי רבי יוסי אומר הרוצה לטהר מיד מגעילן ברותחין או חולטן במי זיתים רשב"ג אומר משום ר' יוסי מניחן תחת הצינור שמימיו מקלחין או במעיין שמימיו רודפין וכמה עונה בדרך שאמרו ביין נסך כך אמרו בטהרות כלפי לייא בטהרות קיימינן אלא כדרך שאמרו בטהרות (א) כך אמרו ביין נסך וכמה עונה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן (ב) או יום או לילה ר' חנה שאונא ואמרי לה רבי חנה בר שאונא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן חצי יום וחצי לילה ואמר רב שמואל בר רב יצחק ולא פליגי הא בתקופ' ניסן ותשרי הא בתקופת תמוז וטבת הכא נמי אימא גבי נדה חצי יום וחצי לילה והא לילה וחצי יום קאמר אלא אי לילה דניסן ותשרי אי חצי יום וחצי לילה דטבת ותמוז ואב"א שאני כתובה (ג) (ג) דמגבי בה טפי עד דהתמי רב ושמואל דאמרי תרוייהו הלכה (ד) בועל בעילת מצוה ופורש מתיב רב חסדא מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מתוך י"ב חדש א"ל (ה) רבא (ו) הדורי אפירכא למה (ז) לי אותיב ממתני' הוא סבר (ח) מעשה רב מ"מ לרב ושמואל קשיא (ט) אינהו דעבדו כרבותינו דתניא רבותינו (י) חזרו ונמנו (כ) בועל בעילת מצוה ופורש אמר עולא כי הוו בה ר' יוחנן ור"ל בתינוקת (מ) לא הוו מסקי מינה אלא כדמסיק תעלא מבי כרבא ומסיימי בה הכי בועל

ותנשא

ב) [פי' פסחים מלשון בין עריך ערך בין ד'], **ג)** ס"ל דמגבי [ובערוך אי' דמגבי בה טפי פי' טשלין וטתנין בה טוטא ומתחיין עד אלא הלילה. ערוך ערך גח ג'], **ג)** כתובות ד., **ד)** ל"ל רבה, **ה)** [חולין עו:], **ו)** ל"ל לא, **ז)** [שבת כא. וש"נ], **ח)** [יומא מג:], **ט)** [לעיל ג: וש"נ], **י)** רש"ל מ"ז, **כ)** מתמיר. רש"ל.

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאני כתובה דמהגי בה טפי: **(ב)** שם חזרו ונמנו שיהא בועל: **(ג)** רש"י ד"ה שאני כתובה דמהגי בה: **(ד)** ד"ה ושאר וכו' נשתנו אמר ר"מ: **(ה)** תוס' ד"ה וכולן וכו' כב בתולים הוא ותנשא:

גליון הש"ם

גמ' אינהו דעבדו כרבותינו. כעין זה כתובות עח ע"ב:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ושאר ראיות. נ"ב ל"ל וכן שאר ראיות:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' מ"ר כרוא"ח דס מחמת תשמיש וכו'. נ"ב עי' שו"ת הב"ח סי' פ"ג פ"ד פ"ס: **ב)** תוד"ה וכולן וכו' ל"ל הך בדיקה הוא בשפופרת. נ"ב עי' מ"ש סס"י קפז סק"ק יד וכמל"ט שם סק"ק כט:

לעזי רש"י

רדוט"ש [רידורט"א]. סורג המחזיק את הזיתים תחת הקורה בבית-הבד. גליי"ד. סוג של קנה סוף.

תוס' הרא"ש (המשך)

אפי' ראתה מחמת תשמיש דם אדום ומזוהם כדם נדה. ואפילו שלא מחמת תשמיש אם לא נשתנה. ור' מאיר מחמיר דאם ראתה בהם דם אדום ומזוהם כדם נדה שלא בשעת תשמיש. אע"פ שראתה מראה דם זה בלילה ראשונה בשעת תשמיש או אפי' בשעת תשמיש נמי ראתה דם אדום ומזוהם לאחר ד' לילות הויא טמאה אבל אם ראתה דם שאינו אדום ומזוהם בין בשעת תשמיש בין שלא בשעת תשמיש [טהורה] כב"ה: **וחכ"א** כל מראה דם אחת הם עד שתחיה המכה. או כל ד' לילות בהגיע ולא ראתה אף אם ראתה דם אדום ומזוהם בשעת תשמיש או שלא בשעת תשמיש רק שלא נשתנה טהור כב"ה. ותימה מאי קמ"ל דבודקת בשופעת לאחר ד' לילות דמשמע דמשום דהתחילו ימי טומאה הלא אף בתוך ד' לילות בודקת שחרית וערבית אם נשתנו מראה דמים כדאמרינן פ"ק בתולה שדמיה טהורין בודקת שחרית וערבית רק שאחר תשמיש אינה צריכה לבדוק משום דאימר שמש עכרו. ואף בלא הגיע זמנה לראות דאמרינן בפ"ק דהיא בחזקת טהרה היינו כשלא ראתה מעולם. אבל בפעם ראשונה ושניה הרי היא ככל הנשים וטמטאה מעת לעת ומפקידה לפקידה כדאיתא בפ"ק ומתניתין עד שתחיה המכה איירי דאפי' ראתה כמה פעמים בבית אביה כדאמרינן בריש פירקין. וא"כ צריכה בדיקה שחרית וערבית לידע אם נשתנו דמיה. וי"ל דה"מ לטהרות אבל לאחר ד' לילות שנכנסו ימי טומאה אם היתה שופעת בודקת אף לבעלה דאם נשתנו דמים טמאה ואם לא נשתנו טהורה כיון דשופעת מימי טהרה. א"נ כגון שהתחילה לשמש בחצי הלילה וכלתה עונתה בחצי היום כדאמרינן לעיל. ושופעת מחצי היום ואילך בודקת אע"פ שאינו שחרית וערבית. א"נ הך בדיקה בשפופרת לידע אם בא מן המקור או מן הצדדין אבל קודם ד' לילות אף אם שופעת לא בדקתה בשפופרת. והכי משמע בתוספתא דתאני התם וכולם שהיו שופעות דם בודקות עצמן בשפופרת חוץ מן הבתולה שדמיה טהורין מפני שדם בתולים טהור ובכולן היה ר"מ מחמיר כדברי ב"ש וע"ל דרישא דהך ברייתא לא איירי כלל בשינוי מראה דמים אלא ה"פ אם שופעת מתוך ימי טהרה לימי טומאה בודקת עצמה דאם ראתה דם אדום ומזוהם כדם נדה טמאה אע"פ ששופעת מתוך לילה ראשונה ששימשה וראתה דם מראה זה. אבל בתוך ד' לילות אף שפעה מלילה שראתה בשעת תשמיש דם אדום ומזוהם ולמחרת נמי ראתה מראית זה אף בלא תשמיש שהורה:

יד א מיי' פי"ח מהל' מאכלות אסורות הל' (כא) כד סמג לאוין קמא טוש"ע יו"ד סי' קלח סעי' ו:

בז ב מיי' שם ופי"ח מהל' טומאת אוכלין הלי"ז סמג שם טוש"ע שם:

בז ג ד מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל"ח ופ"ה שם הל' יט סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סימן קצג וטוש"ע אה"ע סי' סג סעי' ג [וכתב אלפס שנטעות פ"ג דף לז.]:

יז ה מיי' שם פ"ה הל"א:

יח ו מיי' שם פ"ה הל"ב סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קפז סעי' ג [וכתב אלפס שנטעות פ"ג דף רפח.]:

מוסף רש"י

העקלים. בלע"ז ריבוס"י וכוכלין אותן סביבות התפוח שלא יתפזרו העגבים מכובד הקורה. וכן אלו פירש עקלים הסנוויות כאן כגון בעקל בית הבד, עשויין כמין קופה מסורגת במגודה ואתרי סחיטת הזיתים נותן הגפת בתוכו עקל ומניח עליו קורה ומכבידו להוציא המשקה הנשאר (ע"ז עה.). **של נצרים.** שבטים, **ושל בצבוץ.** קנבוס, בלעי טפי ובנו ינוגו בתפר ובמיס (שם). **של שיפא.** פייו"ר, **ושל גמי.** יונ"ק, בלעי טוטא (שם). **חרפי ואפלי.** מגת לגת פעמים שהן יותר מי"ב חודש כגון לתפלי, ופעמים שהן פחות כגון בחרפי (שם). **חולטן במי זיתים.** ה"ג בתוספתא חולטן ברותחין או מולגן במי זיתים, דרך לנשל זיתים להיות רכין להוציא שומן. חולטן, כמו (פסחים לו:) לחוט ולאשיפה (שם). **שמימיו רודפין.** שוטפין (שם). **וכמה.** מיתן שם, עונה, ולקמן מפרש כמה **אפירכא.** לאותני מבריתא שאינה יודעת לכל (חולין עו:). **אותיב ממתני'.** שגורה בבהמ"ד בפי כולם (שם). **מעשה רב.** למילף מיה, דכיון דסמיך למעבד עובדא לקולא ש"מ הלכתא היא (שבת קכו: וכעי"ז שם כא.). **כדמסיק תעלא מבי כרבא.** כמה שמעלה הסולל ברגליו כשדורס על שדה ניר (יומא מג.). **לבו נוקפו.** קודם גיאלה (לעיל יב.).

תוס' הרא"ש

רשב"ג היינו ת"ק. תימה מאי קשה ליה הא רשב"ג שרי מגת לגת אע"ג דזמן בציר נמשך חדש או חדשים ונשתהה האיסור בכלי כל זמן הבציר וליכא י"ב חדש שנתרוקן הכלי מן האיסור וי"ל דפשיטא ליה דמגת לגת דקאמר רשב"ג היינו מתחלת גת לתחלת גת או מסוף גת לסוף גת דאי מסוף גת לתחלת גת אין זה דבר מסויים ושיעור שוה דבשנה אחת יש עובים הרבה ונמשך הבציר זמן גדול ופעמים שאין עובים הלכך פריך היינו ת"ק ומשני איכא בינייהו חרפי ואפלי דלת"ק לעולם י"ב חדש ורשב"ג מגת לגת הן פחות מי"ב חדש הן יותר וחשיב שפיר דבר מסויים דרוב שנים הפירות מתבשלים אחר חדשי חמה: **רב** ושמואל דאמרי תרוייהו הילכתא בועל בעילת מצוה ופורש. והא דאמר רב לעיל בוגרת נותנין לה לילה ראשון אליבא דמתניתין קאמר. ומ' פסיק הלכתא כרבותינו: **וכולם** שהיו שופעות דם צריכות לבדוק עצמן. פרש"י אם נשתנה הדם. והה"נ בתוך ד' לילות אם ראתה מחמת תשמיש לילה הראשונה דם שאינו אדום כדם נדה ולמחר ראתה דם בלא תשמיש דם אדום כדם נדה טמאה כדאמרינן בפ"ק נשתנו מראה דמים שלה טמאה. הילכך אם היתה שופעת מלילה הראשונה שמשמה עד למחרת דסד"א דדם בתולים הוא. א"ה אם נשתנה להיות אדום כדם הנדה טמאה. ומיהו אם בשעת תשמיש ראתה דם אדום ומזוהם כדם נדה דתלינן ליה בדם בתולים כיון דמחמת תשמיש ראתה ולמחרת בלא תשמיש ראתה דם משונה שאינו אדום כדם נדה או ראתה דם אדום ומזוהם כדם נדה טהורה כיון דלא נשתנה אלא ראתה מראית דם זה בשעת תשמיש. והך דרישא אתיא אפי' כרבנן דבסמוך דלא חיישי לשינוי מראה דמים דבסיפא דוקא פליגי בימים שב"ש מוסיפין על ב"ש: **ובכולם** ר' מאיר מחמיר כדברי ב"ש. והולך ומפרש היאך מחמיר דשאר ראיות שבין ב"ש לב"ה כגון תינוקת שלא הגיע זמנה לראות מד' לילות עד שתחיה המכה והגיע זמנה לראות ולא ראתה מלילה הראשונה עד ד' לילות ובראתה מביאת מצוה עד סוף הלילה דב"ש מטמאין אפי' ראתה בשעת תשמיש דם שאינו אדום כדם הנדה אלא דייהה קצת ואינו מזוהם ומראהו כדם בתולים. וב"ה מטהרים

ופגשה לאחר. כדמפרש לקמיה שאין כל האצבעות שוות: **ופגשה לאחר.** דתלתא זימני בעינן לחזקה כרשב"ג. בכולה גרסינן ושלישית: **מכחול.** קיסם ארוך ומוך על ראשו של מכחול: **מן הלדדין.** ואם יש לה וסת. לקלקול הזה שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש אלא לפרקים תולה בוסתה ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת: **דברי רבי.** הך מילתא לחודה דנאמנת אשה קאמר רבי אבל רישא כולה רבן שמעון היא: **אפגורי מפגרא.** שהעד אינו חלק ומסרטט[ט] ומוציא דס: **רצוף.** כפול: **והבדוק בביאה שלישית של בעל ראשון.** כלומר מביאה שלישית של ראשון ואילך תשמש ע"י בדיקה ולמה תתגרש: **לפי שאין כל האצבעות שוות.** ושמא בבעל אחר לא תצטרך בדיקה ומוטב תתגרש ותתקן ולא תבא לידי חשש כרת הלכך מתגרשת עד שתתחזק בג' אצבעות. ומשמע לפי' שאסורה לראשון מתשמיש שלישי ואילך אפילו בבדיקה שלא תהא בחשש כרת. ול"נ פי' דאם יש חשש בבדיקה זו ואסרינן לה לראשון ע"י בדיקה א"כ למה לא נתיר אותה לבעל שלישי ע"י בדיקה בפעם רביעית וכי מחמת תקנת נשואי אשה נתיר חשש איסור ואם אין חשש איסור בבדיקה א"כ גם לראשון תהא מותרת. הלכך נ"ל דה"פ והבדוק עצמה מביאה שלישית של בעל ראשון כלומר ואמאי מותרת לשני בלא בדיקה כיון שכבר הוחזקה לראות ג' פעמים בשעת תשמיש דומיא דפירכא שניה דפריך והבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי כדפי' התם שתהא אסורה לשמש בלא בדיקה הכי נמי פריך הכא שתהא אסורה לשמש מכאן ואילך אפילו לבעל אחר ומשני לפי שאין כל האצבעות שוות וחזקה בעל ראשון אינה אוסרתה על בעל שני. והה"נ אי ביא לבדוק בביאה רביעית של בעל ראשון דשריא ליה אלא עצה טובה קמ"ל דמוטב שתתגרש ותינשא לשוק ולא תצטרך בדיקה: **והבדוק** עצמה מביאה ראשונה של בעל שלישי. ותי' כיון דאכתי לא ידע טעמא דכל הכחות שוין ליפרוך נמי והבדוק עצמה מביאה ראשונה של בעל שלישי. ותי' כיון דאכתי לא ידע טעמא דכל הכחות שוין ליפרוך נמי והבדוק עצמה מביאה ראשונה של בעל שני שהרי אצבע שלו שוה לאצבע של ראשון. וי"ל דידע שפיר המקשה דאית לן למימר אין כל הכחות שוין כל זמן שלא הוחזקה באצבעות: **נתחנו** לאידך גיסא. פי' בגרוך שתאמרי להם שאת בת דמים מרובין ויתנו בך עין לומר בגיך מרובין ויפסקו ממך הדמים: **יום** אחד תשב ששה והוא. וצריך שיהו נקיים שבכל יום שתראה מספקין דלמא השתא הוי תחלת נדה. והא דלא קאמר נקיים משום דלא שייך לומר נקיים אלא כשהם ימי ספירה **שנים** תשב ששה והן. ותי' דברי ר'. פרש"י אבל רישא לאו רבי היא דלר' בתרי זימני הויא חזקה. ומיהו י"ל דאף לר' בעינן ג' זימני כדאמרינן לעיל לימים שנים והיינו כר' וקאמר למה שלא מנו חכמים ג' כמו אכלה שום וראתה כו' אלמא גם לר' יש דבר שצריך שתתחזק ג' פעמים: **לפי** שאין כל האצבעות שוות. פירש"י ושמא בבעל אחר לא תצטרך בדיקה ומוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לידי חשש כרת הלכך מתגרשת עד שתתחזק בג' אצבעות. ומשמע לפי' שאסורה לראשון מתשמיש שלישי ואילך אפילו בבדיקה שלא תהא בחשש כרת. ול"נ פי' דאם יש חשש בבדיקה זו ואסרינן לה לראשון ע"י בדיקה א"כ למה לא נתיר אותה לבעל שלישי ע"י בדיקה בפעם רביעית וכי מחמת תקנת נשואי אשה נתיר חשש איסור ואם אין חשש איסור בבדיקה א"כ גם לראשון תהא מותרת. הלכך נ"ל דה"פ והבדוק עצמה מביאה שלישית של בעל ראשון כלומר ואמאי מותרת לשני בלא בדיקה כיון שכבר הוחזקה לראות ג' פעמים בשעת תשמיש דומיא דפירכא שניה דפריך והבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי כדפי' התם שתהא אסורה לשמש בלא בדיקה הכי נמי פריך הכא שתהא אסורה לשמש מכאן ואילך אפילו לבעל אחר ומשני לפי שאין כל האצבעות שוות וחזקה בעל ראשון אינה אוסרתה על בעל שני. והה"נ אי ביא לבדוק בביאה רביעית של בעל ראשון דשריא ליה אלא עצה טובה קמ"ל דמוטב שתתגרש ותינשא לשוק ולא תצטרך בדיקה: **והבדוק** עצמה מביאה ראשונה של בעל שלישי. ותי' כיון דאכתי לא ידע טעמא דכל הכחות שוין ליפרוך נמי והבדוק עצמה מביאה ראשונה של בעל שני שהרי אצבע שלו שוה לאצבע של ראשון. וי"ל דידע שפיר המקשה דאית לן למימר אין כל הכחות שוין כל זמן שלא הוחזקה באצבעות: **נתחנו** לאידך גיסא. פי' בגרוך שתאמרי להם שאת בת דמים מרובין ויתנו בך עין לומר בגיך מרובין ויפסקו ממך הדמים: **יום** אחד תשב ששה והוא. וצריך שיהו נקיים שבכל יום שתראה מספקין דלמא השתא הוי תחלת נדה. והא דלא קאמר נקיים משום דלא שייך לומר נקיים אלא כשהם ימי ספירה **שנים** תשב ששה והן. ותי'

ונאמנת אשה לומר וכו' דברי רבי. פרש"י דלדוקא הך סיפא דנאמנת כרבי אבל כולה רישא כרשב"ג דסבירא ליה[מ] בג' זימני הוי חזקה וי"ל מפרש דאפילו רבי מודה ברואה מחמת תשמיש דבעי ג' זימני לאחזוקה דומיא דהך דלעיל[נ] דאמר לימים ג' ולמה אלא מנו חכמים ג' כגון אכלה שום או פלפלין דאפילו לרבי בעי תלת זימני:

ותבדוק עצמה בביאה שלישית כו'. פירש בקונטרס מביאה שלישית ואילך תשמש על ידי בדיקה ולמה תתגרש מתוך לשונו משמע דאסורה לראשון אפי' בבדיקה וס"ה דהוה מלי למיפרך לפי פירושו דגם לשני לא תשתרי אלא ע"י בדיקה כיון דלא ידע טיבוא דלאו כל האצבעות שוות ור"מ מתיר לראשון בבדיקה ויש להעמיד הברייתא כאחיה רואה לטרוח בבדיקה או אחיה יודעת לבדוק וכן משמע בירושלמי בפ' דס הגדה דפריך ותבדוק עצמה בבעל שני ומשני לפי שאין כל האצבעות שוות כן י"ל דהש"ס דידן נמי פריך מאשי ובתוספתא (פ"מ) נמי תניא עד כמה מותרת ליגשא עד שאשה כו' פירוש עד כמה מותרת בלא בדיקה ומדלא מהדר מאיסורא לפרש עד כמה היא אסורה אפילו בבדיקה משמע דבבדיקה שריא אפילו לראשון ואתי שפיר לפירוש ר"ת דפריכא קמייתא הוי כמו פירכא שניה:

ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי. תימה למאי בלא ידע טיבוא דאין כל הכחות שוות ליפרוך דתבדוק עצמה בביאה שניה של בעל שני דלענין אצבע שלו אין לומר לא כל האצבעות שוות שהרי כבר ראתה פעם ראשונה על ידי בעילתו ומשום חזקה כחות אין להתירה שהרי הוחזקה בג' כחות של בעל ראשון ואין להתירה אלא מטעם זה דאין כל הכחות שוין ואין חזקת כחו של ראשון מועלת לשני ואכתי לא ידעינן הך טעמא: **כי היכי דתהוו עליך להך גיסא.** פירש"י תחת אשר קנאו באהבת אישך יאמרו כמה שנאה גדולה ומשוב קנאתם ממך ובערוך[פ] פי' שאלטו בך עיניים להתרחק מבעליך תודיעם עכשיו אמת בת דמים מרובים שבניך מרובין ביותר ויתנו עיניהם בך ויאמרו אשריה שדמיה מרובים שמתוך כך בניה מרובים ומתוך העין שיתנו בך יפסקו הדמים ותתרפא:

שנים תשב ששה. א]שמא לאתה יוסף לראשון דס ירוק ואינו מן הממין:

כל

שבעה נקיים אמר ר' זירא [נ]בנות ישראל[מא] החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים אדבריה רבא לרב שמואל ודרש קשתה שני ימים ולשלישי הפילה תשב שבעה נקיים קסבר אין קשוי לנפלים[מב] ואי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם א"ל רב פפא לרבא מאי אריא קשתה שני ימים אפילו משהו בעלמא[מג] דהא א"ר זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים[מד] א"ל[מה] אמינא לך[מו] איסורא ואת אמרת מנהגא היכא דאחמור אחמור היכא דלא אחמור לא אחמור (תבעוה נתר בחמין לטבול קמטים ע"ג נמל סי') [מז]אמר רבא [נ]תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה שתשב שבעה נקיים רבינא איעסק ליה[מח] לבריה בי רב[מט] חנינא[נ] א"ל סבר ליה מר למכתב כתובה[נא] לארבעה יום א"ל אין כי מטא לארבעה נטר עד ארבעה אחרינא איעכב שבעה יומי בתר ההוא יומא א"ל מאי האי א"ל לא סבר לה מר להא דרבא דאמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים א"ל אימר דאמר רבא בגדולה דקחזיא דמא אבל בקטנה דלא חזיא דמא מי אמר א"ל בפירוש אמר רבא [נב]ל"ש גדולה לא שנא קטנה גדולה טעמא מאי משום דמחמדא קטנה נמי מחמדא אמר רבא אשה לא

ותנשא לאחר ניסת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר ניסת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה [א]כיצד בודקת את עצמה מביאה שפופרת ובתוכה מכחול ומוך מונח על ראשו אם נמצא דם על ראש המוך בידוע שמן המקור הוא בא לא נמצא דם על ראשו בידוע שמן הצדדין הוא בא [ב]ואם יש לה מכה באותו מקום תולה במכתה [ג]ואם יש לה וסת תולה בוסתה [ד]ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה [ה]ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יוצא דברי רבי רשב"ג אומר דם מכה הבא מן המקור טמא ורבותינו העידו על דם המכה הבא מן המקור שהוא טהור מאי בינייהו אמר עולא [ו]מקור מקומו טמא איכא בינייהו שפופרת אפגורי מפגרא לה אמר שמואל [ז]בשפופרת של אבר ופיה רצוף לתוכה אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן [ח]ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל הראשון אמר ליה לפי [ט]שאין כל האצבעות שוות אמר ליה ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי לפי שאין כל הכחות שוות ההיא דאתאי לקמיה דרבי אמר ליה לאבדן זיל בעתה אזל בעתה ונפל ממנה חררת דם אמר רבי [י]נתרפאה זאת ההיא אתתא דאתאי לקמיה דמר שמואל אמר ליה לרב דימי בר יוסף זיל בעתה אזל בעתה ולא נפל ממנה ולא מידי אמר שמואל זו ממלאה ונופצת היא וכל הממלאה ונופצת אין לה תקנה ההיא דאתאי לקמיה דרבי יוחנן דכל אימת [יא] דהות סלקא מטבילת מצוה הות קחזיא דמא א"ל שמא דימת עיריך עלתה ביך לבי והבעלי לו ע"ג הנהר איכא דאמר אמר לה תגלי לחברותיך כי היכי דתהוו עליך להך גיסא נתהוו עלך להך גיסא ואיכא דאמר אמר לה גלי לחברותיך כי היכי דלבעו עליך רחמים דתניא [יב]וטמא טמא יקרא [יג]צריך להודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים אמר רב יוסף הוה עובדא בפומבדיתא ואתסי אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר רב התקין רבי [יד]בשדות ראתה יום אחד תשב ששה והוא שנים תשב ששה והן שלשה תשב

ונאמנת אשה לומר וכו' דברי רבי. פרש"י דלדוקא הך סיפא דנאמנת כרבי אבל כולה רישא כרשב"ג דסבירא ליה[מ] בג' זימני הוי חזקה וי"ל מפרש דאפילו רבי מודה ברואה מחמת תשמיש דבעי ג' זימני לאחזוקה דומיא דהך דלעיל[נ] דאמר לימים ג' ולמה אלא מנו חכמים ג' כגון אכלה שום או פלפלין דאפילו לרבי בעי תלת זימני:

ותבדוק עצמה בביאה שלישית כו'. פירש בקונטרס מביאה שלישית ואילך תשמש על ידי בדיקה ולמה תתגרש מתוך לשונו משמע דאסורה לראשון אפי' בבדיקה וס"ה דהוה מלי למיפרך לפי פירושו דגם לשני לא תשתרי אלא ע"י בדיקה כיון דלא ידע טיבוא דלאו כל האצבעות שוות ור"מ מתיר לראשון בבדיקה ויש להעמיד הברייתא כאחיה רואה לטרוח בבדיקה או אחיה יודעת לבדוק וכן משמע בירושלמי בפ' דס הגדה דפריך ותבדוק עצמה בבעל שני ומשני לפי שאין כל האצבעות שוות כן י"ל דהש"ס דידן נמי פריך מאשי ובתוספתא (פ"מ) נמי תניא עד כמה מותרת ליגשא עד שאשה כו' פירוש עד כמה מותרת בלא בדיקה ומדלא מהדר מאיסורא לפרש עד כמה היא אסורה אפילו בבדיקה משמע דבבדיקה שריא אפילו לראשון ואתי שפיר לפירוש ר"ת דפריכא קמייתא הוי כמו פירכא שניה:

ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי. תימה למאי בלא ידע טיבוא דאין כל הכחות שוות ליפרוך דתבדוק עצמה בביאה שניה של בעל שני דלענין אצבע שלו אין לומר לא כל האצבעות שוות שהרי כבר ראתה פעם ראשונה על ידי בעילתו ומשום חזקה כחות אין להתירה שהרי הוחזקה בג' כחות של בעל ראשון ואין להתירה אלא מטעם זה דאין כל הכחות שוין ואין חזקת כחו של ראשון מועלת לשני ואכתי לא ידעינן הך טעמא: **כי היכי דתהוו עליך להך גיסא.** פירש"י תחת אשר קנאו באהבת אישך יאמרו כמה שנאה גדולה ומשוב קנאתם ממך ובערוך[פ] פי' שאלטו בך עיניים להתרחק מבעליך תודיעם עכשיו אמת בת דמים מרובים שבניך מרובין ביותר ויתנו עיניהם בך ויאמרו אשריה שדמיה מרובים שמתוך כך בניה מרובים ומתוך העין שיתנו בך יפסקו הדמים ותתרפא:

שנים תשב ששה. א]שמא לאתה יוסף לראשון דס ירוק ואינו מן הממין:

כל

אמאי סגי לה בששה דלמא ראשון הוה בימי זיבה וימי נדה שאינה רואה בהן אין עולין לספירת זיבתה כדפסק ר"מ בימי לידה. ובשאילתי בא סימן משוה יחד ימי נדה לימי לידה ונמצא שהיא צריכה עדיין לשמור יום אחד כנגד אותו יום שראתה בימי זיבה. וי"ל אי מספקי' לשני בתחלת נדה א"כ הוי הראשון י"א יום של זיבה ולא בעי שימור מדאורייתא ואפילו אי בעי שימור מדרבנן לא היה ר' מחמיר על עם שבשדות כל כך: **טפת** דם כחרדל. ותי' כיון דרואה ודאה מאי רבותא בטפת דם כחרדל. פשיטא דמטמא בכל שהוא תנן. וי"ל דטעמא דיושבת ז' נקיים היינו משום דאימור תמול ושלשום ראתה ולאו אדעתה וסד"א אלו ראתה לפני שני ימים היתה רואה עתה ראיה מרובה שכבר מעיינה פתוח ומדלא אשכח אלא כחרדל ש"מ מעיינה סתום קמ"ל: **אדבריה** רבא כו'. ואי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. והא דאמרינן בפ"ב דכריתות ולרבא דאמר מחזור כפורים דזב כזב דמי הא מתניתא היכי מתרץ לה אמר רב אשי מתרץ לה ביום מ' ליצירת זכר וביום פ' ליצירת נקבה ור' ישמעאל היא ואפשר לפתיחת הקבר בלא דם אליבא דהאי בריתא קאמר הכי אבל איהו סבר אי אפשר לפתיחת קבר בלא דם כדקאמר הכא. אבל בשאילתות דרב אחאי כתב דהא דקאמר התם אפשר לפתיחת הקבר בלא דם

היינו ביום ארבעים שעדיין לא נגמר צורת הולד. ואפשר הקבר ליפתח בלא דם וליתא דהא לעיל בפ' המפלת אמרי' גבי המפלת תחיכה דפליגי ר' יהודה ורבנן בפלוגתא דהני תנאי אם אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. אלמא מאן דאית ליה א"א לפתיחת הקבר אפי' בתחיכה

בג' לוקין דלכתבי יומין כיון בלא עת נדתה, פעמים שרואיית כל נדה פעם אחת מזקיקתה לז' נקיים מן התורה, כילד המתילה לספות ז' נקיים משוה יחד שיהא זב גמורה ופסקה ז' נקיים ובשביעי ראתה אפילו כחרבל שהרי הכל ולריכה לחזור ולספות ז' נקיים, אי נמי אמרת דראתה ב' ימים ולא ידעה ויהיום ראתה ולדעה, דהוי לה ג' ימים לוקין ולריכה ז' נקיים ועל כן המחמירו (מגילה כח:). ולאחר כמה שנים קבלו עליהן דבר זה (מנחות פט. מכתי"ר). **ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים.** מיום שנתפלגה, שמא מתמת מיומו דראתה דס (יומא יח:) שמא מתמת מיומו פיקסה נדה בשעה שנתפייסה (יבמות לז:) שדרך אשה לנמוד קודם מופה ימים לא עשוי, ולכולהו אין לחו מוסשין שמא מבאה בכן דס ראתה דס לא נלא, שהרי מטבוע קודם בעילת מלוה, אבל לו' הסמוכין לבעילת מלוה, דהיינו ליל ראשון דמופה אם מוסשין שמא מבאה בכן דס ולא מהגיא טיבולה דקודם בעילת מלוה, שהרי לריכה לספות ז' נקיים (האורה ח"ב סי' ב, הפרדס עמ' יב, מחזיו"ר סי' תסז, ועי"ש עוד). **עד ארבעה אחרינא.** עד יום רביעי בשבת אחר מיום רביעי זה עד שבעה ימים, וההוא יום רביעי לכתוב כתובה כדין בתולה הנישאת ליום הרביעי (שם).

תורה אור השלם

1. וְהִצָּרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּבִגְדָיו יִהְיֶה פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שָׂפָם יַעְטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא:

ויקרא יג מה

הגהות הב"ח

(א) גמ' דהות סלקא מטבילת מצוה כ"כ פי' הלאמ"ל דכשהיתה נכנסת לעיר היתה רואה דס ג"ל מפני שחבריותיה רואות בין כשאתה נכנסת ומתקנות בין לפיכך אתה רואה לכי הכנעלי על גב הנהר קודם שתכנס לעיר בעוד שלא יראו אותך: (ב) שם אמינא לך אנא אסיקנא ואת: (ג) שם אמינא אעפכ ליה לבריה בי רב חביבא אמר ליה: (ד) רש"י ד"ה לפי שאין וכו' ולא תבא לידי שגגת כרת:

גליון הש"ס

גמ' א"ל אמינא לך איסורא. עיין בהלאמ"ן סי' כ"ג שהיה לו גי' אחרת כאן: שם לבריה בי רב חנינא. בגר"ף וכשב"ם ורא"ש איתא בי רב חביבא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה שנים וכו' שמא לאתה יום לאשון. ר"נ מי' ידי אליהו פ"ש מהל' איסורי ביאה דין ג' מיקון פ"ש כמוף דכריו מזה:

לעזי רש"י

פרלדי"ץ [פרלידי"ץ]. מפטפט.

מוסף רש"י

מקור מקומו טמא. וכל דס הבא דרך סם ואפילו אינו לא נדה הוי אב הטומאה לטמא אדם וטומאת ערב ואם נגעה בטהרות טמאה (לעיל סז:). **האצבעות.** אבר תשמש (פסחים קיב:). **דימת עיריך.** דיבור יתר שהיו נדבריהם בה על תביבותה של בעלה (סוטה כז:). **וטמא טמא יקרא.** הוא עצמו אומר טמא, ולקחו מעלי (שבת סז.) לוקח ואומר טמא הוא (חולין עח.) כלומר סורו מעליו שטמא הוא (סוטה לב:). **לפתיחת הקבר.** הרחם, **בלא דם.** דס לידה (לעיל כא.). **יושבות עליה שבעה נקיים.** לבד מאותו יום שפוסקת, והטורה לא הצריכה ז' נקיים אלא לזבה, שנאמר ואם טהרה מזובה, ואין זבה אלא הרואה ג' ימים בתוך י"ל יום שבין נדה לנדה (ברכות לא.) דמצאוריי"מ אין לריכה ז' נקיים אלא הרואה ג' ימים לוקחין בתוך י"ל יום שבין נדה לנדה, אבל בתחלת נדתה, אפילו ראתה בה אל ז' ופסקה לערב בוחלת בלילה, והן המחירו על עלמן לפי שאין הכל בקיאין בפתח נדתה אימתי הן עומדות בי"ל ימים שבין נדה לנדה, ואם תאמר לא ישמירו אלא בג' לוקחין דלכתבי יומין רבים בלא עת נדתה, פעמים שרואיית כל נדה פעם אחת מזקיקתה לז' נקיים מן התורה, כילד המתילה לספות ז' נקיים משוה יחד שיהא זב גמורה ופסקה ז' נקיים ובשביעי ראתה אפילו כחרבל שהרי הכל ולריכה לחזור ולספות ז' נקיים, אי נמי אמרת דראתה ב' ימים ולא ידעה ויהיום ראתה ולדעה, דהוי לה ג' ימים לוקחין (מגילה כח:). ולאחר כמה שנים קבלו עליהן דבר זה (מנחות פט. מכתי"ר). **ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים.** מיום שנתפלגה, שמא מתמת מיומו דראתה דס (יומא יח:) שמא מתמת מיומו פיקסה נדה בשעה שנתפייסה (יבמות לז:) שדרך אשה לנמוד קודם מופה ימים לא עשוי, ולכולהו אין לחו מוסשין שמא מבאה בכן דס ראתה דס לא נלא, שהרי מטבוע קודם בעילת מלוה, אבל לו' הסמוכין לבעילת מלוה, דהיינו ליל ראשון דמופה אם מוסשין שמא מבאה בכן דס ולא מהגיא טיבולה דקודם בעילת מלוה, שהרי לריכה לספות ז' נקיים (האורה ח"ב סי' ב, הפרדס עמ' יב, מחזיו"ר סי' תסז, ועי"ש עוד). **עד ארבעה אחרינא.** עד יום רביעי בשבת אחר מיום רביעי זה עד שבעה ימים, וההוא יום רביעי לכתוב כתובה כדין בתולה הנישאת ליום הרביעי (שם).

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' כב סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קפו סעיף ב וגרבא אלפס שבועות פ"ב דף רפח:):

כ ב מיי' שם הל' כ טוש"ע שם סעיף ה וגרבא אלפס שם):

כא ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

כב ד מיי' שם טוש"ע שם ס"ה:

כג ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו וגרבא אלפס שם):

כד ו מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעיף ב:

כה ז מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף ג וש"ע וגרבא אלפס שם):

כו ח טוש"ע שם סעיף ט ע"ש:

ט [מיי' פ"י מהל' טומאת לרעת הל"ו וכל"מ]:

כז י מיי' פ"ש מהל' איסורי ביאה הלכה ד סמג שם טור ש"ע שם סי' קפג וגרבא אלפס שם דף רפו):

כ [טוש"ע שם סי' קפה סעיף ג וסי' קלד סעיף ג וכסג"מ]:

כח ל מ מיי' שם פי"ח הלכה ט וע' בהגאות ומש"מ וכ"מ שם סמג שם טוש"ע שם סי' קלב סעיף ג וגרבא אלפס שבועות פ"ג דף לג:):

תוס' הרא"ש

דברי ר'. פרש"י אבל רישא לאו רבי היא דלר' בתרי זימני הויא חזקה. ומיהו י"ל דאף לר' בעינן ג' זימני כדאמרינן לעיל לימים שנים והיינו כר' וקאמר למה שלא מנו חכמים ג' כמו אכלה שום וראתה כו' אלמא גם לר' יש דבר שצריך שתתחזק ג' פעמים: **לפי** שאין כל האצבעות שוות. פירש"י ושמא בבעל אחר לא תצטרך בדיקה ומוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לידי חשש כרת הלכך מתגרשת עד שתתחזק בג' אצבעות. ומשמע לפי' שאסורה לראשון מתשמיש שלישי ואילך אפילו בבדיקה שלא תהא בחשש כרת. ול"נ פי' דאם יש חשש בבדיקה זו ואסרינן לה לראשון ע"י בדיקה א"כ למה לא נתיר אותה לבעל שלישי ע"י בדיקה בפעם רביעית וכי מחמת תקנת נשואי אשה נתיר חשש איסור ואם אין חשש איסור בבדיקה א"כ גם לראשון תהא מותרת. הלכך נ"ל דה"פ והבדוק עצמה מביאה שלישית של בעל ראשון כלומר ואמאי מותרת לשני בלא בדיקה כיון שכבר הוחזקה לראות ג' פעמים בשעת תשמיש דומיא דפירכא שניה דפריך והבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי כדפי' התם שתהא אסורה לשמש בלא בדיקה הכי נמי פריך הכא שתהא אסורה לשמש מכאן ואילך אפילו לבעל אחר ומשני לפי שאין כל האצבעות שוות וחזקה בעל ראשון אינה אוסרתה על בעל שני. והה"נ אי ביא לבדוק בביאה רביעית של בעל ראשון דשריא ליה אלא עצה טובה קמ"ל דמוטב שתתגרש ותינשא לשוק ולא תצטרך בדיקה: **והבדוק** עצמה מביאה ראשונה של בעל שלישי. ותי' כיון דאכתי לא ידע טעמא דכל הכחות שוין ליפרוך נמי והבדוק עצמה מביאה ראשונה של בעל שני שהרי אצבע שלו שוה לאצבע של ראשון. וי"ל דידע שפיר המקשה דאית לן למימר אין כל הכחות שוין כל זמן שלא הוחזקה באצבעות: **נתחנו** לאידך גיסא. פי' בגרוך שתאמרי להם שאת בת דמים מרובין ויתנו בך עין לומר בגיך מרובין ויפסקו ממך הדמים: **יום** אחד תשב ששה והוא. וצריך שיהו נקיים שבכל יום שתראה מספקין דלמא השתא הוי תחלת נדה. והא דלא קאמר נקיים משום דלא שייך לומר נקיים אלא כשהם ימי ספירה **שנים** תשב ששה והן. ותי'

סו: תינוקת פרק עשירי נדה

כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. וא"ת הא בכמה מקומות אלא תחוף. שערה: מקטף. נותק שער ומתגלגל וחוזק: סריך. לא תחוף. שערה: מקטף. נותק שער ומתגלגל וחוזק: סריך. כתיב בלולה וימא שנה עליו הכתוב לעכב וי"ל דכולהו לריכי לגופייהו וקשה דיימא מדתנא בהו קרא בפרשת נשיאים תריסר זימני בלולה בשמן דמעכבא דהכי אמרינן בהקומץ רבה (מנחות יט:) דפריך מדקתני [קנ:] ששים עשרונים הבאים בכלי אחד ראוין לבלול ואין בילה מעכבת בו שאם לא בלל כשר ושאין ראוי לבילה כגון ששים ואחד עשרונים בכלי אחד בילה מעכבת בו ופסולה הואיל ואי בעי לבלול לא מצי למבלל: **אינה לריכה לחוף ולטבול.** דולמי לאחר שטבלה בא עליה: **אינא ביייהו כו'.** לגישנא קמא בעינן סמוך לחפיפה טבילה: **גזירת מרחצאות.** שדרך מרחצאות לשב ע"ג אצטבאות של אדמה דדמי לכלי חרס ואתי למימר טבילה עולה בהן: **סילתא.** בקעת עבה כמו בחבריתה ולא בסילתא (ד' ה) [ביבמות] (דף סג:): **דבעיתא.** שלא תפול ולא טבלה שפיר: בגמל

[א] לא תחוף לא בנתר ולא [ב] בחול בנתר משום דמקטף ובחול משום דמסריך ואמר אמימר משמיה דרבא [ג] אשה לא תחוף אלא בחמין [ד] אבל לא בצונן ואפילו בחמי חמה צונן מאי טעמא לא משום דקרירי [ה] ומשרו מזייא ואמר רבא [ו] לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה בית קמטיה במים [א] מיתיבי [ב] בית הקמטים ובית הסתרים אינן צריכין לביאת מים [ג] נהי דביאת מים לא בעינן מקום הראוי לביאת מים בעינן כדר' זירא [ד] דא"ר זירא [ה] כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו [ו] אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק מעשה בשפחתו של רבי שטבלה ועלתה ונמצא לה עצם חוצץ בין שיניה [ז] והצריכה רבי טבילה אחרת ואמר רבא [ח] טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול איבא דאמרי [ט] אם באותו יום שחפפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול מאי בינייהו איבא בינייהו [י] למסמך לחפיפה טבילה למיחף ביממא ולמטבל בליליא אמר רבא [כ] אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול סבר רב כהנא למימר טעמא מאי משום גזירת מרחצאות הא על גבי סילתא שפיר דמי א"ל רב חנן מנהרדעא התם טעמא מאי [ל] משום דבעית סילתא נמי [מ] בעיתא אמר רב שמואל בר רב יצחק [נ] אשה לא תטבול בגמל

בגמלה ובביכורים וי"ל דאין סברא גבי טבילה שלא הקפידה תורה אלא שיטהר האדם ואין לומר דלכתחילה לבעי דכיון דבדיעבד טהור לכתחלה נמי לא בעי ותעלה לו טבילה אבל בילה ומקרא בכורים וחליצה מצות נינהו הלכך לכתחלה ליעבד וא"ת כיון דלכתחלה בעי' בילה במנחות (ד' יח:) גבי עיקר מילתיה דרבי זירא דקאמר מתנגד אדם מנחה של ס' עשרון ומביאה בכלי אחד מנחה של ס"א מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחד דקיס להו דס' נבלנין וס"א אין נבלנין ופריך וכי אין נבלנין מאי הוי והא תנן אם אינו יודע כל הראוי וכו' ומאי פירכא כיון דלכתחילה מצוה לבלול משום הכי מצוה להביא בב' כלים לקיים בה מצות בנילה ואומר ר"י כיון שנדר מנחה של ס"א אינו יודע ידי נדרו אם לא יביא מנחה גדולה הלכך כיון דדיעבד כשר בלא בילה יש לו להביא בכלי אחד לקיום נדרו ואע"ג דגבי ב' עשרונים קאמר אם רוצה מביא בב' כלים מ"מ גבי ס"א מוכח מילתא דמתכוין לקרבן גדול אי נמי מתנגד אדם מנחה קאי אמנחה אחת דאמרינן התם לעיל ומשום הכי לא בעי לפלוגינהו בשני כלים משום בילה כיון דאינה מעכבת מיהו קשה דהך סוגיא דהתם לר"ש דאית ליה דס"א אינו נבלנים ור"ש פליג [פ] אדרבנן דקאמר הרי עלי מנחה להביא בכלי אחד והביא בב' כלים דאף ידי נדרו יצא וכיון דבדיעבד יצא בשני כלים שפיר אית ליה לפלוגינהו כדי לקיים מצות בנילה ואכתי קשה מאי פירכא דר"ל דמנחה של ס"א משמע יותר מנחה אחת ממנחה קבועה סתם אע"ג דפרש"י בהדיא בכלי אחד אי נמי הך פירכא דוכי אין נבלנין מאי הוי לרבנן פריך ונאמר דאית ליה לההוא תנא טעמא דר"ש דס"א אין נבלנים יפה: **אם** סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול. והא דאמר בפ"ק דחולין (דף י.) טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אפילו נתעסק בגותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה עד שיאמר בדי לי שלא היה עליו קודם לכן התם בשלא טבל סמוך לחפיפה אע"ג דהתם לא מפליג ועוד אומר ר"ת דהסיא דחולין לטהרות ומתמרינן טפי דאפילו טבל סמוך לחפיפה לא מועלת לו טבילה והכא איירי בנעלה והא דאמרינן בסוף שמעתין ולית הילכתא ככל הני שמעתתא כי איתמר הני לטהרות לא קאי אהך מימרא אלא קאי אכולהו מימרות דמכלי חרס ואילך ועוד אומר ר"י דאי הך דחולין מייירי לטהרות איכא לאוקמיה בשלא חפפה כלל כדאיתא בירושלמי דמסכת פסחים סוף פרק כל שעה נדה חופפת וסורקת וטובלת כהנת אינה חופפת וסורקת נדה כהנת חופפת וסורקת שלא תחלוק בין נדה לנדה וטעמא מפרש התם לפי שכהנת תדירה בטבילה לא החמירו עליה וצעיוני סגי לה ושוב פירש ר"ת דחפיפה לא שייכא אלא בראש וא"ל דחולין איירי בשאר הגוף דליכא חפיפה וכן משמע לעיל דקאמר אשה לא תחוף אלא בחמין כו' וקאמר טעמא דמשרו מזיא ומדלא קאמר לא תחוף לאשה ש"מ דבכ"מ חפיפה שייך טעמא דמשרו מזיא דבמקום שער הוא ועוד מביא ר"י ראיה דאמרינן בפרק מרובה (ב"ק דף פב.) גבי עשר תקנות דעזרא שתהא אשה חופפת וטובלת ופריך מדאורייתא הוא וכו' מאי ניהו שערות ומשני לעיוני מדאורייתא דילמא מיקטר ואתא איהו ותקן חפיפה ומדקאמר דילמא מיקטר שמע מינה דליכא חפיפה בראש ובכמה מקומות הוכרח הגאון ר"ר שמריה מפרש בשם רש"י דבכל הגוף שייך חפיפה כדאמרינן בפ' כל כתבי (שבת דף קכ:) הרי שהיה שם כתוב על בשרו ה"ז לא יחוף ומיהו בכל הספרים ליכא אלא לא ירחץ ולא יסוך ועוד מייתי ראיה מדמייתי לקמן (דף סז:) אהסיא דאשה חופפת בנילה וטובלת בנילה מעובדא דהוה בי ריש גלותא ואמר לה עבדי חסרת דודי חסרת טשטוקי חסרת פי' עבדי חסרת מים להחם לרחוץ כל הגוף דאילו חפיפת הראש לא בעי כולי האי ומיהו לפירוש ר"ת אין ראיה שפירש עבדי חסרת מים מים להטיל לתוך מי הטבילה הלוגנין להחם וטשטוקי הוא שטשטקי דפיחא והוא כמו ליטש עליו בבית המרחץ ורבינו שמעיה פירש טשטוקי מסרקות היינו לחוף הראש הילכך אין לנו ראיה שיטעדך חפיפה בגוף אלא לעיוני בעצמא כמו בראש מדאורייתא ואע"פ שאנו מדמין אין לעשות מעשה אלא גריך לחפוף כל הגוף וכן מנהג כל הנשים לרחוץ כל הגוף עכשיו. [ועי' תוס' ב"ק פ"ב. ד"ה ושתאמ]: **איבא** בינייהו סמוך לחפיפה טבילה. לא מיירי (פ) הכא מידי בהלרכת סמוך לחפיפה טבילה אלא לענין לתנות אחר הטבילה אם נמצא עליה דבר חוצץ קאמר דפליגי אם לריך לענין זה סמוך לחפיפה טבילה: **על גבי כלי חרס.** גרסי' דשייך ביה גזירות מרחצאות שרגיל להיות ומצוי שם כלי חרס לגורך חמין: **אשה לא תטבול בגמל.** כתוב בספרים אע"ג דהשתא ליכא לימור גרדיוני נפל ופירש"י בגמל מפני שהספיקות רגילות להיות שם כל שעה מצוי שם טיט ואע"ג דהשתא ליכא עליה טיט אימור בדדיוני בגאתה מן המים שכשבה רגליה במים ונפל ופי' גמי מפני ביומי תשרי דבסמוך מחצלות תחתיהן מפני הטיט ולרבינו תם נראה כפירוש ר"ח לא תטבול בגמל כי בני אדם מצויין שם ובעיתא וממהרת מפני שבושה מבני אדם המצויין שם והוי דומיא דסילתא דהוי טעמא משום דבעיתא ופירש מפני מחצלות כמין גדר בנהר לגניעות שלא יראוה עוברין ושבין ול"ג הכא אע"ג דהשתא ליכא כו' עד בסמוך גבי נתנה תבשיל לגנה וטבלה לה עלתה לה טבילה אע"ג דהשתא ליכא אימור בדדיוני נפל ומפרש ר"ת בשני דלתי"ן לשון גדילה ור"ח פי' לשון הוחלקה ונפל בירידה ובערוך [ע] פירש מפני משום גניעות ור"ח פי' מקוואות ביומי ניסן משום דחיים לשאובין וכן פי' בערוך ותימה הוא מה שאיבה שייך וי"ל כי כמה לינורות מושכין לתוך הנהרות שהם בכלים שחקקן ונבסוף קבען אבל פירש"י עיקר דנוטפין כמקוה ואינם מטהרין אלא בשאובין ולא דרך זחילה ומשום מים חיים ליכא לפרושי כדפירש"י דתניא בתוספתא [ק] אומר בזב מבזבה שהזב טוען מים חיים [כו']: נתנה

מסורת הש"ס

[א] [נ"ל בשהגו גי' הערוך בערך עפר ג' וכ"ג בריי"ף [ובגליו"ם] פ"ב דשבועות וכן בטוש"ע וכ"כ הכי"ש דגרסי כל הפוסקים בשהגו], [ב] [בהגה"ש אי' אשה לא תחוף אלא בחמין ואפי' בחמי חמה אבל בצונן וכו' ובזה מובן פירש"י ד"ה ואפילו], [ג] (רי"ה יג פסחים עא) קדושין כה. יומא קד: חולין פב: מנחות יח: קג: מכות יח: נדרים עג. ב"ב פא:, [ד] [קדושין כה. ע"ש], [ה] בס"י אי' במגילה, [ו] נ"ל ולא מעכבין ואמאי הא לא מלי אמרי' ומיד' כל פסולי המוקדשין כו' שחיטה דאורייתא והא רבינהו קרא דמזוהו ולא מנגעו וקרא בהבאת קרבן מיירי ואע"ג דלא עטר דלא מלינו בהן ועיין בתוס' ד"ה כפור דם ופ' מלות חליצה, [ז] נ"ל בפסולין, [ח] [מנחות דף קב ע"ב, [ט] [ערך כף ב'], [י] [כפ"ג דזבחים ופ"א הי"ג דמגילה],

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא תחוף אלא בחמין ואפילו בחמי חמה אבל לא בצונן כנ"ל: (ב) שם דקרבי משרו מזיא: (ג) רש"י ד"ה משרו מזיא: (ד) ד"ה פילתא וכו' ולא בפילתא במגילה נ"ב לא נמנלא כן במגילה אלא בפ' הבע"י בדף סג ואולי רש"י היה גורס כך גם בפ"ק דמגילה אבל אין אמתר מגדת ע"ש דיסיב מרבדי עלה אין אשה מתקנאת אלא ביתן מבחוה: (ה) תוס' ד"ה אינה וכו' לא מיירי נ"ב דאל"כ קשיא דדבא דהכא לגבא לסוף שמעתתא דדרש רבא אשה מופפת כו':

הגהות מהר"ב רנשבורג

(א) גמ' מיתיבי בית הקמטים. נ"ב מקוואות פ"ם:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תוס' הרא"ש (המשך)

בראשו דחפיפה לא שייך אלא בראש ובמקום השער וכן לא מצינן חפיפה בכל מקום בתלמוד אלא במקום שער בשמעתין לעיל אבל בקרירי לא משום דמשרו מזיא: לא תחוף בנתר דמיקטף. ובפ"ק דשבת גבי הלל שהיה חופף ראשו ובפ' חלק דהוה חפיף רישיה וכן נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק וכן גבי עיקר תקנת חפיפה דתקין עזרא בפ' מרובה פריך מדאורייתא היא דכתיב את כל בשרו שלא יהיה דבר חוצץ כו'. ומשני דאורייתא לעיוני דלמא מקטר. ועזרא תיקן חפיפה ולישנא דמיקטר לא שייך אלא גבי שער אבל שאר הגוף לא בעי הדחה כלל: מדקאמר שתהא אשה מדחה קמטיה מכלל דלשאר הגוף לא בעי הדחה דאי קמטיה לרבותא קאמר דאע"ג שאין צריך ביאת מים צריך הדחה וה"ה שאר הגוף. א"כ הו"ל למימר אפילו בית קמטיה. ורבינו שמעיה כתב בשם רש"י דחפיפה הוא בכל הגוף כדאמרינן בפרק כל כתבי מי שהיה לו שם כתוב על בשרו לא יחוף. והגירסא ליתא התם אלא [לא] ירחוץ ולא יסוך. ועוד הביא ראיה מההיא דפ"ב כתובות מישהא דחפיפותא קאמר מר. ואינה ראיה דמיירי בשמן שסכין לאדם שיש לו חטטין בראשו. ועוד הביא מדאמרינן לקמן בפירקין עבדי חסרת טשטקי חסרת דודי חסרת. ואי לחפיפת הראש גרידא מה צריך כולי האי וגם זו אינה ראיה לפר"ת דמפרש דודי להחם חמין ולהטילן במי הטבילה אם יראה מן הצינה. וטשטקי. פי' רב סעדיה מסרקות גדולות. ומיהו בערוך פי' והלא יש לך עבדים הרבה. ויורות להחם חמין בלילה ולחוף וכן נהגו ולחוף כל הגוף ומנהג כשר הוא: **איבא** בינייהו סמוך לחפיפה טבילה. פי' היכא דלא חפפה סמוך לטבילה אבל לכ"ע בעינן חפיפה סמוך לטבילה לכתחלה: **סבר** רב הונא למימר משום גזירת מרחצאות. דלמא אתי למטבל במים שאובין דלא בעי חפיפה כלל הלכך צ"ל ברי לי. והכי אמרי' בירושלמי פ' כל שעה נדה חופפת וסורקת כהנת אינה חופפת וסורקת נדה כהנת חופפת וסורקת שלא תחלוק בין נדה לנדה. ומפ' התם לפי שרגילה בטבילה לא החמירו להצריכה חפיפה רק לעיוני בעלמא. ר"ת מפרש דבחולין מיירי שנמצא דבר חוצץ על גופו דלא בעי חפיפה והכא בנמצא

עין משפט נר מצוה

כט א ב מיי' פ"ג מה' מקוואות הל' יח סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' קנט סעיף ג [וכרב אלפס בטבועות לגב.]:

ל ג ד ה מיי' שם פ"א הל' י סמג שם טוש"ע שם סעי' ו [ומעי' נן] וסי' קלח סעי' כה [סעי' מב] וסעיף מג וכהג"ר [וכרב אלפס שם]:

לא ו מיי' פי"ז מהל' מעשה הקרבנות הלכה ו:

לב ז מיי' פ"ב מהלכות מקוואות הל' יג סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' קלח סעיף כד:

לג ח ט מיי' שם הלכה יז ועיין בהשגות וכ"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' קנט סעיף י:

לד י מיי' שם הל' טז טוש"ע סעיף ג וסעיף ח:

לה כ ל מ מיי' שם פ"א הל' יא סמג שם טוש"ע י"ד סי' קלח סעיף לא:

לו נ מיי' שם טוש"ע שם סעיף לג וסעיף לד:

תוס' הרא"ש

קטנה ס"ל דא"א כ"ש יום מ' לזכר: **אשה** לא תחוף אלא בחמין ואפי' בחמי חמין אבל בקרירי לא. ובפר"ח גרס אשה לא תחזוף בקרירי ואפי' בחמי חמה. פי' אסור לחוף. ובפרק כל שעה אמרינן לא תלוש בחמין ולא בחמי חמה אלמא מדמי חמי חמה לחמין. ומיהו לא קשה לפר"ח דגבי חימרץ בחמין כל דהו מתחמץ: **דאמר** ר' זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. האי מילתא דר' זירא בפ' המנחות והנסכים גבי הא דתנן הרי עלי למנחה של ס"א עשרונים מביא ששים בכלי אחד ועשרון אחד בכלי אחר. ומפרש טעמא משום דששים נבללין ששים ואחד אין נבללין. ופריך כי אין נבללין מאי הוי והתנן אם לא בלל כשר א"ר זירא כל הראוי לבילה כו'. תימה מאי פריך נהי דבדיעבד אמרינן אם לא בלל כשר מ"מ לכתחילה צריך לבלול הלכך צריך להביא בשני כלים. ר"ל משום דההוא גברא לקרבן גדול איכוון. ותנן הרי עלי להביא בכלי אחד והביא בשני כלים לא יצא. הלכך ס"ד דשפיר טפי להביא בכלי אחד אפי' בלא בלילה. ומשני דאפ"ה ראוי לבלילה בעינן: **אין** בילה מעכבת. והיינו טעמא משום דלא שנה הכתוב עליו לעכב אע"ג דגבי נשיאים כתיב תריסר זימני בלולה בשמן התם מעשה קא חשיב האיך עשו ולא לעיכובא איצטריך. ואע"ג דבהקומץ יליף דכלי מקדש אף מה שבתוכו מדכתיב שניהם מלאים סולת עיכובא לא יליף. ואע"ג דלא שנה קרא לעכב. מ"מ מיסתבר דראוי לבילה בעינן דכיון דהצריך הכתוב בלילה מסתמא צריך שיהא הקרבן ראוי למה שצוה הכתוב לעשות כן. וכן גבי קריאת חליצה אע"ג דלא מעכבא ראוי לקריאה בעינן כדאמרינן אלם ואלמת פסולין לפי שאינן באמר ואמרה. וכן גבי קריאת בכורים בעינן ראוי לקריאה בפ' המוכר את הספינה. ותי' אמאי לא בעינן הכא (דאוי) באיתם מים לכתחלה בבית הסתרים. וי"ל דשאני הכא דלא הזכיר ביאת מים בבית הסתרים כמו שהזכיר קריאה בחליצה ובכורים דורחץ את בשרו משמע מאבראי. ומי' דאוי לביאת מים בעינן כיון דלפעמים נכנס בו המים: **אינה** צריכה לחוף ולטבול. והא דאמרינן בפ"ק דחולין טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי מקודם לכן. התם בשלא חפף סמוך לטבילה. או א"נ התם לטהרות והכא לבעלה. אע"ג דלקמן גר"ת ה"מ לטהרות היינו מכלי חרס ואילך. א"נ התם מיירי לטהרות ומשום דלא בעי חפיפה כלל הלכך צ"ל ברי לי. והכי אמרי' בירושלמי פ' כל שעה נדה חופפת וסורקת כהנת אינה חופפת וסורקת נדה כהנת חופפת וסורקת שלא תחלוק בין נדה לנדה. ומפ' התם לפי שרגילה בטבילה לא החמירו להצריכה חפיפה רק לעיוני בעלמא. ר"ת מפרש דבחולין מיירי שנמצא דבר חוצץ על גופו דלא בעי חפיפה והכא בנמצא

גנמל. פור"ט מקום שהספינות נקבעות שמעלות טיט וחוזק: **ברדיוני נפל.** הטיט מעליה. ברדיוני איני יודע לשונו וגרלה שהוא לשון שיכשוך שכשהשכה רגליה במים בגלתה נפל: **מקוואות בימי ניסן.** מקוה מים מכוונסין ואינן טובלות בנהר לפי שרבו המים בימות הגשמים מגשמים שנפלו וחיים שמא ירבו וטופין על הזוחלין. ותניא בתורת כהנים[1] (ב) מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין כלומר שמטבילין במכונסין דרך זחילתן קודם שנקוו ואמו במקוה ת"ל אך מעין[2] מעין מטהר בזוחלין והמקוה מטהר בגשבורן ומהו אשבורן דקוו וקיימי דאין מטבילין במכונסים אלא משנקוו למקוויהם ואמו מזחילתן ותנן במסכת מקוואות (פ"ה מ"ה) הזוחלין כמעין כלומר זוחלין שבהרות כמעין והטוטפין כמקוה ומים הטוטפין מההרים הרי הן כמקוה ואין מטהרים בזחילה. הילכך בימי ניסן שנתרבה הנהר על ידי גשמים חיים שמא רבו טוטפין שבו על חיים שבו ובטלו זוחלין ואין מטהרין את הטמא הטובל בהן דרך זחילה וכל הנהרות לעולם הן הולכים וזוחלים לפיכך עביד להו מקוה בגשבורן לטבול בתוכו. יש מפרשים דבעינן מים חיים לזבה ולאו מילתא היא דתניא בתוספתא[3] חומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים כו': **ומפני ביומי אשרי.** שטובלין בנהר שהזוחלין מרובין אבל מפני חלישת הטיט נותן מחצלות בנהר שעוברות עליהן: **רבדי.** פוינטור"ש: **וסילתא.** פלומ"א. ודרכן של מכות של הקזת דם להעלות גלד: **תלתא יומי.** גלדן רך ומחובר והוי כגוף הבשר ולא חייבי: **נפלוף.** קליד"ל: **פורחות.** פותחת ועולמת תדיר בין כך ובין כך אינו חוזק לפי שפריחתה מעבירתו ואינו עב על גב העין ואין בו ממש. ל"א דומעות שהדמעה מלחלחת את הכחול ואינו חוזק: **פתחה עיניה ביומר.** הויא חליצה למעלה: **עלמה עיניה ביומר.** הויא חליצה למטה: **לא תטבול אלא בדרך גדילתה.** כלומר לא תדחק זרועותיה על בשרה ולא רגליה ושוקיה זה בזה אלא כדרך הליכתה ושמושה תמיד ומה שנכסה וקמוט ואין מים בתין בו לא איכפת לן ואינה צריכה לפשט בית קמטיה וסתריה אלא כדרכן תמיד: **דתנן.** גבי דאיתיא נגעים שטיהר בהן הכתוב בית הסתרים דכתיב (ויקרא יג) לכל מראה עיני הכהן ותנן האיש מראה נגעו לכהן כעודר וכמוסק זיתים: **כעודר.** בבית השחי וכמוסק זיתים בבית הערוה דאם יש לו נגע בבית השחי אין צריך להגביה זרועותיו יותר מדאי להראותו אלא כעודר שמגביה ואינו מאנס עצמו ומה שיוכל כהן לראות יראה ואם לא יוכל לראות טהור ובבית הערוה א"צ לכוף ולשון יותר מדאי אלא כמוסק זיתים אחר שנשרו מן האילן ומלקטן (ג) על הארץ: **והאשה נראית.** לכהן בנגעה: **לאורגת.** בבית השחי ואם בבית הערוה היא כופפת עצמה כמניקה את בנה: **נימא אחת.** מיהדקא שפיר וחוללת שלש

נתנה תבשיל לבנה. בפירוש ר"ח כתוב עוד מימרא אחרת שאינה כתובה בספרים שלנו וזו היא מפשלת את בנה וטובלת לא עלתה לה טבילה ויש לפרש מפשלת את בנה לאחוריה והיא ערומה ולא היו בגדיה עליה וטבלה לא עלתה לה טבילה דחיישינן שמא הוה עליה דיוקא טיט וכיוצא בו ונדבק באמו וחוזק בטבילתה ולא יודעה לה אף על גב דחזינן לה שהתא דליכא מידי עליה חיישינן דלמא בעלייתה מן הטבילה נפל ברדיוני הוחלק ונפל דרך ירידה כפי' ר"ח ול"ל שהיתה מפשלת בנה אפי' לפני טבילתה בסמוך ולאו דוקא בטבילתה:

בגמל אע"ג דהשתא ליכא אימר ברדיוני נפל [6]אבוה דשמואל [7]עבד לבנתיה מקוואות ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי אמר רב גידל אמר רב [8]נתנה תבשיל לבנה וטבלה ועלתה לא עלתה לה טבילה אף על גב דהשתא ליכא אימר ברדיוני נפל אמר רמי בר [9]אבא [10]הני רבדי דכוסילתא עד תלתא יומי לא חייצי מכאן ואילך חייצי אמר מר עוקבא [11]לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ אימתי נקרא יבש משעה שמתחיל לירק אמר שמואל [12]כחול שבתוך העין אינו חוצץ ושעל גבי העין חוצץ אם היו עיניה פורחות אפי' על גבי העין אינו חוצץ א"ר יוחנן [13]פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה אמר ריש לקיש [14]האשה לא תטבול אלא דרך גדילתה [15]כדתנן [16]האיש נראה כעודר [17] ומוסק זיתים אשה נראת כאורגת וכמניקה את בנה [18]אמר רבה בר רב הונא [19]נימא אחת קשורה חוצצת שלש

לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ. דדוקא שבתוך העין מפני שהדמעה שבעין מלחלחתו ואינו מניחתו להיות יבש אבל לפלוף חוץ לעין אפי' לח חוצץ והכי משמע במסכת מקוואות פ"ט (מ"ב) דגבי אלו חוצצין קתני לפלוף שחוץ לעין וגבי שאין חוצצין קתני לפלוף שבעין ולא מפליג בין לח ליבש אלא בין חוץ לעין לתוך העין והיינו בלח דיבש בעין נמי חוצץ ולואה שתחת הלפורן יבשה חוצץ והא דתנן התם במס' מקוואות גבי ואלו שאין חוצצין בטבילה לכלוכי לואה שעל הבשר ולואה שתחת הלפורן [20](ולפורן המדולדלת) מיירי בלח דומיא דלכלוכי לואה שעל הבשר דאי ביבש אמאי לא חייבי ועוד דלעיל גבי ואלו חוצצין קתני גדלי לואה שעל בשרה ובלח שתחת הלפורן: **פתחה** עיניה ביותר **או עצמה עיניה ביותר.** לכל אשה הטובלת שלא תטבול ותפתח עייניה ולא תעצים עייניה ביותר לפירש"י ולא גרסינן בסמוך דהני שמעתא לטהרות ולכל הפירושים צריך ללמדה לפתוח פיה שיהא רואי לביאת מים כדאמרינן לעיל דכל בית הסתרים בעינן שיהא רואי לביאת מים ומייתי נמי משפחתו של רבי שטבלה ונמצא עלס בין שייניה והצריכה רבי טבילה אחרת ותנן נמי בהדיא במס' מקוואות בפ"ח (מ"ה) נדה שנתנה מעות בפיה ירדה וטבלה טהרה מטומאתה אבל טמאה אבל רוקה נתנה שער בפיה קפלה ידיה קמלה שפתותיה כאילו לא טבלה וגם צריך ללמדה להרחיק ירכותיה קצת כדאמרינן בסמוך כאורגת וכמניקה את בנה לענין הגבהת הדד קצת מעל האזה: **פתחה עיניה בו'.** אחר זה כתוב בפירוש רבינו חננאל ובמקצת הספרים ולית הלכתא ככל הני שמעתתא דכי איתמר הני לטהרות אבל לבעלה טהורה כי הא דאמר ריש לקיש אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה ובמשובה אחת כתב רש"י דל"ג חדא דקאמר אבל לבעלה טהורה כי הא דאמר ר"ל מה ענין ר"ל להגיד לעליל ועוד דכל הני שמעתתא דרב ודרב גידל ורמי בר חמא וכולן היו בבבל ולצורך מקומן היו לריכין וזהו דוחק דלבני א"י היו מדברין ועוד דאמרו דשמואל דעבד לבנתיה מקוואות בבבל ועוד דכולהו בלשון נקבה נקטינהו אשה לא תעמוד על כלי חרס אשה לא תטבול בגמל נתנה תבשיל לבנה פתחה עיניה ואי לטהרות היה לא היה צריך להזכיר בכל פעם אשה ועוד דתניא בפרק החולץ (יבמות דף מז: ופס) כל דבר שחולץ בטבילה חולץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה והיינו נדה לבעלה דאי לטהרות אבל לבעלה טהורה והכי קאמר כל החולץ בטבילת טומאה וטהרה חולץ בטבילת איסור והיתר וכן פרש"י בתוספתא דכל חומרות דהך שמעתתא נוהגות עכשיו בטבילת נדה לבעלה אבל רבינו תם פירש שנראה כגירסת הספרים ואיתא נמי בפי' ר"ח והלכות גדולות ובהלכות נדה שפירש רב סעדיה וכן צריך לחלק דלעיל אמרינן דבית הסתרים לא בעיא ביאת מים ובפ"ט דמס' מקוואות (מ"ג) גבי ואלו חוצצין בלאם ומחשב בית הסתרים שבאשה אלמא בעיא ביאת מים אלא ודאי ההיא לטהרות ובשמעתין לבעלה והך דהחולץ (יבמות דף מז:) דכל שחולץ בטבילה חולץ בגר כו' ובנדה קיימא להני חלילות דחלצי לענין בעלה שכן דרך הבריות לעמוד על המשנה אבל הגך חומרי דכלי חרס וסילתא ונמל ומפני ומפשלת וריבדא ולפלוף שמחמירות יותר מן המשנה דקתני בפ"ט לפלוף שבתוך העין אינו חוצץ ומשמע דין לח אין יבש אינו חוצץ מדלא מפליג ובסילתא ופתחה עייניה ועצמה ובכל הגך חומרי לית הילכתא כוותייהו אלא בהך חומרא דריש לקיש דאיתא אפי' לבעלה ומיהו קשה לפירוש ר"מ דהך משנה דפ"ט דבית הסתרים שבאשה חוצץ דמוקי לטהרות קתני נמי דין לפלוף שבעין שחוץ לעין חוצץ אינו חוצץ דהא מוקים לה לבעלה וכן פי' דהך דהחולץ וכל דבר שחוצץ בטבילה קיימא אמשנה דטהרות דאיירי לבעלה ומה שהקשה מבית הסתרים דשמעתין למתני' דמקוואות לא קשה מידי דבסיפא גבי ואלו שאין חוצצין קא חשיב בית הסתרים שבאשה והיינו כשמעתין וגריך ליתן טעם בהך בגא גופא מה חילוק יש בין בית הסתרים לאיש ולאשה ונראה שיש בית הסתרים שהאשה מקפדת ולא האיש וזה קא מפליג בין איש ובין אשה ולפלוף שבעין איירי דוקא בלח כדפירשתי: **ובמניקה את בנה.** פרש"י לענין בית הערוה ואין נראה דבש"כ תני לה גבי הדד כדפרישית לעיל והכי תניא הכהן עיני הכהן פרט לבית הסתרים מכאן אמרו האיש נראה כעודר וכמוסק כו' כעודר בבית הסתרים וכמוסק [21] בין השיחין והאשה כאורגת וכמניקה את בנה מניקה את בנה תחת הדד כאורגת ביד הימנית רבי [22] אומר כעוורה פשתן ביד השמאלית ובפ"ב דנגעים (מ"ד) תנן נמי כעוורכת פי' כעורכת פת לענין בית הסתרים:

מסוס

---

[1] שבת קה. בכורות נה: נדרים מ:, [2] נ"ל כר חמתא, [3] [פירוש לואת הענין ערוך], [4] נגעים פ"ג מ"ד, [5] מוסכ ו. [וגסס אימא כר בר מנה עיירוניין ד:], [6] [שמיני פרשה טן], [7] [ויקרא יא], [8] דמגילה פ"א מי"ל, [9] [טעות הדפוס וכ"כ התו"ט דיש למחוק ולפוקן המדולדלת], [10] נ"ל בבית השמי,

הגהות הב"ח

(א) גמרא כעודר וכמוסק: (ב) רש"י ד"ה מקוואות וכו' בתורת כהנים אי מה: (ג) רש"י כעודר וכו' ומלקטן מעל הארץ: (ד) תוס' ד"ה וכמניקה וכו' ר' יהודה אומר כעווה פשתן:

לעזי רש"י

פור"ט. נמל.
פוינטורי"ש. נקב.
פלומ"א [פלימא"ה]. אימול (להקזת דם).
קציד"א. ליחת העיניים.

תוס' הרא"ש

במרחצאות כמו שגזרו שלא יטבול על גבי הספסל לפי שהיו רגילין לישב על גבי ספסל במרחצאות ואי שרית להטביל במקוה או להטביל כלי על גבי ספסל אתי נמי להטביל במרחצאות וקאמר ליה רב חנין דלאו משום גזירת מרחצאות הוא דאין דרך לישב במרחצאות על גבי כלי חרס דלא מייחדי למדרס ולישיבה אלא משום דבעיתא ויראה שמא יתגלגל הכל או תשבר ותפול. וכן אסילתא נמי בעיתא שמא תתהפך ותבטל. וג"מ מהני טעמא אי הויא טעמא משום גזירת מרחצאות אפי' בדיעבד לא עלתה לה טבילה אבל אי הוי טעמא משום בעיתא דוקא לכתחלה הוא דאסיר: **בגמל.** פרש"י משום הטיט וכן ומפצי ביומי תשרי פרש"י מפני הטיט עשה להם מחצלאות תחת רגליהם. וקשה במסכת מקואות משמע דבכה"ג לא הוי חציצה דתנן בפ"ז במס' מקואות הטביל בו את המטה אע"פ שרגליה שוקעות בטיט העבה טהורה מפני שהמים מקדמין ויש שמחלקין בין אדם שהוא כבד ומכביד בעובי הטיט ומטה שהיא קלה. ור"ת פי' בשם ר"ח שבגמל שכיחי אינשי וברוחה יראה ותמהר ולא תטבול כהוגן. ומפצי נמי פירש שהעמיד מחצלאות כמין גדר על שפת הנהר לצניעות. והשתא הוי דומיא דההיא דלעיל משום דבעיתא ול"ג ברדיוניה נפל אלא בסמוך גבי נתנה תבשיל לבנה: **מקואות** ביומי ניסן. פרש"י דוטפין אינן מטהרי בזוחלין ולא משום חיים דובה לא בעיא מים חיים כדתניא בתוספתא. ועוד דמקואות משמע מים מכונסין דקוו וקיימי. וכפר"ח דובה לא בעיא מים חיים. וגם פי' דמקואות עשה משום מים שאובין וכן פי' בערוך בערך כ"פ. ונראה לפרש לפי שהבתים מקלחין בנהר והצינורות היו חקוקין ולכסוף קבועין. ול"נ כיון דמקלחין בנהר לא מיפסיל בריבוי מים שאובין דמעין שמימיו מועטין יכול להרבות עליו מים שאובין עד שיהא בו כדי שיעור טבילה אלא צ"ל שלא היו מקלחין בנהר: **נתנה** תבשיל לבנה וטבלה. הפשילה בנה לאחריה וטבלה לא עלתה לה טבילה כו': **אימור** בריוני נפל. ר"ת גרס בדדיוני בשני דלתי"ן והוא לשון בדידה דחיישינן כשהיתה מדדה לעולת מבית הטבילה נפלה מעליה מן התבשיל שנדבק בה טיט שהיה על התינוק ונתייבש בה וחייץ. וחומרא יתירא היא דאפי' בטיט וצואה תנן במסכת מקואות גלדי צואה שעל בשרו ובצק שתחת הצפורן חוששין לכלוכי צואה שעל בשרו וצואה שתחת הצפורן אינן חוצצין. ויותר היה נראה לפרש הפשילה בנה לאחוריה שהיה עליה בשעת טבילה כדהיא דתנן בפ"ח דמקואות האוזן באדם ובכלים ומטבילין טמאין ואם הדיח ידיו במים טהורין: **הני** ריבדי דכוסילתא עד תלתא ימים לא חייבי מכאן ואילך חייבי. היינו כי הא דתנן בפ"ט דמקואות גלידי שבמכה אינו חוצץ כי אותו שחוץ למכה ונעשה עב אבל שעל תוך

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ל מהל' מקוואות הל' יא ופ"ש ופ"ט הל' יג וע"ש סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' לא סעיף ב:
לח ב מיי' שם פ"ב הל' יט סמג שם טוש"ע י"ד סי' קלט סעיף ו כסג"ה [וסעיף יג] [וכרב אלפס שבועות פ"ב דף לג.]:
לט ג מיי' שם הל' כ ועי' בהשגות וכס"מ סמג שם טוש"ע שם סי' קלח סעיף ט [וכרב אלפס שם]:
מ ד מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ז [וכרב אלפס שם]:
מא ה מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף ח [וכרב אלפס שם]:
מב ו מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעיף לט [וכרב אלפס שם]:
מג ז מיי' שם פ"ל הל' י סמג שם טוש"ע שם סעיף לה [וכרב אלפס שם]:
מד ח מיי' פ"ט מהל' טומאת לרעת הל' יב:
מה ט מיי' פ"ב מהל' מקוואות הל' טו וע"ש סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' קלח סעיף ה [וכרב אלפס שבועות לג.]:

תוס' הרא"ש (המשך)

המכה נעשה רך תדיר. לכך אשה שהיא בעלת חטטין יש לה לחוף עד שיתרככו: **לפלוף** שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ. היינו כי הך דתנן במס' מקואות לפלוף שחוץ לעין חוצץ לפלוף שבעין אינו חוצץ כי אותו שתוך העין הוא לח ושחוץ לעין הוא יבש. ואתי מר עוקבא לפרושי שיעור יבשותו היינו משמתחיל לירק. י"ס דגרסי בהו ולית הלכתא ככל הני שמעתתא כי אתמר הני לטהרות אבל לבעלה לא כי הא דאמר ר"ל. וכתב רש"י דל"ג ליה דמה שייך הך דריש לקיש להגך דלעיל. ותו דכל הני אמוראי דלעיל בבבל היו ולא היו עוסקין בטהרות שלא היו אוכלין תרומה בחוצה לארץ. וכ"ת דלבני ארץ ישראל קאמרינן קשה מאבוה דשמואל דעביד מפצי לבנתיה בבבל ולא היו עוסקין בטהרות ותו אי לטהרות איירי שמעתתא דלעיל אמאי נקט בכולן לשון נקבה אשה לגבי כלי חרס ונמל וחבשיל לבנה. והפשילה בנה ועיניה פורחות פתחה עיניה עצמה עיניה. ותו אמרי' בהחולץ כל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ונדה משמע שטבילה לטהרות ונדה לבעלה שוין. ור"ת פי' דנ"ל ואיתיה נמי בפר"ח ובה"ג ובהלכות נדה שפי' רבינו סעדיה ומכלי חרס ואילך איירי לטהרות דוקא. וגם אומר ר"ת דע"כ גבי דין טבילה איכא חילוק בין טהרות לבעלה דבפ"ח דמקואות תנן ולעיל מייתי לה בית הסתרים ובית הקמטים אין צריך שיבא בהן מים ובפ"ט דמקואות תנן בית הסתרים שבאשה חוצצין. אלא ההיא דפ"ח איירי לבעלה וההיא דפ"ט איירי לטהרות. והשתא ניחא דלא מייתי ליה סייעתא לעיל ממתני' דפ"ט ולא פריך ממתני' דפ"ט למתני' דפ"ח והכא נמי קאמר לפלוף שבעין לח חוצץ יבש אינו חוצץ ואילו במס' מקואות ע"כ תנן לפלוף שבעין אינו חוצץ ולא מפליג בין לח

משום סרך בתה. ליכא לפרושי דדוקא בנדה אסור משום סרך בתה שתהא סבורה שהוא שביעי ותטבול בשביעי ותשמש ואיכא כרת אבל זבה אפילו אם בתה סבורה שהוא שביעי ליכא איסורא דאורייתא אלא משום שמא תראה אחר שתטבול ביום שביעי כדר"ש הא ליכא למימר דהא תתקין [1] רבא למטבל ביממא דתמינאה במחוזא משום אבולאי משמע הא לא אבולאי אסור אע"ג דאומרא דרבי זירא היתה נוהגת בימיו וטובלת בשמיני כדא"ל רב פפא לאביי ולרבא מכדי האידנא כולהו קפק זבות שוינהו רבנן [2] ואביי ורבא בדור אחד היו הילכך אפי' בזמן הזה אסור לטבול בין בת' בין בט' ביום ומיהו אומר ר"ש שאין קפידא רק כשאשב לביתה שיהיה לילה ול"ל שתצא בלילה מביתה דשוב לא יבוא לידי ספק ליכא למיחש אם תטבול היא ביום סמוך לחשיכה תטבול בתה בעוד היום גדול דמרגשת הבא בכך שתטבול סמוך לחשיכה כאמה אבל במקום שיש לילה מפריצי העיר או מגנבים שרי כדאיתא בשמעתין ורבינו משולם התיר לאשה בעיר שהיה לחוש לגנבים לחוף בע"ש בז' שלה ולטבול ביום שבת שהוא שמיני מבעוד יום משום גנבים ור"ת אוסר דתרי קולי לא אשכחן דשרי הש"ס הרחקת חפיפה מטבילה וסרך בתה: **אבל** אמרו חכמים אסור לעשות כן שלא תבוא לידי ספק. ל"ל לאסור לעשות כן לטבול דלא אתשמש מהו שלא תבוא לידי ספק הא כבר בלה בשעת תשמיש שמא תראה והוה ליה למימר שלא תבא לידי ולאי ועוד היכי שרו [3] רבנן לשמש הא ולאי אמרי' לקמן במתני' (דף עב.) הרי זה תרבות רעה גבי שומרת יום כנגד יום שטבלה בשני לראייתה וקאמר מגעה ובעילתה תלויה וכן משמע בשמעתין מדפריך ונטבלינהו ביממא דז' ומשני משום דר"ש אלמא אטבילה קאמר ר"ש לאסור ומיהו זה יש לדחות דלעולם קאי אתשמש אבל טבילה שריא לר"ש אלא אמ"כ החמירו לאסור בה הטבילה גזרה שמא תשמש אבל קשה דלעיל פ' המפלת (דף כט:) בשמעתין דטועה פריך בכ"א תשמש ומשני ר"ש היא דאמר אבל אסור לעשות כן אם כן אתשמש קאי דהא ולאי ביממא מטבלינן לה משום טבילה בזמנה מצוה וי"ל דה"פ ר"ש היא דאמר גבי ולאי זבה לאסור לעשות כן לטבול ביום שמא תבא לידי ספק לשמש שבעילתה תהא תלויה הילכך בהן טועה אע"ג דליכא בה כמה ספקות דשמא לא היתה זבה כלל ואם היתה זבה אימר הרחיקה לידתה ושמא לא תראה אסורה לשמש לר' שמעון אבל טבילה תהא מותרת אפילו לר"ש דשרי לה לטבול משום טבילה בזמנה מצוה: כך

שלש אינן חוצצות שתים אינו יודע ור' יוחנן אמר [4] אנו אין לנו אלא אחת [5] אמר ר' יצחק [6] דבר תורה רובו המקפיד עליו חוצץ רובו ואינו מקפיד עליו אינו חוצץ [7] וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד [8] וגזרו על מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד ולגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד [9] היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה אמר רב נדה בזמנה אינה טובלת אלא בלילה ושלא בזמנה טובלת בין ביום בין בלילה רבי יוחנן אמר [10] בין בזמנה בין שלא בזמנה אינה טובלת אלא בלילה משום סרך בתה ואף רב הדר ביה דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב נדה בין בזמנה בין שלא בזמנה אינה טובלת אלא בלילה משום סרך בתה [11] אתקין רב אידי בנרש למטבל ביומא דתמניא משום אריותא רב אחא בר יעקב בפפוניא [12] משום גנבי רב יהודה בפומבדיתא [13] משום צנה [14] רבא במחוזא משום [15] אבולאי אמר ליה רב פפא [16] לרבא ולאביי מכדי האידנא כולהו קפק זבות שוינהו רבנן ליטבלינהו ביממא דשביעאה משום דרבי שמעון [17] דתניא [18] אחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן [19] ר' שמעון אומר אחר תטהר אחר מעשה תטהר [20] אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן [21] שמא תבא לידי ספק אמר רב הונא אשה חופפת באחד בשבת וטובלת בשלישי בשבת שכן אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שבת אשה חופפת באחד בשבת וטובלת ברביעי בשבת שכן אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי יו"ט שחל להיות אחר השבת אשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת שכן אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שני ימים טובים של ראש השנה שחל להיות אחר השבת ורב חסדא אמר כולהו אמרינן שכן לא אמרינן היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר ורב יימר אמר אפילו שכן נמי אמרינן לבר מאשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת דלמוצאי שני ימים טובים של ראש השנה שלאחר השבת ליתא דאפשר דחופפת בלילה וטובלת בלילה דרש מרימר [22] הלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר איבעיא להו אשה מהו שתחוף בלילה ותטבול בלילה מר זוטרא אוסר ורב חיננא מסורא שרי א"ל רב אדא [23] [לרב חיננא מסורא] לאו הכי הוה עובדא בדביתהו דאבא מרי ריש גלותא דאיקוט אזל ר"נ בר יצחק לפיוסה ואמרה ליה מאי איתיה השתא

תסגי

שנה. לא מיהדקי: דבר תורה. הלכה למשה מסיני דאמר מר (סוכה דף ה:) שיעורין חלילין ומחילין הלכה למשה מסיני: רובו. רוב שערו קשור אחת אחת: בזמנה. בשביעי. ובנדה דאורייתא קמיירי שלא ספרה ז' נקיים: בלילה. דכתיב בה (ויקרא טו) תהיה בנדתה תהא בנדתה כל ז': שלא בזמנה. בשמיני: משום סרך בתה. שמוהגת אחריה לטבול ביום ואפילו בזמנה ואתיא לידי כרת ולא ידעה דאמה בשמיני הוא דטבלה ביום: אבולאי. שוערי העיר ועובדי כוכבים הן. ל"א בנייים של מערות היו בדרך בית הטבילה ואם תפול אם תסתכן: ספק זבות שוינהו. שאפילו נדה סופרת ז' נקיים דהממירו על עצמן כדר' זירא: ליטבלה ביממא דשביעה. ממה נפשך אם נדה היא הרי יום טבילתה יותר מז' לראייתה ואם זבה היא טובלת זבה ביום: אחר מעשה. כיון שספרה מקלת היום של ז' תטהר ע"י טבילה: לידי ספק. שמא תשמש בו ביום ותראה מיד לאחר תשמיש ונמצא סותרת כל שלפניה וטבילתה פסולה: שכן אשה חופפת בע"ש וטובלת למוצ"ש. דהא אינה יכולה לחוף בשבת ודינן אפשר משאי אפשר: כולהו אמרי'. היכא דהגיע טבילתה במוצאי ש"ש חופפת בע"ש ואם הגיע טבילתה במוצאי י"ט אחר השבת או למוצאי ב' ימים טובים של ר"ה אחר השבת אינה חופפת נמי מבע"ש דהא לא אפשר לחוף ביו"ט: שכן לא אמרי'. היכא דטובלת בליל יום חול שיכולה לחוף היום אסורה לחוף מאתמול (ג) כדקאמרן משום טעמא דשכן אשה חופפת בע"ש וטובלת למוצאי שבת דהתם לא אפשר אבל מוצאי יום חול אפשר לחוף היום: אפילו שכן אמרינן. דאפילו טבלה מוצאי יום חול יכולה לחוף מאתמול: נגד מאשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת. דרחוק יותר מדאי ואפילו טעמא דשכן ליכא למימר דאפילו במוצאי שני ימים טובים של ר"ה שאחר השבת אסורה לחוף בע"ש ומוטב שתחוף בליל טבילתה: והלכתא כרב חסדא. לחומרא דאמר שכן לא אמרינן דהיכא דטבלה מוצאי יום חול לא תחוף מאתמול ומאי דאמר רב חסדא כולהו אמרינן דהיכא דטבלה במוצאי ב' ימים טובים [של ראש השנה] אחר השבת חופפת בע"ש לית הלכתא כוותיה אלא כדמתרץ רב יימר חייפא בליליא וטבלה בליליא. מרימר חומרי חומרי נקט מדרב חסדא ומדרב יימר: מהו שתחוף בלילה. בליל טבילתה מי אמרינן מתוך שממהרת לטבילתה לא חייפא שפיר: דאיקוט. לשון קטטה ולא רצתה לטבול: מאי איתיה השתא. מה לך למהר הלילה:

תסגי

ג) עירובין ד: סוכה ו: יבמות עח., ב) עירובין ד: [שבת יח: ביצה ג. וש"כ], ג) ל"ל רבה. רש"ל בשם ס"ר, ד) נ"ל לאמרי וכבא כן נמצא לחיים וכן העמיקו תד"ה משום ובכ"ף פ"ב דשבועות אי' אמר ליה ר"פ לרבא מכדי וכו' ולפי הגי' שלפנינו לאמר לתרוייהו נ"ל אמר להו ר"פ וכו'], ה) לעיל לג: [לז. לקמן סח:], ו) [לעיל כט: ל.], ז) [שם], ח) נ"ל רבה, ט) ל"ל ורבה ואביי. רש"ל.

תורה אור השלם

1. וְאִם טְהֳרָה מִזּוֹבָהּ וְסָפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהָר׃

ויקרא טו כח

הגהות הב"ח

(א) גמ' מ"ל רב מלא מסורא למר זוטרא לאו הכי הוה עובדא בדביתהו: (ב) רש"י ד"ה שכן לא וכו' מאתמול כדקאמרת מעוס: (ג) תוס' ד"ה אבל וכו' היכי שרו רבנן. נ"ב פי' רבנן דפליגי אר' שמעון וע"ל פרק המפלת דף כט ע"ב בתוס' בד"ה ר"ש:

תוס' הרא"ש (המשך)

שתחשך. מיהו ר"ת אומר שאין להחמיר כל כך רק שתטבול סמוך לחשיכה ותשוב לביתה משחשיכה אז ליכא למיחש לסרך בתה: אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק. פי' אסורה לטבול שמא תשמש ותהיה בספק אבל אין לפרש דקאי אתשמיש אבל הטבילה שריא לר' שמעון אלא דאמוראי בתראי אסרו גם טבילה גזירה שמא תשמש שאסור לר' שמעון והכי משמע בפרק המפלת גבי טועה דפריך ביום כ"א תשמש ומשני משום דר' שמעון משמע דאתשמיש קאי דהא התם טובלת ביום כ"א משום טבילה בזמנה מצוה. וכן משמע נמי קצת בת"כ דקתני ר' שמעון אומר אחר מעשה תטהר כיון שטבלה שהורה להתעסק בטהרות. אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן משמע דאלהתעסק בטהרות קאי. ואי אפשר לומר כן דע"כ גם הטבילה אוסר ר' שמעון דלא מיסתבר דפליגי רבנן עליה להתיר תשמיש כיון שאם תראה נמצא בועל זבה למפרע. ועוד דתנן במתני' טבלה ביום שלאחריו ושמשה הרי זו תרבות רעה ומנגן ובעילתן תלויה. ומסתמא תרבות רעה דקאמר אסור. ובגמרא נמי א"ר יהודה וכי לית אתם קורין תרבות רעה והלא לא נתכוון זה אלא לבעול שומרת יום כנגד יום משמע דלכ"ע אסור ולא מיסתבר לחלק בין יום שביעי לפי שכבר נסתלקו דמיה. ועוד דאחר מעשה תטהר דקאמר היינו הטבילה ועל המעשה שהזכיר אמר דאסור לעשות כן. ועוד אי אתשמיש קאי מאי קאמר שמא תבא לידי

ספק כיון דשמשה כבר באה לידי ספק שמא תראה וה"ל למימר שמא תבא לידי ודאי. ובטועה דהמפלת פריך יום כ"א תשמש דכיון דאיכא ספיקות טובא תהא מותרת אף לשמש. ומשני

כך אמרו משמיה דרבי יוחנן אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול למוצאי שבת ותמה על עצמך היאך אשה חופפת ביום וטובלת בלילה. שהרי בקושי התירו לה להרחיק חפיפתה כל כך אלא משום דאי חופפת בליל טבילתה אימור לא חייפא שפיר משום דממהרת לטבילתה מתוך שמהומה לביתה: **הא דאפשר.** לחוף ביום חופפת ביום: **הא דלא אפשר.** לחוף (ב) כגון מוצאי [1] יום טוב לא תחוף אלא בלילה: **מתני' לא הפריש.** לא בדקה עצמה להפרישה בטהרה [1]: **הרי זו בחזקת טהורה.** בימים שביניהם וטהרותיה שנגעה בהן לאחר שטבלה בליל שמיני טהורות דהשתא הוא דחזאי: **ומטמאה מעת לעת.** אריש קאי דקתני אחר ימים בדקה ומצאה טמאה מטמאה מעת לעת של ראייה זו: **אפילו בשניים לנדפה בדקה.** שחרית ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה ולסוף ז' טבלה ואחר ימים בדקה ומצאה טמאה הרי זו עד עכשיו בחזקת טהורה. ושלא מחלוקות בדבר לתנא קמא שביעי הוא דמטהרתה בדיקת שחרית אבל שני לא ולר' יהודה אפילו בדיקת שביעי שחרית לא מטהרה עד שתפרישי בין השמשות ולרבנן בתראי אפילו בשני: **גמ' וכה ודאי.** מפרש וחזיל: **אהייא.** קאי: **אסיפא.** בדקה שביעי שחרית ומצאה טמאה ובין השמשות לא הפרישה: **בשלמא ספק וכה לחיי.** דכיון דלא הפרישה בטהרה לא שחרית ולא ערבית איכא לספוקי ברוחה ח' וט' וי': **אלא וכה ודאי נמי.** בתמיה. והרי בדקה לאחר הימים ומצאה טהורה ואיכא למימר כיון דמצאה טהורה עד השתא נמי לא חזאי: **נאפי נפשה.** ולאו אמתניתין: וכן

תסגי (א) איתי למחר וידע מאי קאמרה ליה אמר (ב) דודי חסרת (ג) טשטוקי חסרת עבדי חסרת דרש רבא אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שבת אמר ליה רב פפא לרבא והא שלח רבין באגרתיה אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול במוצאי שבת ותמה על עצמך היאך חופפת ביום וטובלת בלילה הא בעינן תכף לחפיפה טבילה וליכא הדר אוקי רבא אמורא עליה ודרש (ג) דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי ברם כך אמרו משמיה דרבי יוחנן אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול במוצאי שבת ותמה על עצמך היאך חופפת ביום וטובלת בלילה הא בעינן סמוך לחפיפה טבילה וליכא [1] והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה (אלא) קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא [2] הא דאפשר הא דלא אפשר: **מתני'** נדה שבדקה עצמה יום שביעי שחרית ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה ולאחר ימים בדקה ומצאה טמאה הרי היא בחזקת טהורה בדקה עצמה ביום שביעי שחרית ומצאה טמאה ובין השמשות לא הפרישה ולאחר זמן בדקה ומצאה טהורה הרי זו בחזקת טמאה ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ואם יש לה וסת דיה שעתה [3] ור' יהודה אומר כל שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה הרי זו בחזקת טמאה וחכמים אומרים [4] אפילו בשנים לנדתה בדקה ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה ולאחר זמן בדקה ומצאה טמאה הרי זו בחזקת טהורה: **גמ'** איתמר רב אמר זבה ודאי ולוי אמר זבה ספק אהייא אילימא ארישא הרי זו בחזקת טהורה קתני אלא אסיפא בשלמא ספק זבה אמרינן אלא זבה ודאי נמי הרי בדקה ומצאה טהורה אלא כי איתמר דרב ולוי שמעתא באפי נפשה איתמר נדה שבדקה עצמה ביום השביעי שחרית ומצאה טמאה ובין השמשות לא הפרישה ולאחר ימים בדקה ומצאה טמאה רב אמר [1] זבה ודאי ולוי אמר זבה ספק רב אמר זבה ודאי כיון דמעיקרא נמצאת טמאה ועכשיו נמצאת טמאה טמאה ודאי ולוי אמר ספק זבה אימר פסקה ביני וביני וכן

עליה ברכה ועוד יש שמחמירות אע"פ שחופפת נושאות עמהן מסרק וסורקות עצמן בבית הטבילה ור"ת פירש ותמה על עצמך זהו כפל מלה כלומר היאך אתה אומר דבר זה שאשה חופפת ביום וטובלת בליל מוצאי שבת והא בעינן סמוך לחפיפה טבילה ואומר ר"י דכי הא גוונא איכא בפסחים פרק כל שעה (דף כג.) ותמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה (ג):

והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה. פי' בערב שבת וטובלת במוצאי שבת והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה פירוש במוצאי שבת ולא תמהר לחוף בערב שבת: **הא** דאפשר. לחוף במוצאי שבת שהוא חול תחוף בו ולא תמהר לחוף מערב שבת והא דלא אפשר לחוף במוצאי שבת ליל טבילתה כגון שהוא יום טוב חופפת מערב שבת אף על פי שטבילתה למוצאי שבת אז ליל שני בשבת והם שני ימים טובים אחר השבת ולא אייתי כלל הש"ס באיסור חפיפה שחרית וטבילה ערבית בלא הפסקת יום וכן לא אייתי באיסור חפיפת לילה ואומר ר"י דאם אירע טבילתה ליל תשעה באב אסורה בטבול לילית הלכתא כהך ברייתא (ד) דכל כתבי הקדש (שבת קיא.) דכל חייבי טבילות טובלין בדרכן בין בט' באב בין ביה"כ אלא קי"ל כרבי חנינא סגן הכהנים דאמר סוף פרק קמא דתענית (דף יג.) כדי הוא בית אלהינו לאבל עליו בטבילה אחת בשנה ואומר עלה בירושלמי בפ"ב דבילה אורי רבי לוי כהדא דרבי חנינא סגן הכהנים ועוד יש לפרש דהתם (ה) דכל כתבי בימי התנאים שהיו עסוקים בטהרות והיו צריכים ביום תשעה באב להתעסק בטהרות לפיכך טובלת מבערב אבל בזמן הזה דלבעלה דוקא אפשר לה לחוף ולטבול במוצאי תשעה באב ואם אין לה פנאי לרחוץ ולחוף בלילה תרחוץ ותחוף ערב תשעה באב כדי שיהיה בקל לה עדיין לחוף קצת מוצאי תשעה באב ולטבול:

אמרו

מסורת הש"ס

(א) [פי' יוחנן], (ב) [פי' מקולות הלכה מז' בעניין ערך טשטוק' ועי' לעיל סו: בתוס' ד"ה פס סמוך], (ג) [בתס סג: וב"ק], (ד) [ל"ל רבין], (ה) [לי. רש"ל], (ו) ס"א שבת, (ז) בס"א: עצמה לפרוש מטומאת נדה, (ח) ל"ל דמ' שרלים,

הגהות הב"ח

(א) גמ' תסגי ואייתי למחר: (ב) רש"י ד"ה הא דלא אפשר לחוף ביום כגון מוצאי שבת ויום טוב: (ג) תוס' ד"ה כך וד"ה והלכתא וד"ה הא דאפשר הל"ל:

לעזי רש"י

פלדישטו"ל כיסא מתקפל.

תוס' הרא"ש

משום דר' שמעון דאסר אף לטבול בשביעי של זבה ודאי הלכך הכא בטועה לשמש מיהא אסור אבל הטבילה מיהא מותרת אף לר' שמעון לפי שיש בה ספיקות הרבה וגם טבילה בזמנה מצוה. ועוד כיון שעושה טבילות הרבה עד ל"ח ואינה משמשת אין לחוש שמא תשמש לאחר טבילה זו:

אשה לא תחוף בע"ש ותטבול למוצאי שבת ותמה על עצמך היאך אשה חופפת ביום וטובלת בלילה. פרש"י בקושי התירו להרחיק חפיפתה מטבילתה אלא משום דהכי עדיף לחוף ביום דאי חייפא בלילה מתוך שמהומה לביתה לא בדקה שפיר. וגם פי' הא דאפשר לחוף ביום כגון בימי חול חופפת היכא דלא אפשר לחוף אלא בלילה כגון שחל טבילתה במוצאי שבת שאם תחוף בערב שבת לא תהיה חפיפתה סמוך לטבילתה הילכך חופפת בליל טבילתה במוצאי שבת. ולפיכך פי' אף אם חל י"ט במוצאי שבת נראה שלא להתיר לחוף (אלא בלילה כגון שחל טבילתה במוצאי שבת) בע"ש ולטבול במוצאי שבת שהרי פי' דבקושי התירו לחוף ביום ולטבול בלילה אלא דעדיף טפי משום שמהומה לביתה אבל להרחיק כולי האי מע"ש למו"ש אסור אף אם חל יו"ט במוצאי שבת ומוטב שתדחה טבילתה. ובשאלתות דרב אחאי בפרשה אחרי מות פירש הא דאפשר לחוף בלילה כגון בימות החול לא תחוף אלא בלילה היכא דלא אפשר לה לחוף בלילה כגון שחל ליל טבילתה בשבת או ביו"ט אז חופפת ביום ואפילו אם היה י"ט חמישי וששי וחל ליל טבילתה בשבת חופפת ביום רביעי ולא תתבטל בעונתה. וסוגיא דתלמודא לא משמע כפי' דקא מיבעיא ליה נדה מהו שתחוף בלילה ותטבול בלילה אלמא משמע דיותר טוב הוא לחוף ביום דחיישינן דלא תחוף בטוב בלילה מתוך שמהומה לביתה (ותטבול בלילה אלמא משמע). ומיהו גם לפירוש השאלתות מנהג יפה הוא לנשים שלנו שמתחילות לחוף מבעוד יום ועוסקות בחפיפה עד שתחשך ואז טובלות. ועוד מחמירות על עצמן אע"פ שחפפו נושאות עמהן מסרק וסורקות עצמן בבית הטבילה. ור"ת פי' דאפשר ולא אפשר לא בא להורות כלל על דין חפיפה אם הוא ביום או בלילה אלא קאי אהא דקאמר אשה לא תחוף בע"ש ותמה על עצמך כו'. היאך תוכל לומר חופפת ביום בע"ש ותטבול בלילה למוצאי שבת והא בעינן סמוך לחפיפה טבילה דלמא לא תחוף אלא בליל מוצאי שבת. ודוגמתו איכא בפ' כל שעה ר' יוסי הגלילי אומר

עין משפט נר מצוה

נא א ב מיי' פ"ג מה' מקוואות הלכה טז סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סימן קצט סעיף ג וסעיף ד [וסעיף ה] [וכרב אלפס שבועות פ"ג דף לג.]:

נב ג ד מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' כ:

תוס' הרא"ש (המשך)

ותמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל ד' כלומר היאך תוכל לאוסרו אלא מותר הוא בהנאה ובתר הכי קאמר והלכתא אשה חופפת ביום פי' בע"ש וטובלת בלילה פי' למוצאי שבת לא קשה הא דאפשר לחוף בליל מוצאי שבת תחוף בלילה ולא תאריך חפיפתה מע"ש. הא דלא אפשר לחוף במוצאי שבת כגון יו"ט שחל להיות במוצאי שבת אז חופפת ביום בע"ש. וכן נוהגות הנשים האידנא ונוהרות בשבת מליתן תבשיל לבנה ומלהתעסק בדבר שיכול לבא לידי חציצה ומחממין קיתון של מים להדיח בית הסתרים ובית הקמטים כב"ה דמתירין לחחם חמין לרגליו בי"ט אבל לא כל גופו וגם קושרות שערותיהן יפה שלא יתבלבל. וה"ר משולם התיר בעירו לחוף בע"ש שהיה שביעי שלה ולטבול ביום השבת כי היו יראות מלטבול בלילה. ור"ת כתב דתרי קולי בהדי הדדי לא אשכחן קולא דסרך בתה וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה: **נדה** שבדקה ביום ד' ומצאה טהורה. משמע טעמא דבדקה בד' ומצאה טהורה הא לא בדקה הויא בחזקת טומאה ובסיפא קתני בדקה בז' שחרי' ומצאה טמא טעמ' דבדקה ומצאה טמא הא לא בדקה הויא בחזקת טהרה ואיכא למימר דרישא כי לא בדקה בשביעי הויא בחזקת טומאה משום דלאחר ימים מצאה טמא וסיפא כי לא בדקה הויא בחזקת טהרה משום דלאחר ימים בדקה ומצאה טהורה. אבל אי אפשר לומר כן דאם לא בדקה בשביעי דמוקמינן לה בחזקת טהרה (כלאחר ימים בדקה ומצאה טהור אבל אי אפשר לומר כן דאם לא בדקה בשביעי) אע"פ שראתה ודאי בשביעי דמאי שנא כשבדקה בששי ומצאה טמא משום שאנו חוששין לומר שמא ראתה בשמיני ובתשיעי ועשירי נמי כשבדקה בששי ומצאה טמא יש לנו לחוש שמא ראתה בשביעי שהוא עדיין בימי טומאה וראתה גם בתשיעי ובעשירי דמה לי חשש ג' ימים מחמת ראיה של שביעי ומה לי חשש ד' ימים מחמת יום ששי. הלכך נראה דה"ה לא בדקה בשביעי ומצאה טמא אלא בששי או בשאר הימים אף בראשון רק שלא הפרישה בטהרה באחד מן הימים וגם בין השמשות לא הפרישה ולאחר ימים בדקה ומצאה טהור הרי זו בחזקת טומאה והאי דנקט בדקה עצמה ביום השביעי ומצאה טמא לאו דוקא אלא ה"ה באחד משאר הימים אלא משום דבעי למיתני ובין השמשות לא הפרישה נקט נמי בשביעי שחרית: **וחכ"א** אף בשני לנדתה בדקה ומצאה טהור. וכדפרש"י דג' מחלוקות בדבר ת"ק סבר דוקא בשביעי ור' יהודה דוקא בין השמשות וחכמים אומרים אף בשני ולפירושו איכא עדיין תנא רביעי דבגמרא קאמר אפילו בראשון הלכך נראה דליכא אלא תרי תנאי וחכמים מפרשי מילי דת"ק משום דר' יהודה בעי הפרשה מן המנחה ולמעלה ולא סגי בהפרשה דשביעי שחרית ואתו רבנן לפרושי דאפילו בשפרשה בשני סגיא וה"ה בהפרשה בראשון אלא שאין דרך אשה לבדוק ביום ראשון אחרי שכבר בדקה פעם אחת ומצאה טמאה א"כ נשנית לפי הטעות שטעה ר' שלא שאל בראשון: **רב** אמר זבה ודאי.

אמרו ליה הרי זו בחזקת טהרה. ולא"ת תקשה לרבי יוסי דהכא דקאמר דסגי לה בהפרשה שחרית אלרבי יוסי דפרק בא סימן (לעיל דף נג.) דקאמר ומה אילו נדה שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה לא תהא בחזקת טומאה אלמא בעי הפרשה מן המנחה ולמעלה ויש לומר דהתם מיירי כשהפרישה ביום שראתה בו שחרית (א) והכא מיירי בנדקה שחרית ומצאה טהורה וקשה דאם כן כי פרכינן לרבי יהודה אילו ידיה בעייה כל בין השמשות וכו' אימא ר' יוסי לנפשיה דהא איהו נמי מצריך הפרשה מן המנחה ולמעלה כשהפרישה ביום שראתה ומה מועיל עיכוב זה שמא עם סילוק ידיה ראתה וי"ל דלנפשיה לא קשה דכיון דהוחזקה רואה שחרית דין הוא להצריכה הפרשה מן המנחה ולמעלה בלא חומרא אלא מן הדין ואין לנו להחמיר ולספק שמא עם סילוק ידיה ראתה להצריכה בדיקה בסוף היום אבל רבי יהודה שבא להחמיר ולספק דאפילו בשלא ראתה שחרית אלא בנדקה עצמה ומצאה טהורה הוא מצריך הפרשה גם בסוף היום היה לו להחמיר ולבדוק מספק שמא עם סילוק ידיה ראתה:

אבל הלכה כרבי אליעזר. אע"ג דאין למדין הלכה מפי הש"ס הא פסקינן בפ"ק לעיל (דף ז:) כרבי אליעזר באלבע והא חד מינייהו: והכא

וכן תנא לוי במתניתא אחר הימים בין בדקה ומצאה טהורה בין בדקה ומצאה טמאה הרי זו ספק זבה: ומטמאה מעת לעת: לימא תהוי תיובתא דרבא דאמר רבא [ב] לומר שאין האשה מטמאה מעת לעת בתוך ימי זיבתה ולאו אותביניה לרבא חדא זימנא הכי קאמרינן לימא תהוי תיובתא דרבא נמי מהא אמר לך רבא כי קתני מטמאה מעת לעת אריש פרקין קאי אראתה ועודה בבית אביה סד"א כיון דמפסקי להו ימים טהורין כתחלת נדתה דמיא ולא תטמא מעת לעת קמ"ל: אם יש לה וסת: נימא תהוי תיובתא דרב הונא בר חייא אמר שמואל [ג]דאמר רב הונא בר חייא אמר שמואל לומר שאין האשה קובעת לה וסת בימי זיבתה אמר לך רב הונא בר חייא כי אמרינן אין אשה קובעת לה וסת בימי זיבתה [א]דלא בעיא תלתא זימני למיעקר דאמרינן דמיה מסולקין וכיון דדמיה מסולקין דיה שעתה: רבי יהודה אומר: תניא אמרו לו לר' יהודה אלמלי ידיה מונחות בעיניה כל בין השמשות יפה אתה אומר עכשיו אימר עם סלוק ידיה ראתה מה לי הפרישה בטהרה בז' מן המנחה ולמעלה מה לי הפרישה בטהרה בראשון בראשון [ב]מי איכא למאן דאמר אין והתניא אמר רבי שאלתי את רבי יוסי ור' שמעון כשהיו מהלכים בדרך נדה שבדקה עצמה יום ז' שחרית ומצאה טהורה ובין השמשות לא הפרישה ולאחר הימים בדקה ומצאה טמאה מהו [ג]אמרו לו הרי זו בחזקת טהרה ששי חמישי רביעי שלישי שני מאי א"ל לא שנא בראשון לא שאלתי וטעיתי שלא שאלתי [ד]אטו כולהו לאו בחזקת טומאה קיימי וכיון דפסק פסק ראשון נמי כיון דפסק פסק ומעיקרא מאי סבר [ה]הואיל והוחזק מעין פתוח: **מתני'** [ה]הזב והזבה שבדקו עצמן ביום ראשון ומצאו טהור וביום השביעי ומצאו טהור ושאר ימים שבינתיים לא בדקו רבי אליעזר אומר הרי הן בחזקת טהרה ר' יהושע אומר אין להם אלא יום ראשון ויום שביעי בלבד ר' עקיבא אומר אין להם אלא יום ז' בלבד: **גמ'** תניא אמר לו רבי אליעזר לר' יהושע לדבריך אתה מונה בסירוגין והתורה אמרה [1]אחר תטהר [ו]אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן אמר לו רבי יהושע ואתה אי אתה מודה בזב שראה קרי ובנזיר שהילך סככות ופרעות שמונה בסירוגין והתורה אמרה [2]והימים הראשונים יפלו ורבי אליעזר בשלמא התם [3]לטמאה בה אמר רחמנא שאינה סותרת אלא יומה ואי משום איחלופי זב בבעל קרי לא מיחלף [ה]נזיר שהילך על גבי סככות ופרעות נמי [ט]מדאורייתא אהל מעליא בעינן ורבנן הוא דגזור ורבנן בדאורייתא לא מיחלף אבל הכא אי חיישינן דלמא חזאי בספק אתי לאיחלופי בודאי תני [ו]ר' יוסי ור' שמעון אמרי נראין דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע ודברי רבי עקיבא מדברי כולן אבל הלכה כרבי אליעזר איבעיא להו הזב והזבה שבדקו עצמן יום ראשון ויום שמיני ומצאו טהור ושאר הימים לא בדקו לרבי

מה טומאת קרי יום אחד אף סתירתה יום אחד: **ואי משום איחלופי.** דלא ליתי למנות לסירוגין בזיבה גמורה: **אהל מעליא בעינן.** אין נזיר מטמא אלא באהל מת ודאי כדכתיב (במדבר ו) וכי ימות מת עליו במחוורת עליו כדאמר בכילד לולין (פסחים פא.): **ורבנן גזור ביה.** לסתור אותו יום. ולא"ת אתי לאיחלופי באהל מת גמור ולא יסתור אלא יום א': **דרבנן בדאורייתא.** אהל ספק דרבנן באהל דאורייתא לא מיחלף: **אבל הכא אי חיישינן.** שבינתיים משום דלמא חזאי בספק אתי למיחלף בודאי דאמרינן מדלא מינן הני ימים ודאי חזאי בינתיים וקא מגיא לראשון ואתיא למנות ודאי רואה בסירוגין: **נראין דברי ר"א מדברי רבי יהושע.** דכיון דחייש רבי יהושע לשמא ראה בינתיים היה לו לסתור אף הראשון: **ודברי ר"ע מדברי כולן.** דבעי ספורין ובדוקין: **יום שמיני.** כבר עברו ימי הספירה ולא היה סופן בטהרה דלא בדקה יום ז':

לרבי

נג א מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל' ט עור י"ל סי' קפט:

נד ב ג מיי' שם פ"ו הלכה כ:

נה ד מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הלכה כא ופ"ג מהל' מחוסרי כפרה הל' ג טור"ע י"ל סימן קלו סעיף ד:

ה [מיי' פי"ג מהל' טומאת מת הל"כ ופ"ז מהל' נזירות הל"ן]:

תוס' הרא"ש

תמה' לי איך תביא קרבן מספק כיון דקי"ל דכל י"א בחזקת טהרה: **לימא** תיהוי תיובתיה דרבא דאמר רבא לומר שאינה מטמאה מעת לעת בתוך ימי זיבתה. ולא משמע ליה לפרושי דלאחר מכאן בדקה ומצאה טמאה היינו לאחר י"א יום משום דלאחר מכאן משמע אפילו בסמוך: **תיהוי כתחלת נדה.** פרש"י כתחלת דמים דקי"ל דיה שעתה בראייה ראשונה. ול"נ דלמה תיסוק אדעתין דחזורה לקדמותה בשביל הפסק ימים טהורים. ונראה לפרש (כד"א) לימא תיהוי כתחלת נדה כלומר כימי רואה אחר דם טוהר דאמרינן בפ' בנות כותים דדיה שעתה אפי' לרב דאמר מעיין אחד הוא היכא דליכא שהות קמ"ל הכא דמטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ולאו דוקא מעת לעת ממש אלא שעה שראוי לתלות בדם בתולים והא דלא אמרינן הכי ברואה אחר דם טוהר משום דהתם ליכא שהות כלל לטמויי מעת לעת דאי אפשר לה לראות שום דם שתהיה טמאה בו מאתמול אבל הכא אפשר לראות מאתמול דם טמא כגון אם נשתנה הדם: **הרי** זו בחזקת טהרה. תימה דלעיל בס"פ בא סימן קאמר ר' גופיה משום ר' יוסי ומזה הטעם אמר לי ומה נדה שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה לא תהא בחזקת טומאה. וי"ל דהתם מיירי כשלא הפרישה בערב כשמצאה בבקר טמא הכא בבדקה בשחרית ומצאתה טהורה והא דא"ל לר' יהודה אלמלי ידיה בין עיניה וכו' ולא קא"ל ר' יוסי לנפשיה דגם הוא מצריך הפרשה מן המנחה ולמעלה כשראתה בו ביום. וי"ל דדוקא לר' יהודה שייך להקשות משום שמחמיר כל כך מן המנחה ולמעלה יש לו להחמיר ולחוש שמא עם סילוק ידיה ראתה כמו שחושש

מסורת הש"ם

א) [לעיל לט.], **ב)** לעיל לט., **ג)** [ל"ל אמרו לי יעב"ן], **ד)** [גי' הרשב"א בתה"א התס טעמא מאי טולהו מי'], **ה)** לעיל ז:, **ו)** [לעיל לג: וש"נ], **ז)** [לעיל ז:], **ח)** [לעיל סד:], **ט)** [לעיל לט.], **י)** [לעיל כב.], **כ)** בס"ה: ימים,

תורה אור השלם

1. וְאִם טְהֳרָה מִזּוֹבָהּ וְסָפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהָר:

ויקרא טו כח

2. וְהִזִּיר לַיְיָ אֶת יְמֵי נִזְרוֹ וְהֵבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ לְאָשָׁם וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים יִפֹּלוּ כִּי טָמֵא נִזְרוֹ:

במדבר ו יב

3. זאת תּוֹרַת הַזָּב וַאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע לְטֻמְאָה בָהּ:

ויקרא טו לב

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמרו ליה הרי וכו' שחרית **אבל הכא** מייריי:

גליון הש"ם

גמ' מדאורייתא אהל מעליא בעינן. לעיל מז ע"א תוס' ד"ה אילן:

לרבי אליעזר. דמכשר בבדיקת שביעי עם הראשון: **מהו.** דלרבי יהושע ודאי אין להם אלא שמיני בלבד דלקח ע"ג דתליא מילתיה בבדיקה ומונה ימים הבדוקין אפילו בסירוגין הני מילי בראשון ושביעי דחזו לאיטרופי לחד מינייהו אבל שמיני לאו מסדר ספירת הראשון הוא ולא מצטרף ולר' עקיבא נמי אין לו אלא שמיני בלבד שמא ראה בינתיים ומכאן ואילך צריך לספור שפה אלא לרבי אליעזר מי מחזקינן כל ז' בטהרה משום בדיקת ראשון דהוו תחלתן בטהרה או לא: **היא היא.** טהורין: **לאו רבי אליעזר ורבי יהושע.** דאע"ג דפליגי עליה דרבי עקיבא בראשון ושביעי הכא מודו: **לא רבי יהושע ורבי עקיבא.** כדפרישית אבל לרבי אליעזר הואיל ותחלתן בטהרה מחזקינן לכולהו בטהרה: **כלומאי אמרה לשמעתיה.** בפרק בנות כותים (לעיל דף לג.): **דלא בדקה עד שביעי.** דלא הוי תחילת ימי ספירה בטהרה דלא בדקה בראשון משהפרישה בין השמשות של שלישי לזיבה שראתה בו ביום עד ז' לספירה ותרי קולי אשמועי' רב בספירה: **הכא.** דאמר רב לעיל דמטהר רבי אליעזר בבודק ראשון ושמיני אשמועינן תחלתן אע"פ שאין סופן: **והכא אשמועינן סופן אע"פ שאין תחלתן.** דמשום בדיקת ז' מחזקינן כל שפה לפניו בטהרה הואיל ופסקה בשליש. ומיהו הפרשה בטהרה בעינן דמשהוחזק מעין פתוח ליכא לאחזוקי בטהרה עד שתבדוק ותמצא שפסק כדאמרינן במתני' [שם.] להפרשה בטהרה בעינן: **איני.** לרב פריך דלא בעי ספורין (ג) ובודקין ודאי וקיימא לן בהמפלת (לעיל דף כט:) דשבוע קמא בלילותא מטבלינן לה כל ליליא דילמא השתא שלמו שבעה של טומאת זכר ביממא לא מטבילין לה לספוקה ביולדת בזוב ולמימר בכל יומא היום כלין ז' נקיים שאחר טומאת לידה ומשום הכי לא מטבילין לה דאי נמי מתרמי האידנא ז' של נקיים משום דטבילה בזמנה מצוה ונדה ויולדת טבילתן בלילה וזבה טבילתה ביום לא הויא ספירה הואיל ולא ספרה בפנינו עד שתשב בפנינו שבוע טהור: **יום אחד טמא ראיתי.** ואיני יודע אימתי ואפילו היום י"ל זהו ואינה יודעת אם יום ראיתה בימי נדה אם בימי זבה מטבילין אותה משום טבילה בזמנה מצוה: **משע טבילות ז' לנדה ואבאי לזיבה.** וכגון דאתאי לקמן ביממא ומטבילין אותה הלילה שמא נדה היא והלילה כלו ז' ימי נדה וכן לליל יום ז' וכן כל ליל שבוע זה וטפי לא איכא לספוקי ותרתי לזיבה ביממא ביומא דאתאי לקמן מטבילין לה דלמא אתמול חזאי וימי זיבה הוו והואי שומרת יום כנגד יום ולמחר נמי טבלה דילמא ביומא דאתאי לקמן הוא דחזאי וטפי ליכא לספוקי. אבל אתיא לקמן בליליא איכא י' טבילות ח' לנדה וב' לזיבה דהוהו ליליא גופיה איכא לספוקי השתא זמן טבילתה וכן כל לילות שבוע זה ולמולאי שביעי נמי טבלה משום דילמא בליליא דאתאי קמן חזאי והשתא הואי זמן טבילה. והאי דלא קא תני י' טבילות משום מילתא דלא פסיקא היא דהא כי אתיא ביממא ליכא אלא ט' אבל ט' פסיקא ליה דבליר מהכי ליכא והכי מוקי לקמן: **מאי עבידתייהו.** אם באתה ביום או בלילה ואומרת בין השמשות טמא ראיתי אין כאן טבילה יתירתא דהא כי אמרה נמי יום טמא ראיתי ואיני יודע מתי אם בימי נדה ואם בימי זיבה מספקי ליה דילמא האידנא ביום שבאת לפנינו חזאי: **תמני לנדה.** כגון באת לפנינו בין השמשות שבאת לפנינו ראתה ולילה היא ומשכה ז' ימי נדה עד עכשיו ולפי שיום שבת היה תחלת נדתה הרי ח' טבילות לנדה ותלת לזבה דמטבילין לה בין השמשות דאתאי לקמן דילמא בין השמשות דאתמול חזאי ומיום ה' בשבת נמי טבלה שמא בין השמשות דאתמול כשבאת לפנינו ראתה ומיום שני היה והיום טובלת ליום כנגד יום ובאחד בשבת נמי טבלה משום ספק ההוא בין השמשות גופיה שמא לילה הוא כשראתה ובאת לפנינו ובכלו יום השבת הוי ראשון וא' בשבת הוי שימור וטבלה: **האי דינא דלא דייני בגלוי.** דין זה שאינו דין היו דנין באותו מקום: **לירעי חד יומא.** כל בהמות העיר: **אזל יממא.** שלא היה לו שור וכפאוהו לרעות בהמותיהן ב' ימים: **נכסינהו.** שחטון: **כמה ראיתי.** אם ח' אם ג': **שב לנדה.** באתה בשבת טובלת למולאי שבת שמא באחד בשבת ראתה תחלה וכן עד לילי שבת הבאה ולילי שבת בכלל שמא בשבת שבאת לפנינו ראתה ואותו היום לבד ראתה:

ותמני

והכא קמ"ל סופן אע"פ שאין תחלתן. ואם תאמר ו) (ח"כ) לרב כל זבה לריכה הפרשה ביום שפוסקת בו כמו נדה ואמאי קתני במתני' שבדקה עצמה יום ראשון הא כבר בדקה עצמה מאתמול והפרישה בטהרה ואי הוה אומר דלא בעינן הפרשה ביום ג' הוה ניחא וי"ל דליכא למידק הכי דאפי' אי סגי בהפרשה שליש לרבי אליעזר לא סגי דלא תני שבדקה ביום ראשון משום פלוגתא דרבי יהושע ורבי עקיבא כמו ראשון ושמיני דקאמר רב לרבי אליעזר היא היא ולא תני במתני' אע"ג דלר' אליעזר הוי רבותא טפי משום דלא מיתני ליה תו פלוגתא דר' יהושע ור' עקיבא: **שבעה** לנדה ושנים לזיבה. מכאן אין יכול לבדקן דלא בעינן ספורים בפנינו מדטובלת אע"פ שלא הפסיקה בטהרה ולא בדקה נמי בתחלת ספורים דאע"ג דלא בעינן ספורים בפנינו בזבה קטנה בזבה גדולה בעינן ועוד דסוף סוף סגי לה במה שבדקה ביום הספירה ומצאה טהורה דאי אין בדיקת סוף היום עולה לספירה לא היה תקנה לבנות ישראל אלא אם כן יבדקו בעליית עמוד השחר דספירת לילה אינה ספירה:

מה

לרבי אליעזר מהו תחלתן וסופן בעינן והכא תחלתן איכא סופן ליכא או דילמא תחלתן אף על גב שאין סופן אמר רב [א]היא היא תחלתן אע"פ שאין סופן ורבי חנינא אמר תחלתן וסופן בעינן הכא תחלתן איכא סופן ליכא מיתיבי ושוין בזב ובזבה שבדקו עצמן יום ראשון ויום שמיני ומצאו טהור שאין להם אלא שמיני בלבד מאן שוין לאו רבי אליעזר ורבי יהושע לא ר' יהושע ור' עקיבא אמר רב ששת אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב נדה שהפרישה בטהרה בשלישי שלה סופרתו למנין שבעה נקיים נדה ספירה למה לה אלא אימא זבה שהפרישה בטהרה בשלישי שלה [ב]סופרתו למנין ז' נקיים אמר ליה רב ששת לרב ירמיה בר אבא רב ככותאי אמרה לשמעתיה דאמרי יום שפוסקת בו סופרתו למנין ז' כי קאמר רב [ג]לבר משלישי בר משלישי פשיטא לא צריכא [ד]כגון דלא בדקה עד שביעי ואשמועינן התם תחלתן אע"פ שאין סופן והכא קמ"ל סופן אע"פ שאין תחלתן דמהו דתימא תחלתן אף על פי שאין סופן הוא דאמרינן דאוקמינהו אחזקייהו אבל סופן אע"פ שאין תחלתן לא קמ"ל איני והא [ה]כי אתא רבין אמר מתיב ר' יוסי ברבי חנינא טועה ולא ידענא מאי תיובתיה [ו] דקי"ל שבוע קמא דאתיא לקמן בלילותא מטבלינן לה ביממא לא מטבלינן לה ואי ס"ד לא בעינן ספורין לפנינו ביממא נמי נטבלינה דילמא יולדת זכר בזוב היא ועבדה לה ספורין אלא לאו שמע מינה בעינן ספורין בפנינו ולאו מי אוקימנא [ז]כר"ע דאמר בעינן ספורין לפנינו ומנא תימרא דלרבנן לא בעינן ספורין לפנינו [ח]דתנן טועה שאמרה יום אחד טמא ראיתי מטבילין אותה ט' טבילות ז' לנדה ותרי לזיבה בין השמשות טמא ראיתי מטבילין אותה י"א טבילות י"א מאי עבידתייהו אמר רב ירמיה מדפתי כגון שבאת לפנינו בין השמשות והויין תמני לנדה ותלת לזיבה לא ראיתי כל עיקר מטבילין אותה ט"ו טבילות אמר רבא האי דינא דלא דינא דייני בגלחי [ט]דאית ליה תורא לירעי חד יומא דלית ליה תורא לירעי תרי יומי אתרמי להו יתמא בר ארמלתא יהבי ליה תורי אזל נכסינהו אמר להו [י]דאית ליה תורא לשקול חד משכא דלית ליה תורא לשקול תרי משכי אמרי ליה מאי האי דקאמרת אמר להו סוף דינא כתחלת דינא תחלת דינא לאו מאן דלית ליה עדיף סוף דינא נמי מאן דלית ליה עדיף הכא נמי ומה היכא דאמרה ראיתי סגי לה אי בתשע טבילות אי בי"א טבילות היכא דקאמרה איהי לא ראיתי בעיא חמש עשרה טבילות אלא אימא הכי ראיתי ואיני יודע כמה ראיתי אי בימי נדה ראיתי או בימי זיבה ראיתי מטבילין אותה ט"ו טבילות אתאי קמן ביממא יהבינן לה שב לנדה

ותמני

ו) לעיל כט. [יח:], ז) [לעיל ל.], ח) [ל"ל דתניא], ט) [סנהדרין קט.], י) שם, א) בס"ת: וכל, ב) רש"י ד"ה מ"ז,

הגהות הב"ח

(א) גמ' וקיימא לן שבוע קמא: (ב) רש"י ד"ה אימי וכו' ובדוקין ודאי הס"ד ואמ"כ מ"ה וקיימא לן וכו' זכר הס"ד ואמ"כ מ"ה דיממי לא וכו' אל נקיים והוה בעיא שבילה כו' משום דטבילה בזמנה מצוה דנדה ויולדת וכו' ולא ספרתן בפנינו:

מוסף רש"י

מתיב ר' יוסי ברבי חנינא. אלבר' יהושע בן לוי מתני' הדא דמיירי באשה טועה, שלא ידעה איימתי ילדה, והתם (לעיל כט.) קתני לה וקאמר רבין לא ידענא מאי מיובתא, דר' יוסי, דלאו מיובתא היא, והתם מפרש טעמא (לעיל יח:). דאית ליה תורא לירעי חד יומא. כך היה מנהגם, מי שהיה לו שור אחד רועה כל בהמות העיר יום אחד, ומי שאין לו בהמה מגלגלין עליו לרעות ב' ימים (סנהדרין קט: באנשי סדום). אמר להו. יתמי למרי דתורא דאית ליה כו' (שם).

עין משפט נר מצוה

נו א ב ג ד מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל' כב טוש"ע י"ד סי' קלו סעיף ד:

תוס' הרא"ש

באותה בדיקה דקודם המנחה: **רב** אמר היא היא תחלתן אע"פ שאין סופן. והאי דקתני במתניתין ביום השביעי משום ר' יהושע נקטיה: הכא קמ"ל סופן אע"פ שאין תחלתן. והאי דנקט מתניתין יום ראשון משום ר' יהושע ור' עקיבא נקטיה: **איני** והא כי אתא רבין כו'. אע"ג דאליביה דר' אליעזר קאמר מ"מ פריך ליה דלא אשכחן תנא דס"ל סופן אע"פ שאין תחלתן הלכך לא מיבעיא ליה לפרושי דברי ר' אליעזר הכי: **ואי** ס"ד לא בעינן ספורי' לפנינו ביממי לישבלה. ואי משום דבעינן הפסקה בשלישי כדקאמר רבא לעיל נדה שהפרישה בטהרה בשלישי שלה אלמא בלא הפרשה אינה יכולה לספור. חומרא בעלמא היא ומדרבנן ואינה נמנעת בשביל זה מלטבול כיון שטבילה בזמנה מצוה ואפילו בעיא הפסקה מן התורה טובלת דשמא הפסיקה ולאו אדעתה כיון דבאיזה יום שהפסיקה מועלת הפסקתה אבל אין לחוש ולומר שמא בדקה ביום ראשון של ספירה ואיכא תחלתן וסופן שבאתה שעתה שבדקה לפנינו יום שביעי של יום זה: **לאו** מי אוקימנא כר' עקיבא. משמע דר' חנינא לא מיבעי ליה לאוקומי כר' עקיבא דאתיא שפיר כר' אליעזר. מתוך כך נראה דהלכה כרב דסופן אע"פ שאין תחלתן. דסוגיין דסוף המפלת כוותיה וכ"ש בתחלתן ואע"פ שאין סופן. מיהו יש לדחות דר' חנינא נמי לא מיתוקמא כר' אליעזר דכיון דלא בעינן ספורי' לפנינו בכל הימים א"כ חומרא בעלמא היא דבעי סופן ותחלתן ולאו מדאורייתא הלכך מטבלינן לה משום טבילה בזמנה מצוה. וכי פריך הכא לרב הוה מצי לאקשויי. ולטעמיך היכי מצי מוקמת לה בשום ענין כר' אליעזר ולישנא משמע כן דקאמר לאו מי אוקימנא כר' עקיבא משמע אפי' ליתא לדרב: ז' לנדה ותרי לזבה. מכאן אינו יכול לדקדק דלא בעינן ספורים לפנינו דחשבינן להך יום ספירה אע"פ שלא הפסיקה בטהרה אתמול בתחלת יום הספירה משום שאין לחוש מה שלא הפסיקה בטהרה כיון שיום הספירה בדקה ומצאה טמא טהור. א"נ אפי' לא בעינן ספורים לפנינו לגמרי גבי שומרת יום לענין זבה גדולה אפשר דבעינן ספורים לפנינו כגון שבאת לפנינו בין השמשות. והא דקתני בין השמשות אמרה ראיתי ה"פ באתה לפנינו בין השמשות ואמרה טמא ראיתי אבל לא אמרה שהראיה היתה בין השמשות:

תינוקת פרק עשירי נדה

מה לאלמנה לכהן גדול שכן היא עצמה מתחללת תאמר במחזיר גרושתו **שאינה מתחללת.** פי' מן התרומה לפירוש רש"י דכי תהיה לאיש זר דמייה ילפינן (יבמות דף סח.) כיון שנבעלה לפסול לה פסלה מן הכהונה אייתי באלמנה לכ"ג דלא מיירי במחזיר גרושתו דלאו זר מעיקרא הוא אלא מיהו קשה דנהי דלא מצינן למילף מהאי קרא מ"מ תתחלל מהאי קל וחומר גופיה וכן בפ' החולץ (סס דף מד.) דיליף לר' יהושע דחייבי כריתות בנה פגום מהאי קל וחומר דאלמנה לכ"ג ופריך כי הכא לימא היא עצמה מתחללת מק"ו ותאסר אף מתרומה וי"ל כיון דאין חלל אלא מאיסור כהונה ליכא למילף בעצמה לפסול האשה עצמה מאיסור כהונה דלהכי אייתר התם חללה למימר דאין חללה אלא מאיסור כהונה דהיינו פסול האשה שהיתה כשרה ונתחללה ואף ע"ג דגר עמוני ומואבי פוסלין אע"ג דלא הוו איסור כהונה התם מקרא דרשינן ליה אבל מק"ו ליכא למילף ומיהו קשה נילף מאלמנה לכה"ג ומעובד כוכבים ועבד אי נמי מחלל ועובד כוכבים ועבד או גר עמוני ומצרי ואדומי במה הלד דהיא עצמה מתחללת דכי פריכינן מה לאלמנה לכ"ג או לחלל שכן איסור כהונה איכא למימר עובד כוכבים ועבד יוכיחו דלאו איסור כהונה ופוסלין בביאתם מה לעובד כוכבים ועבד שכן אסורין לבא בקהל או דלא תפסי בהו קדושין אלמנה לכ"ג או חלל יוכיחו הלד השוה שבהן שאינם ברוב הקהל ופוסלין בביאתן אף מחזיר גרושתו יפסלנה בביאתו והכי מייתי ר' יהודה דגר פוסל בביאתו בפ' בתרא דקדושין (דף עח.) במה הלד דאיסור כהונה ומילתא אחריתי בהדה דהיינו מחלל ומצרי ראשון וכן נמי תקשה אמאי מצריך בפ' אלמנה לכה"ג (יבמות דף סח.) קרא דוכי תהיה לאיש זר לגר עמוני ומואבי דפוסלין בביאתם נילף במה הלד מחלל ועובד כוכבים ועבד כדפירשתי ויש לומר כיון דבעובד כוכבים ועבד הולד ממזר ליכא למילף תו מייייהו פסול ביאה כיון דחמירי כולי האי דוולדן ממזר דדוקא רבי יהודה יליף בקדושין (סס) דגר פוסל בביאתו ממצרי ראשון אף על גב דבתו פסולה לבא בקהל אבל רבנן פליגי עליה דלית להו הך סברא ומתוך האי שינויא מתרצא נמי קושיא אחריתי בפרק הערל (יבמות דף עז.) [יט] דקאמר עמוני שנשא בת ישראל בתו כשרה לכהונה ופריך ויימא דפסול במה הלד דאלמנה לכה"ג וחלל ומשני דאיכא למפרך מה להלד השוה שבהן שכן יש בהן לד עבירה ואמאי לא קאמר מצרי ראשון יוכיח דהכי יליף בקדושין (דף עח.) דבתו פסולה [כ] לא ילפינן מיניה פסול ביאה אלא דוקא לר' יהודה ול"ת לנמצן דאמר (יבמות דף מה.) עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אם כן נילף דהיא עצמה מתחללת כדפי' ויש לומר דלא ילפינן מאיסור כהונה ומילתא אחריתי בהדה הלד לר' יהודה דוקא דכתשכחן בקדושין אבל לרבנן ליתא דקדושין לא קאמר מצרי היא

ותמני לזיבה. בשבת גופה אתאי[ג] מטבילין לה שמא שלשה ימים ראתה בימות זוב והיום כלין ספורין וכן למחר וכן ביום שבת הבאה יש לומר ביום שבתה לפנינו ראתה והוא שלישי לזיבה והיום כלו ספורין שלה: **בלילותא.** אם בתא לפנינו בלילה תמני לנדה בתא בלילי שבת טובלת מיד שמא הלילה כלו ימי נדה וכן כל לילות שבוע זה ולילי יום שבת הבא משום דשמא בלילא שבתא לפנינו ראתה הרי ח': **ושב לזיבה.** לאו מילתא היא דהא פרכינן זבה תמני הויין דהא למחר בשבת טבלה ויום שבת הבא נמי טבלה שמא בלילי שבת כשבתא לפנינו ראתה והוא שלישי לזיבתה והיום כלין ימי הספירה: **אידי ואידי.** בין בתא לפנינו ביום בין בתא לפנינו בלילה. וקא פריך נדה בלילותא כו' כלומר כשבתא לפנינו בלילה איכא טבילה יתירתא שטובלת מיד משום נדה. ומהדר [ד] ומשום זיבה דפסיקא ליה טבילה ספק זיבה דפסיקא ליה דתמני ניהו לעולם חשיב להו כתמני: **למה לי.** כל הני טבילות. אטבילות דימי זיבה קא פריך לספור שבעה קמן ולטבלה בשביעי ומקמי הכי לא דאפילו שלמי נקיים דילה לאו בת טבילה היא הואיל ולא בדקה: **אלא לאו ש"מ רבנן היא.** דפליגי עליה דרבי עקיבא א] ורבי דאמר לא בעינן ספורין לפנינו כרבנן סבירא ליה: **ספרסי.** בדקתי קלת נקיים או כולן ואיני יודעת כמה או שמא נקיים שראיתי לאו אחר ימי הזוב היו אלא לאחר ימי נדות מטבילין אותה ט"ו טבילות שמא עכשיו כלין וכדפרישית: **חד יומא מיהא אי אפשר דלא ספרה.** ולילא לספוקה ברואה יום שבתא לפנינו ובלרי להו טבילות דשביעי ד): **אימא איני יודעת אם ספרתי אם לא ספרתי.** הלכך אפילו יומא קמא טבלה דלמא כל ז' [ה] שלפנינו ספרה ובדקה דהא קאמרה שמא ספרתי ויוס ז'[ו] נמי טבלה שמא לא ספרה קודם לכן: **מתני' מטמאין במשא.** בגמרא פריך כל מת נמי מטמא במשא ומשנינן באבן מסמא דשאר מתים לא מטמו[ז] הכא מטמו באבן הואיל ומחייס מטמו באבן מסמא מדאורייתא שהרי מטמאין מושב כל שתחתיהם גזור בהו רבנן לאחר מיתה כדמפרש טעמא בגמרא גזרה שמא יתעלפה: **עד שימוק הבשר.** דמהשתא הוי מת ודאי: **עובד כוכבים שמת.** אע"ג דמחייס הרי הוא כזב לכל דבריו [ח] ולטמא באבן מסמא משמת טהור מלטמא באבן מסמא כדמפרש בגמרא הואיל וטומאת זיבה שעליו מחייס אינה אלא מדברי סופרים: **כל הנשים.** מחזקינן להו כנדות ומטבילין כלים שהיו עליהן סמוך ליליאת נשמה וטעמא מפרש בגמרא [עא.]: **גמ' דרביעי והיתים אבן חדא ושומם על פום גובא.** לשון מסמא קא מפרש דהיינו אבן כבדה העשויה להיות ואינה מטלטלת הלכך כשהיא על גבי כלים ומת נתון עליה אין זה משא הואיל ואינה ראויה להטלטל עמו: **מאי טעמא.** גזור רבנן בזב וזבה לטמא אף לאחר מיתה באבן מסמא: **גורה שמא יתעלפה.**

מה לאלמנה לכהן גדול שכן היא עצמה מתחללת. פי' מן התרומה לפירוש רש"י דכי תהיה לאיש זר דמייה ילפינן (יבמות דף סח.) כיון שנבעלה לפסול לה פסלה מן הכהונה אייתי באלמנה לכ"ג דלא מיירי במחזיר גרושתו דלאו זר מעיקרא הוא אלא מיהו קשה דנהי דלא מצינן למילף מהאי קרא מ"מ תתחלל מהאי קל וחומר דאלמנה לכ"ג ופריך כי הכא לימא היא עצמה מתחללת מק"ו ותאסר אף מתרומה וי"ל כיון דאין חלל אלא מאיסור כהונה ליכא למילף בעצמה לפסול האשה עצמה מאיסור כהונה דלהכי אייתר התם חללה למימר דאין חללה אלא מאיסור כהונה דהיינו פסול האשה שהיתה כשרה ונתחללה ואף ע"ג דגר עמוני ומואבי פוסלין אע"ג דלא הוו איסור כהונה התם מקרא דרשינן ליה אבל מק"ו ליכא למילף ומיהו קשה נילף מאלמנה לכה"ג ומעובד כוכבים ועבד אי נמי מחלל ועובד כוכבים ועבד או גר עמוני ומצרי ואדומי במה הלד דהיא עצמה מתחללת דכי פריכינן מה לאלמנה לכ"ג או לחלל שכן איסור כהונה ליכא למימר עובד כוכבים ועבד יוכיחו דלאו איסור כהונה ופוסלין בביאתם מה לעובד כוכבים ועבד שכן אסורין לבא בקהל או דלא תפסי בהו קדושין אלמנה לכ"ג או חלל יוכיחו הלד השוה שבהן שאינם ברוב הקהל ופוסלין בביאתן אף מחזיר גרושתו יפסלנה בביאתו והכי מייתי ר' יהודה דגר פוסל בביאתו (דף עח.) במה הלד דאיסור כהונה ומילתא אחריתי בהדה דהיינו מחלל ומצרי ראשון וכן נמי תקשה אמאי מצריך בפ' אלמנה לכה"ג (יבמות דף סח.) קרא דוכי תהיה לאיש זר לגר עמוני ומואבי דפוסלין בביאתם נילף במה הלד מחלל ועובד כוכבים ועבד כדפירשתי ויש לומר כיון דבעובד כוכבים ועבד הולד ממזר ליכא למילף תו מייייהו פסול ביאה כיון דחמירי כולי האי דוולדן ממזר דדוקא רבי יהודה יליף בקדושין (סס) דגר פוסל בביאתו ממצרי ראשון אף על גב דבתו פסולה לבא בקהל אבל רבנן פליגי עליה דלית להו הך סברא ומתוך האי שינויא מתרצא נמי קושיא אחריתי בפרק הערל (יבמות דף עז.) [יט] דקאמר עמוני שנשא בת ישראל בתו כשרה לכהונה ופריך ויימא דפסול במה הלד דאלמנה לכה"ג וחלל ומשני דאיכא למפרך מה להלד השוה שבהן שכן יש בהן לד עבירה ואמאי לא קאמר מצרי ראשון יוכיח דהכי יליף בקדושין (דף עח.) דבתו פסולה [כ] לא ילפינן מיניה פסול ביאה אלא דוקא לר' יהודה ול"ת לנמצן דאמר (יבמות דף מה.) עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אם כן נילף דהיא עצמה מתחללת כדפי' ויש לומר דלא ילפינן מאיסור כהונה ומילתא אחריתי בהדה דלא לר' יהודה דוקא דכתשכחן בקדושין אבל לרבנן ליתא דקדושין לא קאמר מצרי היא

ותמני לזיבה אתאי קמן בלילותא יהבינן לה תמני לנדה ושב לזיבה זיבה תמני בעיא אלא אידי ואידי שב לנדה ותמני לזיבה בלילותא תמני לנדה בעי זיבה דפסיקא ליה דלא שנא כי אתיא קמן ביממא לא שנא כי אתיא קמן בלילא חשיב לה נדה דלא פסיקא ליה דכי אתיא קמן בלילותא בעי תמני ביממא לא קבעי תמני לא קחשיב לה ואי ס"ד ספורין לפנינו בעינן כל הני טבילות למה לי תספור ז' והדר תטבול אלא לאו שמע מינה רבנן היא דאמרי לא בעינן ספורין לפנינו אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי לאו תרוצי קמתרצינן לה תריץ ואימא הכי ספרתי ואיני יודעת כמה ספרתי אם בימי נדה ספרתי ואם בימי זיבה ספרתי מטבילין אותה ט"ו טבילות ספרתי ואיני יודעת כמה ספרתי חד יומא מיהא אי אפשר דלא ספרה חסרה לה טבילה אלא אימא איני יודעת אם ספרתי אם לא ספרתי: מתני' [א]הזב והזבה והנדה והיולדת והמצורע שמתו מטמאין במשא עד שימוק הבשר [ב]עובד כוכבים שמת טהור מלטמא בית שמאי אומרים כל הנשים מתות נדות וב"ה אומרים אין נדה אלא שמתה נדה: גמ' מאי במשא אילימא במשא ממש אטו כל מת מי לא מטמא במשא אלא מאי במשא [ג]באבן מסמא דכתיב [ד]והיתית אבן חדא ושומת על פום גובא מאי טעמא אמר רב [ד]גזרה שמא יתעלפה תנא משום ר' אליעזר אמרו עד שיבקע כריסו: עובד כוכבים שמת [כו']: תניא אמר רבי מפני מה אמרו עובד כוכבים שמת טהור מלטמא במשא [ה]לפי שאין טומאתו מחיים מדברי תורה אלא מדברי סופרים ת"ר שנים עשר דברים שאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן [ו]חיננא ג' דברי חכמה ג' דברי הגדה ג' דברי בורות ג' דברי דרך ארץ ג' דברי חכמה הזב והזבה והנדה והיולדת והמצורע שמתו עד מתי מטמאין במשא אמר להן עד שימוק הבשר בת משולחת מה היא לכהן מי אמרינן קל וחומר [ז]ומה אלמנה לכ"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום או דילמא מה לאלמנה לכהן גדול שהיא עצמה מתחללת אמר להן

גמ' מאי לאו ש"מ רבנן היא. דפליגי עליה דרבי עקיבא א] ורבי דאמר לא בעינן ספורין לפנינו כרבנן סבירא ליה: **ספרסי.** בדקתי קלת נקיים או כולן ואיני יודעת כמה או שמא נקיים שראיתי לאו אחר ימי הזוב היו אלא לאחר ימי נדות מטבילין אותה ט"ו טבילות שמא עכשיו כלין וכדפרישית: **חד יומא מיהא אי אפשר דלא ספרה.** ולילא לספוקה ברואה יום שבתא לפנינו ובלרי להו טבילות דשביעי ד): **אימא איני יודעת אם ספרתי אם לא ספרתי.** הלכך אפילו יומא קמא טבלה דלמא כל ז' [ה] שלפנינו ספרה ובדקה דהא קאמרה שמא ספרתי ויוס ז'[ו] נמי טבלה שמא לא ספרה קודם לכן: **מתני' מטמאין במשא.** בגמרא פריך כל מת נמי מטמא במשא ומשנינן באבן מסמא דשאר מתים לא מטמו[ז] הכא מטמו באבן מסמא הואיל ומחייס מטמו באבן מסמא מדאורייתא שהרי מטמאין מושב כל שתחתיהם גזור בהו רבנן לאחר מיתה כדמפרש טעמא בגמרא גזרה שמא יתעלפה: **עד שימוק הבשר.** דמהשתא הוי מת ודאי: **עובד כוכבים שמת.** אע"ג דמחייס הרי הוא כזב לכל דבריו [ח] ולטמא באבן מסמא משמת טהור מלטמא באבן מסמא כדמפרש בגמרא הואיל

גמ' דרביעי והיתים אבן חדא ושומם על פום גובא. לשון מסמא קא מפרש דהיינו אבן כבדה העשויה להיות ואינה מטלטלת הלכך כשהיא על גבי כלים ומת נתון עליה אין זה משא הואיל ואינה ראויה להטלטל עמו: **מאי טעמא.** גזור רבנן בזב וזבה לטמא אף לאחר מיתה באבן מסמא: **גורה שמא יתעלפה.**

פאשמיי"ר ודומה למת ואי אמרת זב מת לא מטמא בזב מי אמר נמי לטהורי כי האי: דברי חכמה. הלכה: **דברי בורות.** שטות: **בת משולחת.** ישראל שהחזיר גרושתו משניסת לאחר והוליד בת: אלמנה אינה אסורה אלא לכ"ג: **בנה פגום.** חלל דכתיב (ויקרא כא) לא יחלל זרעו: **זו שאיסורה שוה בכל.** בישראל ובכהנים אסור להחזיר גרושתו משניסת: **היא עצמה.** משניסת לכהן גדול מתחללת שאם מת אסורה להנשא להדיוט ואם היתה כהנת נפסלת מן התרומה בביאתו דכתיב [ויקרא כא] לא יחלל זרעו בעמיו ועמיו זו אשתו: היא

חללה לומר דלא ילפינן מק"ו אע"ג דילפינן מק"ו דבנה פגום היינו דוקא פסול האשה הזרע אבל פסול האשה דהיינו לשון חללות שהיתה כשרה ונתחללה לא ילפינן:

עין משפט
נר מצוה

נז א ב ג ד ה מיי' פ"ו מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ד [והלכה ה]:

תוס' הרא"ש

הזב והזב והיולדת והמצורע. והא דלא תני והמצורעת בכ"מ כדקתני זב וזבה. מפרש בברייתא פרק ד' מחוסרי כפרה משום דזב וזבה חלוקין בטומאתן דזב מטמא בראיות וזבה בימים זב טהור באונס וזבה טמאה באונס אבל מצורע ומצורעת אין חלוקין בעיקר טומאתן. ומה שמדקדק התלמוד שם יותר מבשאר מקומות משום דקתני התם מטמא ד' מחוסרי כפרה. ומדקדק אמאי חשיב זב וזבה בתרי ומצורע ומצורעת לא חשיב בתרי: **וממא** באבן מוסמא. תימה דמשמע הכא דמצורע מטמא משכב ומושב דאבן מוסמא מדין משכב ומושב מטמא דתניא בת"כ מנין לרבות ר' מצעות זו על גב זו ואפי' באבן מסמא ת"ל בכל המשכב. ואמרינן נמי בריש בכל מערבין כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב והאדם אלמא דאבן מסמא נמי בעיא דחזיא למשכב ומושב. ובת"כ בתחלת פרשה זאת תהיה דריש התם דמצורע [עושה] משכב ומושב. וקשה דבפסחים בריש אלו דברים קאמר דמצורע אינו עושה משכב ומושב ואינו מטמא כלי חרס בהיסט ואומר ר"ת דמצורע [עושה] משכב ומושב לטמא אוכלין ומשקין אבל [לא] לטמא אדם וכלים. וכן פרש"י במסכת פסחים ונראה דממעטי ליה מהזב ולא מצורע כי היכי דמתמעטי בבית המנוגעת לעיל בפרק דם הנדה. ודוקא מטומאה חמורה אבל אוכלין ומשקין מטמא. ולעיל בפרק דם הנדה פרש"י דאבן מסמא דהכא לאו מדין משכב ומושב מטמא מדקרי ליה משא: **מה** לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת. ותימה היא גופה נילף שתתחלל מק"ו מאלמנה. ור"ש פי' בפ"ק דיבמות תאמר במחזיר גרושתו דאינה מתחללת דאי להנשא לכהן כבר נפסלה משעת גירושין ואי לתרומה דנטמא לא מיפסלא כדאמרי' בפרק אלמנה דאינה מתחללת בביאת חייבי לאוין אלא בזר אצלה מעיקרא לאפוקי מחזיר גרושתו דיבמה לשוק דלאו זר אצלה מעיקרא הוא. וקשה לפירושו דנהי דלא ילפינן מכי תהיה לאיש זר אלא דהוי זר אצלה מעיקרו מ"מ תתחלל מק"ו. ונראה מפרש דמק"ו לא מצי למילף שתתחלל דאין חללה אלא מאיסורי כהונה כדאמרינן בפ' ר' יוחסין ישראל הבא על אחותו זונה משוי לה ולא חללה משוי לה. משום דאין חללה אלא מאיסור כהונה אע"ג דאשכחן שמתחללת בלא איסור כהונה כדאמרינן בפ' אלמנה גר עמוני ומואבי ומצרי ואדומי כותי נתין חלל וממזר שבאו על הכהנת על הלויה ועל הישראלית שפסלוה התם מקרא דריש לה אבל מק"ו לא שייך למילף מחללות אלא מאיסור כהונה דלהכי אייתר לן

תורה אור השלם

1. וְהֵיתִית אֶבֶן חַדָּה וְשַׂמְתָּ עַל פֶּם גֻּבָּא וְחַתְּמָהּ מִלְּבָא בְּעִזְקָתָהּ וּבְעִזְקָת רַבְרְבָנוֹהִי דִּי לָא תִשְׁנֵא צִבּוֹ בְּדָנִיֵּאל: דניאל ו יח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אידי ואידי וכו' ומהדר זיבה כל"ל ותיבת ומשום נמחק: **(ב)** תוס' ד"ה מה לאלמנה וכו' כיון דבתו פסולה לבא בקהל לא ילפינן מיניה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה אלא לאו ש"מ וכו' דפליגי עליה דר"ע וכ"כ וכו' כל"ל:

לעזי רש"י

פאשמיי"ר [פשמי"ר]. התעלף.

מוסף רש"י

שהיא עצמה מתחללת. שאם מת כהן גדול אסורה לחליטו לכהן הדיוט, שפסלה זה בביאתו ועשאה חללה, דכתיב ולא יחלל זרעו, ולא כתיב ולא יחל, ומשמע ב' מילוים, אחד לה ואחד לזרעו (יבמות מד: וכנר"ז שם טו:) אם היתה בת כהן נפסלת מן התרומה, דשוויה חללה בביאתו, דכתיב ולא יחלל זרעו בעמיו, ועמיו היינו אשתו, ומשמע דשניהם מתחללים, האשה והזרע, תאמר במחזיר גרושתו שאין מתחללת בביאה זו, דאי ליגשא לכהן כבר מיפסלה משעת גירושין, ואי בתרומה דבי נשא לא מיפסלה, כדאמרינן בפרק אלמנה לכ"ג (סט.) דאין נפסלת בביאת חייבי לאוין אלא בזר אצלה מעיקרא, לאפוקי מחזיר גרושתו ויבמה לשוק, דלאו זר מעיקרא הוא (שם טו:).

ג) [ל"ל חגניא], **ד)** [נימות טו: מד: מה.], **ה)** כס"ד: דאתאי, **ו)** [טעילה לשמיני רש"שם], **ז)** ל"ל אלא לפנינו. רש"ל], **ח)** [מ' רש"שם], **ו)** [לא מטמו מדרבנן. רש"ל], **ח)** [ל"ל ומטמא], **ט)** ל"ל דקאמר גר עמוני כתו כשיכיל לכהונה ופריך מו' אלא כיון דתתו פסולה לקהל לא ילפינן מיניה פסול כהונה אלא דוקא לר"י וא"ש מו'. רש"ל וכן מצא מוגה. וגי' מהר"ם דקאמר עמוני שנשא עמונית וע"ש בסוגיא דיבמות.

היא תועבה. במחזיר גרושתו כתיב (דברים כד) כי תועבה היא: **השני מה תהא עליו.** היאך יטהר לקדשים שאילו היה מצורע חבירו חי אע"פ שנתערבו קרבנותיהם זה יקרב לשם מי שהוא וזה יקרב לשם מי שהוא או אם מת האחד והיו שני הקרבנות בפנינו היו הקרבנות מתים וזה מקריב קרבן אחר אבל עכשיו אינו יכול להקריב את זה שמא של מת הוא והוי חטאת שמתו בעליה וקרבן אחר נמי אינו יכול להביא שמא אותו שקרב היה שלו ונפטר ומצא מביא חולין לעזרה ואינו יכול להתנות בנדבה שאין חטאת באה נדבה ואפי' לרבי שמעון דאמר לקמן אשם קרב מספק על תנאי אם הוא חייב אשם הרי זה שלאשם ואם לאו הרי זה שלמי נדבה הני מילי אשם שמתן דמו דומה לשלמים אבל חטאת שאין מתן דמה דומה לשלמים אינו יכול להתנות ואומר אם קרבה חטאתי הרי חטאת זו שלמי נדבה דמתן דמה היכי ליעביד ליעביד ארבעה מתנות ולמעלה מחוט הסיקרא שמא שלמי נדבה ניהו ואם שתי מתנות ולמטה מחוט הסיקרא שמא חטאת הוא: **והוי ליה עני.** ולאוי להביא בדלות וחטאת העוף באה בספק ואין שם משום מביא חולין בעזרה: **והא איכא אשם.** ששוה בעשיר ובעני והיאך הוא מביא אשם מספק דלמא מייתי חולין בעזרה: **אמר שמואל.** הך תקנתא דרבי יהושע כשהביא את אשמו קודם מיתת חבירו אבל אם לא קרב אין לו תקנה: **אי ברבי יהודה.** דאמר אין אשם בא על תנאי ומשום הכי ליכא תקנתא באשם: **הא אמר אשם קבע.** ואם קרב את אשמו לית ליה תקנתא בחטאת דאשם שהביא בעשירות קבע את שאר קרבנותיו בעשירות ואין יכול להביא את חטאתו עני: **מצורע שהביא.** אחד מקרבנותיו: **והעשיר.** עד שלא הספיק להביא את כולו או עשיר והעני: **הכל הולך אחר חטאת.** אם הביא חטאת בדלות מקריב נמי עולתו בדלות ואם בעשירות מקריב נמי עולה בעשירות: **אחר אשם.** אם כשהקריב אשמו היה עשיר יקריב את האחרים בעשירות: **אחר צפורים.** שתי צפרים חיות שהיה כהן מטהר בהם את המצורע שבעה ימים קודם תגלחתו ולאו קרבן הן ושוות בעשיר ובעני ואם באותה שעה היה עשיר מביא כל קרבנותיו בעשירות. וטעמא דכולהו מפרש בברייתות [ט.] אשר לא תשיג ידו בטהרתו[1] רבי שמעון סבר טהרתו דבר המכפרו ורבי יהודה סבר דבר המכשירו והיינו אשם שממנו נותן על הבהונות ורבי אליעזר סבר דבר הגורם לו טהרה ומאי ניהו צפורין: **ואי ברבי שמעון.** דאמר אשם לא קבע והלכך אפילו הקריב את אשמו כשהוא עשיר יכול להביא חטאת עני למה ליה לשמואל לאוקמי כשקרב אשמו כשהוא עשיר יכול להביא חטאת עני אפילו לא קרב נמי איכא תקנתא באשם לאתויי אשם מביתו ולומר אם קרבן שקרב של חבירי הרי זה שלי ואם שלי היה הרי זה לשלמים: **למחרת.** בספק מצורע קאי וקאמר למחר של טבילתו שהוא יום הבאת קרבנותיו מביא את אשמו כו':

שחיטתו

[1] **היא תועבה ואין בניה תועבין** [2] **שני מצורעין שנתערבו קרבנותיהן זה בזה וקרב קרבנו של אחד מהן ומת אחד מהן השני מה תהא עליו אמר להן** [3] **כותב נכסיו לאחרים והוי עני ומביא חטאת העוף הבא על הספק והאיכא אשם אמר שמואל כשקרב אשמו אמר רב ששת גברא רבה כשמואל לימא כי האי מילתא כמאן אי כר' יהודה** [4] **דאמר אשם קבעה וכיון דקבעה לה אשם בעשירות לא מצי מייתי חטאת בדלות דתנן** [5] **מצורע שהביא קרבן עני והעשיר או עשיר והעני הכל הולך אחר חטאת דברי ר' שמעון** [6] **ורבי יהודה אומר** [7] **הכל הולך אחר אשם רבי אליעזר בן יעקב אומר הכל הולך אחר צפורים ואי כרבי שמעון דאמר חטאת קבעה אע"ג דלא קרב אשם ניתי אחר דהא שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר לייתי ולתני** [8] **דתניא אמר ר"ש למחרת מביא אשמו ולוגו עמו ומעמידו בשער נקנור ומתנה עליו ואומר אם מצורע הוא הרי אשמו ולוגו עמו ואם לאו אשם זה יהא שלמי נדבה ואותו אשם טעון**

היא תועבה ואין בניה תועבין. וא"ת מה לריך והא פרכינן אקל וחומר דאלמנה לכהן גדול מה לאלמנה לכהן גדול שכן היא עצמה מתחללת וליכא למימר דלאו פירכא גמורה היא דהא על ידי הך פירכא הדר ביה בפ' החולץ (יבמות דף מד.) מהא דקאמר הכל מודים במחזיר גרושתו שהולד פגום מקל וחומר דאלמנה לכהן גדול ואומר אלא מי איתמר הכי איתמר ועוד קשה דבפ"ק דיבמות (דף יד:) קאמר רבי יוחנן בן נורי כילד נעשה כדברי ב"ה שמתירין את הלרות לשוק בלא חליצה ויבום הולד פגום לדברי ב"ש ומנגן דהוי פגום אי מקל וחומר דאלמנה לכהן גדול איכא למיפרך כי הכא וי"ל אהך קושיא בתריתא דנפקא לן הולד פגום בלרות לשוק מהיא תועבה ואין בניה תועבין מכלל דבעלמא אפילו בניה תועבין מיהו בשמעתא ליכא למימר דמשום הכי נקט המי קרא אע"ג דלא לריך משום דאשמועינן דאילטריך ליה ר' יהושע למדרש בעלמא כגון ביבמה לשוק דבניה תועבין דבשמעתין דיבמות אית ליה לר' יהושע דהולד של לרות כשר לשוק דקאמר בני לרות אני מעיד לכם וי"ל אי לאו מיעוט דהיא הוה מפקינן הולד פגום משום דטומאה כתיב בה בעריות ואפי' למ"ד דלא קאי טומאה אלא אסורה הכיון דאיעקר מ"מ לשון תועבה הוה אמינא דקאי נמי אבניה אי לאו היא א"ל דמייתי הכא קרא דהיא תועבה היינו משום דלא נילף מאלמנה לכהן גדול ומעבד ונכרי דתתחלל כר' יהודה דבפ' בתרא דקדושין (דף פח.): **ומת** אחד מהן. תימה למאי דס"ד דלא קרב אשמו וכדבעי רב ששת לאוקומי בלא מת נמי היינו יכולין לשאול היאך יקרב השני הלא אינם יודעין מי נפטר כבר מקרבן ומי יעשו מתן בהונות מדם האשם שלא קרב וי"ל יכולין לעשות לשניהם ואי משום סמיכה יקריבו בלא סמיכה משום תקוני גברא: **ומביא** חטאת העוף הבא על הספק. וקשה דבגיטין פרק כל הגט (דף כח:) גבי השולח חטאתו ממדינת הים ואוקמיה רב פפא בחטאת העוף היכי קאמר בתר הכי ולריכי כו' אבל חטאת העוף מספקא לא ליתי חולין לעזרה והא אמרינן בשמעתין דבא על הספק וי"ל דהכא כשהמצורע לפנינו משום תקוני גברא מקריבין אותו אספקא הואיל ואינו יכול לתקן בענין אחר אבל התם שהבעלים במדינת הים אם היה מת אין לו דין חטאת להיות קרב ואז לא יקריבוהו מספק: **דתנן** מצורע שהביא קרבן עני וכו'. דתנן גרסי' ואע"ג דדברי ר' אליעזר אינן שנויין במשנה לא חש להאריך ולומר תניא על דבריו הואיל ולא היה לריך לדבריו כ"כ אלא לדברי ר"ש ור"י אבל בערכין פרק השג יד (דף יז:) קאמר תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר כו' ושלשתן מקרא אחד דרשו:

למחרת מביא אשמו ולוגו עמו. פירש"י בספק מצורע אייר (ה) למחרת טבילתו שהוא יום הבאת קרבנותיו והן בריתא מייתי לה בזבחים פ' התערובת (דף עו.) ושם פי' רש"י למחרת ביום שמיני לגרעתו וה"ג מייתי לה במנחות פרק בתרא (דף קה.) ופי' רש"י שם למחרת ביום ס"א וכל אחד הוא שיום ס"א במקום שמיני לגרעתו אלא שהולרך להתאחר ס' יום משום דשמא גזיר טמא הוא ואז תגלחת שניה שלו והכי מתניא בתוספתא דגזיר ספק גזיר טמא ספק גזיר טהור אבל ודאי גזיר היה ספק מצורע טמא ספק מצורע טהור אבל ודאי מצורע היה פירוש הוא יודע שהיה גזיר אבל אינו יודע אם טמא למת או לאו וכן יודע הוא שמצורע היה אבל אינו יודע אם (ג) טמא בגרעתו אי לאו אוכל בקדשים לאחר ס"א יום ושותה יין ומטמא למתים לאחר מאה וכ' יום כילד אומרים לו גזיר טמא אתה ולריך אתה לעשות כל דין גזיר טמא ואחר תתחיל גזירות טהרה הזה ושנה וגלח והביא קרבן מנה ז' והזה ושנה ומבקש לגלח אומר לו טהור אתה ואין טהור מגלח פחות מל' יום פירוש שמא גזיר טהור אתה לא ומנה כ"ג פירוש כדי להשלים ל' מנה ל' ובקש לגלח אומרים לו גזיר טהור אתה ואי אתה מגלח אלא על הדמיס פירוש עד שיזרק הדם עליו מאחד מקרבנותיו שהוא מביא ג' בהמות חטאת עולה ושלמים ואין מעכב אותו מלגלח אלא אחד מהן כילד הוא עושה מביא עולת בהמה ומתנה אם טהור הוא זו חובה ואם לאו נדבה וכשיזרוק דמה יכול לגלח פירוש לכך יתנה מן העולה ולא מן החטאת שאין חטאת בהמה באה על הספק וכן לא על השלמים ששלמי גזיר טעונים תנופה וזהו ספק מצורע ואינו יכול להניף ועוד שהן טעונין לחם וחרוב בשלה ואין שלמים כאלו באין נדבה הילכך אין יכול להתנות שיהיה מוכשר לגלח אלא בזריקת דמי העולה כילד יעשה להחמיר עליו מביא פיילי חרס חדשה ונותן לתוכה רביעית מים חיים ומביא לפור דרור פירוש כדרך כל המצורעים בתגלחת הראשונה וחטאת העוף כדין טמא פירוש דשמא גזיר טמא הוא ותגלחת זו של טומאה היא ואין מתחיל גזירות טהרה עד שיביא חטאת טומאה שחטאתו מעכבתו אבל אשמו אינו מעכבו ושהא אותו

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פט"ו מהל' מיסורי ביאה הל"כ:
נט ב מיי' פ"ה מהל' ממזרים כפיה הל"י:
ס ג מיי' שם הל"ט ועי' נכ"מ:

תוס' הרא"ש

א"ל היא תועבה ואין בניה תועבין. תימה למה לי קרא כיון דק"ו דאלמנה פריכא הוא ופירכא גמורה היא דבפ' החולץ חזר בו רב יוסף מדבריו מתוך פירכא זו גבי הכל מודים במחזיר גרושתו דהולד פגום ור' יהושע גופיה חשיב ליה פירכא דמכשר בני צרות דב"ה לב"ש דקאמר התם מעידני בכם. וי"ל דאיצטריך למימר היא תועבה ואין בניה תועבין דלא תימא בניה תועבין משום דכתיב ביה טומאה כעריות כדאמרינן בפ"ק דיבמות ואפי' רבנן דר' יוסי בן כפר דדרשינן לרבות סוטה הנסתרה הא אמרינן אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואפי' למ"ד כיון דאיעקר איעקר מ"מ שפיר איצטריך היא תועבה דלא תימא דאמחזיר גרושתו נמי קאי: **השני** מה תהא עליו. שאילו היה חי מצורע חבירו זה יקרב לשם מי שהוא וזה יקרב לשם מי שהוא: ואפי' לא קרב אשמו כדבעי רב ששת לאוקומי ויכול לעשות מכל אחד ואחד מתן בהונות לשניהם ואי משום סמיכה יקריבוהו בלא סמיכה משום תקוני גברא: **דתנן** מצורע שהביא קרבן עני והעשיר. ומשנה היא בפרק בתרא דמסכת נגעים אבל מילתא דר' אליעזר ב"י לא מיתניא התם ובריתא היא מילתיה דר' אליעזר ב"י ובמס' ערכין פרק השג יד בתר דמייתי מתניתין דפליגי בה ר' שמעון ור' יהודה קאמר ותניא ר' אליעזר ב"י אומר הכל הולך אחר הצפורים ופי' התם דשלשתם מקרא אחד דרשו ואע"פ שלא היה צריך כן אלא מילתיה דר' יהודה ור' שמעון ניחא ליה להביא כולה פלוגתא דהך מילתא: **ואם** לאו אשם זה יהא שלמי נדבה. ותימה והיכי מצי מתנה בשלמים והלא צריך לקבל דמו של זה האשם כדאמרינן בריש איזהו מקומן דשני כהנים מקבלין את דמו אחד ביד ואחד בכלי ואם שלמי' קא עבר מדאורייתא כדאמרינן בפ"ב דזבחים שצריך לקבל כל דמו של הזבח. וי"ל דתקוני גברא שאני כדאיתא בפ' התערובות:

הגהות הב"ח

(**ה**) תוס' ד"ה למחרת וכו' בספק מצורע אייר וקאמר למחרת טבילתו שהוא יום הבאת קרבנותיו **מביא** את אשמו כו' והך בריתא: (**ג**) **בא**"ד אינו יודע אם נטהר מצרעתו אי לאו:

מוסף רש"י

היא תועבה. כלומר בעוגם עבירה (קדושין עז.). **ואין בניה תועבין.** דאין בתה הימנו פסולה לכהונה (יבמות יא:). **הכל הולך אחר חטאת.** אם הביא חטאת בהמה בעשירות, מביא נמי עולת בהמה, ואם הביא חטאת העוף בעניות, אע"פ שהעשיר מביא נמי עולה בעניות (ערכין יז:). **אחר צפורים.** שתי צפורין חיות שהוא מביא לצורך הזאה קודם תגלחת, אם בשעה שהו עליו הוי עני, מביא בעניות קרבנותיו, ואם באותה שעה היה עשיר מביא כל קרבנותיו בעשירות (שם). **למחרת.** בספק מצורע מוחלט וספק אינו מוחלט קאי, למחרת ביום השמיני (זבחים עו.). בתוספתא דנזירות קתני לה, מי שהיה ספק גזיר טמא וספק טהור, ספק מצורע מוחלט טמא ספק טהור, אוכל בקדשים לאחר ס' יום כו', ר"ש אומר למחר ס' יום שיש מביא אשמו כו' (מנחות קה.).

עד תגלחת שניה שיעשה כשיטהר בודאי מן הלרעת או שמא לא יביא אשמו כלל כיון שאינו אלא ספק טומאה וא"ל להביא להכשירו שום דבר ומה שמביא חטאתו ביום תגלחתו היינו כר"ע דאמר במסכת נזיר שאם גלח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום והכא זהו כמו גילוח בשמיני ששהא אותו מפני נזירות טהרה ומתנה על חטאתו אם טמא אני חטאתי זו חובתי לנזירות טומאה ועולה נדבה פירוש עולת בהמה שהיא ספק משום נזירות טומאה ואם טהור אני עולה זו חובתי וחטאת מספק ומגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו כדרך שהמצורעים מגלחים ואחר גילוח זה כתוב בתוספתא (פ"ו) מביא עולת בהמה כו' וגרלה שחסר כאן וסופר שלשים יום פירוש לימי נזירות טהרה וספק נזירות טהרה הוא מונה ואינו יכול לגלח לגרעתו תגלחת שניה הראויה להיות לסוף ח' ימים של ראשונה עד שיזרוק עליו מן הדמים ושמא נזיר טהור הוא וטוב לו להביא עולה מספק חטאת ושלמים כדפירשתי לעיל לפיכך ישהא החטאת והשלמים עד סוף נזירות טהרה שיהא אחר טהרת לרעתו בודאי ומתנה על העולה שהוא מביא עכשיו ואומר אם טמא אני פירוש אם טמא הייתי בתגלחת ראשונה העולה ראשונה היא נדבה וחטאת העוף חובה וזו תהא חובה ואם טהור אני עולה ראשונה היא חובה וזו נדבה כי תגלחת זו של עכשיו אינה כלום שאינה צריכה לא לנזירות ולא לגרעת כי אם הראשונה היתה של נזירות טהרה א"כ לא היה מצורע שימי לרעתו אינן עולין לימי נזירות כדאמרינן בפרק מי שאמר הריני נזיר מגלח (נזיר יח:) וכן בפ' ג' נזיריס (שם דף ס:) וחטאת העוף שהבאתי אז ספק ומגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו כדרך שהמצורעים מגלחים וזו היא תגלחת שניה של מצורע הראויה להיות בסוף ז' ימי ספירות מתגלחת ראשונה אלא שאינו יכול לעשות עד עכשיו מפני ספק נזירות שעליו שגילוח ספק מצורע אינו דומה איסור גילוח נזיר כדפירשנו רבי שמעון אומר למחר מביא אשמו כו' כדין מצורע בשמיני שלו והוא יום ס"א ומתנה עליו כו' ואוכל בקדשים מיד היינו אוכל בקדשים אחר ששים יום דקתני לעיל ומוכח בהליא שיום הס"א בשמיני שלו ומוכח נמי דלמחרת זהו למחרת של ס"א והוא במקום יום שמיני לתגלחתו כדפרישית: **וסמיכה** ונסכין. פי' בקונטרס דנאסר ליכא סמיכה כדאמרינן במנחות פרק שתי מדות (דף נ:) ולא עיין בה דתנן [ב] כל קרבנות היחיד טעונין סמיכה חוץ מבכור ומעשר ופסח [ג] ואילו אסר לא מפיק ובפרק כל הפסולין (זבחים דף נג.) פליגי אי סמיכת אסר מצורע דאוריתא או לא ומיהו לכ"ע סמיכה בעי ובפ"ב דנגעים (מ"ח) תנן בא לו [אצל] אסר סומך ד' ידיו עליו והא דקאמר הכא ואותו אסר טעון סמיכה היינו באקופיי ידא למ"ד סמיכת אסר הכא ולמ"ד סמיכת אסר [מצורע] לאו דאוריתא הא דתקינו ביה רבנן סמיכה באקפויי ידא יותר מבשאר קדשים כגון מעשר בכור ופסח יש ליתן טעם משום דשאר אשמות סמיכתן דאוריתא. והא דאין נמנעין כאן מלהביא קרבן זה משום דאם שלמים הוא טעון סמיכה נמודה והך סמיכה באקפויי ידא למ"ד לאו דאוריתא אין יוצא בה ידי סמיכה גם היא שלמים. וכה"ג אשכחן בפרק האשה גבי חמשה שנתערבו עוררות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהם שפטורין מלעשות פסח שני ולא מתנה בשלמים משום דשלמים טעונין סמיכה ופסח אין טעון סמיכה. יש ליתן טעם משום דתקוני גברא כדפ"ל: **ונאכל** ליום ולילה. ותימה ולתנייה בתודה דאם אינו אשם מצורע שהיא תודת נדבה. והכי שפיר טפי דלא ממעט כל כך באכילת קדשים דנאכלין ליום ולילה. י"ל דתודה לא מצי מתני משום לחם דלא משכח ליה תקנה לבוא על תנאי וכדאמרי' בפ' התודה: **כתוב** אחד אומר ישא ה' פניו אליך. כ"ש היה תמיהא על קשיא זו דלא כתיב ישא פניך אלא ישא פניו דמשמע דיפנה אליך וישם לך שלום.

שחיטתו בצפון ומתן בהונות ויוסיף. כחומר אשם ותנופה וסמיכה וחזה ושוק כחומר שלמים דבאשם ליכא סמיכה כדאמרינן במנחות בפ' שתי מדות: **נביא הפסוק.** דלמא לא מצורע הוא והוי שלמים וממעט זמן אכילתן ששוכף את העותר ליום ולילה והיה לו לאוכלו בשני ימים: **כוותיה בחדא.** דאשם לא קבע: **ופליג עליה בחדא.** שאין אשם בא על תנאי: **בן השונמית.** שהחיה אליסע מהו שיטמא לאחר שהחיהו מי חשוב כמת: **נחלם להן.** נתייאש בדבר: **לאוהביו משגר ממה שלפניו.** כך חכמה שהיא לאוהביו של מקום נתנה להם מפיו ולא מאוצר אחר: **מאי קמ"ל.** למה ליה למימר להו ירבה ביסיבה הואיל ובדחמיס הדבר תלוי: ויקדש

שחיטתו בצפון ומתן בהונות וסמיכה ונסכים ותנופה וחזה ושוק ונאכל לזכרי כהונה ליום ולילה ולא הודו לו חכמים לר' שמעון מפני [ד] שמביא קדשים לבית הפסול שמואל סבר לה כרבי שמעון בחדא ופליג עליה בחדא: שלשה דברי אגדה כתוב אחד אומר (ה) [1]כי לא אחפוץ במות המת וכתוב אחד אומר [2]כי חפץ ה' להמיתם כאן בעושין תשובה כאן בשאין עושין תשובה כתוב אחד אומר [3]כי [3.]לא ישא פנים ולא יקח שוחד וכתוב אחד אומר [4]ישא ה' פניו אליך כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין כתוב אחד אומר [5]כי בחר ה' בציון וכתוב אחד אומר [6]כי על אפי ועל חמתי [7]היתה העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה עד היום הזה כאן קודם שנשא שלמה את בת פרעה כאן לאחר שנשא שלמה את בת פרעה: שלשה דברי בורות אשתו של לוט מהו שתטמא אמר להם מת מטמא ואין נציב מלח מטמא בן שונמית מהו שיטמא אמר להן מת מת מטמא ואין חי מטמא מתים לעתיד לבא צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין אמר להן לכשיחיו נחכם להן איכא דאמרי לכשיבא משה רבינו עמהם: שלשה דברי דרך ארץ מה יעשה אדם ויחכם אמר להן ירבה בישיבה וימעט בסחורה אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל להם אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו שנאמר [7]כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה תני ר' חייא משל למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו ומשגר לאוהביו ממה שלפניו מאי קמ"ל דהא בלא הא לא סגיא מה יעשה אדם ויתעשר אמר להן [א] ירבה בסחורה וישא ויתן באמונה אמרו לו הרבה עשו כן ולא הועילו אלא יבקש רחמים ממי שהעושר שלו שנאמר [8]לי הכסף ולי הזהב מאי קמ"ל דהא בלא הא לא סגי מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים אמר להם ישא אשה ההוגנת לו ויקדש

כאן קודם גזר דין וכו'. תימה דבפרק מי שמתו (ברכות דף כ:) קאמר אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים מפני מה אתה נושא פנים לישראל אמר להם לא אשא פנים לישראל אני אמרתי ואקלקם ואבעבע והם מדקדקים עד כדילה משמע שמחלק בין עובדי כוכבים לישראל ואמאי לא משני כי הכא או הכא כתתם ויש לומר דלעולם שיעויא דהכא עיקר וקרא ט) דאמר לא ישא פנים מיירי בין בישראל בין בעובדי כוכבים אפילו קודם גזר דין שזהו קו המשפט ולישראל לאחר גזר דין אבל הוא נכנס להם לישראל לפנים משורת הדין ונושא להם פנים קודם גזר דין כדמשמע הכא מקרא דישא ה' פניו אליך ומלאכי השרת אמרו לפני הקדוש ברוך הוא למה נכנסת לישראל לפנים משורת הדין יותר מלעובדי כוכבים לישא להם פנים קודם גזר דין והשיב לא אשא להם פנים וכו': ט) **כאן** בעושה תשובה וכו'. בספרי משני אהך קושיא כאן קודם גזר דין כו' ותימה דבר"ה פ"ק (דף יז:) אמר גדולה תשובה שמקרעת גזר דינו של אדם שנאמר ושב ורפא לו מיתיבי השב בינתיים מוחלין לו לא שב בינתיים פירוש קודם גזר דין אפילו הביא כל אילי נביות אין מוחלין לו ומשני לא קשיא הא ביחיד הא בצבור אלמא ביחיד אין תשובה מקרעת גזר דין של אדם ובשמעתין משמע דמועלת תשובה אפי' ביחיד דומיא דבני עלי ואפי' לאחר גזר דין דאילו קודם גזר דין פשיטא דהקב"ה מקבל תשובה ועוד דלהמיתם משמע לאחר גזר דין וי"ל דסוגיא דשמעתין כרבי יאמר דאמר [ב] יפה לעקה [ג] בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין: **ואין נציב מלח מטמא.** משמע אבל אי לא הוה נגיב מלח מטמא אפילו לרבי שמעון נמי איכא למימר דמטמא אפילו באהל וכן נמי ליון מערתא דרבי בנאה בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף נח.) אתי נמי כר"ש דאמר מתן תורה לאיקרו ישראל אדם איכא לפלוגי אבל קודם מתן תורה אין חילוק והרב רבי משה מפונטיז"א פירש דבגזיר פרק כהן גדול (דף נד.) מרבי מאו בקבר קברי מתים שלפני הדבור אלמא קודם מתן תורה מטמא אע"ג דלא איקרו אדם ואי אפשר לומר כך דהך סוגיא דכהן גדול לא אתיא אלא כרבי שמעון דממעט להו מאדם ועוד אי בקבר גבי מגע כתיב ואחר מתן תורה מטמאין קברי עובדי כוכבים במגע ולא אימעוט אלא מאהל ואכי מסיק בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף פא.) ונראה לפרש דלפני הדבור היינו קודם שנאמר פרשת אהל דהיינו קודם שהוקם המשכן דלאיתא בגיטין פ' הניזקין (דף ס.) שמונה פרשיות נאמרו ביום הקמת המשכן וחשיב פרשת פרה ופרשת טמאין דס"ד כי יומת באהל מכאן ולהבא כתיב ולהכי אילטריך אי בקבר וקאי ריבויא אכי יומת ולא אאדם וכי האי גוונא איכא בפ' בתרא דהוריות (דף י.) כי יהיה פרט שלפני הדבור דגבי זיבה ט) **מתים** לעתיד לבא צריכים הזאה. ואם תאמר אמאי לא בעי הך בעיא על בן השונמית דאיירי ביה וי"ל שמא משום דכתיב קרא לעתיד לבא (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים ומספקא ליה אי הך זריקה הוא שלישי ושביעי אי לא אבל בן השונמית פשיטא ליה דלא בעי הזאה: והאמן

מלח טמא. ואפי' לר' שמעון דאמר קברי עובדי כוכבים אין מטמאין ואיכא למ"ד בפ' הבא על יבמתו דאפי' במגע לא מטמא היינו דוקא בעובדי כוכבים שלאחר מתן תורה אבל קודם לכן אין חילוק בין ישראלים לעובדי כוכבים: **מתים** לעתיד לבא צריכין הזאה. מה שלא שאלו אם מטמאין. משום דכבר השיב להם דאין החי מטמא ומה שלא שאלו בבן השונמית אם צריך הזאה י"ל דדוקא במתים לעתיד שאלו משום דכתיב בקרא וזרקתי עליכם מים טהורים:

א"נ כדדריש בספרי ישא פניו אליך ויסיר כעסו ממך כלומר פנים של זעם יסיר ממך. ויותר היה ראוי להקשות מוישא ה' את פני איוב או מהנה לדבר הזה נשאתי פניך דלוט. ובספרי מייתי ליה לקרא דלוט ובפ' שמתו אמרינן שאמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה כתוב בתורה לא ישא פנים ולא יקח שוחד ואתה נושא פנים לישראל שנאמר ישא ה' פניו א"ל ולא אשא פנים לישראל אמרו מלאכי השרת שלא היה לו לישא פנים לישראל אפי' קודם גמר דין כמו שאינו נושא [פנים] לאומות: **כאן** קודם תשובה כו'.

הגהות הב"ח

(ה) גמ' שלשה דברי אגדה כתוב אחד אומר כי לא אחפוץ **פנים** וכו' ולאחר גזר דין כתוב אחד אומר כי לא אחפוץ כי אם בחר כפ"ל: (ב) תוס' ד"ה כאן בעושה וכו' יפה לעקה **לאדם** נין:

תוס' הרא"ש

סמיכה ונסכים. פרש"י סמיכה משום שלמים דבאשם ליכא סמיכה כדאמרינן בפ' שתי מדות. וליתא דאדרבה מוכח התם דטעון סמיכה דתנן התם כל קרבנות היחיד טעונין סמיכה חוץ מבכור מעשר ופסח ואלו אשם לא קא חשיב ועוד בפרק כל הפסולין איכא למ"ד סמיכות אשם מצורע לאו דאורייתא משום דבעינן תכף לסמיכה שחיטה מדאורייתא ומצורע אינו יכול לינכס לעזרה ואיכא מ"ד סמיכות אשם דאורייתא ותכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא אלמא דס"ע מיהא בעי סמיכה ובהדיא תנן הכי במסכת נגעים בא לו אצל אשם וסמך שתי ידיו עליו. אלא י"ל דתנא סמיכה משום דסמיכה זו חלוקה משאר סמיכות שהרי באקפויי ידא. למ"ד סמיכה אשם מצורע לאו דאורייתא דלא תהוי עבודה בקדשים וה"ק ואותו אשם טעון סמיכת אשם דהיינו באקפויי ידא. ונסכים דקתני לאו משום דספיקא דשלמים דהא תנן בפ' ב' מדות דכל חטאת ואשם אין טעון נסכים. אלא שחטאתו ואשמו של מצורע טעונין נסכים. אלא מפני שאשם זה חלוק משאר אשמות דעלמא שטעון תנופת חזה ושוק נקטיה נמי הכא ולמ"ד סמיכת אשם [מצורע] לאו דאורייתא הא דתקינו ביה רבנן סמיכה באקפויי ידא יותר מבשאר קדשים כגון מעשר בכור ופסח יש ליתן טעם משום דשאר אשמות סמיכתן דאורייתא. והא דאין נמנעין כאן מלהביא קרבן זה משום דאם שלמים הוא טעון סמיכה נמודה והך סמיכה באקפויי ידא למ"ד לאו דאורייתא אין יוצא בה ידי סמיכה גם היא שלמים. וכה"ג אשכחן בפרק האשה גבי חמשה שנתערבו עוררות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהם שפטורין מלעשות פסח שני ולא מתנה בשלמים משום דשלמים טעונין סמיכה ופסח אין טעון סמיכה. יש ליתן טעם משום דתקוני גברא כדפ"ל: **ונאכל** ליום ולילה. ותימה ולתנייה בתודה דאם אינו אשם מצורע שהיא תודת נדבה. והכי שפיר טפי דלא ממעט כל כך באכילת קדשים דנאכלין ליום ולילה. י"ל דתודה לא מצי מתני משום לחם דלא משכח ליה תקנה לבוא על תנאי וכדאמרי' בפ' התודה: **כתוב** אחד אומר ישא ה' פניו אליך. כ"ש היה תמיהא על קשיא זו דלא כתיב ישא פניך אלא ישא פניו דמשמע דיפנה אליך וישם לך שלום.

תורה אור השלם

1. כִּי לֹא אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הַמֵּת נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים וְהָשִׁיבוּ וְחִיוּ:
יחזקאל א ב כה
2. אִם יֶחֱטָא אִישׁ לְאִישׁ וּפִלְלוֹ אֱלֹהִים וְאִם לַיְיָ יֶחֱטָא אִישׁ מִי יִתְפַּלֵּל לוֹ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹל אֲבִיהֶם כִּי חָפֵץ יְיָ לַהֲמִיתָם:
שמואל א ב כה
3. כִּי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבֹּר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד:
דברים י יז
4. יִשָּׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם: במדבר ו כו
5. כִּי בָחַר יְיָ בְּצִיּוֹן אִוָּהּ לְמוֹשַׁב לוֹ:
תהלים קלב יג
6. כִּי עַל אַפִּי וְעֵל חֲמָתִי הָיְתָה לִּי הָעִיר הַזֹּאת לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּנוּ אוֹתָהּ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה לְהָסִירָהּ מֵעַל פָּנָי: ירמיהו לב לא
7. כִּי יְיָ יִתֵּן חָכְמָה מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה: משלי ב ו
8. לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם יְיָ צְבָאוֹת: חגי ב ח

הגהות הגר"א

[א] גמ' ירבה בסחורה נמתק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה כמוב מ' אומר ישא ה' פניו אלוך. נ"ב עי' מהרא"מ בדרושיו פ' ויקהל דף מא ע"ב וכפ' לקוח אהבה בחידושי נלה:

מוסף רש"י

שחיטתו בצפון. כשאר אשמות, וטעון מתנת בהונות. כדין אשם מצורע, **וסמיכה ונסכים** כו'. כחומר שלמים, **ונאכל לזכרי כהונה ליום ולילה.** שמא אשם הוא (מנחות קה. וכנ"ל זבחים עו:).

תוס' הרא"ש (המשך)

בספרי מתרץ הך קושיא דההיא דלעיל כאן קודם גזר דין כו' ותימה מדמוקי הכא כי לא אחפוץ במות המת אחר תשובה ש"מ דמועלת תשובה אפי' ליחיד דומיא דבני עלי. וקשה דבפ"ק דר"ה מוקמינן הא דא"ר יוחנן גדולה תשובה שקורעת גזר דינו של אדם שנאמר ושב ורפא לו בצבור אבל לא ביחיד כו'. וי"ל דשמעתין דהכא כר' עיצחק דאמר התם יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין ואפי' ביחיד מיירי: **ואין** נציב

מסורת הש"ס

[ב] [פסחים יג.] ביצה יט: זבחים עה: בכורות ס:], [ג] [י"ל אשר], [ג] [ברכות כ: ר"ה יז: וע"ש], [ד] [נ"ל אימה לי העיר], [ה] [מנחות נב.], [ו] [ע' תוס' קדושין נה: ד"ה ולאמת אשם הוא וכו' ואשם אין טעון סמיכה וכו' ע"ש], [ז] הגיס. רש"ש], [ח] [ע' תוס' ר"ה יז: סוף ד"ה אשם וכו' כתבו יעוב על זה], [ט] [נ"ל דאשר], [י] [דיבור זה שייך לעיל קודם ד"ה כתוב], [כ] [ר"ה טז. יח.], [ל] [וע' תוס' מזיר נד. ד"ה לו ותוס' יבמות קפ. ד"ה ואין ותוס' ע"ז ג. ד"ה הכניס ותוס' סנהדרין נט. ד"ה אלא ותוס' ב"ק לח. ד"ה אלא ותוס' ב"ב נמ. ד"ה מלינין],

ויקדש עצמו. לשמש בגיעות: **שמשין.** להוציא את הזרע: **פחדא למים.** דלגת ירלה כי הכא מפני פחד כרכוס והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה שהחדרה מסלקת הדמים: **ביעפופא.** הבהלות פתאום שאדם רואה או שומע נבהל מרפיא: **אלא הא דתנן כל האנשים.** הממים מחזקינן להו כזבין סמוך למיתתן ואי טעמייהו דב"ש משום ביעתותא דמלאך המות זכריס היכי מטמאו הא זכר אינו מטמא באונס דקיימן ביה מבשרו[6] ולא מחמת אונסו[7]: **אלא טעמייהו דב"ש.** מדרבנן משום כבוד זבין התקינו שיהו מטבילין כליס של סמוך למיתה אף על פי שלא נגעו בהם לאחר מיתה: **[כליס].** אף הכליס של קודם למיתה: **מתביישין.** שאפילו במיתתן הס משונין מכל אדם: **מתני' מטמא משום כתם.** דדם נדה במשהו דאי משום טומאת מת לא מטמא אלא ברביעית: **ומטמא באהל.** אם כל הרביעית יחד: **שמטמאה משום כתם.** שנעקר מחייס: **גמ' לא"ק מקור מקומו טמא.** הילכך אף על גב שנעקר לאחר מיתה מטמא בנדות מפני שהיה במקור מחייס ואע"ג דלאחר מיתה אינו רואה היא: **באהל נמי מטמא.** בתמיה. הרי יולא מחייס: **דם תבוסה אינא ביניייהו.** לר' יהודה הואיל וספק הוא ספק אם נעקר כולו מחייס ספק אם נעקר מקצתו לאחר מיתה הוה דם תבוסה ומדרבנן מטמא באהל דמדאורייתא עד שתהא רביעית לאחר מיתה ור' יוסי סבר האי לאו דם תבוסה הוא דכיון דכורעת לילד הוא כולו נעקר מחייס: **איזהו דם תבוסה.** דאמרינן בפירקין דלעיל (דף סב:) דטומאתו דרבנן: **בחייו ובמותו.** שהתחילה הרביעית לצאת מחייס ספק כולו מחייס ספק כולו במותו זהו דם תבוסה וטמא מדרבנן באהל כדאמרי' בפירקין דלעיל [שם] דם תבוסה דרבנן: **וחכ"א.** זה אינו הואיל ואיכא לספוקי שמא כולו במותו הוה ליה ספק טומאה דאורייתא ברה"י וספקו טמא: **אלא איזהו דם תבוסה.** דטומאתו מדברי סופרים: **הרוג שיצא מו'.** דפשיטא לן דלא נפיק מיניה רביעית שלמה לאחר מיתה. וספק רובו מחייס מו' רבותא אשמועינן דאע"ג דמספקא לן אי רובו מחייס גזר עליה טומאה ומיהו אי הוה נמי רובא לאחר מיתה אין טומאתו מן התורה דרביעית שלמה דמת בעינן ומיהו אי הוה פשיטא לן דרובא מחייס לא גזרו עליה: שראשון

והאנן תנן שחרדה מסלקת הדמים. בלאו מתניתין דהכא הוה מצי למפרך אדרב אלא אגב דקאי לפרושי מתני' פריך אמתניתין: **אלא** טעמא דבית שמאי[8] בדתנן בראשונה. משמע דהך לא אתי כב"ה ותימה דבסוף מועד קטן (דף כז:) תני לה גבי שאר בראשונה דקתני התם דהוי הילכתא פסיקתא משמע דבכולהו הלכתא כמו שהתקינו לבסוף ובתוספת' דמכילתין (פ"ט) קתני לכולהו ואומר ר"ת דבריית' דהכא איירי בכליס שהיו עליה סמוך למיתה ומודו ב"ה בכליס שיש עליהס טומאת זבה אבל פלוגתא דמתניתין איירא דזב וזבה מטמאין באבן מסמא עד שימוק הבשר כו' שמא יתעלפה והך חומרא מוקמי בית שמאי בכל הנשים שמטמאין באבן מסמא עד שימוק הבשר ואהא דוקא פליגי ב"ה ועו"ל דבראשונה דהכא היינו דמתחילה היו נוהגין כב"ה ובבסוף התקינו לב"ע שיהיו נוהגין כבית שמאי: **מטמא** משום כתם. פי' כדס נדה במשהו דאי משום מת בעי רביעית: **מקור** מקומו **טמא איבא בינייהו.** לת"ק מקומו טמא ולא לענין שיהא הדם הנוגע בו טמא טומאת מגע דאפילו בלא מקור ליטמא אפי' פחות מרביעית משום דנגע במת אלא כתם דאייה גמורה קאמר שיטמא הדם במגע ובמשא אע"ג דלאו רואה היא לאחר מיתה הואיל והיה במקור מחייס ומשעת כבוס ליכא לטמויי כמו כתם דהא ודאי השתא הוא דאתא דם ולא מהני טומאת כתם אלא להיות טומאה בפחות מרביעית [במשהו]: **בין** בחייו בין במותו. מפרש ואזיל

ספק בחייו כולו ספק במותו כולו ספק בחייו ובמותו קלת בחייו קלת במותו: **ה"ג בפי' ר"ח ובתוספתא דאהלות** (פ"ד) הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו ובמותו ועדיין לא פסק ספק רובו מחיים כו'. ורבינו שמואל כתב דלא איתפרש ומפרש ר"י ועדיין לא פסק הדם משמת ושמא הולך ורבה עד שיהא רביעית שלמה ואף ע"ג דהשתא ליכא אלא רובו לאחר מיתה דגזרו אטו כולו מדין דם תבוסה אבל כשראינו כשפסק משמת לא גזרו עליו דין דם תבוסה כי בודאי לא יצא רביעית לאחר מיתה במה שיצא אחרי כן ודמו מטפטף לגומא[9] (שמא) מספקא ליה לר"י אי בעי רבי יהודה ועדיין לא פסק כרבנן וטיפה של מיתה לאו דוקא אלא הכי קאמר ומה שיטפטף לאחר מיתה אינו מתבטל ראשון ראשון אלא מצטרפין כולן עד שיהא בו שיעור לטמא ורבנן מטהריס[10] דראשון ראשון בטל אי דילמא לא בעי עדיין לא פסק וטיפה דנקט דוקא מדקאמר נקמן שאני אומר טיפה של מיתה עומדת לה על הענן הא אם ירדה למטה הוה מטמא רבי יהודה אע"ג דאין דרך לעמוד על הענן אלא מעט ורבנן דקאמרי ראשון ראשון נפסק רבותא קאמר אפילו לא פסק כיון דאינו אלא מטפטף ראשון ראשון בטל והרב ר' יהודה בן ה"ר י"ט מפרש ועדיין לא פסק פירוש מלהיות שותת אינו היה מטפטף היה טהור דראשון ראשון בטל וחכמים דבתר הכי היינו תנא קמא דמפרשי טעמייהו אמאי פליגי אדרבי יהודה מפני שראשון ראשון נפסק וכן נמי ר' יהודה בתר הכי מפרש טעמא אמאי פליג אדר"ש שאני אומר טיפה של מיתה עומדה על הענן ור"ת מפרש ועדיין לא פסק שאחר שנודע לנו שמת ראינו אלא פסק ובודאי איכא מיעוטו לאחר מיתה כדמפרש ואזיל ספק רובא מחייס ספק מיעוטו כו' ואתא לאפוקי מתנא קמא דאמר אפי' היכא דלספוקי שמא יצא כולו מחייס טמא: **ודמו מטפטף לגומא.** רבי יהודה נקט גומא משום שהזכיר טיפטוף שיהא יחד ומצטרף דבגומא גומא אינו מתערב יפה אלא נוטף כאן וכאן אבל רבי שמעון דנקט שותת אפילו בארץ מתערב יפה:

ויקדש עצמו בשעת תשמיש אמרו הרבה עשו כן ולא הועילו אלא יבקש רחמים ממי שהבנים שלו שנאמר [1]הנה נחלת ה' בנים שכר פרי הבטן מאי קא משמע לן דהא בלא הא לא סגי מאי שכר פרי הבטן א"ר חמא ברבי חנינא בשכר [2]שמשהין עצמן בבטן כדי שתזריע אשתו תחילה נותן לו הקב"ה שכר פרי הבטן: בית שמאי אומרים [וכו']: מאי טעמייהו דבית שמאי אי נימא משום דכתיב [3]ותתחלחל המלכה [4]ואמר רב מלמד שפרסה נדה הכא נמי אגב ביעתותא דמלאכא דמותא חזיא והאנן תנן [5]שחרדה מסלקת את הדמים הא לא קשיא פחדא צמית ביעתותא מרפיא אלא הא [6]דתנן ב"ש אומרים כל האנשים מתים זבין וב"ה אומרים אין זב אלא מי שמת זב [7]אקרי כאן מבשרו ולא מחמת אונסו אלא טעמא דב"ש כדתניא [8]בראשונה היו מטבילין כלים על גבי נדות מתות והיו נדות חיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין על גבי כל הנשים מפני כבודן של נדות חיות בראשונה היו מטבילין על גבי זבין מתין והיו זבין חיין מתביישין התקינו שיהו מטבילין על גבי כל האנשים מפני כבודן של זבין חיים: **מתני'** [9]האשה שמתה ויצאה ממנה רביעית דם מטמאה משום כתם [10]ומטמאה באהל רבי יהודה אומר אינה מטמאה משום כתם מפני שנעקר משמתה ומודה רבי יהודה ביושבת על משבר ומתה ויצאה ממנה רביעית דם שהיא מטמאה משום כתם אמר רבי יוסי לפיכך אינה מטמאה באהל: **גמ'** מכלל דתנא קמא סבר אף על גב דנעקר דם משמתה מטמאה משום כתם אמר (רבי) זעירי [11]מקור מקומו טמא איכא בינייהו: ומודה רבי יהודה: מכלל [12]דתנא קמא סבר באהל נמי מטמא אמר רב יהודה דם תבוסה איכא בינייהו דתניא [13]איזהו דם תבוסה ר"א ברבי יהודה הרוג שיצא ממנו דם בין בחייו בין במותו ספק בחייו יצא ספק במותו יצא ספק בחייו ובמותו זהו דם תבוסה וחכמים אומרים [14]ברה"י ספקו טמא ברה"ר ספקו טהור אלא איזהו דם תבוסה [15]הרוג שיצא הימנו רביעית דם בחייו ובמותו ועדיין לא פסק ספק רובו בחייו ומיעוטו במותו ספק מיעוטו בחייו ורובו במותו זהו דם תבוסה רבי יהודה אומר הרוג שיצא ממנו רביעית דם והיה מוטל במטה ודמו מטפטף לגומא טמא מפני שהטפה של מיתה מעורבת בו וחכמים [16]מטהרין מפני

מסורת הש"ס

6) [לעיל לא:], 7) סוטה כ: מגילה טו., 8) לעיל לט. סוטה כ:, 9) [ל"ל דתמיא], 10) [לעיל לה. וש"נ], 11) [מוספפתא פ"ט הי"ט] מ"ק כז:, 12) חולין פז:, 13) [לעיל טז. וש"נ], 14) [ל"ל מכלל דר"י סבר. רש"ל], 15) [מוספפתא דאהלות פ"ד ה"ו ע' אהלות פ"ג מ"ה ותמה הר"ש הא דמייתי הכא מבריית' ושביק מתני'], 16) [ויקרא טו], 17) [כריתות ז:], 18) [ל"ל דתמיא], 19) [עי' תוי"ט מה שתמה על זה מפ"ג מ"ה דאהלות], 20) ר"מ מ"ז [וצ"ל טמא], 21) [ע' בחולין פז. בתוס' ד"ה רואין אותו],

תורה אור השלם

1. הִנֵּה נַחֲלַת יְיָ בָּנִים שָׂכָר פְּרִי הַבָּטֶן: תהלים קכז ג
2. וְהַבּוּאוּנָה נְעֲרוֹת אִסָּתֵר וְסָרִיסֶיהָ וַיַּגִּידוּ לָהּ וַתִּתְחַלְחַל הַמַּלְכָּה מְאֹד וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת מָרְדֳּכַי וּלְהָסִיר שַׂקּוֹ מֵעָלָיו וְלֹא קָבָל:

אסתר ד ד

מוסף רש"י

ותתחלחל. נתמסמס חלב גופה (מגילה טו.). **שחרדה מסלקת את הדמים.** דקתני הגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה, מפני שאורח זמנו בא, ר"מ אומר אם היתה במחבת והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה, אם בדקה אחרי כן ומצאתה טהורה, הלא אמר אורח זמנו בא, שחרדה מסלקת את הדמים (סוטה כ:). **פחדא צמית.** דאגה שאינה באה פתאום אלא דוחפת שמא יפלו אויבים לחורבה, נומת את המקור מלהוציא דם, ואפילו בשעת וסתה (שם). ביעתותא. הבאה פתאום כגון זו אלא היתה חרדה עד עכשיו ופתאום היא מרגשת בעברה, וכן באתה שבאת לה שמועה מרדני פתאום, מרפיא. הדמים, פותח את המקור (שם). מבשרו. מכח אכזו ומתוקף ילדו (כריתות ח:). **על גבי נדות מתות.** הכלים שנשתמשו בהן בעודן בחיים שנטמאו בנגיעתן, שהנדה מטמאה בנגיעתה אדם וכלים (מו"ק כז:). **והיו נדות חיות מתביישות.** שעושין בהן מה שאין עושין לשאר מתות (שם). מקור מקומו טמא. וכל דם הבא דרך סס ואפילו אינו דם נדה, הוי אב הטומאה לעומת אדם טומאת ערב, ואם נגעה בטהרות טמאים (לעיל סז.).

עין משפט נר מצוה

סא א ב מיי' פ"ד מהל' מטמאי משכב ומושב הלט"ו סמג עשין ללא:
סב ג מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הלי"ל סמג סס:
סג ד מיי' שם הלי"ג:
סד ה מיי' שם הלי"ד:

תוס' הרא"ש

אלא טעמא דב"ש כדתניא בראשונה כו'. תימה דמשמע דהך בריית' דב"ש היא ובמוע' קטן מיתני לה בהדי שאר בראשונה דקאמר בראשונה היו מוליכין לבית האבל כו'. בראשונ' היתה הוצאת המת קשה לקרוביו כו'. ובתוספתא קתני להו לכולהו בהדי הדדי ומשמע דקי"ל הכי כמו שהתקינו לבסוף. ואומר ר"ת דבריתא דהכא איירי בכלים שהיו עליה סמוך למיתה דמודו ב"ה דאותו יש להם טומאת זיבה. ופלוגתא דמתניתין קיימא אריש דקתני דנדה מטמאה באבן מסמא עד שימוק הבשר והך חומרא מוקמי ב"ש בכל הנשים. וב"ה פליגי עלייהו בהא. והכי מייתי מהך בריתא דכי היכי דתקינו חכמים על כל בגדים סמוך למיתה משום כבוד זבין חיים הי"נ תקינו לב"ש דכל הנשים (מחמירות) [מטמאות] באבן מסמא. או א"נ הכי קתני בראשונה היו נוהגין כב"ה ולבסוף התקינו כב"ש: מקור מקומו טמא. ותימה היפוך לי בלא טעם דמקור שהרי נגע במת. רצ"ל שמחמת טומאת מקור חשיב כדם נדה אע"פ שנעקר ממנה משמתה ומטמאה במשא כדין דם הנדה וכעין החדרה: **מכלל** דר' יהודה סבר באהל נמי מטמא. הא כיון דא"ר יוסי אינו מטמא באהל א"כ מיירי בשנעקר הדם מחיים: דרה"ר ספיקו טהור. ולא החמירו בו חכמים לעשות אותו דם תבוסה כיון דשמא יצא כולו מחיים. ורש"י פירש דחכמים באין להחמיר ולומר דשמא מדאורייתא ברשות היחיד וברשות הרבים ספיקו טהור מן התורה אבל מטמא משום דם תבוסה דרבנן. אלא איזהו דם תבוסה דאינו אלא מדרבנן אפי' ברה"י כגון היכא דפשיטא לן דלא נפיק רביעית שלם לאחר מיתה: הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו ובמותו ועדיין לא פסק. כך כתוב הגירסא (בס"פ) [בתוספתא] וה"פ ועדיין לא פסק ויכול להיות רבה עד שיהא בו רביעית מדם שלאחר מיתה או גזרו בו טומאה אע"פ שאין בו רביעית אבל אם פסק כבר דידענן דתו לא יהיה רביעית לאחר מיתה לא גזרו בו. י"מ ולא פסק כלומר שותת (ששתת) דאי מטפטף ונפסק ראשון ראשון בטל והיינו כרבנן [דסיפא] דמטהרי בהכי. י"ס דגרסי ועדיין לח וה"פ דאי נקרש מקצתו אותו שנקרש בא מחיים וכאילו הוא בפני עצמו ואין כאן רביעית:

רבי יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם. וא"ת לרבא דמשני אליבא דרבי יהודה בזבחים בפרק התערובת (דף עט:) דבכ"מ אית ליה לר' יהודה מין במינו לא בטיל וכן נמי בפ' הערל (יבמות דף פא:) גבי חתיכה של חטאת וגבי פרוסה של לחם הפנים דקאמר התם ר' יהודה לא תעלה ומוקי לה התם רבה בר רב הונא כשנמוחה ופריך אי הכי מ"ט דר' יהודה ומשני ר' יהודה לטעמיה דאמר מין במינו לא בטיל והיא דקאמר התם בטיל היינו בטומאה דרבנן דמדאוריתא בכל שהוא סגי א"כ ה"נ דם תבוסה דרבנן ובטל ברובא ויש לומר כיון דשייך ביה טומאה רביעית דם דמטמא באהל ראוי להחמיר בו יותר ולא בטל ברובו במינו וא"ת ולפרוך מהכא לרב חסדא דאמר בפ' הקומץ רבה (מנחות דף כג.) נבלה בטלה בשחוטה דבתר מבטל אזלינן ואי אפשר לשחוטה שתעשה נבלה והוי ליה מין בשאינו מינו והכא נמי אי אפשר לדם המבטל להיות טמא ולבטל ביה דם של אחר מיתה ויש לומר דהתם אליבא דתנא דבי ר' חייא פליגי רב חסדא ורבי חנינא דסבר התם כרבי יהודה אבל לרבי יהודה גופיה אין חילוק ולעולם לא בטיל[ה]: **מערה** אין נוגעת לא. וא"ת וליתני אינה נוגעת לגופיה לא איצטריך דפשיטא דמערה דהא אינה מטמאה [ט] בהיסט ויש לומר דאיצטריך לאשמועינן דלא חיישינן שמא נגעה והכי נמי איכא לפרושי הא [י] דתניא במסכת ידים כל שאינו מטמא את המים במשא כשר לנטילת ידים ויש שרוצים לדקדק הא מטמא במשא אינו כשר לנטילת ידים ומתוך כך אוסרין לקבל מים מן עובד כוכבים ושיבוש הוא דהא נדה ויולדת וזבות ידיהן אף על פי שמטמאות במשא וכ"ש עכשיו שאנו זוטלין כולנו ממי טמאים ורואה דהתם אייר לתרומה או לחולין שנעשו על טהרת תרומה ולא אתא לדיוקא אלא לגופיה דכשר לערות לידים ואף ע"ג דמטמא במגע לא חיישינן שמא יגע ולעיל מייה תניא הכל כשרין ליטול ידים ואפילו טמא מת ואפילו בועל נדה שאינו מטמא [י] (בהיסט) ושמא כי היכי דקיל מנדה שאינו מטמא משכב תחתון [יא] [אלא] בעליון ובטבילה ויסה"נ [יב] קילמנדה שאינו מטמא בהיסט ומיהו קשיא הא דתנן במסכת כלים (פ"א מ"ב) למעלה מהן נבלה דמטמא במשא למעלה מהן בועל נדה שמטמא משכב תחתון בעליון אלמא מטמא נמי במשא מיהו מצינן למימר דאע"ג דאינו מטמא במשא קאמר שפיר למעלה מנבלה כיון דאיכא חומרא חדא לית בנבלה דה"נ תנן לעיל ומטמא באהל ותנן בתר הכי למעלה מהן מת שמטמא באהל אע"ג דאינו מטמא באהל מסמא ואומר ר"י דלא קשה מידי אפילו אי מטמא במשא כנבלה היינו דמטמא את הטהור הנושא אבל כשהוא נושא את הטהור כגון הכא הוא נושא את המים לא מטמא כדאמר בפ' ר"ע בשבת (דף פג:) זה הסיטו של זב שלא מצינו לו חבר בכל התורה כולה שאם תכריע טומאה את הטהרה בכף מאזנים שיהא טמא: **חולין** הטבולין לחלה לאו בחלה דמו. דוקא לענין טבול יום כדאמרינן לעיל בפרק קמא (דף ז.) כל שולאי מטמא חולין כו': **ואם** נפל מרוקה ומדם טהרה על כבר של תרומה שהוא טהור. והכי תנן בריש פ"ב דטבול יום משקין היוצאין ממנו כמשקה הנוגע בהן אלו ואלו אין מטמאין את הקדשים אבל מפסל פסלי ליה אבל תרומה אפילו אינה פוסלת כדתני הכא אם נפל רוקה ודם טהרה על כבר של תרומה שטהורה ואין לפרש במשקה חולין הנוגע בהן דהא טבול יום אינו מטמא משקה חולין ומאי קאמר אלו ואלו אין מטמאין (קדשים) אפילו מפסל נמי לא פסלי ואין לפרש במשקה חולין שנעשו על טהרת הקדש דהא חזרו לומר בשמעתין דלאו כקדש דמו:

הרואה יום אחד עשר וטבלה לערב בו'. דספירת ערב לאו ספירה היא כדקאמר בגמרא ושוין בטבילת לילה שאינה טבילה מכאן קשה לפירוש רש"י שפירש בפ' ב' דזבחים (דף כג.) ובפסחים פרק כילד צולין (דף פח.) דקאמר לר' יוסי דקאמר מקצת היום כיום וזבח שראתה בשביעי שלה אינה סותרת לאחר טבילה ופריך התם אלא זבח גמורה היכי משכחת לה ומשני בשופעת אי נמי בראתה בשני בין השמשות ופי' רש"י הא דלא משני בראתה בלילות משום דלמ"ד מקצת היום כיום לילה משיבא ספירה ולא צריך עמוד השחר לטבול והשתא קשה דלא"כ מתני' דלא כר' יוסי וכן מתני' דמגילה פ' הקורא (דף כ.) דתנן כולן שעשה משעלה עמוד השחר כשר משמע דבלילה לא הוי ספירה ומפ'

ראשון ראשון נפסק. שאין זב בקילוח אלא נוטף והלך אפי' היה רוב לאחר מיתה טהרי מתחילה דם נפל מחיים בתוך הגומא ואח"כ נפל דם מיתה עליו טיפין טיפין כל טיפה וטיפה שנפלה בטלה בדם הראשון שהיה בגומא מחיים והיכא אמרי' דם תבוסה בשוכב על האדן ודמו זב ואינו נפסק ההוא כי הוי לאחר מיתה רובא אזלינן בתריה מדרבנן ואי נמי מספקא לן גזור בה טומאה: **דאין דם מבטל דם.** בפרק כסוי הדם[ט]: **שופה לארץ.** שאינו נוטף אלא אותה ואינו נפסק הילכך לא מבטל ההוא דלאחר מיתה שהוא הרבה אבל נוטף ראשון בטל ואפילו טיפה שלאחר מיתה מרובה בטלה שלא נפל ביחד: **מתני' מערה מים לפסח.** מכלי אל כלי לרחוץ בו את בשר הפסח אבל במים אינה נוגעת שהיא טבולת יום שטבלה לסוף שבועיים ואין לה הערב שמש עד יום שמונים שהוא תכף להבאת כפרתה והכתוב עשאה טבולת יום דכתיב (ויקרא יב) בכל קדש לא תגע וקי"ל[מ] בכל קדש לרבות את התרומה וטבול יום שני הוא וכשהיא מערה אינה נוגעת במים אלא בכלים ושני אינו מטמא כלי: **חזרו לומר הרי היא כמגע טמא מת.** שהוא ראשון לקדשים אבל לחולין לא הילכך אפילו נוגעת במים אם תרלה שהמים חולין הם וטבול יום שני הוא ואין שני עושה שלישי בחולין ואף ע"פ שהמים הללו נעשים על טהרת הקדש שהרי לרחילת פסח עשויות לא מהני בהו שני דחולין הנעשה על טהרת הקדש לאו כקדש דמו: **גמ' נוגעת.** במים לא: **לקדש דמו.** ומהני בהו שני: **מתני' ומודים שאוכלה במעשר.** כדין טבול יום: **וקולה לה חלה.** עד שלא תקרא עליה אם ומנחתה בכלי: **ומקפת.** ומקרבת הכלי אצל הטיפה כמו אקפינהו ולא אדמו בשחיטת חולין (דף כ.) וכמו אין מקיפין שתי חביות במס' בילה (דף לב:). ובגמרא מפרש דמלוה לתרוס מן המוקף מן הקרוב לדבר שהוא תורם עליו: **ואם נפל מרוקה.** דהוו להו משקים היוצאין מן הטבול יום וטהורים כדתניא בגמרא: **צריכה טבילה.** ליל שמונים לתרומה מפני שטבולת יום ארוך היא והסיחה דעתה מן התרומה ואם ישראלית היא טובלת לגיאת מקדש: **אינה צריכה.** אבל לקדשים מודו ב"ה דקיימא לן (חגיגה דף כא.) האוכל ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש הילכך[ט] לאחר שהביאה כפרתה טובלת לקדשים: **גמ' לאו כחלה דמו.** ולא מהני בהו שני: **מתני' הרואה יום י"א.** שהוא סוף ימי זוב ואין יום שלאחריו מצטרף עמו לזיבה: **משכב ומושב.** אפילו בעלה מטמא משכב ומושב לטמא אוכלין ומשקין שהוא כבועל שומרת יום כנגד יום דקסבר יום י"א בעי שימור:

וב"ה

כמשקין שהוא נוגע בהן (חולין פז:). ואלו ואלו אינן מטמאין. דלא גזור בהו רבנן טומאה (שם פח.). חרץ ממשקה הזב. כגון שנשה מעיינות הזב המטיין בפרק דם הנדה (נד:) שהן אב הטומאה לטמא אדם וכלים, וזבו ורוקו ומימי רגליו ושכבת זרעו של כל אדם, דילפינן מרוק, דכתיב וכי יזרוק הזב, מה רוק שהוא מתעגל ומתאסף יחד ואח"כ יוצא, אף כל שהוא מתעגל ויוצא, ומשקין אחרים יוצאין ממנו שאינם אב הטומאה, לפי שאינם מתעגלים ויוצאים כרוק, ואלו הן דמעת עינו דם מגפתו וחלב האשה (חולין פח.).

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פ"ה מהל' טומאת משכב ומושב הלכה ד:

סו ב מיי' פי"ח מהל' אבות הטומאה הל"ט:

סז ג ד מיי' פ"ה מהל' טומאת משכב ומושב הלכה ד:

סח ה מיי' פ"ג מהל' מעשר שני הל"ד:

סט ו מיי' פי"ב מהל' תרומות הל"א:

ע ז מיי' פ"ג מהל' תרומות הל"י:

עא ח מיי' פ"י מהל' אבות הטומאה הל"ד:

עב ט מיי' פ"ה מהל' משכב ומושב הל"ו וס"ו מהל' איסורי ביאה הל"ז:

תוס' הרא"ש

מערה מים לפסח. אבל לא תגע בהן דחולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו. והאי דנקט מערה ולא נקט אינה נוגעת לאשמועינן דאע"ג דאינה נוגעת לא אסרו לערות שמא תגע: **בקודש** דמו. הכי נמי הוה מצי למימר כתרומה דמו דאשכחן מאן דסבר הכי בפ' אין דורשין: אלו ואלו אין מטמאין. אומר ר"ת דהכי פירושו כמשקין של תרומה הנוגע בהם דאילו כמשק' חולין שהורין גמורים הן דאין טבול יום מטמא משקה חולין. אלו ואלו אין מטמאין היינו אין מטמאין קדש אלא פוסלין. אבל תרומה אפי' מיפסל נמי לא פסלי כדקתני מתניתין ואם נפל מרוקה או מדם טהרה שלה על כבר של תרומה טהור. ואין לפרש דמשקה חולין קאמר ובחולין שנעשו על טהרת הקדש דהא סבירא לן השתא דלאו כקדש דמו כמו שחזרו לומר הרי הן כמגע [טמא] מת לקדשים ומותרת אף לגע בידים ואינן פוסלין את הפסח ואלו משקין היוצאין ממנו פוסלין את הקדש מדקתני על כבר של תרומה טהור מכלל דשל קדש טמא: **הרואה** י"א. ה"ה עשירי למ"ד בגמרא לא בעי שימור:

מסורת הש"ס

א) מוקין פז: [זבחים עח. לה. לו. מנחות כב. פסחים סה:]. **ב)** [מוספפת דאהלות פ"ד ה"ו ע"ש]. **ג)** [חגיגה יט: מוקין ג:]. **ד)** [מוקין ג:]. **ה)** [סוטה כט: מעילה ח. ע"ש מוספפת דטהרות פ"א ה"ג]. **ו)** [לעיל כט:]. **ז)** פסחים לה. יבמות עד: [נדעעים פי"ד מ"ג וע' בר"ש בהג"ה]. **ח)** לעיל ז. **ט)** [עירובין נ: וש"נ]. **י)** טבול יום פ"ב [מ"א ע"ש מוקין פז:]. **כ)** [במשנה ליתא]. **ל)** [מוקין פז:]. **מ)** [יבמות עב.]. **נ)** בפ"א טוקפ: [במתר, **ס)** [וע"ע תוס' מנחות כב: ד"ה ור' יהודה סבר]. **ע)** ס"פ במשנ. **פ)** רש"ל במשנ. **צ)** רש"א.

גליון הש"ם

תוס' ד"ה מערה וכו' התניא בבמ' ידים וכו'. בתוספתא הוכא בר"ש ספ"א דידים: **באו"ד** קיל מנדה שאינה ממטא בהיסט כו'. ע' יומא ו ע"ב תד"ה שמטמא:

הגהות הגר"א

[א) גמ' חוץ ממשקה הזב. שהוא אב הטומאה ממתן:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' מערה אין נוגעת לא אלמא חולין וכו' אימא סיפא חזרו לומר כו' אלמא מוקן. ד' מלא אלו אלמא. אימא סיפא. אלמא. ממתקן. וכ"כ כ"ז ממתק לדעת מהרש"א וכ"כ בר"ש מסנה מ' פ"ב דטבו"י יעו"ש: **ב)** שם מתני' מני אלא שאול היא. כ"ב עי' פאר הלכה פ' ה' ע"ג באורך ועוד שם דף ו' ע"ב ד"ה בזה:

מוסף רש"י

אין דם מבטל דם. דקסבר מין במינו לא בטל (חולין פז: ובבי"ז זבחים לה. עז). **חולין שנעשו על טהרת הקדש.** אדם הרגיל לאכול קדשים מקבל עליו לאכול חולין בטהרת הקודש, כדי שיהו בני ביתו זהירין וזקיקין בטהרת הקודש (חגיגה יט:) אי: שרוצה להרגיל עצמו בטהרת קדשים אם יאכל שלמים אי תודה יהא נקי בשמירתן (חולין ב:). **לאו בקדש דמו.** ואין מייב ליזהר בהו (שם ג:). **טבול יום תחילה לקדש.** דהוי ראשון ומטוי לקודש שני, דאותו שני עושה שלישי וכיביי בקודש ופוסל את התרומה (מעילה ח.). מעלה עשו בקודש להיות טבול יום אלא כראשון לטומאה ויטמא שני בקודש זה מזה, שאוכל שנגע בטבול יום עשה שני ועושה את חבירו שלישי ושייסה קרויין טמאין שמקלקלין את חבריהם והשלישי פוסל את הרביעי להיות הוא עצמו פסול, אבל לא יפסול את אחרים במגעו (סוטה כט:). **צריכה טבילה באחרונה.** יולדת שהיא טבולת יום כל שעיה ושעה, שהרי לסוף שבועיים היא טובלת ואינה אוכלת בתרומה עד שיבוא יומי טוהר, כדכתיב בכל קדש לא תגע, וקאמרי ב"ש שאריכה לטבול לאור שמונים ואחד שהוא סוף שמונים (לעיל כט:). **מן המוקף.** סמוך, כמו (חולין עו:) מקיפין בבוטר, שסומכים זו לזו ורואין אם דומות זו לזו (ערובין ל: ובבי"ז חולין ז). **משקה טבול יום.** אותן משקין היוצאים ממנו הרי הן

וכ"ה פוטרין מן הקרבן. דלא בעי שימור. אבל לענין טומאה מודו מדרבנן להחמיר גזרה יום י"א אטו תוך י"א יום דמטמאה בועלה מדאורייתא עד שתספור קצת יום המחרת כדיליף לקמן [עב.] מיהיה להא: **טבלה יום שלאחריו.** דעבדה שימור קצת ושימור מעליא הוא אלא שתוך י"א יום אסור לעשות כן שלא תבא לידי ספק שמא תראה לאחר תשמיש ומלטרפין הימים לזיבה ואין טבילתה טבילה: **מטמאין משכב ומושב.** ואפילו בועלה מדרבנן גזרו אטו תוך י"א יום: **ופטורין מן הקרבן.** דהא עבדי שימור ואע"פ שחזרה ורואה אין מלטרפין לזיבה שהרי תחילת נדה היא: **גרגרן.** ממהר לחטוא שמא ירגיל בכך תוך י"א אבל לענין טומאה טהור: **וחייבין בקרבן.** ואפילו לא תראה למחר דהא בעי שימור והרי בעל זבה קטנה: **טבלה יום שלאחריו.** דעבדה קצת שימור ושמשה: **ה"ז תרבוה רעה.** שמא תראה אחר כן ותצטרף לשלפניו ואין טבילתה טבילה: **ומגען.** לענין טומאה וטהרה: **ובעילתן.** לענין קרבן: **פלויין.** שאם תראה מגען מגע זבה וחייבין בקרבן ואם לא תראה מגען טהור ובעילתן פטורה: **גמ' ה"ל ושוין בטובלה לילה לזבה.** ואע"פ שחלוקין ב"ה ברואה יום י"א וטבלה לערב שפטורין מן הקרבן התם משום דיום י"א לא בעי שימור הילכך לאו זבה הוא אבל זבה קטנה של תוך י"א יום בעיא שימור דאין טבילת לילה עולה עד שתשמור יום המחרת קצת ותטבול: **ושוין ברואה תוך י"א יום וטבלה לערב ושמשה שחייבין בקרבן.** כאילו בועלה ביום. והך סיפא פירוש דריסא הוא: **אם שיוה לו לטומאה.** שאתם מודים שמטמאה בועלה משכב ומושב ליל מוצאי י"א: **בתוך י"א מלטרף עמו לזיבה.** הילכך צריכה לשמור יום המחרת כנגד יום הראייה: **להחמיר.** מדרבנן: **להקל.** להביא חולין בעזרה: **נושאים.** מוקשין: **אמר רב הונא משכבות ומושבות שבשני.** לראייתה הרואה תוך י"א וטבלה יום שלאחריו לב"ש דמחמירי ומטמאין משכב ומושב מדרבנן לאחר טבילה ואפילו לא ראתה מאי טעמא דכיון דכי חזיא מטמאה למפרע מדאורייתא שהרי מצטרף לזיבה כי לא חזיא נמי גזרינן מדרבנן אטו ראתה: **פגינה טבלה יום שלאחריו.** יום י"ב שאינו מצטרף ואחר כן ראתה וקס"ד האי ראתה דלאחריו כאילו לא ראתה תוך י"א דמיא דהא עכשיו היא מטמאה מתחילת נדה ואינה פוסלת טבילה של שחרית והך טומאה מדרבנן היא דגזרינן י"ב אטו י"א ה"נ גזרינן לא ראתה אטו ראתה: **ראייה נדה היא.** ואינה מצטרפת אלא מעכשיו מטמאה וטומאת מעת לעת הוא דאיכא עליה וטומאת מעת לעת אינה מטמאה את בועלה אלא משום דגזרינן יום שלאחר י"א אטו תוך י"א דאורייתא ה"נ תוך י"א כי לא ראתה בשני אחר טבילתה גזרינן אטו ראתה: **א"ל אביי לרב יוסף רב כהנא.** דאמר ראתה שאני הכי קא קשיא ליה אע"ג דהך טומאה מדרבנן ליכא למימר כי היכי דגזרי ב"ש ראייה שניה דלאחר י"א אטו ראייה שניה תוך י"א ה"נ נגזור לא ראתה אטו ראתה דראייה דראייה מיתחלפא ראתה בלא ראתה לא מיתחלפא: **ועוד תנן.** דלא כרב הונא: **הרואה ראייה אחת של זוב.** בשני מיירי: **כשומרת יום לנגד יום.** בשני שלה שמגעה תלוי אחר טבילה אף זה מגעו תלוי אם טבל לאחר ראייה שניה ומצטרף לזיבה: **כבעל קרי.** וטהור למעשר לאחר טבילה מיד. קתני מיהא לב"ש שומרת יום וזב דראייה ראשונה שוין: ותניא

ומפ' ר"ת דהכי פריך זבה ביממא היכי משכחת לה מדכתיב כל ימי זוב טומאתה אמרי' לקמן אימר ביממא תהוי זבה משמע דברגילה ימים היא נעשית זבה מיהא תימה מאי קא משני ברואה בשני בין השמשות מ"מ ליכא אלא ב' ראיות ביום וג"ל דלא חש להזכיר השלישית כיון שהזכיר השניה ממילא ידע' השלישית וכן ג"ל לפירש"י דבסוף פרק ב' דנזיר (דף טז.) דאיכא נמי הך סוגיא דכילד לולין (פסחים דף פח.) ומשני דחזאי תלתא יומי סמוך לשקיעת החמה דלא הוי שהות דסליק ליה למנינא ותלתא יומי לאו דוקא בדבחדא סגי כשראתה בשני עד הלילה ור"י מפרש זבה גמורה לר' יוסי היכי משכחת לה כיון דאית ליה לרבי יוסי מקלת היום ככולו בתחילת היום דקאמר זב הרואה בשביעי שלו אינו סותר התחלת היום ושלים ז' ה"ל נמי דסוף היום ככולו ואפי' ראתה בלילה מה בכך מ"מ מקלת היום ככולו וסוף היום להוי שימור וכן משמע בנזיר (דף טז.) דקאמר ולרבי יוסי כו' כיון דחזאי פלגא דיומא אידך פלגא סליק לה שימור משמע שסוף היום מחלות ואילך הוי שימור דאידך פלגא ומשני דחזאי תלתא יומי סמוך לשקיעת חמה דלא הוי שהות פי' סוף היום סליק לה למנינא דראייתה ות"ת ולרבי יוסי נימא וכי ככותאי אמרה לשמעתיה דאית ליה מקלת היום ככולו ושמעתיה דרב אוקמינן לעיל (דף סט.) דלא ככותאי ובנזיר אוקמינן רב כרבי יוסי וי"ל דכי אית ליה מקלת היום ככולו היינו בשביעי לזבה שהוא יום אחרון של חשבונה וכן בשומרת יום כנגד יום מקלת יום שפירה עולה ואינה סותרת שאין לה למנות יותר והוא סוף חשבונה אבל בתחילת הספירה לא אמרינן שסוף היום שהיא פוסקת בו שיהא ככולו מיהו קשה לאמרי' בפ"ק דר"ה (דף י.) אמר רבא ק"ו ומה נדה שאין תחילת היום עולה לה בסופה סוף היום עולה לה בתחילתה שנה שתחילת היום עולה לה בסופה אינו דין שסוף היום עולה לה בתחילתה ומאי קושיא זבה תוכיח לרבי יוסי שתחילת היום עולה לה בסופה ואין סוף היום עולה לה בתחילתה ואור"י דאליבא דרבנן קאמר רבא ולא אליבא דר' יוסי ועוד נ"ל דאפילו לרבי יוסי אין שייך לומר יוכיח מזבה לנדה דגבי נדה דין הוא שיהיה יום ראשון מן החשבון כי למה לא יהיה ככל הטומאות שאין צריכין נקיים אבל זבה דצריכה נקיים נהי דבסוף החשבון יעלה שמיד שנכנס השביעי נכנס בטהרה מ"מ יום שפוסקת בו שאינו טהור אינו דין שיעלה לה לחשבון הנקיים ד): **אף** אתם השוו מדותיכם. ות"ת ומאי ס"ד דב"ש הא ודאי לדידהו נמי איכא לאקשויי הכי וי"ל דקסברי ב"ש דיום י"א שהוא מדאורייתא אי מחמירינן ביה לטמא משכב ומושב אתי למימר ביה חיוב קרבן אבל ביום שלאחריו שהכל יודעין שהוא מדרבנן לא אתי לחיובי קרבן אי מחמירין ביה לטמוי משכב ומושב:

אמר רב כהנא ראתה שאני. ואדרבה מגליה לרב הונא בתוך י"א יום בלא ראתה והיינו דקאמר רב כהנא הכי קא קשיא ליה פי' אדרב הונא ועוד תניא דלא כרב הונא:

אלא

ב) [לעיל נד.], ג) זביס פ"א מ"א, ג) [ויקרא טו], ד) [וע' תוס' לעיל לג. ד"ה סופרתו ותוס' פסחים פא. ד"ה ג"כ],

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' בש"א מטמאין משכבות ומושבות ופטורים מן הקרבן כנ"ל: **ב)** תוס' ד"ה (בדף עא ע"ב) הרואה וכו' ותלתא יומי ל"ד דבחדא. מלת דבחדא נמחק. וע"ב דבתרתי כנ"ל וכמ"ש רש"א:

מוסף רש"י

הרי זה גרגרן. אלא המתין יום זה (לעיל נד.). **ומגענן ובעילתן תלויין.** חו' היא מגייתן אם תראה היום יהיו טומאין למפרע וחייבין בקרבן (זבחים כט.).

תוס' הרא"ש

ושוין בטבילת לילה לזבה שאינה טבילה. פרש"י דשוין דסיפא [הוא פירושא] לשוין דרישא. ורבינו מאיר פירש דקאי אהא דתנן במתניתין גבי זבה קטנה היכא דחל יום י"ב יום טבילתה וקדמה וטבלה בלילה דלב"ש מטמא משכב ומושב וחייבין בקרבן ולב"ה פטורין מן הקרבן שוין הן ומודו להו ב"ה לב"ש היכא דחל שביעי לספירתה יום י"ב וקדמה וטבלה בלילה שחייבין בקרבן: **אף** אתם השוו מדותיכם כו'. (וב"ש) [וב"ה] סברי דביום י"א כשטבלה לערב אין לגזור טומאה דלמא אתי למימר טומאה דאורייתא היא לפי שהוא מי"א ימי זיבה ויבא לחייבה קרבן ותביא חולין לעזרה. אבל ביום שלאחריו מידע ידעי כ"ע דתחלת נדה [הוא] וחומרא דרבנן בעלמא הוא ולא יבא לטעות לענין קרבן:

עין משפט נר מצוה

עג א מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ז:

עד ב מיי' שם הל"ח ופ"ה מהל' איסורי ביאה הל"ט ומשנ ומושב הלכה ח:

עה ג מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ג ופ"ה מהל' משכב ומושב הל"ו:

עו ד מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ג ופ"ה מהל' משכב ומושב שם:

עז ה מיי' פ"ה מהל' משכב ומושב שם ופ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ב:

עח ו מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הל' ו:

ח) **אלא** אימא כבועל שומרת יום בנגד יום. וקשה דל"כ מסקינן דשומרת יום כנגד יוס בשני שלה אין בועלה מטמא משכב ומושב והא תניא טבלה ביום שלאחריו ושמשה את ביתה ואח"כ רואה מטמאין משכב ומושב ומטמאין משמע לשון רבים דקאי אתרוייהו היא ובועלה וליכא למימר דאתה שאני דהא מתרגא מילתא דרב יוסף ואידחי רב כהנא וי"ל דהך מסקנא דהכא ליישובי מילתא דרב הונא אתא דלא תקשי ליה מברייתא ומיהו מילתא דרב יוסף אדחי ויתא נמי טפי לרב הונא דלא תקשי מאי קמ"ל דודאי רואה שאני כדמתרץ אביי מילתיה דרב כהנא וסבר רב הונא דלענין בועלה דלא שכיח אית לן למימר דאתה שאני אבל איהי דשכיחי בה דמים אפי' לא רואה דגזרינן אטו רואה כי היכי דגזרינן רואה ביום י"ב אטו רואה תוך י"א ואע"ג דרמיית י"ב אינה סותרת ועוד אור"י דאפילו קיימא מילתא דרב יוסף ניחא דלא קשה ממתני' דודאי ביום שלאחריו דהיינו ביום י"ב דשכיח בועל גבה דליכא איסור דאורייתא מטמא בועל משכב ומושב אע"ג דלא רואה אבל תוך י"א יוס בשני שלה אע"ג דגבי דידה לא מפלגינן בין רואה לא רואה מ"מ בועל אינו מטמא משכב ומושב אלא בראה: **מאי** שנא איהו. פי' בקונטרס מאי שנא בועל דלא מטמא משכב ומושב ט) ותימה דהיינו האי דפריך בתר הכי מאי שנא בועל דלא מטמא משכב ומושב וי"ל דמעיקרא פריך משום לתאי דידיה וכי משני דלא שכיח ביה דמים פריך ולטמא משום לתאי דידה ור"י מפרש מ"ש דאיהו רואה דאייה אחת של זוב דתולין משכבות ומושבות שבין ראשונה ואין מטמא אלא ע"י תלייה אם יראה ואם לא יראה טהורין ומאי שנא איהי דכי רואה תוך י"א יוס דמטמא משכב ומושב ואע"ג דלא רואה לרב הונא מיהו לא דמי דהתם משום דכי רואה סתרה ולכך החמירו בלא רואה אבל זב אפילו יראה לא יסתור לכך נראה מאי שנא איהי דכי טבלה יום שלאחר י"א יוס ושמשה ורואה דמטמא משכב ומושב בלא תלייה אע"ג דהתם נמי אין סתירה ולהאי פירוש דפרשינן דראה לאו דוקא פריך אבל לאידך פירושא דאמרינן דאתה שאני אבל לא רואה תולין שון איהו ואיהי: **אלא** חצי לוג שמן לתודה ורביעית ב)יין לנזיר. נראה דהכי שמע מרביה וגרסינהו ג"ע ר"ע חלק עליו מכל שלשה אלה כדאמר לקמן גבי אחד עשר יום הלכתא לר' אלעזר בן עזריה קראי לרבי עקיבא והוא הדין נמי דבשלישי פליג אע"ג דלא אשכחן:

רבי יוחנן אמר הלכה אחד עשר. תימה במאי פליגי ר' יוחנן ור"ל הא רבי אלעזר בן עזריה לא אייתי אלא בחשבון הימים שבתוך אחד עשר דשייכא בהו זיבה אבל בשימור אחד עשר לא אייתי כלל וכן משמע מדפריך לקמן הני קראי נינהו ואי איהו אייתי בהלכתא אחד עשר ליישבי קרא לענין הימים שהיא זבה והלכתא לשימור אחד עשר ויש לומר דודאי הלכה דקאמר רבי אלעזר בן עזריה לא אייתי אלא בענין הימים דשייכי בהו זיבה ורבי יוחנן ור"ל בסברא בעלמא פליגי דרבי יוחנן קאמר כיון דיוס שאחר י"א הוא נדות אין י"א צריך ספירה (ב) ור"ל סבר דאפילו שימור אינו נעשה לעשירי כיון דאינו גדולה דליכא אלא ב' ימים והשתא ניחא דהש"ס פריך קראי נינהו: כלל ביום י"א אי הוי שימור אי לא אלא קאמר שיש י"א בין נדה לנדה דשייכא בהו זיבות ולא נדות. ועוד לפי דברי ר' יוחנן ור"ל מאי קא פריך קראי נינהו הא לא אייתי קרא בדין י"א יום אי בעי שימור או לא. או אי הוי שימור לאחריני ומתוך לשון רש"י משמע דגרס במילתיה דר' אלעזר בן עזריה ויום י"א יום שבין נדה לנדה ול"ג י"א יום כו' דפרש"י מאי הילכתא דמשמע איום י"א קאמר ר' אלעזר דהוי הלכה למשה מסיני ובעי תלמודא מה הן הלכותיו משאר הימים שהיו לפניו. והא דפריך קראי נינהו ולא קפריך הילכתא למה לי אלא קשה ליה קרא למה לי דכיון דהילכתא היא די"א לא בעי שימור ממילא שמעינן שיש י"א בין נדה לנדה. ומיהו קשה הא דמשני קראי לר' עקיבא הילכתא לר' אלעזר ב"ע הא מקראי דר' עקיבא לא שמעינן אי בעי שימור או הוי שימור לאחריני. וי"ל דלר' עקיבא שמעינן להו מסברא:

ותניא המסיט את הראייה ב"ש אומרים תולין וב"ה א)מטהרין משכבות ומושבות שבין ראייה ראשונה לראייה שנייה ב"ש תולין וב"ה ב)מטהרין וקתני רישא הרואה ראייה אחת של זוב ב"ש אומרים כשומרת יום כנגד יום אלמא שומרת יום כנגד יום לב"ש תולין לא תימא שומרת יום כנגד יום אלא אימא כבועל שומרת יום כנגד יום מאי שנא איהו דלא מטמא משכב ומושב ומאי שנא איהי דמטמיא ליה איהו דלא שכיחי ביה דמים לא גזור ביה רבנן איהי דשכיחי בה דמים גזור בה רבנן ומאי שנא משכב ומושב דמטמיא ליה ומאי שנא בועל דלא מטמיא ליה משכב ומושב דשכיח מטמיא ליה בועל דלא שכיח לא מטמיא תנן טבלה יום שלאחריו ושמשה הרי זו תרבות רעה מגען ובעילתן תלויין מאי לאו דברי הכל היא לא ב"ה היא דתניא [א] אמר להם רבי יהודה לב"ה וכי לזו אתם קורין תרבות רעה והלא לא נתכוון זה אלא לבעול את הנדה נדה ס"ד אלא אימא לבעול את הזבה זבה ס"ד אלא אימא לבעול שומרת יום כנגד יום איתמר ג)עשירי רבי יוחנן אמר ג)עשירי כתשיעי מה תשיעי בעי שימור אף עשירי בעי שימור ר"ל אמר עשירי כאחד עשר מה אחד עשר לא בעי שימור אף עשירי לא בעי שימור איכא דמתני לה אהא ד)אמר לו רבי אלעזר בן עזריה לר"ע ג)אפי' אתה מרבה בשמן (פ) ד)[בשמן] כל היום כולו איני שומע לך אלא ד)חצי לוג שמן לתודה ה)ורביעית א) יין לנזיר ו)ואחד עשר יום שבין נדה לנדה הלכה למשה מסיני מאי הלכה ר' יוחנן אמר הלכה י"א ר"ל אומר הלכות אחד עשר ר' יוחנן אמר הלכה אחד עשר אחד עשר הוא דלא בעי שימור הא לאחריני עביד שימור ור"ל אמר הלכות אחד עשר לא אחד עשר בעי שימור ולא שימור לעשירי הוי הני הלכות נינהו הני קראי נינהו דתניא יכול הרואה ג' ימים בתחילת נדה רצופים תהא זבה ומה אני מקיים 1אשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה ז)ברואה יום אחד ח)(אבל הרואה ג' ימים בתחילה תהיה זבה) תלמוד לומר

בלא

ותניא. בזב בראייה ראשונה: **המסיט את הראייה.** טהור שהסיט את הטיפה ראשונה: **ב"ש אומרים תולין.** אם יחזור הזב וירואה היום שניים ט) נמצא זב גמור למפרע וזב מטמא במשא: **וב"ה מטהרין.** כמסיט את הקרי דלא מטמא במשא: **משכבות ומושבות הו'.** אלמא מדמקשי ב"ש ראייה ראשונה לשומרת יום וקתני משכב ומושב של בין ראייה ראשונה לשניה תולין אלמא משכב ומושב דשומרת יום בשני שלה תולין ואם לא תראה טהורה ודוקא בשני אבל בראשון לא סלקא לה טבילה עד שתשמור קצת שני וכל זמן שלא טבלה זבה היא: **אלא אימא כבועל שומרת יום.** דמודה רב הונא בבעילה בשני לאחר טבילתה שהיא תולה כל זמן שלא ראתה ואין טומאתה עליו אפילו מדרבנן: **מאי שנא איהו.** בועל: **דלא מטמא משכב ומושב.** דיליה ומאי שנא איהי דמטמאה: **איהו דלא שכיח ביה דמים לא גזרו ביה רבנן.** לטמא משכב ומושב כל זמן שלא ראתה לאחר תשמיש: **ומאי שנא משכב ומושב.** כיון דאמרת איהי דשכיחי בה דמיס גזרו בה רבנן מאי שנא בועל דלא גזרו ביה רבנן שמטמאנו: **דברי הכל.** ואפילו ב"ש וקתני בשני שבתוך י"א מגעה תלוי וקשיא לרב הונא: **עשירי.** אין לו לרוף לזיבה שאין מצטרף עמו אלא י"א דהוי להו תרי: **כתשיעי.** דפשיטא לן ביה דבעי שימור אם ראתה בו דהא ראוי להביאה לידי זבה גמורה: **אף עשירי.** אם התחילה לראות בו: **בעי שימור.** י"א כנגדו אע"ג דאינה ראויה לבא לידי זבה גמורה: **כי"א.** לב"ה דאמרי לא בעי שימור: **בשמן בשמן.** גבי רבוכה של תורה במנחות בפ' ב' מדות (דף פט.) דכתיב והקריב על זבח התודה וכתיב תלתא בשמן ותניא אילו נאמר בשמן הייתי אומר כל המנחות נלוג ת"ל בשמן בשמן דחלות ורקיקין הוי ריבוי אחר ריבוי למעט נלחי לוג: **איני שומע לך.** נלמד דבר זה מן המקרא שהלכה למשה מסיני על פה הוא: **שבין נדה לנדה.** בין סוף נדה לתחילת נדה משכלו ימי נדה אינה חוזרת להיות נדה ליפסל לראייה אחת ששה והוא עד שיכלו י"א יום: **מאי הלכה.** דמשמע איום י"א קאמר רבי אלעזר בן עזריה דהוי הלכה למשה מסיני ובעי הש"ס מאי הלכותיו משאר הימים שלפניו: **הלכה י"א.** בדבר אחד הוא חלוק משלפניו: **הלכות י"א.** בשני דברים הוא חלוק: **שימור לאחריני.** לעשירי: **לא איהו בעי שימור.** מדאורייתא לשמור ז)י"א כנגדו ולא לאחריני הוי שימור דעשירי לא בעי שימור מדאורייתא הואיל ולא תבא בהן לידי זיבה ומדרבנן מיהא אפילו ראתה יום י"א אסורה לשמש ביום שלאחריו כדקתני מתני' [ע"א] ה"ז גרגרן ואמרינן בפרק בא סימן (לעיל דף נד.) גרגרן דתנן אסור: **יכול הראתה ג' ימים בתחילת נדה רצופים תהא זבה.** לספירת ז' נקיים ולקרבן דכתיב (ויקרא טו) ימים רבים וקמצריך לה ספירה וקרבן: **מה אני מקיים ואשה כי תהיה זבה.** האמור בפרשה ראשונה שלא הצריכה ספירת נקיים וקרבן: **ברואה יום אחד.** אבל ראתה ג' תהא זבה: **תלמוד לומר.** בפרשה שניה:

בלא

מדורת אור השלם

1. וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בְּבִשְׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו יט

הגהות הב"ח

(א) גמ' אתה מרבה בשמן בשמן כל היום: (ב) תוס' ד"ה ר' יוחנן וכו' אין י"א צריך ספירה אבל מ"מ נעשה שמור לעשירי ור"ל סבר:

הגהות הגר"א

[א] גמ' גמ"ל (ר' יהודה) נמתק וכ"ג בית שמאי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' תני לוג שמן לתודה וכרביעית שמן לנזיר כל"ל: ב) תוס' ד"ה אלא תני מ' וכרביעית שמן לנזיר כל"ל: ג) בעין משפט אות ה' נ"ל מיי' פ"ח מה' מילות ה"ל:

מוסף רש"י

חצי לוג שמן לתודה. לכל המינין (מנחות פפ. מכת"י). ורביעית (יין) [שמן] לנזיר. לכל לחמי מזיר (שם). ואחד עשר יום שבין נדה לנדה. שבין סוף נדה לתחלת נדה, שלאחר שכלו שבעת ימי נדה שהאשה נדה, שלא תהא מתחלת להיות נדה עד י"א יום, ואפילו אם ראתה, דם זיבה היא, ואם אינה רואה באותן י"א יום אלא יום אחד או ב' ימים לסופין, או אפילו ג' ימים שאינם לסופין, כגון יום ומא ויום טהור הוא שומרת יום כנגד יום וטובלת ליום המחרת, ואם ג' ימים ראתה לסופים הוא זבה וצריך ספירה שבעה וקרבן, אבל לאחר י"א יום אם רואה דם נדה היא ואם רואה יום לאשון שומרת ששה והוא, ואם כל ז' ראתה ופוסקת לערב טובלת מיד ואינה צריכה ספירה שבעה וקרבן מן התורה, אבל בעת ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואה טיפת דם כחרדל יושבת עליו שבעה נקיים ולאחר כמה שנים קבלו עליהן דבר זה (שם). ועי' מגילה כח: הובא לעיל ט"ו. וכעי"ז בנהדרין פז).

מאי הלכה. אילפיגו ר' יוחנן וכשב"ל בהלכות היום האחרון, ר' יוחנן אמר הלכה י"א. הלכה אחת נאמרה בו, ר"ל אמר הלכות י"א. שתי הלכות נאמרו בו ליחלק מלפניו (סנהדרין פז. עי"ש באור סוגיא זו בארוכה).

ט) [סנהדרין פז.], ב) [מנחות פט.], ג) [זבחים פב.], ד) רש"ל, ה) רש"ל מ"ז, ו) בס"ח: שניים, ז) נ"ל י"ב, ח) ע' רש"ל, ט) נ"ל בדספרים של תוס' לא היה הגירסא בקונטרס דפריך בתר הכי בגמ' כמו בספרים שלנו דגרס' מ"ש משכב ומושב דמטמאין ליה דלפי גי' זו לא מקשי תוס' מידי. מהר"מ,

תורה אור השלם

1. וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בְּבִשְׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו יט

הגהות הב"ח

(א) גמ' אתה מרבה בשמן בשמן כל היום: (ב) תוס' ד"ה ר' יוחנן וכו' אין י"א צריך ספירה אבל מ"מ נעשה שמור לעשירי ור"ל סבר:

הגהות הגר"א

[א] גמ' גמ"ל (ר' יהודה) נמתק וכ"ג בית שמאי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' תני לוג שמן לתודה וכרביעית שמן לנזיר כל"ל: ב) תוס' ד"ה אלא תני מ' וכרביעית שמן לנזיר כל"ל: ג) בעין משפט אות ה' נ"ל מיי' פ"ח מה' מילות ה"ל:

מוסף רש"י

חצי לוג שמן לתודה. לכל המינין (מנחות פפ. מכת"י). ורביעית (יין) [שמן] לנזיר. לכל לחמי מזיר (שם). ואחד עשר יום שבין נדה לנדה. שבין סוף נדה לתחלת נדה, שלאחר שכלו שבעת ימי נדה שהאשה נדה, שלא תהא מתחלת להיות נדה עד י"א יום, ואפילו אם ראתה, דם זיבה היא, ואם אינה רואה באותן י"א יום אלא יום אחד או ב' ימים לסופין, או אפילו ג' ימים שאינם לסופין, כגון יום ומא ויום טהור הוא שומרת יום כנגד יום וטובלת ליום המחרת, ואם ג' ימים ראתה לסופים הוא זבה וצריך ספירה שבעה וקרבן, אבל לאחר י"א יום אם רואה דם נדה היא ואם רואה יום לאשון שומרת ששה והוא, ואם כל ז' ראתה ופוסקת לערב טובלת מיד ואינה צריכה ספירה שבעה וקרבן מן התורה, אבל בעת ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואה טיפת דם כחרדל יושבת עליו שבעה נקיים ולאחר כמה שנים קבלו עליהן דבר זה (שם). ועי' מגילה כח: הובא לעיל ט"ו. וכעי"ז בנהדרין פז).

מאי הלכה. אילפיגו ר' יוחנן וכשב"ל בהלכות היום האחרון, ר' יוחנן אמר הלכה י"א. הלכה אחת נאמרה בו, ר"ל אמר הלכות י"א. שתי הלכות נאמרו בו ליחלק מלפניו (סנהדרין פז. עי"ש באור סוגיא זו בארוכה).

ט) [סנהדרין פז.], ב) [מנחות פט.], ג) [זבחים פב.], ד) רש"ל, ה) רש"ל מ"ז, ו) בס"ח: שניים, ז) נ"ל י"ב, ח) ע' רש"ל, ט) נ"ל בדספרים של תוס' לא היה הגירסא בקונטרס דפריך בתר הכי בגמ' כמו בספרים שלנו דגרס' מ"ש משכב ומושב דמטמאין ליה דלפי גי' זו לא מקשי תוס' מידי. מהר"מ,

בלא עת נדתה. אינו אומר לך אלא ברואה שלשה אחר ימי נדתה סמוך לנדתה שראתה יום ראשון אחר ז' ימי נדתה ראתה שמיני ותשיעי ועשירי: **או כי תזוב.** לרבות רואה ט' וי' ואחד עשר: **מנין לרבות שנים שלשה כו'.** שכולן יש להן דין אחד: **אמרת מה מצינו ברביעי.** לימים שאחר הנדה: **שהוא ראוי.** לספירת נקיים אם ראתה אב"ג ופסקה: **וראוי לזיבה.** (א) לצרף עם בג"ד אם לא ראתה בא' דהא אתרבי מופלג יום אחד מקרא דאו כי תזוב ג] דהיינו בג"ד אף אני מרבה כל אלו עד י' ויו"ד בכלל שהן ראויין לספירה אם ראתה שלשה ראשונים משכי ז' נקיים עד (ב) שיהו נמי נראין לזיבה באיזה מהם שתראה שלשה ראשונים: **מנין לרבות י"א.** שיצטרף עם הראשונים לזיבה לג' ראשונים ואע"ג שאינו ראוי לספירת נקיים של זיבת ג' ראשונים: **ת"ל בלא עת נדתה.** ואפילו מופלג לימים הרבה: **יכול.** כיון דכתיב בלא עת נדתה שאני מרבה אף י"ב שאם ראתה י' י"א ותהא זבה גמורה ולא תהא תחלת נדה בראיית י"ב אלא מצטרף לזיבה: **יום י"א שהוא ראוי לספירת זיבה או כי תזוב.** דזיבה רביעי מתרבי מאו כי תזוב ולאותה זיבה משכי ימי ספירה עד י"א: **ואין לי.** שתקרא זבה לטומאה אלא רואה שלשה ראשונים: **ת"ל ימי.** כל ימי זוב טומאתה כימי נדתה תהיה: **טמאה מלמד שמטמאה את בועלה לנדה.** שמפורש בה אשר ישכב איש וגו': **היא שאינה מטמאה.** בשלש ראיות ביום אחד טומאת זוב גמור לקרבן כאילו ראתה שלשה ימים אבל זב מטמא בין בג' ראיות ביום אחד בין בג' ימים ראויים בב"ק בפ' כילד הרגל (דף כד.): **ואין לי.** עושה משכב ומושב בימים שאחר הנדה אלא הרואה שלשה ימים שני ימים מנין: **ת"ל.** כל המשכב אשר (ג) ישכב עליו כל ימי זובה כמשכב נדתה: **יהיה לה.** הוסיף לה הויה של שמור: **הוא שאינו סופר אחד לאחד.** זב בעל ראייה אחת כבעל קרי וטובל בו ביום סופר שבעה לשנים: **אלמא קראי ניהו.** כל דין י"א שבין נדה לנדה מכאן למדנו שהן י"א יום והרואה בהם ג' הרי זו זבה והרואה בא' בב' סופרת יום כנגד יום ולסוף י"א מתחילין ימי נדה אם תראה אחד תשב ששה והוא שהרי לא רצינו לדין יום זובה אלא י"א ומכאן ואילך הרי היא בדין פרשה ראשונה דכתיב בה [ויקרא טו] שבעת ימים תהיה בנדתה: **ורבי עקיבא קראי.** דלא גמר הך הלכתא הלכה למשה מסיני דקאמר ר' אלעזר בן עזריה [לעיל עב:] וכי היכי דליף חצי לוג שמן לתודה מקראי הכי נמי ליף אחד עשר יום שבין נדה לנדה מקראי: **ביממי.** ראתה ביום תהיה זבה כדכתיב (שם) ימים רבים אבל ראתה בלילות לא תהא זבה: **סמוך לנדתה.** ליל שמיני שהרי ימי נדות כל שבעה עד הלילה כדכתיב שבעת ימים תהיה בנדתה: **הלכות.** משנה וברייתא הלכה למשה מסיני:

הדרן עלך תינוקת וסליקא לה מסכת נדה

[1]בלא עת נדתה [ב](על נדתה) [א]סמוך לנדתה ואין לי אלא סמוך לנדתה מופלג לנדתה יום אחד מנין ת"ל [1]או כי תזוב אין לי אלא יום אחד מנין לרבות מופלג שנים שלשה ארבעה חמשה ששה ושבעה שמונה תשעה עשרה מנין אמרת מה מצינו ברביעי שראוי לספירה וראוי לזיבה אף אני אביא העשירי שראוי לספירה וראוי לזיבה ומנין לרבות אחד עשר ת"ל בלא עת נדתה יכול שאני מרבה אף שנים עשר אמרת לאו ומה ראית לרבות אחד עשר ולהוציא שנים עשר מרבה אני אחד עשר שראוי לספירת או כי תזוב ומוציא אני י"ב שאין ראוי לספירת או כי תזוב ואין לי אלא שלשה ימים שני ימים מנין ת"ל ימי יום אחד מנין ת"ל כל ימי טמאה מלמד [2]שמטמאה את בועלה כנדה היא היא מטמאה את בועלה [3]ואין הזב מטמא מה שהוא בועל והלא דין הוא ומה היא שאינה מטמאה בראיות כבימים מטמאה את בועלה הוא שמטמא בראיות כבימים אינו דין שמטמא מה שהוא בועל ת"ל היא היא מטמאה את בועלה ואין הזב מטמא מה שהוא בועל [א] ומנין שהוא עושה משכב ומושב ת"ל [2]כמשכב נדתה ואין לי אלא שלשה ימים שני ימים מנין ת"ל ימי יום אחד מנין [ד]ת"ל כל ימי ומנין [ג]שסופרת אחד לאחד ת"ל יהיה לה [ב] יכול תספור שבעה לשנים ודין הוא ומה הוא שאין סופר אחד לאחד סופר שבעה לשנים היא שסופרת אחד לאחד אינו דין שתספור שבעה לשנים ת"ל יהיה לה [ה]אינה סופרת אלא יומה אלמא קראי נינהו לר"ע קראי לר' אלעזר בן עזריה הלכתא א"ל [ג]רב שמעיה לר' אבא אימא ביממא תהוי זבה בליליא תהוי נדה א"ל עלך אמר קרא [1]על נדתה סמוך לנדתה סמוך לנדתה אימת הוי בליליא וקא קרי לה זבה תנא [7]דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא שנאמר [3]הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות:

הדרן עלך תינוקת וסליקא לה מסכת נדה

אין לי אלא יום אחד מנין לרבות מופלג שנים ושלשה. תגבר ריהטא נקט שנים דשנים היינו יום שני לימי זיבה דהיינו מופלג יום אחד שריבה כבר דהא מני ואזיל עד י' וי"א וא"כ שנים היינו שני: **הוא** שמטמא בראיות כבימים אינו דין כו'. תימה דאיכא למפרך מה להיא שכן מטמאה באונס והכי אמרינן ברישׁ פרק בנות כותים (לעיל לב:) דלא ילפינן מהדדי וכן לקמן דקאמר מה הוא שאינו סופר אחד לאחד כו' איכא למפרך מה להוא שכן מטמא בראיות כבימים מיהו בזה מצינן שפיר למילף דלגבי ספירה אחמיר רחמנא באשה מבאיש ולענין ספירה עביד שפיר ק"ו הואיל ולענין ספירה מצינו שהחמיר באשה מבאיש וא"ל שאינו קל וחומר גמור אלא כמו גילוי מילתא בעלמא לגלות זה על זה וא"ע דאיכא מקומות דאיכא תרי קראי לדם נדות ולזיבות ויש מקומות דנפקא מחד קרא:

ת"ל בל ימי (ג) נדתה. תימה דהן מוקמינן כר"ע אלמא ר"ע קא דריש כל וכן בשלהי פ' התערובת (זבחים פב.) דדרש ר"ע כל וא"כ כי קאמר בפסחים פרק אלו עובדין (דף מג:) מאן שמעת ליה דדרש כל ר' אליעזר הוא דאלמא ר"ע הוא דדרש נמי כל ויש לומר דאין לדמות דרשות דכל להדדי דיש כל דשייך למדרש לר"ע והאי דשמעתין דלמינא מדרש שפיר דמדימי למינא כל נמי למינא(ו): **תנא** דבי אליהו כל השונה הלכות. אית ספריס דלא גרסינן ליה מיהו בפירוש רש"י איתא ור"ת הגיהו בספרו וכן נראה דאיידי דאיירי לעיל בהלכות י"א שהיא הל"מ קא מייתי לה הכא כדפרש"י. הלכות משנה וברייתא והלכה למשה מסיני. ומיהו לא שייכא כל כך הכא טפי מבשאר דוכתי דלא מייתי לה אגב גררא זו אלא משום דניחא ליה לסיים בדבר טוב כדאמרינן באין מעמידין שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו בדברי שבח ותנחומין: סליק פרק תינוקת בס"ד ובסליקותיה מסכת נדה ברחמי שמיא הכותב נסים כה"ר אברהם מוליכה ז' נ"ע

עין משפט
נר מצוה

פד א מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ג:
פה ב מיי' פ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הל"ח ופ"ד מהל' איסורי ביאה הל"ב:
פו ג מיי' פ"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ג:
פז ד מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ז ופ"ח מהל' מטמאי משכב ומושב הל"ג:
פח ה מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ח והלכה ט:

תוס' הרא"ש

מנין לרבות שני ושלישי כו'. מדקא חשיב עד עשירי ואחד עשר אלמא האי שני הוא יום שני לימי זיבה וכדי נסבה דהיינו מופלג יום א' מנדתה וכבר ריבה אותו מאו כי תזוב אלא אגב ריהטא חזור וכופלו בהדי אחרינו: מנין לרבות יום י"א (יום). דס"ד לא מרבינן ראוי לספירה אלא לעיקר זיבות הכתובה בפסוק אבל לא לספירה דמרבינן מאו כי תזוב: ומה היא שאינה מטמאה בראיות כבימים. ותימה מה להיא שכן מטמאה באונס כו' ובסמוך דקאמר ומה הוא שאין סופר אחד לאחד וכו' איכא למיפרך מה להוא שכן מטמא בראיות כבימים כדאמרינן בריש בנות כותים דלא ילפי מהדדי מכח הנך פירכי. וי"ל דאינו סומך עיקר על הק"ו אלא כמו ילמד סתום מן המפורש. ויש דברים דילפי מהדדי כדמפרש בריש בנות כותים: **תאנא** דבי אליהו כל השונה דאיירי לעיל בהלכות י"א שהיא הל"מ קא מייתי לה הכא כדפרש"י. הלכות משנה וברייתא והלכה למשה מסיני. ומיהו לא שייכא כל כך הכא טפי מבשאר דוכתי דלא מייתי לה אגב גררא זו אלא משום דניחא ליה לסיים בדבר טוב כדאמרינן באין מעמידין שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו בדברי שבח ותנחומין:

מוסף רש"י

אחד לאחד. היינו יום כנגד יום (הוריות ד.) קצת מיום המחרת (מגילה ב.).

הדרן עלך מסכת נדה